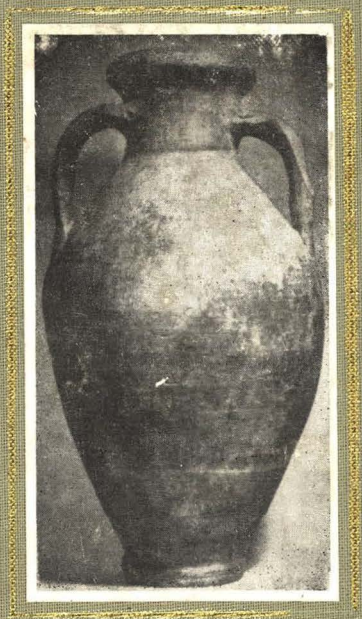

www.cimec.ro

AȘEZĂRI DIN MOLDOVA

De la paleolitic pînă în secolul al XVIII-lea

www.cimec.ro

www.cimec.ro

ACADEMIA DE ŞTIINŢE SOCIALE ŞI POLITICE A REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA
INSTITUTUL DE ISTORIE ŞI ARHEOLOGIE „A. D. XENOPOL"-IAŞI

N. ZAHARIA, M. PETRESCU-DÎMBOVIŢA şi EM. ZAHARIA

AŞEZĂRI DIN MOLDOVA
De la paleolitic pînă în secolul al XVIII-lea

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA
BUCUREŞTI 1970

www.dimec.ro

TABLA DE MATERII

	Pag.
Lista abrevierilor	7
Introducere (*N. Zaharia*)	9
I. Consideraţii privind aşezările din Moldova (M. Petrescu-Dîmboviţa, N. Zaharia şi Em. Zaharia)	21
Paleoliticul	21
Mezoliticul	25
Neoliticul	26
Perioada de trecere de la neolitic la epoca bronzului	37
Epoca bronzului	39
Prima epocă a fierului	45
A doua epocă a fierului	54
Perioada corespunzătoare provinciei Dacia (sec. II şi III e.n.)	62
Perioada de trecere la feudalism (sec. IV—X)	74
Feudalismul (sec. X—XVIII)	122
Încheiere	157
II. Corpus-ul descoperirilor de aşezări din Moldova (N. Zaharia, Em. Zaharia şi M. Petrescu-Dîmboviţa)	167
Établissements en Moldavie depuis l'époque paléolithique jusqu'au XVIII-e siècle (Résumé)	637
Indice de locuri	649
Indice de persoane	659

www.cimec.ro

LISTA ABREVIERILOR
folosite în cuprinsul lucrării

AAR	*Analele Academiei Române.*
AArh	*Arta şi arheologia*, Iaşi, 1927—1938.
ActaArch	*Acta Archaeologica*, Budapesta.
ACMI	*Anuarul Comisiunii monumentelor istorice*, Bucureşti.
ACMIT	*Anuarul Comisiunii monumentelor istorice pentru Transilvania*, Cluj,
AÉ	*Archaeologiai Értesítő*, Budapest.
AuF	*Ausgrabungen und Funde*, Berlin.
AG	*Archaeologia geographica*, Hamburg.
ArchHung	*Archaeologia Hungarica.* A Magyar Nemzeti Múzeum Régészeti Kiadványai. Acta Archaeologica Musei Nationalis Hungarici, Budapest.
AI	*Arhiva istorică*, Iaşi.
AIGR	*Anuarul Institutului geologic al României*, Bucureşti.
AISC	*Anuarul Institutului de studii clasice*, Cluj,
AM	*Arheologia Moldovei*, Bucureşti.
AMN	*Acta Musei Napocensis*, Cluj.
AO	*Arhivele Olteniei*, Craiova.
AR	*Arhiva românească.*
ARMSI	*Academia Română. Memoriile Secţiei istorice.*
ARMSŞ	*Academia Română. Memoriile Secţiei ştiinţifice.*
ARS	*Analele româno-sovietice*, seria istorie, Bucureşti.
ArhStBuc	Arhivele statului, Bucureşti.
ASŞtAC	*Anuarul Secţiei ştiinţifice a Academiei.*
AŞUIaşi	*Analele ştiinţifice ale Universităţii din Iaşi.*
AUBucureşti	*Analele Universităţii „C. I. Parhon" Bucureşti.*
BerRGK	Deutsches Archäologisches Institut, *Bericht der Römisch-Germanischen Kommission.* Frankfurt a/M.
BCMI	*Buletinul Comisiunii monumentelor istorice*, Bucureşti.
BIRS	*Bulletin de l'Institut Roumain de Sofia.*
BSNR	*Buletinul Societăţii numismatice române*, Bucureşti.
BSS	*Bull. de la Section scientifique de l'Académie Roumaine.*
BSRG	*Buletinul Societăţii române de geografie*, Bucureşti.
BŞtAc	*Buletin ştiinţific al Academiei Române.*
Cest	*Răspunsurile la „Cestionarul" arheologic Al. Odobescu.*
CI	*Cercetări istorice*, Iaşi.
CRIG	*Comptes rendu des séances. Institutul geologic*, Bucureşti.
CNA	*Cronica numismatică şi arheologică*, Bucureşti,
Dacia	*Dacia, recherches et découvertes archéologiques en Roumanie*, Bucureşti.
DolgCluj	*Dolgozatok-Travaux de la Section numismatique et archéologique du Musée National de Transylvanie*, Cluj, 1910—1919.

www.cimec.ro

ED	*Ephemeris Dacoromana*, Bucureşti-Roma.
FoliaArch	*Folia Archaeologica*, Budapest.
IGalR	Institutul geologic al României.
IMFAN	*Известия Молдавского филиала Академии наук СССР*. Kişinev, 1960.
KS	*Краткие сообщения Института истории материальной культуры Академии наук СССР*.
Materiale	*Materiale arheologice privind istoria veche a R.P.R.*, vol. I (1953); *Materiale şi cercetări arheologice*, vol. II—VIII (1956—1962).
MDG	*Marele dicţionar geografic al României*, Bucureşti, 1899.
MIA	*Материалы и исследования по археологии СССР*, Moskva-Leningrad.
MIAKişinev	*Материалы и исследования по археологии юго-запада СССР и Румынской Народной Республики*, Kişinev.
MIP	Ministerul Instrucţiunii Publice.
MISTS	Muzeul de istorie Turnu-Severin.
MMB	Muzeul municipal Bucureşti.
OGAM	*Одесский Государственный археологический музей*, Odessa.
PA	*Památky Archeologické*, Praha.
PZ	*Prähistorische Zeitschrift*, Berlin.
PFA	*Publicaţiile Fondului Adamachi*, Iaşi.
Raport MNA	*Raport asupra activităţii ştiinţifice a Muzeului naţional de antichităţi în anii 1942 şi 1943*, Bucureşti, 1944.
RA	*Revue Archéologique*, Paris.
RArh	*Revista arhivelor*, Bucureşti.
RIR	*Revista istorică română*, Bucureşti, 1931—1947.
RPAN	*Revista de preistorie şi de antichităţi naţionale*, Bucureşti, 1937—1940.
SA	*Советская археология*, Moskva.
SlA	*Slovenská Archeológia*, Bratislava.
SCIA	*Studii şi cercetări de istoria artei*, Bucureşti.
SCIV	*Studii şi cercetări de istorie veche*, Bucureşti.
SCIM	*Studii şi cercetări de istorie medie*, Bucureşti.
SCN	*Studii şi cercetări de numismatică*, Bucureşti.
SCŞIaşi	*Studii şi cercetări ştiinţifice*, Seria istorie, Iaşi.
SMIM	*Studii şi materiale de istorie medie*, Bucureşti.
SRIR	*Studii şi referate privind istoria României*, Partea I şi Partea a II-a, Bucureşti, 1954.
Studii	*Studii. Revistă de istorie*, Bucureşti.
Tribuna	*Tribuna. Săptămînal de cultură*, Cluj.
VDI	*Вестник древней истории*, Moskva.
WPZ	*Wiener Prähistorische Zeitschrift*, Wien.

www.cimec.ro

Introducere

O problemă mult dezbătută și nu întotdeauna lămurită în toate detaliile este aceea a vechilor așezări sătești din vremea orînduirii comunei primitive și pînă în perioada feudală inclusiv. În legătură cu acest capitol din domeniul „geografiei așezărilor" sau al „arheologiei așezărilor" s-a scris mult în literatura de specialitate, lărgindu-se în ultima vreme baza cercetărilor prin folosirea complexă a datelor arheologice, istorice, etnografice, geografice, fitogeografice, antropologice [1] ș.a. Pe această cale s-au adus unele contribuții cu privire la variațiile climatice din diferitele perioade de locuire, precizîndu-se vegetația caracteristică pentru aceste perioade [2], precum și relativ la condițiile economice în care au apărut și s-au dezvoltat așezările de tip rural din anumite regiuni, luîndu-se în considerație pentru această problemă factorii fizici și istorici care au influențat locuirea din aceste regiuni [3]. În ceea ce privește factorii fizici, s-a încercat să se scoată în evidență legătura dintre evoluția culturală și mediul fizic, în cadrul unor unități culturale, căzîndu-se uneori, prin exagerarea rolului factorului fizic, în determinism geografic.

În afară de aceste probleme, s-au mai pus în discuție și altele, relativ la continuitatea așezărilor și populației, precum și a constanței așezărilor dintr-un anume teritoriu, ajungîndu-se astăzi la o înțelegere mult mai largă a acestor probleme [4]. Astfel, s-a precizat în mod just, pe de o parte că continuitatea de locuire nu este întotdeauna identică cu continuitatea de populație, iar pe de alta că întreruperea de locuire dintr-o așezare nu coincide în mod obligatoriu și cu o lipsă a continuității de locuire din teritoriul în care se află această așezare [5]. În vederea lămuririi acestor probleme deosebit de importante și pentru evoluția așezărilor rurale din diferite epoci dintr-un anume teritoriu, se impune ca cercetarea să nu se limiteze numai la locul propriu-zis al așezării, ci să ia în considerație spații geografice mai mari, în care s-au desfășurat, în condiții nu întotdeauna ușor de explicat, strămutările de populație dintr-un loc în altul, fără ca aceasta să implice neapărat o întrerupere a continuității de locuire din spațiul respectiv [6]. Mai mult încă, prin extinderea cercetărilor pe un spațiu mai mare, este posibil să se lămurească, în ceea ce privește perioada feudală, și legăturile dintre așezările rurale și centrele întărite sau urbane, precizîndu-se transformările social-economice și politice din etapa respectivă a feudalismului [7]. Din punctul de vedere al cercetărilor arheologice amănunțite pe întinderi mai mari de teren, pot fi date ca exemplu acelea de la Biskupin de pe te-

[1] Relativ la metodele și problematica recentă privind geografia așezărilor au apărut în ultima vreme numeroase studii, îndeosebi în publicația *Archaeologia geographica* de la Hamburg.

[2] Heinz Schmirtz, *Klima, Vegetation und Besiedlung*, în *AG*, 3, 1952, 1–3, p. 15 și urm.

[3] H. Jankuhn, *Arbeiten zur älteren Siedlungsgeschichte*, Schleswig-Holstein, în *AG*, 8/9, 1959/60, p. 7.

[4] *Ibidem*, p. 8 și urm.; *Methode und Probleme siedlungsarchäologischer Forschung*, în *AG*, 4, 1955, p. 73 și urm. Vezi și P. Grimm, *Zur Frage der Konstanz von frühgeschichtlichen Siedlungen*, în *AuF*, 2, 1957, 3, p. 97 și urm.

[5] H. Jankuhn, *loc. cit.*

[6] *Ibidem.*

[7] Cf. P. Grimm, *Stand und Aufgaben der archäologischen Pfalzenforschung in den Bez. Halle und Magdeburg*, Berlin, 1961, p. 40; W. Hensel, *Pologne médievale: L'archéologie au service de l'histoire*, în *Annales, Economies, Sociétés, Civilisations*, 2, 1962, p. 212.

www.cimec.ro

ritoriul R. P. Polone, prin care s-au descoperit importante resturi de locuire din epipaleolitic și pînă în secolul al XIV-lea e.n., contribuindu-se prin această cercetare complexă la o foarte bună cunoaștere a desfășurării locuirii din cadrul geografic respectiv [8]. La aceste cercetări, desfășurate pe o suprafață de aproape 800 ha, au participat nu numai arheologi, ci și geografi, geologi, petrografi, pedologi, dendrologi, zoologi, ichtiologi, antropologi, specialiști în metalurgie și arhitecți [9]. Cercetări complexe de același fel, mai mult sau mai puțin intense, s-au făcut în regiunea barajului de la Kuibîșev [10] și pe Nistrul mijlociu în U.R.S.S. [11], în sectorul lacului de acumulare „V. I. Lenin" de la Bicaz în țara noastră [12], precum și în alte locuri. Pretutindeni a reieșit importanța metodei arheologice, scoțîndu-se în evidență contribuția fundamentală a arheologiei pentru cercetarea satelor și orașelor medievale [13]. În ceea ce privește satul, în afară de datele istorice, toponimice, etnografice, antropologice și ale altor discipline, prin această metodă este posibil să se aducă precizări de ordin topografic, structural, social-economic, politic, cultural și demografic, completîndu-se pe această cale, în mod substanțial, datele uneori incomplete și deseori laconice ale izvoarelor scrise [14].

În afară de studiile cu caracter metodologic privitoare la arheologia așezărilor sătești, s-au publicat și colecții de izvoare arheologice, prezentîndu-se, într-o formă concisă sau mai detaliată, atît materialul descoperit, condițiile găsirii și locul de păstrare, cît și literatura privind acest material [15].

În legătură cu problema așezărilor sătești, importantă este și metoda comparativă geografico-cartografică, folosită de către H. J. Eggers și alții în domeniul arheologiei comunei primitive [16]. Întocmindu-se hărți microgeografice detaliate, cu semne convenționale speciale, în care descoperirile de așezări și necropole sînt cartate cronologic în funcție de detalii privind solul, altitudinea, vegetația și altele din zona respectivă, se ajunge la o reprezentare ingenioasă a legăturilor dintre locuire și cadrul geofizic și biologic dintr-o microregiune într-o anumită etapă istorică [17].

În fine, tot în legătură cu această problemă prezintă interes și reconstituirile demografice și cu caracter economic ale așezărilor medievale rurale dispărute din Franța în perioada secolelor X—XVIII, pe bază de izvoare scrise (cronici, documente, registre de stare civilă, descrieri de parohii, călătorii și diverse opere istorice, geografice și literare din secolele XVI—XVIII), date toponimice și onomastice și hărți de epocă [18].

În țara noastră, problema așezărilor sătești a fost studiată parțial prin săpături, sondaje și recunoașteri arheologice. Din acest punct de vedere s-au bucurat de o atenție ceva mai mare așezările din vremea orînduirii comunei primitive, în anii din urmă reușindu-se să se sape pentru prima dată în întregime stațiunea neolitică din faza Cucuteni A de pe Holmul de la Hăbășești [19] și apoi aceea din fazele Cucuteni A și B de pe înălțimea Țuguieta de la Trușești [20].

[8] Z. Rajevski, *Die Methodik der Erforschung von Siedlungskomplexen*, în *Bericht über den V. Internationalen Kongress für Vor- und Frühgeschichte*, Hamburg, 1958, p. 684.

[9] *Ibidem.*

[10] Pentru cercetările complexe începute în 1951 în regiunea canalului Volga-Don, vezi A. P. Smirnov, *Итоги исследований в зоне строительства Куйбышевской ГЭС*, în *KS*, L, 1953, p. 5.

[11] G. B. Fedorov, *Древние славяне и их соседи в Молдавии*, *Учёные записки* (*серия историческая*), VI, Chișinău, 1957, p. 237 și urm.

[12] Vezi rapoartele preliminare de săpături publicate de C. S. Nicolăescu-Plopșor, M. Petrescu-Dîmbovița și colaboratori, în *Materiale*, V, 1959, p. 45 și urm.; VI, 1959, p. 57 și VII, 1961, p. 37 și urm., precum și volumul *Istorie* din *Monografia Bicaz* (manuscris).

[13] Cf. W. Hensel, *Pologne médievale*, p. 212 și urm.

[14] *Ibidem.*

[15] Pentru asemenea colecții de izvoare a se vedea W. Hensel, *Studia i materiały do osadnictwa Wielkopolski wczesnohistorycznej*, Poznan, t. I, 1950 și II, 1953; Warszawa, t. III, 1959; în ultimele volume autorul a renunțat la suplimente și a adăugat descrieri și analize tehnologice.

[16] Hans Jürgen Eggers, *Die vergleichende geographisch-kartographische Methode in der Urgeschichtsforschung*, în *AG*, 1, 1950, 1—3, p. 1 și urm. și H. Behrens, *Einige Bemerkungen zur vergleichenden geographischkartographischen Methode in der Urgeschichtsforschung*, în *AG*, 2, 1951, 3—4, p. 97 și urm.

[17] Asemenea hărți sînt publicate îndeosebi în diferite studii apărute în *AG*. Vezi de ex. Berndt Wachter, *Beziehungen zwischen Landschaft und urgeschichtlicher Besiedlung am Beispiel des Elb-Havel-Winkels*, în *AG*, 8/9, 1959/60, p. 11 și urm.

[18] Jean-Marie Pesez et Emmanuel le Roy Ladurie, extras din *Villages désertes et histoire économique XI-e—XVIII-e siècles*, SEVPEN.

[19] V. Dumitrescu și colaboratori, *Hăbășești. Monografie arheologică*, București, 1954.

[20] M. Petrescu-Dîmbovița, *Die wichtigsten Ergebnisse der archäologischen Ausgrabungen in der neolithischen Siedlung von Trușești* (*Moldau*), în *PZ*, *XLI*, 1963, p. 172 și urm.

www.cimec.ro

Aceste săpături, ca și altele de pe teritoriul Moldovei și din restul țării, efectuate pe o scară mare în ultimii ani, au permis să se tragă unele concluzii prețioase relativ la întinderea așezărilor, sistemul lor de fortificație, structura și planul locuințelor din cuprinsul lor, precum și în genere cu privire la dezvoltarea social-economică a populației din așezările respective. Cercetări importante s-au efectuat și în cuprinsul așezărilor sătești din vremea orînduirii sclavagiste, din perioada prefeudală și din orînduirea feudală, fără să se reușească însă pînă în prezent să se sape în întregime nici o așezare din aceste perioade. De asemenea, nu s-au scris nici studii speciale de arheologie cu privire la caracteristicile și evoluția așezărilor sătești din istoria veche și medie a României. În această problemă, s-a luat în considerație, într-o formă succintă, doar stadiul cercetărilor arheologice relativ la satul medieval de pe teritoriul României, enunțîndu-se problemele care trebuie abordate, în scopul dezvoltării acestor cercetări [21].

În cercetarea acestei probleme un rol important îl au și recunoașterile arheologice din diferitele regiuni ale țării, efectuate atît în preajma șantierelor mai mari de săpături arheologice, cît și în teritorii mai depărtate. În lucrarea de față ne interesează în mod deosebit acest fel de cercetări, care în ultimii ani au luat o deosebită dezvoltare în Moldova, contribuindu-se prin ele la îmbogățirea în mod substanțial a hărții arheologice a așezărilor sătești din această provincie, din vremea orînduirii comunei primitive și pînă în perioada feudală inclusiv.

Asemenea cercetări de suprafață s-au efectuat pe teritoriul Moldovei încă din ultimele decenii ale secolului trecut de către N. Beldiceanu, Gr. Buțureanu și Gh. Diamandi care au descoperit cîteva așezări neolitice în nordul și centrul Moldovei, dintre care unele au fost cercetate prin mici sondaje [22]. Printre acestea din urmă se numără și vestita stațiune cu ceramică pictată de la Cucuteni, descoperită pentru prima dată în 1884 de către folcloristul ieșan Th. Burada [23].

În genere, aceste cercetări sumare aveau caracterul mai mult a unor semnalări de stațiuni din regiuni disparate [24], datînd îndeosebi din epoca culturii Cucuteni.

Multă vreme după aceea, pînă în timpul primului război mondial, nu s-au efectuat recunoașteri arheologice, în mod organizat, pe teritoriul Moldovei. Ele au fost reluate însă cu mai multă intensitate și oarecum mai metodic în anumite regiuni ale Moldovei de abia în anii dintre cele două războaie mondiale. Astfel, din această vreme datează recunoașterile efectuate între anii 1923 și 1935 în NE Moldovei de către N. Moroșan pe malul drept al Prutului, cu care ocazie a descoperit o serie de stațiuni paleolitice între Mitoc și Ștefănești, dintre care a cercetat prin sondaje pe acelea din punctele Stînca și La Izvor de la Ripiceni [25]. Alte recunoaș-

[21] N. Constantinescu, *Le stade et les perspectives de la recherche archéologique du village médieval en Roumanie*, în *Dacia, N.S.*, VIII, 1964, p. 265 și urm. De un real folos pentru studiul arheologic al satului feudal este și monografia lui H. H. Stahl, *Contribuții la studiul satului devălmaș românesc*, vol. I—III, București, 1958-1959-1965, al cărei conținut istoric și social-economic completează datele cercetărilor arheologice, contribuind la o mai bună înțelegere a problemelor privind apariția și dezvoltarea satelor medievale de pe teritoriul țării noastre.

[22] Pentru aceste cercetări vezi C. Moisil, *Privire asupra antichităților preistorice din România*, în *BCMI*, III, 1910, 4, 12, p. 172 și urm.; I. Andrieșescu, *Contribuție la Dacia înainte de romani*, Iași, 1912, p. 13 și nota 12; V. Ciurea, *Aperçu des antiquités préhistoriques du département de Baïa*, în *Dacia*, III—IV, 1927—1932, p. 46 și urm. și p. 49 și urm.; I. Andrieșescu, *O pagină din istoria arheologiei preistorice în România*; *Gr. C. Buțureanu și introducerea sa la „Preistoria în România, studiu de arheologie preistorică și etnografie"* (1898, inedit), în *RPAN*, I, 1937, 1, p. 17 și urm. și nota 1. Manuscrisul lui Gr. Buțureanu cu titlul mai sus menționat a fost distrus în timpul celui de-al doilea război mondial, cu prilejul bombardamentelor aeriene care au afectat în parte Seminarul de preistorie, unde se afla în păstrare acest manuscris.

[23] Th. Burada, *Antichitățile de la Cucuteni*, în *Arhiva societății științifice și literare din Iași*, XII, 1901, p. 270 și urm.

[24] Alte informații arheologice din secolul trecut privind așezările rurale din Moldova sînt menționate în răspunsurile învățătorilor din fostele județe ale Moldovei la *Cestionariu sau isvod de întrebările la cari se cere a se da răspunsuri în privința vechilor așezăminte ce se află în deosebitele comune ale României* (manuscris Academia Republicii Socialiste România), dintre care pentru Moldova au fost publicate numai acelea din fostele județe Dorohoi (Al. Odobescu, *Rămășițe antice din județul Dorohoi*, în *Scrieri literare și istorice*, vol. II, București, 1887, p. 157) și *Covurlui* (M. Petrescu-Dîmbovița, în *Acțiunea*, Galați, aprilie, 1940).

[25] N. N. Moroșanu, *Contribuțiuni la cunoașterea paleoliticului din Moldova de Nord, Malurile Prutului*, în *MSStAc*, III, IV, mem. 7, 1927, p. 343 și urm.; idem, *La Pléistocène et le Paléolithique de la Roumanie du Nord-Est*, extras din *AIGR*, vol. XIX, București, 1938, p. 8 și urm. și p. 32 și urm.

www.cimec.ro

teri s-au efectuat în NV Moldovei de către V. Ciurea, fost director al Muzeului din Fălticeni, pe văile Șomuzului și ale Moldovei, precum și pe terasele Siretului din Podișul Sucevei [26]. Prin aceste cercetări s-au semnalat și verificat, uneori prin mici sondaje, peste 20 de stațiuni neolitice, dintre care unele au fost vizitate și de N. Beldiceanu și Gr. Butureanu [27]. În altele s-au făcut recunoașteri mai amănunțite de către C. Mateescu [28], precum și săpături arheologice de către Vl. Dumitrescu [29], Hortensia Dumitrescu [30], Radu Vulpe, Ecaterina Vulpe [31], ș.a.

Dintre recunoașterile din regiunea subcarpatică, în centrul Moldovei, mai importante sînt cele executate de către C. Mătasă, directorul muzeului de arheologie din Piatra Neamț, la îndemnul prof. I. Andrieșescu, în depresiunile Nemțișor, Cracău și Roznov din județul Neamț [32]. Prin aceste cercetări s-au identificat 94 de așezări care datează, după autor, din neolitic, epoca bronzului, La Tène și perioada medievală [33]. În unele dintre aceste așezări ulterior s-au efectuat săpături sub conducerea lui C. Mătasă [34], R. Vulpe [35], Ecat. Vulpe [36], Vl. Dumitrescu [37], Hortensia Dumitrescu [38], Anton Nițu [39], Alexandru Vulpe [40], Silvia Marinescu-Bîlcu [41] și alții.

O serie de recunoașteri s-au efectuat și în Podișul Moldovei Centrale de către prof. C. Cihodaru [42], în cadrul Muzeului de Antichități din Iași, condus de către prof. O. Tafrali. Prin aceste cercetări s-au identificat mai multe așezări din neolitic și pînă în perioada feudală inclusiv, dintre care mai importante sînt acelea de la Rafaila, Bălești și Poienești, care au fost apoi cercetate prin sondaje și săpături arheologice, atît de către C. Cihodaru [43] cît și de R. Vulpe[44]. Asemenea cercetări s-au făcut și în sudul Moldovei și dintre ele menționăm pe acelea executate de Gh. Diamandi [45] și de C. Solomon în cîteva localități din județul Galați, cu care

[26] V. Ciurea, *op. cit.*, în *Dacia*, III—IV, p. 46 și urm.

[27] *Ibidem*, p. 46; autorul menționează că descoperirile de pe Valea Șomuzului Mare au fost verificate la fața locului în 1919 de către prof. I. Andrieșescu.

[28] Corneliu Mateescu, *O nouă stațiune preistorică din cercul ceramicii pictate: Costești-Baia*, în *Raport M.N.A.*, II—IV, 1940, p. 63 și urm.

[29] Vl. Dumitrescu, *Une nouvelle station à céramique peinte dans le nord-ouest de la Moldavie*, în *Dacia*, III—IV, 1927—1932, p. 115 și urm.

[30] Hortensia Dumitrescu, *La station préhistorique de Ruginoasa*, în *Dacia*, III—IV, 1927—1932, p. 56 și urm.

[31] Ecat. Vulpe, *Raport asupra săpăturilor din comuna Costești-Baia din august-septembrie 1943*, în *Raport M.N.A.*, 1942—1943, p. 37 și urm.

[32] C. Mătasă, *Cercetări din preistoria județului Neamț*, extras din *BCMI*, XXXI, 1938, p. 5 și urm.

[33] *Ibidem.*

[34] C. Mătasă, *Frumușica, village préhistorique à céramique peinte dans la Moldavie du Nord, Roumanie*, București, 1946; idem, *Șantierul arheologic Piatra Neamț*, în *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 819 și urm.; C. Mătasă, I. Zamoșteanu și M. Zamoșteanu, *Săpăturile de la Piatra Neamț*, în *Materiale*, VII, 1961, p. 339 și urm.

[35] Radu Vulpe, *Cercetări arheologice recente în ținutul Neamțului*, în *Anuarul liceului de băeți Piatra Neamț, 1934—1935*, Piatra Neamț, 1936, p. 39 și urm.; idem, *Izvoare. Săpăturile din 1936—1948*, București, 1957; idem, *Les fouilles de Calu*, în *Dacia*, VII—VIII, 1937—1940, p. 13 și urm.

[36] Pentru săpăturile efectuate de Ecat. Vulpe la Costișa vezi C. Mătasă, *op. cit.*, în *BCMI*, XXXI, 1938, 97, p. 28, nota 3.

[37] Vl. Dumitrescu, *La station préhistorique de Traian (Dep. de Neamț, Moldavie)*; *Fouilles des années 1936, 1938 et 1940*, în Dacia, IX—X, 1941—1944, p. 11 și urm. Pentru săpăturile efectuate de Vl. Dumitrescu la Mătăhuia-Dobreni, vezi C. Mătasă, *op. cit.*, în *BCMI*, XXXI, 1938, 97, p. 31—32.

[38] Vezi rapoartele preliminare de săpături de la Traian, publicate de H. Dumitrescu, în *SCIV*, III, 1952, p. 121 și urm.; *SCIV*, IV, 1953, 1—2, p. 45 și urm.; *SCIV*, V, 1954, 1—2, p. 35 și urm.; *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 459 și urm.; *Materiale*, III, 1957, p. 115 și urm.; *Materiale*, V, 1959, p. 189 și urm.; *Materiale*, VII, 1961, p. 91 și urm. și de H. Dumitrescu și Vl. Dumitrescu, în *Materiale*, VI, 1959, p. 157 și urm.; *Materiale*, VIII, 1962, p. 245 și urm. Pentru săpăturile de la Văleni vezi H. Dumitrescu, *Cercetări arheologice la Văleni (jud. Neamț)*, în *SCIV*, I, 1950, 2, p. 19 și urm.

[39] Pentru săpăturile în colaborare de la Piatra Neamț și Tisești, Anton Nițu, Ioana Zamoșteanu și Mihai Zamoșteanu, *Sondajele de la Piatra Neamț*, în *Materiale*, VI, 1959, p. 359 și urm. și p. 375 și urm.

[40] Alexandru Vulpe și Mihai Zamoșteanu, *Săpăturile de la Costișa*, în *Materiale*, VIII, 1962, p. 309 și urm. În același punct a fost executat și un sondaj de către R. Vulpe, vezi C. Mătasă, *op. cit.*, în *BCMI*, XXXI, 1938, 97, p. 29.

[41] Vezi Silvia Marinescu-Bîlcu, *Sondajul de la Tîrpești*, în *Materiale*, VIII, 1962, p. 235 și urm.

[42] C. Cihodaru, *Contribuțiuni pentru fixarea unei hărți preistorice a Daciei (Stațiuni preistorice din județul Vaslui)*, în *AArch.*, 7—8, 1931—1932, p. 31—32, 43 și 50.

[43] Idem, *Stațiunea eneolitică de la Rafaila*, în *Anuarul liceului Mihail Kogălniceanu, Vaslui, 1933—1934*, p. 220 și urm.; idem, *Poenești Tamasidava. O așezare carpică în Moldova Centrală*, în *AArch.*, 13—14, 1937—1938, p. 10 și urm.

[44] R. Vulpe și colaboratori, *Raport sumar despre activitatea șantierului arheologic Poiana-Tecuci, 1949*, în *SCIV*, I, 1950, 1, p. 41 și urm.; idem, *Săpăturile de la Poienești din 1949*, în *Materiale*, I, 1953, p. 213 și urm.

[45] Pe lîngă cercetările arheologice personale de la Munteni-Vaslui, Gh. Diamandi a întocmit un studiu asupra descoperirilor din sudul Moldovei, publicat în Buletinul Soc. de antropologie din Paris, asupra căruia se referă Const. Moisil în *op. cit.*, *BCMI*, III, 1910, nota 11, p. 124.

www.cimec.ro

prilej s-au descoperit o serie de așezări din vremea orînduirii comunei primitive, unele fiind apoi cercetate prin sondaje [46].

Alte recunoașteri s-au făcut în 1939 în 32 de localități din județul Galați de către M. Petrescu-Dîmbovița, descoperindu-se așezări din neolitic și epoca bronzului, prima și a doua epocă a fierului și din perioada prefeudală și feudală timpurie [47]. Ulterior, în unele din stațiunile descoperite prin aceste recunoașteri din județul Galați s-au efectuat săpături și sondaje arheologice de către M. Petrescu-Dîmbovița [48], Eugenia Zaharia [49] și I. T. Dragomir [50]. În fine, în 1943, ca o continuare a acestor cercetări, în sudul Moldovei s-au făcut și altele de către Corneliu Mateescu, care în 12 localități din județul Galați a semnalat mai multe așezări din neolitic, La Tène și din vremea orînduirii feudale, inclusiv perioada prefeudală [51]. Unele dintre aceste așezări au fost cercetate și prin sondaje mai mici sau mai mari de către C. Mateescu [52] și C. Cihodaru [53].

Deci, în Moldova în perioada dintre cele două războaie, s-au efectuat recunoașteri, mai mult sau mai puțin intense, în Culoarul Prutului Mijlociu, Podișul Sucevei și Subcarpați, Podișul Moldovei Centrale, Depresiunea Huși-Elan-Horincea, Platforma Covurluiului și în Cîmpia Siretului. Cu alte cuvinte, aceste cercetări, executate în cea mai mare parte de către colaboratorii științifici ai muzeelor din Iași, Fălticeni, Piatra Neamț, Tecuci și București, s-au desfășurat în aproape toate subunitățile geografice ale Moldovei.

În privința obiectivelor urmărite, se pot deosebi pe de o parte recunoașteri amănunțite pentru o anumită perioadă dintr-un teritoriu limitat, cum sînt acelea pentru identificarea stațiunilor paleolitice din Culoarul Prutului, iar pe de alta, și acesta este cazul cel mai frecvent, recunoașteri efectuate pe teritorii mai vaste, în scopul semnalării resturilor de locuire din vremea orînduirii comunei primitive și într-o măsură mult mai redusă din perioada prefeudală, neglijîndu-se aproape total acelea aparținînd orînduirii feudale. Metodologic, aceste cercetări s-au efectuat cu predilecție pe văile apelor, urmărindu-se în general depistarea de noi puncte de descoperire și, într-o mai mică măsură, verificarea locurilor semnalate anterior, îndeosebi prin răspunsurile învățătorilor la *Cestionarul* lui Al. Odobescu, cum a fost cazul cu recunoașterea arheologică din fostul județ Covurlui [54]. În publicarea rezultatelor s-au avut în vedere descrierea topografică a locurilor de descoperire, cu o precizie mai mare sau mai mică, materialul arheologic caracteristic și cartarea descoperirilor prin semne convenționale pe hărți sau simple schițe.

În concluzie, prin cercetările din etapa dintre cele două războaie mondiale s-au completat în mod simțitor petele albe de pe hărțile arheologice ale Moldovei, editate de Gr. Tocilescu [55] și I. Andrieșescu [56].

[46] Const. Solomon, *Descoperiri recente și cercetări asupra cîtorva stațiuni antice din jud. Tecuci*, în *BCMI*, XX, 1927, 51, p. 98 și urm.; idem, *Cetățuia din Valea Berheciului*, în *BCMI*, XXII, 1929, 59, p. 34 și urm.; idem, *Un muzeu regional în Tecuciu*, 1932, p. 10.

[47] M. Petrescu-Dîmbovița, *Călătorie de cercetare arheologică în județul Covurlui*, în *Orizonturi, Revista Asociației profesorilor secundari din Galați*, III, 1940, 5—9, p. 3 și urm.; idem, *Archäologische Forschungsreise im Bezirk Covurlui (untere Moldau)*, în *Dacia*, VII—VIII, 1937—1940, p. 427 și urm.

[48] M. Petrescu-Dîmbovița, *Săpăturile arheologice din jud. Covurlui executate cu prilejul lucrărilor de pe șantierul național din Lunca Prutului*, în *Studii*, I, 1949, 2, p. 100 și urm.; idem, *Raport asupra săpăturilor arheologice din județele Covurlui și Tutova*, în *SCIV*, I, 1950, 1, p. 57 și urm.; M. Petrescu-Dîmbovița, I. Casan și C. Mateescu, *Săpăturile arheologice de la Folteşti (raion Tg. Bujor, reg. Galați)*, în *SCIV*, II, 1951, 1, p. 249 și urm.; idem, *Cetățuia de la Stoicani*, în *Materiale*, I, 1953, p. 3 și urm.; idem, *Cimitirul hallstattian de la Stoicani*, în *Materiale*, I, 1953, p. 157 și urm.

[49] Eugenia Zaharia, *Morminte sarmatice descoperite la Cioinagi în 1949*, în *Materiale*, VI, 1959, p. 897 și urm.

[50] I. T. Dragomir, *Săpăturile arheologice de la Cavadinești (r. Berești, reg. Galați)*, în *Materiale*, VI, 1959, p. 453 și urm.; idem, în *Materiale*, VII, 1961, p. 151 și urm.

[51] Corneliu N. Mateescu, *Raport asupra cercetărilor arheologice întreprinse în toamna anului 1943 în jud. Tutova*, în *Raport M N A* București, 1944, p. 52 și urm.

[52] *Ibidem.*

[53] C. Cihodaru, R. Vulpe și colaboratori, *Cercetările arheologice de la Șuletea și Bîrlălești (r. Murgeni)*, în *SCIV*, II, 1951, 1, p. 217 și urm.

[54] Vezi nota 24.

[55] Gr. Tocilescu, *Fouilles et recherches archéologiques en Roumanie*, București, 1900, harta de la p. 119 reprezentînd Dacia romană.

[56] *Harta arheologică a României* (la scara 1/500 000), întocmită în 1929 de I. Andrieșescu.

www.cimec.ro

După cel de-al doilea război mondial, în condițiile optime create arheologiei din țara noastră de către regimul democrat popular, pe lîngă săpături și sondaje s-au efectuat în Moldova și numeroase recunoașteri arheologice, cu începere din anul 1948, o dată cu preluarea conducerii cercetărilor arheologice de către Academia Republicii Socialiste România.

În această etapă, pentru o mai bună lămurire a descoperirilor din așezările cercetate prin săpături, s-au efectuat recunoașteri de către membrii colectivelor respective atît în teritoriile vecine, cît și în altele mai îndepărtate de aceste așezări.

Astfel de recunoașteri s-au efectuat în 1948 și 1949 în cadrul șantierelor Stoicani și Balinteşti din fostul județ Covurlui, identificîndu-se cîteva stațiuni noi și verificîndu-se altele semnalate anterior, cu material arheologic din vremea orînduirii comunei primitive și perioada prefeudală [57], dintre care apoi au fost cercetate prin săpături și sondaje arheologice acelea de la Perieni[58], Folteşti [59], Tg. Bereşti [60] și Cavadineşti [61].

Cercetări de acest fel au avut loc în 1949 și în cadrul șantierului Poienești sub conducerea lui R. Vulpe, identificîndu-se pe valea Racovei o serie de stațiuni din aceleași perioade [62] Rezultatele acestor cercetări completează pe acelea obținute mai demult, în aceeași regiune, de către C. Cihodaru. Unele recunoașteri s-au executat și în preajma șantierului Hăbășești, de sub conducerea lui Vl. Dumitrescu, identificîndu-se cîteva așezări din vremea corespunzătoare provinciei Dacia, dintre care acelea de la Fedeleşeni și Brătulești au fost cercetate prin sondaje [63].

În comparație cu acestea, mult mai intense au fost recunoașterile arheologice din cadrul șantierelor Poiana și Valea Jijiei. Astfel, prin recunoașterile arheologice efectuate în 1951 în cadrul șantierului Poiana, condus de către R. Vulpe, în peste 30 de localități din sudul și centrul Moldovei s-au identificat numeroase așezări sătești din neolitic și pînă în perioada feudală inclusiv [64], unele fiind apoi cercetate și prin mici sondaje [65]. Cu acest prilej s-a verificat și traseul valului din sudul Moldovei, dintre Siret, Ploscuteni și Stoicani pe Prut, a cărui construcție a fost pusă pe seama vizigoților lui Athanarich [66]. De asemenea, prin recunoașterile din cadrul șantierului Valea Jijiei, condus de către I. Nestor, s-au identificat între 1949 și 1952 cîteva zeci de așezări datînd din vremea orînduirii comunei primitive pînă în perioada feudală inclusiv, atît pe teritoriul satelor Glăvăneștii Vechi [67] și Corlăteni [68], unde s-au efectuat săpături arheologice, cît și mai departe pe văile Jijiei, Sitnei și Bahluiului [69], cercetîndu-se prin săpături

[57] M. Petrescu-Dîmbovița, *op. cit., Studii*, I, 1949, 2, p. 100 și urm ; M. Petrescu-Dîmbovița și colaboratori, *op. cit., SCIV*, I, 1950, 1, p. 66 și urm.

[58] M. Petrescu-Dîmbovița, *Sondajul stratigrafic de la Perieni (reg. Iași, raion Bîrlad)*, în *Materiale*, III, 1957, p. 64 și urm. ; idem, *Contributions au problème de la culture Criș en Moldavie*, în *Acta Arch*, IX, 1958, 1—4, p. 55 și urm.

[59] M. Petrescu-Dîmbovița, I. Casan și C. Mateescu, *Săpăturile arheologice de la Folteşti*, în *SCIV*, II, 1951, 1, p. 249 și urm.

[60] I. T. Dragomir, *op. cit.*, în *Materiale*, VI, 1959, p. 453 și urm. ; *idem*, în *Materiale*, VII, 1961, p. 151 și urm.

[61] Vezi nota 50.

[62] R. Vulpe, *op. cit., Materiale*, I, 1953, p. 474 și urm.

[63] Vl. Dumitrescu și colaboratori, *Hăbășești*, p. 554 și urm.

[64] R. Vulpe și colaboratori, *op. cit., SCIV*, I, 1950, 1, p. 51 ; idem, *Activitatea șantierului arheologic Poiana-Tecuci 1950*, în *SCIV*, II, 1951, 1, p. 210 și urm. ; C. Cihodaru, R. Vulpe și colaboratori, *op. cit., SCIV*, II, 1951, 1, p. 226 și urm. ; R. Vulpe și colaboratori, *op. cit., SCIV*, III, 1952, p. 209 și urm.

[65] R. Vulpe și colaboratori, *op. cit., SCIV*, III, 1952, p. 210 și urm.

[66] R. Vulpe, *Despre valul din Moldova de Jos și „zidul" lui Atanarih*, în *SCIV*, I, 1950, 2, p. 163 și urm. ; idem, *Valul din Moldova de Jos*, în *SCIV*, III, 1952, p. 218 și urm. ; idem, *Le „vallum" de la Moldavie inférieure et le „mur" d'Athanarich*, Gravenhage, 1957.

[67] I. Nestor și colaboratori, *Activitatea șantierului de săpături arheologice Iași-Botoșani-Dorohoi*, în *SCIV*, I, 1950, 1, p. 32 ; idem, *Șantierul Valea Jijiei*, în *SCIV*, III, 1952, p. 20 și urm. ; A. Florescu, *Cîteva noi descoperiri arheologice în depresiunea Jijiei*, în *AȘUIași*, III, 1955, 1—2, p. 51 și urm.

[68] I. Nestor și colaboratori, *op. cit.*, în *SCIV*, III, 1952, p. 84 și urm. ; D. Tudor, R. Vulpe și colaboratori, *Șantierul Corlăteni*, în *SCIV*, IV, 1953, 1—2, p. 394 și urm.

[69] I. Nestor și colaboratori, *op. cit.*, în *SCIV*, I, 1950, 1, p. 20 și urm. ; N. Zaharia, *Recunoașteri arheologice executate de colectivul Muzeului de antichități din Iași, în anul 1953, în cuprinsul Moldovei*, în *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 287 și urm. ; idem, *Cercetările de suprafață efectuate în Moldova în cursul anului 1954*, în *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 897 și urm. ; N. Zaharia, M. Petrescu-Dîmbovița și Em. Zaharia, *Cercetări arheologice în orașul Iași și împrejurimi*, în *SCȘIași*, VII, 1956, 2, p. 1 și urm. ; C. Cihodaru, R. Vulpe și colaboratori, *op. cit.*, în *SCIV*, II, 1951, p. 228, unde sînt menționate și descoperirile de la Cetățuia și Cîrlig de lîngă Iași.

www.cimec.ro

numai așezările de la Larga-Jijia [70], Valea Lupului [71] și Holboca [72], iar prin sondaje acelea de la Corlăteni [73]. Prin aceste recunoașteri s-au semnalat, printre altele, și numeroase vetre de sate medievale dispărute, punîndu-se în discuție problema vechimii și dispariției lor, precum și a raportului lor cu satele actuale. Pe lîngă acestea, pe baza descoperirii așezărilor din Cîmpia Jijiei, s-au ncercat generalizări cu privire la caracteristicile stațiunilor din această regiune datînd din vremea orînduirii comunei primitive pînă în perioada feudală inclusiv [74]. Alte recunoașteri pe Valea Jijiei s-au făcut între anii 1952 și 1961 în cadrul șantierului Trușești, cu care prilej, pe un teritoriu limitat din preajma așezării neolitice de pe înălțimea Țuguieta, s-au identificat mai multe așezări din vremea orînduirii comunei primitive pînă în perioada feudală inclusiv [75].

În fine, alte recunoașteri au fost executate în ultimii 10 ani, în cadrul șantierelor Hlincea [76], Suceava [77], Bîrsești [78] și în multe altele de pe teritoriul Moldovei.

În afara recunoașterilor din cadrul șantierelor de săpături arheologice, în Moldova s-au mai efectuat și recunoașteri speciale, în anumite teritorii mai vaste sau mai limitate, atît de către unii colaboratori ai Muzeului de istorie a Moldovei, cît și ai altor muzee, regionale sau raionale, din Moldova, precum și de către cîteva cadre didactice din învățămîntul general și mediu. Aceste cercetări s-au efectuat în cadrul principalelor subunități geografice ale Moldovei, uneori în legătură directă cu activitatea științifică desfășurată de muzeele din cuprinsul lor. Cele mai multe dintre ele au fost executate între anii 1951 și 1961 de către N. Zaharia în cadrul Muzeului de istorie a Moldovei și apoi cu începere din 1957 și în acela al Comisiei pentru studiul originii poporului și limbii române [79]. Aceste cercetări, pentru prima dată bine orientate din punct de vedere arheologic și geografic, reprezintă un pas mai departe în depistarea metodică, prin recunoașteri arheologice, a așezărilor sătești din vremea orînduirii comunei primitive și pînă în perioada feudală inclusiv. Ele au fost executate mai intens în NE Moldovei, în Bazinul Bahluiului, în Cîmpia Jijiei Superioare și Culoarul Prutului, și într-o măsură mai redusă în Podișul Sucevei, Podișul Moldovei Centrale și Depresiunea Huși-Elan-Horincea. Datorită acestui fapt se cunosc astăzi mult mai bine așezările sătești din această parte a Moldovei, îndeosebi cele din Cîmpia nord-estică, unde s-au efectuat cele mai multe recunoașteri.

În ceea ce privește centrul Moldovei, conform planului de recunoașteri metodice, întocmit de Muzeul de istorie a Moldovei, în colaborare cu catedra de istoria României, cele mai multe cercetări de acest fel au fost executate în Podișul Moldovei Centrale de către M. Petrescu-

[70] I. Nestor și colaboratori, *Sondagiile de la Larga-Jijia, com. Movileni, raionul Iași, regiunea Iași* (capitol redactat de Al. Alexandrescu), în *SCIV*, III 1952, p. 47 și urm.

[71] M. Petrescu-Dîmbovița și colaboratori, *Șantierul arheologic Hlincea-Iași, Cercetări arheologice la Valea Lupului* (capitol redactat de M. I. Dinu), în *SCIV*, 1954, 1—2, p. 246 și urm.; idem, *Șantierul arheologic Hlincea-Iași, Cercetările arheologice de la Valea Lupului* (capitol redactat de M. Dinu), în *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 701 și urm.; M. Dinu, *Șantierul arheologic Valea Lupului*, în *Materiale*, III, 1957, p. 161 și urm.; idem, *Șantierul arheologic de la Valea Lupului*, în *Materiale*, V, 1959, p. 247 și urm.; idem, *Șantierul arheologic de la Valea Lupului*, în *Materiale*, VI, 1959, p. 203 și urm.; M. Dinu, *Descoperirile arheologice de la Valea Lupului*, în *AȘUIași*, secția a III-a, I, 1955, 1—2, p. 65 și urm.

[72] I. Nestor și colaboratori, *Șantierul Valea Jijiei, Descoperirile arheologice de la Holboca, raionul Iași, reg. Iași* (capitol redactat de Vl. Zirra), în *SCIV*, III, 1952, p. 94 și urm.; N. Macarovici et N. Zaharia, *Elephas trogontherii Pohlig de Holboca-Iassy (Roumanie)*, în *Folia Quaternaria*, 12, Kraków, 1963; idem, *Mamutul (Elephas trogontherii Pohlig) de la Holboca (Iași)*, în *Comunicări de geologie*, II, 1963, p. 155 și urm.

[73] D. Tudor și colaboratori, *Șantierul Corlăteni*, în *SCIV*, IV, 1953, 1—2, p. 415 și urm. Se expun rezultatele sondajelor din punctele Vlădeni, Carasa-Miclăușeni, Costișa Morii, Via Dămăchenilor și Dămăcheni-La Biserică.

[74] I. Nestor și colaboratori, în *SCIV*, III, 1952, p. 20 și urm. (capitol redactat de A. Nițu); N. Zaharia, M. Petrescu-Dîmbovița și Em. Zaharia, *op. cit.*, *SCȘIași*, VII, 1956, 2, p. 41 și urm.

[75] M. Petrescu-Dîmbovița și colaboratori, *Șantierul Trușești*, în *SCIV*, IV, 1953, 1—2, p. 27, 38 și urm.; idem, *Șantierul arheologic Trușești*, în *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 187 și urm.

[76] M. Petrescu-Dîmbovița și colaboratori, *Șantierul arheologic Hlincea-Iași*, în *SCIV*, V, 1954, 1—2, p. 246.

[77] B. Mitrea și colaboratori, *Șantierul arheologic Suceava-Cetatea Neamțului. Recunoașteri arheologice în regiunile învecinate*, în *SCIV*, V, 1954, 1—2, p. 314.

[78] Sebastian Morintz, *Săpăturile de la Bîrsești (reg. Galați, r. Vrancea)*, în *Materiale*, III, 1957, p. 224.

[79] Rezultatele acestor cercetări au fost incluse în lucrarea de față. Unele din ele au fost publicate anterior de N. Zaharia, în *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 287 și urm. și p. 333 și urm. și în *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 897 și urm.; precum și în colaborare cu M. Petrescu-Dîmbovița și Emilia Zaharia, în *SCȘIași*, VII, 1956, 2, p. 1. și urm.

www.cimec.ro

Dîmbovița, M. Dinu și Em. Bold de la această catedră [80]. Cu prilejul acestor recunoașteri, efectuate între anii 1954 și 1956, s-au identificat numeroase așezări cuprinzînd material arheologic din vremea comunei primitive pînă în perioada feudală inclusiv, pe cursul superior al Bîrladului și în regiunea Stemnic-Racova [81].

Cel de-al treilea sector, cunoscut sub denumirea de Coasta Iașilor, inclus după criterii morfologice în bazinul Bahluiului, a fost cercetat de către N. Zaharia și în parte și de Emilia Zaharia [82], efectuîndu-se săpături la Hlincea [83] și Lunca Ciurei [84].

Între 1954 și 1958 au avut loc alte recunoașteri în regiunea depresionară din zona lacului de acumulare al Hidrocentralei „V. I. Lenin" de la Bicaz, cercetările fiind efectuate de către M. Petrescu-Dîmbovița, Corneliu Mateescu, N. Zaharia și C. S. Nicolăescu-Plopșor [85]. Cu această ocazie s-a identificat o serie de așezări atît din vremea orînduirii comunei primitive cît și din perioada feudală, așezări cercetate apoi prin sondaje și săpături arheologice [86].

Alte recunoașteri s-au desfășurat în mai multe localități din regiunea subcarpatică, prin colaboratorii Muzeului de arheologie din Piatra Neamț [87], ca și în depresiunea de la Huși [88], identificîndu-se cu acest prilej o serie de așezări de caracter sătesc din vremea orînduirii comunei primitive și pînă în perioada feudală inclusiv.

În fine, alte recunoașteri speciale s-au efectuat și în subunitățile geografice din sudul și sud-estul Moldovei. Cele mai multe dintre acestea au fost executate de către Ghenuță Coman în Depresiunea Elan-Horincea [89].

La aceste recunoașteri, efectuate în diferitele subunități geografice ale Moldovei, au mai contribuit prof. N. Macarovici de la Laboratorul de geologie al Universității „Al. I. Cuza" din Iași [90], precum și geografii ieșeni I. Șandru [91], I. Gugiuman [92] și Al. Obreja [93], de la aceeași universitate, care cu prilejul cercetărilor din depresiunea de la Tg. Ocna, Bazinul Bahluiului și Podișul Moldovei Centrale au semnalat unele așezări cu resturi arheologice.

[80] M. Petrescu-Dîmbovița, Em. Bold și M. Dinu, *Cercetări arheologice în Podișul Central Moldovenesc, I, Valea Bîrladului Superior de la izvoare și pînă la Buhăești*, în *AȘUIași*, secția a III-a, I, 1955, 1—2, p. 1 și urm.; idem, *Cercetări arheologice în Podișul Central Moldovenesc, II, Subregiunea Stemnic-Racova și valea Bîrladului superior între Buhăești și Vaslui*, în *AȘUIași*, secția a III-a, IV, 1958, p. 1 și urm.

[81] *Ibidem.*

[82] O parte din rezultatele acestor cercetări au fost publicate de N. Zaharia în *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 287 și urm. și *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 897 și urm.

[83] M. Petrescu-Dîmbovița și colaboratori, *Șantierul Hlincea-Iași*, în *SCIV*, IV, 1953, 1—2, p. 312 și urm.; idem, *Șantierul arheologic Hlincea-Iași*, în *SCIV*, VI, 1954, 1—2, p. 233 și urm.; idem, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 687 și urm.; M. Petrescu-Dîmbovița, *Slovanské sídliská v Moldavskej oblasti Rumunska*, în *SlA*, VI, 1958, 1, p. 209 și urm.

[84] M. Petrescu-Dîmbovița și colaboratori, *op. cit.*, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 183 și urm.

[85] Primele recunoașteri s-au efectuat în 1954 de către M. Petrescu-Dîmbovița și Corneliu Mateescu. Ele au fost apoi continuate, din 1955 pînă în 1958, de către N. Zaharia, C. S. Nicolăescu-Plopșor și de alți membri ai colectivului de săpături arheologice Bicaz.

[86] Pentru rezultatele acestor cercetări vezi *Monografia Bicaz*, vol. I (manuscris), precum și C. S. Nicolăescu-Plopșor și M. Petrescu-Dîmbovița, *Principalele rezultate ale cercetărilor arheologice de la Bicaz*, în *Materiale*, V, 1959, p. 45 și urm.

[87] Rezultatele recunoașterilor efectuate de către M. Zamoșteanu și C. Hălăucescu sînt incluse într-o formă rezumativă în lucrarea de față, urmînd ca acestea să fie publicate în întregime de către autori.

[88] Unele dintre recunoașterile din această zonă, menționate și în lucrarea de față, au fost efectuate de I. Gugiuman (*Depresiunea Huși*, 1, București, 1959) și de Gh. Poenaru-Bordea, ultimul urmînd să le publice într-un articol aparte.

[89] Prin cercetările de suprafață din această regiune, efectuate de Ghenuță Coman, s-au identificat peste 150 de așezări datînd din vremea orînduirii comunei primitive și a orînduirii feudale, inclusiv perioada prefeudală, care sînt incluse într-o formă succintă în lucrarea de față și au fost prezentate sub titlul *Cercetări arheologice cu privire la secolele V-XI în sudul Moldovei (stepa colinară Horincea-Elan-Prut)*, în *AM*, VI, 1969, p. 277 și urm.

[90] Cele cîteva așezări semnalate de N. Macarovici în diferite sectoare ale Moldovei, cu prilejul cercetărilor geologice pe teren, sînt menționate în cuprinsul acestei lucrări.

[91] I. Șandru, *Contribuții geografico-economice asupra evoluției așezărilor omenești în depresiunea subcarpatică Onești*, în *AȘUIași*, Secția a II-a, VII, 1961, 1, p. 215 și urm.; I. Șandru, C. Martiniuc și colaboratori, *Contribuții geografice la studiul orașului Huși*, în *Probleme de geografie*, V, 1957 (capitolul *Considerații istorico-geografice*, p. 271 și urm.). În lucrarea de față sînt menționate și așezările descoperite în acest sector.

[92] Pe lîngă recunoașterile din depresiunea Hușilor, menționate mai sus (nota 88), I. Gugiuman a mai executat și altele pe teritoriul Moldovei; dintre acestea numai unele sînt menționate în lucrarea de față.

[93] Al. Obreja, *Cîteva date istorico-geografice asupra satului Gugești (Fălciu)*, în *AB*, VIII, 1936, 1, p. 61 și urm.

www.cimec.ro

Prin toate aceste recunoașteri, efectuate în anii regimului democrat-popular, în cadrul șantierelor sau al unor cercetări speciale, au sporit în mod considerabil informațiile cu privire la frecvența, repartiția teritorială, cadrul geografic, continuitatea și unele caracteristici ale așezărilor sătești de pe teritoriul Moldovei, nu numai din vremea orînduirii comunei primitive, ci și din perioadele prefeudală și feudală.

În stadiul actual al cercetărilor, aceste date completează pe cele rezultate din săpăturile și sondajele arheologice, permițînd unele generalizări cu privire la perioada prefeudală și feudală timpurie, în care a avut loc procesul formării poporului și a limbii române. Acesta a fost și motivul pentru care Comisia pentru studiul formării poporului și a limbii române a înscris în planul său de cercetări și problema așezărilor sătești (silișți) din Moldova. În acest scop s-au intensificat și extins recunoașterile arheologice pe tot teritoriul Moldovei, de către arheologii Muzeului de istorie a Moldovei, în colaborare cu muzeografii de la celelalte muzee de istorie din această provincie, punîndu-se accentul îndeosebi pe identificarea așezărilor din perioadele prefeudală și feudală timpurie. În unele dintre așezările din aceste perioade, semnalate cu prilejul recunoașterilor, s-au efectuat apoi sondaje și săpături arheologice, ale căror rezultate prezintă un deosebit interes pentru problema originii poporului și a limbii române [94].

În lucrarea de față sînt prezentate rezultatele recunoașterilor arheologice din Moldova dintre anii 1951 și 1961 cu privire la așezările sătești, efectuate în cadrul Muzeului de istorie a Moldovei și al Comisiei pentru studiul formării poporului și a limbii române. De asemenea sînt luate în considerație și principalele rezultate ale celorlalte recunoașteri făcute recent pe teritoriul Moldovei, atît în cadrul catedrei de istoria României de la Facultatea de istorie și filozofie din Iași, cît și ale muzeelor din Moldova, precum și de către unii cercetători locali.

Pentru fiecare perioadă istorică se prezintă stadiul problemei, arătîndu-se după aceea în ce constă contribuția recunoașterilor arheologice recente privind dinamica așezărilor din diversele etape ale istoriei vechi și medii a Moldovei. În acest scop, s-au grupat descoperirile, atît din partea de concluzii a lucrării cît și din *corpus*, în subunități geografice bine delimitate din punct de vedere teritorial: Bazinul Bahluiului, Cîmpia Jijiei Superioare și Culoarul Prutului, Podișul Sucevei, Podișul Moldovei Centrale, Depresiunile Huși și Elan-Horincea, Subcarpați și Cîmpia Siretului [95].

Această grupare a descoperirilor de așezări pe subunități geografice este motivată de faptul că teritoriul Moldovei prezintă variații morfologice, fizico-geografice și biologice care, mai mult sau mai puțin, influențează tipurile de așezări și caracteristicile lor în diversele etape

[94] N. Zaharia, Em. Zaharia și S. Rață, *Sondajul arheologic de la Botoșani „Dealul Cărămidăriei"*, în *Materiale*, VII, 1961, p. 461 și urm.; Em. Zaharia și N. Zaharia, *Contribuții la cunoașterea culturii materiale din sec. V e.n. din Moldova în lumina săpăturilor de la Botoșani*, în *AM*, VI 1969, p. 167 și urm. N. Gostar, *Săpăturile și sondajele de la Șendreni-Barboși (r. Galați)*, în *Materiale*, VIII, 1962, p. 505 și urm.; D. G. Teodor și Gr. Foit, *Săpăturile arheologice de la Botoșana (r. Gura Humorului), din anii 1961—1964* (manuscris).

[95] Pentru aceste subîmpărțiri geografice, vezi *Monografia geografică a Republicii Populare Române*, I, București, 1960. În lucrarea de față, s-au avut în vedere principalele subîmpărțiri geografice din această monografie, folosindu-se pentru zona depresionară a Prutului inferior, în locul denumirii de Cîmpia colinară a Elanului, aceea de Depresiunea Huși-Elan-Horincea, întrucît considerăm că astfel se pot urmări mai lesne particularitățile locale ale fazelor de împopulare ale acestei zone depresionare, care nu se limitează numai la valea Elanului. Pentru cîmpia fluvio-lacustră și de terasă a Siretului vezi I. Gugiuman, *Regiunea Galați*, în *Natura*, geologie-geografie 1961, 1, p. 31.

Spre deosebire de celelalte subunități geografice ale Moldovei, prezentate în această lucrare în limitele lor strict morfologice, Bazinul Bahluiului nu este tratat în sens geologic, ci ca bazin hidrografic, incluzînd pe lîngă Cîmpia depresionară a Jijiei inferioare și a Bahluiului și zona de Coastă a Iașilor, precum și o parte din Podișul Sucevei. S-a adoptat acest procedeu pentru motivul că aceasta este regiunea cea mai intens și aproape uniform cercetată, care, privită în linii largi, ne poate duce la concluzii de ordin general în ceea ce privește legătura dintre diversele tipuri de relief și intensitatea de locuire omenească. Avem în vedere pe lîngă aceasta și faptul că valea Bahluiului a fost întotdeauna un larg uluc de trecere dinspre ținuturile stepice din jurul Mării Negre spre cele pericarpatice și deci o zonă de concentrare omenească.

În cercetările noastre de teren nu s-au utilizat hărți de amănunt. Elementele de care ne-am servit la cartarea ulterioară a așezărilor descoperite au fost, în mod necesar, cele de ordin descriptiv și morfologic, înregistrate pe teren. În această situație sînt justificate micile neconcordanțe ale coordonărilor geografice care eventual s-ar putea ivi în unele cazuri.

www.cimec.ro

ale istoriei vechi și medii a Moldovei. Astfel, condițiile de locuire oferite de Cîmpia stepică a Jijiei sînt diferite de acelea ale ținuturilor împădurite din Podișul Sucevei și din cel al Moldovei Centrale. Așa se explică și preferințele societății omenești, în anumite condiții istorice, pentru locuirea în regiuni de cîmpie stepică sau de silvostepă, fără ca să se excludă prin aceasta posibilitatea ca, în alte condiții istorice, locuirea să se extindă în ambele cadre geografice. Aceste situații reies destul de clar din studiul așezărilor din diversele perioade ale istoriei vechi și medii a Moldovei, menționate în textul de față.

Din punct de vedere metodologic, acest fel de cercetări, executate nu numai pe cursul apelor ci și în cadrul subunităților geografice, este mai indicat decît acela bazat pe recunoașterile limitate numai în sensul lungimii rîurilor, neținînd seama de aspectul fizico-geografic al subunităților respective. Întrucît asemenea recunoașteri s-au efectuat cu mai multă intensitate în nordul Moldovei și mai puțin în rest, ordinea de prezentare a subunităților geografice în care s-au semnalat așezările sătești, prin acest fel de cercetare, a fost de la nord spre sud. Bine înțeles că această metodă de cercetare și prezentare a descoperirilor este proprie Moldovei, neputîndu-se generaliza pretutindeni pe teritoriul țării noastre. Din aceste motive socotim că recunoașterile din Muntenia, spre exemplu, trebuie efectuate dinspre sud spre nord, cercetîndu-se metodic lunca Dunării, Cîmpia Română și apoi depresiunile sinclinale sau intracolinare precarpatice din zona dealurilor împădurite. Tot așa, recunoașterile din Transilvania și din celelalte regiuni trebuie să fie bazate pe o tematică proprie, în funcție de caracteristicile cadrului natural respectiv în care s-a desfășurat locuirea în diferitele etape din istoria veche și medie a Moldovei.

Din acest punct de vedere, ca metodă a recunoașterilor arheologice, felul în care au fost executate recentele cercetări de suprafață în cadrul Muzeului de istorie a Moldovei reprezintă un pas mai departe în evoluția acestui mod de cercetare a așezărilor. Pentru viitor se impune însă ca acest fel de cercetări să capete un caracter mai complex, prin organizarea de expediții arheologice la care să participe, alături de arheologi și geografi, unii geologi, pedologi, cartografi și alți specialiști cu preocupări înrudite, precum și o echipă de muncitori calificați pentru eventualele sondaje în vederea unor precizări de ordin cronologic și cultural, așa cum s-a procedat recent de către arheologii sovietici în timpul expediției din regiunea Prut-Nistru [96].

În lucrarea de față, analizîndu-se așezările descoperite prin recunoașterile recente de pe teritoriul Moldovei, s-a avut în vedere, în mod constant, frecvența așezărilor în diversele subunități geografice, tipul de așezare și poziția geografică, continuitatea sau discontinuitatea de locuire, condițiile social-economice și istorice în care s-au dezvoltat, precum și caracteristicile aspectelor de cultură materială identificate în cuprinsul stațiunilor cu prilejul acestor recunoașteri. În anumite cazuri s-au menționat și descoperirile din cîteva necropole, îndeosebi din perioada prefeudală, care prezintă interes pentru înțelegerea procesului de dezvoltare social-economică și culturală a populațiilor din aceste așezări. De asemenea, s-au introdus în textul de față și rezultatele recunoașterilor efectuate pe teritoriul orașului Iași, inclusiv de la Curtea Domnească [97], precum și acelea de la Curtea Domnească din Hîrlău [98] și de la Baia [99], care deși nu privesc direct satul medieval, totuși, în multe privințe, prezintă interes pentru problema produselor orășenești pătrunse în mediul rural din preajma acestor centre urbane și curți domnești. Descoperirile rezultate prin toate aceste recunoașteri sînt prezentate în capitolul următor

[96] G. B. Fedorov, *op. cit.*, în *Учёные записки*, tom. VI, Chișinău, 1957, p. 237 și urm.

[97] N. Zaharia, M. Petrescu-Dîmbovița și Em. Zaharia, *op. cit.*, în *SCȘIași*, VII, 1956, 2, p. 21 și urm.; Al. Andronic, *Contribuții arheologice la istoricul orașului Iași în perioada feudală*, în *AM*, I, p. 271 și urm.; Al. Andronic și Eug. Neamțu, *Cercetări arheologice pe teritoriul orașului Iași în anii 1956—1960*, în *AM*, II—III, 1964, p. 409 și urm.; Al. Andronic, *Contributions archéologiques à l'histoire de la ville de Jassy au Moyen-Age*, în *Dacia*, N.S., IX, 1965, p. 463 și urm.; Al. Andronic, Eug. Neamțu și M. Dinu, *Săpăturile arheologice de la Curtea Domnească din Iași*, în *AM*, V, 1967, p. 169 și urm.; Al. Andronic, *Curtea Domnească din Iași*, în *Revista Muzeelor*, 1968, p. 552 și urm.

[98] Recunoașteri efectuate de colaboratorii științifici și de cercetătorii Muzeului de istorie a Moldovei, cu rezultate încă nepublicate.

[99] Dan G. Teodor și Emilia Zaharia, *Noi date arheologice referitoare la tîrgul Baia* (manuscris).

www.cimec.ro

în ordine cronologică și alfabetic în cadrul subunităților geografice, iar în partea finală (*corpus*) numai alfabetic pe unități geografice.

Accentul principal în prezentarea materialelor arheologice s-a pus pe descoperirile din perioadele prefeudală și feudală timpurie, care sînt în legătură directă cu problema formării poporului și a limbii române. Întrucît însă cu prilejul acestor cercetări au fost identificate și alte resturi de locuire, din vremea orînduirii comunei primitive și din etapa feudalismului dezvoltat, în lucrarea de față au fost incluse și acestea, neputînd fi eliminate din repertoriul descoperirilor arheologice dintr-o așezare. Această metodă de prezentare a descoperirilor respective se impune și prin felul cercetărilor, care nu permit defalcări ale materialului dintr-un anumit loc de descoperire. Cu totul alta ar fi fost situația dacă o asemenea cercetare ar fi pornit de la studiul materialelor provenind din descoperiri mai vechi, din muzee sau publicații. În acest caz s-ar fi putut lua în considerație numai descoperirile dintr-o anumită etapă istorică. Acest plus de documentare, impus de caracterul cercetărilor de teren, nu dăunează studiului problemei așezărilor, ci, din contra, contribuie la o mai bună înțelegere a dinamicii așezărilor din diversele etape, vechi și medii, ale istoriei Moldovei.

Identificarea cu grijă a materialelor arheologice, din Hallstattul tîrziu și pînă în perioada feudală timpurie, descoperite cu prilejul acestor cercetări, ca și studiul și cartarea stațiunilor din care provin aceste materiale, din intervalul de timp respectiv, prezintă un deosebit interes și pentru problema formării poporului și a limbii române, întrucît prin aceste lucrări se aduc dovezi concludente cu privire la caracteristicile așezărilor sătești din această îndelungată și mai puțin cunoscută perioadă din istoria Moldovei.

Încheind această introducere, autorii aduc mulțumirile lor conducerilor Comisiei pentru studiul formării poporului și a limbii române, Institutului de arheologie al Academiei și Filialei din Iași a Academiei, pentru sprijinul material și moral acordat acestor cercetări. De asemenea, sînt recunoscători prof. I. Nestor, membru corespondent al Academiei, pentru îndrumările și sprijinul acordat, atît în timpul efectuării recunoașterilor pe teren, cît și după aceea, în faza redactării lucrării, prin revizuirea întregului material arheologic din secolele II—XIII e. n.

Autorii au primit un sprijin prețios din partea următorilor muzeografi de la muzeele de istorie din Moldova, prin bunăvoința cărora au luat cunoștință de descoperirile făcute în cadrul acestor muzee: I. Zamoșteanu (Piatra Neamț), Gh. Constantinescu (Focșani), V. Palade și Eug. Popușoi (Bîrlad), S. Rață (Botoșani), V. Ursache (Roman), V. Căpitanu (Bacău), V. Perian (Dorohoi) și I. T. Dragomir (Galați).

De asemenea, datorită bunăvoinței profesorilor și învățătorilor Gh. Poenaru-Bordea, Gh. Coman, I. Marin, Aristotel Crîșmaru, Const. Buraga și Temistocle Malec, s-au putut introduce în această lucrare datele principalelor rezultate ale recunoașterilor făcute de ei.

Pentru încadrarea culturală și cronologică a materialelor descoperite, de un real folos le-a fost sprijinul colegilor de la Institutul de istorie și arheologie din Iași: Al. Andronic, M. Dinu, Marilena și Adr. C. Florescu, N. Gostar, I. Ioniță, Eug. Neamțu, A. Nițu și D. Teodor, precum și de la Institutul de arheologie din București: Eug. Zaharia, Gh. Diaconu, Bucur Mitrea și Oct. Iliescu, cărora le mulțumesc și pe această cale.

La fel ei sînt recunoscători desenatorilor Ecat. Petrovici și M-L. Teodoriu, cartografului P. Polonic, fotografilor Th. Șamataru și P. Vasiliu, secretar-dactilografei El. Winckievici, precum și laborantelor Aglaia Iliescu și El. Ababei pentru prețiosul concurs acordat.

În fine, ei exprimă în mod deosebit mulțumiri Editurii Academiei Republicii Socialiste România, în special Neonilei Peatnițchi de la redacția de istorie pentru migăloasa muncă depusă în vederea pregătirii volumului pentru tipar.

www.cimec.ro

www.cimec.ro

I. Considerații privind așezările din Moldova

PALEOLITICUL

Prin cercetările de suprafață efectuate în ultimile două decenii în Moldova s-au identificat 179 de așezări paleolitice, situate pe teritoriul a 121 de localități[100]. Dintre aceste așezări, 16 sînt socotite ca nesigure, putînd aparține unei perioade mai tîrzii. Multe din descoperiri se localizează în sectorul nord-estic al Cîmpiei Jijiei Superioare din Depresiunea Prutului Mijlociu, cunoscută și sub denumirea de Cîmpia Moldavă. Dintre aceste așezări, cîteva au fost cercetate anterior de către N. N. Moroșan, care a publicat rezultatele cercetărilor sale în studii speciale[101], precum și în lucrarea de sinteză privind pleistocenul și paleoliticul din nordestul țării noastre[102].

Prin cercetările recente din nord-estul Moldovei s-a mărit considerabil numărul așezărilor paleolitice, aducîndu-se totodată și un bogat material documentar.

Extinzîndu-se cercetările paleolitice și în restul Moldovei, s-au descoperit și alte puncte cu resturi de locuire paleolitică. Aceste din urmă descoperiri, în număr mult mai restrîns, sînt localizate în sectorul vestic al Cîmpiei Jijiei Superioare, cuprinzînd și Podișul Sucevei, în Podișul Moldovei Centrale, incluzînd și micile depresiuni HușI-Elan, ca și în zona colinară sudică, cunoscută sub denumirea de Depresiunea Bîrladului[103]. Asemenea descoperiri nu lipsesc în zona depresionară a Subcarpaților și nici în Cîmpia joasă a Siretului[104].

Pe baza acestor cercetări, cuprinzînd aproape tot teritoriul Moldovei, se pot desprinde unele date cu privire la vechimea și evoluția locuirii paleolitice din această parte a țării, precum și unele caracteristici relativ la tipurile de așezare din perioadele respective.

Paleoliticul inferior a fost documentat la Mitoc, în depunerile argilo-nisipoase de la baza terasei inferioare (?) a Prutului[105], unde s-au descoperit cîteva unelte prelucrate pe aschii

[100] N. Zaharia, *op. cit.*, în *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 287 și urm.; idem, *op. cit.*, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 897 și urm.; idem, *Descoperiri paleolitice în Moldova efectuate între anii 1952—1957*, în *AM*, I, 1961, p. 11 și urm.

[101] I. Simionescu și N.N. Moroșan, *Une station aurignaciene en Moldavie*, în *ARMSS*, X, 1926, 3, p. 59 și urm.; idem, *op. cit.*, în *MSȘtAc*, s. III, IV, ms. 7, 1927, p. 343; N. N. Moroșan, *Contribution à l'étude de Quaternaire de la Moldavie du NE*, în *BSS*, XIV, 1931, p. 11 și urm.; idem, *Le Moustérien dans le Nord de la Moldavie*, în *L'Anthropologie*, LXI, Paris, 1931; idem, *Evoluția cercetărilor preistorice-paleolitice din România NE și rezultatele obținute*, 1933; idem, *Le Solutréen de la Moldavie du NE, Comunication au VII-e Congrès international d'Histoire, Sect. La Préhistoire, Varsovie*, 1933; idem, *Solutreenul din România extracarpatică și raporturile sale cu acela din Transilvania și din țările limitrofe*, 1933; idem, *L'industrie levalloisiènne dans les dépôts pléistocènes de Roumanie*, în *Mélanges de Préhistoire et d'Anthropologie offerts au prof. H. Bégouen*, Toulouse, 1934; idem, *Le Moustérien de l'abri-sous-roche de Stînca-Ripiceni (Moldavie)*, Bruxelles, 1935 (1936); idem, *La station paléolithique de grotte de Stînca Ripiceni*, în *Dacia*, V—VI, 1935—1936, p. 1—22.

[102] N. N. Moroșan, *op. cit.*, *AIGR*, XIX, 1938.

[103] Vezi nota 95.

[104] *Ibidem.*

[105] C. S. Nicolăescu-Plopșor și N. Zaharia, *Raport preliminar asupra cercetărilor paleolitice din anul 1956*, capitolul *Mitoc (Dealul Sărăturilor și Malu Galben)*, *Materiale*, V, 1959, p. 34 și urm.; idem, *Cercetările de la Mitoc*, în *Materiale*, VI, 1959, p. 11 și urm.

www.cimec.ro

naturale de silex, cu cioplituri pe marginile subțiate, aparținînd paleoliticului inferior (probabil clactonian) [106]. În același loc, prin săpături metodice, s-au descoperit și alte piese care documentează aceeași cultură. Aceluiași paleolitic inferior îi aparține și piesa clactoniană descoperită întîmplător în nisipurile de la baza terasei inferioare a Bahluiului, la Valea-Lupului-Iași [107].

Alte unelte de silex, întregi sau fragmentare, care prin caracteristicile lor tipologice ar putea fi atribuite clactonianului și aspectelor înrudite, au fost descoperite în aceeași regiune la Bodeasa, Ghireni și Slobozia-Hănești [108].

Tot paleoliticului inferior i se pot atribui și unele piese de caracter levalloisian, descoperite la Pogorăști și Mitoc [109], prezentînd analogii cu cele descoperite de către N. N. Moroșan la Ripiceni (La Izvor) în prundișurile de la baza terasei inferioare a Prutului [110].

Prin aceste cîteva descoperiri, localizate în Cîmpia Moldovei de NE, se completează o parte din informațiile privind cea mai veche etapă din dezvoltarea societății omenești de pe teritoriul Moldovei. În linii largi s-a stabilit că locurile preferate pentru stabilirea așezărilor din această vreme, ca și din perioada următoare, a paleoliticului mijlociu, sînt terasele joase și interfluviile de la confluențele rîurilor. În genere, identificarea acestor așezări este dificilă, întrucît pe locurile respective s-au suprapus depuneri de argile, nisipuri și luturi, care ating grosimi medii între 10 și 12 m. Singurul indiciu care poate fi folosit la identificarea lor este prezența resturilor de faună mammologică în depunerile lutoase ale teraselor și mai rar a uneltelor, așchiilor și lamelor de silex, îndeosebi în preajma atelierelor.

Urmele de locuire din **paleoliticul mijlociu,** aparținînd musterianului, în comparație cu acelea din paleoliticul inferior sînt mai numeroase, fiind semnalate în 40 de puncte (trei îndoielnice), din 27 de localități.

a. *Bazinul Bahluiului*: Bîrlești (La Moară), Cogeasca Veche (Dealul Movilenilor?), Crivești (La Hîrtop), Hodora (La Movilă), Holboca (Cimitirul animalelor, Izvorul Pîndarului), Iași (Fabrica de țigle Abator), Șorogari (La Nisipărie).

b. *Cîmpia Jijiei Superioare*: Bodeasa (Fundul Bodesei), Botoșani (Dealul Cărămidăriei), Cobîla (La Cariere?), Ghireni (Vatra satului, La Hîrtop, Coasta Țigănimii), Hălceni (Dealu La Movila Mămăligii), Horia (La Lutărie), Liveni (La Stîncă, La Bîtci), M. Kogălniceanu (La Hatie), Miorcani (Dealul Cotului), Mitoc (La Izvor, Malu Galben, La Pisc), Nichiteni (Pîrîul Calului), Plugari (În Cot?), Ripicenii Noi (La Stîncă, La Izvor), Slobozia-Hănești (Dealul Hodoroaia, Hîrtopul Țîntărenilor), Stînca (Vatra satului, La Stîncă), Ștefănești (La Burci, Dealul Horodiuca, Dealul Boboc), Trifești (Dealul Unchetea), Țigănași (Movila Stînei), Vlădeni (Movila Gării, Scruntarul Vlădoaei).

c. *Podișul Sucevei*: Brehuești (Marginea sudică a satului) [111].

Rezultă deci că majoritatea descoperirilor atribuite paleoliticului mediu sînt concentrate aproape exclusiv în Cîmpia Jijiei și a Bahluiului.

Inventarul litic al așezărilor din această perioadă, cunoscut mai bine prin săpăturile de la Ripiceni-Izvor [112] și Mitoc [113], se caracterizează prin vîrfuri de mînă, racloare, așchii plate și nuclee cu urme de desprinderi crucișe, lucrate din silex cenușiu sau negru, provenit din depozitele cenomaniene din zona toltriană a Prutului (Rădăuți-Ștefănești) sau din prundișurile teraselor.

[106] *Ibidem.*

[107] M. Dinu, *op. cit.*, în *SCIV*, VI, 1959, 3—4, p. 701; C. S. Nicolăescu-Plopșor, *Cercetări asupra paleoliticului timpuriu*, în *Materiale*, III, 1957, p. 285 și urm.

[108] N. Zaharia, *op. cit.*, *AM*, I, 1961, p. 19 (Ghireni), p. 23 și urm. (Bodeasa și Slobozia-Hănești).

[109] *Ibidem*, p. 15 (Ripicenii Noi); C. S. Nicolăescu-Plopșor și N. Zaharia, *op. cit.*, în *Materiale*, VI, 1959, p. 18 (Mitoc). Descoperirea unei piese de caracter levalloisian de la Pogorăști este inedită.

[110] N. N. Moroșan, *op. cit.*, în *Mélanges de Préhistoire...*, Toulouse; idem, *Les restes de l'homme fossile en Roumanie*, în *Report of XVI International Geological Congress, Washington, 1933* (1936), p. 2.

[111] Această singură descoperire din Podișul Sucevei se poate atribui paleoliticului mijlociu numai pe baza resturilor de faună și a observațiilor stratigrafice, materialul litic fiind pierdut.

[112] N. N. Moroșan, *op. cit.*, în *AIGR*, XIX, 1938, p. 41 și urm.

[113] C. S. Nicolăescu-Plopșor și N. Zaharia, *op. cit.* în *Materiale*, V, 1959, p. 35 și urm. și *Materiale*, VI, p. 14 și urm.

www.cimec.ro

Dintre aceste materiale, o menţiune specială merită racloarul de tip „La Quina", descoperit în lutăria de pe Dealul Cărămidăriei de la Botoşani, precum şi vîrfurile de mînă de la Mitoc-Izvor. De asemenea, merită să fie amintit craniul cu defense al mamutului din specia *Elephas trogontherii*, descoperit în 1956 la Holboca (jud. Iaşi) [114]. Lîngă această piesă paleontologică, singura de acest fel la noi în ţară, s-au găsit aşchii de silex de caracter musterian.

Tot musterianului îi aparţin şi vîrfurile de mînă de tip szeletian, cioplite bifacial în formă de frunză, de la Mitoc şi Ghireni [115], care prezintă analogii cu piesele corespunzătoare din Europa centrală, îndeosebi din Ungaria şi Slovacia.

Aşezările în cuprinsul cărora s-au descoperit resturi musteriene, uneori asociate cu cele de tip szeletian, ocupă în mod obişnuit terasele joase, adesea chiar colmatate, ca de ex.: Bîrleşti, Bodeasa, Botoşani, Horia, Iaşi, Liveni, Mihail Kogălniceanu, Ripicenii Noi, Stînca şi Ştefăneşti. Alteori, ele se situează pe pantele hîrtopite ale teraselor medii: Criveşti, Hălceni, Mitoc, Plugari. În alte cazuri, ele se găsesc şi sub marginile podişurilor supuse alunecării: Cobîla, Ghireni, Hodora, Miorcani, Nichiteni, Slobozia-Hăneşti şi Şorogari.

Unele dintre aceste aşezări, din cuprinsul zonei depresionare a Cîmpiei Jijiei Superioare, sînt locuite şi în etapa următoare, în paleoliticul superior, după cum o dovedesc descoperirile de la Ghireni, Mitoc, Ripiceni, Ştefăneşti şi din alte locuri.

În ceea ce priveşte perioada **Paleoliticului superior,** în urma cercetărilor de suprafaţă s-au identificat resturi de locuire în 154 de puncte, la care se mai pot adăuga alte 12 cu caracter îndoielnic, situate pe teritoriul a 113 localităţi.

Aurignacianul timpuriu, ca fază de început a paleoliticului superior, este reprezentat printr-un număr mai mic de descoperiri, provenind din localităţile Curteni, Ghireni, Horia, Mitoc, Ripicenii Noi, Rîşca, Santa-Mare şi Truşeşti, aproape toate situate în imediata apropiere de cursul Prutului.

În genere, piesele litice, întregi sau fragmentare, aparţinînd aurignacianului timpuriu sînt lucrate prin tehnica desprinderilor lamelare, din nuclee de formă prismatică. Lamele desprinse de pe aceste nuclee sînt masive şi unele dintre ele au capetele retuşate, fiind transformate în gratoare.

Mai rar s-a întîlnit forma de burin.

În comparaţie cu descoperirile din această fază, cu mult mai numeroase sînt acelea din aurignacianul mijlociu şi tîrziu (gravettian). Dat fiind însă specificul cercetărilor de suprafaţă şi datarea materialului aproape exclusiv după criterii tipologice, ar fi greu să se poată face o încadrare cronologică riguroasă a descoperirilor din aceste două ultime etape ale paleoliticului superior. Din aceste motive se prezintă împreună următoarele descoperiri din aurignacianul mijlociu şi tîrziu:

a. *Bazinul Bahluiului*: Bădeni (Dealul Vişinului), Bălţaţi (Livada Gostat, Dealul Hucului), Brătuleni (Şesul Bahluiului), Buhalniţa (Cetăţuia), Capu Rediului (La Gunoişte), Ciurea (Lunca Ciurei?), Cîrlig (Dealu lui Popa Ioan), Cogeasca Veche (Dealul Movilenilor), Cotnari (Ţiglele lui Baltă), Criveşti (La Holm), Dorobanţu (Dealul Sărături?), Doroşcani (Dealul Viei?), Erbiceni (Dealul Cimitirului), Făcuţi-Podişul (Dealul Boghiului), Galata (Valea lui Ştefan Vodă), Găureana-Gura Văii (La Lutărie), Hlincea (Poala vestică a dealului Cetăţuia, Şesul Nicolinei), Hoiseşti (Dealul Podişul?), Holboca (Cimitirul animalelor, Izvoru Pîndarului), Holm (Dealul Holm), Iaşi (Cartier Crucea Roşie, Cartierul Abator, Str. Ciurchi nr. 134?), Mogoşeşti (Piscul Bordeiului, Piscu lui Toader), Războieni (La sud de sat), Rediu Aldei (Holmul cel Mare, Coada Stîncii), Scopoşeni (Peste Baltă), Spinoasa (Poala Catargului, Pe Canal), Sticlăria (Holm), Totoeşti (La Odaie), Vînători (Dealul Frasinului).

b. *Cîmpia Jijiei Superioare*: Bălteni (La Grădinărie), Bobuleşti (La Pietroi, La Stîni), Bodeasa (Fundul Bodesei, La Movile), Cinghine (La Lutărie, Dealul Urieşului, La Hîrtop?),

[114] N. Macarovici şi N. Zaharia, *op. cit.*, nota 72.

[115] N. Zaharia, *op. cit.*, *AM*, I, 1961, p. 16 şi urm.; Maria Bitiri, *Consideraţii asupra prezenţei unor forme de unelte bifaciale în aşezările paleolitice din România*, în *SCIV*, VII, 1956, 3–4, p. 431 şi urm.

www.cimec.ro

Cîrniceni (Pe Holm), Comîndăreşti (La Cimitir), Coţuşca (Hîrtopul Bodronului, La Observator), Crasnaleuca (La vest de sat), Dobîrceni (La Hîlboci), Drăgăneşti (La Lutărie), Epureni-Popricani (Dealu lui Dumnezeu), Găureanca-Vîlcelele-Strunga (Dealul Găureanca), Găureni-Vîlcelele (Podişul de deasupra Hîrtopului, Coasta Săliştii), Ghireni (Vatra satului, Imaşul de la stînă, Lanu la Balta Lată, Dealu Livezii, Balta lui Filip, La Hîrtop, Iazul de Jos, Coasta Ţigănimii, În hotar cu Crasnaleuca), Glăvăneşti (Terasa Jijiei), Hălceni (Dealu la Movila Mămăligii), Hilişeu-Cloşca (La Hîrtop, În Hîrtop), Horia (La Lutărie), Horodiştea (În Bîtcă), Ivăncăuţi (La Stîncă), Larga-Jijia (Ghiolu la Bulhac), Lătăi-Cîmpenii (La Standoală), Liveni (La Stîncă, Vatra satului, Valea Ciocoiului, La Bîtci), Manoleasa Volovăţ (Rîpa de la Bulgărie, Bou-Roşu), Măşcăteni (Dealul Mieresti), M. Kogălniceanu (La Hatie), Mitoc (La Izvor, Malu Galben, Izvorul satului, La Pisc, Pîrîul Hîrtopului, Cotu Mic, La Mori, Pîrîu lui Istrati), Movila-Ruptă (La Hîrtop), Nichiteni (Pîrîul Calului), Pogorăşti (Movila lui Ţîţu), Probota (Dealul Unchetea, La Movila Viei, În Baie), Răuseni (La Odaie), Ripicenii Noi (La Stîncă, Rîpa la Monument, La Izvor, Dealu Lipovanului, Podul Ripicenilor, Odăile, La Pichetul Vechi), Rîşca (Terasa Prutului, Dealul Punar), Roşcani (Dealul Roşcanilor), Santa-Mare (Vatra satului), Slobozia-Hăneşti (Rîpa Turcului, Troian, Marginea sudică a satului), Stînca (La Stîncă, Vatra satului), Ştefăneşti (Baia Veche, La Brăhărie, Dealul Horodiuca, Ominteanca), Todireni (Lutăria de la Şcoală), Truşeşti (Ţuguieta), Ţigănaşi (Movila Stînei).

c. *Podişul Sucevei*: Agafton (Dealul Crivăţ), Alba (La Cetăţuie), Blăgeşti (doi km N de sat), Cristineşti (Dealul Muchiosu), Darabani (La Lutărie, Terasa Prutului), Dealu (La Temelii), Ibăneşti (Dealul Crucii, La Mocirle), Lozna (La Turbărie?), Movileni (În Răzăşie), Oboroceni (Dealul Barcu), Sarafineşti (În Hîrtop), Strunga (Cornişa Dealului Dîrmoxa), Unsa (La nord-estul satului), Valea Seacă (La Rîpă), Văleni (Dealul Cetăţuii?).

d. *Podişul Moldovei Centrale*: Bazga (Dealul Bazga), Băneasa (La Spulberătură?), Bîrlăleşti (Cetăţuia), Brăhăşeşti (Rîpa Mare), Curteni (Vatra satului), Dăneşti (Între Dealuri), Fedeşti (Marginea sud-vestică a satului?, Sub Pădure?), Igeşti (Marginea sud-vestică a satului), Măluşteni (C.A.P. Recea, Leaua I, Leaua II), Mircesti (Şanţul Mirceştilor), Mănăstirea (La Bulgărie), Perieni (Rîpa Roşcanilor?), Răşcani (Zarea Răşcanilor), Sipeni (Vatra satului), Şcheia (Movila Faurului), Tămăşeni (La Cimitir), Ţuţcani (Dealul Ţuţcani), Valea Satului (Dealul Huţupenilor), Zorleni (La nord de sat), 23 August (Dealul Ciorani).

e. *Subcarpaţi şi Cîmpia Siretului*: Buda (La Şipote), Piatra Neamţ (Peste Vale), Slobozia Mielului (Dealul Bielci II), Tichiriş (Vatra satului), Tg. Ocna (Dealul Coşna), Oglinzi (Dealul Zăneasa), Tecuci (La Rateş).

Aceste descoperiri paleolitice din Moldova se localizează în lungul teraselor mai înalte, pe promontoriile şi marginile podişurilor, ca şi pe podul platformelor de eroziune, atît în regiunile colinelor înalte, cît şi în cuprinsul reliefurilor plate din depresiunile extracarpatice, subcarpatice şi chiar intracarpatice.

Încadrarea culturală şi cronologică a acestor descoperiri s-a făcut pe baza datelor obţinute în urma săpăturilor arheologice de la Ripiceni (Adăpostul de la Stîncă şi La Izvor)[116], Mitoc (La Izvor, Malul Galben)[117], Ceahlău (Podiş, Bofu Mic, Dîrţu, Cetăţica)[118], Bistricioara (Gura Bistricioarei[119], precum şi de la Buda (La Şipote)[120].

Pînă în momentul de faţă, în Moldova se cunosc numai aşezări paleolitice *în aer liber*, în care vieţuirea s-a desfăşurat pe terasele din lungul rîurilor. Chiar şi *grota* de la Stînca Ripicenilor nu este propriu-zis o peşteră, ci doar un mic adăpost într-o crăpătură a stîncii, folosit temporar. Aceasta nu exclude însă posibilitatea ca în viitor să se identifice şi pe teritoriul Moldovei unele

[116] N. N. Moroşan, *op. cit.*, Bruxelles, 1935 (1936).

[117] C. S. Nicolăescu-Plopşor şi N. Zaharia, *op. cit.*, în *Materiale*, V, 1959, p. 34 şi urm.; idem, *Cercetările de la Mitoc, Materiale*, VI, 1959, p. 11 şi urm.

[118] C. S. Nicolăescu-Plopşor, M. Petrescu-Dîmboviţa şi colaboratori, *op. cit.*, în *Materiale*, V, 1959, p. 45 şi urm.; idem, *op. cit.*, în *Materiale*, VI, 1959, p. 57 şi urm.

[119] *Ibidem*, în *Materiale*, VI, 1959, p. 58 şi urm.

[120] C. S. Nicolăescu-Plopşor şi colaboratori, *Cercetările şi săpăturile arheologice de la Buda*, în *Materiale*, VII, 1961, p. 21 şi urm.

www.cimec.ro

peşteri locuite de om, cu atît mai mult cu cît în unele puncte din jurul masivelor Ceahlău şi Pietrele Doamnei, în care se întîlnesc topice incluzînd noţiunea de peşteră, s-au găsit resturi atipice de silex patinat [121].

MEZOLITICUL

Mezoliticul, ca fază culturală succedînd etapei finale a paleoliticului superior, aparţine perioadei postglaciare, datat între 10 000/8 000 şi 5 600 î.e.n. [122].

Deşi la noi problema existenţei acestei etape este încă în curs de dezbatere [123], totuşi cele cîteva aşezări din această vreme, descoperite în ultimul timp în Moldova, constituie un indiciu că mezoliticul a existat şi aici, îndeobşte sub un facies tardenoisian, pe lîngă cel swiderian cunoscut de curînd la Ceahlău [124]. Dintre aşezările tardenoisiene identificate recent, mai bine cunoscută prin cercetări de suprafaţă şi sondaje este aceea de la Spinoasa (jud. Iaşi), situată pe unul dintre martorii de eroziune din şesul larg al Bahluiului, în apropierea localităţii Erbiceni [125]. În urma micului sondaj practicat în acest punct în 1961, s-a semnalat o depunere cu mai multe piese litice aparţinînd gravettianului final de aspect microlitic, care este suprapusă de o alta, conţinînd în mod exclusiv elemente de caracter mezolitic (tardenoisian), neînsoţite de ceramică. La rîndul ei, această din urmă depunere mezolitică era căpăcită de o alta, care, pe lîngă utilajul neolitic de silex, conţinea şi o serie de fragmente ceramice minuscule şi corodate, provenind din vase cu aspect de mare primitivitate.

Inventarul litic, corespunzînd depunerii mezolitice, constă din lame microlitice, uneori cu retuşe, vîrfuri trunchiate oblic, trapeze tipice, precum şi din gratoare discoidale şi nuclee de tipul „creion". Pe lîngă aceste elemente, a căror datare este neîndoielnică, descoperirea se mai completează cu aşchii neregulate de silex retuşate marginal, precum şi cu fragmente mărunţite de oase de animale, datorită cărora solul respectiv capătă o structură şi o culoare deosebită.

Aceeaşi poziţie joasă o ocupă şi aşezarea (?) de la Rîşca (r. Truşeşti) din şesul larg al Prutului, unde elementele litice se găsesc pe suprafaţa unor cordoane argilo-nisipoase, în formă de dune alungite.

Utilaj microlitic asemănător s-a descoperit şi la Bobuleşti (jud. Botoşani) pe înălţimile dominante din preajma Prutului, la Găureanca-Vîlcelele (jud. Botoşani) în sectorul vestic al Cîmpiei Jijiei Superioare, precum şi la Murgeni (Băbăneaţa) în Depresiunea Elanului.

În orice caz, avîndu-se în vedere cele cîteva descoperiri sigure de piese mezolitice din Moldova, cu analogii în regiunile învecinate din U.R.S.S. [126], Polonia [127] şi Slovacia [128], se poate deduce în mod sigur existenţa faciesului tardenoisian pe teritoriul Moldovei.

[121] Pe locurile denumite *Peştera la Culbeci în Bombiş*, de pe Ceahlău, şi *La Borte*, la Pietrele Doamnei, s-au găsit asemenea aşchii de silex.

[122] *Istoria României*, I, Bucureşti, 1960, p. 25.

[123] C. S. Nicolăescu-Plopşor, *Introducere în problemele paleoliticului în R.P.R.*, în *Probleme de antropologie*, I, 1954, p. 69; C. S. Nicolăescu-Plopşor şi Eugen Comşa, *Microlitele de la Băile Herculane*, în *SCIV*, VIII, 1957, 1–4, p. 17 şi urm.

[124] C. S. Nicolăescu-Plopşor, *Sur la présence du Swidérien en Roumanie*, *Dacia*, N.S., II, 1958, p. 5 şi urm.

[125] N. Zaharia, *op. cit.*, în *AM*, I, 1961, p. 28–29, p. V, fig. 78–83. În 1962 şi 1963 în punctul de la Erbiceni (Spinoasa I în text) au avut loc săpături mai mari, conduse de către Al. Păunescu, lucrări care au confirmat rezultatele cercetărilor anterioare.

[126] P. I. Boriskovski, *Разведки памятников каменного века между Тирасполем и Раздельной*, în *Материалы по археологии северного Причерноморья*, 1, Odesa, 1957, p. 4 şi urm.; *Problemele paleoliticului superior şi mezoliticului de pe coasta de nord-vest a Mării Negre*, în *SCIV*, XV, 1964, 1, p. 5 şi urm.

[127] Janusz K. Kozowski, *Epipaleolit i mezolit stanowisk otwartych*, *în Prace Archeologiczne*, 1, 1960, nr. 28, p. 94 şi urm.

[128] Juraj Bárta, *Pléistocénne piesočné duny pri Seredi a ich paleolitické a mezolitické osídlenie*, în *SlA*, V, 1957, 1, p. 5 şi urm.; idem, *Mezolitické a neolitické kamenné. nástroje z dún „Vŕšky" pri Dolnej Strede*, în *SlA*, VII, 1959, 2, p. 241 şi urm. şi pl. I–III.

www.cimec.ro

NEOLITICUL

Protoneoliticul

Problema unei culturi materiale anterioare neoliticului timpuriu în Moldova, formulată nu de multă vreme în mod ipotetic [129], a fost pusă în discuție, pe baza descoperirilor arheologice de la Dîrțu-Ceahlău [130]. Această problemă a fost apoi reluată în mod special în unele din lucrările apărute [131].

Perioada căreia i se atribuie această cultură, denumită în mod convențional protoneolitic (aceramic ori ceramic) sau protocriș, s-a considerat că este atestată prin descoperirea unor fragmente ceramice cu caractere de mare primitivitate față de ceramica cunoscută în cultura Criș.

Prin cercetările de suprafață din ultimii 10 ani în Moldova, s-au descoperit aici cîteva așezări în următoarele localități, în care s-au semnalat resturi ceramice din această categorie :

a. *Bazinul Bahluiului* : Cîrlig (Dealu lui Popa Ioan) și Spinoasa (Pe Canal, Poala Catargului).

b. *Cîmpia Jijiei Superioare* : Hilișeu-Cloșca (La Hîrtop, Pietrosu I ?) și Găureni-Vîlcelele-Vlădeni (Podișul de deasupra Hîrtopului ?).

c. *Podișul Sucevei* : Oboroceni (Dealul Barcu).

Toate aceste așezări sînt situate pe marginile înalte ale podișurilor, cu excepția celei de la Spinoasa, care se localizează pe suprafața unor martori de eroziune, iluvionați în largul șes al Bahluiului.

În aceste așezări, alături de sărăcia resturilor ceramice, reduse la fragmente minuscule și corodate, contrastează abundența produselor litice, reprezentate prin aschii, lame și gratoare micro- și macrolitice din silex cu patină mai mult sau mai puțin avansată, prezentînd însă un luciu caracteristic, care ar putea fi atribuit elementelor microgranulare, de aport eolian.

Este de remarcat că resturile acestea de locuire suprapun la Spinoasa elemente mezolitice, la Hilișeu-Cloșca zac peste o depunere în care se găsesc piese microlitice de la sfîrșitul paleoliticului, iar la Oboroceni se află pe suprafața păturii de microprundișuri și nisipuri aluviale de platformă, la baza solului vegetal [132].

Pentru moment, dat fiind numărul mic de puncte în care au fost sesizate resturile acestei ceramici primitive, cît și lipsa unor săpături metodice, care să precizeze în mod neîndoielnic poziția lor stratigrafică, ipoteza existenței acestei culturi protoneolitice cu ceramică nu poate fi respinsă, după cum asupra ei nu se pot face nici afirmații cu caracter definitiv.

Neoliticul timpuriu

Cultura Criș. În comparație cu etapa anterioară, a protoneoliticului, a cărui prezență pe teritoriul Moldovei este mai mult presupusă decît documentată, epoca următoare, a neoliticului timpuriu, este mult mai bine cunoscută în urma cercetărilor de suprafață, îndeosebi

[129] I. Nestor, *Probleme noi în legătură cu neoliticul din R.P.R.*, în *SCIV*, I, 1950, 2, p. 211 ; D. Berciu, *Neolitic preceramic în Balcani*, în *SCIV*, IX, 1958, 1, p. 98 și urm. ; idem, *Asupra protoneoliticului Europei sud-estice*, în *Omagiu lui Constantin Daicoviciu*, București, 1960, p. 27, nota 2 ; Eug. Comșa, *Contribuții cu privire la cultura cu ceramică liniară de pe teritoriul R.P.R. și din regiunile vecine*, în *SCIV*, XI, 1960, 2, p. 239 și urm.

[130] Al. Păunescu, *Locuirea neolitică de la Dîrțu-Ceahlău*, în *SCIV*, IX, 1958, 2, p. 265, 269 și urm. ; C. S. Nicolăescu-Plopșor și M. Petrescu-Dîmbovița, *op. cit.*, în *Materiale*, V, 1959, p. 52 și urm. ; C. S. Nicolăescu-Plopșor și colaboratori, *Șantierul arheologic Bicaz*, în *Materiale*, VI, 1959, p. 63 și urm.

[131] C. S. Nicolăescu-Plopșor, *Discuții pe marginea paleoliticului de sfîrșit și începuturilor neoliticului nostru*, în *SCIV*, X, 1959, 2, p. 231 și urm. ; D. Berciu, *Contribuții la problemele neoliticului din România în lumina noilor cercetări*, București, 1961, p. 19 ; N. Vlassa, *În legătură cu neoliticul timpuriu de la Dîrțu-Ceahlău*, în *AMN*, I, 1964, p. 463.

[132] Observațiile stratigrafice s-au făcut în deschiderile naturale oferite de alunecări și degradarea pantelor prin șiroire, exceptînd Spinoasa, unde acestea au fost prilejuite de săparea unui mare canal de drenare a șesului.

www.cimec.ro

cu începere din anul 1949, precum și în urma săpăturilor arheologice de la Glăvănești Vechi [133], Valea Lupului [134] și Perieni [135].

Prin aceste săpături, efectuate în nordul și sudul Moldovei, pe lîngă faptul că s-au lămurit caracteristicile și cronologia relativă a celor două culturi din neoliticul timpuriu (cultura Criș și a ceramicii liniare), s-a putut deduce că aceste culturi au fost răspîndite pe aproape tot teritoriul Moldovei [136].

În ceea ce privește cultura Criș, de origine est-mediteraneană, a fost identificată, prin recunoașteri și săpături, în 77 de puncte din următoarele 55 de localități :

a. *Bazinul Bahluiului* : Bălțați (Cantonul C.F.R. nr. 38, La Podeț), Belcești (La Budăie, Dealul Rușilor), Bogonos (Dealul din Mijloc), Ciurbești (La Iaz), Ciurea (Baba-Nicula, Tinoasa), Cîrlig (Vatra satului), Cogeasca Veche (La Lutărie, Fîntîna Lungului), Costești (Pietrăria din Valea Haínei), Criveşti (Rîpa de la Șipot, Interfluviul Criva-Haína), Doroșcani (Fîntîna Cazacului), Dumești (Între Lanurile Cogenilor), Erbiceni (La Curtea Veche), Ezăreni (Dealul Cotomănoaei), Hlincea (La Cantonul Ciurei), Holm (Panta nord-estică a dealului Holm, Panta sudică a dealului Holm), Iași (Ceairu lui Peretz), Letcani (Terasa de la biserică, Marginea sud-estică a satului, Iazul Bulgăriei), Popești (În Sărături), Popricani (Dealul Vultur), Sîrca (La Budăie, La Lutărie), Valea Lupului (La Canton, La Căprița, Fabrica Chimică, Dealu la Coșere ?).

b. *Cîmpia Jijiei Superioare* : Comîndărești (La Cimitir), Doina (Valea Doinei), Găureanca-Vîlcelele (Dealul Găureanca), Iacobeni (La Șipoțel), Pogorăști (Cimitirul animalelor), Probota (Dealul Unchetea), Trifești (Gura Roșcanilor), Țigănași (Dealul din Mijloc, Valea Odăii).

c. *Podișul Sucevei* : Strunga (Dealul Dîrmoxa, Marcaj 156), Fălticeni (După Heidiș).

d. *Podișul Moldovei Centrale* : Arsura (Ruginosu II), Bereasa (La Șipot, Gîsca), Buhăești (Dealul Buhăești), Dănești (Vatra satului, La Islaz), Gîrbovăț (La Gîrlă), Iveşti (G.A.S. Iveşti), Negrești (Coasta Sacovățului), Perieni (Valea Roșcanilor, Valea Babei), Podu-Pietriș (La NE de sat spre Mireni), Rateșu Cuzei (Vatra satului).

e. *Depresiunea Huși-Elan-Horincea* : Fedești (La Moară), Igești (Marginea sud-vestică a satului, Scîndureni), Sărățeni (Lișcov), Lupești (Marginea nordică a satului, Dealul Carpenului), Mălușteni (C.A.P. Recea, Leaua I), Țuțcani (Dealul Țuțcanilor).

f. *Subcarpați* : Bogdănești (Șantierul Magistralei), Borlești (Dealul Cucului), Dochia (La Iaz), Mera (Valea Merei), Viișoara (Podul Bisericanilor, Podul Bistriței), Zănești (Dealul Viei).

g. *Cîmpia Siretului* și *Varia* : Negrești (La Vasile Grozavu, La Izvoare), Negrilești (Confluența Bîrlad-Berheci).

Aproape toate aceste așezări sînt situate pe locuri joase, astăzi inundabile sau mocirloase, ocupînd suprafețe mai mult sau mai puțin întinse, pe grindurile din șesuri, pe suprafețele unghiulare ale interfluviilor, precum și pe promontoriile teraselor de luncă.

În unele cazuri, datorită prezenței apei sub cornișele dealurilor, așezările culturii Criș se găsesc și pe înălțimi : Probota (Dealul Unchetea), Lupești (Dealul Carpenului) și Țuțcani (Dealul Țuțcani).

Un alt tip de așezare aparte este acela de hîrtop, întîlnit mai ales în fundul văilor care brăzdează podișurile și zonele colinare.

Poziția joasă pe care o ocupă majoritatea așezărilor culturii Criș pare să indice un climat arid care a determinat coborîrea lor pe fundul văilor, în apropierea firului de apă curgătoare cu debitul redus la *etiaj*, sau pe malurile joase ale iazurilor. Extinderea pe suprafețe mari a

[133] I. Nestor și colaboratori, *op. cit.*, în *SCIV*, I, 1950, 1, p. 28 și urm. (raport Al. Alexandrescu) ; idem, *Săpăturile de pe șantierul Valea Jijiei (Iași-Botoșani-Dorohoi) în anul 1950*, în *SCIV*, II, 1951, 1, p. 55 și urm.

[134] *Ibidem*, p. 57 și urm.

[135] M. Petrescu-Dîmbovița, *op. cit.*, în *Materiale*, III, 1957, p. 65 și urm.

[136] M. Petrescu-Dîmbovița, *op. cit.*, în *Acta Arch*, IX, 1958, 1—4, p. 55 (harta).

www.cimec.ro

acestor așezări trebuie pusă pe seama felului „nomad" de cultură a plantelor determinat de caracterul de primitivitate al uneltelor utilizate la cultura solului în epoca respectivă.

Din felul cum aceste așezări se grupează prin cartare, reiese că ele se concentrează în cîmpiile cu caracter depresionar din preajma silvostepei datorită posibilităților mai lesnicioase de viețuire. Slaba lor frecvență în depresiunile subcarpatice (de ex. la Bogdănești pe Trotuș, Viișoara pe Bistrița) se explică prin caracterul specific al acestei zone predominant silvice.

Datarea așezărilor din această vreme se bazează pe elementele ceramice descoperite fragmentar. Acestea provin din oale și străchini lucrate din pastă grosieră sau mai bună, cu pleavă în compoziție și uneori cu barbotină la exterior (vase de provizie). Vasele din pastă mai bună au gîtul înalt, fundul profilat și prevăzut cu suport cilindric sau cruciform, iar exteriorul de cele mai multe ori lustruit și decorat cu motive în relief, alveole, impresiuni de unghie, caneluri și mai rar cu motive pictate cu alb sau brun pe fondul negru ori alb.

Dintre celelalte resturi de locuire descoperite în cuprinsul acestor așezări se remarcă uneltele din silex (lame microlitice, gratoare pe capăt de lamă scurtă, percutoare), din marnă (topoare de tip „calapod") și din coarne de cerb (brăzdare de plug lucrate din partea bazilară a cornului), precum și unele bucăți de lipituri arse, provenind din pereții locuințelor.

În ceea ce privește manifestările vieții spirituale, o mențiune deosebită o merită reprezentarea în relief a unui cap de figurină antropomorfă, plată, probabil feminină, descoperită în cuprinsul așezării din punctul La Șipot, pe teritoriul satului Iacobeni (jud. Iași).

În genere, pe baza acestor resturi descoperite, cu analogii în marea arie de răspîndire a culturii Criș, este, deocamdată, dificil să se precizeze dacă ele aparțin uneia sau eventual mai multor faze ale acestei culturi.

Cultura ceramicii liniare. Acestei culturi îi aparțin 24 de puncte de descoperire, situate pe teritoriul următoarelor 21 de localități:

a. *Bazinul Bahluiului*: Belcești (La Budăie), Ciurbești (La Iaz, Tinoasa), Criveşti (Interfluviul Criva-Haína), Dorobanțu (Coada Iazului), Iași (Cartierul Păcureț), Lețcani (Movila din șes, Terasa de la biserică), Munteni (Valea Mută), Popești (În Țigănime).

b. *Cîmpia Jijiei Superioare*: Brăești (Pîrîul de la Moară), Găureanca-Vîlcelele (Dealul Găureanca), Pogorăști (Cimitirul animalelor, La Șosea).

c. *Podișul Sucevei*: Bucecea (La Șipoțele), Sagna (La Vie), Baia (Cetățuia).

d. *Podișul Moldovei Centrale*: Arsura (Ruginosu II), Bereasa (Gîsca?), Dănești (La Islaz) și Podul-Pietriș (La NE de sat spre Mireni).

e. *Depresiunea Huși-Elan-Horincea*: Pîhnești (Dealul Henciu I?).

f. *Subcarpați*: Negrești (La Izvoare, La Vasile Grozavu).

După cum se constată și din această enumerare a punctelor de descoperire, cele mai multe așezări ale culturii ceramicii liniare provin din aceleași locuri în care s-au descoperit și resturile culturii Criș. Totuși, s-au semnalat cîteva așezări în care au fost descoperite numai resturi de locuire ale culturii ceramicii liniare, ca de ex.: Dorobanțu (Coada Iazului), Iași (Cartierul Păcureț), Lețcani (Movila din șes), Munteni (Valea Mută), Popești (În Țigănime), Brăești (Pîrîul de la Moară), Pogorăști (La Șosea), Bucecea (La Șipoțele) și Sagna (La Vie).

Avîndu-se în vedere asocierea în cele mai multe cazuri a resturilor de locuire ale celor două culturi în cuprinsul aceloraşi aşezări, observațiile făcute cu privire la caracterul așezărilor culturii Criș și repartiția lor geografică pe teritoriul Moldovei sînt valabile — în genere — și pentru așezările culturii ceramicii liniare.

Cultura ceramicii liniare, de origine central-europeană, răspîndită spre est pînă la Nistru, și Bugul mijlociu[137] și pătrunsă în Moldova dinspre regiunile subcarpatice ale Ucrainei[138],

[137] Eugen Comșa, *op. cit.*, în *SCIV*, XI, 1960, 2, pl. I (harta); idem, *Betrachtungen über die Linearbandkeramik auf dem Gebiet der rumänischen Volksrepublik und der angrenzenden Länder, Dacia*, N.S., III, 1959, p. 42 (harta); E. Cernîș, *Territoire orientale des tribus de la céramique linéaire*, p. 3 și urm. Vezi și T. S. Passek și E. K. Cernîș, *Памятники культуры линейно-ленточной керамики на территории СССР*, Moscova, 1963.

[138] I. Nestor, *Cultura ceramicei liniare în Moldova* în *SCIV*, II, 2, 1951, p. 20; Eugen Comșa, *op. cit.*, în *SCIV*, XI, 1960, 2, p. 240; idem, în *Dacia*, N.S., III, 1959, p. 55.

www.cimec.ro

este documentată, în urma cercetărilor de suprafață, numai prin ceramică, care, prin caracterul ei, se încadrează în grupa ceramicii liniare *cu capete de note muzicale*. Alături de specia ceramicii fine, reprezentată îndeobște prin boluri prevăzute cu decorul caracteristic, se întîlnește destul de frecvent și aceea grosieră, cu pleavă în pastă, care prin formele vaselor și prin decor nu se poate deosebi totdeauna de categoria ceramicii corespunzătoare a culturii Criș.

Din punct de vedere cronologic, așa cum s-a precizat în urma săpăturilor recente de la Perieni, Leț-Várhegy și Florești (R. S. S. Moldovenească), resturile aparținînd etapei culturii ceramicii liniare sînt mai noi decît acelea ale culturii Criș [139] și mai vechi decît acelea aparținînd culturilor Giulești [140] și precucuteni, faza Larga-Jijia [141].

★

În afară de așezările aparținînd culturilor Criș și a ceramicii liniare, aceluiași neolitic timpuriu i se mai pot atribui și alte 17 puncte de descoperire situate în preajma a 16 localități:

a. *Bazinul Bahluiului*: Banu (Vatra Satului), Bîrlești (La Curtea Boierească, Loturile Totoeștilor), Ciurbești (La Răchiți), Cotnari (Podu lui Ștefan Vodă), Criveşti (Curtea Buhușoaei), Hodora (Dealul Morii), Munteni (Fîntîna de la Rîpa Ceairului).

b. *Cîmpia Jijiei Superioare*: Bobulești (La Pietroi), Epureni (Dealu lui Dumnezeu), Eșanca (La Fîntîna Nouă), Glăvăneștii Vechi (Terasa joasă a Jijiei), Horlăceni (Marginea satului), Mitoc (Malul Galben), Ștefănești (Dealul Horodiuca), Vlădeni (Movila Gării).

c. *Podișul Moldovei Centrale*: Dănești (La Chirtoacă).

d. *Depresiunea Huși-Elan-Horincea*: Bîrlălești (Sub Pădure).

Resturile ceramice descoperite în aceste așezări, fiind adeseori puternic corodate, ele nu pot fi atribuite cu deplină siguranță culturii Criș sau ceramicii liniare.

Neoliticul dezvoltat

Neoliticul dezvoltat este mult mai bine reprezentat, prin numeroase descoperiri aparținînd culturilor precucuteni și Cucuteni.

Cultura Precucuteni. Descoperiri din etapele acestei culturi s-au semnalat în 34 de puncte (dintre care 2 nesigure), situate pe teritoriul a 31 de localități:

a. *Bazinul Bahluiului*: Bădeni (Movila Grădiștei), Belcești (Dealul Hucului), Bîrlești (La Pepinieră), Iași (Curtea Domnească, Ciurchi), Popricani (Ciriteiul Mic), Vînători (Dealul Bursucăriei-Rufeni).

b. *Cîmpia Jijiei Superioare*: Cîrniceni (Pe Holm), Găureanca-Vîlcelele (Dealul Găureanca), Larga-Jijia (Movila Baș-Ceauș), Lătăi-Cîmpenii (Dealul Piciorogănului), M. Kogălniceanu (La Hatie), Perieni (Podișul la Vasile Terenteac), Trifești (Terasa Trifești-Bălteni), Țigănași (Movila Stînei), Vlădeni (La Iaz, Gîtu Lupului).

c. *Podișul Sucevei*: Conțești (Dealul Ruja?), Talpa (Dealul din Mijloc).

d. *Podișul Moldovei Centrale*: Buhăești (Dealul Bălășești), Dănești (Zlătărești I), Negrești (La Pod), Oltenești (La Stație), Podu-Pietriș (C.A.P. Ciocani), Rășcani (Zarea Rășcanilor?),

[139] M. Petrescu-Dîmbovița, *op. cit.*, în *Acta Arch.*, IX, 1958, 1—4.

[140] I. Nestor, *Raport despre sondajele de la Leț-Várhegy*, în *Materiale*, III, 1957, p. 59 și urm.; Eugenia Zaharia, *Angaben über die Boian-Giulești-Kultur. Die Siedlung von Leț*, în *Dacia*, XI, 1967, p. 5 și urm.

[141] T. S. Passek, *Новые открытия на территории СССР и вопросы позднеэнеолитических культур Дунайскс-днєстровского междуречья* în *SA*, 1958, 1, p. 38 și urm.; idem, *Раскопки на поселении у села Флорешты в 1958 году*, în *KS*, 84, 1961, p. 69 și urm.; idem, *Результаты археологических раскопок у с. Флорешты в Молдавии*, în *MIA*, Chișinău, 1960, p. 49 și urm.,fig. 3; idem, *Раннеземледельческие (Трипольские) племена Поднестровья*, în *MIA*, 84, p. 200 și urm.; T. S. Passek și E. K. Cerniș, *op. c it.*,

www.cimec.ro

Simila (Gîrla Similei, Confluența Simila-Bîrlad), Valea Satului (Dealul Huțupeni), Zăpodeni (La Țintirim).

e. *Depresiunea Huși-Elan-Horincea*: Fedești (Marginea sud-vestică a satului).

f. *Subcarpați*: Boțești (La C.A.P. — protocucuteni), Costișa (Dealul Cetățuii), Șerbești (La Bahnă), Zănești (Dealul Viei).

După cum rezultă din această înșiruire a descoperirilor, majoritatea lor se masează între Siret și Prut, fiind în schimb mai rare în Podișul Sucevei și regiunile subcarpatice.

Aceste așezări, în majoritatea cazurilor, sînt situate pe terase inferioare sau chiar pe grinduri și martorii de eroziune din cuprinsul luncilor, ocupînd în genere o poziție joasă. Numai unele dintre așezările din această perioadă ocupă poziții înalte, fiind situate pe promontoriile ori pe marginile teraselor medii sau a podișurilor, cum este cazul la Bădeni (Movila Grădiștei) și la Perieni (Podișul la Vasile Terenteac).

În stadiul actual al cercetărilor este dificil să se precizeze dacă între aceste două tipuri de așezări, cu poziție joasă, sau de înălțime, există și diferențe cronologice, corespunzînd fazelor din evoluția culturii precucuteniene[142]. Deocamdată, se poate afirma că cele cîteva resturi de locuire din faza Larga-Jijia se întîlnesc numai în locurile cu poziții joase și că puținele așezări situate pe reliefuri înalte aparțin numai fazei Izvoare (Izvoare I_2). Pe baza datelor existente, s-ar putea presupune că locuirea precucuteniană, întîlnită în general în faza Larga-Jijia în așezările cu poziții relativ joase, într-o fază mai tîrzie, corespunzînd etapei Izvoare (Izvoare I_2), s-a extins parțial și pe locurile mai înalte, caracteristice pentru așezările din faza Cucuteni A, a neoliticului dezvoltat.

Acestei culturi atestate și pe teritoriul R. S. S. Moldovenești și R. S. S. Ucrainene[143] îi aparțin o serie de fragmente din vase mici și mijlocii, analoge în parte celor de la Traian[144] și Larga-Jijia[145], din pastă de calitate bună, dintre care unele sînt decorate cu motive excizate (Iași-Ciurchi, M. Kogălniceanu- La Hatie și Țigănași-Movila Stînei), iar altele cu dungi incizate spiralic, în asociere cu șiruri de puncte (în aproape toate așezările în această perioadă), sau cu rotița dințată (Țigănași, Vlădeni, Bădeni). Uneori este întîlnit și decorul „în fagure" (Iași-Ciurchi, Bîrlești-La Pepinieră) ori cu caneluri mai late sau mai înguste, asociate cu impresiuni de rotiță (Țigănași și M. Kogălniceanu). Într-un caz, o toartă de vas are la bază un decor din impresiuni de formă triunghiulară (Bîrlești). Nu lipsesc nici vasele mari de provizie, acoperite cu barbotină.

Aceleiași culturi precucuteniene îi mai aparțin și fragmente de topoare plate din rocă marnoasă (Bădeni), precum și o figurină antropomorfă, aproape întreagă, cu decor incizat, descoperită în așezarea de la Bîrlești (La Pepinieră).

Cultura Cucuteni. Faza Cucuteni A. Cele mai multe dintre resturile de locuire din neoliticul dezvoltat aparțin culturii cu ceramică pictată de tip Cucuteni. În primul rînd, prin cercetările de suprafață s-au identificat foarte multe așezări aparținînd fazei Cucuteni A. Astfel, lista descoperirilor din această fază în Moldova s-a completat cu 148 de puncte din 114 localități, repartizate în felul următor:

a. *Bazinul Bahluiului*: Banu (Dealul Crucii, La Lutărie), Bădeni (Rîpa Strîmbului), Bălțați (Cantonul C.F.R. nr. 38, Confluența Bahlueț-Pîrîul Gugii, Livada Gospodăriei de Stat), Belcești (Dealul Scarchilor, Pe Huc), Bîrlești (La Moară), Bucium (Dealul Socola), Buhalnița

[142] Pentru fazele culturii precucuteni vezi Radu Vulpe, *Izvoare*, p. 34 și urm.; Hortensia Dumitrescu, *Contribuție la problema originii culturii precucuteni*, în *SCIV*, VIII, 1957, 1—4, p. 53 și urm.; Vl. Dumitrescu, *Quelques remarques au sujet de la culture néolitique précucuténi et de la station de Traian-Dealul Viei*, în *Dacia*, N.S., XI, 1967, p. 39 și urm.; Al. Alexandrescu, *op. cit.*, în *SCIV*, 1, 1950, p. 28 și urm.; Eugenia Zaharia, *op. cit.*, p. 5 și urm.

[143] T. S. Passek, *Периодизация трипольских поселений*, în *MIA*, 10, Moscova, 1949, p. 28 și urm.; S. N. Bibikov, *Поселение Лука-Врублевецкая и его значение для истории раннеземледельческих племён юга СССР*, în *SA*, XI, 1949, p. 127 și urm.; idem, *Раннетрипольское поселение Лука-Врублерецкая на Днестре*, în *MIA*, 38, Moscova-Leningrad, 1953.

[144] Hortensia Dumitrescu, *Șantierul Traian*, în *SCIV*, IV, 1953, 1—2, p. 55; idem, *Șantierul arheologic Traian, Dealul Fîntînilor*, în *Materiale*, V, 1959, p. 195, fig. 6/2.

[145] I. Nestor și colaboratori, *Șantierul Valea Jijiei*, în *SCIV*, III, 1952, fig. 8/14—15 și fig. 9/1—3.

www.cimec.ro

(Cetățuia), Chipereşti (Confluența Jijia-Bahlui I), Ciurbeşti (Dealul Ciurbeştilor spre Cornești, Bîrca II), Ciurea (Tinoasa, Zane), Cogeasca-Veche (La Lutărie), Costeşti (Vatra satului, Pietrăria din Valea Haínei), Cotnari (Dealul Cătălina, Țiglele lui Baltă), Cristeşti (În Braniște, Dealul Zăvoiului), Crivești (La Hîrtop), Cucuteni-Leţcani (Dealul Cucuteni), Cucuteni-Băiceni (Cetățuia, Dîmbul Morii), Dorobanțu (La Lutărie, Panta nord-estică a Dealului Șorogari, Coada Iazului, Sud de Iezătură), Doroşcani (Dealul Viei), Erbiceni (Iazul Ursului, Dealu La Buci), Făcuți-Podișul (Dealul Boghiului), Iași (Tîrgușorul Nicolina), Leţcani (Vatra satului-Terasa de la biserică, La Holm, Movila din șes), Pîrcovaci (La Sîngeap), Podu-Iloaie (Dealul Henciu), Polieni (La Odaie), Popricani (Dealul Vultur, Ciriteiul Mic), Proselnici (Dealul Belcea), Războeni (Sud-estul Dealului Buznei), Spinoasa (Poala Catargului, Pe Huc), Sprînceana (La Via Bîrleştilor), Tăuteşti (Vatra satului), Tomeşti (Opinca), Vînători (Dealul Frasinului, Dealul Rufeni).

b. *Cîmpia Jijiei Superioare*: Albeşti (Cotul Nagît), Andrieşeni (Dealul Ariilor), Belcea (La Fîntîna Popii), Bobuleşti (Via din Deal, Dealul Botcilor, La Odaie), Botoşani (Podișul Cucorănilor), Brăeşti (Vatra satului), Bulbucani (Bostănăria lui Roibu), Coţuşca (La Observator), Crasnaleuca (La Vest de sat), Doina (Valea Doinei), Dorohoi (Gura Urlei), Ghireni (Lanu la Balta Lată, Dealu Livezii, La Hîrtop), Horia (La Lutărie), Horlăceni (Marginea satului), Liveni-Vîrnav (Vatra satului), Manoleasa-Volovăț (Rîpa de la Bulgărie), Mihail Kogălniceanu (La Hatie), Mitoc (Malu Galben, La Pisc), Moara Jorei (Pe Grind), Nichiteni (Hîrtopu Livezii), Pleşani (La Iaz), Răuseni (Marginea nordică a satului), Ripicenii Noi (Rîpa la Sărături), Romăneşti (La Rîpă), Slobozia-Hăneşti (Dealul Hodoroaia La Popan, Marginea sudică a satului), Ştefăneşti (Bulboana lui Stîrcea), Todireni (Lutăria de la școală).

c. *Podișul Sucevei*: Baia (Cetățuia), Bîra (La sud de sat), Butea (La Lutărie, La Porcărie), Conţeşti (Cetățuia), Dragomireşti (La Bursucărie), Giurgeşti (Vatra satului), Hlăpeşti (În Silişte), Maxut (Vatra satului), Rădășeni (Cetățuia), Sagna (La Vie), Satu Nou (La vest de sat), Strunga (Cornișa dealului Dîrmoxa, Marcaj 156), Talpa (Dealul din Mijloc?), Tîrzia (marginea satului), Vascani (Vatra satului), Văleni (Între Adîncați?).

d. *Podișul Moldovei Centrale*: Arsura (La Ruptură), Bereasa (Cracul Șipotului, La Șipot), Bîrnova-Sanatoriu (Dealul Rusului), Buhăeşti (Dealul Bălășești), Chircești (La Dumbravă), Dăneşti (Vatra satului, La Cimitir, Zlătăreşti I), Ghergheleu (Pîrîu Luncii), Gîrbeşti (Cetățuia), Grieşti (Iazul Mucului), Lichitişeni (La Moara de Apă), Mircești (Dealul Mare), Negreşti (În Țigănime), Poiana cu Cetate (La Cetate), Rateşu Cuzii (Vatra satului), Răşcani (Zarea Răşcanilor), Zăpodeni (La Țintirim).

e. *Depresiunea Huși-Elan-Horincea*: Aldeşti (Cojocari I), Bereşti (Bîzanul, Dealul Bulgarului), Bîrlălești (La Arie = tip Gumelnița-Ariușd, Cetățuia), Dodești (Călugărească = tip Gumelnița-Ariușd), Fedești (Marginea sud-vestică a satului, La Moară = tip Gumelnița-Ariușd), Igești (Vatra satului = tip Gumelnița-Ariușd, Scîndureni), Lățești (C.A.P. = tip Gumelnița-Ariușd), Lupești (La Fîntîna Mare), Măluşteni (Recea, Leaua I), Pîhneşti (Dealul Henciu I), Puricani (Rîpa Fagului), Schineni (La Cetățuie).

f. *Subcarpați*: Boţeşti (La C.A.P.), Mera (Valea Merei), Piatra Neamț (Cozla), Pietroasa (Dealul Înalt), Şerbeşti (La Rateș), Tg. Ocna (Podei).

g. *Cîmpia Siretului*: Unguri (Pietroasele).

Stațiunile din această fază, ca și din acelea următoare ale culturii Cucuteni, ocupă regiunile de silvostepă ale Moldovei, precum și cîmpia cu caracter stepic din NE acestei provincii, fiind în legătură cu așezările corespunzătoare din regiunile de silvostepă ale R.S.S. Moldovenești și R.S.S. Ucrainene. Prezența lor în număr mare în regiunile din silvostepă se explică prin avantajele oferite de cele două medii naturale deosebite pentru dezvoltarea culturii primitive a plantelor și a creșterii vitelor, ocupațiile principale ale purtătorilor culturii cucuteniene.

Din felul cum aceste așezări sînt localizate pe hartă, rezultă că ele se grupează în jurul șesurilor cu caracter depresionar din regiunile de cîmpie deluroasă, unde se constată intensități

www.cimec.ro

maxime de locuire, care sînt însă mult mai rare în regiunile subcarpatice datorită factorilor locali mai puțin favorabili.

Așezările din faza Cucuteni A sînt bine delimitate ca întindere, locuințele fiind concentrate pe spații restrînse sau mai largi și dispuse în șiruri mai mult sau mai puțin regulate, în funcție de forma terenului, după cum o dovedesc îndeosebi săpăturile de mare amploare de la Hăbășești [146] și Trușești [147].

În majoritatea cazurilor, aceste așezări, situate în preajma izvoarelor cu debit permanent, ocupă promontoriile teraselor înalte sau de pe marginile podișurilor (Bădeni, Rîpa Strîmbului; Belcești, Pe Huc; Cotnari, Țiglele lui Baltă; Cucuteni-Băiceni, Cetățuia; Hodora, Dealul Calafat; Rășcani, Dealul Rășcanilor) ori suprafețele izolate sub formă de holmuri, care flanchează luncile largi ale rîurilor (Holm, Dealul Holm; Cotnari, Dealul Cătălina; Schineni, Dealul Cetățuei).

Prin poziția lor înaltă, în mod obișnuit, aceste așezări, adevărate cetățui, sînt apărate în mod natural pe trei laturi, iar în porțiunea accesibilă, care face legătura cu restul terasei, sau cu podișul, printr-unul sau două șanțuri săpate intenționat. Asemenea șanțuri au fost identificate prin săpături la: Cucuteni-Băiceni, Frumușica-Neamț, Hăbășești și Trușești [148]. Ele sînt evidente și în jurul altor așezări cu poziții asemănătoare, dintre care putem cita Poiana cu Cetate și Erbiceni (Iazul Ursului), cu toate că locurile respective nu au fost cercetate prin săpături arheologice.

Interesant este faptul că pînă în prezent s-au identificat puține așezări din această fază pe locurile ocupate de către așezările precucuteniene, cu toate că unele dintre acestea din urmă, este drept foarte puține la număr, ocupă o poziție dominantă. Dintre aceste așezări cu resturi de locuire din fazele precucuteni și Cucuteni A citățm: Popricani (Ciriteiul Mic), M. Kogălniceanu (La Hatie), Țigănași (Movila Stînei), Talpa (Dealul din Mijloc), Buhăești (Dealul Bălășești), Dănești (Zlătărești I), Zăpodeni (La Țintirim), Fedești (Marginea sud-vestică a satului) și Costișa-Neamț.

Luîndu-se în considerație această răspîndire a așezărilor din precucuteni și Cucuteni A s-ar putea trage concluzia că, datorită unor împrejurări încă neîndeajuns de bine cunoscute, legate eventual de schimbările de climă și de condiții de viață diferite, purtătorii culturii din faza Cucuteni A au preferat pentru așezări locurile înalte din preajma pădurilor, evitînd fundurile văilor, cu umiditate mai accentuată. Numai în cîteva cazuri ei s-au instalat pe locurile joase și mai ales pe grindurile din șesurile largi, după cum o dovedesc îndeosebi așezările de acest fel de la Iași (Șesul Nicolinei), Cristești (În Braniște, Dealul Zăvoiului) și Spinoasa (Poala Dealului Catarg), precum și alte așezări, dintre care menționăm aici pe acelea mai importante de la: Belcea (Fîntîna popii), Chipereși (Confluența Jijia — Bahlui), Ciurea (Tinoasa, Zane), Dorobanțu (La Lutărie), Griești (Iazul Muculuii), Dorohoi (Gura Urlei), Iași (Tîrgușorul Nicolina), Negrești (În Țigănime). Probabil că din aceeași vreme datează și așezările de hîrtop, identificate în capetele văilor din podișuri: Butea (La Porcărie), Conțești (Dealul Ruja), Ghergheleu (Pîrîu Luncii), Ghireni (La Hîrtop), Măluști (Recea), Puricani (Rîpa Fagului).

În stadiul actual al cercetărilor cu privire la faza Cucuteni A, efectuîndu-se săpături arheologice cu predilecție în așezările de înălțime și numai în mod sporadic în acelea cu poziție joasă, este dificil să se precizeze dacă majoritatea așezărilor aparținînd acestor două tipuri corespund sau nu și etapelor fazei Cucuteni A [149].

[146] Vl. Dumitrescu și colaboratori, *Hăbășești*, p. 498.

[147] Vezi nota 20.

[148] Adrian C. Florescu, *Observații asupra sistemului de fortificare al așezărilor cucuteniene din Moldova*, în *AM*, IV, 1965, p. 23 și urm. unde se citează și bibliografia relativ la această problemă.

[149] Pentru această subfază a fazei de tranziție Cucuteni A—B vezi M. Petrescu-Dîmbovița, *Nouvelles fouilles archéologiques à Cucuteni-Băiceni en Roumanie* (*dans le nord de la Moldavie*), în *Atti del VI Congresso Internazionale delle Scienze Preistoriche e Protoistoriche*, II, Roma, 1965, p. 248; idem, *Evolution de la civilisation de Cucuteni à la lumière des nouvelles fouilles archéologiques de Cucuteni-Băiceni*, în *Rivista di Scienze preistoriche*, XX, 1965, Firenze, p. 169 și urm.; idem, *Cucuteni*, București, 1966, p. 33; Vl. Dumitrescu, *op. cit.* (II), în *SCIV*, XIV, 1963, 2, p. 290 și urm. De asemenea M. Dinu, *Faza Cucuteni A—B în lumina noilor cercetări* (manuscris); Attila László, *Cercetări arheologice în așezarea Cucuteni A—B de la Huși*, în *AM.*, IV, 1966, p. 7 și urm.

www.cimec.ro

În legătură cu această problemă, avîndu-se în vedere poziția predominant joasă a așezărilor din faza Cucuteni A—B, nu ar fi exclus ca cel puțin unele dintre așezările cu poziție joasă din faza Cucuteni A să aparțină fazei A_3. În acest sens sînt deja unele indicii în așezările Cucuteni A mai sus menționate, de la Iași și Spinoasa, ceva mai bine cunoscute în urma sondajelor efectuate în cuprinsul lor.

De altfel, și din punct de vedere cultural, pe baza materialului ceramic cercetat (resturi de pahare, castroane, capace, suporturi, vase binoclu etc.) se pot deosebi, cu oarecare greutate, cele două etape din evoluția fazei Cucuteni A, corespunzătoare aspectelor de cultură de la Trușești și Cucuteni-Băiceni. Avîndu-se în vedere specificul cercetărilor și hazardul descoperirilor, este prematur să se încadreze cu precizie materialul descoperit, într-una sau într-alta dintre cele două faze ale culturii Cucuteni A.

Un criteriu prețios pentru încadrarea culturală și cronologică în faza mai veche, Cucuteni A_2, îl constituie frecvența mai mare a speciei ceramice cu decor adîncit, bine ilustrată îndeosebi în așezarea cucuteniană de pe înălțimea Țuguieta de la Trușești.

Decorul pictat tricrom, din faza Cucuteni A, se caracterizează, în mod obișnuit, prin motive din bandă lată. Se întîlnește însă și decorul din bandă îngustă, îndeosebi pe ceramica din unele așezări recent identificate din Podișul Moldovei centrale (Ciurbești, Dănești, Igești, Poiana cu Cetate, Tomești) sau cunoscute mai demult (Fedeleșeni și Rafaila), precum și din alte așezări din Depresiunea Cracău-Roznov.

Aceleiași faze îi aparține o serie de unelte din silex (lame, cuțite, gratoare, percutoare), piatră (topoare plate din marnă silicioasă sau din șisturi menilitice), os (sule și împungătoare) și din argilă arsă (greutăți pentru războiul de țesut sau pentru plasa de pescuit, și mai rar sfere de argilă arsă de utilizare neprecizată), precum și mai multe figurine antropomorfe și zoomorfe. Dintre acestea din urmă se remarcă un idol plat de tipul *en violon* descoperit la Făcuți (Dealul Boghiului), cu analogii și în alte așezări neolitice din aceeași fază din Moldova, precum și partea inferioară a unei figurine feminine din așezarea de la Bădeni (Rîpa Strîmbului).

Faza Cucuteni A—B. În comparație cu numărul mare al așezărilor din faza Cucuteni A, descoperite prin cercetările din ultima vreme, numărul așezărilor cucuteniene din faza A—B este mult mai mic, acestea fiind localizate după cum urmează :

a. *Bazinul Bahluiului* : Belcești (La Budăie), Bîrlești (La Moară, Pe loturile Totoeștilor), Crivești (La Hîrtop, La Holm), Cucuteni-Băiceni (Dîmbul Morii).

b. *Cîmpia Jijiei Superioare* : Coțușca (La Observator), Dorohoi (Gura Urlei), Ghireni (Iazul de Jos), Hănești (La Moviliță), Horia (La Lutărie), Lătăi-Cîmpenii (Vatra satului), Pleșani (La Iaz-Pogoroaia), Ripicenii Noi (La Monument), Sărata-Greacă (Dealul Calancea), Slobozia-Hănești (Rîpa Turcului), Todireni (Lutăria de la Școală).

c. *Podișul Sucevei* : Butea (La Lutărie).

d. *Podișul Moldovei Centrale* : Negrești (În Țigănime), Simila (Gîrla Similei).

e. *Depresiunea Huși-Elan-Horincea* : Fedești (Marginea sud-vestică a satului).

f. *Subcarpați* : Girov (La Cărămidărie), Malu-Onești (La Cetățuie).

Cele mai multe dintre așezările din această fază a culturii cucuteniene ocupă terasele inferioare ale rîurilor, care pot fi lesne folosite și ca artere de comunicație. Cîteva dintre ele au o poziție mai înaltă, fiind situate pe margini hîrtopite de podiș sau pe terase medii (Coțușca, Sărata-Greacă), sau mai joasă, pe scruntarele din lunci (Hănești), ori pe terasele joase, de confluență ale rîurilor : Crivești (La Holm), Lătăi-Cîmpenii (Todireni).

În această fază a culturii cucuteniene se observă că, în genere, așezările au o poziție mai joasă decît acelea din faza Cucuteni A, coborînd către terasele de luncă. Nu este exclus ca această coborîre a așezărilor din faza Cucuteni A—B pe o treaptă mai joasă a reliefului să fie în legătură cu o oscilație climatică, care să fi putut favoriza o extindere a agriculturii și a creșterii vitelor, atît pe terasele joase, cît și în luncile rîurilor.

Interesant este faptul că majoritatea resturilor ceramice (vase cu gîtul dezvoltat și cu corpul bombat, capace de tipul „coif suedez", suporturi, vase binoclu și altele), descoperite

www.cimec.ro

în cuprinsul așezărilor din faza Cucuteni A—B, sînt pictate în stilurile β_1 (Criveşti, Coţuşca, Hăneşti, Horia, Ripicenii Noi, Sărata-Greacă, Slobozia-Hăneşti) şi mult mai puţin în stilurile α_1 (Bîrleşti, Todireni), γ_1, γ_2 (Criveşti, Butea) şi δ_2 (Butea, Fedeşti). Rezultă deci că cele mai multe dintre aceste aşezări aparţin etapei corespunzătoare celor de la Cucuteni-Băiceni (Dîmbul Morii) şi Corlăteni, caracterizate tocmai prin predominarea acelorași stiluri [150]. Rămîne ca prin cercetările viitoare să se lămurească în ce măsură aşezările de la Criveşti (Holm) şi Fedeşti, unde s-au identificat stilurile γ_1, γ_2 şi δ_2, cu analogii îndeosebi la Traian, aparţin unei a doua etape din evoluţia stilurilor fazei Cucuteni A—B, care începe să se detaşeze prin cercetările efectuate în ultima vreme în Moldova [151].

Din aceeaşi fază a culturii cucuteniene datează şi unele fragmente ceramice aparţinînd speciei denumite Cucuteni C[152].

Faza Cucuteni B. Descoperirile din faza următoare, Cucuteni B, ca şi cele din faza A, sînt de asemenea foarte numeroase. Obişnuit, acestea ocupă înălţimile din jurul şesurilor mai întinse ale rîurilor, care se desfăşoară uneori pe lungimi ce depăşesc 3—4 km, mai ales în lungul Jijiei şi al Bahluiului.

Această grupare în jurul şesurilor este legată de ocupaţiile principale, cultura plantelor şi creşterea vitelor, practicate în jurul grindurilor şi al popinelor.

În cuprinsul unora dintre aceste aşezări din faza Cucuteni B se întîlnesc şi alte resturi de locuire din fazele anterioare, Cucuteni A şi A—B, ca de ex. la: Dorohoi (Gura Urlei), Slobozia-Hăneşti (Dealul Hodoroaia), Todireni (Lutăria de la Şcoală), Butea (La Lutărie), Negreşti (La Ţigănime), Fedeşti (Marginea sud-vestică a satului).

Din felul cum sînt răspîndite aşezările din faza Cucuteni B se pare că acestea au un caracter mai mult stepic, spre deosebire de acelea din faza Cucuteni A, a căror răspîndire are un caracter *ubicuitar*.

În ceea ce priveşte caracteristicile aşezărilor din faza Cucuteni B, se observă o tendinţă de concentrare a locuinţelor pe spaţii din ce în ce mai restrînse, precum şi o diferenţă între aşezările mari, desfăşurate pe marginile rîpoase ale teraselor sau podişurilor, şi acelea din poziţii mai joase, care sînt îndeobşte cu mult mai mici.

Dintre aşezările aparţinînd acestei faze, următoarele au fost cercetate prin recunoaştere:

a. *Bazinul Bahluiului*: Aroneanu (La Rîpă), Bălţaţi (Cantonul C.F.R. nr. 38, Confluenţa Bahlueţ-Pîrîul Gugii, Livada Gostat), Belceşti (La Budăie, Dealul Hucului, Dealul Scarchilor, Vatra satului), Bîrleşti (La Pepinieră, La Moară, La Curtea boierească), Bogonos (Dealul din Mijloc), Brătuleni (Dealul Holm), Ciurbeşti (Bîrca II), Ciurea (La Chihan, Zane), Cogeasca Veche (La Lutărie, La Coşere), Costeşti (Vatra satului), Cotnari (Ţiglele lui Baltă), Criveşti (La Hîrtop, La Holm), Cucuteni-Leţcani (Dealul Cucuteni), Cucuteni-Băiceni (Cetăţuia), Dorobanţu (La Lutărie, Panta nord-estică a Dealului Şorogari, Coada Iazului), Erbiceni (Pe Pisc, Sub Pisc), Găureana-Vîlcelele (Dealul Găureana), Hodora (Dealul Calafat, Dealul Morii, (La Movilă), Holm (Panta sudică a dealului Holm, Podişul de deasupra pădurii Ţiclău), Iaşi (Curtea Domnească), Leţcani (Vatra satului-terasa de la biserică, Marginea sud-estică a satului, Iazul Bulgăriei, Valea Ilenei, La Nisipărie), Polieni (La Odaie), Popeşti (În Ţigănime), Popricanii de Sus (Ciriteiul Mic, Coasta Delenilor), Prigorenii Mici (La Cimitir), Războieni (Canton 28), Rediu Tătar (Via Teodorescu), Scobîlţeni (Dealul Budăi), Scopoşeni

[150] Vl. Dumitrescu, *op. cit.*, *SCIV*, XIV, 1963, 2; M. Petrescu-Dîmboviţa şi M. Dinu, *Şantierul arheologic Cucuteni-Băiceni, campania de săpături din vara anului 1962* (raport în manuscris); M. Petrescu-Dîmboviţa, *Nouvelles fouilles archéologiques à Cucuteni-Băiceni*, p. 248; idem, *Evolution de la civilisation de Cucuteni*, p. 169 şi urm.; idem, *Cucuteni*, p. 17 şi urm.

[151] Pentru originea şi semnificaţia acestei specii ceramice, denumite în mod impropriu Cucuteni C de către H. Schmidt, a se vedea: I. Nestor, *Cu privire la periodizarea etapelor tîrzii ale neoliticului din R.P.R.*, în *SCIV*, X, 1959, 2, p. 247 şi urm.; idem, *Zur Periodisierung der späteren Zeitstufen des Neolithikums in der Rumänischen Volksrepublik*, în *Dacia*, N.S., IV, 1960, p. 53 şi urm.; C. T. Movşa, *О связях племён трипольской культуры со степными племенами*, în *SA*, 1961, 4, p. 186 şi urm.

[152] H. Schmidt, *Cucuteni in der oberen Moldau, Rumänien*, Berlin-Leipzig, 1932, p. 39 şi urm.

www.cimec.ro

(Dealul Cheşcului), Sîrca (Cantonul C. F. R. 40, La Lutărie, La Movilă, Sud de Valea Oilor), Spinoasa (Poala Catargului), Tăuteşti (Hîrtopu Lingurarului), Tg. Frumos (Dealul Buznei), Valea Lupului (Fabrica Chimică), Vînători (Dealul Rufeni, Dealul Frasinului).

b. *Cîmpia Jijiei Superioare*: Andrieşeni (Dealul Ariilor), Bălteni (La Pietriş), Bobuleşti (La Curte, La Odaie), Brăeşti (Vatra satului), Ciulineşti (Dealul Porcului), Cîrniceni (Cimitirul Vechi), Coţuşca (Hîrtopul Bodronului), Doina (Valea Doinei), Dorohoi (Gura Urlei), Eşanca (Vatra satului), Găureni-Vîlcelele (Podişul de deasupra Hîrtopului), Ghireni (Iazul de Jos), Hăneşti (Vatra satului, La Budăi, La Moviliţă), Horlăceni (Marginea satului), Iacobeni (Dealul Podişului, Pe Grind), Liveni (La Bîtci), Lupăria (La Şcoală), Miorcani (Dealul Cotului), Mitoc (La Izvor, Cotu Mic), Movila Ruptă (La Hîrtop), Nichiteni (Hîrtopu Livezii, Pîrîul Calului), Pădureni (Vatra satului), Pleşani (La Iaz, Cracalia), Popeni (În Islaz), Popricanii de Jos (La Lutărie I), Prăjeni (Vatra satului), Răuseni (Marginea nordică a satului), Rediu Mitropoliei (Marginea nord-estică a satului), Ripicenii Noi (Rîpa la Sărături, Podul Ripicenilor), Rîşca (Dealul Punar), Slobozia-Hăneşti (Dealul Hodoroaia, Dealul Viei, Hîrtopul Ţînţărenilor), Şipote (La Movilă), Şoldana (Movila de lîngă Cimitir), Ştefăneşti (La Burci, Bulboana lui Stîrcea, Dealul Boboc), Trifeşti (Dealul Curţii), Truşeşti (La Capac), Tudor Vladimirescu (Lîngă sat), Ţigănaşi (Dealul din Mijloc).

c. *Podişul Sucevei*: Butea (La Lutărie), Maxut (Vatra satului), Movileni (Marginea nord-estică a satului), Porceşti-Moldovenii (Dealul Gabăra), Strunga (Cornişa Dealului Dîrmoxa, În dreptul pietrei kilometrice nr. 23), Tisăuţi (Vatra satului), Valea Seacă (Movila la Boul Movilei), Vascani (La Lutărie, Vatra satului), Vălenii din Vale (Vatra satului).

d. *Depresiunea Huşi-Elan-Horincea*: Bereşti (Bîzanul), Fedeşti (Marginea sud-vestică a satului = varianta „Cucuteni C").

e. *Subcarpaţi*: Malu-Oneşti (La Cetăţuie), Răcătău (Cetăţuia Şoimu), Văleni-Piatra (La NE de sat), Viişoara (Podul Bisericanilor).

La acestea se adaugă şi alte descoperiri de aşezări din aceeaşi fază din Moldova, care în cea mai mare parte sînt un rezultat al recunoaşterilor şi sondajelor mai vechi sau mai noi din Podişul Moldovei Centrale, Podişul Sucevei şi regiunea subcarpatică. În afară de acestea, sînt mai bine cunoscute următoarele aşezări cu resturi de locuire din faza Cucuteni B, cercetate prin săpături arheologice: Cucuteni-Băiceni, Glăvăneştii Vechi, Valea Lupului, Truşeşti, Frumuşica, Tg. Ocna-Podei şi Văleni.

Avîndu-se în vedere repartiţia geografică a tuturor acestor aşezări din faza Cucuteni B în Moldova, se constată o frecvenţă mai mare a lor în bazinul Bahluiului şi în Cîmpia Jijiei Superioare. Această masare a aşezărilor din faza Cucuteni B în regiunile depresionare ale cîmpiei coincide şi cu o frecvenţă mai mare aici a resturilor de locuire de tip Horodiştea-Folteşti (Gorodsk-Usatovo) şi a mormintelor cu ocru contemporane cu ele. Nu este de loc exclus ca această masare a aşezărilor în regiunea respectivă de la sfîrşitul neoliticului şi în perioada de trecere către epoca bronzului să fie în legătură cu intensificarea creşterii vitelor şi cu dezvoltarea cultivării plantelor.

Pînă în momentul de faţă aşezările din faza Cucuteni B răspîndite în centrul şi nordul Moldovei nu depăşesc spre sud depresiunea Elan-Horincea (Bereşti şi Fedeşti). La rîndul lor, puţinele aşezări din regiunea subcarpatică flanchează depresiunile şi trecătorile de pe Trotuş şi Valea Bistriţei (Malu-Oneşti, Tg. Ocna şi Văleni-Piatra Neamţ, Viişoara), coborînd spre sud pînă în promontoriile de la curbura Carpaţilor din NE Munteniei.

În cuprinsul acestor aşezări s-au descoperit fragmente ceramice pictate în stilurile ε şi ζ din clasificarea lui H. Schmidt [153], cu motive spiralice, serpentiforme, sau în formă de buline pe fondul necolorat sau colorat în alb, precum şi altele de tip Cucuteni C, decorate cu impresiuni de şnur înfăşurat şi răsucit, alături de unelte de piatră (toporaşe plate) şi silex (percutoare, lame) şi de figurine antropomorfe, dintre care unele în mod sigur cu atribute masculine.

[153] Pentru aceste faze cf. Hortensia Dumitrescu, *La station préhistorique de Horodiştea sur le Pruth*, în *Dacia*, IX—X, 1941—1944, p. 127 şi urm.

www.cimec.ro

Avîndu-se în vedere caracterul descoperirilor și materialul fragmentar, este dificil să se încadreze mai precis aceste descoperiri în fazele Cucuteni B_1 și Cucuteni B_2, determinate recent, în urma săpăturilor din așezarea de pe Cetățuie de la Cucuteni-Băiceni [154]. În general, par să fie mai puține materialele, care, după caracteristicile de formă și decor, să poată fi atribuite fazei Cucuteni B_1, cum e cazul așezărilor Vînători (Dealul Frasin), Popricani (La Lutărie) ș.a.

★

Tot culturii Cucuteni îi aparțin și următoarele descoperiri, deocamdată neprecizate ca fază din cauza relei stări de conservare a speciei ceramice pictate :

a. *Bazinul Bahluiului* : Bîrlești (Pe loturile Totoeștilor), Capu Rediului (La Gunoiște), Ciurea (Rîpa și Fîntîna de pe Podiș), Costești (La Cier), Cotnari (Podul de lemn, Via Veche), Doroșcani (Fîntîna Cazacului), Erbiceni (Lutăria din Valea Doroșca, La Curtea Veche), Galata (Valea lui Ștefan Vodă), Hodora (Dealul Morii), Iași (Ceairu lui Peretz, Valea Cacainei, Dealul Plevnei), Lețcani (La Damian), Rediu Aldei (Holmul cel Mare), Scobinți (Dealul Basaraba), Scopoșeni (La Coșere, Peste Baltă, Dealul Viișoara), Spinoasa (Movila de la nordul Haltei C.F.R., Podul de Fier), Tăutești (Vatra Apărețtilor), Tg. Frumos (Dealul Beci), Valea Adîncă (Dealul Nucului).

b. *Cîmpia Jijiei Superioare* : Andrieșeni (La Pătrimi), Bălteni (Dealul Unchetea), Bobulești (Marginea nord-vestică a satului), Bodeasa (Fundul Bodesei), Buhai-Pădurenii (Dealul Roșu), Cătămărești (La Salcîmii lui Cramă), Cinghine (Dealul Urieșului, La Hîrtop), Cișmea (Botoșanca), Cobîla (Gîrla la Stejari, La Temnic), Coșula (La Mînăstire), Cucorăni (Vatra satului), Dobîrceni (La Hîlboci), Dorohoi (Poala vestică a dealului Beldiman), Durnești (La Țiclău), Ghireni (Vatra satului, Imașul de la Stînă, Balta lui Filip, Iazul de Jos, Coasta Țigănimii, În hotar cu Crasnaleuca), Hănești (Pe Scruntar), Hudum (Iazul Hudumului), Hulub (Dealul Strahotin), Lătăi-Cîmpenii (Pîrîu Lupăria), Liveni (La Stîncă, Valea Ciocoiului), Manoleasa-Volovăț (Boul Roșu), Mihail Kogălniceanu (Sub Coastă), Mihălășeni (În Săliște), Mitoc (La Izvor, Pîrîul Hîrtopului, Între Vii, Pîrîu lui Istrate), Movila Ruptă (La Hîrtop), Perieni (Rîpa Porcului), Popricanii de Jos (La Lutărie II), Răuseni (Movila lui Rădulescu, La cele Două Movili, La Ruptură), Ripicenii Noi (Dealu Lipovanului), Slobozia-Hănești (Dealul Mălăiște, La Troian), Stînca (La Stîncă), Stînceşti (Bobeica, Pîrîul Ioanei), Ștefănești (Ominteanca), Ungureni-Cloșca (Imașul Ciuleienilor).

c. *Podișul Sucevei* : Al. I. Cuza (Pe Holm), Bogata (Dealul Colacului), Bucecea (La Șipoțele), Cristinești (Dealul Muchiosul), Dumbrăvița (La Bulhac), Fălticeni (Coasta Spătăreștilor), Fundu Herții (La Beciuri), Hăbășești (La Siliște), Heleștieni (Dealul Hărmănești), Ibănești (Dealul Crucii), Ionășeni (La Temelii), Lozna (Sub Tioc, La Răchiți), Movileni (La Movile), Obîrșia (SV de sat), Oboroceni (La Cetățuie, La Salcîmi) , Tămășeni (La Tufe), Unghiu-Dragomirești (Fîntîna Popii), Văleni-Roman (Vatra satului, Dealul Cetățuii), Volovăț (La Siliște).

d. *Podișul Moldovei Centrale* : Albești (La E de sat), Arsura (Mogoșoaia, Ruginosu I), Bereasa (La Răvnic), Brăhășești (Toflea, Tănăsoaia), Căuești (Cetățuia), Cîrlești (Deasupra Cîrleștilor), Dădești (Dealul Blăjerilor), Dănești (Vatra satului), Gîrceni (Coada Plopilor), Micești (Podul Scopiților), Moșna (Între Vii), Satu Nou (La est de sat).

e. *Depresiunea Huși-Elan-Horincea* : Fundătura (Rîpa Onosoaei), Berești (Dealul Voinețtilor), Doniceasa (Piscicola Doniceasa), Horga (Vatra satului), Igești (La Stînă), Țuțcani (Dealul Țuțcani), 23 August (Dealul Cioranilor).

[154] M. Petrescu-Dîmbovița, *Nouvelles fouilles archéologiques à Cucuteni-Băiceni*, p. 248 ; idem, *Evolution de la civilisation de Cucuteni* ; idem, *Cucuteni*, p. 18 și urm. ; vezi de asemenea Vl. Dumitrescu, *op. cit.*, în *SCIV*, XIV, 1963, 2, p. 291 și urm., care consideră că se mai poate deosebi și o a treia fază Cucuteni B, corespunzătoare așezării Cucuteni B de la Valea Lupului. În realitate această așezare corespunde fazei Cucuteni B_2, neputîndu-se separa stratigrafic și tipologic de descoperirile din această fază de pe Cetățuia de la Cucuteni-Băiceni.

www.cimec.ro

f. *Subcarpați*: Borlești (Dealul Cățîi), Căiuți (Terasa Trotușului), Costișa (Mănoaia, Dealul Cetățuii), Doamna (Bîtca Doamnei), Gîrcina (Pe Balaur), Pătrășcani (Mirăuță), Piatra Neamț (Lutărie), Slobozia (La Podiac), Slobozia Mielului (Chichilău, Dealul Bielci I), Șerbești (La Vie), Valea Seacă (La Vărărie), Viișoara (Podul Bisericanilor).

PERIOADA DE TRECERE DE LA NEOLITIC LA EPOCA BRONZULUI

Cultura Horodiștea-Folteşti. Faza următoare, cu care se face trecerea de la neolitic la epoca bronzului, este ilustrată prin numeroase descoperiri de așezări aparținînd grupului Horodiștea-Folteşti (Gorodsk-Usatovo), fără ca pe baza resturilor descoperite să se poată face și alte precizări de ordin cultural și cronologic.

Pînă în prezent, în Moldova s-au identificat 75 de puncte în 63 de localități, repartizate după subunități naturale precum urmează:

a. *Bazinul Bahluiului*: Bîrlești (La Pepinieră), Cotnari (Panta estică a Dealului lui Baltă, Șesul Țiglăului), Criveşti (La Hîrtop spre Budăi), Cucuteni—Băiceni (Cetățuia), Dorobanțu (Panta nord-estică a dealului Șorogari), Erbiceni (Dealul Sărăturilor), Găureni—Vîlcelele (Dealul Miroslava), Hodora (La Movilă), Holboca (Peste Baltă), Iași (Mînăstirea Cetățuia, Cantonul 283), Miroslava (La Bulgării), Mogoșești (Dealul Bățului, Piscu lui Toader?), Polieni (La Țiclău), Războeni (Sud de sat), Rediu Aldei (La Hîrtop), Rediu-Tătar (Dealul Breazu — La Salcîmi, Valea Ursulea), Scobinți (La Lutărie), Scopoșeni (Dealul Cheșcului), Sîrca (La Budăie), Spinoasa (Dealul Catarg), Șorogari (Panta vestică a dealului Șorogari, Imașul tîrgului), Totoești (La Odaie, Dealul Podiș), Uricani (Panta estică a Dealului Uricani?, Dealul Uricani), Valea Ursului (La N de sat), Vișan (Vatra satului), Vlădiceni (Dealul Bucium).

b. *Cîmpia Jijiei Superioare*: Bălteni (Marginea sudică a satului), Cișmea (Botoșanca), Cîrniceni (Cimitirul Vechi, Școala Veche), Cobîla (La Cetate), Cotu-Morii (Nord-vest de sat), Cucorăni (Iazul Balașei), Dorohoi (Bariera Broscăuți), Epureni-Popricani (Dealul Orzăriei), Golăești (Rîpa Spînzuratului), Horodiștea (În Mălăiște, În Bîtcă), Larga-Jijia (Podișul Misești), Lătăi-Cîmpenii (Dealul Piciroganului), Mitoc (Cotul Mic), Orășeni-Deal (Marginea nordică a satului), Perieni (Rîpa Porcului), Popricanii de Jos (Sub muchia dealului), Ripicenii Noi (Rîpa la Sărături), Slobozia-Hănești (Dealul Hodoroaia la Popan), Șipote (La Movilă), Ștefănești (Rîpa la Burci).

c. *Podișul Sucevei*: Cristinești (Dealul Muchiosu, Cotul Brumă-Dragulea), Gîdinți (Dealul Tunica la Preventoriu), Heleștieni (Dealul Hărmănești), Ibănești (Dealul Crucii), Rădășeni (Cetățuia), Tămășeni (La Tufe), Văleni-Roman (Vatra Satului).

d. *Podișul Moldovei Centrale*: Borosești (Cujba, Dealul Boroseștilor), Brădești (Ursoaia?), Dănești (La Chirtoacă-Pădurea Bouşorilor), Dracseni (La Vie, La Tei), Secuia (Ponoare), Simila (Gîrla Simila).

e. *Depresiunea Huși-Elan-Horincea*: Lupești (La Fîntîna Mare), Pîhnești (Dealul Henciu I).

f. *Subcarpați*: Angheleşti (Marginea satului) (?), Răcăciuni (Dealul Vrabie) (?).

Din lista acestor descoperiri rezultă că cele mai multe dintre așezările din faza Horodiștea-Folteşti provin din regiunea depresionară a Bazinului Bahluiului și a Cîmpiei Jijiei Superioare. În ambele aceste regiuni așezările culturii Horodiștea-Folteşti sînt răspîndite de obicei pe marginile platformelor sau a teraselor înalte și mijlocii și mai rar pe contrapantele dealurilor, ori chiar pe unele suprafețe mai proeminente ale teraselor inferioare, pînă la 30 m înălțime relativă.

Aceeași poziție înaltă au și puținele așezări descoperite în Podișul Sucevei și în acela al Moldovei Centrale. Mai puțin variată este situația în Culoarul Prutului, unde majoritatea

www.cimec.ro

acestor așezări sînt situate pe diferitele fragmente ale terasei inferioare, cum e cazul așezării de la Horodiștea, în care s-au făcut săpături [155], și chiar pe unele stînci toltriene (Mitoc-Cotu Mic).

Din lipsă de cercetări mai intense, nu se cunoaște suficient frecvența acestor așezări în sudul Moldovei, cu toate că la Stoicani și Folteşti, stațiuni situate în bazinul inferior al Prutului, s-a identificat prin săpături metodice aspectul cultural Folteşti [156].

În legătură cu aceste așezări sînt și mormintele cu ocru din tumuli și uneori chiar și din cimitire plane, dintre care deocamdată, prin săpături metodice, s-au studiat mai bine tumulii de la Glăvăneştii Vechi [157], Corlăteni [158], Holboca [159] și Valea Lupului [160], în sectorul nordic al Moldovei, mormintele de la Tîrpești din centrul Moldovei, precum și cimitirul plan de la Stoicani [161], din sudul acestei regiuni.

Problema legăturilor dintre așezările de tip Horodiștea-Folteşti și grupul mormintelor cu ocru a fost mai puțin cercetată prin săpături, urmărindu-se, deocamdată, numai la Folteşti, Stoicani în sudul Moldovei, precum și, într-o oarecare măsură, la Valea Lupului și Uricani [162], în apropiere de Iași. Pe baza datelor obținute la Folteşti și Stoicani, s-a încercat, pentru prima oară, și o periodizare a culturii Horodiștea-Folteşti, deosebindu-se două etape, denumite recent Folteşti I și Folteşti II [163].

În ceea ce privește materialul descoperit în așezările grupului Horodiștea-Folteşti identificate prin recunoașteri, predomină fragmentele ceramice, care provin în mod obișnuit din vase lucrate din pastă cenușie-negricioasă, din care nu lipsește scoica pisată, și decorate cu crestături, alveole, diferite impresiuni și cu motive plastice.

Mai rare sînt fragmentele de vase din pastă fină cărămizie, cu decor pictat, descoperite în 19 așezări : Erbiceni (Dealul Sărăturilor), Holboca (Peste Baltă), Miroslava (La Bulgării), Rediu-Tătar (Valea Ursulea), Spinoasa (Poala Catargului), Totoești(Dealul Podiș), Vișan (Vatra satului), Vlădiceni (Dealul Bucium), Lătăi-Cîmpenii (Dealul Picioroganului), Popricani (Sub muchia dealului), Bălteni (Marginea sudică a satului), Cîrniceni (Școala Veche), Cotu Morii (NV de sat), Golăești (Rîpa Spînzuratului), Horodiștea (În Mălăiște), Mitoc (Cotu Mic), Ripicenii Noi (Rîpa la Sărături), Ștefănești (Rîpa la Burci), Cristinești (Dealul Muchiosul).

Această din urmă specie ceramică este reprezentată și prin două vase întregi, de la Bălteni și Vișan, dintre care unul este pictat cu reprezentări antropomorfe [164].

Pe lîngă resturile de vase, în cuprinsul așezărilor cercetate s-au mai găsit gratoare, lame și aschii de silex nepatinat, un topor găurit, din marnă silicioasă gălbuie, o rîșniță mare, de formă naviculară, din gresie silicioasă, precum și trei figurine antropomorfe cu corpul aplatisat, dintre care una întreagă.

[155] Hortensia Dumitrescu, *loc. cit.*, în *Dacia*, IX—X.

[156] M. Petrescu-Dîmbovița, Irina Casan și C. Mateescu, *op. cit.*, în *SCIV*, II, 1951, 1, p. 249 și urm.

[157] I. Nestor și colaboratori, *op. cit.*, în *SCIV*, I, 1950, 1, p. 27 și urm. ; idem, *op. cit.*, în *SCIV*, II, 1951, 1, p. 64 și urm.

[158] Idem, *op. cit.*, în *SCIV*, I, 1950, 1, p. 31 și urm.

[159] Idem, în *SCIV*, III, 1952, p. 94 și urm. (capitol redactat de Vl. Zirra).

[160] M. Dinu, *op. cit.*, în *Materiale*, III, 1957, p. 173 ; idem, *op. cit.*, în *Materiale*, V, 1959, p. 248 și urm. și *Materiale*, VI, 1959, p. 204 și urm.

[161] M. Petrescu-Dîmbovița, *op. cit.*, în *Materiale*, I, 1953, p. 116 și urm. și p. 153 și urm.

[162] M. Dinu, *op. cit.*, în *Materiale*, V, 1959, p. 252.

[163] Aceste două etape au fost semnalate pentru prima dată pe baza observațiilor stratigrafice în urma săpăturilor din anul 1950 de la Folteşti (*SCIV*, II, 1951, 1, p. 252). Ele au fost apoi denumite Folteşti I și Folteşti II (D. Berciu, *Contribuții la problemele neoliticului...*, p. 139 și urm. ; Gh. Bichir, *Beitrag zur Kenntnis der frühen Bronzezeit im südöstlichen Transsilvanien und in der Moldau (im Lichte der Grabungen von Cuciulata und Mîndrișca)*, în *Dacia*, N.S., VI, 1962, p. 110 și urm. ; M. Florescu, *op. cit.*, în *AM*, II—III, 1964, p. 106 și urm. ; Petre Roman, *Un nou aspect cultural de la începutul epocii bronzului (complexul de la Dobroteşti)*, în *SCIV*, 17, 1966, 3, p. 460.

[164] N. Zaharia, *Două vase pictate din grupul Horodiștea-Folteşti descoperite în raionul Iași*, în *AM*, II—III, 1964, p. 439 și urm.

www.cimec.ro

EPOCA BRONZULUI

Epoca bronzului în Moldova, în comparație cu neoliticul din aceeași regiune, a fost mai puțin cercetată. Pînă nu demult erau cunoscute doar cultura Monteoru [165] și mai multe descoperiri de depozite și obiecte izolate de bronz [166].

În ceea ce privește cultura Monteoru, cercetările efectuate în sudul și centrul Moldovei erau cu totul insuficiente pentru lămurirea caracteristicilor principalelor faze din evoluția ei. La fel, descoperirile de obiecte de bronz erau tratate izolat, încadrîndu-se de obicei în mod larg în perioada de la sfîrșitul epocii bronzului și începutul Hallstattului.

În schimb, prin săpăturile și cercetările de suprafață efectuate cu începere din 1949 în diferite localități de pe teritoriul Moldovei, au sporit mult informațiile cu privire la diferitele grupuri culturale din epoca bronzului din această regiune. Prin aceste cercetări de teren, pe lîngă cultura Monteoru, cunoscută mai de mult, au mai fost semnalate culturile : Folteşti II-Schneckenberg [167], Costişa-Belopotok [168] şi Noua [169], aducîndu-se totodată şi o serie de contribuţii deosebit de importante cu privire la încadrarea lor culturală şi cronologică, precum şi la etapele de dezvoltare social-economică şi la istoria purtătorilor acestor culturi. Dintre aceste culturi, în ultima vreme grupul Noua s-a bucurat de o atenție deosebită, fiind mai intens cercetat.

În afară de aceasta, pe baza datelor obținute recent prin cercetările cu privire la descoperirile de bronzuri din Moldova de la sfîrșitul epocii bronzului, s-a reușit să se stabilească o serie de asemenea descoperiri de obiecte de bronz, caracteristică pentru această vreme în Moldova, și mai mult încă, să se sincronizeze cu descoperirile corespunzătoare din așezările și necropolele contemporane cu grupul Noua din această regiune [170].

La rîndul lor, recunoașterile arheologice efectuate în ultima vreme au sporit mult numărul descoperirilor din epoca bronzului din Moldova, contribuind la o mai bună cunoaștere a

[165] Radu Vulpe şi Ecat. Vulpe, *Les fouilles de Poiana*, în *Dacia*, III—IV, 1927—1932, p. 253 şi urm.; Ecat. Vulpe-Dunăreanu, *La nécropole de l'âge du bronze de Poiana*, în *Dacia*, V—VI, 1935—1936, p. 151 şi urm.; Radu şi Ecat. Vulpe, *La station préhistorique de Perchiu près de Hurueşti*, în *Dacia*, III—IV, 1927—1932, p. 157 şi urm.; Ecat. Dunăreanu-Vulpe, *Les restes préhistoriques de Rugineşti (dép. de Putna)*, în *Dacia*, VII—VIII, 1937—1940, p. 103 şi urm.; M. Petrescu-Dîmboviţa, *op. cit.*, *Dacia*, VII—VIII, 1937—1940, p. 427 şi urm.; C. Mătasă, *op. cit.*, în *BCMI*, XXXI, 1938, 97, p. 29 şi urm.; Radu Vulpe şi colăboratori, în *SCIV*, I, 1950, 2, p. 48 şi urm.; *SCIV*, II, 1951, 1, p. 180 şi urm.; şi *SCIV*, III, 1952, p. 196 şi urm.); M. Florescu, *Contribuţii la cunoaşterea etapelor timpurii ale culturii Monteoru din Moldova*, în *AM*, IV, 1966, p. 39.

[166] M. Petrescu-Dîmboviţa, *Contribuţii la problema sfîrşitului epocii bronzului şi începutului epocii fierului în Moldova*, în *SCIV*, IV, 1953, 3—4, p. 443 şi urm.

[167] M. Petrescu-Dîmboviţa şi colaboratori, *op. cit.* în *SCIV*, II, 1951, 1, p. 252 şi urm.; Gh. Bichir şi Eug. Dogan, *op. cit.*, în *Materiale*, VIII, 1962, p. 291 şi urm.; Marilena Florescu, în *AM*, II—III, 1964, p. 105 şi urm.; idem, în *SCIV*, XVI, 1965, 4, p. 649 şi urm.

[168] Al. Vulpe şi Mihai Zamoşteanu, *op. cit.*, în *Materiale*, VIII, 1962, p. 307 şi urm.; Al. Vulpe, *К вопросу о периодизации бронзового века в Молдове*, în *Dacia*, N.S., V, 1961, p. 115 şi urm.; Marilena Florescu, *op. cit.*, *AM*, IV, 1966, p. 39 şi urm.

[169] M. Petrescu-Dîmboviţa, *op. cit.*, în *SCIV*, IV, 1953, 3—4, p. 443; Adrian C. Florescu, *Contribuţii la cunoaşterea culturii Noua*, în *AM*, II—III, 1964, p. 143 şi urm.; idem, *Des éléments sud-est européenes sur le territoire de la République Socialiste de Roumanie à la fin de l'âge de bronze*, în *Atti del VI Congresso Internazionale delle Scienze Preistoriche e Protoistoriche*, II, Roma, 1965, p. 438 şi urm.; idem, *Sur les problèmes du bronze tardif carpato-danubien et nord-ouest pontique*, în *Dacia*, N.S., XI, 1967, p. 59 şi urm.. Vezi şi rapoartele preliminare de săpături de la Corlăteni (*SCIV*, III, 1952, p. 89 şi urm. şi *SCIV*, IV, 1953, 1—2, p. 417), Truşeşti, (*SCIV*, IV, 1953, 1—2, p. 23 şi urm., *SCIV*, V, 1954, 1—2, p. 19 şi urm. şi *Materiale*, III, 1957, p. 169 şi urm.), Piatra-Neamţ-Ciritei (*Materiale*, VI, 1959, p. 360 şi urm.), Cavadineşti (I. T. Dragomir, *Materiale*, VI, 1959, p. 453 şi urm. şi *Materiale*, VII, 1961, p. 151 şi urm.), Gîrbovăţ-Zahareasca (A. C. Florescu, Şt. Rugină şi D. Vicoveanu, *Săpăturile de la Gîrbovăţ*, în *Danubius*, I, 1967).

[170] M. Petrescu-Dîmboviţa, *Contributions au problème de la fin de l'âge du bronze et du début de l'âge du fer en Moldavie*, în *Nouvelles études d'histoire*, I, Bucureşti, 1955, p. 65 şi urm.; idem, *Objets en bronze de la fin de l'âge du bronze et du début de l'âge du fer, découverts dans l'éspace délimité par les Carpathes, le Danube inférieur et le Pruth*, în *Bericht über den V. Internationalen Kongress für Vor- und Frühgeschichte*, Hamburg, 1958, p. 217 şi urm.; idem, *К вопросу о гальштатской культуре в Молдове* în *MIA*, Chişinău, p. 151 şi urm.; idem, *Конец бронзового и начала раннежелезного века в Молдове в свете последних археологических раскопок*, în *Dacia*, N.S., IV, 1960, p. 139 şi urm.

www.cimec.ro

tipului de așezare corespunzător diferitelor culturi ale epocii bronzului din această regiune, precum și, într-o anumită măsură, la precizarea ariilor de răspîndire ale acestor culturi în spațiul respectiv. Astfel, prin aceste cercetări, efectuate pe teritoriul a 229 localități, s-au descoperit resturi de locuire din epoca bronzului în 284 puncte, marea majoritate a acestora aparținînd culturii Noua, de la sfîrșitul epocii bronzului.

În comparație cu acestea, urmele de locuire din bronzul timpuriu și mijlociu sînt mult mai puțin numeroase. În cele ce urmează se prezintă descoperirile din cele 3 faze ale epocii bronzului, timpurie, mijlocie și tîrzie, identificate prin aceste recunoașteri în cuprinsul diferitelor subunități geografice ale Moldovei.

Bronzul timpuriu

S-au identificat următoarele 5 așezări și necropole cu resturi de cultură materială din vremea culturii Folteşti II-Schneckenberg :

a. *Bazinul Bahluiului* : Cotnari (Țiglele lui Baltă), Erbiceni (Dealul Sărăturilor) (?), Holboca (Cantonul 283).

b. *Cîmpia Jijiei Superioare* : Probota (În Baie).

c. *Podișul Sucevei* : Cristinești (Dealul Muchiosul) (?).

În aceste locuri, exceptînd Probota, s-au descoperit resturile unor așezări de înălțime, situate în marginea platformelor sau a teraselor cu aspect de podiș. Din felul cum se prezintă, acestea se aseamănă cu sălașele din faza imediat anterioară, a grupului propriu-zis Horodiștea-Folteşti (Folteşti I). În acest caz se poate presupune că în această etapă a continuat să se dezvolte creșterea vitelor ca ocupație principală a locuitorilor, alături de cultura primitivă a plantelor; bineînțeles caracteristicile privind dezvoltarea economică a triburilor locale din cuprinsul acestor așezări se vor putea preciza mai bine cu prilejul săpăturilor care se vor efectua pe locurile respective. Cu acest prilej s-ar lămuri dacă și în așezările de la Cotnari, Cișmea și Probota n-au existat și alte urme de locuire mai veche, corespunzătoare grupului Horodiștea-Folteşti (Folteşti I), așa cum sînt indicii pentru așezarea de pe dealul Muchiosul, de la Cristinești.

Deocamdată, pentru etapa Folteşti II din aceste așezări, sînt caracteristice vasele din pastă cenușie-negricioasă, uneori cu gîtul înalt și decorate cu crestături pe margine sau cu șiruri de crestături adînci ori împunsături pe maximul de arcuire, care sînt în legătură mai strînsă cu acelea din etapa imediat anterioară.

Bronzul mijlociu

Etapa bronzului mijlociu a fost mai intens cercetată în Moldova, lămurindu-se parțial unele aspecte din evoluția ei, îndeosebi în urma săpăturilor arheologice de la Poiana [171], Bogdănești [172], Terchești [173], Mîndrișca, Costișa și din alte locuri [174].

[171] Vezi în nota 165, lucrările privind Poiana.

[172] M. Florescu și C. Buzdugan, *op. cit.*, *Materiale*, VII, 1961, p. 301 ; M. Florescu, *Raport amplu asupra săpăturilor de la Bogdănești* (manuscris) ; Gh. Bichir și Eug. Dogan, *Săpăturile arheologice de la Mîndrișca*, în *Materiale*, VIII, 1962, p. 291 și urm.

[173] M. Florescu și Gh. Constantinescu, *Sondajul de la Terchești*, în *SCIV*, II, 1967, p. 285 și urm.

[174] Gh. Bichir, *Săpăturile de salvare de la Cuciulata*, în *Materiale* VII, 1961, p. 351 și urm. ; *ibidem*, în *Materiale*, VIII, 1962, p. 283 și urm. ; Al. Vulpe, *Descoperiri arheologice pe cursul mijlociu al Siretului (sondajele de la Mîndrișca și Răcăciuni, reg. Bacău)*, în *AM*, I, 1961, p. 65 și urm.

www.cimec.ro

Cultura Monteoru. Din această etapă a epocii bronzului datează resturile de locuire ale culturii Monteoru, care au fost identificate prin recunoașteri în 23 de puncte din următoarele 22 localități :

a. *Podișul Moldovei Centrale* : Băneasa (Vatra satului).

b. *Depresiunea Huși Elan-Horincea* : Giurcani (Pîrîul Jigălia), Lățești (Dealul Ciubucăreasa), Mănăstirea (Dealul Țuțcanilor ?), Rogojeni (Dealul Mare ?), Sărățeni (Vatra satului ?).

c. *Subcarpați* : Angheleşti (La Cetate), Bîrsești (Dealul Bahaná), Bogdăneşti (Dealul Balica), Clipicești (Cetățuia), Florești (Marginea nordică a satului), Livada (Vatra satului), Malu (La Cetățuie), Mera (Valea Merei), Pătrășcani (Mirăuță), Piatra-Neamț (Lutărie), Răcăuți (Nordul satului, La Rupturi), Rîpile (La Coșuri), Satu Nou-Panciu (La Drumul Vechi), Tg. Ocna (Podei), Viișoara (Docmana).

La acestea, se mai pot adăuga și descoperirile de la Adjudul Vechi (Lutărie), Călimănești (La Budăile cele multe) și Ciorani (La Țintirim), semnalate tot prin recunoașteri, în Cîmpia Siretului din sudul Moldovei.

Din această enumerare a descoperirilor privind cultura Monteoru, în urma recentelor recunoașteri, rezultă că descoperirile respective de așezări provin numai din centrul și sud-vestul Moldovei, îndeosebi din regiunea subcarpatică și din depresiunea Elan-Horincea situată în rama sud-estică a Podișului Moldovei Centrale. Multe dintre așezările din regiunea subcarpatică datează dintr-o fază veche a culturii Monteoru (Monteoru I C_3), iar altele, mai puține la număr, aparțin fazelor mai noi ale acestei culturi, fără ca să se poată preciza întotdeauna cu exactitate, pe baza resturilor ceramice culese, fazele cărora le aparțin.

Așezările corespunzătoare acestei culturi, din regiunile amintite, sînt de obicei situate pe locuri dominante, pe margini de podiș sau pe terase înalte, și mai rar pe terase joase. În schimb, cele două necropole identificate prin aceste cercetări ocupă poziții joase, fiind plasate într-un caz pe terasa de luncă, iar în altul pe un grind din cuprinsul șesului.

Ca tip de așezare în vremea culturii Monteoru, pe lîngă așezările deschise se întîlnesc și altele, cu aspect de cetățui naturale cu marginile rîpoase pe trei laturi și fortificate probabil în porțiunile mai ușor accesibile. Din acest punct de vedere par semnificative topicele de „ce-i tate" și „cetățuie", date locurilor înalte, în care se găsesc resturile de locuire ale culturi Monteoru.

Tot din această etapă par să dateze și resturile ceramice descoperite la Sărățeni și Băneasa, care sînt decorate cu motive triunghiulare incizate, de un aspect deosebit, datorat probabil. influențelor răsăritene. Pentru o justă încadrare culturală și cronologică a acestor din urmă descoperiri se impune efectuarea unor săpături pe locurile respective.

Acestei culturi îi aparțin cîteva așezări identificate în următoarele localități :

a. *Podișul Sucevei* : Baia (Țarna Băii).

b. *Subcarpați* : Bîrgăuani (Coșerari), Borlești (Dealul Runcu, Smida ?), Piatra Neamț (Pietricica), Zănești (Dealul Viei).

Bronzul tîrziu

Această etapă, mult mai bine cunoscută, în comparație cu cele anterioare ale epocii bronzului, este reprezentată prin descoperirile culturii Noua.

Cultura Noua. În 17 așezări, din 14 localități enumerate în pagina următoare, a fost identificată faza de început a acestei culturi, caracterizată printre altele, de persistența elementelor de aspect Belopotok-Costișa [175].

[175] Adrian C. Florescu, *op. cit.*, în *AM*, II—III, 1964, p. 148 ; idem, *op. cit.*, în *Dacia*, N.S., XI, 1967, p. 59 și urm.

www.cimec.ro

a. *Bazinul Bahluiului*: Belceşti (Dealul Scarchilor, La Coşere), Buţuluc (În Cătălu?), Cogeasca Veche (La Moară?), Dorobanţu (La Lutărie), Hîrlău (Valea Nicolina), Holboca (Peste Baltă), Iaşi (Ceairu lui Peretz), Leţcani (Marginea sud-estică a satului, Vatra satului, La Movilă).

b. *Cîmpia Jijiei Superioare*: Comîndăreşti (La Cimitir), Probota (În „Baie"), Trifeşti (Terasa Trifeşti-Bălteni).

c. *Podişul Sucevei*: Văleni-Roman (Dealu lui Dănilă).

d. *Depresiunea Huşi-Elan-Horincea*: Aldeşti (Vatra satului?).

Pînă în prezent aşezările acestei culturi, răspîndite îndeosebi în Bazinul Bahluiului şi în depresiunea subcarpatică din preajma oraşului Piatra Neamţ, sînt situate pe terasele inferioare ale rîurilor şi mai rar pe terasele medii, sau în cuprinsul interfluviilor. De altfel, această poziţie joasă a aşezărilor din etapa timpurie a culturii Noua (Noua I) a fost preferată şi de purtătorii culturii grupului propriu-zis Noua (Noua II), care s-au instalat uneori chiar pe aceleaşi locuri, cum este cazul cu aşezările menţionate din Bazinul Bahluiului.

Din lipsă de săpături, este dificil să se precizeze pentru fiecare caz în parte dacă resturile de locuire respectivă au constituit sau nu movile plate în formă de cenuşare (zolniki). Din observaţiile făcute în timpul cercetărilor de suprafaţă rezultă că asemenea cenuşare au existat la: Holboca (Peste Baltă), Iaşi (Ceairu lui Peretz), Leţcani (Marginea sud-estică a satului).

Aceste caracteristici, pe care le prezintă aşezările, ca şi marele număr al oaselor de animale din cuprinsul lor ne indică o orientare a triburilor locale, cu predilecţie, către creşterea vitelor.

În ceea ce priveşte inventarul descoperit, o menţiune aparte merită ceramica din pastă de calitate bună, care are o culoare cenuşie-negricioasă sau roşcată şi este decorată cu motive incizate în formă de triunghiuri şi romburi haşurate, precum şi cu şiruri de scurte împunsături alungite oblic. Alături de aceasta se întîlneşte şi specia din pastă grosieră, prevăzută cu brîuri simple, crestate sau alveolate.

În comparaţie cu aceste descoperiri aparţinînd fazei timpurii a culturii Noua (Noua I), aşezările din vremea culturii Noua propriu-zise (Noua II) sînt cu mult mai numeroase, identificîndu-se prin recunoaşteri 175 de puncte de descoperire în următoarele 130 de localităţi din Moldova:

a. *Bazinul Bahluiului*: Bălţaţi (La Podeţ), Belceşti (Dealul Hucului, Fîntîna Mocanului, La Coşere, Dealul Scarchilor, La Sărături), Bîrleşti (La Curtea boierească), Buţuluc (În Ţarnă, În Cătălu), Capu Rediului (La Gunoişte), Ciurbeşti (Dealul Ciurbeştilor), Ciurea (Rîpa şi fîntîna de pe podiş), Cîrlig (Vatra satului, La N de sat, Dealu lui Popa Ioan), Cogeasca Veche (La Moară, Poarta Hăsnăşenilor, La Coşere), Cotnari (Rîpa de la ruinele bisericii catolice, Ţiglele lui Baltă), Cornești (Vatra satului), Criveşti (La Hîrtop), Cuza-Vodă (Vatra satului), Dancu (Iazu lui Chiriţă), Dorobanţu (La sud de iezătură), Dumeşti (Între Lanurile Cogenilor), Erbiceni (Iazul Spinoasei), Hîrlău (Curtea Domnească, Vatra tîrgului), Hodora (La Movilă), Holboca (Peste Baltă), Iaşi (Cartierul Abator), Leţcani (Terasa de la biserică, La Lutărie, La Movilă, Iazul Bulgăriei, Movila din şes, Valea Ilenii, La Damian), Păuşeşti (La Bulgărie, În faţa Cantonului Silvic), Podu Iloaie (Dealul Henciu, Dealul Ţintei, Movila de la Drumul Totoeştilor), Polieni (La Odaie), Popeşti (În Sărături), Popricanii de Sus (Coasta Ciriteilor Mari), Războieni (Cantonul 28), Rusenii Noi (Valea Satului), Sîrca (La Budăie), Spinoasa (Poala Catargului), Şorogari (Grădina lui Gh. Lupu), Tăuteşti (Hîrtopu Lingurarului), Tomeşti (Opinca), Totoeşti (La Odaie).

b. *Cîmpia Jijiei superioare*: Albeşti (La Pod), Andrieşeni (La Pătrimi, Dealul Ariilor), Bălteni (Dealul Unchetea), Bobuleştii de Sus (Valea Corogea), Bodeasa (Fundul Bodesei, La Holm), Bulbucani (Ţarina Veche), Cătămăreşti (Podul spre Brăiasca, La Salcîmii lui Cramă), Coada Stîncii (La Şcoală), Cotu Morii (La Şanţ), Dorohoi (Gura Urlei), Eşanca (Vatra satului), Găureanca-Vîlcelele (Dealul Găureanca), Ghireni (La Hîrtop), Glăvăneştii Vechi (La Bulgărie), Hălceni (Dealu La Movila Mămăligei), Hilişeu-Horia (Vatra satului?), Hilişeu-Crişan (La Movilă?), Hudum (Iazul Hudumului), Iacobeni-Vlădeni (Pe Grind),

www.cimec.ro

Larga-Jijia (Podişul Miseşti), Mitoc (Malu Galben), Movila Ruptă (La Hîrtop), Nichiteni Pîrîul Calului), Pleşani (La Iaz), Popricanii de Jos (Coasta Popricanilor), Probota (În Baie), Răuseni (La Odaie, Marginea nordică a satului), Ripicenii Noi (Rîpa la Sărături), Slobozia-Hăneşti (Dealul Hodoroaia-La Popan), Şipote (Dîmbul de la Şesul Poştei), Ştefăneşti (Dealul Boboc), Trifeşti (Terasa Trifeşti-Bălteni), Truşeşti (Movila Şesul Jijiei), Vlăsineşti (Dealul Viei).

c. *Podişul Sucevei*: Bîra (La sud de sat), Cristineşti (Cotul Brumă-Dragulea, Fînaţul Popii), Fălticeni (Vatra tîrgului, În Silişte), Maxut (Vatra satului), Porceşti-Moldovenii (Dealul Gabăra, Dealul Bolocan), Văleni-Roman (Dealul Cetăţuii), Vălenii din Vale (Vatra satului), Vlădeni (La Silişte), Volovăţ (La Silişte).

d. *Podişul Moldovei Centrale*: Banca (La Canton), Bîrlad (Fabrica de Cărămidă, Valea Ţărnii, La Podul de fier, Prodana, În Trestiana) Cozia (La Nisipărie), Dăneşti (Vatra satului, Zlătăreşti I, Zlătăreşti II), Gîrbeşti (Cetăţuia), Gîrbovăţ, (La sud de sat), Mircesti (Dealul Miclea), Năzăroaia (Dealul Blăjerilor), Negreşti (Terasa Sacovăţului), Parpanita (În Sălişte), Podu Pietriş (Dealul Balauru, Marginea estică a satului, La 2 km sud de sat), Răşcani (La Rîpă), Simila (Confluenţa Simila-Bîrlad), Stroe Beloescu-Trestiana (La Movilă), Tanacu (Piscu Ulucilor), Ţibăneşti (La Vie), Zăpodeni (La Ţintirim).

e. *Depresiunea Huşi-Elan-Horincea*: Blăgeşti (Creţana II), Bozia (Dealul Bălţii), Cîrja de Jos (Maţa), Comăneşti (La Vîrgolici), Copăceana (La Arie), Dodeşti (Călugăreasca), Epureni (Florenta, La Iaz, Moaşca II), Ghermăneşti (Lacul Recea, Barahoi II), Giurcani (Vatra satului), Igeşti (Grădina G.A.S.), Jigălia (La Harbuji), Lăţeşti (La C.A.P., La sud-est de sat, Dealul Ciubucăreasa), Lupeşti (Marginea nordică a satului, Marginea sud-estică a satului, Piscu lui Isac), Meria (Chineja), Mihail Kogălniceanu (Dealul Cimitirului), Mînăstirea (Marginea sud-estică a satului), Murgeni (Dealul Bisericii I, Sub Băbăneaţa), Puricani (Rîpa Fagului), Raiul-Vădenii (La Movilă, Gura Hulubăţului II), Rînzeşti (La Cişmea), Schineni (La Cetăţuie), Şipote (La Rîpă), Şuletea (La Şipote, Brăiţenii de Jos), Ţuţcani (Dealul Ţuţcanilor), Urdeşti-Tîrg (Valea Plopului), Vădeni (La Pachete), 23 August (Pîrîul Florenta, Dealul Cioranilor).

f. *Subcarpaţi*: Bogdăneşti (Şantierul Magistralei), Caşin (Dealul Cuciur), Corbu (La sud de sat), Doina (Teritoriul comunei), Marginea (Dealul Ştiborului), Piatra-Neamţ (Ciritei), Pietroasa (Dealul Bisericii).

g. *Cîmpia Siretului*: Ghidigeni (Confluenţa Bîrladului cu Pîrîul Paraschiv).

În schimb, s-au semnalat mult mai puţine necropole din vremea acestei culturi. Astfel, pînă în prezent, în afară de necropolele culturii Noua de la Truşeşti (Movila din Şesul Jijiei), Piatra Neamţ (Ciritei, Doina) şi Probota (În Baie), cercetate metodic prin săpături arheologice, s-au mai identificat morminte ale acestei culturi în următoarele localităţi:

a. *Bazinul Bahluiului*: Holboca (Movila de la Izvorul Pîndarului), Iaşi (Cartierul Abator-Cîmpul de aviaţie), Leţcani (La Movilă), Şorogari (Vatra satului, Grădina Const. Coroi), Valea Lupului (Cantonul pepinierei Direcţiei Drumurilor).

b. *Cîmpia Jijiei Superioare*: Cîrniceni (Pe Holm), Iacobeni (Pe Grind).

c. *Podişul Moldovei Centrale*: Băneasa (Vatra satului).

d. *Podişul Sucevei*: Vălenii din Vale (Vatra satului).

Toate aceste descoperiri ale culturii Noua atestă o foarte intensă locuire în vremea acestei culturi, la sfîrşitul epocii bronzului, în întreaga Moldovă. Din felul cum acestea sînt repartizate pe harta arheologică a Moldovei, rezultă o ocupare mai intensă a regiunii de stepă şi de silvostepă din Cîmpia Jijiei Superioare şi din Bazinul Bahluiului, unde au existat condiţii prielnice de dezvoltare economică a purtătorilor acestei culturi, a căror ocupaţie de bază era creşterea vitelor.

La rîndul lor, aceste descoperiri ale culturii Noua sînt în strînsă legătură cu cele corespunzătoare din Transilvania, NE Munteniei, R.S.S. Moldovenească şi R.S.S. Ucraineană. Deci, din acest punct de vedere, marele număr de descoperiri ale grupului Noua din Moldova, îndeo-

www.cimec.ro

sebi dintre Siret și Prut, ocupă o parte din marea arie de răspîndire a triburilor culturii Noua și Sabatinovka, dintre Mureș și Nipru [176].

În ceea ce privește Moldova, în urma săpăturilor arheologice efectuate mai ales în cuprinsul așezărilor de la Corlăteni [177], Trușești [178], Gîrbovăț [179], Cavadinești [180] și în alte locuri, precum și în necropolele de la Trușești (Țugueta) [181] și Piatra Neamț (Ciritei) [182], s-au adus o serie de contribuții importante relativ atît la structura social-economică, cît și în legătură cu geneza culturii materiale și evoluția istorică a triburilor purtătoare ale acestei culturi. În legătură cu aceste probleme, prin cercetările recente s-a pus în discuție aportul factorului răsăritean din grupul *sruby* la geneza culturii Noua, precum și implicațiile istorice provocate de înaintarea spre regiunile carpato-dunărene a acestor elemente răsăritene [183]. Prin cercetarea depozitelor și a obiectelor izolate de bronz, de la sfîrșitul epocii bronzului din Moldova, s-a determinat seria de bronzuri Rîșești-Ulmi Liteni, caracterizată prin obiecte de bronz de origine răsăriteană, reușindu-se să se sincronizeze această serie de bronzuri cu descoperirile corespunzătoare din așezările și mormintele grupului Noua [184]. În ceea ce privește această din urmă problemă, identificarea prin recunoașteri a unor fragmente de tipare pentru turnat obiecte de bronz, din piatră sau din șamotă, la Holboca (jud. Iași) [185], precum și descoperirea unor bucăți de bronz brut la Bozia Nouă (jud. Bîrlad) [186] atestă pentru această vreme și o activitate metalurgică locală.

Alte contribuții, deosebit de prețioase, cu privire la cultura Noua, au fost aduse și cu prilejul recunoașterilor efectuate recent în Moldova.

Din acest punct de vedere, pe lîngă cunoașterea răspîndirii acestei culturi în Moldova, s-a precizat că marea majoritate a așezărilor grupului Noua sînt situate pe terenuri cu poziții joase : terase inferioare, grinduri, interfluvii și hîrtoape și că asemenea așezări se întîlnesc mult mai rar pe locuri mai înalte, margini de podișuri sau de terase medii. Desigur că marea frecvență a așezărilor grupului Noua pe locuri joase, în preajma șesurilor largi, cu suficientă umezeală și vegetație, trebuie să fi fost în legătură cu dezvoltarea creșterii vitelor la triburile acestui grup, care au practicat într-o anumită măsură și agricultura primitivă. În funcție de aceasta se explică caracterul de sălaș al așezării, cu locuințe din construcție ușoară, la care s-a folosit mai mult stuful și lozia, materiale care prin incendiu au fost transformate în depuneri de cenușă, mai mult sau mai puțin groase, mărite și prin cenușa rezultată din arderea tizicului, utilizat la foc în locul lemnului, ca în toate regiunile de stepă, în care ocupația principală este creșterea vitelor.

În ceea ce privește materialul arheologic adunat cu prilejul recunoașterilor, menționăm cîteva topoare fragmentare de piatră, dintre care unele perforate, și mai mulți omoplați de bovine crestați, piese foarte caracteristice pentru grupul Noua. De asemenea, printre obiectele de os se mai remarcă o patină dintr-o falangă de cal și o seceră cu lustru obținut prin utilizare, ambele provenind din așezarea de la Nichiteni (Pîrîul Calului). Dintre uneltele de bronz care pot fi atribuite, prin caracteristicile lor, grupului Noua, menționăm : o seceră cu buton descoperită la Iași (Ceairu lui Peretz) [187] și depozitul de seceri cu cîrlig de la Ciorani (La Țintirim)[188]. Pe lîngă aceste elemente de inventar, în genere puțin numeroase, foarte caracteristică pentru

[176] Idem, *op. cit.*, în *Dacia*, N.S., XI, 1967, p. 143.

[177] *SCIV*, II, 1951, 1, p. 76; *SCIV*, III, 1952, p. 90 și urm.

[178] *SCIV*, III, 1952, p. 75 și urm.; *SCIV*, IV, 1953, 1—2, p. 23 și urm.; *SCIV*, V, 1954, 1—2, p. 21 și urm.; *Materiale*, III, 1957, p. 209 și urm.

[179] Adrian C. Florescu, Șt. Rugină și D. Vicoveanu, *op. cit.*, în *Danubius*, I, 1967, p. 75 și urm.

[180] I. T. Dragomir, *op. cit.*, în *Materiale*, VI, 1959, p. 453 și urm.; idem, în *Materiale*, VII, 1961, p. 151 și urm.

[181] *SCIV*, III, 1952, p. 75 și urm.; *SCIV*, IV, 1953, 1—2, p. 23 și urm.; *SCIV*, V, 1954, 1—2, p. 19 și urm.; *Materiale*, III, 1957, p. 203 și urm.

[182] A. Nițu, I. Zamoșteanu și M. Zamoșteanu, *op. cit.*, în *Materiale*, VI, 1959, p. 360 și urm.

[183] Adrian C. Florescu, *op. cit.*, în *AM*, II—III, 1964, p. 171 și urm.; idem, *op. cit.*, în *Dacia*, N.S., XI, 1967, p. 59 și urm.

[184] Vezi nota 170.

[185] Vezi pl. LXI din lucrarea de față.

[186] M. Dinu și Ghenuță Coman, *Depozitul de obiecte de bronz de la Bozia Nouă (raionul Bîrlad, reg. Iași)*, în *AM*, II—III, 1964, p. 471, și urm.

[187] M. Petrescu-Dîmbovița, *Contribuții la problema sfîrșitului epocii bronzului și începutului epocii fierului în Moldova*, în *SCIV*, IV, 1953, 3—4, p. 456, fig. 6.

[188] Idem, *Date noi relativ la descoperirile de obiecte de bronz de la sfîrșitul epocii bronzului și începutul Hallstattului din Moldova*, în *AM*, II—III, 1964, p. 251 și urm.

www.cimec.ro

grupul Noua este ceramica, reprezentată prin numeroase fragmente de vase lucrate din pastă bună sau grosieră, de culoare cenușie-negricioasă și uneori cu exteriorul cărămiziu. Acestea provin îndeosebi din vase în formă de sac, nedecorate sau prevăzute la partea superioară cu un brîu în relief simplu, crestat sau alveolat, și din cești cu creastă sau cu buton pe toartă. Pe lîngă acestea, altele, în număr mai mic, provin din vase bitronconice sau cu corpul rotunjit, prevăzut cu proeminențe, precum și din străchini cu marginile subțiate și arcuite.

Unele dintre aceste forme ceramice se continuă și în perioada următoare, a Hallstatt-ului timpuriu, din care motiv și din lipsă de alte elemente caracteristice este dificil să se deosebească de formele vaselor corespunzătoare ale grupului Noua, de la sfîrșitul epocii bronzului. În această situație se găsesc următoarele descoperiri de pe teritoriul Moldovei, atribuite sfîrșitului epocii bronzului sau eventual începutului Hallstatt-ului :

a. *Bazinul Bahluiului* : Bălțați (Confluența Bahlueț — Pîrîul Gugii), Bîrlești (La Pepinieră), Bogonos (Platoul de la SE de sat, Dealul din Mijloc), Brătuleni (Dealul Holm), Cogeasca Veche (La Fîntîna Lungului), Costești (Pietrăria din Valea Haínei), Crivești (Interfluviul Criva-Haína), Cucuteni-Lețcani (Marginea sud-estică a satului), Cucuteni-Băiceni (Gosanu), Dancu (Marginea estică a satului), Dorobanțu (Coada Iazului, La Lutărie), Doroșcani (Dealul Viei, Fîntîna Cazacului), Erbiceni (Dealul Cimitirului), Ezăreni (La NV de Fermă), Galata-Iași (Valea Seacă), Holboca (Cimitirul animalelor), Horlești (Dealul Boțeștii cu Viișoara), Iași (Valea Cacainei, Tîrgușorul Nicolina, Cartierul Păcureț), Mogoșești (Dealul Șanta), Munteni (Cartierul Bădărău, Valea Mută), Păușești (La Bulgărie), Popricanii de Sus (Dealu lui Humă), Scopoșeni (Dealul Viișoara), Spinoasa (Conul de dejecție la NV de Halta C.F.R.), Tăutești (Vatra Apărețtilor), Vînători (Dealul Rufeni), Vlădiceni (Schitul Vlădiceni).

b. *Cîmpia Jijiei Superioare* : Buhăceni (La Lutărie), Coarnele Caprei (Iazu lui Pais), Cotu Morii (Grindul de la Pod), Cucorăni (Șleahul Dorohoiului), Doina (Valea Doinei), Focuri (Podu lui Grunzu), Golăești (Rîpa Spînzuratului), Gropnița (Marginea sud-estică a satului), Iacobeni-Vlădeni (Terenul Gostat la SE de sat), Ilișeni (Holm), Larga-Jijia (Movila Bașceauș), Rediu (La Movilă), Ștefănești (Rîpa la Burci), Vlădeni (Movila Gării).

c. *Podișul Sucevei* : Al. I. Cuza (La Holm), Butea (La Porcărie), Hapăi-Alunișul (La Podul Siretului), Secueni (La Budăiele Sîrbilor), Strunga (În dreptul pietrei km nr. 23).

d. *Podișul Moldovei Centrale* : Pungești (Dealul Bătrîna).

e. *Depresiunea Huși-Elan-Horincea* : Bozia Nouă (La Colectivă), Doniceasa (Piscicola Doniceasa), Ghermănești (Sud-vest de sat), M. Kogălniceanu (La drumul Drînceni-Rîpi), Pîhnești (La Uluci), Săseni (Rîpa Frasinului).

f. *Subcarpați* : Șerbești (Piciorul Stîncii).

Din enumerarea acestor descoperiri încadrate în mod nesigur la sfîrșitul epocii bronzului sau începutul Hallstatt-ului, rezultă că majoritatea lor se află în Bazinul Bahluiului, adică acolo unde se întîlnesc și cele mai multe resturi de locuire din vremea grupului Noua.

Numai în cuprinsul așezărilor de la Dorobanțu (La Lutărie), Iacobeni (Pe Grind) și Văleni-Roman (Dealul Cetățuei), au fost semnalate și unele resturi ceramice, care, prin caracteristicile lor, au putut fi atribuite culturii Noua. În celelalte așezări, datate la sfîrșitul epocii bronzului sau începutul Hallstatt-ului, descoperirile de ceramică nu au legături cu formele caracteristice ale ceramicii din vremea culturii Noua. Aceasta nu exclude posibilitatea, avîndu-se în vedere și caracterul cercetărilor de suprafață, ca totuși unele dintre ele să aparțină grupului Noua.

PRIMA EPOCĂ A FIERULUI

Prima epocă a fierului în Moldova, etapă deosebit de importantă pentru înțelegerea proceselor de etnogeneză și de evoluție cultural-istorică din această regiune, a fost mai puțin și în mod inegal în atenția cercetătorilor.

www.cimec.ro

Astfel, pînă în 1948, în afara unor resturi de locuire hallstattiană din cuprinsul cetățuii getice de la Poiana [189], a cîtorva descoperiri de bronzuri, dintre care mai importantă este aceea de la Rafaila (jud. Vaslui) [190] și a pumnalului scitic de la Boureni (jud. Neamț) [191], aproape că nu se știa nimic mai mult cu privire la resturile de cultură materială din această epocă.

În schimb, cu începere din 1949, în urma săpăturilor arheologice efectuate îndeosebi în așezările hallstattiene de la Corlăteni [192], Trușești [193], Stoicani [194], Tămăoani [195], Stînceşti, Cozia, Cotnari și Moșna [196], precum și în necropola de la Bîrsești [197], a început să se cunoască într-o oarecare măsură unele aspecte de cultură materială din Hallstatt-ul timpuriu, mijlociu și tîrziu de pe teritoriul Moldovei.

În genere, în stadiul actual al cercetărilor se cunosc ceva mai bine, în urma săpăturilor efectuate, Hallstatt-ul timpuriu și tîrziu din nordul Moldovei și Hallstatt-ul mijlociu, și într-o oarecare măsură și cel tîrziu, din sudul aceleiași regiuni. În comparație cu acestea, aspectele Hallstatt-ului din centrul Moldovei, din lipsă de săpături, sînt incomplet cunoscute, neputîndu-se încă lămuri etapele de evoluție ale culturii hallstattiene din această regiune.

De asemenea, studiindu-se descoperirile de bronzuri din Hallstatt-ul timpuriu de pe teritoriul Moldovei, s-au încadrat aceste descoperiri în seriile Rafaila și Bîrlad, corespunzătoare fazelor Hallstatt-ului A_2 și B—C din evoluția culturii hallstattiene [198]. Cu acest prilej s-au pus în discuție și cele mai vechi obiecte de fier din această regiune, care sînt contemporane cu seria Bîrlad [199].

În ceea ce privește Hallstatt-ul mijlociu și tîrziu, pe baza cercetărilor efectuate în ultima vreme în Moldova s-au identificat aici elementele culturii Basarabi, la Poiana și Stoicani [200]. De asemenea, în urma cercetărilor din nordul Moldovei, s-a ajuns la concluzia că formele de cultură materială hallstattiană din această regiune, ca de altfel și din restul spațiului carpato-dunărean, au durat mai mult, întîlnindu-se aici pînă în sec.III î.e.n. [201]. Această situație n-a exclus legăturile de schimb cu centrele grecești în epoca respectivă, după cum o dovedesc în primul rînd descoperirile de amfore grecești, dintre care unele de Chios și de Thassos sînt atestate pînă în nordul Moldovei [202].

Tot în legătură cu Hallstatt-ul tîrziu se pune și problema scitică, pentru lămurirea căreia s-au adus în ultima vreme unele contribuții, îndeosebi în urma săpăturilor arheologice de la Bîrsești (jud. Vrancea) [203] și a descoperirilor izolate de la Iacobeni-Dîngeni (jud. Botoșani) [204], Avrămeni (jud. Botoșani) [205] și din alte locuri din Moldova. În fine, o deosebită importanță

[189] Radu și Ecat. Vulpe, *op. cit.*, în *Dacia*, III—IV, 1927—1932, p. 277 și urm.

[190] V. Pârvan, *Getica*, București, 1927, p. 390 și pl. 19/2; C. Moisil, *op. cit.*, în *BCMI*, III, 1910, p. 173; I. Nestor, *Der Stand der Vorgeschichtsforschung în Rumänien*, în *22. BerRGK*, p. 137 și urm. și n. 547; M. Petrescu-Dîmbovița, *op. cit.*, în *SCIV*, IV, 1953, 3—4, p. 461.

[191] G. I. Brătianu, *Le poignard scythe de Boureni* (*Moldavie*), în *Dacia*, II, 1925, p. 417 și urm.

[192] *SCIV*, II, 1951, 1, p. 72—73; *SCIV*, III, 1952, p. 91 și urm.

[193] *SCIV*, III, 1952, p. 75 și urm.; *SCIV*, IV, 1953; 1—2, p. 41 și urm.; *SCIV*, V, 1954, 1—2, p. 7 și urm.; *Materiale*, III, 1957, p. 209 și urm.

[194] M. Petrescu-Dîmbovița, *Cetățuia de la Stoicani*, în *Materiale*, I, 1953, p. 13 și urm.

[195] M. Petrescu-Dîmbovița, *Cercetări arheologice în așezarea din prima epocă a fierului de la Tămăoani* (*r. Galați*), în *SCIV*, IV, 1953, 3—4, p. 765 și urm.

[196] Adrian C. Florescu și Simeon Rață, *Complexul de cetăți traco-getice (sec. VI—III î.e.n.) de la Stînceşti-Botoșani*, în *Studii și materiale*, Suceava, 1969 p. 9 și urm. A. C. Florescu și Gh. Melinte, *Cetatea traco-getică din a doua jumătate a mileniului I î.e.n. de la Moșna*, în *SCIV*, XIX, 1968, 1, p. 129 și urm.

[197] Sebastian Morintz, *Новая гальштатская группа в Молдове*, în *Dacia*, N. S., 1957, 1, p. 117 și urm.; idem, *op. cit.*, în *Materiale*, III, 1957, p. 219 și urm.

[198] M. Petrescu-Dîmbovița, *op. cit.*, *SCIV*, IV, 1953, 3—4, p. 765; idem, *op. cit.*, *AM*, II—III, 1964, p. 265.

[199] Idem, *Objets hallstattiens trouvés à Bîrlad*, în *Dacia*, N.S., II, 1958, p. 67 și urm.; D. Berciu, *Este și o cale cimeriană în difuziunea metalurgiei fierului?*, în *SCIV*, XIV, 1963, 2, p. 399 și urm.

[200] Al. Vulpe, *Tracii și ilirii la sfîrșitul primei epoci a fierului în Oltenia*, în *SCIV*, XIII, 1962, 2, p. 312 și urm.

[201] M. Petrescu-Dîmbovița, *Populații și culturi în spațial carpato-dunărean în prima jumătate a primului mileniu î.e.n.*, în *AȘUIași*, secția a III-a, VI, 1960, 2, p. 189 și urm.

[202] O amforă de Chios, descoperită ocazional în 1955, este reprodusă în lucrarea de față (pl. CXL, fig. 29). Alte resturi de amfore de Chios și Thassos, inedite, au fost descoperite cu prilejul săpăturilor arheologice din 1960 și 1961 în așezarea fortificată de la Stînceşti, conduse de către Adrian C. Florescu.

[203] Vezi nota 197.

[204] Simion Rață, *Cazanul scitic de bronz din secolele VI—V î.e.n. de la Iacobeni-Dîngeni* (*r. Săveni, reg. Suceava*), în *AM*, IV, 1966, p. 351 și urm.

[205] Anton Nițu, *Despre unele urme scitice în Moldova*, în *Materiale*, I, 1953, p. 9 și urm.

www.cimec.ro

pentru înțelegerea procesului de dezvoltare social-economică și culturală o prezintă identificarea în Moldova a unor cetăți hallstattiene întărite, dintre care a fost cercetată prin săpături numai aceea de la Stînceşti [206].

Aceste cercetări cu privire la perioada hallstattiană pe teritoriul Moldovei au fost completate și prin recunoașteri, sporind astăzi mult numărul așezărilor hallstattiene cunoscute pe teritoriul Moldovei.

În cele ce urmează se prezintă, în ordine cronologică, descoperirile din Hallstatt-ul timpuriu, mijlociu și tîrziu.

Hallstatt-ul timpuriu. Din faza timpurie a Hallstatt-ului s-au identificat, în total, un număr de 40 de așezări, în următoarele 34 de localități:

a. *Bazinul Bahluiului*: Bălțați (Livada Gostat?), Belcești (La Coșere, Dealul Hucului), Bîrlești (La Rîpă), Ciurea (Rîpa și fîntîna de pe Podiș, Zane, Baba-Nicula), Cogeasca Veche (La Bedreag), Crivești (Valea Cireșului), Dorobanțu (Sud de Iezătură), Dumbrava-Satu Nou (Marginea sud-vestică a satului), Iași (Crucea lui Ferentz), Munteni (Valea Mută), Rusenii Noi (Valea Satului).

b. *Cîmpia Jijiei Superioare*: Bălteni (Marginea sud-estică a satului, La Pietriș), Cîrniceni (Pe Holm), Coada Stîncii (La Școală), Eșanca (Vatra satului), Hălceni (Dealu la Movila Mămăligii), Iacobeni-Vlădeni (Pe Grind), Liveni (La Bîtci, Valea Ciocoiului), Mihail Kogălniceanu (La Hatie), Perieni (Podișu la Vasile Terenteac), Ripicenii Noi (Rîpa la Sărături), Slobozia-Hănești (Dealul Viei), Trifești (La Curte), Țigănași (Movila Stînei, Dealul din Mijloc).

c. *Podișul Sucevei*: Doljești (Lisca), Șcheia (La Izvoare), Văleni-Roman (Dealul Cetățuii).

d. *Podișul Moldovei Centrale*: Bîrzești (La Haltă), Dănești (La Islaz), Oltenești (La Stație), Zăpodeni (La Țintirim).

e. *Depresiunea Huși-Elan-Horincea*: Ghermănești (Barahoi II), Valea Lupului (Lotul Școlar).

f. *Subcarpați*: Boțești (La C.A.P.).

Pe baza acestei liste a descoperirilor hallstattiene timpurii din Moldova, cu toate lipsurile ei, se poate deduce că așezările din această primă etapă a Hallstatt-ului, foarte probabil în formă de sălașe, fără ca să se poată preciza mai în amănunt caracterul lor, sînt masate îndeosebi în cele două regiuni depresionare cu aspect stepic din nordul Moldovei: Bazinul Bahluiului și Cîmpia Jijiei Superioare. Într-un număr mai redus se întîlnesc și în lungul culoarelor rîurilor din regiunile împădurite ale Podișului Moldovei Centrale, precum și în micile depresiuni Huși și Elan-Horincea, adiacente acestui podiș. În schimb, aceste așezări sînt mult mai rare în Podișul Sucevei, în lungul culoarului Siretului, în Subcarpații moldovenești, precum și în Cîmpia Siretului din sudul Moldovei. Interesant este faptul că, deși s-au făcut recunoașteri destul de numeroase în depresiunea Elan-Horincea, totuși nu s-a putut identifica decît o singură așezare, la Săseni (Rîpa Frasinului), care să poată fi atribuită Hallstatt-ului timpuriu.

Lăsînd la o parte aceste constatări cu privire la frecvența descoperirilor hallstattiene timpurii pe teritoriul Moldovei, care este în mare parte în funcție și de intensitatea cercetărilor din anumite regiuni, cum ar fi de exemplu acelea din nordul Moldovei, se impune concluzia că așezările din această vreme au fost răspîndite în aproape toată Moldova, cu observația că numărul lor se împuținează spre sud și spre regiunile subcarpatice.

În ceea ce privește formele de teren pe care le ocupă aceste așezări, se constată că în majoritate sînt situate, ca și așezările grupului Noua, pe terasele inferioare ale rîurilor, în preajma șesurilor larg deschise, care ofereau purtătorilor culturii Hallstatt-ului timpuriu condiții prielnice, atît pentru creșterea vitelor, se pare ocupație de bază și în această etapă, cît și pentru agricultura primitivă.

În legătură cu aceste așezări de terasă joasă, care predomină, sînt și cîteva așezări hallstattiene timpurii situate în cuprinsul interfluviilor: Belcești (Dealul Hucului), Rusenii-Noi (Valea Satului), Eșanca (Vatra satului), Țigănași (Dealul din Mijloc); pe grinduri: Iacobeni-

[206] A. C. Florescu și Simion Rață, *Complexul de cetăți traco-getice*... p. 9 și urm.

www.cimec.ro

Vlădeni (Pe Grind), ca și pe terasele joase de luncă : Bălteni (Marginea sud-estică a satului) și Valea Lupului (Lotul Școlar), care, de asemenea, ofereau condiții prielnice pentru dezvoltarea creșterii vitelor, îndeosebi într-un mediu cu caracter stepic.

O altă categorie de așezări hallstattiene timpurii, foarte mult limitată din punct de vedere numeric, este aceea a stațiunilor situate pe terasele medii și înalte : Coarnele Caprei (Iazul lui Pais), Zăpodeni (La Țintirim) ; pe marginea podișurilor : Ciurea (Rîpa și fîntîna de pe Podiș), Cogeasca Veche (La Bedreag), Crivești (Valea Cireșului), Perieni (Podișul la Vasile Terenteac) și Săseni (Rîpa Frasinului), precum și în unele cazuri în cuprinsul hîrtoapelor : Dumbrava-Satu Nou (Marginea sud-vestică a satului) și Liveni (La Bîtci). Este probabil că izvoarele bogate în apă și iazurile din imediata apropiere a acestor așezări au constituit puncte de atracție pentru instalarea lor pe acele locuri. De altfel, abundența apei potabile în aceste locuri este oglindită și în unele topice locale : Fîntîna de pe Podiș (Ciurea) și Iazu lui Pais (Coarnele Caprei).

Avîndu-se în vedere principalele caracteristici ale așezărilor hallstattiene timpurii, precum și ocupațiile de bază ale locuitorilor din cuprinsul lor, este drept, acestea din urmă mai mult presupuse decît documentate, pare probabilă ipoteza potrivit căreia purtătorii culturii hallstattiene timpurii, identificați cu tracii, nu pot fi socotiți fără de nici o legătură cu cei ai grupului Noua de la sfîrșitul epocii bronzului.

În sprijinul acestei ipoteze, pe lîngă continuarea unor elemente de cultură materială, în primul rînd din domeniul ceramicii, care urmează să se precizeze mai bine prin cercetările viitoare, se mai poate invoca și faptul că cele mai multe așezări hallstattiene timpurii se întîlnesc în Bazinul Bahluiului și în Cîmpia Jijiei Superioare, unde se constată și cea mai mare frecvență a așezărilor grupului Noua. Deosebit de aceasta, cu toate rezervele impuse de caracterul cercetărilor sub formă de recunoașteri, s-au putut identifica, pe baza analizei materialului ceramic descoperit în cuprinsul acelorași așezări, resturi de locuire de tip Noua de la sfîrșitul epocii bronzului, alături de altele din Hallstatt-ul timpuriu la : Belcești (Dealul Hucului), Dorobanțu (Sud de Iezătură), Rusenii Noi (Valea satului), Eșanca (Vatra satului), Iacobeni (Pe Grind), Coada Stîncii (La Școală) și Zăpodeni (La Țintirim).

De asemenea, aceleași resturi de locuire au fost identificate și în diferite puncte, mai mult sau mai puțin apropiate, de pe teritoriul acelorași localități, sau din imediata lor vecinătate (Bălțați, Belcești, Bîrlești, Cogeasca Veche, Crivești, Dorobanțu, Iași, Rusenii Noi, Iacobeni-Vlădeni, Slobozia-Hănești, Țigănași, Bălteni, Doljești, Ghermănești, Mihail Kogălniceanu ș.a.).

În felul acesta, comparîndu-se, din punct de vedere topografic, așezările de la sfîrșitul epocii bronzului și începutul Hallstatt-ului din Moldova, se confirmă unele rezultate ale săpăturilor arheologice din așezările din această vreme de la Corlăteni, Trușești și Andrieșeni, potrivit cărora locuirea hallstattiană timpurie continuă pe cea mai veche aparținînd grupului Noua de la sfîrșitul epocii bronzului, într-o anumită măsură pe același loc : Corlăteni (Pe Țarină), Trușești (Movila din Șesul Jijiei), Andrieșeni (Curtea școlii), sau în imediată vecinătate.

Dintre resturile de cultură materială din cuprinsul așezărilor hallstattiene timpurii de pe teritoriul Moldovei, identificate prin recunoașterile recente, se remarcă fragmente ceramice din pastă de calitate bună sau grosieră, de culoare cenușie-negricioasă sau gălbuie și cu fețele brune ori brun-cărămizii. Cele mai caracteristice dintre acestea provin din urne decorate cu caneluri orizontale și prevăzute cu proeminențe, străchini cu marginile îndoite spre interior, decorate cu caneluri orizontale la partea superioară și din vase în formă de sac, de diferite dimensiuni, cu sau fără brîu în relief la partea superioară. În unele stațiuni s-au găsit și resturi de polonice, caracteristice pentru Hallstatt-ul timpuriu, atît prin forma lor, cît și prin decorul de caneluri orizontale de la partea superioară a torții. Analogii apropiate pentru ceramică și pentru polonicele de acest tip se găsesc în descoperirile hallstattiene timpurii, îndeobște din Moldova și R.S.S. Moldovenească, în această din urmă regiune aparținînd grupului Chișinău-Lukașovka [207].

[207] A. I. Meliukova, *Культуры предскифского периода в лесостепной Молдавии*, în *MIA*, 96, Moscova, 1961, p. 35 și urm.

www.cimec.ro

Hallstatt-ul mijlociu. Această fază a Hallstatt-ului este reprezentată numai prin 6 așezări, care provin din următoarele locuri :

a. *Bazinul Bahluiului* : Proselnici (Dealul Belcea).

b. *Cîmpia Jijiei Superioare* : Răuseni (La Odaie), Rîșca (Dealul Punar), Stînceşti (La Ciocan).

c. *Depresiunea Huși-Elan-Horincea* : Cristeşti (Vatra satului), Tămășeni (La Cimitir).

Cinci dintre aceste așezări sînt situate pe terase inferioare : Cristeşti (Vatra satului), Răuseni (La Odaie), Rîșca (Dealul Punar), Stînceşti (La Ciocan) și Tămășeni (La Cimitir), iar cea de-a șasea se află pe o ușoară pantă sub margine de podiș : Proselnici (Dealul Belcea).

Cu toate că aproape toate aceste așezări sînt situate pe terase inferioare, ca și acelea din Hallstatt-ul timpuriu, deocamdată, avîndu-se în vedere numărul foarte mic al acestor descoperiri din Hallstatt-ul mijlociu din Moldova, nu putem conchide că purtătorii acestei culturi ar fi preferat pentru așezările lor terasele inferioare. De altfel, așezările hallstattiene mijlocii, cunoscute mai de mult, de la Stoicani [208] și Tămăoani [209] (jud. Galați) și Pocreaca [210] (jud. Iași) sînt situate pe forme de teren relativ înalte, cum ar fi de ex. terasa medie de pe dreapta Prutului (Stoicani, Tămăoani) sau pe promontoriile podișurilor (Pocreaca).

Pe lîngă aceasta, atribuirea așezărilor Hallstatt-ului mijlociu, îndeosebi pe baza fragmentelor ceramice din specia brun-cărămizie, decorată cu impresiuni de *torques*, trebuie să fie confirmată și prin alte elemente de inventar, care urmează să fie descoperite cu prilejul cercetărilor viitoare de pe aceste locuri. De asemenea, nu ar fi de loc exclus ca unele dintre fragmentele ceramice încadrate deocamdată în mod general în etapa hallstattiană, fără alte precizări cronologice și culturale, să aparțină tot Hallstatt-ului mijlociu.

În orice caz, în stadiul actual al cercetărilor, pare semnificativă frecvența mai mică a descoperirilor de așezări din Hallstatt-ul mijlociu pe teritoriul Moldovei, în comparație cu acelea aparținînd Hallstatt-ului timpuriu și tîrziu. Să se datoreze aceasta hazardului descoperirilor, sau eventual unor alte cauze încă necunoscute ? De asemenea, pare semnificativă prezența deocamdată a elementelor culturii Basarabi numai în sudul Moldovei (Poiana și Stoicani), unde a fost mai bine cercetată etapa Hallstatt-ului mijlociu, îndeosebi prin săpăturile efectuate la Stoicani, atît în așezarea de pe Cetățuie, cît și în necropola din apropierea ei.

Totuși, avîndu-se în vedere prezența acestui facies cultural și mai la nord, pe teritoriul R.S.S. Moldovenești, la Șoldănești pe Nistrul mijlociu, nu ar fi de loc exclus ca elementele acestei culturi să fie semnalate în viitor și în jumătatea nordică a Moldovei.

Hallstatt-ul tîrziu. Această etapă, spre deosebire de aceea a Hallstatt-ului mijlociu, este mult mai bine cunoscută, prin numeroase descoperiri de așezări deschise și uneori întărite, îndeosebi din jumătatea de nord a Moldovei. Este drept că, uneori, din lipsă de dovezi mai concludente, este dificil să se atribuie cu toată siguranța Hallstatt-ului tîrziu descoperirile de ceramică făcute cu prilejul recunoașterilor. Din acest motiv, s-a încercat, în măsura posibilului, să se separe descoperirile hallstattiene tîrzii de acelea care s-ar putea să aparțină eventual și La Tène-ului II.

Etapa Hallstatt-ului tîrziu, cu rezervele de rigoare, este reprezentată prin 64 de descoperiri de așezări, care provin din următoarele 54 de localități :

a. *Bazinul Bahluiului* : Cornești (Boaghea), Cotnari (Cătălina), Cotu Morii (La NV de sat), Erbiceni (Vatra satului la Curtea Veche), Găureana-Gura Văii (La Pîrîu), Horlești (Vatra satului, Dealul Bursucului), Horodiștea (Vatra satului), Rediu-Tătar (Valea Ursulea), Tăutești (În Zof), Tg. Frumos (Seliștea Schitului).

b. *Cîmpia Jijiei Superioare* : Botoșani (Str. Filimon Sîrbu), Brăești (La Velniță), Cătămărești (La Țintirim, În Luncă), Ciulinești (Dealul Porcului), Lătăi-Cîmpenii (Dealul Picioroganului), Lupăria (La Școală), Mitoc (La Izvor), Nichiteni (Pîrîul Calului), Pleșani (Gîrla la Ruși), Popricanii de Jos (La Curmătură), Probota (În Baie), Răchiți (Rîpa de

[208] Vezi nota 194.

[209] Vezi nota 195.

[210] I. Nestor și colaboratori, *op. cit.*, în *SCIV*, III, 1952, p. 45 și urm. (capitol redactat de A. Nițu). În această localitate s-au efectuat în 1966 sondaje de către Adrian C. Florescu.

www.cimec.ro

la Fermă), Răuseni (La Haltă), Rediu Mitropoliei (În Islaz, Marginea nord-estică a satului), Rîșca (Terasa Prutului), Slobozia-Hănești (Dealul Mălăiște, Dealul Hodoroaia), Stînceşti (Vatra satului, Marginea nord-estică a satului, Bobeica, Valea Ulmului, Pîrîul Ioanei), Şoldana (Gostat-La Mînăstire), Vlăsinești (La Iaz).

c. *Podișul Sucevei*: Butea (La Lutărie), Fărcășeni (La Soci), Fotin Enescu-Dumbrava (Marginea sudică a satului), Hăbășești (La Silişte), Ibănești (Cetatea Măgurii), Ionășeni (La Temelii), Lunca (Cotul Hapăilor), Pașcani (La Fîntînele), Porcești-Moldovenii (Pîrîul Bahnei), Traian (La Budăie).

d. *Podișul Moldovei Centrale*: Arsura (La NV de sat), Buhăești (Dealul Bălășești), Comarna (Vatra satului), Curteni (G.A.S.), Dănești (Zlătărești I, La Podiș), Gîrbovăț (La Gîrlă), Osoi (Terasa Prutului), Vaslui (Iazul Șubinoaei).

e. *Depresiunea Huși-Elan-Horincea*: Pîhnești (Dealul Henciu II), Bîrlălești (La Arie, Dealul Tocarului), Fedești (La Moară), Horga (Dealul Fundăturii), Murgeni (Băbăneața), Pojorăni (Dealul Bumbăta), Tămășeni (La Cimitir).

Din felul cum sînt repartizate pe harta Moldovei aceste descoperiri rezultă că în Hallstatt-ul tîrziu exista în general tendința ca așezările să ocupe poziții mai înalte, cum este cazul cu acelea din Bazinul Bahluiului, Cîmpia Jijiei Superioare, Podișul Sucevei și Depresiunea Elan-Horincea.

Cu toate că în aceste regiuni predomină așezările de podișuri și hîrtoape, totuși nu lipsesc nici așezările cu poziție joasă, situate în cuprinsul luncilor și pe terasele inferioare. Coexistența, chiar în cuprinsul acelorași subunități geografice, a celor două tipuri de așezări, cu poziție înaltă sau joasă, precum și predominarea aici a așezărilor cu poziție înaltă, s-ar putea pune în legătură cu condițiile favorabile de existență și locuire omenească, nu numai în șesuri ci și pe locurile mai înalte.

În schimb, în culuarele Prutului și Siretului, majoritatea așezărilor au poziție joasă, ocupînd lunca și terasele inferioare, care înlesnesc circulația pe văile acestor ape. De asemenea, poziție joasă au și cele mai multe dintre așezările din Podișul Moldovei Centrale, datorită probabil faptului că regiunile înalte, podișurile și părțile superioare ale dealurilor erau în această vreme împădurite.

În genere, așezările acestea neîntărite, cu poziție joasă sau înaltă, nu sînt de întinderi mari, și au probabil depuneri nu prea groase, pe baza celor constatate cu prilejul săpăturilor de pe holmul de la Hăbășești [211] sau de pe Cetățuia de la Cucuteni-Băiceni [212].

În cuprinsul lor s-au găsit numeroase fragmente ceramice, din pastă de calitate bună sau grosieră, de culoare cenușie, cenușie-negricioasă, brună sau brun-cărămizie, provenind din străchini, uneori cu marginea ușor arcuită spre interior, castroane, oale cu marginea dreaptă sau răsfrîntă și subțiată, vase bitronconice sau în formă de sac cu marginile drepte ș.a. Aceste categorii de vase, de diferite dimensiuni, sînt decorate cu proeminențe plate sau alveolate, uneori perforate și de obicei arcuite în sus, butoni plați izolați sau alternînd cu proeminențele și mai frecvent cu brîuri simple alveolate sau crestate. Speciile acestea ceramice sînt asociate uneori cu bucăți de amfore grecești, care prin caracterul lor ajută la încadrarea cronologică a ceramicii hallstattiene tîrzii, cu care sînt asociate.

Avîndu-se în vedere analogiile acestor resturi ceramice de factură indigenă din Moldova, cu speciile ceramice corespunzătoare din așezările de la Stînceşti (jud. Botoșani) [213] și de la Butuceni (r. Orhei) din R.S.S. Moldovenească [214], precum și asocierea lor în aceste așezări cu resturile de amfore tassiene, descoperirile de stațiuni cu asemenea ceramică de caracter local pot fi datate în sec. V—III î.e.n. În sprijinul acestei datări a descoperirilor hallstattiene tîrzii din nordul Moldovei, se mai pot invoca fibulele de bronz și de fier descoperite de Hubert Schmidt

[211] Vladimir Dumitrescu și colaboratori, *Hăbășești*, *Monografie arheologică*, București, 1954, p. 485.

[212] Îndeosebi cu prilejul săpăturilor recente din 1961—1963. Resturile de locuire din această vreme au fost sesizate și cu ocazia săpăturilor lui H. Schmidt de pe Cetățuia de la Cucuteni (H. Schmidt, *op. cit.*, p. 45).

[213] Material inedit în muzeul din Botoșani.

[214] Material inedit din colecțiile Institutului de istorie din Chișinău, consultat datorită bunăvoinței lui G. D. Smirnov, conducătorul săpăturilor.

www.cimec.ro

la Cucuteni-Băiceni [215], precum și o alta de bronz găsită în urma săpăturilor recente din așezarea de pe Cetățuie [216].

În afară de așezările de tip deschis, deosebit de important este faptul că, în urma recunoașterilor efectuate în jumătatea nordică a Moldovei, s-au identificat mai multe așezări întărite cu val și șanț de apărare, din Hallstatt-ul tîrziu și în parte eventual și din perioada următoare a La Tène-ului, situate întotdeauna pe locuri înalte. Dintre aceste așezări, cu analogii și în alte locuri de pe teritoriul țării noastre și din regiunile vecine, mai bine cunoscute sînt acelea de la Cotnari, Stînceşti și Moșna, cercetate prin săpături metodice. La Cotnari s-a identificat o așezare întărită mai mare, ca un fel de acropole, pe dealul Cătălina, străjuită de altele două din apropiere, din localitățile Horodiștea și Buhalnița [217]. De asemenea, și cetatea de la Stînceşti, de pe dealul Bobeica, întinsă pe o suprafață de 22 hectare, a fost și ea dublată de o alta ceva mai mare, adosată pe latura sudică a primei cetăți [218]. La fel, cetatea de la Moșna situată pe Dealul Cetățuia, cu o suprafață de circa 7,5 ha, a fost și ea puternic fortificată.

În afară de aceste localități, s-au mai semnalat așezări întărite la Ibănești (Cetatea Măgurii), Mogoșești (Dealul Bățului), Arsura (Cetățuia Mogoșești), Fedești (Cetățuia) și Brăhășești [219]. Acestea din urmă, încă insuficient cercetate, nu pot fi deocamdată datate cu toată siguranța în sec. V—III î.e.n., ca așezările întărite de la Stînceşti, Cotnari și Moșna. Din acest punct de vedere, nu este de loc exclus, pe baza materialelor ceramice descoperite, ca unele dintre ele să dateze dintr-o etapă mai timpurie, iar altele să fi durat mai mult, pînă în epoca La Tène-ului inclusiv.

În ceea ce privește resturile de cultură materială descoperite în așezările acestea întărite, se remarcă numeroasele fragmente ceramice provenind din vase lucrate cu mîna, prezentînd aceleași caracteristici de tehnică, forme și decor cu cele menționate mai sus, din așezările contemporane de tip deschis.

În legătură cu aceste așezări întărite, de pe teritoriul Moldovei, deosebit de importantă este constatarea că din punct de vedere topografic ele sînt situate la circa 50 km una de alta, pe marginea răsăriteană a Podișului Sucevei și pe latura nord-estică a Podișului Moldovei Centrale, la contactul cu cîmpiile depresionare ale Jijiei și Bahluiului. Deci, prin situația lor geografică, ele sînt orientate în genere către est. În plus, cele două grupe de cetăți, de la Stînceşti și Cotnari, prin poziția lor dominantă supraveghează cele două importante căi de acces dinspre est spre vest, „Poarta Bucecei" și „Poarta Tîrgului Frumos", care corespund și cu vadurile principale ale Prutului, de la Ștefănești și de la Sculeni.

Pe baza constatărilor de ordin general topografic cu privire la aceste așezări întărite, s-ar putea deduce că construirea unora dintre ele ar fi fost în legătură cu anumite presiuni dinspre est, exercitate în această vreme, direct sau indirect de către sciți [220]. Pe de altă parte, construirea acestor întărituri, care foarte probabil au reprezentat nu numai locuri de apărare și de refugiu în caz de atac dinăuntru sau din afară, ci și centrele unor uniuni tribale, ne indică stadiul mai înaintat de dezvoltare social-economică a societății locale, în sînul căreia, în condițiile istorice din această etapă, se accentuaseră diferențierile sociale dintre pătura conducătoare și restul populației. Aceste diferențieri sociale se reflectă atît în importul de amfore grecești, cît și în importantul tezaur traco-getic de obiecte de aur, descoperit recent la Băiceni (jud. Iași) [221], nu departe de grupul de așezări întărite de la Cotnari și aparținînd probabil unui

[215] H. Schmidt, *op. cit.*, pl. 30, 17—18, 20.

[216] O fibulă de bronz de tip Dux, descoperită cu prilejul săpăturilor din 1963 pe Cetățuia, se păstrează în colecțiile Muzeului de istorie a Moldovei.

[217] Pentru descrierile acestor cetăți vezi p. 173, 182 și urm. și 200 în lucrarea de față. Într-una din aceste cetățui, situată pe Dealul Cătălina, în 1967 — 1969 s-au efectuat săpături de către Adrian C. Florescu.

[218] Adrian C. Florescu și S. Rață, *op. cit.*, în *Studii și materiale*, Suceava, 1969 p. 9 și urm.; idem, *Le problème des établissements fortifiés hallstattiennes tardives de la zone orientale de la Roumanie*, comunicare la cel de al VII-lea Congres Internațional de științe pre- și protoistorice din 1966 de la Praga.

[219] Aceste cetăți întărite sînt descrise succint la p. 289, 208, 310, 344 din lucrarea de față.

[220] În cazul în care prin cercetările viitoare se confirmă această ipoteză, s-ar putea presupune că incursiunile scitice din această regiune au avut o oarecare intensitate. Pentru această problemă astăzi dezbătută, vezi studiile lui A. I. Meliukova, *op. cit.*, în *MIA*, 96, 1961.

[221] Tezaurul acesta inedit, în greutate de peste 2 kg, se află în colecțiile Muzeului de istorie a Moldovei.

www.cimec.ro

conducător tribal local. Desigur că, pentru lămurirea unor asemenea probleme, de o deosebită importanță pentru cunoașterea gradului de dezvoltare social-economică a populației locale din regiunile respective ale Moldovei, vor trebui efectuate săpături, nu numai în așezările întărite, sediile presupuse ale căpeteniilor de uniuni tribale, ci și în așezările de tip deschis din zona fiecăreia dintre ele, precum și în necropolele corespunzătoare acestor așezări. În legătură cu această din urmă problemă a necropolelor, deocamdată, se constată o serie de tumuli atît în cuprinsul așezărilor întărite (Stînceşti, Horodiștea, Buhalnița), cît și în apropierea lor (Băiceni), neputîndu-se preciza, din lipsă de săpături, din ce vreme datează.

★

În afară de descoperirile mai sus menționate, provenind din așezările de tip deschis sau întărite, mai sînt și altele, care, după caracteristicile ceramicii, aparțin Hallstatt-ului tîrziu și eventual La Tène-ului II. Acestea din urmă provin din următoarele localități:

a. *Bazinul Bahluiului*: Buhalnița (Cetățuia), Criveşti (La Cetate), Holboca (La Moară), Iași (Str. Ciurchi nr. 134), Mogoşeşti (Dealul Bățului).

b. *Cîmpia Jijiei Superioare*: Stînceşti (La Salcîmi).

c. *Podișul Sucevei*: Tămășeni (Imaș pe Deal), Tupilați (Valea Albă).

d. *Podișul Moldovei Centrale*: Arsura (Cetățuia Mogoşeşti), Buhăeşti (Dealul Buhăeşti), Corbu (Dealul Timoftei), Dăneşti (Vatra satului), Satu Nou (La SE de sat).

e. *Depresiunea Huși-Elan-Horincea*: Băseşti-Viișoara (La Sîrmă), Bereşti (Bîzanul), Bîrlălești (Rîpa Baba lui Tudor), Bursuci (Valea Cărămizii), Epureni (Fîntîna Șoldenilor), Fedești (Pe Deal), Mălușteni (Vatra satului).

Și în acest caz, resturile de locuire respectivă, care le completează pe acelea încadrate mai sus în Hallstatt-ul tîrziu, s-au găsit nu numai în așezările cu poziție joasă, ci și în altele, de înălțime.

Lista descoperirilor hallstattiene, întocmită pe baza recunoașterilor recente din Moldova, se mai completează și cu o serie de alte descoperiri, provenind din următoarele localități, fără să se poată preciza, pe baza caracterelor ceramicii, faza căreia le aparțin:

a. *Bazinul Bahluiului*: Bălțați (Cantonul C.F.R. nr. 38, La Podeț), Bucium (Gostat „Petrărie"), Budăi (Rîpa din marginea vestică a satului), Chipereşti (Confluența Jijia-Bahlui I), Ciurea (Movila lui Ștefan Vodă), Ciurbești (La Prisacă), Cîrjoaia (La Bivolărie), Cogeasca Veche (La Moară), Costești (Pietrăria din Valea Haínei), Cotnari (La Via Veche, Șesul Țiglăului, Țiglele lui Baltă), Cristești (La Podul de Fier), Criveşti (La Holm, La Cetate, Rîpa de la Șipot, Curtea Buhușoaei), Dancu (Terasa spre Holboca), Dorobanțu (Poala Dealului Șorogari), Dumești (Valea Osînzenei), Ezăreni (Dealul Cotomănoaei), Galata (Crucea Armenească), Găureni-Vîlcelele (Vatra satului), Hăsnășeni (Rîpa Bărboșilor), Hlincea (Între Vii), Holboca (Peste Baltă, Movila cea Mare), Holm (Panta nord-estică a dealului Holm), Iași (Bariera Cîrlig, Cartierul Păcureț, Fabrica de Cărămidă Abator, Ceairu lui Peretz), Lețcani (Vatra satului, Movila din Șes, Valea Ilenii, La Damian), Mogoşeşti (Sub Pisc, Dealul Bățului), Munteni (Valea Mută), Picioru Lupului (Dealul Banilor, Măgura Oița), Pîrcovaci (Vatra satului), Popricanii de Sus (Coasta Delenilor, Ciriteiul Mic), Războieni (Cantonul 28, Sud-estul Dealului Buznea), Scopoşeni (La Coșere, Dealul Chescului), Sîrca (La Lutărie), Spinoasa (Poala Catargului), Sprînceana (La Via Bîrlești lor), Șorogari (Vatra satului, Grădina lui Gh. Lupu), Tăutești (Hîrtopu Lingurarului), Uricani (Dealul Cimitirului), Valea Lupului (Fabrica Chimică), Vlădiceni (Dealul Bucium).

b. *Cîmpia Jijiei Superioare*: Andrieşeni (La Odaie), Băiceni (Malul Iazului), Bălteni (Marginea sudică a satului), Bobulești (Marginea nord-vestică a satului), Ciulinești (Dealul Porcului), Cîrpiți -Victoria (Dealul Stînca), Coada Stîncii (Dealul Zăvoiului), Cotu Morii (La Șanț), Cucorăni (Iazul Balașei), Dorohoi (Bariera Broscăuți), Drislea (În Siliște), Epureni-Popricani (Dealul Cazacului), Epureni-Ungureni (Vatra satului), Ghireni (Imașul de la Stînă), Golăești (Marginea sud-estică a satului), Hănești (Vatra satului, La Budăi), Horia (La Lutărie), Lătăi-Cîmpenii (La Standoală), Leorda (Vatra satului), Mitoc (Pîrîu lui Istrate),

www.cimec.ro

Moara Jorei (Pe Grind), Movileni (La Arie), Pleşani (Cracalia, La Iaz), Plopenii Mari (La Gostat), Plopenii Mici (La Grind), Pogorăşti (La Movilă, Ceargău, Movila lui Ţîţu), Popricanii de Jos (La Lutărie I, La Lutărie II, Sub Muchia Dealului), Prăjeni (Nilipeşti, Valea Alimîndrei), Răuseni (Marginea nordică a satului, La cele două Movile), Rediu (În Ponoare), Săveni (Vatra tîrgului, Cotul Podrigei), Tudor Vladimirescu (Lîngă sat), Truşeşti (La Capac).

c. *Podişul Sucevei*: Bucecea (La Şipoţele), Darabani (La Lutărie), Ibăneşti (La Curte), Lespezi (Un km sud de tîrg), Miclăuşeni (300 m vest de palat), Roman (Lutăria de la Episcopie), Satu Nou (La E de sat), Valea Seacă (Movila la Boul Movilei, Dealul Movilei), Văleni-Roman (Dealu lui Dănilă).

d. *Podişul Moldovei Centrale*: Arsura (Mogoşoaia, Pribasca, Ruginosu I, La Şipoţel), Banca (La Conac), Băneasa (Vatra satului), Bereasa (La Silişte, Gîsca, La Şipot), Bîrlad (Podu Negru, Fabrica de Cărămizi), Căueşti (Pădurea Fundeana), Chircheşti (La Dumbravă), Dăneşti (Iazul Buragăi), Gîrceni (Coada Plopilor), Podu Pietriş (Terasa dintre Pietriş-Ciocani, Marginea vestică a satului, Grădina de la Drumul Iveştilor, La 2 km sud de sat), Simila (Gîrla Similei), Stieteşti (Dealul Bisericii), Şurăneşti (Vatra Satului), Valea Satului (Dealul Huţupenilor).

e. *Depresiunea Huşi-Elan-Horincea*: Bereşti (Dealul Voineştilor), Comăneşti (Deasupra Izvoarelor), Epureni (Dealul Horgei), Ghermăneşti (Dealul Bisericii, Pe Dop, Valea Lupului), Horga (Dealul Odăii), Lăţeşti (La C.A.P.), Măluşteni (Recea), Mînzăteşti (Marginea nordvestică a satului), Murgeni (Dealul Bisericii II), Poşta-Elan (La N de sat), Rînceni (Vatra satului), Schineni (Dealul Ciomaga), Şuletea (Brăiţenii de Jos, Ivăşcani), Ţuţcani (Grădina C.A.P.), 23 August (Dealul Cioranilor).

f. *Subcarpaţi*: Bîrseşti (Dealul Dumbrăvii), Ghilăeşti (Nedeia), Viişoara (Docmana), Caşin (Dealul Cuciur).

Dintre aceste descoperiri, acelea din Bazinul Bahluiului şi din Depresiunea Huşi-Elan-Horincea se caracterizează prin poziţia înaltă a aşezărilor de pe terasele medii, podişuri şi hîrtoape. În schimb, în Cîmpia Jijiei Superioare, Podişul Sucevei, Podişul Moldovei Centrale, ca şi în Culoarele Prutului şi Siretului, cele mai multe dintre aceste aşezări au poziţie joasă, în luncă şi pe terasele inferioare. Neputîndu-se stabili, de la caz la caz, faza căreia aparţin aşezările respective este imposibil să se facă şi alte deducţii de ordin topografic, cu privire la frecvenţa aşezărilor în care s-au descoperit asemenea resturi de locuire.

În fine, în afară de aceste descoperiri hallstattiene, neprecizate ca fază, mai sînt şi altele, din următoarele localităţi, despre care nu se poate afirma cu siguranţă, în toate cazurile, că aparţin sau nu Hallstatt-ului:

a. *Bazinul Bahluiului*: Scobîlţeni (Dealul Budăi), Scopoşeni (Iazul Glodului), Vlădiceni (Fundoaia la Drumul Florilor).

b. *Cîmpia Jijiei Superioare*: Bold (Malul Galben), Botoşani (Dealul Dresleuca, Bariera Curteşti), Cîrniceni (Şcoala Veche), Drăgăneşti (Coasta Drăgăneştilor), Focuri (Podu lui Grunzu), Popricanii de Jos (La Lutărie II), Stînceşti (După Grădini), Şoldana (Movila de lîngă cimitir), Trifeşti (Marginea estică a satului).

c. *Podişul Sucevei*: Hîrtoapele (Moara Popii), Văleni-Roman (Vatra satului).

d. *Podişul Moldovei Centrale*: Banca (G.A.S.).

e. *Depresiunea Huşi-Elan-Horincea*: Albiţa (La Podul Vechi), Blăgeşti (Creţana II), Bîrlăleşti (Rîpa Baba lui Tudor), Fundătura (Vatra satului).

Majoritatea acestor descoperiri, îndeosebi din Cîmpia Jijiei Superioare şi Culoarul Prutului, provin din aşezările cu poziţie joasă de pe terasele inferioare şi de luncă.

www.cimec.ro

A DOUA EPOCĂ A FIERULUI

Cultura geto-dacică din cea de-a doua epocă a fierului din Moldova a fost cercetată parțial și nu cu aceeași intensitate peste tot. Cele mai importante contribuții la cunoașterea acestei culturi pe teritoriul Moldovei au fost aduse în urma săpăturilor de mare amploare efectuate, cu unele întreruperi, între anii 1927—1940, 1949—1951 și 1968 în cunoscuta cetățuie de la Poiana (jud. Galați)[222], identificată de către Radu Vulpe cu Piroboridava[223]. Alte descoperiri geto-dacice din sudul Moldovei se cunosc în urmă săpăturilor arheologice recente de la Barboși[224] și a recunoașterilor mai vechi, efectuate îndeosebi în fostele județe Covurlui și Tutova, precum și în preajma cetățuii de la Poiana[225].

În ceea ce privește centrul Moldovei, în afară de unele descoperiri mai vechi, din săpăturile de la Văleni[226] și Calu (jud. Neamț)[227] și din recunoașterile efectuate în Depresiunea Cracău-Roznov[228], o deosebită importanță prezintă așezarea geto-dacică întărită de pe înălțimea Bîtca Doamnei de la Piatra-Neamț, datînd din sec. I î.e.n. — sec. I e.n., a cărei studiere metodică a început în ultima vreme[229]. De asemenea, aceleiași părți centrale a Moldovei îi aparține și importanta necropolă bastarnică, cu morminte de incinerație, de la Poenești (jud. Vaslui), care a fost cercetată sumar în anii 1931 și 1936, și mai tîrziu prin săpături ample, în 1949[230].

În comparație cu descoperirile geto-dacice din La Tène-ul din sudul și centrul Moldovei, care sînt mai numeroase și mai bine studiate, acelea din nord sînt mult mai puțin cunoscute și insuficient cercetate. În această regiune, în afara grupului de descoperiri de la Lunca Ciurei[231], Băiceni[232], Cucorăni[233], Botoșana[234] și alte locuri din La Tène-ul II și începutul La Tène-ului III, se știe foarte puțin cu privire la resturile de locuire din La Tène-ul III.

În cele ce urmează se prezintă descoperirile din La Tène-ul II și III din Moldova, cunoscute prin cercetările recente de suprafață, luîndu-se în considerație în mod deosebit, ca și pînă acum, problema așezărilor din aceste etape ale La Tène-ului geto-dacic.

La Tène-ul II. În faza La Tène-ului II au fost incluse 72 de puncte de descoperire din 52 de localități, în care s-a găsit o ceramică din pastă în genere grosieră, cu cioburi pisate și pietricele ca degresant, asociată în unele cazuri cu specia ceramică neagră de tip bastarnic, precum și cu unele resturi de amfore grecești. Ca punct de reper în atribuirea ceramicii de factură grosieră acestei etape, s-a avut în vedere descoperirea ceramicii corespunzătoare de

[222] Radu și Ecat. Vulpe, *op. cit.*, în *Dacia*, III—IV, 1927—1932, p. 351; Radu Vulpe, *Stațiunea protoistorică și daco-romană de la Poiana în Moldova de Jos*, în *Viața Românească*, XXII, 1930, p. 297—310; Radu Vulpe și colaboratori, *op. cit.*, în *SCIV*, I, 1960, 1, p. 47; idem, *Șantierul Poiana*, în *SCIV*, III, 1952, p. 209; Radu Vulpe și colaboratori, *Activitatea șantierului arheologic Poiana-Tecuci, 1950*, în *SCIV*, II, 1951, 1, p. 177; Radu Vulpe, *La civilisation dace et ses problèmes à la lumière des dernières fouilles de Poiana, en Basse Moldavie*, în *Dacia*, N.S., I, 1957, p. 162.

[223] Radu Vulpe, *Piroboridava: Considerațiuni arheologice și istorice asupra Cetățuii de la Poiana în Moldova de Jos*, București, 1931; idem, *op. cit.*, în *Dacia*, N.S., I, 1957, p. 162 și urm.

[224] Nicolae Gostar, *op. cit.*, în *Materiale*, VIII, 1962, p. 508 și urm.; idem, *Apulum*, V, 1965, p. 144 și urm.

[225] M. Petrescu-Dîmbovița, *op. cit.*, în *Dacia*, VII—VIII, 1937—1940, p. 427 și urm.; Corneliu Matcescu, *op. cit.*, în *Raport MNA*, 1942—1943, p. 52—53; Radu Vulpe și colaboratori, *op. cit.*, în *SCIV*, III, 1952, p. 210 și urm.

[226] C. Mătasă, *Călăuza județului Neamț*, București, 1929, p. 6 și urm.

[227] Radu Vulpe, *op. cit.*, în *Dacia*, VII—VIII, 1937—1940, p. 13 și urm.

[228] C. Mătasă, *op. cit.*, în *BCMI*, 97, 1938, p. 5 și urm.

[229] A. Nițu, I. Zamoșteanu și M. Zamoșteanu, *op. cit.*, în *Materiale*, VI, 1959, p. 364 și urm.; C. Mătasă, I. Zamoșteanu și M. Zamoșteanu, *op. cit.*, în *Materiale*, VII, 1961, p. 339 și urm.; Nicolae Gostar, *Cetatea dacică de la Piatra Neamț-Bîtca Doamnei*, în *Omagiu lui P. Constantinescu-Iași*, p. 81 și urm.

[230] Radu Vulpe, *op. cit.*, în *Materiale*, I, 1953, p. 310 și urm.; D. Tudor, *Amfore elenistice descoperite în adîncul teritoriului R.P.R.*, în *SRIR*, partea I, 1954, p. 81 și urm.

[231] M. Petrescu-Dîmbovița și colaboratori, *Șantierul arheologic Trușești*, în *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 183 și urm. (raport redactat de A. Nițu).

[232] Attila László, *Așezarea daco-getică de la Băiceni (secolele IV—II î.e.n.)* în *AM*, VI (sub tipar). 1969,

[233] Silvia Teodor și Simion Rață, *Contribuția cercetărilor arheologice de la Medeleni-Cucorăni la cunoașterea culturii materiale geto-dacice din Moldova în secolele III și II î.e.n.*, comunicare la cea de a II-a sesiune științifică a Muzeelor, decembrie 1965.

[234] Silvia Teodor, *Unele date cu privire la cultura geto-dacică din nordul Moldovei în lumina săpăturilor de la Botoșana*, în *SCIV*, 20, 1969, 1, p. 33 și urm.

www.cimec.ro

la Lunca Ciurei, bine datată prin asocierea ei cu ceramica neagră de tip bastarnic și cu resturi de amfore rhodiene[235]. Este drept că în cazurile în care se întîlnește numai specia grosieră, lucrată cu mîna, denumită de noi de tip Lunca Ciurei, este dificil ca aceasta să se atribuie cu toată siguranța și în mod exclusiv fazei La Tène-ului II. Așa se explică încadrarea uneori în mod vag a resturilor ceramice de acest tip în grupa Hallstatt-ului tîrziu — La Tène-ului II, sau în La Tène II — La Tène III.

Dintre toate aceste descoperiri, considerăm că pot fi atribuite La Tène-ului II următoarele 72 de puncte din 52 de localități:

a. *Bazinul Bahluiului*: Cercu (La Țintirim), Chiperești (Confluența Jijia-Bahlui), Ciurea (Baba Nicula, Tinoasa, Zane, Rîpa și Fîntîna de pe Podiș, Lunca Ciurei), Cîrjoaia (La Bivolărie), Coada Stîncii (La Școală), Crivești (Curtea Buhușoaei), Cuza-vodă (Valea Șipoțelului), Dorobanțu (La Lutărie, Poala dealului Șorogari, Coada Iazului), Holboca (Peste Baltă), Iași (Curtea Domnească, Ceairu lui Peretz, Bariera Cîrlig), Tomești (Opinca, Valea Lupului), Vlădiceni (Schitul Vlădiceni).

b. *Podișul Sucevei*: Hociungi (Văduț), Ibănești (Cetatea Măgurei?).

c. *Podișul Moldovei Centrale*: Arsura (Pribasca), Boroșești (La Picior), Buhăești (Dealul Bălășești), Dănești (La Cimitir, La Meri, Fundătura), Gîrbovăț (La Gîrlă), Goruni (La Dadus), Moșna (Între Vii, Cetățuia), Răducăneni (Rîpa Hămeiosului), Scînteia (Vatra satului), Sofronești (La Pîrîu), Șcheia (Muncelu).

d. *Depresiunea Huși-Elan-Horincea*: Aldești (Cojocari II), Bîrlălești (Cetățuia, Valea Baba lui Tudor, Moșnegei, Dealul Tocarului), Bursuci (La Pod), Epureni (Florenta), Fedești (Sub Pădure), Ghermănești (Pe Dop, Barahoi II), Ghireasca (Budăiul Oii), Horga (Dealul Fundăturei, Podul Horgii), Igești (Marginea sud-vestică a satului), Lățeștii de Jos (Marginea estică a satului), Mălușteni (Cetățuia, Grădina Școlii), Meria (Chineja), Puricani (Rîpa Fagului), Șipote (Rîpa de la biserică), Stoișești (Dealul Rădulet), Schineni (La Cetățuie), Șuletea (Brăițenii de Jos), Tămășeni (La Cimitir), Țuțcani (La NE de sat, Grădina C.A.P.), Țifu (Teiul Butii, Vîlcioaia), 23 August (Dealul Cioranilor).

e. *Subcarpați*: Balanu (La Podul Bălanului), Borlești (Gălbeaza), Căiuți (Terasa Trotușului), Comănești (Podu lui Mitache), Pătrășcani (Mirăuță), Răcăuți (Vest de sat).

În afară de aceste descoperiri cu resturi de locuire din La Tène-ul II s-ar putea ca aceleiași perioade să-i mai aparțină și alte 28 de puncte de descoperire pe teritoriul următoarelor 28 de localități, despre care nu avem încă toată certitudinea că datează din aceeași vreme.

a. *Bazinul Bahluiului*: Bucium (Dealul Socola), Ciurbești (Bîrca I), Cîrjoaia (La Bivolărie), Cîrlig (Vatra satului), Cogeasca Veche (La Moară), Dancu (La Cărămidărie), Găureana-Gura Văii (La Lutărie), Hîrlău (La Cărămidărie), Horlești (Dealul Bursucului), Mogoșești (Piscul Bordeiului).

b. *Cîmpia Jijiei Superioare*: Băiceni (Malul Iazului), Liveni (La Stîncă).

c. *Podișul Sucevei*: Butea (La podul Siretului), Mihăești (Siliștea Borghinești).

d. *Podișul Moldovei Centrale*: Arsura (La NV de sat), Bîrlad (Fabrica de cărămidă), Căuești (Pădurea Fundeana), Docăneasa (Talașmani).

e. *Depresiunea Huși-Elan-Horincea*: M. Kogălniceanu (Dealul Cimitirului), Jigălia (La Luncă), Fedești (Cetățuia).

f. *Subcarpați*: Bogdănești (Dealul Hîrțănești), Cașin (Dealul Lăzii), Corbu (La sud de sat), Gura Văii (Ciortea), Onești (Marginea sudică a tîrgului), Rîpile (La Coșuri), Slobozia Mielului (Dealul Bielci).

Din lista de răspîndire a așezărilor din Moldova care pot fi atribuite La Tène-ului II, se desprinde concluzia că majoritatea acestora au fost identificate în Bazinul Bahluiului, Podișul Moldovei Centrale, Depresiunea Huși-Elan-Horincea și în regiunea subcarpatică. În schimb, s-au semnalat extrem de puține așezări din această vreme în Podișul Sucevei și Culoarul

[235] Radu Vulpe, *Le problème des bastarnes à la lumière des découvertes archéologiques en Moldavie*, în *Nouvelles études d'histoire*, București, 1955, p. 106 și nota 2.

www.cimec.ro

Prutului. Curios este faptul că în Podișul Sucevei, impopulat destul de bine în perioadele anterioare, nu s-a putut descoperi în urma recunoașterilor efectuate decît o singură așezare La Tène II și aceea nesigură. De asemenea, în Cîmpia Jijiei Superioare, în care se cunosc resturi de locuire din Hallstatt-ul tîrziu, nu s-a identificat încă o așezare din La Tène-ul II, cu toate că acest lucru este posibil, avîndu-se în vedere necropola semnalată la Ichimeni (jud. Botoșani)[236]. În orice caz, această din urmă regiune fiind bine cercetată, se poate presupune că așezările din această vreme au fost aici mai puțin numeroase. De altfel și în Bazinul Bahluiului, majoritatea așezărilor identificate nu se află în depresiunea propriu-zisă, ci în zona de contact dintre aceasta și Podișul Moldovei Centrale, cunoscută sub denumirea de Coasta Iașilor. Rămîne deci ca o problemă de rezolvat în viitor lipsa descoperirilor așezărilor de tip Lunca Ciurei din La Tène-ul II în Cîmpia Jijiei Superioare și în cea mai mare parte a Bazinului Bahluiului, pînă la Coasta Iașilor.

În ceea ce privește poziția mai înaltă sau mai joasă a așezărilor din faza La Tène-ului II, s-a constatat un procent aproape egal în răspîndirea celor două tipuri de așezare în Podișul Moldovei Centrale și în Depresiunea Elan-Horincea, unde așezările cu poziție joasă ocupă terasele inferioare, interfluviile și poalele dealurilor, iar acelea cu poziție înaltă podișurile, hîrtoapele și pantele mai înalte ale dealurilor. În schimb, în Bazinul Bahluiului predomină așezările cu poziții joase pe terasele inferioare și în lunci, iar în regiunile subcarpatice acelea cu poziție înaltă. La fel și în Culoarul Prutului, singura așezare identificată ca aparținînd sigur acestei perioade are poziție joasă.

Dintre toate punctele mai sus menționate, cu resturi de locuire din La Tène-ul II, numai la Arsura (Pribasca), Buhăești (Dealul Bălășescu), Gîrbovăț (La Gîrlă) și Bîrlești (Dealul Tocarului) resturile din La Tène-ul II erau asociate, în cuprinsul acelorași așezări, cu altele aparținînd Hallstatt-ului tîrziu. Pe lîngă acestea, pe teritoriul localităților Dănești, Bîrlălești și Fedești, în care sînt semnalate mai multe așezări din La Tène-ul II, se găsesc, în puncte diferite de acelea din La Tène-ul II, și resturi de locuire hallstattiană tîrzie.

O concentrare mai mare de puncte cu resturi de locuire din La Tène-ul II a fost sesizată în jurul localității Ciurea, unde, în urma recunoașterilor, s-au semnalat 5 așezări din această vreme. O altă concentrare asemănătoare s-a constatat în sectorul Iași-Holboca-Tomești-Vlădiceni-Chipereşti. Lucrul este explicabil și nu este exclus ca asemenea concentrări de așezări din La Tène-ul II să se identifice și în jurul altor localități din zona de contact dintre Podișul Moldovei Centrale și cîmpia stepică a Jijiei și Bahluiului.

În stadiul actual al cercetărilor, din lipsă de săpături, exceptînd în parte așezarea de la Lunca Ciurei, nu se pot face alte considerații cu privire la tipul și caracteristicile acestor așezări. Din datele pe care le avem pînă în prezent rezultă că în această perioadă s-au folosit cu precădere așezările de tip deschis, neîntărite în mod special. Deci, din acest punct de vedere se constată o deosebire față de perioada anterioară a Hallstatt-ului tîrziu din nordul Moldovei, în care, alături de așezările deschise, sînt documentate și altele puternic întărite. Prezența uneori a fragmentelor ceramice din La Tène-ul II în cuprinsul unor așezări întărite din Hallstatt-ul tîrziu, cum este cazul la Arsura (Cetățuia Mogoșești), sau chiar din La Tène-ul II la Moșna (Cetățuia), nu este concludentă, din lipsă de observații stratigrafice, pentru confirmarea ipotezei că întăriturile respective datează din La Tène-ul II.

În cuprinsul așezărilor din La Tène-ul II s-au descoperit numeroase fragmente ceramice lucrate cu mîna, de tradiție hallstattiană sau de import, de origine bastarnică, precum și unele resturi de amfore grecești.

Ceramica de tradiție hallstattiană este reprezentată printr-o specie, în genere grosieră, caracterizată printr-o pastă de obicei de culoare cenușie sau cenușie-negricioasă, frămîntată și arsă neuniform și conținînd impurități. În asociere cu aceasta este și o altă specie ceramică de calitate mai bună, lucrată mai îngrijit, dintr-o pastă cu aspect cretos, cu mai puține impurități, și uneori cu lustru la exterior. Acestor categorii ceramice le aparțin numeroase fragmente de

[236] Vezi nota 235.

www.cimec.ro

vase cu marginea dreaptă sau răsfrîntă, ori uşor îngroşată sau subţiată şi uneori faţetată, provenind îndeosebi din oale, vase în formă de sac, străchini, tipsii, mai rar fructiere, căţui ş.a.

Întrucît această categorie ceramică nu este încă bine studiată în Moldova, deocamdată este greu să se precizeze în amănunt dacă în totaltitatea ei este de origine locală, sau dacă alături de formele autohtone, de tradiţie hallstattiană, sînt şi altele străine, a căror origine urmează să se precizeze în viitor. Pentru lămurirea acestei probleme este necesar să se studieze atît formele ceramice hallstattiene tîrzii imediat anterioare grupului Stînceşti-Cotnari (sec. V—III î.e.n.), cu analogii în horodiştea de la Butuceni, de pe teritoriul R.S.S. Moldoveneşti[237], cît şi ceramica din sec. II—I î.e.n. de pe teritoriile învecinate de la est de Prut.

Relativ la această problemă, menţionăm constatarea făcută de arheologii sovietici cu privire la legăturile dintre descoperirile de ceramică din aşezarea de la Lukaşovka (r. Orhei, R.S.S. Moldovenească), cu analogii la Lunca Ciureiului şi Poieneşti, şi acelea din horodiştea de la Butuceni din aceeaşi regiune, precum şi în genere cu produsele culturilor nord-pontice şi Zarubineţ[238]. De asemenea, s-a constatat că descoperirile de ceramică de la Lukaşovka prezintă apropieri şi faţă de acelea ale grupului următor cunoscut sub denumirea de Lipiţa (sec. I î.e.n. — sec. I e.n.)[239].

Nu ar fi însă exclusă nici ipoteza unor influenţe bastarne asupra ceramicii locale, atît în ceea ce priveşte formele, cît şi faţetarea unora din marginile acestor vase.

O categorie aparte o constituie cîteva resturi de vase din pastă cu grafit, descoperite în urma recunoaşterilor şi săpăturilor de la Lunca Ciurei.

Un deosebit interes îl prezintă specia ceramică de bună calitate, de culoare neagră cu lustru, de tip bastarnic, cu analogii atît în spaţiul dintre Carpaţi şi Marea Baltică, cît şi spre est, pînă la Nipru. Acestei categorii ceramice, care se întîlneşte într-un procent mai redus în comparaţie cu specia grosieră, îi aparţin o serie de fragmente din vase, cu deosebire din străchini şi oale prevăzute cu torţi în X şi cu marginile mai mult sau mai puţin îngroşate şi faţetate. Unele dintre aceste vase, lucrate în aceeaşi tehnică, sînt de culoare brună sau gălbuie.

Această din urmă specie ceramică cunoscută în Moldova deocamdată în urma săpăturilor de la Poieneşti[240] şi Lunca Ciurei[241], a fost semnalată pe teritoriul a 21 de localităţi, în următoarele 25 de puncte :

a. *Bazinul Bahluiului* : Cercu (La Ţintirim), Chipereşti (Confluenţa Bahlui-Jijia), Ciurea (Baba Nicula, Tinoasa, Zane, Lunca Ciurei), Coada Stîncii (La Şcoală), Criveşti (Curtea Buhuşoaei), Dorobanţu (Poala Dealului Şorogari, Coada Iazului), Holboca (Peste Baltă), Iaşi (Curtea Domnească), Liveni (La Stîncă), Vlădiceni (Schitul Vlădiceni), Tomeşti (Vatra satului).

b. *Podişul Sucevei* : Hociungi (Văduţ), Ionăşeni (La Temelii).

c. *Podişul Moldovei Centrale* : Arsura (Cetăţuia Mogoşeşti), Boroşeşti (La Picior), Gîrbovăţ (La Gîrlă), Moşna (Cetăţuia), Răducăneni (Rîpa Hămeiosului), Sofroneşti (La Pîrîu).

d. *Depresiunea Huşi-Elan-Horincea* : Şuletea (Brăiţenii de Jos).

e. *Subcarpaţi* : Comăneşti (Podu lui Mitache).

La acestea s-ar mai putea adăuga descoperirile de la Căzăneşti (Malul Înalt) şi Negreşti (La Cimitirul evreiesc), din Podişul Moldovei centrale[242], Spinoasa din Bazinul Bahluiului şi Stăniţa (Dealul Siliştii) din Podişul Sucevei[243], identificate cu prilejul recunoaşterilor, precum şi Botoşana din acelaşi Podiş al Sucevei, unde s-au efectuat săpături arheologice[244].

[237] G. B. Federov, în *Население Прутско-Днестровского междуречья*, în *MIA*, 89, 1960, p. 54 şi urm.

[238] *Ibidem*, p. 51.

[239] Radu Vulpe, *op. cit.*, în *Materiale*, I, 1953, p. 428 şi urm.

[240] *Ibidem*.

[241] M. Petrescu-Dîmboviţa şi colaboratori, în *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 186 (raport redactat de A. Niţu).

[242] Material inedit provenit din săpăturile efectuate în 1956—1958 de Dan Teodor.

[243] Informaţie V. Ursache, directorul muzeului din Roman.

[244] Silvia Teodor, *op. cit.*, în *SCIV*, 20, 1969, 1, p. 33 şi urm.

www.cimec.ro

Deci, majoritatea punctelor cu resturi ceramice de caracter bastarnic provin din Podișul Moldovei Centrale și din Coasta Iașilor, pînă la contactul cu ținuturile stepice dinspre nord, unde ocupă în genere poziții joase în lungul căilor de comunicație și numai în rare cazuri acestea sînt situate pe înălțimi, ca de ex. la Boroșești. Asemenea descoperiri, în număr însă redus, nu lipsesc nici din : Podișul Sucevei, Culoarul Prutului, Depresiunea Elan-Horincea și regiunea subcarpatică a Moldovei. Probabil, din lipsă de cercetări, nu au fost semnalate pînă în prezent resturi ceramice de acest tip și mai la sud de Colinele Bîrladului, pînă la Dunărea Inferioară.

În comparație cu numărul relativ mare al așezărilor din La Tène-ul II, în care se întîlnesc resturi ceramice de tip bastarnic, necropolele din aceeași vreme cunoscute pînă în prezent pe teritoriul Moldovei sînt extrem de puțin numeroase. În afară de importanta necropolă descoperită la Poenești, a cărei cercetare metodică a permis identificarea pe cale arheologică a elementelor ceramice de caracter bastarnic, s-au mai semnalat în Moldova încă două necropole asemănătoare la Ichimeni (jud. Botoșani)[245] și Buhăești-Dealu Lutăriei (jud. Vaslui)[246].

În acest fel, prin completarea hărții arheologice a Moldovei cu încă multe alte descoperiri de caracter bastarnic, se aduc noi contribuții cu privire la teza extinderii stăpînirii bastarnilor pe teritoriul Moldovei, formulată de R. Vulpe atît pe baza datelor izvoarelor scrise greco-romane, cît și a dovezilor arheologice[247].

De asemenea, lipsa, deocamdată, a așezărilor întărite din Moldova în această vreme poate indica eventual și ea o supunere a populației autohtone de către bastarni și includerea ei în cadrul unei uniuni de triburi mai mari, condusă de către bastarni. Aceasta nu înseamnă însă izgonirea populației locale de către bastarni[248].

În sprijinul tezei continuității populației daco-getice în vremea pătrunderii aici a bastarnilor se poate invoca și coincidența răspîndirii așezărilor cu resturi ceramice de tip bastarnic cu aceea a monedelor dacice din Moldova[249]. Triburile bastarne nu au adus schimbări esențiale în compoziția etnică și în cultura materială din Moldova și din R.S.S. Moldovenească, ele fiind în parte asimilate pînă la urmă de populația agricolă getică, a cărei cultură și-au însușit-o, îmbogățind-o numai cu anumite elemente specifice lor (fibule La Tène, oale și străchini cu buza fațetată)[250]. Așa se explică în primul rînd asocierea în cuprinsul așezărilor din La Tène-ul II a ceramicii de tip bastarnic cu specia ceramică de factură locală. De altfel, după cum s-a arătat, în această asociere a celor două specii ceramice se reflectă legăturile intertribale dintre populația dacică și bastarni, în urma pătrunderii acestora pe teritoriul Moldovei către Dunărea Inferioară[251].

Datarea ceramicii de tip bastarnic, și implicit a pătrunderii bastarnilor pe teritoriul Moldovei, este asigurată prin asocierea ei în cuprinsul bordeielor din așezarea de la Lunca Ciurei cu numeroase resturi de amfore rhodiene, de culoare galben-rozie, dintre care unele au mănușile stampilate[252].

Asemenea mănuși din amfore de Rhodos, stampilate, s-au mai descoperit și în urma recunoașterilor de la Bîrlălești (Moșnegei).

Alte fragmente de amfore grecești, din această categorie, au fost identificate, prin recunoașteri, la : Cercu (La Țintirim), Ciurea (Baba Nicula, Zane), Boroșești (La Picior), Sofronești (La Pîrîu), Bîrlălești (Moșnegei) și Șuletea (Brăițenii de Jos).

Prezența acestor resturi de amfore grecești, pătrunse prin schimburi, cum s-a mai spus „pînă în adîncul teritoriului Moldovei", desigur pentru pătura conducătoare, are o

[245] Vezi nota 235.

[246] Dan Gh. Teodor, O necropolă La Tène la Buhăești-Negrești, în *SCȘIași*, secția a III-a, VIII, 1957, 2, p. 339 și urm.

[247] Radu Vulpe, *op. cit.*, în *Nouvelles études d'histoire*, București, 1955, p. 103 și urm.

[248] *Istoria României*, I, București, 1960, p. 244 (capitol redactat de R. Vulpe) ;C. Daicoviciu, Șt. Pascu, V. Cheresteșiu și T. Morariu, *Din istoria Transilvaniei*, I, București, 1960, p. 26 și urm.

[249] C. Preda, *Tezaurul de la Vovrieștiși unele probleme privind monedele geto-dace din Moldova*, în *AM*, IV, 1966, p. 137 și urm.

[250] G. B. Fedorov, *op. cit.*, în *MIA*, 89, 1960, p. 54.

[251] *Ibidem.*

[252] D. Tudor, *op. cit.*, în *SRIR*, partea I, 1954, p. 81 și urm. ; M. Petrescu-Dîmbovița și colaboratori, *op. cit.*, în *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 183 și urm.

www.cimec.ro

deosebită semnificație istorică, întrucît constituie dovezi de accentuare a diferențierilor social-economice ale societății locale din epoca respectivă[253].

Din punct de vedere cronologic aceste resturi de amfore, pe baza ștampilelor de pe mănușile descoperite la Ciurea, care conțin nume de preoți (Aristodamus) și de olari rhodieni (Damokrates și Damofilos), se datează la sfîrșitul sec. III î.e.n. și apoi în continuare în sec. II și la începutul sec. I î.e.n., corespunzînd în timp cu sfîrșitul La Tène-ului II și începutul La Tène-ului III[254]. Deci, între aceste limite cronologice bine precizate cu ajutorul amforelor rhodiene se plasează în timp ceramica de tip bastarnic. O dată cu trecerea la La Tène-ul III propriu-zis, specia aceasta ceramică dispare cu totul pe teritoriul Moldovei, nemaiîntîlnindu-se în așezările geto-dace din sec. I î.e.n. — I e.n. Desigur că dispariția ei trebuie pusă în legătură cu încetarea stăpînirii bastarnice în Moldova cu începere din prima jumătate a sec. I î.e.n., în urma evenimentelor istorice din această vreme de la nordul Dunării de Jos, prilejuite de întărirea triburilor getice și înaintarea spre vest a triburilor sarmate[255], precum și de luptele cu romanii la sfîrșitul sec. I î.e.n. la Dunăre de Jos[256].

La Tène-ul III. În această ultimă fază a La Tène-ului, în urma recunoașterilor din Moldova au fost încadrate 55 de puncte de descoperire în preajma a 43 de localități. Criteriul pe baza căruia s-a făcut încadrarea culturală și cronologică a acestor descoperiri a fost ceramica de culoare cenușie sau olive, lucrată la roată din pastă bună, asociată în majoritatea cazurilor cu specia grosieră de tradiție hallstattiană lucrată cu mîna. Ca punct de reper în atribuirea ceramicii lucrate la roată fazei La Tène III, s-au avut în vedere îndeosebi speciile ceramice corespunzătoare de la Poiana (Cetățuia)[257], Piatra Neamț (Bîtca Doamnei)[258] și Ciurbești (Dealul Bîrca I)[259]. Fiind vorba însă numai de recunoașteri, toată ceramica lucrată la roată descoperită cu prilejul acestor cercetări a fost încadrată în mod exclusiv în La Tène-ul III, neputîndu-se separa, pe bază de criterii tipologice, pentru jumătatea de nord a Moldovei, o categorie mai veche de asemenea ceramică din La Tène-ul II, similară aceleia de la Poiana.

De asemenea, unele descoperiri de ceramică cenușie lucrată la roată din La Tène, prezentînd legături strînse cu specia cenușie lucrată la roată, din vremea corespunzătoare provinciei Dacia (sec. II—III e.n.), nu au putut fi încadrate cu precizie numai în La Tène-ul III. Deci și în acest caz, ca și pentru etapa anterioară, a La Tène-ului II, se pot deosebi două categorii de descoperiri din La Tène-ul III, una certă și alta mai mult sau mai puțin îndoielnică.

Din prima categorie fac parte următoarele descoperiri:

a. *Bazinul Bahluiului*: Banu (Dealul Crucii), Belcești (La Coșere), Ciurbești (La Răchiți, Bîrca I), Ciurea (Tinoasa, Lunca Ciurei), Cogeasca Veche (La Podiș), Cotnari (Dealul Cătălina-Sud), Găureana-Gura Văii (La Lutărie), Mogoșești (Dealul Bățului, Piscul Bordeiului), Spinoasa (Poala Catargului).

b. *Cîmpia Jijiei Superioare*: Cătămărești (în Luncă), Răchiți (Dealul Armeneasca), Rediu (în Ponoare).

c. *Podișul Sucevei*: Butea (La Lutărie), Homiceni (În Silișteа), Preutești (Dealul Siliștii), Tămășeni (Fîntîna Hîrzului).

d. *Podișul Moldovei Centrale*: Arsura (La NV de sat), Dănești (La Cimitir), Strîmba (Cetățuia), Podu Pietriș (La Hîrtop).

e. *Depresiunea Huși-Elan-Horincea*: Ghermănești (Pe Dop, Barahoi II), Bîrlălești (Cetățuia, Valea Baba lui Tudor, Dealul Tocarului), Horinceni (La Arie), Igești (Grădina G.A.S.), Lupești (La Fîntîna Mare), Mălușteni (Leaua I, Leaua II, Cetățuia), Stoișești (Dealul Rădulet), Țifu (Vălcioaia, Teiul Butii), 23 August (Dealul Cioranilor).

[253] D. Tudor, *op. cit.*, p. 87; idem, *Răspîndirea amforelor grecești stampilate în Moldova, Muntenia și Oltenia*, în *AM*, V, 1967, p. 37 și urm.

[254] Vezi nota 250.

[255] Radu Vulpe, *op. cit.*, în *Nouvelles études d'histoire*, București, 1955, p. 109 și urm.; G. B. Fedorov, *op. cit.*, în *MIA*, 89, 1960, p. 54.

[256] Radu Vulpe, *op. cit.*, *Nouvelles études d'histoire, I*, București, 1955, p. 109 și urm.

[257] Nota 223.

[258] A. Nițu, I. Zamoșteanu și M. Zamoșteanu, *op. cit.*, în *Materiale*, VI, 1959, p. 364 și urm.; N. Gostar, *op. cit.*

[259] Material inedit, provenit din recunoașterile efectuate în 1953 de N. Zaharia.

www.cimec.ro

f. *Subcarpaţi*: Bălanu (Podul Bălanului), Calu (Pîrîul Calului), Cosiţeni (În Braniştе, Valea Popii, La Salcie), Doamna (Bîtca Doamnei), Livada (Vatra satului), Piatra Neamţ (Cozla), Satu Nou (La Horaiţa), Şerbeşti (La Stîncă), Tg. Ocna (Titelca), Valea Seacă (La Vărărie), Viişoara (Docmana), Vlădiceni (La Izvor).

g. *Cîmpia Siretului*: Braniştea (Piscul Elenei), Tecuci (Rateş, Cîmpul Aviaţiei).

La rîndul ei, cea de-a doua categorie ceramică este reprezentată prin următoarele descoperiri, care nu pot fi atribuite cu toată siguranţa La Tène-ului III:

a. *Bazinul Bahluiului*: Ciurea (Podişul de la Canton, Zane), Cîrjoaia (La Bivolărie), Dumbrava-Satu Nou (Marginea sud-vestică a satului).

b. *Podişul Sucevei*: Fărcăşeni (La Soci), Tămăşeni (Imaş pe Deal).

c. *Depresiunea Huşi-Elan-Horincea*: Rîşeşti (Vatra satului), Sărăţenii de Sus (Via Mihordea), Vetrişoaia (Vatra satului).

d. *Subcarpaţi*: Vlădiceni (La Bîtcă).

La acestea se adaugă şi următoarele descoperiri, care pot aparţine atît la La Tène-ului III, cît şi eventual perioadei corespunzătoare provinciei Dacia (sec. II—III e.n.).

a. *Bazinul Bahluiului*: Belceşti (La Sărături), Ciurbeşti (Dealul Bîrca I), Cristeşti (În Braniştе), Picioru Lupului (Măgura Oiţa), Proselnici (Dealul Teleţului), Rediu-Tătar (Dealul Breazu — La Salcîmi), Rusenii Noi (Valea Satului), Scopoşeni (Dealul Cheşcului), Vlădiceni (Fundoaia de la Drumul Florilor).

b. *Cîmpia Jijiei Superioare*: Botoşani (Dealul Cărămidăriei), Lătăi-Cîmpenii (La Iezătura Veche), Pleşani (La Iaz).

c. *Podişul Sucevei*: Obîrşia (La SV de sat), Preuţeşti (Dealul Siliştei), Tămăşeni (Imaş pe Deal).

d. *Depresiunea Huşi-Elan-Horincea*: Bursuci (Sud de sat), Raiu-Vădenii (Gura Hulubăţului).

e. *Subcarpaţi*: Borleşti (Gălbeaza, La Horga), Brăşăuţi (În Luncă), Girov (Cărămidărie), Mera (Valea Merei).

În ceea ce priveşte concluziile care se desprind din analiza tipurilor de aşezare şi a răspîndirii lor în faza La Tène-ului III se iau în consideraţie numai descoperirile care pot fi atribuite în mod sigur acestei faze. Din acest punct de vedere, pe baza recunoaşterilor efectuate, se poate deduce o oarecare intensitate de locuire în faza La Tène-ului III în sectorul Coastei Iaşilor din Bazinul Bahluiului, în Depresiunea Elan-Horincea, pe rama estică a Podişului Moldovei Centrale şi în Regiunea Subcarpatică. În schimb, foarte puţine descoperiri din această vreme provin din Cîmpia Jijiei Superioare, Podişul Sucevii, precum şi din culoarul şi Cîmpia inferioară a Siretului.

În ceea ce priveşte zonele de locuire mai intensă din La Tène-ul III, acestea sînt repartizate în mod inegal în nordul, centrul şi sudul Moldovei, în regiuni locuite mai mult sau mai puţin intens şi în faza anterioară, a La Tène-ului II. În legătură cu această problemă este semnificativ faptul că majoritatea aşezărilor din faza La Tène III din Bazinul Bahluiului se află în zona denumită Coasta Iaşilor, ca şi acelea din fazele anterioare, ale La Tène-ului II şi Hallstatt-ului tîrziu. De asemenea, sînt destul de numeroase aşezările din faza La Tène III în Podişul Moldovei Centrale, locuit cu deosebită intensitate în faza La Tène-ului II. În schimb, în regiunea subcarpatică din centrul Moldovei, pentru care avem foarte puţine dovezi cu privire la o locuire din faza La Tène-ului II, a existat acum, în La Tène-ul III, o concentrare de aşezări, dintre care unele de tip *oppidum*, deosebit de importante pentru cunoaşterea dezvoltării social-economice şi culturale a triburilor geto-dacice din această regiune a Moldovei.

În genere, aşezările acestea, în zonele de intensă sau de mai slabă locuire, ocupă în proporţii aproape egale formele joase de teren (terasele inferioare, mai cu seamă cele de luncă şi interfluviile, ca şi poalele dealurilor), precum şi reliefurile înalte (terase înalte, podişuri şi hîrtoape).

Toate aşezările identificate prin aceste recunoaşteri sînt deschise, neputîndu-se preciza, din lipsă de săpături, dacă unele dintre ele au fost sau nu întărite în mod artificial. De altfel,

www.cimec.ro

în legătură cu această din urmă problemă, pînă în prezent singura așezare întărită din această perioadă, cercetată prin săpături metodice, este aceea de pe înălțimea Bîtca Doamnei de la Piatra Neamț[260].

Această așezare întărită, care prin caracteristicile ei de construcție amintește aproape întru totul cetățile dacice din munții Orăștiei [261], atît în ceea ce privește palisada și zidul de piatră, cît și sanctuarele, reprezintă un important centru strategic al unei uniuni tribale din regiunea de mijloc a Moldovei subcarpatice.

Prezența acestei așezări întărite din sec. I î.e.n. — sec.I e.n. s-a pus în legătură cu importante evenimente istorice din această vreme, legate de extinderea teritorială a statului dac spre est din vremea lui Burebista, precum și de acțiunile romanilor la nordul Dunării de Jos pînă la războaiele dacice inclusiv [262]. Pe de altă parte, fortificarea acestei așezări dacice din Moldova, după sistemul cetăților dacice din munții Orăștiei, cu palisade, ziduri de piatră și turnuri, precum și prezența în cuprinsul ei a unui inventar arheologic, ilustrat îndeosebi prin ceramică și obiectele de fier, ne indică atît stadiul de dezvoltare social-economică destul de avansat al societății dacice de la răsărit de Carpați, cît și nivelul înalt al culturii geto-dace din această vreme în centrul Moldovei.

Acest tip de așezare întărită din centrul Moldovei se deosebește de acela al așezărilor fortificate din Hallstatt-ul tîrziu din nord-estul Moldovei. Astfel, în timp ce așezările hallstattiene tîrzii de tipul celor de la Stănceşti și Cotnari se extind pe suprafețe mari și sînt apărate în porțiunile accesibile cu șanțuri și valuri de pămînt, așezarea întărită din La Tène-ul III de la Bîtca Doamnei ocupă o suprafață restrînsă, prevăzută pe margini cu cîteva terase amenajate în formă de trepte, și este apărată în prima fază (sec I. î.e.n.) cu palisade, iar mai tîrziu, în faza a doua (sec. I. e.n.), cu ziduri de piatră și turnuri.Deci, din punctul de vedere al tipului de așezare întărită, dintr-o regiune submontană, cetățuia dacică de la Bîtca Doamnei prezintă anumite caracteristici, prin care se aseamănă cu așezările dacice întărite din perioada dintre sec. I î.e.n. și sec. I e.n. din munții Orăștiei din SV Transilvaniei. În schimb, după cîte cunoaștem pînă în prezent, tipul acesta de așezare întărită din munții Orăștiei, ca și din regiunea submontană a Moldovei Centrale, se deosebește de acela al cetăților de pămînt și lemn din Transilvania și Banat [263].

În condițiile istorice determinate de pătrunderea romană la Dunărea de Jos și mai departe spre nord, în jumătatea de sud a Moldovei, se pare că centrul de greutate al așezărilor întărite hallstattiene tîrzii din NE Moldovei s-a deplasat în regiunile submontane ale Carpaților Orientali din mijlocul Moldovei, preferate de daci pentru astfel de așezări cu scop strategic.

În legătură cu această problemă, pare semnificativ faptul că așezarea întărită de la Bîtca Doamnei datează imediat după încetarea stăpînirii bastarne din Moldova, din vremea căreia, după cum s-a arătat mai sus, încă nu se cunosc așezări întărite în Moldova.

Dintre materialele descoperite prin recunoașterile efectuate în cuprinsul așezărilor din La Tène-ul III din Moldova, se remarcă în primul rînd ceramica din pastă bună cenușie sau cenușie-olive lucrată la roată, reprezentată prin numeroase fragmente, provenind din străchini

[260] Vezi nota 258.

[261] C. Daicoviciu și A. Ferenczi, *Așezările dacice din Munții Orăștiei*, București, 1951, p. 48 și urm.; C. Daicoviciu, *Cetatea dacică de la Piatra Roșie. Monografie arheologică*, București, 1954, p. 35 și urm.

[262] *Istoria României*, I, 1960, p. 265, capitol redactat de C. Daicoviciu, C. Daicoviciu. *Die menschliche Gesellschaft an der unteren Donau in vor-und nachrömischer Zeit*, comunicare la al *XI-lea Congres internațional de științe istorice, Stockholm, 21—28 august 1960*, p. 120; C. Daicoviciu, Șt. Pascu, V. Cheresteșiu și T. Morariu, *op. cit.*, p. 28; T. D. Zlatkovskaia, *Uniunea de triburi getice de sub conducerea lui Burebista (sec. I î.e.n.)*, în *ARS*, 1955, p. 15 și urm.; Em. Condurachi, *Coloniile grecești din Pontul stîng și lupta lor împotriva cotropirii romane*, în *BȘtAc*, seria șt. ist. filoz. și econ.-jur., II, 1950, 2—4, p. 67 și urm.; N. Gostar, *Lupta populațiilor de la gurile Dunării împotriva autorității romane*, în *AȘUIași*, secția a III-a, VII, 1961, p. 1—2. Pentru persistența așezărilor din sec. II î.e.n. vezi H. Daicoviciu, *Dacii*, București, 1965, p. 78 și urm.

[263] M. Macrea și colaboratori, *Despre rezultatele cercetărilor întreprinse pe șantierul arheologic Sft. Gheorghe-Brețcu, 1950*, în *SCIV*, II, 1951, 1, p. 285 și urm.; Al. Ferenczi, *Cetăți antice în județul Ciuc*, în *ACMIT*, IV, 1932—1938; Nicolae Lupu, *Cetatea dacică de la Tilișca*, în *Materiale*, VIII, 1962, p. 477 și urm.; Székely Zoltán, *Zetevára. Jelentés a Székely Nemzeti Múzeum*, Sf. Gheorghe, 1949.

www.cimec.ro

cu marginile arcuite spre interior și uneori cu șănțuire pe buza lățită, boluri, castroane cu marginile răsfrînte și uneori îngroșate și corpul rotunjit, fructiere cu marginile trase în afară ș.a. Fundurile acestor vase sînt drepte sau ușor profilate și uneori prevăzute cu *umbo* și suport inelar. În ceea ce privește decorul se disting motivele de linii lustruite dispuse în val, zigzag, rombic, unghiular și reticulat.

Tot din categoria ceramicii lucrate la roată fac parte și unele fragmente din vase mari de provizie (*dolia*), lucrate din pastă cenușie, mai mult sau mai puțin fină.

Vasele din categoria ceramicii fine cenușii lucrate la roată prezintă analogii cu ceramica corespunzătoare din așezările geto-dacice bine cunoscute de la Poiana, Calu și Piatra Neamț (Cozla și Bîtca Doamnei) din Moldova sau de la Bedehaza din Transilvania [264]. De asemenea, trăsăturile ei principale se regăsesc și în ceramica culturii Lipița, de caracter dacic, din părțile de vest ale Ucrainei [265]. Totuși pare curios faptul că această din urmă specie ceramică nu a fost încă identificată ca atare în NE Moldovei, cu toate că în această regiune s-au făcut numeroase cercetări.

Din foarte puținele date pe care le avem din nordul Moldovei cu privire la această specie ceramică, se poate deduce că geto-dacii au folosit tehnica superioară a ceramicii lucrate la roată numai din La Tène-ul III. Din acest punct de vedere este o deosebire față de jumătatea de sud a Moldovei, unde, după cum o dovedesc săpăturile arheologice, îndeosebi cele de la Poiana, această specie ceramică era cunoscută în La Tène-ul II [266]. Deci, se constată o oarecare întîrziere a folosirii roții olarului în regiunile de nord ale Moldovei, unde, după cum s-a arătat și mai înainte, a persistat mai multă vreme specia ceramicii lucrate cu mîna, de tradiție hallstattiană.

La rîndul ei, această din urmă specie ceramică, caracterizată printr-o pastă grosieră de culoare cenușie, este și ea reprezentată destul de bine, îndeosebi prin fragmente din vase de provizie de diferite forme, prevăzute uneori cu proeminențe și decorate cu brîuri alveolate sau cu șiruri de impresiuni ovale, precum și prin resturi de cățui. Din nefericire, după cum s-a arătat mai sus, această specie ceramică, de tradiție hallstattiană, nu poate fi încadrată în toate cazurile cu certitudine în La Tène-ul III, mai ales cînd ea nu este asociată cu ceramica cenușie lucrată la roată.

În cîteva cazuri, alături de aceste două categorii ceramice, lucrate la roată sau cu mîna, s-au întîlnit și unele resturi sporadice de amfore, din pastă de culoare gălbui-deschisă sau rozie și cu nisip colțuros de culoare brună sau negricioasă, provenind din următoarele localități: Banu (Dealul Crucii), Ciurbești (Bîrca I), Ciurea (Lunca Ciurei), Cogeasca Veche (La Podiș) și Spinoasa (Poala Catargului).

Restul inventarului descoperit constă doar din cîteva obiecte de fier, care nu prezintă nimic caracteristic pentru a fi atribuite La Tène-ului III.

PERIOADA CORESPUNZĂTOARE PROVINCIEI DACIA (SEC. II ȘI III E. N.)

Unele dintre elementele caracteristice ale culturii geto-dacice din cea de-a doua epocă a fierului se continuă în Moldova în sec. II și III e.n., în perioada corespunzătoare provinciei Dacia. Spre deosebire însă de cultura dacică din La Tène, aceasta a fost mult mai puțin studiată, cu toate că cercetarea ei prezintă o deosebită importanță pentru cunoașterea sta-

[264] Kurt Horedt, *Așezarea de la Sf. Gheorghe-Bedeháza*, în *Materiale*, II, 1956, p. 19 și urm.

[265] În legătură cu această cultură, studiată de arheologii sovietici (M. I. Smișko, *Раннеславянская культура Поднестровья в свете новых археологических данных*, în *KS*, XLIV, 1952, p. 67 și urm.) s-a arătat de către C. Daicoviciu că ea aparține unei populații geto-dacice mai vechi, din regiunile nord-estice, neputîndu-se atribui unei pătrunderi trecătoare a dacilor în această regiune.

[266] Radu Vulpe, *op. cit.*, în *Dacia*, N.S., I, 1957, p. 156.

www.cimec.ro

diului de dezvoltare a populației dacice din Moldova în sec. II și III e.n., precum și a legăturilor ei cu triburile sarmatice și cu lumea romană.

Pînă în 1949 cercetările arheologice cu privire la această perioadă pe teritoriul Moldovei erau foarte limitate. Se efectuaseră doar unele sondaje mai mult sau mai puțin metodice în necropolele carpice de la Vîrtișcoiu (jud. Vrancea)[267] și Poenești (jud. Vaslui) [268], precum și o săpătură de salvare, executată de către un amator, într-un mormînt sarmatic descoperit la Tecuci [269].

Tot atît de puțin cercetate au fost așezările și necropolele de pe teritoriul roman din sudul Moldovei. În această regiune, în afară de unele sondaje limitate, din castrul roman de la Barboși [270], s-au făcut foarte puține cercetări cu privire la perioada corespunzătoare ocupației Daciei de către romani. Așa se explică de ce, din lipsă de cercetări suficiente și bazate pe observații stratigrafice precise, resturile de cultură materială dacică din sec. III de pe teritoriul Moldovei nu puteau fi bine încadrate din punct de vedere cultural și cronologic, fiind uneori incluse în aceeași categorie cu cele aparținînd culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov din sec. IV e.n. De altfel, această situație a continuat uneori și mai tîrziu, după reluarea săpăturilor arheologice din 1949 la Poenești, cu care prilej s-au precizat pentru prima dată caracteristicile culturii carpice de tip Poenești [271].

Concomitent cu aceasta și sondajele efectuate în 1949 la Fedeleșeni au permis să se identifice pe teritoriul Moldovei Centrale un aspect de cultură dacică, care după caracteristicile pe care le prezintă a fost datat, în mod larg, între sec. I î.e.n. și sec. II e.n. [272].

Cronologia, precum și caracteristicile descoperirilor carpice, sarmatice și ale grupului cultural Sîntana-Cerniahov s-au precizat mai bine în ultima vreme, în urma cercetărilor arheologice efectuate îndeosebi în necropolele carpice de la Pădureni [273], Porcești-Moldovenii (Dealul Gabăra) [274] și Dumitrești Gălății [275], ca și în cuprinsul așezărilor carpice de la Văleni (jud. Neamț) [276], Călugăra (jud. Bacău) [277], Butnărești (jud. Neamț) [278], Țifești (jud. Vrancea)[279], Șcheia (jud. Suceava) [280] și Băiceni (jud. Iași) [281].

[267] Gr. Anițescu, *Antichități de la stațiunea Vîrtișcoi*, în *AArch*, III, 1929, 3, p. 14 și urm. și I. I. Neagu, *Stațiunea barbară de la Vîrtișcoi*, în *AArch*, III, 1930, 5—6, p. 45 și urm.

[268] C. Cihodaru, *op. cit.*, în *AArch*, 1931—1932, 7—8, p. 50 și urm.

[269] I. Vendelin, *Un tumul la Tecuci*, în *RPAN*, II—IV, 1940, p. 103.

[270] Gh. Ștefan, *Nouvelles découvertes dans le „castellum" romain de Barboși (près de Galați)*, în *Dacia*, V—VI, 1935—1936, p. 341 și urm.

[271] Radu Vulpe, *op. cit.*, în *Materiale*, I, p. 280 și urm. Cf. și Gh. Bichir, *Unele observații cu privire la necropolele de tip Poienești din Moldova și relațiile acestor necropole cu lumea sarmată*, în *SCIV*, XII, 1961, 2, p. 254 și urm., în care autorul încearcă să precizeze cronologia descoperirilor de la Poenești, în sensul că cele două necropole, una sarmatică și alta carpică, datează din sec. III e.n., iar așezarea aparține culturii Sîntana-Cerniahov din sec. IV e.n. (p. 262—263); Ion Ioniță și Vasile Ursache, *Noi date arheologice privind riturile funerare la carpodaci*, în *SCIV*, 1968, 19, 1968, 2, p. 211 și urm.

[272] Vladimir Dumitrescu și colaboratori, *Hăbășești*, p. 558 și urm. (capitol redactat de N. Gostar).

[273] Sebastian Morintz și Gh. Bichir, *Săpăturile de la Pădureni*, în *Materiale*, VI, 1959, p. 487 și urm.; Gh. Bichir, *La civilisation des Carpes (II e—III-e siècle de n.è.) à la lumière des fouilles archéologiques de Poiana Dulcești, de Butnărești et de Pădureni*, în *Dacia*, N.S., XI, 1967, p. 220.

[274] Iulian Antonescu, *Săpăturile de la Gabăra-Porcești*, în *Materiale*, VI, 1959, p. 473 și urm.; idem, *Săpăturile arheologice de la Gabăra*, în *Materiale*, VII, 1961, p. 449 și urm.

[275] În această localitate s-au distrus, printr-o săpătură întîmplătoare, mai multe morminte de incinerație în urne. În 1962, printr-un sondaj condus de I. Ioniță, s-au descoperit două urne de incinerație datînd din prima jumătate a sec. III e.n.; Ion Ioniță, *Necropola daco-carpică de la Dumitrești Gălății*, în *AM*, VI 1969, p 123 și urm. Vezi și Gh. Bichir, *op. cit.*, în *SCIV*, XII, 1961, 2, p. 254, nota 1.

[276] Săpături în 1960—1962 conduse de V. Ursache și în 1963—1968 sub conducerea lui I. Ioniță. și V. Ursache. S-au dezvelit pînă în prezent peste 520 morminte. Materialul se află în muzeul din Roman.

[277] Săpături efectuate de Iulian Antonescu în 1961. Materialul se află în muzeul din Bacău.

[278] R. Vulpe, în *Izvoare*, p. 314 nota 3; Gh. Bichir, *op. cit.*, în *Dacia*, N.S., XI, 1967, p. 177 și urm.

[279] Sebastian Morintz și N. Harțuchi, *Săpăturile de la Țifești*, în *Materiale*, VIII, 1962, p. 521 și urm.

[280] Săpături efectuate de Gr. Foit și M. Buznea, 1960; Gr. Foit, comunicarea prezentată la Sesiunea științifică a Institutului de arheologie, mai 1961, privind așezarea carpică de la Șcheia-Suceava.

[281] Săpături I. Ioniță și V. Palade, 1963—1968. Materialul se află în muzeele din Iași și Bîrlad.

www.cimec.ro

În stadiul actual al cercetărilor arheologice, cu toate dificultățile inerente unor asemenea cercetări, care sînt încă într-o fază incipientă, se poate considera că s-a putut delimita mai bine cultura carpică de tip Poenești, datată în secolul III e.n. și eventual în secolul II e.n., pe baza unor considerente arheologice de ordin numismatic [282].

În ceea ce privește problema descoperirilor sarmatice din Moldova, neglijată aproape total în trecut, s-au obținut în ultima vreme rezultate importante, îndeosebi prin săpăturile de la Trușești [283], Probota (jud. Iași) [284], Pogorăști (jud. Botoșani) [285] și Balintești [286]. În urma acestor cercetări s-a coborît data pătrunderii sarmaților în Moldova în secolul III și eventual chiar în secolul II e.n., după cum pare să se întrevadă prin descoperirile de la Probota [287] și Vaslui și s-au conturat, în genere, caracteristicile culturii sarmate din secolele II și III e.n., inclusiv pe teritoriul Moldovei [288]. În felul acesta astăzi este posibil să se precizeze din ce în ce mai bine în ce a constat contactul cultural dintre sarmați și populațiile dacice [289].

De asemenea, prin cercetările arheologice din castrul roman de la Barboși, pe baza cărora s-a precizat folosirea lui și în prima jumătate a sec. IV e.n. [290], s-au adus contribuții deosebit de valoroase cu privire la caracteristicile culturii romane din sudul Moldovei în sec. II — IV e.n., precum și relativ la legăturile ei atît cu cultura sud-dunăreană din imperiul roman, cît și cu cea dacică din restul Moldovei. S-au obținut astfel și unele date prețioase privind problema răspîndirii produselor romane la dacii de pe teritoriul Moldovei.

În linii generale acesta este stadiul cercetărilor cu privire la unele probleme relativ la perioada corespunzătoare provinciei Dacia pe teritoriul Moldovei.

Prin recunoașterile efectuate în ultimul timp s-au completat în mod simțitor informațiile relativ la răspîndirea în Moldova a așezărilor dacice din această perioadă. Dat fiind însă specificul acestor cercetări, ca și desfășurarea lor inegală în cuprinsul diverselor subunități geografice ale Moldovei, sînt dificultăți în separarea cu deplină siguranță a materialului dacic din sec. II—III și III, provenit din așezările descoperite pe această cale. Din acest motiv, avîndu-se în vedere siguranța mai mare pentru datarea materialelor carpice de tip Poenești, vom reda la început lista descoperirilor de așezări din sec. III e.n. și eventual a doua jumătate a sec. II e.n., urmînd ca în continuare să se prezinte lista stațiunilor cu resturi de locuire dacică care nu pot fi atribuite cu toată siguranța acestei perioade.

În ceea ce privește descoperirile din sec. III e.n. și eventual și din a doua jumătate a sec. II e.n., prin recunoașterile efectuate recent în 46 de localități s-au identificat următoarele 51 de puncte cu resturi de locuire dacică din această vreme:

a. *Bazinul Bahluiului*: Buhalnița (Cetățuia), Butuluc (În Cătălu), Cercu (La Țintirim), Cogeasca Veche (La Podiș), Cristești (Dealul Zăvoiului, Podul de Fier), Iași (Str. Ciurchi nr. 134), Letcani (Marginea sud-estică a satului), Popricani (Coasta Ciriteilor Mari), Scopoșeni (La Coșere, Dealul Viișoara), Tăutești (În Zof).

[282] Bucur Mircea, *Contribuții numismatice la istoria triburilor daco-getice din Moldova în a doua jumătate a secolului al II-lea e.n.*, în *SCIV*, VII, 1956, 1—2, p. 159 și urm.; Ion Ioniță și V. Ursache, *Nouvelles données archéologiques concernant les Carpo-Daces* (comunicare la cel de al VII-lea Congres internațional de științe pre- și protoistorice de la Praga, 1966); Gh. Bichir, *Noi contribuții la cunoașterea culturii materiale a carpilor*, în *SCIV*, 16, 1965, 4, p. 675 și urm.; idem, *op. cit.*, în *Dacia*, N.S., XI, 1967, p. 177 și urm.

[283] M. Petrescu-Dîmbovița, *Les principaux résultats des fouilles de Trușești*, în *AȘUIași*, Secția a III-a, 3, 1957, 1—2, p. 18 și urm. Vezi și M. Petrescu-Dîmbovița și colaboratori, *op. cit.*, în *SCIV*, IV, 1953, 1—2, p. 27 și urm.

[284] Em. Zaharia și N. Zaharia, *Sondajul de salvare din necropola de la Probota*, în *Materiale*, VIII, 1962, p. 599 și urm.; N. Zaharia și Em. Zaharia, *Sondajul arheologic din 1960—1961 efectuat în necropola de înhumație de la Probota* (*r. Iași*) (manuscris).

[285] I. Ioniță, *Recunoașteri arheologice în regiunea satelor Pogorăști și Răuseni*, în *AM*, I, 1961, p. 295 și urm.; idem, *Noi descoperiri sarmatice pe teritoriul Moldovei*, în *AM*, II—III, 1964, p. 312 și urm.; Maria Cristescu, *Studiul antropologic al scheletelor din secolul III e.n. descoperite la Pogorăști* (*r. Botoșani, reg. Suceava*), în *AM*, II—III, 1964, p. 329 și urm.

[286] E. Zaharia, *op. cit.*, în *Materiale*, VI, 1959, p. 897 și urm.

[287] N. Zaharia și Em. Zaharia, *op. cit.*, *Materiale*, VIII, 1962, p. 599; Al. Andronic, *Un mormînt sarmatic descoperit la Vaslui*, în *SCIV*, XIV, 1963, 2, p. 347 și urm.; Gh. Bichir, *op. cit.*, în *SCIV*, XII, 1961, 2, p. 268.

[288] Istoria României, I, 1960, p. 676 și urm., capitol redactat de I. Nestor.

[289] *Ibidem.*

[290] Informație de la N. Gostar.

www.cimec.ro

b. *Cîmpia Jijiei Superioare*: Bobulești (Via din Deal), Botoșani (Bariera Agafton), Cotu Nou (La Lutărie), Cucorăni (Vatra satului), Dîngeni (Vatra satului), Liveni (La Stîncă), Pogorăști (La Hultur, Movila lui Țîțu) Probota (În Baie), Rediu (În Ponoare), Stînceşti (După Grădini), Ștefănești (Vatra tîrgului, La Brăhărie), Vlăsinești (La Iezătură).

c. *Podișul Sucevei*: Butea (La Porcărie), Butnărești (La Neaga), Conțești (Marginea estică a satului, La Șosea), Porcești-Moldovenii (Dealul Gabăra), Șcheia (La Siliște), Tămășeni (Fîntîna Hîrzului).

d. *Podișul Moldovei Centrale*: Dănești (Vatra satului-C.A.P., La Tufari), Ivănești (La Cișmea), Moșna (La Moara Veche), Negrești (Coasta Sacovățului), Țibănești (Terasa Sacovățului).

e. *Depresiunea Huși-Elan-Horincea*: Epureni (Sud de sat), Ghermănești (Barahoi I), Lățești (La SE de sat), Lupești (La Fîntîna Mare), Murgeni (Valea Țarinei), Rogojeni (Dealul Mic), Sărățenii de Sus (La Mihordea), Șuletea (Brăițenii de Jos).

f. *Subcarpați*: Boțești (La C.A.P.), Dușești (La Siliște), Girov (Vatra Satului), Piatra Neamț (Lutărie).

g. *Cîmpia Siretului*: Călimănești (La Budăile cele multe).

Tot secolului III e.n. ar putea să-i mai aparțină și următoarele descoperiri de stațiuni, mai puțin sigure ca datare:

a. *Bazinul Bahluiului*: Banu (Dealul Crucii), Bogonos (Vatra satului), Crivești (La Hîrtop), Cuza Vodă (Vatra satului), Ciurea (Movila lui Ștefan Vodă), Hîrlău (La Cărămidărie), Sîrca (La Budăie).

b. *Cîmpia Jijiei Superioare*: Bălteni (Dealul Unchetea, La Pietriș), Cișmea (La Movili), Ciulinești (Dealul Porcului), Cîrniceni (Cimitirul Vechi), Hănești (Pe Scruntar), Lătăi-Cîmpenii (La Standoală), Liveni (Valea Ciocoiului), Mihail Kogălniceanu (Sub Coastă), Movileni (La Arie).

c. *Podișul Sucevei*: Bîra (La sud de sat), Lunca (Cotul Hapăilor).

d. *Podișul Moldovei Centrale*: Bîrlad (Podul de Fier), Căuești (Pădurea Fundeana), Corni-Albești (Valea Velniții), Dădești (Dealul Blăjerilor), Grieşti (Iazul Mucului), Ivești (Șipotu lui Toader Ivan), Unceşti-Vaslui (G.A.S. „Unirea").

e. *Depresiunea Huși-Elan-Horincea*: Bursuci (La S de sat, Valea Cărămizii), Epureni (Moașca II), Jigălia (La Luncă, La Harbuji), Murgeni (Dealul Bisericii II), Pojorâni (Dealul Bumbăta), Raiu-Vădenii (La Movilă), Stoișești (Dealul Răduleț).

Din aceeași grupă fac parte probabil și următoarele descoperiri de așezări, care au fost încadrate în mod provizoriu în sec. II—III e.n.

a. *Bazinul Bahluiului*: Budăi (La NV de sat), Costești (Pietrăria din Valea Haínei), Popești (În Sărături).

b. *Cîmpia Jijiei Superioare*: Cătămărești (În Luncă), Probota (Dealul Unchetea, Dîmbul Colacului), Săveni (Cotul Podrigei).

c. *Podișul Sucevei*: Dragomirești (Vatra satului, În Siliște), Oboroceni (La Grochilă), Porcești-Moldovenii (Pîrîul Bahnei), Rușii Mănăstioarei (Vatra satului), Văleni-Roman (Vatra satului).

d. *Podișul Moldovei Centrale*: Ivănești (La Cișmea), Oltenești (Balta Oltenești), Tăvădărești (Vatra satului).

e. *Subcarpați*: Bălănești (La Cînipărie, Vatra satului), Calu-Piatra Șoimului (Pîrîul Calului), Conțești (La Crucile drumului), Mera (Valea Merei), Negrești (Vatra satului), Piatra Neamț (Dărmănești), Satu Nou (La Horaița), Săvinești (Terasa Bistriței), Șerbești (La Rateș), Vlădiceni (La Bîtcă).

f. *Cîmpia Siretului*: Brătulești (Vatra satului), Lunca (Finta), Țifești (La Grigorești).

În fine, în ultima categorie de descoperiri, în legătură cu această perioadă, pot fi incluse și următoarele așezări, în care s-a găsit un material ceramic databil în mod nesigur în sec. III sau IV e.n.:

www.cimec.ro

a. *Bazinul Bahluiului* : Capu Rediului (La Gunoiște), Criveşti (Valea Cireşului), Dumeşti (Valea Osînzenei), Holboca (Cimitirul animalelor), Horleşti (Vatra satului), Iaşi (Bariera Cîrlig, Curtea Domnească).

b. *Cîmpia Jijiei Superioare* : Găureanca-Vîlcelele (Dealul Găureanca), Probota (În Baie), Stînceşti (La Ciocan), Ştefăneşti (Dealul Horodiuca), Vlădeni (La Iaz).

c. *Podişul Sucevei* : Preuteşti (Ciorsaci), Al. I. Cuza (Pe Holm), Tămăşeni (Imaş pe Deal).

d. *Podişul Moldovei Centrale* : Arsura (La Ruptură), Comarna (Vatra satului), Podu-Pietriş (Marginea estică a satului), Zăpodeni (La Ţintirim).

e. *Depresiunea Huşi-Elan-Horincea* : Bîrlăleşti (Moşnegei), Doniceasa (Piscicola Doniceasa), Ghireasca (Obîrşia Recei), Măluşteni (Vatra satului), Rînceni (Vatra satului), Tămăşeni (La Cimitir).

f. *Subcarpaţi* : Ghigoeşti (La Mînjeşti).

Cu toate dificultăţile de încadrare cronologică a descoperirilor de aşezări dacice din această perioadă, totuşi din cartarea acestora pe harta arheologică a Moldovei se pot trage unele concluzii relativ la răspîndirea culturii dacice din această perioadă în Moldova, precum şi într-o oarecare măsură şi cu privire la intensitatea de locuire din această vreme în diferitele subunităţi geografice ale acestui teritoriu.

Pentru ca aceste concluzii să oglindească, pe cît mai mult posibil, realitatea cu privire la aceste probleme de ordin topografic, s-au luat în consideraţie în primul rînd descoperirile certe de aşezări din sec. III e.n. şi apoi celelalte, a căror încadrare cronologică prezintă mai puţină siguranţă.

Pe baza tuturor acestor descoperiri se constată că aşezările dacice din sec. II—III e.n. sînt răspîndite pe aproape toată suprafaţa Moldovei, exceptînd regiunea sudică corespunzătoare teritoriului roman, cu centrul la Barboşi, lîngă Galaţi, unde pînă în prezent nu au fost semnalate resturi de locuire geto-dacică din această vreme.

În ceea ce priveşte repartiţia teritorială a acestor descoperiri şi intensitatea lor, pe subunităţi geografice, s-a ajuns la următoarele rezultate :

a. *Bazinul Bahluiului* : 29 descoperiri, dintre care 12 din sec. III, 7 din sec. III (?), 3 din sec. II—III, 7 din sec. III sau IV.

b. *Cîmpia Jijiei Superioare* : 35 descoperiri, dintre care 14 din sec.III, 10 din sec.III (?), 4 din sec. II—III şi 5 din sec. III sau IV.

c. *Podişul Sucevei* : 18 descoperiri, dintre care 7 din sec. III, 2 din sec. III (?), 6 din sec. II—III şi 3 din sec. III sau IV.

d. *Podişul Moldovei Centrale* : 20 descoperiri, dintre care 6 din sec. III, 7 din sec. III (?), 3 din sec. II — III şi 4 din sec. III sau IV.

e. *Depresiunea Huşi-Elan-Horincea* : 23 descoperiri, dintre care 8 din sec. III, 9 din sec. III (?) şi 6 din sec. III sau IV.

f. *Subcarpaţi* : 16 descoperiri, dintre care 4 din sec. III şi 11 din sec. I—II şi eventual II—III, 1 din sec. III sau IV.

g. *Cîmpia Siretului Inferior* : 4 descoperiri, dintre care 1 din sec. III şi 3 din sec. I—II şi eventual II—III(?).

Din această statistică a descoperirilor de staţiuni cu resturi de locuire geto-dacică din Moldova rezultă că din 142 puncte de descoperire, majoritatea sînt din sec. III şi sec. II—III e.n., iar restul din sec. III (?), III sau IV şi eventual I—II e.n.

În general, din cartarea acestor descoperiri reiese o grupare mai mare a lor în Bazinul Bahluiului şi Cîmpia Jijiei Superioare (Cîmpia stepică în nord-estul Moldovei), în Podişul Sucevii, inclusiv culoarele rîurilor Suceava, Moldova şi Siret, în Podişul Moldovei Centrale şi în Regiunea Subcarpatică.

Deosebit de semnificativ este numărul mare al punctelor cu resturi de locuire dacică din sec. II—III şi III e.n. în regiunea Subcarpaţilor din centrul Moldovei, unde ele continuă

www.cimec.ro

pe acelea mai vechi, din La Tène-ul tîrziu. La fel, dacă se iau în considerație și rezultatele altor recunoașteri, sînt frecvente și descoperirile din aceeași vreme din Podișul Moldovei Centrale[291], de unde se cunosc și multe tezaure monetare romane din a doua jumătate a sec. II și începutul sec. III e.n. [292].

De asemenea prezintă importanță și gruparea descoperirilor de așezări din sec. II—III e.n. în Podișul Sucevei și Cîmpia nord-estică a Moldovei, regiune pentru care sînt mai puține dovezi din perioada anterioară, a La Tène-ului tîrziu. Este de observat că locuirea din sec. II — III și III din Bazinul Bahluiului nu se concentrează numai în zona de contact cu Podișul Moldovei Centrale și al Sucevei, ca în perioada anterioară, a La Tène-ului III, ci se extinde și spre nord, către ținuturile stepice din Depresiunea Bahluiului.

În stadiul actual al cercetărilor nu se poate încă preciza dacă aceste grupări ale resturilor de locuire dacică din Moldova sînt, sau nu, în legătură cu anumite deosebiri regionale sau cronologice ale acestei culturi, corespunzătoare eventual și unor uniuni tribale.

Deosebit de important este faptul că prin cercetările din ultima vreme s-a reușit să se stabilească raporturile culturale și cronologice dintre cultura dacică din sec. I e.n. și aceea carpică din sec. II—III e.n. [293].

În afară de aceasta, prin descoperirea unui număr relativ mare de așezări dacice din sec. II—III e.n. și III e.n. în centrul și nordul Moldovei, inclusiv Podișul Sucevei și Cîmpia stepică a Jijiei, se aduce o completare esențială la problema răspîndirii culturii dacice în nordul Moldovei, pentru care pînă nu demult nu existau dovezi arheologice. În felul acesta pe de o parte se confirmă pentru sec. II e.n. ipoteza, formulată cu prudență pe baza descoperirilor monetare romane, cu privire la existența în aceste regiuni a triburilor geto-dacice [294], identificate și pe bază de texte literare cu costobocii [295], iar pe de altă parte, pentru sec. III e.n., ea se completează prin documentarea, pe cale arheologică, a dacilor în nordul Moldovei.

Deci, pe baza unora dintre aceste descoperiri arheologice, se poate explica prezența monedei romane din sec. II e.n. în regiunile nordice ale Moldovei în legătură cu costobocii [296].

În ceea ce privește neidentificarea descoperirilor dacice din sec. II—III și III e.n. în sudul Moldovei, aceasta corespunde și cu lipsa de tezaure monetare romane din acest teritoriu roman, exceptînd zona din jurul Galaților [297].

În legătură cu această din urmă problemă, pare sugestivă ipoteza potrivit căreia lipsa tezaurelor monetare romane din cîmpia sudică a Moldovei s-ar datora prezenței aici a populației sarmatice roxolane, care pentru schimbul de produse nu folosea moneda romană [298]. În sprijinul acestei ipoteze poate fi invocată, deocamdată, numai descoperirea sarmatică de la Șendreni [299]. Cu toate acestea, rămîne totuși deschisă, pentru această regiune, problema populației dacice, care în La Tène-ul tîrziu a fost atestată recent pe locul castrului roman de la Barboși.

Tipul de așezare din această vreme din Moldova, identificat atît pe baza săpăturilor, îndeosebi de la Văleni, Călugăra, Șcheia și Băiceni, cît și a recunoașterilor, este acela de așezare deschisă, neîntărită, extinsă în suprafață în lungul văilor.

Majoritatea acestor așezări au o poziție joasă, ocupînd terasele inferioare ale rîurilor și șesurile, terenuri mai prielnice pentru agricultură și creșterea vitelor, ocupațiile de bază ale

[291] M. Petrescu-Dîmbovița, Em. Bold și M. Dinu, *op. cit.*, *AȘUIași*, secția III-a, 1, 1955, 1—2, p. 1 și urm.; M. Petrescu-Dîmbovița, M. Dinu și Em. Bold, *op. cit.*, *AȘUIași*, secția III-a, 4, 1958, p. 1 și urm.

[292] Bucur Mitrea, *La migration des Goths réflétée par les trésors de monnaies romaines enfouis en Moldavie*, în *Dacia*, N.S., I, 1957, p. 231 și urm. și harta (fig. 1).

[293] Gh. Bichir, *Les Carpes à la lumière des dernières découvertes archéologiques de Moldavie*, în *Atti del VI Congresso internazionale delle Scienze preistoriche e protoistoriche*, III, Roma, 1966, p. 75

[294] Bucur Mitrea, *op. cit.*, în *SCIV*, VII, 1956, 1—2, p. 163.

[295] N. Gostar, *Ramura nordică a dacilor, costobocii*, în *Bul. Univ. „V. Babeș și Bolyai" Cluj*, I, 1956, 1—2, p. 195 și urm.; I. I. Rusu, *Les Costoboces*, în *Dacia*, N.S., III, 1959, p. 341 și urm.

[296] Bucur Mitrea, *op. cit.*, în *Dacia*, N.S., I, 1957, p. 165.

[297] *Ibidem*, p. 164.

[298] *Ibidem*; vezi și V. V. Kropotkin, *Клады римских монет в восточной Европе*, în *VDI*, 4, 1951, p. 243 și urm.

[299] I. T. Dragomir, *Cercetări arheologice pe valea Călmățuiului (reg. Galați)*, în *Materiale*, III, 1957, p. 302, nr. 4.

www.cimec.ro

acestei populații, precum și pentru căile de circulație. În comparație cu acestea, sînt mai puțin numeroase așezările cu o poziție mai înaltă, situate pe terasele medii sau pe podișuri și în hîrtoapele de pe marginile lor.

Constatările cu privire la poziția joasă sau mai înaltă a așezărilor dacice din perioada corespunzătoare provinciei Dacia privesc atît așezările sigure din sec. II—III e.n., cît și pe acelea mai puțin sigure din sec. II—III e.n. sau eventual din sec. III ori IV e.n.

Tipul de așezare cu poziție predominant joasă se continuă și în etapa următoare, în vremea culturii Sîntana-Cerniahov, de la începutul epocii migrațiilor (sec. IV e.n.). De altfel, în multe cazuri, din cuprinsul acelorași așezări cu poziție joasă provin resturi de locuire atît din sec. III sau II—III, cît și din sec. IV și chiar V e.n., după cum se va vedea mai pe larg în capitolul următor.

Ceea ce interesează aici în mod deosebit este faptul că, în această vreme, corespunzătoare provinciei Dacia, majoritatea așezărilor ocupă reliefurile joase, rupîndu-se oarecum în acest fel echilibrul dintre tipurile de așezări înalte și joase din perioadele anterioare ale La Tène-ului II și III.

Desigur că în stadiul actual al cercetărilor cu privire la această problemă este greu să se lămurească cauzele de ordin social-economic și politic care au contribuit ca locuirea geto-dacilor, inclusiv a seminției carpilor, să fie extinsă cu predilecție pe formele de teren joase ale teraselor inferioare ale rîurilor. S-ar putea ca această poziție joasă a majorității așezărilor din această vreme să fi fost determinată, într-o oarecare măsură, și de legăturile multiple, de natură economică și politică, dintre populația carpică sedentară de agricultori și crescători de vite și semințiile sarmatice de păstori și războinici, care datorită modului lor nomad de viață, descris de Strabon și de alți autori din antichitate, rezultă că aveau preferințe pentru reliefurile joase de pe văi, îndeosebi din cuprinsul stepelor. În sprijinul acestei ipoteze pot fi menționate și unele descoperiri de necropole sarmatice, nu numai din regiunile stepice, unde aceste descoperiri sînt frecvente, ci și din ținuturile colinare ale Podișului Moldovei Centrale, cum este cazul cu necropolele de la Unțești [300] și Epureni [301], precum și cu mormîntul sarmatic de la Vaslui [302].

Aceeași poziție joasă ocupă și cele trei necropole carpice de incinerație, de la Conțești (jud. Iași), din Podișul Sucevei, de la Țibănești (jud. Vaslui), din Podișul Moldovei Centrale și cea de la Sărățenii de Sus (jud. Vaslui), din Depresiunea Elan-Horincea, identificate cu prilejul recunoașterilor efectuate pe teritoriul comunelor respective. De altfel, în genere, aceeași poziție mai mult sau mai puțin joasă o au și alte necropole carpice de incinerație, cercetate prin săpături, dintre care mai importante sînt acelea de la Poenești (jud. Vaslui), Vîrtișcoi și Pădureni (jud. Vrancea) [303], Dumitrești Gălății (jud. Iași) [304], Holboca Butnărești (jud. Neamț). Pe lîngă acestea s-au mai identificat necropole și morminte daco-carpice de incinerație la Costești [305] și Comarna (jud. Iași) [306], Dochia (jud. Neamț) [307], Dumitrești Noi (jud. Vaslui) [308], Pașcani-Țintirim (jud. Iași) și Ciubota Roșie (jud. Vaslui) [309], ca și la Bărboasa (jud. Bacău), Poiana-Dulcești, Săbăoani și Văleni (jud. Neamț) cunoscute de curînd [310].

[300] Descoperire efectuată de N. Zaharia, 1958.

[301] Perieghеză făcută de N. Zaharia și V. Palade, 1959. Materialul se află la muzeul din Bîrlad.

[302] Al. Andronic, *op. cit.*, în *SCIV*, XIV, 1963, 2, p. 347 și urm.

[303] Cf. Radu Vulpe, *Săpăturile de la Poienești*, 1949, în *Materiale*, I, 1953, p. 310 și urm.; Gr. Anițescu, *Noui achiziționi ale Muzeului de antichități din Iași*, în *AArh*, Iași III (1929), 3, p. 14 și urm. (cap. *Antichități de la stațiunea Vîrtișcoi*) și Gh. Bichir, *Unele observații cu privire la necropolele de tip Poienești din Moldova și relațiile acestor necropole cu lumea sarmată*, în *SCIV*, XII, 1961, 2, p. 253 și urm.

[304] I. Ioniță, *op. cit.*, în *AM*, VI, p. 123 și urm.

[305] Ecat. Vulpe, *Raport asupra săpăturilor din comuna Costești-Baia din august-septembrie 1943*, în *Raport M.N.A.*, 1944, p. 37 și urm.

[306] I. Nestor și colaboratori, *op. cit.*, în *SCIV*, III, 1952, p. 44, capitol redactat de A. Nițu.

[307] Vezi nota 276; C. Scorpan, *Necropola carpică de la Dochia (r. Piatra Neamț, reg. Bacău)*, în *AM*, V, 1967, p. 331 și urm.

[308] Descoperire întîmplătoare, 1963; informație I. Ioniță.

[309] M. Petrescu-Dîmbovița, Em. Bold și M. Dinu, *op. cit.*, p. 20.

[310] Informație I. Ioniță.

www.cimec.ro

Deci, în total, se cunosc astăzi în Moldova 14 descoperiri mai vechi și alte 6 recente, în localități cu necropole de incinerație de tip Poenești, dintre care 6 în Podișul Moldovei Centrale (Bărboasa, Dochia, Poenești, Țibănești, Comarna, Dumeștii Noi, Dumitrești Gălății și Ciubota Roșie), 6 în Podișul Sucevei (Conțești, Butnărești, Poiana-Dulcești, Săbăoani, Văleni și Pașcani-Țintirim), 2 în Bazinul Bahluiului (Costești, Holboca), 1 în Subcarpați (Vîrteșcoi), 1 în Cîmpia Siretului (Pădureni) și 1 în Depresiunea Elan-Horincea (Sărățenii de Sus).

Rămîne ca prin cercetările viitoare să se precizeze în ce măsură aceste necropole dacocarpice pot fi încadrate cultural și cronologic în grupele Pădureni-Vîrtișcoi sau Poenești-Gabăra, separate pe baza caracteristicilor de inventar pe care le prezintă în urma conviețuirii mai mult sau mai puțin îndelungate dintre carpi și sarmați[311].

Atribuirea acestor descoperiri, de așezări și necropole, vremii corespunzătoare provinciei Dacia, s-a făcut în primul rînd pe bază de ceramică, care, prin unele dintre caracteristicile ei, a putut să fie deosebită în ultima vreme de ceramica din sec. IV e.n., aparținînd grupului Sîntana de Mureș-Cerniahov.

Trebuie să recunoaștem însă că sînt încă dificultăți în separarea cu toată siguranța, din punct de vedere cultural și cronologic, a unor categorii de ceramică cenușie lucrată la roată din sec. III și IV. e.n. Astfel, vasele din pastă fină, deseori cu aspect cretos, de culoare cenușie sau cenușie-negricioasă și mai rar gălbui-roșcată, caracteristice pentru sec. al III-lea, nu pot fi uneori separate de specia fină cenușie la roată din sec. IV e.n., cu care s-au găsit împreună.

În afară de aceasta, specia ceramică lucrată cu mîna, din pastă grosieră și poroasă, din aceeași vreme, se continuă, în genere, în cantitate redusă și în sec. IV e.n.

Din acest punct de vedere, un criteriu mai sigur de separare între descoperirile de ceramică din sec. III și IV e.n. îl constituie lipsa în descoperirile din sec. II—III și III e.n. a ceramicii cenușii lucrate la roată, din pastă zgrunțuroasă, care este foarte caracteristică pentru grupul Sîntana de Mureș-Cerniahov din sec. IV e.n. În schimb, în descoperirile din sec. II—III și III e.n., în locul acestei specii ceramice se întîlnește în mod frecvent specia cenușie sau gălbuie, lucrată la roată din pastă nisipoasă, mai mult sau mai puțin consistentă.

De asemenea, alte criterii pe baza cărora au fost încadrate unele descoperiri de ceramică dacică în sec. II—III și III e.n. le constituie fragmentele ceramice lucrate la roată, din pastă de obicei cenușie, provenind din urne îndeosebi de tip Poenești, din străchini cu marginea evazată, folosite uneori drept capace, din fructiere cu piciorul scund, cu marginile mai puțin trase înafară și cu corpul mai rotunjit, în comparație cu formele mai vechi din La Tène, precum și din unele căni mici, cu toartă, de tip carpic. În schimb, resturile ceramice din castroane și funduri de vase, mai mult sau mai puțin profilate și cu suporturi inelare, precum și din alte forme de vase, prin caracteristicile lor de formă pot aparține atît sec. III cît și sec. IV e.n.

Din punct de vedere al ornamentației, unele dintre resturile ceramice din sec. II—III și III e.n. sînt decorate cu dungi de lustru dispuse orizontal, vertical, în zigzag și în rețea sau cu benzi de linii adîncite orizontal ori învălurit, precum și cu dungi în relief.

Pe lîngă această ceramică caracteristică dacică din sec. II—III și III e.n., tot atît de importante pentru atribuirea așezărilor dacice perioadei corespunzătoare provinciei Dacia sînt și unele resturi de vase de tip sarmatic și fragmentele de amfore romane descoperite în cuprinsul acestor așezări.

În ceea ce privește resturile ceramice de tip sarmatic, cu prilejul recunoașterilor, deocamdată, nu s-au putut identifica decît două torți zoomorfe, dintre care una într-un mediu carpic la Buhalnița (Cetățuia) și alta izolată în cuprinsul așezării din sec. IV e.n. de la Botoșani (Dealul Cărămidăriei).

Tot prin recunoașterile recente au fost semnalate și 3 necropole sarmatice, dintre care două, de la Cristești și Lețcani, în Bazinul Bahluiului și una la Unțești (jud. Vaslui) în Podișul Moldovei Centrale.

[311] Gh. Bichir, *op. cit.*, în *SCIV*, XII, 1961, 2, p. 260 și urm.

www.cimec.ro

În felul acesta, lista descoperirilor de necropole sarmate din Moldova datate în sec. II și III se completează cu încă alte 6 descoperiri din centrul și nordul Moldovei.

Din acest punct de vedere, se cunosc astăzi pe teritoriul Moldovei următoarele 19 descoperiri de necropole și morminte sarmate din sec. II—III e.n., dintre care 3 în Bazinul Bahluiului (Cristești, Holboca și Lețcani) [312], 5 în Cîmpia Jijiei Superioare (Broscăuți, Dîngeni, Pogorăști, Trușești și Vlăsinești) [313], 2 în Culoarul Prutului (Probota și Ștefănești) [314], 5 în Podișul Moldovei Centrale (Ivești, Unțești, Poenești, Șerbotești și Vaslui) [315], 1 în Depresiunea Huși-Elan-Horincea (Epureni) și 3 în Cîmpia Siretului (Focșani, Șendreni și Tecuci) [316].

Din această listă a răspîndirii necropolelor sarmate din Moldova, rezultă că pînă în prezent cele mai multe urme sarmatice provin din cîmpia stepică din nord-estul Moldovei, acolo unde s-au semnalat și resturi de locuire dacică din vremea corespunzătoare provinciei Dacia. De asemenea, se mai constată că necropolele și mormintele sarmate sînt bine repartizate și în regiunea colinară a Podișului Moldovei Centrale și în Cîmpia Siretului din sudul Moldovei, de unde provin însă ceva mai puține descoperiri de acest fel. Numărul mai redus al acestor descoperiri în Podișul Moldovei Centrale și lipsa totală a acestora în regiunea subcarpatică din mijlocul Moldovei s-ar putea să fie în legătură atît cu preferința pentru regiunile de stepă a acestor populații nomade, cît și eventual cu stadiul de dezvoltare social-economică și politică a triburilor carpice din această parte a Moldovei. În ceea ce privește cîmpia din sudul Moldovei, inclusă parțial în teritoriul roman, prin caracterul ei stepic putea constitui o cale lesnicioasă de acces pentru aceste populații nomade, în drumul lor spre Cîmpia română. Din acest punct de vedere, este de așteptat ca prin cercetările viitoare să sporească numărul descoperirilor sarmatice în această regiune.

În stadiul actual al cercetărilor, pe baza acestor descoperiri sarmatice începe să se lămurească din ce în ce mai bine atît problema caracteristicilor culturii sarmate pe teritoriul Moldovei, cît și aceea a contactului dintre sarmați și carpi. Astfel, în urma săpăturilor arheologice mai mari de la Probota, Trușești și Pogorăști, s-au precizat mai bine atît ritualul și inventarul funerar din necropolele sarmate din Moldova, cît și cronologia și într-o anumită măsură aspectul etnic al sarmaților de pe acest teritoriu (roxolani și alani).

Studiindu-se atent atît aceste elemente caracteristice ale culturii sarmatice din Moldova, cît și acelea corespunzătoare din Muntenia, se poate spera să se contureze eventual și variantele acestei culturi din regiunile respective. Din acest punct de vedere sînt apropieri mai mari de grupa sarmatică dintre Prut și Nistru, ale căror caracteristici se oglindesc îndeosebi în necropola de la Bocani, din R. S. S. Moldovenească [317], mai bine decît în grupele sarmatice mai estice [318] sau dintre Dunăre și Tisa [319]. În legătură cu această problemă nu trebuie să se piardă din vedere în primul rînd stadiul de dezvoltare social-economică și materială a populației locale dacice (costoboci și carpi) cu care triburile răsăritene de sarmați au venit în contact în mai multe rînduri prin incursiunile lor, pentru o perioadă de timp mai limitată sau mai îndelun-

[312] Vezi corpus-ul descoperirilor din lucrarea de față.

[313] I. Ioniță, *op. cit.*, în *AM*, I, 1961, p. 299 și urm.; idem, *op. cit.*, în *AM*, 1964, II—III, p. 311, pentru Dîngeni și Pogorăști. La Broscăuți s-a efectuat un sondaj de către I. Ioniță în 1963. Descoperirea de la Vlăsinești este întîmplătoare.

[314] Pentru Probota vezi nota 284. La Ștefănești o descoperire întîmplătoare din 1956 a fost urmată de un mic sondaj ale cărui rezultate sînt prezentate în corpus-ul lucrării de față.

[315] Vezi notele 271, 300, 302 (pentru Poenești, Unțești și Vaslui). Cf. și J. Ioniță, *op. cit.*, în *AM*, II—III, 1964, p. 312 (pentru Șerbotești). Descoperirile de la Ivești și Onțești sînt menționate în corpus-ul acestei lucrări.

[316] Gh. Untaru și S. Morintz, *Mormînt sarmatic descoperit în orașul Focșani*, în *SCIV*, XIII, 1962, 1, p. 157 și urm.; vezi și nota 269.

[317] G. B. Fedorov, *К вопросу о сарматской культуре в Молдавии*, în *IMFAN*, 4 (31), 1956, p. 49 și urm.; Gh. Bichir, *op. cit.*, *SCIV*, XII, 1961, 2, p. 261, nota 3, pentru datarea acestei necropole în sec. III e.n.

[318] M. I. Vizamîtina, *Визчення сарматив на територии Українськоі РСР*, în *Археологія*, VIII, 1953, p. 56 și urm.; I. V. Sinițin, *Археологические исследования заволжского отряда (1951—1953)*, în *MIA*, 60, 1, 1959, p. 39 și urm.; K. F. Smirnov, *Répartition des tribus sarmates en Europe Orientale*, în *VIème Congrès International des Sciences Préhistoriques et Protohistoriques, Roma, 1962*, Moscova, 1962.

[319] Párducz Mihály, *Denkmäler der Sarmatenzeit Ungarns*, I—III, în *Arch Hung*, XXV (1941); XXVIII (1944); XXX (1950).

www.cimec.ro

gată, influențîndu-se mai mult sau mai puțin reciproc [320]. Așa se explică prezența oglinzilor de metal, a perlelor de coral și a altor obiecte de origine sarmatică din necropolele carpice, precum și a căniței cu toartă de tip carpic în unele morminte sarmatice din Moldova, Muntenia și R. S. S. Moldovenească [321]. Deocamdată, în afară de necropole, după cum s-a arătat mai sus, sînt foarte puține dovezi arheologice în așezările din Moldova relativ la contactul dintre cultura carpică și sarmatică și acestea provin numai din așezările dacice și nu și din cele sarmatice, care pînă în prezent nu au fost identificate. De altfel, după cum se știe, problema așezărilor sarmatice este încă deschisă, nefiind elucidată nici chiar în regiunile din nordul Mării Negre, mai intens populate de sarmați.

În legătură cu această problemă, pare îndoielnică atribuirea așezării de la Bocani sarmaților, pe baza caracteristicilor de ordin economic (în primul rînd ocupația agricolă) și cultural, ea putînd fi pusă mai curînd pe seama dacilor, care în această zonă au venit în contact direct cu sarmații [322].

În fine, în ceea ce privește Moldova, cu toate incursiunile sarmaților, cultura locală carpică își păstrează trăsăturile esențiale și mai tîrziu, pînă la venirea și instalarea aici a goților, după cum o dovedesc unele elemente caracteristice ale ceramicii de tip carpic din cuprinsul unor așezări de tip Sîntana-Cerniahov [323]. Deci, după cum s-a arătat în repetate rînduri, nu poate fi vorba de o strămutare totală a carpilor în imperiul roman la 295, așa cum ne informează Aurelius Victor [324].

În vremea corespunzătoare provinciei Dacia, dacii au venit în contact nu numai cu unele elemente caracteristice ale culturii sarmatice, ci și cu altele de tip roman, care spre deosebire de cele sarmatice sînt mult mai răspîndite, întîlnindu-se în numeroase așezări și morminte de pe aproape tot teritoriul Moldovei. În legătură cu această problemă, care a preocupat în trecut îndeosebi pe V. Pârvan [325] și R. Vulpe, [326], s-au adus valoroase contribuții de către Gh. Ștefan prin săpăturile mai vechi din castrul roman de la Barboși [327], săpături care au fost continuate în 1962 de către N. Gostar în punctul denumit Troianul.

Prin săpăturile arheologice din acest castru s-au adus dovezi în plus cu privire la teritoriul roman din sudul Moldovei, scoțîndu-se mai mult în evidență rolul acestui castru, care a continuat să fie folosit, după cum s-a arătat mai sus, și în vremea lui Constantin cel Mare, în scopul asigurării stăpînirii romane din nordul Dobrogei.

De asemenea, prin semnalarea unei tabere romane vremelnice pe înălțimile din fața așezării geto-dacice de pe Bîtca Doameni de la Piatra-Neamț, în care au avut loc săpături sistematice [328], se consideră că romanii în timpul războaielor dacice, și poate și mai tîrziu, nu s-au limitat numai la teritoriul roman propriu-zis din sudul Moldovei, ci s-au extins și mai la nord, pînă în mijlocul Moldovei, ocupînd temporar unele puncte strategice, cum este cazul la Piatra-Neamț.

[320] Gh. Bichir, *op. cit.*, în *SCIV*, XII, 1961, 2, p. 267 și urm.

[321] *Ibidem.*

[322] R. Vulpe, *Izvoare*, p. 314, nota 3; Gh. Bichir, *op. cit.*, în *SCIV*, XII, 1961, 2, p. 268.

[323] Gh. Diaconu, *Spätsarmatische Elemente in der Sîntana de Mureș-Tschernjachow-Kultur*, în *Dacia*, N.S., X, 1966, p. 357 și urm.

[324] Pentru această problemă : Aurelius Victor, *Caesares*, 39, 43 : *Carporum natio translata omnis in nostrum solum*; V. Pârvan, *Getica*, p. 242; R. Vulpe, *op. cit.*, în *Materiale*, I, p. 498, nota 116; I. Nestor, *Vom dem Abzug der Römer aus Dakien bis zur slawischen Einwanderung*, în *Rapports*, II la *XI ème Congrès International des Sciences Historiques, Stockholm, 21—28 Août 1960*, p. 131; idem, în *Istoria României*, vol. I, 1960, p. 646.

[325] V. Pârvan, *Castrul de la Poiana și drumul roman prin Moldova de Jos*, în *AAR*, II, t. XXXVI (1913—1914), n. 4, p. 93 și urm.; idem, *Începuturile vieții romane la gurile Dunării*, București, 1923, p. 129 și urm. Vezi și C. Daicoviciu, *Problema continuității în Dacia*, în *AISC*, vol. III, 1936—1940, Sibiu, p. 217 și 263; idem, *Din nou despre formarea limbii și poporului român*, în *Tribuna*, Cluj, VI, nr. 26 (282) din 28 VI 1962.

[326] R. Vulpe, *Piroboridava, La station protohistorique et daco-romaine de Poiana dans la Moldavie inférieure*, în *RA*, XXXIV, 1931, p. 238 și urm.; *Istoria României*, I, 1960, p. 517 (capitolul redactat de R. Vulpe); Radu et Ecat. Vulpe, *op. cit.*, în *Dacia*, III—IV, 1927—1932, p. 351.

[327] Gh. Ștefan, *op. cit.*, în *Dacia*, V—VI, 1935—1936, p. 431.

[328] A. Nițu, I. Zamoșteanu și M. Zamoșteanu, *op. cit.*, în *Materiale*, VI, 1959, p. 364 și urm.; N. Gostar, *op. cit.*, în *Omagiu lui P. Constantinescu-Iași*, p. 81—86.

www.cimec.ro

Alte contribuții istorice importante cu privire la raporturile dintre autohtoni și romani pe teritoriul Moldovei au fost aduse în ultima vreme prin cercetările numismatice ale lui B. Mitrea. Studiindu-se tezaurele monetare romane din Moldova în a doua jumătate a sec. II și începutul sec. III e.n., în strînsă legătură cu informațiile literare și cu rezultatele cercetărilor arheologice, s-a încercat să se reconstituie istoria dacilor (costoboci și în special carpi) din cea de-a doua jumătate a sec. II e.n. și din sec. III e.n., la care au avut circulație aceste monede, tezaurizate în urma tulburărilor și a deplasărilor de triburi produse de către migrația goților în regiunile de nord ale Mării Negre [329].

În fine, prin ultimele recunoașteri din Moldova, s-au adus unele date în plus cu privire la răspîndirea produselor romane pe teritoriul Moldovei. Cele mai multe dovezi arheologice de caracter roman sînt procurate de resturile de amfore din pastă nisipoasă de culoare alb-gălbuie sau galben-rozie, caracterizate prin : gîtul înalt și zvelt, marginea îngroșată la exterior, torți oval-arcuite și prevăzute uneori cu creastă mediană asimetrică, corpul bombat la partea superioară și alungit, subțiindu-se spre fundul de formă oval-ascuțită, simplu sau prevăzut cu un suport inelar mai mult sau mai puțin accentuat.

Nefiind încă studiate în mod special decît foarte puține amfore romane din această vreme din Moldova, este dificil să se precizeze atelierele din care provin, precum și cronologia lor.

În legătură cu problema proveniență acestor amfore se poate doar presupune că unele dintre ele sînt produse în Moesia Inferior, iar altele în cetățile grecești din nordul Mării Negre [330] și apoi ajunse în Moldova prin intermediul centrelor romane din sudul Moldovei ; nu ar fi totuși exclus ca unele dintre ele să provină din însăși provincia romană Dacia.

La fel, din punct de vedere cronologic, în stadiul actual al cercetărilor, nu pot fi separate, în toate cazurile, resturile de amfore din vremea corespunzătoare provinciei Dacia de acelea aparținînd grupului Sîntana de Mureș-Cerniahov, îndeosebi cînd sînt asociate pe același loc cu urme de locuire din sec. II—III și IV e.n. Din acest motiv se iau în considerație în primul rînd resturile de amfore romane provenind din așezările care datează mai mult sau mai puțin sigur numai din perioada corespunzătoare provinciei Dacia, urmînd ca celelalte, din așezările cu urme de locuire din această vreme, precum și din perioada corespunzătoare grupului Sîntana de Mureș-Cerniahov, să fie menționate cu rezerva de rigoare.

Astfel, prin recunoașterile recente, s-au descoperit resturi de amfore romane din perioada corespunzătoare provinciei Dacia în numeroase așezări, dintre care menționăm următoarele localități din Moldova :

a. *Bazinul Bahluiului* : Bogonos (Vatra satului) și Costești (Pietrăria din Valea Haínei).

b. *Cîmpia Jijiei Superioare* : Găureanca-Vîlcelele (Dealul Găureanca ?), Hudum (Iazul Hudumului), Liveni (La Stîncă) și Vlădeni (La Iaz).

c. *Podișul Sucevei* : Porcești-Moldovenii (Dealul Gabăra).

d. *Depresiunea Huși-Elan-Horincea* : Epureni (Moașca II), Giurcani (Dealul Săcii), Jigălia (La Harbuji), Lățești (Sud-est de sat), Mînzătești (Marginea nord-vestică a satului), Murgeni (Valea Țarnei, Dealul bisericii II), Raiul-Vădenii (Gura Hulubățului I, La Movilă).

În afară de aceste descoperiri, mai menționăm aici următoarele localități cu resturi de amfore romane, care nu pot fi atribuite cu deplină siguranță perioadei corespunzătoare provinciei Dacia, întrucît provin din cuprinsul unor așezări cu urme de locuire atît din această vreme cît și din sec. IV e.n. :

a. *Bazinul Bahluiului* : Budăi (La NV de sat), Buhalnița (Cetățuia), Ciurea (Movila lui Ștefan Vodă), Iași (Str. Ciurchi 134), Popești (În Sărături), Popricani (Dealul Vultur, Coasta Ciriteilor Mari), Sîrca (La Budăie), Tăutești (În Zof).

b. *Cîmpia Jijiei Superioare* : Movileni (La Arie).

c. *Podișul Sucevei* : Bîra (La sud de sat).

[329] B. Mitrea, *op. cit.*, în *SCIV*, VII, 1956, 1—2, p. 171 ; idem, *op. cit.*, în *Dacia*, N.S., 1957, 1, p. 234 și urm.

[330] I. B. Zeest, *Керамическая тара Боспора*, în *MIA*, 83, Moscova, 1960, p. 33 și pl. XXXVIII/94.

www.cimec.ro

d. *Depresiunea Huși-Elan-Horincea* : Bogdănești (La stația C.F.R.), Bîrlălești (La Arie), Giurcani (Pîrîul Jigălia), Horinceni (La Arie), Măluşteni (Leaua I, Leaua II), Mînzătești (Dealul Chiliana), Rînzești (Pîrîul Belciugului), Stuhuleț (Dealul Bozasca), Șuletea (La Șipote).

În afară de aceste descoperiri de amfore romane, datate cu mai multă sau mai puțină siguranță, se mai cunosc și altele, deocamdată cu aceeași datare nesigură, din Podișul Moldovei Centrale, precum și din regiunea subcarpatică [331], de unde provin însă și unele exemple mai bine datate, cum sînt acelea de la Țifești [332]. La acestea se mai pot adăuga și amforele întregi descoperite întîmplător la Pîngărați (jud. Neamț) [333] și Holboca [334], lîngă Iași.

Deci, pe teritoriul Moldovei s-au găsit asemenea amfore în număr destul de mare. Cele mai multe descoperiri din vremea corespunzătoare provinciei Dacia provin din sudul Moldovei, îndeosebi din depresiunea relativ bine cercetată Elan-Horincea, situată în preajma teritoriului roman din sudul Moldovei.

În genere, este de așteptat ca acest fel de descoperiri să fie mai frecvente în jumătatea de sud a Moldovei, care a fost în legătură mai strînsă cu lumea romană, de altfel ca și teritoriile vecine de la răsărit, dintre Prut și Nistru, unde influența romană a fost destul de activă, după cum ne-o arată descoperirea mormîntului sarmatic de la Olănești.

Influența romană s-a resimțit și în jumătatea de nord a Moldovei, după cum o dovedesc descoperirile de amfore romane în acest teritoriu, îndeosebi din Cîmpia nord-estică a Moldovei, care însă, după cum s-a arătat mai sus, nu pot fi datate cu siguranță, în toate cazurile, numai în perioada corespunzătoare provinciei Dacia.

Tot datorită acestor legături cu romanii se explică prezența în Moldova și a altor obiecte de proveniență provincial-romană, identificate cu prilejul recunoașterilor recente. Din această categorie de obiecte fac parte : cazanul de bronz cu două torți verticale pe margine, descoperit la Mircești (jud. Vaslui) în Podișul Moldovei Centrale [335], fibula de argint de tipul cu balama (*Charniereinrichtung*) din tezaurul de monede imperial-romane de la Oboroceni (jud. Iași) din Podișul Sucevei [336] și pandantivul de bronz reprezentînd o figură omenească, descoperit la Buțuluc (jud. Iași) din Bazinul Bahluiului [337].

Înafară de resturile de amfore și obiectele mai sus menționate, provenite din recunoașteri, sînt și altele, cunoscute mai de mult sau mai recent, toate urmînd să fie incluse într-un studiu special cu privire la antichitățile romane de pe teritoriul Moldovei [338].

Din toate aceste date rezultă că între Carpați și Prut, în imediata vecinătate a celor două centre de intensă viețuire romană, din Transilvania și Dobrogea, s-au răspîndit, prin legături economice și culturale, destul de multe produse romane, îndeosebi în jumătatea de sud a Moldovei. Această frecvență mai mare a produselor romane în jumătatea sudică a Moldovei este în strînsă legătură cu teritoriul roman de aici, inclus imediat după războiul dacic, pînă la Hadrian, în sistemul de organizare a provinciei Moesia Inferior [339] și apoi supravegheat de armatele romane din Dobrogea prin menținerea castrului de la Barboși și în prima jumătate a sec. al IV-lea e.n.

În lumina acestor considerații, la care s-a ajuns pe baza datelor epigrafice procurate de inscripția din Corint [340], precum și a rezultatelor obținute în urma săpăturilor arheologice din castrul de la Barboși, problema romanității în sudul Moldovei, pusă în discuție mai de

[331] C. Mătasă, *op. cit.*, în *BCMI*, XXXI, 1938, 97, p. 126 (Podoleni).

[332] S. Morintz și N. Harțuchi, *op. cit.*, în *Materiale*, VIII, 1962, p. 524.

[333] Descoperire întîmplătoare din 1954 ; materialul se află la Muzeul din Piatra Neamț.

[334] Șeiva Sanie, *Două mici depozite de amfore romane descoperite în Moldova*, în *SCIV*, 19, 1968, 2, p. 345 și urm.

[335] Vezi p. 325 din prezenta lucrare.

[336] B. Mitrea și Em. Zaharia, *Descoperirea monetară de la Oboroceni (r. Pașcani, reg. Iași) și importanța sa istorică*, în *AM*, V, 1967, p. 81 și urm.

[337] Vezi p. 174 și pl. XVI/27 din prezenta lucrare.

[338] Studiu în pregătire de N. Gostar.

[339] *Istoria României*, I, 1960, p. 518 și urm. (capitol redactat de R. Vulpe).

[340] *Année épigraphique*, 1934, 2 ; C. Daicoviciu, *op. cit.*, în *AISC*, III, 1936—1940, p. 219 ; idem, *Dacia capta*, în *Klio*, 38, 1960, p. 180.

www.cimec.ro

mult de V. Pârvan [341], începe să fie lămurită astăzi din ce în ce mai bine, prin noi dovezi de ordin epigrafic și arheologic. În legătură cu aceste noi date privind romanizarea teritoriului din sudul Moldovei, se înțelege mai bine răspîndirea în număr din ce în ce mai mare a produselor romane la triburile geto-dacice din restul Moldovei.

PERIOADA DE TRECERE LA FEUDALISM (sec.IV—X)

Această perioadă, în care a avut loc procesul de formare a poporului și a limbii române, începe să fie din ce în ce mai bine cunoscută prin cercetările arheologice efectuate în ultimii 20 de ani în numeroase așezări și necropole de pe teritoriul țării noastre. În cadrul acestor cercetări executate în parte în colaborare și cu antropologi și etnografi, o atenție deosebită a fost acordată studierii istoriei Moldovei din această perioadă, aproape total neglijată în trecut. În acest scop, s-au făcut în Moldova o serie de săpături și sondaje arheologice, prin care s-a urmărit lămurirea istoriei societății locale și a legăturilor ei cu popoarele migratorii din această vreme, îndeosebi cu sarmații, cu vechii germani și cu slavii, care au înrîurit mai mult dezvoltarea social-economică și culturală a acestei populații.

Este drept că aceste cercetări, cu toate rezultatele importante pe care le-au dat, sînt încă la început, punîndu-se accentul mai mult pe studierea necropolelor din sec. IV și V e.n. și a așezărilor din sec. IV—X.

În lucrarea de față, bazîndu-se pe identificarea prin recunoașteri a numeroase așezări din sec. IV—X, vom încerca să discutăm contribuția acestor descoperiri pentru cunoașterea perioadei respective. În acest scop, la început vom lua în considerație principalele rezultate obținute în urma cercetării atît a așezărilor, cît și a necropolelor din vremea culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov (sec. IV e.n.) și din etapa imediat următoare (sec. V e.n.). În continuare, pentru problema pătrunderii și așezării slavilor pe teritoriul Moldovei, ne vom baza numai pe datele cercetărilor din așezări, întrucît pînă în prezent lipsesc dovezi concludente cu privire la necropolele din această vreme.

Cultura materială din sec. IV—V

Cultura Sîntana de Mureș-Cerniahov, denumită astfel după cele două importante necropole, de la Cerniahov [342], din regiunea Kiev, și Sîntana de Mureș [343], nu departe de Tîrgu-Mureș, a constituit și constituie încă obiectul a numeroase discuții îndeosebi cu privire la locul de formare și apartenența etnică a purtătorilor ei. De asemenea, tot în legătură cu această cultură, s-au mai pus în discuție și alte probleme privind cronologia, variantele locale și dezvoltarea social-economică și culturală, precum și viața spirituală a diferitelor grupuri din marea arie de răspîndire a acestei culturi.

Din nefericire, în stadiul actual al cercetărilor arheologice cu privire la cultura Sîntana de Mureș-Cerniahov nu pot fi rezolvate în întregime aceste diferite probleme, întrucît accentul s-a pus mai mult pe cercetarea necropolelor și mult mai puțin pe studierea așezărilor.

[341] V. Pârvan, *Castrul de la Poiana și drumul roman prin Moldova de Jos*, extras din *AAR*, seria a II-a, Mem. Secț. Ist., XXXVI, 1913, p. 93 și urm.

[342] A. A. Spițîn, *Поля погребальных урн*, în *SA*, X, 1948, p. 53 și urm.; V. P. Petrov, *Черняховский могильник (по материалам раскопок В. В. Хвойки в 1900—1901 гг)*, în *MIA*, 116, 1964, p. 53.

[343] Șt. Kovács, *A Marosszentannai népvándorláskori temetö*, în *Dolg. Cluj*, III, 1912, 2, p. 250 și urm.

www.cimec.ro

Pe de altă parte, și cercetarea necropolelor din vremea acestei culturi a fost insuficientă. Așa se explică oscilația opiniilor cu privire la locul de formare a culturii Cerniahov, care este plasat fie la nord de Marea Neagră și Dunărea de Jos [344], fie între Prut și Niprul Mijlociu [345] sau în regiunea subcarpatică a R. S. S. Ucrainene, la zona de contact dintre culturile Przeworsk și Lipița [346].

De asemenea, tot din lipsă de cercetări suficiente în așezări și necropole, rezultă și interpretarea diferită dată apartenenței etnice a purtătorilor culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov. Relativ la această dificilă și mult discutată problemă, s-au exprimat puncte de vedere deosebite, unii învățați considerînd pe purtătorii culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov de origine gotică, sau slavă, în timp ce alții sînt de părere că ei reprezintă un amestec de populații germanice (taifalică, gotică ș.a.), getice, sarmatice și slave, în legătură mai mult sau mai puțin strînsă cu romanii, predominînd elementele getice în vest și cele sarmatice în est [347].

În ceea ce privește apartenența etnică a purtătorilor culturii Cerniahov, nu trebuie supraapreciat rolul goților, așa cum s-a făcut uneori îndeosebi în vechea istoriografie germană, dar nici subapreciat, negîndu-se importanța lor în geneza grupului Cerniahov, sau limitîndu-l numai la preluarea acestei culturi și răspîndirea ei în perioada maximei lor dominații politice. Mai mult încă, în stadiul actual al cercetărilor, luîndu-se în considerație atît dovezile arheologice, cît și datele izvoarelor scrise, se încearcă să se scoată în evidență pentru regiunile vestice ale culturii Cerniahov, în care se includ teritoriile Moldovei și Munteniei, și rolul triburilor germane de taifali-lacringi alături de cele gotice, care le urmează, la geneza grupului Sîntana de Mureș-Cerniahov din aceste teritorii [348]. Desigur, în judecarea acestei dificile probleme a etnicului culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov nu trebuie să se piardă din vedere complexitatea factorilor etnici din diferitele regiuni ale ariei de răspîndire a acestei culturi, care într-o perioadă mai mult sau mai puțin îndelungată au contribuit la geneza diferitelor variante din aria ei de răspîndire.

Din punct de vedere cronologic, majoritatea autorilor sînt de părere că cultura Cerniahov datează din sec. III—IV e.n., apărînd mai timpuriu în est, către mijlocul sec. III e.n., și mai tîrziu, la sfîrșitul sec. III e.n. și apoi în sec. IV e.n., la vest de Prut, pe teritoriul țării noastre [349].

În legătură cu această problemă, este discutabilă datarea începuturilor culturii Cerniahov în sec. II e.n., pe baza unor descoperiri monetare din această vreme, în așezările culturii Cerniahov dintre Prut și Nistru [350].

[344] *Istoria României*, I, 1960, p. 687, capitol redactat de I. Nestor; I. Nestor, *op. cit.*, în *Rapports, II*, în *XIe Congrès International des Sciences Historiques, Stockholm, 21—28 Août 1960*, p. 131.

[345] G. B. Fedorov, *op. cit.*, în *MIA*, 89, 1960, p. 163.

[346] Gh. Diaconu, *Archäologische Angaben über die Taifalen*, în *Dacia*, N.S., VII, 1963, p. 301 și urm.

[347] Pentru diferitele teorii cu privire la apartenența etnică a purtătorilor culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov, vezi următoarele lucrări în care este menționată și bibliografia respectivă: I. Nestor, *op. cit.*, în *Rapports...*, p. 130; idem, în *Istoria României*, I, 1960, p. 687 și urm.; B. Mitrea, *Șantierul Spanțov*, în *SCIV*, IV, 1953, 1—2, p. 234; B. Mitrea și Const. Preda, *Necropole din sec. al IV-lea e.n. în Muntenia*, București, 1966; M. A. Tihanova, *О локальных вариантах черняховской культуры*, în *SA*, 4, 1957, p. 168 și urm. și p. 192 și urm.; Radu Vulpe, *Izvoare*, p. 315 și urm.; L. A. Golubeva, *Совещание, посвящённое проблемам черняховской культуры и её роли в ранней истории славян*, în *SA*, 4,1 957 p. 274 și urm.; G. B. Fedorov, *О двух обрядах погребения в черняховской культуре (по помятникам Молдавии)*, în *SA*, 3, 1958, p. 234 și urm.; M. A. Tihanova, *op. cit.*, în *MIA*, 89, 1960, p. 161 și urm.; idem, *Rezultatele și problemele principale ale cercetărilor arheologice din sud-vestul U.R.S.S., referitoare la primul mileniu al e.n.*, în *SCIV*, X, 1959, 2, p. 379; A. A. Simonovici, *Об единстве и различиях памятников черняховской культуры*, în *SA*, XXIX—XXX, 1959, p. 106; Gh. Diaconu, *Considerații preliminare asupra necropolei de la Tîrgșor din secolele III—IV e.n.*, în *SCIV*, XI, 1960, 1, p. 65; idem, *Tîrgșor, Necropola din secolele III—IV e.n.*, București, 1965; Ion Ioniță, *Contribuții cu privire la cultura Sîntana de Mureș-Cerniahov pe teritoriul Republicii Socialiste România*, în *AM*, IV, 1966, p. 251 și urm.

[348] Vezi nota 347.

[349] *Istoria României*, I, 1960, p. 685, 688, capitol redactat de I. Nestor; M. A. Tihanova, *op. cit.*, p. 180; L. A. Golubeva, *op. cit.*, în *SA*, 4, 1957, p. 276; G. B. Fedorov, *op. cit.*, în *MIA*, 89, 1960, p. 167; Radu Vulpe, *Izvoare*, p. 310 și urm.; I. Nestor, *op. cit.*, în *Rapports...* p. 130 și urm.; Bucur Mitrea, *Problema populației getodacice în Muntenia în secolul al IV-lea e.n.*, în *SRIR*, I, 1954, p. 116; Gh. Diaconu, *op. cit.*, în *Dacia*, N.S., VII, 1963, p. 301 și urm.

[350] G. B. Fedorov, *op. cit.*, în *MIA*, 89, p. 67.

www.cimec.ro

Sfîrşitul acestei culturi, pus îndeobşte pe seama invaziei hunilor [351], care a lăsat unele urme evidente de distrugere violentă prin incendii a aşezărilor din stepă şi de la limita sudică a silvostepei [352], nu poate fi plasat decît către sfîrşitul sec. IV e.n. Din acest punct de vedere, rămîne să se vadă în ce măsură este justificată prelungirea acestei date finale uneori pînă la începutul sec. V e.n., aşa cum s-a presupus pentru unele aşezări din regiunea Nistrului [353].

Relativ la cronologia descoperirilor din grupul Sîntana de Mureş-Cerniahov de pe teritoriul României, s-au adus dovezi concludente în ultima vreme pentru încadrarea lor la sfîrşitul sec. III e.n. şi îndeosebi în sec. IV e.n., de cînd datează marea majoritate a acestor descoperiri [354].

O altă problemă, pusă în discuţie în ultima vreme, este aceea a principalelor variante regionale ale culturii Cerniahov, schiţate din Tihanova pe baza analizei caracteristicilor resturilor de cultură materială din aşezările şi necropolele de pe Nistrul Mijlociu, Pragurile Niprului, Nistru, regiunea carpato-dunăreană şi Volinia [355].

În felul acesta, cu toate obiecţiile inerente care se pot face unei asemenea încercări în stadiul actual al cercetărilor, s-a scos în evidenţă faptul că în marea arie de răspîndire a culturii Sîntana de Mureş-Cerniahov, de la Don şi pînă în vestul Transilvaniei, şi de la Bugul nordic şi Vistula pînă la Dunărea de Jos, sînt deosebiri regionale, corespunzătoare, fără îndoială, unor împrejurări istorice locale, în funcţie de care se explică eventual şi procesul de geneză şi de dezvoltare a diferitelor grupuri ale acestei culturi. Pe de altă parte, prin legăturile strînse dintre purtătorii acestor grupuri, în cadrul uniunilor temporare de triburi neînrudite, agricole şi nomade, constituite, după părerea lui G. B. Fedorov, îndeosebi pentru lupta comună împotriva romanilor, se explică caracterul unitar al acestei culturi [356].

După cum s-a arătat însă, contactul barbarilor cu lumea romană nu s-a limitat numai la ciocniri militare, întrucît sînt dovezi suficiente şi despre existenţa relaţiilor paşnice comerciale şi economice prin care s-a exercitat influenţa romană asupra lor [357]. Aşa se explică prezenţa obiectelor de import romane din aşezările şi necropolele culturii Sîntana de Mureş-Cerniahov, precum şi descoperirile monetare romane din aria de răspîndire a acestei culturi [358].

În legătură cu această problemă se consideră că în faza mai veche, de constituire a culturii Sîntana de Mureş-Cerniahov, influenţa romană s-a exercitat din centrele de la nordul Mării Negre, iar într-o etapă mai tîrzie, corespunzătoare perioadei de înflorire a acestei culturi, această influenţă este pusă pe seama legăturilor cu centrele romane mai îndepărtate, atît din vestul şi sud-vestul Europei, cît şi din Orientul Apropiat [359].

În ceea ce priveşte teritoriul ţării noastre, luîndu-se în consideraţie poziţia ostilă a vizigoţilor de sub Atanarich faţă de influenţa romană, se consideră că majoritatea importurilor romane datează din prima jumătate a sec. al IV-lea e.n. [360].

O altă problemă importantă cu privire la cultura Cerniahov, discutată în ultima vreme de unii arheologi sovietici, este aceea relativ la organizarea social-economică a purtătorilor acestei culturi, corespunzătoare etapei de democraţie militară cu uniuni tribale şi intertribale, mai mult sau mai puţin durabile [361]. Aceştia, analizînd cauzele interne şi externe care au contribuit la dezvoltarea forţelor de producţie din cadrul societăţii aparţinînd culturii Cerniahov, au ajuns la concluzia că în această societate, în care erau dezvoltate meşteşugurile, îndeosebi

[351] *Istoria României*, I, 1960, p. 694, capitol redactat de I. Nestor; I. Nestor, *op. cit.*, în *Rapports...*, p. 134; G. B. Fedorov, *op. cit.*, în *SCIV*, X, 1959, 2, p. 377; idem, *op. cit.*, în *MIA*, 89, 1960, p. 168.

[352] G. B. Fedorov, *op. cit.*, în *MIA*, 89, p. 168.

[353] M. A. Tihanova, *op. cit.*, în *SA*, 4, 1957, p. 180; D. T. Berozeveţ, *О датировке черняховской культуры*, în *SA*, 3, 1963, p. 97 şi urm.

[354] *Istoria României*, I, 1960, p. 685, capitol redactat de I. Nestor; I. Nestor, *op. cit.*, în *Rapports...*, p. 131; Gh. Diaconu, *op. cit.*, în *SCIV*, XI, 1960, 1, p. 61.

[355] M. A. Tihanova, *op. cit.*, în *SA*, 4, 1967, p. 168 şi urm. şi harta de la p. 170; L. A. Golubeva, *op. cit.*, p. 274 şi urm., unde se prezintă diferitele păreri asupra principalelor variante regionale ale culturii Cerniahov.

[356] G. B. Fedorov, *op. cit.*, în *MIA*, 89, p. 160.

[357] *Ibidem*, p. 158.

[358] V. V. Kropotkin, *op. ci.*, în *VDI*, 4, 1951, harta; E. A. Sîmonovici, *op. ci*, în *SA*, XXIX–XXX, 1959, p. 98.

[359] E. A. Sîmonovici, *op. cit.*, p. 98.

[360] *Istoria României*, I, 1960, p. 687, capitol redactat de I. Nestor.

[361] G. B. Fedorov, *op. cit.*, în *SCIV*, X, 1959, 2, p. 383.

www.cimec.ro

al olăriei și fierăritului, au existat premisele producției de mărfuri, nedepășindu-se însă limitele schimbului în obște sau între obști diferite, precum și relații bănești, folosindu-se moneda romană pentru schimburile externe [362].

Tot în legătură cu această problemă s-a scos în evidență creșterea diferențierii materiale și sociale, reflectată în izvoarele scrise și în datele descoperirilor arheologice, precum și destrămarea obștii primitive și transformarea ei în obște vicinală sau sătească [363].

Nu toți autorii sovietici sînt însă de acord asupra stadiului separării meșteșugurilor de agricultură din vremea culturii Cerniahov [364].

În fine, în ceea ce privește viața spirituală a comunităților aparținînd grupului Sîntana de Mureș-Cerniahov, s-a pus un accent deosebit pe studierea ritului funerar. Cu acest prilej, pe de o parte s-a scos în evidență importanța acestui factor pentru determinarea apartenenței etnice a acestor comunități, iar pe de alta s-a arătat că asemănările și deosebirile în ritualul funerar nu sînt condiționate întotdeauna de deosebiri etnice [365].

De asemenea, s-a evidențiat biritualismul culturii Cerniahov, ca o trăsătură caracteristică a acestei culturi [366], deosebindu-se mai multe variante ale mormintelor de incinerație și înhumație [367].

Din punct de vedere etnic nu există însă un consens general relativ la acest biritualism. În legătură cu această problemă, ritualul incinerației a fost pus pe seama populației locale dacice [368], sau în legătură cu această populație și unele seminții germanice [369], iar în ceea ce privește ritualul înhumației s-au exprimat unele îndoieli că el s-ar fi transmis grupului Cerniahov numai prin sarmați [370], întrucît acest rit era practicat și de goți [371], iar influența sarmaților asupra goților din nordul Mării Negre a fost restrînsă, pentru a determina schimbări mai profunde în viața spirituală a goților [372].

Pe de altă parte, trebuie avut în vedere și posibilitatea ca unele dintre mormintele de înhumație din sec. IV e.n. din regiunea carpato-dunăreană să fi aparținut localnicilor sau străinilor romanizați, urmînd ca acestea să fie deosebite arheologic de restul mormintelor de înhumație ale grupului Sîntana de Mureș-Cerniahov[373].

În continuare, în lucrarea de față, după această introducere în care sînt prezentate pe scurt principalele probleme privitoare la cultura Sîntana de Mureș-Cerniahov, ne interesează în mod deosebit concluziile care se desprind din cercetarea răspîndirii și a caracteristicilor numeroaselor așezări ale acestei culturi de pe teritoriul Moldovei, identificate prin recunoașteri arheologice.

Din nefericire, dintre acestea, foarte puține au fost cercetate în mod special prin săpături metodice. Astfel, pe lîngă săpăturile mai mari de la Glăvănești Vechi[374] și Corlățeni[375], la care s-a ajuns în urma cercetării așezărilor neolitice de pe locurile respective, s-au mai efectuat unele sondaje de o mai mare sau mai mică întindere la Trușești (Pe Cuha)[376],

[362] *Ibidem*, p. 382 și urm.

[363] *Ibidem*, p. 383; Géza Bakó, *Date privind structura socială și apartenența purtătorilor culturii Sîntana-Cerneahov din Transilvania*, în *SCIV*, 19, 1968, 1, p. 78; Ion Ioniță, *op. cit.*, în *AM*, IV, 1966, p. 252 și urm.

[364] E. A. Sîmonovici, *op. cit.*, p. 98, unde se citează polemica dintre V. V. Kropotkin și M. I. Braicevski.

[365] M. A. Tihanova, *op. cit.*, p. 192.

[366] G. B. Fedorov, *op. cit.*, în *SA*, 1958, 3, p. 234 și urm.

[367] E. A. Sîmonovici, *op. cit.*, p. 87 și urm.

[368] G. B. Fedorov, *op. cit.*, în *SA*, 1958, 3, p. 237; *Istoria României*, I, 1960, p. 692 și urm., capitol redactat de I. Nestor.

[369] Vezi nota 346.

[370] G. B. Fedorov, *op. cit.*, în *SA*, 1958, 3, p. 242; Berta Stjernquist, *SIMRIS on Cultural Connections of Scania in the Roman Iron Age*, în *Acta Archaeologica Lundensia*, 4, 1955, 2, p. 68.

[371] *Istoria României*, I, 1960, p. 690,. capitol redactat de I. Nestor.

[372] I. Ioniță, recenzia lucrării lui G. B. Fedorov, *О двух обрядах погребения в черняховской культуре*, în *SCIV*, XII, 1961, 1, p. 170 și urm.

[373] *Istoria României*, I, 1960, p. 690 și 693, capitol redactat de I. Nestor.

[374] I. Nestor și colaboratori, *op. cit.*, în *SCIV*, II, 1951, 1, p. 61, 67 și urm.

[375] *Ibidem*, p. 68 și urm.; idem, în *SCIV*, III, 1952, p. 93.

[376] M. Petrescu-Dîmbovița și colaboratori, *op. cit.*, în *SCIV*, VI, 1955, 1–2, p. 172 și urm.

www.cimec.ro

Ionășeni (La Țintirim)[377], Dancu (Marginea estică a satului)[378], Botoșani (Dealul Cărămidăriei[379]), Iași (Fabrica de cărămidă Abator)[380], Băiceni (Silișteˈ)[381] etc.

De altfel, tot atît de puțin cercetate prin săpături au fost și așezările acestui grup cultural din Muntenia[382] și Transilvania[383]. Din aceste motive sînt încă puține date relativ la caracteristicile acestor așezări din spațiul carpato-dunărean.

În ceea ce privește răspîndirea lor în acest spațiu, datorită cercetărilor de suprafață mai intense din Moldova, s-au identificat aici cele mai multe așezări ale purtătorilor culturii de tip Sîntana de Mureș-Cerniahov.

Astfel, prin recunoașterile arheologice efectuate în ultima vreme în Moldova s-au identificat resturi de locuire Sîntana de Mureș-Cerniahov în 386 de puncte din următoarele 219 localități:

a. *Bazinul Bahluiului*: Bădeni (Movila Grădiștei), Bălțați (Cantonul C.F.R. 38, La Podeț, La SE de sat, Confluența Bahlueț-Pîrîul Gugii, Livada Gospodăriei de Stat), Belcești (Dealul Hucului, Fîntîna Mocanului, Vatra satului, La Imaș-Dealul Rușilor), Bîrlești (La Pepinieră, La Rîpă, La Moară, La Curtea Boierească, Pe loturile Totoeștilor), Budăi (La NV de sat, Marginea sudică a satului), Bogonos (Platoul de la SE de sat), Brătuleni (La Rîpă), Butuluc (În Cătălu, În Țarnă), Chipereşti (Confluența Jijia-Bahlui I), Ciurbești (Bîrca II, La Prisacă), Ciurea (La Chihan, Zane, Rîpa și Fîntîna din Podiș), Cogeasca Veche (Fîntîna Lungului, La Moară, Poarta Hăsnășenilor), Cornești (Boaghea, Vatra satului), Costești (Vatra satului), Cotnari (Țiglele lui Baltă, Șesul Țiglăului), Cristești (Dealul Zăvoiului, La N de stația C.F.R.), Crivești (Rîpa de la Șipot, La Hîrtop), Cucuteni-Letcani (Terasa de la nord-estul Dealului Cucuteni), Cucuteni-Băiceni (În Sălișteˈ), Cuza-Vodă (Valea Șipoțelului), Dancu (Iazu lui Chiriță, Marginea estică a satului, Terasa spre Holboca), Dorobanțu (La Lutărie, La Iezătură — poala Dealului Șorogari, Coada Iazului, Sud de Iezătură), Doroșcani (Dealul Viei), Dumești (Între Lanurile Cogenilor, Panta nord-vestică a Dealului Cogeasca), Erbiceni (Dealul Cimitirului, Lutăria din Valea Doroșca, La Curtea Veche, La Zecime), Ezăreni (1,5 km NE de Fermă), Galata (Valea lui Ștefan Vodă), Hăsnășeni (Rîpa Bărboșilor), Hîrlău (Valea Nicolinei), Hodora (La Movilă), Holboca (Peste Baltă, Movila cea Mare, La Moară, Canton 283), Holm (Panta sudică a Dealului Holm), Iași (Tîrgușorul Nicolina, Cartierul Păcureț, Ceairu lui Peretz, Crucea lui Ferentz, Str. Aurel Vlaicu 43, Cartierul Salhana la P. Nicolau, Fabrica de cărămizi Abator, Str. Ciurchi nr. 51 și 134, Str. Smîrdan), Letcani (Marginea sud-estică a satului, La Școală, La Movilă, La Holm, Movila din șes, Vatra satului-terasa de la biserică, Iazul Bulgăriei, La Damian), Mogoșești (Dealul Bățului, Dealul Șanta, Fîntîna lui Onuț), Munteni (Cartierul Bădărău), Păușești (În fața Cantonului Silvic), Pîrcovaci (Vatra satului), Podu Iloaie (Dealul Henciu, Terasa Bahluiului), Polieni (La Odaie, La Țiclău), Popricanii de Sus (Dealul Vultur, Coasta Ciriteilor Mari, Dealu lui Humă), Războieni (Sud-estul Dealului Buznei, Sud de sat, Cantonul C.F.R. 28), Rediu-Tătar (Dealul Breazu la Salcîmi, Dealul Bursucăriei, Via Teodorescu?), Rusenii Noi (Valea Satului, Sub

[377] Idem, *op. cit.*, în *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 177 și urm.

[378] *Ibidem*, p. 180 și urm.

[379] N. Zaharia, Em. Zaharia și S. Rață, *op. cit.*, în *Materiale*, VII, 1961, p. 461 și urm.

[380] I. Ioniță, *Așezarea de tip Sîntana de Mureș de la Iași — Fabrica de cărămizi*, în *AM*, VII (sub tipar).

[381] Săpături 1963—1968; informație I. Ioniță.

[382] D. Berciu, E. Comșa și S. Popescu-Ialomița, *Șantierul arheologic Verbicioara*, în *SCIV*, II, 1951, 1, p. 243; B. Mitrea, *Șantierul Spanțov*, în *SCIV*, IV, 1953, 1—2, p. 228 și urm.; Vlad Zirra și Margareta Tudor, *Săpăturile arheologice din sectorul Giulești*, în *SRIR*, I, 1954, p. 309 și urm.; I. Ionașcu, Vlad Zirra, D. Berciu și Margareta Tudor, *Săpăturile arheologice din sectorul Radu-Vodă*, în *SRIR*, I, 1954, p. 414 și 465; G. Rădulescu și M. Ionescu, *Descoperiri arheologice în raionul Giurgiu*, în *SCIV*, V, 1954, 1—2, p. 327 și urm.; I. T. Dragomir, *op. cit.*, în *Materiale*, III, 1957, p. 307 și urm.; C. Preda, *Săpăturile de la Alexandria*, în *Materiale*, VII, 1961, p. 209 și urm.; B. Mitrea și Niță Angelescu, *Săpăturile de salvare de la Independența*, în *Materiale*, VII, 1961, p. 495 și urm.; B. Mitrea, Sebastian Morintz și C. Preda, *Săpăturile de salvare de la Spanțov*, în *Materiale*, VIII, 1962, p. 516 și urm.

[383] K. Horedt, *Șantierul arheologic Moreşti*, în *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 660 și urm. (pentru Cipău, Gornești, Iernut, Moreşti și Uioara); I. Tzigara, *Din activitatea muzeelor noastre*, Cluj, 1955, p. 107—115; Székely Zoltán, *Sondajele executate de Muzeul din Sf. Gheorghe în 1956*, în *Materiale*, V, 1959, p. 212 și urm.; idem, *Săpăturile arheologice de la Porumbenii Mici*, în *Materiale*, VI, 1959, p. 529 și urm.; idem, *Săpăturile executate de Muzeul din Sf. Gheorghe*, în *Materiale*, VII, 1961, p. 183 și urm.

www.cimec.ro

Pădure), Scobîlțeni (Dealul Budăi, În dosul Cimitirului), Scopoșeni (Dealul Cheșcului, La Coșere, Peste Baltă), Sîrca (La Budăie, Valea Oilor, La Lutărie, Sud de Valea Oilor), Spinoasa (Poala Catargului, Movila de la nordul haltei C.F.R.), Sprînceana (La Via Bîrleților), Șorogari (Vatra satului, Grădina lui Gh. Lupu, Panta vestică a Dealului Șorogari), Tăutești (Vatra Apărețitor, Coasta Hindeiului, În Zof), Tg. Frumos (Terasa Bahluețului, Sălițtea Schitului), Uricani (Dealul Cimitirului), Valea Lupului (Dealu la Coșere, Fabrica Chimică), Valea Ursului (La N de sat), Vînători (Dealul Rufeni, Panta vestică a dealului Bursucăriei, Dealul Vultur), Vlădiceni (Schitul Vlădiceni).

b. *Cîmpia Jijiei superioare*: Albești (La Pod), Andrieșeni (La Odaie, Dealul din Față), Băiceni (În Silițte la Rai), Bălteni (Marginea sud-estică a satului, Marginea nord-estică a satului), Bobulești (Via din Deal, La Lutărie), Bodeasa (La Movile), Botoșani (Bariera Agafton, Bariera Curtești, Dealul Dresleuca, Str. Pîrîului, Dealul Cărămidăriei), Buhăceni (La Lutărie), Călărași (Pîrîul Fortuna), Cătămărești (Podul spre Brăiasca, În Luncă, La Salcîmii lui Cramă), Cișmea (Botoșanca, La Movili), Cîrniceni (Cimitirul Vechi, Școala Veche), Coada Stîncii (La Școală, Dealul Zăvoiului), Corlăteni (Vatra satului), Cucorăni (La Șleahul Dorohoiului, Vatra satului, Iazul Balașei), Dimăcheni (Vatra satului), Dîngeni (Vatra satului), Doina (Valea Doinei), Dorohoi (Dealul Vatamanului), Drăgănești (Coasta Drăgăneștilor), Epureni-Popricani (Dealul Orzăriei, Dealul Cazacului), Eșanca (Vatra satului), Focuri (Podu lui Grunzu), Ghireni (Dealul Balta Lată, Dealu Livezii, Imașul de la Stînă, Coasta Țigănimei, Iazul de Jos), Hănești (La Iezătură, La Moviliță, Pe Scruntar), Horodiștea (În Bîtcă), Hudum (Iazul Hudumului), Iacobeni-Vlădeni (Dealul Podișului, Terenul Gostat la E de sat, Pe Grind, Movila de sub Deal), Ichimenii Mari (La Iaz), Ionășeni (La Țintirim), Lătăi (Interfluviul Miletin-Pîrîul Leahu, La Iezătura Veche, La Cimitir, La Dodolea, Dealul Picioroganului, Dealul Struna), Leorda (Vatra satului), Liveni (La Stîncă, La Bîtci), Mihail Kogălniceanu (Sub Coastă), Miorcani (Dealul Cotului), Mitoc (La Izvor, Malu Galben, Izvorul Satului, Cotu Mic), Moara Jorei (Pe Grind), Nichiteni (Pîrîul Calului), Orășeni-Deal (În Sălițte, Marginea nordică a satului), Pleșani (Gîrla la Ruși, Cracalia), Pogorăști (Movila lui Țîțu, La Movilă, Cotul Nou, Ceargău), Popeni (Coasta Popenilor), Prăjeni (Nilipești), Probota (În Baie), Răchiți (Dealu Lipovanului), Răuseni (La Odaie, La cele două movile, Marginea nordică a satului), Sărata Greacă (Dealul Calancea), Slobozia-Hănești (Dealul Mălăiște, Dealul Hodoroaia la Țilică, Dealul Hodoroaia la Popan, Marginea sudică a satului), Stînceși (Marginea nord-estică a satului, După Grădini, La Patrașcu), Șoldana (Gostat la Mînăstire, La Budăi), Ștefănești (La Brăhărie, Ominteanca), Todireni (Lutăria de la Școală), Trușești (La Capac), Ungureni-Cloșca (Imașul Ciuleienilor).

c. *Podișul Sucevei*: Bîra-Roman (La S de sat), Brătulești (Pîrîul Stîrcea), Brehue șt (Marginea sudică a satului), Butea (Dealul Găureana), Darabani (Iazul Bălășescu-Cotul Țigă nimei, La Lutărie), Doljești (Albîia, Gostat), Fălticeni (După heidiș, Bariera Buneștilor), Fotin-Enescu-Dumbrava (Marginea sudică a satului), Hapăi-Alunișul (La podul Siretului), Ionășeni (La Temelii), Lespezi (Un km S de tîrg), Lozna (La turbărie), Mihăești (Seliștea Borghinești), Mircești (La Bulboacă), Pașcani (La Fîntînele), Porcești-Moldovenii (Vatra satului, Dealul Gabăra, În Sălițte), Preutești (Dealul Siliștea, Țarna Mare), Rotopănești (La Rîpi), Satu Nou (La E de sat), Șcheia (La Izvoare), Strunga (Piatra de marcaj 152, În dreptul pietrei Km 23, Marcaj 156), Topile (La Topile), Unghiu (Fîntîna Popii), Valea Seacă (Dealul Movilei), Văleni-Roman (Vatra satului), Vălenii din Vale (Vatra satului), Vlădeni (La Silițte).

d. *Podișul Moldovei Centrale*: Arsura (La NV de sat, Ruginosu I, La Șipoțel), Banca (La Pod), Băleni (Șipotu lui Enache), Benești (Știubeeni), Bereasa (La Silițte, Gîsca), Bîrlad (Podu Negru, Valea Seacă, Valea Țărnii), Boțoaia (Pe Pîrîu la Stuhărie), Bozieni (Vatra satului), Brăhășești (Toflea, Tănăsoaia), Buhăești (Dealul Buhăești, Dealul Bălășești), Butucăria (Childești), Căuești (Pădurea Fundeana), Corni-Albești (Valea Velniței), Curteni (G.A.S., La Odaie), Dănești (Vatra satului la C.A.P., Iazul Buragăi, La Tufari, Șipotu lui Mantu, Zlătărești I-C.A.P. „1 Mai," Zlătărești II), Docăneasa (Talașmani), Gîrbovăț

www.cimec.ro

(La Gîrlă), Gologofta (Vatra satului), Iveşti (La Grădinărie, G.A.S. Iveşti, Şipotu lui Toader Ivan), Lunca Rateşului (Vatra satului), Mircești (La Silişte), Negreşti (C.A.P.), Oltenești (La Staţie), Parpanița (În Sălişte), Perieni (Valea Roşcanilor), Podu-Pietriş (Dealul Balauru), Popești (Dealul Vasluiului), Satu Nou (Sud-est de sat), Şcheia (Movila Faurului, Muncelu), Scînteia (Vatra satului), Strîmba-Cetăţuia (Cetăţuia), Şurănești (Vatra satului), Tanacu (Chiscu Ulucilor).

e. *Depresiunea Huşi-Elan-Horincea*: Aldeşti (Cojocari II), Bereşti (Bîzanul, Dealul Voineştilor), Bîrlălești (La Arie), Blăgeşti (Brezina I, Brezina II, Creţana I, Creţana II, Podişul Vrăbieştilor), Bogdănești (La Staţia C.F.R.), Bozia (Sub Cetăţuie, Dealul Nucului), Cîrja de Sus (Bîrsana), Cîrja de Jos (La Baltă), Dodeşti (Peste Rîpă), Ghermăneşti (Pe Dop, Barahoi I, Barahoi II), Giurcani (Argeaua, Pîrîul Jigălia), Horga (Vatra satului, Podul Horgei), Horinceni (La Arie), Igeşti (Grădina G.A.S.), Jigălia (La Luncă), Lupeşti (Fîntîna Mare, Pe Ţarină, Piscu lui Isac), Măluşteni (Grădina Şcolii, Leaua I, Leaua II), Meria (La Rîpă), M. Kogălniceanu (La drumul Drînceni-Rîpi, Rîpa Şopîrleni), Pîhneşti (Dealul Henciu II, Vatra satului), Mînzăteşti (La est de sat, Dealul Chiliana), Muşata (Vatra satului), Poşta-Elan (La nord de sat), Rînzeşti (Pîrîul Belciugului), Rîşeşti (Vatra satului), Ruginești (La Gospodărie), Stuhuleţ (Dealul Bozasca), Sărăţeni (Vatra satului), Şopîrleni (Valea Hîrtopului), Şuletea (Brăiţenii de Jos, La Şipote), Ţuţcani (Vatra satului, La Grădină), Valea Grecului (La nord de sat), Valea Lupului (Lotul Şcolar).

f. *Subcarpaţi*: Bălăneşti (La Cînipărie), Boloteşti (Vatra satului), Doina (Pe teritoriul comunei), Hîrtop (La Cînipărie), Mihăeşti (Seliştea Borghineşti), Piatra Neamţ (La Lutărie), Pietroasa (Dealul Bisericii), Şerbeşti (La Slatină), Văleni (La NE de sat).

g. *Cîmpia Siretului*: Tecuci (Cîmpul de aviaţie, Rateş), Bradu (La Schit).

La acestea se mai adaugă încă 34 de puncte cu resturi de locuire din sec. IV (?) e.n. din următoarele 29 de localităţi:

a. *Bazinul Bahluiului*: Ciurea (Movila lui Ştefan Vodă, Baba Nicula), Doroşcani (Vatra Satului Nou), Horleşti (Dealul Bursucului), Iaşi (Valea Cacainei, M-rea Cetăţuia — în faţa porţii, Cîmpul de Aviaţie), Munteni (Valea Mută), Scobinţi (Dealu lui Vodă), Scopoşeni (Iazul Glodului), Vînători (Dealul Frasinului, Sud de sat).

b. *Cîmpia Jijiei Superioare*: Bobuleşti (Marginea nord-vestică a satului), Ghireni (Balta lui Filip), Golăeşti (Rîpa Spînzuratului), Larga-Jijia (Podişul Miseşti), Mihail Kogălniceanu (La hatie), Perieni (Vatra satului — la curte), Rîşca (Scruntarul din lunca Prutului), Stînceşti (La Salcîmi), Stolniceni (Pe Scruntar), Trifeşti (Gura Roşcanilor).

c. *Podişul Sucevei*: Darabani (Panta nord-vestică a iazului Bălăşescu), Nimerceni (La Silişte), Moţca (Vatra satului), Traian (La Budăie).

d. *Podişul Moldovei Centrale*: Osoi (terasa Prutului), Podu-Pietriş (Terasa dintre Pietriş şi Ciocani), Schitu-Duca (La Nord-est de sat), Tîrzii (Vatra satului).

e. *Depresiunea Huşi-Elan-Horincea*: Igeşti (La Cişmea, Marginea sud-vestică a satului), Măluşteni (Grădina şcolii), Pîhneşti (La Uluci).

Din aceste liste a descoperirilor de aşezări de tip Sîntana de Mureş-Cerniahov, identificate prin recunoaşterile recente, se desprinde concluzia că locuirea din sec. IV e.n. aparţinînd purtătorilor acestei culturi a fost foarte intensă pe teritoriul Moldovei. Urmele ei au fost semnalate aproape pretutindeni, atît în cîmpiile depresionare şi regiunile colinare puţin înalte, cît şi în depresiunile subcarpatice.

În ceea ce priveşte intensitatea de locuire, pe subunităţi geografice, situaţia este următoarea:

1. *Bazinul Bahluiului*: 144 descoperiri, dintre care 132 din sec. IV e.n. şi 12 din sec. IV (?) e.n.

2. *Cîmpia Jijiei Superioare*: 112 descoperiri, dintre care 102 din sec. IV e.n. şi 10 din sec. IV (?) e.n.

3. *Podişul Sucevei*: 43 descoperiri, dintre care 39 din sec. IV e.n. şi 4 din sec. IV (?) e.n.

www.cimec.ro

4. *Podișul Moldovei Centrale*: 53 descoperiri, dintre care 49 din sec. IV e.n. și 4 din sec. IV (?) e.n.

5. *Depresiunea Huși-Elan-Horincea:* 56 descoperiri, dintre care 52 din sec. IV e.n. și 4 din sec. IV (?) e.n.

6. *Subcarpați*: 9 descoperiri din sec. IV e.n.

7. *Cîmpia Siretului*: 3 descoperiri din sec. IV e.n.

Deci, din această repartiție teritorială, pe subunități geografice, a punctelor cu resturi de locuire din sec. IV e.n., rezultă că cele mai multe descoperiri provin din cîmpia nord-estică a Moldovei (Bazinul Bahluiului și Cîmpia Jijiei Superioare), Podișul Moldovei Centrale, Podișul Sucevei și Depresiunea Elan-Horincea. Urmează apoi, ca frecvență, descoperirile din Culoarul Prutului și Depresiunea Hușilor. În fine, în număr mult mai redus sînt descoperirile de acest fel din Regiunea subcarpatică și Cîmpia Siretului Inferior.

Bineînțeles că aceste deosebiri în intensitatea de locuire din diversele subunități geografice ale Moldovei sînt într-o anumită măsură în funcție și de caracterul mai mult sau mai puțin amplu al cercetărilor din regiunea respectivă. Așa se explică de exemplu de ce în Culoarul Prutului și în Cîmpia Siretului Inferior, regiuni foarte prielnice pentru așezările din această vreme, din cauza insuficienței cercetărilor s-au identificat puține așezări ale grupului Sîntana de Mureș-Cerniahov. În schimb, în cîmpia nord-estică a Moldovei, foarte bine studiată, s-au găsit cele mai multe așezări ale acestei culturi. De asemenea, în ceea ce privește Podișul Moldovei Centrale, pe lîngă cele 53 de descoperiri menționate mai sus, mai trebuie de adăugat încă peste 20 de puncte cu asemenea resturi de locuire, identificate cu prilejul altor recunoașteri și datate în general în sec. III—IV[384]. La fel, numărul acestor descoperiri de acest fel din Colinele Tutovei și Cîmpia Siretului Inferior sporește cu încă alte descoperiri, semnalate prin recunoașterile din 1939[385]. În fine, în urma recunoașterilor mai vechi efectuate în regiunea subcarpatică din centrul Moldovei, nu s-a semnalat nici o singură așezare din această vreme, iar prin recunoașterile anterioare din Colinele Tutovei și Podișul Sucevei nu s-a identificat nici un punct cu resturi de locuire aparținînd culturii Sîntana-Cerniahov. În ultima vreme au fost semnalate însă și aici asemenea descoperiri[386].

În general, se poate trage concluzia că cele mai multe descoperiri provin din regiunea dintre Siret și Prut, fiind în legătură directă cu descoperirile corespunzătoare unde, prin cercetările recente dintre Prut și Nistru, s-au identificat numeroase așezări și cîteva necropole din aceeași vreme[387]. Din acest punct de vedere este important de amintit constatarea că frecvența așezărilor grupului Sîntana-Cerniahov din cîmpia nord-estică a Moldovei, Podișul Sucevei, Podișul Moldovei Centrale și Depresiunea Elan-Horincea coincide cu aceea a așezărilor din perioada imediat anterioară, corespunzătoare provinciei Dacia. În schimb, în Regiunea Subcarpatică din centrul Moldovei, puternic locuită în sec. II—III e.n. și mai înainte, în La Tène-ul tîrziu, de către daci, s-au semnalat, prin recunoașterile recente, foarte puține descoperiri de așezări ale culturii Sîntana-Cerniahov. Cu toate acestea și aici sînt cazuri în care, în cuprinsul acelorași așezări, sînt asociate resturile de locuire din sec. IV e.n. cu acelea din sec. II—III e.n.

Asupra acestei probleme a atras atenția și M. A. Tihanova, arătînd că aproape pretutindeni în regiunea Nistrului așezările culturii Cerniahov sînt precedate de acelea ale culturii dacice de tip Lipița[388]. În ceea ce privește teritoriul Moldovei, această asociere a resturilor de locuire din cultura Sîntana-Cerniahov cu altele aparținînd culturii dacice din sec. II—III e.n. s-a întîlnit în cuprinsul așezărilor din următoarele localități:

a. *Bazinul Bahluiului*: Budăi (La NV de sat), Butuluc (În Cătălu), Ciurea (Movila lui Ștefan Vodă), Cogeasca Veche (La Podiș), Iași (Str. Ciurchi nr. 134), Popricani (Dealu Vultur, Coasta Ciriteilor Mari), Scopoșeni (La Coșere), Sîrca (La Budăie), Tăutești (În Zof)[1]

[384] M. Petrescu-Dîmbovița, Em. Bold și M. Dinu, *op. cit.*, în *ASUIași*, secția a III-a, 1955, 1—2, p. 8 și urm.; idem, în *ASUIași*, secția a III-a, 1958, IV, p. 1 și urm.

[385] M. Petrescu-Dîmbovița, *op. cit.*, în *Dacia*, VII—VIII, 1937—1940, p. 427 și urm.

[386] D. Gh. Teodor și I. Ioniță, *Cercetări arheologice în Podișul Sucevei*, în *AM*, V, 1967, p. 324 și urm.

[387] G. B. Fedorov, *op. cit.*, în *MIA*, 1960, 89, p. 66.

[388] M. A. Tihanova, *op. cit.*, în *SA*, 1957, 4, p. 179.

www.cimec.ro

b. *Cîmpia Jijiei Superioare*: Bobulești (Via din Deal), Botoșani (Dealul Cărămidăriei), Liveni (La Stîncă), Mihail Kogălniceanu (Sub Coastă), Săveni (Cotul Podrigei), Ștefănești (La Brăhărie), Trifești (Gura Roșcanilor).

c. *Podișul Sucevei*: Bîra (La S de sat), Văleni-Roman (Vatra satului).

d. *Podișul Moldovei Centrale*: Dănești (Vatra satului — C.A.P.).

e. *Depresiunea Huși-Elan-Horincea*: Bogdănești (La Stația C.F.R.), Lupești (La Fîntîna Mare), Șuletea (La Șipote).

f. *Subcarpați*: Bălănești (La Cînipărie), Piatra Neamț (La Lutărie).

g. *Cîmpia Siretului*: Călimănești (La Budăiele cele multe), Țifești (La Grigorești).

Deci, cele mai multe situații de acest fel se întîlnesc în așezările din cîmpia nord-estică a Moldovei, acolo unde se găsesc și multe resturi de locuire din sec. IV e.n., precum și altele din sec. II—III e.n. În comparație însă cu acestea din urmă, cele din sec. IV e.n. sînt mai numeroase. Pe de altă parte s-ar putea, ca prin săpăturile viitoare din cuprinsul așezărilor din sec. IV e.n., să se descopere și alte resturi de locuire, din sec. II—III e.n., pe lîngă cele identificate deja prin cercetările de suprafață, sporind astfel și numărul așezărilor din această vreme.

Din toate aceste date cu privire la răspîndirea resturilor de locuire din sec. IV e.n. pe teritoriul Moldovei, se desprinde concluzia că purtătorii culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov, în primul rînd agricultori și crescători de vite, au preferat pentru așezările lor regiunea dintre Siret și Prut, intens locuită și în perioada anterioară de către diferitele seminții ale dacilor. În schimb, regiunile subcarpatice i-au atras într-o măsură foarte redusă, ele fiind mult mai puțin propice pentru agricultură și greu accesibile din punct de vedere al circulației. S-ar putea eventual ca la acestea să fi contribuit și menținerea în continuare a puterii carpilor în acest important centru de locuire dacică din mijlocul regiunii subcarpatice moldovenești. Concomitent, în regiunea dintre Siret și Prut, slăbind puterea carpilor către sfîrșitul sec. III e.n. în urma presiunii neamurilor germanice (taifali și goți) și a conflictelor cu romanii, au profitat goții, a căror supremație militară și politică s-a extins asupra populației băștinașe din această parte a teritoriului Moldovei.

Tipul de așezare din sec. IV e.n. aparținînd culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov este în general asemănător cu acela al așezărilor din perioada imediat anterioară, corespunzătoare provinciei Dacia. Astfel, așezările acestei culturi, ca și acelea din sec. II—III e.n., sînt întinse și neîntărite, înșiruindu-se în lungul pantelor domoale ale teraselor, paralel cu văile. Marea majoritate a acestor așezări din Moldova ocupă poziții joase, fiind situate pe terasele inferioare ale rîurilor sau uneori pe grinduri și martori de eroziune în cuprinsul luncilor. În comparație cu acestea, mai puține sînt așezările care ocupă o poziție relativ mai înaltă, de obicei pe marginile podișurilor joase, în hîrtoape și foarte rar pe resturi de terase medii.

Cele mai multe dintre așezările cu poziție joasă se află în Cîmpia nord-estică a Moldovei, Podișul Moldovei Centrale, Depresiunea Huși-Elan-Horincea și în Cîmpia Siretului.

Așezările cu poziție mai înaltă în majoritate se află în Podișul Sucevei, regiune caracterizată prin reliefuri dominante, precum și în unele sectoare ale cîmpiei din NE Moldovei și din Podișul Moldovei Centrale.

Poziția în genere joasă a acestor așezări a depins de factorii geografici locali, prielnici pentru asigurarea mijloacelor de existență a acestor comunități, care se îndeletniceau în primul rînd cu agricultura și creșterea vitelor. Totodată această poziție joasă a așezărilor corespunde și unor cauze mai complexe de ordin economic și politic, în legătură cu relațiile din acea vreme dintre goți și autohtoni, stabiliți pe văi și nu pe înălțimi.

Relativ la aceste așezări se pun o serie de probleme care privesc îndeosebi creșterea numerică și teritorială, structura și cronologia lor. Din nefericire, în stadiul actual al cercetărilor din Moldova cu privire la cultura Sîntana de Mureș-Cerniahov aceste probleme nu pot fi încă rezolvate definitv, formulîndu-se doar, pe baza principalelor rezultate obținute, unele ipoteze de lucru, care urmează să fie verificate și completate cu prilejul cercetărilor viitoare.

www.cimec.ro

Astfel, în ceea ce privește problema creșterii numerice și a întinderii mari a acestor așezări, care ating uneori 6—700 m în lungime și chiar mai mult, și lățimi de 50—60 m, a fost pusă pe seama practicării probabile a agriculturii extensive [389], precum și a creșterii populației, în urma succeselor obținute în dezvoltarea forțelor de producție [390].

Prin practicarea agriculturii extensive, determinate atît de gradul de perfecționare a uneltelor de producție pentru lucratul pămîntului, cît și de caracterul obștii sătești din perioada respectivă, purtătorii culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov, de origini diferite, în amestec unii cu alții și legați între ei prin interese economice [391], au întemeiat așezări întinse, de durată relativ scurtă, corespunzătoare, în genere, la una pînă la două generații.

În această etapă de dezvoltare social-economică, locuitorii acestor comunități sătești, întinse pe suprafețe de cîteva hectare, nu mai erau reuniți prin legături de rudenie, ca în obștea gentilică, ci prin acelea de vecinătate și prin interese comune, economice, caracteristice pentru o fază mai evoluată a obștii sătești [392], către care se presupune că s-a trecut aproximativ în această perioadă în teritoriile neocupate de romani [393]. Obștiile acestea sătești, considerate de Karl Marx ca „primele uniuni sociale ale unor oameni liberi, nelegați prin rudenia de sînge", se caracterizează, după Marx, prin dualismul lor, „între proprietatea colectivă asupra pămîntului și gospodăria parcelară, individuală a familiilor" [394].

Din aceste obști, în faza lor de început, în care se include perioada corespunzătoare culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov, făceau parte nu numai pășunile, pădurile și apele, ci și solul arabil, din care o parte se redistribuia periodic membrilor acestei comunități, împiedicîndu-se prin aceasta neegalitatea dintre ei [395].

Pe de altă parte, cum a arătat Engels, trebuie avută în vedere și creșterea populației, în urma căreia la triburile germanice din comunitatea casnică s-a dezvoltat aceea de marcă sau sătească. Relativ la aceasta Engels spunea : „Aceste comunități s-ar fi desfăcut abia după multe secole, cînd numărul celor ce făceau parte din ele a ajuns atît de mare, încît, în condițiile de producție de atunci, gospodăria în comun nu ar mai fi fost posibilă ; ogoarele și fînețele, stăpînite pînă atunci în comun, s-ar fi împărțit în felul știut între gospodăriile individuale în curs de formare ..." [396].

În legătură cu desfacerea vechilor obști gentilice în obști sătești care au durat mult, este importantă problema „teritorializării" organizațiilor gentilice și a transformărilor teritoriale ulterioare produse prin trecerea la obștea sătească [397].

Ceea ce ne interesează aici, din punct de vedere arheologic, este faptul că această trecere la forma de obște sătească corespunde cu creșterea masivă a numărului așezărilor din vremea culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov pe teritoriul Moldovei și din regiunile învecinate dinspre est și nord-est. Comunitățile sătești aparținînd acestei culturi sînt răspîndite, cu predilecție, în regiunile prielnice pentru agricultură și creșterea vitelor. Terenurile pentru agricultură erau situate, cu multă probabilitate, în continuare, pe pantele din spatele așezărilor, iar pășunile în cea mai mare parte în luncile rîurilor sau în jurul iazurilor din fața acestor așezări. În ceea ce privește pădurile, acestea puteau fi situate atît în spatele așezărilor, în regiunile de silvostepă, cît și în cuprinsul luncilor, în zonele stepice.

În funcție de agricultura extensivă și de sporirea numerică a familiilor din această fază a obștii sătești, așezările omenești creșteau atît ca întindere cît și ca număr.

În stadiul actual al cercetărilor din Moldova, nesăpîndu-se în întregime nici o așezare din această vreme, nu se pot trage concluzii mai ample cu privire la structura acestor așezări. Din săpăturile și sondajele efectuate, rezultă că majoritatea așezărilor conțin un singur strat

[389] *Istoria României*, I, 1960, p. 685 și urm.,capitol redactat de I. Nestor ; R. Vulpe, *op. cit.*, în *Materiale*, I, 1953, p. 498.

[390] *Istoria României*, I, 1960, p. 688 și p. 690, capitol redactat de I. Nestor.

[391] G. B. Fedorov, *op. cit.*, în *MIA*, 89, 1960, p. 160.

[392] *Ibidem.*

[393] *Istoria României*, I, 1960, p. 799, capitol redactat de C. Daicoviciu, Em. Petrovici și Gh. Ștefan.

[394] K. Marx și Fr. Engels, *Opere*, ed. rusă, vol. XXVII, p. 694.

[395] *Istoria României*, I, 1960, p. 802, capitol redactat de C. Daicoviciu, Em. Petrovici și Gh. Ștefan.

[396] *Ibidem.*

[397] H. H. Stahl, *op. cit.*, p. 19 și urm.

www.cimec.ro

de cultură, ceea ce indică, în genere, o locuire de scurtă durată pe terenul respectiv. De altfel, această constatare este valabilă și pentru cele mai multe așezări ale culturii Cerniahov de pe teritoriul U.R.S.S. [398].

În cuprinsul acestor așezări, în urma săpăturilor din Moldova, ca și din restul ariei de răspîndire a culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov, s-au identificat atît locuințe de suprafață, cît și bordeie sau semibordeie, de mici dimensiuni, prevăzute în interior sau la exterior cu vetre simple, lutuite pe o podină de piatră [399]. De asemenea, au fost descoperite cuptoare cu reverberație, pentru ars ceramica, la Glăvănești Vechi [400], Trușești (Pe Cuha) [401] și Botoșani (Dealul Cărămidăriei) [402].

În ceea ce privește planul locuințelor din cuprinsul așezărilor, pe baza săpăturilor și sondajelor efectuate se poate deduce că acestea erau uneori grupate, iar alteori izolate și mai distanțate, neputîndu-se încă preciza dispoziția lor în planul așezării. Totuși, avîndu-se în vedere rezultatele cercetărilor de la Budești și din alte așezări ale culturii Cerniahov, pe teritoriul U.R.S.S., se poate presupune că aceste locuințe erau dispuse în mai multe șiruri de-a lungul așezării.

Din punct de vedere economic, locuințele și curtea înconjurătoare erau în proprietatea particulară a membrilor obștii sătești, ca și loturile de pămînt arabil, împărțite periodic, alături de care coexistă însă și proprietatea colectivă asupra fînețelor, pădurilor și a pămîntului arabil încă neîmpărțit [403].

Așezările culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov din Moldova, ca și din restul teritoriului României, se încadrează în general în sec. IV e.n., cînd a avut loc cea mai mare extindere a acestei culturi, care corespunde în timp și cu așezarea efectivă a goților la vest de Prut, pe teritoriile Moldovei, Munteniei și Transilvaniei. Nu ar fi exclus ca începuturile acestor așezări să dateze ceva mai înainte de sfîrșitul sec. III e.n., de cînd, pe baza cercetărilor recente, se consideră că datează cele mai vechi descoperiri de morminte de incinerație ale grupului Sîntana de Mureș-Cerniahov din Moldova și Muntenia [404].

Relativ la data finală a acestor așezări, plasată în general la sfîrșitul sec. IV e.n., în legătură cu invaziile hunilor [405], rămîne să se precizeze prin cercetările viitoare dacă ea se poate prelungi uneori și pînă la începutul sec. al V-lea, așa cum s-a presupus pentru unele așezări ale culturii Cerniahov de pe teritoriul U.R.S.S. [406]. Dar chiar în cazul în care se confirmă această durată mai mare a culturii Cerniahov și dincolo de limitele sec. IV e.n. pentru unele zone mai retrase de pe teritoriul Moldovei, nu se infirmă prin aceste cazuri izolate constatarea generală potrivit căreia așezările și necropolele culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov au fost părăsite în genere la sfîrșitul sec. al IV-lea, o dată cu înfrîngerea și emigrarea goților, în urma evenimentelor provocate de invazia hunilor [407]. În sprijinul acestei datări s-a invocat, pe drept cuvînt, și tezaurul de la Valea Strîmbă (jud. Harghita) din sud-estul Transilvaniei, cu podoabe de argint de tip Sîntana și monede de aur și argint, dintre care ultimele datează de la Grațian [408].

[398] M. A. Tihanova, *op. cit.*, în *SA*, 1957, 4, p. 172, unde se menționează și așezările cu mai multe straturi de pe malul drept al Niprului. În afară de aceasta, ar fi semnalate două nivele de locuire. Cf. E. A. Rikman, *Жилища Буденитского селища*, în *MIA*, 82, p. 303 și urm.

[399] I. Nestor, *op. cit.*, în *SCIV*, II, 1951, 1, p. 67 ; idem, *op. cit.*, în *SCIV*, III, 1952, p. 93 ; M. Petrescu-Dîmbovița, *op. cit.*, în *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 173 și p. 181 ; I. T. Dragomir, *Săpăturile de la Cavadinești*, în *Materiale*, VI, 1959, p. 453 și urm. ; idem, *Săpăturile arheologice de la Cavadinești*, în *Materiale*, VII, 1961, p. 158 și urm. ; N. Zaharia, Em. Zaharia și S. Rață, *Sondajul arheologic de la Botoșani — Dealul Cărămidăriei*, în *Materiale*, VII, 1961, p. 462 ; I. T. Dragomir, *Săpăturile arheologice la Tg. Berești (r. Bujoru, reg. Galați)*, în *Danubius*, 1967, I, p. 41 și urm.

[400] I. Nestor, *op. cit.*, în *SCIV*, II, 1951, 1, p. 67 și urm.

[401] M. Petrescu-Dîmbovița și colaboratori, *op. cit.*, în *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 172 și urm.

[402] N. Zaharia, Em. Zaharia și S. Rață, *op. cit.*, în *Materiale*, VII, 1961, p. 463 și urm. și fig. 4.

[403] *Istoria României*, I, 1960, p. 802, capitol redactat de C. Daicoviciu, Em. Petrovici și Gh. Ștefan.

[404] Vezi nota 344.

[405] *Istoria României*, I, 1960, p. 694, capitol redactat de I. Nestor ; G. B. Fedorov, *op. cit.*, în *MIA*, 89, 1960, p. 168 ; I. Nestor, *op. cit.*, în *Rapports, II*, în *XI-ème Congrès... Stockholm*, 1960, p. 134.

[406] M. A. Tihanova, *op. cit.*, în *SA*, 1957, 4, p. 180.

[407] Pentru această teză vezi *Istoria României*, I, 1960, p. 694, capitol redactat de I. Nestor.

[408] I. Nestor, *op. cit.*, *Rapports, II*, în *XIème Congrès... ... Stockholm*, 1960, p. 134 ; idem, *Istoria României*, I, 1960, p. 694.

www.cimec.ro

O altă problemă, mai mult discutată, întrucît a fost mai bine cercetată, este aceea a necropolelor culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov de pe teritoriul țării noastre[409].

În ceea ce privește teritoriul Moldovei, cele mai importante necropole ale acestei culturi, cercetate metodic, pînă în prezent sînt acelea de la Izvoare (Dealul Boțeștilor)[410], Erbiceni (Dealul Cimitirului)[411], Podu-Pietriș (Dealul Balaurul)[412], Iacobenii Vechi (Pe Grind) și Lețcani[413]. Cu prilejul acestor cercetări s-a atestat pe de o parte biritualismul culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov, iar pe de altă parte caracterul amestecat al acestei culturi, constituite din elemente dacice, gotice, sarmatice și romane. Diversitatea aceasta de elemente culturale corespunde unui amestec etnic, dovedit deocamdată parțial, pentru Moldova, și pe cale antropologică[414].

În afară de necropolele amintite, cercetate metodic, prin recunoașterile arheologice recente au mai fost semnalate morminte de înhumație ale acestei culturi pe terasele inferioare de la Cristești (La nord de Stația C.F.R.) și Holboca (Cantonul nr. 283) în Bazinul Bahluiului; Lătăi-Cîmpenii (La Cimitir, Dealul Struna) în Cîmpia Jijiei Superioare; Bălteni (La Pietriș) în Culoarul Prutului și de la Dănești (La Tufari) în Podișul Moldovei Centrale. Aceste din urmă morminte fiind mai mult sau mai puțin distruse, în urma săpăturilor ocazionale nu ne pot oferi date mai precise cu privire la ritual și îndeosebi la inventarul lor. Totuși, semnalarea lor, precum și a așezărilor contemporane cu ele din apropiere, prezintă importanță pentru problema poziției geografice a necropolelor culturii Sîntana de Mureș—Cerniahov față de așezările cărora le aparțin. Din acest punct de vedere, coroborînd datele acestor cercetări cu acelea ale săpăturilor metodice efectuate la Izvoare, Erbiceni, Podu-Pietriș, Iacobeni și în alte locuri se pot trage deocamdată unele concluzii, care urmează să fie verificate și completate cu prilejul cercetărilor viitoare.

Astfel, pe baza celor constatate la Erbiceni (Dealul Cimitirului), Holboca (Cantonul nr. 283) și Lătăi-Cîmpenii (La Cimitir), se poate deduce că necropolele respective se aflau pe versanții teraselor, în fața așezărilor situate pe muchia acelorași terase. În schimb, necropola de la Podu-Pietriș (Dealul Balauru) se află pe pantele teraselor, în spatele așezării, care se continuă de la poalele pantei către șes. O situație asemănătoare, cu cimitirul în spatele așezării, este aceea de la Budești (R.S.S. Moldovenească), unde necropola ocupă podul terasei, iar așezarea marginile ei de vest, est și sud[415].

În celelalte cazuri din Moldova, nefiind indicii suficiente, este greu să se precizeze poziția necropolelor Sîntana de Mureș-Cerniahov față de așezările contemporane cu ele. În legătură cu această problemă nu ar fi exclus să se descopere și alte situații, în care necropola să nu fie neapărat pe același loc și în imediata apropiere a așezării, așa cum ar părea să fie cazul necropolei de la Izvoare, care se consideră că s-ar afla la o depărtare, este drept cam mare, de 2 km față de așezarea contemporană de pe Dealul Boțului[416].

Acestea sînt, pe scurt, unele dintre problemele care se pun în legătură cu așezările și necropolele culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov, atît în urma săpăturilor și sondajelor, cît și a recunoașterilor arheologice efectuate în Moldova.

[409] Kovács István, *A Marosszentannai népvándorláskori temető*, în *DolgCluj*, III, 1912, p. 250 și urm.; B. Mitrea *op. cit.*, în *SRIR*, I, 1954, p. 105 și urm.; Radu Vulpe, *Izvoare*, p. 43—47 și p. 276 și urm.; Bucur Mitrea și C. Preda, *Necropole din secolul al IV-lea e.n. în Muntenia*.

[410] Radu Vulpe, *Izvoare*, p. 276 și urm.

[411] Anton Nițu, Emilia Zaharia și Dan Teodor, *op. cit.*, în *Materiale*, VI, 1959, p. 536 și urm.; Em. Zaharia și N. Zaharia, *Un mormînt din epoca migrațiilor la Erbiceni*, în *AM*, I, 1961, p. 211 și urm.; D. Gh. Teodor și Em. Zaharia, *Sondajele de la Spinoasa și Erbiceni*, în *Materiale*, VIII, 1962, p. 38 și urm.

[412] N. Zaharia. Em, Zaharia și V. Palade, *Sondajul din necropola de la începutul epocii migrațiilor de la Pietriș*, în *Materiale*, VIII, 1962, p. 591 și urm.

[413] Material inedit provenind din săpătura efectuată în 1962 de către I. Ioniță la Iacobenii Vechi. Pentru Lețcani vezi Cătălina Bloșiu, *Sondajul din necropola de tip Sîntana de Mureș de la Lețcani — Iași*, în *AM*, VI, 1969, p. 137 și urm.

[414] Olga Necrasov și Maria Cristescu, *Caracterizarea antropologică a unui schelet de la Erbiceni de la sfîrșitul sec. IV e.n.*, în *AM*, I, 1931, p. 219 și urm., în care se menționează cu multă probabilitate tipul nordico-alpin.

[415] E. A. Rikman, *op. cit.*, în *MIA*, 82, 1960, p. 303.

[416] Radu Vulpe, *Izvoare*, p. 347. Avîndu-se în vedere faptul că așezările și necropolele culturii Sîntana-Cerniahov sînt de obicei apropiate, va trebui să se verifice în ce măsură între necropola de pe Dealul Izvoarelor și așezarea contemporană de pe Dealul Boțului nu este eventual și o altă așezare mai apropiată din această vreme.

www.cimec.ro

În ceea ce privește materialul arheologic descoperit cu prilejul acestor cercetări, ne interesează aici numai acela provenit din recunoașteri, care constă în cea mai mare parte din ceramică și într-o măsură foarte redusă din unelte și obiecte de podoabă.

Ceramica, prin caracteristicile ei, poate fi clasificată în următoarele categorii:

1. Vase poroase lucrate cu mîna;

2. Vase lucrate la roată, reprezentate prin speciile din pastă fină cenușie, roșie sau neagră, din pastă cenușie nisipoasă și din pastă cenușie de aspect zgrunțuros;

3. Vase romane de import.

Specia poroasă lucrată cu mîna, de tradiție străveche, este foarte rar întîlnită și uneori, din cauza stării fragmentare de conservare, nu poate fi încadrată cu precizie din punct de vedere cultural și cronologic. Dintre fragmentele mai caracteristice se deosebesc doar unele margini și funduri de oale. În afară de acestea, o mențiune aparte merită și o cățuie de tip dacic, descoperită cu ocazia recunoașterilor de la Pogărăști.

În schimb, specia fină cenușie sau cu nuanțe galbene ori brune, lucrată la roată, este foarte bine reprezentată în toate punctele de descoperire cu resturi de locuire din vremea culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov, semnalate cu prilejul acestor recunoașteri. Specia aceasta, cu puternice afinități în ceramica cenușie de caracter dacic, este lucrată dintr-o pastă fină, compactă, sonoră, bine preparată, uniform arsă și cu lustru sau slip la exterior.

Alături de această categorie ceramică, în cuprinsul unor așezări ale culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov din Moldova coexistă într-o măsură mai redusă și specia fină cenușie cu aspect cretos, caracteristică pentru perioada corespunzătoare provinciei Dacia. Numeroasele fragmente ale speciei ceramice cenușii provin din formele de vase caracteristice culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov: străchini, castroane, oale, cupe, urcioare, cești. La fel și decorul acestor vase este asemănător cu acela obișnuit pe ceramica culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov, fiind constituit în genere din dungi orizontale în relief sau adîncite, din benzi de puncte dispuse unghiular și asociate uneori cu caneluri, din cerculețe imprimate, ori din benzi de dungi lustruite, simple verticale sau învălurite, în zigzag, ori hașurat, desfășurate pe benzi mate. După caracteristicile de formă și decor, un loc aparte pare să-l dețină o cupă și mai multe fragmente de vase descoperite la Iași — str. Ciurchi[417].

De asemenea, se remarcă în mod deosebit și varianta ceramică din pastă neagră, amestecată cu cărbune, reprezentată îndeosebi prin fragmente de pahare, castroane și ulcioare, cu firnis negru lucios și ornamentate cu dungi orizontale în relief, liniuțe oblice striate și impresiuni de puncte, cercuri concentrice și rozete ștampilate, caneluri și alte motive decorative[418]. În genere, resturile de vase aparținînd acestei categorii ceramice nu sînt prea numeroase, în comparație cu acelea ale speciilor cenușii din pastă fină sau de aspect zgrunțuros. De obicei, ele fac parte din vase imitate după acelea din pastă fină cenușie, exceptînd forma de pahar conic, care este caracteristică numai pentru această variantă ceramică[419]. Întrucît categoria ceramică de culoare neagră este întîlnită numai în vremea culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov, se consideră că prezența ei în această cultură reprezintă o inovație, datorită unei influențe nordice, dinspre regiunile Vistulei și Balticii, unde ceramica de culoare neagră este foarte răspîndită încă din epoca La Tène[420].

În afară de categoriile acestea ceramice din pastă fină cenușie, roșie sau neagră, se mai întîlnesc și speciile din pastă poroasă, și îndeosebi nisipoasă sau de aspect zgrunțuros, obișnuit de culoare cenușie.

[417] După părerea lui N. Gostar, care a cercetat materialul adunat anterior și a efectuat un mic sondaj pe acest loc în 1962, acest material ceramic, cu analogii în regiunea subcarpatică și transcarpatică a R. S. S. Ucrainene, s-ar data la sfîrșitul sec. III e.n., putînd fi pus în legătură cu neamul germanic al vandalilor, a căror prezență în această regiune se poate deduce din izvoarele scrise. În cazul în care se confirmă poziția aparte a acestui grup ceramic, rămîne să se vadă dacă nu poate fi pus mai curînd pe seama taifalilor, cărora, după Gh. Diaconu, le-ar aparține și mormîntul de incinerație de la Dolhești Mari (cf. *Dacia*, N.S., VII, 1963, p. 301 și urm.).

[418] Pentru caracteristicile acestei specii ceramice vezi Radu Vulpe, *Izvoare*, p. 293 și urm.

[419] *Ibidem*, p. 313.

[420] *Ibidem*, p. 294 și 313.

www.cimec.ro

Specia din pastă fin-nisipoasă, de culoare cenușie deschis, cenușie închis, sau galben-roșcat, de tradiție mai veche, din La Tène și perioada corespunzătoare provinciei Dacia, cînd este foarte răspîndită, este reprezentată în vremea culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov prin mai puține resturi ceramice. Acestea provin în cea mai mare parte din oale cu marginile îngroșate și vase de provizie (*dolia*) și într-o mai mică măsură din castroane și alte forme de vase, cu fundul simplu sau cu suport inelar și prevăzute uneori cu torți din bandă groasă și cu șănțuiri longitudinale. Unele dintre aceste resturi de vase sînt decorate simplu cu dungi în relief sau adîncite orizontal și foarte rar învălurite.

Specia ceramică de culoare cenușie sau brun-cenușie, din pastă de aspect zgrunțuros, datorită boabelor de pietriș și a nisipului colțuros din compoziția ei, este mult mai frecventă în comparație cu categoria din pastă fin-nisipoasă, întîlnindu-se în cantitate aproape egală cu ceramica cenușie din pastă fină [421]. Majoritatea fragmentelor ceramice ale acestei specii provin din oale cu corpul rotunjit și cu marginile răsfrînte, îngroșate și prevăzute uneori cu o slabă șănțuire spre interior. Alături de acestea, se întîlnesc destul de des resturi de vase de provizie (*dolia*) cu marginile lățite bilateral, precum și foarte rar, fragmente din ulcioare și străchini. Resturile acestei categorii ceramice sînt de obicei neornamentate, exceptînd vasele de provizii decorate cu benzi de dungi adîncite orizontal și învălurit, precum și unele oale cu dungi adîncite pe umăr.

Specia aceasta ceramică de aspect zgrunțuros este caracteristică culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov, întîlnindu-se numai în complexele aparținînd acestei culturi. Din acest motiv poate fi considerată ca o adevărată fosilă directoare pentru identificarea culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov. Rămîne să se lămurească în viitor problema supraviețuirii acestei tehnici a ceramicii cenușii lucrate la roată, de origine romană, după încetarea culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov. Deocamdată, din punctul de vedere al formei vaselor, se constată că se continuă acum, cu unele modificări de ordin morfologic, în noua tehnică de preparare a pastei, unele tipuri principale de vase de tradiție mai veche dacică, cum ar fi de exemplu acelea de oale și de *dolia*.

În fine, ultima categorie ceramică, aceea a vaselor romane de import, este reprezentată printr-un număr relativ mare de resturi de amfore din pastă de culoare roș-cărămizie, roș-brună și roș-gălbuie, în amestec cu boabe de nisip de culoare uneori neagră și cu foițe de mica. După fragmentele mai caracteristice păstrate, se pare că tipul cel mai frecvent de amforă este acela de formă lunguiață cu buza îngroșată, gîtul înalt și strîmt, cu mănușile șănțuite longitudinal și cu fundul conic terminat simplu sau cu o mică concavare. Alături de acesta se mai întîlnește și tipul de amforetă, cu gîtul zvelt și larg, cu mănușile mici și corpul bombat spre partea inferioară, care se termină printr-o mică proeminență. Aceste tipuri de amfore, decorate cu dungi adîncite orizontal sau cu caneluri orizontale, sînt bine reprezentate în descoperirile de așezări și necropole din aria de răspîndire a culturii Cerniahov [422]. Pe teritoriul Moldovei resturi de amfore romane de import au fost descoperite, cu prilejul recunoașterilor recente, în 54 de puncte din următoarele localități:

a. *Bazinul Bahluiului*: Bălțați (Confluența Bahlueț-Pîrîul Gugii, Livada Gostat, La Podeț), Belcești (Dealul Hucului, Dealul Rușilor-La Imaș), Bogonos (Platoul de la SE de sat), Brătuleni (La Rîpă), Capu Rediului (La Gunoiște), Ciurea (Rîpa și Fîntîna de pe Podiș), Cogeasca Veche (Poarta Hăsnășenilor), Cotnari (Șesul Țiglăului), Crivești (La Hîrtop), Cuza Vodă (Valea Șipoțelului), Dorobanțu (Poala Dealului Șorogari-la Iezătură), Hăsnășeni (Rîpa Bărboșilor), Holboca (Peste Baltă), Iași (Cartierul Abator, Str. Aurel Vlaicu), Munteni (Cartierul Bădărău), Podu Iloaie (Dealul Henciu), Popricani (Dealu lui Humă, Dealul Vultur), Scobîlțeni (Dealul Budăi), Scopoșeni (Dealul Chescului), Sîrca (Sud de Valea Oilor), Spinoasa (Poala Catargului), Tg. Frumos (Săliștea Schitului), Vînători (Dealul Rufeni).

[421] *Ibidem*, p. 276 și urm.

[422] Relativ la descoperirea de amfore romane vezi G. B. Fedorov, *op. cit.*, în *MIA*, 89, 1960, p. 117, unde pe lîngă lista descoperirilor se discută și principalele caracteristici ale tipurilor de amfore de pe teritoriul dintre Prut și Nistru, precum și cronologia lor.

www.cimec.ro

b. *Cîmpia Jijiei Superioare*: Albeşti (La Pod), Andrieşeni (Dealul din Faţă), Bălteni (Dealul Unchetea), Bobuleşti (La Lutărie, Via din Deal), Cătămăreşti (Podul spre Brăiasca), Drăgăneşti (Coasta Drăgăneştilor), Ciulineşti (Dealul Porcului), Cîrniceni (Şcoala Veche), Epureni-Popricani (Dealul Cazacului), Ghireni (Dealul Balta Lată, Imaşul de la Stînă), Hăneşti (La Iezătură, Pe Scruntar), Iacobeni-Vlădeni (Pe Grind), Liveni (La Stîncă), Mitoc (Cotu Mic), Nichiteni (Pîrîul Calului), Săveni (Cotul Podrigei), Slobozia Hăneşti (Dealul Hodoroaia, Dealul Mălăişte), Ştefăneşti (La Brăhărie).

c. *Podişul Sucevei*: Bîra (La Sud de sat), Darabani (Iazul Bălăşescu-Cotul Ţigănimei), Mircesti (La Bulboacă), Valea Seacă (Dealul Movilei).

d. *Podişul Moldovei Centrale*: Bîrlad (Valea Seacă), Negreşti (C.A.P.), Osoi (Terasa Prutului).

e. *Depresiunea Huşi-Elan-Horincea*: Ghermăneşti (Barahoi I, Pe Dop), Măluşteni (Leaua II), Igeşti (C.A.P.), M. Kogălniceanu (La drumul Stolniceni-Rîpi), Pîhneşti (Vatra satului), Rîşeşti (Vatra satului), Şopîrleni (Valea Hîrtopului), Ţuţcani (La Grădină), Valea Greculuí (La N de sat), Valea Lupului (Lotul şcolar).

f. *Subcarpaţi*: Bălăneşti (La Cînipărie), Boloteşti (Vatra satului), Piatra Neamţ (La Lutărie), Pietroasa (Dealul bisericii).

g. *Cîmpia Siretului*: Bradu (Schit), Călimăneşti (La Budăiele cele multe), Tecuci (Cîmpul de Aviaţie, Rateş), Ţifeşti (La Grigoreşti).

Pe lîngă aceste resturi de amfore descoperite, se mai pot menţiona încă şi următoarele, care, din cauza asocierii lor cu un material ceramic puţin caracteristic, nu pot fi atribuite cu deplină siguranţă secolului IV e.n.: Ciurea (Baba Nicula), Rusenii Noi (Valea Satului) şi Vînători (Dealul Frasinului) din Bazinul Bahluiului şi Pîhneşti (La Uluci) din Depresiunea Huşilor.

De asemenea, nu ar fi exclus ca şi unele dintre descoperirile de amfore, atribuite sec. IV e.n, pe baza materialului ceramic însoţitor, să dateze dintr-o perioadă anterioară, mai ales cînd pe locul descoperirii respective sînt şi unele resturi de locuire dacică mai veche.

În orice caz, pe baza acestei răspîndiri a fragmentelor de amfore romane, descoperite în urma recunoaşterilor recente, se constată o frecvenţă mai mare a lor în cîmpia din nord-estul Moldovei, adică tocmai acolo unde au fost identificate şi cele mai multe resturi de locuire din vremea culturii Sîntana de Mureş-Cerniahov [423]. În comparaţie cu acestea, resturile de amfore din sec. IV e.n. din jumătatea de sud a Moldovei sînt într-un număr mai redus [424], spre deosebire de perioada anterioară, corespunzătoare provinciei Dacia, cînd majoritatea descoperirilor de amfore romane provine din această regiune. Să se datoreze această variaţie în frecvenţa amforelor romane, caracteristice sec. II—III şi IV, din jumătatea de nord şi de sud a Moldovei numai hazardului descoperirilor, sau eventual şi altor cauze? În legătură cu această problemă s-ar putea presupune că în sec. IV e.n., o dată cu răspîndirea masivă în jumătatea de nord a Moldovei a purtătorilor culturii Sîntana de Mureş-Cerniahov, influenţată destul de mult de către cultura romană, să se fi intensificat şi pătrunderea importurilor de amfore romane în această regiune.

Deocamdată, nestudiindu-se în mod special aceste variante de amfore romane, este dificil să se precizeze locurile lor de producere [425]. Avîndu-se în vedere descoperirea numeroaselor

[423] În afară de resturile de amfore menţionate în textul de mai sus mai pot fi amintite descoperirile de la Valea Lupului — La Movilă (M. Dinu, *op. cit.*, în *AŞUIaşi*, secţia a III-a, 1, 1955, 1—2, p. 79) în bazinul Bahluiului; Truşeşti — Pe Cuha (M. Petrescu-Dîmboviţa şi colaboratori, *op. cit.*, în *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 176) în Cîmpia Jijiei Superioare şi Podoleni (C. Matasă, *op. cit.*, în *BCMI*, XXXI, 1938, 97) în Subcarpaţi.

[424] Pe lîngă resturile de amfore menţionate mai sus, se mai cunosc cîteva exemplare provenind de la Tg. Negreşti — Cimitirul evreiesc şi Dumeştii Vechi (M. Petrescu-Dîmboviţa, Em. Bold şi M. Dinu, *op. cit.*, în *AŞUIaşi*, III, 1, 1955, 1—2, p. 23 şi 32); Poieneşti-Dealul Teilor (R. Vulpe, *op. cit.*, în *Materiale*, I, p. 289). În schimb, cu prilejul recunoaşterilor din fostele judeţe Covurlui (M. Petrescu-Dîmboviţa, *op. cit.*, în *Dacia*, VII—VIII, 1937—1940, p. 427 şi urm.) şi Tutova (C. Mateescu, *op. cit.*, în *Raport MNA*, 1944, p. 52 şi urm.), nu au fost semnalate descoperiri de acest fel.

[425] Pentru problema provenienţei importurilor romane din aria de răspîndire a culturii Cerniahov din nordul Mării Negre, vezi E. A. Sîmonovici, *op. cit.*, în *SA*, XXIX-XXX, p. 98 şi urm.

www.cimec.ro

resturi de amfore într-unul din cuptoarele de la Cîrniceni (jud. Iași), distrus prin lucrările de apă din lutăria respectivă, nu ar fi exclus ca pe lîngă amforele romane de import să fi existat și o producție locală de vase de acest tip.

Tot din categoria obiectelor romane de import găsite cu prilejul acestor recunoașteri mai fac parte și unele fragmente de pahare conice de sticlă, ornamentate la exterior cu suprafețe concave de formă eliptică, iar pe gît cu dungi mate orizontale [426]. Fragmente de asemenea pahare de sticlă s-au găsit și cu prilejul săpăturilor din așezarea de tip Sîntana de Mureș-Cerniahov de la Botoșani (Dealul Cărămidăriei).

În ceea ce privește restul materialului descoperit cu ocazia recunoașterilor recente din Moldova, mai fac parte cîteva unelte și obiecte de podoabă, dintre care unele nu pot fi atribuite cu toată siguranța culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov, întrucît tipurile respective de obiecte, durînd mai mult, nu sînt caracteristice numai pentru această cultură.

Acestei din urmă categorii îi aparțin în primul rînd cîteva unelte de fier, lut ars și piatră, descoperite în cuprinsul așezărilor cu resturi de locuire din sec. IV e.n., sau uneori în mod izolat. Dintre acestea se remarcă un brăzdar de plug din fier, găsit împreună cu resturi ceramice din sec. IV e.n. la Huși (La Epărie) și o altă piesă izolată, de același tip, de la Dănești (Dealul Șurăneștilor); două seceri de fier, dintre care una întreagă, din cuprinsul unei așezări din sec. IV e.n. de la Hăsnășeni (Rîpa Bărboșilor) și o alta fragmentară, mai puțin sigură ca datare, de la Albești (La Pod); un cuțit și două cuțitoaie de fier de la Iași (Str. Ciurchi nr. 134); un suvac de fier de la Letcani (Marginea sud-estică a satului); patru greutăți de lut ars întregi și fragmentare, dintre care trei cu o datare mai sigură, de la Iași (Str. Ciurchi nr. 134), Ghireni (Dealu Livezii), Rugînești (La Gospodărie) și una cu datare îndoielnică de la Cuza Vodă (Valea Șipoțelului); trei fusaiole de argilă, dintre care mai sigur ca datare două de la Iași (Str. Ciurchi nr. 134) și Dancu (Marginea estică a satului), și una de la Hîrlău (Valea Nicolinei), datată problematic, și, în fine, trei ascuțitoare de gresie descoperite la Iași (Str. Ciurchi nr. 134), Bălțați (SE de sat) și Rugînești (Gostat). În afară de aceste ustensile, în cuprinsul așezării din sec. IV e.n. din marginea de est a satului Dancu s-au mai găsit și numeroase bucăți de zgură, care atestă și o activitate de atelier pentru prelucrarea fierului, în vederea obținerii uneltelor necesare comunității sătești din regiunea respectivă.

Spre deosebire de aceste unelte, a căror încadrare culturală și cronologică este de cele mai multe ori dificilă, cele două fibule de bronz de tipul cu piciorul îndoit pe dedesubt, descoperite în cuprinsul așezărilor din sec. IV e.n. la Dancu (Marginea estică a satului) și Botoșani (Dealul Cărămidăriei), pot fi atribuite cu mai multă siguranță culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov.

Fibulele de acest tip sînt caracteristice îndeosebi pentru sec. IV e.n. și au o foarte mare răspîndire, din nordul Mării Negre pînă în Germania [427]. Pe teritoriul țării noastre se cunosc numeroase exemplare de fibule de acest tip, în unele morminte întîlnindu-se cîte una, pe ambii, umeri, după ritualul și portul gotic [428]. În ceea ce privește teritoriul Moldovei, se cunosc cazuri similare la Erbiceni [429].

[426] Pentru unele răspîndiri ale paharelor romane de sticlă provenind din import, a se vedea Radu Vulpe, *Izvoare*, p. 301, nota 1, unde se citează cîteva descoperiri de asemenea pahare în Muntenia, Ungaria, Cehoslovacia și R. S. S. Moldovenească; G. B. Fedorov, *Черняховская культура*, în *MIA*, 82, 1960, p. 253 și urm.

[427] Vezi R. Vulpe, *Săpăturile de la Poienești din 1949*, în *Materiale*, I, p. 437, nota 62, în care discutîndu-se originea acestui tip de fibulă, se consideră că el aparține epocii romane tîrzii și nu La Tène-ului III, așa cum s-a susținut de către Max Ebert, pe baza interpretării greșite a descoperirii de la Mariță, de lîngă Olbia. Pentru acest tip de fibulă vezi și G. B. Fedorov, *op. cit.*, în *MIA*, 89, 1960, p. 144, pl. 36, tipurile V (1) și V(2); A. K. Ambroz, *Фибулы юга европейской части СССР, II в. до н.э. — IV в.н.э.*, Moscova, 1966, tabl. 16.

[428] *Istoria României*, I, 1960, p. 690, capitol redactat de I. Nestor.

[429] În mormîntul 16, distrus în parte, se păstrau în dreptul fiecărui umăr cîte o fibulă. Pentru tipul fibulelor vezi D. G. Teodor și Em. Zaharia, *Sondajele de la Spinoasa și Erbiceni*, în *Materiale*, VIII, 1962, p. 40 fig. 5/9.

www.cimec.ro

De asemenea, dintre obiectele de podoabă, pot fi considerate ca datînd din vremea culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov și cele cîteva mărgele tubulare, rotunde și bitronconice, din pastă de sticlă de culoare albastră, rozie sau gălbuie, descoperite la Iași (str. Ciurchi nr. 134), Rusenii Noi (Sub Pădure) și Pogorăști (La Movilă), precum și o altă mărgică de calcedonie albă de la Bădeni (Movila Grădiștei).

Tot acestei culturi îi aparține și un fragment de pieptene de os, lucrat din trei plăci prinse cu nituri de bronz pe mînerul plat de formă cvasi triunghiulară, descoperit în cuprinsul așezării din sec. IV e.n. de la Iași (Fabrica de cărămidă) [430]. După forma mînerului, exemplarul de la Iași reprezintă o variantă a acestui tip de pieptene. Cele mai multe piese au placa mînerului de formă semicirculară, terminată simplu sau cu umeri laterali. Exemplare ale acestor din urmă variante, foarte răspîndite pe teritoriul României, sînt bine cunoscute și în Moldova, îndeosebi în urma descoperirilor din necropolele de la Izvoare [431], Erbiceni (Dealul Cimitirului) [432], Trușești (Pe Cuha) [433] și din alte locuri.

Recent la Bîrlad (Valea Seacă) s-au descoperit cîteva ateliere pentru producerea acestui tip de pieptene, cuprinzînd piese din corn de cerb în diferite faze de prelucrare [434].

Acestea sînt principalele rezultate obținute cu prilejul recunoașterilor recente din Moldova în cuprinsul așezărilor din sec. IV e.n., aparținînd culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov. Din prezentarea lor rezultă marea răspîndire a acestei culturi pe teritoriul Moldovei, precum și variațiile în intensitatea de locuire din diferitele subunități naturale ale acestui teritoriu. Spre deosebire de perioada imediat anterioară corespunzătoare provinciei Dacia (sec. II—III e.n.), locuirea din vremea culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov (sfîrșitul sec. III și îndeosebi sec. IV e.n.) a fost mult mai intensă în jumătatea de nord a Moldovei. Această locuire a fost însă mai puțin intensă în jumătatea de sud a Moldovei, îndeosebi în culoarul de trecere din Cîmpia Siretului, și foarte slab reprezentată în regiunea subcarpatică din mijlocul Moldovei, în importantul centru de locuire dacică din La Tène-ul III și pînă în vremea corespunzătoare provinciei Dacia inclusiv.

De asemenea, din analiza materialului ceramic și a celorlalte piese ale culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov descoperite cu ocazia acestor recunoașteri s-au identificat elementele de tradiție locală (fragmente de urne și căni din pastă fină cenușie sau gălbuie și din vase de provizie (*dolia*), din pastă nisipoasă, toate lucrate la roată, precum și de căței și oale lucrate cu mîna din pastă poroasă), alături de altele de factură gotică (resturi de ceramică neagră), sarmatică (mărgele de tip sarmatic) și romană (fragmente de amfore și pahare de sticlă).

Numai după cercetarea intensă a unor așezări ale culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov de pe acest teritoriu se va putea constata în ce măsură în aria de răspîndire a acestei culturi de pe teritoriul Moldovei pot fi deosebite variante locale, corespunzătoare elementelor caracteristice ale culturii materiale din aceste așezări. Tot cu acest prilej se va putea încerca să se lămurească în ce măsură aceste elemente culturale de origini diferite corespund și la deosebiri etnice. În legătură cu această probemă, s-a constatat că diversitatea elementelor culturale, în care predomină acelea de origine locală, corespunde și cu amestecul etnic stabilit pe cale antropologică, ca fiind constituit din elemente mediteranoide, nord-est baltice și alpine, predominînd acelea autohtone (mediteranoide) în necropolele de la Sîntana de Mureș și Spanțov [435].

Un rol în geneza acestei culturi l-au avut și sarmații [436].

În ceea ce privește prezența elementelor sarmate în cuprinsul așezărilor din vremea acestei. culturi, nu sînt încă dovezi suficiente. În afară de cîteva mărgele, și acelea nu îndeajuns de

[430] Pentru răspîndirea generală a acestui tip de pieptene vezi R. Vulpe, *Săpăturile de la Poenești din 1949*, în *Materiale*, I, 1953, p. 295, nota 21.

[431] Radu Vulpe, *Izvoare*, p. 299 și urm.

[432] D. G. Teodor și Em. Zaharia, *op. cit.*, în *Materiale*, VIII, 1962, p. 40, fig. 5/1.

[433] M. Petrescu-Dîmbovița și colaboratori, *op. cit.*, în *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 179 și fig. 9.

[434] V. Palade, *Atelierele pentru lucrat piepteni de os, din secolul al IV-lea e.n. de la Bîrlad-Valea Seacă*, în *AM*, IV, 1966, p. 261 și urm.

[435] *Istoria României*, 1960, I, p. 679 și urm., capitol redactat de I. Nestor; Olga Necrasov și Maria Cristescu, *op. cit.*, în *AM*, I, 1961, p. 221 și urm.

[436] *Istoria României*, I, 1960, p. 679 și urm., capitol redactat de I. Nestor; G. B. Fedorov, *op. cit.*, în *MIA*, 89, 1960, p. 172.

www.cimec.ro

concludente, nu s-au putut determina şi alte resturi de cultură materială de origine sarmatică, îndeosebi ceramica, care fiind fragmentată nu permite reconstituirea exactă a formelor vaselor.

În schimb, prezenţa elementelor de cultură sarmatică pe teritoriul Moldovei în această vreme este atestată în mod sigur prin descoperirile din necropolele culturii Sîntana de Mureş de la Izvoare [437] din regiunea subcarpatică, de la Erbiceni [438] din cîmpia nord-estică a Moldovei şi de la Podul-Pietriş [439] din Podişul Moldovei Centrale.

Cultura materială din sec. V—VI

Etapa următoare, corespunzătoare invaziei hunilor şi gepizilor pe teritoriul Republicii Socialiste România, este mult mai puţin atestată prin descoperiri arheologice pe teritoriul Moldovei. Astfel, înainte de cel de-al doilea război mondial se cunoşteau doar două descoperiri importante de morminte din sec. V e.n., unul la Conceşti (jud. Botoşani) [440] şi altul la N. Bălcescu — Roman [441]. Dintre acestea, mormîntul de la Conceşti, descoperit în 1811 sau 1812, cu cavou din blocuri de piatră şi cu un bogat inventar, a aparţinut, foarte probabil, unui nobil hun îngropat împreună cu calul său [442], iar acela de la Roman, descoperit în 1933, datînd din prima jumătate a sec. V e.n. şi mai modest ca inventar, a conţinut resturile unei femei înstărite de origine germană, eventual ostrogotă [443], ca şi mormîntul „princiar" contemporan de la Chiojdu din Munţii Buzăului [444].

În afară de aceste două descoperiri de morminte, nu se mai cunoştea nici o aşezare sau necropolă din această vreme pe teritoriul Moldovei.

Ulterior, în perioada de după 1949, numărul descoperirilor arheologice din sec. V—VI e.n. din Moldova a sporit într-o oarecare măsură, fără totuşi ca pe baza lor să se poată contura mai precis aspectele de cultură materială din etapa respectivă. Dintre acestea, o menţiune aparte o merită descoperirea întîmplătoare a diademei de aur lucrată în stilul „cabochon" de la Buhăeni (jud. Iaşi) din prima jumătate a sec. V e.n., care, alături de descoperirile de morminte de la Conceşti şi Roman, constituie încă o importantă dovadă arheologică din Moldova din vremea corespunzătoare invaziei hunilor [445].

De asemenea, prezintă interes descoperirea aşezărilor de la Costişa-Mănoaia [446] şi Botoşana [447], ca şi descoperirile de morminte din sec. V e.n. de la Valea Lupului (Fabrica Chimică) şi Botoşani (Dealul Cărămidăriei), făcute cu prilejul săpăturilor arheologice de pe locurile

[437] R. Vulpe, *Izvoare*, p. 42 şi urm. şi p. 276 şi urm.

[438] Anton Niţu, Emilia Zaharia şi Dan G. Teodor, *op. cit.*, în *Materiale*, VI, 1959, p. 336 şi urm.; Em. Zaharia şi N. Zaharia, *op. cit.*, în *AM*, I, 1961, p. 211 şi urm.; D. G. Teodor şi Emilia Zaharia, *op. cit.*, în *Materiale*, VIII, 1962, p. 38 şi urm.

[439] N. Zaharia, Em. Zaharia şi V. Palade, *op. cit.*, în *Materiale*, VIII, 1962, p. 591 şi urm.

[440] Al. Odobescu, *Opere complete*, IV, 1919, *Mormîntul mongolic de la Conceşti*, p. 304 şi urm.; *Istoria României*, I, 1960, p. 702 şi urm., capitol redactat de I. Nestor. Pentru discuţiile privind tezaurul de la Conceşti vezi şi Wilhelm Grünhagen, *Der Schatzfund von Gross Bodungen*, în *Römisch-Germanische Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts zu Frankfurt a. M.*, Römisch-Germanische Forschungen, Band 21, Berlin 1954.

[441] Vl. Dumitrescu, *Une tombe de l'époque des migrations des peuples près de Roman (Moldavie)*, în *RIR*, IV, 1934, p. 76 şi urm.; *Istoria României*, I, 1960, p. 704, capitol redactat de I. Nestor.

[442] *Istoria României*, I, 1960, p. 702, capitol redactat de I. Nestor.

[443] I. Nestor, *op. cit.*, *Rapports*, II, *XI-ème Congrès... Stockholm*, 1960, p. 135; idem, *Istoria României*, I, 1960, p. 703.

[444] C. C. Giurescu, *Mormîntul germanic de la Chiojdu*, în *RIR*, V—VI, 1935—1936, p. 333 şi urm.

[445] Adrian C. Florescu, *Диадема из золотой пластинки, эпохи переселения народов, найденная в Бухэени*, în *Dacia*, N.S., IV, 1960, p. 561 şi urm.; idem, *O descoperire din perioada corespunzătoare invaziei hunilor în nordul Moldovei*, în *Omagiu lui P. Constantinescu-Iaşi*, p. 127 şi urm.

[446] D. Teodor, V. Căpitanu şi I. Mitrea, *Cercetările arheologice la Mănoaia-Costişa şi contribuţia lor la cunoaşterea culturii materiale locale din secolele V—VI din Moldova*, în *Carpica*, I, 1968, p. 233 şi urm.

[447] Dan Gh. Teodor şi Gr. Foit, *Importanţa descoperirilor de la Botoşana pentru cunoaşterea secolelor V şi VI în Moldova* (în manuscris); M. Petrescu-Dîmboviţa, *Considérations sur le problème des périodes de la culture matérielle en Moldavie du VI-e au X-e siècle*, în *Revue Roumaine d'Histoire*, 2, 1967, p. 184 şi urm.

www.cimec.ro

respective, precum și cercetarea, prin sondaje, a așezărilor de la Botoșani (Dealul Cărămidăriei), Costișa (jud. Neamț) și de la Botoșana (jud. Suceava).

La Valea Lupului (Fabrica Chimică), din cele nouă morminte descoperite în 1952 și datate în sec. IV e.n., unul, de pe locul așezării de la sfîrșitul epocii bronzului [448], prin caracteristicile lui (orientarea V—E, lipsa ceramicii, brățări cu capetele îngroșate și cercei de bronz, dintre care unul cu mărgică polifațetată) poate fi încadrat în sec. V e.n., prin analogie cu descoperirile corespunzătoare din mormintele de la Botoșani (Dealul Cărămidăriei). În acest din urmă loc, prin săpăturile arheologice din 1960—1962 s-au dezvelit 22 morminte de înhumație, adînci, cu scheletele întinse pe spate, orientate de obicei V—E și mai rar NV—SE, cu inventar sărăcăcios și fără ceramică, constituit din piese de podoabă și îmbrăcăminte (fibule, cercei, ace și catarame de bronz, fragment de oglindă de metal alb, discuri perforate de lut ars și mărgele de sticlă, pastă de sticlă, os și chihlimbar), precum și unele obiecte de fier de formă neprecizată [449].

În afară de aceste morminte, cercetate metodic, cu prilejul săpăturilor de pe Dealul Cărămidăriei au mai fost descoperite și altele, care însă din nefericire au fost distruse de către unele lucrări de sapă.

Dintre obiectele din mormintele acestei necropole, deosebit de importante din punct de vedere cronologic sînt două fibule de bronz cu capul triunghiular și piciorul rombic, decorate cu adîncituri fațetate rombic, ambele descoperite într-un mormînt, în care erau dispuse după moda gotică, cîte una în dreptul fiecărui umăr. Varianta aceasta de fibulă, de origine răsăriteană, din regiunea pontică, și cu analogii pînă în prezent pe teritoriile Ungariei, Slovaciei, Niprului Mijlociu și Crimeii, datează din sec. V e.n. [450].

Pe lîngă acest tip de fibulă, corespunzător unei variante a tipului II din clasificarea lui Párducz[451], pentru încadrarea cronologică a necropolei de la Botoșani sînt importante și celelalte obiecte din inventarul mormintelor acestei necropole. Astfel, cele două variante de cercei de bronz, dintre care una cu butoni poliedrici și alta cu capetele ascuțite, corespunzătoare tipurilor I și II din clasificarea lui Párducz [452], fragmentul de oglindă din metal alb cu decor radial în relief [453], perlele mici de sticlă (pastă?) de culoare cafenie închisă aproape neagră în formă de boabe de mei și mărgelele mai mari sferice, de sticlă de culoare albastră cu puncte roșii și galbene [454], acul de bronz cu capul lățit [455] și catarama de bronz cu bucla îngroșată [456] sînt în cea mai mare parte de origine răsăriteană, datînd între sfîrșitul sec. IV și mijlocul sec. V e.n. Deci, pe baza tuturor acestor piese, necropola de pe Dealul Cărămidăriei de la Botoșani poate fi încadrată în prima jumătate a sec. V e.n., în vremea corespunzătoare invaziei hunilor.

Mormintele acestei necropole, caracterizate prin adîncimea mare a gropilor, prin orientarea predominantă V—E a scheletelor cu craniile normale sau deformate în formă de turn

[448] M. Petrescu-Dîmbovița și colaboratori, *Șantierul Hlincea-Iași*, în *SCIV*, V 1954, 1—2, p. 250 și urm. și fig. 11/1—4 (raport M. Dinu); *ibidem*, p. 250, se menționează prima epocă a fierului, căreia se considera pe atunci că-i aparține cultura Noua, în loc de sfîrșitul epocii bronzului.

[449] Emilia Zaharia și N. Zaharia, *Contribuții la cunoașterea culturii materiale din secolul al V-lea e.n. din Moldova în lumina săpăturilor de la Botoșani*, în *AM*, VI, p. 167 și urm.; idem, *Rezultatul săpăturilor din așezarea și necropola din sec. IV—V e.n. de la Botoșani-Dealul Cărămidăriei* (manuscris).

[450] M. Párducz, *Archäologische Beiträge zur Geschichte der Hunnenzeit in Ungarn*, în *ActaArch*, XI, 1959, 1—4, p. 374 și urm.; Ioachim Werner, *Beiträge zur Archäologie des Attila Reiches*, München, 1956, p. 21 și pl. 49/5.

[451] M. Párducz, *op. cit.*, în *ActaArch*, XI, 1959, 1—4, p. 374 și urm.

[452] *Ibidem*, p. 376. După părerea autorului tipul I, cu analogii în sudul U.R.S.S. și Caucaz, s-a introdus în Ungaria dinspre est, ca și tipul II, care după cum a arătat J. Werner are aceeași origine răsăriteană, eventual bosforană.

[453] Pentru acest tip de oglindă, tot de origine răsăriteană, vezi M. Párducz, *op. cit.*, p. 373. Autorul, bazîndu-se pe lucrările lui J. Werner și I. Covrig, prezintă pe scurt problemele legate de răspîndirea, originea, cronologia și apartenența etnică a acestui tip de oglindă de la cimitirul de la Csongrád, corespunzător, după Werner, tipului Čmi-Brigetio.

[454] M. Párducz, *op. cit.*, în *Acta Arch*, XI, 1—4, 1959, p. 366, în care se menționează perle similare din mormîntul nr. 6 de la Bodrogmonostorszeg.

[455] *Ibidem*, p. 372, în care se citează analogii din unele morminte de la Bodrogmonostorszeg și Bandul de Cîmpie.

[456] Pentru acest tip de catarămă vezi M. Párducz, *op. cit.*, p. 377 și urm., în care sînt menționate exemplare din bronz, fier și os, susținîndu-se, pe baza analogiilor de la Kerci, că tipul acesta de catarămă este caracteristic pentru sfîrșitul sec. IV și începutul sec. V e.n.

www.cimec.ro

sau de tip „aymaras" [457] și prin inventarul lor sărăcăcios, lipsit de ceramică, se deosebesc de mormintele din necropolele culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov și în parte și de acelea ale sarmaților. Deci, din acest punct de vedere se constată schimbări în ritualul înmormîntărilor din sec. V e.n. față de acele ale sec. IV. În ce măsură în aceste schimbări de ritual se reflectă și deosebiri etnice este greu deocamdată să se precizeze numai pe baza cercetărilor arheologice. Pentru aceasta este necesar să se apeleze și la studiul antropologic al scheletelor descoperite în necropola de pe Dealul Cărămidăriei de la Botoșani [458]. Deocamdată au fost studiate deformările craniene (de către M. Cristescu), neputîndu-se însă preciza dacă ele corespund unor categorii sociale din cadrul aceleiași populații sau eventual unor triburi diferite [459].

În orice caz, deși prin caracteristicile principale ale ritualului de înmormîntare mormintele acestea se deosebesc de acelea ale grupului Sîntana de Mureș-Cerniahov, totuși prin unele detalii, cum ar fi de exemplu obiceiul de a se introduce două fibule în mormînt, cîte una în dreptul fiecărui umăr, după moda gotică, se poate deduce că este prezentă, în continuare, o tradiție gotică, în legătură poate cu o pătură subțire de ostrogoți căreia, după cum s-a arătat mai sus, s-a presupus că-i aparțin probabil mormintele „princiare" de la Roman și Chiojd, precum și alte descoperiri de morminte de pe teritoriul României din vremea invaziei hunilor.

Această ipoteză pare să fie confirmată și prin numărul relativ mare de obiecte de origine răsăriteană din inventarul mormintelor necropolei de la Botoșani. Prezența lor aici în prima jumătate a sec. V e.n., după înfrîngerea goților de către huni, poate fi interpretată în sensul unei componente germanice de origine ostrogotă, care, alături de huni și de alte elemente etnice, a influențat fondul local, contribuind la geneza unui grup cultural nu încă îndeajuns de bine precizat pe teritoriul Moldovei. În afară de aceasta, contrastul dintre inventarul sărăcăcios al mormintelor de la Botoșani și acela bogat al mormintelor de la Concești și Roman [460] se explică prin accentuarea contradicțiilor sociale din această etapă a democrației militare, în care se aflau hunii și populațiile supuse de către ei.

Paralel cu cercetarea metodică a necropolei din sec. V e.n. de pe Dealul Cărămidăriei de la Botoșani, s-au efectuat săpături și în cuprinsul așezării de pe același loc, din spatele necropolei, aducîndu-se unele contribuții prețioase cu privire la locuirea din perioada cuprinsă între sec. I—IV e.n. și, eventual, în parte și din sec. V e.n. [461].

Pe baza resturilor ceramice din cuprinsul așezării culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov de pe acest loc, datate într-o fază tîrzie a sec. IV e.n. și, eventual, în parte, în sec. V e.n., este deocamdată prematur să se precizeze, din cauza caracterului restrîns al acestor cercetări, după cum pe drept cuvînt s-a arătat și de cei care au săpat acolo, dacă ceea ce aparține sec. V e.n. reprezintă aici ultima fază a culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov sau eventual este în legătură cu o fază a altei culturi încă neprecizate.

Relativ la această problemă, prezintă interes și sondajele efectuate recent în așezarea de la Botoșana (jud. Suceava [462]). În urma cercetărilor din această așezare, care sînt în continuare, s-au identificat locuințe în formă de bordeie, care, după caracteristicile inventarului ceramic, sînt ulterioare culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov și mai vechi decît aspectul Șipot-Suceava din nordul Moldovei, datînd probabil din a doua jumătate a sec. V e.n. sau eventual sec. V—VI e.n. Majoritatea resturilor ceramice din această așezare provin din oale lucrate cu mîna, cu pereții subțiri și bulbucați pe ambele fețe, dintr-o pastă grosieră de culoare negricioasă, cu pietricele și șamotă în compoziție. Pe lîngă această categorie ceramică, se mai întîlnește și specia ceramicii nisipoase, care este reprezentată însă printr-un număr mult mai restrîns de fragmente. În afară de aceste bordeie din sec. V—VI e.n., s-a găsit aici și o locuință de suprafață din sec. IV e.n., aparținînd, după conținutul ei, în mod sigur culturii Sîntana de Mureș.

[457] O. Necrasov, M. Cristescu și S. Antoniu, *Considerații asupra practicii deformării artificiale a craniului și a modificărilor morfologice consecutive*, în *AȘUIași*, XIII, 1967, 1, p. 35 și urm.

[458] *Ibidem.*

[459] *Ibidem.*

[460] *Istoria României*, I, 1960, p. 702 și 704, capitol redactat de I. Nestor.

[461] Vezi nota 449 de mai sus.

[462] Săpături efectuate în anii 1962—1969 de către D. G. Teodor și Gr. Foit.

www.cimec.ro

În urma acestor cercetări se poate deduce că resturile ceramice din pastă fină cenușie sau de aspect zgrunțuros, din cuprinsul acestei așezări, pot fi considerate ca derivînd din speciile ceramice corespunzătoare ale culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov. În orice caz, prin predominarea speciei ceramice lucrate cu mîna, care oarecum se generalizează în comparație cu specia nisipoasă, așezarea de la Botoșana se deosebește de așezările de la Botoșani (Dealul Cărămidăriei) și Bratei, aparținînd probabil unei variante, care, în stadiul actual al cercetărilor din Moldova, pare să fie ceva mai tîrzie decît descoperirile din prima jumătate a sec. al V-lea e.n. din necropola și așezarea de la Botoșani. Din acest motiv presupunem ca probabilă încadrarea cronologică a așezării de la Botoșana în a doua jumătate a sec. V e.n. sau eventual sec. V—VI, cu toate că, spre deosebire de necropola de la Botoșani (Dealul Cărămidăriei), lipsesc aici pînă în prezent elemente mai sigure de datare.

În cazul în care se confirmă această datare a resturilor de locuire din așezarea de la Botoșana, ar rezulta ca în evoluția culturii materiale din sec. V—VI e.n. din nordul Moldovei să se poată deosebi două etape, dintre care una mai veche, din prima jumătate a sec. V e. n., corespunzătoare necropolei și eventual în parte așezării de la Botoșani (Dealul Cărămidăriei), și o alta mai nouă, din a doua jumătate a sec. V e.n. și eventual sec. V—VI e.n., ilustrată prin așezarea de la Botoșana.

Acestea sînt unele din principalele rezultate ale săpăturilor și sondajelor din Moldova cu privire la perioada atît de puțin cunoscută a sec. V—VI e.n.

Datele acestor cercetări sînt completate într-o oarecare măsură și prin rezultatele recunoașterilor arheologice recente de pe teritoriul Moldovei.

Astfel, prin aceste cercetări de suprafață s-au identificat resturi de locuire din sec. V și eventual V—VI în 12 stațiuni din următoarele 11 localități:

a. *Bazinul Bahluiului*: Buțuluc (În Țarnă), Iași (Bariera Cîrlig, Str. Ciurchi nr. 134), Mogoșești (Dealul Bățului), Păușești (În fața Cantonului silvic).

b. *Cîmpia Jijiei Superioare*: Cîrniceni (Cimitirul Vechi), Nichiteni (Pîrîul Calului).

c. *Podișul Moldovei Centrale*: Osoi (Terasa Prutului).

d. *Depresiunea Huși-Elan-Horincea*: Bîrlălești (La Arie), Blăgești (Brezina II).

e. *Subcarpați*: Costișa (Mănoaia).

În afară de acestea, au mai fost identificate 8 așezări din următoarele 8 localități, cu resturi de locuire din sec. IV—V sau eventual sec. V (?):

a. *Bazinul Bahluiului*: Cogeasca Veche (La Moară), Dorobanțu (Poala Dealului Șorogari — La Iezătură).

b. *Cîmpia Jijiei Superioare*: Botoșani (Dealul Cărămidăriei), Cișmea (La Movile), Focuri (Podu lui Grunzu), Hănești (La Iezătură).

c. *Depresiunea Hușilor*: Ghermănești (Barahoi II), Rîșești (Vatra satului).

La Nichiteni (jud. Botoșani), în punctul denumit La Pîrîul Calului din Cîmpia Jijiei Superioare, s-a semnalat o necropolă cu morminte de înhumație care datează din sec. IV și continuă eventual pînă în sec. VI, după cum o atestă în primul rînd o fibulă de bronz cu placa semicirculară, prezentînd analogii apropiate în așezarea de la Soporul de Cîmpie [463].

Tot din această vreme mai datează și alte descoperiri de obiecte izolate din Bazinul Bahluiului, dintre care două mărgele din pastă de sticlă descoperite la Ciurbești (Bîrca II) și Tăutești (În Zof), iar cea de-a treia o constituie un pieptene bilateral de os, fragmentar, descoperit la Iași (Bariera Cîrlig) [464].

Dintre toate aceste descoperiri, în lucrarea de față ne interesează în primul rînd acelea care constau din așezări a căror încadrare cronologică în sec. V sau eventual V—VI e.n., bazată în

[463] D. Protase, *Șantierul arheologic Soporul de Cîmpie*, în *Materiale*, VIII, p. 534, fig. 7.

[464] Piepteni bilaterali s-au găsit la Spanțov, vezi S. Morintz și C. Preda, *Săpăturile de la Spanțov*, în *Materiale*, V, 1959, p. 168, fig. 4/3; Anton Točik, *Nove nalezy z Doby Stahovania Narodov na Juhozápadnom Slovensku*, în *Študijné zvesti*, Nitra, 1962, p. 217.

www.cimec.ro

mod exclusiv pe caracteristicile ceramicii, este deocamdată provizorie, urmînd să fie verificată prin cercetările viitoare. Cu acest prilej se va preciza în ce măsură este justificată atribuirea așezărilor de la Buțuluc, Cîrniceni, Osoi și Costișa secolului V e.n., iar a acelora de la Mogoșești, Păușești și Lunca secolelor V—VI e.n. De asemenea, tot prin aceste cercetări se va lămuri mai bine încadrarea cronologică și culturală a resturilor de locuire din așezările de la Botoșani, Ghermănești, Rîșești și Blăgești, datate în mod nesigur în sec. IV—V sau V (?) e.n.

Deocamdată, considerînd în bloc aceste descoperiri de așezări mai mult sau mai puțin sigure din sec. V și V—VI e.n., se desprinde concluzia că cele mai multe dintre așezările din această perioadă au fost identificate în jumătatea de nord a Moldovei și numai în număr cu totul redus în restul teritoriului din jumătatea de sud a acestei regiuni, lipsind cu totul în cîmpia joasă a Siretului, unde, de altfel, exceptînd teritoriul roman de la Barboși, s-au găsit și foarte puține resturi de locuire din sec. III și IV e.n.

În stadiul actual al cercetărilor, este dificil să se precizeze cauzele cărora li se datorește împuținarea și chiar lipsa așezărilor în secolele amintite din „Cîmpia" și „Colinele" joase din sudul Moldovei. Să se datoreze această situație faptului că regiunea respectivă, constituind un culoar principal de trecere pentru neamurile în migrație dinspre răsărit, prezenta nesiguranță pentru o locuire mai intensă și de lungă durată? În caz afirmativ, s-ar pune în legătură cu aceasta și prezența capului de pod de la Barboși în prima jumătate a sec. IV e.n., pentru apărarea teritoriului roman din Dobrogea.

Din punct de vedere topografic, din cele 11 așezări datate în sec. V și eventual V—VI e.n., 9 sînt situate pe terase inferioare (Iași, Păușești, Cîrniceni, Osoi, Costișa și Bîrlălești) sau cîmpii joase (Buțuluc) și numai 2 pe margine de podiș (Blăgești și Mogoșești). De asemenea, cele 8 așezări atribuite sec. IV—V sau V (?) se află pe terase inferioare și locuri mai joase. Deci, din această repartiție topografică a așezărilor din sec. V și V—VI rezultă în mod sigur că aproape toate sînt situate pe locuri joase și numai în cazuri cu totul rare ocupă și locuri cu poziție ceva mai înaltă. Din acest punct de vedere, se constată o legătură strînsă cu așezările din perioada anterioară, corespunzătoare culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov, care, după cum s-a arătat mai sus, ocupau cu predilecție aceleași terenuri joase.

Mai mult încă, marea majoritate a așezărilor din sec. V și V—VI, precum și din sec. IV—V și eventual V (?), se află pe aceleași locuri cu așezările din perioada anterioară, aparținînd culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov. Este posibil ca această continuitate de locuire în cuprinsul acelorași așezări în sec. IV și V sau V—VI e.n. sau lipsa de continuitate pentru unele dintre așezările din aceste secole să fie în legătură cu procesul complicat istoric, etnic și social-economic care a avut loc în condițiile înfrîngerii și emigrării goților, în urma tulburărilor produse de invazia hunilor. În aceste împrejurări istorice, de la sfîrșitul sec. IV e.n. și din prima jumătate a sec. V e.n., în învălmășeala produsă prin invazia hunilor este posibil ca o parte a societății autohtone din regiunile mai retrase, împădurite și mai greu accesibile, precum și altele din locuri mai puțin deschise, de o mai slabă circulație și cu terenuri bune pentru agricultură, să fi continuat să viețuiască pe locurile așezărilor anterioare, în timp ce marea majoritate din zonele expuse să fi părăsit vechile așezări, durînd altele noi[465].

Tipul de locuință caracteristic pentru așezările din această vreme pare să fi fost bordeiul, după cum o dovedesc săpăturile de la Botoșana și Costișa din Moldova, precum și săpăturile de la Moroști, Bratei și Soporul de Cîmpie din Transilvania. Bordeiele de la Botoșana, nu prea adînci și cu cuptoare din lespezi de piatră, în formă de potcoavă, într-unul din colțuri, se aseamănă cu semibordeiele din perioada următoare, Șipot—Suceava, din sec. VI—VII e.n. Prin aceste caracteristici așezarea de la Botoșana se apropie mai mult de așezările din faza Șipot-Suceava, datîndu-se mai curînd în sec. V—VI decît în prima jumătate a sec. V e.n.

În sprijinul acestei datări s-ar putea invoca și faptul că în așezarea de la Botoșana predomină specia ceramică lucrată cu mîna, spre deosebire de așezarea de la Bratei unde această

[465] I. Nestor, *op. cit.*, în *Rapports*, II, *XIème Congrès, Stockholm, 1960*, p. 134; idem, *Istoria României*, I, 1960, p. 700.

www.cimec.ro

specie este foarte rar întîlnită, fiind în schimb frecventă categoria lucrată la roată din pastă fină cenușie, cu sau fără lustru, ori cu aspect de ciment [466].

Pentru celelalte așezări recent identificate prin recunoașteri, este caracteristică specia ceramicii nisipoase și fără lustru, lucrată la roată, care este reprezentată prin fragmente provenind îndeosebi din următoarele forme de vase : a) oale și borcane din pastă cu nisip, pietricele și scoici sfărîmate în compoziție, cu marginea îngroșată, ușor răsfrîntă și decorate pe umăr cu o dungă orizontală în relief, iar pe corp cu alte dungi adîncite orizontal sau învălurit și b) vase de provizie (*dolia*) cu marginile îngroșate și rotunjite, decorate cu benzi de dungi adîncite învălurit sau în zigzag. Această categorie din pastă fin-nisipoasă este ilustrată deocamdată mai bine prin descoperirile de ceramică din așezările de la Buțuluc și Costișa, datate în sec. V e.n., precum și în unele din mormintele necropolei de la Nichiteni, care pe baza fibulei cu placă semicirculară pot fi atribuite celei de-a doua jumătăți a sec. al V-lea și începutului sec. al VI-lea. Avîndu-se în vedere asocierea acestei categorii ceramice în unele descoperiri cu specia cenușie fină sau cu aspect de ciment, derivată din ceramica culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov din sec. IV e.n., precum și cantitatea redusă de ceramică grosolană lucrată cu mîna din aceste descoperiri, cum este cazul și la Bratei, s-ar putea presupune, pînă la noi dovezi, că descoperirile în care predomină specia cu microprundiș lucrată la roată se datează cu precădere în prima jumătate a sec. V e.n. În felul acesta s-ar putea deosebi , și pe baza ceramicii, două faze în evoluția culturii materiale din sec. V și VI e.n. pe teritoriul Moldovei, dintre care una mai veche, de la sfîrșitul sec. IV și prima jumătate a sec. V, în care predomină ceramica lucrată la roată, din pastă cenușie, cu sau fără lustru ori cu aspect de ciment, cu unele legături evidente în ceramica grupului Sîntana de Mureș-Cerniahov, și o alta mai nouă, din sec. V—VI, caracterizată printr-o frecvență mai mare a ceramicii grosolane lucrate cu mîna, care se va generaliza în etapa următoare a culturii slave de tip Șipot.

În ceea ce privește specia ceramică cenușie fină, precum și aceea cu aspect de ciment, ambele bine documentate la Bratei, au fost identificate și în unele așezări din Moldova, îndeosebi la Buțuluc și Costișa, atestîndu-se prin aceasta menținerea lor aici în mod sigur cel puțin pentru prima jumătate a sec. V e.n. În ce măsură aceste categorii ceramice au fost utilizate și mai tîrziu în Moldova, în sec. V—VI e.n., este deocamdată greu să se precizeze, din lipsă de cercetări speciale. La aceasta se mai poate adăuga și dificultatea izvorîtă din faptul că unele din așezările din sec. V și VI e.n., aflîndu-se pe locurile așezărilor mai vechi, din sec. IV e.n., ale grupului Sîntana de Mureș-Cerniahov, este greu să se separe în toate cazurile cu certitudine resturile ceramice care provin din vase lucrate din pastă fină sau cu aspect de ciment din sec. V sau eventual V—VI e.n., de acelea din sec. IV e.n., din care au derivat.

În afară de ceramică, care este elementul cel mai caracteristic pentru așezările din sec. V sau V—VI e.n. identificat cu prilejul recunoașterilor recente din Moldova, s-au mai găsit, tot cu ocazia acestor cercetări, următoarele obiecte din sec. V e.n. : un fier de plug, cu analogie la Bratei[467], în cuprinsul așezării de la Buțuluc ; un pieptene bilateral de os, la Iași-Bariera Cîrlig[468], și două mărgele din sticlă, dintre care una mai mare de la Tăutești (În Zof), ovală, de culoare albastră și cu buline roșii, cu analogii în necropola de la Botoșani, și o alta mai mică, de la Ciurbești (Dealul Bîrca II), circulară, de culoare albastră și decorată cu o dungă roșie în relief, aplicată învălurit.

[466] Pentru aceste categorii ceramice de la Bratei vezi Eugenia Zaharia, *Sondajele de la Bratei din 1959*, *Materiale*, VIII, p. 623 și urm. ; idem, *Săpăturile de la Dridu...*, p. 79 și urm.

[467] *Ibidem*, p. 627, fig. 7/3.

[468] Pentru unele răspîndiri și cronologia acestui tip de pieptene vezi Dorin Popescu, *Cercetări arheologice în Transilvania*, în *Materiale*, II, 1956, p. 78; S. Morintz și C. Preda, *Săpăturile de la Spanțov*, în *Materiale*, VI 1959, p. 169, unde se accentuează asupra semnificației deosebite pe care o are prezența peiptenului bilateral de os în complexul Sîntana de Mureș-Cerniahov din sec. IV e.n., lăsîndu-se deschisă problema atît a vechimii acestui tip de pieptene în sec. IV e.n., cît și a posibilității datării întregului complex de la Spanțov într-o perioadă ceva mai nouă decît sec. IV e.n., avîndu-se în vedere faptul că acest tip de pieptene se datează în mod curent începînd cu sec. V e.n. ; M. Párducz, *op. cit.*, în *AÉ*, 85, 1958, p. 34 ; idem, *op. cit.*, în *ActaArch*, XI, 1—4, 1959, p. 366, în care se arată că tipul acesta de pieptene este comun în descoperirile de morminte gepide din Cîmpia Ungariei.

www.cimec.ro

Acestea sînt principalele rezultate care se pot desprinde din analiza puținului material documentar relativ la sec. V și eventual V—VI e.n., provenit în urma recentelor cercetări arheologice din Moldova. În stadiul actual al cercetărilor din această regiune, avîndu-se în vedere caracterul în genere limitat al săpăturilor arheologice din așezările și necropolele din perioada respectivă, nu poate fi vorba întotdeauna de concluzii definitive, ci mai mult de ipoteze de lucru, care urmează să fie verificate cu prilejul cercetărilor viitoare. Așa este cazul, în primul rînd, cu încercarea de periodizare a culturii materiale din această vreme în două etape, dintre care una mai veche, din ultimele două decenii ale sec. IV e.n. și din prima jumătate a sec. V e.n., și o alta mai nouă, datată în general în sec. V—VI.

Prima din aceste etape corespunde invaziei și dominației hunilor, căreia i se datorează încetarea în mare parte a culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov.

Din această vreme, pe lîngă mormîntul hunic de la Conceşti și cel presupus ostrogotic de la Roman, descoperite mai demult, datează diadema de aur de la Buhăeni, precum și o serie de așezări și necropole, identificate prin recunoașterile recente, dintre care mai importante par să fie acelea de la Buțuluc, Botoșani și Nichiteni.

De asemenea, s-a presupus că tot datorită pătrunderii hunilor pe teritoriul Moldove s-ar fi construit de către Atanaric și valul de la Ploscuțeni-Stoicani[469].

Unele descoperiri de așezări din această vreme situate pe locul altora mai vechi, aparținînd culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov, pot constitui, după cum s-a arătat mai sus, o dovadă că nu toată populația la năvala hunilor și-a părăsit așezările, mai ales în cazul în care în aceste așezări sînt prezente forme de cultură materială (îndeosebi ceramica) derivate din acelea ale culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov[470].

Pe de altă parte, nu orice piesă de origine răsăriteană, de caracter hunic, din această vreme poate fi pusă în mod exclusiv pe seama hunilor, întrucît piesele de acest fel puteau fi foarte bine vehiculate și prin ostrogoții din solda hunilor sau fugiți din calea lor[471]. De altfel, prin acești ostrogoți s-a menținut probabil și tradiția gotică după care se utilizau două fibule pentru îmbrăcăminte, așa cum se atestă prin descoperirile din necropola de la Botoșani, în care sînt multe elemente de podoabă și îmbrăcăminte de origine răsăriteană, introduse aici probabil prin filiera ostrogotă.

Alături de elementele de cultură materială străine, de origine răsăriteană, răspîndite pe teritoriul Moldovei în special prin huni sau ostrogoți, s-au menținut în continuare într-o măsură încă insuficient cunoscută și altele, locale, de tradiție mai veche, derivate din grupul cultural Sîntana de Mureș-Cerniahov. Acestea din urmă, prin analogie cu cele descoperite la Bratei, Ipotești, Cîndești și București-Ciurel[472], pot constitui, cu toată rezerva impusă de caracterul încă limitat al cercetărilor arheologice pentru perioada respectivă din Moldova, dovezi relative la persistența populației locale în Moldova în vremea corespunzătoare invaziei hunilor, cu toate perturbările provocate de această invazie în spațiul carpato-dunărean. În felul acesta, se poate nădăjdui ca prin intensificarea cercetărilor arheologice din așezările și necropolele din această vreme din Moldova să se aducă unele contribuții relativ la populația locală, pentru care, în izvoarele scrise, exista doar menționea controversată a lui Zosimos potrivit căreia Theodosius I a obligat în 381 pe carpo-daci, care împreună cu un grup de sciri (germani) au atacat imperiul, să se reașeze la nord de Dunăre[473].

De asemenea, în legătură cu această problemă, unele contribuții pot fi aduse și prin cercetările antropologice. Din acest punct de vedere, deocamdată, este semnificativă coexistența în necropola de la Botoșani a scheletelor cu craniile nedeformate, alături de acelea cu două tipuri de deformări (în formă de turn și de tip „aymaras").

[469] Radu Vulpe, *Despre valul din Moldova de Jos și „Zidul" lui Atanarik*, în *SCIV*, I, 1950, 2, p. 163 și urm.; idem, *Le vallum de la Moldavie inférieure et le „mur" d'Athanaric*, Gravenhage, 1957.

[470] *Istoria României*, I, 1960, p. 704, capitol redactat de I. Nestor.

[471] *Ibidem.*

[472] *Ibidem.*

[473] *Ibidem*, p. 700.

www.cimec.ro

Nu știm încă în ce măsură în aceste deosebiri de ordin antropologic din necropola de la Botoșani se reflectă și o diversitate etnică, lucru de altfel posibil, avîndu-se în vedere complexitatea etnică din perioada respectivă. În orice caz, din punct de vedere istoric, prezența hunilor, ca și a altor neamuri în migrație, nu exclude, ci din contra întărește presupunerea existenței unei populații agricole supuse[474].

A doua etapă din evoluția culturii materiale din această perioadă, datată în mod provizoriu deocamdată în sec. V—VI, corespunde stăpînirii gepizilor de pe teritoriul unei părți a Daciei[475].

În ceea ce privește teritoriul Moldovei, lăsînd la o parte ipoteza relativ la eventualitatea localizării în nordul Moldovei a luptei din 249 e.n. dintre goți și gepizi, la Galtis, lîngă Auha, precum și înlăturarea limitei de est a extinderii gepizilor pe teritoriul Moldovei, prin identificarea de către unii a rîului Flutausius, citat de Jordanes, cu Siretul, în loc de Olt, cum pare să fie mai probabil[476], nu au fost puse în discuție alte mărturii din izvoarele scrise relativ la extinderea gepizilor pe acest teritoriu. În afară de aceasta, pe baza descoperirilor arheologice s-a restrîns întinderea teritoriului ocupat de gepizi numai la o parte a Transilvaniei.

Deci, prin identificarea rîului Flutausius cu Oltul, în loc de Siret, și din lipsa materialelor arheologice de caracter gepidic din Moldova[477] rezultă că descoperirile arheologice din sec. V—VI e.n. de la Botoșana, Costișa și din alte locuri, datînd mai mult sau mai puțin sigur din această vreme în Moldova, nu pot fi puse în legătură, în nici un caz, cu gepizii. Pentru încadrarea lor cronologică și culturală sînt necesare mai multe materiale arheologice, provenind din descoperiri închise. Din acest punct de vedere, interesează nu numai ceramica lucrată cu mîna, ci și cea la roată, precum și alte elemente caracteristice de inventar.

Deocamdată, pe baza săpăturilor din așezarea de la Botoșana, se cunoaște ceva mai bine specia ceramică lucrată cu mîna și într-o măsură mai redusă aceea fin-nisipoasă produsă la roată. Prin caracteristicile ei, specia ceramică lucrată cu mîna se deosebește în parte de ceramica executată în aceeași tehnică din vremea culturilor Sîntana de Mureș-Cerniahov (sec. IV e.n.) și Șipot-Suceava (sec. VI—VII). Din nefericire, nu se cunoaște în Moldova decît superficial categoria aceasta ceramică din prima jumătate a sec. V e.n., de cînd datează necropola de la Botoșani, din inventarul căreia lipsește cu totul pînă în prezent ceramica. Din acest motiv nu se știe în ce măsură ceramica lucrată cu mîna din așezarea de la Botoșana continuă aceeași categorie ceramică din prima jumătate a sec. V e.n.

Pe de altă parte, unele dintre fragmentele ceramice lucrate la roată din așezarea de la Botoșana nu sînt încă suficient de concludente pentru a putea fi atribuite, cu toată siguranța, acestei perioade.

Datorită acestor cauze, precum și faptului că din izvoarele scrise nu se pot desprinde informații istorice cu privire la teritoriul Moldovei în această perioadă, cuprinsă între mijlocul sec. V e.n. și acela al sec. VI e.n., sînt dificultăți atît în ceea ce privește încadrarea culturală și cronologică a acestor descoperiri, cît și relativ la apartenența etnică a purtătorilor culturii respective. În legătură cu această din urmă problemă nu ar fi exclus ca resturile acestea de cul-

[474] Vezi pentru această ipoteză *Istoria României*, I, 1960, p. 701, capitol redactat de I. Nestor.

[475] În legătură cu problema extinderii stăpînirii gepide în Dacia s-au exprimat diferite păreri, față de teza generală, potrivit căreia această stăpînire s-ar fi exercitat asupra întregii Dacii în perioada 454—566 (C. Daicoviciu, *La Transylvanie dans l'antiquité*, București, 1945, p. 207). Tot astfel I. Nestor, în capitolul *Vom dem Abzug der Römer aus Dakien bis zur slawischen Einwanderung*, p. 135, din *Raports, II, Congrès Stockholm*, 1962, redactat cu C. Daicoviciu, constată ocuparea în etape a unei părți a Transilvaniei de către gepizi, cu începere de la sfîrșitul sec. V e.n., neexcluzînd ipoteza unei stăpîniri politice și militare a acestora asupra populației daco-romane. K. Horedt, în capitolul *Gepizii* din tratatul de *Istoria României*, p. 709, susține că gepizii au fost prea puțin numeroși pentru a-și extinde stăpînirea asupra întregii Dacii, așa cum a arătat Iordanes. În fine, C. Daicoviciu (*Din Istoria Transilvaniei*, I, 1960, p. 40) pune la îndoială dominația efectivă a gepizilor în Transilvania, întrucît centrul puterii lor era în afara Daciei, pe cursul mijlociu al Tisei și Dunării și la Sirmium în sud-estul Panoniei.

[476] K. Horedt, *Lupta de la Galtis lîngă Auha*, în *Omagiu lui Constantin Daicoviciu*, 1960, p. 287 și urm.; *Istoria României*, I, p. 705 (K. Horedt).

[477] După părerea lui M. Párducz de la Budapesta, unele resturi ceramice lucrate la roată din pastă fin-nisipoasă cenușie, descoperite la Hîrlău (Valea Nicolinei) și Scopoșeni (Dealul Cheșcului), prezintă caracteristicile ceramicii gepide.

www.cimec.ro

tură materială să fi aparţinut populaţiei locale dintr-o perioadă imediat anterioară pătrunderii slavilor pe teritoriul Moldovei.

De rezolvarea acestei probleme depinde precizarea substratului cultural şi etnic găsit de către slavi în momentul pătrunderii lor pe acest teritoriu.

Cultura materială din sec. VI—X

Perioada cuprinsă între sec. VI şi X prezintă o deosebită importanţă, întrucît în această vreme, în urma convieţuirii populaţiei daco-romane cu slavii şi a asimilării treptate a acestora din urmă de către localnici, s-a desăvîrşit procesul propriu-zis al formării poporului şi limbii române[478].

Cu toată importanţa excepţională pe care o prezintă această perioadă pentru problema etnogenezei poporului român, totuşi în istoriografia din trecut nu i s-a acordat atenţia cuvenită, cercetarea limitîndu-se numai la interpretarea izvoarelor scrise şi a datelor de ordin lingvistic. A. D. Xenopol, încercînd să trateze problema slavă, a fost acuzat de N. Densuşianu ca fiind „diletante în literatura istorică şi întroducător al teoriei slaviste în literatura română"[479].

La rîndul ei, cercetarea arheologică a acestei probleme a fost aproape total neglijată.

De abia în ultimii 20 de ani, o dată cu avîntul luat de cercetările arheologice în domeniul orînduirii feudale, s-a dat pentru prima dată în ţara noastră atenţia cuvenită studierii resturilor de cultură materială din sec. VI—X e.n.

În cadrul acestor cercetări arheologice efectuate pe aproape tot teritoriul României, un loc important îl ocupă acelea din Moldova, ale căror rezultate ne interesează aici în mod deosebit.

În ceea ce priveşte istoricul acestor cercetări din Moldova, menţionăm că primele descoperiri mai importante de resturi de locuire din sec. VII—X s-au făcut în 1951 cu prilejul recunoaşterilor arheologice efectuate în cuprinsul aşezării de la Hlincea de lîngă Iaşi[480]. Interesul deosebit pe care-l prezentau aceste descoperiri a justificat pe deplin începerea unor cercetări arheologice metodice pe locul respectiv. În acest scop s-au efectuat aici săpături metodice din 1952 şi pînă în 1954 inclusiv, sub conducerea unui colectiv de arheologi de la Muzeul de istorie a Moldovei şi de la Institutul de arheologie al Academiei[481].

Alte săpături importante pentru lămurirea acestei probleme s-au făcut de către arheologii Muzeului de istorie a Moldovei la Spinoasa (Poala Catargului) în jud. Iaşi, în anii 1956—1958[482], după un sondaj preliminar din 1953, şi la Dăneşti (La Islaz) în jud. Vaslui, în anul 1958[483].

[478] Pentru această importantă problemă, vezi *Istoria României*, I, 1960, p. 775 şi urm. (C. Daicoviciu, Em. Petrovici şi Gh. Ştefan); C. Daicoviciu, *op. cit.*, *Tribuna*, VI, 26 (282) din 18.VI.1962; idem, *Zur Frage der Entstehung der rumänischen Sprache und des rumänischen Volkes*, în *Nouvelles études d'histoire*, Bucureşti, 1960, p. 91 şi urm.; idem, *La formation du peuple roumain et de sa langue*, Bucureşti, 1959.

[479] Cf. Al. Grecu, *Bulgaria în nordul Dunării în veacurile al IX—X-lea*, în *SCIM*, I, 1950, p. 223.

[480] Aceste descoperiri provin din cercetările de suprafaţă executate de N. Zaharia în 1951.

[481] M. Petrescu-Dîmboviţa şi colaboratori, *Şantierul Hlincea-Iaşi*, în *SCIV*, IV, 1953, 1—2, p. 312 şi urm.; idem, *Şantierul arheologic Hlincea-Iaşi*, în *SCIV*, V, 1954, 1—2, p. 233 şi urm.; idem, în *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 687 şi urm.

[482] B. Mitrea şi colaboratori, *Şantierul arheologic Suceava-Cetatea Neamţului*, în *SCIV*, V, 1954, 1—2, p. 315 (raport Trifu Martinovici); Anton Niţu şi Dan G. Teodor, *Raport asupra sondajului din aşezarea prefeudală de la Spinoasa*, în *Materiale*, V, 1959, p. 485 şi urm.; Anton Niţu, Emilia Zaharia şi Dan G. Teodor, *Sondajul din 1957 de la Spinoasa-Erbiceni*, în *Materiale*, VI, 1959, p. 531 şi urm.; D. G. Teodor şi Em. Zaharia, *Sondajele de la Spinoasa şi Erbiceni*, în *Materiale*, VIII, 1962, p. 35 şi urm.

[483] M. Petrescu-Dîmboviţa şi Em. Zaharia, *Sondajul arheologic de la Dăneşti*, în *Materiale*, VIII, 1962, p. 52 şi urm.

www.cimec.ro

În afară de aceste cercetări, deosebit de importante au fost săpăturile arheologice din așezările de la Suceava (La Șipot, Curtea Domnească și Drumul Național)[484], efectuate cu întrerupere între anii 1953 și 1963 de către arheologii de la Institutul de arheologie al Academiei în colaborare cu alții de la Muzeul de istorie a Moldovei, precum și acelea din 1963, din cuprinsul așezării de la Lozna[485], executate în cadrul Muzeului de istorie a Moldovei.

Paralel cu săpăturile arheologice s-au efectuat în Moldova și numeroase recunoașteri în vederea identificării așezărilor și necropolelor din perioada secolelor VI—X e.n.[486].

Pe baza tuturor acestor cercetări s-a reușit să se aducă o serie de contribuții deosebit de prețioase cu privire la locuirea autohtonă și slavă din secolele VI—X e.n. de pe teritoriul Moldovei. Astfel, pe lîngă urmărirea răspîndirii resturilor de cultură materială din această vreme, s-au obținut date valoroase cu privire atît la periodizarea culturii materiale din așezările secolelor VI—X e.n., cît și în legătură cu caracteristicile așezărilor și culturii materiale din fiecare perioadă a etapei respective.

În ceea ce privește necropolele din această vreme, cu toate încercările făcute, nu s-a reușit încă să se cerceteze nici una, deși s-au semnalat cîteva prin unele descoperiri întîmplătoare din centrul Moldovei[487].

În lucrarea de față ne interesează în primul rînd așezările din sec. VI — X identificate prin recunoașteri, pentru a căror încadrare cronologică și culturală s-a ținut seama de principalele rezultate ale cercetărilor arheologice atît din România, cît și din țările vecine.

În stadiul actual al cercetărilor cu privire la periodizarea culturii din sec. VI—X din Moldova, aproape toate descoperirile de așezări din sec. VI—X din acest teritoriu pot fi încadrate în cele două etape principale ale culturii materiale din această perioadă: 1) Șipot-Nezvisko (sec. VI—VII e.n.) și 2) Hlincea (sec. VII—VIII e.n.), determinate pe baza cercetărilor arheologice din ultima vreme din Moldova[488].

O importanță deosebită în stabilirea periodizării culturii materiale de pe teritoriul Moldovei pentru intervalul cuprins între sfîrșitul sec. VI și începutul sec. X prezintă săpăturile recente din așezările situate în următoarele puncte din orașul Suceava: La Șipot și Parc (sec. VI—VII); Curtea Domnească (sec. VII) și Drumul Național (primul nivel de la sfîrșitul sec. VII și începutul sec. VIII; nivelul al doilea din sec. VIII—IX și nivelul al treilea din sec. IX—X)[489].

Prin cercetările recente din aceste puncte de la Suceava, pe de o parte s-au verificat rezultatele de ordin cronologic și cultural obținute îndecsebi în urma săpăturilor de la Hlincea și Spinoasa, iar pe de alta s-a coborît data descoperirilor slave din Moldova la sfîrșitul sec. al VI-lea. În ceea ce privește data finală a resturilor de locuire prefeudală de la Suceava, încă insuficient stabilită pe baza descoperirilor din cel de-al treilea nivel de locuire de la Drumul Național, ea a fost mai bine precizată în urma săpăturilor arheologice la Hlincea, Spinoasa și Dănești, după cum se va expune mai jos.

[484] Mircea D. Matei, *Contribuții la cunoașterea ceramicii slave de la Suceava*, în *SCIV*, X, 1959, 2, p. 409 și urm.; idem, *Славянские поселения в Сучаве*, în *Dacia*, N.S., 1960, IV, p. 375 și urm.; idem, *Die slavischen Siedlungen von Suceava (Nordmoldau, Rumänien)*, în *SlA*, X, 1, 1962, p. 149 și urm.; D. G. Teodor, *Contribution archéologique à la civilisation slave de la haute époque sur le territoire situé entre les Carpathes Orientaux et le Pruth*, în *Atti del VI Congresso Internazionale delle scienze preistoriche e protoistoriche*, Roma, 1962.

[485] D. G. Teodor și I. Mitrea, *Cercetări arheologice în așezarea prefeudală de la Lozna-Dorohoi*, în *AM*, IV, 1966, p. 279 și urm.

[486] Pentru rezultatele unora din aceste recunoașteri cu privire la perioada dintre sec. VI și X vezi N. Zaharia, *op. cit.*, în *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 289/XI și 291/XXI; idem, *op. cit.*, în *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 897 și urm.; M. Petrescu-Dîmbovița, Em. Bold și M. Dinu, *op. cit.*, în *AȘUIași*, secția a III-a, 1, 1955, 1—2, p. 23—24, 33, 38; A. Florescu, *op. cit.*, în *AȘUIași*, secția a III-a, 1, 1955, 1—2, p. 53, 56 și 62.

[487] Pentru Vutcani, informație D. Gh. Teodor. Fibula de tip 2 C, după J. Werner, din această necropolă, descoperită întîmplător în 1958, este menționată de I. Nestor, în *L'établissement des Slaves en Roumanie à la lumière de quelques découvertes archéologiques récentes*, în *Dacia*, N.S., V, 1961, p. 438, nota 19.

[488] M. Petrescu-Dîmbovița, *op. cit.*, în *Revue roumaine d'histoire*, 2, 1967, p. 184. Autorul menționează, pe lîngă aceste două faze, încă alte două, mai vechi: Botoșana (sec. V—VI), despre care este vorba în capitolul anterior d n prezenta lucrare și faza corespunzătoare fibulei digitate de la Iași-Crucea lui Ferentz și eventual începutului etapei Șipot-Nezvisko, la care se face mențiune și în acest capitol.

[489] Vezi nota 484.

www.cimec.ro

În afară de așezările mai bine cunoscute din aceste două etape din evoluția culturii materiale de pe teritoriul Moldovei, este posibil să mai fi existat și alte urme slave dintr-o fază mai veche decît acelea din etapa Șipot-Suceava, de la mijlocul sec. VI e.n., după cum pare să sugereze fibula digitată de bronz aurit, descoperită întîmplător mai de mult la Iași, pe locul denumit Crucea lui Ferentz, de la poala dealului Galata, și mai ales fibula digitată găsită pe același loc cu prilejul sondajului din 1964[490]. După I. Nestor, care a postulat pentru prima dată existența în Moldova a unor resturi de locuire slavă mai vechi decît acelea de la Șipot-Suceava[491], fibula digitată de la Crucea lui Ferentz, corespunzătoare grupei II A Werner și cu analogii mai apropiate la Cluj-Cordoș și Dinogetia, reprezintă o replică slavă a unor prototipuri mai vechi germanice[492]. Această concluzie, la care a ajuns autorul pe baza studiului amănunțit asupra fibulelor digitate din spațiul carpato-dunărean și Peninsula Balcanică, impune remanierea clasificării fibulelor slave elaborată de J. Werner, precum și restructurarea opiniei relativ la răspîndirea în masă a acestui tip de fibulă exclusiv dintr-un centru ant din bazinul Niprului Mijlociu[493].

Pe de altă parte, existența unor resturi de locuire slavă pe teritoriul Moldovei, anterioare etapei Suceava-Șipot din sec. VI—VII, pare cu atît mai probabilă, cu cît s-au descoperit recent la Ipotești (jud. Olt) în Muntenia, urme de locuire slavă mai vechi decît acelea de la Monteoru[494]. După I. Nestor, aceste din urmă resturi de locuire slavă, prin caracteristicile ceramicii, prezintă importanță atît pentru problema largii răspîndiri a tipului Praga și variantelor lui în sec. VI e.n., cît și pentru teza relativ la dezvoltarea locală, sub influența mediului autohton, a trăsăturilor esențiale ale ceramicii slave din cultura Hlincea[495].

Cu alt prilej, I. Nestor a scos în evidență și legăturile ceramicii de la Ipotești cu aceea a culturii Moreşti, subliniind rolul culturii Moreşti în ceea ce privește transmiterea ceramicii de tehnică superioară, lucrată la roată și cu decor de linii orizontale sau învălurite, slavilor timpurii, care nu au preluat aceste elemente de tehnică și decor direct din ceramica romano-bizantină, ci din aceea a culturii locale din spațiul carpato-dunărean[496]. Aceeași opinie este exprimată și de Mircea Matei cu prilejul analizei ceramicii slave de la Șipot-Suceava[497].

Deci, pe baza acestor considerente, pare destul de probabil să se identifice și în Moldova resturi de locuire slavă de la mijlocul și din a doua jumătate a secolului al VI-lea, anterioare

[490] Această fibulă a fost reprodusă pentru prima dată de N. Zaharia, M. Petrescu-Dîmbovița și Em. Zaharia, *op. cit.*, în *AȘUIași*, VII, 1956, 2, p. 8, fig. 3. Ea a fost apoi studiată în mod amănunțit, din punct de vedere morfologic și stilistic, de I. Nestor, *op. cit.*, *Dacia*, N.S., V, 1961, p. 438 și urm. În sondajul executat de D. G. Teodor în 1964 la Crucea lui Ferentz s-a descoperit o a doua fibulă digitată, de același tip.

[491] I. Nestor, *op. cit.*, în *Dacia*, N.S., V, 1961, p. 433.

[492] I. Nestor, *Les données archéologiques et le problème de la formation du peuple roumain*, în *Revue roumaine d'histoire*, 3, 1964, p. 383 și urm. Vezi și A. Petre *Fibulele digitate la Histria*, în *SCIV*, 16, 1965, 1, p. 82 (partea I), și *SCIV*, 16, 1965, 2, p. 275 și urm., (partea a II-a)după care acest tip de fibule este un produs al unor ateliere romano-bizantine; D. G. Teodor, *La population autochtone dans les régions est-carpatiques de la Roumanie pendant le V-ème—X-ème siècles de n.è.*, la *Al VII-lea Congres international de științe pre- și protoistorice*, Praga, 1966; M. Petrescu-Dîmbovița, *op. cit.*, în *Revue roumaine d'histoire*, 2, 1967, p. 184.

[493] I. Nestor, *op. cit.*, *Al XVII-lea Congres*, Praga, 1966.

[494] *Ibidem*, p. 448; idem, *op. cit.*, în *Rapports*, II, *XIème Congrès, Stockholm*, 1960, p. 295, nota 75.

[495] I. Nestor, *op. cit.*, în *Dacia*, N.S., V, 1961, p. 448. După M. Comșa tipul Praga propriu-zis are o arie de răspîndire limitată la sudul Germaniei occidentale, Boemia, Moravia, Slovacia de vest și sudul Poloniei, în timp ce tipul înrudit Jitomir-Corceak este caracteristic pentru regiunile de pe Valea Pripetului și de pe cursul mijlociu al Niprului, prezentînd analogii în ceramica slavă din așezarea de la Șipot-Suceava și cimitirul de incinerație de la Sărata Monteoru (M. Comșa, *SCIV*, XI, 1960, 1, p. 159 și urm.). De asemenea, după M. Comșa este puțin probabilă teza relativ la dezvoltarea pe baze locale a celui mai vechi aspect Hlincea I — Luka Raikovețkaia din complexe de tipul Sărata Monteoru (*ibidem*, p. 163). După autoare, această ipoteză ar putea fi acceptată eventual numai pentru cultura slavă din teritoriile de nord ale țării, care a fost influențată continuu de triburile slave din vecinătate, din sud-vestul U.R.S.S. și nu și pentru cultura corespunzătoare din regiunea Dunării inferioare, unde a fost activă și influența culturii populației locale (*ibidem*, p. 163 și urm.). În ceea ce ne privește, considerăm că sînt dovezi că ne găsim în fața unei evoluții locale din a doua jumătate a sec. VI și pînă la începutul sec. X. Din acest motiv sîntem de părere acum că diferitele aspecte ale culturii materiale din această perioadă reprezintă mai curînd etape ale unui proces de durată mai lungă din acest spațiu în cursul căruia factorul local a exercitat o influență asupra elementului slav.

[496] I. Nestor *op. cit.*, în *Rapports*, II, *XI-ème Congrès, Stockholm, 1960*, p. 138, nota 75.

[497] Mircea D. Matei, *op. cit.*, *SlA*, *X*, 1, 1962, p. 170.

www.cimec.ro

acelora datate cu ajutorul fibulei din bordeiul 2 de la Şipot-Suceava la sfîrşitul sec. al VI-lea şi în prima jumătate a sec. al VII-lea.

Din nefericire, cercetările de suprafaţă şi sondajele efectuate pînă în prezent pe locul denumit La Crucea lui Ferentz nu au dus încă la identificarea aspectului de cultură materială de la mijlocul secolului al VI-lea. Prin cercetările de pe acest loc au fost descoperite resturi ceramice lucrate cu mîna, de factură slavă, din faza Şipot-Suceava, alături de altele mai tîrzii lucrate la roata înceată şi decorate cu dungi adîncite orizontal, de aspect local, care prin caracteristicile tehnicii pastei şi decorului par a fi de tip protodridu. În afară de aceste resturi ceramice lucrate la roata înceată, mai sînt şi alte cîteva, executate în aceeaşi tehnică dintr-o pastă însă mai compactă, de aspect zgrunţuros, conţinînd granulaţii de calcită şi nisip colţuros, uneori cu bobul negru, care aparţin tot fazei Şipot-Suceava. Alte materiale ceramice de acest fel au fost găsite cu prilejul sondajului efectuat pe acest loc în 1964 de către D. Teodor, cînd au fost date la iveală două semibordeie din etapa Şipot-Nezvisko, din care unul conţinea o altă variantă a tipului de fibulă digitată.

Avîndu-se în vedere urmele clare de locuire de pe acest loc, se poate spera ca prin cercetările viitoare să se găsească aici şi altele mai vechi decît acelea semnalate, a căror limită cronologică inferioară să coboare eventual pînă către mijlocul sec. al VI-lea e.n., cînd se plasează în timp fibula digitată de la Crucea lui Ferentz. Pînă atunci, chiar aceste resturi de locuire, identificate recent aici, faţă de cele cunoscute mai de mult, din secolele XI—XII, aparţin secolelor VI—VII, după care, cum se ştie, a fost semnalată o intensă locuire în etapa următoare Hlincea, de cînd datează cunoscuta aşezare din apropiere, de pe celălalt mal al Nicolinei, situată între poala vestică a dealului Cetăţuia şi satul Hlincea. Ca şi aceasta din urmă, aşezarea din dreptul Crucii lui Ferentz, distrusă în mare parte în jumătatea sa estică prin săpăturile pentru cărămidărie, ocupă tot o poziţie joasă, fiind situată pe terasa inferioară a Nicolinei, la acelaşi nivel cu aşezarea de la Hlincea. De asemenea, ea a avut în faţă acelaşi şes băltit al Nicolinei, iar în spate probabil pădurile de pe promontoriul dealului Galata.

Tot în secolul al VI-lea al e.n., dintr-o fază anterioară etapei Şipot-Suceava, mai datează şi resturile ceramice lucrate la roată, dintr-o pastă densă, de aspect zgrunţuros, conţinînd nisip, din aşezarea de la Rediu-Tătar (Via Teodorescu), care prin caracteristicile ei de tehnică prezintă apropieri de ceramica lucrată la roată a grupului Ipoteşti-Cîndeşti, analizat recent mai amănunţit de V. Teodorescu[498].

Din lipsă de cercetări, nu se cunoaşte încă geneza acestei specii ceramice pe teritoriul Moldovei, neputîndu-se preciza în ce măsură ea s-a dezvoltat pe baza tradiţiei locale din etapa anterioară, cum pare probabil, şi dacă a suferit sau nu, îndeosebi în jumătatea de sud a Moldovei, influenţa ceramicii romano-bizantine, aşa cum se presupune pentru specia lucrată la roată a grupului Ipoteşti-Cîndeşti[499].

În sprijinul legăturilor cu lumea romano-bizantină mai pot fi invocate fibula de bronz de tip romano-bizantin de la Bîrlăleşti (Cetăţuia)[500] şi cîteva monede de bronz surfrapate, din vremea lui Justinian de la Stînceşti (La Salcîmi)[501], Botoşana şi alte locuri. O a doua fibulă de bronz de acelaşi tip a fost descoperită în mod izolat în stratul de cultură al aşezării de la Şipot-Suceava, cu prilejul săpăturilor efectuate acolo în 1961[502]. În ceea ce priveşte moneda bizantină

[498] V. Teodorescu, *Despre cultura Ipoteşti-Cîndeşti în lumina cercetărilor arheologice din nord-estul Munteniei (regiunea Ploieşti)*, în *SCIV*, 15, 1964, 3, p. 485 şi urm. De asemenea vezi şi Vl. Zirra, *Contribuţii la problema permanenţei şi continuităţii populaţiei autohtone pe teritoriul Bucureştilor şi în regiune (a doua jumătate a sec. III e.n.—sec. VII e.n.)*, comunicare la conferinţa pe ţară a arheologilor din România, 1961 ; şi Valeriu Leahu, *Raport asupra săpăturilor arheologice efectuate în 1960 la Căţelu Nou*, în *Cercetări arheologice în Bucureşti*, 1963, p. 42 şi urm.

[499] Vezi Margareta Constantiniu şi P. I. Panait, *Săpăturile de la Bucureştii Noi, din 1960*, în *Cercetări arheologice în Bucureşti*, 1963, p. 98.

[500] Această piesă inedită, descoperită recent de Ghenuţă Coman, se păstrează în colecţiile arheologice de la Murgeni.

[501] Determinarea monedei de la Stînceşti s-a făcut de către B. Mitrea de la Cabinetul numismatic al Institutului de arheologie al Academiei. Moneda de la Botoşana a fost descoperită în săpătură.

[502] Informaţie D. Gh. Teodor.

www.cimec.ro

de bronz de la Justinian, datată din 547/8, de la Stînceşti este a doua din această vreme cunoscută pînă în prezent pe teritoriul Moldovei[503].

Prezenţa acestor monede bizantine pînă departe în nordul Moldovei, ajunse aici prin schimburi sau pe alte căi, atestă larga răspîndire a monedelor bizantine de bronz în perioada de înflorire a circulaţiei lor din vremea lui Justinian[504]. Poate tot în acest fel, nu întotdeauna clar, să se fi răspîndit aici şi alte monede bizantine de bronz din sec. VII, cunoscute mai de mult din descoperirile de la Cudalbi[505] şi Movileni[506] (jud. Galaţi).

În orice caz, identificarea resturilor de ceramică lucrată la roată pe teritoriul Moldovei prezintă importanţă, întrucît prin analogie cu descoperirile corespunzătoare de ceramică din grupul Ciurel-Ipoteşti-Cîndeşti, ele pot constitui dovezi relativ la cultura locală din vremea pătrunderii aici a slavilor.

În legătură cu această problemă nu se ştie în ce măsură cultura locală este atestată şi prin unele elemente de tehnică şi formă ale ceramicii slave lucrate cu mîna[507].

Soluţionarea acestor probleme este mai dificilă în Moldova şi Transilvania, datorită cercetărilor mai puţin numeroase, spre deosebire de Muntenia, unde, în urma săpăturilor mai intense din aşezările sec. VI şi VI—VII, reiese din ce în ce mai clar, pe baza studierii tipului de locuinţe şi a ceramicii, prezenţa autohtonilor, precum şi în ce a constat contactul lor cu slavii[508].

Faza Şipot-Suceava. Pe teritoriul Moldovei, după etapa de locuire din sec. VI e.n., atestată istoriceşte şi deocamdată numai postulată din punct de vedere arheologic, urmează o alta mai bine documentată arheologic, cunoscută în genere sub denumirea de Şipot-Suceava, după staţiunea eponimă cercetată mai intens[509]. Această etapă, corespunzătoare fazei Suceava I a din periodizarea culturii materiale de la Suceava stabilită de M. Matei, a fost datată, pe baza ceramicii şi îndeosebi a fibulei digitate din cuprinsul unui bordei, la sfîrşitul sec. VI şi în prima jumătate a sec. VII[510]. În parte ea a fost sincronizată şi cu etapa Monteoru, denumită astfel după marea necropolă de incineraţie de la Sărata-Monteoru, care începe aproximativ în aceeaşi vreme cu etapa Şipot-Suceava şi durează pînă în a doua jumătate a sec. VII inclusiv[511]. Complexele arheologice de la Şipot-Suceava (inclusiv Suceava-Parc) şi Sărata-Monteoru, aparţinînd acestor două etape, sînt foarte apropiate între ele prin tipul de fibulă digitată[512]. În schimb, ele se deosebesc în parte, întrucît ceramica din necropola de la Sărata-Monteoru nu numai că se apropie prin caracteristicile ei de formă şi tehnică de aceea de la Şipot-Suceava, dar o şi depăşeşte pe aceasta din urmă[513].

[503] Dan Gh. Teodor, *Elemente şi influenţe bizantine în Moldova în secolele VI—XI*, în *SCIV*, 21, 1970, 1, p. 112 şi urm. nota 76.

[504] Irimia Dimian, *Cîteva descoperiri monetare bizantine pe teritoriul R.P.R.*, în *SCN*, I, 1957, p. 203 şi urm.

[505] Idem, *op. cit.*, p. 190 şi urm., pentru 28 de exemplare de la Anastasius I (491—518) şi Justin (518—527).

[506] *Ibidem*, p. 194 şi urm., pentru 26 de monede de la Tiberiu II Constantin (578—587) şi Mauriciu Tiberiu (582—602).

[507] Pentru problema influenţei exercitate de localnici asupra ceramicii slave lucrate cu mîna, cercetată recent de Vlad Zirra, vezi Margareta Constantiniu şi P. I. Panait, *op. cit.*, *Cercetări arheologice în Bucureşti*, 1963, p. 103 şi urm.

[508] Pentru această problemă vezi V. Teodorescu, *Despre cultura Ipoteşti-Cîndeşti în lumina cercetărilor arheologice din nord-estul Munteniei (regiunea Ploieşti)*, în *SCIV*, XV, 1964, 4, p. 485 şi urm.; idem, *La culture Ipoteşti-Cîndeşti (V-ème — VI-ème siècle de n.e.)*, comunicare la *Al VII-lea Congres Internaţional de ştiinţe preistorice şi protoistorice*, Praga, 1966; Vl. Zirra şi Gh. Cazimir, *Unele rezultate ale săpăturilor arheologice de pe cîmpul Boja din cartierul Militari*, în *Cercetări arheologice din Bucureşti*, 1963, p. 71; Valeriu Leahu, *op. cit.*, în *Cercetări arheologice în Bucureşti*, 1963, p. 43; N. Constantiniu şi P. P. Panait, *op. cit.*, în *Cercetări arheologice în Bucureşti. 1963*, p. 98; D. Teodor *La population autochtone dans les régions est-carpathiques de la Roumanie pendant le V-ème — X-ème siècle de n.e.*, comunicarea la *Al VII-lea Congres internaţional de ştiinţe preistorice şi protoistorice de la Praga*, 1966.

[509] Vezi nota 484 de mai sus.

[510] Pentru cronologia aşezării de la Şipot-Suceava, vezi Mircea D. Matei, *op. cit.*, *SIA*, X, 1962, 1, p. 167; M. Chişvaşi-Comşa, *Unele concluzii istorice pe baza ceramicii din sec. VI—XII*, în *SCIV*, VIII, 1957, 1—4, p. 268, nota 9; Mircea D. Matei, *op. cit.*, în *SCIV*, X, 1959, 2, p. 428 şi urm.; Ion Nestor, *op. cit.*, în *Dacia*, N.S., V, 1961, p. 434, nota 12; I. Nestor, *Slavii pe teritoriul R.P.R. în lumina documentelor arheologice*, în *SCIV*, X, 1959, 1, p. 51 şi urm.; Maria Comşa, *Slavii pe teritoriul R.P.R. în secolele VI—IX în lumina cercetărilor arheologice*, în *SCIV*, X, 1959, 1, p. 66.

[511] Pentru raportul cronologic dintre descoperirile slave de la Suceava-Şipot şi Sărata-Monteoru vezi I. Nestor, *op. cit.*, în *Dacia*, NS, V, 1961, p. 436 şi urm.

[512] *Ibidem*, p. 436.

[513] *Ibidem*, p. 437.

www.cimec.ro

Pe de altă parte, considerîndu-se că ceramica de la Monteoru este parțial contemporană cu aceea din a doua jumătate a sec. VII de la Curtea Domnească și Drumul Național-Suceava (Suceava I b din periodizarea lui M. Matei) [514], se poate deduce că data ei finală corespunde eventual, în parte, cu aspectul Dorobanțu de la începutul culturii Hlincea[515]. Deci, pe baza acestor sincronizări ar rezulta că etapei Monteoru i-ar corespunde resturi de locuire nu numai din etapa Șipot-Suceava, ci și eventual de la începuturile culturii Hlincea.

Aproximativ din aceeași vreme cu descoperirile de locuire de la Suceava (Șipot și Parc) și în parte și de la Monteoru, datează resturile de locuire din sec. VI-VII de pe teritoriul actual al orașului București (Dealul Mihai Vodă, Curtea Veche, Fundeni, Dămăroaia, Ciurel, Cățelul Nou, Străulești)[516], Valea Budurească de lîngă Mizil [517], unele descoperiri din Dobrogea [518], precum și numeroase așezări sau necropole de tip Band-Moreşti din „perioada gepidică" a Transilvaniei [519].

Din regiunile vecine cu țara noastră, cele mai caracteristice descoperiri din etapa Șipot-Suceava sînt cele de la Nezvisko pe Nistrul Superior din regiunea subcarpatică a R.S.S. Ucrainene [520]. De asemenea, tot aceleiași etape îi aparține, cu multă siguranță, și o serie de descoperiri slave timpurii din zona de silvostepă și pădure a R.S.S. Moldovenești, în special dintre Nistru și Răut, datate în general în sec. VI-VIII sau VI-VII [521].

În stadiul actual al cercetărilor din Moldova, caracteristicile așezărilor și culturii materiale din etapa Șipot-Suceava sînt cunoscute mai bine în urma săpăturilor efectuate în stațiunea eponimă. Astfel, în ceea ce privește tipul de așezare, caracteristic pentru stațiunea de la Șipot-Suceava este poziția joasă pe care o are în cuprinsul terasei inferioare de pe dreapta pîrîului Cacaina. Întinderea exactă a acestei așezări încă nu a fost precizată. Din cele constatate cu prilejul săpăturilor efectuate pe locul respectiv rezultă că o parte însemnată din această așezare a fost distrusă prin deranjamentele provocate de locuirea feudală din sec. XV și XVI [522].

Tipul de locuință caracteristic pentru această așezare este acela de bordei rectangular cu pereții simpli, fără urme de chirpic, cu podeaua nefățuită și cu o vatră de piatră într-unul din colțuri [523]. Pînă în prezent s-au dezvelit 20 asemenea locuințe în așezarea de la Șipot, dispuse în șiruri la intervale nu prea mari. Din acest punct de vedere, cel puțin atît cît se cunoa-

[514] Pentru această etapă vezi Mircea D. Matei, *op. cit.*, *SlA*, X, 1962, 1, p. 168.

[515] Pentru acest aspect determinat pentru prima dată de Maria Comșa, pe baza studiului ceramicii din așezarea de la Hlincea, și datat în sec. VII și început sec. VIII, vezi M. Comșa, *Slavii de răsărit pe teritoriul R.P.R. și pătrunderea elementului romanic în Moldova pe baza datelor arheologice*, în *SCIV*, IX, 1958, 1, p. 77 și urm.

[516] Valeriu Leahu, *op. cit.*, *Cercetări arheologice în București, 1963*, p. 34 și urm.; M. Constantiniu și P. I. Panait, *op. cit.*, *Cercetări arheologice în București, 1963*, p. 79 și urm.

[517] Victor Teodorescu și Vasile Dupoi, *Din cercetările arheologice în Valea Budurească, com. Vadul Săpat, raionul Mizil, regiunea Ploiești*, comunicare la a IV-a Sesiune de comunicări științifice a muzeelor, 1968.

[518] Ultimul nivel de locuire de la Histria, datat prin monede de la Focas și Heraclios; Mircea D. Matei, *op. cit.*, *SlA*, p. 167; A. Petre, *Предварительные сведения в связи с хронологией могильника в Пятра Фрекэцей*, în *Dacia*, N. S., VI, 1962, p. 215 și urm.; comunicare în manuscris la Seminarul româno-bulgar de arheologie din oct. 1962 de la București. După autor, slavii au pătruns în Dobrogea și Peninsula Balcanică în sec. VII, după slăbirea imperiului romano-bizantin. La discuțiile care au urmat după această comunicare, Gh. Ștefan a considerat ca probabilă prezența slavilor aici și în sec. VI în primul rînd în teritoriile din interior, unde noii veniți s-au amestecat cu autohtonii, și nu în cetățile pontice locuite cu precădere de populația romano-bizantină.

[519] *Istoria României*, I, 1960, p. 785, capitol redactat de C. Daicoviciu, Em. Petrovici, Gh. Ștefan; C. Daicoviciu, *op. cit.*, în *Tribuna*, VI, 26 (282), din iunie 1962.

[520] Cercetătorul Dan Gh. Teodor, luînd în considerație asemănarea pînă aproape de identitate a caracteristicilor formelor ceramice de tip Praga din ambele complexe, propune denumirea de Șipot-Nezvisko.

[521] G. B. Fedorov, *op. cit.*, în *MIA*, 89, 1960, p. 180 și urm., în care se menționează 30 de asemenea descoperiri pe teritoriul R. S. S. Moldovenești, dintre care mai importante sînt acelea din depunerile inferioare ale horodiștilor de la Echimăuți și Alcedar și din siliștile de la Lopatna, Brănești I și Cobusca Veche. Ultimul strat cu resturi de locuire slavă timpurie din horodiștile de la Echimăuți și Alcedar și din siliștea de la Lopatna a fost distrus în mare parte prin deranjamentele din sec. IX—XI. Autorul încearcă să determine epoca și cultura din fiecare perioadă, inclusiv și din aceea slavă timpurie, cu ajutorul metodei statistice. Pentru descoperirile din această vreme, semnalate prin cercetările de suprafață din R. S. S. Moldovenească, vezi G. B. Fedorov, *op. cit.*, *Учёные записки*, т. VI, Chișinău, 1957.

[522] Mircea D. Matei, *op. cit.*, în *SlA*, X, 1962, 1, p. 150.

[523] *Ibidem*, p. 152 și urm. Anton Nițu, Emilia Zaharia și Dan Teodor, *op. cit.*, *în Materiale*, VI, 1959, p. 534.

www.cimec.ro

ște pînă în prezent la Șipot-Suceava, este o deosebire față de așezarea de la Hlincea, în care locuințele sînt dispuse în grupuri mici și mult distanțate între ele.

Pe baza descoperirilor de la Șipot-Suceava s-au precizat și trăsăturile caracteristice ale culturii materiale slave timpurii din Moldova, pentru care pînă acum cele mai apropiate analogii provin din așezarea de la Nezvisko. Analizîndu-se tehnica de lucru și formele ceramice lucrate cu mîna, din etapa Șipot-Suceava, s-a determinat componenta slavă a culturii respective, la baza căreia stă aspectul Jitomir-Korceak contemporan cu tipul Praga propriu-zis [524]. Prin prezența acestei variante a ceramicii slave de pe teritoriul Moldovei și mai la est pînă în regiunea Niprului se includ aceste teritorii în aria de răspîndire a ceramicii slave timpurii. În acest fel, prin marea răspîndire a acestei ceramici, precum și prin celelalte caracteristici comune ale culturii slave timpurii cu privire la tipul de locuință și unelte, rit funerar ș.a. se explică oarecum unitatea culturii slave timpurii din toată zona de silvostepă și de la limita dintre aceasta și pădure, realizată se pare, după I.I. Leapușkin, nu atît prin legături economice și politice, cît mai curînd prin originea comună a populației slave de pe teritoriul respectiv [525].

De asemenea, cu prilejul studierii fibulelor digitate de pe teritoriul României și regiunilor vecine, s-a încadrat din punct de vedere cultural și cronologic varianta acestui tip de fibulă de la Șipot-Suceava, care alături de ceramica de aspect Jitomir-Korceak constituie un element deosebit de prețios pentru datarea acestui complex cultural către sfîrșitul sec. VI și în prima jumătate a sec. VII[526]. În sprijinul acestei datări a mai fost invocată și o placă de bronz pentru ureche, de la Suceava-Parc, cu analogii la Martinovka și în alte descoperiri de pe Niprul Mijlociu[527].

Dintre celelalte elemente de inventar ale acestei culturi, descoperite la Șipot-Suceava, se mai remarcă cîteva unelte de fier (cuțitașe și împungătoare), piatră (gresii pentru ascuțit și pietre de rîșniță de formă circulară), lut ars (fusaiole), precum și unele mărgele din sticlă sau lut[528].

Pe baza acestor descoperiri de la Șipot-Suceava este dificil, deocamdată, să se reconstituie, în amănunt, dezvoltarea social-economică a purtătorilor culturii Șipot-Suceava de pe teritoriul Moldovei. Ținîndu-se seamă însă și de rezultatele cercetărilor din așezările aproximativ din aceeași vreme din R.S.S. Moldovenească, se poate deduce că ocupațiile de bază ale populației din Moldova în etapa respectivă, de altfel ca și mai înainte și după aceea, au fost agricultura și creșterea vitelor, confirmîndu-se în acest fel, prin săpăturile arheologice, informațiile transmise de către istoricii bizantini cu privire îndeosebi la agricultură[529]. Alături de acestea se mai îndeletnicea cu pescuitul și vînatul, precum și cu meșteșugurile, caracterizate prin progrese evidente în comparație cu perioada precedentă, exceptînd ceramica, care este în regres, predominînd specia lucrată cu mîna din pastă grosieră[530].

[524] Pentru acest tip de ceramică pe teritoriul țării noastre, denumit astfel pentru prima dată în 1946 de învățatul ceh Ivan Borkovsky, vezi Mircea D. Matei, *op. cit.*, în *SCIV*, X, 1959, 2, p. 428 și urm.; idem, *op. cit.*, *SIA*, X, 1962, 1, p. 167; I. Nestor, *op. cit.*, în *SCIV*, X, 1959, 1, p. 57; Maria Comșa, *op. cit.*, în *SCIV*, X, 1959, 1, p. 64; idem, *Discuții în legătură cu pătrunderea și așezarea slavilor pe teritoriul R.P.R.*, în *SCIV*, XI, 1960, 1, p. 159.

[525] I. I. Leapușkin, *К вопросу о культурном единстве славян*, *Исследования по археологии СССР*, Leningrad, 1961, p. 208.

[526] I. Nestor, *op. cit.*, în *Dacia*, N. S., V, p. 437, nota 12.

[527] *Ibidem*, p. 435.

[528] M. D. Matei, Al. Andronic, T. Martinovici, D. Gh. Teodor, M. Nicorescu și Gr. Foit, *Șantierul arheologic Suceava*, 1960 (manuscris).

[529] Cf. G. B. Fedorov, *op. cit.*, în *MIA*, 89, 1960, p. 203, și urm. Autorul, în sprijinul tezei că slavii din această vreme se ocupau cu agricultura, menționează următoarele dovezi: poziția așezărilor în terenuri bune pentru agricultură; vasele mari de provizie, vesela mare și mijlocie necesară gospodăriei de agricultori, gropile de provizii, resturile de cereale carbonizate (mei și grîu), rîșnițe rotunde, tradiția veche de agricultori din vremea culturii Cerniahov și uneltele perfecționate pentru agricultură, constituite din cuțite și brăzdare de fier pentru plug, precum și din răzuitoare din corn de cerb sau ren pentru curățitul brăzdarelor. În ceea ce privește creșterea vitelor, sînt menționate oasele de animale domestice descoperite în cuprinsul așezărilor slave timpurii din R. S. S. Moldovenească.

[530] *Ibidem*, p. 205 și urm. După autor este discutabilă părerea că slavii din sec. VI—VII nu au cunoscut roata olarului și cuptorul de ars vasele, întrucît sînt dovezi de folosirea roții olarului în descoperirile slave cele mai timpurii din nordul și vestul regiunii pontice, unde influența culturii bizantine a fost activă (*ibidem*, p. 209).

www.cimec.ro

Stadiul în general dezvoltat al uneltelor de producție la populația din etapa respectivă, în special în domeniul agriculturii, a contribuit la o acumulare de surplusuri, ceea ce a dus la creșterea inegalității social-economice[531].

Din punct de vedere arheologic, acest proces al diferențierii social-economice din etapa respectivă se reflectă destul de pregnant în descoperirile din unele morminte din marea necropolă de la Sărata-Monteoru, care prin bogăția inventarului lor se consideră că au aparținut aristocrației tribale[532]. Structura politică din această etapă a democrației militare, corespunzătoare gradului de dezvoltare social-economică a autohtonilor și a slavilor din etapa respectivă, este aceea a uniunilor de obști agricole și păstorești, la baza cărora stătea marea familie patriarhală[533].

Din punct de vedere cultural și etnic prezența slavilor în vremea culturii Șipot-Suceava este bine dovedită pe teritoriul Moldovei. În ce măsură însă complexele de la Șipot, ca și acelea de la Monteoru, pot fi atribuite cu toată siguranța anților, așa cum s-a presupus de către M. Comșa[534], este dificil să se precizeze, întrucît după cum s-a arătat de I. Nestor, din informațiile lui Procopius și cum reiese și din datele arheologice, este încă problematică deosebirea atît de netă (pentru sec. VI—VII) dintre anți și sclavini[535]. De asemenea, în stadiul actual al cercetărilor, cînd se încetățenește din ce în ce mai mult teza unității culturale slave pentru etapa respectivă, nu este justificată ipoteza diferențierii atît de timpurii a slavilor răsăriteni de cei vestici și apoi mai tîrziu și sudici[536]. Aceasta cu atît mai mult, cu cît nu există încă o bază arheologică pentru o asemenea diferențiere timpurie a slavilor. În legătură cu această dificilă problemă a împărțirii tripartite a slavilor, corespunzătoare nu numai la aspecte culturale deosebite, ci și la diferențieri lingvistice, se presupune doar că procesul respectiv s-a cristalizat mai tîrziu, la limita dintre mileniul I și II, o dată cu accentuarea unor deosebiri de ordin cultural, economic, social și politic în marea arie de răspîndire a diferitelor grupuri de triburi slave[537].

În fine, o ultimă problemă în curs de lămurire este aceea a populației autohtone găsite de slavi cu prilejul pătrunderii lor în sec. VI—VII pe teritoriul Moldovei. În stadiul actual al cercetărilor, după cum s-a arătat mai sus, această problemă a contactului slavilor cu autohtonii în perioada respectivă a putut fi urmărită mai bine în regiunea de la nordul Dunării de Jos, în aria de răspîndire a complexului Ipotești-Cîndești, aparținînd unei populații mixte străromâno-slave[538].

Semnificativ este faptul că în această regiune dunăreană nu se cunoaște pînă în prezent nici un complex slav din sec. VI—VII e.n. neinfluențat de cultura locală[539]. Pe de altă parte, ceramica cenușie lucrată la roată și de tradiție provincial-romană din această regiune prezintă analogii în așa-zisa ceramică „gepidă" de tip Morești din Transilvania[540].

Pornindu-se de la aceste constatări se presupune că atît tehnica lucrului la roată a vaselor, cît și decorul în val nu au fost preluate de slavii timpurii de la ceramica romano-bizantină, ci probabil de la aceea a culturilor locale din spațiul carpato-dunărean, în care

[531] *Ibidem*, p. 205.

[532] *Istoria României*, I, 1960, p. 750, capitol redactat de M. Comșa.

[533] *Ibidem*, p. 748; în același volum, p. 802, capitol redactat de C. Daicoviciu, Em. Petrovici și Gh. Ștefan; G. B. Fedorov, *op. cit.*, în *MIA*, 89, 1960, p. 225.

[534] Maria Comșa, *op. cit.*, în *SCIV*, XI, 1960, 1, p. 160.

[535] I. Nestor, *op. cit.*, în *Dacia*, N. S., V, 1959, p. 447; idem, *La pénétration des slaves dans la Péninsule Balcanique et la Grèce continentale. Considérations sur les recherches historiques et archéologiques*, I, în *Revue des études sud-est européennes*, T. I, 1963, 1—2, p. 41 și urm.

[536] Pentru această problemă vezi Maria Comșa, *op. cit.*, în *SCIV*, X, 1959, 1, p. 65; idem, *op. cit.*, în *SCIV*, XI, 1960, 1, p. 163; *Istoria României*, 1960, p. 739, capitol redactat de M. Comșa; Mircea D. Matei, *op. cit.*, în *SCIV*, X, 1959, 2, p. 432; idem, *op. cit.*, în *SIA*, X, 1962, 1 p. 171; I. Nestor, *op. cit.*, în *SCIV*, XI, 1960, 1, p. 57; idem, *op. cit.*, în *Dacia*, N. S., V, p. 447, nota 52.

[537] Vezi nota 525.

[538] Pentru această problemă vezi nota anterioară și I. Nestor, *Arheologia perioadei de trecere la feudalism pe teritoriul R.P.R.*, în *Studii*, XV, 1962, 6, p. 1435; V. Teodorescu, *op. cit.*, în *SCIV*, XV, 1964, 4, p. 485 și urm.

[539] I. Nestor, *op. cit.*, în *Studii*, XV, 1962, loc. cit.

[540] I. Nestor, *op. cit.*, în *Rapports*, II, *XI-ème Congrès, Stockholm*, 1960, p. 136; idem, *op. cit.*, în *SCIV*, X, 1959, 1, p. 54.

www.cimec.ro

cultura Moreşti a avut un anumit rol[541]. În schimb, s-a considerat că situaţia din Moldova de la Şipot-Suceava şi din alte locuri este deosebită, în sensul că aici, ca şi la Nezvisko pe Nistrul Superior din regiunea subcarpatică a R.S.S. Ucrainene, complexele slave timpurii nu prezintă, din punct de vedere cultural, elemente ale culturii locale, care însă au fost atestate prin cercetările ulterioare[542]. Pe de altă parte s-a presupus, pe baza urmăririi răspîndirii descoperirilor slave timpurii din Moldova, că elementele autohtone ar fi supravieţuit şi în regiunile montane ale Moldovei[543].

Deci, problema contactului slavilor timpurii cu populaţia locală de pe teritoriul Moldovei s-a pus în mod diferit faţă de Muntenia, în sensul că în timp ce în Moldova influenţa slavă a fost mai intensă, în Muntenia cultura populaţiei locale a fost mai puţin influenţată de către cultura slavă a noilor veniţi. Aceasta nu a exclus posibilitatea identificării şi în Moldova a unor elemente ale culturii locale din vremea corespunzătoare fazei Şipot-Suceava. Astfel, cu prilejul publicării primelor rezultate ale săpăturilor arheologice de la Şipot-Suceava, s-au pus în discuţie, în mod însă neconvingător, unele fusaiole din lut ars, care, deosebindu-se prin material şi unele detalii tehnice de celelalte, au fost considerate ca produse indigene şi nu slave [544]. De asemenea, analizîndu-se ceramica slavă timpurie de la Şipot-Suceava, s-a presupus că influenţa factorului local s-a manifestat şi în domeniul ceramicii slave lucrate la roată din sec. VII, nu numai din regiunea nord-dunăreană, ci şi din spaţiile de la est de Carpaţi, pînă la Nistru, în care este răspîndită cultura slavilor timpurii[545]. Nu însă în tot acest teritoriu a fost răspîndită cultura Lipiţa, aşa cum s-a afirmat, ci numai în părţile de nord. De asemenea, la Şcheia-Suceava aşezarea datează din sec. III şi nu III—IV, iar al doilea nivel de locuire de acolo, din sec. V—VI, este deocamdată nedocumentat[546].

Acestea sînt principalele probleme privitoare la populaţia locală de pe teritoriul Moldovei, care se desprind din cercetarea aşezării din sec. VI—VII de la Şipot-Suceava. Datele obţinute în urma săpăturilor metodice din această aşezare cu privire la autohtoni şi slavi se completează, în parte, cu acelea rezultate din recunoaşterile efectuate în ultima vreme pe teritoriul Moldovei.

Astfel, prin cercetările de suprafaţă recente s-au identificat puncte cu resturi de locuire mai mult sau mai puţin sigure din etapa Şipot-Suceava în următoarele localităţi din Moldova :

a. *Bazinul Bahluiului* : Banu (Dealul Crucii), Bălţaţi (Cantonul C.F.R. 38), Brătuleni (La Rîpă), Iaşi (Curtea Domnească, Crucea lui Ferentz), Miroslava (La Bulgării) şi Păuşeşti (În faţa Cantonului Silvic).

b. *Cîmpia Jijiei Superioare* : Băiceni (La Canton).

c. *Podişul Sucevei* : Ibăneşti (La Curte), Porceşti-Moldovenii (Dealul Gabăra).

d. *Depresiunea Huşi-Elan-Horincea* : Bogdăneşti (Staţia C.F.R.) şi Tuţcani (Vatra satului).

e. *Subcarpaţi* : Gura Văii (Ciortea), Oneşti (Marginea sudică a tîrgului).

Dintre aceste descoperiri cinci aparţin fazei Şipot (Brătuleni, Miroslava, Băiceni, Bălţaţi şi Porceşti-Moldovenii), iar celelalte datează probabil din vremea aceleiaşi culturi. Deci, deocamdată numărul descoperirilor sigure din etapa Şipot-Suceava, identificate prin recunoaşteri, este redus. În total, prin recunoaşteri şi alte cercetări, se cunosc astăzi 14 descoperiri din această vreme pe teritoriul Moldovei, dintre care 12 sînt descoperiri de aşezări, iar două de fibule digitate, găsite izolat. Numărul acestor aşezări este extrem de mic faţă de cele 385 de staţiuni sigure şi 34 îndoielnice din sec. IV e.n. aparţinînd culturii Sîntana de Mureş-Cerniahov. De altfel, o situaţie similară s-a întîlnit şi pe teritoriul R. S. S. Moldoveneşti, unde faţă de cele 233 de aşezări ale culturii Cerniahov se cunosc doar 30 de aşezări slave din sec. VI—IX, dintre care se pare că mai puţin de jumătate datează din sec. VI—VII[547]. Această scădere

[541] I. Nestor, *op. cit.*, în *Rapports*, II, *XI-ème Congrès, Stockholm*, p. 138; M. D. Matei, *op. cit.*, în *SlA*, X, 1962, 1, p. 170, nota 75.

[542] I. Nestor, *op. cit.*, în *Studii*, XV, 1962, p. 1435 şi de acelaşi, în *Revue roumaine d'histoire*, 1964, 3, p. 338 şi urm.

[543] Dan G. Teodor, *op. cit.*, în *Atti ... Roma*, 1966.

[544] Mircea D. Matei, *op. cit.*, în *SlA*, X, 1962, 1, p. 156.

[545] *Ibidem*, p. 170.

[546] *Ibidem*, p. 174, nota 50.

[547] G. B. Fedorov, *op. cit.*, în *MIA*, 89, 1960, p. 189.

www.cimec.ro

bruscă a numărului așezărilor de tip Cerniahov din R. S. S. Moldovenească s-a pus în legătură atît cu invaziile hunilor, avarilor și altor populații nomade, cît și, mai ales, cu perfecționarea uneltelor pentru lucratul pămîntului la slavii timpurii, recte a apariției cuțitului de plug de fier, care a permis să se lucreze mai îndelungată vreme același sol, împiedicîndu-se prin aceasta necesitatea deplasărilor dese [548]. În sprijinul acestei teze se invocă și grosimea mai mare a depunerilor arheologice în așezările din sec. VI—IX din R. S. S. Moldovenească, rezultată desigur din suprapunerea resturilor de locuire din diferite etape ale acestei perioade [549].

În schimb, în puține cazuri, așezările din această perioadă s-au stabilit pe locurile așezărilor mai vechi din vremea culturii Cerniahov, care în genere se caracterizează prin depuneri arheologice subțiri, indicînd o locuire de mai scurtă durată [550].

În linii generale, această interpretare a fenomenului de împuținare a așezărilor slave timpurii din R. S. S. Moldovenească față de numărul considerabil de mare al așezărilor aparținînd culturii Cerniahov pare să fie valabilă și pentru teritoriile de dincoace de Prut. De asemenea și aici, pe locurile unora dintre așezările din etapa Șipot-Suceava, s-au identificat resturi de locuire mai veche, din vremea culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov (Bălțați și Miroslava) sau din etapele următoare, corespunzătoare culturilor Hlincea (Bălțați, Miroslava, Porcești-Moldovenii), protodridu și Dridu (Miroslava). Din lipsă de săpături pe locurile respective, nu se poate preciza cît de intensă a fost locuirea slavă timpurie în cuprinsul acestor așezări din Moldova.

Din punctul de vedere al repartiției geografice, descoperirile făcute cu prilejul recunoașterilor și acelea rezultate din săpăturile efectuate la Șipot-Suceava și Iași-Curtea Domnească provin din jumătatea de nord a Moldovei.

De asemenea, aproape toate descoperirile din sec. VI—VII din această regiune se întîlnesc în zona de silvostepă dintre Prut și Subcarpați, care ofereau atît localnicilor cît și noilor veniți condiții prielnice de dezvoltare economică, de circulație și de apărare. Aici așezările sînt concentrate în zona de contact, cu caracter depresionar, dintre podiș și cîmpie sau luncă. Astfel, așezările de la Banu, Bălțați, Brătuleni, Miroslava și Păușești sînt situate la limita vestică a depresiunii Bahluiului către Podișul Sucevei, iar acelea de la Ibănești și Băiceni se află la contactul dintre Cîmpia Jijiei Superioare și Podișul Sucevei. Dintre acestea din urmă, așezarea de la Ibănești, mai puțin sigură ca datare, prin poziția ei înaltă pe care o ocupă pe marginea Podișului Sucevei constituie o excepție față de toate celelalte așezări cunoscute, care sînt situate pe terenuri joase. La rîndul ei, așezarea de la Porcești-Moldovenii se află la contactul dintre Podișul Sucevei și lunca Siretului. În fine, și cele două așezări de la Bogdănești și Țuțcani, care aparțin cu probabilitate fazei Șipot-Suceava, sînt situate la limita zonei depresionare Elan-Horincea către Podișul Moldovei Centrale.

Această răspîndire a așezărilor din etapa Șipot-Suceava, identificate prin recunoașteri în zona de silvostepă, este confirmată și prin pozițiile pe care le ocupă așezările de la Suceava-Șipot, Iași-Curtea Domnească și Tîrpești (informație Silvia Marinescu), cercetate prin săpături, precum și localitățile Vutcani și Budești, de unde provin două fibule digitate din sec. VI—VII. Astfel, așezările de la Suceava se află la contactul Podișului Sucevei cu lunca Sucevei, aceea de la Iași la limita Podișului Moldovei Centrale către lunca depresionară a Bahluiului, iar așezarea de la Tîrpești în marginea Podișului Sucevei spre Depresiunea Cracăului.

Deci, din cartarea tuturor descoperirilor din etapa Șipot-Suceava, cunoscute pînă în prezent în zona silvostepică din jumătatea de nord a Moldovei, rezultă că pentru așezările din această etapă au fost preferate zonele de contact între cîmpiile depresionare sau lunci și podișuri sau dealuri împădurite. În această categorie de așezări de silvostepă se încadrează și așezarea de la Băiceni, singura din această vreme identificată pînă în prezent în Cîmpia Jijiei Superioare, întrucît este situată în marginea masivului de dealuri împădurite Copălău-Cozancea din mijlocul Cîmpiei Moldovei.

[548] *Ibidem.*
[549] *Ibidem.*
[550] *Ibidem.*

www.cimec.ro

Această repartiție geografică a așezărilor din Moldova în zona de silvostepă corespunde și cu răspîndirea așezărilor din aceeași vreme din R. S. S. Moldovenească, unde, după cum s-a arătat de către G. B. Fedorov, slavii timpurii au ocupat pentru așezările lor silvostepa, concentrîndu-se în special în sectorul dintre Nistru și Răut. În schimb, în acest teritoriu lipsesc aproape cu totul așezările slave timpurii din regiunile stepice cuprinse între Nistrul Superior și Dunărea de Jos, care în cea mai mare parte au fost ocupate de către populațiile nomade [551]. Așa se explică de către Fedorov faptul că populațiile sedentare de agricultori s-au concentrat în zona de silvostepă și pădure din centrul și nord-estul R. S. S. Moldovenești [552]. Interesantă este constatarea că în aceste din urmă regiuni s-a evitat stepa Bălților [553], după cum în teritoriile vecine din nord-estul Moldovei nu a fost locuită în această vreme cîmpia stepică a Jijiei Superioare.

Prin toate aceste constatări se confirmă predilecția slavilor timpurii din R. S. S. Moldovenească și din Moldova pentru locuirea în zonele de silvostepă.

În ceea ce privește Muntenia, necropola de la Sărata-Monteoru se află într-o zonă de contact a cîmpiei cu colinele împădurite, ca și așezarea de la Cîndești. În schimb, majoritatea așezărilor din sec. VI—VII din Muntenia sînt situate cu precădere în luncile rîurilor din Cîmpia Română. În legătură cu această problemă nu este justificată întru totul părerea potrivit căreia slavii timpurii au ocupat pentru așezările lor mai întîi cîmpia și văile mai accesibile [554]. După cum s-a arătat mai sus, pe baza datelor obținute pînă în prezent rezultă că aceștia au preferat în primul rînd regiunile de silvostepă și de contact ale cîmpiei cu reliefurile mai înalte împădurite. Din aceste motive, precum și din alte considerente de ordin istoric, conchidem că nu este o întîmplare faptul că influența slavă în etapa Șipot-Suceava, ca și în cele următoare ale culturii Hlincea I, a fost mai intensă în Moldova. La aceasta a contribuit desigur și contactul mai strîns și permanent al slavilor din această regiune cu cei învecinați, de la est de Prut [555]. Pe baza datelor arheologice de care dispunem în prezent se poate deduce că aceste legături se realizau prin căile mai lesnicioase de acces din lungul culoarului Bahluiului dintre Prut și „Poarta de la Tg. Frumos", precum și pe drumul dintre vadurile de la Ștefănești și „Poarta Bucecei". De altfel, acestor două căi de acces mai importante le corespund și grupările de așezări cu resturi de locuire slavă din etapa timpurie pînă în cea tîrzie inclusiv, de pe teritoriile orașelor Iași și Suceava.

O altă problemă importantă este aceea a tipului de așezare din etapa Șipot-Suceava, identificat atît prin săpăturile de la Suceava, cît și prin recunoașterile recente. În legătură cu această problemă, pe baza datelor de care dispunem, obținute în urma cercetărilor efectuate atît în Moldova, cît și în R. S. S. Moldovenească, rezultă că aproape toate așezările cu resturi de locuire slavă timpurie ocupă poziții joase de pe terasele de luncă și primele trepte ale teraselor inferioare din preajma izvoarelor, avînd în față șesuri smîrcoase, iar în spate pantele împădurite ale dealurilor. Aceste așezări, prin poziția lor în cuprinsul terenurilor arabile de cernoziom, de lîngă ape și păduri, au oferit condiții propice în primul rînd pentru practicarea agriculturii și creșterii vitelor și apoi pentru vînat și pescuit.

În ceea ce privește dimensiunile lor, din lipsă de săpături suficiente nu se pot aprecia decît în mod aproximativ. Din acest punct de vedere, ținînd seama de așezarea de la Șipot, care a fost cercetată metodic și mai intens, se pare că întinderea lor a fost mai mică decît aceea a așezărilor din etapa următoare a culturii Hlincea. În legătură cu această problemă, credem că nu este întîmplător nici faptul că locuințele din așezările etapei Șipot-Suceava par să fie distribuite în șiruri apropiate mai mult sau mai puțin regulate, în timp ce acelea din vremea culturii Hlincea sînt constituite în grupuri mici, izolate unele de altele și extinse pe suprafețe mari. În legătură cu această dispoziție a locuințelor în cuprinsul așezărilor, se poate presupune că așezările de tip adunat din sec. VI—VII corespund marilor familii patriarhale, iar acelea

[551] *Ibidem*, p. 182.
[552] *Ibidem*.
[553] *Ibidem*.
[554] M. Comșa, *op. cit.*, în *SCIV*, X, 1959, 1, p. 67.
[555] M. Comșa, *op. cit.*, în *SCIV*, XI, 1960, 1, p. 160 și urm.

www.cimec.ro

de tip împrăștiat, din vremea culturii Hlincea cîtorva familii patriarhale din perioada de dezagregare a obștii sătești și de tranziție la obștea teritorială în care a avut loc trecerea treptată a teritoriilor arabile în proprietate individuală.

Relativ la locuințele din cuprinsul acestor așezări, identificate prin recunoașteri, nu se pot da încă nici un fel de amănunte. Cel mult, avîndu-se în vedere rezultatele săpăturilor de la Șipot-Suceava, precum și din unele așezări din R. S. S. Moldovenească, se poate presupune că locuința preferată a fost semibordeiul cu vatră de piatră într-unul din colțuri.

Din acest punct de vedere prin datele cercetărilor arheologice din Moldova și R. S. S. Moldovenească se infirmă informațiile inexacte și contradictorii relative la caracterul așezărilor și al locuințelor slave din textele bizantine ale lui Procopius și Mauricius. Aceștia, după caracteristicile menționate, au avut în vedere în primul rînd grupurile războinice de slavi de la Dunărea de Jos, care amenințau deseori prin incursiunile lor [556].

În fine, în încheierea capitolului respectiv privitor la etapa Șipot-Suceava, o mențiune aparte o merită resturile de vase descoperite prin recunoașteri în cuprinsul așezărilor din această etapă. Analizîndu-se aceste resturi s-au putut deosebi în mod clar următoarele categorii ceramice :

a) Specia lucrată cu mîna din pastă grosieră, de culoare neagră-cenușie la interior și brun-gălbuie sau uneori cărămizie la exterior, conținînd în compoziție nisip și o cantitate mai mare sau mai mică de șamotă, datorită căreia suprafețele exterioare prezintă un aspect neregulat. Forma caracteristică este borcanul cu fundul și pereții groși, avînd marginea ușor răsfrîntă și umerii șterși. Această categorie ceramică este întîlnită aproape pretutindeni în cuprinsul așezărilor din sec. VI—VII cercetate pînă în prezent prin săpături sau recunoașteri.

b) Specia lucrată la roata înceată din pastă grosieră mai compactă, în genere de aceeași culoare cu specia descrisă mai sus și conținînd în compoziția ei nisip și șamotă cu bobul mai mic (Băiceni, Miroslava, Crucea lui Ferentz-Iași), asociate uneori cu microprundișuri (Ibănești și Brătuleni). Forma caracteristică este aceeași, de borcan cu pereții mai subțiri însă și cu mai puține neregularități, prezentînd uneori la exterior urme clare de netezire, dispuse vertical sau oblic. Această categorie ceramică este deocamdată mai slab reprezentată în cuprinsul așezărilor din etapa Șipot-Suceava.

c) Specia lucrată la roata înceată, din pastă de calitate mai bună și compactă, de culoare cenușie închisă în interior și de obicei cenușie la exterior și brun-gălbuie la interior, conținînd în compoziție nisip și o cantitate mai mare de microprundișuri, care-i dau un aspect zgrunțuros. Borcanele din această pastă au pereții mai subțiri, marginea subțiată și mai mult sau mai puțin răsfrîntă și umerii șterși. Și această categorie este deocamdată mai slab documentată.

Prima din aceste categorii ceramice prin caracteristicile ei de tehnică și formă se încadrează în grupul ceramicii slave timpurii din etapa Șipot-Suceava.

Cea de a doua categorie ceramică, deosebită într-o măsură din punctul de vedere al tehnicii pastei și al grosimii pereților vaselor, este mai perfecționată, nefiind exclus ca ea să fi rezultat din contactul dintre ceramica de tip slav timpuriu și aceea locală.

În fine, ultima categorie ceramică, bine diferențiată de cele două specii anterioare, continuă, prin caracteristicile tehnicii pastei, tradiția ceramicii locale lucrate la roată, de aspect zgrunțuros, din sec. V—VI.

Cultura Hlincea. Cele mai multe urme de locuire din sec. VI—X de pe teritoriul Moldovei aparțin culturii Hlincea, denumită astfel de M. Comșa după nivelul cu asemenea resturi de locuire din așezarea eponimă de lîngă Iași, cercetat parțial prin săpături metodice [557]. Întrucît cele mai apropiate analogii pentru descoperirile culturii Hlincea, în ceea ce privește tipul de

[556] G. B. Fedorov, *op. cit.*, în *MIA*, 89, 1960, p. 188.

[557] M. Petrescu-Dîmbovița și colaboratori, *Șantierul Hlincea-Iași*, în *SCIV*, IV, 1953, 1—2, p. 312 și urm.; idem, în *SCIV*, V, 1954, 1—2, p. 233 și urm.; idem, în *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 687 și urm.; M. Petrescu-Dîmbovița, *Slovanské sídliská v Moldavskej oblasti Rumunska*, în *SlA*, VI, 1958, 1, p. 209 și urm.; Maria Comșa, *op. cit.*, în *SCIV*, VIII, 1957, 1—4, p. 271; idem, *op. cit.*, în *SCIV*, X, 1959, 1, p. 68 și urm.; I. Nestor, *op. cit.*, în *SCIV*, X, 1959, 1, p. 55 și urm.

www.cimec.ro

așezare, locuința și ceramica de caracter slav, se considerau că proveneau din așezarea de la Luka-Raikovețkaia de la vest de Nipru, săpată metodic de către Goncearov [558], cultura materială din această etapă a fost denumită tot de către M. Comșa Hlincea — Luka-Raikovețkaia [559]. Uneori însă în literatura de specialitate din țară și străinătate, s-a mai folosit și denumirea de Romen-Borșevo pentru cultura Hlincea, subliniindu-se prin aceasta unele asemănări dintre aceste două culturi [560]. Din acest punct de vedere, cu toate deosebirile semnalate între descoperirile de tip Romen-Borșevo și Luka-Raikovețkaia, puse pe seama unor triburi slave diferite, totuși există și o serie de trăsături comune care dovedesc un fel de viață apropiat și o cultură unitară, deși monumentele respective aparțin unor triburi slave deosebite [561]. În acest sens s-a folosit numele de Romen-Borșevo și pentru cultura Hlincea [562].

Elementele cu caracter slav aparținînd culturii Hlincea au analogii în teritoriul cuprins între Nipru și Tisa superioară, precum și între regiunea subcarpatică a R. S. S. Ucrainene și nord-estul Bulgariei [563]. În ceea ce privește teritoriul țării noastre, ele au fost identificate în centrul și nordul Moldovei și, într-o oarecare măsură, prin unele trăsături comune ale ceramicii, și în centrul și sud-estul Transilvaniei [564]. De asemenea, au fost semnalate și pe teritoriul Munteniei [565].

Este însă probabil, după cum s-a presupus, că în această arie de răspîndire a elementelor de caracter slav să fi existat mai multe variante regionale. O asemenea variantă regională cu unele analogii în Europa centrală s-ar putea să fie în Transilvania [566]. Tot spre Europa centrală sînt orientate și descoperirile din necropolele tumulare din sec. VIII—IX de la Nușfalău și Someșeni din nord-vestul Transilvaniei, cu analogii în Ungaria și Moravia [567]. În schimb, cultura materială din necropolele de incinerație de la Satu Nou și Castelu din Dobrogea, precum și din mormintele de incinerație din necropola birituală de la Histria, prezintă după unii cercetători și elemente slave sudice [568].

În lucrarea de față ne interesează în mod deosebit cultura Hlincea de pe teritoriul Moldovei, cercetată prin săpături metodice efectuate în cuprinsul așezărilor de la Hlincea-Iași (1951—1954), Spinoasa (1956—1958), Suceava-Drumul Național (1956—1957) și Dănești (1958).

Pe baza acestor cercetări efectuate în așezări și în necropole s-au pus în discuție evoluția culturii Hlincea, precum și caracteristicile așezărilor, locuințelor și ale culturii materiale.

Astfel, în ceea ce privește evoluția, s-au deosebit trei faze în desfășurarea acestei culturi, dintre care una timpurie, caracterizată prin ceramică lucrată cu mîna [569], o alta mijlocie, ilustrată prin asocierea vaselor lucrate cu mîna cu acelea executate cu roata înceată și o fază tîrzie, în care predomină ceramica lucrată la roată [570]. Primele două faze au fost stabi-

[558] V. K. Gonciarov, *Райковецкое городище*, Kiev, 1950.

[559] Maria Comșa, *op. cit.*, în *SCIV*, IX, 1958, 1, p. 76.

[560] Idem, *op. cit.*, în *SCIV*, X, 1959, 1, p. 67, nota 4. Autoarea propune denumirea de Luka-Raikovețkaia, în loc de Romen-Borșevo, pe care o consideră improprie, întrucît descoperirile din complexele Hlincea I sînt în legătură directă cu acelea de tip Luka-Raikovețkaia de la vest de Nipru și nu cu cele înrudite, dar nu identice, de tip Romen-Borșevo de la est de Nipru.

[561] D. T. Berezoveț, *До питания про литописних сіверян*, în *Археологія*, VIII, Kiev, 1953, p. 38.

[562] M. Petrescu-Dîmbovița, *Contribuții arheologice la problema începuturilor feudalismului în Moldova*, în *ASUIași*, III, 2, 1956, 1—2, p. 1 și urm.; I. Nestor, *op. cit.*, în *SCIV*, X, 1959, 1, p. 56; I. I. Leapușkin, *op. cit.*, *Исследования по археологии СССР*, Leningrad, 1961, p. 207; D. T. Berezoveț, *op. cit.*, în *Археологія*, VIII, Kiev, p. 38; J. Vîjarova, *Славяно-българското селище край село Попина Силистренско*, Sofia, 1956.

[563] Maria Comșa, *op. cit.*, în *SCIV*, X, 1959, 1, p. 69.

[564] *Istoria României*, I, 1960, p. 741 și urm., capitol redactat de M. Comșa.

[565] Eugenia Zaharia, *Săpăturile de la Dridu. Contribuție la arheologia și istoria perioadei de formare a poporului român*, București, 1967, p. 142.

[566] *Ibidem*, p. 741 și urm.

[567] Cf. M. Macrea, *Necropola slavă de la Someșeni*, în *Materiale*, V, 1959, p. 519 și urm.; M. Comșa, *Săpăturile de la Nușfalău*, în *Materiale*, VII, 1961 p. 519, și urm.; idem, *Курганый могильник с трупосожжением в Нушфалеу*, în *Dacia*, N.S. III, 1959, p. 525 și urm.

[568] *Ibidem*, p. 746.

[569] M. Comșa, *op. cit.*, în *SCIV*, IX, 1958, 1, p. 77 și urm.

[570] M. Petrescu-Dîmbovița, *op. cit.*, în *Revue roumaine d'histoire*, VI, 1967, 2, p. 186, care admite trei faze ale culturii Hlincea.

www.cimec.ro

lite pe baza cercetărilor de la Dorobanțu și Lozna [571], iar ultima în urma acelora de la Hlincea, Spinoasa, Suceava-Drumul Național și Dănești.

Din punct de vedere cronologic, faza timpurie a culturii Hlincea, corespunzătoare aspectului de la Dorobanțu, în parte și cu descoperirile de la Curtea Domnească și din primul nivel de locuire de la Drumul Național-Suceava (faza Suceava I b), a fost datată către sfîrșitul sec. VII și începutul sec. VIII, pe baza caracteristicilor ceramicii lucrate cu mîna, considerate ca fiind mai apropiate de acelea ale fazei Șipot-Suceava și de descoperirile din a doua jumătate a sec. VII de la Curtea Domnească din Suceava, decît de cele ale ceramicii din etapa mijlocie a culturii Hlincea. Astfel, borcanele din această etapă, lucrate cu mîna, cu umerii șterși și decorate numai cu alveole pe marginea mai mult sau mai puțin răsfrîntă, continuă, într-o anumită măsură, și formele de borcane din grupul Jitomir-Korceak din etapa Șipot-Suceava.

La rîndul ei, faza mijlocie a culturii Hlincea, corespunzătoare celui de-al doilea nivel de locuire de la Drumul Național-Suceava (= faza Suceava I c), a fost datată în sec. VIII și prima jumătate a sec. IX, atît pe baza caracteristicilor culturii materiale, cît și prin analogie cu descoperirile corespunzătoare ale grupului Luka-Raikoveţkaia [572]. Acestea din urmă, după cum s-a arătat, sînt datate prin observații stratigrafice, precum și prin prezența monedelor arabe de la sfîrșitul sec. IX și pînă în prima jumătate a sec. XI, descoperite în depunerile imediat următoare din unele dintre ele, corespunzătoare locuirii din perioada Rusiei kieviene. Deci, pe baza tuturor acestor date, s-a admis că limita superioară a fazei mijlocii a culturii Hlincea este pe la mijlocul sec. IX.

Prin această încadrare cronologică a fazei mijlocii a culturii Hlincea s-a presupus că limita superioară a acestei faze, stabilită pe baza descoperirilor de la Spinoasa [573] și Dănești [574] și într-o oarecare măsură și de la Suceava [575], datează în Moldova din a doua jumătate a sec. IX și prima jumătate a sec. X. În sprijinul acestei datări a fazei Hlincea tîrzie, s-au invocat observațiile stratigrafice din așezarea de la Dănești, potrivit cărora ceramica Hlincea tîrzie lucrată la roata primitivă din conținutul unui cuptor s-a putut izola de specia ceramică lucrată la roată, influențată de ceramica de tip Dridu, din sec. X—XI, dintr-un alt cuptor, precum și asocierea ceramicii de tip Hlincea tîrzie de la Dănești cu un pandantiv din metal alb, din a doua jumătate a sec. IX și prima jumătate a sec. X, a cărui utilizare a fost precizată prin analogie cu pandantivele înrudite din mormintele arpadiene [576].

Alte rezultate obținute în urma săpăturilor arheologice din localitățile mai sus amintite sînt în legătură cu tipul de așezare și de locuință din etapa respectivă. Astfel, în ceea ce privește așezările, s-a stabilit, îndeosebi pe baza cercetărilor mai intense de la Hlincea și Spinoasa, că aproape toate sînt așezări deschise și de tip împrăștiat, desfășurîndu-se în lung pînă la 2 km pe locurile joase, bune pentru agricultură și creșterea vitelor, din preajma terenurilor bălțite și a pădurilor. Locuința caracteristică din cuprinsul acestor așezări de tipul silișteloor are forma de semibordei rectangular, prevăzut într-unul din colțuri, de preferință opus intrării, care pare să fi fost în trepte, cu un cuptor pentru încălzit și copt din pămînt cruțat de la săpatul locuinței sau construit din pietre și lipit cu lut. Pe lîngă aceste cuptoare, dintre care unele, construite din pietre, se găseau uneori și în afara locuințelor, avînd funcție de bucătărie de vară, s-au mai folosit, cu începere din faza mijlocie a culturii Hlincea, și vetrele portative din lut ars. În cuprinsul semibordeielor s-au mai identificat lavițe cruțate

[571] La Dorobanțu pînă în prezent s-au efectuat numai recunoașteri, nu și săpături, așa cum s-a afirmat de M. Comșa, *op. cit.*, *SCIV*, XI, 1, 1960, p. 161; D. Teodor și Ion Mitrea, *Cercetări arheologice în așezarea prefeudală de la Lozna-Dorohoi*, în *AM*, IV, 1966, p. 279 și urm.

[572] M. Comșa, *op. cit.*, în *SCIV*, VIII, 1957, 1—4, p. 272; idem, *op. cit.*, în *SCIV*, IX, 1958, 1, p. 77 și urm.; idem, *op. cit.*, în *SCIV*, XI, 1960, 1, p. 164.

[573] Anton Nițu și Dan Teodor, *op. cit.*, în *Materiale*, V 1959, p. 485 și urm.; Anton Nițu, Emilia Zaharia și Dan Teodor, *op. cit.*, în *Materiale*, VI, 1959, p. 531 și urm.; D. G. Teodor și Em. Zaharia, *op. cit.*, în *Materiale*, VIII, 1962, p. 25 și urm.

[574] M. Petrescu-Dîmbovița și Em. Zaharia, *op. cit.*, în *Materiale*, VIII, 1962, p. 47 și urm.

[575] Mircea D. Matei, *op. cit.*, în *SCIV*, X, 1959, 2, p. 409 și urm.

[576] M. Petrescu-Dîmbovița și Em. Zaharia, *op. cit.*, în *Materiale*, VIII, 1962, p. 55 și urm.

www.cimec.ro

de la săpatul locuinței, iar uneori și gropi rotunde, care, prin analogie cu cele constatate în așezarea de la Tiszalök-Rázompuszta, unde s-au identificat urmele picioarelor imprimate pe fundul lor, nu ar fi exclus să fi servit pentru ședere [577]. Alte gropi mai mari sau mai mici, cu umplutură de obicei săracă în resturi menajere, s-au găsit în preajma locuințelor.

Alături de tipul acesta de locuință în formă de semibordei, cu analogii spre est pînă inclusiv în aria de răspîndire a culturii Romen-Borșevo dintre Nipru și Don, s-au mai semnalat la Hlincea și îndeosebi la Spinoasa și construcții de suprafață, asemănătoare cu acelea din așezarea de la Poiana pe Nistru [578]. În genere, după cum s-a arătat mai sus, locuințele din cuprinsul acestor așezări ale culturii Hlincea nu sînt dispuse în șiruri, ci grupate cîte două sau trei, la un loc, la intervale de obicei mari unele de altele. Această dispoziție a lor în planul așezării este în strînsă legătură cu transformările pe plan social și economic din cadrul uniunilor de triburi din perioada de trecere de la orînduirea comunei primitive la aceea feudală, caracterizată prin relații de producție de tip semipatriarhal-semifeudal [579].

În această perioadă de trecere la obștea teritorială, în care apar premisele perioadei timpurii a feudalismului, așezările culturii Hlincea erau locuite de mai multe familii patriarhale, organizate în cadrul obștii sătești.

În ceea ce privește cultura materială din cultura Hlincea, s-a studiat în mod special ceramica, accentuîndu-se în mod repetat asupra principalelor caracteristici, atît în ceea ce privește tehnica pastei și formele de vase, cît și decorul. Astfel, relativ la faza timpurie a culturii Hlincea, s-a arătat că ea se caracterizează printr-o ceramică de factură grosolană lucrată cu mîna, din pastă de obicei cu șamotă, care prezintă asemănări dar în același timp și deosebiri față de ceramica din etapa anterioară Șipot-Suceava [580]. Alături de această specie ceramică s-a susținut că există și o alta mai bine arsă, lucrată la roata primitivă, cu șamotă și microprundișuri în compoziție, căreia îi aparțin borcane decorate uneori cu alveole pe marginea mai mult sau mai puțin răsfrîntă în afară [581], care prin caracteristicile lor de formă se apropie mai mult de acelea ale etapei anterioare Șipot-Suceava.

În ceea ce privește faza mijlocie a culturii Hlincea, s-au deosebit și pentru aceasta două categorii de vase, dintre care una lucrată cu mîna dintr-o pastă conținînd de obicei cioburi pisate și o alta lucrată la roata primitivă dintr-o pastă amestecată îndeosebi cu nisip și microprundișuri. Pe lîngă acești degresanți s-au mai folosit uneori scoici pisate și granule de calcar [582]. De asemenea, relativ la repertoriul formelor de vase s-a constatat că acesta este mai bogat, fiind constituit de oale și tigăi de tip slav, precum și din castroane semisferoidale, necaracteristice slavilor, cu analogii la populațiile nomade și seminomade [583]. Nu numai repertoriul formelor, dar și decorul vaselor din această etapă este mai variat, întîlnindu-se, alături de alveole, și benzi de linii adîncite orizontal sau învălurit [584].

În fine, s-a considerat că în faza tîrzie a culturii Hlincea ceramica se caracterizează, în genere, printr-o specie mai perfecționată, lucrată la roată primitivă și decorată în mod frecvent cu benzi de dungi adîncite orizontal sau învălurit. De asemenea, s-a susținut că față de această categorie ceramică predominantă, se menține în continuare, într-o proporție mai redusă, specia lucrată cu mîna din pastă grosolană de tradiție veche slavă.

Tot în legătură cu cultura Hlincea s-au mai dezbătut și alte două probleme, dintre care una relativ la geneza acestei culturi, iar alta privitoare la atribuirea ei etnică.

În ceea ce privește geneza culturii Hlincea, s-au exprimat două puncte de vedere deosebite de către I. Nestor și M. Comșa. Astfel, în timp ce după I. Nestor cultura aceasta s-a dez-

[577] Méri István, *Beszárnoló a Tiszalök-Rázompusztai és Türkevemérici ásatások eredményéről*, în *AÉ*, 79, 1952, 1, p. 60.

[578] Pentru Poiana de pe Nistru, G. B. Fedorov, *op. cit.*, în *MIA*, 89, 1960, p. 192.

[579] Pentru această etapă vezi *Istoria României*, I, 1960, p. 751, capitol redactat de M. Comșa.

[580] Mircea D. Matei, *op. cit.*, în *SlA*, X, 1962, 1, p. 158.

[581] *Ibidem*, p. 165.

[582] M. Comșa, *op. cit.*, în *SCIV*, IX, 1958, 1, p. 74.

[583] Maria Chișvași-Comșa, *op. cit.*, în *SCIV*, IX, 1958, 1, p. 74, 78 și urm.; idem, *op. cit.*, în *SCIV*, XI, 1960, 1, p. 161.

[584] M. Comșa, *op. cit.*, în *SCIV*, X, 1959, 1, p. 69; Mircea D. Matei, *op. cit.*, în *SlA*, X, 1962, X, 1962, 1, p. 166.

www.cimec.ro

voltat pe baze locale, dintr-un fond arhaic de tip Praga „influențat de factori externi și de unele curente interne slave "[585], după M. Comșa, cultura Hlincea este strîns legată de cultura Luka-Raikovețkaia, începuturile ei fiind puse pe seama unui nou val slav în drum spre Peninsula Balcanică, provocat probabil de expansiunea Kaganatului hazar, precum și de deplasarea spre vest a bulgarilor [586]. Cu toate acestea, nici M. Comșa nu respinge cu totul teza lui I. Nestor relativ la geneza culturii Hlincea, arătînd că ea ar putea fi acceptată numai pentru nordul țării, recte al Moldovei, nu însă și pentru regiunea Dunării Inferioare [587].

În realitate, în stadiul actual al cercetărilor cu privire la cultura Hlincea, nu poate fi tăgăduită, cel puțin pe baza analizei ceramicii, pe de o parte dezvoltarea locală a ceramicii de factură grosolană de tip slav din cea mai veche etapă Șipot-Suceava pînă în vremea culturii Hlincea inclusiv, iar pe de alta contactul acestei ceramici cu alta de tehnică superioară de tradiție locală. Prin această interpretare nu se exclude posibilitatea introducerii aici și a altor elemente ceramice de caracter neslav, cum ar fi acelea puse pe seama unor populații nomade și seminomade.

Tot atît de disputată a fost și problema apartenenței etnice a purtătorilor culturii Hlincea. În legătură cu această problemă, unii au fost de părere că poate fi vorba de slavii răsăriteni [588], în timp ce alții au considerat temerară această teză, arătînd că diferențierile constatate au fost stabilite exclusiv pe cale arheologică și îndeosebi numai pe baza analizei ceramicii și nu și pe alte considerente, lingvistice și istorice [589].

De altfel, în acest sens, s-a precizat ulterior și de unul din susținătorii primei teze, a diferențierii timpurii a slavilor răsăriteni, că pentru sfîrșitul sec. VII și începutul sec. VIII nu este vorba decît de deosebiri relativ la aspectul culturii materiale, și nu și de ordin lingvistic, care nu se cunosc în ce stadiu s-ar fi aflat în epoca respectivă [590].

În stadiul actual al cercetărilor, problema culturii Hlincea urmează să fie revizuită în funcție de datele arheologice obținute în ultima vreme. Din acest punct de vedere, începuturile culturii Hlincea pot fi coborîte pînă în etapa Șipot-Suceava, din secolele VI—VII, cu care prezintă strînse legături, iar sfîrșitul ei se plasează în secolul VIII e.n. După aceasta, în secolele VIII—X, în vremea corespunzătoare etapei Hlincea tîrzie din clasificarea anterioară, se situează etapa protodridu, care precede cultura Dridu propriu-zisă din secolele X — XI.

În ceea ce privește cultura Hlincea, cunoaște în evoluția ei, după etapa Șipot-Suceava, tratată aici separat, o etapă de început, insuficient atestată, și o alta bine ilustrată, corespunzînd culturii Hlincea propriu-zise.

În cele ce urmează se prezintă rezultatele obținute în urma recunoașterilor din Moldova în cuprinsul așezărilor.

În total, prin aceste cercetări s-au identificat 91 de puncte de descoperire cu resturi de locuire din vremea culturii Hlincea, dintre care numai două sînt îndoielnice ca încadrare culturală și cronologică.

Primei faze a culturii Hlincea, semnalată de unii cercetători în urma săpăturilor de la Hlincea, se consideră că îi aparține deocamdată doar așezarea de pe terasa inferioară a Pîrîului Ciric de la Dorobanțu de lîngă Iași, identificată prin cercetările de suprafață din 1953. Nu știm în ce măsură și unele din așezările atribuite etapei Șipot tîrzie, ca de exemplu acelea de la Bălțați (Cantonul C.F.R.) și Porcești-Moldovenii (Dealul Gabăra), sau chiar fazei mijlocii a culturii Hlincea, din clasificarea precedentă, aparțin numai acestor etape sau dacă eventual nu pot fi încadrate cel puțin în parte și în faza timpurie a culturii Hlincea. În această situație, dificilă de încadrat din punct de vedere cultural și cronologic, sînt și resturile de ceramică de tip slav lucrate cu mîna descoperite în cuprinsul așezărilor de la

[585] I. Nestor, *op. cit.*, în *SCIV*, X, 1959, 1, p. 57.
[586] M. Comșa, *op. cit.*, în *SCIV*, XI, 1960, 1, p. 163.
[587] *Ibidem.*
[588] M. Petrescu-Dîmbovița, *op. cit.*, în *SIA*, VI, 1958, 1, p. 209 și urm.; Maria Chișvași-Comșa, *op. cit.*, în *SCIV*, IX, 1958, 1, p. 78; M. Comșa, *op. cit.*, în *SCIV*, XI, 1960, 1, p. 161 și urm.
[589] I. Nestor, *op. cit.*, în *SCIV*, X, 1959, 1, p. 56; Mircea D. Matei, *op. cit.*, în *SCIV*, X, 1959, 2, p. 432.
[590] Cf. *Istoria României*, I, 1960, p. 740, nota 1, capitol redactat de M. Comșa.

www.cimec.ro

Miroslava (La Bulgării) și Iași (Crucea lui Ferentz). Numai după ce se vor efectua săpături speciale pentru o mai bună precizare a trăsăturilor caracteristice ale fazei timpurii a culturii Hlincea, se va reuși să se deosebească cu siguranță resturile de locuire ale acestei faze. Din aceste motive, în stadiul actual al cercetărilor este prematur să se facă unele generalizări cu privire la locuirea din faza timpurie a etapei Hlincea I.

Nu același lucru se poate spune despre cea de a doua fază a culturii Hlincea, căreia îi aparțin 60 de puncte de descoperire, identificate prin recunoașteri în următoarele 51 de localități din Moldova :

a. *Bazinul Bahluiului* : Bălțați (Confluența Bahlueț — Pîrîul Gugii), Buhalnița (Cetățuia), Ciurea (Dealul Cetățuia, Lunca Ciurei), Cogeasca Veche (La Fîntîna Lungului), Crivești (La Hîrtop), Cuza Vodă (Valea Șipoțelului), Dancu (Iazu lui Chirița), Dorobanțu (La Lutărie, Coada Iazului), Erbiceni (Curtea Veche), Găureana — Gura Văii (La Lutărie), Hlincea (Poala vestică a dealului Cetățuia, Marginea nord-vestică a satului), Holboca (La Moară), Păușești (La Bulgărie), Popești (În Sărături), Scopoșeni (Dealul Viișoara), Spinoasa (Podul de Fier), Șorogari (Grădina lui Gh. Lupu, Panta vestică a dealului Șorogari), Valea Ursului (La nord de sat), Vînători (Dealul Rufeni), Vlădiceni (Schitul Vlădiceni).

b. *Cîmpia Jijiei Superioare* : Băiceni (În Sălișteа la Rai), Bobulești (La Lutărie), Botoșani (În Sălișteа — La Rușі), Cătămărești (La Podul spre Brăiasca), Ciulinești (La Baltă), Cobîla (La Cariere), Cotu Morii (La Șanț), Perieni (Vatra satului la Terentiac, Rîpa Porcului), Popricanii de Jos (Rîpa din Cot), Rediul Mitropoliei (Marginea nord-estică a satului), Trifești (Marginea estică a satului), Țigănași (Dealul din Mijloc).

c. *Podișul Sucevei* : Conțești (Dealul Ruja), Dealu-Zvorîștea (Pîrîu Leahu), Dolțești (Albîia?), Oboroceni (La Nucăria din Grochilă), Porcești — Moldovenii (Dealul Gabăra), Fotin Enescu — Dumbrava (Marginea sudică a satului).

d. *Podișul Moldovei Centrale* : Arsura (Mogoșoaia), Banca (G.A.S.), Bereasa (La Răvnic, La Șipot), Dănești (Iazul Buragăi, La Meri, Zlătărești I), Gîrbovăț (La Gîrlă), Ivești (La Grădinărie), Osoi (Terasa Prutului), Poiana cu Cetate (La Cetate, Poiana la Pădurărie).

e. *Depresiunea Hușі-Elan-Horincea* : Bursuci (Nord de sat), Șuletea (La Șipote), Țuțcani (Vatra satului).

f. *Subcarpați* : Bogdănești (Todoscanu), Rîpile (La Coșuri).

La acestea se mai pot adăuga încă așezările cu resturi de locuire ale culturii Hlincea de la Ciurea (Movila lui Ștefan Vodă) și Osoi (Terasa Prutului), în care au fost semnalate și urme mai puțin sigure ale culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov.

Deci, numărul descoperirilor din această fază a culturii Hlincea din Moldova, identificate prin recunoașteri, este relativ mare în comparație cu acela al descoperirilor din etapa Șipot-Suceava și totuși mic față de acela al așezărilor din vremea culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov.

În general, explicațiile de mai sus pentru numărul cu mult mai mic al așezărilor din etapa Șipot-Suceava față de acela din vremea culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov sînt valabile și pentru etapa următoare a culturii Hlincea. Spre deosebire însă de etapa Șipot-Suceava, în vremea culturii Hlincea sînt mult mai numeroase cazurile în care pe locurile așezărilor se găsesc și altele mai vechi, din sec. IV e.n., aparținînd culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov. Astfel, în următoarele 21 de așezări cu resturi de locuire aparținînd culturii Hlincea s-au găsit și fragmente ceramice din vremea culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov.

a. *Bazinul Bahluiului* : Băiceni-Cucuteni (La Silișteа), Bălțați (Confluența Bahlueț — Pîrîul Gugii), Ciurea (Zane), Crivești (La Hîrtop), Cuza Vodă (Valea Șipoțelului), Dancu (Iazu lui Chirița), Dorobanțu (La Lutărie, Coada Iazului), Erbiceni (Curtea Veche), Holboca (La Moară), Șorogari (Grădina lui Gh. Lupu), Valea Ursului (La N de sat), Vlădiceni (Schitul Vlădiceni).

b. *Cîmpia Jijiei Superioare* : Băiceni (În Sălișteа la Rai), Bobulești (La Lutărie), Cătămărești (La Podul spre Brăiasca).

c. *Podișul Sucevei* : Fotin Enescu — Dumbrava (Marginea sudică a satului).

www.cimec.ro

d. *Podișul Moldovei Centrale*: Dănești (Iazul Buragăi), Gîrbovăț (La Gîrlă), Iveşti (La Grădinărie).

e. *Depresiunea Huși-Elan-Horincea*: Ţuțcani (Vatra satului).

La acestea se mai pot adăuga și așezările cu resturi de locuire ale culturii Hlincea de la Ciurea (Movila lui Ștefan Vodă) și Osoi (Terasa Prutului), în care au fost semnalate urme mai puțin sigure ale culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov.

În afară de aceste descoperiri, în cuprinsul așezării de pe terasa Prutului de la Osoi au mai fost identificate și resturi de locuire din sec. V—VI, care s-au mai semnalat și la Păușești (În fața Cantonului silvic), nu departe de stațiunea La Bulgărie, cu resturi de locuire din vremea culturii Hlincea, de pe teritoriul aceleiași comune. De asemenea și pe teritoriul localităților cu descoperiri ale culturii Hlincea de la Cogeasca Veche (La Fîntîna Lungului) și Dorobanțu (Coada Iazului, La Iezătură și La Lutărie) s-au găsit resturi de locuire din sec. IV—V sau eventual V (?) e.n. în punctele La Moară de la Cogeasca Veche și La Iezătură de la Dorobanțu.

Din felul cum sînt răspîndite așezările cu resturi de locuire aparținînd culturilor Sîntana-Cerniahov și Hlincea, rezultă că cea mai mare parte dintre aceste așezări provin din Bazinul Bahluiului, unde s-au identificat 13 stațiuni din vremea culturii Hlincea, dintre care 12 conțin resturi de locuire sigură din sec. IV și una mai puțin sigură tot din sec. IV e.n.

Toate aceste așezări sînt situate în zona de silvostepă sau în imediata apropiere a acesteia.

În comparație cu acestea, cu mult mai puțin numeroase sînt așezările din restul Moldovei cu urme de locuire aparținînd culturilor Hlincea și Sîntana de Mureș-Cerniahov. Astfel, se cunosc 4 asemenea așezări în Cîmpia Jijiei Superioare, 1 în Podișul Sucevei, 4 în Podișul Moldovei Centrale, dintre care una cu resturi nesigure din sec. IV e.n. și 1 în Depresiunea Elan Horincea. Dintre acestea, unele sînt situate în zona de pădure (Băiceni, Cătămărești, Fotin Enescu, Dănești și Ţuțcani), iar altele în luncile rîurilor (Bobuleștii din Vale, Gîrbovăț, Iveşti și Osoi).

În stadiul actual al cercetărilor, din lipsă de săpături, este dificil să se precizeze dacă în cuprinsul așezărilor din faza a doua a culturii Hlincea a existat în toate cazurile o locuire propriu-zisă din vremea culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov sau uneori pe locurile respective sînt numai răspîndiri ale acestei culturi. Ceea ce interesează aici este faptul că majoritatea așezărilor cu resturi de locuire din vremea culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov și din această fază a culturii Hlincea se află în zona de silvostepă sau în imediata apropiere a acesteia și numai puține se găsesc în luncile rîurilor. De aici se poate trage concluzia că așezările din faza a doua a culturii Hlincea s-au stabilit cu predilecție pe locurile așezărilor culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov din zona de silvostepă și numai excepțional și în aceea de luncă, lipsind cu totul în zona de stepă propriu-zisă din nordul Moldovei, în care a existat totuși o locuire intensă în vremea culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov. Deci, din acest punct de vedere așezările din faza culturii Hlincea, răspîndite cu predilecție în zona de silvostepă, se deosebesc de acelea ale culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov care ocupă atît regiunile de silvostepă, cît și cele cu caracter stepic. Această răspîndire caracteristică a așezărilor din vremea culturilor Sîntana de Mureș-Cerniahov și Hlincea trebuie explicată în legătură cu condițiile dezvoltării economice în împrejurările istorice din cele două importante etape ale perioadei prefeudale.

Astfel, în ceea ce privește dezvoltarea economică se poate presupune că în urma perfecționării uneltelor agricole în vremea corespunzătoare culturii Hlincea, așa cum o dovedesc unele descoperiri din R.S.S. Moldovenească, trecîndu-se la o cultivare mai îndelungată a acelorași suprafețe arabile, s-a limitat numărul așezărilor, fixîndu-se cu predilecție în zonele de silvostepă, care ofereau condiții mai prielnice atît pentru locuire, cît și pentru practicarea principalelor ocupații, agricultura și creșterea vitelor. Așa se explică probabil locuirea mai îndelungată în aceste zone în vremea culturii Hlincea, situație pe care o întîlnim și la est de Prut. În schimb, în condițiile economice și istorice deosebite, din vremea culturii Sîntana-Cerniahov, așezările, după cum s-a arătat mai sus, au fost mult mai numeroase și de mai scurtă durată, fiind situate atît în silvostepă, cît și în stepă.

www.cimec.ro

Aceleași concluzii în ceea ce privește răspîndirea cu predilecție a așezărilor din faza a doua a culturii Hlincea în zonele de silvostepă sau din imediata vecinătate a lor se desprind și din felul cum sînt repartizate geografic și celelalte așezări din această vreme în care nu au fost semnalate urme de locuire ale culturii Sîntana-Cerniahov. Astfel, din cele 60 de așezări din această fază a culturii Hlincea, identificate prin recunoașterile recente, numai 6 sînt situate în afara zonei de silvostepă și dintre acestea 4 sînt înșiruite în lunca Prutului (Bobulești din Vale, Ciulinești, Cotu Morii și Trifești), iar 2 la contactul cîmpiei stepice cu silvostepa (Erbiceni și Spinoasa).

Tot în legătură cu răspîndirea așezărilor din faza a doua a culturii Hlincea este de remarcat faptul că din totalul de 60 de așezări, 24 se află în Bazinul Bahluiului, 12 în Podișul Moldovei Centrale, 13 în Cîmpia Jijiei Superioare, 6 în Podișul Sucevei, 3 în Depresiunea Elan Horincea și numai 2 în regiunea subcarpatică. Deci, majoritatea așezărilor din acestă etapă identificate prin recunoașteri pînă în prezent sînt situate în Bazinul Bahluiului, Podișul Moldovei Centrale și Cîmpia Jijiei Superioare.

Cea mai mare concentrare de așezări din cuprinsul acestor subunități geografice este aceea din zona de contact, cu caracter depresionar, din jurul Iașilor, cu prelungire în lungul culoarului Bahluiului pînă către „Poarta" Tîrgului Frumos. În rest, în Podișul Moldovei Centrale și Cîmpia Jijiei Superioare, așezările, deși sînt în număr relativ mare, totuși sînt dispersate către zonele de silvostepă. Spre deosebire de acestea din urmă, unele așezări din această fază a culturii Hlincea, din Culoarul Prutului și Podișul Sucevei, în legătură directă în ceea ce privește răspîndirea lor și cu altele din zona de contact cu Cîmpia Jijiei Superioare, constituie o grupare aparte în lungul culoarului dintre Ștefănești-Bucecea-Suceava.

La rîndul lor, aceste două zone de concentrare a așezărilor din vremea culturii Hlincea corespund în parte și cu cele două grupări de așezări, încă slab documentate, din etapa anterioară Șipot-Suceava.

Prin poziția lor geografică, grupările de așezări din etapele Șipot-Suceava și Hlincea propriu-zisă sînt situate în lungul căilor de pătrundere Bucecea-Suceava și Poarta Tîrgului Frumos, dinspre est către valea Siretului.

Avîndu-se în vedere această situație, se poate presupune că triburile slave folosind aceste căi au pătruns dinspre est în jumătatea de nord a Moldovei, grupîndu-se în jurul celor două centre din zonele depresionare ale Bahluiului și ale înșeuării Bucecea-Suceava, sau dispersîndu-se în celelalte regiuni de podiș și de deal ale Moldovei Centrale și în parte și sudice.

Aici au locuit în așezări deschise de tipul siliștilor, care, după cum s-a arătat mai înainte, ocupau suprafețe mult mai mari decît în etapa anterioară Șipot-Suceava, datorită faptului că în urma stadiului de dezvoltare economică din perioada respectivă s-a trecut de la tipul de sat adunat la acela împrăștiat, caracterizat prin grupuri de cîte 2 sau 3 locuințe corespunzătoare unor familii patriarhale din perioada de trecere la obștea teritorială.

Aceste așezări, ca și în perioada anterioară, erau amplasate în mijlocul terenurilor fertile din preajma bălților și a pădurilor.

Marea lor majoritate se află situate pe terasele inferioare ale rîurilor și numai cîteva ocupă margini de podișuri joase, hîrtoape sau poala dealurilor. Dintre acestea din urmă, 8 se află în Bazinul Bahluiului (Buhalnița, Ciurea, Crivești, Cuza Vodă, Găureana-Vîlcelele, Rediu Aldei, Șorogari, Valea Ursului), 3 în Cîmpia Jijiei Superioare (Cobîla, Perieni cu 2 puncte de descoperire), 3 în Podișul Sucevei (Conțești, Oboroceni, Fotin Enescu-Dumbrava), 6 în Podișul Moldovei Centrale (Arsura, Dănești cu 3 puncte de descoperire și Poiana cu Cetate cu două puncte), 1 în Depresiunea Elan-Horincea (Țuțcani) și 1 în Subcarpați (Oituz).

La acestea se mai poate adăuga și așezarea de la Hlincea-Iași, care de asemenea este situată pe teren învălurit prin alunecările de la poala dealului Cetățuia. În genere, aceste așezări, ca și celelalte de pe terasele inferioare, în majoritatea cazurilor au poziție joasă, deosebindu-se de acestea din urmă doar din punct de vedere morfologic. Avîndu-se în vedere faptul că aproape jumătate din numărul total al așezărilor din vremea culturii Hlincea se află pe asemenea forme

www.cimec.ro

de teren, mai accidentate decît cele ale teraselor inferioare, se poate deduce necesitatea folosirii pentru așezarea și a acestor locuri din silvostepă, care ofereau condiții prielnice de viețuire și de apărare.

Tipul de locuință caracteristic pentru așezările deschise de tip silițe din vremea culturii Hlincea este tot semibordeiul, ale cărui particularități, atît în ceea ce privește structura cît și dispunerea lui în planul așezării, au fost precizate îndeosebi cu prilejul săpăturilor de la Hlincea-Iași, după cum s-a arătat mai sus.

Afară de aceste așezări deschise de tipul siliștilor, pînă în prezent pe teritoriul Moldovei nu s-au mai identificat și altele întărite, de tipul horodiștilor, care să dateze din această fază.

Etapa protodridu. Caracteristicile culturii materiale din această etapă au fost stabilite îndeosebi în urma săpăturilor de la Spinoasa și Dănești.

În ceea ce privește așezarea de la Spinoasa, sînt indicii că în cuprinsul ei au existat două faze de locuire, dintre care cea mai nouă este caracterizată prin semibordeie și locuințe de suprafață, precum și prin preponderența ceramicii lucrate la roată și decorate cu benzi de linii orizontale sau învălurite. Deci, această așezare nu poate fi considerată ca fiind contemporană numai cu nivelul al doilea de locuire de la Drumul Național-Suceava, corespunzător fazei a doua a culturii Hlincea [591].

Observații deosebit de prețioase s-au putut face la Spinoasa, atît în ceea ce privește construcția locuințelor și dispoziția lor în planul așezării, cît și relativ la cuptoarele de încălzit și copt din interiorul și din afara locuințelor. Dintre acestea din urmă se remarcă unul cruțat de la săpare, cu pereții căptușiți cu pietre și lîngă care erau fixate suporturi de lut ars [592].

Spre deosebire de Spinoasa, în așezarea de la Dănești a fost identificat numai un singur nivel de locuire [593], care la rîndul lui a fost urmat de un altul, cu resturi de locuire din sec. X—XI, în strînsă legătură cu cultura de tip Dridu.

Tipul de locuință din așezarea din etapa protodridu de la Dănești nu a fost precizat.

Foarte caracteristice pentru această așezare sînt două cuptoare, dintre care unul probabil bucătărie de vară, de formă rectangulară alungită, cu fundul și pereții lutuiți, care se deosebesc prin construcția lor de cuptoarele descoperite în așezările de la Hlincea și Spinoasa [594].

Cercetarea acestor așezări și îndeosebi a aceleia de la Spinoasa, unde s-au efectuat săpături mai mari, a permis să se contureze unele din trăsăturile caracteristice ale culturii materiale din etapa protodridu, care face trecerea către cultura străromânească de tip Dridu propriu-zis. Cu acest prilej, un accent deosebit s-a pus pe analiza ceramicii, deosebindu-se următoarele specii : lucrată cu mîna din pastă grosieră, mai puțin frecventă ; lucrată la roata înceată și decorată cu benzi de linii orizontale sau învălurite adîncit, foarte răspîndită ; lucrată la roată, cenușie-negricioasă și cu dungi lustruite, în cantitate mică [595].

Rezultatele observațiilor făcute asupra acestor categorii ceramice corespund cu constatările potrivit cărora în etapa protodridu, în care se face trecerea către ceramica mai evoluată a sec. X, predomină vasele lucrate la roata primitivă, în timp ce acelea lucrate cu mîna sînt mai rare [596]. De asemenea, prin prezența chiar în număr mai redus a ceramicii lucrate cu mîna din pastă grosieră, se atestă teza relativ la menținerea caracterului mai vechi al culturii slave, recte al ceramicii, în această etapă [597].

În legătură cu această din urmă problemă, s-a încercat să se deosebească, atît la Spinoasa, cît și la Dănești, categoria de ceramică slavă de aceea străromânească lucrată la roata înceată, de influență Dridu, aceasta din urmă prezentînd unele particularități locale față de

[591] Pentru această sincronizare vezi M. D. Matei, *op. cit.*, în *SLA*, X, 1962, 1, p. 172, nota 13.

[592] Anton Nițu, Emilia Zaharia și Dan Teodor, *op. cit.*, în *Materiale*, VI, 1959, p. 533, fig. 3/2.

[593] M. Petrescu-Dîmbovița și Em. Zaharia, *op. cit.*, în *Materiale*, VIII, 1962, p. 52 și urm.

[594] *Ibidem*, p. 52, fig. 6 și p. 53.

[595] Dan G. Teodor și Em. Zaharia, *op. cit.*, în *Materiale*, VIII, 1962, p. 36 și urm. pentru Spinoasa și M. Petrescu-Dîmbovița și Em. Zaharia, *op. cit.*, în *Materiale*, VIII, 1962, p. 47 și urm. pentru Dănești.

[596] Nota 569 de mai sus.

[597] I. Nestor, *op. cit.*, în *SCIV*, X, 1959, 1, p. 60 și urm. După autor, această persistență a caracteristicii culturii slave arhaice poate fi admisă cel puțin pînă la mijlocul sec. X. e.n.

www.cimec.ro

aceea a culturii Dridu propriu-zise din sec. X—XI. La fel, s-a încercat și încadrarea culturală și cronologică a resturilor ceramice cenușii-negricioase cu dungi lustruite [598].

Aceste rezultate ale săpăturilor arheologice din așezările etapei protodridu de la Spinoasa și Dănești se completează cu acelea obținute în urma recunoașterilor efectuate în ultima vreme în Moldova.

Astfel, cu prilejul acestor cercetări au fost identificate 78 de puncte cu resturi de locuire din etapa protodridu în următoarele 68 de localități:

a. *Bazinul Bahluiului*: Bălțați (Cantonul C.F.R. 38), Chiperești (Confluența Jijia-Bahlui), Curbești (La Iaz), Ciurea (Zane, Movila lui Ștefan Vodă), Cîrjoaia (La Bivolărie), Cogeasca Veche (La Fîntîna Lungului), Crivești (La Hîrtop), Cucuteni-Băiceni (În Sălișteă), Cuza Vodă (Valea Șipoțelului), Dorobanțu (Sud de Iezătură), Erbiceni (Dealul Cimitirului), Dancu (Iazu lui Chiriță), Hlincea (Poala vestică a Dealului Cetățuia), Holboca (Movila cea Mare), Iași (Valea Cacainei, Bariera Cîrlig), Miroslava (La Bulgării), Păușești (La Bulgărie), Popești (În Sărături), Rediu Aldei (La Hîrtop), Spinoasa (Poala Catargului, Podul de Fier), Șorogari (Grădina lui Gheorghe Lupu), Tăutești (1 km NE de sat), Valea Ursului (La nord de sat), Vînători (Dealul Rufeni).

b. *Cîmpia Jijiei Superioare*: Bobulești (La Lutărie), Dorohoi (Poala vestică a Dealului Beldiman), Ghireni (La Izvor), Lătăi-Cîmpenii (La Dodolea), Mitoc (La Izvor), Popricanii de Jos (Rîpa din Cot).

c. *Podișul Sucevei*: Conțești (Dealul Ruja), Dolești (Albîia), Oboroceni (La Nucăria din Grochilă), Fotin Enescu-Dumbrava (Marginea sudică a satului).

d. *Podișul Moldovei Centrale*: Arsura (Cetățuia Mogoșești, La NV de sat), Banca (La Chira), Băneasa (Vatra satului), Bereasa (La Răvnic), Bîrlad (Prodana, Podul de Fier), Bozieni (Vatra satului), Dănești (La Islaz, La Meri, Zlătărești I), Osoi (Terasa Prutului), Podu-Pietriș (Marginea vestică a satului), Poiana cu Cetate (La Cetate, Poiana de la Pădurărie), Sofronești (La Pîrîu).

e. *Depresiunea Huși-Elan-Horincea*: M. Kogălniceanu (Între Ghermănești și M. Kogălniceanu), Aldești (La Căușani), Blăgești (Cretana I, Cretana II, Brezina I, Podișul Vrăbiești), Bozia (Dealul Nucului, Sub Cetățuie), Comănești (Deasupra Izvoarelor), Cristești (Vatra satului), Dodești (Peste Rîpă), Epureni (Moașca I, Moașca II, La Iaz), Giurcani (Pîrîul Jigălia, Argeaua), Lățești (Dealul Ciubucăreasa), Murgeni (La G.A.S.), Raiu-Vădeni (Gura Hulubățului I), Sărățeni (Vatra satului), Șuletea (La Șipote), Țuțcani (Vatra satului).

f. *Subcarpați*: Oituz (Piciorul Humăriei), Rîpile-Gura Văii (La Coșuri).

Deci, din această listă de răspîndire a descoperirilor din etapa protodridu rezultă că 27 provin din Bazinul Bahluiului, 23 din Depresiunea Elan-Horincea, 16 din Podișul Moldovei Centrale, 6 din Cîmpia Jijiei Superioare, 4 din Podișul Sucevei și 2 din Subcarpați.

În comparație cu descoperirile din vremea culturii Hlincea, se constată frecvența lor mai mare, în etapa protodridu, în jumătatea de sud a Moldovei. Din acest punct de vedere este semnificativ faptul că în Depresiunea Elan-Horincea numărul descoperirilor a crescut de la 3, cîte erau cunoscute în faza a doua a culturii Hlincea, la 23 în etapa protodridu. Pe de altă parte, asemenea descoperiri, spre deosebire de acelea din etapa anterioară, nu au fost semnalate în Cîmpia Jijiei Superioare. În schimb, s-au întîlnit, ca și în faza a doua a culturii Hlincea, unele resturi de locuire din etapa protodridu în Subcarpați pe valea Trotușului, prin care se face legătura între Moldova și sud-estul Transilvaniei. Deocamdată, pe baza recunoașterilor efectuate se constată două concentrări de așezări din etapa protodridu, dintre care una în zona depresionară a Bahluiului, în jurul Iașilor, în care se continuă locuirea din fazele anterioare, și o alta mai puternică, semnalată pentru prima dată în Depresiunea Elan-Horincea. Între

[593] Dan G. Teodor și Em. Zaharia, *op. cit.*, în *Materiale*, VIII, 1962, p. 38; Maria Comșa, *op. cit.*, *SCIV*, X, 1959, 1, p. 73. Autoarea admite sec. IX—X pentru pătrunderea ceramicii de tip Saltovo-Maiațk și a altor elemente sud-dunărene la nord de Dunăre; I. Nestor, *Contributions archéologiques au problème des proto-roumains. La civilisation de Dridu*, în *Dacia*, II, 1958, p. 375 și urm. Pentru periodizarea acestei specii ceramice vezi și Maria Comșa, *Cu privire la evoluția culturii balcano-dunărene în sec. IX—X*, în *SCIV*, XIV, 1963, 1, p. 108 și urm.

www.cimec.ro

aceste două centre cu resturi de locuire mai intensă se interpune o zonă de dispersiune a acestei locuiri din Podișul Moldovei Centrale.

Din felul cum se repartizează pe hartă aceste descoperiri, rezultă o răspîndire destul de largă a lor, din nordul și pînă în sudul Moldovei, exceptînd regiunea dintre Siret și Carpați, precum și Cîmpia Siretului, ambele mai puțin cercetate.

În general, ele sînt asociate cu resturi ceramice tipice ale culturii Hlincea (Cuza Vodă, Dancu, Păușești, Popești, Perieni, Bobulești din Vale, Bereasa, Dănești, Poiana cu Cetate, Chipereşti I, Miroslava, Bozia, Dodești, Giurcani), găsindu-se împreună în cuprinsul așezărilor de tip siliște, din regiunea de silvostepă sau de luncă. În cazurile în care au fost semnalate resturi ceramice aparținînd numai aspectului protodridu (Cîrjoaia, Holboca, Iași, Tăutești, Dorohoi, Ghireni, Lătăi-Cîmpenii, M. Kogălniceanu, Golăești, Horodiștea, Mitoc, Ștefănești, Banca, Aldești, Blăgești, Epureni), nu este exclus ca prin intensificarea cercetărilor să se identifice ulterior și altele din vremea culturii Hlincea. Deocamdată, această încercare de separare a resturilor ceramice de tip protodridu de restul ceramicii aparținînd culturii Hlincea și punerea lor pe seama elementului băștinaș prezintă un interes deosebit pentru problema originii poporului și a limbii române, în ceea ce privește etapa conviețuirii autohtonilor cu slavii.

Din acest punct de vedere, nu pare să fie lipsit de semnificație istorică nici faptul că în această vreme, corespunzătoare sec. VIII—X, ceramica lucrată la roată și cu decor de linii orizontale sau în valuri adîncite este utilizată relativ frecvent în comparație cu specia de aspect slav. S-ar putea ca în fenomenul acesta de generalizare progresivă a ceramicii lucrate la roată de caracter autohton și de dispariție treptată a speciei ceramice de tip slav, lucrate cu mîna, să se reflecte o latură a procesului asimilării culturii materiale a slavilor de către autohtoni. În lumina acestor considerații de ordin arheologic și istoric vor trebui revalorificate rezultatele principalelor săpături arheologice din așezările sec. VIII—X din Moldova, în primul rînd de la Hlincea-Iași.

Acest proces complex al asimilării culturii materiale slave de către localnici este și mai evident pentru secolele IX—X, corespunzătoare celui de-al treilea nivel de locuire de la Drumul Național-Suceava [599].

Toate locurile cu descoperirile din etapa protodridu, ca și majoritatea celorlalte din fazele anterioare, ale etapelor Șipot-Suceava și Hlincea, se află în zona silvostepei, ocupînd cu predilecție aceleași poziții joase, în special terasele inferioare și de luncă și mai rar pantele de la poalele dealurilor sau marginile podișurilor joase în cuprinsul unor terenuri bune pentru agricultură și creșterea vitelor din preajma locurilor băltite și a pădurilor. Așezările respective, pe baza celor constatate la Spinoasa și Dănești, sînt de asemenea de tipul dispersat, fiind constituite din grupuri mici de semibordeie sau de locuințe de suprafață. Deci, din punct de vedere al așezărilor din faza tîrzie a etapei Hlincea se constată, în genere, aceleași caracteristici ca și în fazele anterioare ale etapei Hlincea.

În afară de aceste siliști neîntărite, este foarte posibil să mai fi existat în Moldova în etapa protodridu și unele așezări întărite, de tipul horodiștilor, după cum ne-o sugerează descoperirile de asemenea așezări de la Fundul Herței (La Redută), Baranca (Cetățuia Alba-Hudești) și eventual Poiana cu Cetate (La Cetate). Săpăturile efectuate în 1967 — 1969 la Fundul Herței au confirmat existența aici, la punctul „Redută", a unei asemenea horodiști. De asemenea, în apropiere, pe Nistrul superior și în R.S.S. Moldovenească au fost semnalate și cercetate mai multe așezări de acest tip [600]. Avîndu-se în vedere semnificația istorică a acestor așezări pentru începuturile feudalismului, se impune ca ele să fie nu numai depistate în mod sigur pe teritoriul Moldovei, dar și cercetate prin săpături metodice.

În ceea ce privește cultura materială din această vreme, cel mai important element, descoperit cu prilejul recunoașterilor, este tot ceramica, care, pe baza caracteristicilor ei, poate fi clasificată în următoarele categorii :

[599] Mircea D. Matei, *op. cit.*, *SLA*, X. 1962, 1, p. 170.

[600] D. A. Timoștiuc, *Славянские поселения IX—X вв. на территории Северной Буковины*, în *KS.*, 53, 1954, p. 86 și urm.; G. B. Fedorov, *Городище Екимауцы* în *KS.*, L, 1953, p. 104 și urm.

www.cimec.ro

a. Specia lucrată cu mîna, din pastă grosieră cu şamotă în compoziţie, reprezentată prin fragmente din borcane şi tipsii, dintre care unele decorate cu alveole pe margine.

b. Specia lucrată la roata înceată, din pastă mai consistentă de culoare cenuşie în interior şi cărămizie la exterior, cu şamotă şi uneori cu foarte puţine microprundişuri în compoziţie, reprezentată îndeosebi prin fragmente de borcane cu pereţii mai subţiri şi neteziţi în sens vertical la exterior şi decoraţi cu benzi de linii orizontale sau în valuri adîncite, atît pe umerii proeminenţi cît şi pe corp. Aceleiaşi categorii îi aparţine şi o tipsie, din pastă mai bine frămîntată şi conţinînd nisip.

c. Specia lucrată la roata înceată sau cu turaţie mai mare, din pastă densă şi mai omogenă, de culoare cenuşie-închis la interior şi brun-cărămizie la exterior, conţinînd nisip şi mai puţine pietricele sau scoici pisate, reprezentată prin fragmente de borcane cu pereţii subţiri sau mai groşi, avînd marginea înaltă şi răsfrîntă, buza teşită oblic sau rotunjită şi umerii proeminenţi. Vasele de acest tip sînt netezite la exterior şi decorate cu dungi de linii orizontale ori în valuri adîncite, iar uneori şi cu scurte impresiuni ovale pe umăr sau chiar cu alveole pe buză.

Prima dintre aceste specii ceramice, care prin caractristicile de tehnică a pastei, formă şi decor reprezintă continuarea tradiţiei arhaice a ceramicii de tip slav, este rară. Într-un număr redus de fragmente ceramice ea se întîlneşte în aşezările de la Spinoasa (Poala Catargului), Dăneşti (La Islaz) şi Bîrlad (Prodana) cercetate prin săpături, precum şi în aşezările de la Chipereşti I (Confluenţa Jijia-Bahlui) şi din alte locuri identificate prin recunoaşteri, fără a se avea însă, pentru acestea din urmă, toată siguranţa că aparţin numai etapei protodridu.

În schimb, cea de-a doua specie ceramică, deşi asemănătoare în genere cu prima în ceea ce priveşte compoziţia pastei şi totuşi deosebită de aceasta prin tehnica superioară a lucrului la roată, prin formele mai evoluate ale vaselor şi prin caracteristicile decorului, este mult mai frecventă.

În fine, cea de-a treia specie ceramică prin particularităţile ei constituie specia de tip protodridu, care precede imediat pe aceea a culturii Dridu propriu-zise. Foarte caracteristic pentru această specie ceramică de tip protodridu este pasta argilo-nisipoasă, în care microprundişurile sînt rare.

În această etapă, în ceea ce priveşte ceramica locală, se poate admite că se generalizează folosirea pastei argilo-nisipoase în locul aceleia zgrunţuroase, cu o cantitate mai mare sau mai mică de microprundişuri, din etapele anterioare Şipot-Suceava şi Hlincea. O menţiune aparte merită un fragment dintr-o margine de borcan de la Holboca (Movila cea Mare), care cu toate că păstrează forma şi grosimea pereţilor vaselor slave de acest tip din cultura Hlincea, totuşi, în ceea ce priveşte pasta, se deosebeşte prin adaos de nisip şi în special de microprundişuri, datorită cărora pereţii vasului sînt mai compacţi în comparaţie cu aceia ai borcanelor cu şamotă din această fază a culturii Hlincea. De asemenea, şi prezenţa decorului constînd din alveole imprimate pe buza borcanelor din pastă compactă, ca la Botoşani (La Siliştе), constituie o dovadă a persistenţei anumitor elemente de decor de certă origine locală. Întrucît această din urmă categorie ceramică, prin unele din particularităţile ei de lucru, pastă şi decor, precede pe aceea a culturii străromâneşti de tip Dridu, ea a fost desemnată deocamdată cu denumirea de protodridu [601]. În prezent, din lipsă de cercetări speciale, este dificil să se lămurească în ce măsură şi cum această categorie ceramică de tip protodridu continuă tradiţia ceramicii locale de aspect zgrunţuros sau nisipos lucrată la roată din etapa Şipot-Suceva. De asemenea, rămîne deschisă problema influenţelor din spaţiul dunărean exercitate asupra acestei specii ceramice. Deocamdată se constată că cele mai apropiate analogii pentru această specie ceramică provin din aşezările din sec. VII—VIII de la Bezid şi Sălaşuri din centrul podişului ardelean [602], precum şi din necropolele de la Izvorul din Muntenia [603]. Nu ar fi exclus ca această asemănare

[601] Atît identificarea cît şi denumirea acestei specii ceramice se datorează lui I. Nestor, care a examinat materialul respectiv din Moldova, la Institutul de arheologie al Academiei.

[602] Cf. Székely Zoltán, *Contribuţie la cultura slavă în sec. VII-VIII în sud-estul Transilvaniei*, în *SCIV*, XIII, 1963, 1, p. 47 şi urm.

[603] Bucur Mitrea, *Unele probleme în legătură cu necropola prefeudală de la Izvorul (r. Giurgiu)*, în *SCIV*, 18, 1967, 3, p. 475.

www.cimec.ro

a ceramicii lucrate la roată din Moldova și sud-estul Transilvaniei din această vreme să fie în legătură, cel puțin în parte, cu o tradiție culturală Sîntana de Mureș-Cerniahov, care a fost deja semnalată la ceramica așezării de la Bezid [604]. Este vorba în primul rînd de specia ceramică compactă lucrată la roată din pastă zgrunțuroasă sau nisipoasă, pusă pe seama elementului băștinaș.

Aceste constatări în legătură cu preliminarele culturii Dridu pe teritoriul Moldovei vin în sprijinul tezei autohtonismului acestei culturi în regiunea carpato-dunăreană [605]. În felul acesta, prin rezultatele recunoașterilor recente din Moldova, s-au adus unele contribuții la cunoașterea fondului cultural autohton din perioada coabitării cu slavii, cînd datorită dezvoltării forțelor de producție s-a accentuat procesul destrămării relațiilor gentilice ale societății locale, trecîndu-se în cele din urmă, către secolul al X-lea, la începuturile orînduirii feudale.

FEUDALISMUL (sec. X—XVIII)

Din informațiile documentare rezultă că în vremea orînduirii feudale au existat numeroase așezări rurale pe teritoriul Moldovei [606]. Din nefericire, în trecut, nici una dintre aceste așezări nu a fost cercetată prin săpături arheologice. Asemenea cercetări au început abia în anii regimului democrat popular, o dată cu avîntul luat în țara noastră de către arheologia feudală, îndeosebi în urma săpăturilor de mare amploare de la Suceava, adevăratul șantier-școală al arheologiei feudale românești. Importanța rezultatelor acestor cercetări pentru lămurirea stadiului de dezvoltare social-economică și culturală a populației românești din acest teritoriu, ca și din restul țării, a fost subliniată în repetate rînduri, în ultima vreme, de către istoricii noștri [607].

Trebuie să recunoaștem însă, că cu toate succesele înregistrate în ultima vreme de arheologia medievală românească, problema așezărilor rurale, atît de pe teritoriul Moldovei, cît și din restul țării, a preocupat mai puțin pe arheologi, care și-au concentrat eforturile îndeosebi asupra orașelor medievale, a curților domnești și a unor monumente istorice. Avîndu-se însă în vedere importanța problemei satului, îndeosebi din perioada feudalismului timpuriu, pentru studiul originii poporului și a limbii române [608], și după aceea, din perioada feudalismului dezvoltat tîrziu, în vederea localizării și a determinării intensității de locuire din diversele etape ale acestei perioade, s-au identificat prin recunoașteri numeroase asemenea așezări pe teritoriul Moldovei.

În cele ce urmează, după prezentarea stadiului cercetărilor cu privire la satul medieval din Moldova în perioadele feudalismului timpuriu, dezvoltat și în parte și tîrziu, se va arăta în ce constă contribuția recunoașterilor arheologice la lămurirea unora dintre problemele privitoare la acest tip de așezări din Moldova.

Etapa feudalismului timpuriu

Așezările rurale din această vreme de pe teritoriul Moldovei pot fi încadrate din punct de vedere cultural și cronologic în următoarele cinci etape, determinate pe baza săpăturilor arheologice din ultima vreme de la Hlincea și din alte locuri din acest teritoriu:

a. Dridu (secolele X—XI)

[604] Székely Zoltán, *op. cit.*, în *SCIV*, XIII, 1963, 1, p. 53.

[605] Pentru această problemă vezi I. Nestor, *Arheologia perioadei de trecere la feudalism pe teritoriul R.P.R.*, în *Studii*, XV, 1962, 6, p. 1436 și urm.; idem, *Les données archéologiques et le problème de la formation du peuple roumain*, în *Revue roumaine d'histoire*, 3, 1964, p. 414 și urm.

[606] Mihai Costăchecu, *Documente moldovenești înainte de Ștefan cel Mare*, I, Iași, 1931; Laetiția Lăzărescu *Numărul localităților vechi din jud. Iași constatate documentar între anii 1400 și 1504*, în *Studii*, I, 1948, p. 20 și urm.

[607] *Istoria României*, II, 1960, p. 18 și urm., capitol redactat de Șt. Pascu și Șt. Ștefănescu, *Feudalismul timpuriu*, în *Studii*, XV, 1962, 6, p. 1447 și urm.

[608] I. Nestor, *op. cit.*, p. 383 și urm.

www.cimec.ro

b. Răducăneni (secolele XI—XII).
c. Secolul XII.
d. Secolele XII—XIII.
e. Secolele XIII—XIV.

Pornindu-se de la datele descoperirilor de la Hlincea, s-a deosebit de către M. Comșa faza Hlincea II, datată inițial în secolele XI—XII[609] și apoi în secolele X—XII[610]. Conținutul acestei faze a fost ulterior mai bine precizat prin cercetările efectuate la Răducăneni-Iași și Prodana-Bîrlad, care au permis observații stratigrafice mai clare.

În afară de aceasta, prin cercetările de la Hlincea și Lunca-Dorohoi, s-au procurat alte date cu privire la așezările rurale din secolele XII—XIII și XIII—XIV.

Pentru înțelegerea dezvoltării social-economice și culturale a societății românești în aceste etape ale feudalismului timpuriu pe teritoriul Moldovei va trebui să se ia în considerație și alte cercetări cu privire la satul medieval din această perioadă, atît de pe teritoriul țării noastre, cît și din țările vecine [611].

Cultura Dridu. Din punct de vedere arheologic, feudalismul timpuriu de pe teritoriul Moldovei, ca și din regiunea carpato-dunăreană, începe cu cultura Dridu, bine cunoscută în ultima vreme, îndeosebi în urma săpăturilor de la Dridu din Cîmpia Munteniei efectuate de I. Nestor și Eugenia Zaharia [612]. În ceea ce privește denumirea de Dridu, dată acestei culturi de către I. Nestor, s-au formulat unele obiecții de către M. Comșa, care a propus numele de cultura balcano-dunăreană.

Pe baza cercetărilor efectuate la Dridu, ca și la Ileana Podari [613] și Bucov în Muntenia [614], Șendreni [615], Hlincea [616] și Spinoasa [617] în Moldova, Kalfa în centrul R.S. S. Moldovenești [618] și Bila lîngă Cernăuți, în R. S. S. Ucraineană [619], precum și în cuprinsul unor așezări dintre Dunăre și Balcani, s-au obținut o serie de date relativ atît la răspîndirea, originea, apartenența etnică, cronologia și evoluția culturii Dridu, cît și în ceea ce privește caracteristicile așezărilor, locuințelor, culturii materiale, ocupațiilor și ritului funerar al purtătorilor acestei culturi. Astfel, în legătură cu răspîndirea culturii Dridu, s-a constatat că ea se întîlnește la nord de Dunărea Inferioară, pe teritoriile Munteniei, Moldovei, Olteniei și Transilvaniei, precum și mai departe spre est pînă la SE de Tiraspol, pe malul stîng al Nistrului, și spre nord, pînă la Bila, pe cursul superior al Prutului, care este, de altfel, și punctul cel mai nordic pînă unde au fost semnalate pînă în prezent resturile acestei culturi [620]. Cele mai apropiate analogii provin

[609] M. Petrescu-Dîmbovița și colaboratori, *op. cit.*, în *SCIV*, IV, 1953, 1—2, p. 329 și în *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 692.

[610] Maria Comșa, *op. cit.*, în *SCIV*, VIII, 1957, 1—4, p. 270.

[611] *Очерки по истории русской деревни X—XIII вв.*, sub direcția acad. B. A. Rîbakov, în *Труды Государственного исторического музея*, vol. 32, Moscova, 1956. În acest volum A. V. Uspenskaia și M. V. Fehner se ocupă îndeosebi de așezările din Rusia Veche (cf. și Al. Andronic, recenzia la acest volum în *SCIV*, X, 1959, 1, p. 206 și urm.

[612] Pentru rezultatele acestor săpături de mare amploare efectuate în anii 1956—1959, vezi I. Nestor, *Contributions archéologiques au problème des proto-roumains. La civilisation de Dridu*, în *Dacia*, N. S., II, 1958, p. 371 și urm.; I. Nestor și Eugenia Zaharia, *Sondajele de la Dridu*, în *Materiale*, V, 1959, p. 547 și urm.; idem, *Săpăturile de la Dridu*, în *Materiale*, VI, 1959, p. 593 și urm.; idem, în *Materiale*, VII, 1961, p. 561 și *Materiale*, VIII, 1962, p. 661 și urm.; vezi și monografia scrisă de Eugenia Zaharia, *Săpăturile de la Dridu. Contribuție la arheologia și istoria perioadei de formare a poporului român*, București, Edit. Academiei, 1967.

[613] Vlad Zirra, *Cercetări feudale timpurii la Ileana-Podari*, în *Materiale*, V, 1959, p. 501 și urm.

[614] M. Chișvași-Comșa, *Săpăturile de la Bucov*, în *Materiale*, V, 1959, p. 495 și urm.; idem, în *Materiale*, VI, 1959, p. 567 și urm.; și în *Materiale*, VII, 1961, p. 541 și urm.; Maria Comșa, *Contribuții la cunoașterea culturii străromâne în lumina săpăturilor de la Bucov*, în *SCIV*, X, 1, 1959, p. 81 și urm.

[615] N. Gostar, *op. cit.*, în *Materiale*, VIII, 1962, p. 507; D. Gh. Teodor, *Descoperirile arheologice de la Șendreni-Galați*, în *Danubius*, I, 1967, p. 129 și urm.

[616] M. Petrescu-Dîmbovița și colaboratori, *Șantierul Hlincea-Iași*, în *SCIV*, IV, 1953, 1—2, p. 313 și urm.; idem, în *SCIV*, V, 1954, 1—2, p. 240 și urm. și în *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 692 și urm.

[617] Anton Nițu și Dan Teodoru, *op. cit.*, în *Materiale*, V, 1959, p. 491; Anton Nițu, Emilia Zaharia și Dan Teodoru, *op. cit.*, în *Materiale*, VI, 1959, p. 536; Dan G. Teodor și Em. Zaharia, *op. cit.*, în *Materiale*, VIII, 1962, p. 38.

[618] Maria Comșa, *Die bulgarische Herrschaft nördlich der Donau während des IX und X Jh. im Lichte der archäologischen Forschungen*, în *Dacia*, IV, 1960, N. S., p. 407.

[619] Materialul ceramic de tip Dridu de la Bila se află la Muzeul de istorie din Cernăuți.

[620] Pentru această răspîndire a culturii Dridu vezi și M. Comșa, *op. cit.*, în *Dacia*, N. S. IV, 1960, p. 406 și urm.

www.cimec.ro

de la sud de Dunăre, din Dobrogea pînă la Balcani [621]. Elemente izolate ale acestei culturi au mai fost semnalate în SE Slovaciei [622] şi după unii chiar la sud de Balcani [623].

Deci, arealul acestei culturi este destul de întins la nord de Dunărea Inferioară, nu numai pe teritoriul României, ci şi în unele părţi din R. S. S. Moldovenească şi din sud-vestul R. S. S. Ucrainene, în care era răspîndită cultura slavilor răsăriteni din epoca statului kievean [624].

Întrucît cele mai multe aşezări ale acestei culturi au fost semnalate în Muntenia, s-a presupus că ar fi fost aici în vremea culturii Dridu o populaţie numeroasă, dezvoltată din punct de vedere economic şi politic [625].

O problemă mult disputată în ultima vreme este aceea relativ la originea culturii Dridu, în legătură cu care s-au formulat două teze contradictorii. Potrivit primei dintre aceste teze, susţinute de I. Nestor, cultura Dridu s-a dezvoltat pe o bază locală, nord-dunăreană, documentată prin descoperirile arheologice din sec. V—VIII, aparţinînd complexelor Bratei-Moreşti-Ipoteşti-Cîndeşti (faza tîrzie) şi Bezid-Sălaşuri [626]. După a doua teză, susţinută la început de M. Comşa, la geneza acestei culturi au participat elementele protobulgare şi sud-slave şi bizantine, la care adaugă ulterior şi altele de tradiţie locală (romano-bizantină) [627].

Această poziţie deosebită faţă de problema originii culturii Dridu se datoreşte, printre altele, şi interpretării diferite date ceramicii cenuşii cu decor lustruit din cultura Dridu. Din acest punct de vedere, în timp ce după I. Nestor ea poate fi pusă în legătură cu ceramica cenuşie din sec. IV e.n. din regiunea carpato-dunăreană [628], după M. Comşa această origine locală a ceramicii cenuşii nu poate fi admisă, întrucît, pe lîngă faptul că lipseşte o asemenea specie ceramică în sec. V şi VI e.n., sînt şi deosebiri esenţiale de tehnică şi formă între aceste două categorii ceramice [629]. În ultimul timp, însă, M. Comşa înclină şi ea să admită că la originea acestei specii ceramice trebuie avut în vedere fondul local, romano-bizantin [630]. Din discuţiile purtate cu privire la originea acestei specii ceramice din cultura Dridu, se poate considera parţial rezolvată această dificilă problemă.

În legătură cu aceasta, nu trebuie să se piardă din vedere faptul că specia ceramică cenuşie cu decor lustruit, indiferent de originea ei locală sau străină, se întîlneşte într-un procent redus în complexele de locuire ale culturii Dridu. În schimb, caracteristică pentru această cultură este specia ceramică din pastă nisipoasă, lucrată la roata cu turaţie repede sau mai înceată. Or, această categorie ceramică, pe baza descoperirilor recente de resturi de vase de tip protodridu din sec. VIII—X e.n. din estul Transilvaniei şi din Moldova, precum şi a altora mai vechi din sec. V—VIII, din grupele Bratei-Moreşti şi Ipoteşti-Cîndeşti, poate fi considerată ca fiind de origine locală, nord-dunăreană. În legătură cu aceasta, deosebit de semnificative sînt recentele semnalări ale ceramicii de tip protodridu din Moldova.

În strînsă legătură cu problema originii culturii Dridu este şi aceea a apartenenţei etnice a purtătorilor ei. Pentru lămurirea acestei probleme, deosebit de importantă pentru studiul etnogenezei poporului român, trebuie avută în vedere, după cum pe drept cuvînt s-a arătat pentru regiunile cu populaţie amestecată, nu numai ceramica, ci şi restul inventarului, tipul de locuinţă şi ritul funerar [631]. În felul acesta, aplicîndu-se metoda diagnosticului diferenţial, s-a încercat să se identifice elementele etnice care au participat la geneza culturii Dridu [632].

[621] M. Comşa, *op. cit.*, în *Dacia*, N. S., IV, 1960, p. 397; I. Nestor, *op. cit.*, în *SCIV*, X, 1959, 1, p. 59: Gh. Ştefan şi colaboratori *Dinogeţia* I, Bucureşti, 1967, *passim*.

[622] M. Comşa, *op. cit.*, în *Dacia*, N. S., IV, 1960, p. 407, unde se menţionează localitatea Streda nad Bodnogom.

[623] M. Comşa, *Problema genezei şi evoluţiei culturii balcano-dunărene (Dridu) în sec. IX—XI*, raport prezentat la Seminarul româno-bulgar din 1962, Bucureşti.

[624] M. Comşa, *op. cit.*, în *Dacia*, N. S., IV, 1960, p. 408, după care limita dintre cultura balcano-dunăreană şi cultura slavă răsăriteană din epoca statului kievean corespunde cu graniţa spre NE şi E a primului stat bulgar.

[625] I. Nestor, *op. cit.*, în *SCIV*, X, 1959, 1, p. 59; idem, *op. cit.*, în *Studii*, XV, 1962, 6, p. 1437.

[626] *Ibidem*, p. 1436.

[627] Nota 618 de mai sus.

[628] I. Nestor, *Contributions archéologiques au problème des protoroumains. La civilisation de Dridu*. Note préliminaire, în *Dacia*, N. S., II, 1958, p. 381 şi urm.

[629] M. Comşa, *op. cit.*, în *Dacia*, N. S., IV, 1960, p. 397, nota 13.

[630] Nota 623 de mai sus.

[631] M. Chişvaşi-Comşa, *op. cit.*, în *SCIV*, VIII, 1957, 1 — 4, p. 288; M. Comşa, *op. cit.*, în *Dacia*, N. S., IV, 1960, p. 413.

[632] În privinţa acestei metode vezi I. Nestor, *op. cit.*, în *Dacia*, N. S., II, 1958, p. 371 şi urm. şi Eugenia Zaharia, *op. cit.*, p. 165; Dan Gh. Teodor, *Contribuţii la cunoaşterea culturii Dridu pe teritoriul Moldovei*, în *SCIV*, 19, 1968, 2, p. 275.

www.cimec.ro

Din acest punct de vedere, în ceea ce privește regiunile nord-dunărene, s-a dovedit caracterul predominant strămănesc al acestei culturi [633], precum și legăturile ei cu fondul cultural al bulgarilor și bizantinilor [634]. Mai mult încă, în aria de răspîndire a culturii strămănești din acest spațiu, s-a încercat să se deosebească cultura Dridu din Dobrogea și Cîmpia Română de descoperirile de la Bucov, din regiunea deluroasă a Munteniei [635]. Același lucru poate fi valabil și pentru alte regiuni ale țării, cum ar fi de exemplu Moldova, în care se constată unele particularități ale culturii Dridu sau în Transilvania, unde evoluția acestei culturi, în urma pătrunderii maghiarilor, a fost diferită, „fără ca fondul etnic să se deosebească de cel de dincoace de munți" [636].

Aceste deosebiri în evoluția culturii materiale strămănești de pe teritoriul țării noastre sînt în funcție de condițiile istorice diferite din perioada în care a avut loc procesul asimilării elementelor slave la nord de Dunăre.

O altă problemă disputată este aceea a cronologiei și fazelor de evoluție ale culturii Dridu propriu-zise. În legătură cu cronologia acestei culturi s-a discutat dacă începuturile ei se pot data în sec. IX, așa cum s-a presupus pe baza unor considerații istorice și arheologice relativ la ipoteza stăpînirii protobulgarilor la nord de Dunăre [637], sau numai din a doua jumătate a sec. X [638], cum rezultă din asocierea resturilor de locuire ale culturii Dridu cu monedele bizantine.

Relativ la această problemă, pe baza săpăturilor arheologice la Dridu rezultă că cultura Dridu, deplin constituită, datează din a doua jumătate a sec. X și din sec. XI, nefiind exclusă posibilitatea ca începuturile ei să se coboare pînă în prima jumătate a sec. X, după cum par s-o indice unele descoperiri de așezări și cimitire de incinerație din Muntenia și Dobrogea [639]. Mai mult încă, descoperirile recente de la Bezid și Sălașuri din SE Transilvaniei și în ultima vreme și din Muntenia, precum și dintr-o serie de localități din Moldova, acestea din urmă cercetate prin recunoașteri și săpături, atestă o etapă și mai veche în evoluția acestei culturi, din secolele VIII—X, denumită, după cum s-a arătat mai sus, protodridu și a cărei încadrare culturală și cronologică urmează să fie mai bine precizată prin cercetările viitoare. Cu acest prilej se va stabili și cronologia etapelor de evoluție ale culturii Dridu din Moldova, precum și sincronizarea lor cu descoperirile corespunzătoare din spațiul carpato-balcanic [640].

În ceea ce privește așezările culturii Dridu, pe baza cercetărilor efectuate în Muntenia s-a constatat că toate sînt de tip deschis și că ocupă locurile joase de pe cursul apelor sau de pe marginea lacurilor, neputîndu-se preciza dacă erau protejate în spate de păduri, precum și legătura cu așezările întărite de tipul horodiștilor. Cele mai interesante observații în acest sens au fost prilejuite de așezarea cea mai intens cercetată de la Dridu [641].

Locuințele din cuprinsul acestor așezări, de tipul semibordeielor, cu un cuptor simplu de lut sau de piatră într-un colț, sau al colibelor de suprafață, erau grupate cîte 5—6 la un loc, la distanțe mari între ele, și însoțite în mod obișnuit de un cuptor de pîine [642]. Semibordeiele din faza I au de obicei vetre deschise, spre deosebire de cele din faza a II-a, prevăzute într-unul din colțuri cu cuptor [643].

[633] I. Nestor, *op. cit.*, în *Dacia*, N. S., II, 1958, p. 382; M. Comșa, *op. cit.*, în *Dacia*, N. S., IV, 1960, p. 397 și urm. și Eug. Zaharia, *Săpăturile de la Dridu*, p. 106.

[634] M. Comșa, *op. cit.*, în *Dacia*, N. S., IV, 1960, p. 413, și urm.; vezi și I. Nestor, *op. cit.*, în *Studii*, XV, 1962, 6, p. 1437, care consideră că din punct de vedere al culturii materiale „nu se poate face o despărțire tranșantă, și cu atît mai puțin construi un contrast între poporul român și cel sud-slav al bulgarilor, ale căror destine au fost strîns legate chiar în spațiul balcanic".

[635] M. Comșa, *op. cit.*, în *SCIV*, X, 1959, 1, p. 93; idem, *op. cit.*, în SCIV, XI, 1960, p. 159 și urm.

[636] I. Nestor, *op. cit.*, în *Studii*, XV, 1962, 6, p. 1 437.

[637] M. Chișvași-Comșa, *op. cit.*, în *SCIV*, VIII, 1957, 1—4, p. 275 și urm.; Maria Comșa, *op. cit.*, în *SCIV*, X, 1959, 1, p. 82; idem, *op. cit.*, în *SCIV*, XI, 1960, 1, p. 164; idem, *op. cit.*, în *Dacia*, N. S., IV, 1960, p. 397; idem, *Cu privire la evoluția culturii balcano-dunărene în sec. IX—XI*, în *SCIV*, XIV, 1963, 1, p. 119.

[638] I. Nestor, *op. cit.*, în *SCIV*, X, 1959, 1, p. 61; idem, *op. cit.*, în *Dacia*, N. S., II, 1958, p. 372 și 376; A. Grecu, *op. cit.*, în *SCIM*, I, 1950, 1, p. 231 și urm.

[639] I. Nestor, *op. cit.*, în *Studii*, XV, 1962, 6, p. 1436 și urm.

[640] În legătură cu problema fazelor prealabile ale culturii Dridu vezi I. Nestor, *op. cit.*, în *Studii*, XV, 6, p. 1436; M. Comșa, *op, cit.*, p. 107 și urm.; Dan Gh. Teodor, *op. cit.*, p. 272 și urm.

[641] Eugenia Zaharia, *op. cit.*, p. 151 și urm.

[642] *Ibidem*, p. 75.

[643] *Ibidem*.

www.cimec.ro

Dintre elementele de cultură materială din cuprinsul acestor locuințe, cea mai importantă este ceramica, care, după cum s-a arătat mai sus, a provocat numeroase discuții în legătură cu originea speciei cenușii și cu decor din linii lustruite [644].

Indiferent însă de această problemă, care nu este încă rezolvată, importantă pentru cultura Dridu deplin constituită este marea cantitate a ceramicii locale, din pastă cu nisip, reprezentată îndeosebi prin borcane lucrate la roata cu turație rapidă sau mai înceată și decorate cu benzi de linii învălurite aplicate peste benzile de linii strînse orizontale și nu între ele, ca în etapa anterioară, a culturii din etapa protodridu [645].

O asemenea specie ceramică a fost identificată recent și pe teritoriul Moldovei, îndeosebi în urma săpăturilor arheologice de la Șendreni, Dănești și de la Spinoasa [646].

Prin descoperirile din cuprinsul așezărilor culturii Dridu din Muntenia s-a ajuns la concluzia că agricultura a fost ocupația de bază a purtătorilor acestei culturi în Cîmpia Dunării [647]. În schimb, în zona de contact dintre dealuri și cîmpie sînt dovezi, cum este cazul la Bucov, că au fost mai dezvoltate creșterea vitelor și meșteșugurile decît agricultura [648].

În fine, s-a luat în discuție și ritul funerar al purtătorilor culturii Dridu, fără însă ca să se ajungă la un consens general. Astfel, în timp ce după M. Comșa nu s-a descoperit încă nici un cimitir care să poată fi atribuit în mod sigur populației străromânești [649], după I. Nestor caracteristic pentru cultura Dridu ar fi ritualul înhumației [650]. Din acest punct de vedere mormintele de înhumație din necropolele de la Sultana pe Mostiște, puse pe seama protoromânilor de către I. Nestor [651], sînt considerate de M. Comșa ca aparținînd unei populații protobulgare, ca și altele de la Istria și „Capul Viilor", Blandiana, Sebeș și din alte descoperiri, caracterizate, după autoare, printr-un amestec de elemente culturale sud-slave și romanice, vehiculate la nord de Dunăre de către protobulgari [652].

Pe baza acestor date, privitoare la cultura Dridu, cu tot caracterul contradictoriu al interpretării unora dintre ele, se poate sesiza astăzi, pe cale arheologică, ceea ce s-a numit de către I. Nestor „începutul procesului prin care simbioza slavo-protoromână se transformă în ultima etapă a etnogenezei românești" [653].

Din cercetările făcute pînă în prezent cu privire la această problemă rezultă că în acest proces de geneză a culturii străromânești la nord de Dunăre, pe lîngă factorii locali au avut un rol și influențele din sec. IX—X, bizantine, din aceeași vreme, atestate prin diverse descoperiri de obiecte și monede [654]. Aceste influențe par să fi avut un rol mai activ în zona pontodunăreană și să fi fost mai puțin intense în restul teritoriului, unde de altfel și cultura Dridu propriu-zisă, în formele ei caracteristice, este mai slab atestată.

În ceea ce privește teritoriul Moldovei, s-a încercat să se deosebească, fără dovezi suficiente, pentru sec. X e.n., două culturi, despărțite prin granițe nu prea rigide, dintre care una slavă răsăriteană în nord și o alta balcano-dunăreană în sud și centru [655].

De asemenea, s-a susținut, necunoscîndu-se la data respectivă evoluția locală a culturii Dridu, că în condițiile istorice din perioada dată, paralel cu extinderea purtătorilor culturii

[644] În legătură cu aceste discuții, pe lîngă literatura citată mai sus, vezi și B. Mitrea, *Șantierul arheologic Satu-Nou, necropola feudală timpurie nr. 1*, în *Materiale*, VII, 1961, p. 556, care avînd în vedere atît asemănările cît și deosebirile în ceramică și în ritul funerar de la nordul și sudul Dunării, consideră prematură ipoteza după care ceramica zisă de tip Saltovo-Maiațk ar documenta pe protobulgari la nord de Dunăre. Din aceste motive, după autor ar fi vorba mai curînd de o influență protobulgară la nord de Dunăre.

[645] Pentru caracteristicile acestei specii ceramice vezi I. Nestor, *op. cit.*, în *Dacia*, N. S., II, 1958, p. 381; Maria Comșa, *op. cit.*, în *SCIV*, X, 1959, 1, p. 84.

[646] Pentru ceramica de la Dănești vezi M. Petrescu-Dîmbovița și Em. Zaharia, *op. cit.*, în *Materiale*, VIII, 1962, p. 54 și urm.

[647] I. Nestor, *op. cit.*, în *Dacia*, N. S., II, 1958, p. 375.

[648] Maria Comșa, *op. cit.*, în *SCIV*, X, 1959, 1, p. 81 și urm.; idem, *op. cit.*, în *Dacia*, N. S., IV, 1960, p. 395 și urm.

[649] Maria Comșa, *op. cit.*, în *SCIV*, X, 1959, 1, p. 75.

[650] I. Nestor, *op. cit.*, în *SCIV*, X, 1959, 1, p. 62, nota 1.

[651] *Ibidem*.

[652] M. Comșa, *op. cit.*, în *Dacia*, N. S., IV, 1960, p. 412.

[653] I. Nestor, *op. cit.*, în *SCIV*, X, 1959, 1, p. 62.

[654] În ceea ce privește descoperirile monetare vezi Irimia Dimian, *op. cit.*, în *SCN*, I, 1957, p. 198 și urm.; Maria Comșa, *op. cit.*, în *Dacia*, N. S., IV, 1960, p. 418.

[655] Maria Chișvași-Comșa, *op. cit.*, în *SCIV*, IX, 1958, 1, p. 82; idem, *op. cit.*, în *Dacia*, N. S., IV, 1960, p. 407 și urm., în care autoarea a renunțat la această teză.

www.cimec.ro

Dridu, o parte a populației slave din Moldova a fost asimilată, iar o alta, sub presiunea pecenegilor, s-a retras spre nord, pe Prut și Nistrul superior, intrînd în componența statului de Halici [656].

Din datele acestea cu privire la cultura Dridu rezultă în mod limpede complexitatea problemelor acestei culturi. Pentru a se obține o bază cît mai sigură de discuție, de la care să se pornească pentru lămurirea problemelor legate atît de procesul de formare, cît și de semnificația istorică și etnică a acestei culturi, se impune intensificarea cercetărilor arheologice la nord de Dunăre. În acest scop, vor trebui alese pentru cercetări cele mai reprezentative așezări identificate prin recunoașteri.

Deocamdată, cele mai multe așezări ale culturii Dridu, identificate prin recunoașteri, provin de pe teritoriul Moldovei.

În cele ce urmează vom menționa toate aceste descoperiri de așezări, căutînd să scoatem în evidență importanța și semnificația lor pentru problema culturii Dridu de pe teritoriul Moldovei.

Astfel, pînă în prezent, cultura Dridu pe teritoriul Moldovei a fost identificată în 26 de puncte din următoarele 24 de localități:

a. *Bazinul Bahluiului*: Chipereşti (Confluența Jijia-Bahlui II), Holm (Panta nord-estică a dealului Holm), Miroslava (La Bulgării), Mogoșești (Dealul Bățului), Șorogari (Grădina lui Gh. Lupu), Valea Ursului (La nord de sat), Vlădiceni (Schitul Vlădiceni).

b. *Podișul Moldovei Centrale*: Bîrlad (Podul de Fier, Prodana).

c. *Depresiunea Huși-Elan-Horincea*: Aldești (Cojocari II), Blăgești (Cretana I), Bozia (Sub Cetățuie), Epureni (Dealul Horgei, Moașca I), Giurcani (Pîrîul Jigăliei), Igești (Marginea sud-vestică a satului), Lățești (Dealul Ciubucăreasa), Mînzătești (Marginea nord-vestică a satului), Murgeni (G.A.S.), Raiu-Vădenii (Gura Hulubățului), Sărățeni (Vatra satului), Stuhuleț (Dealul Bozasca), Țuțcani (Vatra satului).

d. *Subcarpați*: Malu (La Cetățuie).

e. *Cîmpia Siretului*: Galați (Valea lui Tuluc), Șendreni (Terasa Siretului).

La aceste descoperiri se mai pot adăuga acelea de la Bălțați (La Podeț) în Bazinul Bahluiului și de la Slobozia Hănești (Dealul Mălăiște) în Cîmpia Jijiei Superioare, caracterizate printr-o ceramică influențată de aceea a culturii Dridu.

În fine, s-ar putea ca tot culturii Dridu să-i mai aparțină și alte puncte din următoarele localități, în care s-au găsit resturi ceramice atribuite cu mai puțină siguranță acestei culturi:

a. *Bazinul Bahluiului*: Chipereşti (Confluența Jijia-Bahlui I), Holboca (Peste Baltă), Rediu Aldei (La Hîrtop).

b. *Cîmpia Jijiei Superioare:* Ghireni (La Hîrtop).

c. *Depresiunea Huși-Elan-Horincea*: Cristești (Vatra satului), Murgeni (Băbăneața).

d. *Subcarpați*: Florești (Marginea nordică a satului), Oituz (În Humărie).

Deci, în total, pînă în prezent, pe teritoriul Moldovei s-au semnalat prin recunoașteri 36 de puncte de descoperire cu resturi de locuire ale culturii Dridu, dintre care 26 sînt sigure și 10 îndoielnice. Dacă la aceste 26 se mai adaugă încă cele 3 puncte în care s-au efectuat săpături (Spinoasa, Dănești și Șendreni), rezultă că pînă în prezent pe teritoriul Moldovei se cunosc 29 de descoperiri sigure ale culturii Dridu.

Cele mai multe locuri de descoperire ale acestei culturi, identificate prin recunoașteri, provin din jumătatea de sud a Moldovei, ca și în faza imediat anterioară a etapei protodridu. Astfel, din cele 26 de puncte cu descoperiri sigure ale culturii Dridu din Moldova, 18 sînt în jumătatea de sud a Moldovei, după cum urmează: 2 din Podișul Moldovei Centrale, 14 din Depresiunea Elan-Horincea, 1 din Cîmpia Siretului și 1 din Subcarpați. Deci, cele mai multe din descoperirile aparținînd culturii Dridu se concentrează în Depresiunea Elan-Horincea. Cultura Dridu a fost identificată în mod sigur și în regiunea subcarpatică, din mijlocul

[656] Maria Chișvași-Comșa, *op. cit.*, în *SCIV*, IX, 1958, 2, p. 402 și urm. 1, p. 82; G. B. Fedorov, *op. cit.*, în *SCIV*, X, 1959,

www.cimec.ro

Moldovei, la Malu, în preajma trecătorii Oituz, precum și mai puțin sigur, în aceeași regiune, la Oituz.

În ceea ce privește jumătatea de nord a Moldovei, cultura Dridu a fost semnalată în Bazinul Bahluiului, în opt puncte cu descoperiri sigure, și în Cîmpia Jijiei Superioare în alte două puncte, dintre care unul sigur cu resturi ceramice de influență Dridu și altul îndoielnic. Deci, ca și în etapele anterioare, cu resturi de locuire slavă și autohtonă de caracter protodridu, cultura Dridu a fost răspîndită cu predilecție în Bazinul Bahluiului. De asemenea, pentru Cîmpia Jijiei Superioare, în care sînt încă puține descoperiri ale culturii de aspect protodridu, se constată descoperiri destul de rare aparținînd culturii Dridu.

Din acest punct de vedere este o mare deosebire față de cultura Sîntana de Mureș-Cerniahov, cînd a existat o intensă locuire în stepele Jijiei și Bălților de pe Prutul Mijlociu. S-ar putea ca foarte slaba împopulare a acestei regiuni stepice, din perioada sec. VI—XI e.n., după locuirea intensă din sec. IV e.n., să fie în legătură pe de o parte cu părăsirea aproape totală a regiunii respective în urma evenimentelor istorice provocate de invazia hunilor, iar pe de alta cu predilecția, din vremea coabitării autohtonilor cu slavii, pentru stabilirea așezărilor în zona de silvostepă a Moldovei și R. S. S. Moldovenești, care oferea condiții mai bune de viețuire și securitate populațiilor sedentare de agricultori și crescători de vite.

Prezența acestor resturi de locuire ale culturii Dridu în jumătatea de nord a Moldovei, uneori în forme clasice ca în Cîmpia dunăreană, cum este cazul cu descoperirile de la Spinoasa, Șorogari și din alte locuri, face posibilă presupunerea că această cultură a fost răspîndită pe tot teritoriul Moldovei, cu toate că pînă în prezent sînt puține dovezi în Cîmpia Jijiei Superioare și lipsesc cu totul în Podișul Sucevei. Această presupunere este întărită și prin faptul că resturi ale culturii Dridu au fost semnalate, după cum s-a arătat mai sus, și dincolo de teritoriul Moldovei, în părțile sud-vestice ale R. S. S. Ucrainene, spre nord pînă la Bila, lîngă Cernăuți și spre E pînă la SE de Tiraspol [657].

În ceea ce privește teritoriul Moldovei, ca și în etapa protodridu așezările culturii Dridu se concentrează în Depresiunea Elan-Horincea și Bazinul Bahluiului și sînt cu totul rare în Podișul Moldovei Centrale.

Deocamdată se constată că în afară de zonele de silvostepă, așezările culturii Dridu, spre deosebire de acelea ale etapei protodridu, au fost identificate și în regiunea de stepă propriu-zisă din sudul Moldovei (Galați și Șendreni), care din punct de vedere geografic reprezintă o continuare a Cîmpiei Române, unde, după cum se știe, a existat o intensă locuire în vremea culturii Dridu. În schimb, probabil din motivele mai sus arătate, Cîmpia Jijiei Superioare a fost aproape total evitată.

În afară de aceasta, în regiunea de silvostepă a Moldovei, pe lîngă coincidența de intensitate de locuire din etapa protodridu și cultura Dridu din regiunile amintite, s-a mai constatat în destul de numeroase cazuri o asociere, în cuprinsul acelorași așezări, a resturilor de locuire aparținînd culturilor Hlincea și Dridu. Astfel, în așezările din localitățile Șorogari (Grădina lui Gh. Lupu), Valea Ursului (La nord de sat) și Vlădiceni (Schitul Vlădiceni) în Bazinul Bahluiului și Țuțcani (Vatra satului) din Depresiunea Elan-Horincea, s-au găsit asociate resturi de locuire ale acestor două culturi.

În comparație cu acestea, mult mai numeroase sînt cazurile în care resturile culturii Dridu din regiunea de silvostepă a Moldovei sînt însoțite, pe aceleași locuri, de altele din etapa protodridu. Astfel, în prezent se cunosc 11 descoperiri de acest fel, care provin din următoarele localități:

a. *Bazinul Bahluiului*: Miroslava (La Bulgării).

b. *Podișul Moldovei Centrale*: Arsura (Cetățuia Mogoșești), Bîrlad (Podul de Fier, Prodana).

c. *Depresiunea Huși-Elan-Horincea*: Bozia (Sub Cetățuie), Epureni (Moașca I), Giurcani (Pîrîul Jigălia), Lățești (Dealul Ciubucăreasa), Murgeni (G.A.S.), Raiu-Vădenii (Gura Hulubățului), Sărățeni (Vatra satului).

[657] M. Comșa, *op. cit.*, în *Dacia*, N. S., IV, 1960, p.406 și urm.

www.cimec.ro

La acestea se mai pot adăuga următoarele patru descoperiri, în care cultura Dridu nu este atestată în mod sigur : Chipereşti (confluenţa Jijia-Bahlui I) şi Rediu Aldei (La Hîrtop) în Bazinul Bahluiului, Cristeşti (Vatra satului) în Depresiunea Elan-Horincea şi Oituz (În Humărie) în Subcarpaţi.

Semnalarea acestor descoperiri în cuprinsul aceloraşi aşezări prezintă, sub rezerva verificărilor viitoare, o deosebită importanţă, atît pentru problema continuităţii de locuire din sec. VIII—XI a elementelor autohtone, cît şi pentru înţelegerea transformărilor complexe de ordin social-economic şi cultural, în condiţiile istorice din această vreme de tranziţie de la etapa protodridu la aceea în care s-a încheiat procesul de cristalizare al culturii străromâneşti de tip Dridu (sec. X—XI), prin asimilarea slavilor de către autohtoni, a căror cultură în această vreme a primit un nou impuls din partea civilizaţiei bizantine, prin prezenţa din nou la Dunăre a Bizanţului în sec. X, în urma înfrîngerii ţaratului protobulgar [658].

O altă problemă care se desprinde din studiul aşezărilor culturii Dridu, identificate prin recunoaşteri în Moldova, este aceea relativ la tipul de aşezare din vremea acestei culturi. În legătură cu această problemă, s-a constatat că aşezările culturii Dridu sînt nefortificate, selişti deschise, ca şi majoritatea aşezărilor din vremea culturii Hlincea. De asemenea, ca şi acestea din urmă, ele sînt situate de obicei pe terasele inferioare ale rîurilor, pe pantele joase de la poala dealurilor, pe podişurile şi în hîrtoapele scunde şi numai în mod cu totul excepţional pe terasele medii. Astfel, din cele 34 de descoperiri de resturi de locuire ale culturii Dridu, în care se includ şi 8 mai puţin sigure, 21 provin de pe terasele inferioare, 8 de pe poala dealurilor, 3 de pe podişurile scunde şi 2 din hîrtoape. În ceea ce priveşte acestea două din urmă, de la Malu-Oneşti şi Floceşti, ele se află în regiunile muntoase de pe valea Trotuşului.

Majoritatea aşezărilor culturii Dridu, în genere ca şi acelea ale etapei Hlincea I, sînt situate de obicei tot în terenurile fertile, din preajma apelor şi pădurilor, care ofereau locuitorilor condiţii prielnice pentru practicarea agriculturii şi a creşterii vitelor.

Pornindu-se de la aceste constatări nu este exclus ca şi în Cîmpia Dunării, cu tot caracterul ei actual stepic, să fi existat şi unele păduri în preajma aşezărilor culturii Dridu, mai ales în luncile din lungul apelor.

De asemenea, din felul cum sînt repartizate teritorial aşezările culturii Dridu pe teritoriul Moldovei, s-ar putea presupune, pînă la proba contrarie, o oarecare diferenţiere a lor din punctul de vedere al ocupaţiilor de bază, în sensul că în timp ce în regiunile fertile din zonele depresionare ale Elanului şi Bahluiului ar fi predominat agricultura, în ţinuturile submuntoase ale Carpaţilor Răsăriteni din centrul Moldovei să se fi dezvoltat mai mult păstoritul. În sprijinul acestei ipoteze, relativ la deosebirile aşezărilor culturii Dridu din Moldova, din punct de vedere al ocupaţiilor predominante, s-ar putea invoca şi cele constatate în Muntenia, unde, cu deosebire în urma săpăturilor de la Dridu şi Bucov, au fost descoperite gropi de bucate de un tip foarte evoluat, necunoscut în lumea slavă [659].

În ceea ce priveşte întinderea acestor aşezări, din datele obţinute pînă în prezent în urma cercetărilor din Moldova este prematur să se facă unele precizări, chiar în cazul în care în cuprinsul aceloraşi aşezări sînt asociate resturile de locuire din culturile Dridu şi Hlincea. În legătură cu această problemă, pe baza celor constatate în urma săpăturilor de la Dridu s-ar putea cel mult presupune că satele respective erau de tip împrăştiat, cu grupuri de locuinţe, de obicei semibordeie, distanţate mai mult sau mai puţin între ele. Deci, din acest punct de vedere, tipul de aşezare caracteristic culturii Dridu apare ca o continuare a aceluia din etapele protodridu şi Hlincea.

În ceea ce priveşte resturile de cultură materială descoperite prin recunoaşteri în cuprinsul acestor aşezări, în afară de un frumos împungător din corn de cerb, de la Şorogari, nu s-au

[658] În legătură cu această problemă vezi I. Nestor, *Contribuţii arheologice în legătură cu problema formării poporului român*. Raport în manuscris la Comisia pentru studiul formării poporului şi a limbii române.

[659] Eugenia Zaharia, *Săpăturile de la Dridu*, p. 7 şi urm.

www.cimec.ro

găsit decît fragmente ceramice, care după caracteristicile de tehnică a pastei, de formă și decor, pot fi clasificate în următoarele categorii principale:

a. Specia lucrată la roata cu turație rapidă, din pastă compactă de culoare cenușie sau neagră în miez și cărămiziu-cafenie sau rozie la exterior, conținînd mult nisip, o cantitate mai mare sau mai mică de microprundișuri, boabe de calcită și uneori scoici pisate în compoziția ei. Această specie ceramică este reprezentată mai bine prin fragmente de oale cu gîtul mai mult sau mai puțin scund, marginea dreaptă sau ușor răsfrîntă și cu buza îngroșată rotunjit la exterior sau teșită oblic, precum și cu umerii proeminenți și ridicați. Vasele de acest tip, cu pereții subțiri sau mai groși, sînt decorate pe două treimi din înălțimea lor cu benzi de linii orizontale sau în val adîncit, ultimele suprapunîndu-se de obicei peste primele, ca și unele fascicule de dungi verticale adîncite. La aceeași roată cu turație rapidă a fost lucrată și specia înrudită din pastă de caolin dobrogean, atestată prin unele fragmente ceramice de la Holm (Dealul Holm), provenind din oale decorate la fel cu acelea din prima categorie.

b. Specia lucrată la roată mai înceată, dintr-o pastă argilo-nisipoasă mai puțin omogenă, de culoare neagră-cenușie în interior și brun-roșcată la exterior, ilustrată prin fragmente de oale asemănătoare cu acelea din categoriile anterioare.

c. Specia lucrată la roata cu turație rapidă din pastă neagră-cenușie, bine arsă, lustruită, reprezentată prin cîteva fragmente de vase cu buza îngroșată rotunjit și cu corpul sferic, decorate cu motive de dungi lustruite. Vasele din această categorie au fost semnalate în așezările culturii Dridu cercetate prin săpături la Șendreni, Spinoasa, Hlincea și Dănești, precum și în altele descoperite prin recunoașterile de la Miroslava (La Bulgării), Țuțcani (Vatra satului) și Raiu-Vădenii (Gura Hulubățului).

Prima dintre aceste categorii ceramice, lucrată la roata cu turație rapidă, din pastă cenușie sau neagră în interior, prin particularitățile ei poate fi considerată în Moldova, cel puțin în parte, ca o continuare a speciei locale de tip protodridu, mai mult sau mai puțin influențată în evoluția ei de ceramica înrudită a culturii Dridu, cu care uneori se aseamănă pînă la identitate, nu numai în sudul Moldovei, ci chiar și în nordul acestei provincii. În legătură cu această specie ceramică sînt și cele cîteva fragmente de vase din caolin, cu cele mai multe analogii în Dobrogea.

La rîndul ei, cea de-a doua categorie ceramică, înrudită cu prima, lucrată însă la roata cu turație mai înceată, continuă probabil, în parte, tradiția ceramicii slave. Din acest punct de vedere, s-ar putea presupune că aspectul într-o oarecare măsură deosebit al ceramicii culturii Dridu din anumite teritorii ale Moldovei, care din acest motiv pare mai curînd influențat de către ceramica Dridu propriu-zisă, să fie în legătură, printre altele, cu menținerea aici mai multă vreme a ceramicii slave.

În fine, ultima categorie ceramică, aceea cenușie cu lustru, în Moldova, ca și în restul teritoriului nord-dunărean, prin prezența ei în complexele culturii Dridu poate fi considerată ca aparținînd populației străromânești [660].

Aceste cîteva constatări în legătură cu prezența resturilor de locuire din așezările din vremea culturii Dridu pe teritoriul Moldovei, identificate prin recunoașterile recente din această provincie, urmează să fie verificate prin săpăturile metodice din principalele locuri de descoperire.

Etapa Răducăneni. A doua etapă importantă din dezvoltarea culturii materiale feudale timpurii de pe teritoriul Moldovei, asupra căreia sîntem mai puțin informați, este aceea identificată prin săpăturile din așezările de la Hlincea [661] și îndeosebi de la Răducăneni (jud. Iași) [662].

[660] *Ibidem*, p. 79 și urm. pentru discuții privind originea acestei specii ceramice. În legătură cu această problemă vezi și M. Comșa, *op. cit.*, în *Dacia*, N. S., IV, 1960, p. 413, care susține că această specie ceramică, răspîndită la nord de Dunăre o dată cu extinderea statului bulgar, în sec. IX—X, nu aparține în mod exclusiv protobulgarilor, ca în sec. VIII, ci și slavilor meridionali și populației străromânești, cu care au venit în contact protobulgarii.

[661] M. Petrescu-Dîmbovița și colaboratori, *Șantierul Hlincea-Iași*, în *SCIV*, IV, 1953, 1—2, p. 314 și urm.; în *SCIV*, V, 1954, 1—2, p. 239 și urm.; în *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 692 și urm.

[662] Dan G. Teodoru, *Săpăturile arheologice de la Răducăneni*, în *Materiale*, VIII, 1962, p. 723 și urm.

www.cimec.ro

Întrucît caracteristicile culturii materiale din această etapă au fost mai bine precizate la Răducăneni, datorită condițiilor stratigrafice mai clare, pare justificată denumirea de Răducăneni dată etapei respective. Mai mult încă, întrucît pe baza datelor obținute la Răducăneni s-a conturat destul de exact aspectul culturii materiale din etapa Răducăneni, este astăzi posibil să se identifice resturile acestui aspect și în cuprinsul așezării de la Hlincea.

În urma săpăturilor din așezarea de la Răducăneni, *de pe malul drept al pîrîului Hămeiosul*, s-au adus unele precizări cu privire atît la tipul de așezare și de locuință, cît și la unele din caracteristicile culturii materiale și ale ocupațiilor locuitorilor acestei așezări. Astfel, în ceea ce privește caracteristicile așezării s-a constatat că se continuă tipul de silișteș deschisă, situată în locuri joase în preajma apelor curgătoare, precum și locuințele în formă de semibordeie rectangulare, prevăzute cu cuptoare de piatră într-unul din colțuri [663]. Considerații cu privire la dispoziția acestor locuințe în planul așezării încă nu se pot face, întrucît prin săpăturile limitate din 1959 de la Răducăneni s-au descoperit numai două asemenea locuințe.

De asemenea, prezintă interes și constatările privind caracteristicile culturii materiale descoperite în așezarea de la Răducăneni. În legătură cu această problemă, de o atenție deosebită s-a bucurat ceramica. Aceasta a fost mai bine studiată, deosebindu-se trei categorii de vase : borcane, căldări și castroane, lucrate la roată dintr-o pastă de culoare brună, roș-portocalie sau brun-cenușie, cu multă scoică pisată și uneori cu nisip în compoziție [664]. În timp ce borcanele, prin forme și decor, au analogii în Dobrogea, Cîmpia Munteniei și Transilvania, reprezentînd tipuri evoluate din vasele culturii de tip Dridu, castroanele și îndeosebi căldările sînt puse pe seama populațiilor nomade din sec. XI—XII, cărora se presupune că li se datorează încetarea așezării feudale timpurii de la Răducăneni [665].

Dintre acestea din urmă, căldările de lut, mulate după forme de metal, după cum o dovedesc în mod clar exemplarele descoperite la Răducăneni, sau de metal în asociere cu cele de lut de la Dinogetia, au fost discutate mai mult [666]. Vasele acestea de lut de formă tronconică, cilindrică sau sferică, prevăzute la interior cu două proeminențe marginale lățite și perforate pentru suspendat, au fost răspîndite în sec. X—XIII pe un teritoriu vast, din nordul Caucazului și pînă în Ungaria și Iugoslavia, unele dintre ele, foarte puține la număr, menținîndu-se în Ungaria chiar și în sec. XIV [667]. În ceea ce privește teritoriul țării noastre, s-au descoperit destul de multe vase de acest tip în Dobrogea, Moldova, Transilvania și Banat [668], nelipsind nici din Muntenia. Dintre acestea, în Moldova au fost semnalate circa 30 de descoperiri în văile Bahluiului și Jijiei Inferioare, Bîrladului, Prutului Mijlociu, precum și în colinele Tutovei [669]. În legătură cu aceste descoperiri, o mențiune specială o merită aceea de la Răducăneni, unde numai într-un singur semibordei au fost date la iveală 30 de asemenea vase, dintre care unele gravate cu reprezentări schematice de cai, servind probabil și pentru anumite ritualuri magice legate de creșterea cailor, ocupația de bază a pecenegilor și cumanilor [670].

Din punct de vedere cronologic, se admite că durata acestei forme de vas, care în genere a fost în uz timp de trei secole, a variat de la o regiune la alta, ea apărînd mai devreme în Dobrogea, către sfîrșitul sec. X, și menținîndu-se mai mult în Transilvania și Banat, unde se întîlnește pînă în sec. XIII [671]. În schimb, pe teritoriul Moldovei această formă de vas se datează, deocamdată, pe baza săpăturilor de la Hlincea și Răducăneni, în sec. XI—XII, fiind

[663] *Ibidem*, p. 725 și urm.

[664] *Ibidem*, p. 726 și urm.

[665] M. Chișvași-Comșa, *op. cit.*, în *SCIV*, VIII, 1957, 1—4, p. 267 și urm.

[666] Petre Diaconu, *Cu privire la problema căldărilor de lut în epoca feudală timpurie (sec. X—XIII)*, în *SCIV*, VII, 1956, 3—4, p. 421 și urm. ; M. Chișvași-Comșa, *op. cit.*, în *SCIV*, VIII, 1957, 1—4, p. 288 ; Dan G. Teodor, *Cîteva observații în legătură cu căldările de lut descoperite la Răducăneni*, în *SCIV*, XIV, 1963, 1, p. 197 și urm.

[667] Petre Diaconu, *op. cit.*, în *SCIV*, VII, 1956, 3—4, p. 424 și 436.

[668] *Ibidem*, p. 424.

[669] Dan G. Teodor, *op. cit.*, în *SCIV*, XIV, 1963, 1, p. 202 (după informații de la N. Zaharia).

[670] Petre Diaconu, *op. cit.*, în *SCIV*, VII, 1956, 3—4, p. 424 și 434 și Dan G. Teodor, *op. cit.*, în *SCIV*, XIV, 1963, 1, p. 200, care studiază în mod special aceste reprezentări animaliere, încercînd să explice originea și semnificația lor.

[671] Petre Diaconu, *op. cit.*, în *SCIV*, VII, 1956, 3—4, p. 425 și urm.

www.cimec.ro

înlocuită apoi cu căldările de metal, după cum o atestă descoperirile de asemenea vase de la Hurghișca din sec. XIII și de la Corlăteni de la sfîrșitul sec. XIV [672]. Pornindu-se de la această datare a căldărilor de lut din Moldova, s-a considerat recent că tipul acesta de vas ar putea fi pus aici mai curînd pe seama cumanilor din etapa sedentarizării lor în urma contactului cu populația româno-slavă [673]. Pentru elucidarea acestei probleme este necesar să se lămurească, prin cercetările viitoare, dacă prezența pecenegilor aici se reduce la perioada sec. X—XI sau eventual se prelungește și dincolo de anul 1064, cînd se consideră, în general, că au fost înlocuiți de către uzi [674].

În ceea ce privește restul inventarului descoperit în așezarea de la Răducăneni, din el mai fac parte cîteva unelte întregi și fragmentare de fier, corn, lut ars și ardezie, un vîrf de săgeată de fier și o brățară de bronz din fire torsionate, precum și o cantitate de resturi menajere, constînd din oase de mamifere și păsări, de pește, precum și din cochilii de melci sau valve de moluște.

Toate aceste descoperiri de la Răducăneni, completate în parte și cu acelea de la Hlincea, constituie dovezi concludente cu privire la ocupațiile de bază ale locuitorilor din așezarea de la Răducăneni, agricultura și creșterea vitelor, alături de care mai practicau vînatul, pescuitul și culesul. Meșteșugurile, îndeosebi acelea legate de metalurgia fierului și a ceramicii, sînt încă slab dezvoltate, separîndu-se treptat de agricultură.

În condițiile istorice de la est de Carpați, procesul de feudalizare al societății omenești, favorizat și prin legăturile economice, politice și culturale cu Bizanțul [675] și Kievul, cunoaște cel puțin acum, în centrul și sudul Moldovei, o rămînere în urmă datorită valului de migrațiuni pecenege și cumane. Din punct de vedere etnic, pe baza legăturilor cu grupul Dridu, atît în ceea ce privește tipul de așezare și de locuință, cît și unele forme ale ceramicii și ocupațiile de bază, cultura materială de tip Răducăneni nu poate fi atribuită decît unei populații autohtone, în contact cu valul migratoriu pecenego-cuman. În ce măsură exista o legătură între populația veche românească din această vreme din Moldova și aceeași populație contemporană din Transilvania, care după lingviști ar fi pătruns în sec. XI—XII dinspre Transilvania în Moldova, rămîne să se dovedească această teză și din punct de vedere arheologic [676].

Acestea sînt principalele rezultate la care s-a ajuns în Moldova, prin săpăturile de la Hlincea și Răducăneni, cu privire la etapa Răducăneni. Cu tot caracterul deocamdată încă restrîns al acestor cercetări, ele totuși contribuie la cunoașterea unora din caracteristicile culturii materiale vechi românești din sec. XI—XII.

În ceea ce privește răspîndirea și caracteristicile așezărilor din Moldova din epoca respectivă, sîntem ceva mai bine informați, datorită recunoașterilor arheologice efectuate în ultima vreme în această regiune.

Astfel, prin acest gen de cercetări, s-au identificat resturi de cultură materială din etapa Răducăneni în 45 de puncte din următoarele 37 de localități de pe teritoriul Moldovei :

a. *Bazinul Bahluiului* : Belcești (La Sărături), Bîrlești (La Rîpă), Chiperești (Confluența Jijia-Bahlui II), Ciurbești (La Răchiți), Ciurea (Dealul Cetățuia, Mamelonul din fața stației C.F.R., Lunca Ciurei), Cogeasca Veche (La Moară), Cuza Vodă (Valea Șipoțelului), Dancu (Iazu lui Chiriță), Hlincea (Panta vestică a dealului Cetățuia, Marginea nord-vestică a satului), Iași (Bariera Cîrlig, Cartierul Nicolina), Miroslava (La Bulgării), Podu Iloaie (Dealul Henciu), Tăutești (1 km NE de sat), Vlădiceni (Schitul Vlădiceni).

[672] Dan G. Teodor, *op. cit.*, în *SCIV*, XIV, 1963, 1, p. 202.

[673] *Ibidem*. După Petre Diaconu (*op. cit.*, în *SCIV*, VII, 1956, 3—4, p. 431) atribuirea acestor căldări de lut din Moldova pecenegilor este ipotetică, întrucît izvoarele literare relative la prezența lor aici sînt puține și confuze.

[674] Cf. *Istoria României*, II, 1962, p. 68, capitol redactat de Șt. Pascu, unde se admite că dominația lor politică pe teritoriul țării noastre s-a menținut pînă la sfîrșitul sec. XI ; P. Diaconu, *Les Petchenègues du Bas-Danube au Xe siècle*, în *Dacia*, N. S., XI, 1967, 269—270.

[675] Corina Nicolescu, *Aspecte ale relațiilor culturale cu Bizanțul de Jos în sec. X—XIV*, în *SMIM*, V, 1962, p. 52.

[676] În legătură cu această problemă cf. Maria Chișvași-Comșa, *op. cit.*, *SCIV*, IX, 1958, 1, p. 84 și Eugenia Zaharia, *Dridu ...*, p. 165.

www.cimec.ro

b. *Cîmpia Jijiei Superioare*: Golăești (Marginea sud-estică a satului), Hudum (Hudumu Vechi, Iazul Hudumului), Lătăi (La Iezătura Veche), Rediu Mitropoliei (În Islaz), Slobozia-Hănești (Dealul Hodoroaia).

c. *Podișul Moldovei Centrale*: Arsura (La Șipoțel), Bereasa (La Siliște), Boroșești (Cujba), Chircești (La Dumbravă), Dănești (La Islaz, Iazul Buragăi, La Meri, Șipotu lui Mantu), Lunca Rateșului (Vatra satului), Răducăneni (Rîpa Hămeiosului), Scînteia (Vatra satului).

d. *Depresiunea Huși-Elan-Horincea*: Albița (Podu Vechi), Ghermănești (Valea Lupului), Igești (Grădina G.A.S.), Lupești (Piscu lui Isac), Măluști (Leaua I), Pojorâni (Dealul Bumbăta), Rîșești (Vatra satului), Sipeni (Vatra satului), Țuțcani (Vatra satului).

e. *Subcarpați*: Pietroasa (Dealul bisericii).

Tot acestei etape îi mai aparțin probabil și alte 6 descoperiri din următoarele localități de pe teritoriul Moldovei:

a. *Bazinul Bahluiului*: Banu (La Lutărie).

b. *Cîmpia Jijiei Superioare*: Leorda (Vatra satului), Popricanii de Jos (Coasta Popricanilor).

c. *Podișul Sucevei*: Fotin Enescu-Dumbrava (Marginea sudică a satului).

d. *Depresiunea Huși-Elan-Horincea*: Ghermănești (Barahoi I), Murgeni (G.A.S.).

Deci, în afară de Răducăneni, pe teritoriul Moldovei se cunosc astăzi 51 de puncte de descoperire cu resturi de locuire din etapa Răducăneni (sec. XI—XII), dintre care 45 sînt sigure și 6 îndoielnice ca apartenență culturală și cronologică.

Majoritatea acestor locuri de descoperire semnalate prin asemenea cercetări provin din zona de silvostepă din centrul și sudul Moldovei, ca și în etapele anterioare protodridu și Dridu. Astfel, din cele 45 de locuri cu descoperiri sigure din etapa Răducăneni, numai 3 sînt din nordul Moldovei (Hudum și Lătăi-Cîmpenii în silvostepă și Slobozia Hănești în stepă), iar restul de 42 sînt situate în silvostepă după cum urmează: 18 în Bazinul Bahluiului, 3 în Cîmpia Jijiei Superioare, 11 în Podișul Moldovei Centrale, 9 în depresiunea Huși-Elan-Horincea și 1 în Subcarpați. Deci, majoritatea acestor descoperiri se concentrează în două sectoare silvostepice, dintre care unul în Centrul Moldovei, cuprinzînd zona depresionară a Bahluiului și a Jijiei Inferioare, precum și partea de NE a Podișului Moldovei Centrale, și un altul în sudul Moldovei, localizat în Depresiunea Huși-Elan-Horincea.

Aceste constatări, în ceea ce privește ariile de răspîndire ale așezărilor din etapa Răducăneni, sînt valabile și pentru descoperirile mai puțin sigure ale acestei etape. Și în acest caz, din cele 6 descoperiri localizate în silvostepă, numai una se situează în nordul Moldovei (Leorda), restul de 5 întîlnindu-se în centrul și sudul Moldovei.

În legătură cu răspîndirea așezărilor din etapa Răducăneni, este semnificativ și faptul că în Cîmpia Jijiei Superioare sînt încă destul de rare așezările din această vreme, de altfel ca și în etapele anterioare ale culturilor Dridu și Hlincea. La rîndul lor, puținele așezări din această regiune, datînd din etapele Dridu și Răducăneni, se situează tot în silvostepă, la contactul acesteia cu Podișul Sucevii și numai în mod cu totul excepțional în stepa propriu-zisă, cum este cazul cu descoperirea de la Slobozia-Hănești. Această constatare cu privire la slaba locuire din sec. X—XII în Cîmpia stepică a Jijiei Superioare nu poate fi pusă pe seama hazardului descoperirilor, întrucît regiunea respectivă este destul de bine cercetată prin recunoașterile arheologice. Din acest punct de vedere, rămîne încă deschisă problema cauzelor depopulării acestei regiuni stepice în a doua jumătate a mileniului I și la începutul celui de al II-lea mileniu, discutate în parte și în capitolul anterior relativ la etapa Dridu, precum și ale reimpopulării ei în perioada feudalismului dezvoltat. În ceea ce privește lipsa așezărilor din etapa Răducăneni în Cîmpia din sud-estul Moldovei, mai puțin cercetată prin recunoașteri, se datorează probabil, în parte, caracterului ei de zonă de trecere pentru popoarele în migrație.

Ceea ce interesează aici în mod deosebit este suprapunerea ariilor de răspîndire a așezărilor feudale timpurii din zona silvostepică a Moldovei în etapele Dridu și Răducăneni. În legătură cu această problemă, așa cum s-a arătat mai înainte, așezările din această etapă a evoluției feudalismului timpuriu se concentrează în centrul și sudul Moldovei, fiind cu totul rare în

www.cimec.ro

nordul acestei provincii. Din acest punct de vedere se constată o menținere a intensității de locuire în zona silvostepică din centrul și sudul Moldovei în sec. X—XII, corespunzătoare etapelor Dridu și Răducăneni. În schimb, slaba locuire în zona silvostepică și stepică din nordul Moldovei în sec. XI—XII, de altfel ca și în etapa anterioară Dridu, face, sub rezerva cercetărilor viitoare, puțin probabilă, din punct de vedere arheologic, ipoteza împopulării acestei regiuni în sec. XI—XII dinspre Transilvania [677].

O deosebită importanță pentru problema continuității de locuire din perioada prefeudală pînă în cea feudală timpurie inclusiv în zona silvostepică din centrul și sudul Moldovei o prezintă descoperirea așezărilor de la Chipereşti I și II, Miroslava (La Bulgării) și Vlădiceni (Schitul Vlădiceni) din Bazinul Bahluiului, precum și de la Murgeni (G.A.S.) și Țuțcani (Vatra satului) din Depresiunea Elan-Horincea, în care resturile de locuire din etapa Răducăneni se găsesc în asociere cu altele din etapele anterioare ale culturilor Dridu și Hlincea. Deci, în cazurile respective, este atestată în mod sigur continuitatea de locuire în cuprinsul aceloraşi aşezări, fără să se poată preciza, deocamdată, din lipsă de săpături arheologice, intensitatea de locuire din aceste diferite etape. În afară de acestea, nu ar fi exclus ca și în alte cazuri în care au fost semnalate resturi de locuire de tip Hlincea și protodridu sau numai de tip protodridu, alături de altele din etapa Răducăneni, ca de exemplu la Dancu (Iazu lui Chiriță), Hlincea-Iași, Tăutești (1 km NE de sat) în Bazinul Bahluiului sau Dănești (La Meri) în Podișul Moldovei Centrale, să fie identificate prin cercetările viitoare și urme sigure din vremea culturii Dridu.

Tipul de așezare din etapa Răducăneni este nefortificat, ca și în etapa anterioară a culturii Dridu. De asemenea, așezările de acest tip, în formă de siliște, se pare nu prea întinse, în genere ca și acelea ale culturii Dridu, spre deosebire de așezările culturii Hlincea, sînt situate în locuri de asemenea joase în cuprinsul luncilor și pe terasele inferioare și într-un număr mai restrîns pe promontoriile de la poala dealurilor. Deci, și din acest punct de vedere, se constată o continuitate a aceluiași tip de așezare.

La fel, din poziția geografică a acestor așezări identificate pînă în prezent în preajma terenurilor fertile, a pădurilor și apelor, se poate deduce că ocupațiile de bază ale locuitorilor din etapa Răducăneni au fost aceleași ca și în etapele anterioare ale culturilor Dridu și Hlincea, agricultura și creșterea vitelor, alături de care se mai practica vînatul, pescuitul și culesul. Din cele descoperite în cuprinsul așezărilor din etapa Răducăneni, se mai poate deduce că locuitorii se mai îndeletniceau și cu unele meșteșuguri, fără să se poată preciza, din lipsă de cercetări suficiente, cît de avansat era procesul separării acestora de agricultură. În legătură cu această problemă, nu se cunoaște încă cît de dezvoltat era meșteșugul prelucrării fierului, despre care în genere se presupune că s-a diferențiat primul de agricultură [678].

Cele cîteva unelte de fier descoperite la Hlincea și Răducăneni neanalizate încă din punct de vedere al constituției lor chimice, sînt încă neconcludente. În schimb, sîntem mai bine informați asupra meșteșugului ceramicii, ilustrat prin resturi de vase caracteristice, lucrate la roată înceată, din pastă poroasă sau mai consistentă, cu scoică pisată, nisip și uneori microprundișuri în compoziție. Din aceste două categorii de pastă, cu treceri gradate de la una la alta, sînt lucrate principalele forme de vase din etapa Răducăneni : borcanele și căldările, identificate prin cercetările de suprafață din Moldova.

Borcanele, cu pereții mai subțiri sau mai groși, din pastă neagră-cenușie în interior și roșie-cărămizie sau cenușie la exterior, se caracterizează prin marginile mai mult sau mai puțin răsfrînte în afară, prin buza subțiată sau teșită oblic ori îngroșată și umeri proeminenți, ca și prin decorul care constă din benzi de dungi adîncite orizontal sau învălurit, impresiuni în formă de alveole, benzi din decor aplicat prin ștanțare și funduri ștampilate.

[677] Această ipoteză, susținută îndeosebi de lingviști, este însușită teoretic și de Maria Comșa în *SCIV*, IX, 1958, 1, p. 84.

[678] Cele trei cuptoare pentru reducerea minereurilor de fier, de la Bîrlad, menționate în *Istoria României*, II, 1962, p. 60, ca datînd din sec. X sau XII, sînt mai noi, din sec. XII—XIII, după cum s-a arătat de către cei care le-au descoperit ; pentru aceasta vezi Dan Teodor, V. Palade și Eug. Popușoi, *Săpăturile arheologice de la Prodana-Bîrlad* (manuscris).

www.cimec.ro

La rîndul lor, cazanele de lut ars, lucrate după modelele de metal, cum s-a arătat mai sus, din aceleași categorii de pastă, de culoare neagră-cenușie la interior și cărămizie pe ambele fețe, se caracterizează atît prin marginea lățită la exterior și fațetată spre interior, cît și prin decorul de caneluri sau de benzi învălurite, suprapuse uneori peste cele orizontale. Dintre fragmentele ceramice aparținînd acestor forme de vas, se remarcă în mod deosebit unul dintr-o margine neîngroșată, șănțuită la interior și îndoită față de partea superioară arcuită a vasului, descoperit la Chircești (La Dumbravă), care se pare să fie unic pînă în prezent în aria de răspîndire a cazanelor de lut ars de pe teritoriul țării noastre.

Prima din aceste forme de vas, aceea de borcan, prin unele particularități de tehnică a pastei, forme și decor, se apropie de formele corespunzătoare de borcane din etapa anterioară a culturii Dridu. Astfel, în ceea ce privește tehnica pastei, specia mai compactă, cu nisip și microprundișuri în compoziția argilei, are analogii directe cu ceramica din pastă mai consistentă a culturii Dridu. Formele borcanelor, care au umerii proeminenți și buzele îngroșate rotunjit și răsfrînte spre exterior, se întîlnesc în ambele etape, Dridu și Răducăneni, ca și decorul constituit din benzi de striuri învălurite, suprapuse uneori peste altele de dungi orizontale, din crestături scurte oblice și din motive imprimate cu rotița dințată. Pe lîngă aceste asemănări, prin care se atestă continuitatea unor elemente caracteristice ale borcanelor din etapele Dridu și Răducăneni, sînt însă și unele particularități prin care se deosebește în mod pregnant ceramica acestor două etape. Astfel, foarte caracteristică pentru ceramica etapei Răducăneni este prezența în pastă a unei mari cantități de scoică pisată. La rîndul lor marginile răsfrînte ale borcanelor din etapa Răducăneni, cu buza frecvent subțiată și șănțuită la interior, sînt mai evoluate în comparație cu acelea ale borcanelor culturii Dridu. În ceea ce privește decorul, în ceramica etapei Răducăneni lipsește ornamentul din fascicule de scurte dungi verticale, atît de caracteristic pentru ceramica culturii Dridu. În fine, nu putem încheia această scurtă și incompletă trecere în revistă a asemănărilor și deosebirilor produselor ceramice din etapele Dridu și Răducăneni, fără a menționa lipsa speciei negre-cenușii cu lustru în etapa Răducăneni, precum și prezența în număr relativ mare a resturilor de căldări de lut din această etapă.

Dacă pentru moment sînt dificultăți în explicarea lipsei în etapa Răducăneni a speciei ceramice negre-cenușii, atît de caracteristică pentru etapa anterioară a culturii Dridu, nu același lucru se poate spune despre problema prezenței căldărilor de lut din etapa Răducăneni, care a fost mai bine studiată, după cum s-a arătat mai sus. Forma aceasta de vas, de origine străină, pecenegă și eventual și cumană, a fost semnalată, în afară de Hlincea și Răducăneni, în mai multe locuri de descoperire din sec. XI—XII în Moldova, dintre care pot fi enumerate :

a. *Bazinul Bahluiului* : Belcești (La Sărături), Bîrlești (La Rîpă), Chipereși II (confluența Jijia-Bahlui), Golăești (Marginea sud-estică a satului), Iași (Bariera Cîrlig), Miroslava (La Bulgării).

b. *Cîmpia Jijiei Superioare* : Hudum (Iazul Hudumului).

c. *Podișul Moldovei Centrale* : Dănești (La Islaz), Lunca Rateșului (Vatra satului).

d. *Depresiunea Elan-Horincea* : Măluști (Leaua I), Sipeni (Vatra satului).

Din cartarea acestor descoperiri rezultă că vasul în formă de căldare are în Moldova, în genere, aproape aceeași răspîndire ca și descoperirile de ceramică de tip Răducăneni. Așa se explică și frecvența mai mare a acestei forme de vas în regiunea silvostepică din centrul și sudul Moldovei, precum și lipsa ei în zona stepică din nordul-estul și sud-estul acestei provincii. Deci și pe această cale se poate deduce că vasele de lut în formă de căldare sînt caracteristice populațiilor sedentare și nu nomade. Indiferent dacă au fost folosite de băștinași sau de pecenegii ori cumanii deveniți sedentari, ele au fost imitate după modelele de metal ale nomazilor, după cum ne indică îndeosebi decorul unora dintre căldările de lut din așezarea de la Răducăneni.

Deci, în concluzie, din analiza descoperirilor cunoscute pînă în prezent, aparținînd etapei Răducăneni, rezultă pe de o parte, îndeosebi pentru centrul și sudul Moldovei, continuitatea de viețuire și a unor forme de cultură materială din etapa anterioară a culturii Dridu, iar pe de alta, prezența unor elemente noi, introduse prin contactul cu pecenegii și eventual

www.cimec.ro

cumanii. În ceea ce privește legăturile cu populația românească din Transilvania, din lipsă de cercetări, lipsesc dovezile concludente pentru această perioadă.

Secolul al XII-lea. A treia etapă din dezvoltarea culturii materiale feudale timpurii din Moldova a fost determinată îndeosebi pe baza săpăturilor din sectorul nordic al așezării de la Hlincea-Iași [679]. Cele mai multe și caracteristice resturi arheologice din această etapă provin dintr-o colibă de la baza solului brun din suprafața A, precum și din alte diferite locuri din suprafețele A și B ale acestui sector. În ceea ce privește coliba respectivă, nu s-a putut preciza nimic în legătură cu forma și dimensiunile ei, întrucît resturile păstrate, constituite din pietre sparte colțuroase, bucăți de lipitură din lut amestecat cu nisip și paie, cărbune, cenușă, oase de animale și îndeosebi ceramică, sînt mai mult sau mai puțin risipite, iar în interiorul locuinței nu a fost identificată nici o urmă de par. În afară de aceste resturi de locuire, în cuprinsul colibei mai erau și fragmente ceramice feudale timpurii, dintr-o vreme mai mult sau mai puțin apropiată, care din cauza condițiilor stratigrafice dificile nu au putut fi separate cu toată certitudinea. Ulterior, prin săpăturile de la Răducăneni și Prodana II, reușindu-se să se cunoască caracteristicile ceramicii din sec. XI—XII și XII—XIII s-a putut separa mai bine ceramica sec. XII, care, prin particularitățile de pastă, formă și decor, este în parte deosebită de ceramica din sec. XIII—XIV de la Hlincea. Astfel, vasele din această etapă, lucrate la roata bună, dintr-o pastă omogenă și compactă, cu nisip și uneori microprundișuri și scoică în compoziție, se caracterizează prin margini cu buza subțiată și mai mult sau mai puțin răsfrîntă în afară, prin prezența cîteodată a unui prag pe umărul proeminent, ca și prin fundurile ștampilate.

La rîndul ei, această ceramică se deosebește de specia ceramică contemporană de la Dinogetia. În ceea ce privește asemănările menționate cu ceramica de la Moreşti, Ciugud, Moldovenești și din alte locuri din Transilvania rămîne să se lămurească mai bine prin cercetările viitoare [680]. Deocamdată, specia aceasta ceramică a fost identificată prin săpături numai la Hlincea-Iași. De asemenea, a mai fost semnalată prin recunoașterile arheologice în următoarele localități din bazinul Bahluiului : Hîrlău (Valea Nicolinei), Iași (Cartierul Frumoasa), Mogoșești (Dealul Bățului), Tăutești (Vatra Apărețtilor).

Deci, pînă în prezent se cunosc încă trei așezări cu resturi de locuire din această vreme în Moldova. Ca și în etapele anterioare, așezările din sec. XII sînt situate în zona silvostepică a Moldovei. Cu toate că numărul lor este încă redus, totuși pare semnificativ faptul că toate aceste așezări sînt localizate în nordul Moldovei, între Coasta Iașilor și a Ibănețtilor, în regiunea cu foarte puține resturi de locuire din sec. X—XI și XI—XII, care abundă în schimb în centrul și sudul Moldovei. Din nefericire, în stadiul actual al cercetărilor nu se cunoaște încă ceea ce corespunde arheologic secolului al XII-lea în centrul și sudul Moldovei sau, cu alte cuvinte, nu putem preciza ceea ce urmează aici după etapa Răducăneni, precedînd imediat etapa Prodana II.

Tipul de așezare este același ca și în etapele anterioare ale feudalismului timpuriu de pe teritoriul Moldovei. La fel și resturile ceramice din cuprinsul acestor așezări se aseamănă cu acelea corespunzătoare din așezarea de la Hlincea.

Secolele XII-XIII. Etapa următoare, corespunzătoare sec. XII—XIII, a fost determinată pe baza săpăturilor de la Hlincea și Bîrlad-Prodana. La Hlincea, în același sector A, s-a dezvelit o altă locuință de suprafață, care zăcea la baza solului iluvionat. Deci, din punct de vedere stratigrafic aici se poate deosebi o etapă mai nouă de o alta mai veche. De asemenea, tot pe cale stratigrafică s-a precizat stratul Prodana II, care, pe baza unui cercel filigranat de argint și a altor elemente de inventar, se datează în sec. XII—XIII [681]. Și aici, ca și la Răducăneni, pentru sec. XI—XII s-a conturat mai precis, datorită condițiilor stratigrafice

[679] M. Petrescu-Dîmbovița și colaboratori, *Șantierul Hlincea-Iași*, în *SCIV*, IV, 1953, 1—2, p. 313 și urm. și în *SCIV*, V, 1954, 1—2, p. 242.

[680] *Ibidem*, în *SCIV*, IV, 1953, 1—2, p. 316 și urm.; *SCIV*, V, 1954, 1—2, p. 241.

[681] Dan G. Teodor, V. Palade și Eug. Popușoi, *Săpăturile arheologice de la Prodana-Bîrlad* (manuscris).

www.cimec.ro

mai favorabile, conținutul cultural al etapei corespunzătoare sec. XII—XIII, semnalată pentru prima dată în urma săpăturilor de la Hlincea-Iași.

Tipul de așezare este același, atît la Hlincea-Iași cît și la Prodana, fiind situat în ambele cazuri pe terasele de luncă și ocupînd o suprafață mai mare sau mai mică, în funcție de terenul respectiv. În ceea ce privește tipul de locuință, deocamdată la Hlincea-Iași s-au semnalat resturi de locuințe de suprafață, iar la Prodana două semibordeie cu vetre deschise, dintre care unul a servit ca atelier pentru reducerea minereurilor de fier, în cuprinsul lui găsindu-se trei cuptoare pentru asemenea operație [682].

Caracteristicile ceramicii din etapa respectivă au fost mai bine lămurite prin săpăturile de la Prodana. Cu acest prilej s-au deosebit două specii de vase, lucrate la roata înceată, dintre care una mai veche, de tradiție locală, derivată cu multă siguranță din ceramica de tip Dridu și în parte eventual cu legături și în ceramica secolului al XII-lea, și o alta de origine sudică, cu analogii în ceramica din Cîmpia dunăreană și Dobrogea, care se întîlnește acum pentru prima dată în așezările feudale timpurii din Moldova. Prima din aceste specii, caracterizată printr-o pastă compactă nisipoasă, de culoare cenușie, este reprezentată prin borcane cu una sau două torți, castroane tronconice și capace, iar a doua, dintr-o pastă bună de culoare gălbuie sau roșie, cu lustru la exterior, prin amfore și urcioare cu gura trilobată [683]. Aceste categorii de vase au fost identificate și la Hlincea, atrăgînd atenția, îndeosebi specia ceramicii cărămizii și cu lustru, încă din primul moment.

Pornindu-se de la aceste caracteristici ale ceramicii sec. XII—XIII, s-a încercat să se încadreze, din punct de vedere cultural și cronologic, și alte descoperiri de ceramică corespunzătoare, semnalată prin recunoașterile recente din Moldova.

În total, prin aceste cercetări s-au identificat resturi de asemenea ceramică, în afară de așezările de la Hlincea și Prodana, în alte 24 de puncte din următoarele 21 de localități din Moldova :

a. *Bazinul Bahluiului* : Chipereşti (Confluența Jijia-Bahlui II), Ciurea (Dealul Cetățuia, Rîpa și fîntîna de pe podiș), Corjoaia (Pe pîrîu-vatra satului), Miroslava (La Bulgării), Hlincea (Marginea nord-vestică a satului), Tăutești (Vatra Apărețtilor).

b. *Cîmpia Jijiei Superioare* : Hudum (Iazul Hudumului), Larga-Jijia (Ghiolu la Bulhac), Popricanii de Jos (Rîpa din Cot), Ștefănești (Grindul de la Pichet), Trifești (Dealul Curții).

c. *Podișul Sucevei* : Ibănești (Dealul Crucii), Lunca (Cotul Hapăilor).

d. *Podișul Moldovei Centrale* : Arsura (Cetățuia Mogoșești, Ruginosu I, Ruginosu II), Băneasa (Vatra satului), Bîrlad (Prodana), Dănești (La Islaz), Gîrbovăț (La Gîrlă), Perieni (Valea Roșcanilor), Răducăneni (Rîpa Hămeiosului), Rășcani (La Rîpă).

S-ar putea ca aceluiași aspect să-i aparțină și următoarele descoperiri sigure din sec. XII—XIII : Bălțați (La Podeț) și Mogoșești (Dealul Bățului) în Bazinul Bahluiului, Brătulești (Pîrîul Stîrcea) în Podișul Sucevei și Giurcani (Pîrîul Jigălia) în Depresiunea Elan-Horincea.

În afară de acestea, s-au mai identificat resturi ceramice datate mai puțin sigur în sec. XII—XIII sau eventual XIII în 12 puncte din următoarele 10 localități :

a. *Bazinul Bahluiului* : Iași (Cartierul Frumoasa), Spinoasa (Movila de la nordul haltei C.F.R.), Vlădiceni (Schitul Vlădiceni).

b. *Cîmpia Jijiei Superioare* : Stînceşti (La Ciocan).

c. *Podișul Sucevei* : Porcești-Moldoveni (În Silițte, Pîrîul Bahnei).

d. *Podișul Moldovei Centrale* : Bîrlad (Podul Negru, Cetatea de Pămînt), Satu Nou-Pocreaca (La SE de sat), Tanacu (Piscul Ulucilor).

[682] Pentru Hlincea vezi rapoartele de săpături în *SCIV*, IV, 1953, 1—2, p. 313 și urm. ; în *SCIV*, V, 1954, 1—2, p. 242 ; în *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 692 (resturile acestea de locuire sînt datate aici în sec. XIII—XIV), iar pentru Prodana Dan G. Teodor, și Eug. Popușoi, *op. cit.* (manuscris).

[683] Dan G. Teodor, *Le haut féodalisme sur le territoire de la Moldavie à la lumière des données archéologiques*, în *Dacia*, N. S., IX, 1965, p. 330—331.

www.cimec.ro

e. *Depresiunea Huși-Elan-Horincea*: Bozia (Sub Cetățuie), Igești (Marginea sud-vestică a satului).

În fine, la acestea din urmă se mai pot adăuga, fără certitudine, încă 39 de descoperiri de ceramică feudală timpurie, cu datare incertă (sec. XI—XIII) din următoarele 36 de localități din Moldova:

a. *Bazinul Bahluiului*: Banu (Dealul Crucii), Bălțați (Cantonul C.F.R. nr. 38), Belcești (La Budăie, Dealul Rușilor), Bîrlești (La Pepinieră), Chipereşti (Confluența Jijia-Bahlui III), Ciurbești (La Iaz), Ciurea (Baba-Nicula), Cogeasca Veche (Poarta Hăsnășenilor), Erbiceni (Dealul Cimitirului), Holboca (Cimitirul animalelor), Iași (Crucea lui Ferentz), Păușești (În fața Cantonului silvic).

b. *Cîmpia Jijiei Superioare*: Bobulești (La Lutărie), Botoșani (Bariera Agafton), Cătămărești (Podul spre Brăiasca, La Țintirim), Rîșca (Terasa Prutului), Trifești (Marginea estică a satului), Țigănași (Dealul din Mijloc).

c. *Podișul Sucevei*: Alba (La Cetățuie), Darabani (Coada Iazului Bălășescu), Heleștieni (Dealul Cotoc), Porcești-Moldovenii (Dealul Gabăra), Hîrtoapele (La Moara popii), Bogota (Dealul Colacului).

d. *Podișul Moldovei Centrale*: Banca (La Imaș), Băneasa (Fîntînile Roșiei), Bereasa (La Șipot), Buhăești (Dealul Buhăești), Dănești (Zlătărești I), Iveşti (La Grădinărie, G.A.S.), Podu-Pietriș (Marginea vestică a satului).

e. *Depresiunea Huși-Elan-Horincea*: Doniceasa (Piscicola Doniceasa), Duda (La Iaz), Lupești (Marginea sud-estică a satului), Măluşteni (Recea), Șuletea (Brăițenii de Jos).

Pentru problemele privind răspîndirea și caracteristicile așezărilor din sec. XII—XIII se iau în considerație numai descoperirile mai mult sau mai puțin sigure din sec. XII—XIII și nu și acelea nesigure, datate în sec. XI—XIII.

Astfel, în ceea ce privește răspîndirea așezărilor din sec. XII—XIII, identificate prin recunoașteri, s-a constatat, ca și pentru etapele anterioare ale feudalismului timpuriu, aceeași masare de descoperiri în centrul și sudul Moldovei și o frecvență mai redusă a lor în nordul acestei provincii. Așezările din această vreme sînt situate în aceeași regiune silvostepică, ocupînd de obicei poziții joase pe terasele inferioare și în cuprinsul luncilor. De asemenea, ele continuă să lipsească în cîmpiile cu caracter stepic din nord-estul și sudul Moldovei. În general, se constată aceleași grupări de așezări, ca și în etapele anterioare ale feudalismului timpuriu, în bazinul inferior al Bahluiului, în preajma confluenței acestuia cu Jijia, și în Depresiunea Elan-Horincea la contactul cu Podișul Moldovei Centrale, precum și într-o mai mică măsură în rama estică a Podișului Sucevei, la contactul cu Cîmpia Jijiei Superioare. S-ar putea ca aceste trei grupări ale așezărilor din sec. XII—XIII să rezulte și din cercetarea mai intensă efectuată în regiunile respective. Totuși, pare semnificativă și pentru această etapă a feudalismului timpuriu lipsa așezărilor din cuprinsul Cîmpiei stepice din NE Moldovei, care a fost intens cercetată în ultima vreme, atît prin săpături cît și prin recunoașteri arheologice. În schimb, lipsa pînă în prezent a unor descoperiri din această vreme, în regiunea dintre Carpați și Siret, în care se include și așa-numitul Cîmp al lui Dragoș, din depresiunea Cracău-Roznov și culoarul de la Piatra Neamț [684], se explică cu multă probabilitate atît prin condițiile mai grele de locuire datorită pădurilor masive, cît și caracterului mai limitat al recunoașterilor arheologice din această regiune.

Resturile ceramice din această vreme în cuprinsul unor așezări se găsesc asociate cu altele din etapele Hlincea, Dridu, Răducăneni și din sec. XII, ceea ce poate constitui indicii de continuitate de locuire. Asemenea cazuri se întîlnesc în număr mai mare în zona de contact dintre Coasta Iașilor și depresiunea de pe cursul inferior al Bahluiului.

Tipică din acest punct de vedere este așezarea de la Hlincea-Iași, unde s-a putut urmări într-o oarecare măsură topografia resturilor de locuire din sec. VII—XII. Aceeași situație a fost semnalată și în așezările de la Ciurea (Dealul Cetățuia). De asemenea, în așezările de

[684] C. Mătasă, *Cîmpul lui Dragoș. Toponimie veche și actuală din județul Neamț*, București, 1943.

www.cimec.ro

la Chiperești (Confluența Jijiei cu Bahluiul), Miroslava (La Bulgării), Vlădiceni (Schitul Vlădiceni) din bazinul Bahluiului și Giurcani (Pîrîul Jigălia) din Depresiunea Elan-Horincea s-au găsit alături de acestea și altele aparținînd culturii Dridu.

Deci, pentru 9 din cele 10 așezări menționate sînt dovezi relativ la continuitatea de locuire, cu unele întreruperi din sec. VIII pînă în sec. XIII.

În ceea ce privește cultura materială din etapa respectivă, resturile ceramice identificate prin recunoașteri aparțin la speciile cenușie, cu aspect nisipos, mai mult sau mai puțin compactă și rozie sau cărămizie, compactă și cu lustru, cu analogii mai mult sau mai puțin apropiate în ceramica așezărilor de la Hlincea și Prodana.

Specia cenușie, prin caracteristicile ei, pare să fie o continuare a ceramicii cenușii din etapele anterioare ale feudalismului timpuriu, fără ca să se poată preciza în prezent, din lipsă de cercetări speciale, ce a preluat din particularitățile ceramicii de tip Dridu, Răducăneni și eventual din sec. XII. Din acest motiv este încă dificil să se lămurească exact în ce a constat în ceramică tradiția fondului local și eventual influențele străine exercitate asupra acestui fond, în urma raporturilor cu Rusia kieveană și statul din Halici, cît și a legăturilor cu Transilvania și Ungaria. Tot atît de necercetată este pentru această etapă și problema legăturilor cu cîmpia dunăreană și Dobrogea, de unde s-a extins prin schimburi ceramica roșie cu lustru de origine sudică în aria de răspîndire a culturii materiale din sec. XII—XIII. Numai după lămurirea acestor probleme se va putea preciza dacă cultura materială din această vreme din Moldova nu prezintă și anumite variante regionale, corespunzătoare teritoriilor sudice locuite de brodnici și mai tîrziu bîrladnici [685], sau acelor regiuni în care au fost mai active atît influența ungurilor, cumanilor, Rusiei kievene și Haliciului, cît și aceea sudică, din zona dunăreană și din Dobrogea. Tot cu prilejul acestor cercetări se vor lămuri mai bine și particularitățile stadiului de dezvoltare social-economică și culturală a populației locale, despre care, în genere, se afirmă că datorită condițiilor externe din acest spațiu a cunoscut un oarecare avînt, frînat mai apoi prin marea invazie mongolică a tătarilor.

Secolele XIII—XIV. Ultima etapă din evoluția așezărilor rurale din feudalismul timpuriu de pe teritoriul Moldovei este mai bine cunoscută pînă în prezent prin săpăturile arheologice din așezările de la Hlincea-Iași și Lunca-Dorohoi. Din punct de vedere cronologic, etapa aceasta poate fi datată în a doua jumătate a sec. XIII și prima jumătate a sec. XIV, întrucît, prin caracteristicile culturii materiale, urmează imediat după aceea din sec. XII—XIII și precede etapa următoare, corespunzătoare începutului feudalismului dezvoltat (sec. XIV—XV).

În stadiul actual al cercetărilor din așezarea medievală de la Hlincea-Iași, se pare că resturile de locuire din sec. XIII—XIV sînt mai frecvente în șesul mlăștinos al Nicolinei din sectoarele central și nordic, precum și pe treapta formată de terasa inferioară din imediata vecinătate, pe dreapta Nicolinei în sectorul central al acestei așezări rurale. Într-o măsură mai redusă, sub formă de răspîndiri, ele se întîlnesc și pe prelungirile pantei de vest a Dealului Cetățuia din sectorul nordic. În genere, aceste resturi de locuire, constînd din urme de colibe (lipituri, pietre colțuroase și ceramică), mai multe gropi de vetre simple, arsură, porțiuni de resturi de vatră cu lipitură și un cuptor mic de redus minereul de fier, zac într-o depunere subțire de culoare cenușie [686]. Dintre acestea se remarcă în mod deosebit cuptorașul de redus minereul de fier, atît prin construcția lui simplă, cît și prin faptul că în interiorul lui, pe lîngă bucățile de zgură, care erau masate și la exterior lîngă gură, s-a găsit un fragment dintr-un tub de lut ars, provenind de la foalele prin care se activa arderea din interiorul cuptorului cu un curent de aer rece [687].

[685] În legătură cu problema brodnicilor vezi *Istoria României*, II, 1962, p. 114 (Șt. Pascu); K. Horedt, *Contribuții la istoria Transilvaniei sec. IV—XIII*, Cluj, 1958, p. 151 (inclusiv harta de răspîndire a brodnicilor, fig. 31, p. 151); C. Cihodaru, *op. cit.*, în *SCȘIași*, XIV, 1963, 2, p. 224 și urm.

[686] M. Petrescu-Dîmbovița și colaboratori, *Șantierul Hlincea-Iași*, în *SCIV*, IV, 1953, 1—2, p. 313 și urm.; idem, în *SCIV*, V, 1954, 1—2, p. 240 și urm.; idem, în *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 694.

[687] Pentru acest cuptor vezi M. Petrescu-Dîmbovița și colaboratori, *op. cit.*, în *SCIV*, V, 1954, 1—2, p. 694 și urm. și fig. 5. Secțiunea longitudinală prin cuptor este reprodusă și în *Istoria României*, II, 1962, p. 61, fig. 27.

www.cimec.ro

În ceea ce privește ceramica din sec. XIII—XIV, descoperită în așezarea eponimă, s-au deosebit următoarele specii lucrate la roata bună:

a. cenușie, compactă, de aspect zgrunțuros, cu nisip și cu microprundișuri în compoziția pastei;

b. cenușie în interior și brună sau cărămizie la exterior, mai puțin compactă și netedă pe fețele externe, cu nisip și puține microprundișuri în pastă;

c. roșie-cărămizie, compactă, cu lustru la exterior și cu nisip în pastă.

Forma de vas cea mai frecvent întîlnită este aceea de borcan, cu marginea răsfrîntă și cu buza subțiată sau îngroșată și prevăzută cu un început de șănțuire la interior. Vasele de acest tip sînt decorate uneori cu motive din linii simple sau chiar cu benzi în val, suprapuse cîteodată peste benzi de linii orizontale ca și în ceramica culturii Dridu.

În genere, ceramica acestei etape, prin caracteristicile ei de tehnică, forme și decor, are pe de o parte legături cu speciile ceramice ale etapelor anterioare ale feudalismului timpuriu, iar pe de alta reprezintă o perfecționare a unora din aceste specii, care se vor continua apoi, în forme mai evoluate, în ceramica rurală și orășenească din perioada feudalismului dezvoltat. Din acest punct de vedere este caracteristică specia cenușie de aspect zgrunțuros.

În așezarea de la Hlincea-Iași, în afară de ceramică s-au mai găsit și alte obiecte de fier și lut ars, care însă, din cauza dificultăților de ordin stratigrafic, nu pot fi atribuite în toate cazurile cu siguranță în mod exclusiv sec. XIII—XIV. Această constatare este valabilă nu numai pentru descoperirile de asemenea obiecte din sectorul nordic al așezării, unde locuirea a fost mai intensă în perioada feudalismului timpuriu, ci și în aceea din sectorul central, unde peste resturile de locuire din această vreme s-au suprapus altele din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XIV—XV și XV—XVI).

O ceramică asemănătoare cu aceea din sec. XIII—XIV de la Hlincea-Iași a mai fost semnalată prin săpături la Baia [688], Suceava (Platoul cimitirului actual și cimitirul vechi din spatele Mitropoliei) [689], Piatra Neamț (Curtea Domnească) [690] și Lunca Dorohoi [691].

În ceea ce privește sec. XIII—XIV, alte date relativ la armele și uneltele din această vreme au rezultat din săpăturile de pe înălțimea Bîtca-Doamnei de la Piatra Neamț [692], precum și din descoperirile întîmplătoare de arme de pe valea pîrîului Hurghișca (com. Moldovița, jud. Suceava) și de pe locul Tătarca de la Coșna-Floreni (jud. Suceava) [693].

În fine, de o atenție deosebită s-au bucurat în ultima vreme și descoperirile de tezaure de obiecte de podoabă, precum și cele monetare din această etapă, care au fost studiate în legătură cu condițiile istorice din vremea respectivă. Din acest punct de vedere un deosebit interes îl prezintă tezaurul de obiecte de podoabă și de monede tătărești de la Oțeleni din ultimii ani ai sec. XIII [694], precum și descoperirile monetare tătărești din sec. XIII de la Pîrtești de Jos [695] și Hlincea [696], și din sec. XIV de la Bosia [697] și Oancea [698]. Atît aceste descoperiri, cît și celelalte de arme mai sus menționate, de la Bîtca-Doamnei, Hurghișca și Coșna-Floreni, au fost puse pe seama invaziei tătarilor, încercîndu-se să se documenteze, cu

[688] Dan Gh. Teodor și Em. Zaharia, *Contribuții arheologice la istoria tîrgului Baia* (manuscris), în care se prezintă rezultatele cercetărilor din 1958, ocazionate de săpături întîmplătoare din acel an, pe locul fostei episcopii catolice.

[689] Săpături efectuate de Dan Gh. Teodor în 1962. Material inedit.

[690] Informație obținută de la Dan Gh. Teodor, prin care se completează raportul preliminar întocmit de C. Mătasă, *Șantierul arheologic Piatra Neamț*, în *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 837; Anton Nițu, Ioana Zamoșteanu și Mihai Zamoșteanu, *op. cit.*, în *Materiale*, VI, 1959, p. 365 și urm.

[691] D. Gh. Teodor, Eug. Neamțu și V. Spinei, *Cercetări arheologice la Lunca-Dorohoi* în *AM*, VI, 1969, p. 187—212.

[692] C. Scorpan, *L'ensemble arhéologique de Bîtca Doamnei*, în *Dacia*, N. S., 1965, p. 441 și urm.

[693] Al. Vasilescu, *Drumurile „tătărești" în lumina noilor descoperiri arheologice din județul Suceava*, în *Studii și materiale*, I, 1969, Suceava, p. 43—65.

[694] Dan Gh. Teodor, *Obiectele de podoabă din tezaurul feudal timpuriu descoperit la Oțeleni*, în *AM*, II—III, 1964, p. 343 și urm.; Octavian Iliescu, *Monede din tezaurul descoperit la Oțeleni*, în *AM*, II—III, 1964, p. 363 și urm.

[695] Octavian Iliescu, *Monede tătărăști din secolele XIII—XIV găsite pe teritoriul Republicii Populare Române*, notă preliminară în *SCN*, III, 1960, p. 263.

[696] *Ibidem.*

[697] *Ibidem.*

[698] *Ibidem.*

www.cimec.ro

ajutorul unora din ele, precum și a datelor toponimice, drumurile tătărești din nordul Moldovei [699]. Mai mult încă, în ceea ce privește monedele tătărești, s-au scos în evidență și rolul lor în economia Moldovei în a doua jumătate a sec. XIII, în perioada de înflorire economică și politică a statului Hoardei de Aur [700]. În afară de moneda tătărească este foarte probabil să se fi răspîndit în regiunea de la est de Carpați, mai puternic influențată de tătari, și alte produse, care urmează să fie identificate prin cercetările viitoare.

Tot cu acest prilej va trebui să se lămurească și pe cale arheologică stadiul de dezvoltare social-economică și culturală a societății locale din vremea invaziei tătarilor, pentru a se înțelege mai bine rolul lor în procesul de feudalizare a Moldovei.

Acestea sînt cîteva din problemele principale relativ la descoperirile arheologice din etapa sec. XIII—XIV de pe teritoriul Moldovei. În afară de acestea, s-a pus și s-a discutat și problema începuturilor vieții orășenești din Moldova, în etapa respectivă [701], problemă deosebit de importantă, care însă nu poate fi prezentată aici, întrucît depășește cadrul lucrării de față.

În ceea ce privește așezările rurale din această vreme, pe lîngă descoperirile de la Hlincea-Iași, au mai fost identificate, prin recunoașteri, încă 26 de puncte cu resturi ceramice din a doua jumătate a sec. XIII și eventual începutul sec. XIV în următoarele 25 localități din Moldova :

a. *Bazinul Bahluiului* : Chipereşti (Confluența Jijia-Bahlui II), Cotnari (Țiglele lui Baltă), Cuza Vodă (Valea Șipoțelului), Hlincea (Marginea nord-vestică a satului), Hîrlău (Vatra tîrgului), Scopoșeni (Peste Baltă), Șorogari (Poligonul de tragere), Vlădiceni (Schitul Vlădiceni).

b. *Cîmpia Jijiei Superioare* : Brăești (Vatra satului), Dorohoi (Poala vestică a dealului Beldiman), Răuseni (La Odaie), Trifești (La Curte).

c. *Podișul Sucevei* : Baia (Episcopia catolică), Dealu Zvorîștea (La Cimitir ?), Fălticeni (După Heidiș), Fotin Enescu-Dumbrava (Marginea sudică a satului), Lunca (Cotul Hapăilor), Rotopănești (La Rîpi).

d. *Podișul Moldovei Centrale* : Băleni (Șipotu lui Enache), Curteni (La Odaie).

e. *Subcarpați* : Boloteşti (Vatra satului), Brăşăuți (La Șanț), Doina-Girov (Pe teritoriul comunei), Piatra Neamț (Dărmănești).

La acestea s-ar mai putea adăuga eventual descoperirile de la Hărmăneștii Vechi (La Ruină) din Podișul Sucevei și Bălanu (La Podul Balanului) din Subcarpați.

Din această listă de răspîndire a așezărilor din a doua jumătate a sec. XIII și începutul sec. XIV, identificate prin recunoașteri, rezultă că se cunosc puține așezări din această vreme pe teritoriul Moldovei. Ele se întîlnesc atît între Siret și Prut, cît și într-o măsură mai redusă și la vest de Siret, pînă în regiunea subcarpatică din centrul Moldovei, după cum o dovedesc cele cîteva descoperiri de așezări din această vreme. În ceea ce privește Cîmpia stepică a Jijiei Superioare, se constată aceeași lipsă de așezări ca și în etapele anterioare ale perioadei feudale timpurii, exceptînd sectorul sudic, la contactul cu bazinul Bahluiului. Deci, se constată aceeași preferință pentru fixarea așezărilor în regiunile silvostepice. De asemenea, tipul de așezare deschisă este același. Numai la Cuza Vodă (Valea Șipoțelului), Vlădiceni (Schitul Vlădiceni) și Lunca (Cotul Hapăilor) resturile de locuire din această etapă au fost găsite în asociere, în cuprinsul acelorași așezări, cu altele din perioadele anterioare ale feudalismului timpuriu. Din acest punct de vedere este o deosebire față de celelalte etape ale acestei perioade, pentru care erau mai multe dovezi de continuitate de locuire în cuprinsul acelorași așezări. Această constatare relativ la întreruperea locuirii în cele mai multe așezări la sfîrșitul etapei anterioare (mijlocul sec. XIII) rămîne să fie verificată prin cercetări viitoare.

[699] Al. Vasilescu, *op. cit.* ; Dan G. Teodor, *Tezaurul feudal timpuriu de obiecte de podoabă descoperit la Voinești Iași*, în *AM*, I, 1961, p. 245 și urm.

[700] Nota 695 de mai sus, p. 140.

[701] M. D. Matei, *Unele probleme în legătură cu începuturile vieții orășenești la Suceava*, în *SCIV*, XI, 1960, 1, p. 111 și urm. ; Al. Andronic, *Contributions de recherches archéologiques à l'histoire de la ville Jassy*, în *Dacia*, N. S., IX, 1965, p. 463 și urm. ; Al. Andronic și Eug. Neamțu, *Cercetări arheologice pe teritoriul orașului Iași în anii 1956—1960*, în *AM*, II—III, 1964, p. 409 și urm. ; Al. Andronic, Eug. Neamțu și M. Dinu, *Săpăturile arheologice de la Curtea domnească din Iași*, în *AM*, V, 1967, p. 169 și urm.

www.cimec.ro

Cu acest prilej, se vor completa, prin date arheologice, informațiile scrise relativ la istoria acestei regiuni în perioada marii invazii a tătarilor. De asemenea, se va lămuri și problema legăturilor dintre populația locală și aceea din Transilvania în perioada respectivă.

Relativ la această din urmă problemă, studiul ceramicii, alături de acela al altor elemente de cultură materială, ar putea aduce unele contribuții. Deocamdată, resturile de cultură materială din a doua jumătate a sec. XIII și începutul sec. XIV, identificate prin recunoașteri, sînt puțin numeroase, fiind constituite aproape exclusiv din fragmente de vase, care prezintă, în genere, aceleași caracteristici cu acelea ale speciilor ceramice contemporane din așezarea de la Hlincea.

În comparație cu acestea, sînt mai numeroase resturile de locuire din sec. XIV, în special din prima jumătate a acestui secol, identificate prin recunoașteri în 32 de puncte din următoarele 27 de localități din Moldova:

a. *Bazinul Bahluiului*: Holboca (Peste Baltă, Movila cea Mare, La Moară), Iași (Ceairu lui Peretz, Cartierul Păcureț), Șorogari (Panta vestică a dealului Șorogari).

b. *Cîmpia Jijiei Superioare*: Botoșani (Cartierul Popăuți, La Silițe), Cîrpiți (Dealul Stînca), Cotu-Morii (Gostat la pod), Corlăteni (Vatra satului), Dorohoi (Panta vestică a Dealului Beldiman), Guranda (La Răchiți), Horodiștea (În Bîtcă), Hudum (Iazul Hudumului), Orășeni-Deal (Marginea nordică a satului), Perieni (Vatra satului la Vasile Terenteac), Pristești (La Temelii), Răuseni (La Odaie), Stînceşti (La Ciocan), Ștefănești (Grindul de la Pichet), Trifești (Dealul Curții).

c. *Podișul Sucevei*: Al. I. Cuza (Pe Holm), Baia (Biserica Albă, Episcopia catolică), Darabani (Panta dinspre nord-vestul iazului Bălășescu), Fălticeni (În Silițe), Ibănești (În Silițe), Preutești (Dealul Siliștii), Roman (Lutăria de la Episcopie).

d. *Podișul Moldovei Centrale*: Epureni (La Iaz).

e. *Depresiunea Huși - Elan - Horincea*: Cristești (Marginea nordică a satului).

Din lista de răspîndire a acestor descoperiri de așezări rezultă o împopulare mai intensă a Moldovei cu începere din prima jumătate a sec. XIV, în condițiile social-economice și politice care au premers formarea statului feudal de sine stătător al Moldovei, după distrugerea dominației Hoardei de Aur la vest de Nistru, în urma coaliției ungaro-polono-lituaniene din anul 1362 [702].

Aproape toate aceste descoperiri de așezări se localizează în jumătatea de nord a Moldovei, ca și în fazele anterioare ale feudalismului timpuriu, una singură (Epureni) fiind situată în jumătatea sudică a acestei regiuni. În afară de aceasta, se constată unele slabe concentrări de așezări îndeosebi în regiunea localităților Baia, Suceava, Botoșani și Iași, de-a lungul principalelor căi de comunicație.

Majoritatea așezărilor din această fază, ca și acelea din etapele anterioare ale feudalismului timpuriu, se află tot în regiunea de silvostepă. În comparație cu acestea mult mai puțin răspîndite sînt așezările din Cîmpia stepică propriu-zisă din nord-estul Moldovei,unde ocupă cu predilecție culoarele apelor sau terenurile din apropierea masivului împădurit Copălău-Cozancea. Ele se întîlnesc și pe terasele din culoarul Prutului, care ofereau condiții prielnice de circulație și de existență. Din acest punct de vedere pare să fi fost mai puțin favorizată locuirea din jumătatea sudică a Moldovei dintre Siret și Prut, regiune mai mult împădurită și lipsită de drumuri comerciale transversale. La fel, între Siret și Subcarpați, cu toate drumurile de legătură cu Transilvania, pe văile Moldovei, Bistriței, Trotușului și Oituzului, datorită împăduririlor masive numărul așezărilor rurale din această vreme este foarte redus. Deocamdată, din lipsă de cercetări speciale, este prematur să se precizeze în ce măsură această slabă împopulare a jumătății de sud a Moldovei după etapa Răducăneni și pînă la începutul feudalismului dezvoltat inclusiv este în legătură cu perturbările provocate de invazia tătară sau eventual cu alte evenimente istorice.

[702] C. D. Smirnov, *Из истории Старого Орхея*, în *CCCP*, 4 (70), Chișinău, 1960, p. 77 și urm. Vezi și *Известия Молдавского филиала Академии Наук* C. Cihodaru, *op. cit.*, în *SCȘIași*, XIV, 1963, 2.

www.cimec.ro

Relativ la această problemă credem că nu trebuie pierdut din vedere faptul că invazia tătarilor, pornită din nordul Moldovei, s-a desfășurat cu precădere între Siret și Carpații răsăriteni, iar întoarcerea lor către est a avut loc prin jumătatea de sud a Moldovei [703], adică tocmai prin regiunile în care se constată foarte puține resturi de locuire atît din vremea acestor invazii, cît și după aceea, pînă în prima jumătate a sec. XIV inclusiv. De asemenea, pare semnificativă și constatarea că singurele așezări cu o continuitate de locuire din feudalismul timpuriu și chiar din etapa anterioară prefeudală și pînă la începutul feudalismului dezvoltat inclusiv au fost identificate pînă în prezent numai în jumătatea nordică a Moldovei. Astfel, în afară de așezarea de la Hlincea-Iași, unde asemenea resturi de locuire au fost mai bine precizate prin săpături arheologice, s-a mai semnalat prin recunoașteri încă o așezare cu resturi de locuire din sec. XII—XIV la Vlădiceni (Schitul Vlădiceni) și o alta din sec. XIII—XIV la Lunca (Cotul Hapăilor).

Tipul de așezare deschisă din etapa de început a feudalismului dezvoltat se caracterizează prin aceeași poziție joasă, pe terasele inferioare și de luncă, pe podișurile joase și hîrtoapele de la poala dealurilor, ca și în fazele anterioare ale feudalismului timpuriu și perioadei prefeudale.

În ceea ce privește întinderea acestor așezări, precum și caracteristicile locuințelor din cuprinsul lor, din lipsă de cercetări speciale, exceptînd cele de la Hlincea, deocamdată puțin concludente, nu se pot face generalizări.

La fel și în ceea ce privește caracteristicile culturii materiale din așezările rurale ale fazei respective. În legătură cu această problemă, singurul element de inventar, din așezările identificate prin recunoașteri, este ceramica, reprezentată îndeosebi prin fragmente de oale și borcane lucrate la roata de picior, din pastă nisipoasă de culoare cenușie-negricioasă sau brun-roșcată, sau de calitate mai puțin bună, cu granule de calcită, microprundișuri și scoică pisată în compoziție. Dintre aceste forme de vase, oalele și borcanele au deseori marginile evazate, iar buza îngroșată și prevăzută cu o șănțuire internă mai mult sau mai puțin accentuată. Unele dintre vase sînt prevăzute cu torți din bandă lată, șănțuită longitudinal și au fundurile plate și mai mult sau mai puțin profilate.

Decorul acestor vase constă de obicei din benzi de dungi adîncite orizontal sau învălurit, caneluri înguste și crestături pe buză.

În genere, ceramica din această etapă, produsă de olarii din mediul rural, este mai evoluată în comparație cu speciile corespunzătoare din perioada feudalismului timpuriu.

Feudalismul dezvoltat

Ultima etapă din evoluția așezărilor rurale care prezintă interes din punct de vedere arheologic este aceea a feudalismului dezvoltat, datată între mijlocul sec. al XIV-lea și a doua jumătate a sec. al XVIII-lea. Pe baza cercetărilor arheologice efectuate în așezările medievale din această vreme se pot aduce contribuții valoroase relativ la cunoașterea caracteristicilor așezărilor din diferitele faze ale feudalismului dezvoltat, precum și a legăturilor lor cu centrele urbane mai mult sau mai puțin apropiate. În ceea ce privește caracteristicile lor, pe lîngă o serie de probleme privind frecvența, structura, mărimea, numărul de locuințe, ocupațiile locuitorilor și trăsăturile culturii materiale, se mai pot preciza și altele, deosebit de importante, în legătură cu creșterea forțelor de producție de la o fază la alta, în stadiul separării meșteșugarilor de agricultori, ca și cu dezvoltarea producției de mărfuri. De asemenea, pe cale arheologică, se poate urmări și influența culturii orășenești asupra satelor, sesizîndu-se efectele meșteșugurilor orășenești în lumea rurală, îndeosebi în satele din imediata apropiere a orașelor. În legătură cu această din urmă problemă, în anumite cazuri este posibil să se deducă, cu ajutorul acestor cercetări, procesul de constituire a orașelor, așa cum s-a încercat recent,

[703] *Istoria României*, II, 1962, p. 119, fig. 45 (harta marii invazii tătare în Europa).

www.cimec.ro

într-o oarecare măsură, pentru orașele Iași [704] și București [705]. Tot cu ajutorul cercetărilor arheologice se pot procura și unele dovezi privind relațiile dintre conducerea feudală, biserica locală și populația sătească [706]. În fine, cercetarea arheologică ajută la identificarea de sate, atestate documentar deseori mai tîrziu.

Acestea sînt cîteva din problemele cu privire la satul medieval, la a căror rezolvare pot aduce contribuții prețioase și datele cercetărilor arheologice. Importanța acestor cercetări pentru cunoașterea satului medieval de pe teritoriul țării noastre a fost subliniată în repetate rînduri în ultima vreme și îndeosebi, cu prilejul primei sesiuni științifice de arheologie medievală din mai-iunie 1963 de la Iași și Suceava [707].

Cu toată această importanță pe care o prezintă cercetarea arheologică a satului medieval românesc, pînă în prezent s-au făcut puține investigații speciale în acest domeniu, accentul punîndu-se mai mult pe cercetarea centrelor urbane (Baia [708], Siret [709], Suceava [710], Iași [711] și HușI [712]), a cetăților de piatră (Suceava [713], Șcheia [714], Cetatea Neamțului [715], Roman-Gî-

[704] N. Zaharia, M. Petrescu-Dîmbovița și Em. Zaharia, *op. cit.*, *SCȘIași*, VII, 1956, 2, p. 1 și urm.; Al. Andronic, *op. cit.*, în *AM*, I, 1961, p. 271 și urm.; idem, *op. cit.*, *Dacia*, N. S., IX, 1965, p. 463 și urm.

[705] P. I. Panait, *Observații arheologice pe șantierele de construcții din Capitală*, în *Cercetări arheologice în București*, p. 139 și urm.; idem, *Contribuții la cunoașterea satului în sec. XV pe teritoriul de azi al orașului București*, în *Cercetări arheologice în București*.

[706] Gh. Cantacuzino, *Unele probleme istorice privind așezările medievale muntene în lumina cercetărilor arheologice de la Cernica*, în *SCIV*, XIV, 1963, 2, p. 384.

[707] N. Constantinescu, *op. cit.*, în *Dacia*, N. S., VIII, 1964, p. 265 și urm., în care se prezintă în mod sintetic, pentru prima dată, stadiul cercetărilor arheologice cu privire la satul medieval românesc, menționîndu-se în același timp problemele de metodologie și de perspectivă ale acestor cercetări.

[708] Dan G. Teodor și Em. Zaharia, *Date noi arheologice privitoare la istoricul tîrgului Baia* (manuscris). Cu începere din 1967 săpături efectuate sub conducerea lui D. Gh. Teodor de la Institutul de istorie și arheologie din Iași, în colaborare cu muzeul din Fălticeni. Rezultatele inedite.

[709] Stela Cheptea, *Săpăturile arheologice de la Siret din 1963* (manuscris). Cu începere din 1968 săpături efectuate de Institutul de arheologie din București. Rezultate inedite.

[710] I. Nestor și colaboratori, *Șantierul Suceava*, în *Materiale*, IV, 1957, p. 252 și urm.; idem, *Șantierul arheologic Suceava*, în *Materiale*, V, 1959, p. 607 (sector oraș, capitol redactat de Șt. Olteanu); T. Martinovici și Șt. Olteanu, *Șantierul Suceava*, *Materiale*, VI, 1959, p. 687 și urm.; V. Vătășianu și colaboratori, *Șantierul arheologic Suceava*, *Materiale*, VII, 1961, p. 609 și urm.(sector oraș, raport semnat de M. Matei și M. Nicorescu); M. Matei și colaboratori, *Șantierul arheologic Suceava. Sectorul oraș*, *Materiale*, VIII, 1962, p. 746 și urm.; T. Martinovici, *Contribuții la cunoașterea ceramicii din a doua jumătate a secolului al XV-lea de pe teritoriul Sucevei, în Materiale*, IV, 1959, p. 361 și urm.; Gh. Diaconu, *Considerații asupra ceramicii descoperite la Cetatea Șcheia-Suceava*, în *Materiale*, VI, 1959, p. 925 și urm.; idem, *Contribuții la cunoașterea culturii medievale de la Suceava în veacurile XV—XVI*, *Materiale*, VI, 1959, p. 913 și urm.; idem, *Contribuții la cunoașterea vechiului tîrg al Sucevei în vremea marilor asedii otomane și polone din secolul al XV-lea*, în *SMIM*, I, 1956, p. 268 și urm.; M. D. Matei, *Contribuții arheologice la istoria orașului Suceava*, București, 1963; idem, *Die graue Keramik von Suceava und einige archäologische Probleme des 14. und 15. Jh. in der Moldau*, în *Dacia*, NS, VI, 1962, p. 357 și urm.; El. Busuioc, *Ceramica orășenească din Moldova la sfîrșitul secolului XIV*, comunicare în manuscris ținută la Sesiunea științifică de arheologie medievală Iași-Suceava, 1963; idem, *Ceramica locală de uz casnic, din secolul al XIV-lea de la Suceava* (partea a II-a), în *SCIV*, XV, 1964, 2, p. 205 și urm.; M. D. Matei, *Unele probleme în legătură cu începuturile vieții orășenești la Suceava*, în *SCIV*, XI, 1960, 1, p. 107 și urm.; idem, *Zur Ausdehndung der Stadt Suceava, im XIV—XVI. Jh.*, în *Dacia*, N. S., V, 1961, p. 521 și urm.; Nicorescu Mărioara, *Noi descoperiri de ceramică ornamentală din secolele XV—XVI la Suceava*, în *AM*, IV, 1966, p. 317 și urm.

[711] Al. Andronic, *op. cit.*, în *AM*, I, 1961, p. 272 și urm.; Al. Andronic și Eug. Neamțu, *op. cit.*, în *AM*, II—III, 1964, p. 414 și urm.; Al. Andronic, Eug. Neamțu și Stela Cheptea, *Cercetări arheologice în orașul Iași în anii 1961—1967* (în manuscris).

[712] Al. Andronic, E. Neamțu și Gh. Melinte, *Principalele rezultate ale săpăturilor arheologice de la HușI*, în *Revista Muzeelor*, II, 1965, număr special, p. 456.

[713] K. A. Romstorfer, *Cetatea Sucevii*, București, 1913; I. Nestor și colaboratori, *Șantierul Suceava*, în *SCIV*, III, 1952, p. 423 și urm.; idem, *Șantierul Suceava*, în *SCIV*, IV, 1953, 1—2, p. 335 și urm.; B. Mitrea și colaboratori, *op. cit.*, în *SCIV*, V, 1954, 1—2, p. 257 și urm.; idem, *Șantierul arheologic Suceava-Cetatea Neamțului*, în *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 735 și urm.; I. Nestor și colaboratori, *op. cit.*, în *Materiale*, IV, 1957, p. 239 și urm.; idem, *op. cit.*, în *Materiale*, V, 1959, p. 593 și urm.; Trifu Martinovici și Șt. Olteanu, *op. cit.*, în *Materiale*, VI, 1959, p. 679 și urm.; V. Vătășianu și colaboratori, *op. cit.*, în *Materiale*, VII, 1961, p. 617 și urm.; Al. Andronic și Gh. Arion, *Șantierul Suceava. Cetatea de Scaun*, în *Materiale*, VIII, 1962, p. 747 și urm.

[714] Gh. Diaconu și N. Constantinescu, *Cetatea Șcheia. Monografie arheologică*, București, 1960.

[715] K. A. Romstorfer, *Schloss Neamțu und einige Klosteranlagen in seiner Umgebung*, în *Jahrbuch der Bukowiner Landesmuseums*, VII, 1899, p. 12 (și extras, 1899, p. 9); I. Minea, N. Grigoraș și ing. Gh. Cojoc, *Din trecutul Cetății Neamțului. În legătură cu campania noastră de săpături din vara anului 1939*, în *CI*, XVII, 1943, p. 141 și urm.; D. Constantinescu, *Campania de săpături din anul 1940 de la Cetatea Neamțului*, în *ACMI*, 1943, București, 1946, p. 115 și urm.; idem, *Asupra săpăturilor din anul 1942 de la Cetatea Neamțului*, în aceeași publicație, p. 136

www.cimec.ro

dinți [716]) și de pământ (Roman [717], Bîrlad [718] și Crăciuna [719]), a curților domnești (Suceava [720], Iași [721], Vaslui [722], Piatra Neamț [723], Huși [724]) și boierești (Palatul Cnejilor-Ceahlău [725]) și a unor monumente istorice de caracter religios (Putna [726], Neamțu [727], Galata [728], Dragomirna [729], Voroneț [730], Sucevița [731], Slatina [732], Buhalnița [733], Hangu [734], Ceahlău-Schit [735]).

În afară de acestea, s-au bucurat de o oarecare atenție unele aspecte privind dezvoltarea meșteșugurilor feudale [736] și a uneltelor de producție [737], precum și tezaurele de obiecte medievale de proveniență locală și străină [738], sau monetare [739].

și urm.; B. Mitrea și colaboratori, *op. cit.*, în *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 797 și urm.; N. Constantinescu, *Date noi în legătură cu Cetatea Neamțului*, în *SCIV*, XI, 1960, 1, p. 81 și urm.; idem, *Din nou problema Cetății Neamțului*, în *SCIV*, XIV, 1963, 1, p. 217 și urm.

[716] Lucian Chițescu, *Principalele rezultate istorice ale cercetărilor arheologice din cetatea medievală de la Gîdinți (r. Roman)*, în *SCIV*, XVII, 1966, p. 405 și urm.; idem, *Cetatea nouă de la Roman în lumina cercetărilor arheologice*, în *Revista Muzeelor*, II, 1965, număr special, p. 454; M. D. Matei și L. Chițescu, *Problèmes historiques concernant la forteresse du temps des Mușat et l'établissement urbain de Roman*, în *Dacia*, N.S., X, 1966, p. 291 și urm.; idem, *Nouvelles données du problème de l'apparition des fortifications des villes moldaves au Moyen Age*, în *Dacia*, N.S., XI, 1967, p. 231 și urm.

[717] *Ibidem.*

[718] Mircea D. Matei, *Săpăturile de salvare din Cetatea de pământ de la Bîrlad*, în *Materiale*, VII, 1961, p. 647 și urm.; idem, *Date noi în legătură cu Cetatea de pământ de la Bîrlad*, în *SCIV*, X, 1959, p. 117 și urm.

[719] C. Cihodaru, *Note despre cetatea Crăciuna*, în *SCȘ-Iași*, XIV, 1963, 1, p. 99 și urm.; L. Chițescu, *Cu privire la localizarea cetății Crăciuna*, în *SCIV*, 18, 1967, 2, p. 351 și urm.; idem, *Noi considerații arheologico-istorice în legătură cu cetatea Crăciuna*, în *SCIV*, 19, 1968, 1, p. 81 și urm.

[720] K. A. Romstorfer, *Cetatea Sucevii*, București, 1913, p. 15 și urm.; I. Nestor și colaboratori, *op. cit.*, în *SCIV*, III, 1952, p. 431; B. Mitrea și colaboratori, *op. cit.*, în *SCIV*, V, 1954, 1—2, p. 290 și urm.; *ibidem*, în *SCIV*, VI, 1955, p. 768 și urm.

[721] N. Zaharia, M. Petrescu-Dîmbovița și Em. Zaharia, *op. cit.*, în *SCȘIași*, VII, 1956, 1—2, p. 21 și urm.; Al. Andronic și Eug. Neamțu, *op. cit.*, în *AM*, II—III, 1964, p. 414 și urm.; idem, *Curtea domnească din Iași în lumina recentelor descoperiri arheologice*, în *Omagiu lui P. Constantinescu-Iași*, p. 247 și urm.; Al. Andronic, Eug. Neamțu și M. Dinu, *Săpăturile arheologice de la Curtea Domnească din Iași*, în *AM*, V, 1967, p. 169 și urm.; Al. Andronic, *Principalele rezultate ale cercetărilor arheologice de la Curtea Domnească din Iași*, în *Revista Muzeelor*, IV, 1967, 6, p. 552 și urm.

[722] Al. Andronic, Eug. Neamțu și Fl. Banu, *Săpăturile de salvare de la Vaslui*, în *Materiale*, VIII, 1962, p. 95 și urm.; Al. Andronic, I. Ioniță și Fl. Banu, *Șantierul arheologic de la Vaslui*, în *Materiale*, VIII, 1962, p. 797 și urm.

[723] C. Mătasă, *op. cit.*, în *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 819 și urm.

[724] Vezi nota 712.

[725] Gh. Diaconu, *Șantierul arheologic Bicaz. Ceahlău-Palatul Cnejilor*, în *Materiale*, VI, 1959, p. 78 și urm.; idem, în *Monografia Bicaz*, vol. I (manuscris).

[726] I. Nestor și colaboratori, *op. cit.*, *Materiale*, IV, 1957, p. 265 și urm.; idem, *Șantierul arheologic Suceava*, în *Materiale*, V, 1959, p. 611 (capitolul *Mănăstirea Putna*, redactat de N. Constantinescu).

[727] Radu Heitel, *Cercetări arheologice efectuate la Mănăstirea Neamț*, în *Mitropolia Moldovei și Sucevei*, XXXVIII, 1962, 5—6, p. 327 și urm.

[728] Săpături efectuate de Dir. Mon. Ist. în 1962 (Eug. Neamțu) și în 1963—1964 (Vlad Zirra și Gh. Cantacuzino). Rezultate inedite.

[729] Săpături efectuate de Dir. Mon. Ist. în 1963 (Vlad Zirra). Vezi și arhitect Ioana Grigorescu și Neculai Diaconu, *Prezentarea unor elemente noi apărute cu ocazia restaurărilor de la Dragomirna, Sucevița, Tazlău și Voroneț*, în Sesiunea științifică a Dir. Mon. Ist., ianuarie 1963, p. 71 și urm.

[730] Săpături efectuate de Dir. Mon. Ist. în 1963 (Radu Heitel și P. Diaconu). Vezi comunicarea din nota 729.

[731] Săpături efectuate de Dir. Mon. Ist. în 1963 (N. N. Puşcaşu, M. Gr. Ionescu și P. Diaconu), rezultate inedite. Vezi comunicarea din nota 729.

[732] Săpături efectuate de Dir. Mon. Ist. în 1963 (Vl. Zirra și Corina Nicolescu). Rezultate inedite.

[733] Adrian C. Florescu și Marilena Florescu, *Buhalnița*, în *Materiale*, VI, 1959, p. 72 și urm.; idem, în *Monografia Bicaz*, vol. I (manuscris).

[734] Emilia Zaharia și Nec. Zaharia, *Biserica de la Hangu* (manuscris); idem, în *Monografia Bicaz*, vol. I (manuscris).

[735] Emilia Zaharia și Nec. Zaharia, *Ceahlău-Schit*, în *Materiale*, VI, 1959, p. 70 și urm.

[736] Trifu Martinovici, *Meșteșugul metalurgiei pe teritoriul Cetății de Scaun de la Suceava*, *SCIV*, XII, 1961, 2, p. 315 și urm.; Șt. Olteanu, *Meșteșugurile din Moldova în secolul al XVII-lea*, în *SMIM*, III, 1959, p. 101 și urm.; Corina Nicolescu, *Ceramica smălțuită din secolele X — XV în lumina ultimelor cercetări arheologice*, în *SCIA*, VI, 1959, 2, p. 102; idem, *La céramique roumaine émaillée de Moyen-Âge, à la lumière des dernières recherches*, în *Byzantinoslavica*, XXI, 1960, 2, p. 260 și urm.; Mircea D. Matei și Șt. Olteanu, *Noi date cu privire la dezvoltarea meșteșugurilor în Suceava feudală*, în *SCIV*, XII, 1961, 1, p. 121 și urm.; Mărioara Nicorescu, *Date noi privitoare la cartierul meșteșugarilor din Suceava*, în *SCIV*, XIII, 1962, 1, p. 81 și urm.

[737] Ștefan Olteanu, *op. cit.*, *SMIM*, III, 1959, p. 101 și urm., în care autorul prezintă și uneltele de producție pentru fiecare meșteșug în parte, figurîndu-le în planșele I—VII; Vasile Neamțu, *Contribuții la problema uneltelor de arat din Moldova în perioada feudală*, în *AM*, IV, 1966, p. 293 și urm.

[738] C. Moisil, *Monede și podoabe de la sfîrșitul veacului al XV-lea (Tezaurul din Țifești, jud. Putna)*, în *BSNR*, XIII, 1916, 27; N. Constantinescu și Gh. Untaru, *Podoabe feudale descoperite la Olteni (r. Focșani)*, în *SCIV*, X, 1959, 2, p. 499 și urm.; Eugenia Neamțu, *Obiecte de podoabă din tezaurul medieval de la Cotul Morii, Popricani (Iași)*, în *AM*, I, 1961, p. 283 și urm.

[739] Al. Andronic și N. Grigoraș, *Tezaurul de monede moldovenești descoperit la Corlăteni*, în *SCȘ Iași*, VIII, 1,

www.cimec.ro

În ceea ce privește satul medieval din perioada feudalismului dezvoltat, s-au efectuat unele cercetări în Muntenia, Oltenia, Moldova și Transilvania, dintre care mai importante sînt acelea de la Zimnicea, Vădastra, Străulești, Coconi, Hlincea, Hangu-Grozăvești și Cernica [740]. Dintre acestea ne interesează aici în mod deosebit pentru Moldova acelea de la Hlincea-Iași, unde locuirea a continuat, aproape fără întrerupere, din sec. VII—VIII pînă în sec. XVIII. În afară de aceste cercetări, pe teritoriul Moldovei s-au mai efectuat unele săpături în siliștile de la Dănești [741], Băiceni [742], Ionășeni [743], Corlăteni [744], Șcheia [745], Lunca-Dorohoi [746], precum și în necropolele sătești de la Traian [747], Dărmănești - Piatra Neamț [748], Izvoare-Neamț [749], Poienești [750], Trifești [751] și Hlincea-Iași [752]. Cele mai importante rezultate s-au obținut însă tot la Hlincea-Iași, unde, datorită cercetărilor speciale, de o întindere ceva mai mare, s-a încercat să se delimiteze zonele de locuire din diferitele etape ale feudalismului dezvoltat, în continuarea acelora din perioadele prefeudală și a feudalismului timpuriu, precum și necropola așezării din sec. XV.

Pe lîngă aceste cercetări, prin recunoașterile recente din Moldova s-au identificat numeroase sate medievale din sec. XIV—XVIII, completîndu-se în mod simțitor harta arheologică a așezărilor din perioada feudalismului dezvoltat din această regiune.

În cele ce urmează se prezintă listele de sate medievale din această vreme din Moldova, identificate prin recunoașteri, precum și concluziile care se desprind din analiza răspîndirii, frecvenței și a caracteristicilor lor în principalele faze ale feudalismului dezvoltat, corespunzătoare fazelor din periodizarea acestei etape a feudalismului de pe teritoriul țării noastre [753].

Faza de început (sec. XIV—XV). Caracteristicile satelor medievale din această etapă a feudalismului dezvoltat de pe teritoriul Moldovei, corespunzătoare unei creșteri a forțelor de producție și accentuării diviziunii sociale a muncii[754], sînt puțin cunoscute. La Hlincea-Iași s-au făcut unele descoperiri în sectorul central al așezării, în lunca propriu-zisă și mai ales pe terenul alunecat sub formă de terase dinspre sud, precum și în necropola din imediata apropiere, în care s-au descoperit 15 morminte din prima jumătate a sec. XV. Cercetările din așezarea medievală din această vreme de la Hlincea-Iași sînt însă prea puține pentru ca pe baza lor să se poată preciza, măcar în linii generale, caracteristicile așezărilor și ale locuin-

1957, p. 222 și urm.; Oct. Iliescu și M. Dinu, *Tezaurul monetar din secolul al XV-lea de la Cîrpiți (r. Iași)*, în *SCȘIași*, VIII, 2, 1957, p. 342 și urm.; Grigore Foit, *Un tezaur monetar din secolele XV—XVII, descoperit la Suceava*, în *SCN*, 1960, p. 511 și urm.; Eugenia Neamțu, *Tezaurul de monede anepigrafe de aramă de la Alexandru cel Bun descoperit la Iași*, în *AM*, II—III, 1964, p. 495 și urm.; O. Iliescu și Gr. Foit, *Un tezaur de monede moldovenești din prima jumătate a secolului al XV-lea, descoperit la Suceava*, în *AM*, V, 1967, p. 145 și urm.

[740] I. Nestor și colaboratorii, *Raport sumar asupra campaniei de săpături arheologice de la Zimnicea*, în *SCIV*, I, 1950, 1, p. 100 și urm.; Corneliu Mateescu, *Săpături de salvare și cercetări arheologice la Vădastra și împrejurimi*, în *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 449 și urm.; P. I. Panait, *Săpăturile de la București Noi 1960 (sectorul Măicănești)*, în *Cercetări arheologice în București*, 1963, p. 126 și urm.; N. Constantinescu, *Observații asupra satului fortificat din Țara Românească în secolele XIV—XV*, în *SCIV*, XIII, 1962, I, p. 59 și urm.; M. Petrescu-Dîmbovița și colaboratori, *Șantierul Hlincea-Iași*, *SCIV*, IV, 1953, 1—2, p. 331; idem, *Șantierul arheologic Hlincea-Iași*, *SCIV*, V, 1954, 1—2, p. 242 și urm.; N. Constantinescu, *Șantierul arheologic Bicaz*, *Materiale*, VI, 1959, p. 72 și urm. (pentru silișteа Hangu-Grozăvești); Gh. Cantacuzino, *op. cit.*, *SCIV*, XIV, 1963, 2, p. 361 și urm.

[741] M. Petrescu-Dîmbovița și Em. Zaharia, *Sondajul arheologic de la Dănești*, în *Materiale*, VIII, 1962, p. 56 și urm.

[742] Săpături efectuate în 1963 (I. Ioniță). Rezultate inedite.

[743] M. Petrescu-Dîmbovița și colaboratori, *Șantierul arheologic Trușești*, în *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 177.

[744] D. Tudor, R. Vulpe și colaboratori, *Șantierul Corlăteni*, în *SCIV*, IV, 1953, 1—2, p. 422.

[745] Săpături efectuate în 1959—1960 (M. Nicorescu). Material inedit în col. Muzeului din Suceava.

[746] Vezi nota 691.

[747] H. Dumitrescu, *Șantierul arheologic Traian*, în *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 471 și urm.; H. Dumitrescu și Vl. Dumitrescu, *Săpăturile de la Traian-Dealul Fîntînilor*, în *Materiale*, VI, 1959, p. 175.

[748] A. Nițu, I. Zamoșteanu și M. Zamoșteanu, *op. cit.* în *Materiale*, VI, 1959, p. 370; C. Mătasă și I. Zamoșteanu, *Săpăturile de la Piatra-Neamț*, în *Materiale*, VII, 1961, p. 348.

[749] R. Vulpe, *Izvoare*, p. 50 și urm.

[750] I. Ioniță, *Săpăturile de salvare de la Poienești* (în manuscris).

[751] Idem, *Săpăturile de salvare de la Trifești*, în *Materiale*, VIII, 1962, p. 736 și urm.

[752] M. Petrescu-Dîmbovița și colaboratori, *op. cit.*, *SCIV*, V, 1954, 1—2, p. 245.

[753] Pentru aceste etape ale feudalismului dezvoltat vezi Șt. Pascu, *Periodizarea orînduirii feudale*, 1962, p. 15 și urm.

[754] *Ibidem.*

www.cimec.ro

țelor din etapa respectivă, așa cum s-a încercat recent prin săpăturile de la Străulești, de lîngă București[755]. În schimb, datorită recunoașterilor arheologice sîntem ceva mai bine informați asupra zonelor de răspîndire ale satului medieval din Moldova din această etapă a feudalismului dezvoltat. Astfel, prin aceste cercetări au fost identificate 135 de puncte cu resturi de locuire din a doua jumătate a sec. XIV și prima jumătate a sec. XV în următoarele 95 de localități din Moldova :

a. *Bazinul Bahluiului* : Aroneanu (Vatra satului), Bălțați (Confluența Bahlueț-Pîrîul Gugii), Belcești (Dealul Nucului, La Coșere, La Sărături), Bîrlești (La Moară), Brătuleni (La Rîpă), Buhalnița (Cetățuia), Chipereşti (Confluența Jijia-Bahlui II și III), Ciurbești (La Răchiți, Dealul Bîrca II, La Prisacă), Ciurea (Podișul spre Ciurbești, Dealul Cetățuia, Movila lui Ștefan Vodă), Cîrjoaia (Vatra satului), Cotnari (Vatra satului, La Via Veche, Podu lui Ștefan Vodă, Șesul Țiglăului), Doroșcani (Fîntîna Cazacului, Dealul Viei), Erbiceni (Vatra satului-Curtea Veche), Ezăreni (La NV de fermă), Hîrlău (Valea Nicolinei), Hlincea (Poala vestică a Dealului Cetățuia, Marginea nord-vestică a satului), Hodora (Dealul Morii), Holboca (Peste Baltă, Cantonul 283), Holm (Panta nord-estică a dealului Holm, Panta sudică a dealului Holm), Horlești (Dealul Bursucului), Horodiștea (Vatra satului), Iași (Cartierul Frumoasa, Str. Horia, Ceairu lui Peretz, Valea Cacainei, Curtea Domnească), Miroslava (La Bulgării), Munteni (Cartierul Bădărău), Polieni (La Odaie), Podu Iloaie (Movila de la drumul Totoeștilor), Proselnici (Siliștea Nedeieni), Scopoșeni (Peste Baltă), Sîrca (La Lutărie), Șorogari (Poligonul de tragere, Panta vestică a dealului Șorogari), Tăutești (Hîrtopu Lingurarului), Vînători (Dealul Rufeni), Vlădiceni (Schitul Vlădiceni).

b. *Cîmpia Jijiei Superioare* : Albești (La Urzicărie, La Pod), Bobulești (La Lutărie, Marginea nord-vestică a satului, La Curte), Botoșani (Cartierul Popăuți, La Siliște), Cătămărești (În Luncă), Dorohoi (Depoul C.F.R.), Drislea (În Siliște), Epureni-Popricani (Dealul Cazacului), Ghireni (La Hîrtop, Dealul Livezii), Guranda (La Răchiți), Horodiștea (În Bîtcă), Hudum (Iazul Hudumului), Iacobeni-Dîngeni (La Sălișteă), Ionășeni (La Țintirim), Larga (Ghiolu la Bulhac, Podișul Misești), Lătăi (La Dodolea), Liveni (La Bîtci), Măscăteni (La Iaz), M. Kogălniceanu (Sub Coastă), Orășeni-Deal (În Sălișteă), Perieni (Podișu la Vasile Terenteac), Pleșani (Cracalia, La Iaz), Prăjeni (Nilipești), Pristești (La Temelii), Rediu Mitropoliei (În Islaz), Slobozia Hănești (Dealul Mălăiște, Dealul Horodoaia), Stînceşti (La Ciocan, Marginea nord-estică a satului, Vatra satului, După Grădini), Ștefănești (Rîpa de la Burci, Horodiuca), Todireni (Lutăria de la școală), Trifești (Dealul Curții, La Iezătură), Țigănași (Dealul din Mijloc, Valea Odăii), Ungureni-Cloșca (Imașul Ciuleienilor).

c. *Podișul Sucevei* : Baia (Biserica Albă, Episcopia Catolică), Buciumeni (Rîpa Sîngereilor), Darabani (Panta nord-vestică a iazului Bălășescu), Fălticeni (După Heidiș, Rîpa Buciumenilor), Fotin Enescu-Dumbrava (Marginea sudică a satului), Ibănești (În Siliște), Ionășeni (La Temelii), Lisaura (Cîmpu Lisaurei, Vatra satului), Lunca (Cotul Hapăilor), Nimerceni (La Siliște), Porcești-Moldovenii (Dealul Gabăra, Biserica Veche), Preuțești (Dealul Siliștei), Roman (Str. Jora), Rotopănești (La Rîpi), Șcheia (Marginea sudică a satului, La Siliște), Strunga (Marcaj 156), Tișăuți (La Pichet), Valea Glodului (La Pruni), Vlădeni (La Siliște).

d. *Podișul Moldovei Centrale* : Arsura (Mogoșoaia), Bereasa (La Siliște), Dănești (Vatra satului, La Islaz, Zlătărești I), Negrești (C.A.P.), Răscani (La Rîpă), Zăpodeni (La Țintirim).

e. *Depresiunea Huși-Elan-Horincea* : Lupești (La Țarină), Sărățeni (Podul Sărățenilor), Țuțcani (La Grădină).

f. *Subcarpați* : Hîrtop (La Cînipărie), Piatra Neamț (Dărmănești), Șerbești (La Rateș).

Din cartarea acestor puncte de descoperire cu resturi de locuire din a doua jumătate a sec. XIV și prima jumătate a sec. XV din Moldova rezultă o creștere simțitoare a numărului

[755] Margareta Constantiniu, *Săpăturile de la Bucureștii Noi 1960. Sectorul Străulești-Lunca*, în *Cercetări arheologice în București*, 1963, p. 97 și urm. ; Margareta Constantiniu, P. I. Panait, Ioana Cristache-Panait, *Șantierul arheologic Băneasa-Străulești*, în *Cercetări arheologice în București*, II, 1965, p. 75 și urm. ; P. I. Panait, *Contribuții la cunoașterea satului în sec. XV pe teritoriul de azi al orașului București*, comunicare prezentată la Sesiunea științifică de arheologie medievală, Iași-Suceava, 1963.

www.cimec.ro

lor în comparație cu acelea din perioada anterioară (sec. XIII—XIV). Deci, din acest punct de vedere se constată o împopulare mai accentuată a Moldovei în faza de început a feudalismului dezvoltat, în urma condițiilor social-economice și politice din etapa respectivă.

Cele mai multe descoperiri de așezări din această vreme se localizează de asemenea în jumătatea de nord a Moldovei, ca și în fazele anterioare ale feudalismului timpuriu. Astfel, din acest teritoriu provin 117 descoperiri, dintre care 52 în Bazinul Bahluiului, 45 în Cîmpia Jijiei Superioare și 24 în Podișul Sucevei. În schimb, din jumătatea de sud a Moldovei se cunosc deocamdată numai 14 descoperiri din această vreme, dintre care 8 din Podișul Moldovei Centrale, 3 din Depresiunea Huși-Elan-Horincea și 3 din Regiunea subcarpatică.

În aria de răspîndire a descoperirilor de așezări din jumătatea nordică a Moldovei se constată grupări de așezări rurale în regiunea localităților Baia, Suceava, Botoșani și Iași, de-a lungul drumurilor comerciale din această epocă. Cercetările fiind încă la început în această direcție, deocamdată este dificil să se precizeze legăturile dintre aceste așezări rurale și centrele urbane respective. Ceva mai bine cercetată din acest punct de vedere este gruparea de așezări rurale din jurul Iașilor, încercîndu-se să se lămurească, pe cale arheologică, legătura dintre Tîrgul Iașilor și centura de sate din jurul lui, constituită din următoarele silișți, identificate pînă în prezent prin recunoașteri : Aroneanu, Hlincea, Miroslava, Munteni, Șorogari și Vlădiceni [756].

Cele mai multe așezări din această etapă a feudalismului dezvoltat se întîlnesc în aceeași regiune de silvostepă, ca și în fazele anterioare ale feudalismului timpuriu, fiind mai puțin numeroase în sectorul stepic al Cîmpiei Jijiei Superioare, unde se găsesc de obicei înșiruite în lungul văilor și în jurul masivului împădurit Copălău-Cozancea. În schimb, datorită probabil cercetărilor mai puțin intense, precum și altor cauze de ordin fizico-geografic, economic și eventual de altă natură, numărul acestor așezări este mult mai redus în jumătatea sudică a Moldovei, ca de altfel și în etapa anterioară, a sec. XIII—XIV. În legătură cu această problemă, prezintă interes și constatarea potrivit căreia, pe baza datelor arheologice de care dispunem pînă în prezent, continuitatea de locuire, în cuprinsul acelorași așezări, din sec. XIII—XIV și XIV—XV este atestată numai în jumătatea nordică a Moldovei, în următoarele puncte de descoperire :

a. *Bazinul Bahluiului* : Holboca (Peste Baltă), Iași (Ceairu lui Peretz), Lunca (Cotul Hapăilor), Scopoșeni (Peste Baltă), Șorogari (Panta vestică a dealului Șorogari), Vînători (Dealul Rufeni), Vlădiceni (Schitul Vlădiceni).

b. *Cîmpia Jijiei Superioare* : Botoșani (Cartierul Popăuți, La Siliște), Guranda (La Răchiți), Hudum (Iazul Hudumului), Perieni (Vatra satului la Vasile Terenteac), Pristești (La Temelii), Stînceşti (La Ciocan).

c. *Podișul Sucevei* : Fălticeni (După Heidiș), Fotin Enescu-Dumbrava (Marginea sudică a satului), Ibănești (În Siliște), Ionășeni (La Țintirim), Lunca (Cotul Hapăilor), Nimerceni (În Siliște), Rotopănești (La Rîpi), Valea Glodului (La Pruni).

Numai în două din aceste puncte de descoperire, la Lunca (Cotul Hapăilor) și Vlădiceni (Schitul Vlădiceni), sînt dovezi de locuire aproape continuă din etapa coabitării cu slavii și pînă la începutul perioadei feudalismului dezvoltat inclusiv. În rest, sînt așezări din prima jumătate a sec. XIV și pînă în prima jumătate a sec. XV inclusiv. Numărul destul de mare al punctelor cu resturi de locuire de la sfîrșitul feudalismului timpuriu și începutul feudalismului dezvoltat din jumătatea nordică a Moldovei constituie o dovadă a continuării împopulării acestei regiuni la începutul feudalismului dezvoltat, în perioada care a urmat după constituirea statului medieval de sine stătător al Moldovei și pînă la centralizarea lui.

Atît în această regiune, cît și în cea sudică, se continuă tipul de așezare deschisă, cu poziție joasă și, se pare, de o întindere nu prea mare. Astfel, din cele 135 de așezări, 94 se găsesc situate pe terasele inferioare și de luncă, 15 în hîrtoapele deschise de pe marginile podi-

[756] N. Zaharia, M. Petrescu-Dîmbovița și Em. Zaharia, *op. cit.*, *AM*, I, 1961, p. 272. *op. cit.*, *SCȘIași*, VII, 1956, 2, p. 12 ; Al. Andronic, *op.*

www.cimec.ro

şurilor şi 16 pe podişuri scunde, iar restul de zece se află pe terase medii şi alte forme variate de teren.

În ceea ce priveşte resturile de cultură materială, provenite din aşezările rurale identificate prin recunoaşteri în Moldova, se remarcă ceramica, care prezintă unele legături cu specia ceramicii orăşeneşti de uz casnic din aceeaşi vreme din Moldova, de o tehnică mai evoluată şi cu unele influenţe străine, din spaţiul ponto-dunărean sau polono-baltic [757]. În afară de aceasta, unele dintre aceste produse au pătruns în aşezările rurale, cum o dovedesc resturile ceramice de factură orăşenească de la Bîrleşti (La Moară), Fotin Enescu-Dumbrava (Marginea sudică a satului), Hlincea (Poala vestică a dealului Cetăţuia), Guranda (La Răchiţi), Perieni (Vatra satului la Vasile Terenteac), Proselnici (Siliştea Nedeieni), Slobozia Hăneşti (Dealul Mălăişte) ş.a., caracterizate printr-o pastă fină, densă şi uniform arsă, de culoare cărămizie sau cenuşie, precum şi altele decorate cu motive stanţate, de la Orăşeni-Deal (În Silişte), Miroslava (La Bulgării), Lunca (Cotul Hapăilor) şi Hlincea-Iaşi. În genere, decorul acesta din benzi înguste de linii verticale sau de crenguţe cu brad, cu analogii apropiate în Europa centrală, este des întîlnit pe ceramica din această vreme din centrele urbane din jumătatea nordică a Moldovei, fiind mai puţin frecvent pe ceramica medievală din aşezările rurale din această regiune [758].

În fine, prin caracteristicile ei, ceramica sătească, îndeosebi specia nisipoasă cenuşie din sec. XIV—XV, este mai evoluată din punctul de vedere al tehnicii pastei şi mai variată ca forme şi decor, în comparaţie cu ceramica rurală din etapele anterioare ale feudalismului timpuriu de pe teritoriul Moldovei. În stadiul actual al cercetărilor cu privire la această categorie ceramică este însă dificil să se stabilească mai amănunţit în ce constă tradiţia mai veche a ceramicii din perioada feudală timpurie, precum şi maniera în care se manifestă influenţa ceramicii orăşeneşti asupra ceramicii rurale contemporane. Influenţa orăşenească în mediul rural este atestată şi prin piesele de diademe din argint aurit descoperite în necropola rurală din prima jumătate a sec. XV de la Hlincea-Iaşi [759], precum şi prin inelele de argint lucrate în tehnica filigranului, din aşezarea contemporană din apropiere [760]. Prin prezenţa la Hlincea a acestor piese de podoabă de import sau eventual produse de meşterii locali din mediul orăşenesc se atestă diferenţierile sociale dintr-o aşezare şi o necropolă sătească din această vreme, în preajma oraşului Iaşi, dovedite ca atare documentar şi arheologic în prima jumătate a sec. XV [761].

Faza mijlocie (sec. XV—XVII). Tot atît de puţin cercetate prin săpături metodice sînt şi aşezările săteşti din Moldova din etapa mijlocie a feudalismului dezvoltat, care s-a desfăşurat în condiţiile luptei pentru centralizarea statului (a doua jumătate a sec. XV) şi ale instaurării dominaţiei otomane (a doua jumătate a sec. XVI). În stadiul actual al cercetărilor, sînt ceva mai bine cunoscute aşezările săteşti din Moldova din a doua jumătate a sec. XV şi de la începutul sec. XVI, datorită mai ales săpăturilor de la Hlincea-Iaşi, prin care s-au dezvelit în întregime două bordeie cu o suprafaţă de circa 14 m², prevăzute în interior cu vetre, precum şi cu banchete cruţate de la săpatul acestor locuinţe [762]. Alte bordeie de acest tip au mai fost identificate şi cu prilejul sondajelor de la Dăneşti [763], Băiceni [764], Şcheia-Suceava [765] şi în alte locuri de pe teritoriul Moldovei.

Atît tipul de locuinţă, cu amenajări interioare, cît şi inventarul lor, constituit dintr-o ceramică de bună calitate, în mare parte de culoare roşie, şi din mai multe unelte de fier, sînt în legătură directă cu progresul economic general din etapa respectivă, în urma intensifi-

[757] Cf. Elena Busuioc, *op. cit.*, comunicare prezentată la Sesiunea ştiinţifică de arheologie medievală, Iaşi-Suceava 1963.

[758] *Ibidem.*

[759] M. Petrescu-Dîmboviţa şi colaboratori, *op. cit.*, *SCIV*, V, 1954, 1—2, p. 244.

[760] *Ibidem.*

[761] Cf. Al. Andronic, *op. cit.*, *AM*, I, 1961, p. 278.

[762] M. Petrescu-Dîmboviţa şi colaboratori, *op. cit.*, *SCIV*, V, 1954, 1—2, p. 245.

[763] M. Petrescu-Dîmboviţa şi Em. Zaharia, *op. cit.*, *Materiale*, VIII, 1962, p. 56 şi urm.

[764] Vezi nota 742.

[765] Vezi nota 745.

www.cimec.ro

cării culturii cerealiere, în condițiile perfecționării uneltelor agricole [766]. Din acest punct de vedere schimbările calitative în producția ceramică din sec. XV—XVI se încadrează în ansamblul de transformări economice din vremea lui Ștefan cel Mare [767]. De asemenea, datorită pătrunderii economiei bănești la sate, ca urmare a transformării produselor agricole în marfă, a sporit numărul și varietatea produselor artizanale orășenești la sate, a căror activitate economică s-a restrîns, din acest motiv, tot mai mult la ocupațiile agricole [768].

Producția meșteșugărească din mediul rural în a doua jumătate a sec. XVI și în primele decenii ale sec. XVII, în condițiile dominației otomane și ale regimului nobiliar, este și mai puțin cunoscută pe baza cercetărilor arheologice. Din acest motiv nu sînt încă bine precizate trăsăturile caracteristice ale ceramicii rurale din vremea respectivă.

În ultima vreme, informațiile cu privire la așezările rurale din această etapă a feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVII) au sporit într-o oarecare măsură atît prin săpăturile efectuate în siliștile de la Hlincea-Iași [769] și Grozăvești-Neamț [770], cît și prin recunoașterile recente de pe teritoriul Moldovei. Astfel, cu prilejul acestor recunoașteri au fost identificate 144 de puncte de descoperire cu resturi de locuire din a doua jumătate a sec. XV și prima jumătate a sec. XVI în următoarele 109 localități din Moldova.

a. *Bazinul Bahluiului*: Bălțați (La Podeț), Bîrlești (Pe loturile Totoeștilor), Chipereşti (Confluența Jijia-Bahlui I și III), Ciurbești (La Răchiți, Dealul Bîrca II, La Prisacă), Ciurea (Dealul Cetățuia, Rîpa și fîntîna de pe podiș), Cîrjoaia (La Bivolărie), Cîrlig (Dealul lui Popa Ioan), Cotnari (Vatra satului, Țiglele lui Baltă, Șesul Țiglăului, Podul de lemn), Dumești (Valea Osînzenei), Hîrlău (Curtea Domnească), Holm (Panta nord-estică a dealului Holm), Horlești (Dealul Bursucului, Vatra satului), Hăsnășeni (Rîpa Bărboșilor), Hlincea (Șesul Nicolinei), Iași (Str. Elena Doamna, Cartierul Teatrul „V. Alecsandri", Curtea Domnească, Cartierul Păcureț, Str. C. Negri, Str. Horia, Cartierul Abator), Letcani (Iazul Bulgăriei), Munteni (Cartierul Bădărău), Păușești (În fața Cantonului Silvic), Podu Iloaie (Dealul Țintei), Popești (În Sărături), Popricanii de Sus (Coasta Ciriteilor Mari), Proselnici (Siliștea Nedeieni), Războeni (La sud-estul Dealului Buznei — G.A.S., Cantonul nr. 28), Scobinți (Dealu lui Vodă), Scobîlțeni (Dealul Juganului), Scopoșeni (La Coșere, Peste Baltă), Sîrca (Sud de Valea Oilor), Spinoasa (Dealul Catarg), Șorogari (Poligonul de tragere), Tăutești (Vatra Apărătorilor, Un km NE de sat), Tg. Frumos (Săliștea Schitului), Uricani (Dealul Cimitirului), Vînători (Dealul Frasinului, Dealul Rufeni).

b. *Cîmpia Jijiei Superioare*: Albești (Cotu Nagîț, Dealul Mierești), Bobulești (La Curte, Marginea nord-vestică a satului), Botoșani (Cartierul Popăuți), Brăești (La Movilă), Cătămărești (La Țintirim), Cîrniceni (Școala Veche), Cotu Morii (La Șanțuri), Dorohoi (Vatra tîrgului), Dracșani (Iazul Sulițeî), Glăvănești Vechi (La Bulgărie), Guranda (La Răchiți), Hilișeu-Cloșca (Galați), Hlipiceni-Slobozia (Moara Veche), Hudum (Iazul Hudumului), Iacobeni-Vlădeni (Movila de sub deal), Ichimenii Mari (La Iaz), Liveni (Valea Ciocoiului), Mășcăteni (La Iaz), Orășeni-Deal (În Sălișteș, Marginea nordică a satului), Perieni (Terasa de la biserică), Pogorăști (Ceargău), Prăjeni (Valea Alimîndrei), Răuseni (La Odaie), Rediu (La Movilă), Slobozia Hănești (Dealul Mălăiște), Stînceşti (Bobeica, Vatra satului la Sandovici, Pîrîul Ioanei), Ștefănești (Rîpa de la Burci, Grindul de la Pichet, Dealul Boboc), Trifești (Marginea estică a satului), Țigănești (Valea Odăii).

c. *Podișul Sucevei*: Baia (Biserica Albă, Episcopia catolică), Butea (La podul Siretului), Buciumeni (Rîpa Sîngereilor), Darabani (La Lutărie), Dragomirești (În Silițe), Gîdinți (Cetatea Smirodava), Hapăi-Alunișul (La podul Siretului), Hăbășești (La Silițe), Homiceni (În Silițe), Ibănești (În Silițe), Ionășeni (La Temelii), Lunca (Cotul Hapăilor), Miclăușeni (300 m

[766] Cf. Trifu Martinovici, *op. cit.*, în *Materiale*, IV, 1957, p. 368; P. I. Panait, comunicarea de la Sesiunea științifică de arheologie medievală de la Iași-Suceava, 1963.

[767] Pentru această problemă vezi Trifu Martinovici, *op. cit.*, *Materiale*, IV, 1957, p. 368.

[768] *Istoria României*, II, p. 449 (B. Cîmpina-Șt. Ștefănescu); Trifu Martinovici, *op. cit.*, în *Materiale*, IV, 1957, p. 369.

[769] M. Petrescu-Dîmbovița și colaboratori, *op. cit.*, *SCIV*, V, 1954, 1—2, p. 242 și urm.

[770] N. Constantinescu, în *Monografia Bicaz*, vol. I (manuscris).

www.cimec.ro

vest de palat), Nimerceni (La Silişte), Porceşti-Moldovenii (În Sălişte), Preuteşti (Ţarna Mare), Rotopăneşti (La Rîpi, La Silişte), Strunga (Pîrîul Bogdăneşti), Şcheia (Marginea sudică a satului, Vatra satului, La Silişte), Tisăuţi (La Magda), Vlădeni (La Silişte), Volovăţ (La Silişte).

d. *Podişul Moldovei Centrale*: Bereasa (La Răvnic, La Şipot, Gîsca), Bîrlad (Cetatea de pămînt, Cinematograful Victoria), Buhăeşti (Dealul Buhăeşti), Butucăria (Childeşti), Dădeşti (Dealul Blăjerilor), Dăneşti (Vatra satului, Zlătăreşti I), Ivăneşti (La N de sat), Lichitişeni (La Moara de apă), Negreşti (Terasa Sacovăţului, Coasta Sacovăţului), Podu Pietriş (La NE de sat spre Mireni, Grădina de la drumul Iveştilor), Rateşu Cuzii (Gostat), Scînteia (Vatra satului), Şcheia (Muncelu), Ţibăneşti (Terasa Sacovăţului).

e. *Depresiunea Huşi-Elan-Horincea*: Bereşti (Bîzanul), Epureni (Florenta), Igeşti (Grădina G.A.S.), Măluşteni (Cetăţuia), Pojorăni (Dealul Bumbăta), Şuletea (Brăiţenii de Jos).

f. *Subcarpaţi*: Brăşăuţi (La Şanţ), Negreşti (Vatra satului), Piatra Neamţ (Liceul Petru Rareş), Văleni-Piatra (La NE de sat).

Din această listă a punctelor de descoperire cu resturi de locuire din sec. XV—XVI, rezultă că s-a identificat, pe cale arheologică, un număr de aşezări aproape egal cu acela din sec. XIV—XV. De asemenea, probabil datorită caracterului inegal al recunoaşterilor, cele mai multe dintre aceste descoperiri se află în jumătatea nordică a Moldovei. Astfel, din totalul de 144 de descoperiri, 114 provin din 85 de localităţi din nordul Moldovei, după cum urmează: 51 în Bazinul Bahluiului, 36 în Cîmpia Jijiei Superioare şi 27 în Podişul Sucevei. În schimb, din jumătatea sudică a Moldovei se cunosc deocamdată numai 30 de asemenea descoperiri în 24 de localităţi, dintre care 20 în Podişul Moldovei Centrale, 6 în Depresiunea Huşi-Elan-Horincea şi 4 în Subcarpaţi. Totuşi, în comparaţie cu descoperirile de aşezări rurale ale etapei anterioare din această regiune, se constată o creştere a numărului lor în Podişul Moldovei Centrale, urmînd ca prin cercetările viitoare, mai intense, să se identifice alte aşezări din această vreme, atît aici cît şi în celelalte subunităţi geografice din sudul Moldovei.

Din răspîndirea aşezărilor rurale din sec. XV—XVI, rezultă o mai mare dispersiune a lor în comparaţie cu acelea din secolul anterior. În mod obişnuit ele se înşiruie în lungul văilor secundare, unde se aflau în mai multă siguranţă. Astfel, ele sînt frecvente în bazinele Bahluiului, Jijiei, Prutului Mijlociu, Bîrladului şi, în parte, a Siretului, Moldovei şi Bistriţei, unde s-au efectuat mai puţine cercetări. Ele se întîlnesc şi în regiunea silvostepică şi în stepa propriu-zisă din NE Moldovei, pătrunzînd de asemenea şi la limitele zonei păduroase, în teritorii nelocuite anterior, menţionate în documente ca situate „în pustie" [771].

Locuirea din această etapă, ca şi din aceea anterioară, a sec. XIV—XV, continuă uneori în cuprinsul aceloraşi aşezări. Cele mai multe resturi de locuire din sec. XIV—XV şi XV—XVI provin de asemenea din jumătatea nordică a Moldovei. Astfel, au fost identificate pînă în prezent 32 de aşezări cu asemenea dovezi de locuire continuă din a doua jumătate a sec. XIV şi pînă în prima jumătate a sec. XVI; dintre acestea 15 sînt din Bazinul Bahluiului, 7 din Valea Jijiei, 2 din Culoarul Prutului şi 8 din Podişul Sucevei. În schimb, numai două, situate în Podişul Moldovei Centrale, provin din jumătatea sudică a Moldovei. Deci, cu tot numărul relativ mare al aşezărilor din Podişul Moldovei Centrale, din această vreme sînt deocamdată foarte puţine cazuri de continuitate de locuire în sec. XIV—XV şi XV—XVI în cuprinsul aceloraşi aşezări. Această constatare, cu tot caracterul ei relativ, datorită cercetărilor efectuate pînă în prezent în această subunitate geografică, poate constitui un indiciu cu privire la o eventuală roire a populaţiei din această regiune în sec. XV—XVI [772].

În majoritatea cazurilor, aşezările rurale din această vreme din Moldova se găsesc situate pe terasele şi interfluviile rîurilor şi mai puţin în cuprinsul hîrtoapelor din marginile podişu-

[771] Pentru diferite înţelesuri ale cuvîntului „pustie" din documente vezi H. H. Stahl, *Contribuţie la studiul satului devălmaş românesc*, vol. I, 1958, p. 106 şi urm. Vezi şi Const. C. Giurescu, *Întîlnirea lui Guillebert de Lannoy cu Alexandru cel Bun*, în *RIR*, 1934, vol. IV, p. 287.

[772] Pentru problema roirii populaţiei în aşezările medievale din ţara noastră vezi H. H. Stahl, *op. cit.*, vol. I, p. 199 şi urm.

www.cimec.ro

rilor. Numai cîteva dintre aceste așezări ocupă poziții mai înalte pe podișuri și terase medii, în preajma izvoarelor cu apă abundentă. Astfel, din numărul total al acestor așezări, 102 sînt situate pe terasele inferioare, 13 în hîrtoape, 17 pe podișuri, 2 pe terase medii, iar 10 sînt deocamdată incerte în ceea ce privește poziția geografică pe care o ocupă.

Din cultura materială a epocii respective, identificată cu prilejul recunoașterilor, se remarcă în mod deosebit ceramica, care, prin caracteristicile ei de tehnică, forme și decor reprezintă un vădit progres față de speciile ceramice din etapa anterioară [773]. Astfel, din punct de vedere al tehnicii pastei, pe lîngă categoria nisipoasă cenușie și cenușie-negricioasă se întîlnește frecvent specia roșie sau brun-roșcată cu nisip, de bună calitate, din care sînt lucrate vasele cu pereții subțiri. În schimb, mai rare sînt vasele din caolin, acoperite cu smalțuri verzui sau brune. Majoritatea fragmentelor ceramice provin din oale cu marginile evazate și mai puțin îngroșate față de acelea de același tip din sec. XIV—XV, și prevăzute cu o șănțuire pe fața internă a buzei. În comparație cu acestea, mai puțin numeroase sînt fragmentele de străchini, cești, talere, capace și alte forme de vase. Decorul acestora constă din benzi de dungi adîncite orizontal, motive ștanțate aplicate pe umeri și uneori din impresiuni rotunde și unghiulare dispuse circular sau în serii orizontale, precum și din smalțuri verzui sau brune. Nefiind studiată încă această categorie ceramică în mediul rural din perioada respectivă, este dificil să se precizeze în ce măsură ea are tangențe, cum pare probabil, cu unele produse ceramice orășenești din aceeași vreme. Se constată doar uneori o ceramică fină de factură orășenească în cuprinsul unor așezări rurale, ca de exemplu la Miclăușeni (La vest de palat) și Păușești (În fața Cantonului Silvic). La aceste produse ceramice de factură orășenească, se mai pot adăuga resturile de cahle din pastă brun-gălbuie, nesmălțuite și cu motive geometrice sau cu reprezentări de figuri omenești de la Cotnari (Vatra satului), nesmălțuite și cu decor în solzi de la Popricanii de Sus (Coasta Ciriteilor Mari) sau cu smalț verde de la Ionășeni (La Temelii), precum și din alte locuri. Este de așteptat ca, prin cercetările viitoare, numărul produselor ceramice orășenești să sporească, în primul rînd în așezările rurale din vecinătatea centrelor urbane medievale de pe teritoriul Moldovei.

Din aceeași fază a feudalismului dezvoltat mai fac parte încă 131 de puncte de descoperire cu resturi de locuire din a doua jumătate a sec. XVI și prima jumătate a sec. XVII din următoarele 98 de localități din Moldova :

a. *Bazinul Bahluiului* : Aroneanu (Vatra satului), Bădeni (Movila Grădiștei), Bălțați (La Podeț), Belcești (La Coșere, La Sărături), Bîrlești (La Moară, La Rîpă, Curtea Boerească), Bogonos (Dealul din Mijloc), Brătuleni (La Rîpă), Buhalnița (Cetățuia), Cercu (La Țintirim), Chipereşti (Confluența Jijia-Bahlui II și III), Cîrjoaia (La Bivolărie), Cogeasca Veche (La Lutărie), Cotnari (Vatra satului, Podu lui Ștefan Vodă), Cristești (În Branițte), Criveşti (Curtea Buhușoaei, La Cetate), Dorobanțu (Poala dealului Șorogari la iezătură), Doroșcani (Vatra satului nou), Dumbrava (Marginea sud-vestică a satului), Dumești (Între lanurile Cogenilor, Valea Osînzenei), Galata (Podiș—La Giușcă), Găureana-Gura Văii (Dealul Găureana), Hlincea (Poala vestică a Dealului Cetățuia, Marginea nord-vestică a satului), Horlești (Boțeștii cu Viișoara), Iași (Curtea Domnească, Cartierul Teatrul „V. Alecsandri" — str. Elena Doamna, str. Horia, Str. C. Negri, Hala, Dealul Plevnei, Cartierul Nicolina), Lețcani (La Holm, Movila din șes), Munteni (Cartierul Bădărău), Proselnici (Săliștea Nedeieni, Dealul Belcea), Rediu Aldei (Holmul cel Mare), Scobinți (Dealul Basarab), Scopoșeni (Dealul Chescului, La Coșere), Scobîlțeni (Dealul Budăi), Sîrca (La Lutărie, Sud de Valea Oilor), Tg. Frumos (Săliștea Schitului).

b. *Cîmpia Jijiei Superioare* : Bobuleștii de Sus (Valea Corogea), Cătămărești (La Țintirim), Cotu Morii (La Șanț), Dersca (În Sălişte), Dorohoi (Depoul C.F.R.), Drislea (În Silişte), Durnești (Pe Holm), Epureni-Popricani (Dealul Cazacului), Ghireni (Vatra satului, Dealu Livezii), Hănești (Vatra satului), Iacobeni-Vlădeni (Pe Grind), Lătăi-Cîm-

[773] Trifu Martinovici, *op. cit.*, *Materiale*, IV, 1957, p. 369 și urm.; Elena Busuioc, *Ceramica de uz comun — nesmălțuită — din prima jumătate a secolului al XV-lea la Suceava*, în *SCIV*, 17, 2, 1966, p. 299 și urm.; idem, *SCIV*, 18, 3, 1967, p. 492 și urm.

www.cimec.ro

penii (La Iezătura veche), Mitoc (Pîrîu lui Istrate), Nichiteni (Pîrîul Calului), Orășeni-Deal (Marginea nordică a satului), Plugari (În Cot), Popeni (Coasta Popenilor), Popricanii de Jos (În Țarină, Rîpa din Cot), Prăjeni (Nilipești, Vatra satului), Pristești (La Temelii), Răuseni (La Odaie), Ripicenii Noi (La Izvor), Slobozia Hănești (Dealul Mălăiște), Stînceşti (Vatra satului), Ștefănești (Rîpa de la Burci, Horodiuca, La Brăhărie, Ominteanca), Todireni (Lutăria de la Școală), Trifești (Dealul Curții), Țigănași (Movila Stînii), Vlădeni (La Iaz).

c. *Podișul Sucevei*: Al. I. Cuza (Pe Holm), Baia (Biserica Albă), Bogata (Dealul Colacului), Darabani (Iazul Bălășescu-Cotul Țigănimii), Fălticeni (Vatra tîrgului, În Silişte, Coasta Spătăreștilor), Mihăești (Sălistea Borghinești), Mircești (La Bulboacă), Movileni (La Movili), Porcești-Moldovenii (Dealul Bolocan), Roman (Str. Jora), Rotopănești (La Silişte), Văleni (Dealu lui Dănilă).

d. *Podișul Moldovei Centrale*: Arsura (Cetățuia Mogoșești), Banca (La Canton), Bîrlad (Podul Negru), Butucăria (Childești), Cîrlești (Deasupra Cîrleștilor), Curteni (La Odaie, Construcția C.A.P.), Dănești (La Cimitir, Iazul Buragăi, La Meri, Zlătărești I), Ivănești (La N de sat), Șcheia (Muncelu), Tanacu (Chiscu Ulucilor), Vaslui (Biserica Sf. Ioan).

e. *Depresiunea Huși-Elan-Horincea*: Bursuci (La Pod), Ghermănești (Barahoi II, Dealul Bisericii), Jigălia (La Luncă), Lupești (Piscu lui Isac), Măluşteni (Leaua I), Mînzătești (Dealul Chiliana), Murgeni (Vatra Tîrgului), Rînceni (Vatra satului), Sărățenii de Sus (Via Mihordea), Șipote (La Rîpă), Tămășeni (La Cimitir).

f. *Subcarpați*: Brăşăuți (În Luncă), Cut (La Stîncă).

Numărul acestor descoperiri este foarte apropiat de acela al descoperirilor din etapele anterioare ale feudalismului dezvoltat de pe teritoriul Moldovei. De asemenea, probabil tot datorită cercetărilor mai intense din jumătatea nordică a Moldovei, majoritatea punctelor de descoperire cu resturi de locuire din această vreme se află în această regiune. Astfel, din cele 131 de puncte cu asemenea descoperiri, 102 sînt în jumătatea nordică a Moldovei, dintre care 52 în Bazinul Bahluiului, 35 în Cîmpia Jijiei Superioare şi 15 în Podişul Sucevei. Față de acestea, numai 29 provin din jumătatea sudică a Moldovei, dintre care 15 sînt din Podişul Moldovei Centrale, 12 din Depresiunea Huşi-Elan-Horincea şi 2 din Subcarpați. În general, numărul punctelor cu resturi de locuire din această vreme din subunitățile geografice mai sus menționate nu variază mult față de acela al descoperirilor corespunzătoare din sec. XIV—XV şi XV—XVI din aceleași teritorii.

Punctele de descoperire din sec. XVI—XVII, cu o răspîndire încă incomplet documentată din punct de vedere arheologic, se întîlnesc, ca şi acelea din etapa anterioară a sec. XV—XVI, în regiunile de silvostepă şi de stepă, precum şi în depresiunile submuntoase. La fel, cele mai multe cazuri de continuitate de locuire în cuprinsul acelorași așezări, din sec. XV——XVI şi XVI—XVII, se constată tot în jumătatea de nord a Moldovei, unde pînă în prezent s-au identificat 22 de așezări cu resturi de locuire din aceste două etape, dintre care 11 în Bazinul Bahluiului, 9 în Cîmpia Jijiei Superioare şi 2 în Podişul Sucevei. Dacă la acestea se mai adaugă încă 11 descoperiri, dintre care 9 în Bazinul Bahluiului şi 2 în Cîmpia Jijiei Superioare, cu resturi de locuire din sec. XV şi XVI—XVII, numărul total al acestor descoperiri din jumătatea nordică a Moldovei este de 33. În schimb, din jumătatea sudică a Moldovei se cunosc doar 4 asemenea cazuri de continuitate de locuire de la sec. XV—XVI la sec. XVI—XVII, în Podişul Moldovei Centrale. De altfel, aceeași situație a fost constatată pentru Podişul Moldovei Centrale şi în ceea ce privește continuitatea de locuire de la sec. XIV—XV la sec. XV—XVI. Acest fapt constatat arheologic, cu tot caracterul lui de probabilitate datorit hazardului descoperirilor, se impune să fie verificat prin cercetările arheologice viitoare şi completat pe cale documentară.

Din punctul de vedere al poziției geografice, cele mai multe așezări se află situate tot pe terasele inferioare şi de luncă şi în hîrtoape joase şi mult mai puțin pe podișuri şi pe terasele medii. Astfel, din cele 131 de puncte cu resturi de locuire din această vreme, 89 se găsesc pe

www.cimec.ro

terasele inferioare și de luncă, 15 în cuprinsul hîrtoapelor și numai 20 pe marginile podișurilor puțin înalte, una pe terasa medie, iar alte 6 sînt încă neprecizate din acest punct de vedere.

Relativ la ceramica din așezările rurale din această etapă a feudalismului dezvoltat sîntem mai puțin informați, fiind dificil din acest motiv să se precizeze caracteristicile îndeosebi pentru cea de-a doua jumătate a sec. XVI. În schimb, este cunoscută ceva mai bine ceramica din sec. XVII. În lucrarea de față, avîndu-se în vedere unele particularități ale ceramicii din sec. XVI—XVII, prin care ea se deosebește de aceea din etapa anterioară, a sec. XV — —XVI, precum și din cea următoare, a sec. XVII—XVIII, s-a încercat, pe baza acestui element de inventar, să se identifice locurile cu asemenea resturi din sec. XVI—XVII.

Această ceramică este reprezentată atît prin vase din pastă fin-nisipoasă de culoare cenușie, neagră-cenușie și roșcată, cît și prin altele din pastă fină de culoare gălbuie sau albă (caolin). Resturile acestea provin din oale, ulcele, străchini, castroane și talere. Decorul lor constă din linii adîncite învălurit, șiruri orizontale de împunsături mai mult sau mai puțin regulate, caneluri orizontale, motive ștampilate, sgrafitate sau pictate cu culori de humă brun-roșcată, precum și prin smalțuri sticloase de culoare brună, portocalie sau verde.

Alături de această categorie ceramică de factură rurală, care este cea mai frecventă, se mai întîlnesc și unele resturi sporadice de ceramică orășenească sau de import. Dintre fragmentele ceramice de factură orășenească se remarcă îndeosebi acelea de la Aroneanu (Vatra satului), Bîrlești (La Moară), Răuseni (La Odaie) și Ștefănești (Rîpa de la Burci) și din alte localități, din care provin fragmente de acest fel lucrate îngrijit din pastă albă și decorate cu smalțuri și cu motive pictate cu humă brun-gălbuie sau roșcată. La acestea se mai adaugă mai multe resturi de cahle nesmălțuite sau smălțuite, cu motive florale, geometrice și în formă de solzi, precum și unele plăci decorative de perete, descoperite la Hăbășești (La Silișteș), Trifești (Dealul Curții) și încă în alte cîteva așezări rurale medievale de pe teritoriul Moldovei.

În ceea ce privește ceramica de import din siliștile medievale din această etapă, se distinge în mod deosebit aceea otomană de la Răuseni (La Odaie), cu analogii în olăria de tip Iznik (Niceea), descoperită în cuprinsul curților domnești de la Hîrlău, Suceava și Iași [774]. Tot din import provine și un fragment dintr-o cană de la Țigănași (Movila Stînei), din pastă albă și decorată cu motive florale.

Faza tîrzie a feudalismului dezvoltat (sec. XVIII). Așezările sătești din Moldova din a doua jumătate a sec. XVII și prima jumătate a sec. XVIII, din vremea întăririi exploatării feudale și a ascuțirii contradicțiilor sociale, în condițiile regimului turco-fanariot [775], au fost tot atît de puțin cercetate ca și acelea din etapele anterioare ale feudalismului dezvoltat. În afară de unele descoperiri, prilejuite de săpăturile efectuate la Hlincea-Iași și în alte cîteva locuri, nu s-a săpat în mod special în Moldova nici o silișteș din această vreme. În schimb, se cunosc ceva mai bine caracteristicile satului medieval muntean din sec. XVII—XVIII pe baza cercetărilor arheologice de la Cernica de lîngă București, efectuate atît în siliștea de lîngă Iezăr, identificată cu satul Mărăcineni din documente, cît și în necropola contemporană din jurul bisericii Iezărul [776]. Prin cercetările de la Cernica s-au adus unele contribuții deosebit de valoroase relativ la problema structurii social-economice a satului feudal muntean din această vreme [777].

În Moldova, prin recunoașterile recente, s-a reușit să se identifice resturi de locuire din această etapă tîrzie a feudalismului dezvoltat în 224 de puncte din următoarele 135 de localități :

[774] Pentru această categorie ceramică de import vezi Corina Nicolescu, *Raporturile ceramicii smălțuite din Moldova cu ceramica din nord-estul Mării Negre.* Comunicare în manuscris prezentată la Sesiunea științifică de arheologie medievală Iași-Suceava, 1963 ; idem, *Ceramica otomană de Iznik din secolele XVI—XVII găsită în Moldova*, în *AM*, V, 1967, p. 169 și urm. ; Al. Andronic, *Ceramica otomană descoperită la Iași*, în *SCIV*, 19, 1968, 1, p. 159—168.

[775] Pentru caracteristicile acestei perioade vezi Șt. Pascu, *op. cit.*

[776] Gh. Cantacuzino, *op. cit.*, *SCIV*, XIV, 1963, 2, p. 366 și urm.

[777] *Ibidem.*

www.cimec.ro

a. *Bazinul Bahluiului* : Banu (Vatra satului, Dealul Crucii), Bădeni (Rîpa Strîmbului), Belceşti (Dealul Ruşilor la Imaş, Vatra satului), Bogonos (Platoul de la SE de sat), Capu Rediului (La Gunoişte), Ciurbeşti (Dealul Ciurbeştilor spre Cornești, La Prisacă), Ciurea (Movila lui Ştefan Vodă, Dealul Cetăţuia, La Chihan, Poiana din marginea pădurii, Mamelonul din faţa staţiei C.F.R., Podişul de la canton, Baba Nicula, Piciorul Grani, Zane), Cogeasca Veche (La Moară), Cornești (Boaghea, Vatra satului), Cotnari (Ţiglele lui Baltă, Şesul Ţiglăului, La Via Veche, Dealul Cătălina), Dancu (Iazu lui Chiriţă, Marginea estică a satului), Dorobanţu (Poala Dealului Şorogari la Iezătură, La Lutărie), Dumeşti (Valea Osînzenei), Erbiceni (Vatra satului la Curtea Veche, Dealul Cimitirului), Galata (Valea lui Ştefan Vodă, Valea Seacă, Podiş via Giuşcă), Găureana-Gura Văii (La Pîrîu), Găureni-Vîlcelele (Vatra satului), Hîrlău (Curtea Domnească, Valea Nicolinei, La Cărămidărie), Hlincea (Şesul Nicolinei, Marginea nord-vestică a satului), Holboca (Peste Baltă, Cantonul nr. 283), Holm (Panta sudică a dealului Holm), Horleşti (Dealul Bursucului, Vatra satului), Horodiştea (Vatra satului), Iaşi (Curtea Domnească, Cartierul Teatrul „V. Alecsandri" — Elena Doamna, Ceairu lui Peretz, Crucea lui Ferentz, Tîrguşorul Nicolina, Cartierul Păcureţ, Dealul Plevnei, Bariera Cîrlig, Cartierul Frumoasa, Dealul Cimitirului, Valea Cacainei, Cetăţuia, Str. Aurel Vlaicu, Cartierul Abator, La Nicolau, Cartierul Ciurchi, Str. Ciurchi nr. 51 şi 134), Leţcani (Vatra satului, La Şcoală), Miroslava (La Bulgării), Mogoşeşti (Dealul Bătului, Sub pisc), Munteni (Valea Mută), Păuşeşti (La Bulgărie, În faţa cantonului silvic, Pe Pîrîu), Pîrcovaci (Vatra satului, La Sîngeap), Prigorenii Mici (La Cimitir), Popricanii de Sus (Coasta Ciriteilor Mari, Coasta Delenilor), Rediu-Tătar (Dealul Breazu — La Salcîmi, Via Teodorescu), Scobîlţeni (În dosul cimitirului, Dealul Juganului), Sîrca (La Lutărie, La Movilă), Slobozia Deleni (Vatra satului), Sprînceana (La via Bîrleştilor), Şorogari (Poligonul de tragere, Vatra satului, Panta vestică a dealului Şorogari, Imaşul tîrgului), Tăuteşti (Vatra Apăreştilor), Tomeşti (Vatra satului-Opinca, Între vii), Totoeşti (La Odaie), Uricani (Dealul Cimitirului), Valea Lupului (Fabrica Chimică), Vînători (Dealul Rufeni).

b. *Cîmpia Jijiei Superioare* : Andrieşeni (La Odaie), Albeşti (Cotul Nagîţ, La Urzicărie), Băiceni (În Silişte la Rai), Bodeasa (Fundul Bodesei), Bobuleştii de Sus (Dealul Botcilor, Valea Corogea), Botoşani (La Silişte, Cartierul Popăuţi), Brăeşti (La Movilă, Vatra satului), Călăraşi (Pîrîul Fortuna), Cătămăreşti (În Luncă, La salcîmii lui Cramă, La Ţintirim), Cişmea (Botoşanca), Cîrpiţi (Dealul Stînca), Cobîla (Gîrla la Stejari), Corlăteni (Vatra satului), Coţuşca (Hîrtopul Bodronului), Dorohoi (Vatra tîrgului), Dracşani (Iazul Sulița), Epureni-Popricani (Dealul Orzăriei), Epureni-Ungureni (Vatra satului), Gropniţa (Marginea sud-estică a satului), Guranda (La Răchiţi), Hăneşti (La Hîrtop, La Iezătură), Iacobeni-Dîngeni (La Sălişte), Ionăşeni (La Ţintirim), Larga-Jijia (Movila Başceauş, Moara Potîngenilor), Lătăi-Cîmpenii (Interfluviul Miletin-Pîrîu Leahu, La Dodolea, Dealul Piciroganului), Leorda (Vatra satului), M. Kogălniceanu (Sub Coastă), Miorcani (Dealul Cotului), Movileni (Vatra satului), Orăşeni-Deal (În Sălişte), Perieni (Terasa de la biserică, Vatra satului la Vasile Terenteac, Hîrtopul din pădure), Pleşani (Cracalia, La Iaz), Plopenii Mici (Terasa Jijiei), Pogorăşti (La Şosea, La Hultur, La Movilă), Popricanii de Jos (Coasta Popricanilor, Sub Muchea dealului), Prăjeni (Vatra satului, Valea Alimîndrei), Rediu (După gară), Rediu-Mitropoliei (În Islaz), Slobozia-Hăneşti (Dealul Mălăişte), Stînceşti (Bobeica, Vatra satului, După grădini, La Patraşcu, Marginea nord-estică a satului, Dealul Mălăeşti, Pîrîul Ioanei), Ştefăneşti (Rîpa de la Burci, Grindul de la Pichet), Trifeşti (Terasa Trifeşti-Bălteni), Ţigănaşi (Valea Odăii).

c. *Podişul Sucevei* : Alba-Hudeşti (La Cetăţuie), Bîra (La sud de sat), Bogata (Dealul Colacului), Butea (La podul Siretului), Darabani (Coada Iazului Bălăşescu), Dealu-Zvorîştea (Pîrîu Leahul, La cimitir), Fărcăşeni (La Soci), Hăbăşeşti (La Silişte), Ibăneşti (La Curte), Lespezi (Un km sud de tîrg), Miclăuşeni (300 m vest de Palat), Oboroceni (Reduta la Silitri, La Salcîmi), Porceşti (În Silişte, Dealul Bolocan), Topile (La Topile), Tisăuţi (La Magda), Volovăţ (La Silişte, Vadul Rădăuţilor).

www.cimec.ro

d. *Podișul Moldovei Centrale*: Arsura (Mogoșoaia, Ruginosu I), Bîrlad (Cinematografu l Victoria, Podu Negru), Bîrnova (Poiana Schitului), Boțoaia (Dumbrăvița, Pe pîrîu la Stuhărie), Buhăești (Dealul Buhăești), Dănești (Vatra satului, La Islaz, Șipotu lui Mantu, Zlătărești II), Gîrbești (Cetățuia), Laza (C.A.P.), Moșna (Dealul Stroia), Poiana cu Cetate (Biserica Veche), Răducăneni (Rîpa Hămeiosului), Rășcani (La Rîpă), Scînteia (Vatra satului), Șurănești (Vatra satului), Tufeștii de Jos (La Hîrtop), Valea Satului (Dealul Huțupenilor), Zăpodeni (La Țintirim).

e. *Depresiunea Huși-Elan-Horincea*: Bîrlălești (La Arie), Blăgești (Crețana I), Epureni (La Iaz), Găgești (Valea Șesului), Ghermănești (Pe Dop), Măluști (În Răzoare), M. Kogălniceanu (Dealul cimitirului), 23 August (Dealul Mihoani).

f. *Subcarpați*: Borlești (Gălbeaza), Comănești (Podu lui Mitache), Dușești (La Sălișteș), Ghilăești (Nedeia).

g. *Cîmpia Siretului*: Olteni (Vatra satului), Țifești (La Grigorești).

Din această listă de răspîndire a punctelor cu resturi de locuire din sec. XVII—XVIII, identificate prin recunoașteri arheologice, rezultă că pînă în prezent se cunosc mai bine, ca și în etapele anterioare, așezările din jumătatea nordică a Moldovei, datorită cercetărilor mai intense efectuate în această regiune. Astfel, din cele 224 de descoperiri, 187 provin din următoarele subunități din nordul acestei provincii: 100 din Bazinul Bahluiului, 67 din Cîmpia Jijiei Superioare și 20 din Podișul Sucevei. În jumătatea de sud a Moldovei se cunosc numai 37 de descoperiri în următoarele subunități: 23 în Podișul Moldovei Centrale, 8 în Depresiunea Huși-Elan-Horincea, 4 în Subcarpați și 2 în Cîmpia Siretului.

Din punct de vedere al formelor de teren pe care sînt situate aceste așezări, se constată că majoritatea se află de asemenea pe terasele inferioare și de luncă, puține dintre ele ocupînd poziții ceva mai înalte, pe margini de podișuri joase și în cuprinsul hîrtoapelor.

Totuși, față de etapele anterioare ale feudalismului dezvoltat, numărul așezărilor, procentual, este dublat și uneori chiar aproape triplat, cum este cazul în Cîmpia Jijiei Superioare. Se observă de asemenea o tendință de amplasare a așezărilor în cadrul reliefurilor ceva mai înalte, pe cîmpurile cu aspect de podiș, pe pante și în hîrtoapele din rama podișurilor.

Pe lîngă așezările acestea s-au mai semnalat alte 121 de puncte cu resturi de locuire din feudalismul tîrziu (a doua jumătate a sec. XVIII); dintre acestea 40 sînt situate în Bazinul Bahluiului, 36 în Cîmpia Jijiei Superioare, 13 în Podișul Sucevei, 13 în Podișul Moldovei Centrale, 13 în Depresiunea Huși-Elan-Horincea și 6 în Subcarpați.

Întrucît aceste descoperiri, menționate în text, nu prezintă un interes deosebit din punct de vedere arheologic, nu au fost luate în considerație în mod special, prezentîndu-se doar lista lor.

a. *Bazinul Bahluiului*: Bălțați (La Podeț), Belcești (În Sărături), Brătuleni (Dealul Holm), Ciurea (Lunca Ciurei, Tinoasa), Cîrjoaia (Vatra satului), Bucium (Gostat „Petrărie"), Cotnari (Vatra satului), Crivești (Interfluviul Criva-Haina, Valea Cireșului), Cuza Vodă (Vatra satului, Valea Șipoțelului), Dorobanțu (Coada Iazului), Doroșcani (Dealul Viei), Galata (Crucea armenească), Găureana (Dealul Găureana), Hlincea (Poala vestică a dealului Cetățuia), Hodora (Sălișteа Mircea), Iași (Cartierul Frumoasa, Ceairu lui Peretz, Str. George Enescu, Tîrgușorul Nicolina, Cartierul Moara de Vînt, Cartierul Abator), Letcani (Valea Ilenii, Marginea sud-estică a satului, Iazul Bulgăriei, La Lutărie), Miroslava (La Bulgării), Mogoșești (Piscul Bordeiului, Dealul Șanta), Munteni (Cartierul Bădărău), Podu Iloaie (Terasa Bahluiului), Polieni (La Odaie), Rediu-Tătar (Dealul Bursucăriei, Valea Ursulea), Scobîlțeni (Dealul Budăi, În dosul cimitirului), Spinoasa (Conul de dejecție de la nordul stației C.F.R., La Podul de Fier).

b. *Cîmpia Jijiei Superioare*: Albești (La Pod), Bălteni (Marginea sud-estică a satului, Dealul Unchetea), Bobulești (La Curte), Borșa (Movila din jos de sat), Botoșani (În selișteLa Ruși), Brăești (Vatra satului), Cotu Morii (Grindul de la pod), Eșanca (Vatra satului), Ghireni (Iazul de Jos), Golăești (Rîpa spînzuratului), Hudum (Hudumul Vechi), Iacobeni-

www.cimec.ro

Vlădeni (Terenul Gostat — la E de sat), Larga-Jijia (Podișul Misești), Lătăi-Cîmpenii (Vatra satului-La Han, La vest de sat, La Standoală), Liveni (Valea Ciocoiului), Lupăria (La școală), M. Kogălniceanu (La Hatie), Mihălășeni (În Silișteˆ), Mitoc (La Pisc, Între Vii), Orășeni-Deal (Marginea nordică a satului), Popricanii de Jos (La Lutărie II), Răuseni (Marginea nordică a satului), Rediu-Mitropoliei (În Islaz), Ripiceni (La Odăi), Slobozia-Hănești (Dealul Hodoroaia, Marginea sudică a satului, Hîrtopul Țînțărenilor), Stînca (Marginea sudică a satului), Stînceşti (Vatra satului, Marginea nord-estică a satului, Coasta Rediului), Șipote (Dîmbul de la Șesul Poștei).

c. *Podișul Sucevei* : Darabani (Iazul Bălășescu — la Cotul Țigănimii), Doljești (Gostat), Fotin Enescu-Dumbrava (Marginea sudică a satului), Gîdinți (Dealul Tunica-La Preventoriu), Hapăi-Alunișul (La podul Siretului), Heleștieni (Dealul Cotoc), Obîrșia (La sud-vest de sat), Oboroceni (La Cetățuie), Sagna (La Vie), Satu Nou (La est de sat), Secueni (La Budăiele Sîrbilor), Șcheia (La Izvoare), Valea Seacă (Dealul Movilei).

d. *Podișul Moldovei Centrale* : Banca (La Conac), Bereasa (La Șipot, Gîsca, La Silișteˆ), Bîrlad (În Trestiana, Valea Seacă), Curteni (La Odaie), Lunca Rateșului (Vatra satului), Podu Pietriș (Grădina de la drumul Iveștilor, Terasa dintre Pietriș-Ciocani), Strîmba-Cetățuia (Cetățuia), Țibănești (Terasa Sacovățului), Vaslui (Biserica Sf. Ioan).

e. *Depresiunea Huși-Elan-Horincea* : Bursuci (Valea Cărămizii), Epureni (Fîntîna Șol) denilor), Ghermănești (Sud-vest de sat, Valea Lupului, Barahoi I), Giurcani (Argeaua,- Lupești (Pe Țarină), M. Kogălniceanu (La drumul Drînceni-Rîpi), Mînzătești (La est de sat), Rîșești (Vatra satului), Rugineşti (La Gospodărie), Sărățeni (Vatra satului), Valea Lupului (Lotul școlar).

f. *Subcarpați* : Borlești (La Horga), Conțești (La crucile drumului), Hîrtop (La Cînipărie), Șerbești (La Rateș), Unguri (Pietroasele), Vlădiceni (La Izvor).

Dintre resturile de cultură materială din această perioadă, descoperite cu prilejul recunoașterilor, se remarcă în primul rînd fragmentele de oale, căni, castroane, străchini, talere, tigăi, ulcioare, capace și alte forme de vase de factură rurală sau urbană, lucrate din pastă cenușie, cenușie-negricioasă, negricioasă, galben-roșcată, brun-gălbuie sau albă, mai mult sau mai puțin nisipoasă, și decorate cu dungi adîncite orizontal sau învălurit, caneluri înguste orizontale, benzi de scurte linii incizate vertical, șiruri orizontale de impresiuni aplicate cu rotița, smalțuri verzi, albe, sau gălbui, precum și prin dungi de humă albă, brun-roșcată sau brună. Spre deosebire însă de perioadele anterioare, produsele orășenești sau de import sînt mai frecvente în mediul rural. În afară de fragmentele ceramice, cu ocazia cercetărilor s-au găsit și resturi de cahle cu decor geometric sau floral, adeseori cu smalțuri verzi sau albe la Lețcani (Marginea sud-estică a satului), Iași (Crucea lui Ferentz), Cotnari (Șesul Țiglăului), Ciurea (Piciorul Grani), Ionășeni (La Țintirim), Cătămărești (La Țintirim) ; plăci decorative cu decor în relief și smalțuri verzi, galbene sau albastre, la Prigorenii Mici (La Cimitir), Ionășeni (La Țintirim) ; conducte pentru apă, la Golăești (Rîpa Spînzuratului), Totoești (La Odaie) ; sfeșnice de lut la Țigănași (Valea Odăii), Aroneanu (Vatra satului) și Iași (Crucea lui Ferentz), diferite fragmente din vase de sticlă, precum și lulele de lut de tip otoman, întregi și fragmentare, la Miclăușeni (300 m vest de palat), Ibănești (La Curte), Ciurea (Movila lui Ștefan Vodă), Iași (Crucea lui Ferentz), Galata (Valea lui Ștefan Vodă) și în numeroase alte locuri. Prezența în mediul rural a acestor obiecte de factură orășenească și de import este importantă pentru înțelegerea unor aspecte ale structurii social-economice a satului medieval din Moldova în această fază tîrzie a feudalismului dezvoltat.

ÎNCHEIERE

În lucrarea de față s-au inclus 1299 de puncte cu resturi de locuire din așezări sătești, identificate în 542 de localități din Moldova cu prilejul recunoașterilor recente, accentuîndu-se asupra contribuțiilor aduse de aceste cercetări la problema satului din istoria veche și medie a

www.cimec.ro

Moldovei. În acest scop, s-a avut în vedere stadiul de cercetare a problemelor privind așezările fiecăreia din perioadele acestui lung interval de timp, precum și datele publicate sau inedite ale cercetărilor de suprafață din Moldova, efectuate mai de multă vreme sau mai recent, atît de către colaboratorii muzeelor, cît și de unii cercetători locali.

În cele ce urmează prezentăm concluziile care se desprind în legătură cu așezările sătești din Moldova, din paleolitic și pînă la sfîrșitul feudalismului dezvoltat (prima jumătate a sec. XVIII), pe baza studiului arheologic al descoperirilor din așezările de acest fel, mai sus menționate.

Numărul așezărilor paleolitice de terasă a sporit mult în NE și centrul Moldovei (179 de descoperiri în 121 localități), neidentificîndu-se pînă în prezent nici o grotă cu urme de locuire paleolitică. În genere, în această epocă se constată o urcare treptată a așezărilor, de pe terasele joase pe reliefuri ceva mai înalte, determinată probabil atît de factorii fizico-climatici, cît și de condițiile istorice. Astfel, cele cîteva așezări din paleoliticul inferior (clactonian și levalloisian) sînt situate pe terasele joase de la confluențele rîurilor din preajma Prutului. Aceleași terase joase au fost ocupate și de către așezările din vremea paleoliticului mijlociu (musterian), dintre care unele s-au extins și pe terasele medii sau pe margini de podiș. În schimb, majoritatea așezărilor din paleoliticul superior, aparținînd îndeosebi aurignacianului mijlociu și tîrziu (gravettian), se dispersează pe promontoriile teraselor mai înalte și ale podișurilor, pătrunzînd spre vest pînă în regiunile depresionare ale Carpaților.

Puținele așezări mezolitice (5 descoperiri sigure și 1 îndoielnică în 6 localități) din tardenoisian ocupă atît formele joase de teren, în șesul Bahluiului și culoarul Prutului, cît și unele înălțimi dominante din cîmpia nord-estică a Moldovei.

Numeroasele așezări din neolitic (456 de descoperiri sigure și 131 îndoielnice), răspîndite pe aproape întreg teritoriul Moldovei, sînt situate pe forme de teren mai joase sau mai înalte, altitudinea lor variind nu numai de la o perioadă la alta, ci uneori chiar și în fazele aceleiași culturi. Astfel, în protoneolitic (6 descoperiri îndoielnice, în 5 localități) ele se află de obicei pe marginile înalte ale podișurilor. În schimb, în neoliticul timpuriu, majoritatea așezărilor aparținînd culturilor Criș (77 de descoperiri în 55 de localități) și ceramicii liniare (24 descoperiri în 21 de localități) se găsesc și în locuri joase, pe grinduri și pe terasele de luncă, numai unele dintre ele fiind amplasate pe cîmpuri ceva mai înalte, în podișuri, ca și în zone colinare. De obicei ele se concentrează în cîmpiile depresionare în preajma silvostepei și sînt mai rare în depresiunile subcarpatice. Extinderea acestor așezări pe suprafețe mari este în legătură cu felul nomad de cultivare a plantelor, determinat de caracterul primitiv al uneltelor. La fel și în faza precucuteni (34 de descoperiri în 31 de localități) din neoliticul dezvoltat, majoritatea așezărilor ocupă poziții joase, fiind situate pe terase inferioare sau pe grinduri și martori de eroziune din cuprinsul luncilor. În comparație cu acestea, foarte puține au o poziție înaltă, ocupînd terasele medii sau promontoriile din marginile podișurilor. Întrucît așezările din faza Izvoare I_1 se întîlnesc numai în locuri joase, iar cîteva din faza Izvoare I_2 se amplasează și pe terenuri mai înalte, se poate presupune, pînă la proba contrarie, o extindere parțială în înălțime a așezărilor din această din urmă fază. De abia în faza Cucuteni A (146 de descoperiri în 114 localități) se generalizează folosirea pentru așezări a locurilor mai înalte de pe promontoriile teraselor și de pe marginile podișurilor, precum și de pe holmurile atît din regiunea de silvostepă cît și din cîmpia cu caracter stepic din NE Moldovei, grupîndu-se de obicei în jurul șesurilor și a cîmpiilor cu caracter depresionar. Numai în extrem de puține cazuri așezările din această fază a culturii Cucuteni au poziție joasă, cînd sînt situate pe grindurile din cuprinsul șesurilor largi. Rar pe același loc au fost constatate resturi de așezare din fazele precucuteni și Cucuteni A, întrucît majoritatea așezărilor din faza precucuteni sînt situate pe locuri joase, iar cele mai multe așezări din faza Cucuteni A ocupă poziții înalte.

Spre deosebire de așezările de înălțime din faza Cucuteni A, majoritatea acelora din faza Cucuteni A—B (23 de descoperiri în 21 de localități) au o poziție joasă, coborînd către terasele inferioare și de luncă, doar cîteva dintre ele fiind situate și pe terase mai înalte sau pe marginile

www.cimec.ro

hîrtopite ale podișurilor. În continuare, faza Cucuteni B este ilustrată prin foarte multe descoperiri de așezări (127 de descoperiri sigure în 88 de localități), la care se mai adaugă alte 132 de descoperiri mai puțin sigure, care, ca și în faza Cucuteni A, sînt răspîndite atît pe locuri joase, cît și pe altele mai înalte, din jurul șesurilor largi. Aceste așezări, localizate în regiuni cu caracter mai mult stepic, spre deosebire de acelea din faza Cucuteni A, sînt mai frecvente în bazinul Bahluiului și în Cîmpia Jijiei Superioare.

Aceeași concentrare de așezări în cîmpia nord-estică a Moldovei se constată și în vremea culturii Horodiștea-Folteşti (75 de descoperiri în 63 de localități) și a mormintelor cu ocru din perioada de trecere de la neolitic la epoca bronzului, fiind probabil în legătură cu condițiile mai prielnice din această regiune pentru dezvoltarea creșterii vitelor, precum și a cultivării plantelor. Astfel, așezările în formă de sălașe ale culturii Horodiștea-Folteşti din această regiune, precum și din podișurile Sucevei și al Moldovei Centrale ocupă cu predilecție marginile platformelor și ale teraselor înalte și mult mai rar unele suprafețe proeminente ale teraselor inferioare, exceptînd culoarul Prutului, pentru care sînt caracteristice așezările cu poziție joasă.

În bronzul timpuriu (5 descoperiri în 5 localități) și mijlociu (22 de descoperiri în 20 de localități) așezările continuă să se mențină pe reliefuri înalte, terase sau margini de podiș, ca și în perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, în timp ce în bronzul tîrziu ele ocupă cu predilecție terasele inferioare. Așezările din bronzul timpuriu (cultura Folteşti II-Schneckenberg) și tîrziu (culturile Costișa și Noua) au formă de sălașe, recte cenușare în bronzul tîrziu, ocupația de bază a locuitorilor fiind creșterea vitelor, spre deosebire de acelea din bronzul mijlociu (îndeosebi din cultura Monteoru), care sînt așezări întinse, uneori cu aspect de cetățui, populația respectivă îndeletnicindu-se în aceeași măsură cu creșterea vitelor și cultivarea plantelor. În ceea ce privește așezările grupului Noua, care sînt foarte numeroase (193 de descoperiri sigure în 148 de localități și 66 îndoielnice în 58 de localități), cele mai multe sînt situate în cîmpia stepică din NE Moldovei, datorită condițiilor prielnice de dezvoltare a creșterii vitelor. Rareori aceste așezări sînt situate pe terasele mai înalte sau pe marginile podișurilor.

Tipul de așezare în formă de sălaș cu poziție joasă, pe terasele inferioare din preajma șesurilor largi, de la sfîrșitul epocii bronzului continuă să predomine și în Hallstatt-ul timpuriu (40 de descoperiri în 34 de localități), ocupația de bază fiind tot creșterea vitelor. Cele mai multe așezări din această etapă au fost identificate în zona cu caracter stepic din Bazinul Bahluiului și Cîmpia Jijiei Superioare, ca și majoritatea așezărilor grupului Noua, fiind mai rare în restul Moldovei. Aceste caracteristici ale așezărilor hallstattiene timpurii, ca și ocupația de bază a locuitorilor, creșterea vitelor, și frecvența unor elemente de cultură materială de tip Noua în cuprinsul acestor așezări ale Hallstatt-ului timpuriu constituie dovezi evidente de legăturile etnico-culturale dintre purtătorii acestor culturi hallstattiene timpurii și aceia ai grupului Noua. La fel, în Hallstatt-ul mijlociu, vreme din care s-au identificat pînă în prezent foarte puține așezări (5 descoperiri în 5 localități), locuirea nu s-a limitat numai la terasele inferioare, ci s-a extins și pe cele mai înalte, ca și pe promontoriile podișurilor, în stadiul actual al cercetărilor fiind greu de precizat raportul numeric dintre aceste două tipuri de așezări.

În schimb, pentru perioada următoare, a Hallstatt-ului tîrziu, mai bine documentată prin recunoașterile arheologice (65 de descoperiri sigure în 54 de localități și 175 de descoperiri îndoielnice în 153 de localități), sînt dovezi evidente că pentru așezări sînt preferate locurile mai înalte din Cîmpia nord-estică a Moldovei, Podișul Sucevei și Depresiunea Elan-Horincea, în timp ce în culoarele Prutului și Siretului, ca și în Podișul Moldovei Centrale, majoritatea așezărilor ocupă poziții joase, în lunci și pe terasele inferioare.

În genere așezările neîntărite din această vreme par să nu aibă întinderi mari, spre deosebire de acelea întărite cu valuri și șanțuri din sec. V—III î.e.n. de pe înălțimi, identificate pînă în prezent la Cotnari, Horodiștea, Stînceşti și în alte locuri din jumătatea nordică a Moldovei. Aceste din urmă așezări, amplasate în zona de contact a podișurilor Sucevei și Moldovei Centrale cu cîmpia depresionară din nord-estul Moldovei și orientate către E, reprezintă locuri de apărare și de refugiu în cazul atacurilor dinafară sau dinăuntru, nefiind deloc exclusă posibilitatea ca ridicarea lor să fie în legătură și cu presiunea dinspre est, exercitată direct sau indirect

www.cimec.ro

de către sciți. În același timp ele pot fi considerate și ca centre ale unor uniuni tribale, ilustrînd, prin descoperirile făcute, stadiul mai înaintat de dezvoltare social-economică a societății traco-getice, în cadrul căreia se accentuaseră diferențierile sociale.

S-au identificat numeroase resturi de locuire din La Tène-ul II (72 descoperiri sigure în 52 localități și 28 descoperiri îndoielnice în 28 localități) și III (55 descoperiri sigure în 43 localități și 32 descoperiri îndoielnice în 30 de localități), care sînt răspîndite pe aproape tot teritoriul Moldovei.

Așezările din La Tène-ul II provin în cea mai mare parte din Bazinul Bahluiului (Coasta Iașilor), Podișul Moldovei Centrale, Depresiunea Elan-Horincea și regiunea subcarpatică și numai în număr cu totul redus din Podișul Sucevei și Culoarul Prutului. Se remarcă lipsa, pînă în prezent, a acestor așezări în Cîmpia Jijiei Superioare și în Cîmpia Bahluiului pînă în preajma Coastei Iașilor. În schimb, se constată două grupări mai mari de așezări din această vreme în jurul Iașilor, dintre care una în mica despresiune a Nicolinei, la Ciurea, și o a doua în sectorul Iași-Holboca-Tomești-Vlădiceni și Chipereşti, precum și asocierea în unele locuri dintre așezările hallstattiene tîrzii și acelea din La Tène-ul II.

În Podișul Moldovei Centrale și Depresiunea Elan-Horincea numărul așezărilor cu poziție joasă este aproape egal cu acela al așezărilor de înălțime, în timp ce în Bazinul Bahluiului și Culoarul Prutului predomină așezările cu poziție joasă de pe terasele inferioare și de luncă, iar în Subcarpați așezările înalte.

În La Tène-ul II, spre deosebire de Hallstatt-ul tîrziu, lipsesc așezările întărite de înălțime, ceea ce indică o eventuală slăbire a puterii populației autohtone, prin supunerea ei de către bastarni, a căror stăpînire în Moldova încetează în sec. I î.e.n., în urma evenimentelor istorice din această vreme de la Dunărea de Jos.

În cuprinsul așezărilor cercetate s-au găsit resturi ceramice de tip Lunca Ciurei, lucrate cu mîna, de tradiție hallstattiană, precum și altele lucrate de asemenea cu mîna, de tip bastarnic. Acestea din urmă sînt de culoare neagră cu lustru, sau cenușie, au analogii în spațiul dintre Carpați-Marea Baltică și Nipru și sînt asociate uneori cu resturi de amfore grecești. Majoritatea fragmentelor ceramice de tip bastarnic provin din așezări joase și mai rar înalte, situate în Podișul Moldovei Centrale și Coasta Iașilor.

Pentru faza următoare, a La Tène-ului III, se constată o oarecare intensitate de locuire în Coasta Iașilor, în Depresiunea Elan-Horincea la contactul cu Podișul, ca și în regiunea subcarpatică, și o mai slabă frecvență a așezărilor în Cîmpia Jijiei Superioare, Podișul Sucevei, Culoarul și Cîmpia inferioară a Siretului. Multe dintre așezările din această vreme situate în Coasta Iașilor și în Podișul Moldovei Centrale continuă pe aceleași locuri, joase sau mai înalte, în proporții aproape egale, pe acelea din La Tène-ul II și chiar din Hallstatt-ul tîrziu. În regiunea subcarpatică însă, unde se cunosc puține așezări din La Tène-ul II, se întîlnește acum o importantă concentrare de așezări, dintre care unele de caracter *oppidan*, cum este cazul pe Bîtca Doamnei de la Piatra Neamț, așezare care prezintă o deosebită importanță pentru cunoașterea stadiului avansat de dezvoltare social-economică, politică și culturală a triburilor geto-dacice de la E de Carpați. Tipul acesta de așezare întărită din La Tène-ul III, deosebit prin caracteristicile lui de acela hallstattian tîrziu întîlnit în nord-estul Moldovei, apare imediat după încetarea stăpînirii bastarnice în Moldova, în condițiile istorice determinate de pătrunderea romană la Dunărea de Jos.

În ceea ce privește resturile de cultură materială din La Tène-ul III, se remarcă ceramica cenușie lucrată la roată, care se răspîndește acum pentru prima dată în nordul Moldovei, exceptînd cîmpia din nord-estul acestei regiuni, unde nu a fost încă identificată.

Din vremea corespunzătoare provinciei Dacia (sec. II—III e.n.) datează numeroase puncte de descoperire cu resturi de locuire (51 descoperiri sigure în 46 de localități și 35 descoperiri îndoielnice în 32 localități), răspîndite în aproape întreaga Moldovă, exceptînd teritoriul roman din sud cu centrul la Barboși.

Grupări mai mari de asemenea așezări, corespunzătoare probabil unor uniuni tribale, au fost constatate în cîmpia din nordul Moldovei și în Podișul Sucevei, pentru care sînt puține

www.cimec.ro

dovezi în La Tène-ul tîrziu, în Podișul Moldovei Centrale, de unde provin multe tezaure monetare romane din a doua jumătate a sec. II e.n. și de la începutul sec. III e.n., precum și în regiunea subcarpatică, în care continuă pe acelea din La Tène-ul tîrziu. Prin descoperirea unui mare număr de așezări dacice din sec. II—III și III e.n. în nordul și centrul Moldovei, pe de o parte se confirmă, pentru sec. II e.n., ipoteza bazată pe datele descoperirilor monetare romane relativ la prezența aici a triburilor geto-dacice, recte a costobocilor, iar pe de alta, pentru sec. III e.n., se completează informația de ordin arheologic privitoare la carpii din această regiune. De asemenea, prin neidentificarea descoperirilor geto-dacice din această vreme în sudul Moldovei, ceea ce corespunde și cu lipsa descoperirilor monetare romane din acest teritoriu, exceptînd zona din jurul Galaților, se confirmă ipoteza privind prezența aici a populației sarmate roxolane, care nu folosea moneda romană pentru schimburile de produse.

Majoritatea așezărilor din vremea corespunzătoare provinciei Dacia, ca și acelea din sec. IV e.n., au poziții joase, ocupînd terasele inferioare în preajma cîmpurilor prielnice pentru agricultură și creșterea vitelor. De asemenea, necropolele sarmate și carpice, contemporane cu aceste așezări, sînt situate și ele pe reliefuri joase. Această poziție joasă a așezărilor carpice, precum și a necropolelor carpice și sarmate din vremea corespunzătoare provinciei Dacia, a fost determinată probabil de legăturile economice și politice dintre triburile carpice sedentare și semințiile sarmate în trecere. Prin aceste legături se explică și influențele culturale reciproce dintre carpi și sarmați, documentate îndeosebi prin descoperirile din necropole carpice sau sarmate.

Prin recunoașterile recente s-au procurat noi dovezi potrivit cărora cultura locală carpică, deosebită în primul rînd prin caracteristicile ceramicii cenușii lucrate la roată, a venit în contact prin legături economice și culturale atît cu produsele sarmate, cît și cu cele de tip roman, ultimele ilustrate îndeosebi prin resturile de amfore romane, mai numeroase în jumătatea sudică decît în cea nordică a Moldovei. Atît prin aceste dovezi, cît și prin altele de ordin arheologic și numismatic, se atestă că influența romană nu s-a limitat numai la teritoriul roman din sudul Moldovei, ci s-a extins și mai spre nord, între Carpați și Prut.

Începuturile perioadei de trecere la feudalism, corespunzătoare culturii Sîntana-Cerniahov (sec. IVe.n.), sînt foarte bine ilustrate pe teritoriul Moldovei printr-un număr de 419 așezări, identificate prin recunoașterile recente. Aceste așezări sînt răspîndite aproape pretutindeni pe teritoriul Moldovei, atît în zona silvostepică, cît și în cîmpiile cu caracter stepic. Cele mai multe dintre ele se găsesc în cîmpia nord-estică a Moldovei, în podișurile Sucevei și Moldovei Centrale, în culoarul Prutului, ca și în Depresiunea Huși-Elan-Horincea, regiuni mai mult sau mai puțin locuite și în perioada corespunzătoare provinciei Dacia (sec. II— III e.n.). În schimb, aceste așezări sînt mai puțin numeroase în regiunea subcarpatică din centrul Moldovei, intens locuită în sec. II—III e.n. și în La Tène-ul tîrziu, precum și în Cîmpia Siretului Inferior, datorită probabil cercetărilor mai restrînse. În genere, majoritatea așezărilor din vremea acestei culturi se masează între Siret și Prut, fiind în legătură directă cu descoperirile corespunzătoare de așezări dintre Prut și Nistru. Prezența în număr mare a așezărilor culturii Sîntana-Cerniahov între Siret și Prut poate constitui un indiciu cu privire la slăbirea puterii carpilor către sfîrșitul sec. III e.n. în urma extinderii aici a supremației militare și politice a goților. Pe de altă parte numărul redus al acestor așezări în regiunea subcarpatică s-ar putea să fie în legătură cu menținerea în continuare a puterii carpilor în acest important centru de locuire geto-dacică. Deseori sînt folosite pentru așezările sec. IV e.n. din Moldova aceleași puncte locuite și în perioada corespunzătoare provinciei Dacia, îndeosebi în cîmpia nord-estică a Moldovei, de unde provin cele mai multe descoperiri cu resturi de locuire din sec. II—III și IV e.n. Tipul de așezare din sec. IV e.n., ca și acela din perioada anterioară, a sec. II—III e.n., se caracterizează prin poziția joasă din lungul teraselor inferioare și de luncă, din cîmpia nord-estică a Moldovei, din Podișul Moldovei Centrale, din Depresiunea Huși-Elan-Horincea, ca și din Cîmpia Siretului. Numai unele așezări din cîmpia nord-estică a Moldovei, din Podișul Moldove Centrale, precum și cele mai multe din Podișul Sucevei, au o poziție mai înaltă, pe margin;

www.cimec.ro

de podișuri și foarte rar pe terase medii. Majoritatea așezărilor, ca și necropolele contemporane cu ele, caracterizate printr-un amestec cultural și etnic, ocupă de asemenea reliefuri joase, fiind amplasate pe pantele teraselor din fața sau din spatele așezărilor. Poziția joasă a celor mai multe așezări și a necropolelor din Moldova aparținînd culturii Sîntana-Cerniahov se explică prin condițiile mediului natural, prielnic pentru ocupațiile de bază ale purtătorilor acestei culturi, precum și prin alte cauze mai complexe, de ordin economic și politic, în legătură cu dominația goților din această vreme. În ceea ce privește creșterea numerică și teritorială a acestor așezări, trebuie avut în vedere atît agricultura extensivă, determinată de gradul de perfecționare a uneltelor agricole și de caracterul obștii sătești, cît și de sporirea numerică a familiilor din această fază a obștii sătești, către care se presupune că s-a trecut în această etapă a democrației militare, în teritoriile neocupate de romani. Resturile de cultură materială, identificate cu prilejul recunoașterilor în așezările și necropolele culturii Sîntana-Cerniahov, se caracterizează atît prin elementele de tradiție locală, cît și prin altele de factură gotică, sarmatică și romană. Deocamdată este dificil să se precizeze varianta locală din Moldova a culturii Sîntana-Cerniahov căreia îi aparțin aceste descoperiri.

Spre deosebire de etapa culturii Sîntana-Cerniahov, aceea care urmează, a sec. V—VI e.n., corespunzătoare invaziei hunilor și gepizilor, este mult mai puțin cunoscută. În afară de descoperirile de morminte de la Concești, N. Bălcescu, Valea Lupului și Botoșani și de așezările de la Botoșani și Botoșana, cercetate mai mult sau mai puțin prin sondaje și săpături arheologice, se mai cunosc cîteva așezări identificate prin recunoașteri, a căror datare în sec. V sau V—VI e.n., în mod exclusiv pe baza ceramicii, este provizorie, urmînd să fie verificată prin cercetările viitoare. Majoritatea acestor așezări ocupă terasele inferioare din jumătatea nordică a Moldovei, fiind amplasate pe locurile așezărilor mai vechi, din sec. IV e.n. Aceste așezări se întîlnesc însă în număr redus în jumătatea sudică a Moldovei și lipsesc deocamdată cu totul în cîmpia joasă a Siretului, care, prin caracterul ei de culoar de trecere, prezintă nesiguranță pentru o locuire mai îndelungată. Continuitatea de locuire în cuprinsul acelorași așezări în sec. IV și V sau V—VI, atestată și prin forme de cultură materială derivate din acelea ale culturii Sîntana-Cerniahov, face probabilă ipoteza relativ la persistența, pe aceleași locuri, a populației autohtone, în condițiile înfrîngerii și emigrării goților, în urma tulburărilor produse de invazia hunilor. Din punct de vedere cronologic, pe baza descoperirilor arheologice, îndeosebi ceramice, se pot deosebi două etape în evoluția culturii materiale din această vreme. Prima dintre acestea, de la sfîrșitul sec. IV și începutul sec. V e.n., corespunzătoare invaziei hunilor, se caracterizează atît prin elemente locale (ceramică cenușie de aspect cimentos, lucrată la roată), derivate din cultura Sîntana-Cerniahov, identificate recent și care urmează să fie mai bine precizate, cît și prin altele străine, de origine răsăriteană, răspîndite în Moldova prin huni sau ostrogoți (fibule de bronz cu capul triunghiular și piciorul rombic, cercei de bronz, mărgele din pastă de sticlă ș.a.). Cea de-a doua etapă, datată în a doua jumătate a sec. V și prima jumătate a sec. VI, corespunzătoare stăpînirii gepizilor pe teritoriul unei părți a Daciei, se caracterizează printr-o frecvență mai mare a ceramicii grosiere lucrate cu mîna, care, prin particularitățile ei, se deosebește de categoriile ceramice lucrate cu mîna din vremea culturilor Cerniahov (sec. IV e.n.) și Șipot-Suceava (sec. VI—VII e.n.). În ceea ce privește specia ceramică cenușie fină sau cu aspect de ciment, lucrată la roată, identificată în cuprinsul unor așezări din această vreme, cu toate că sînt încă dificultăți de încadrare culturală și cronologică, nu ar fi exclus să aparțină populației locale dintr-o perioadă imediat anterioară pătrunderii slavilor pe teritoriul Moldovei.

Perioada sec. VI—X, în care s-a desăvîrșit procesul formării poporului și a limbii române, în urma conviețuirii îndelungate a populației daco-române cu slavii și a asimilării treptate a acestora din urmă de către localnici, este mult mai bine cunoscută în Moldova, atît prin sondaje și săpături arheologice, cît și prin numeroase recunoașteri. Prin aceste cercetări s-au obținut date prețioase relativ la caracteristicile așezărilor și ale culturii materiale din principalele etape ale acestei perioade.

www.cimec.ro

Prima etapă, corespunzătoare pătrunderii slavilor în sec. VI, atestată istoric, este mai mult postulată decît dovedită arheologic. Astfel, resturile de locuire identificate pînă în prezent prin recunoașteri, pe locul de descoperire a fibulei digitate de la Iași (Crucea lui Ferentz), nu datează de la mijlocul sec. VI e.n., cînd se plasează în timp fibula respectivă, ci cel mai curînd din etapa imediat următoare (sec. VI—VII). De asemenea, descoperirile de ceramică lucrată la roată, din pastă zgrunțuroasă cu nisip, de la Rediu-Tatar, cu analogii în grupul Ciurel-Ipotești-Cîndești, nefăcîndu-se săpături pe locul respectiv, nu sînt încă suficiente pentru lămurirea problemei genezei lor.

Mai bine cunoscută este etapa Șipot-Suceava, de la sfîrșitul sec. VI și din prima jumătate a sec. VII. Acesteia îi aparțin 15 descoperiri din cîmpia nord-estică a Moldovei, Podișul Sucevei și Depresiunea Elan-Horincea, toate fiind situate pe locuri joase, în cuprinsul teraselor inferioare și de luncă, avînd în față șesuri mocirloase, iar în spate dealuri împădurite. Majoritatea acestor așezări, ca și cele corespunzătoare dintre Prut și Nistru, se situează în zona silvostepică la contactul dintre cîmpiile depresionare sau lunci și podișuri sau dealurile împădurite, spre deosebire de Muntenia, unde cele mai multe așezări ale populației autohtone, influențate de slavi, se găsesc în lungul luncilor din Cîmpia Română. Resturile de locuire slavă din aceste așezări din zona de silvostepă a Moldovei se explică prin legăturile cu slavii de la est de Prut, stabilite probabil prin vadurile principale ale acestui rîu și „porțile" de la Tg. Frumos și Bucecea, după cum rezultă din gruparea pe hartă a așezărilor din această vreme în jurul orașelor Iași și Suceava. Așezările din această vreme, constituite din șiruri mai mult sau mai puțin regulate de semibordeie cu vetre de piatră într-unul din colțuri, sînt de tip adunat, corespunzător marilor familii patriarhale. Din punct de vedere al culturii materiale în cuprinsul lor, alături de ceramica grosieră lucrată cu mîna, din pastă cu șamotă, de aspect slav, s-a identificat o alta lucrată la roată înceată, din pastă cu nisip și microprundișuri, care poate fi pusă pe seama populației autohtone.

Etapa următoare, cunoscută sub denumirea de cultura Hlincea și datată între sec. VII—VIII, este mult mai bine cunoscută, prin numeroasele descoperiri de așezări din Moldova.

Faza timpurie a acestei culturi (Dorobanțu), caracterizată printr-o folosire frecventă a ceramicii lucrate cu mîna, este deocamdată slab atestată. În schimb, din faza mijlocie a acestei culturi datează numeroase așezări de tipul seliștilor din Bazinul Bahluiului, Podișul Moldovei Centrale și Cîmpia Jijiei Superioare, care se concentrează aproximativ în aceleași zone ca și acelea din etapa anterioară Șipot-Suceava, în lungul căilor de pătrundere a slavilor, dinspre Prut. În multe cazuri aceste așezări s-au stabilit pe locurile altora mai vechi, din sec. IV și chiar V—VI e.n. din zona de silvostepă. Spre deosebire însă de așezările din sec. IV e.n., acelea din cultura Hlincea sînt mai puțin numeroase, datorită cultivării mai îndelungate a acelorași terenuri, ca urmare a perfecționării uneltelor agricole. Aceste așezări, situate cu predilecție pe locuri joase, în mijlocul terenurilor fertile din preajma bălților și pădurilor, ocupă suprafețe mai mari ca în etapa anterioară, aparținînd tipului de așezare împrăștiată, cu grupuri mici de cîteva locuințe, corespunzătoare unor familii patriarhale din perioada de tranziție la obștea teritorială.

În ceea ce privește cultura materială din epoca respectivă, pe lîngă ceramica lucrată cu mîna, de aspect arhaic, de tip slav, înrudită cu specia mai veche din faza Șipot-Suceava, s-a putut identifica și o alta, lucrată la roata înceată, care prin particularitățile de pastă, forme și decor poate fi pusă pe seama elementului băștinaș. Pînă în prezent această specie ceramică, cu analogii mai apropiate la Bezid și Sălașuri (sec. VII—VIII e.n.) din sud-estul Transilvaniei, a fost identificată în mai multe așezări din faza mijlocie a culturii Hlincea din Moldova, din nordul și pînă în sudul acestei provincii, exceptînd deocamdată regiunea dintre Siret și Carpați și Cîmpia Siretului. Este foarte probabil ca fenomenul de generalizare a acestei specii ceramice lucrate la roată, de caracter autohton, și în același timp de dispariție treptată a ceramicii de tip slav, lucrate cu mîna, să corespundă procesului asimilării culturii materiale a slavilor de către autohtoni. Procesul acesta este și mai evident în etapa următoare, protodridu, din sec. VIII—X, în care se face trecerea către cultura străromânească de tip Dridu.

www.cimec.ro

Această etapă determinată pe baza săpăturilor de la Dănești și Spinoasa este atestată printr-un număr relativ mare de descoperiri de așezări (40 de descoperiri sigure în 32 de localități și 7 descoperiri îndoielnice în 6 localități), dintre care numai cîteva pot fi socotite de tipul horodiștilor (Fundu Herței, Baranca-Alba Hudești și eventual Poiana cu Cetate). Așezările acestea, răspîndite pe terenuri joase, în silvostepa din Bazinul Bahluiului, Podișul Moldovei Centrale, Depresiunea Elan-Horincea și Subcarpați, se grupează în zonele depresionare, unde se constată o frecvență mai mare a așezărilor din această etapă. Ele aparțin tipului de așezare împrăștiată, prezentînd caracteristici asemănătoare cu acelea ale așezărilor din etapa anterioară.

Din punct de vedere al culturii materiale, acum este mai frecventă ceramica slavă lucrată la roata înceată și influențată de ceramica locală, precum și ceramica de caracter protodridu, care, prin caracteristicile ei de pastă, formă și decor, continuă specia corespunzătoare din cultura Hlincea și precede imediat pe aceea a culturii Dridu, fiind răspîndită, deocamdată, mai larg în nordul Moldovei. Aceste constatări, în legătură cu preliminariile culturii Dridu în Moldova, care vin în sprijinul tezei autohtonismului acestei culturi în regiunea carpato-dunăreană, urmează să fie verificate și completate prin cercetările viitoare.

În evoluția perioadei feudale timpurii din Moldova s-au deosebit, prin cercetările recente, următoarele cinci etape : Dridu (sec. X—XI), Răducăneni (sec. XI—XII), sec. XII, sec. XII—XIII și sec. XIII—XIV.

Etapa Dridu (sec. X—XI), denumită astfel după cultura Dridu, este atestată printr-un număr relativ mare de așezări deschise de tip împrăștiat (27 de descoperiri sigure și 8 îndoielnice), dintre care majoritatea provin din zona de silvostepă din Depresiunea Elan-Horincea și valea Bahluiului, fiind caracterizate prin poziția lor joasă din preajma terenurilor fertile, de lîngă ape și păduri. Ele nu lipsesc însă din Cîmpia Jijiei Superioare, Subcarpați și nici din stepa propriu-zisă din sudul Moldovei. În silvostepă ele se găsesc deseori pe locurile așezărilor mai vechi din fazele mijlocie și tîrzie ale culturii Hlincea. Asocierea, în unele cazuri, pe aceleași locuri, a resturilor de locuire de caracter protodridu cu altele de tip Dridu este foarte semnificativă pentru problema genezei variantei culturii Dridu la nord de Dunăre, cît și a continuității de locuire a elementului autohton din această regiune în sec. VIII—XI. În legătură cu aceste probleme, un interes deosebit îl prezintă ceramica lucrată la roata cu turație rapidă, care continuă specia locală de tip protodridu, mai mult sau mai puțin influențată în evoluția ei de cultura Dridu. Alături de aceasta se deosebește ceramica lucrată la roata mai înceată, din pastă argilo-nisipoasă, care continuă în parte tradiția ceramicii slave, influențată doar de ceramica culturii Dridu. În fine, specia ceramică cenușie cu decor de linii lustruite, prin prezența ei în complexele culturii Dridu, poate fi considerată ca aparținînd populației strămânești.

Etapa Răducăneni (sec. XI—XII) este atestată printr-un număr relativ mare de așezări (45 de descoperiri sigure și 6 îndoielnice), în cea mai mare parte fiind localizate în silvostepa din centrul și sudul Moldovei, lipsind aproape cu totul în Cîmpia Jijiei Superioare, ca și în culturile anterioare Dridu și Hlincea. În genere, slaba locuire în sec. XI—XII din silvostepă și stepa din nordul Moldovei, de altfel ca și în sec. X—XI, face puțin probabilă ipoteza privind împopularea acestei regiuni în etapele respective dinspre Transilvania. În schimb, suprapunerea ariilor de răspîndire a așezărilor feudale timpurii din silvostepa din centrul și sudul Moldovei, în vremea culturii Dridu și a etapei Răducăneni (sec. XI—XII), poate fi invocată în sprijinul tezei continuității de locuire din aceste regiuni în fazele respective ale feudalismului timpuriu.

Tipul de așezare, prin caracteristicile sale, continuă pe acela din etapa anterioară. La fel și în ceea ce privește ocupațiile de bază ale locuitorilor, neputîndu-se preciza cît de avansat era procesul separării meșteșugurilor de agricultură. Aceeași continuitate este atestată și prin cîteva elemente caracteristice ale pastei, formelor și decorului unor vase de argilă, alături de care se întîlnesc, acum, pentru prima dată, formele de cazane lucrate după modelele de metal și introduse la populația autohtonă româno-slavă prin contactul cu valul migratoriu peceneg sau eventual cuman, în momentul sedentarizării acestor nomazi.

www.cimec.ro

Etapa sec. XII este ilustrată numai prin cinci descoperiri din așezări din zona silvostepică din nordul Moldovei, a căror ceramică prezintă analogii în descoperirile din R.S.S. Moldovenească și R.S.S. Ucraineană. Atît pe baza ceramicii, cît și a altor elemente de inventar caracteristice, ca de exemplu fusaiole de ardezie roșie de tip Ovruci și unele piese de podoabă de argint, din așezarea de la Hlincea și tezaurul de la Voinești, se poate deduce influența culturii statului kievian în perioada expansiunii lui spre vest.

Etapa sec. XII—XIII este ilustrată printr-un număr mai mare de puncte cu resturi de locuire (24 descoperiri sigure și 12 îndoielnice), care se masează de asemenea în silvostepa din centrul și sudul Moldovei, fiind situate de obicei pe terasele inferioare și de luncă. În unele din aceste puncte, îndeosebi din zona de contact dintre Coasta Iașilor și depresiunea de pe cursul inferior al Bahluiului, sînt dovezi de continuitate de locuire, cu unele întreruperi, din sec. VIII pînă în sec. XIII inclusiv.

În ceea ce privește ceramica descoperită în aceste puncte, se remarcă specia cenușie de tradiție locală și cu influențe străine neprecizate, precum și aceea roșie cu lustru de origine sudică.

Etapa sec. XIII—XIV este reprezentată prin mai multe descoperiri de așezări (26 puncte de descoperire), majoritatea aflîndu-se în silvostepa din jumătatea de nord a Moldovei. Asemenea așezări sînt mai rare la vest de Siret, pînă la Subcarpați, și lipsesc în Cîmpia Jijiei Superioare, exceptînd sectorul sudic, la contactul cu bazinul Bahluiului. În comparație cu acestea, mai numeroase sînt punctele cu resturi de locuire din prima jumătate a sec. XIV (32 descoperiri), corespunzătoare etapei care a premers formarea statului de sine stătător al Moldovei. Împopularea mai slabă în sec. XIII—XIV a regiunii dintre Siret și Carpați, precum și a sudului Moldovei, s-ar putea să fie în legătură cu marea invazie tătară.

Ceramica cenușie din această etapă se perfecționează, continuînd în forme mai evoluate specia corespunzătoare din fazele anterioare ale feudalismului timpuriu.

În faza de început (a doua jumătate a sec. XIV și prima jumătate a sec. XV), atestată prin foarte multe puncte cu resturi de locuire (135 de descoperiri), se constată o împopulare mai accentuată a Moldovei, în urma condițiilor social-economice și politice din etapa respectivă. Majoritatea așezărilor din această vreme ocupă poziții joase în silvostepa din jumătatea de nord a Moldovei, uneori pe locurile așezărilor din etapa anterioară, concentrîndu-se în regiunea localităților Baia, Suceava, Botoșani și Iași.

Pe lîngă specia ceramică de uz casnic, mai evoluată față de aceea corespunzătoare din etapa anterioară, se mai întîlnește în unele așezări și o categorie ceramică de factură orășenească cu decor ștanțat.

Faza mijlocie a feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVII) este documentată printr-un număr mare de așezări (275 de descoperiri, dintre care 144 din sec. XV—XVI și 131 din sec. XVI—XVII). Majoritatea așezărilor din această vreme, identificate prin recunoașteri, se află tot în jumătatea nordică a Moldovei. Ele ocupă de obicei terenurile joase și mai puțin pe cele înalte, întîlnindu-se atît în silvostepă, cît și în stepă, ca și în depresiunile submuntoase, fiind amplasate uneori pe locurile așezărilor mai vechi din etapa anterioară sau în altele noi, menționate în documente ca locuri „pustii".

Din punctul de vedere al culturii materiale, pe lîngă ceramica rurală, de culoare cenușie sau brun-roșcată, din sec. XV—XVI, cu unele tangențe față de produsele ceramice orășenești, se află și o altă specie, fină, de factură orășenească, precum și unele resturi de cahle. La fel și în sec. XVI—XVII, ceramica rurală, mai puțin bine precizată, este asociată uneori în cuprinsul unor așezări cu resturi sporadice de ceramică orășenească sau otomană de import, cu analogii la Iznik (Niceea), precum și cu unele fragmente de cahle sau de plăci decorative.

Faza tîrzie a feudalismului dezvoltat este mai bine cunoscută prin numeroase descoperiri de așezări (224 de puncte), în cea mai mare parte provenind din aceeași jumătate de nord a Moldovei. Aceste așezări ocupă de obicei terasele inferioare și de luncă și mai puțin marginile podișurilor joase, ca și hîrtoapele.

www.cimec.ro

Cultura materială din această perioadă este ilustrată atît prin resturi ceramice de caracter rural, cît și prin altele de factură orășenească sau de import, mai frecvente acum în comparație cu produsele similare din celelalte etape ale feudalismului dezvoltat.

Alături de acestea din urmă se mai întîlnesc resturi de cahle, plăci decorative, conducte de apă, sfeșnice de lut, vase de sticlă și lulele de lut, produse orășenești sau de import, care prezintă un real interes pentru înțelegerea unor aspecte ale structurii social-economice a satului medieval din această fază tîrzie a feudalismului dezvoltat.

Pe lîngă acestea, s-au mai identificat alte 121 puncte cu resturi de locuire din a doua jumătate a sec. XVIII.

www.cimec.ro

II. Corpus-ul descoperirilor de așezări din Moldova

BAZINUL BAHLUIULUI

1. **Aroneanu** (jud. Iași)

a) *La Rîpă.* Pe marginea rîpoasă a platoului situat la NV de sat s-au cules mai multe fragmente ceramice corodate, cu slabe urme de pictură caracteristică culturii din faza Cucuteni B, precum și cîteva lame fragmentare, din silex vînăt și negricios [1].

Cercetare N. Zaharia, 1960.

b) *Vatra satului.* În jurul mănăstirii lui Aron Vodă și în grădinile învecinate, în raza unor mamelonări ale solului, s-au adunat resturi de vase din sec. XVII (pl. I/1,4—7,10).

Numeroasele bucăți de cahle subțiri din pastă nisipoasă de culoare gălbuie sau roșcată și de cele mai multe ori nesmălțuite cu gardinile scunde, iar fețele decorate cu motive florale sau în solzi (pl. I/2—3,8,9,11). Acest tip de cahle este în general întîlnit în așezările din sec. XVII atît în cuprinsul Iașilor cît și în nordul Moldovei. Un număr foarte mic dintre aceste fragmente, diferind prin grosimea mai mare a plăcilor și prin smaltul verde închis, ar putea aparține unei perioade imediat anterioare sec. XVII.

Atît fragmentele ceramice lucrate într-o tehnică îngrijită și decorate în mod deosebit, cît și prezența cahlelor în număr mare, scot în evidență legăturile strînse ale acestei așezări rurale cu orașul medieval Iași.

Singurul obiect metalic găsit pe acest loc este o verigă de fier (pl. I/12).

Cercetare N. Zaharia, 1960.

2. **Banu (Cîcărăzeni), com. Dumești** (jud. Iași)[2]

a) *Dealul Crucii* (*D. Rușilor*). Pe un promontoriu tabular situat în marginea sud-estică a Dealului Crucii, la jumătatea distanței dintre satul Banu și Iazul Cucuteni, aproape de cărarea care duce din stația C.F.R. Cucuteni spre Cogeasca Veche, s-au cules fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni A), din La Tène-ul III (pl. I/13, 18), probabil din sec. III e.n. (pl. I/14—16), probabil din etapa Șipot-Suceava (sec. VI—VII), din perioada feudalismului timpuriu (sec. XI—XIII, pl. I/17), precum și din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

[1] Alte fragmente ceramice din faza Cucuteni B au fost descoperite în 1950 de către Al. Obreja, la circa 100 m S de plantația de salcîmi, situată la 1,5 km SE de sat. Pentru cercetarea monumentului vezi Alex. Lapedatu, *Mănăstirea lui Aron Vodă din țarina Iașilor*, în *BCMI*, 1909, p. 5 și urm.

[2] În punctele menționate în textul de față, s-au mai identificat și alte resturi de tip Horodiștea-Folteşti pe panta estică a Dealului Crucii, la 2,5 km SE de sat (N. Zaharia, *Cercetările de suprafață efectuate în Moldova în cursul anului 1954*, în *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 903, 37 b). În ceea ce privește locuirea din epoca migrațiilor, semnalată pe panta estică a Dealului Crucii, este mai probabil că aparține perioadei corespunzătoare provinciei Dacia (sec. III e.n.).

www.cimec.ro

Cercetare N. Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 903, 37 b.

b) *Vatra satului.* În vatra satului, pe piscul dealului din dreptul bisericii, s-au găsit fragmente ceramice corodate aparţinînd unei faze neprecizate a neoliticului timpuriu.

Alte fragmente ceramice din sec. XVII—XVIII s-au descoperit în sectorul dinspre marginea sud-estică a satului (pl. I/19—22).

Cercetare N. Zaharia, 1954—1956, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 903, 37 d(pentru perioada feudală).

c) *La Lutărie.* Pe panta nord-estică a Dealului Crucii, în dreptul hîrtopului situat la 1 km SE de sat, s-au descoperit cîteva fragmente ceramice neolitice din faza Cucuteni A, precum şi altele din perioada feudală timpurie (sec. XI—XIII).

Cercetare N. Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 903, 37 c.

3. **Bădeni, com. Scobinţi** (jud. Iaşi)

a) *Movila Grădiştei.* La 3 km nord-est de sat, în jurul movilei denumite Grădişte, situată pe marginea podişului, s-au cules fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (precucuteni de tip Izvoare, pl. I/24—27), de la începutul epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov, sec. IV e.n.) şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII, pl. I/28) [3]. Două fragmente de topoare plate din marnă silicioasă, reutilizate mai tîrziu drept unelte de tăiere (pl. I/23), au fost descoperite pe acelaşi loc împreună cu o mărgică mare de calcedonia (pl. I/29).

Cercetare N. Zaharia, 1953—1954, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 290, XIII, 1; *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 900, 17.

b) *Dealul Vişinului* [4]. La 500—600 m sud-vest de Movila Grădiştei, pe pantele hîrtopite ale Văii Rusului, s-au descoperit două staţiuni paleolitice documentate prin aşchii şi lame de silex alb patinat, care după tehnica de desprindere lamelară aparţin paleoliticului superior.

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 290, XIII, 3; *AM*, I, 1961, p. 28, 24 b.

c) *Rîpa Strîmbului* [5]. La circa 6 km nord de Bădeni, pe muchia rîpoasă a Podişului Gurguieţi (Dealul Grădiştea), în dreptul Iazului Strîmbu, s-a descoperit o întinsă staţiune neolitică din faza Cucuteni A, din care s-au cules resturi ceramice corodate, o aşchie de topor plat din marnă silicioasă, precum şi o figurină antropomorfă fragmentară, prevăzută cu suport plat (pl. CLVI/1).

La circa 200 m nord de această aşezare, în lungul şi la poalele aceluiaşi deal, pînă aproape de malurile Iazului Strîmbu, s-au descoperit fragmente ceramice din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 290, XIII, 4.

4. **Bălţaţi** (jud. Iaşi)

a) *Cantonul C.F.R. nr. 38.* Pe terasa inferioară din stînga Bahlueţului, în dreptul cantonului C.F.R. nr. 38, s-au descoperit fragmente ceramice din neoliticul timpuriu (cultura Criş), din neoliticul dezvoltat (fazele Cucuteni A şi B, pl. II/1—2,4), din Hallstatt, de la începutul epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov, pl. II/3,5—10), din etapele Şipot-Suceava şi protodridu, precum şi din perioada feudalismului timpuriu (sec. XI—XIII, pl. II/11).

Semnalare I. Şandru, 1950. Cercetare N. Zaharia, 1955.

b) *La Podeţ.* Pe terasa inferioară a Bahlueţului, la sud de sat şi de podeţul C.F.R., spre rîpa situată la estul liniei ferate, s-a descoperit o întinsă aşezare din care s-au cules fragmente ceramice aparţinînd neoliticului timpuriu

[3] Pe lîngă aceste resturi de locuire, pe locul respectiv s-au mai găsit şi altele din paleolitic şi din vremea culturii ceramicii liniare (*ibidem*, p. 900, 17). Pentru ceramica liniară vezi şi Eug. Comşa, *Betrachtungen über die Linearbandkeramik auf dem Gebiet der Rumänischen Volksrepublik und der angrezenden Gebiete*, în *Dacia*, N.S., III, 1959, p. 44.

[4] În acest punct la primele cercetări s-au descoperit resturi de unelte de silex din paleoliticul superior, N. Zaharia, *Descoperiri paleolitice în Moldova efectuate între anii 1952—1957*, în *AM*, I, 1961, p. 28, 24 b. Eronat s-a afirmat despre prezenţa în acel punct şi a elementelor neolitice (*op. cit.*, în *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 290, XIII, 3), care se află în punctul Rîpa Strîmbului.

[5] În prelungirea acestei aşezări este şi aceea publicată anterior sub denumirea Dealul Ţelina (*op. cit.*, în *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 290, XIII, 2).

www.cimec.ro

(cultura Criş, pl. II/13), sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua, pl. II/12, 14), Hallstattului (pl. II/15), începutului epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov, pl. II/16—20; III/1—11; IV/2—3). Pe partea interioară, uneori neagră, a unora dintre aceste fragmente, se observă urmele unei roţi cu turaţii neregulate, probabil de la — şi după — sfîrşitul sec. IV e.n. (pl. III/9). Resturile de amfore sînt lucrate din pastă densă de culoare roşcată, uneori decorate cu benzi orizontale adîncite în trepte (pl. III/8—10; IV/1).

Perioada prefeudală este reprezentată prin cîteva resturi de vase din etapa protodridu (pl. IV/4).

În continuare, perioadei feudale timpurii îi aparţin resturi ceramice din sec. XII—XIII (pl. IV/5—6).

Din perioada feudalismului dezvoltat sînt fragmente de vase din sec. XV—XVI şi XVII (pl. IV/7—9), iar din feudalismul tîrziu resturi de oale din sec. XVIII.

Cercetare N. Zaharia, 1955.

c) *Sud-est de sat.* Pe terasa inferioară din stînga Bahlueţului, la sud-est de sat, s-a descoperit o silişte, din care s-au adunat cîteva fragmente ceramice de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.).

Majoritatea acestor fragmente au suprafaţa acoperită cu firnis cenuşiu-negricios sau cu slip negru şi provin din vase din pastă fin-nisipoasă şi zgrunţuroasă (pl. IV/10—13,15—16; V/1; CLVI/2).

Un fragment de *dolium* din pastă nisipoasă brun-roşcată, cu margine lăţită convexă şi trasă mult spre interior, datat în sec. IV e.n. (pl. IV/14).

Pe acelaşi loc s-a găsit şi o cute de gresie (pl. IV/17).

Cercetare N. Zaharia, 1955.

d) *Confluenţa Bahlui-Pîrîul Gugii.* Pe suprafaţa conului de dejecţie situat pe terasa inferioară a Bahluiului, la confluenţa acestuia cu Pîrîul Gugii, s-au cules fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (fazele Cucuteni A şi B, pl. V/3), de la sfîrşitul epocii bronzului şi eventual din Hallstatt, de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n., pl. V/2), din cultura Hlincea (pl. V/4) şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XIV—XV).

Cercetare N. Zaharia, 1955 şi Boambă Leon, 1959.

e) *Livada Gospodăriei de stat.* De pe arătura făcută cu tractorul în livada Gospodăriei de stat, situată pe terasa inferioară a Balueţului, s-au adunat cîteva unelte şi lame fragmentare din silex, aparţinînd paleoliticului superior (pl. V/5) şi probabil şi neoliticului (pl. V/6—8), precum şi fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni A, pl. V/9, şi B), din Hallstatt-ul timpuriu (?) (pl. V/10—14) şi de la începutul epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov, sec. IV e.n.).

Cercetare N. Zaharia şi Boambă Leon, 1955.

5. **Belceşti** (jud. Iaşi) [6]

a) *La Budăie.* La cira 2 km sud-est de sat, între viile de pe panta vestică a dealului Hucu, în apropierea Budăielor, s-au descoperit cîteva fragmente ceramice din neoliticul timpuriu (culturile Criş şi a ceramicii liniare) şi dezvoltat (fazele Cucuteni A şi B), de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.) şi din perioada feudală timpurie (sec. XI—XIII).

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 289, XII, 2.

b) *Dealul Hucului.* La 5 km sud-est de sat, pe suprafaţa interfluviului determinat de confluenţa Bahluiului cu Pîrîul Hucu, s-au descoperit cîteva aşchii lamelare de silex patinat din paleoliticul superior, precum şi fragmente ceramice aparţinînd neoliticului dezvoltat (din fazele precucuteni, pl. V/15 şi Cucuteni B, pl. V/16), sfîrşitul epocii

[6] Ceramica pictată descoperită pe teritoriul acestei comune, cunoscută anterior şi prin sondajele lui Gr. Buţureanu şi N. Beldiceanu, este menţionată în *AI*, VII, 1896, p. III (materialul arheologic adunat de Gr. Buţureanu); în *Arh. st. Buc.*, Min. Instr. Publ. Dir. II, Dos. 38/1897, fil. 46, se relatează săpături făcute de Gr. Buţureanu şi N. Beldiceanu în 1895, iar la p. 15 se referă la unele obiecte neolitice de la Belceşti ajunse în colecţia Buţureanu; C. Moisil, *Privire asupra antichităţilor preistorice ale României. Staţiunile preistorice din Moldova şi Dobrogea*, în *BCMI*, III, 14, 1911, fasc. 12, p. 172; idem, *Produsele industriei preistorice*, în *BCMI*, IV, 1911, fasc. 13. În *AI*, XXV, XV se menţionează prezentarea de către Gr. Buţureanu la expoziţia din 1906 a unor obiecte de la Belceşti, vezi *Raport MNA*, 1915(1916), 12. Asupra aceleiaşi staţiuni se referă I. Andrieşescu şi Vl. Dumitrescu, în *ED*, IV, 1930, p. 260, fig. 1. Vezi şi BSRG, LIX (1940), p. 354, nota 1. În bibliografie sînt menţionate mai multe movile, printre care şi Movila lui Andrei situată la est de sat, movilă care a fost săpată în 1892 de către Gr. Buţureanu şi N. Beldiceanu (*AI*, VI, 1895, p. 54 şi urm.) şi Movila Dornei (*Cest.*, V, p. 359 şi urm., în manuscris).

www.cimec.ro

bronzului (cultura Noua, pl. V/17—18; CLVI/3—6), Hallstatt-ului timpuriu (pl. V/19), începutului epocii migrațiilor (sec. IV e.n.) și perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XV, pl. V/20).

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 900, 18 a; *AM*, I, 1961, p. 28, 26.

c) *La Fîntîna Mocanului.* La nord-vest de sat, pe Dealul Bosie, în locul denumit La Fîntîna Mocanului s-a descoperit o așezare din care s-au cules fragmente ceramice de la sfîrșitul epocii bronzului (cultura Noua, pl. VI/1—2) și de la începutul epocii migrațiilor (sec. IV e.n.).

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 289, XII, 6.

d) *La Coșere.* La 1 km vest de sat, pe locul denumit La Coșere, în dreptul unei iezături vechi, s-au descoperit mai multe cenușare deosebit de mari și bine păstrate, din jurul cărora s-au adunat fragmente ceramice de la sfîrșitul epocii bronzului (cultura Noua, pl. VI/3—8; CLVI/7,10—14; CLVII/2) dintre care cîteva vădesc o tradiție mai veche legată de faza Costișa-Belopotok (pl. CLVI/8—9), din Hallstatt-ul timpuriu (pl. CLVI/15), din La Tène-ul III (pl. CLVII/1,3) dintre care unele vopsite în alb, și din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XV, pl. CLVII/4, și sec. XVII).

Cercetare N. Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 900, 18 b.

e) *Dealul Rușilor — La Imaș*[7]. În marginea estică a satului, pe panta dealului Hucu, în locul denumit La Imaș, ca și în grădinile din marginea sudică a satului, s-au cules fragmente ceramice din neoliticul timpuriu (cultura Criș), de la începutul epocii migrațiilor (cultura Sîntana de Mureș-Cerniahov, pl. VI/9—19,21—23; CLVII/5—6) și din perioada feudalismului timpuriu (sec. XI—XIII) și dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 901, 27.

f) *Dealul Scarchilor.* Pe marginea unui segment din terasa inferioară a Bahluiului, denumit Dealul Scarchilor, situat la circa 3—4 km sud-est de sat, lîngă Șesul Boroiului, s-a descoperit o așezare din care s-au cules mai multe fragmente ceramice aparținînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni A, pl. VII/1—7,9, și B, pl. VII/8); și sfîrșitului epocii bronzului (culturile Costișa-Belopotok, pl. VII/10, și Noua, pl. VII/11).

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 289, XII, 4.

g) *La Sărături.* La circa 0,5 km vest de Dealul Scarchilor, pe locul denumit La Sărături în Valea Morii, pe suprafața unui podiș delimitat de pante abrupte și mocirloase, s-a descoperit o așezare din care s-au adunat fragmente ceramice de la sfîrșitul epocii bronzului (cultura Noua, pl. VII/12), din La Tène-ul III sau eventual sec. II—III e.n. (pl. VII/13—14), din perioada feudalismului timpuriu (sec. XI—XII, pl. VII/15—17,22) și dezvoltat (sec. XV și XVI—XVII, pl. VII/18—21), ca și din perioada feudalismului tîrziu (sec. XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 289, XII, 5.

h) *Pe Huc*[8]. În viile de pe muchia nordică a Dealului Hucu, situat în marginea sudică a satului, pînă la terasamentul drumului de fier care taie poala acestui deal, s-a descoperit o așezare cu foarte multe resturi ceramice din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni A, pl. VII/23). Suprafața dealului este acoperită cu masări de lipituri arse, rezultate din pereții locuințelor.

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 289, XII, 2.

i) *Vatra satului.* În jurul școlii elementare, săpăturile șanțurilor șoselei au pus în evidență un sol negru-cenușos în care sînt incluse fragmente ceramice dintr-o fază neolitică neprecizată și din faza Cucuteni B. Alte cîteva fragmente aparțin culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov (sec. IV e.n.) și perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Pe lîngă așezările precizate de noi, cercetările vechi mai prevăd un punct de descoperire la Movila lui Andrei a cărei localizare nu s-a putut preciza.

Cercetare N. Zaharia, 1953.

6. **Bîrlești, com. Erbiceni** (jud. Iași)

a) *La Pepinieră.* Pe terasa joasă din stînga Bahluiului, la poala Dealului Țintei, în cuprinsul unei pepiniere situate la circa 1 km sud de sat, prin lucrările de desfundare a terenului s-a descoperit o așezare din care s-au cules numeroase fragmente ceramice aparținînd neoliticului dezvoltat (faza precucuteni, pl. VIII/1—7 și de tip Cucuteni C (pl. VIII/8—9), perioadei de tranziție de la neolitic la începutul epocii bronzului (cultura Horodiștea-Folteşti, pl.

[7] Punct prezentat anterior ca aparținînd satului Ruși (N. Zaharia, *op. cit.*, în *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 901, 27); ulterior satul a fost înglobat cartier al comunei Belceşti.

[8] C. Moisil, *op. cit.*, în *BCMI*, ianuarie-martie, 1909, p. 116—117; idem, *op. cit.*, în *BCMI*, III, 1910, 4, fasc. 12, p. 172.

www.cimec.ro

VIII/10), sfîrşitului epocii bronzului sau eventual Hallstatt- ului (pl. VIII/11), începutului epocii migraţiilor (pl. VIII/12) şi perioadei feudalismului timpuriu (sec. XI—XIII).

Pe acelaşi loc s-a descoperit şi partea inferioară a unei greutăţi de argilă, de formă prismatică (pl. VIII/14).

Cercetare N. Zaharia, 1955.

b) *La Moară.* În lutăria din punctul denumit La Moară, situat pe terasa inferioară a Bahluiului la circa 1/2 km est de sat, s-au descoperit aşchii de cremene neagră din paleoliticul mijlociu şi fragmente de oase de mamifere, printre care şi de mamut. Din ravinările de la suprafaţa terasei, s-au cules fragmente ceramice aparţinînd neoliticului dezvoltat (fazele Cucuteni A, A—B şi B, pl. VIII/15—16, 20, 24), începutului epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov, sec. IV e.n., pl. CLVII/7—9) şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XV, pl. VIII/23 şi sec. XVI—XVII, pl. VIII/22).

Cercetare N. Zaharia, 1955, *AM*, I, 1961, p. 30, 29.

c) *La Rîpă.* În rîpa din vatra satului, situată la vest de biserică, s-au descoperit fragmente ceramice de la sfîrşitul epocii bronzului sau eventual de la începutul Hallstatt-ului (pl. IX/1), de la începutul epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov, sec. IV e.n., pl. IX/2—4), precum şi din perioada feudalismului timpuriu (sec. XI—XII, pl. IX/5) şi dezvoltat (sec. XVII, pl. IX/6).

Cercetare N. Zaharia, 1955.

d) *La Curtea boierească.* Pe terasa inferioară a Bahluiului, între localităţile Bîrleşti şi Erbiceni, pe suprafaţa uşor înclinată spre şes, la poala Dealului Zăvîrca, pe locul denumit la Curtea Boierească, s-au cules numeroase fragmente ceramice aparţinînd neoliticului timpuriu (un toporaş în formă de calapod din marnă calcaroasă, pl. CLVII/10) şi dezvoltat (faza Cucuteni B; pl. IX/9), sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua, pl. IX/10), începutului epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov, pl. IX/8, 11, 13; CLVII/11—12, 14; CLVIII/1—18), precum şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVI—XVII, pl. CLVII/13).

Cercetare N. Zaharia şi Emilia Zaharia, 1955.

e) *Pe Loturile Totoeştilor.* Pe terasa inferioară a Bahluiului, aproape de movila situată în marginea sudică a satului, şanţurile şoselei au secţionat două gropi de bordeie dintr-o perioadă neprecizată, păturile de depuneri fiind deranjate. Din ţărîna săpăturii s-au cules cîteva fragmente ceramice aparţinînd neoliticului timpuriu (fază neprecizată, pl. IX/15) şi dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni) şi începutului epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov, sec. IV e.n., pl. IX/17—21,23—24; CLVII/15 şi CLIX/1). Aceeaşi staţiune se întinde şi la sud de sat, pe dreapta şoselei Podu Iloaie-Iaşi, loc pe care s-au descoperit fragmente ceramice cucuteniene din faza A—B (pl. X/1), de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e. n., pl. X/2—3), precum şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI).

Cercetare N. Zaharia, 1955.

7. **Bogonos**, com. **Leţcani** (jud. Iaşi)[9]

a) *Vatra satului.* În primăvara anului 1954, secţionîndu-se o movilă situată în perimetrul de construcţie a noii şcoli generale, s-a descoperit o amforă fragmentară, datînd din sec. III e.n. Fragmentele adunate sînt lucrate dintr-o pastă nisipoasă de culoare roşcată, iar pe suprafaţa lor internă se află o pojghiţă neagră, formată probabil prin descompunerea materiilor organice din interiorul amforei (pl. X/5—7).

Alte vase similare au rămas *in situ* în peretele unui şanţ.

Cercetare A. Niţu şi N. Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 900, 19 a.

b) *Platoul de la SE de sat.* De pe platoul din marginea sud-estică a satului, pe poala vestică a dealului Coroiu, ca şi din apropierea şcolii generale, s-au cules fragmente ceramice care aparţin sfîrşitului epocii bronzului sau eventual începutului Hallstatt-ului, începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n., pl. X/4), precum şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

În apropierea acestui punct, în 1944 s-a dezvelit un mormînt din complexul înmormîntărilor tumulare cu ocru, iar în 1949 s-a efectuat un sondaj.

Cercetare A. Niţu şi N. Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 900, 19 b.

[9] Într-una din movilele de pe teritoriul satului s-a descoperit întîmplător un mormînt din grupa înmormîntărilor cu ocru (M. Petrescu-Dîmboviţa, *Raport asupra săpăturilor arheologice din judeţele Covurlui şi Tutova*, în *SCIV*, I, 1950, 2, p. 110 şi urm.).

www.cimec.ro

c) *Dealul din Mijloc.* La circa 2,5 km nord de sat, pe un promontoriu cuprins între Pîrîul Siliştei şi o gîrlă seacă, loc denumit Dealul din Mijloc, la nord de Dealul Horincea, s-a descoperit o aşezare din care s-au cules numeroase fragmente ceramice din neoliticul timpuriu (cultura Criş, pl. X/10,12) şi dezvoltat (faza Cucuteni B, pl. X/13; XI/1—11).

În cuprinsul unor pete de arsură s-au găsit numeroase sfere de lut ars, de întrebuinţare neprecizată (pl. CLXXXIII/5—6). Diametrul acestor piese variază între 0,06 şi 0,10 m şi dintre ele circa 20 s-au găsit masate într-un singur loc. Un percutor şi numeroase fragmente lamelare de silex vineţiu, uneori cu patină albă sau albăstrie, descoperite pe acelaşi loc aparţin de asemenea neoliticului.

Alte fragmente de vase aparţin sfîrşitului epocii bronzului sau eventual Hallstatt-ului timpuriu (pl. X,/8—9' 11, 15—16; XII/1), ca şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII, pl. X/14).

Cercetare M. Petrescu-Dîmboviţa, *SCIV*, I, 1950, 2, p. 114 şi N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1—2, 1955, p. 290, XVII.

8. **Brătuleni, com. Miroslava** (jud. Iaşi)

a) *Dealul Holm* (D. Brătuleni)[10]. La 1,5 km nord-vest de sat, sub poala nordică a Dealului Brătuleni, către şesul Bahluiului s-au descoperit fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni B, pl. XII/2), de la sfîrşitul epocii bronzului sau eventual de la începutul Hallstatt-ului, precum şi din perioada feudală tîrzie (sec. XVIII).

Pe suprafaţa cercetată s-au descoperit foarte multe oase de animale şi îndeosebi de cabaline.

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 903, 38 a.

b) *La Rîpă*[11]. La circa 1 km nord de sat, într-o ravină deschisă sub poala Dealului Brătuleni, în dreptul unor canale vechi săpate în şesul Bahluiului, s-au cules fragmente ceramice aparţinînd începutului epocii migraţiilor (pl. XII/6—11) însoţite de resturi de amfore din pastă roşie şi gălbuie, altele din etapa Şipot-Suceava cu resturi de vase din pastă grosieră cu pietricele şi cioburi pisate (pl. XII/3—4), precum şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XV, pl. XII/5), ca şi din sec. XVII.

Pe acelaşi loc s-a descoperit şi un fragment de fusaiolă plată (pl. XII/12).

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 288, VI.

c) *Şesul Bahluiului.* Într-o ravinare deschisă în şesul Bahluiului, la est de sat, în dreptul unei gîrle care înaintează spre Dealul Uricanilor, în argilele loessoide, la 2,5 m sub nivelul solului actual s-au descoperit două aşchii mari şi atipice de silex slab patinat, probabil din paleoliticul final şi mai multe oase de animale, dintre care unele calcinate, masate în jurul unei vetre de foc, cu pietre şi urme de arsură.

Cercetare N. Zaharia, 1955.

9. **Budăi (Frînceşti), oraş Podu Iloaie** (jud. Iaşi)

a) *La NV de sat.* Pe terasa joasă din stînga Bahlueţului, la nord-vest de sat şi la 0,5 km distanţă de cantonul C.F.R. situat la vest de Valea la Budăi, s-au cules mai multe fragmente ceramice aparţinînd probabil sec. II—III (pl. XII/16, 20—21,25—26; CLIX/3,6) şi începutului epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov, sec. IV e.n.: pl. XII/13—15,17—19, 22—24, 27; CLIX/2,4—5; XIII/1).

Cercetare N. Zaharia, 1954.

b) *Marginea sudică a satului.* În sectorul sudic al satului s-a descoperit o aşezare din care s-au cules fragmente ceramice de la începutul epocii migraţiilor de tip Sîntana de Mureş-Cerniahov (sec. IV e.n.). Toate fragmentele sînt mărunţite şi provin din vase lucrate din pastă fină şi zgrunţuroasă.

Cu ocazia construcţiei temeliilor casei învăţătorului Const. Grigoraş s-au descoperit două morminte de înhumaţie cu schelete în poziţie alungită.

Cercetare N. Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 900, 20, b.

[10] Prin cercetările anterioare în acest punct s-au descoperit şi resturi ceramice din sec. IV e.n. (N. Zaharia, *op. cit.*, în *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 903, 38 b), probabil împrăştieri dintr-o aşezare învecinată.

[11] Unele resturi ceramice cucuteniene şi din faza Horodiştea-Folteşti de la Rîpa dinspre şesul Bahluiului (*op. cit.*, în *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 903, 38 b.) par a aparţine aceleiaşi aşezări.

www.cimec.ro

c) *Rîpa din marginea vestică a satului.* Pe pantele rîpii din marginea satului, în dreptul viaductului care traversează linia ferată, s-au descoperit fragmente ceramice hallstatt-iene atipice şi corodate.

Cercetare N. Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 900, 20 a.

10. **Buhalniţa, com. Cepleniţa** (jud. Iaşi)

Cetăţuia. Pe o mică platformă situată în marginea sudică a satului, la circa 200 m nord de Pîrîul Buhalniţa şi la o înălţime relativă de 20—25 m, s-a descoperit o cetăţuie întărită cu val şi şanţ, care, în sectoarele mai bine păstrate, ating adîncimi şi înălţimi de 3 m. Forma acestei cetăţui este ovală, cu diametrul mic de 128 m orientat V—E; nu se poate preciza lungimea diametrului mare, perpendicular pe direcţia pîrîului, deoarece în acest sector pantele sînt rîpoase şi lipsesc indiciile că ar fi existat vreo întăritură. Cetăţuia fiind situată pe proprietăţile locuitorilor, aceştia au nivelat terenul distrugînd fortificaţiile pe o lungime de 116 m, scoţînd din inima valului o cantitate apreciabilă de piatră de construcţie. Actualmente valul şi şanţul se mai păstrează pe 160 m lungime.

În curţile locuitorilor din marginea sudică a satului, către Pîrîul Buhalniţa, cu ocazia diverselor săpături, s-au descoperit schelete în poziţia întinsă, cu braţele pe lîngă corp şi, după relatările acestora, şi urme de incineraţie.

În cuprinsul Cetăţuiei s-a descoperit un gratoar cu partea activă convexă, din silex patinat, aparţinînd paleoliticului superior, precum şi mai multe resturi de vase din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni A; pl. XIII/2—5; CLIX/7—8).

Numeroase sînt fragmentele de vase din Hallstatt-ul tîrziu sau eventual din La Tène-ul II de tip Poiana (pl. XIII/6—8,10,12; XIV/2; CLIX/9—11).

Secolului III e.n. îi aparţin: o toartă zoomorfă cu urme de vopsea roşie, provenind de la un vas sarmatic [12] şi alte cîteva fragmente de vase din pastă fină (pl. XIII/9,11; XIV/1).

Din perioada prefeudală (cultura Hlincea) este o margine alveolată de borcan.

Perioada feudalismului dezvoltat e reprezentată prin mai multe fragmente de vase din sec. XV şi XVII şi probabil şi un toporaş miniatură, lucrat din fier (pl. XIII/13).

În cuprinsul aceleiaşi cetăţui s-a mai descoperit o aplică de bronz cu decor incizat (pl. XIV/14), un fragment de topor-ciocan din rocă dură cenuşie, prevăzut cu gaură de înmănunchere, precum şi lipituri de pereţi şi vetre, pietre şi oase de animale.

Cercetare N. Zaharia, 1957.

11. **Buţuluc, com. Românești** (jud. Iaşi)

a) *În Ţarnă.* Pe panta uşor înclinată spre sud a înşeuării cîmpului din marginea estică a satului, pe o distanţă de circa 300 m, s-au cules numeroase fragmente ceramice, oase crestate şi ceafa unui topor-ciocan de la sfîrşitul epocii bronzului (cultura Noua, pl. XIV/4—13) şi de la începutul epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov (pl. XV/1—4,6,8,10,14—15,20; XVI/2—4,6—8,10) şi urne din pastă cenuşie sau gălbuie.

Foarte multe din resturile ceramice descoperite în această aşezare prezintă unele particularităţi de tehnică şi formă prin care se datează la sfîrşitul sec. IV şi în sec. V e.n. (pl. XV/5,12—13,16—19, 21; XVI/5, 17—18).

Resturile de amfore sînt din pastă gălbuie cretoasă, roşcată sau cenuşie (pl. XV/7,9,11; XVI/1,12).

Pe acelaşi loc s-a descoperit şi un mic brăzdar de plug, lucrat din fier (pl. XV/22) cu oarecare analogii la Bratei în Transilvania [13], precum şi o gresie de ascuţit de formă prismatică, prevăzută cu şănţuiri lungi pe două din feţele opuse.

Cercetare N. Zaharia, 1960.

b) *În Căţălu.* Pe suprafaţa interfluviului cuprins între două iazuri, la 1 km sud-vest de sat, în dreptul satului Românești, loc denumit În Căţălu, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd sfîrşitului epocii bronzului (faza Noua cu elemente de tradiţie Costişa-Belopotok (pl. XVI/15), secolului III e.n. (tip Poienești, uneori cu urme de

[12] Pentru prima menţiune a torţilor de acest fel, vezi C. Cihodariu, *Contribuţiuni pentru fixarea unei hărţi preistorice a Daciei (staţiuni preistorice din judeţul Vaslui)*, în *AArh*, 1931—1932, 7—8, p. 51 şi R. Vulpe, în *Materiale*, I, 1953, p. 374, fig. 241.

[13] Pentru analogii vezi Eugenia Zaharia, *Sondajele de la Bratei din 1959*, în *Materiale*, VIII, 1962, p. 627, fig. 7/3.

www.cimec.ro

culoare roşie, pl. XVI/11,13—14; CLX/5,10), începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n., pl. XVI/9, 16, 19; CLX/1 — 4,7—9), precum şi de la sfîrşitul aceluiaşi secol, din care este o toartă din pastă fină nisipoasă cenuşie, prevăzută cu semne incizate intenţionat (pl. CLX/6).

Cu ocazia cercetărilor de suprafaţă executate ulterior, în cuprinsul acestei aşezări s-a descoperit un pandantiv de bronz reprezentînd masca unei feţe omeneşti (pl. XVI/27)[14]. Acest pandantiv, cu inelul de suspensie rupt din vechime, este lucrat masiv prin turnarea metalului într-un tipar şi se apropie de tipurile descoperite în Ungaria şi în R.S.S. Ucraineană.

Cercetare N. Zaharia, 1960.

12. **Bucium—Iaşi** (jud. Iaşi)[15]

a) *Dealul Socola.* Pe Dealul Socola, în dreptul proprietăţii locuitorului Const. Mitrofan, în apropierea drumului care duce spre Schitul Tărîţă, s-a descoperit o aşezare din care s-au cules fragmente ceramice cu urme de pictură caracteristică culturii Cucuteni din faza A (pl. XIV/3) şi altele aparţinînd probabil La Tène-ului II de tip Lunca Ciurei. Numeroase lipituri provin din pereţii calcinaţi ai locuinţelor.

Semnalare I. Gugiuman, 1952. Cercetare N. Zaharia, 1954.

b) *Gostat „Petrărie".* În taluzul şanţului de pe stînga şoselei Iaşi-Vaslui, în dreptul Gospodăriei agricole de stat, secţia Petrărie, într-o depunere de sol cenuşos, s-au descoperit cîteva fragmente de vase mari hallstattiene, precum şi din perioada feudalismului tîrziu (sec. XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1955.

13. **Capu Rediului, com. Rediu** (jud. Iaşi)[16]

La Gunoişte. Pe un monticul situat pe panta vestică a Dealului Breazu, la 1 km sud-est de sat, s-au descoperit aşchii lamelare de silex patinat din paleoliticul superior, precum şi fragmente ceramice care aparţin neoliticului dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni), sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua, pl. XVI/21, 26), sec. III sau IV e.n. şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 899, 2, a.

14. **Cercu, com. Bîrnova** (jud. Iaşi)

La Ţintirim[17]. La vest de sat, în preajma unor case izolate, ca şi la sud-est de cimitirul satului Zane, s-au culeş fragmente ceramice, dintre care unele din La Tène-ul II, lucrate cu mîna din pastă grosieră gălbuie sau roşcată, precum şi cîteva fragmente de amfore greceşti, analoge celor descoperite la Lunca Ciurei, în asociere cu fragmente ceramice d e tip bastarnic (pl. XVI/20, 22), precum şi cu altele din sec. III e.n., din urne de tip Poeneşti din pastă galben-rozie, acoperite cu o culoare roşie (pl. XVI/23, 25), şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII, pl. XVI/24).

Această staţiune este situată la 1/2 km est de punctul în care s-a efectuat sondajul de la Lunca Ciurei.

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 903, 39.

[14] Această piesă prezintă unele analogii pe un lacăt descoperit în Ungaria şi considerat ca provincial-roman (Párducz M., *A szarmatkor emlorkei Magyarészágon*, II, în *ArhHung.*, XXVIII, p. 67 şi pl. LIII/13 a, b).

[15] De pe teritoriul acestei comune provine şi o sabie de la sfîrşitul epocii bronzului (I. Andrieşescu, *Nouvelles contributions sur l'âge du bronze en Roumanie*, în *Dacia*, II, 1925 şi M. Petrescu-Dîmboviţa, *Contribuţii la problema sfîrşitului epocii bronzului şi începutului epocii fierului în Moldova*, în *SCIV*, IV, 1953, 3—4, p. 463 şi fig. 12). Tot în cuprinsul acestei comune se localizează şi o altă descoperire mai veche (N. N. Moroşan, *Un topor neolitic de dimensiuni particulare*, în *Buletinul Muzeului naţional de istorie naturală* ..., fasc. 7, 1936, p. 76 şi urm.)

[16] În jurul satului s-au mai menţionat şi alte descoperiri aparţinînd comunei Rediu-Tatar (N. Zaharia, M. Petrescu-Dîmboviţa şi Em. Zaharia, *Cercetări arheologice în oraşul Iaşi şi împrejurimi*, în *SCŞIaşi*, VII, 1956, 2, p. 34, 45—48; N. Zaharia, *op. cit.*, în *AM*, I, 1961, p. 31, 35), puncte neincluse în textul acestei lucrări.

[17] La limita nordică a acestei aşezări s-au descoperit şi resturi de cultură materială din neoliticul timpuriu (cultura Criş) şi din secolul IV e.n. (N. Zaharia, *Recunoaşteri arheologice executate de colectivul Muzeului de Antichităţi din Iaşi, în anul 1953 în cuprinsul Moldovei*, în *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 287 şi urm.

www.cimec.ro

15. **Chipereşti, com. Ţuţora** (jud. Iaşi)

a) *Confluenţa Jijia-Bahlui I.* Pe o mică suprafaţă dreptunghiulară de la poala nord-estică a Dealului Doamnei izolată din podul terasei inferioare a Jijiei, aproape de confluenţa acesteia cu Bahluiul, în stînga şoselei Iaşi-Ţuţora, pe proprietatea locuitorului Petrache Miron s-a descoperit o staţiune din care s-au adunat numeroase fragmente ceramice aparţinînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni A, pl. XVII/1), Hallstatt-ului (pl. XVII/2,4; CLIX/12—13,15), La Tène-ului II de tip Lunca Ciurei (pl. XVII/3) cu elemente bastarnice, începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.), perioadei prefeudale (etapa protodridu, pl. CLIX/14,16—19,20—23; CLXI/1—7), precum şi altele care prezintă analogii cu ceramica din cultura Dridu (sec. X—XI).

Pe acelaşi loc, în cuprinsul unui bordei distrus prin arătură adîncă, s-au descoperit mai multe bucăţi din gardinile unor vetre.

Cercetare N. Zaharia şi Em. Zaharia, 1956.

b) *Confluenţa Jijia-Bahlui II.* Pe suprafaţa circulară a unui martor de eroziune, desprins din terasa inferioară de pe dreapta Jijiei, la nord de confluenţa acesteia cu Bahluiul, la poala nordică a Dealului Doamnei, pe proprietatea locuitorului Mihai Lungu, s-au descoperit fragmente ceramice din perioada feudalismului timpuriu (sec. X—XI, pl. XVII/5—8; CLXI/10—19; sec. XI—XII şi, în parte, probabil şi din sec. XII—XIII: fragmente de borcane, pl. XVII/9,13—14,16,20—21; CLXI/20—23,25) şi resturi de cazane caracteristice (pl. XVII/10—12,15,25; CLXI/24, 28), precum şi resturi de vase din sec. XIII—XIV (pl. XVII/23).

Din perioada feudalismului dezvoltat sînt cîteva resturi de vase analoge celor de la Suceava, Piatra Neamţ şi alte localităţi cunoscute în sec. XV (pl. XVII/19,22,24; CLXI/31, 34—35), sec. XV—XVI şi sec. XVI—XVII (pl. XVII/17—18,26—32; CLX/11—16; CLXI/26, 32—33).

În cuprinsul acestei staţiuni s-a descoperit un fragment dintr-un obiect de fier a cărui utilizare este neprecizată (pl. XVII/33) şi foarte multe oase, printre care şi colţi de mistreţi.

Cercetare N. Zaharia şi Emilia Zaharia, 1956.

c) *Confluenţa Jijia-Bahlui III.* Sub panta din dreapta şoselei Iaşi-Ţuţora, în dreptul unei rîpi care taie terasa inferioară a Jijiei, la 300 m sud-est de ogorul locuitorului Trîncă, între două ravine care coboară din Dealul Doamnei, s-au descoperit mai multe fragmente ceramice din perioada feudalismului timpuriu (sec. XI—XIII, pl.XVII/36), cu elemente analoge cu cele descoperite la Hlincea precum şi cu cele rezultate din săpăturile de la Sîncrăieni din Transilvania[18], şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XV, pl. XVII/34—35, 37—40; CLXI/29—30, şi sec. XVI şi XVII).

Este de amintit că cele trei staţiuni descoperite la Chipereşti reprezintă trei etape distincte de locuire în succesiune normală; distanţele dintre cele trei puncte în care sînt documentate aceste centre de locuire nu depăşesc 300—500 m. Acest fapt evidenţiază o locuire neîntreruptă între secolele IX—XV şi chiar mai tîrziu.

Cercetare N. Zaharia şi Emilia Zaharia, 1956.

16. **Ciurbeşti, com. Miroslava** (jud. Iaşi)

a) *La Răchiţi* (*Valea Bobocului*). La circa 2 km sud-vest de sat, pe panta uşor înclinată a Dealului Ciurbeştilor, în punctul denumit La Răchiţi, şi mai ales în jurul budăielor, s-au cules cîteva fragmente ceramice aparţinînd neoliticului timpuriu (fază neprecizată, dar caracterizată, prin existenţa în pastă a unor păioase), La Tène-ului III (pl. CLXIII/1), perioadei feudalismului timpuriu (sec. XI—XII) şi dezvoltat (sec. XIV—XV, pl. CLXIII/2).

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 293, XXXIV/1.

b) *Dealul Ciurbeştilor — spre Cornești.* Pe panta sud-vestică a Dealului Ciurbeştilor, către Cornești, în apropierea izvoarelor, s-au cules fragmente ceramice aparţinînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni A), sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua) şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Pe acelaşi loc s-a descoperit o margine de cahlă şi o bucată de minereu de fier, cu suprafaţa zgurificată.

Cercetare N. Zaharia, 1953.

c) *Dealul Bîrca* (*Bîrsanul*) *I.* La circa 2 km sud-vest de sat, pe suprafaţa plată a Dealului Bîrsanul, numit în mod curent Dealul Bîrca, s-a descoperit o staţiune foarte bogată în resturi arheologice. Aceasta este situată pe marginea

[18] Const. Preda, *Săpăturile arheologice de la Sîncrăieni*, în *Materiale*, VI, 1959, p. 846, fig. 20/3, şi p. 848, fig. 22.

www.cimec.ro

podișului și e cuprinsă între două ravinări care, prin pantele rîpoase de pe cele trei laturi, îi imprimă înfățișarea unei cetățui, dominînd șesurile adiacente.

Fragmentele ceramice descoperite în cuprinsul acestei așezări aparțin îndeosebi La Tène-ului II (?) și La Tène-ului III (cu forme de vase de tip Poiana și Calu aparținînd tipului getic și resturi de amfore de import, pl. XVIII/1—17; CLXII/1—15,17; XIX/1—12,14—33, 35).

În același complex s-au descoperit și cîteva fragmente ceramice cu datare nesigură, putînd aparține La Tène-ului III dar eventual și perioadei corespunzătoare provinciei Dacia (sec. II—III e.n.; pl. XIX/13,34; CLXII/16,18).

Pe același loc s-au găsit cîteva bucăți de pietre de rîșniță de formă conică, lucrate din tufuri vulcanice, o mărgică mare de lut, precum și numeroase fragmente de lipituri de perete. În urma unor cercetări repetate în cuprinsul acestei așezări s-au descoperit cîteva mărgele de sticlă albastră cu decor ocelar, o cățuie dacică, precum și resturi de urne și de oase umane calcinate.

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 293, XXXIV, 6.

d) *Dealul Bîrca II*. La circa 300—400 m E de așezarea din punctul denumit Bîrca I, pe suprafața podișului în ușoară pantă, ca și deasupra marginilor rîpoase ale dealului, s-au descoperit cîteva fragmente ceramice aparținînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni A cu pictură în maniera benzii înguste, pl. XX/1—2 și din faza Cucuteni B), începutului epocii migrațiilor (cultura Sîntana de Mureș-Cerniahov, pl. XX/3—5), precum și perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XV și XV—XVI).

Cercetare N. Zaharia, 1953—1956, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 293, XXXIV, 7.

e) *La Iaz*. În dreptul unor ușoare mamelonări ale Șesului Bîrca, spre limita nordică a vetrei fostului iaz, și la circa 500 m sud de sat, în săpătura unui șanț de drenaj, s-au descoperit foarte multe fragmente ceramice mărunțite și corodate. Unele dintre acestea provin din vase lucrate dintr-o pastă grosieră cu pleavă și aparțin neoliticului timpuriu (cultura Criș și a ceramicii liniare) [19].

În aceeași țărînă aruncată din săpătura șanțului s-au descoperit și cîteva resturi de vase aparținînd perioadei prefeudale (etapa protodridu, pl. XX/9) și din perioada feudalismului timpuriu (sec. XI—XIII, pl. XX/10).

Dintre cele cîteva unelte de silex, găsite pe același loc, se remarcă două gratoare pe vîrf de lamă lată și o lamă fragmentară (pl. XX/6—8), probabil neolitice.

Cercetare N. Zaharia, 1953—1955, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 293, XXXIV, 2.

f) *La Prisacă* [20]. La circa 2 km sud-vest de sat, pe Dealul Recea, în locul denumit la Prisacă, situat lîngă un izvor, s-au descoperit fragmente ceramice din Hallstatt, de la începutul epocii migrațiilor (sec. IV e.n.) și probabil și dintr-o fază imediat următoare, precum și din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XIV—XV și XV—XVI, pl. XX, 12—19, 24—26).

Cercetare N. Zaharia, 1953—1955, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 293, XXXIV, 3.

17. **Ciurea** (jud. Iași)

a) *Podișul spre Ciurbești* [21]. La vest de stația C.F.R. Ciurea, în marginea podișului dinspre Ciurbești (Dealu lui Vodă), de pe suprafața ogoarelor s-au cules numeroase fragmente ceramice aparținînd perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XIV—XV, pl. XX/20,22—23, 27—33).

Cercetare N. Zaharia, 1954.

b) b) *Dealul Cetățuia* [22]. Pe poala vestică a dealului Cetățuia în fața Fabricii de parchete, deasupra mamelonărilor din preajma Șesului Sturzoaei s-a descoperit o așezare din care s-au cules fragmente ceramice din perioada pre-

[19] Aceste descoperiri sînt menționate și de Eug. Comșa, *Betrachtungen über die Linearbandkeramik auf dem Gebiet der Rumänischen Volksrepublik und der angrenzenden gebiete*, în *Dacia*, N.S., III, 1959, p. 43.

[20] Aceluiași punct îi aparțin și alte două descoperiri publicate anterior ca puncte aparte (*SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 293, XXXIV, 4—5) sub denumirile de Dealul din Fața Prisăcii și Fundul Văii de la Prisacă.

[21] Pe același podiș se localizează și așezările care anterior au fost atribuite satelor Lunca Ciurei (N. Zaharia, *op. cit.*, în *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 292, XXXIII, 1; idem, în *AM*, I, 1961, p. 33, 48) și Dumbrava cu Baba Nicula (idem, în *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 904, 45 b, c, d).

[22] Pe panta sud-vestică a Dealului Cetățuia, denumită și Dealul Lunca, în fața stației C.F.R. Ciurea se cunoaște un punct în care s-au descoperit resturi de vase de la începutul epocii migrațiilor (*SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 904, 49 a); acesta pare să fie o continuare a așezării pe care o prezentăm în textul acestui corpus.

www.cimec.ro

feudală (cultura Hlincea pl. XX/34, 39), a feudalismului timpuriu (sec. XI—XII şi XIII, pl. XX/35—38, 40—41; XXI/1) şi a feudalismului dezvoltat (sec. XIV—XV, XV—XVI şi XVII—XVIII, pl. XXI/2,4).

Cercetare N. Zaharia, 1954.

c) *Movila lui Ştefan Vodă.* Pe terasa inferioară a Pîrîului Nicolina, în dreptul vechii ieşături din faţa satului Hlincea, de pe ogoarele din jurul Movilei lui Ştefan Vodă s-au adunat fragmente ceramice aparţinînd Hallstatt-ului (pl. XXI/3), secolului III (?) cu resturi de amfore galben-rozii, secolului IV e.n. (pl. XXI/5—6), perioadei prefeudale (etapa protodridu, sec. VIII—IX, pl. XXI/7—8) şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XV, pl. XXI/9—11 şi sec. XVII—XVIII).

Cercetare N. Zaharia şi Em. Zaharia, 1951, *SCŞIaşi*, VII, 1956, fasc. 2, p. 39—40, 76.

d) *La Chihan.* Pe panta nord-estică a Dealului lui Vodă, pe promontoriul denumit La Chihan, la 1 km S de staţia C.F.R., în marginea cartierului Lunca Ciurei, s-au descoperit cîteva fragmente ceramice aparţinînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni B), începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.; pl. CLXIII/3,8) şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Semnalare I. Gugiuman, 1951. Cercetare N. Zaharia, 1954.

e) *Poiana din marginea pădurii.* În marginea drumului care traversează poiana situată la SE de sat, s-au găsit cîteva fragmente ceramice din pastă gălbuie, albă şi cenuşie, aparţinînd perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1955, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 903, 40.

f) *Mamelonul din faţa staţiei C.F.R.* Pe o mamelonare circulară situată pe panta sudică a Dealului Cetăţuia, în faţa staţiei C.F.R. Ciurea, s-au cules cîteva fragmente ceramice aparţinînd perioadei feudale timpurii (sec. XI—XII, pl. XXI/14) şi feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1953.

g) *Podişul de la Canton.* Pe podişul Ciurea, la 1,5 km nord-vest de staţia C.F.R., între canton şi cariera de nisip din apropiere, s-au descoperit cîteva fragmente de vase aparţinînd probabil La Tène-ului III, analoge celor din aşezarea dacică de pe dealul Bîrca-Ciurbeşti, situată la o distanţă de 2,5 km, şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1954.

h) *Baba Nicula* [23]. La circa 1 km NV de staţia C.F.R. Ciurea şi la 1 km N de satul Dumbrava, în lungul malurilor rîpoase ale Pîrîului Roşa, care trece pe lîngă cele cîteva case ale satului Baba Nicula, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd neoliticului timpuriu (cultura Criş), Hallstatt-ului timpuriu (pl. XXI/17, 26), La Tène-ului II de tip Lunca Ciurei cu resturi de vase bastarnice şi amfore stampilate greceşti, începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n. (?), pl. XXI/12,15—16; 18—19; CLXIII/4), perioadei feudalismului timpuriu (sec. XI—XIII, pl. XXI/20; CLXIII/5—6) şi feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII, pl. XXI/13).

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 904, 45, b.

i) *Tinoasa.* Pe o mică frîntură din terasa de 5—6 m dominînd malurile rîpoase ale Pîrîului Nicolina, în dreptul şoselei Tinoasa, s-au descoperit fragmente ceramice din neoliticul timpuriu (cultura Criş, pl. XXI/21—24 şi a ceramicii liniare de tip cu „capete de note muzicale", pl. XXII/1), din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni A), din La Tène-ul II de tip Lunca Ciurei (pl. XXI/25; XXII/2—7), în asociere cu o categorie de resturi ceramice din specia bastarnică (pl. XXII/8,13), din La Tène-ul III (pl. XXII/9—12) şi din perioada feudalismului tîrziu (sec. XVIII, pl. XXII/14—16).

Este de notat că acest punct se află la 1 km distanţă de Lunca Ciurei, pe malul opus al Pîrîului Nicolina, dincolo de Şesul Sturzoaei.

Cercetare N. Zaharia, 1951—1954, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 292, XXXIII, 1.

j) *Zane* [24]. În jurul cimitirului din sud-estul localităţii Zane, s-a descoperit o aşezare din care s-au cules fragmente ceramice aparţinînd neoliticului dezvoltat (fazele Cucuteni A şi B), Hallstatt-ului timpuriu (pl. XXII/17—18), La Tène-ului II cu fragmente de vase mari de factură hallstattiană şi bastarnice, în asociere cu resturi de amfore greceşti din pastă rozie cretoasă, analoge celor din aşezarea de la Lunca Ciurei (pl. XXII/19—20), La Tène-ului III

[23] Probabil tot pe acest loc, în 1874, cu ocazia amenajării şoselei judeţene, s-a descoperit un obiect de aur, neprecizat ca formă şi epocă, din care trei fragmente au fost trimise la MNA (Dos., MNA, 1874, f. 12; Arh. st. Buc., Min. Instr. Publ., dos. 2587/1874, f. 11—13).

[24] Aşezare localizată anterior pe teritoriul micului nucleu de sat Zane (N. Zaharia, *op. cit.*, în *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 905, 59).

www.cimec.ro

(?) (pl. XXII/28), începutului epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov, pl. XXII/21—25,29), perioadei prefeudale (etapa protodridu pl. XXII/26), precum şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Din cuprinsul aşezării provin şi numeroase lipituri de perete cu urme de nuiele.

Cercetare N. Zaharia şi Em. Zaharia, 1951, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 905, 59; *SCŞIaşi*, VII, 2, 1956, p. 45. Aşezare semnalată ulterior şi în *Dacia*, NS, III, p. 43.

k) *Rîpa şi Fîntîna de pe Podiş.* La circa 1/2 km SV de staţia C.F.R., în lungul rîpii din preajma unei fîntîni, s-au cules fragmente ceramice din neolitic (fază neprecizată a culturii Cucuteni), de la sfîrşitul epocii bronzului (cultura Noua, pl. XXII/27,30), de la începutul epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov, pl. XXIII/1,20), din perioada feudalismului timpuriu (sec. XII—XIII, pl. XXIII/18; CLXIII/7) şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI, pl. XXIII/3—17, 19, 22).

Pe acelaşi loc s-au descoperit lipituri de pereţi, resturi de vetre şi pietre arse.

Cercetare N. Zaharia, 1951, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 904, 45, c.

l) *Picioru Grani.* În lutăria de la poala Dealului Ciurei, situată în punctul denumit Picioru Grani, s-a descoperit o silişte cu resturi ceramice probabil din sec. IV e.n. şi din sec. XVII—XVIII (pl. XXIII/21).

Semnalare I. Gugiuman, 1951. Cercetare N. Zaharia, 1955, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 904, 45, d.

m) *Lunca Ciurei.* La circa 1,5 km S de staţia C.F.R. Ciurea, pe locul denumit Botul Chihanului, situat pe rama nordică a Dealului lui Vodă, între Şesul Tinoasa şi marginea nord-estică a satului Lunca Ciurei, în 1952, ca rezultat al cercetărilor arheologice de suprafaţă, s-a descoperit o întinsă aşezare din care s-au cules cîteva resturi de inventar litic, probabil paleolitic, şi foarte multe fragmente ceramice aparţinînd La Tène-ului II de aspect hallstattian (pl. XXIII/23—25, 27—29, 31; XXIV/3—16; XXV/1—22; XXVI/2—4; CLXIII/9—11, 14), în asociere cu resturi de vase bastarnice analoge celor descoperite în necropola de la Poeneşti [25], ca şi din alte părţi ale Moldovei şi ale R.S.S. Moldoveneşti (pl. XXV/5; XXVI/6—19, 21—25, 27, 30; CLXIII/12—13,15).

O categorie ceramică aparte o formează fragmentele de amfore asociate în acelaşi timp şi cu resturi de amfore greceşti, cu mînuşile stampilate (pl. XXIV/17—18; CLXIII/19) [26]. Din cele 145 de fragmente culese de pe suprafaţa cercetată, 139 provin din amfore rhodiene şi numai 6 aparţin altor centre de producţie, necunoscute. Resturile acestor amfore sînt lucrate din pastă cretoasă, de culoare galben-rozie sau alb-gălbuie, un singur fund diferind prin pasta densă nisipoasă şi prin culoarea roşie-violacee.

Ceramicii de import îi aparţin şi trei fragmente de vase greceşti din pastă fină, neagră cu luciu metalic.

Un aspect cu totul deosebit îl prezintă cele cîteva fragmente de vase în a căror pastă intră o mare proporţie de grafit. Pereţii acestora sînt groşi, de culoare plumburie, şi cu exteriorul decorat cu striuri verticale neregulate (pl. XXVI/1).

Printre resturile ceramice descoperite în această aşezare se găseşte şi un fragment de obiect din argilă, de secţiune rectangulară şi prevăzut cu o perforaţie incompletă (pl. CLXIII/17), neprecizat ca utilizare.

La Tène-ul III este reprezentat prin puţine fragmente de vase lucrate la roată, din pastă cretoasă cenuşie sau gălbuie (pl. XXIII/26; XXVI/26, 28—29; CLXIII/16,18), asociate cu resturi de amfore (pl. XXVI/20).

Din perioada prefeudală este un singur rest dintr-o margine de borcan cu buza alveolată, aparţinînd probabil culturii Hlincea.

Perioada feudalismului timpuriu este reprezentată printr-un fragment de borcan de tip Răducăneni (sec. XI—XII, pl. XXVI/31), iar perioada feudalismului tîrziu prin fragmente de vase din sec. XVIII.

Pe acelaşi loc s-a mai descoperit şi o fusaiolă plată fragmentară, lucrată dintr-un ciob roşu (pl. CLXIII/20), bucla unei catarame de fier (pl. XXVI/32), precum şi fragmente dintr-un cuţit (pl. XXVI/33). Numeroase lipi-

[25] Radu Vulpe, *op. cit.*, în *Materiale*, I, 1953, p. 310 şi urm.; idem, *Le problème des bastarnes à la lumière des découvertes archéologiques en Moldavie*, în *Nouvelles études d'histoire*, 1955, p. 103 şi urm.; G. B. Fedorov, *Arheologia din R. S. S. Moldovenească privind mileniul I al e.n.*, în *SCŞIaşi*, VIII, 1957, 1, p. 160; idem, *Rezultatele şi problemele principale ale cercetărilor arheologice din nord-vestul U.R.S.S. referitoare la primul mileniu al e.n.*, în *SCIV*, X, 1959, 2, p. 375; idem, *Население Прутско-Днестровского междуречья*, în *MIA*, 89, 1960, p. 54; vezi şi M. A. Romanovskaia, *Селище Лукашевка*, în *SA*, 3, 1962, p. 296.

[26] Aşezarea şi în special această categorie ceramică au fost prezentate într-o comunicare la Filiala Iaşi a Academiei în 1953 de către D. Tudor în colaborare cu N. Zaharia şi Emilia Zaharia; în acelaşi an D. Tudor a comunicat Academiei însemnătatea acestei descoperiri (D. Tudor, *Amfore elenistice descoperite în adîncul teritoriului R.P.R.*, în *SRIR*, I, 1954, p. 81—88).

www.cimec.ro

turi de perete, pietre, oase şi bucăţi de zgură, dintre care unele metalice, sînt împrăştiate pe suprafaţa ogoarelor, în cuprinsul unor pete ovale, de culoare cenuşie. Pe acest loc în 1954 s-a efectuat un sondaj stratigrafic [27].

Cercetare N. Zaharia şi Emilia Zaharia, 1952, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 292, XXXIII, 1.

18. Cîrjoaia, com. Cotnari (jud. Iaşi)

a) *La Bivolărie.* Din rîpa de pe stînga Pîrîului Cîrjoaia, aproape de debuşeul acestuia în Bahlui, lîngă Gospodăria din marginea estică a satului, loc denumit La Bivolărie, s-au cules fragmente ceramice din Hallstatt, din La Tène-ul II şi eventual din La Tène-ul III, uneori cu urme de pictură roşie (pl. XXVII/1—4), dintre care unele analoge cu cele descoperite pe Dealul Bîrca-Ciurbeşti, din perioada prefeudală (etapa protodridu), precum şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI, pl. XXVII/5—7, şi sec. XVII).

Pe acelaşi loc s-a descoperit şi un fragment din lama unui cuţit de fier (pl. XXVII/10).

Cercetare N. Zaharia şi Dan Teodor, 1958.

b) *Pe pîrîu, în vatra satului.* În marginea sudică a satului, în malul înalt din stînga Pîrîului Cîrjoaia, s-au identificat două gropi de bordeie secţionate de o rîpă. De pe fundul uneia din aceste gropi, adîncă de 1,5 m, s-au cules cîteva resturi de borcane lucrate la roată, din sec. XII—XIII (pl. XXVII/8); din dărîmăturile aceloraşi maluri provin şi alte cîteva fragmente ceramice din pastă cenuşie şi cenuşie-negricioasă din sec. XV (pl. XXVII/9, 11) şi sec. XVIII (pl. XXVII/12).

Cercetare N. Zaharia şi Dan Teodor, 1958.

19. Cîrlig, com. Popricani (jud. Iaşi)

a) *Vatra satului* [28]. Pe suprafaţa interfluviului format de Pîrîul Cîrlig cu Pîrîul Ciric, la circa 100 m sud de biserică, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice, dintre care unele în cuprinsul unor cenuşare, iar altele în porţiunea mai joasă, dinspre şes. Aceste fragmente aparţin neoliticului timpuriu (cultura Criş, pl. XXVII/13,17), sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua, pl. XXVII/14—16,18—23; CLXIII/21—23; CLXIV/1—5) şi probabil La Tène-ului II.

Verificare N. Zaharia, 1954, *SCŞIaşi*, Secţ. III, VII, 1956, fasc. 2, p. 10.

b) *La N de sat.* Pe pantele estice ale Dealului Cîrlig, la 1 km nord de sat, s-au cules cîteva fragmente ceramice care par să aparţină sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua), precum şi un fragment dintr-o lamă de silex albăstrui patinat. Aceste resturi se găsesc sub formă de împrăştieri distanţate, fără a se putea preciza locul unei aşezări.

Cercetare N. Zaharia, 1956.

c) *Dealu lui Popa Ioan.* La nord-est de sat, pe o frîntură de podiş de sub muchia nordică a Dealului Cîrlig, într-o poziţie dominantă, în ţărîna rezultată din săpăturile unor tranşee vechi s-au descoperit aşchii şi lame de silex patinat, aparţinînd paleoliticului final şi fragmente ceramice din neoliticul timpuriu (fază neprecizată), de la sfîrşitul epocii bronzului (cultura Noua) şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI).

Cercetare N. Zaharia, 1958.

20. Cogeasca Veche, com. Leţcani (jud. Iaşi) [29]

a) *La Lutărie.* Pe poala sudică a Dealului Crucii, denumit şi Dealul Ruşilor, în lutăria de lîngă Iazul Cogeasca, s-a descoperit o aşezare din care s-au cules numeroase fragmente ceramice aparţinînd neoliticului timpuriu (cultura Criş) şi dezvoltat (fazele Cucuteni A şi B, pl. XXVIII/1—8), secolului III e.n. şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII).

[27] M. Petrescu-Dîmboviţa şi colaboratori, *Şantierul arheologic Truşeşti*, capitolul *Lunca Ciurei* redactat de A. Niţu, în *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 183 şi urm.

[28] Pentru cercetările de suprafaţă de pe acest loc vezi: C. Cihodaru, R. Vulpe, R. Petre, Şt. Kiss, *Cercetările arheologice de la Şuletea şi Bîrlăleşti (r. Murgeni)*, în *SCIV* II, 1951, 1, p. 228; *Recunoaşteri arheologice în Valea Jijiei şi a Bahluiului*, capitol redactat de A. Niţu, în *SCIV*, III, 1952, p. 32. Pentru descoperirile de la sfîrşitul epocii bronzului de pe acest loc vezi şi M. Petrescu-Dîmboviţa, *Contribuţii la problema sfîrşitului epocii bronzului şi începutului epocii fierului în Moldova*, în *SCIV*, IV, 1953, 3—4, p. 445 şi fig. 3, 1—2).

[29] M. Petrescu-Dîmboviţa (*op. cit.*, IV, 1953, 3—4, p. 446) menţionează descoperiri de la sfîrşitul epocii bronzului la sud de sat, fără alte precizări.

www.cimec.ro

În cuprinsul aceleiași lutării s-au mai găsit : un fragment dintr-o lamă de silex nepatinat, un împungător de os, un corn de bovideu, precum și un fragment din cutia craniană a unui schelet omenesc, cu aspect de vechime.

Semnalare I. Gugiuman, 1950. Cercetare N. Zaharia, 1952, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 903, 41, b.

b) *La Moară* (*Dealul Ruşilor*). La jumătate km est de sat, pe suprafața în pantă a unui hîrtop cu largă deschidere spre fostul iaz Cogeasca, loc denumit La Moară, s-au descoperit fragmente ceramice de la sfîrșitul epocii bronzului (cultura Noua), dintre care unele par să indice legături cu grupul Costișa-Belopotok anterior culturii Noua (pl. XXIX/1—2,4), din Hallstatt (pl. XXIX/3), probabil din La Tène-ul II (pl. XXIX/10; CLXIV/6), de la începutul epocii migrațiilor (sec. IV e.n., pl. XXIX/5—9,12,14—16,18), printre care și unele care par să aparțină unei perioade mai noi (sec. V e.n.), din perioada feudalismului timpuriu (sec. XI—XII) și dezvoltat (sec. XVII—XVIII, pl. XXIX/17, 19—30).

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 903, 41, e.

c) *Poarta Hăsnășenilor*. Pe suprafața netedă a platoului din marginea sud-vestică a satului, în stînga drumului care duce spre Hăsnășeni, s-a descoperit o așezare din care s-au adunat fragmente ceramice aparținînd sfîrșitului epocii bronzului (cultura Noua), începutului epocii migrațiilor (sec. IV e.n.) și perioadei feudale timpurii (sec. XI—XIII).

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 903, 41, a.

d) *La Coșere*. Pe muchia dealului situat la sud-vest de sat, în locul denumit La Coșere, s-a descoperit o așezare din care s-au cules fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni B, pl. XXIX/31) și de la sfîrșitul epocii bronzului (cultura Noua, pl. XXX/1—5).

Cercetare N. Zaharia, 1954.

e) *La Bedreag*. La Țarina din vestul satului, în livada de lîngă pădurea Bedreag, s-au descoperit cîteva frag-i mente ceramice, dintre care unele provenind din vase de la începutul Hallstatt-ului.

Semnalare I. Gugiuman, 1951.

f) *La Podiș*. Pe o suprafață dreptunghiulară cu pante rîpoase, izolată oarecum din podișul de pe Dealul Cruci (Dealul Ruşilor), aproape de cărarea care duce de la Lețcani spre Cogeasca Veche, s-au cules numeroase fragmente ceramice din La Tène-ul III, analoge celor descoperite la Dealul Bîrca-Ciurbești (pl. XXIX/13; XXX/6, 11, 13, 14), și din perioada corespunzătoare provinciei Dacia (sec. III e.n., pl. XXX/7—10, 15, 19; CLXIV/7—9).

O gresie prismatică este prevăzută cu cîte o șănțuire îngustă pe două din suprafețele active (pl. XXX/18)

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 903, 41, d.

g) *La Fîntîna Lungului*. Pe panta sud-estică a Dealului Crucii, aproape de Fîntîna Lungului, la circa 10 m înălțime față de șesul Bahluiului, pe suprafața unor mamelonări produse prin alunecările de pantă, s-au descoperit fragmente ceramice din neoliticul timpuriu (cultura Criș, pl. XXX/16—17), de la sfîrșitul bronzului sau eventual de la începutul Hallstatt-ului (pl. XXX/12), de la începutul epocii migrațiilor (sec. IV e.n.) și din vremea culturii Hlincea (pl. XXX/20).

Numeroasele lipituri de perete descoperite în cuprinsul acestei așezări păstrează urme de nuiele subțiri.

Cercetare N. Zaharia, 1953.

h) *Dealul Movilenilor*. Pe panta vestică a Dealului Movilenilor, nu departe de Iazul Cogeasca, s-au descoperit cîteva aşchii de silex; dintre acestea, una cu vernis gălbui și retușe laterale ar putea aparține paleoliticului mijlociu, iar altele cu ușoară patină albăstrie sînt din paleoliticul superior (aurignacian final).

Cercetare N. Zaharia, 1953.

21. Cornești, com. Miroslava (jud. Iași) [30]

a) *Boaghea*. La nord-vest de sat, pe pantele nord-estice ale piciorului Dealului Cotomănoaei, care se detașează din Dealul Podișului către sud-est, spre valea Boaghea, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice corodate de la sfîrșitul Hallstatt-ului, de la începutul epocii migrațiilor (sec. IV e.n.), ca și din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1952, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 293, XXXV, 1—2; *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 903, 42, a.

[30] Un alt punct cunoscut în preajma acestei localități este cel din coada iazului Ezăreni, cu resturi de locuire din sec. XVII—XVIII, atribuit anterior localității Dancaș (*SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 904, nr. 44).

www.cimec.ro

b) *Vatra Satului.* La gura văii Boaghea, larg deschisă în marginea nord-estică a satului, prin desfundarea şanţurilor şoselei s-a scos la iveală o pătură de depuneri cenuşoase cuprinzînd numeroase fragmente ceramice de la sfîrşitul epocii bronzului (cultura Noua), de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.), precum şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII). Resturile arheologice se găsesc dispersate pînă în marginea vetrei unui fost iaz (Iazul Vetrei) din care nu au rămas decît urmele iezăturii.

Cercetare N. Zaharia, 1952, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 293, XXXV, 3; *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 903, 42, b/

22. **Costeşti-Tg. Frumos** (jud. Iaşi)

a) *Pietrăria din Valea Haznei* [31]. La 1 km nord-est de Criveşti, pe pantele estice ale Dealului Pietrăriei (D. Viei), în apropierea carierelor de piatră s-au cules fragmente ceramice de neoliticul timpuriu (cultura Criş), din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni A), de la sfîrşitul epocii bronzului şi eventual începutul Hallstatt-ului (pl. XXX/21—25; XXX/1), în asociere cu un fragment de cosor (Krummesser) din şist verzui şi probabil, din perioada cores. punzătoare provinciei Dacia (sec. II—III, pl. XXXI/2—8).

Anterior în cuprinsul carierei de piatră de pe acest loc s-au descoperit două tezaure de monede romane imperiale de argint [32].

Cercetare N. Zaharia şi Emilia Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 903, 43, e.

b) *La Cier* [33]. În locul denumit Cier, situat în preajma satului, s-au descoperit numeroase lipituri şi resturi de vase aparţinînd neoliticului dezvoltat (fază cucuteniană neprecizată).

Cercetare Corneliu Mateescu şi N. Zaharia, 1954.

c) *Vatra satului.* Atît pe terenul din jurul Şcolii generale, cît şi pe pantele estice ale dealului, în lungul văii şi mai ales în grădina de zarzavat a şcolii, s-au cules numeroase fragmente de vase cucuteniene din fazele A şi B, precum şi de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.). În aceeaşi aşezare, în 1943 s-a efectuat o săpătură într-o necropolă de incineraţie, dezvelindu-se un număr de morminte din sec. IV—V e.n.

Cercetare Corneliu Mateescu şi N. Zaharia, 1953.

23. **Cotnari** (jud. Iaşi) [34]

a) *Vatra satului.* Pentru stabilirea vechimii aşezării feudale de la Cotnari, s-au cercetat sectoarele satului din preajma bisericii lui Ştefan cel Mare, din jurul ruinelor bisericii catolice şi ale curţii lui Despot Vodă, precum şi rîpa de la poala vestică a Dealului lui Baltă.

În preajma bisericii lui Ştefan Vodă s-au descoperit fragmente de vase şi cahle, din sec. XV—XVI (pl. XXXI/9—11,13—15,17, 20; XXXII/7,10), analoge celor descoperite la Curtea Domnească-Iaşi şi Suceava, sau în aşezările de la Galata, Aroneanu, Podu Iloaie etc., şi din sec. XVII—XVIII (pl. XXXI/12, 16, 18, 22—23; XXXII/1,5,8,11).

Numeroase lipituri de perete cu urme de pari şi de nuiele, fragmente din conducte de apă cu interiorul uneori smălţuit, precum şi bucăţi de zgură metalică completează inventarul descoperit în acest punct al aşezării.

[31] Aşezarea publicată anterior ca aparţinînd localităţii Criveşti (N. Zaharia, *op. cit.*, în *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 903). Pentru cercetările mai vechi de pe teritoriul acestei localităţi vezi: C. Mătasă, *Dacia*, VII—VIII, 1937—1940, p. 37; C. Mateescu, în *RPAN*, II—III, 1940, p. 63 şi urm.; V. Ciurea, *Muzeul Fălticenilor. Contribuţii la preistoria jud. Baia, staţiunea Costeşti*, Fălticeni, 1938.

[32] O parte dintr-unul din aceste tezaure s-a publicat anterior (D. Tudor, *Tezaurul de denari imperiali romani de la Munteneşti*, în *SCŞIaşi*, III, 1954, 3—4, p. 386).

[33] În această aşezare s-au efectuat sondaje de către V. Ciurea în 1937 şi 1939 şi de către C. Mătasă în 1939. Săpături sistematice au avut loc în 1943 sub conducerea Ecat. Vulpe. Toate aceste lucrări sînt menţionate, *op. cit.*, în *RPAN*, 1942 şi 1943, p. 37—38.

[34] Pentru unele descoperiri de la Cotnari vezi Th. Burada, *Satul Cotnari*, în gazeta *Evenimentul*, 11. IV.1938; Const. Moisil, *Produsele industriei preistorice*, în *BCMI*, 1911, IV, 13, p. 84; O. Tafrali, în *AArh*, 9—10, 1933—1934, p. 54 (un vas de bronz cu capac); B. Slătineanu, *Ceramica de la Cotnari*, în *Revista Fundaţiilor*, octombrie 1938; *Repertoriul monumentelor de artă din timpul lui Ştefan cel Mare*, Bucureşti, 1958; Corina Nicolescu, *La céramique roumaine émaillée du moyen-âge à la lumière des dernières recueilles byzantines*, în *Byzantino-Slavica*, XXXI, 1960, 2, p. 14, pl. 11. De asemenea, pentru valul de pămînt ce trece pe lîngă această localitate vezi V. Christescu, *Istoria militară a Daciei romane*, p. 164 şi P. Polonic, Acad. Rom., ms., nr. 22/1940, vol. III, caet 3, fila 12, iar pentru descoperirea de monede şi bulgări ştampilaţi de aur, cf. Const. Moisil, *BSNR*, XVII, 41—42, 1922, p. 59.

www.cimec.ro

În sectorul din jurul ruinelor bisericii catolice şi al curţii lui Despot Vodă [35], ca şi în rîpile deschise pe aceeaşi pantă a dealului, în jurul acestor ruini s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua, pl. XXXI/21; XXXII/2—3,6), Hallstatt-ului, începutului epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov, pl. XXXII/4) şi perioadelor feudalismului timpuriu (sec. XIII—XIV, pl. XXXII/9) şi dezvoltat (sec. XV—XVI şi XVII—XVIII).

b) *Ţiglele lui Baltă.* Pe dealul denumit Ţiglele lui Baltă şi Dealul Ţiglăelor, de pe cele trei mamelonări înşiruite pe culmea sa s-au adunat aşchii de menilit şi silex patinat, precum şi numeroase lame microlitice aparţinînd probabil paleoliticului final, precum şi resturi ceramice de la începutul epocii bronzului (faza Folteşti-Schneckenberg, pl. XXXII/15,17) şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI). Pe lîngă acestea s-au găsit şi bucăţi mari sau mărunţite de lipituri de perete şi din vetre, uneori sub formă de plachete, împrăştiate sporadic pe suprafaţa dealului.

În deschiderile unor săpături de carieră, prin care s-a distrus temelia unei zidării de piatră, dintr-o vreme neprecizată, s-au putut identifica două pături de depuneri cu resturi arheologice corespunzînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni A şi B) şi sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua), depuneri separate prin lespezi plate de piatră şi printr-o slabă depunere de sol negru nisipos.

Pe versantul vestic al aceluiaşi deal, s-au cules fragmente de vase şi de cahle din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI, pl. XXXIII/2,6), analoge celor descoperite la Hîrlău, şi din sec. XVII—XVIII (pl. XXXII/14).

În preajma unor gropi de lut s-a descoperit un capăt de femur omenesc cu aspect de vechime.

Cercetare N. Zaharia şi Em. Zaharia, 1957. Pentru resturile paleolitice vezi N. Zaharia, *op. cit.*, *AM*, I, 1961, p. 32, a.

c) *Şesul Ţiglăului* [36]. Pe poala sudică a Dealului lui Baltă, la 0,5 km SE de sat, în marginea şesului Bahluiului, pe locul denumit Şesul Ţiglăului, în săpăturile unor tranşee vechi din apropierea drumului care duce spre sat, s-au descoperit cîteva fragmente ceramice aparţinînd perioadei de tranziţie de la neolitic la începutul epocii bronzului (faza Horodiştea-Folteşti), Hallstatt-ului (pl. XXXII/17; XXXIII/5, 7, 12), începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n. pl. XXXIII/1) şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XV, XV—XVI şi XVII—XVIII). Se pare că acesta este punctul în care, anterior, s-au descoperit două celturi şi două săgeţi de bronz cu trei muchii.

Cercetare N. Zaharia şi Emilia Zaharia, 1957.

d) *La Podul de Lemn.* În malul stîng al Bahluiului şi în apropierea podului de lemn situat la 200 m nord de staţia C.F.R., la o adîncime de 0,20 m, în solul ars, amestecat cu cărămizi şi oase de animale, s-au descoperit resturi de vase din pastă portocalie din sec. XV—XVI (pl. XXXII/12—13).

La 100 m spre sud de acest punct, în acelaşi mal, şi la 1,60 m adîncime, sub nivelul şesului, s-a descoperit o parte din scheletul unui animal de talie mare (probabil cerb), sub care s-au găsit fragmente de vase atipice din vremea orînduirii comunei primitive.

Cercetare N. Zaharia şi I. Gugiuman, 1957.

e) *La Via Veche.* În partea nord-estică a satului, pe terenul Gospodăriei viticole, loc denumit La Via Veche, s-au descoperit fragmente ceramice din neolitic (fază neprecizată), din Hallstatt (pl. XXXIII/3), precum şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XV şi XVII—XVIII, pl. XXXIII/4).

Cercetare Al. Andronic şi Emilia Zaharia, 1957.

f) *Podu lui Ştefan Vodă.* În dreapta drumului ce duce spre satul Buhalniţa, pe ogoarele din apropierea Podului lui Ştefan Vodă, s-au cules cîteva fragmente ceramice dintr-o fază neprecizată a comunei primitive (pl. XXXIII/8) şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XV, pl. XXXIII/10, şi sec. XVII).

Cercetare Al. Andronic şi Emilia Zaharia, 1958.

g) *Dealul Cătălina* [37]. La 1 km vest de sat, pe platoul cu margini abrupte situat pe dealul Cătălina de unde privirea domină întreaga regiune, s-a descoperit o aşezare întărită, întinzîndu-se pe o suprafaţă de circa 4,5 hectare. Atît valul cît şi şanţul sînt relativ bine păstrate, denivelările lor atingînd pe alocuri circa 3 m înălţime.

[35] Unele informaţii asupra altor vechi zidării au fost aduse de către V. N. Drăghiceanu, *Antichităţile din Cotnari*, în *BCMI*, XXVII, 1934, p. 37—38); idem, *Cercetări noi la Cotnari* (*BCMI*, XXVIII, 1935, 84, p. 77).

[36] Pentru aceste descoperiri cf. Const. Moisil, *BCMI*, IV, 1911, fasc. 13, p. 84, precum şi unele informaţii transmise de I. Nestor şi D. Berciu pentru repertoriul arheologic al Academiei.

[37] Este posibil ca de pe acest loc să provină şi o statuetă de bronz a lui Apollon, descoperită în 1834 sau 1835 în fosta vie a lui Statakiu, precum şi alte resturi de locuire cucuteniană, din a doua etapă a fierului şi din perioada feudală timpurie, dintre care unele s-au găsit prin sondajele lui D. Butculescu, 274/D *MMB* şi 274/B, 54—55; V. Tufescu, în *BSRG*, LVI, 1937, p. 184; *Epoca*, 3 iunie 1911; P. Polonic, Acad. Rom., ms. nr. 22/940, vol. III, caiet 2, fila 57. Vezi, de asemenea, pentru descoperirile cucuteniene de pe Dealul Zlodica, M. Herovanu, *CNA*, XVII, 1943, p. 183 şi urm. În afară de aceste sondaje, tot pe teritoriul comunei Cotnari, s-au făcut unele cercetări mai vechi şi la Cepleniţa (Const. Moisil, *op. cit.*, în *BCMI*, 1909, ianuarie-martie, p. 118).

www.cimec.ro

În afara şi în interiorul acestui loc întărit, s-au cules piese litice din paleoliticul superior şi fragmente ceramice neolitice (faza Cucuteni A), masate în lungul marginii estice a podişului şi mai puţine în cuprinsul aşezării. Aceleiaşi vremi i se pot atribui şi cîteva podine de locuinţe, descoperite în parte prin exploatarea nisipului, la adîncimi variind între 0,20 şi 0,25 m.

Alte numeroase resturi de vase aparţin perioadei tîrzii a epocii halstattiene (pl. XXXIII/11,13—18,20; XXXIV/1—7).

Fragmentele ceramice de tradiţie hallstattiană, descoperite în această aşezare întărită, aparţin unei faze de locuire anterioare celei de la Lunca Ciurei şi prin analogie cu resturile ceramice corespunzătoare din aşezarea de la Butuceni (R.S.S. Moldovenească) datează probabil din sec. IV—III î.e.n. [38].

Ceramica de import este reprezentată prin fragmente de amfore mari cu corpul globular (pl. XXXIII/21). Din aceeaşi grupă şi perioadă pare să facă parte şi un fragment de vas fin de culoare neagră, avînd exteriorul acoperit cu lustru negru intens, probabil de origine grecească. La Tène-ului III îi aparţin puţine fragmente de vase analoge celor descoperite la Costeşti şi datate la sfîrşitul La Tène-ului III (pl. XXXIII/22).

La circa 300—400 m sud de această aşezare, pe suprafaţa plată a unei trepte mai coborîte a dealului, într-o groapă din care s-a dezrădăcinat un arbore, s-au descoperit cîteva fragmente de vase din pastă poroasă, de culoare gălbuie, precum şi altele din pastă fină olive, care aparţin La Tène-ului III, iar din ţărîna săpăturii s-au cules cîteva fragmente de oase calcinate.

Pe ogoarele din cuprinsul aşezării s-au descoperit şi fragmente de vase aparţinînd sec. XVII—XVIII.

În pămîntul aruncat din săpăturile carierelor de nisip şi piatră s-au descoperit bucăţi mari de zgură metalică, numeroase lipituri arse de pereţi, precum şi o mare cantitate de oase de animale.

Semnalare I. Gugiuman şi N. Barbu, 1950. Cercetare N. Zaharia, 1956. Verificat de colectivul Muzeului de istorie a Moldovei, 1957. Pentru resturile paleolitice, *AM*, I, 1961, p. 32,38, b.

24. **Cristeşti, com. Holboca** (jud. Iaşi)

a) *În Braniştе.* Pe întinsul şes al Braniştei, la circa 1,5 km SE de sat, în Lunca Ţuţorei, pe unul din grindurile dintre Bahlui şi Jijia, acoperit prin aluvionări recente (după sec. XVI), cu ocazia săpării canalului pentru conducta de alimentare a Iaşilor cu apă din Prut s-a descoperit o aşezare din care s-au cules fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni A), din La Tène-ul III sau eventual din perioada corespunzătoare provinciei Dacia şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVI—XVII).

În ţărîna rezultată din săpăturile pentru conductă s-au găsit numeroase fragmente de lipituri arse şi pietre.

Din informaţiile lucrătorilor de pe şantier, reiese că în acelaşi loc s-au distrus şi cîteva morminte cu schelete în poziţie creştină. Într-unul din aceste morminte s-a descoperit o monedă de argint de la Sigismund al III-lea, din emisiunea anului 1590.

Ulterior, pe unele grinduri cuprinse între meandrele de divagare răsfirate pe mari distanţe în Şesul Vladnicului, s-au descoperit şi alte trei silişti din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVI—XVII).

Cercetare N. Zaharia şi Emilia Zaharia, 1956.

b) *La Podul de Fier, canton 202.* La circa 300—400 m sud de sat, într-o ravină care secţionează terasa inferioară a interfluviului Jijia-Bahlui, s-au descoperit două vetre distruse şi cîteva fragmente ceramice hallstattiene atipice, unul singur din specia brun-cărămizie avînd analogii cu cele descoperite în aşezarea Cătălina-Cotnari şi datate în sec. IV—III î.e.n., precum şi din sec. III e.n., dintre care se remarcă o margine de urnă de tip Poeneşti, cu vopsea roşie pe ambele feţe.

Ulterior, la circa 400 m de acest punct, în cuprinsul unei movile plate, distruse prin arătură adîncă, s-au descoperit trei amfore romane din aceeaşi vreme.

Cercetare N. Zaharia, 1956.

c) *Dealul Zăvoiului.* Pe un promontoriu al terasei inferioare din stînga Bahluiului, la 2 km E de Holboca şi la 1,5 km SV de Cristeşti, promontoriu care poartă numele de Dealul Zăvoiului, s-au descoperit fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni A), din secolul III e.n., cu resturi de amfore cu vopsea roşie, de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.), dintre care unul cu decor stampilat în formă de palmete.

[38] G. B. Fedorov, *op. cit.*, în *MIA*, 89, 1960, p. 25.

www.cimec.ro

Pe acelaşi loc, în malurile unei rîpi deschise, între Dealul Zăvoiului (Dealul Cristeşti) şi Dealul Covaş, încă din anul 1943, cu ocazia nivelării şoselei Iaşi-Ungheni, s-au distrus cîteva morminte, despre care abia după trecere de cîţiva ani s-au obţinut oarecare informaţii.

În 1955, în aceeaşi rîpă, în mod întîmplător s-a descoperit un mormînt sarmatic [39]. În urma unei săpături de salvare s-a constatat că scheletul era orientat NNV 345° — SSE 165°, întins pe spate, cu braţele pe lîngă corp, conţinînd un inventar redus, constînd dintr-un ulcior mic de argilă lucrat cu mîna, situat la dreapta craniului, o mărgică prismatică de agat de culoare cafenie, în dreptul vertebrelor cervicale, patru perle de calcit alb-vineţiu, în dreptul coastelor, la cot şi falangele mîinii, alături de o perlă de sticlă verde şi o fusaiolă lîngă laba mîinii drepte (pl. XXXIV/15; CLXIV/18). În lungul gangurilor rozătoarelor s-a mai descoperit o mărgică tubulară din sticlă verde, imitaţie bună de smarald, alta rotundă din aceeaşi pastă sticloasă şi o perlă din carneol.

Este de remarcat că resturile unei aşezări foarte bogate în materiale arheologice din acecaşi vreme se găsesc la circa 300 m mai spre vest, în raza satului Holboca.

Cercetare N. Zaharia şi Emilia Zaharia, 1953.

d) *La N de Staţia C.F.R.* Pe terasa inferioară a Jijiei, la 200 m nord de staţia C.F.R., cu ocazia unor săpături pentru nivelarea şoselei executată în 1942, s-au distrus mai multe morminte aparţinînd începutului epocii migraţiilor. Sesizîndu-se Muzeul de antichităţi din Iaşi, s-a putut salva în parte un singur mormînt conţinînd un schelet orientat N—S. Din inventarul acestui mormînt făcea parte, printre altele, un vas din pastă fină (pl. XXXIV/11), aparţinînd grupului Sîntana de Mureş-Cerniahov.

Cercetare colectivul şantierului Valea Jijia 1951. Raport A. Niţu, *SCIV*, III, 1952. Verificare N. Zaharia, 1956.

25. **Criveşti, com. Strunga** (jud. Iaşi)

a) *Rîpa de la Şipot* [40]. În marginea nordică a satului, atît pe platoul din dreptul bisericii şi a Curţilor Buhuşoaei cît şi pe un pinten al dealului, care pătrunde în sat, în dreptul unui şipot cu debit mare, s-au cules foarte multe fragmente ceramice aparţinînd neoliticului timpuriu [41] (cultura Criş, pl. XXXIV/9—10, 12—13), Hallstatt-ului (pl. XXXIV/17—18) şi începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n., pl. XXXIV/16).

Resturi de locuire din fazele mai sus menţionate se observă şi în depunerile de mîluri din malurile rîpei deschise de apele torenţiale la circa 200 m N de Şipot, unde, în livezile şi grădinile fostei curţi a Buhuşoaei se află biserica satului, monument din sec. XVII, cu morminte acoperite cu pietre funerare, pe care se mai păstrează inscripţiile slavone. În jurul acestui monument s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd neoliticului timpuriu şi dezvoltat, Hallstatt-ului, La Tène-ului cu elemente de tip bastarnic (pl. XXXIV/14) şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII, pl. XXXV/1,3; CLXIV/15).

În acelaşi loc s-a descoperit şi o fusaiolă fragmentară (pl. XXXV/2).

Cercetare N. Zaharia, 1954.

b) *Pe pîriu.* În marginea sud-estică a satului, în urma unui puhoi, în albia Pîrîului Criva s-a descoperit o cruce de piatră cu inscripţie slavonă şi decorată cu motive astrale. Locuitorii au înfipt această cruce lîngă şosea, aproape de locul unde a fost găsită.

Cercetare N. Zaharia, 1954.

c) *La Cetate* [42]. În marginea sud-vestică a satului, pe un picior plat al podişului denumit Dealul Cetăţii, izolat în parte şi prin eroziune, se află o mică întăritură de pămînt, înconjurată cu val şi şanţ. Forma acesteia este oval-alungită, cu tendinţa de a deveni poligonală, cu axul mare de circa 80—90 m şi cu cel mic de aproximativ 40—50 m. Şanţurile sînt destul de evidente şi au o întrerupere spre sud-est, unde se face legătura cu podişul.

[39] Descoperire semnalată de către I. Donisă şi A. Saraiman de la Secţia de geografie a Universităţii „Al. I. Cuza" din Iaşi.

[40] Acest punct, sub denumirea de Podişul de deasupra satului Găureana, cu menţiunea în plus că cuprinde şi resturi de vase din La Tène-ul II, a fost atribuit anterior teritoriului satului Găureana (*SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 903, 43 a).

[41] În afară de resturile ceramice de tip Criş, pe acest loc s-au mai semnalat şi altele aparţinînd culturii ceramicii liniare (cf. N. Zaharia, *op. cit.*, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 903). Semnalat ulterior şi de Eug. Comşa, în *Dacia*, N.S., III, 1959, p. 44.

[42] Pentru această „cetate" vezi Odobescu, *Cest.*, VII, 94; Vl. Dumitrescu şi colaboratori, *Hăbăşeşti*, 1950, în *SCIV*, II, 1951, p. 93.

www.cimec.ro

O ravinare care a surpat o porțiune din valul și șanțul de pe latura estică a scos la iveală o săpătură de bordei de pe vatra căruia s-au cules fragmente ceramice din Hallstatt sau eventual din La Tène-ul II (pl. XXXV/4—5, 7, 10—11).

Mai multe fragmente de lipituri arse, pietre dispuse sub formă de pavaj, cărbuni, oase și cenușă indică o pătură de cultură bine individualizată.

Un tranșeu vechi, traversînd în lung suprafața delimitată prin șanțuri, a scos la iveală cîteva fragmente ceramice aparținînd perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII), zăcînd într-o pătură adîncă de 0,25—0,35 m față de suprafața solului.

După elementele ceramice descoperite, se poate presupune că această cetate face parte din seria cetăților de pămînt hallstattiene tîrzii de pe teritoriul Moldovei.

Cercetare C. Cihodariu, 1951 și N. Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 903, 43, b.

d) *La Holm*[43]. În marginea sud-estică a satului, pe Holmul cuprins între pîraiele Criva și Găureana, terminat cu un mic platou, distrus în cea mai mare parte prin exploatarea nisipului și a pietrei de carieră, s-au cules două fragmente de lame microlitice din rocă menilitică, aparținînd probabil sfîrșitului paleoliticului, și foarte multe fragmente ceramice din faza Cucuteni A—B (pl. XXXVI/1—4, 6—9), pictate în stilurile α_1, β_1 γ_1 și γ_2, în asociere cu elemente ceramice de tip Cucuteni C (pl. CLXIV/13), precum și din Hallstatt.

Cercetare H. Dumitrescu, 1950 și N. Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 903, 43, c.

e) *Interfluviul Criva-Haina.* La jumătate km est de sat, pe poala pantei cuprinsă în interfluviul format din pîraele Criva și Haina, de pe suprafața ogoarelor s-au cules mai multe fragmente ceramice aparținînd neoliticului timpuriu (cultura Criș și a ceramicii liniare), sfîrșitului epocii bronzului și eventual începutului Hallstatt-ului, precum și perioadei feudale tîrzii (sec. XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1954.

f) *La Hîrtop-spre Budăi.* În partea dreaptă a drumului care duce din Criveşti spre Movileni, la vest de carierele de piatră, pe mamelonările unui hîrtop cu mai multe etaje de alunecare, ca și pe marginea podișului din stînga pîrîului Criva, s-au descoperit cîteva aşchii din silex cu patină și vernis avansat, probabil din paleoliticul mijlociu, precum și mai multe fragmente de vase din neoliticul dezvoltat (fazele Cucuteni A (?): pl. XXXV/17 și A—B, stilurile α_1 și β_1: pl. XXXVI/5; CLXIV/12). Altele aparțin fazei Cucuteni B și speciei Cucuteni C (pl. CLXIV/13).

Numeroase sînt resturile de vase din perioada de trecere de la neolitic la începutul epocii bronzului (faza Horodiștea-Folteşti, pl. XXXV/13) și de la sfîrșitul epocii bronzului (cultura Noua).

În afară de acestea, altele aparțin sec. III (cultura Poieneşti, pl. XXXV/12), începutului epocii migrațiilor (cultura Sîntana de Mureș-Cerniahov, pl. XXXV/8; CLXIV/10) și culturii Hlincea (pl. XXXV/6, 9, 18; CLXIV/14). Printre obiectele descoperite se află și o cute de gresie (pl. CLXIV/17).

Cercetare N. Zaharia, 1955. Pentru resturile paleolitice vezi *AM*, I, 1961, p. 32, 42.

g) *Valea Cireşului.* La 2 km NE de sat, pe Valea Cireşului, aproape de deschiderea acesteia în pîrîul Haina. în săpăturile carierelor de nisip, în cuprinsul unei întinse aşezări s-au descoperit fragmente ceramice din Hallstatt-ul timpuriu, din sec. III sau IV e.n. și din perioada feudală tîrzie (sec. XVIII).

Resturile arheologice mărunțite, împrăștiate pe suprafața podișului, sînt mai frecvente către pantele rîpoase ale văii.

Cercetare N. Zaharia, 1960.

26. Cucuteni, com. Leţcani (jud. Iași)[44]

a) *Dealul Cucuteni.* Pe suprafața unei mici platforme situate pe vîrful Dealului Cucuteni, înclinată spre SE și avînd marginile rîpoase pe două laturi, s-au descoperit mai multe fragmente ceramice puternic corodate, aparținînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni A) și probabil și unei alte faze neprecizate ale aceleiași culturi, precum și resturi de figurine antropomorfe de tip Cucuteni A și B (pl. XXXV/15; CLXIV/16).

[43] Din informațiile lui H. Dumitrescu, de pe acest loc, la SE de sat, în prelungirea Dealului Viilor, mai provin și resturi de locuire din faza Cucuteni B, păstrate la MNA.

[44] Din această localitate provine și un tezaur conținînd obiecte de podoabă din secolul XVII, vezi Eug. Neamțu, *Tezaurul de obiecte din secolul al XVII-lea descoperit la Cucuteni-Leţcani (r. Iași)*, în *AM*, IV, 1966, p. 327 și urm.

www.cimec.ro

Din jurul aceluiaşi sat provine şi un tezaur de obiecte din argint din sec. XVII, aflat în colecţia Muzeului de istorie a Moldovei.

Cercetare N. Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 900, 21, a.

b) *Terasa din sudul satului.* Pe terasa joasă de la S de sat, sub poala vestică a Dealului Cucuteni, s-a descoperit o aşezare cu resturi de vase de la sfîrşitul epocii bronzului şi eventual începutul Hallstatt-ului (pl. XXXV/14).

Semnalare I. Gugiuman 1950. Cercetare N. Zaharia, 1955.

c) *Terasa din nord-estul Dealului Cucuteni.* Pe terasa inferioară, cu margini abrupte, spre fosta vatră a Iazului Cucuteni, la poala nord-estică a dealului cu acelaşi nume, s-au descoperit fragmente de vase de tip Sîntana de Mureş-Cerniahov lucrate din pastă bună şi zgrunţuroasă. Se remarcă fragmente mari de *dolia*.

Cercetare N. Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 900, 21, b.

27. **Cucuteni—Băiceni** (jud. Iaşi)

a) *Cetăţuia*[45]. Din cuprinsul cunoscutei aşezări de pe Dealul Cetăţuia, cercetată prin săpături sistematice de către Hubert Schmidt, s-a cules un bogat material arheologic, care a fost scos la suprafaţă prin săpături militare efectuate în timpul ultimului război mondial. Materialul adunat constă din numeroase fragmente ceramice cu pictura păstrată, aparţinînd culturii Cucuteni din fazele A şi B, fragmente de figurine antropomorfe (pl. XXXVIII/1) şi zoomorfe, greutăţi de argilă, fusaiole (pl. XXXVIII/9), topoare plate din rocă marnoasă, precum şi din numeroase fragmente de lame şi aşchii de silex cu urme de întrebuinţare.

Se remarcă în mod deosebit un fragment care provine dintr-un vas cu corpul de formă rectangulară (pl. XXXVIII/12).

În afară de resturile de vase pictate s-au descoperit şi altele din specia ceramică denumită Cucuteni C (pl. XXXVIII/2—5), precum şi unele care aparţin perioadei de trecere de la neolitic la începutul epocii bronzului (faza Horodiştea-Folteşti (pl. XXXVIII/6—8, 10).

În 1961, cu ocazia reluării săpăturilor arheologice pe Cetăţuia, de către un colectiv al Muzeului de istorie a Moldovei, s-a achiziţionat un tezaur traco-getic de obiecte de aur, datînd din sec. IV î.e.n. Acesta a fost găsit de către doi locuitori pe o arătură adîncă, pe Podişul Laiu, la circa 300 m sud de Cetăţuie.

Verificare N. Zaharia, 1954 şi 1960.

b) *Dîmbul Morii*[46]. În locul denumit Dîmbul Morii, situat pe Coasta Nucului, în dreptul Pîrîului Recea din marginea sud-estică a satului, s-au descoperit resturi de vase neolitice, aparţinînd culturii cucuteniene din faza A (pl. XXXVIII/13), precum şi din faza A—B (stilurile α_1, β_1, β_2 şi γ_2: pl. XXXIX/1—13).

Cercetare N. Zaharia, 1954.

c) *În Sîlişte*[47]. În cuprinsul grădinăriei situate în marginea estică a satului, pe terasa joasă de luncă din dreapta Pîrîului Recea, s-au descoperit fragmente de vase aparţinînd culturii Sîntana de Mureş-Cerniahov.

[45] Al. Odobescu, *Stations préhistoriques de Cucuteni-Baitcheni, Rădăşeni et autres, situées dans le Nord de la Moldavie, Congrès d'Anthr. et d'Arch. Préhist., 11 session*, p. 294—297, Paris, 1889. Pentru cercetările anterioare de pe acest loc vezi: I. Nădejde, *Antichităţile de la Cucuteni*, în *Contemporanul*, IV, 1885, 15 şi 17, p. 587; Gr. C. Buţureanu, *op. cit.*, în *Compte-rendu du Congrès International d'Anthropologie et d'Archéologie préhistorique*, Paris, X, 1889, p. 299 şi urm.; Th. Burada, *Antichităţile de la Cucuteni*, în *Arhiva Societăţii ştiinţifice şi literare din Iaşi*, XII, 1901, p. 270 şi urm.; H. Schmidt, *Săpăturile de la Cucuteni*, în *Revista pentru istorie, arheologie şi filologie*, vol. XI, partea a II-a, 1910, p. 381 (traducere de I. V. din *Bukarester Tagblatt*, nr. 280 şi 281 (1910); idem, *Conferinţa ţinută la Soc. antropologică din Berlin*, în *Revista pentru istorie, arheologie şi filologie*, vol. XII, partea I, 1911, p. 145—147; idem, *Cucuteni in der oberen Moldau Rumänien*, Berlin—Leipzig, 1932. Pentru unele obiecte descoperite aici cu prilejul săpăturilor mai vechi şi păstrate în colecţiile fostului Muzeu de Antichităţi din Iaşi, vezi Şt. Bujoreanu, *Diombria*, în *AArh*, XIII—XIV, 1937—1938, 13—14 şi N. Berlescu, *Plastica cucuteniană din vechile colecţii ale Muzeului de istorie a Moldovei*, în *AM*, II—III, 1964, p. 67 şi urm. Pentru alte obiecte descoperite ulterior aici vezi M. Heroveanu, *Cîteva piese inedite din staţiunea neolitică de la Cucuteni*, în *CNA*, anul XVII, nr. 127—128, 1943, p. 187 şi urm. Pentru rezultatele recente vezi şi notele 148—149 din partea I a lucrării şi A. C. Florescu, în *AM*, IV, 1966, p. 23, şi urm.

[46] Vezi M. Petrescu-Dîmboviţa, A. C. Florescu şi Dinu Marin, *Săpăturile arheologice de la Cucuteni-Băiceni din 1961* (manuscris).

[47] Primele cercetări au fost efectuate de Vl. Dumitrescu, H. Dumitrescu şi M. Petrescu-Dîmboviţa în 1949; acestea au fost continuate apoi de colectivul şantierului Valea Jijiei (raport A. Niţu, în *SCIV*, III, 1952, p. 27). Săpăturile arheologice din acest loc dintre anii 1963—1968 au fost conduse de către I. Ioniţă, descoperindu-se resturi de locuire din sec. II—III e.n. şi din sec. VIII—X.

www.cimec.ro

Pe același loc s-a descoperit și un fragment de borcan decorat cu o bandă de linii adîncite în val, aparținînd etapei protodridu (sec. IX).

Cercetare N. Zaharia, 1954 și 1960. În acest punct au urmat săpături efectuate de I. Ioniță între anii 1963 și 1968, descoperindu-se și resturi de cultură materială din sec. II—III e.n.

d) *Dealul Gosanu.* Pe promontoriul platformei Dealului Gosanu, în marginea sudică a satului Băiceni, s-au cules fragmente ceramice aparținînd sfîrșitului epocii bronzului sau eventual începutului Hallstatt-ului [48] (pl. XXXVIII/11).

Cercetare N. Zaharia, 1954 și 1960.

28. Cuza Vodă, com. Popricani (jud. Iași)

a) *Vatra satului.* Atît în vatra satului, cît și pe tăpșanul din marginea sudică a acestuia, între proprietățile locuitorilor Gheorghe Cojbuc și Milo Bărbieru, s-au descoperit fragmente aparținînd sfîrșitului epocii bronzului (cultura Noua, pl. XL/3—4), secolului III e.n., reprezentat prin resturi ceramice cu lustru și vopsea roșie la exterior și de amfore din pastă nisipoasă roșcată (pl. XL/5, 7, 9), precum și perioadei feudalismului tîrziu (sec. XVIII) căreia îi aparține și o verigă din sîrmă de fier (pl. XL/8).

Din informațiile locuitorilor rezultă că la 200 m vest de sat, în săpăturile pentru plantarea viei, s-au găsit uneori *oale cu cenușă.*

Cercetare N. Zaharia, 1955.

b) *Valea Șipoțelului.* La 1 km nord de pădurea Cîrlig, 2 km în amont pe Valea Șipoțelului (afluent al Văii Neagra), în jurul izvoarelor de la poala pantei, pe ogoarele din jurul proprietății locuitorului Iordache Caunic din Capu Dealului (com. Vînători), s-au descoperit numeroase fragmente ceramice aparținînd La Tène-ului II, reprezentat prin fragmente de vase analoge celor de la Lunca Ciurei-Iași (pl. XL/10), precum și prin altele evidențiind o tradiție mai veche, hallstattiană (pl. CLXV/4), începutului epocii migrațiilor (cultura Sîntana de Mureș-Cerniahov) cu elemente de la sfîrșitul sec. IV e.n. (pl. XL/10—13, CLXV/1—11), etapei protodridu cu resturi de borcane decorate cu dungi orizontale adîncite, perioadei feudale timpurii (sec. XI—XII și sec. XIII—XIV), precum și perioadei feudalismului tîrziu (sec. XVIII).

Pe același loc s-a descoperit și o greutate conică cu vîrful rotunjit și perforat.

Cercetare N. Zaharia, 1955, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 291, XXIII.

29. Dancu, com. Holboca (jud. Iași)

a) *Iazu lui Chiriță.* La 1 km NV de sat, pe valea Pîrîului Lunga, deasupra unui promontoriu al terasei inferioare a Bahluiului, situat la sud-vestul dealului Podișu lui Chiriță, dominînd șesul și iazul cu același nume, s-a descoperit o așezare din care s-au cules numeroase fragmente ceramice de la sfîrșitul epocii bronzului (cultura Noua, pl. XL/14—18; XLI/1—2, 4, 7—8; CLXV/12—13, 15; CLXVI/1—3), de la începutul epocii migrațiilor (cultura Sîntana de Mureș-Cerniahov, pl. XLI/3, 5—6), la care se asociază și unele elemente de import (pl. XLI/9—10), din perioada prefeudală (etapa protodridu) și din feudalismul timpuriu (sec. XI—XII) și dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Pe suprafața cenușarelor din această așezare s-au găsit foarte multe oase de animale și pietre, cele mai multe arse, extrem de puține fragmente de lipituri de perete, cîțiva omoplați de bovine și cabaline cu marginile cavităților de articulație crestate și un fragment de percutor sferic lucrat dintr-o rocă de mare duritate.

O așezare cu resturi de locuire din sec. XVII—XVIII este situată sub muchia terasei, la vest de Iazu lui Chiriță, în apropierea deschiderii unei ravine.

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCȘIași*, VII, 1956, fasc. 2, p. 28, 20.

b) *La Cărămidărie.* În cărămidăria situată la 0,5 km vest de sat, în taluzurile unei săpături întîmplătoare, practicate pe poala sudică a dealului Șapte Oameni, spre gura văii Lunga, s-au descoperit cîteva resturi de vase lucrate cu mîna dintr-o pastă grosieră, consistentă și arsă neuniform, care par să aparțină La Tène-ului II (pl. XLI/11).

[48] Pentru materialul de la sfîrșitul epocii bronzului din această așezare, vezi M. Petrescu-Dîmbovița, *op. cit.*, în *SCIV*, IV, 1953, 3—4, p. 445, 2.

www.cimec.ro

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 899, 4, a; *SCȘIași*, VII, 1956, fasc. 2, p. 13—14, A, 4.

c) *Marginea estică a satului.* Pe pantele ușor înclinate spre S ale terasei inferioare de pe partea stîngă a Bahluiului, în marginea estică a satului, s-a descoperit o așezare cu locuințe dispuse pe trei și chiar patru șiruri pe o lungime de aproape 0,5 km.

Micul sondaj efectuat aici în anul 1954[49] a scos în evidență existența unor semibordeie adîncite în escarpă și înconjurate de pături groase de cenușă. Deosebit de importantă este descoperirea într-unul din aceste semibordeie a unei podine arse, construită din argilă amestecată cu nisip, a cărei utilitate deocamdată rămîne nelămurită.

Resturile ceramice descoperite aici prin cercetările de suprafață aparțin sfîrșitului epocii bronzului și eventual Hallstatt-ului (pl. XLII/8), cărora li se mai adaugă un ac de bronz cu capul globular ajurat, precum și un fragment de cuțit arcuit, de rocă șistoasă de culoare negricioasă.

Majoritatea fragmentelor ceramice aparțin însă începutului epocii migrațiilor (cultura Sîntana de Mureș-Cerniahov, pl. XLI/12—27; XLII/1—4, 6—7, 9—13, 16—18, 21, 23; CLXVI/4—13, 15—18, 21—23, 25; CLXVII/2, 5—17; CLXVIII/1—7, 9—11, 14—18; CLXIX/1—21; CLXX/1—6, 8—19).

Se remarcă în mod deosebit cîteva resturi din marginile unor castroane din pastă cu rezonanță, cu lustru sticlos de culoare neagră sau brun-cenușie. Aceste fragmente provin uneori din vase cu marginea mai mult sau mai puțin îngroșată, trasă în afară și puternic cutată (pl. CLXIX/7) și nu au afinități cu ceramica de tranziție de tip La Tène din Moldova. De asemenea se evidențiază un fragment de castron cu umărul arcuit și dublu carenat (pl. CLXVII/1).

În mod deosebit atrag atenția resturile de *dolia* din pastă brun-roșcată cu marginile îngroșate și rotunjite sau convexe, prezentînd adesea la exterior o culoare roșie, care sînt caracteristice perioadei de la sfîrșitul sec. IV e.n. (pl. XLII/2, 20; CLXVI/24).

Dintre fragmentele vaselor de import se remarcă o margine arcuită și repliată de străchini cu urme de vopsea brun-roșcată la exterior (pl. XLII/5), cîteva fragmente de amfore dintre care una din pastă alb-rozie, decorată cu caneluri late, prezentînd urme de culoare brun-roșcată, precum și altele din pastă rozie, prevăzute cu manșon inelar (pl. CLXX/7, 20—21, 23).

Din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII) sînt resturi de vase descoperite într-o movilă, pe podul terasei de la nord-estul satului (pl. CLXVI/19).

În cuprinsul așezării principale, cu prilejul cercetărilor de suprafață, s-a descoperit o fibulă de bronz de tipul „cu piciorul îndoit pe dedesubt", cîteva fusaiole plate și bitronconice (pl. XLII/19; CLXX/22, 24—27), o bulină de argilă arsă la roșu (pl. CLXVI/20) și numeroase bucăți de zgură metalică.

Cercetare N. Zaharia și Em. Zaharia, 1952, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 899, 4, b; *SCȘIași*, VII, 1956, fasc. 2, p. 13, A, 1—3.

d) *Terasa spre Holboca*[50]. Pe pantele terasei inferioare din stînga Bahluiului, la circa 0,5 km est de Holboca, pe suprafețele desfundate pentru plantarea viilor, s-au descoperit fragmente ceramice aparținînd probabil Hallstatt-ului (pl. XLII/27; XLIII/2—4) și începutului epocii migrațiilor (sec. IV e.n.; pl. XLII/24—26; XLIII/1, 5—6).

S-ar părea că așezarea din acest punct este o continuare a celei precedente.

Cercetare N. Zaharia, 1956.

30. **Dorobanțu, com. Aroneanu** (jud. Iași)

a) *La Lutărie* (*La iezătură lîngă sat*). În marginea sudică a satului, pe micul interfluviu cuprins între Pîraele Ciric și Sărături, s-au cules numeroase fragmente ceramice aparținînd neoliticului dezvoltat (fazele Cucuteni A și B), asociate cu resturi din specia denumită Cucuteni C (pl. XLIII/8—9), sfîrșitului epocii bronzului (cultura Noua I — Costișa — Belopotok, pl. XLIII/7, 10—14; XLIV/1; CLXXI/2), sfîrșitului epocii bronzului sau eventual începutului Hallstatt-ului (pl. XLIII/15), La Tène-ului II cu elemente de tip bastarnic analoge celor de la Lunca Ciurei (pl. XLIII/16), începutului epocii migrațiilor (cultura Sîntana de Mureș-Cerniahov, pl. XLIII/17—24, 26—30; XLIV/7), cu elemente care par să păstreze unele caractere de o tradiție mai veche.

În săpătura șanțului șoselei, ale cărei taluzuri externe sînt distruse de lutărie, s-a descoperit o groapă de bordei secționată transversal. Săpată în escarpă pe terenul în pantă, aceasta avea o lățime de 2,44 m și o adîncime variind

[49] Sondajul a fost executat în cadrul șantierului Trușești (*SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 180—188).

[50] S-ar putea ca așezarea din acest punct să fie o continuare a aceleia din marginea estică a satului.

www.cimec.ro

între 0,50 m pe latura estică și 0,08 m pe cea vestică. În apropierea peretelui vestic, pe o lățime de 0,70 m s-au descoperit resturile unui cuptor cu boltă, distrus în parte. Sub *podium*-ul acestui cuptor, format dintr-un pavaj de pietre plate și lut ars, s-au descoperit cîteva fragmente ceramice din pastă galben-roșcată cu aspect granulos. O margine slab evazată, provenind dintr-o oală cu pereții groși, descoperită printre aceste fragmente, pare să aparțină unei perioade anterioare fazei Hlincea I (pl. XLIV/8). Din cuprinsul cuptorului s-au scos numeroase fragmente de borcane, ca formă apropiate de tipul Praga (sec. VII), dintre care unul a fost reconstituit (pl. XLIII/31—32; XLIV/2, 5; CLXXI/1—5, 9).

Printre fragmentele ceramice din cuptor s-au descoperit și cîteva conuri mari, neperforate, lucrate din pastă roșcată cu aspect de cărămizi[61] (pl. CLXXI/4).

O cercetare în jurul gropii acestui bordei a dus la descoperirea și a altor resturi de borcane, dintre care unele cu pereții mai groși și decorați cu benzi de linii adîncite orizontal (pl. CLXXI/5), asociate uneori cu benzi de linii învălurite, resturi de castroane cu pereții oblici și de tipsii cu marginile arcuite și alveolate, sau cu pereții drepți, marginile nealveolate și fundurile profilate (pl. XLIV/3—4, 6).

Din perioada feudalismului dezvoltat fac parte cîteva resturi de vase din sec. XVII—XVIII, și un cuțit de os cu nituri de bronz.

Două percutoare și cîteva spărturi de silex, precum și o cute (?) prismatică din rocă marnoasă (pl. XLIII/25) au fost descoperite pe același loc.

Cercetare N. Zaharia și Emilia Zaharia, 1953.

b) *Poala Dealului Șorogari* (*La Iezătură*). La poala estică a Dealului Șorogari, către Pîrîul Ciric, pe suprafețele terasei inferioare tăiate de ravine, în dreptul iezăturii din marginea sud-vestică a satului, pe o suprafață de circa 4 hectare, arată cu tractorul, în cuprinsul a numeroase pete de sol cenușiu, cu lipituri de perete, pietre și multe oase de animale, s-au cules numeroase fragmente ceramice aparținînd Hallstatt-ului, La Tène-ului II de tip Lunca Ciurei cu elemente provenind din vase de tip bastarnic și începutului epocii migrațiilor (sec. IV e.n., pl. XLIV/9, 15, 18—24; XLV/1—13, 16). Dintr-o categorie ceramică deosebită fac parte resturi de vase nisipoase, lucrate la roată din pastă brună cu granule de calcită și cu scoică pisată în compoziție, datînd din sec. IV—V sau eventual din sec. V e.n. Alte fragmente sînt din perioada prefeudală (etapa protodridu, pl. XLV/15) și din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVI—XVIII).

În cuprinsul aceleiași așezări s-au descoperit și greutăți de plasă conice sau în formă de piramidă, lucrate din argilă.

Cercetare N. Zaharia, 1954.

c) *Panta nord-estică a Dealului Șorogari*. Pe suprafața plană a terasei cu pante rîpoase, din dreptul Gospodăriei viticole, situată la poala nord-estică a Dealului Șorogari, s-au descoperit cîteva fragmente ceramice aparținînd neoliticului dezvoltat, reprezentat prin specia cu decor adîncit din faza Cucuteni A (pl. XLV/14, 18) și Cucuteni B pictate în stil ε (pl. XLV/17), precum și perioadei de tranziție de la neolitic la epoca bronzului (cultura Horodiștea-Folteşti, pl. XLV/19).

Pe același loc s-a descoperit și un topor plat, din marnă gălbuie, dintr-o fază neprecizată a neoliticului dezvoltat (pl. XLV/20).

Cercetare N. Zaharia, 1954.

d) *Coada Iazului*. Pe suprafața ușor înclinată a micului interfluviu din coada Iazului Dorobanțu, către Valea Neagra, s-au descoperit fragmente ceramice aparținînd neoliticului timpuriu de tipul cu decor adîncit în „capete de note muzicale", neoliticului dezvoltat (fazele Cucuteni A și B, asociate cu specia ceramică Cucuteni C, pl. XLVI/7), sfîrșitului epocii bronzului și eventual începutului Hallstatt-ului (pl. XLVI/1, 9), La Tène-ului II, în asociere cu resturi de vase de tip bastarnic (pl. XLVI/2—6, 8), începutului epocii migrațiilor (sec. IV e.n.), perioadei prefeudale (cultura Hlincea) și perioadei feudale tîrzii (sec. XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1953.

e) *Dealul Sărături*. Pe ușoarele pante sudice și nord-estice ale Dealului Sărături, în marginea sud-estică a satului, s-au descoperit aschii solzoase microlitice din silex cenușiu, uneori patinat, care ar putea aparține unei perioade de la sfîrșitul paleoliticului.

[61] Aceste piese, după părerea exprimată de Gr. Tocilescu, erau folosite la sprijinirea vaselor cînd erau puse la copt în cuptoare deschise (vezi Gr. Tocilescu, *Dacia înainte de romani*, p. 873, nr. 21). Greutăți asemănătoare s-au descoperit în cuptoare prefeudale la Dorobanțu și la Spinoasa.

www.cimec.ro

Pe panta estică a aceluiaşi deal la circa 1 km N de acest din urmă punct, s-au descoperit lame microlitice, un gratoar şi un vîrf de săgeată cu baza uşor arcuită, din silex negru, probabil din acelaşi paleolitic superior final.

Cercetare N. Zaharia, 1958.

f) *Sud de Iezătură.* Pe un mic promontoriu situat în dreapta văii Ciricului, pe poala estică a Dealului Şorogari, la circa 400—500 m sud de sat, în dreptul fostului iaz al satului Aroneanu, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice aparţinînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni A, pl. XLVI/13—14), sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua, pl. XLVI/10—12), Hallstatt-ului timpuriu, începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n. sau eventual sec. V e.n., pl., XLVI/15—17) şi perioadei prefeudale (etapa protodridu).

Pe suprafaţa unor pete de sol cenuşos sînt răspîndite cantităţi mari de lipituri, pietre şi resturi de oase de animale.

Cercetare N. Zaharia, 1953.

31. **Doroşcani, com. Popeşti** (jud. Iaşi)

a) *Dealul Viei*[52]. La 1,5 km N de actualul sat Doroşcani, pe panta sud-estică a Dealului Viei, în vatra fostului sat Doroşcanii Vechi, s-a descoperit o aşchie microlitică de silex din paleoliticul superior şi fragmente ceramice aparţinînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni A), sfîrşitului epocii bronzului sau eventual Hallstatt-ului timpuriu, începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.) şi perioadei feudalismului dezvoltat şi tîrziu (sec. XV, pl. XLVI/20 şi sec. XVIII, pl. XLVI/21—22).

Cercetare N. Zaharia, 1953.

b) *Vatra Satului Nou.* În vatra actualului sat Doroşcani, strămutat aici de pe Dealul Viei, s-au cules cîteva fragmente ceramice atipice, databile în sec. IV (?) e.n., printre care unele cu urme de vopsea roşie, precum şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVI—XVII şi sec. XVII—XVIII, pl. XLVI/19; CLXXI/6).

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 1— 2, p. 293, XXXVIII, 2.

c) *Fîntîna Cazacului.* La circa 400—500 m NE de aşezarea descoperită pe Dealul Viei, pe suprafaţa unui promontoriu al terasei inferioare, tăiat de drumul Doroşcani-Scobîlţeni, în locul denumit Fîntîna Cazacului, s-au cules numeroase fragmente ceramice aparţinînd neoliticului timpuriu (cultura Criş, pl. XLVI/24—25), neoliticului dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni), sfîrşitului epocii bronzului sau eventual Hallstatt-ului (pl. XLVI/18) şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XV, pl. XLVI/23).

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 293, XXXVIII, 1.

32. **Dumbrava — Satu Nou, com. Ciurea** (jud. Iaşi)

Marginea sud-estică a satului. Pe panta Dealului Dumbrăvii, în marginea sud-vestică a satului, atît din rigolele săpate de apele de şiroire, cît şi din săpăturile unor tranşee, s-au cules fragmente ceramice aparţinînd Hallstatt-ului timpuriu, La Tène-ului III (?) reprezentat prin resturi de vase din pastă fină de culoare măslinie şi din amfore nisipoase gălbui şi rozii, precum şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII, pl. XLVI/26).

Pe acelaşi loc s-a descoperit şi un pinten ajurat de fier care aparţine sec. XV (pl. XLVI/27).

Cercetare N. Zaharia, 1954.

33. **Dumeşti** (jud. Iaşi)[53]

a) *Între Lanurile Cogenilor.* Pe ogoarele din marginea sudică a satului, în apropierea povîrnişului de pe locul denumit Între Lanurile Cogenilor, s-au cules fragmente ceramice care aparţin neoliticului timpuriu (cultura Criş),

[52] Pentru prima dată această aşezare a fost cercetată de colectivul şantierului Valea Jijiei (raport A. Niţu, în *SCIV*, III, 1952, p. 27), fiind atribuită comunei Popeşti. Punctul semnalat în via alăturată face parte din aceeaşi aşezare.

[53] Un alt punct de descoperire asupra căruia informează I. Gugiuman în 1950, cu resturi ceramice cucuteniene (faza A), este situat pe promontoriul nordic al Dealului Dumeştilor.

www.cimec.ro

sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua, pl. XLVII/2—6; CLXXI/7, 10), începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.) şi feudalismului dezvoltat (sec. XVI—XVII).

Pe acelaşi loc s-a descoperit şi un vîrf de săgeată din silex, cu baza arcuită (pl. XLVII/1).

Cercetare N. Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 904, 46, a.

b) *Valea Osînzenei*[54]. La circa 1 km est de sat, pe o suprafaţă plată, delimitată de cotul Pîrîului Osînzana, s-au cules fragmente ceramice din Hallstatt, din sec. III sau IV e.n. şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI, XVI—XVII şi XVII—XVIII, pl. XLVII/8).

Cercetare N. Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 904, 46, c.

c) *Panta nord-vestică a Dealului Cogeasca*. La circa 1 km E de sat, sub poala nord-vestică a Dealului Cogeasca, către Valea Osînzenei, sub depunerile iluviale secţionate de o rîpă, s-au descoperit resturi dintr-o groapă de bordei. În cuprinsul acesteia, sub o pătură de cenuşă, s-au descoperit cîteva fragmente ceramice, printre care o margine de *dolium* (pl. XLVII/7) şi un fragment de amforă din pastă nisipoasă de culoare roşcată, aparţinînd începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.).

Cercetare N. Zaharia, 1954.

34. **Erbiceni** (jud. Iaşi)

a) *Dealul Cimitirului*[55]. Pe terasa inferioară a Bahluiului, la poala Dealului Cimitirului, situată în marginea nordică a satului, în jurul unei lutării, s-au descoperit cîteva obiecte de inventar din silex aparţinînd paleoliticului superior, precum şi fragmente ceramice de la sfîrşitul epocii bronzului şi eventual începutul Hallstatt-ului (pl. XLVII/9—18; XLVIII/1—2; CLXXI/11), de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.), din perioada prefeudală (etapa protodridu, pl. XLVIII/20, 21) şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

În malurile lutăriei situate pe acelaşi loc s-au semnalat două morminte, dintre care unul distrus aproape total, iar al doilea numai de la genunchi în jos. Prin dezvelirea acestuia din urmă, la adîncimea de 1,35 m s-a descoperit un schelet orientat N—S, întins pe spate şi avînd braţul drept în lungul corpului, iar pe cel stîng adus pe umărul drept. Lipseau oasele membrelor inferioare, de la genunchi în jos, fiind tăiate prin săpăturile din lutărie.

Obiectele de inventar descoperite în acest mormînt au fost: patru străchini lucrate la roată din pastă fină cenuşie (pl. XLIX/2, 6, 8; L/20; CLXXII/4; CLXXXIII/3—4, 7), două amforete, dintre care una de formă fusoidală de un tip puţin cunoscut (pl. XLIX/9; L/16; CLXXIII/1—2), precum şi două resturi de vase lucrate cu mîna din pastă poroasă (pl. XLIX/1; L/15; CLXXII/14—15) stricate din vechime. În afară de ceaşca din pastă poroasă descoperită la dreapta craniului, celelalte şapte vase se aflau grupate în două şiruri pe latura stîngă a mormîntului, în dreptul membrelor inferioare. Inventarul acestui mormînt mai cuprinde şi o cataramă de fier de tip Cerniahov (pl. L/9).

Prin ritul înhumării, prin orientarea scheletului pe direcţia N—S, ca şi prin inventarul său, acest mormînt se încadrează în grupul cultural Sîntana de Mureş-Cerniahov, datîndu-se la sfîrşitul secolului IV e.n. şi prima jumătate a sec. V e.n.

Ulterior, stabilindu-se existenţa în acest loc a unei necropole, s-au efectuat două sondaje, dezvelindu-se 21 de morminte de la începutul epocii migraţiilor, dintre care două de incineraţie.

Inventarul rezultat din aceste sondaje se compune din vase din pastă fină (pl. XLIX/2—5, 7; L/19; CLXXII/1—3, 6—9, 12; CLXXIII/6), nisipoasă (pl. L/18; CLXXII/5; CLXXIII/5) şi poroasă (pl. CLXXII/13—15), precum şi din obiecte de podoabă (pl. L/1—11, 13—14) şi de uz casnic (pl. L/12).

Stratigrafic s-a stabilit că pe acest loc au existat două perioade de locuire: prima la sfîrşitul epocii bronzului, iar a doua între sfîrşitul sec. III e.n. şi sfîrşitul sec. IV e.n., prelungindu-se pînă la mijlocul sec. V e.n.

[54] Pe aceeaşi suprafaţă a terasei denumite Dealul Cogeasca, situată în Cotul Osînzenei, sînt menţionate numeroase resturi ceramice cucuteniene din fazele A şi B (*SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 904, b, d).

[55] Aşezarea din acest punct s-a localizat pe Dealul Cimitirului, denumit şi D. Standoalei şi D. Podişului. De acelaşi punct ţine şi descoperirea semnalată anterior sub denumirea de Rîpa, din terasa inferioară a Bahluiului (*SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 900, 22). În acest punct s-a dezvelit un mormînt de la sfîrşitul secolului IV e.n. (Em. Zaharia şi N. Zaharia, *Un mormînt din epoca migraţiilor la Erbiceni*, în *AM*, I, 1961, p. 211 şi urm.), iar ulterior s-au efectuat sondaje în necropolă (A. Niţu, Em. Zaharia şi Dan Teodor, *Sondajul din 1957 de la Spinoasa-Erbiceni*, în *Materiale*, VI, 1959, p. 536 şi urm.; D. Gh. Teodor şi Em. Zaharia, *Sondajele de la Spinoasa şi Erbiceni*, în *Materiale*, VIII, 1962, p. 38 şi urm.). Săpătura din 1958 este menţionată şi în *SCIV*, X, 1959, 1, p. 151.

www.cimec.ro

Unul dintre mormintele dezvelite, precum și cîteva fragmente de vase aparțin perioadei feudale timpuri (sec. X—XIII).

Cercetare N. Zaharia și Emilia Zaharia, 1955.

b) *Lutăria din Valea Doroșca.* La 1 km est de sat, în apropierea viilor de pe muchia Dealului Nucușorul, pe pantele înclinate spre Valea Doroșca, s-au descoperit fragmente ceramice mărunte și corodate, aparținînd unei faze neprecizate a culturii Cucuteni și începutului epocii migrațiilor (sec. IV e.n.).

Cercetare N. Zaharia, 1956.

c) *Pe Pisc.* La 4 km NNV de sat, pe Dealul Piscului, cuprins între pîraiele Lunga Veche și Lunga Nouă, pe ogorul locuitorului Lupu Constantin s-au cules fragmente ceramice neolitice (faza Cucuteni B, pl. LI/1).

Cercetare N. Zaharia, 1956.

d) *Vatra satului, la Curtea Veche.* Pe promontoriul terasei inferioare a Bahluiului, pe care se află biserica satului și ruinele vechiului han de poștă, precum și Curtea Veche, din depunerile cenușoase ale solului care în unele locuri depășesc grosimea de 1 m, s-au cules fragmente ceramice aparținînd neoliticului timpuriu (cultura Criș), neoliticului dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni), Hallstatt-ului, cu resturi de vase analoge celor descoperite în așezarea întărită de pe dealul Cătălina-Cotnari (pl. LI/2—3), începutului epocii migrațiilor (sec. IV e.n.; pl. LI/4—11), dintre care unele caracteristice perioadei de la sfîrșitul sec. IV e.n.), perioadei prefeudale (cultura Hlincea), precum și perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XV și sec. XVII—XVIII).

Pe același loc s-a descoperit și o bucată de tablă groasă de fier, tăiată sub forma unui vîrf de lance (pl. LI/14).

Cercetare N. Zaharia, A. Nițu și Emilia Zaharia, 1956.

e) *Iazul Spinoasei.* Pe Valea Lunga, la 5 km N de sat, aproape de fosta vatră a Iazului Spinoasei, pe suprafața unui martor de eroziune care depășește cu 6—7 m nivelul șesului, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice de la sfîrșitul epocii bronzului (cultura Noua, pl. LI/12—13, 15—16).

Cercetare N. Zaharia, 1956.

f) *Sub Pisc — La Dumitru Babei.* Pe poala sudică a dealului numit Pisc, lîngă căsuța din via lui Dumitru Babei, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice cucuteniene din faza B, cu pictură neagră sau brun închisă pe fond alb, ori aplicată direct pe fondul vasului (pl. LII/1, 3, 6).

Cercetare N. Zaharia, 1956.

g) *La Zecime.* La 1 km nord de Dealul Cimitirului, pe valea Lunga, în locul denumit La Zecime, pe ogoarele de la poala pantei s-au descoperit resturi de vase de la începutul epocii migrațiilor (sec. IV e.n.).

Cercetare N. Zaharia, 1956.

h) *Iazul Ursului.* La circa 4 km nord de sat, la est de Iazul Ursului, pe dealul denumit În Curcan s-au descoperit resturi ceramice corodate din neoliticul dezvoltat (probabil faza Cucuteni A).

Pe pantele spălate de șiroire s-au găsit fragmente lamelare de silex nepatinat, precum și numeroase bucăți de lut ars provenind din podinele locuințelor.

Pe istmul care face legătura cu podișul sînt evidente resturile unui șanț de apărare.

Cercetare N. Zaharia, 1957.

l) *Dealul La Buci.* Pe partea stîngă a văii Lunga, de pe suprafața plată a piscului denumit La Buci, s-au cules fragmente ceramice corodate din faza Cucuteni A, cîteva fragmente lamelare de silex nepatinat, precum și un topor plat din rocă marnoasă.

Mica suprafață ocupată de această așezare, distrusă în cea mai mare parte prin eroziuni superficiale, prezintă urmele a două valuri de întărire, situate pe istmul prin care se face legătura cu platforma podișului.

Cercetare N. Zaharia, 1957.

j) *Dealul Sărăturilor.* În stînga pîrîului Doroșca, la circa 3 km est de sat, pe platoul din marginea Dealului Sărăturilor, la poala căruia se află o vale suspendată și un izvor artezian, s-a descoperit o întinsă și bogată așezare din perioada de trecere de la sfîrșitul neoliticului la începutul epocii bronzului (cultura Horodiștea-Folteşti), precum și din epoca bronzului timpuriu (faza Folteşti II-Schneckenberg).

Unele dintre resturile descoperite provin din vase din pastă fină cretoasă, uneori pictate cu trăsături de culoare brun-roșcată sau negricioasă (pl. LIII/1—2, 4—10, 12—15), precum și din pastă grosieră (pl. LIII/3, 11; CLXXII/11).

Pe aceeași suprafață s-a descoperit o greutate conică din argilă cu pleavă (pl. LIII/16), mai multe aşchii de silex și lame subțiri cu retuşe marginale, nuclee neregulate cu urme de desprinderi neregulate, precum și lipituri arse de perete și oase de animale. Spre nord, la o distanță de circa 200—300 m, cîmpul este presărat cu mici pete de sol

www.cimec.ro

galben, dispuse cu oarecare regularitate, în cuprinsul cărora pe alocuri se găsesc resturi de oase omenești, învederînd existența unei necropole. Cu începere din 1966 s-au început săpături metodice de către M. Dinu în această așezare.

Cercetare N. Zaharia, 1957.

35. Ezăreni — Miroslava (jud. Iași)

a) *La NV de fermă*[56]. Pe dreapta șoselei Balciu-Corneşti, la circa 1 km nord de Ferma Ezăreni, la confluența dintre Pîrîul Ursului cu Pîrîul Ezăreni, s-au cules fragmente ceramice aparținînd sfîrșitului epocii bronzului sau eventual Hallstatt-ului, începutului epocii migrațiilor (sec. IV e.n.) și perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XV).

Cercetare N. Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 293, XXXVI, 2.

b) *Dealul Cotomănoaei* (*Valea Ursului*). Pe valea Pîrîului Ursului, în capătul nordic al Dealului Cotomănoaei, lîngă podul de lemn din fața Fermei Ezăreni, s-au descoperit fragmente ceramice din neoliticul timpuriu (cultura Criș), din Hallstatt (pl. LII/11) și probabil și de la începutul epocii migrațiilor.

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 293, XXXVI, 1.

36. Făcuți-Podișul, com. Bălțați (jud. Iași)

Dealul Boghiului[57]. Pe suprafața plată a promontoriului cu pante rîpoase, denumit Dealul Boghiului, încercuit de trei părți de Pîrîul Valea Oilor și legat de restul podișului printr-un istm îngust, la circa 600—700 m NV de sat, s-a descoperit o așezare de înălțime, aparținînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni A). Suprafața cercetată, pe care s-a găsit un idol plat de tipul *en violon* (pl. CLXXIV/1), este presărată cu fragmente ceramice pictate tricrom, cu resturi din podine de lut ars, precum și cu pietre în cea mai mare parte arse.

În cuprinsul aceleiași așezări s-au descoperit și numeroase aschii microlitice de silex patinat, de la sfîrșitul paleoliticului superior.

Verificarea acestei așezări s-a făcut în 1955 de către N. Zaharia și N. Berlescu (vezi N. Berlescu, *Așezările cucuteniene de la Războieni și Prigorenii Mici*, în *SCȘIași*, VI, 1955, 3—4, p. 153 și urm.).

37. Galata-Iași (jud. Iași)[58]

a) *Valea Seacă* (*Valea Fîntînilor*). Pe podișul de la nord-vestul mănăstirii Galata, în jurul fîntînii din Valea Seacă, s-au descoperit fragmente ceramice aparținînd sfîrșitului epocii bronzului și eventual începutului Hallstatt-ului (pl. LII/4—5, 7), precum și perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII, pl. LII/2, 10).

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 898, 1, e; *SCȘIași*, VII, 1956, fasc. 2, p. 37, 59.

b) *Valea lui Ștefan Vodă*. În stînga Văii lui Ștefan Vodă, la 300 m înainte de debușarea acesteia în șesul Bahluiului, s-a descoperit o silișe din care s-au cules fragmente ceramice dintr-o fază neprecizată a neoliticului dezvoltat, de la începutul epocii migrațiilor (sec. IV e.n.) și din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII, pl. LII/9, 13—14; CLXXIV/2—4, 6—7), printre care și un fragment de lulea (pl. CLXXIV/5).

Podișul Galata. Pe marginea podișului Galata, la circa 300—400 m vest de Valea lui Ștefan Vodă, s-au descoperit trei lame aurignaciene lucrate din silex vinețiu, precum și resturi de oale și talere din sec. XVII—XVIII, cu sau fără smalț și decorate cu benzi de linii adîncite orizontal sau în val.

Din același loc provine și o lucernă romană și un fragment de taler vopsit în roșu, cu lustru la interior, obiecte donate Muzeului de istorie a Moldovei de către Arhivele statului din Iași.

[56] Acest punct include și pe cel publicat anterior sub denumirea de Dealul Ezărenilor și atribuit teritoriului satului Ciurbești (*SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 293, pl. XXXIV, 8).

[57] Această așezare, legată la început de Tg. Frumos, a fost descoperită anterior și sondată în 1935 de către O. Tafrali (*AArh*, 11—12, 1935—1936, p. 51 și urm.). O mențiune asupra acestei așezări este făcută și de geograful V. Tufescu (*BSRG*, LIX, 1940, p. 354).

[58] De aceeași localitate ține și punctul publicat anterior sub denumirea de Trei Calici (*SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 899, 5, h).

www.cimec.ro

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCȘIași*, VII, 1956, fasc. 2, p. 36, 54, 56. Pentru paleolitic vezi N. Zaharia, *op. cit.*, *AM*, I, 1961, p. 33, 45.

c) *Crucea Armenească*. În marginea Podișului Galata, la circa 1 km nord-est de mănăstire, în jurul monumentului denumit Crucea Armenească, s-au cules cîteva fragmente ceramice care aparțin Hallstatt-ului și perioadei feudale tîrzii (sec. XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCȘIași*, VII, 1956, fasc. 2, p. 36, 58.

d) *Podiș — La Giușcă*. Între viile de pe podișul Galata, la circa 1,5 km vest de mănăstire, în preajma locului denumit La Giușcă, s-a descoperit o așezare din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII și XVII—XVIII), din care s-au cules fragmente de vase din pastă albă, cenușie sau roșcată, decorate cu humă brună sau cu smalțuri divers colorate (pl. LII/8).

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCȘIași*, VII, 1956, fasc. 2, p. 36, 67.

38. Găureana-Gura Văii, com. Strunga (jud. Iași)

a) *La Lutărie*. În lutăria din marginea sud-estică a satului s-a descoperit un fragment de lamă de silex cu patina albă, precum și epifiza unui os lung de mamut, probabil din paleoliticul superior. Lîngă drumul Strunga-Crivești s-au cules fragmente ceramice de aspect hallstattian (probabil din La Tène-ul II, din La Tène-ul III (pl. LII/15) și din perioada prefeudală (cultura Hlincea).

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 904, 47, c.

b) *Dealul Găureana*[59]. Pe suprafața unei frînturi din platoul denumit Dealul Găureana, cu pante rîpoase, situat lîngă pădurea ce se află la 2 km SV de sat, s-au descoperit fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni B) și din perioada feudalismului dezvoltat.

c) *La Pîrîu*. Pe pantele dinspre Pîrîul Găureana, la nord de sat, s-au cules fragmente ceramice de aspect hallstattian tîrziu și din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1954.

39. Găureni, com. Miroslava (jud. Iași)[60]

a) *Vatra Satului*. Pe poala nordică a Dealului Găurenilor, situat în centrul satului și mai cu seamă în jurul școlii, pe terenul cu aspect cenușos, conținînd un mare număr de lipituri arse, s-au cules fragmente ceramice mărunțite aparținînd Hallstatt-ului și perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1955, *SCȘIași*, VII, 1956, fasc. 2, p. 35, 51.

b) *Dealul Miroslava*. La 200—300 m sud-est de sat, pe pantele vestice rîpoase care înconjură promontoriul Dealului Miroslava, s-au descoperit fragmente mărunte și corodate de vase cu pereții subțiri, aparținînd perioadei de trecere de la neolitic la începutul epocii bronzului (faza Horodiștea-Folteşti), lucrate din pastă negricioasă, uneori cu școică pisată, precum și numeroase așchii și fragmente solzoase de silex slab patinat.

Cercetare N. Zaharia, 1956, *SCȘIași*, VII, 1956, fasc. 2, p. 35, 52.

40. Hîrlău (jud. Iași)[61]

a) *Curtea Domnească*. În jurul vechilor săpături efectuate mai demult la Curtea Domnească din această localitate, s-au cules fragmente ceramice aparținînd sfîrșitului epocii bronzului (cultura Noua) și perioadei feudalismu-

[59] Punctul publicat anterior sub numele de Podișul de sub Holmul din marginea sudică a satului (N. Zaharia, *op. cit.*, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 904, a) a fost inclus în această așezare (D. Găureana).

[60] Acest punct de descoperire figurează și în harta arheologică întocmită de Gr. Tocilescu (C. Moisil, *op. cit.*, *BCMI*, 1909, ianuarie-martie, p. 173).

[61] Dintre cercetările mai vechi din jurul acestui monument citățm săpăturile lui V.N. Drăghiceanu cu rezultate nepublicate; din acest material Barbu Slătineanu a reprodus doar 3 plăci decorative (*Trei plăci de ceramică românească din sec. XVI-lea*, în *RIR*, V—VI, 1935—1936, p. 183 și 185, fig. 1 și 186, fig. 2 și nota 2). Pentru plăcile decorative de la Hîrlău vezi și capitolul *Ceramica*, în *Repertoriul monumentelor și obiectelor de artă din timpul lui Ștefan cel Mare*, figurile 7—9, 58, 66. Între fragmentele ceramice descoperite la curtea lui Ștefan cel Mare se găsesc unele provenind din vase turcești din categoria ceramicii

www.cimec.ro

lui dezvoltat, căreia îi aparţin numeroase resturi de cahle şi de plăci decorative din sec. XV—XVI (pl. LIV/1,4), precum şi resturi de vase din sec. XVII—XVIII, dintre care unele din talere turceşti de import (pl. LII/12; LIV/2).

Cercetare N. Zaharia şi Emilia Zaharia, 1952, *SCIV*, VI, 1—2, 1955, p. 290, XV, 2.

b) *Vatra tîrgului.* Pe pantele uşor înclinate ale terasei din jurul construcţiei noii şcoli medii, în solul negru care depăşeşte pe alocuri 1,5 m grosime şi în care se pot vedea resturi masive din temelii de piatră, s-au descoperit fragmente ceramice de la sfîrşitul epocii bronzului (cultura Noua), precum şi cîteva resturi de borcane din pastă nisipoasă cu scoică, aparţinînd perioadei feudalismului timpuriu (sec. XIII—XIV).

Cercetare N. Zaharia, 1959.

c) *La Cărămidărie.* Pe terasa inferioară a Bahluiului, în săpăturile cărămidăriei situate în sud-vestul tîrgului, s-au descoperit cîteva fragmente ceramice care aparţin La Tène-ului II (?), secolului III e.n., probabil cu resturi de urne de tip Poieneşti (pl. LIV/13) şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

În acelaşi loc s-a descoperit şi un obiect de fier (pl. LIV/14) a cărui utilizare, pentru moment, este neprecizată.

Cercetare N. Zaharia, 1952, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 290, XV, 1.

d) *Valea Nicolinei.* La circa 1 km nord de tîrg, pe un promontoriu aproape şters al terasei inferioare, precum şi în albia Pîrîului Nicolina, s-au cules cîteva fragmente ceramice aparţinînd sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua, LIV/5—6,9), începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n., pl. LIV/7—8,10,15), feudalismului timpuriu (sec. XII, pl. LIV/11—12) şi dezvoltat (sec. XV şi XVII—XVIII, pl. LIV/3).

În preajma Pîrîului Nicolina, pe dealul Gurgueta, s-au descoperit resturi de lame de silex aparţinînd probabil paleoliticului superior (*SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 290, XV, 3).

Cercetare N. Zaharia, 1953.

41. **Hlincea, com. Ciurea** (jud. Iaşi)

a) *Poala vestică a Dealului Cetăţuia.* Pe poala vestică a Dealului Cetăţuia, prin cercetările de suprafaţă efectuate în 1951 s-au descoperit cîteva silexuri din paleoliticul superior final şi fragmente ceramice din perioada prefeudală (cultura Hlincea şi etapa protodridu, sec. VII—IX, pl. LV/14; CLXXIV/8—12), precum şi din feudalismul timpuriu (sec. XI—XII, pl. LV/1,3,5; CLXXIV/13—15; CLXXV/1—6, 8—9) şi sec. XII—XIII, pl. LV/2, 6, 11; CLXXV/7,10—12) şi dezvoltat, căruia îi aparţin resturi de vase din sec. XIV—XV, printre care şi unele din pastă neagră-cenuşie cu decor ştanţat de tip orăşenesc (pl. LV/9,12), ca şi din sec. XVII—XVIII (pl. LV/4, 7—8,10).

Din săpăturile unui şanţ militar, prin care s-a distrus o groapă de bordei din sec. VII—VIII, sub Dealul Cetăţuia, s-au cules un împungător mare din corn de cerb (pl. LV/13), două cuţite de fier, bucăţi de zgură metalică, un fragment de placă decorativă (?) prevăzută cu mici perforaţii, precum şi un *falus* de argilă arsă.

Cercetare N. Zaharia, 1951, *SCŞIaşi*, VII, 1956, fasc. 2, p. 39, C, 73.

b) *Şesul Nicolinei.* Pe şesul Pîrîului Nicolina, în sectorul cuprins între ieşătura de la Hlincea şi cantonul C.F.R., s-au descoperit cîteva puncte cu resturi arheologice.

În aluviunile nisipoase din cotul pîrîului, în dreptul podului de fier, s-a descoperit un nucleu de silex, alb patinat, precum şi un gratoar pe capăt de lamă, aparţinînd paleoliticului superior.

În malurile rîpoase de pe dreapta pîrîului s-a precizat existenţa unei necropole cu morminte de înhumaţie din perioada feudală, iar în apropiere s-a descoperit o groapă de bordei din umplutura căreia s-au cules fragmente ceramice din sec. XV—XVI, un *solidus* polonez de argint, o lamă de cuţit din fier, cuie cu rozeta convexă lucrate de meşteri, fragmente de obiecte de fier, zgură metalică, o plăsea de os fragmentară, decorată cu mici cerculeţe gravate (pl. LV/15; CLXXV/14) şi un pieptănuş de os pentru ornamentarea ceramicii (pl. LV/16).

Pe şesul din faţa cantonului C.F.R. s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd sec. XVII—XVIII, dintre care se remarcă unul din pastă albă, decorat cu humă brun-roşcată asociată cu o culoare albăstruie, culoare întîlnită pînă acum pe un singur alt fragment descoperit la Galata.

de Iznik (Niceea), din secolul XVI (Corina Nicolescu, *Ceramica otomană de Iznik din secolele XVI—XVII găsită în Moldova*, în *AM*, V, 1967, p. 287 şi urm. Pentru ceramica monumentală şi decorativă de faţadă, aflată în colecţiile Muzeului de artă feudală, vezi Corina Nicolescu, *Începuturile ceramicii monumentale în Moldova*, în *Omagiu lui George Oprescu* cu ocazia împlinirii a 80 de ani. Descoperiri monetare semnalează Oct. Iliescu, *Însemnări privitoare la descoperiri monetare*, în *SCN*, I, 1957, p. 465. Pentru interpretarea istorică a curţilor domneşti din Moldova, vezi I. D. Marin, *Contribuţii la studierea curţilor domneşti din Moldova*, în *Studii şi articole de istorie*, IX, 1967, p. 25 şi urm.

www.cimec.ro

Cercetare N. Zaharia, 1952, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 898, l, i; *SCŞIaşi*, VII, 1956, fasc. 2, p. 39, C, 74 şi 75; *AM*, I, 1961, p. 33, 47.

c) *Marginea nord-vestică a satului.* Pe dîmburile aplatisate, înşiruite etajat între şesul Pîrîului Nicolina şi drumul de coastă care duce în sat, s-au descoperit fragmente ceramice din perioada prefeudală (sec. VII—IX), precum şi din perioada feudalismului timpuriu (sec. XI—XII, pl. LV/17—19).

În mod deosebit se remarcă o margine de vas mare, lucrat cu mîna din pastă cenuşie, cu alveole pe buză şi cu intens lustru brun-roşcat la exterior, analog unora dintre fragmentele descoperite la Prodana în valea Bîrladului şi atribuite sec. XII—XIII.

Din sec. XIII—XIV sînt fragmente de borcane cu margini înalte şi evazate (pl. LVI/5,7), cu corpul decorat cu striuri orizontale (pl. LVI/1—2,4) sau cu linii învălurite, în asociere cu împunsături oblice (pl. LVI/3,6).

Din perioada feudalismului dezvoltat sînt mai multe fragmente de borcane şi oale din sec. XIV—XV (pl. LVI/9), din sec. XVII (pl. LVI/8) şi din sec. XVIII.

În afară de resturile ceramice, în acest sector s-au mai descoperit şi alte obiecte, dintre care: un cuţit de cojocărie cu mînerul torsionat (pl. CLXXV/15), o lamă fragmentară de cuţit (pl. LVI/16), un rest de furculiţă (pl, LVI/20), diverse obiecte din bronz (pl. LVI/11,19), o cataramă de bronz pentru curea (pl. LVI/13), două monede de argint, zgură metalică, lulele (pl. LVI/10; CLXXV/13), o mărgică albastră şi fusaiole plate din argilă etc.

Cercetare N. Zaharia şi Emilia Zaharia, 1952.

d) *Între vii.* În viile din marginea nordică a satului s-au cules cîteva fragmente ceramice corodate şi bucăţi de lipituri arse dintr-o fază neprecizată a neoliticului dezvoltat, un fragment de vas prevăzut cu o proeminenţă plată, bilobată, aparţinînd Hallstatt-ului, un fragment ceramic cu suprafaţa acoperită cu perforaţii incomplete şi o lamă de cuţit (pl. LVI/12,14—15).

Cercetare N. Zaharia, 1956.

c) *La Cantonul Ciurea.* Pe şesul Nicolinei, în apropierea celui de-al doilea canton C.F.R. şi a fabricii Ciurea, într-un cot al pîrîului s-a descoperit o aşezare din neoliticul timpuriu.

Din cuprinsul celor două gropi de bordeie, secţionate de apele în revărsare, s-au cules cîteva fragmente ceramice de aspect Criş, dintre care unele cu urme de pictură roşie, precum şi numeroase lipituri arse de perete. Pete de cenuşă, cărbuni şi oase marchează alte amplasamente de bordeie.

Cercetare N. Zaharia, 1952, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 904, 49 b.

42. **Hodora, com. Cotnari** (jud. Iaşi) [62]

a) *Dealul Calafat* [63]. Pe podişul numit Dealul Calafat, situat între localităţile Hodora şi Belceşti, loc delimitat prin pante rîpoase pe două laturi, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice de forme şi mărimi diferite aparţinînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni B, pl. LVI/17—18; LVII/1—9; CLXXVI/1).

Printre resturile numeroase de podină arsă s-au găsit fragmente de silex calcinat, precum şi un topor plat fragmentar, lucrat din marnă cenuşie cu dungi negricioase, iar la piciorul pantei, în preajma izvoarelor, s-au descoperit resturi de amforă din pastă rozie cu nisip negricios din perioada corespunzătoare provinciei Dacia (sec. II—III e.n.), provenite probabil din răspîndiri întîmplătoare, dintr-o staţiune învecinată.

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1—2, 1955, p. 290, XVIII, 3.

b) *Dealul Morii.* Pe panta nord-vestică a Dealului Morii (Dealul Hodora), într-o plantaţie tînără de salcîmi, s-a descoperit o aşezare din neoliticul timpuriu, din care s-au cules cîteva fragmente ceramice corodate. Unele dintre acestea sînt lucrate dintr-o pastă neomogenă, de culoare neagră, cu feţele acoperite cu angobă cenuşie şi cu lustru la exterior, din neoliticul timpuriu (cultura Criş şi a ceramicii liniare), iar altele aparţin neoliticului dezvoltat (fază tîrzie Cucuteni B, pl. LVIII/1).

[62] În legătură cu această localitate mai sînt menţionate şi alte două puncte de descoperire care aparţin aceleiaşi aşezări: Vatra satului şi Terasa medie a Bahluiului (*SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 290, XVIII, 5—6), precum şi un alt punct cu resturi ceramice cucuteniene, descoperit pe Dealul Catarg = D. Hotar (*SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 900, 24 a) cu o prelungire a punctului de la 24 b din aceeaşi lucrare. Pentru descoperiri mai vechi vezi Oct. Iliescu, *op. cit.*, în *SCN*, I, 1957, p. 464.

[63] În jurul movilei situate pe platoul acestui deal se cunoaşte o aşezare cu resturi ceramice de la începutul epocii migraţiilor şi din sec. XVIII (*SCIV*, VI, 1955,1—2, p. 290, XVIII, 4).

www.cimec.ro

Un singur rest dintr-o margine de oală din pastă nisipoasă cenuşie (pl. LVIII/2) aparţine sec. XV.

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 290, XVIII, 2; *AM*, I, 1961, p. 28, 25.

c) *La Movilă*. Pe podişul Dealului Hodora, în apropierea celor două movile, s-au descoperit resturi de silexuri din paleoliticul mijlociu, precum şi fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni B), din perioada de trecere de la neolitic la începutul epocii bronzului (cultura Horodiştea-Folteşti, pl. LVIII/3—4), de la sfîrşitul epocii bronzului (cultura Noua) şi de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.).

Pe acelaşi loc s-a descoperit şi un obiect de fier de întrebuinţare neprecizată (pl. LVIII/5).

Pe şesul din apropiere, în locul denumit Sălişte a Mircea [64], s-au găsit resturi de vase din sec. XVIII (pl. LVIII/6).

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 290, XVIII, 1.

43. **Hoiseşti, com. Dumeşti** (jud. Iaşi)

Dealul Podişu. Pe Dealul Podişu situat la sud-vestul satului s-au descoperit cîteva aşchii şi lame microlitice din silex patinat, caracteristice paleoliticului final.

Cercetare N. Zaharia, 1954, *AM*, I, 1961, p. 30, 31.

44. **Holboca** (jud. Iaşi)

a) *Peste Baltă* (*Pîrliţi*). La est de sat şi de vatra fostului iaz Baloş, pe panta nord-vestică a Dealului Covaş, în locul denumit Peste Baltă, ca şi pe suprafaţa podişului dinspre Movila cea Mare, s-a descoperit o întinsă aşezare cu resturi arheologice din perioada de tranziţie de la sfîrşitul neoliticului la epoca bronzului (faza Horodiştea-Folteşti, pl. LVIII/7; CLXXVI/2), de la sfîrşitul epocii bronzului (cultura Noua I-Costişa-Belopotok, pl. LVIII/9—10; CLXXVI/7 şi Noua, pl. LVIII/8, 12—13; LIX/1—2,4—8,13—14, 16; LX/18, 20; CLXXVI/3—6), din Hallstatt (pl. LIX/3; CLXXVI/9—10), din La Tène-ul II cu elemente bastarnice analoge celor de la Lunca Ciurei (pl. LIX/9—12, 15; LX/2) şi de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n., pl. LX/3—7,9—16,21—22; LXI/4; CLXXVI/18; CLXXVII/4—6, 11; CLXXVIII/1). Din aceeaşi vreme sînt şi resturi de amfore (pl. LX/17; CLXXVII/3) cu exteriorul decorat prin dungi adîncite orizontal (pl. LX/17). Tot din import provine şi un rest de vas din pastă roşie, care are fundul prevăzut cu soclu inelar înalt. Alte cîteva resturi sînt din vase din pastă semifină cu impurităţi, ori nisipoasă sau zgrunţuroasă cu aspect poros, avînd uneori în compoziţie microprundişuri, şi par să aparţină unei perioade de la finele sec. IV e.n. şi eventual din sec. V e.n. (pl. LX/1; LXI/3; CLXXVI/8,12—14,17; CLXXVII/1—2); unele dintre acestea, după forme, tehnica de lucru şi decor, pot fi atribuite unei perioade şi mai tîrzii.

Din perioada feudală timpurie (cultura Dridu, sec. X—XI, ?), sînt fragmente de vase din pastă cenuşie cu feţele brune şi decorate cu dungi şi benzi de linii învălurite (pl. LX/19,23; LXI/5—6).

Alte fragmente provin din vase aparţinînd perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XIV şi XV, pl. CLXXVII/8 şi sec. XVII—XVIII, pl. LVIII/11; LXI/7—8; CLXXVII/7,9—10).

Pe acelaşi loc, în jurul amplasamentului unei locuinţe distruse, s-au descoperit patru fragmente de tipare pentru turnatul obiectelor de bronz, aparţinînd probabil perioadei de la sfîrşitul epocii bronzului. Două dintre acestea provin din tipare pentru celturi, iar celelalte două din lame de pumnal (pl. LXI/1—2,9—10). Toate cele patru piese sînt lucrate dintr-o pastă densă de consistenţa şamotei, pregătită din argilă brun-roşcată cu degresant fin.

În cuprinsul acestei staţiuni s-au mai găsit: zgură de bronz şi fier, pietre arse, oase de animale şi omoplaţi cu marginile articulare crestate, lipituri de pereţi, un fragment dintr-o greutate de plasă de argilă, o rondelă neperforată tăiată dintr-un fragment de amforă din pastă rozie, un pinten de fier (pl. LXI/13) din perioada feudalismului dezvoltat, precum şi o monedă rusească de aramă, din emisiunea anului 1757. Resturi de cenuşare plate se găsesc spre est, către Movila cea Mare.

Cercetare N. Zaharia şi Emilia Zaharia, 1952, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 288, II, 1; *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 901, 25, c.

[64] Această sălişte a fost publicată ca făcînd parte din teritoriul localităţii Belceşti (*SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 289, XII, 1).

www.cimec.ro

b) *Cimitirul animalelor.* Pe pantele vestice ale dealului care delimitează dinspre nord-est Iazul Baloş, pe locul în care s-a săpat cimitirul animalelor, s-a descoperit o lamă de silex patinat, cu urme de desprinderi crucişe şi retuşe de uzură pe latura stîngă (pl. LXI/14), aparţinînd paleoliticului mediu, cîteva aşchii şi un percutor din silex calcinat din paleoliticul superior, precum şi cîteva fragmente ceramice de la sfîrşitul epocii bronzului sau eventual de la începutul Hallstatt-ului, din sec. III sau IV e.n. şi numai unul din pastă fină galben-roşcată, decorat cu linii adîncite orizontal şi învălurit (pl. LXI/18), dintr-o fază neprecizată a perioadei feudale timpurii (sec. XI—XIII).

Cercetare N. Zaharia şi Emilia Zaharia, 1952.

c) *Movila cea Mare.* În jurul movilei situate la 1 km sud-est de sat, denumită Movila cea Mare, s-au descoperit fragmente ceramice din Hallstatt, dintre care unele cu impresiuni de torques (pl. LXI/11—12,15,17,19; LXII/1), de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n., pl. LXI/16) cu elemente care aparţin perioadei de la sfîrşitul sec. IV e.n., din perioada prefeudală (etapa protodridu), cu resturi de borcane din sec. VIII (pl. LX/8) şi a feudalismului dezvoltat, resturi din vase din sec. XIV—XV (pl. LXI/20).

De pe acelaşi loc provine şi o piatră rotundă perforată, de utilizare neprecizată (pl. LXI/21), iar de la poala movilei o rondelă lucrată dintr-un fragment de amforă (pl. CLXXVII/17) şi o mărgică de fildeş.

Cercetare N. Zaharia şi Emilia Zaharia, 1952, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 901, 25, d.

d) *Izvorul Pîndarului.* În lutăria din marginea vestică a satului, în preajma tumulului cercetat prin săpături arheologice în anii 1949—1950 [65], lîngă Şipotul denumit Izvorul Pîndarului, cu ocazia unor săpături în lutărie sătenii au scos adesea aşchii de cremene şi resturi de oase de elefantide.

În vara anului 1956 locuitorul Topciu Ion a secţionat un fragment din defensa bine păstrată a unui mamut. Acest fapt a determinat săpături de salvare, executate imediat cu concursul Filialei din Iaşi a Academiei.

Cu prilejul acestor săpături s-a descoperit craniul unui mamut care, după forma defenselor şi conformaţia măselelor, aparţine speciei *Elephas trogontherii.* Craniul acesta reprezintă un rest dintr-o piesă de vînat, în mijlocul unui complex de oase fosilizate (mamut, rinocer lînos ş.a.) şi de aşchii de silex de tip musterian tîrziu, care urmează să se precizeze mai bine prin cercetări ulterioare.

Pe traseul şanţului conductei pentru alimentarea Iaşilor cu apă de Prut, în vecinătatea aceluiaşi izvor, s-au descoperit cîteva aşchii de silex patinat din paleoliticul superior, precum şi oase de mamifere cuaternare, printre care şi o bucată dintr-un maxilar de rinocer lînos.

În urma sesizărilor unora dintre locuitorii de pe şantier, într-unul din pereţii prăbuşiţi ai vechilor săpături, efectuate în movila de la sud-vest de sat, la o adîncime neprecizată, s-au descoperit resturile unui mormînt de înhumaţie, în mare parte distrus recent, din perioada de trecere de la neolitic la începutul epocii bronzului.

Puţinele fragmente de oase păstrate în groapa lungă de 2,35 m şi lată de 0,73 m aparţineau unui schelet întins pe spate cu braţele în lungul corpului şi orientat NV—SE. În partea dreaptă a craniului se afla un mic vas tronconic (pl. CLXXVIII/6), iar la picioare, în mijlocul unei arsuri cu multă cenuşă şi cărbune de lemn, s-au găsit fragmentele unui alt vas de talie mică (pl. CLXXVIII/9).

Cercetare N. Zaharia, 1956.

e) *La Moară.* În marginea sudică a satului, aproape de locul unde Pîrîul Bulgăriilor debuşează în şesul Bahluiului, la poala terasei acestui rîu, atît prin cercetările de suprafaţă, cît şi cu ocazia săpării şanţurilor conductei pentru aprovizionarea Iaşilor cu apă din Prut, s-au cules numeroase fragmente ceramice, dintre care unele din Hallstatt-ul tîrziu sau eventual din La Tène-ul II (pl. CLXXVII/16) căruia îi aparţin şi două căţui fragmentare (pl. CLXXVII/13,15), de la începutul epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov, pl. LXII/4—9, 11—16; CLXXVII/12) cu elemente care pot fi considerate ca ulterioare sec. IV e.n. (pl. LXII/2—3,10,17), precum şi din perioada prefeudală (cultura Hlincea) şi din perioada feudalismului timpuriu (sec. XIV).

Pe acelaşi loc s-au mai descoperit: o greutate de plasă perforată orizontal, cu vîrful crestat prin două adînciturii crucişe (pl. CLXXVII/14), un fragment de sticlă groasă, intens irizată, precum şi un vîrf de suliţă din fier (pl. CLXXVII/18).

Resturi ceramice din sec. IV e.n., s-au găsit şi mai departe, în prelungire, sub poala Dealului Covaş, la E de S.M.T. (*SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 901, 25, b).

Cercetare N. Zaharia, 1957.

f) *Cantonul 283.* La 2,5 km E de sat, pe panta sudică a Dealului La Covaş, deasupra terasei inferioare din stînga Bahluiului, în dreptul Şesului Braniştei, s-a descoperit o aşezare din care s-au cules fragmente ceramice de la

[65] Vlad Zirra, *op. cit.*, *SCIV*, III, 1952, p. 94 şi urm.

www.cimec.ro

începutul epocii bronzului (faza Folteşti II-Schneckenberg, pl. LXII/21), de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n., pl. LXII/18—20, 22), mai multe fragmente de vase cu elemente de la sfîrşitul acestui secol (pl. CLXXVIII/2—3) şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XV şi XVII—XVIII).

În taluzurile şoselei dinspre poala pantei s-au observat două pături de cultură, una la 0,75 m adîncime, corespunzînd sfîrşitului epocii bronzului, şi o a doua la adîncimea de 0,30 m—0,40 m, marcînd începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.).

Cercetare N. Zaharia, 1954.

g) *La Cantonul 282* [66]. Pe panta dinspre Şesul Braniştei, în dreptul cantonului 282, cu ocazia construirii şoselei Iaşi-Ungheni s-a distrus un mare număr de morminte de înhumaţie, care după relatările lucrătorilor par să fi aparţinut începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.).

Într-unul din malurile care delimitează şoseaua, în cursul lunii iunie 1960, s-a descoperit un cuptor, abia atins de săpături, în jurul căruia se aflau numeroase lipituri arse, pietre şi oase.

Cercetare N. Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 901, 25, a.

45. **Holm, oraş Podu Iloaie** (jud. Iaşi) [67]

a) *Panta nord-estică a Dealului Holm.* La circa 500 m sud de fîntîna de la poala dealului, într-o rezervaţie de pepinieră, s-au descoperit fragmente ceramice din neoliticul timpuriu (cultura Criş, p . LXIII/1), din Hallstatt (pl. LXIII/2), din perioada feudalismului timpuriu, cu resturi de vase de aspect Dridu (sec. X—XI, pl. LXIII/3), precum şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XIV—XV, pl. LXIII/4 şi sec. XV—XVI, pl. LXIII/5,28—29; CLXXVIII/14).

Cercetare N. Zaharia, 1956.

b) *Panta sudică a dealului Holm.* Pe panta sudică, uşor înclinată a dealului Holm, orientată spre cotul Bahluiului, s-a descoperit o aşezare din care s-au cules fragmente ceramice aparţinînd neoliticului timpuriu (cultura Criş, pl. LXIII/6—7,10,19,24) şi un topor fragmentar de tip *calapod*, din marnă silicioasă cenuşie din aceeaşi vreme (pl. LXIII/27), neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni B, pl. LXIV/1), epocii bronzului, din care face parte şi un topor de piatră, începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n., pl. LXIII/8—9, 11—17,23) şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XIV—XV şi XVII—XVIII, pl. LXIII/18,20,22,25—26; LXIV/2—3).

Verificare N. Zaharia, 1955.

c) *Podişul de deasupra pădurii Ţiclău* [68]. Pe fruntea teşită a Dealului Holm (Ţiclău), în marginea vestică a pădurii, s-au descoperit aşchii microlitice de silex patinat, prevăzute cu vernis gălbui, aparţinînd probabil paleoliticului superior final.

Pe aceeaşi suprafaţă, spre marginile nord-vestice ale podişului s-au descoperit numeroase fragmente de vase corodate, care după resturile de pictură monocromă aparţin neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni B), precum şi resturi din specia ceramicii denumite de tip Cucuteni C. Probabil aceleiaşi culturi îi aparţine şi un toporaş plat, lucrat din rocă marnoasă (pl. LXIV/4).

Verificare N. Zaharia, 1955, *AM*, I, 1961, p. 30, 33.

46. **Horleşti, com. Rediu** (jud. Iaşi) [69]

a) *Dealul Bursucului.* În lutăriile din marginea nord-estică a satului, pe locul denumit Dealul Bursucului, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd sfîrşitului Hallstatt-ului (pl. LXIV/8), La Tène-ului II sau III cu resturi de căţui de tip dacic (pl. LXIV/9, 13—14, CLXXVI/11,16), începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.) şi perioadei

[66] În această aşezare, pe lîngă resturile de cultură materială din sec. IV e.n. menţionate de Colectivul şantierului Valea Jijiei (*op. cit.*, *SCIV*, III, 1952, p. 35), s-au mai descoperit şi resturi de vase cucuteniene dintr-o fază neprecizată (*SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 901, 25, a).

[67] Din această localitate provin obiectele de podoabă fragmentare de aur, descoperite în curtea locuitoarei Ana Rumpel (*SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 900, 24, a).

[68] În acest punct prin cercetarea colectivului şantierului Valea Jijiei (*SCIV*, III, 1952, p. 29, II) s-au descoperit resturi de vase din faza Cucuteni A, din sec. IV e.n. şi din perioada feudală.

[69] În manuscrisul lui Tocilescu 5144/66, se specifică existenţa unui şanţ între localităţile Horodiştea şi Cîrjoaia (com. Băiceni), figurat şi pe harta M.St.M. la scara 1 : 50000 seria IV, col. T, după Ms. P. Polonic, 22, 940, vol. III, caiet. 3, fila 12. Probabil că este vorba de valul care înconjura cetăţuia semnalată de noi în cuprinsul satului Horodiştea.

www.cimec.ro

feudalismului dezvoltat (sec. XV, XV—XVI şi XVII—XVIII). Resturile arheologice din La Tène-ul II zac într-o depunere la adîncimea de 0,50—0,60 m faţă de solul actual şi în gropi adînci de 1,40 m şi late de 2 m.

Cercetare N. Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 904, 50, b.

b) *Vatra Satului.* Pe Dealul Bursucului, în lungul pîrîului care străbate satul dinspre SV spre NE, şi mai cu seamă în grădina locuitorului Joja lui Iancu Andrieş, s-au cules fragmente ceramice care aparţin sfîrşitului Hallstattului (pl. LXIV/5), unei perioade neprecizate dintre sec. III—IV e.n. (pl. CLXXVI/15), precum şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI şi XVII—XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 904, 50, c.

c) *Dealul Boţeştii cu Viişoara.* Pe panta vestică a Dealului Viişoara, la 1 km nord de sat, în apropierea unui şipot situat pe locul denumit Boţeştii cu Viişoara, s-au descoperit fragmente ceramice de la sfîrşitul epocii bronzului sau eventual de la începutul Hallsttat-ului şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVI—XVII, pl. LXIV/7,11).

Pe acelaşi loc s-au descoperit resturi de cahle nesmălţuite, cu decor floral şi o monedă feudală de argint (pl. CCLIX/4).

Cercetare N. Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 904, 50, a.

47. **Horodiştea, com. Cotnari** (jud. Iaşi) [70]

Vatra satului. Pe Dealul Bozia, în sectorul sud-estic al satului, delimitat spre S şi E prin pante ripoase, se află un loc întărit (Horodişte?), de formă hexagonal-alungită, cu diametrul mare de 250 m şi împrejmuit cu val şi şanţ.

Atît şanţul cît şi valul în cea mai mare parte sînt bine păstrate. În micile porţiuni de val, distruse de către locuitorii care îşi au gospodăriile în incinta întărită, s-au găsit, după informaţiile lor, lespezi de piatră. Valul mai păstrează o înălţime medie de 3m faţă de suprafaţa solului, şanţul fiind adînc de 2—3m.

În interiorul acestei horodişti (?), prin desfundarea locului pentru vii, s-au scos la suprafaţă resturi ceramice aparţinînd sfîrşitului Hallstatt-ului (pl. LXIV/10, 12), care au o vechime mai mare decît cele de la Lunca Ciurei, putînd fi datate în sec. IV—III î.e.n., ca şi specia ceramică înrudită descoperită recent în incinta Cetăţuii de la Stînceşti (Botoşani). Aceleiaşi perioade îi aparţine şi un fragment de amforă (pl. LXIV/15) şi probabil şi un rest dintr-o rondelă plată de lut.

Din acelaşi loc provin şi alte resturi de vase care aparţin perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XIV—XV, pl. LXIV/6 şi sec. XVII—XVIII), descoperite în sectorul sud-vestic al Horodiştei.

În marginea sud-vestică a satului, în ravinăriile produse de apa de şiroire în lungul drumului care a tăiat valul, s-au semnalat depuneri de cenuşă, groase de 1—1,5 m, în care se găsesc fragmente ceramice, lipituri arse şi oase de animale. În aceeaşi secţiune se văd şi resturi dintr-un pavaj din lespezi de piatră care par să indice un canal pietruit.

În cele două margini extreme ale acestei horodişti se află cîte o movilă înaltă de 4—5 m, cu diametrul de circa 20 m, bine conservate. În jurul acestor tumuli s-au găsit resturi ceramice hallstattiene.

Această aşezare întărită, împreună cu celelalte două de pe Dealul Cătălina şi de la Buhalniţa, constituie un centru puternic întărit, la contactul cu stepa ce se desfăşoară spre E, dincolo de valea Bahluiului.

Cercetare N. Zaharia, 1957.

48. **Hăsnăşeni, com. Leţcani** (jud. Iaşi)

Rîpa Bărboşilor [70]. La 2 km S de sat, pe panta nord-vestică a dealului La Coşere, deasupra unei rîpi bogate în izvoare, la limita sud-estică a Pădurii Bărboşilor, s-a descoperit o întinsă aşezare din cuprinsul căreia s-au cules fragmente ceramice aparţinînd Hallstatt-ului, începutului epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov,

[70] Această aşezare a fost publicată ca făcînd parte din teritoriul localităţii Cogeasca Veche (*SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 903, 41, f).

www.cimec.ro

pl. LXV/1–2,4–5,9), printre care se află şi o seceră de fier (pl. LXV/10), şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XV–XVI, pl. LXV/3,6–8).

Cercetare N. Zaharia, 1952, *SCIV*, VI, 1955, 3–4, p. 903, 41, *f*.

49. Iaşi

a) *Sectorul : Curtea Domnească-Hala-str. Costache Negri* [71]. Pe promontoriul terasei inferioare din stînga Bahluiului, unde astăzi se află Palatul Culturii, prin cercetările de suprafaţă efectuate anterior, ca şi prin şănţuiri ocazionale, dar mai ales prin săpăturile arheologice de salvare din vara anului 1960 [72], s-au descoperit numeroase resturi de cultură materială aparţinînd neoliticului dezvoltat (resturi de vase precucuteniene, pl. LXV/11–12; LXVI/1–2,4–7,8–10) şi din faza Cucuteni B (pl. LXVI/11; CLXXVIII/12), La Tène-ului II cu resturi de vase bastarnice analoge celor descoperite în aşezarea de la Lunca Ciurei (pl. LXVI/12–13), începutului epocii migraţiilor (sec. III şi IV e.n.), perioadei prefeudale (etapa Şipot-Suceava) şi feudalismului dezvoltat (sec. XIV–XV, pl. LXVII/1 şi sec. XV–XVI, pl. LXVI/14, LXVII/2–4,14–15, sec. XVI–XVII, pl. LXVII/5–10,16, 18–21; LXX/1,9) cu numeroase produse ceramice de import (pl. LXVII/11, 13,17).

O altă săpătură ocazională, practicată la vest de Curtea Domnească, a scos la iveală resturi ceramice din sec. XV, precum şi un fragment de cahlă cu decor geometric.

Cercetare N. Zaharia şi Emilia Zaharia, 1953.

Dealul Plevnei. Pe un alt promontoriu al aceleiaşi terase, situat la est de Curtea Domnească, pe locul denumit Dealul Plevnei, s-au cules fragmente ceramice corodate aparţinînd unei faze neprecizate a culturii Cucuteni, începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.) şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVI–XVII, pl. LXVIII/1 şi sec. XVII–XVIII), acestea din urmă întru totul asemănătoare celor descoperite prin cercetările de la Curtea Domnească.

Cercetare N. Zaharia, 1953.

Str. Costache Negri. În continuarea aceleiaşi terase, spre E, în străzile Anastasie Panu şi Costache Negri, prin unele lucrări de săpătură cu caracter edilitar s-au descoperit resturi de vase şi un fragment dintr-o bară de vas-binoclu cu decor incizat (pl. LXIX/9); bucăţi de cahle din sec. XV–XVI decorate cu grifoni în relief şi din sec. XVI–XVII cu decor floral (pl. LXX/2, 5), precum şi resturi de lemnărie din „podul vechi", care pînă în sec. XIX constituia pavajul străzilor principale. În acelaşi sector, în preajma halelor, s-au descoperit resturile unor temelii de piatră şi o mare cantitate de fragmente ceramice aparţinînd sec. XV–XVI şi mai tîrziu, cu mare varietate de forme şi decor (pl. LXVIII/2–15; LXIX/1–8, 10–12; LXX/3–4, 6–8,10–13; CLXXVIII/4–5). Pe lîngă numeroase obiecte metalice de uz casnic şi gospodăresc, printre care şi un cui de fier lucrat de meşter (pl. LXVIII/16), descoperite în acest punct, se găseşte şi o monedă turcească de aur. Dintre obiectele de os se remarcă un perforator lucrat dintr-o ramură de corn de cerb (pl. LXIX/13).

Cercetare Em. Bold şi Emilia Zaharia, 1958.

b) *Sectorul Teatrul „V. Alecsandri"* [73]*-str. Ştefan cel Mare*. Cu ocazia săpăturii efectuate pentru conducta de apă în faţa bisericii Trei Ierarhi din str. Ştefan cel Mare, s-au descoperit fragmente de sfeşnice şi numeroase resturi ceramice cu smalţ verde-gălbui, aparţinînd sec. XVII–XVIII.

Pe traseul aceleiaşi săpături, la întretăierea străzii Ştefan cel Mare cu str. Dobrogeanu Gherea, s-au descoperit fragmente ceramice din sec. XVII–XVIII. Dintre acestea se remarcă margini de oale decorate cu dungi de humă brun-gălbuie, funduri de străchini cu smalţ verde la interior, precum şi un recipient de lulea, decorat cu impresiuni de puncte.

Pe acelaşi traseu, într-o săpătură din curtea Teatrului „V. Alecsandri", pe locul unde altădată se înălţa biserica Dancu, s-au descoperit fragmente ceramice din sec. XVII–XVIII, iar cu prilejul unor săpături mai mari

[71] Dintre informaţiile mai vechi privind descoperirile arheologice din sectorul Curţii Domneşti, vezi manuscrisul lui Gr. Tocilescu 5144/2a aflat la Academie. În corpus-ul acestei lucrări, în sectorul Curtea Domnească s-au concentrat şi punctele Hala şi Dealul Plevnei-Biserica Sf. Lazăr (*SCŞIaşi*, VII, 1956, 2, p. 21, 15); Bejenaru C. N., *Originile Iaşilor*, în *Analele Moldovei*, II, 1942, 1–2, Iaşi; V. M. Dim.-Iaşi, *Istoricul oraşului Iaşi*, în *Ziarul călătoriilor şi al ştiinţelor populare*, XIII (1913), 31, p. 488; vezi şi I. D. Marin, *op. cit.*, în *Studii şi articole de istorie*, IX, 1967, p. 25 şi urm.

[72] Vezi Al. Andronic, *Contribuţii arheologice la istoricul oraşului Iaşi în perioada feudală*, în *AM*, I, 1961, p. 271 şi urm.

[73] În acest sector s-a inclus şi un alt punct descoperit în str. Maior Popescu Irimia, nr. 7 (N. Zaharia, M. Petrescu-Dîmboviţa şi Em. Zaharia, *op. cit.*, *SCŞIaşi*, VII, 1956, 2, p. 26-27, 29).

www.cimec.ro

s-au dezvelit bolțile unei pivnițe de piatră, distrugîndu-se și cîteva morminte, dintre care unul a conținut o monedă argintată de cupru, cu efigia lui Sigismund al III-lea al Poloniei.

Teatrul „V. Alecsandri". Tot în apropierea teatrului, la întretăierea străzilor Dobrogeanu Gherea și Cuza Vodă, prin prăbușirea unui beci, a ieșit la iveală una din construcțiile subterane ale Pescăriei vechi. Cu această ocazie s-au cules fragmente de vase caracteristice secolului al XVII-lea. Puțin mai spre sud-est, la întretăierea străzii Dancu cu str. Cuza Vodă, în dreptul Maternității, printr-o săpătură ocazională s-au scos la iveală resturi de cultură materială din aceeași vreme (sec. XVII—XVIII).

Str. Golia. Pe traseul unei săpături din dreptul bisericii Golia au apărut de asemenea fragmente de vase și de cahle cu decor floral stilizat din sec. XVII—XVIII, precum și numeroase resturi de conducte de apă, probabil în legătură cu fîntîna turcească din fața turnului bisericii.

Str. 9. Mai. În săpătura fundațiilor unui bloc din str. 9 Mai, în care s-au distrus resturile unor locuințe și a unor pivnițe pietruite, s-au cules numeroase fragmente de oale, strachini, talere (pl. LXXII/2—5, 8, 10), cahle și sfeșnice (pl. LXXII/1,6—7, 9, 11—12) din sec. XVII—XVIII.

Cercetare N. Zaharia și Emilia Zaharia, 1955—1957.

Str. Elena Doamna. În săpăturile temeliilor unei construcții din str. Elena Doamna nr. 19 s-au identificat depuneri arheologice corespunzătoare unor faze de locuire, separate prin pături de arsură și cenușă. Din taluzurile șanțurilor s-au scos fragmente ceramice din sec. XV—XVI(pl. LXXI/2—5) și din sec. XVII—XVIII (pl.LXXI/1; CLXXVIII8, 11).

Cercetare Emilia Zaharia, N. Zaharia și Eugenia Neamțu, 1955—1957.

Str. Horia. Cu ocazia săpăturilor pentru fundațiile blocului de la încrucișarea străzii Ștefan cel Mare cu str. Horia, s-au descoperit resturi de locuire de la sfîrșitul sec. XIV, continuate pînă în zilele noastre. Dintre acestea, cele mai vechi mărturii au fost atestate prin descoperirea unui semibordei, în interiorul căruia s-au găsit fragmente ceramice smălțuite de tip orășenesc, lucrate la roata de picior și decorate în tehnica *sgraffito* și *champ-lévé*, alături de resturi de oale datînd de la finele secolului al XIV-lea și începutul secolului al XV-lea. În acest semibordei s-au descoperit și 19 monede de aramă anepigrafe, de la Alexandru cel Bun.

În aceeași săpătură s-au descoperit și resturile unor locuințe de suprafață din sec. XV—XVI, conținînd diverse teracote și mai ales un material ceramic din sec. XVII (pl. LXXI/6—8), de cînd datează și o conductă de apă. În aceleași împrejurări au fost găsite și cîteva lulele (pl. LXXI/9), precum și o garafă de sticlă (pl. LXXI/ 10).

Complexele respective sînt o dovadă a extinderii tîrgului Iași pe podul terasei inferioare a Bahluiului, între Mitropolie și Rîpa Galbenă.

Cercetare Al. Andronic și Eugenia Neamțu, 1959.

Str. George Enescu. Cu ocazia amenajării terenului de sport, în curtea Școlii nr. 6 din str. George Enescu, s-au descoperit cîteva fragmente ceramice aparținînd perioadei feudale tîrzii (sec. XVIII).

Cercetare Emilia Zaharia, 1955.

c) *Cartierul Frumoasa*. Pe pintenul terasei de luncă din jurul mănăstirii Frumoasa, care în trecut a constituit o insulă în mijlocul șesului acoperit de iazuri și bălți, s-au descoperit fragmente ceramice aparținînd perioadei feudalismului timpuriu, probabil sec. XII și XII—XIII (pl. LXXI/11—12; CLXXVIII/7), perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XV, pl. LXXI/13—21, 23—24 și sec. XVII—XVIII, pl. LXXI/22,25).

Pe același loc s-a descoperit și un cuțit de fier cu lama neascuțită de tipul celor utilizate la măcelărie (pl. LXXIII/1).

Cercetare N. Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 898, 1, d; *SCȘIași* VII, 1956, fasc. 2, p. 39, c, 71.

d) *Crucea lui Ferentz*. Sub poala estică a dealului Galata, pe terasa inferioară din stînga Pîrîului Nicolina, în grădinile din apropierea monumentului denumit Crucea lui Ferentz, s-au descoperit fragmente ceramice care aparțin Hallstatt-ului timpuriu (pl. LXXIII/2—3; CLXXVIII/13), începutului epocii migrațiilor (cultura Sîntana de Mureș-Cerniahov), unei faze avansate a perioadei prefeudale (etapa Șipot-Suceava sau Hlincea), etapei protodridu (sec. VIII—IX, pl. LXXIII/4), precum și feudalismului timpuriu (sec. XI—XIII) și dezvoltat (sec. XVII—XVIII: pl. LXXIII/5—7; și CLXXVIII/10).

Din imediata vecinătate a acestui punct provine fibula digitată din bronz, parțial aurită (pl. LXXIII/31), descoperită întîmplător înainte de 1930, precum și alte două fibule găsite cu prilejul sondajului din 1963.

Cercetare N. Zaharia și Emilia Zaharia, 1956 și sondaje D. Teodor, 1963.

e) *Tîrgușorul Nicolina*. Pe suprafața interfluviului cuprins între pîraele Nicolina și Valea Adîncă, pe panta sud-vestică a Dealului Nicolina, lîngă șoseaua Iași-Ciurea, s-au cules fragmente de vase cu urme de pictură tricromă aparținînd fazei Cucuteni A.

www.cimec.ro

De pe acelaşi loc provin şi alte resturi ceramice din sec. XVII—XVIII.

Verificare N. Zaharia, 1953.

Imaşul tîrgului. Pe pantele estice ale aceluiaşi deal, în apropierea liniei ferate Iaşi-Ciurea, loc denumit Imaşul tîrgului, s-a identificat o aşezare din care s-au adunat numeroase fragmente ceramice de la începutul epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov, pl. LXXIII/8—9,11—20,23—30) şi probabil de la sfîrşitul sec. IV e.n., căreia îi aparţin resturi de vase din pastă nisipoasă neagră sau cenuşie şi mai rar brună, cu microgranulaţii albe de calcită (pl. LXXIII/10,21—22), precum şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVI—XVII).

Verificare N. Zaharia şi Emilia Zaharia, 1953.

Cartierul Nicolina. Al treilea punct de descoperire din acest sector se află pe panta estică a aceluiaşi deal, în cuprinsul cartierului Tîrguşorul Nicolina, de unde s-au cules fragmente ceramice de la sfîrşitul epocii bronzului sau eventual începutul Hallstatt-ului şi din perioadele feudalismului timpuriu (sec. XI—XII, pl. LXXIV/1—2), dezvoltat (sec. XVI—XVII) şi tîrziu (sec. XVIII).

Pe suprafaţa cercetată sînt vizibile unele pete asemănătoare cenuşarelor, pe care se găsesc lipituri de pereţi, pietre şi oase de animale, vizibile mai cu seamă spre NV, pe terasa din faţa M-rii Frumoasa, către punctul denumit Crucea lui Ferentz.

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 898, 1, f; *SCŞIaşi*, VII, 1956, fasc. 2, p. 39, 72.

f) *Cartierul Păcureţ.* În lungul terasei Bahluiului din marginea nord-vestică a Iaşilor, denumită aici Dealul Pastia sau Dealul Hanului Beldiman, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice din neoliticul timpuriu (cultura ceramicii liniare), de la sfîrşitul epocii bronzului sau eventual începutul Hallstatt-ului, în asociere cu omoplaţi crestaţi de bovidee (pl. LXXIV/3; CLXXIX/3), din Hallstatt (pl. LXXIV/5), de la începutul epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov (pl. LXXIV/6—17; CLXXIX/1—2,4), printre care şi o căţuie fragmentară, unele fragmente părînd să aparţină unei perioade ulterioare sec. IV e.n., şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XIV, pl. LXXIV/18, sec. XV—XVI şi sec. XVII—XVIII, pl. LXXIV/19); acestei din urmă perioade îi aparţin şi cîteva obiecte de fier, descoperite în cuprinsul aşezării (pl. LXXIV/20, 21).

Cercetare N. Zaharia şi Emilia Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 898, 1, b; *SCŞIaşi*, VII, 1956, fasc. 2, p. 33, 39—40.

g) *Ceairu lui Peretz*[74]. Pe suprafaţa micului platou de pe terasa Bahluiului, în marginea nordică a cimitirului izraelit, loc denumit Ceairu lui Peretz, în raza unor cenuşare, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice datînd din neoliticul timpuriu (cultura Criş) şi dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni), de la sfîrşitul epocii bronzului (cultura Noua I) cu elemente analoge celor din necropola de la Truşeşti şi din aşezarea de la Movila Şesul Jijiei (pl. LXXV/1—3,5—11,13—18; LXXVI/1—4,6—7,9; LXXVII/1,15), din Hallstatt (pl. LXXV/4), din La Tène-ul II (pl. LXXV/12) şi de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n., pl. LXXVI/10; LXXVII/2—4,6,8,11—14,16, 22; LXXVIII/1—11).

Nu se poate preciza în ce măsură s-ar putea ca aceleiaşi perioade să-i aparţină şi unele resturi de vase din pastă cretoasă, de culoare olive, cenuşie sau brun-cenuşie, acoperite uneori cu o angobă prăfoasă neagră sau cenuşie închis, dintre care se remarcă o margine îngroşată de castron cu lustru roşu la exterior (pl. LXXVI/5), margini slab evazate şi îngroşate de oale (pl. LXXVII/5,10), precum şi funduri profilate plate sau prevăzute cu suporturi inelare joase. La această categorie de vase, care par să fie de tradiţie mai veche, se mai pot adăuga fragmente de amfore din pastă alb-rozie sau gălbuie, dintre care se remarcă o margine îngroşată la exterior printr-un manşon inelar, fragmente cu exteriorul vopsit în roşu, precum şi resturi de mănuşi cu secţiunea rotundă, prevăzute cu creastă asimetrică şi şănţuiri longitudinale (pl. LXXVI/8; LXXVII/9).

Puţinele fragmente din pastă poroasă sau nisipoasă, de culoare brun-cenuşie ori neagră, par să aparţină unei perioade ulterioare sec. IV e.n.

Alte resturi de vase aparţin feudalismului dezvoltat (sec. XIV şi XVII—XVIII) şi feudalismului tîrziu (sec. XVIII).

Pe acelaşi loc s-au descoperit lipituri arse de pereţi cu urme de făţuială şi spoială albă, rozeta unui corn de cerb secţionată cu ferestrăul, fragmente de ocru galben şi de zgură metalică, iar la marginea nordică a aşezării, pe un cenuşar în formă de monticul plat, s-a găsit o mică seceră de bronz de tipul cu buton.

Cercetare N. Zaharia, 1951, *SCŞIaşi*, VII, 1956, fasc. 2, p. 32, fig. 23.

[74] În acest sector al oraşului Iaşi s-au făcut şi unele descoperiri mai vechi (*Arhiva Muzeului Naţional de Antichităţi*, 1894, 35, fig. 6).

www.cimec.ro

Cartierul Crucea Roşie. La circa 1 km sud de Ceairu lui Peretz, pe aceeaşi pantă a dealului din marginea cartierului Crucea Roşie, s-au descoperit două aşezări din care s-au cules lame, gratoare şi fragmente de silex albăstrui patinat, aparţinînd aurignacianului mijlociu.

Cercetare N. Zaharia, 1951, *SCŞIaşi*, VII, 1956, fasc. 2, p. 30, 32—33; *AM*, 1, 1961, p. 31, a—b.

Cartierul Bogdan. Pe panta estică a Dealului În Lungul Vîntului în viile din Cartierul Bogdan, s-au descoperit fragmente ceramice de la începutul epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov).

Cercetare N. Zaharia şi Emilia Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 287, I, c, 1; *SCŞIaşi*, VII, 1956, fasc. 2, p. 30, 34—35.

h) *Bariera Cîrlig.* Pe suprafeţele plate ale alunecărilor de coastă din marginea nordică a Iaşilor, la circa 200—300 m distanţă de bariera Cîrlig, către Pîrîul Cacaina, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd Hallstatt-ului, La Tène-ului II (pl. LXXVIII/13—14), sec. III—IV e.n. (?) din care sînt fragmente de vase lucrate din pastă cretoasă cenuşie (pl. LXXVIII/15), secolului V e.n. şi eventual sec. V—VI e.n. pe lîngă care s-a găsit şi un fragment de pieptene bilateral de os cu nituri de bronz (pl. CLXXIX/6), secolului al VIII-lea, cu resturi de borcane din etapa protodridu (pl. LXXVIII/16), perioadei feudalismului timpuriu (sec. XI—XII) şi dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Pe acelaşi loc s-a găsit şi o lamă de silex cu marginile retuşate (pl. LXXVIII/12).

Cercetare N. Zaharia şi Emilia Zaharia, 1953, *SCŞ Iaşi*, VII, 1956, fasc. 2, p. 28, 29.

i) *Valea Cacainei la sud de Poligonul de tragere.* La 0,5 km S de poligonul de tragere, pe stînga Pîrîului Cacaina, către Groapa lui Vodă, în săpătura unor tranşee, s-au descoperit cîteva fragmente ceramice aparţinînd neoliticului dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni), sfîrşitului epocii bronzului sau eventual începutului Hallstatt-ului (pl. LXXVII/17—19) şi începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n. ?), etapei protodridu cu elemente analoge celor descoperite în aşezarea de la Dăneşti-Vaslui (pl. LXXVIII/20—21) şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XV, pl. CLXXIX/5 şi sec. XVII—XVIII).

Cercetare N. Zaharia şi Emilia Zaharia, 1953, *SCIV*, V, 1955, 1—2, p. 287, I, c, 2; *ibidem*, p. 288, III, 2; *SCŞIaşi*, VII, fasc. 2, 1956, p. 30.

j) *Cartier Moara de Vînt-Salhana.* În sectorul estic al oraşului Iaşi, cuprins între Bariera Moara de Vînt, cimitirul Eternitatea şi cartierul Rufeni, s-au stabilit puncte cu resturi de locuire mai veche. Astfel, în marginea nord-estică a cimitirului Eternitatea s-au descoperit fragmente ceramice şi tăvi de tuci din sec. XVIII şi mai tîrzii, precum şi cîteva morminte în care s-au găsit monede din aceeaşi perioadă, iar pe panta vestică a Dealului Cimitirului, către Pîrîul Cacaina, în jurul locului unde odinioară se înălţa construcţia de lemn a bisericii Rufeni s-au cules fragmente ceramice caracteristice sec. XVII şi mai tîrzii.

Cercetare N. Zaharia şi Emilia Zaharia, 1954 şi 1957, *SCŞIaşi*, VII, 1956, fasc. 2, p. 29, 23—25.

k) *Cartierul Abator.* În sectorul sud-estic al oraşului, denumit cartierul Abator, s-au precizat următoarele puncte cu resturi de aşezări vechi :

Str. Aurel Vlaicu. Pe terasa inferioară din stînga Bahluiului, în grădina proprietăţii din str. Aurel Vlaicu nr. 43, s-au cules fragmente ceramice de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n., pl. LXXVIII/25—26) şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII). Pe acelaşi loc s-a descoperit şi un vîrf de lance din fier, prevăzut cu o nervură mediană proeminentă şi cu tub de înmănuşare pe care se mai păstrează resturile a două cuie pentru fixare (pl. LXXIX/9 :CXCI/16).

Cercetare N. Zaharia, 1954, *SCŞ,Iaşi*, VII, 1956, fasc. 2, p. 14, 6.

La Nicolau. La circa 1 km NV de cîmpul de aviaţie, într-o plantaţie de pomi, s-au descoperit fragmente ceramice de la sfîrşitul epocii bronzului (cultura Noua, pl. LXXIX/1—7), de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n., pl. LXXIX/10) şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII), acestea din urmă asemănătoare celor descoperite în curtea Şcolii generale nr. 18 din vecinătate.

Pe acelaşi loc s-a mai descoperit un perforator de os, fragmente de oase crestate şi pietre, în majoritate arse.

Într-o lutărie situată la circa 200 m sud de acest punct s-a descoperit un fragment dintr-un nucleu de silex alb patinat, aparţinînd paleoliticului superior.

Cercetare N. Zaharia, 1954 şi 1955, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 898, 1, a; *SCŞIaşi*, VII, 1956, fasc. 2, p. 14, 7; *AM*, I, 1961, p. 31,36 , c.

Fabrica de Cărămizi şi Ţigle. În nisipăria fabricii de ţigle, la 200 m vest de cărămidărie, s-au descoperit resturi scheletice de mamut, precum şi aşchii de cremene cu urme de desprinderi crucişe, caracteristice paleoliticului mijlociu.

Pe terasa inferioară a Bahluiului, în marginea sud-estică a oraşului, între fabrica de ţigle şi cărămidă şi Atelierele auto, ca şi în grădinile locuitorilor din cartierul Abator, dar mai ales în cariera de lut a fabricii de ţigle s-au descoperit resturi de vase aparţinînd Hallstatt-ului tîrziu sau eventual La Tène-ului II, începutului epocii migraţiilor (cultura

www.cimec.ro

Sîntana de Mureş-Cerniahov, pl. LXXVIII/22—24, 27, 30; LXXX/1—11) cu elemente de la sfîrşitul sec. IV e.n, şi chiar de la începutul sec. V e.n., precum şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI şi XVII —XVIII).

În cuprinsul lutăriei fabricii, pe fundul gropii unui bordei distrus s-a descoperit un pieptene de os cu trei plăci şi nituri de bronz (pl. LXXIX/13).

Pe acelaşi loc, în care în 1960 s-a efectuat un sondaj [75], s-au mai descoperit resturi de cahle nesmălţuite, lulele şi două discuri de fier, late şi perforate la mijloc.

Verificare N. Zaharia şi Emilia Zaharia, 1953 şi 1960, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 287, a, 1.

Cîmpul de Aviaţie. În unele săpături făcute în vederea nivelării terenului, la circa 300—400 m est de oraş, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua), începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.) şi perioadei feudale tîrzii (sec. XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1952—1956, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 287, I, a, 3; *SCŞIaşi*, VII, 1956, fasc. 2, p. 14, 5.

1) *Cartierul Ciurchi.* Pe suprafaţa terasei Bahluiului, între străzile Smîrdan-Ciurchi şi Vasile Lupu, s-au descoperit cîteva puncte cu resturi de locuire veche.

Str. Smîrdan. În str. Smîrdan nr. 22 s-au cules fragmente ceramice de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.) şi din sec. XVIII.

Cercetare N. Zaharia şi Emilia Zaharia, 1953, *SCŞIaşi*, VII, 1956, fasc. 2, p. 19, 14.

Str. Ciurchi. În lutăria din str. Ciurchi nr. 51 s-au găsit resturi de vase dintr-o fază neprecizată a culturii Cucuteni, de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.) şi din sec. XVII—XVIII.

Cercetare N. Zaharia, 1954, *SCŞIaşi*, VII, fasc. 2, p. 19, 13.

Han-Tătar. În str. Ciurchi, colţ cu str. Han-Tătar, precum şi în preajma movilei din dosul bisericii Sf. Neculai din str. Vasile Lupu, s-au adunat fragmente ceramice din sec. XVIII. De pe acest loc provine probabil şi o tipsie de argint, pe marginile căreia, în medalioane aurite, sînt reprezentate, după tehnica *au répoussé*, chipurile unor împăraţi romani; piesa se află în tezaurul Mitropoliei din Iaşi.

Cercetare N. Zaharia, 1954, *SCŞIaşi*, VII, 1956, fasc. 2, p. 19, 11.

m) *Str. Ciurchi nr. 134.* Pe suprafaţa plană a terasei din stînga Bahluiului, cuprinsă între străzile Ciurchi, Haţaşul Vitelor şi Grădinari, din marginea sud-estică a Iaşilor, atît în curtea locuitorului Ene Agape, din str. Ciurchi nr. 134, cît şi în împrejurimi, în urma plantării unor vii, s-a descoperit un micronucleu din silex vineţiu patinat, cu urme de desprinderi lamelare şi o aşchie microlitică din paleoliticul superior final, precum şi un foarte mare număr de fragmente ceramice şi resturi de unelte din neoliticul dezvoltat (cultura precucuteni, pl. LXXX/12—15, 17), din perioada de trecere de la neolitic la epoca bronzului (faza Horodiştea-Folteşti, pl. LXXXI/1), din Hallstatt-ul tîrziu sau eventual La Tène-ul II (pl. LXXX/16; LXXXI/2—3, 6—12, 18; LXXXII/1—4, 12), din secolul II—III e.n. (pl. LXXXI/15, 17, 19; LXXXII/10; LXXXIII/12—14; LXXXVI/7, 15; CXC/1, 6, 9, 12: CLXXIX/20), precum şi un vas miniatural (pl. CLXXX/8), şi în număr mai mare de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.). Dintre acestea din urmă, unele provin din strachini, castroane şi oale din pastă fină (pl. LXXXI/5, 13—14, 16, 20; LXXXII/9, 14, 18—21; LXXXIII/3, 5, 11, 15: LXXXIV/4, 8—9, 10—14, 16; LXXXV/6, 8, 11: LXXXVI/2, 6, 8, 12, 14; LXXXVII/9—10, 15—16; CLXXX/5; CLXXX/2; CLXXIX/17, iar din sondaj pl. LXXXVII/5, 19, 21), ornamentate cu dungi în relief sau lustruite, simple sau dispuse metopic, ori stilizînd ramura de brad (pl. LXXXI/20; LXXXIII/1—2, 6, 18—19; LXXXIV/7, 15, 17; LXXXV/7, 10; LXXXVI/1, 5; CLXXXI/1), sau cu motive unghiulare (pl. LXXXIII/7, CLXXIX/11, 14: CLXXX/3).

Un aspect deosebit îl prezintă un număr relativ redus de fragmente care provin din vase cu lustru intens negru-brun sau brun-gălbui, decorate cu motive triunghiulare din linii de puncte imprimate cu rotiţa, asociate cu caneluri, alveole rotunde şi dungi orizontale în relief, în paralel cu linii de puncte (pl. LXXXIII/8, 10; CLXXIX/16, 19; CLXXX/2, 10).

De asemenea, restrîns este numărul de fragmente provenind din vase nisipoase sau fin-zgrunţuroase cu pietricele în pastă, ori din categoria ceramicii fine negricioase şi cu impurităţi sau cu aspect poros, cu umerii decoraţi cu dungi în relief sau cu benzi în trepte, prevăzute cu suporturi inelare rudimentare sau funduri concave (pl. LXXXI/20—21; LXXXII/6—8, 11, 13, 16—17; LXXXIII/7—14, 17, LXXXIV/2—4, 6, 18—14, 18; LXXXV/1—5,

[75] Sondajul a fost executat de I. Ioniţă, *Aşezarea de tip Sîntana de Mureş de la Iaşi-Fabrica de cărămizi*, în *AM*, VII 1972

www.cimec.ro

12; LXXXVI/3–4, 6, 10–11, 13; LXXXVII/7, 11, 23–25; CLXXIX/7–8, 12, 15; CLXXX/4) care aparţin unei perioade ulterioare sec. IV e.n., încadrîndu-se în sec. V e.n. şi, în parte, chiar în sec. V–VI e.n. [76].

O datare, pentru moment incertă, se poate aplica şi unora dintre numeroasele fragmente de amfore din pastă fină sau nisipoasă roşcată, mai rar rozie, şi acoperite cu o angobă gălbuie (pl. LXXXII/1–2, 5, 12, 15; LXXXIII/4, 16; LXXXV/9, 13–15; LXXXVI/9; CLXXXI/4).

Aceleiaşi perioade îi mai aparţin: un vas miniatură (pl. CLXXX/8), cîteva greutăţi de plasă (pl. CLXXX/7), o gresie de ascuţit, o mărgică tubulară de sticlă albastră (pl. CLXXXI/7), precum şi un fragment de cărămidă cu inscripţie cursivă grecească (pl. LXXXVI/16), două cuţitoaie de fier, de tipuri diferite, cu spatele aplatisat prin loviri repetate (pl. CLXXXI/13–14), o verigă de bronz (pl. CLXXXI/3), precum şi un cuţit de fier (pl. CLXXXI/11), obiecte care zăceau în depunerea de sol cenuşos corespunzătoare probabil secolului IV e.n.

Din perioada feudalismului dezvoltat sînt: o ulcică (pl. CLXXXI/5–6), mînere de capace de formă tronconică (pl. LXXXVII/8; CLXXX/11), mai multe fragmente de vase din sec. XVII–XVIII, precum şi cîteva obiecte de fier (pl. CLXXXI/8–10, 12, 15).

Tot prin cercetări repetate de suprafaţă, într-o groapă, s-a descoperit şi o monedă seleucidă (pl. CCLIX/3).

Un mic sondaj efectuat în cuprinsul acestei aşezări în anul 1955 a dus la descoperirea unor resturi ceramice din Hallstatt (pl. LXXXVII/1–2) şi a două locuinţe de suprafaţă. Acestea aveau forma dreptunghiulară, iar resturile pereţilor prăbuşiţi zăceau la nivelul de 0,35–0,43 m, într-un sol brun, cenuşos, corespunzător depunerilor din sec. III şi sec. IV e.n. Sub resturile de pereţi s-au găsit puţine fragmente de vase (pl. LXXXVII/3–4, 18, 20; CLXXIX/20), urme de pari groşi şi o fusaiolă bitronconică, elemente identice cu cele descoperite prin cercetările de suprafaţă.

Cercetare N. Zaharia şi Emilia Zaharia, 1952–1956. *SCIV*, VI, 1955, 1–2, p. 287, 1, b; *SCIV*, VI, 1955, 3–4, p. 898, 1, c; *SCŞIaşi*, VII, fasc. 2, p. 14–19.

În str. Smîrdan, pe aceeaşi terasă inferioară a Bahluiului, la jumătatea distanţei dintre Palatul Culturii şi cartierul Ciurchi, s-a descoperit un pinten de fier din perioada feudalismului dezvoltat (pl. LXXXVIII/1).

Cercetare N. Zaharia şi Emilia Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 1–2, p. 191; *SCŞIaşi*, VII, fasc, 2, 1956, p. 10, 14.

n) *Mănăstirea Cetăţuia* [77]. Pe suprafaţa podişului, la 200 m SE de mănăstire, s-au cules fragmente de străchini, talere, oale, cahle şi lulele din sec. XVII–XVIII (pl. LXXXVIII/3, 5).

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 3–4, p. 899, 3, a; *SCŞ Iaşi*, VII, 1956, fasc. 2, p. 37, 68.

Platoul din faţa porţii. În profilul unui şanţ săpat pe platoul din faţa intrării principale în mănăstire s-au observat două straturi de depunere, dintre care unul pînă la adîncimea de 0,40 m cu fragmente ceramice din sec. XVII–XVIII, iar al doilea între 0,60–0,70 m cu resturi de vase aparţinînd probabil sec. IV e.n.

Anterior, în acelaşi loc s-a găsit o monedă macedoneană.

Cercetare N. Zaharia şi Emilia Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 3–4, p. 899, 3; *SCŞIaşi*, VII, fasc. 2, 1956, p. 37, 67.

Spre „Manta Roşie". Pe cornişa nord-estică a dealului Cetăţuia, către panta dinspre Preventoriul „Manta Roşie", la circa 500 m SE de mănăstire, apele de şiroire au scos în evidenţă cîteva gropi puţin adînci din cuprinsul cărora s-au cules numeroase fragmente ceramice din perioada de trecere de la neolitic la epoca bronzului (faza Horodiştea-Folteşti, pl. LXXXVIII/2, 4, 7), precum şi un toporaş plat de silex vineţiu, şlefuit aproape în întregime şi fragmente de lame şi aşchii solzoase din aceeaşi rocă (pl. LXXXVIII/6, 11).

Cercetare N. Zaharia, 1955, *SCŞ Iaşi*, VII, 1956 fasc. 2, p. 39, 70.

50. **Leţcani** (jud. Iaşi)

a) *Vatra satului — terasa de la biserică* [78]. Pe terasa inferioară a Bahluiului, din dreptul curţii locuitorului Neculai Rusu, pînă la circa 100 m sud de biserică, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd neoliticului timpuriu (cul-

[76] Mai multe exemplare din această categorie ceramică au fost verificate şi datate în această perioadă de către I. Nestor, care le consideră ca „aparţinînd secolului V e.n., fără putinţă de a le atribui fazei posthunice, sau celei de a doua jumătăţi a sec. V e.n.", putînd aparţine unor grupuri de ostrogoţi. Unele dintre aceste elemente ceramice trag spre sec. VI e.n., în orice caz spre sfîrşitul sec. V, depăşind în timp faza Bratei-cimitir.

[77] Barbu Slătineanu, *Ceramica românească*, Bucureşti, 1938, p. 50 şi urm.; D. Tudor, *Monete antice descoperite în Moldova*, în *SCŞIaşi*, II, 1951, 3–4, p. 558; Virgil Drăghiceanu, *Cetăţuia din Iaşi*, în *BCMI*, VI, 1913, p. 145 şi urm.

[78] În acest punct este inclusă şi descoperirea publicată izolat sub denumirea Marginea sud-estică a satului (*SCIV*, VI, 1955, 1–2, p. 291, XIX, 2), precum şi cea denumită Slobozia Leţcani (*SCIV*, VI, 1955, 1–2, p. 291, XX, 1), ca o continuare directă a acestei aşezări.

www.cimec.ro

tura Criș și a ceramicii liniare cu capete de note muzicale, pl. LXXXVIII/9, 13—14, 16; LXXXIX/1, 3), neoliticului dezvoltat (fazele Cucuteni A și B însoțite de specia ceramică denumită Cucuteni C, pl. LXXXIX/2, 5, 8), sfîrșitului epocii bronzului (cultura Noua, pl. LXXXIX/7, 9—10), Hallstatt-ului (pl. LXXXVIII/8, 12; LXXXIX/4, 6), probabil secolului III e.n., începutului epocii migrațiilor (sec. IV e.n., pl. LXXXVIII/10, LXXXIX/11) și perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Pe același loc s-a descoperit și un fragment dintr-un brăzdar lucrat dintr-un corn de cerb (pl. LXXXVIII/15).

Cercetare N. Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 291, XIX, 3.

b) *Marginea sud-estică a satului.* În săpăturile șanțului șoselei din marginea sud-estică a satului, în care au apărut depuneri groase de sol cenușos, s-au descoperit fragmente ceramice aparținînd neoliticului timpuriu (cultura Criș) și dezvoltat (faza Cucuteni B), sfîrșitului epocii bronzului (cultura Noua, faza Costișa-Belopotok, pl. LXXXIX/12, 15), secolului III e.n. (pl. XC/1), începutului epocii migrațiilor (sec. IV e.n., pl. LXXXIX/13, 16—17; XC/2) și perioadei feudale tîrzii (sec. XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1956, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 291, XIX, 1.

La școală. Pe aceeași terasă, în curtea Școlii generale, cu ocazia unor săpături s-au descoperit fragmente ceramice de la începutul epocii migrațiilor (sec. IV e.n.), resturi de temelii de piatră, cărămizi și lemne provenind din construcții aparținînd sec. XVII—XVIII, precum și un fragment ceramic din aceeași perioadă. Un singur fragment rezultă dintr-un vas din sec. XV. Acest punct este probabil în legătură cu așezarea din marginea sud-estică satului.

Cercetare M. Petrescu-Dîmbovița, Al. Andronic și Emilia Zaharia, 1959.

c) *La Lutărie.* În lutăria din marginea nord-vestică a satului, situată în dreptul stației C.F.R. Cucuteni, pe promontoriul plat și rotunjit al terasei inferioare din stînga Bahluiului, s-au descoperit fragmente ceramice aparținînd sfîrșitului epocii bronzului (cultura Noua, pl. XC/4—6) și perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVIII, pl. XC/8).

În cuprinsul săpăturilor lutăriei sînt împrăștiate numeroase fragmente de oase de animale, în mare majoritate falange de cal.

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 291, XX, 2.

d) *La Movilă.* Pe panta sudică a dealului din marginea nord-vestică a satului, la circa 50—60 m depărtare de o movilă aproape aplatisată, situată în spatele locuinței lui Victor Dram, cu ocazia desfundării solului, s-au descoperit cîteva morminte de înhumație cu schelete în poziție chircită, în preajma cărora erau așezate oale bitronconice (pl. CLXXXIII/1—2) de la sfîrșitul epocii bronzului, analoge celor din necropola de la Trușești.

În aceleași împrejurări s-au distrus cîteva morminte sarmatice, dintre care unul a fost dezvelit metodic. Acesta conținea un schelet orientat N—S, întins pe spate cu brațele în lungul corpului. Inventarul acestuia a constat dintr-o căniță lucrată la roată din pastă cenușiu-gălbuie cu urme de slip negru la exterior, două borcănele în miniatură, lucrate cu mîna din pastă poroasă cenușie-negricioasă și gălbuie (pl. CLXXXIII/3—4), doi cercei fragmentari din sîrmă de bronz, precum și nouă mărgele, dintre care una din bronz, iar celelalte din pastă de sticlă de culoare verde și brună.

Pe baza acestui inventar mormîntul se poate atribui sec. IV e.n.

Cercetîndu-se mantaua movilei s-au descoperit fragmente ceramice din pastă bună cenușie-cegricioasă, printre care și unele decorate cu incizii unghiulare (pl. XC/7), aparținînd sfîrșitului epocii bronzului (faza tîrzie Costișa-Belopotok-Noua I, precum și din faza Noua propriu-zisă), iar altele din sec. IV e.n.

Pe același loc, la poala movilei, s-a descoperit un fragment dintr-o coroană de fier (pl. XC/9) cu suprafața aurită, precum și fragmente de oase omenești.

După relatările locuitorilor, în mantaua acestei movile, cu prilejul numeroaselor săpături anterioare s-au distrus mai multe morminte.

Cercetare N. Zaharia și Emilia Zaharia, 1956.

e) *La Holm.* La nord de sat, sub poala sud-vestică a Dealului Holm, în dreptul celui de-al doilea canton C.F.R., s-au descoperit resturi de vase din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni A, pl. XC/10), de la începutul epocii migrațiilor (sec. IV e.n., pl. XC/11—13) și din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII).

Cercetare N. Zaharia, 1955.

f) *Iazul Bulgăriei.* Pe terasa inferioară a Bahluiului, la circa 2,5 km nord-vest de sat, într-un loc unde, sub poala dealului, se adună torenții unei ravinări, loc denumit Iazul Bulgăriei, s-au descoperit cîteva fragmente ceramice din neoliticul timpuriu (cultura Criș) și dezvoltat (faza Cucuteni B în asociere cu specia denumită Cucuteni C), de la sfîrșitul epocii bronzului (cultura Noua, pl. XC/14; CLXXXII/1—4), de la începutul epocii migrațiilor (sec. IV e.n.), precum și din perioada feudalismului dezvoltat și tîrziu (sec. XV—XVI și sec. XVIII).

Printre numeroasele resturi de oase de animale s-a descoperit și vîrful unui împungător lucrat dintr-un corn de bovideu (pl. CLXXXII/5).

www.cimec.ro

Cercetare N. Zaharia, 1952.

g) *Movila din şes*[79]. Pe terasa joasă a Bahluiului, tăiată de terasamentul liniei ferate, la 2 km vest de sat, în apropierea unei movile, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd neoliticului timpuriu (cultura ceramicii liniare), neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni A, pl. XC/15—16; XCI/1—2, 5—6), sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua, pl. XC/17; XCI/7, 13), Hallstatt-ului, uneori cu impresiuni de *torques* (pl. XC/18; XCI/3—4, 9—11; CLXXXII/10), începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n., pl. XCI/12, 14—18; CLXXXII/12, 14—15) şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII, pl. XCI/8).

Cîteva aşchii de silex nepatinat prezintă retuşe pe una din laturi (pl. CLXXXII/13).

Cercetare N. Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 288, VII, 2.

h) *Valea Ilenii*. Pe panta sudică a interfluviului cuprins între şesul Bahluiului şi Valea Ilenii, în dreptul bifurcării liniei ferate Dorohoi şi Paşcani, de pe suprafaţa unor cenuşare s-au cules resturi de cultură materială din paleoliticul mijlociu, precum şi fragmente de vase aparţinînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni B în asociere cu specia Cucuteni C), sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua, pl. XCII/2, 4—5, 8—9; CLXXXII/6—7), Hallstatt-ului (pl. XCII/1, 3, 6—7, 10—12) şi perioadei feudalismului tîrziu (sec. XVIII).

Pe acelaşi loc s-au descoperit lipituri arse de perete, pietre şi oase de animale, dintre care unele crestate (pl. CLXXXII/8).

Cercetare N. Zaharia, 1954.

i) *La Nisipărie*. În gropile nisipăriilor situate la circa 400—500 m nord-vest de Valea Ilenii, pe terasa inferioară a Bahluiului, s-au descoperit fragmente ceramice din pastă fină de culoare gălben-roşcată, dintre care unele cu urme de pictură brună, aparţinînd culturii Cucuteni B.

Cercetare N. Zaharia, 1954.

j) *La Damian*. Pe terasa în evantai din stînga Bahluiului, în dreptul unor ruine situate pe locul denumit La Damian (Hanul Poştei), la circa 3 km nord de sat, s-au descoperit fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni), de la sfîrşitul epocii bronzului (cultura Noua, pl. XCII/14—16, 18), din Hallstatt (pl. XCII/17) şi de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n., pl. XCII/13, 19—20).

Cercetare N. Zaharia, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 288, VII, 1.

51. **Miroslava** (jud. Iaşi)[80]

La Bulgării. În marginea nord-estică a satului, pe terasa de luncă din dreapta Bahluiului, în apropierea instalaţiei de pompare a apei, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice din perioada de tranziţie de la neolitic la începutul epocii bronzului (faza Horodiştea-Folteşti), din perioada prefeudală (aspectele Şipot-Suceava, pl. XCIII/1, 5 şi etapa protodridu, pl. XCIII/2—4, 11—12; CLXXXIII/9); din perioada feudalismului timpuriu (cultura Dridu, pl. XCIII/8, 10, 13—14; CLXXXIII/7—8, 10—12, 18) şi unele fragmente de tip Răducăneni (sec. XI—XII, precum şi eventual din sec. XIII (pl. XCIII/6—7, 9, 15, 18, 26; CLXXXIII/13—14) şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XIV—XV, pl. XCIII/16—17, 19, 21; CLXXXIII/15—17, sec. XV, pl. XCIII/22—25 şi sec. XVII—XVIII, pl. CLXXXIII/29), precum şi din perioada feudalismului tîrziu (sec. XVIII, pl. XCIII/19—20, 27—28).

Cercetare N. Zaharia, 1954, *SCŞIaşi*, VII, 1956, fasc. 2, p. 41, 80.

52. **Mogoşeşti** (jud. Iaşi)

a) *Dealul Bătului*[81]. În sectorul nordic al satului, denumit cartierul Galata, pe Dealul Bătului, în jurul căruia se mai observă urme de întăritură prin şanţuiri, s-a descoperit o aşezare din care s-au cules fragmente ceramice aparţinînd perioadei de trecere de la neolitic la începutul epocii bronzului (faza Horodiştea-Folteşti), Hallstatt-ului (pl. XCIII/29; XCIV/1—3, 5—6, 8—10, 12, 14; XCV/1—2) şi Hallstatt-ului tîrziu şi eventual La Tène-ului II (pl.

[79] Anterior pentru această localitate s-a aplicat denumirea de Cogeasca Nouă. Elementele ceramice care fuseseră atribuite începutului epocii migraţiilor aparţin de fapt culturii ceramicii liniare.

[80] Printr-o cercetare făcută anterior în preajma acestui loc s-a descoperit şi un alt punct, neinclus în lucrarea de faţă, cu resturi ceramice neolitice dintr-o fază neprecizată (*SCŞIaşi*, VII, 1956, II, p. 41, 81).

[81] Punct semnalat în 1951 de Al. Brăteanu (informaţie MAIaşi). Asupra existenţei pe acest loc a unei cetăţi ne informează D. Fotino (*Istoria Daciei*, 1859, p. 67, 1), care o identifică cu Marcodava. Ca o descoperire mai veche de pe teritoriul acestei comune se citează un pumnal de bronz cu mînerul ajurat (M. Petrescu-Dîmboviţa, *op. cit.*, în *SCIV*, IV, 1953, 3—4, p. 463, 7).

www.cimec.ro

XCIV/4, 13; XCV/4—5; CLXXXIII/21—22; CLXXXIV/1), probabil aceleiași perioade putîndu-i-se atribui torți și fragmente de cățuie (afumătoare) cu pereții oblici (pl. XCIV/7, 15, 17) și de tipsii plate (pl. CLXXXIV/2, 7).

Din La Tène-ul III fac parte resturi de castroane și cești, fructiere (pl. XCV/7—12, 14, 17, 21, 23—24; CLXXXIV 3—4, 6, 22), de vase din pastă grosieră și bună, analoge celor din La Tène-ul II (pl. XCIV/11; XCV/20; XCVI/1—2; CLXXXIV/9), ca și resturi ceramice de import.

Este de remarcat că fragmentele ceramice din La Tène-ul II din această stațiune aparțin unei faze tardive și au analogii directe și cu cele care aparțin La Tène-ului III din așezarea de la Ciurbești (Dealul Bîrca I).

Începutului epocii migrațiilor (sec. IV e.n.) îi aparțin doar cîteva fragmente (pl. XCV/3, 6, 13, 15—16, 18—19, 22, 25—30; XCVI/5).

Alte cîteva fragmente de vase, prin analogiile pe care le prezintă cu ceramica de la Bandu de Cîmpie și Cîndești, datează în sec. V sau V—VI și par să aparțină populației băștinașe.

Perioada feudalismului timpuriu este reprezentată printr-un fragment de vas din cultura Dridu (sec. X—XI, pl. CLXXXIV/8), precum și printr-o margine de borcan lucrat la roată din pastă nisipoasă cenușie cu fețele brune, din sec. XII (pl. XCVI/3). O bucată dintr-o gardină de vatră portativă aparține probabil etapei protodridu.

Din perioada feudalismului dezvoltat sînt fragmente de vase din sec. XVII—XVIII (pl. XCVI/4).

Cercetare N. Zaharia și Emilia Zaharia, 1953, 1957.

b) *Dealul Șanta*. În apropierea celor cîteva case care alcătuiesc nucleul satului Șanta, pe panta Dealului Budului, denumit și Dealul Suroaei, lîngă drum, s-au cules fragmente ceramice aparținînd sfîrșitului epocii bronzului și eventual Hallstatt-ului timpuriu, începutului epocii migrațiilor (sec. IV e.n., pl. XCVI/6—10), precum și perioadei feudale tîrzii (sec. XVIII).

Cercetare Emilia Zaharia și N. Zaharia, 1956.

c) *Piscul Bordeiului*. Pe suprafața unui martor de eroziune, de formă alungită, cu laturile rîpoase, desprins din terasa de 5 m, situat la estul satului și la 200 m nord de pădure, s-au descoperit cîteva fragmente de vase din La Tène-ul II (?) și III (pl. XCVI/11—12), precum și din perioada feudală tîrzie (sec. XVIII, pl. CLXXXIV/5).

Cercetare N. Zaharia și Emilia Zaharia, 1956.

d) *Sub Pisc*. În sectorul de la vestul bisericii satului, în punctul denumit Sub Pisc s-au descoperit fragmente ceramice, printre care o toartă de vas hallstattian, precum și fragmente de vase din sec. XVII—XVIII.

Cercetare N. Zaharia, 1957.

e) *Piscu lui Toader* (*La Catarg*). Pe pantele repezi ale Dealului Tocii, lîngă Piscu lui Toader (La Catarg), situat în marginea sud-estică a satului, s-au cules fragmente microlitice lamelare de silex patinat, aparținînd unei faze neprecizate a paleoliticului de sfîrșit. De pe suprafața podișului situat la vest de Dealul Tocii, s-au adunat minuscule fragmente ceramice din pastă cenușie-negricioasă și așchii atipice de silex nepatinat, care datează din perioada de trecere de la neolitic la începutul epocii bronzului (faza Horodiștea-Folțești).

Cercetare N. Zaharia, 1955, *AM*, I, 1961, p. 34, 49.

f) *Fîntîna lui Onuț* (*Oniță*). La circa 2 km sud-vest de localitatea Ciurea, pe panta nord-estică a Dealului Calu, în locul denumit Fîntîna lui Onuț (Oniță), pe ogoarele din jurul fîntînii vechi — după tradiția locală zidită pe locul unui budăi — s-au cules numeroase resturi de vase aparținînd probabil secolului III e.n., începutului epocii migrațiilor (sec. IV e.n.), printre care și altele caracteristice sec. V și VI e.n. (pl. CCLVI/1, 5).

Atît în ravinările drumului de căruță care traversează această așezare, cît și pe ogoarele din jurul fîntînii se găsesc multe resturi de vetre și de pereți cu urme de pari și de nuiele, vădind existența unor locuințe de suprafață.

Pe liziera pădurii din preajma așezării, în țărîna scoasă de bursuci în marginea rîpii, s-au găsit resturi de oase omenești.

Pe panta sud-vestică a aceluiași deal, cu expunerea către Mogoșești, pe locul denumit Dealul Țintirimului, cu ocazia săpării șanțului pentru protecția pădurii s-au distrus cîteva morminte, care, după relatările locuitorilor, prezentau caractere de vechime.

Cercetare N. Zaharia, 1956.

53. Munteni-Iași [82]

a) *Cartierul Bădărău*. În marginea sud-vestică a satului, pe pantele acoperite de vii, ca și pe cornișa dealului situat în dreptul locului denumit Via Bădărău, s-au descoperit fragmente ceramice de la sfîrșitul epocii bronzului (pl.

[82] În acest punct sînt incluse și alte trei descoperiri apropiate între ele: Botul sudic al dealului către Valea Mută (*SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 898, 1, h) și Munteni între vii, cu Biserica Munteni (*SCȘIași*, VII, 1958, 2, p. 34, 44 și p. 33, 38).

www.cimec.ro

XCVI/13—19, 21), de la începutul Hallstatt-ului (pl. XCVI/20), de la începutul epocii migraţiilor (pl. XCVI/22, 25—26, 29—30), precum şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XV, XV—XVI şi XVII, pl. XCVI/24, 27, 28, 31 şi din sec. XVII—XVIII, pl. XCVI/23, 32).

Cercetare N. Zaharia, 1952.

b) *Fîntîna de la Rîpa Ceairului.* La circa 300 m sud de sat, lîngă fîntîna situată pe panta vestică a dealului Podgoria Copou, s-a descoperit un fragment ceramic atipic dintr-o fază neprecizată a neoliticului timpuriu. Acesta provine dintr-un vas cu pereţii groşi, lucrat cu mîna dintr-o pastă densă de culoare neagră, cu ambele feţe galben-rozii şi cu lustru puternic obţinut prin frecare.

Cercetare N. Zaharia, 1952, *SCŞIaşi*, VII, 1956, fasc. 2, p. 33, 36.

c) *Valea Mută.* Pe micul interfluviu determinat pe pîrîul Rediu-Tatar şi Valea Mută, la 600—700 m sud de sat, s-a descoperit o aşezare din care s-au cules fragmente ceramice din neoliticul timpuriu (aspectul ceramicii liniare, pl. XCVII/1), de la sfîrşitul epocii bronzului sau eventual începutul Hallstatt-ului (pl. XCVII/2—4, 7—8), Hallstatt-ului (pl. XCVII/6), probabil de la începutul epocii migraţiilor(sec. IV e.n., pl. XCVII/5, 9), precum şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 898, 1, h; *SCŞIaşi*, VII, 1956, fasc, 2, p. 33, 37.

54. Păuşeşti, com. Dumeşti (jud. Iaşi) [83]

a) *La Bulgărie.* În lungul pîrîului care traversează grădinăria situată la 1,5 km sud de sat, s-au cules fragmente ceramice de la sfîrşitul epocii bronzului (cultura Noua) şi probabil unele din faza finală a culturii Noua sau eventual din Hallstatt (pl. XCVII 10—12, 30), din perioada prefeudală (cultura Hlincea, pl. XCVII/13 şi protodridu, sec. VIII), precum şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 905, 53, a.

b) *În faţa cantonului silvic* [84]. La sud-est de sat, în cuprinsul unei pepiniere situate în faţa cantonului silvic, s-au descoperit fragmente ceramice de la sfîrşitul epocii bronzului (cultura Noua, pl. XCVII/14, 20), de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.) şi dintr-o fază mai tîrzie corespunzătoare sec. V sau V—VI (pl. XCVII/15—16, 22), din perioada prefeudală (etapa Şipot-Suceava (?), pl. XCVII/17—18) şi din perioadele feudalismului timpuriu (sec. XI—XIII, pl. CLXXXIV/10) şi dezvoltat (sec. XVI, pl. XCVII/21, 24 şi sec. XVII—XVIII, pl. XCVII/19, 23).

Cercetare N. Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 905, 53, b.

c) *Pe pîrîu* (*La Fîntînă*). La circa 1,5 km sud-est de sat, în lungul pîrîului care se varsă în Iazul Dumeştilor şi mai ales în preajma fîntînii, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd perioadei feudalismu lui dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Din aceeaşi vreme datează şi re sturile de vase descoperite în punctul denumit Poiana la Cantonul silvic (*SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 905, 53, c).

Cercetare N. Zaharia, 1954.

55. Picioru Lupului, com. Ciurea (jud. Iaşi)

a) *Măgura Oiţei.* În apropierea fîntînilor din marginea sud-estică a satului, nu departe de povîrnişul Dealului Repedea, pe suprafaţa unei mamelonări denumite Măgura Oiţei, s-au descoperit mai multe fragmente ceramice care aparţin unei faze neprecizate a Hallstatt-ului (pl. XCVII/25—29; XCVIII/1—2), La Tène-ului III şi eventual perioadei corespunzătoare provinciei Dacia (pl. XCVIII/3).

Cercetare N. Zaharia, 1955.

b) *Dealul Banilor.* Pe panta nordică a Dealului Banilor, la vest de sat, s-a descoperit o aşezare din care s-au cules fragmente ceramice corodate şi atipice, aparţinînd Hallstatt-ului.

Semnalare I. Gugiuman, 1951.

[83] O altă aşezare în preajma acestei localităţi este semnalată de I. Gugiuman pe panta sud-estică a Dealului Ciritei, cu resturi ceramice neolitice şi din Hallstatt.

[84] În această aşezare nu s-au descoperit resturi ceramice din cultura ceramicii liniare, cum s-a presupus (*SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 905, 53, b) şi cum s-a admis de către Eug. Comşa (*Dacia*, N.S., III, 1957, p. 43).

www.cimec.ro

56. Pîrcovaci-Hîrlău (jud. Iaşi) [85]

a) *La Sîngeap.* Pe panta sudică a dealului Cetăţuia, pe locul unde a fost vatra satului Sîngeap, s-au descoperit, cîteva fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni A) şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII), precum şi o fusaiolă bitronconică din argilă cenuşie (pl. XCVIII/4).

Cercetare N. Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 290, XVI, 2—3.

b) *Vatra satului.* În taluzul şanţului care delimitează drumul lîngă podul din mijlocul satului, s-au descoperit fragmente ceramice din Hallstatt, de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.) şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 290, XVI, 1.

57. Podu Iloaie (jud. Iaşi) [86]

a) *Dealul Henciu.* Pe panta vestică a dealului Henciu, în lutăria imaşului, cu prilejul unei verificări s-au descoperit fragmente ceramice care aparţin neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni A), sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua, pl. XCVIII/22), începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n., pl. XCVIII/5, 7) şi perioadei feudalismului timpuriu (sec. XI—XII, pl. XCVIII/6).

Semnalare D. Bîrsan, 1951; verificare N. Zaharia, 1955.

b) *Dealul Ţintei.* Pe dealul Ţintei, atît pe locul numit Roata cît şi în punctul denumit La Deal de Sat, s-au descoperit cîteva fragmente ceramice aparţinînd culturii Noua de la sfîrşitul epocii bronzului (pl. XCVIII/8) şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI).

Semnalare D. Bîrsan, 1951; verificare N. Zaharia, 1955.

c) *Terasa Bahluiului.* La circa 2 km est de tîrg, pe terasa de luncă din stînga Bahluiului, la sud de linia ferată Leţcani-Podu Iloaie, s-au descoperit fragmente ceramice de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n., pl. XCVIII/11—16, 18—20) şi din perioada feudalismului tîrziu (sec. XVIII, pl. XCVIII/17).

Pe acelaşi loc s-a descoperit şi un fragment de topor-ciocan din rocă dură cenuşie-negricioasă, care aparţine epocii bronzului (pl. XCVIII/21).

Cercetare N. Zaharia, 1955.

d) *Movila de la drumul Totoeştilor.* Pe dreapta drumului Erbiceni-Podu Iloaie, la circa 1 km distanţă de tîrg, în jurul unei movile situate aproape de bifurcarea drumului spre Totoeşti, s-au descoperit fragmente ceramice de la sfîrşitul epocii bronzului (cultura Noua) şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XV).

Punct semnalat de I. Gugiuman, M. Safca şi M. Dănilă în 1950; verificare N. Zaharia, 1960.

58. Polieni-Ulmi, com. Belceşti (jud. Iaşi)

a) *La Odaie* [87]. Pe terasa inferioară din dreapta Bahluiului, în marginea nord-estică a satului, pe locul denumit La Odaie sau La Curţile Boiereşti, s-au descoperit fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (fazele Cucuteni A şi B, pl. XCIX/1; CLXXXIV/15), de la sfîrşitul epocii bronzului (cultura Noua, pl. XCIX/2—9; CLXXXIV/11—14, 16), de la începutul epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov) şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XV, pl. XCIX/10) şi tîrziu (sec. XVIII).

Ulterior, pe acelaşi loc s-a descoperit un depozit de obiecte de bronz [88].

Cercetare N. Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 289, XII, 3.

[85] La SSV de această localitate, pe teritoriul comunei Frumuşica, se cunoaşte şi o aşezare paleolitică, descoperită în 1936, la vest de satul Sticlăria, de către geograful Victor Tufescu (*BSRG*, LVI, 1937, p. 166, nota 1).

[86] În jurul acestei localităţi se mai cunosc următoarele puncte de descoperire: Dealul Podiş la SE de tîrg, Grădina lui Poloşescu, Marginea nordică a Dealului Hoişeşti şi Poala nord-estică a Dealului Popeşti, Dealul Ţintei, cercetate de colectivul şantierului Valea Jijiei în 1951 (*SCIV*, III, 1952, p. 29—30).

[87] Punct legat anterior de comuna Belceşti (*SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 289, XII, 3).

[88] Marilena Florescu, *Depozitul de obiecte de bronz de la Ulmi-Liteni (raion Hîrlău, regiunea Iaşi)*, în *AM*, I, 1961, p. 115 şi urm.

www.cimec.ro

b) *La Ţiclău.* Pe muchia nordică a dealului Ţiclău, la sud-vest de sat, în stînga drumului Belceşti-Tg. Frumos, prin săparea unor gropi într-o plantaţie de salcîmi s-au scos la suprafaţă mai multe fragmente ceramice atipice foarte corodate, dintr-o fază neprecizată a orînduirii comunei primitive, probabil faza Horodiştea-Folteşti, şi de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.).

Cercetare N. Zaharia, 1954.

59. **Popeşti** (jud. Iaşi) [89]

a) *În Ţigănime.* La 3 km sud-vest de sat, pe marginea podişului de deasupra Pîrîului Sineştilor, în locul denumit În Ţigănime s-a descoperit o întinsă aşezare din care s-au cules fragmente ceramice aparţinînd neoliticului timpuriu (cu elemente aparţinînd culturii ceramicii liniare) şi neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni B, pl. XCIX/11—16, 18).

Cercetare N. Zaharia, 1954.

b) *În Sărături.* La 300 m nord de sat, între şosea şi Pîrîul Dudău, pe locul denumit În Sărături, s-au descoperit fragmente ceramice care aparţin neoliticului timpuriu (cultura Criş), sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua, pl. C/1—3, 5; XCIX/19—20: CLXXXIV/19—20), probabil perioadei corespunzătoare provinciei Dacia (sec. II—III e.n., pl. C/4, 10, 12), perioadei prefeudale (cultura Hlincea şi etapa protodridu, pl. C/6, 11) şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI, pl. C/7—9).

Cercetare N. Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 293, XXXVII.

60. **Popricani (de Sus)** (jud. Iaşi) [90]

a) *Dealul Vultur.* Pe suprafaţa terasei inferioare din dreapta Pîrîului Neagra, la confluenţa acestuia cu Pîrîul Plopilor, la circa 3 km est de sat, la poala Dealului Vultur, s-a descoperit o întinsă aşezare, din care s-au cules fragmente ceramice aparţinînd neoliticului timpuriu (cultura Criş, pl. C/15), neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni A, pl. C/13—14, 16—19), precum şi începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n., pl. C/20).

Cercetare N. Zaharia, 1953.

b) *Coasta Ciriteilor Mari.* Pe poala vestică a Dealului Stînca, denumit şi Dealul Rusului, în apropierea pîrîului Valea Neagra, în punctul denumit Coasta Ciriteilor Mari s-au descoperit fragmente ceramice de la sfîrşitul epocii bronzului (cultura Noua, pl. C/21—26; CI/1—3), din sec. II—III e.n. (pl. CI/5, 9, 17, 19), de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n., pl. C/27; CI/4, 6—8, 10—16, 18, 20—25) şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI şi XVII—XVIII).

Un fragment de os provenind din curbura unui maxilar de animal, cu urme de şlefuire, provine dintr-o seceră.

Cercetare N. Zaharia, 1955, 1956, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 292, XXVIII, 4.

c) *Ciriteiul Mic.* Pe suprafaţa uşor înclinată spre est a dealului cuprins între Pîrîul La Plopi şi Valea Neagra, loc denumit Ciriteiul Mic, la circa 3 km est de sat, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (cultura precucuteni şi fazele Cucuteni A şi B, pl. CII/1—4, 6—8, 11—12) şi din Hallstatt (pl. CII/5).

Pe acelaşi loc s-au descoperit un topor din marnă silicioasă (pl. CII/9) şi un fragment de fusaiolă plată din pastă cenuşie-negricioasă, conţinînd sfărîmituri de scoică (pl. CII/10).

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 292, XXVIII, 2.

d) *Coasta Delenilor.* Pe panta vestică a Dealului Stînca, denumit şi Dealul Rusului, la circa 1 km sud de Ciriteiul Mare, pe Coasta Delenilor, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice aparţinînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni B, pl. CII/20), Hallstatt-ului (pl. CII/19) şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

[89] Vezi şi rezultatele cercetărilor colectivului de la şantierul Valea Jijiei (*SCIV*, III, 1952, p. 27—28).

[90] Din punct de vedere geografic, prin poziţia ei, această localitate se împarte într-un sector nordic, mai vechi, al satului, sub numele de Popricanii de Jos, înglobîndu-se bazinului Jijiei, şi un sector sudic, mai nou, sub denumirea de Popricanii de Sus, considerat ca ţinînd de bazinul Bahluiului.

www.cimec.ro

Cercetare N. Zaharia, 1951, 1956, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 292, XXVIII, 3.

e) *Dealu lui Humă.* La circa 3,5 km est de sat, în stînga pîrîului Valea Neagra, pe pantele micului platou situat la poala sudică a Dealului lui Humă, s-a descoperit o întinsă și bogată așezare din care s-au cules fragmente ceramice de la sfîrșitul epocii bronzului sau eventual de la începutul Hallstatt-ului și începutul epocii migrațiilor (cultura Sîntana de Mureș-Cerniahov, pl. CII/13—18; CIII/1—4, 6—9, 11—17, 19; CLXXXIV/17—18, 21; CLXXXV/1—7, 9—10, 12—13).

Destul de numeroase sînt și resturile de vase, care, prin forme și tehnica de lucru, fac legătura cu perioada imediat anterioară, sec. IV e.n., ca și cu aceea de la sfîrșitul aceluiași secol (pl. CIII/5, 10, 18, 20—21, 28).

Pe același loc s-a descoperit și un fragment de unealtă (?) dintr-un corn de bovideu aplatisat prin tocire pe două fețe diametral opuse, obiect care prezintă și un început de găurire (pl. CLXXXV/8).

Cercetare N. Zaharia, 1952, 1955, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 292, XXVIII, 1.

61. **Prigorenii Mici—Ion Neculce** (jud. Iași)

La Cimitir. În lutăria din marginea nordică a cimitirului satului, situată pe un martor din terasa inferioară de pe dreapta Bahluețului, s-au cules fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni B, pl. CIII/22) și din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII, pl. CIII/24, 26—27). Un fragment de placă decorativă prezintă un decor în relief și cu smalțuri verzi, galbene și albastre (pl. CIII/25).

Cercetare colectivul șantierului Valea Jijiei, raport A. Nițu (*SCIV*, III, 1952, p. 27).

Verificare N. Zaharia *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 901, 26) și N. Berlescu (*SCȘIași*, VI, 1955, fasc. 3, p. 156 și urm.).

62. **Proselnici, com. Miroslava** (jud. Iași)

a) *Săliștea Nedeieni.* Pe terasa din stînga Pîrîului Nedeieni, în locul denumit La Silițe, s-au descoperit fragmente ceramice din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XIV—XV și XV—XVI, pl. CIII/23; CIV/1—5, 7—11, 13—16; CLXXXV/11 și sec. XVII, pl. CIV/2, 6, 8, 14), printre care și un rest dintr-o cahlă cu smalț verde-gălbui și decor floral (pl. CIV/12).

Cercetare N. Zaharia, 1952.

b) *Dealul Telețului.* Pe panta nordică a Dealului Telețului, în dreptul bisericii satului, s-au descoperit cîteva fragmente ceramice aparținînd La Tène-ului III sau eventual sec. II—III e.n., dintre care se remarcă îndeosebi un fragment dintr-o toartă din bandă lată, prevăzută cu un brîu median aplicat, decorat cu șiruri unghiulare de impresiuni punctate (pl. CIV/17—19).

Cercetare N. Zaharia, 1952, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 905, 54.

c) *Dealul Belcea.* Pe pantele Dealului Belcea situat în marginea satului, s-au descoperit fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni A), din Hallstatt-ul mijlociu (pl. CIV/21) și din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII, pl. CIV/20).

Semnalare I. Gugiuman, 1954. Cercetare N. Zaharia, 1954.

63. **Războieni — Tg. Frumos** (jud. Iași)

a) *Sud-estul Dealului Buznei.* Pe panta sud-estică a dealului Buznei, către valea Bahluiului, la vest de Gospodăria agricolă de stat Războeni, în apropierea drumului care duce spre Prigorenii Mici, s-au descoperit fragmente ceramice aparținînd neoliticului dezvoltat (cultura precucuteni și faza Cucuteni A, pl. CIV/26), Hallstatt-ului (pl. CIV/25), începutului epocii migrațiilor (sec. IV e.n., pl. CIV/22—24) și perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI).

Cercetare N. Zaharia și Emilia Zaharia, 1953.

b) *Cantonul 28.* La sud de sat și de cantonul C.F.R. 28, pe terasa inferioară a Bahluețului, s-au descoperit cîteva fragmente ceramice aparținînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni B), sfîrșitului epocii bronzului (cultura Noua),

www.cimec.ro

Hallstatt-ului (pl. CLXXXVI/1), începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.) şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVI, pl. CLXXXVI/2).

Punct semnalat de Leon Boambă, 1958.

c) *Sud de sat.* Pe terasa inferioară a Bahlueţului, în plantaţia de protecţie din lungul liniei ferate, la circa 600 m sud de promontoriul rotund al terasei, s-au descoperit resturi de cultură materială din paleoliticul superior, căruia îi aparţine un talon de lamă cu retuşe de uzură pe latura stîngă (pl. CIV/27), resturi ceramice din perioada de trecere de la neolitic la epoca bronzului (faza Horodiştea-Folteşti, pl. CIV/28) şi de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.).

Cercetare N. Zaharia, 1953.

64. **Rediu Aldei, com. Aroneanu** (jud. Iaşi)

a) *La Hîrtop.* Pe muchia hîrtopului din marginea sud-estică a satului s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd perioadei de trecere de la neolitic la începutul epocii bronzului (faza Horodiştea-Folteşti, pl. CIV/30; CV/1), precum şi perioadelor prefeudală (etapa protodridu, sec. IX, pl. CIV/29) şi feudală timpurie (cultura Dridu, sec. X—XI, pl. CIV/31).

Pe acelaşi loc s-a descoperit şi un fragment dintr-o unealtă de silex patinat, tăiat în formă de vîrf microlitic, care, după patina dublă, se poate presupune că a fost reutilizată la începutul epocii bronzului.

Cercetare N. Zaharia, 1953.

b) *Holmul cel Mare.* Pe podişul de la 2 km est de sat şi în jurul movilei aplatisate care se găseşte în marginea rîpei, s-au descoperit aşchii şi fragmente lamelare de silex patinat din paleoliticul superior, precum şi fragmente ceramice neolitice dintr-o fază neprecizată şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVI—XVII).

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 902, 33; *AM*, I, 1961, p. 32, 43, a.

c) *Dealul Coada Stîncii.* Deasupra podişului, în dreptul înşeuării dintre Dealul Comanului şi Dealul Coada Stîncii, s-au adunat cîteva aşchii de silex albăstrui cu patina albă, care aparţin unei faze neprecizate a paleoliticului superior.

De asemenea, la 1 km est de sat, pe suprafaţa ogoarelor, în porţiunile unde solul negru a fost lavat, s-au descoperit aşchii de cremene de acelaşi tip, precum şi un nucleu epuizat, cu patină avansată.

Cercetare N. Zaharia, 1952, *AM*, I, 1961, p. 32, 43, b.

65. **Rediu Tătar** (jud. Iaşi)[91]

a) *Dealul Breazu — La Salcîmi.* Pe panta sudică a Dealului Breazu, la est de sat şi la circa 1 km nord de izvoarele minerale, pe locul denumit La Salcîmi, s-a descoperit o întinsă aşezare din care s-au cules fragmente ceramice din perioada de trecere de la neolitic la epoca bronzului (faza Horodiştea-Folteşti) cu multe elemente litice, de la sfîrşitul La Tène-ului III sau eventual din perioada corespunzătoare provinciei Dacia (pl. CV/2), de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.), precum şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1958, *SCŞIaşi*, VII, 1956, fasc. 2, p. 34, c. 43.

b) *Dealul Bursucăriei.* Pe panta sudică a Dealului Bursucăriei, în stînga Pîrîului Breazu, la circa 2 km est de sat, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n., pl. CV/3—8) şi perioadei feudale tîrzii (sec. XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCŞIaşi*, VII, 1956, fasc. 2, p. 34, 43.

c) *Via Teodorescu.* Pe terasa inferioară a Bahluiului, în sectorul din marginea sud-vestică a satului, la sud de locul denumit Moara Beldiman, între viile din apropierea izvorului, s-a descoperit o aşezare din care s-au cules fragmente ceramice aparţinînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni B), începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n., pl. CV/9—11), probabil sec. VI, resturi de vase lucrate la roată din pastă zgrunţuroasă sau nisipoasă, cu pietricele în compoziţie, uneori decorate cu dungi adîncite orizontal, prezentînd unele analogii cu ceramica complexurilor Bratei-Ipoteşti-Cîndeşti, şi feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

[91] Pe teritoriul acestei comune s-a semnalat de către de sat, Al. Obreja o aşezare din sec. IV e.n., la circa 800 m NV

www.cimec.ro

Raport A. Niţu, 1951, *SCIV*, III, 1952, p. 32, 1.

Verificare N. Zaharia şi Emilia Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1—2, 1955, p. 288, I, d; *SCŞIaşi*, VII, 1956, fasc. 2, p. 24, 16.

d) *Valea Ursulea.* Pe dreapta Pîrîului Breazu, în fosta livadă a Şcolii Pedagogice, pe Valea Ursulea, s-au descoperit fragmente ceramice din perioada de trecere de la neolitic la începutul epocii bronzului (faza Horodiştea-Folteşti), din Hallstatt-ul tîrziu şi din perioada feudală tîrzie (sec. XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 898, 1, b.

66. **Rusenii Noi, com. Holboca** (jud. Iaşi)

a) *Valea Satului.* În marginea nordică a satului, pe panta estică a Podişului Chiriţă, către pîrîul Valea Satului, pe ogoarele şi în grădinile locuitorilor s-au cules numeroase fragmente ceramice aparţinînd sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua, pl. CV/12—13, 15—17, 19; CLXXXVI/4—6, 8—9), Hallstatt-ului timpuriu (pl. CV/14) şi tîrziu, La Tène-ului III sau eventual sec. II—III e.n. (pl. CV/18) şi probabil începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n., pl. CLXXXVI/3).

Cercetare N. Zaharia, 1952, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 291, XXIV, 1.

b) *Sub Pădure.* În fundul hîrtopului situat la circa 1 km nord-vest de sat, în punctul denumit Sub Pădure, pe pantele uşor hîrtopite ale dealului, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice care aparţin epocii bronzului (fază neprecizată, pl. CV/22—23) şi începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n., pl. CV/20—21; CVI/1, 6).

Două fragmente de amfore din pastă rozie cu nisip roşcat ar putea aparţine unei faze anterioare sec. IV e.n

Pe acelaşi loc s-au descoperit o mărgică rotundă din pastă sticloasă rozie (pl. CLXXXVI/7), mărgele din argilă (pl. CV/24), fragmente din lame microlitice din silex nepatinat, precum şi o piatră perforată (pl. CVI/2).

Cercetare N. Zaharia, 1952, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 291, XXIV, 2.

67. **Scobinţi** (jud. Iaşi)

a) *Dealu lui Vodă.* Pe interfluviul situat pe panta sud-vestică a Dealului lui Vodă, s-au descoperit cîteva resturi atipice din vase aparţinînd probabil începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.) şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI, pl. CVI/3—5, 7—10).

Cercetare N. Zaharia, 1956.

b) *La Lutărie.* În malurile lutăriei din marginea sud-estică a satului, la 0,35 m adîncime faţă de suprafaţa solului, s-au descoperit cîteva fragmente ceramice din perioada de trecere de la neolitic la începutul epocii bronzului (faza Horodiştea-Folteşti, pl. CVI/33).

Cercetare N. Zaharia, 1956.

c) *Dealul Basaraba*[92]. Pe ogoarele de la poala nordică a Dealului Basaraba, către pîrîu, s-au descoperit fragmente ceramice dintr-o fază neprecizată a neoliticului şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVI — XVII, pl. CVI/11—12).

Cercetare N. Zaharia, 1956.

68. **Scobîlţeni, oraş Podu Iloaie** (jud. Iaşi)

a) *Dealul Budăi.* Pe poala Dealului Budăi, în marginea nord-vestică a satului, către Iazul Scobîlţenilor, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni B), Hallstatt-ului (?), începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n., pl. CVI/13—15, 17—18) sau etapei ulterioare sec. IV e.n. (pl. CVI/16) şi perioadei feudalismului timpuriu cu elemente care prezintă analogii cu materialul ceramic din sec. XII—XIII din aşezarea de la Prodana, din apropierea cetăţii de pămînt de la Bîrlad, precum şi feudalismului dezvoltat (sec. XVI—XVII) şi tîrziu (sec. XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955 1—2, p. 289, X.

[92] După informaţiile lui Radu Vulpe acest punct ar fi fost menţionat de Ç. Fedeleş în 1910.

www.cimec.ro

b) *În dosul Cimitirului.* La 1 km nord-vest de sat, pe podişul din apropierea actualului cimitir, s-a descoperit o aşezare din care s-au cules fragmente ceramice aparţinînd începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n., pl. CVI/19—22; CLXXXVI/10), precum şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII) şi tîrziu (sec. XVIII, pl. CVI/23).

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 905, 55.

c) *Dealul Juganului.* La circa 3 km sud-vest de sat, pe un rest de terasă cuprins între două iazuri, la poala dealului Juganului şi mai cu seamă în dreptul iezăturilor, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI şi XVII—XVIII), printre care se află şi o bucată de cahlă cu decor floral şi smalţ verde.

Cercetare N. Zaharia, 1953.

69. **Scopoşeni, com. Horleşti** (jud. Iaşi) [93]

a) *Dealul Cheşcului.* Pe un pinten de terasă joasă, de formă patrulateră, cu trei laturi rîpoase, denumit Dealul Cheşcului, situat pe poala sudică a Dealului La Coşere, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice aparţinînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni B, pl. CVI/32), perioadei de tranziţie de la sfîrşitul neoliticului la începutul epocii bronzului (faza Horodiştea-Folteşti, pl. CVI/26, 31), Hallstatt-ului tîrziu, sfîrşitului La Tène-ului III sau eventual începutului perioadei corespunzătoare provinciei Dacia (sec. II—III e.n., pl. CVI/27; CVII/2, 7), începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n., pl. CVI/24—25, 28—30; CVII/1, 3—6, 8—15, 28; CLXXXVI/11, 15—16; CLXXXVII/1—3) şi dintr-o fază ulterioară sec. IV e.n., printre care sînt cîteva fragmente de vase din pastă semifină sau nisipoasă cu aspect poros, de culoare brun-roşcată, cu analogii la Ciurchi-Iaşi (pl. CLXXXVI/12, 18—19), precum şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVI—XVII).

Cercetare N. Zaharia, 1954, 1956, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 905, 56, b.

b) *La Coşere.* Pe panta vestică a Dealului Cheşcului, la 1 km sud-vest de sat, în viile din jurul casei locuitorului Ion Miclăuş, şi îndeosebi în lungul rîpei situate la sud-est de această locuinţă, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice aparţinînd neoliticului dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni), Hallstatt-ului (pl. CVII/16, 19, 21), secolului II—III e.n., începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.), printre care şi un obiect ceramic de formă neprecizată (pl. CVII/18, 20), şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI, pl. CVII/17, şi sec. XVII).

Cercetare N. Zaharia, 1955, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 905, 56, a.

c) *Peste Baltă — La Fîntînele.* Pe panta estică a Dealului La Coşere, peste pîrîul de la vest de sat, pe locul denumit la Fîntînele şi La Iezătură, s-au cules resturi de unelte din epoca neolitică şi fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni), de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n., pl. CVII/24) şi din perioada feudalismului timpuriu (sec. XIII—XIV, pl. CVII/23) şi dezvoltat (sec. XV, pl. CVII/22, şi sec. XV—XVI).

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 905, 56, f; *AM*, I, 1961, p. 34, 50.

d) *Iazul Glodului (Iazu lui Vîrnav).* Pe pantele nord-vestice ale Dealului Viişoara, către Iazu lui Vîrnav, denumit şi Iazul Glodului, lîngă şesul smîrcos dinspre Iazul Cucuteni, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd Hallstatt-ului (?) şi începutului epocii migraţiilor (sec. IV (?) e.n.).

Cercetare N. Zaharia, 1953, 1956, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 905, 56, i.

e) *Dealul Viişoara.* La 2 km VSV de sat, pe pintenul de terasă situat la poala Dealului Viişoara, lîngă fosta vatră a iazului lui Vîrnav, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd neoliticului dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni), sfîrşitului epocii bronzului sau eventual începutului Hallstatt-ului (pl. CVII/25), secolului II—III e.n. (pl. CVII/26; CLXXXVI/13), precum şi perioadei prefeudale (cultura Hlincea, pl. CVII/27; CLXXXVI/17).

Cercetare N. Zaharia, 1953, 1956, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 905, 56, c—d, g—h.

70. **Sîrca, com. Bălţaţi** (jud. Iaşi) [94]

a) *La Budăie.* Pe terasa inferioară din stînga Bahlueţului, la circa 2 km sud-est de halta C.F.R., în apropierea locului denumit La Budăie, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd neoliticului timpuriu (cultura Criş, pl. CVIII/1), perioadei de trecere de la neolitic la epoca bronzului (faza Horodiştea-Folteşti, pl. CVIII/2), sfîrşitului epocii bronzului

[93] Cercetările ulterioare au impus unificarea teritorială a celor 4 puncte de descoperire publicate anterior ca izolate (*SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 905, 56, c-d, g-h).

[94] Vezi şi unele puncte de descoperire mai vechi (Const. Moisil, *op. cit.*, în *BCMI*, 1909, ianuarie-martie, p.116) în afară de punctul Geamăna semnalat de noi anterior (*SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 901, 28, e) şi neinclus în lucrarea de faţă.

www.cimec.ro

(cultura Noua, pl. CVII/29; CVIII/3), secolului III e.n. (pl. CVIII/5), începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n., pl. CVIII/4; CLXXXVII/5—7), precum şi dintr-o fază neprecizată a feudalismului dezvoltat.

Cercetare N. Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 901, 28, d.

b) *Cantonul C.F.R. nr. 40.* Pe terasa inferioară din stînga Bahluiului, în dreptul cantonului nr. 40, la 1 km vest de halta C.F.R., s-au descoperit mai multe fragmente de vase din faza Cucuteni B.

Cercetare N. Zaharia, 1958.

c) *Valea Oilor.* Pe sectorul meandric al terasei joase din stînga Bahlueţului, la 1 km NV de gura Văii Oilor s-au descoperit fragmente ceramice de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n., pl. CVIII/6—7).

Cercetare N. Zaharia, 1954.

d) *La Lutărie.* Pe terasa inferioară din stînga Bahlueţului, la circa 2 km sud-est de staţia C.F.R., în lutăria din dreptul iezăturii vechi, în apropierea gropilor de lut s-au găsit cîteva resturi de inventar paleolitic şi fragmente ceramice aparţinînd neoliticului timpuriu (cultura Criş) şi dezvoltat (faza Cucuteni B), Hallstatt-ului, începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.), dintre care unele prezintă analogii cu ceramica de la sfîrşitul sec. IV e.n. descoperită la Cipău şi în unele staţiuni din Moldova şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XIV—XV, pl. CVIII/9, sec. XVII, pl. CVIII /8, 10 şi sec. XVII—XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1954, 1956, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 289, IX; *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 901, 28, c.

e) *La Movilă.* Pe podişul din jurul movilei situate la sud de sat, s-au cules fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni B), din Hallstatt şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 901, 28, b.

f) *Sud de Valea Oilor.* Pe terasa inferioară din stînga Bahlueţului, la circa 1 km sud de confluenţa acestuia cu pîrîul Valea Oilor, în dreptul unor ruini, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni B), începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n., pl. CVIII/11—12, 15), precum şi feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI, pl. CVIII/13—14 şi sec. XVII).

Cercetare N. Zaharia, 1954, 1956, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 901, 28, a.

71. **Slobozia, com. Deleni** (jud. Iaşi)

Vatra satului. În şanţurile şoselei care traversează în lung satul şi mai cu seamă în jurul ruinelor vechii fabrici de spirt, s-au descoperit fragmente de vase din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

De asemenea şi în lungul pîrîului din sectorul sudic al satului, ca şi pe ogoarele dinspre Deleni s-au descoperit resturi de vase din aceeaşi perioadă.

Cercetare N. Zaharia, 1956.

72. **Spinoasa, com. Erbiceni** (jud. Iaşi)

a) *Poala Catargului* (*Coasta Budei*). La circa 1 km sud-vest de halta C.F.R. Spinoasa, la poala estică a Dealului Catarg denumit şi Dealul Budăielor, într-un vechi cot meandric al şesului Bahluiului, cu prilejul unor mari lucrări de săpătură s-au distrus total două aşezări bogate în materiale arheologice din paleoliticul superior, protoneolitic (?) şi din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni A, pl. CVIII/17, 19; CIX/1—4, 6, 8—11; CX/3; CLXXXVII/8, 10—13; CLXXX VIII/1, 3—6, 8, 10—11), în asociere cu mai multe figurine antropomorfe şi zoomorfe, dintre care una cu partea superioară plată (pl. CX/6) şi toporaşe din marnă silicioasă (pl. CVIII/18; CLXXXVIII/12).

Într-una din locuinţele cucuteniene distruse s-au descoperit numeroase sfere de lut ars, analoge celor găsite în staţiunea de la Bogonos-Dealul din Mijloc, deosebindu-se prin aceea că în fiecare din sferele de aici se găseşte înfipt cîte un ciob de vas, aşezat cu un colţ ascuţit în afară (pl. CLXXXVIII/2).

Alte resturi ceramice de pe acest loc aparţin fazei Cucuteni B, cu ceramică pictată (pl. CIX/5, 7; 12—13; CX/1; CLXXXVII/9; CLXXXVIII/9) şi cu specia Cucuteni C (pl. CLXXXVIII/13) şi sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua de tradiţie Costişa-Belopotok, pl. CX/4—5, 16), acestea din urmă în asociere cu mai mulţi omoplaţi de bovidee cu marginile crestate, precum şi cu o măciucă de bronz, prevăzută cu trei proeminenţe laterale şi gaură de înmănunchere (pl. CLXXXVIII/7).

www.cimec.ro

La circa 200—300 m est de sectorul în care s-au cules aceste materiale arheologice, prin mari lucrări de săpătură și nivelare, s-au distrus doi tumuli plați, conținînd morminte de înhumație cu schelete în poziție chircită și alungită, atît în mantaua tumulilor, cît și în jurul lor.

Numeroase alte fragmente aparțin Hallstatt-ului (pl. CX/10), La Tène-ului III, începutului epocii migrațiilor (sec. IV e.n., pl. CX/8, 11; CXI/6) și perioadei prefeudale (etapa protodridu[95], pl. CX/2, 7, 9, 12—15; CXI/1—5; CVIII/16), căreia îi aparțin și resturi din margini de vetre portative, dintre care una cu impresiuni alveolare pe partea superioară și cu o bandă de impresiuni aplicate cu scoica spre interior.

Pe același loc s-au mai descoperit o mărgică bitronconică de lut (pl. CXI/7), împungătoare din corn de cerb, precum și numeroase fragmente de frecătoare și percutoare din silex patinat.

În cuprinsul acestei așezări s-au efectuat sondaje (vezi *Materiale*, V, 1959, p. 485 și urm.; *Materiale*, VI, 1959, p. 531 și urm.; *Materiale*, VIII, 1962, p. 35 și urm.).

Cercetare N. Zaharia, 1953, SCIV, VI, 1955, 1—2, p. 289, XI, 6.

b) *Conul de dejecție la NV de halta C.F.R.* La circa 2 km NV de halta C.F.R., în dreptul conului de dejecție situat la gura unei văiugi de lîngă șosea, în șesul Bahluiului, s-au descoperit o lamă de silex vinețiu cu marginile retușate și fragmente ceramice de la sfîrșitul epocii bronzului sau eventual de la începutul Hallstatt-ului și din perioada feudală tîrzie (sec. XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1953, 1955, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 289, XI, 3.

c) *Movila de la nordul haltei C.F.R.* În movila tăiată de terasamentul liniei ferate la circa 2 km nord de halta C.F.R., s-au descoperit fragmente ceramice aparținînd neoliticului dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni), începutului epocii migrațiilor (sec. IV e.n.) cu elemente de la sfîrșitul acestui secol, precum și perioadei feudalismului timpuriu (sec. XIII?, pl. CXI/8).

Pe același loc s-au mai găsit un fragment din fundul unui pahar de sticlă, două lame de cuțite de fier (pl. CXI/9—10) și resturi de schelete omenești.

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 289, XI, 4.

d) *Pe Huc.* La circa 3 km nord-vest de halta C.F.R., pe prelungirea nordică a Dealului Sîrcei, în punctul denumit Trestianul și Pe Huc, în săpătura unor tranșee, s-au descoperit resturi de vase aparținînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni A, pl. CXI/11), printre care unele cenușii de aspect precucutenian, decorate cu motive de linii adîncite, în asociere cu motive punctate (pl. CXI/12). În afară de acestea, pe același loc s-au mai descoperit fragmente de figurine antropomorfe și zoomorfe (pl. CXI/13—16), precum și două sule lucrate din oase de pasăre (pl. CXI/17—18).

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 289, XI, 1.

e) *La Podul de Fier.* Pe movila de la Podul de Fier, situată la 2 km sud de halta C.F.R., s-au descoperit cîteva fragmente ceramice corodate, datînd dintr-o fază neprecizată a culturii Cucuteni și din perioada prefeudală (cultura Hlincea cu elemente protodridu), precum și din perioada feudală tîrzie (sec. XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1953.

f) *Dealul Catarg.* La 2 km vest de halta C.F.R. Spinoasa, pe partea cea mai înaltă a podișului denumit Dealul Sîrca și Dealul Catarg, s-au descoperit fragmente ceramice corodate aparținînd perioadei de tranziție de la sfîrșitul neoliticului la începutul epocii bronzului (faza Horodiștea-Folteşti), precum și din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVI).

În cuprinsul aceleiași așezări în anul 1945 s-a descoperit un tezaur de monete și obiecte de podoabă din argint și aur. Din totalul pieselor, care după aprecierea descoperitorilor depășea greutatea de 4—5 kg, în cea mai mare parte vîndute negustorilor din Podu Iloaie și Tg. Frumos, s-au regrupat următoarele piese:

O limbă de curea (pl. CXI/19) turnată din argint masiv; o agrafă rotundă și două aplice ajurate de modă ungurească, turnate din argint masiv; trei piese decorative din argint, cu găuri la capete, nouă monede ungurești din argint, dintre care una datată 1518 și 22 monede mici turcești de argint (pl. CLXXXIX/1).

Se pare că piesele care au alcătuit acest tezaur, aparținînd unor epoci diferite, au constituit obiectul unei tezaurizări tîrzii în secolul al XVI-lea.

[95] Descoperirea corespunzătoare acestei perioade a fost menționată în *SCIV*, X, 1959, 1, p. 151. În această așezare au avut loc 3 sondaje (*Materiale*, V, 1959, p. 485 și urm.; *Materiale*, VI, 1959, p. 531 și urm.; *Materiale* VIII, 1962, p. 35 și urm.). Prin verificări ulterioare s-a precizat că cele trei puncte de descoperire situate pe panta estică a Dealului Spinoasei, la N de stația C.F.R. (*SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 289, XI, 2—3, 5), fac parte dintr-o așezare foarte extinsă. Punctul de la nr. 6 este greșit redat ca fiind situat la 6 m N de stația C.F.R. Ulterior, așezarea descoperită în acest punct a fost publicată și în cadrul cercetărilor colectivului șantierului Suceava (*SCIV*, V, 1954, 1—2, p. 314).

www.cimec.ro

Cercetare N. Zaharia, 1953.

g) *Pe Canal* (*Spinoasa I*). La circa 1 km sud de stația C.F.R. Spinoasa, în șesul colmatat de la poala Dealului Catarg (Dealul Budăi), pe traseul săpăturii unui canal de drenaj s-au secționat mai mulți martori de eroziune, care fiind situați în cuprinsul luncii au fost complet acoperiți prin iluvionare o dată cu șesul. În țărîna unora din acești martori s-au descoperit unelte microlitice din silex patinat. Dintre acestea se remarcă în mod deosebit cîteva unelte tăiate în formă de trapez, aparținînd culturii tardenoissiene din mezolitic, cultură semnalată și mai înainte în Moldova. Aceste piese tipice sînt asociate cu produse menilitice sau gresoase, precum și cu multe fragmente de oase mărunțite, de animale.

Deasupra păturii bine individualizate, care conțin aceste produse, s-a stabilit existența unei alte depuneri, cu sporadice resturi de ceramică primitivă și numeroase așchii și lame de silex vînăt, foarte slab patinate, aparținînd probabil neoliticului timpuriu. În vara anului 1960, în acest punct s-a practicat un mic sondaj stratigrafic, continuat apoi pe o scară mai mare în 1961.

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 289, XI, 6; *AM*, I, 1961, p. 28.

h) *Spinoasa II*. În lungul aceluiași canal, la circa 400 m sud de punctul denumit Spinoasa I, în depunerile de argile loessoide ale șesului, s-au descoperit cîteva piese litice care aparțin paleoliticului superior.

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 289, XI, 6; *AM*, I, 1961, p. 28, b.

73. Sprînceana (Bîrlești-Ungureni), com. Erbiceni (jud. Iași)

La Via Bîrleștilor. Pe suprafața în formă de podiș a Dealului Sprînceana, pe locul denumit La Via Bîrleștilor, loc situat în marginea nord-estică a satului, s-a identificat o așezare în cuprinsul căreia s-au descoperit fragmente ceramice aparținînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni A), Hallstatt-ului, începutului epocii migrațiilor (sec. IV e.n.) și perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Pe același loc s-a descoperit și un fragment din oasele parietale ale unui craniu omenesc, cu aspect de vechime.

Cercetare N. Zaharia, 1955.

74. Sticlăria, com. Scobinți (jud. Iași)

Holm. Pe suprafața platformei Dealului Mare, denumit Holm, între localitățile Sticlăria și Feredieni, s-au descoperit așchii și lame microlitice de silex patinat aparținînd paleoliticului superior final.

Cercetare N. Zaharia, 1954, *AM*, I, 1961, p. 32, 39.

75. Șorogari, com. Aroneanu (jud. Iași)

a) *Poligonul de tragere*. Pe panta nord-estică a Dealului Șorogari, în șiroirile apei pe cărarea care duce din Valea Cacainei spre Șorogari, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice aparținînd feudalismului dezvoltat.

Cele mai multe dintre aceste fragmente provin din oale aparținînd sec. XIII—XIV, XIV—XV și XVI (pl. CXI/20—28; CXII/1—3, 7) și sec. XVII—XVIII.

Cercetare N. Zaharia, 1954, *SCȘ Iași*, VII, 1956, fasc. 2, p. 30, 31.

b) *Grădina lui Gh. Lupu*. Pe suprafața unui pinten al terasei joase, situat pe interfluviul format de pîrîul Cacaina cu un pîrîiaș ce iese din vatra satului, în grădina locuitorului Gh. Lupu, prin săparea unui beci s-au descoperit resturile a două bordeie suprapuse în parte.

Din bordeiul inferior, a cărui săpătură atingea adîncimea de 1,05 m, distrus aproape în întregime, s-au cules doar cîteva fragmente de vase lucrate cu mîna și o bucată de vatră portativă, din etapa protodridu.

Cel de-al doilea bordei, rămas intact pe jumătate, avea forma rectangulară, cu laturile lungi orientate în direcția NV—SE, iar săpătura lui atingea adîncimea de 0,45 m față de suprafața solului actual. Din jurul vetrei situate în colțul nord-estic al bordeiului, în care se afla o mare cantitate de cenușă și cărbuni de lemn, s-au cules fragmente ceramice aparținînd culturii Dridu (sec. X—XI, pl. CLXXXIX/2—12, 14). În cenușa vetrei s-au descoperit numeroase fragmente de oase de animale, un împungător lucrat dintr-un corn de cerb (pl. CLXXXIX/15—16), un al doilea fragmentar, resturi

www.cimec.ro

de coarne de căprior de o mărime neobișnuită (pl. CLXXXIX/13), o măsea umană și una probabil de cerb, precum și cîteva bucăți de zgură metalică.

În țărîna rezultată din săpătura beciului s-au descoperit și resturi de vase neolitice.

Cercetîndu-se întreaga suprafață din jurul acestui punct, s-au descoperit numeroase fragmente de vase de la sfîrșitul epocii bronzului (cultura Noua), din Hallstatt și de la începutul epocii migrațiilor (sec. IV e.n.)

Cercetare N. Zaharia, 1958.

c) *Vatra satului.* Pe platoul îngust al dealului situat în marginea estică a satului, atît în grădina locuitorului Const. Coroi, cît și în viile învecinate s-au descoperit fragmente ceramice aparținînd Hallstatt-ului, începutului epocii migrațiilor (sec. IV e.n., pl. CXII/4) cu elemente lucrate după o tehnică caracteristică sec. III e.n., precum și perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

La circa 100 m distanță de acest loc sînt indicii despre existența unei necropole cu morminte de înhumație, care, după informațiile locuitorilor și după constatările directe, conțin schelete chircite sau în poziție întinsă, însoțite de vase de lut.

Cercetare N. Zaharia, 1955.

d) *Panta vestică a dealului Șorogari* [96]. Pe panta vestică a Dealului Șorogari, în stînga drumului de țară Copou-Aroneanu, la 0,5 km distanță de poligonul de tragere, s-au descoperit fragmente ceramice din perioada de trecere de la neolitic la epoca bronzului (faza Horodiștea-Folteşti), de la începutul epocii migrațiilor (sec. IV e.n., pl. CXII/5) cu elemente dintr-o fază anterioară culturii Hlincea, precum și din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XV, pl. CXII/6, 8, 12 și sec. XVII—XVIII, pl. CXII/9, 22).

Pe același loc s-au descoperit lipituri arse de perete, un rest de șamotă (?) din pastă albă cu incluziuni de marnă colorată într-o tentă albastră-verzuie, precum și un fragment de fier provenind dintr-un obiect nedeterminat (pl. CXII /10).

Cercetare N. Zaharia, 1954.

e) *La Nisipărie.* Pe podișul din marginea nord-vestică a satului, pe locul vechilor cariere de nisip din livada locuitorului Ilie Sîrbu, s-au descoperit cîteva fragmente lamelare din silex alb, puternic patinat și cu vernis gălbui, aparținînd probabil paleoliticului mediu. Locuitorii relatează că, în urmă cu 25 de ani, în timpul cînd lucrau la scosul nisipului din carieră, au găsit adesea așchii de cremene și oase de mamifere mari.

Cercetare N. Zaharia, 1956.

f) *Imașul Tîrgului.* Pe panta vestică a dealului Șorogari, către valea Ciricului, la nord de porțiunea păstrată din vechiul șanț al Iașilor, în dreptul barierei Abator, s-au descoperit fragmente ceramice din faza de tranziție de la neolitic la începutul epocii bronzului și din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII, pl. CXII/11).

Cercetare N. Zaharia, 1957.

76. **Tăuteşti, com. Rediu** (jud. Iași) [97]

a) *Hîrtopu Lingurarului.* La nord-vestul Pădurii Tăutești, pe suprafețele boltite ale terenului din Hîrtopu Lingurarului, situat în dreapta drumului Tăutești-Horlești, s-au descoperit fragmente ceramice aparținînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni B), sfîrșitului epocii bronzului (cultura Noua, pl. CXII/13—15; CXC/1—2), Hallstatt-ului, precum și perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XV, pl. CXII/17).

De pe același loc provin fragmente de amfore mari din pastă nisipoasă.

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 291, XXII.

b) *Vatra Apăreștilor.* La 1 km nord-est de suprafața unui pinten de deal înconjurat de smîrcuri, denumit Vatra Apăreștilor, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice care aparțin unei faze neprecizate a neoliticului dezvoltat,

[96] Cu multă probabilitate această așezare este mult mai extinsă, cuprinzînd și punctele cunoscute anterior sub denumirea de Bariera Șorogari și Gospodăria de stat, prezentate ca puncte izolate (*SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 288, III, 1, 3).

[97] Pe teritoriul acestei localități s-a mai semnalat de către Al. Obreja un punct situat la 1 km nord de sat, cu resturi arheologice din secolul IV e.n.

www.cimec.ro

perioadei de tranziție de la neolitic la începutul epocii bronzului (faza Horodiștea-Folteşti, pl. CXII/18—19), sfîrşitului epocii bronzului sau eventual începutului Hallstatt-ului (pl. CXII/16, 20—21; CXIII/1; CXC/3—6, 8), începutului epocii migrațiilor (sec. IV e.n., pl. CXC/7), precum şi perioadei feudalismului timpuriu (sec. XII şi XII—XIII, pl. CXIII/ 2—5) şi dezvoltat (sec. XV—XVI şi XVII—XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 291, XXII.

c) *Coasta Hindeiului*. La sud-est de sat şi de Pîrîul Bogonos, în cuprinsul hîrtopului de la Fîntîna lui Baltag, s-au descoperit fragmente ceramice aparținînd începutului epocii migrațiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov, pl. CXIII/6, 8—13; CXC/10—11, 14), cu unele elemente de tradiție mai veche (pl. CXIII/7; CXC/9), printre care şi resturi de amfore din pastă rozie.

Pe acelaşi loc s-a descoperit şi o măciucă lucrată dintr-o rocă eruptivă de culoare cenuşie [98]; aceasta are forma unui elipsoid şi este prevăzută cu gaură de înmănuşare. Pe acest obiect, căruia îi lipseşte o margine, ruptă din vechime, se află o gravură cruciformă uşor adîncită (pl. CXIII/19; CXC/12).

Fragmente ceramice asemănătoare cu cele de pe Coasta Hindeiului se găsesc şi pe Dealul Împuțita, la 300 m sud de acest punct.

Cercetare N. Zaharia, 1953.

d) *Un km nord-est de sat*. Pe panta nordică a hîrtopului denumit Vatra Apăreştilor, s-au descoperit fragmente ceramice prefeudale (etapa protodridu, pl. CXIII/15) şi din perioada feudalismului timpuriu (probabil sec. XI—XII), ca şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI, pl. CXIII/16).

Cercetare N. Zaharia, 1953.

e) *În Zof*. La 300—400 m nord-est de sat, pe suprafața unui pinten oval al terasei de 3—5 m, în locul denumit În Zof, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice aparținînd Hallstatt-ului tîrziu, secolului II—III e.n., din care fac parte resturi de vase cu suport şi altele cu exteriorul vopsit în roşu (pl. CXIII/23), precum şi de la începutul epocii migrațiilor aparținînd culturii Sîntana de Mureş-Cerniahov (pl. CXIII/17—18, 20—21, 24—27) şi de la sfîrşitul sec. IV, eventual şi începutul sec. V e.n. (pl. CXIII/14, 22).

În cuprinsul aceleiaşi aşezări s-a descoperit şi un fragment dintr-o mărgică de sticlă neagră, decorată ocelar şi cu dungi verzi, cenuşii şi galbene pe un fond de culoare brun-roşcat (pl. CXIII/28); această piesă este identică cu o alta, descoperită într-unul din mormintele din necropola de înhumație de pe Dealul Cărămidăriei de la Botoşani şi datată în sec. V e.n.

Cercetare N. Zaharia, 1958.

f) *Vatra satului*. În sectorul sud-estic al satului, ca şi dincolo de limitele lui, pînă în marginea rupturii de pantă pe care o prezintă terasa joasă, tăiată unghiular, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice corodate, aparținînd fazei Cucuteni A.

Cercetare N. Zaharia, 1958.

77. **Tîrgu Frumos** (jud. Iaşi)

a) *Terasa Bahluețului*. În dreapta şoselei Iaşi-Roman, pe terasa joasă din stînga Bahluețului, la jumătatea distanței dintre pietrele de marcaj km 23—24 s-au cules fragmente ceramice de la începutul epocii migrațiilor (sec. IV e.n., pl. CXCI/1), cu elemente de la începutul sec. V e.n., analoge cu cele descoperite la Ciurchi-Iaşi, datate în sec. V şi V—VI e.n.

Cercetare N. Zaharia, 1957.

b) *Dealul Buznei*. Pe două din suprafețele plate situate pe panta estică a Dealului Buznei, în dreptul Stațiunii experimentale agricole Tîrgu-Frumos, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice corodate aparținînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni B).

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, p. 901, 3—4, 29, b.

c) *Siliştea Schitului*. Pe panta nord-estică a Dealului Buznei, la 1 km nord de Prigorenii Mici, s-au descoperit fragmente ceramice din Hallstatt-ul tîrziu, de la începutul epocii migrațiilor (sec. IV e.n.) printre care unele resturi de vase cu exteriorul vopsit într-o culoare roşie (pl. CXIV/1—2, 6; CXC/13, 15—17; CXCI/5), precum şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI şi XVI—XVII, pl. CXCI/2).

[98] Măciuca a fost descoperită de Const. Mîndru, de la Muzeul de istorie naturală din Iaşi.

www.cimec.ro

Cercetare N. Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 901, 29, a.

d) *Dealul Beci*. Pe panta nordică a Dealului Beci, situat în marginea sudică a tîrgului, s-au descoperit fragmente de vase cucuteniene dintr-o fază neprecizată.

Semnalare I. Gugiuman, 1952.

78. **Tomeşti** (jud. Iaşi)

a) *Opinca* (*Vatra Satului*). În sectorul sudic al satului, pe suprafaţa plată şi aproape orizontală a terenului din stînga Pîrîului Opinca, s-a descoperit o bogată silişte, din care s-au cules numeroase fragmente ceramice aparţinînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni A), sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua, pl. CXCI/4), La Tène-ului II cu fragmente de vase bastarnice (pl. CXCI/13), şi de vase de import lucrate la roată din pastă fină negricioasă cu lustru intens de culoare neagră, precum şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Pe aceeaşi suprafaţă, în curtea locuitorului Const. Baran, prin desfundarea terenului s-a descoperit un cuptor de ars oale, datînd de la sfîrşitul sec. XVII şi începutul sec. XVIII.

Partea bazală a acestui cuptor era amenajată într-o cameră de foc cu pilon central. Între camera de foc şi cea de ardere se interpuneau o serie de bare dispuse radiar între pilon şi pereţii cuptorului. Pe interspaţiile dintre bare erau aşezate vase fragmentare, lucrate din pastă densă, caracteristică sfîrşitului sec. XVII şi începutul sec. XVIII şi decorate cu benzi de dungi adîncite învălurit sau prin ştanţare (pl. CXCI/3, 6—12).

Ulterior cuptorul a fost încadrat într-o săpătură sistematică.

Cercetare N. Zaharia, 1960.

b) *Între Vii*. Atît în vatra satului, cît şi pe pantele vestice ale Dealului Murgului, la sud-est de sat, ca şi pe pantele nord-estice dinspre Dealul Cioroaia, s-au descoperit fragmente ceramice din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII), grupate sporadic în cîteva puncte îndepărtate unele de altele.

Cercetare N. Zaharia, 1957.

c) *Valea Lupului*. Pe pantele nordice ale Dealului lui Miron, la circa 1 km sud-est de sat, în lungul Văii Lupului, în grădina locuitorului Mihai Paisvant şi în viile învecinate s-au descoperit fragmente de oale mari şi străchini cu marginile arcuite, lucrate din pastă grosieră cenuşie sau rozie şi decorate cu brîuri alveolate sau crestate, aparţinînd La Tène-ului II. Un singur fragment mic, din pastă cenuşie, provine dintr-un vas lucrat la roată.

Cercetare N. Zaharia, 1958.

79. **Totoeşti, com. Erbiceni** (jud. Iaşi)

a) *La Odaie*. În jurul izvorului situat aproape de coada Iazului Totoeşti, între Dealul Totoeşti şi Dealul Soci, la circa 2 km nord de sat, pe locul denumit La Odaie, de pe cenuşarele care pătează suprafaţa ogoarelor s-au cules fragmente ceramice aparţinînd perioadei de trecere de la neolitic la epoca bronzului (faza Horodiştea-Folteşti) din care face parte şi o figurină antropomorfă fragmentară (pl. CXIV/10), sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua, pl. CXIV/3—5, 7—9; CXCII/1—3) şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

La circa 0,5 km sud de acest punct, în apropierea iezăturii s-au descoperit cîteva fragmente lamelare de silex aparţinînd probabil paleoliticului de sfîrşit.

Cercetare N. Zaharia, 1952.

b) *Dealul Podiş*. Sub cornişa abruptă a Dealului Totoeştilor, din malurile unei rîpi situate la sud-est de sat s-au cules numeroase fragmente ceramice şi lipituri de pereţi, dintr-o depunere a cărei adîncime este cuprinsă între 0,50—0,60 m faţă de suprafaţa solului actual.

Toate fragmentele culese din această pătură, ca şi cele descoperite în jurul celor trei tumuli înşiruiţi pe marginea podişului, provin din vase aparţinînd perioadei de trecere de la neolitic la începutul epocii bronzului (faza Horodiştea-Folteşti).

În marginea sudică a rîpei s-a descoperit groapa unui mormînt de înhumaţie în care zăceau cîteva resturi de oase şi un con neperforat de argilă.

Cercetare N. Zaharia, 1952.

www.cimec.ro

80. Uricani com. Miroslava (jud. Iaşi) [99]

a) *Dealul Cimitirului.* Pe suprafaţa unui tapşan înclinat, situat la circa 200 m nord de cimitir, s-au descoperit fragmente ceramice din Hallstatt, de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n., pl. CXCII/4—5) şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI şi XVII—XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 288; *SCŞIaşi*, VII, 1956, p. 34, 50.

b) *Panta estică a Dealului Uricani*, în direcţia satului Brătuleni, în jurul unei fîntîni situate la circa 600—700 m sud de acest din urmă sat, s-au descoperit fragmente ceramice care aparţin probabil perioadei de trecere de la neolitic la începutul epocii bronzului (faza Horodiştea-Folteşti, pl. CXIV/11—12). În cuprinsul acestei aşezări s-au găsit şi mici lipituri de perete de formă solzoasă, păstrînd urme de nuiele care nu depăşesc grosimea unui creion.

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 288, V, 4.

c) *Dealul Uricanilor.* Pe suprafaţa uşor înclinată a podişului de pe Dealul Uricanilor, ca şi în secţiunea prezentată de rîpa care delimitează podişul dinspre sat, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice din perioada de tranziţie de la neolitic la începutul epocii bronzului.

Pe lîngă resturile de vase caracteristice acestei culturi, pe acest loc s-au mai găsit o figurină antropomorfă cu corpul plat, o piatră de rîşniţă de formă naviculară, cioplită din gresie silicioasă de culoare cenuşie, şi numeroase aşchii şi microlame din silex patinat în alb sau albăstrui.

În cuprinsul acestei aşezări s-a efectuat un sondaj de mici proporţii [100].

Semnalare I. Gugiuman, 1951. Cercetare N. Zaharia, 1954.

81. Valea Adîncă, com. Miroslava (jud. Iaşi)

Dealul Nucului. Pe panta nord-estică a Dealului Nucului, către pîrîul Valea Adîncă, în via Elenei Ponici, la 100 m sud de casa lui Ion Cioltan, prin săparea unei gropi s-a descoperit un mic depozit de topoare de silex, probabil în legătură cu un atelier de prelucrare a acestor unelte.

Depozitul constă din două topoare şi o daltă, cioplite şi pregătite pentru şlefuire, două topoare şlefuite parţial şi o aşchie mare de silex vineţiu. Uneltele, analoge celor descoperite în unele staţiuni din Podolia şi din cuprinsul Moldovei, aparţin neoliticului tîrziu.

Ulterior, pe locul descoperirii s-au făcut cercetări de amănunt şi un sondaj.

Cercetare N. Zaharia şi Adrian C. Florescu, 1955. Sondaj 1955 A. C. Florescu, în *Omagiu lui Constantin Daicoviciu*, Bucureşti, 1960, p. 215 şi urm.

82. Valea Lupului, com. Rediu (jud. Iaşi) [101]

a) *La Çanton* [102]. Pe partea stîngă a şoselei Iaşi-Tîrgu Frumos, la 2,5 km nord de Fabrica Chimică şi la 100 m sud-est de cantonul din marginea şoselei, prin săparea în anul 1958 a unei mari gropi de împrumut din terasa de luncă a Bahluiului, s-a secţionat şi distrus în parte o groapă veche, cu diametrul de 0,60 m, avînd aceeaşi adîncime, din care s-au cules fragmente ceramice din epoca bronzului şi oase calcinate.

Fragmentele ceramice provin dintr-un vas lucrat cu mîna, din pastă cenuşie-negricioasă cu exteriorul brun, ale cărui margini sînt evazate iar fundul plat şi profilat. În acest vas se aflau fragmente dintr-un alt vas din pastă roşcată, cu fundul şters, în care se găseau fragmente mărunte dintr-un schelet de copil, cenuşă şi cărbuni.

În pătura de sol negru care acoperă terasa joasă, se găsesc numeroase fragmente ceramice aparţinînd neoliticului timpuriu (faza Criş).

[99] Printr-o verificare ulterioară s-a dovedit că punctele Vatra satului şi La nord de cimitir, publicate ca descoperiri izolate (*SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 288, V, 1—2), fac parte din aşezarea de pe Dealul Cimitirului. Se mai cunoaşte o altă aşezare pe promontoriul terasei dintre Uricani şi Gropniţa (*SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 899, 6).

[100] M. Dinu, *Şantierul arheologic de la Valea Lupului. Sondajul de pe dealul Uricani*, în *Materiale*, V, 1959, p. 252.

[101] Fără a se preciza locul, se semnalează descoperirea în jurul acestei localităţi a unor obiecte paleolitice (?) (Em. Protopopescu Pache, în *Comptes rendus des séances*, I.G. al R., t. XIX, 1930—1931, p. 76).

[102] Se pare că acesta ar fi punctul denumit Grindul Uricani, în care în 1951 s-a descoperit un fragment ceramic de tip Criş, fără altă precizare.

www.cimec.ro

Cercetare N. Zaharia, 1958.

b) *Dealul La Coşere*[103]. Pe panta vestică a dealului La Coşere, la 2 km nord de sat, s-a descoperit o aşezare din care s-au cules fragmente ceramice din neoliticul timpuriu (cultura Criş, pl. CCII/9), precum şi de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.).

Cercetare N. Zaharia, 1955.

c) *La Căpriţa, 1,5 km nord de Fabrica Chimică*[104]. Pe un promontoriu scund al terasei de luncă de pe stînga Bahluiului, în marginea şoselei Iaşi—Tîrgu-Frumos, la circa 1,5 km nord de Fabrica Chimică, în jurul unei movile, prin săpăturile din 1957 pentru nivelarea şoselei s-au descoperit numeroase resturi arheologice aparţinînd neoliticului timpuriu (cultura Criş, pl. CXCII/7—17; CXCIII/1—2, 4—7, 12).

În cuprinsul acestei aşezări s-au descoperit fragmente de vase suport, percutoare de gresie şi de silex, lame şi gratoare din silex slab patinat, precum şi numeroase resturi de oase şi pietre.

Movila care a existat pe acest loc a fost distrusă total o dată cu mormintele de înhumaţie din epoca bronzului, care se aflau în cuprinsul ei.

Aceeaşi distrugere se constată şi într-o altă movilă, la circa 700—800 m sud de această aşezare, în care, prin exploatarea lutului şi a nisipului, s-au distrus morminte mai vechi, precum şi de la începutul epocii migraţiilor.

Cercetare N. Zaharia, 1953—1962.

d) *Fabrica Chimică*. Pe promontoriul terasei inferioare din stînga Bahluiului, în dreptul satului Valea Lupului, s-au descoperit fragmente de vase din neoliticul timpuriu (cultura Criş) şi dezvoltat (faza Cucuteni B), din Hallstatt, de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.), ca şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Ulterior pe acest loc s-au efectuat săpături arheologice atît în aşezare cît şi în marele tumul cuprinzînd morminte cu ocru, de pe promontoriul terasei[105].

Cercetare N. Zaharia, 1952.

La cîteva sute de metri sud-est de acest loc, în faţa Pepinierei Direcţiei Drumurilor, cu ocazia desfundării terenului pentru plantaţii s-au descoperit resturi de vase hallstattiene din pastă cărămizie cu exteriorul negru, precum şi resturi de schelete omeneşti.

Nu departe de acest punct, în nisipăria de pe marginea terasei, prin săpături întîmplătoare în 1955 s-au descoperit resturi de faună veche şi un vîrf de mînă din silex fumuriu aparţinînd paleoliticului inferior[106].

Cercetare N. Zaharia, 1954.

83. Valea Ursului, com. Miroslava (jud. Iaşi)

La N de sat. În dreptul şoselei Iaşi-Voineşti, sub poala dealului situat la 300—500 m nord de sat, în cuprinsul unei întinse aşezări, s-au descoperit fragmente ceramice din perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului (pl. CXIV/11—12), de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n., pl. CXIV/13; CXCIII/3, 11), din perioada prefeudală (cultura Hlincea, pl. CXCIII/9—10, 13) şi din perioada feudalismului timpuriu (cultura Dridu, pl. CXCIII/8).

Pe acelaşi loc s-au descoperit numeroase lipituri arse de perete şi bucăţi de vetre portative din etapa protodridu.

Cercetare N. Zaharia, 1955.

[103] Pe versantul vestic al Dealului La Coşere, la 300 m vest de sat, se semnalează descoperirea în 1944 a unei monede dacice de argint.

[104] În acest punct, cunoscut anterior în cadrul cercetărilor şantierului Valea Jijiei, Vlad Zirra a efectuat o săpătură (*SCIV*, II, 1951, 1, p. 58 şi urm.). Se mai cunosc şi alte descoperiri ulterioare, menţionate în acest punct (*Materiale*, VI, 1959, p. 209).

[105] Pentru rezultatele obţinute prin săpăturile efectuate în această aşezare vezi: *SCIV*, V, 1954, 1—2, p. 246 şi urm.; *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 701 şi urm.; *Materiale*, III, 1957, p. 161 şi urm.; *Materiale*, V, 1959, p. 247 şi urm.; *Materiale*, VI, 1959, p. 203 şi urm.; *AŞUIaşi*, III, t. I, 1955, 1—2.

[106] M. Dinu, *op. cit.*, în *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 701 şi urm.; N. Zaharia, M. Petrescu-Dîmboviţa şi Em. Zaharia, *op. cit.*, în *SCŞIaşi*, VII, 1956, 2, p. 11 şi 44; C. S. Nicolăescu-Plopşor, *op. cit.*, în *Materiale*, III, 1957, p. 385 şi urm.

www.cimec.ro

84. Vişan, com. Bîrnova (jud. Iaşi)

Vatra Satului. În viile din sectorul estic al satului şi mai cu seamă în dreptul bisericii s-au descoperit fragmente ceramice din perioada de trecere de la neolitic la epoca bronzului (faza Horodiştea-Folteşti), fragmente lamelare de silex slab patinat, ca şi numeroase fragmente solzoase de lipituri arse.

La 0,5 km vest de acest punct, în grădina locuitorului Paraschiva Butnaru, la desfundarea terenului pentru plantarea viei s-au descoperit două morminte aparţinînd aceleiaşi culturi. Într-unul din aceste morminte scheletul zăcea la 0,40 m adîncime, în poziţie întinsă, orientat N—S şi cu braţele în lungul corpului.

Inventarul mormîntului a constat dintr-un vas de formă sferică cu fundul şters şi turtit în sens vertical; acesta era acoperit cu un căpăcel conic prevăzut cu două urechiuşe, la fel cu cele de pe corpul lui. Ambele piese sînt lucrate cu multă fineţe, din pastă cărămizie, şi pictate cu trăsături negricioase în perfectă analogie cu vasul descoperit la Brăiliţa şi cu fragmentele de capac de la Folteşti.

Este de remarcat că mormintele descoperite aici nu sînt tumulare, necropola fiind plană, iar scheletele nu au urme de ocru.

Cercetare N. Zaharia, 1956, *AM*, II—III, 1964, p. 439.

85. Vînători (Capu Dealului), com. Popricani (jud. Iaşi) [107]

a) *Dealul Frasinului.* În partea stîngă a drumului Vînători-Sculeni, la sud de Dealul Vultur, pe un clin înconjurat din trei părţi de pîrae şi smîrcuri, denumit Dealul Frasinului, arăturile au pătruns în pătura de cultură a unei aşezări din fazele Cucuteni A (pl. CXV/7) şi Cucuteni B (pl. CXV/1—6, 8; CXCIV/1—6), scoţînd la iveală un număr de circa 18—19 locuinţe marcate prin lipituri arse, vetre şi un abundent material ceramic. Părţile mai joase ale aşezării sînt încă neatinse. Specia ceramică denumită Cucuteni C este foarte bine reprezentată (pl. CXCIV/7—8, 10; CXCV/1—7).

Pe marginea vestică rîpoasă a acestei aşezări s-au descoperit cîteva lame de silex patinat probabil din paleoliticul superior final, pietre şi rîşniţe întregi şi fragmentare, numeroase lame neolitice din silex fumuriu, precum şi un phalus de argilă (pl. CXIV/23; CXCIV/9).

Pe panta sud-vestică a aceluiaşi deal, la 200—300 m vest de aşezarea neolitică, s-au descoperit resturi ceramice aparţinînd perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI, pl. CXIV/15—18).

Cercetare N. Zaharia, 1952.

b) *Dealul Rufeni* (*D. Bursucului*). În stînga şoselei Iaşi-Popricani, pe suprafaţa degradată a terasei de luncă din lungul Pîrîului Breazu şi spre confluenţa acestuia cu Pîrîul Cacaina, s-a descoperit o întinsă aşezare, din care s-au cules fragmente ceramice aparţinînd neoliticului dezvoltat (cultura precucuteni şi fazele Cucuteni A şi B) printre care şi o frumoasă figurină antropomorfă (pl. CXIV/14, 19—20; CXVII/28; CXCV/10—11), sfîrşitului epocii bronzului sau eventual Hallstatt-ului (pl. CXIV/21; CXCV/8, 12; CXCVI/1—2, 5), începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n., pl. CXCVI/3—4, 6—18), unei faze ulterioare sec. IV e.n. din care sînt cîteva resturi de vase din pastă fină (pl. CXVI/2—3) sau nisipoasă cu aspect poros, de culoare cenuşie cu feţele gălbui, analoge celor descoperite la Ciurchi-Iaşi (pl. CXCVII/2) şi datate în sec. V eventual şi în sec. VI e.n., precum şi cîteva fragmente de amfore din pastă gălbuie sau brun-roşcată, decorate cu caneluri late (pl. CXVI/1, 6). Alte fragmente aparţin etapei protodridu (pl. CXIV/22; CXVI/5) şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XV şi XV—XVI, pl. CXVI/4, 7—9 şi sec. XVII—XVIII, pl. CXCV/9).

Semnalare Al. Obreja, 1950. Cercetare N. Zaharia şi Emilia Zaharia, 1952.

c) *Panta sud-vestică a Dealului Bursucăriei.* În stînga Pîrîului Breazu, pe panta înaltă din sud-vestul Dealului Bursucăriei, în săpăturile unor tranşee, s-au descoperit cîteva fragmente ceramice de la începutul epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov).

Cercetare N. Zaharia, 1953.

d) *La sud de sat.* În stînga Pîrîului Cacaina, la deschiderea unei mici ravine situate la 1,5 km sud de sat, în dreptul văii Pîrîului Breazu, s-au descoperit fragmente ceramice din pastă fină, zgrunţuroasă sau nisipoasă, de culoare cenuşie ori roşcată, care aparţin probabil începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.).

Cercetare N. Zaharia, 1958.

[107] Sub denumirea veche a acestei localităţi, Capu Dealului, se mai cunosc şi alte două puncte de descoperire (*SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 291, XXI, 1—2).

www.cimec.ro

Dealul Vultur. Pe panta sud-vestică a Dealului Vultur, în apropierea cotului pe care-l face șoseaua Iași-Sculeni, în săpăturile unor vechi tranșee s-au descoperit numeroase fragmente ceramice aparținînd începutului epocii migrațiilor (sec. IV e.n., pl. CXVI/10—13, 15—18, 20; CXCVII/5), printre care se află și un rest dintr-un pahar de sticlă cu corpul decorat prin suprafețe concave de formă lenticulară, iar pe gît cu dungi mate orizontale (pl. CXVI/14).

Alte cîteva fragmente prezintă un aspect mai grosier și aparțin probabil perioadei de la sfîrșitul sec. IV.

Dintre numeroasele lipituri de perete, învederînd existența unor locuințe de suprafață, unele păstrează amprente de pari strujiți, cu diametre între 7—10 cm, iar altele urmele despicăturilor de lemne utilizate la construirea pereților.

Cercetare N. Zaharia, 1954.

86. Vlădiceni, com. Tomești (jud. Iași)

a) *Fundoaia de la Drumul Florilor.* La circa 700 m sud-vest de sat, sub muchia unui picior al Holmului cel Mare, pe locul denumit Fundoaia de la Drumul Florilor, s-au descoperit fragmente ceramice de aspect Lunca Ciurei din vremea orînduirii comunei primitive (Hallstatt ?).

Pe același loc s-au descoperit și cîteva resturi de vase lucrate la roată din pastă fin-nisipoasă de culoare cenușie, care datează probabil din La Tène-ul III sau eventual dintr-o perioadă imediat ulterioară.

Numeroase lipituri de perete, resturi de vetre și cenușă fac dovada existenței pe acest loc a unei așezări de înălțime.

Cercetare N. Zaharia, 1957.

b) *Dealul Bucium.* Pe panta estică, mai înaltă a Dealului Bucium, la bifurcarea drumului Țuțora-Bucium, în dreptul schitului Vlădiceni, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice aparținînd perioadei de trecere de la neolitic la începutul epocii bronzului (faza Horodiștea-Folteşti) și din Hallstatt.

Cercetare N. Zaharia, 1957.

c) *Schitul Vlădiceni.* Pe suprafața unui mamelon orientat N—S, încercuit pe trei părți de terenurile de cultură ale Schitului Vlădiceni, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice, care aparțin sfîrșitului epocii bronzului sau eventual începutului Hallstatt-ului (pl. CXCVII/6—7, 12; CXVI/19; CXCVIII/2, 4—5), La Tène-ului II cu resturi de vase de tip bastarnic (pl. CXVI/22; CXCVII/14), începutului epocii migrațiilor (sec. IV e.n., pl. CXCVII/9, 16; CXCVIII/3, 13), printre care și un fund plat prevăzut cu două găuri (pl. CXCVII/11), culturii Hlincea (pl. CXCVII/8, 10), perioadelor feudalismului timpuriu (cultura Dridu, pl. CXCVII/13, 15; CXCVIII/6—12), sec. X—XIII și XIII—XIV (pl. CXCVIII/1), precum și feudalismului dezvoltat (sec. XIV—XV, pl. CXVI/21).

Cercetare N. Zaharia, 1954.

CÎMPIA JIJIEI SUPERIOARE [108]

87. Albești (jud. Botoșani) [109]

a) *Cotul Nagîț.* La circa 2 km de sat, pe un rest din terasa de 3—4 m, în marginea sud-estică a iazului, loc denumit Cotul Nagîț, în cuprinsul unei grădinării, s-au cules un topor plat cu ceafa lată și rotunjită din marnă silicioasă galben-cenușie și un gratoar pe lamă de silex cenușiu-negricios (pl. CXCVIII/15—16, 22) și fragmente ceramice, aparținînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni A), precum și din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI și XVII—XVIII, pl. CXVII/1—3).

Cercetare N. Zaharia, 1955.

[108] În prezenta lucrare Cîmpia Jijiei Superioare este privită ca unitate aparte, limitele sale depășesc pintenul deluros Copălău-Cozancea prin înglobarea sectorului nordic al Cîmpiei Jijiei Inferioare. În ceea ce privește Culoarul Prutului, dată fiind importanța sa deosebită din punct de vedere arheologic, în corpus-ul acestei lucrări se prezintă separat, în vederea intensificării cercetărilor viitoare care vor trebui să formeze un capitol aparte.

[109] Pe teritoriul acestei comune, prin cercetările colectivelor șantierelor Valea Jijiei și Truşești, s-au descoperit și alte așezări: La Nordul satului, Pe Toloacă, la Siliște-Ostrov și pe locul denumit Șendreanu din marginea satului Petrești (*SCIV*, III, 1952, p. 22, 38—39; *SCIV*, IV, 1953, p. 39).

www.cimec.ro

b) *Dealul Miereşti*[110]. Pe panta sudică a Dealului Miereşti, situat în stînga Jijiei, la circa 1,5 km nord-vest de satul Măşcăteni şi la 2 km nord de Albeşti, s-au descoperit cîteva aşchii şi lame de silex albăstrui patinat din paleoliticul superior şi fragmente ceramice din sec. XV—XVI, probabil în legătură cu aşezarea de la Cotul Nagîţ.

Cercetare N. Zaharia, 1955, *AM*, I, 1961, p. 26, 16.

c) *La Urzicărie*. Pe un promontoriu al terasei inferioare din lunca Jijiei, la circa 1 km nord de Podul de Fier s-a descoperit o aşezare din care s-au cules fragmente ceramice aparţinînd perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XIV—XV, pl. CXVII/4—5; CXCVIII/17 şi din sec. XVII—XVIII, pl. CXCVIII/18).

Cercetare, colectivul şantierului Truşeşti, 1954, *SCIV*, IV, 1953, 1—2, p. 39, a.

d) *La Pod*. Pe un promontoriu al terasei joase din stînga Jijiei, la circa 700—800 m în amonte de podul situat la nordul satului, s-a descoperit o aşezare din cuprinsul căreia s-au recoltat numeroase fragmente ceramice aparţinînd sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua, pl. CXVII/6; CXCVIII/19), începutului epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov, pl. CXVII/7—8, CXCVIII/20), în asociere cu un vîrf de secere de fier (pl. CXCVIII/28), perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XIV—XV, pl. CXVII/9—11, 12—18; CXCVIII/23—24) şi tîrziu (sec. XVIII, pl. CXCVIII/21, 29).

Pe acelaşi loc s-a găsit şi o sulă lungă de os (pl. CXCVIII/30).

Cercetare, colectivul şantierului Truşeşti, 1954.

88. Andrieşeni (jud. Iaşi) [111]

a) *La Odaie*. La circa 1,5 km nord-est de sat, pe locul denumit La Odaie, situat sub panta dealului, s-au cules fragmente ceramice aparţinînd Hallstatt-ului (pl. CXVII/24), începutului epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov), precum şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Cercetare Adrian C. Florescu, 1949.

b) *Dealul din Faţă*. Pe panta sudică a Dealului Ariilor, martor izolat din terasa inferioară a Jijiei, pe locul denumit Dealul din Faţă, situat în marginea nordică a satului, s-a descoperit o aşezare din care s-au cules fragmente ceramice de la începutul epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov, pl. CXVII/20—22; CXCVIII/25—27).

Cercetare I. Ioniţă, 1958.

c) *La Pătrimi — Cracalia*. În partea sudică a dealurilor Cracalia şi Calabatina, pe locul cunoscut sub denumirea de Pătrimi şi la 0,5 km sud de punctul denumit La Iaz, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice aparţinînd neoliticului dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni) şi sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua, pl. CXVII/19; CXCIX/1—2).

Pe acelaşi loc s-a descoperit şi un obiect de formă semisferică, cu o perforaţie centrală, lucrat dintr-o epifiză de os humeral (pl. CXCIX/5).

Cercetare I. Ioniţă, 1958.

d) *Dealul Ariilor*. În lungul terasei inferioare a Jijiei, sub panta Dealului Ariilor de pe stînga şoselei Glăvăneştii Noi-Andrieşeni, s-au cules fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (fazele Cucuteni A şi B asociate cu resturi de tip Cucuteni C, pl. CXCIX/4, 6—8) şi de la sfîrşitul epocii bronzului (cultura Noua, pl. CXCIX/9).

În cuprinsul acestei aşezări s-a descoperit şi o figurină antropomorfă fragmentară, precum şi mai multe aşchii de silex, dintre care unele lamelare cu început de patinare (pl. CXCIX/3).

Cercetare I. Ioniţă, 1958.

89. Băiceni, com. Curteşti (jud. Botoşani)

a) *În Sălişte — La Rai*. Pe terasa din dreapta Pîrîului Miletin, la încrucişarea drumurilor Rai-Băiceni-Orăşenii din Deal şi la circa 100 m depărtare de şoseaua principală Iaşi-Botoşani, pe locul denumit În Sălişte, s-au descoperit

[110] În publicaţia anterioară (*AM*, 1, 1961, p. 26, 16) acest punct a fost considerat ca făcînd parte din Măşcăteni.

[111] În această localitate, în vatra satului, s-au făcut săpături într-o aşezare din neoliticul timpuriu (A. Florescu, *Săpăturile de la Andrieşeni*, în *Materiale*, V, 1959, p. 329 şi urm.; idem, *Săpăturile de salvare de la Andrieşeni* în *Materiale*, VI, 1959, p. 117 şi urm). Pe terenul satului Buhăeni, pendinte de această comună, s-au identificat anterior trei puncte de descoperire cu resturi arheologice: două în Vatra satului (*SCIV*, III, 1952, p. 39) şi un al treilea la nord de sat (A. Florescu, *op. cit.*, în *Dacia*, N.S., IV, 1960, p. 561 şi urm.). şi *Materiale*, V, 1959, p. 329 şi urm.).

www.cimec.ro

fragmente ceramice aparţinînd începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.), culturii Hlincea (pl. CXVII/33), precum şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1957.

b) *La Canton.* Prin săparea drumului care duce din Şoseaua Iaşilor spre Orăşenii din Deal, la 1 km distanţă de Pădurea Rai, dezvelindu-se o mare suprafaţă din pintenul scund al dealului situat în marginea pîrîului, s-au scos la iveală resturi din gropile unor bordeie, din care s-au cules fragmente ceramice lucrate cu mîna aparţinînd perioadei prefeudale (aspectul Şipot-Suceava) şi printre care este şi un rest de tipsie.

Cercetare N. Zaharia, 1960.

c) *Malul Iazului.* În marginea nord-estică a satului, pe suprafaţa unor mamelonări scunde ce delimitează vatra fostului iaz, ca şi în vatra satului, s-au descoperit fragmente de vase aparţinînd Hallstatt-ului şi La Tène-ului II.

Cercetare N. Zaharia, 1960.

90. **Belcea, com. Leorda** (jud. Botoşani)

La Fîntîna Popii. Pe şesul din fruntea unui promontoriu desprins din terasa Pîrîului Corhana, la 1 km vest de sat, în stînga şoselei Bucecea-Leorda, într-o săpătură de lutărie, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice aparţinînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni A, pl. CXCIX/13).

Este de remarcat că această aşezare este situată în cuprinsul şesului, la fel cu aşezările de la Spinoasa şi de la Cristeştii din şesul Vladnicului.

Cercetare N. Zaharia, 1955.

91. **Bobuleştii de Sus, com. Ştefăneşti** (jud. Botoşani) [112]

a) *Dealul Botcilor.* Pe platoul dealului din stînga Pîrîului Corogea, platou denumit Dealul Botcilor, la circa 5 km vest de sat şi la 200—300 m est de stînile stabilite acolo, s-a descoperit o întinsă şi bogată aşezare de înălţime aparţinînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni A, pl. CXVII/23,25) şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII), în cuprinsul căreia s-a găsit şi o mărgică de dimensiuni mici, din pastă de sticlă albastră (pl. CXVII/31).

Cercetare N. Zaharia, Emilia Zaharia şi Elvira Balica, 1959.

b) *La Stîni.* La circa 0,5 km sud-est de stînile de pe platoul neted al Botcilor, ca şi pe pantele rîpoase ale acestora, s-au cules numeroase fragmente de silex şi menilit, în genere puternic patinate, de la sfîrşitul paleoliticului (aurignacianul tîrziu, pl. CXVII/29), din mezolitic (pl. CXVII/26—27) şi eventual şi din neolitic. De pe acelaşi loc mai provin un vîrf de os (pl. CXVII/30) şi cîteva gratoare pe vîrf de lamă din silex.

Cercetare N. Zaharia şi Elvira Balica, 1959.

c) *La Odaie.* Pe suprafaţa plată, rîpoasă pe trei laturi, a Dealului La Odaie, la circa 4 km vest de sat, ca şi pe pantele dinspre Pîrîul Corogea, s-au cules lame de silex, uneori patinate, precum şi foarte multe fragmente ceramice aparţinînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni A, pl. CXCIX/10—12, 14, 16, şi B, pl. CXCIX/15).

Pe suprafaţa cercetată se găsesc numeroase platforme de lipituri arse, fragmente de rîşniţe din lespezi de gresie, precum şi aşchii de silex nepatinat, de forme şi mărimi variate.

Cercetare N. Zaharia, Emilia Zaharia şi Elvira Balica, 1959.

d) *La Pietroi.* La circa 300 m sud de punctul La Odaie, pe muchia rîpoasă a dealului numit La Pietroi (după o lespede cu inscripţie deteriorată care se găseşte pe acel loc), s-a descoperit o lamă de silex patinat, cu retuşe pe latura stîngă, aparţinînd paleoliticului superior.

La 200 m sud de locul în care s-a descoperit această lamă, pe panta vestică a dealului, s-au cules foarte multe piese microlitice din silex patinat, printre care se află un nucleu, lame, un burin, două gratoare şi un trapez (pl. CXCIX/17—23).

[112] Aşezările descoperite pe teritoriul acestei comune, în vatra satului Bobuleşti, din punct de vedere geografic au fost considerate ca făcînd parte din lunca Prutului şi ca atare în text au fost grupate separat ; cele situate în cîmpia mai înaltă, de la cîţiva km vest de sat, s-au considerat ca făcînd parte din Cîmpia Jijiei Superioare.

www.cimec.ro

Pe suprafaţa cercetată s-a descoperit un vîrf de săgeată din silex, cu baza uşor concavată şi laturile fin retuşate (pl. CXCIX/24), precum şi un fragment atipic de vas din pastă neagră cu feţele cenuşii, fără amestec de cioburi pisate, dintr-o fază neprecizată a neoliticului timpuriu.

Cercetare N. Zaharia, Emilia Zaharia şi Elvira Balica, 1959.

e) *Valea Corogea.* La circa 1 km vest de dealurile La Pietroi şi La Odaie, pe pantele sudice ale unui mic interfluviu orientat spre Valea Corogea, s-au cules fragmente ceramice aparţinînd sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua, pl. CXVII/32; CXVIII/1—2) şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVI—XVII, pl. CXVIII/3 şi sec. XVII—XVIII).

Pe acelaşi loc s-au descoperit şi numeroase aşchii atipice de cremene.

Cercetare N. Zaharia, 1957.

92. **Bodeasa, oraş. Săveni** (jud. Botoşani)

a) *Fundul Bodesei.* La circa 300—400 m sud-vest de sat, pe panta domoală din stînga Pîrîului Bodeasa, s-a descoperit o întinsă aşezare, din cuprinsul căreia s-au cules cîteva aşchii de silex prezentînd caracteristicile paleoliticului inferior, mijlociu şi superior, precum şi fragmente ceramice aparţinînd neoliticului dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni), sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua, pl. CXCIX/25) şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1955, *AM*, I, 1961, p. 23, 11.

b) *La Holm.* Pe suprafaţa unui mic platou înclinat spre sud-est, aproape de confluenţa pîraielor Bodeasa şi Glăvăneasa, pe locul denumit La Holm, situat la 200 m nord-vest de sat, se află un mare număr de movile plate în formă de cenuşare cu diametre de 20—30 m şi înălţimi cuprinse între 0,80 m şi 0,90 m. După cît se pare acestea sînt dispuse pe trei şiruri paralele, etajate către confluenţa celor două pîraie.

Suprafaţa cercetată este presărată cu numeroase fragmente ceramice corodate, din neoliticul dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni), precum şi cu fragmente de vase de la sfîrşitul epocii bronzului (cultura Noua).

Pe întreaga suprafaţă a Holmului se găsesc foarte multe lipituri de pereţi arşi şi numeroase oase de animale.

Cercetare N. Zaharia, 1955.

c) *La Movile.* Pe podişul de la 2,5 km vest de sat, pe locul denumit La Movile s-au găsit fragmente lamelare de silex slab patinat, uneori cu retuşe de uzură, dintre care unele aparţin paleoliticului final, iar pe muchia podişului, la 200 m est de movile, pe suprafaţa în pantă, s-au cules resturi ceramice de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.).

Cercetare N. Zaharia, 1955.

93. **Borşa, com. Vlădeni** (jud. Iaşi)

Movila din jos de sat. Pe movila situată la sud de sat s-au descoperit cîteva fragmente ceramice provenind din vase aparţinînd sec. XVIII, precum şi bucăţi de lipituri de pereţi.

Cercetare N. Zaharia, 1954.

94. **Botoşani** (jud. Botoşani)

a) *Cartierul Popăuţi*[113]. În jurul bisericii Popăuţi, ctitoria voievodului Ştefan cel Mare, situată în marginea nordică a oraşului şi îndeosebi la 200 m nord de acest monument, pe marginile rîpoase ale Pîrîului Luizoaia s-au cules

[113] Dintr-o informaţie particulară rezultă că în curtea locuinţei din str. Hatmanul Arbore nr. 30, în dosul bisericii Sf. Neculai-Popăuţi, prin săparea unui beci s-au descoperit temelii groase de piatră, care par să aibă legătură cu unele construcţii vechi din jurul acestui monument. Cf. şi I. D. Marin, *op. cit.*, în *Studii şi articole de istorie*, IX, 1967, p. 33.

www.cimec.ro

numeroase fragmente ceramice aparţinînd perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XIV, pl. CXVIII/4, sec. XIV—XV, XV—XVI şi sec. XVII—XVIII, pl. CXVIII/6—11).

Muzeul din Botoşani posedă plăci decorative cu smalţuri galbene şi verzi, precum şi bucăţi de vitraj din sec. XV (pl. CCLVII/8) provenind de la biserica Popăuţi.

Cercetare Emilia Zaharia şi N. Zaharia, 1956.

b) *Bariera Agafton.* Sub panta vestică a podişului din stînga Pîrîului Dresleuca, la vest de poligonul de tragere situat în marginea vestică a oraşului, în săpăturile unor tranşee vechi s-a descoperit o aşezare din care s-au cules fragmente ceramice aparţinînd secolului III e.n., de tip Poeneşti (pl. CXVIII/12—13,15), începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n. şi probabil începutului sec. V, pl. CXVIII/16), precum şi perioadei feudalismului timpuriu (sec. XI—XIII).

Pe aceeaşi suprafaţă s-a descoperit şi un rest dintr-un pieptene unilateral de os, cu dinţi neregulaţi, tăiaţi după două grosimi diferite (pl. CXVIII/14).

Cercetare N. Zaharia, 1957 şi 1960.

c) *Între Vii.* Pe Dealul Curteştilor, pe locul denumit Între Vii, situat în dreapta Pîrîului Dresleuca, în urma unei arături făcute în dosul păduricii, s-a descoperit un ulcior din pastă brun-gălbuie, decorat cu dungi orizontale de lustru, care conţinea un tezaur compus din monede mari turceşti şi ruseşti de argint datate între 1760 şi 1779.

Informaţie obţinută la muzeul din Botoşani.

d) *Bariera Curteşti (Imaşul Boianului).* Pe suprafaţa unor mamelonări cu boltiri largi, situate pe stînga Pîrîului Dresleuca, în marginea nordică a şoselei de la bariera Curteştilor, în săpăturile unei lutării şi a unor tranşee vechi, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd unei faze neprecizate a Hallstatt-ului.

În asociere cu aceste resturi s-au mai găsit şi altele lucrate la roată din pastă fină cenuşie sau gălbuie, care aparţin sec. IV (?) e.n.

Cercetare N. Zaharia, 1956.

e) *Str. Filimon Sîrbu.* În săpătura practicată prin tăierea unui dîmb din strada Filimon Sîrbu (fostă Roşiori), între proprietăţile cu numerele 69 şi 71, s-au descoperit fragmente de vase lucrate cu mîna din pastă grosieră cenuşie cu feţele brune, aparţinînd probabil Hallstatt-ului tîrziu.

Cercetare N. Zaharia, 1956.

f) *Dealul Cărămidăriei*[114]. Pe terasa inferioară joasă din dreapta Pîrîului Sitna, în punctul denumit Dealul Cărămidăriei, situat în marginea estică a oraşului, lîngă Bariera Răchiţilor, s-a descoperit o întinsă şi deosebit de bogată aşezare din care s-au adunat numeroase resturi arheologice aparţinînd paleoliticului mijlociu (o lamă masivă şi un racloar de tip La Quina, lucrate din silex albăstrui patinat, precum şi cîteva aşchii şi oase de mamifere mari, toate descoperite în lutării, la adîncimi variind între 6 şi 11 m), La Tène-ului III final sau eventual perioadei corespunzătoare provinciei Dacia (pl. CCIII/2,7—18) cu elemente care prezintă unele analogii cu ceramica de acelaşi tip de la Dealul Bîrca-Ciurbeşti, perioadei corespunzătoare provinciei Dacia cu elemente de tip sarmatic (pl. CC/11) şi începutului epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov (pl. CC/1, 5, 7, 9—10,12, 14,16—18; CCI/1—3, 5—15, 18—19; CCII/2—19).

Cîteva dintre aceste fragmente, provenind din vase diferenţiate prin tehnica de lucru cît şi prin unele forme (pl. CC/2—3, 4, 6, 8, 13; CCI/4,16—17,20—21; CCII/20; CCIII/1,3—5), prin analogiile stabilite cu ceramica din epoca hunică din Ungaria, ca şi cu cea descoperită în necropola din aceeaşi perioadă de la Nichiteni-Coţuşca, se poate presupune că aparţin sec. al V-lea e.n. Pe suprafaţa unuia dintre aceste fragmente se observă urmele unor zgîrieturi adînci în formă apropiată de a runelor, făcute cu un corp ascuţit (pl. CC/6).

Într-un alt sector al cărămidăriei s-au descoperit resturile unui cuptor de ars oale, distrus parţial. Acesta avea forma rotundă, înălţimea de 1,55 m pe un diametru de 1,75 m şi era compus dintr-o cameră de foc despărţită în două printr-un perete median şi o cameră suprapusă de ardere, între care se interpunea o placă groasă de lipituri aplicate pe o leasă de nuiele împletită radiar.

În sectorul nord-vestic al aşezării, într-o săpătură veche s-au descoperit cîteva resturi de vase zgrunţuroase şi o piatră de formă ovală, desprinsă probabil de pe un obiect de podoabă.

[114] În acest punct au avut loc sondaje arheologice atît în aşezare cît şi în necropola din sec. V e.n. (*Materiale*, VII, 1960, p. 461 şi urm.). Vezi şi raportul în manuscris semnat de N. Zaharia, Em. Zaharia şi I. Ioniţă, pentru lucrările din 1960.

www.cimec.ro

În toamna aceluiaşi an, la circa 100 m depărtare de această aşezare, s-a descoperit o necropolă cu morminte de înhumaţie datînd din sec. V e.n., distrusă în mare parte, în care au urmat apoi săpături sistematice. Datarea materialului arheologic descoperit în necropolă şi atribuirea lui secolului V e.n. s-a făcut pe baza celor două fibule de tipul cu placă triunghiulară (pl. CXVIII/20) şi a altor obiecte de inventar, descoperite în morminte.

Cercetare N. Zaharia şi Emilia Zaharia, 1958.

g) *Dealul Dresleuca.* Pe imaşul tîrgului din marginea nord-vestică a oraşului, în dreapta barierei Agafton şi la poala Dealului Dresleuca, lîngă pîrîul cu acelaşi nume, prin săpăturile militare s-au descoperit fragmente ceramice corodate aparţinînd fazei tîrzii din vremea orînduirii comunei primitive (Hallstatt ?), precum şi exemplare lucrate la roată care aparţin sec. IV e.n.

Pe suprafeţele de decapare ale săpăturilor militare, se găsesc numeroase lipituri din pereţi arşi, precum şi resturi de vetre şi gropi de bordeie.

Cercetare N. Zaharia, 1952.

h) *Podişul Cucorănilor.* Pe valea Pîrîului Sitna, la 3 km nord de satul Cucorăni şi la sud de Iazul Urechioaei, ca şi pe malul sudic al Iazului Balaşei, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice cu pictură bicromă şi tricromă, aparţinînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni A, pl. CCIV/1—3).

Semnalare I. Marin, 1956. Cercetare N. Zaharia şi Emilia Zaharia 1960.

1) *La Sălişte.* Pe platoul situat la circa 2 km nord de oraş, la distanţă de 500 m de linia ferată Botoşani-Leorda, în dreptul cantonului C.F.R., pe suprafaţa unui interfluviu format de Pîrîul Velniţei, cu o ravină larg deschisă, loc denumit La Sălişte, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice din perioada prefeudală (cultura Hlincea), din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XIV—XV, pl. CXVIII/17—19, 21—25; CCIV/5,7,9), cu unele elemente ce-şi găsesc analogii în ceramica din aceeaşi vreme de la Suceava, Baia şi Dărmăneşti-Piatra Neamţ, din sec. XVII—XVIII (pl. CCIV/4,6), precum şi din perioada feudală tîrzie (sec. XVIII, pl. CCIV/8).

Pe acelaşi loc, în cuprinsul unor săpături vechi, au apărut urmele unor temelii de piatră, care, după tradiţia păstrată, ar proveni dintr-o biserică. De asemenea, s-au mai descoperit şi unele morminte acoperite cu lespezi de piatră, distruse în cea mai mare parte, pietrele fiind utilizate la construcţii. În morminte s-au găsit monede de argint ungureşti şi polone din secolul al XVI-lea.

Semnalare I. Marin, 1957. Cercetare N. Zaharia şi Emilia Zaharia, 1960.

j) *Str. Pîrîului.* Pe suprafaţa interfluviului cuprins între str. Cişmelei şi str. Pîrîului, în malurile săpăturilor unei arii de cărămidă, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.) şi probabil şi mai tîrzii.

În secţiunile aceloraşi săpături se profilează două gropi de bordeie puţin adînci, umplute cu lipituri de pereţi, cenuşă, pietre şi puţine fragmente ceramice.

Cercetare N. Zaharia, 1960.

k) *Str. Dobrogeanu Gherea.* Pe locul viran din str. Dobrogeanu Gherea nr. 54 s-au descoperit, în mai multe rînduri, monede imperial-romane de argint şi de bronz (pl. CCLVIII/7—10), precum şi un solidus de argint (pl. CCLIX/8).

Cercetare N. Zaharia, 1952.

95. **Brăeşti** (jud. Botoşani) [115]

a) *La Velniţă.* În sectorul nordic al satului, aproape de vatra unui iaz desecat, denumit Iazul de la Velniţă, în solul negru cu numeroase fragmente de oase şi lipituri arse, de pe suprafaţa unor uşoare mamelonări, s-au cules fragmente de vase mari cu corpul bombat, lucrate cu mîna din pastă cenuşie cu exteriorul gălbui sau roşcat, aparţinînd Hallstatt-ului tîrziu (pl. CXVIII/28—29; CCIV/10, 14).

Cercetare N. Zaharia, 1957.

b) *La Movilă.* Pe ogoarele din marginea estică a satului, între linia ferată şi movilă, s-au cules fragmente ceramice din sec. XV—XVI (pl. CXVIII/5) şi din secolul XVII—XVIII. Un vîrf dintr-o lance de fier, descoperit pe Movila Cazacului, are forma semilunară şi e prevăzut cu tub de înmănuşare.

Cercetare N. Zaharia, 1957.

[115] În preajma acestei localităţi Al. Odobescu informează despre existenţa unor movile : M. Bortoasă, M. Jidanului şi M. Cazacului (*op. cit.*, p. 130). După informaţiile lui R. Vulpe, consemnate în *Repertoriu*, în 1952 în vatra satului s-au descoperit nişte zale medievale. Se citează de asemenea şi descoperirea în 1952—1953 a unui tezaur monetar compus din 105 piese de aur, din sec. XIV (*SCN*, I, 1957, p. 463).

www.cimec.ro

c) *Vatra satului.* De-a lungul Pîrîului Brăiasca, în grădinile din vatra satului, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd neoliticului dezvoltat (fazele Cucuteni A şi B, pl. CXVIII/27) şi perioadelor feudalismului timpuriu (sec. XIII—XIV), printre care se află şi un engolpion ce se găseşte în muzeul din Dorohoi[116], precum şi feudalismului dezvoltat şi tîrziu (sec. XVIII).

Pe acelaşi loc s-a descoperit şi un vîrf de undiţă (?) de fier (pl. CXVIII/26).

Cercetare N. Zaharia, 1957.

d) *Iazul de pe Pîrîul de la Moară.* La circa 2 km est de sat, în dreptul iazului denumit Iazul de pe Pîrîul de la Moară, în săpăturile din care s-a scos pămîntul necesar noii iezături, într-un strat cenuşos, conţinînd multe oase şi pietre, s-au descoperit cîteva fragmente ceramice, dintre care unele aparţin neoliticului timpuriu (cultura ceramicii liniare cu capete de note muzicale).

Cercetare N. Zaharia, 1957.

96. **Buhai, com. Şendriceni** (jud. Botoşani)

Dealul Roşu. În muzeul din Dorohoi se află două topoare plate de silex, cu tăişul lustruit, unul de formă dreptunghiulară, iar celălalt triunghiular, provenite dintr-un punct nedeterminat, situat în pădurea Buhai.

Prin cercetările şi tatonările repetate s-a stabilit că punctul de descoperire se află în pădurea de pe Dealul Roşu, în dreapta şoselei care duce spre Dorohoi. În imediata apropiere a acestui punct, pe lîngă care trece un drum de care, pentru transporturi în pădure, în unele ravinări s-au descoperit numeroase şi minuscule fragmente ceramice dintr-o fază neprecizată a culturii Cucuteni, asociate cu lipituri de pereţi, precum şi cu resturi dintr-o vatră de foc cu cărbuni şi cenuşă.

Cercetare A. Niţu şi N. Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 906, 69.

97. **Buhăceni, com. Truşeşti** (jud. Botoşani)

La Lutărie. Pe suprafaţa unui martor de eroziune situat pe şesul din dreapta Jijiei, la circa 300—400 m sud de halta C.F.R., s-au cules fragmente ceramice de la sfîrşitul epocii bronzului sau eventual din Hallstatt, printre care o lingură şi un disc plat (pl. CCIV/12—13) din argilă cenuşie cu lustru galben-roziu pe una din feţe, şi de la începutul epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov). Malul unei săpături din lutărie prezintă secţionarea unei gropi cu fundul oval, adîncă de 1,20 m, în umplutura căreia s-au găsit numeroase oase, pietre şi cenuşă.

Cercetare N. Zaharia, 1956.

98. **Bulbucani, com. Gropniţa** (jud. Iaşi) [117].

a) *La Ţarina Veche.* Pe podişul denumit Ţarina Veche, situat pe valea Pîrîului Boziana, la 3 km nord-est de sat, se găsesc numeroase cenuşare foarte bine păstrate, de pe suprafaţa cărora s-au cules fragmente de vase aparţinînd sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua, pl. CXVIII/30—32; CXIX/1—9).

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 292, XXXII; *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 899, 8.

b) *Bostănăria lui Roibu.* Pe pantele repezi ale podişului din stînga Pîrîului Boziana, în dreptul unei văi situate pe locul denumit Bostănăria lui Roibu, s-au cules cîteva fragmente ceramice, dintre care unele cu decor adîncit, aparţinînd fazei Cucuteni A de tradiţie mai veche (pl. CXIX/10—11), precum şi aşchii lamelare de silex patinat.

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 292, XXX, 2.

[116] D. Teodor, *Engolpioane kieviene pe teritoriul Moldovei* (manuscris).

[117] Ambele aşezări descoperite pe teritoriul acestei localităţi au fost publicate anterior ca aparţinînd satului Gropniţa (*SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 292, XXX, 1—2).

www.cimec.ro

99. **Călăraşi** (jud. Botoşani) [118].

Pîrîul Fortuna. Pe panta domoală din stîna Pîrîului Fortuna s-au descoperit fragmente ceramice care aparţin începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n., pl. CXIX/12) şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Cercetare I. Ioniţă, 1959.

100. **Cătămăreşti, com. Ipoteşti** (jud. Botoşani)

a) *La Podul spre Brăiasca.* La 2 km nord de sat, între iazul Brăiasca şi podul de peste Pîrîul Dresleuca, s-a identificat o aşezare din care s-au cules fragmente ceramice aparţinînd sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua), începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n., pl. CXIX/16—17), perioadei prefeudale (cultura Hlincea), precum şi perioadei feudalismului timpuriu (sec. XI—XIII).

Cîteva resturi de amfore alb-rozii (pl. CXIX/20) par să aparţină perioadei anterioare sec. IV e.n.

Semnalare I. Marin. Cercetare N. Zaharia şi Emilia Zaharia, 1960.

b) *La Ţintirim* (*La Ocoale*). Pe versantul sudic al dealului din dreapta Pîrîului Dresleuca, la circa 200 m vest de pod, pe locul denumit La Ţintirim, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice din Hallstatt-ul tîrziu (pl. CXIX/13, 15, 19), dintr-o perioadă neprecizată a feudalismului timpuriu (sec. XI—XIII) şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI şi XVII—XVIII, pl. CCLVI/6,9—10).

Pe acelaşi loc s-a descoperit un pahar de sticlă veneţiană, topit prin temperatura mare produsă de un incendiu, precum şi numeroase fragmente de cahle cu decor geometric şi floral, dintre care unele cu smalţ verde închis, caracteristic sec. XVI—XVII (pl. CCLVI/3—4).

Semnalare I. Marin, 1955. Cercetare N. Zaharia şi Emilia Zaharia, 1956.

c) *În Luncă* (*Luncani*). În lunca unui pîrîu scurt, tributar Pîrîului Dresleuca, la circa 0,5 km nord-vest de sat, s-a descoperit o aşezare din care s-au cules numeroase fragmente de vase aparţinînd Hallstatt-ului tîrziu, La Tène-ului III, probabil perioadei corespunzătoare provinciei Dacia (pl. CXIX/14), cu resturi de urne de tip Sîntana-Arad, începutului epocii migraţiilor (pl. CXIX/14; CCLIII/16—17) şi feudalismului dezvoltat (sec. XIV—XV şi XVII—XVIII).

Semnalare I. Marin, 1955. Cercetare N. Zaharia şi Emilia Zaharia, 1956.

d) *La Salcîmii lui Cramă.* Pe panta uşoară a dealului situat la sud-vestul satului Cătămăreşti, pe locul denumit La Salcîmii lui Cramă, s-au descoperit fragmente de vase aparţinînd unei faze neprecizate a culturii Cucuteni, sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua), începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.) şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Semnalare I. Marin, 1955. Cercetare N. Zaharia şi Emilia Zaharia, 1956.

101. **Cişmea, com. Răchiţi** (jud. Botoşani)

a) *Botoşanca* [119]. În stînga Pîrîului de la Velniţă (P. Luizoaia), la circa 1 km sud-est de Gostat şi de Iazul Velniţei, pe terenul în pantă slabă la 3 km nord-vest de sat, s-a descoperit o întinsă aşezare, din care s-au recoltat numeroase fragmente ceramice aparţinînd neoliticului dezvoltat (fază neprecizată), perioadei de trecere de la neolitic la epoca bronzului (faza Horodiştea-Folteşti) sau eventual începutului epocii bronzului (faza Folteşti II, pl. CXIX/18; CXX/1—4; CCIV/16, 18), începutului epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov, pl. CCIV/19; CCV/10; CXX/5—11, 13—14,16—20; CXXI/1—2), cu elemente care par să aparţină perioadei de la sfîrşitul sec. IV e.n., precum şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII, pl. CXX/15).

De pe acelaşi loc provin o fusaiolă tronconică de tip sarmatic (pl. CCIV/11), un fragment de gresie îngustă de ascuţit, un os tubular prelucrat în fluier (pl. CCIV/15), oase de cabaline şi lipituri de perete.

Cercetare N. Zaharia, 1953.

[118] Pe teritoriul acestei comune se mai cunosc şi alte două aşezări în punctele Bulgăria lui Gîlcă şi Dealul Pogoroaia (A. Florescu, *op. cit.*, *AŞUIaşi*, t. I, 1955, 1—2, p. 57 şi urm.).

[119] Această aşezare a fost publicată anterior ca făcînd parte din teritoriul oraşului Botoşani, sub denumirea de Pîrîul Luizoaia (*SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 292, XXVII).

www.cimec.ro

b) *La Movile.* La 2 km nord de sat, pe monticulii produşi de alunecările din marginea podişului către şesul Pîriului Sitna, la circa 1 km nord de podul de lemn peste care trece şoseaua Botoşani-Costeşti, s-a descoperit o foarte întinsă aşezare din care s-au cules numeroase fragmente de vase aparţinînd începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n. şi eventual şi începutului sec. V e.n.).

De pe acelaşi loc mai provin şi cîteva resturi de amfore rozii decorate cu caneluri orizontale, care împreună cu cîteva funduri de urne de tip Poeneşti aparţin unei faze anterioare sec. IV e.n.

Cercetare N. Zaharia, 1960.

102. **Coarnele Caprei** (jud. Iaşi)

Iazu lui Pais. Pe suprafaţa unui promontoriu plat al terasei cuprinse între Valea Burlacului spre vest şi cotul făcut de Iazu lui Pais spre est, s-au descoperit numeroase fragmente de vase din epoca bronzului tîrziu sau eventual a Hallstatt-ului timpuriu. Împreună cu acestea s-au găsit şi două topoare-ciocane, dintre care unul întreg şi altul fragmentar lucrate din rocă dură, de natură eruptivă (pl. CXXI/4,6).

Semnalare Georgeta Mahalu. Cercetare N. Zaharia, 1958.

103. **Cobîla, com. Şendriceni** (jud. Botoşani)

a) *Gîrla la Stejari.* Pe pantele vestice ale dealului situat la est de sat, în locul denumit Gîrla la Stejari, s-au descoperit cîteva fragmente ceramice şi un toporaş-calapod din marnă gălbuie din neoliticul dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni), precum şi mai multe resturi de vase din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII). Tot de pe acelaşi loc mai provine o pafta arhierească, compusă din două piese decorate cu pietre semipreţioase divers colorate, analogă aceleia găsite la Schitişor-Neamţ.

Cercetare A. Niţu şi N. Zaharia, 1954.

b) *La Temnic.* Pe ogorul locuitorului I. Cuciureanu, situat pe panta Dealului Cobîla, în locul denumit Temnic, s-au descoperit cîteva fragmente ceramice corodate aparţinînd unei faze neprecizate a culturii Cucuteni, un fragment de topor plat din piatră dură (pl. CLV/7), precum şi numeroase greutăţi conice de lut ars, de dimensiuni mari, cu vîrful alveolat şi perforat la partea superioară.

Cercetare A. Niţu şi N. Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 906, 67, b.

c) *La Cetate.* La vest de Dealul Viei şi la circa 3—4 km nord-vest de sat, s-a descoperit o aşezare întărită, denumită „Cetate", izolată de restul platoului printr-un şanţ al cărui val astăzi este aproape aplatisat. Lăţimea maximă a valului este de 10 m, iar a şanţului, la gură, de circa 7 m, diferenţa de nivel dintre fundul şanţului şi coama valului fiind azi de 1,80 m. Întreaga suprafaţă a cetăţii este acoperită de imaş, în afară de marginile rîpoase care sînt plantate cu arboret tînăr.

Pe de suprafaţa cetăţuei, ca şi din afara ei, s-au cules puţine resturi ceramice corodate şi mărunţite, care aparţin perioadei de trecere de la sfîrşitul neoliticului la începutul epocii bronzului (faza Horodiştea-Folteşti). Pe acelaşi loc s-au descoperit şi cîteva aşchii şi lame fragmentare din silex slab patinat.

Cercetare A. Niţu şi N. Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 906, 67, a.

d) *La Cariere.* Prin cercetările continuate ulterior în jurul cetăţuii de pe Dealul Viei, de către colectivul muzeului din Dorohoi, în cariera de piatră din apropierea iazului s-au descoperit resturi osteologice de mamut, mai ales fragmente mari de epifize şi măsele. În asociere cu acestea s-a descoperit şi un gratoar circular din silex cenuşiu, cu patină şi vernis, care pare să aparţină paleoliticului mijlociu.

La suprafaţa solului s-au descoperit cîteva fragmente de vase aparţinînd perioadei prefeudale (cultura Hlincea).

Informaţie obţinută la muzeul Dorohoi, 1958.

www.cimec.ro

104. Comîndăreşti, com. Răuseni (jud. Botoşani) [120].

La Cimitir. Pe un rest din terasa inferioară a Jijiei, în cuprinsul cimitirului situat la 300 m nord de sat, s-a descoperit o aşezare din care s-au cules resturi de cultură materială aparţinînd paleoliticului superior final, neoliticului timpuriu (cultura Criş) şi sfîrşitului epocii bronzului (faza tîrzie Costişa-Belopotok, pl. CXXI/3, 5, 7—9).

Pe acelaşi loc s-a descoperit şi un fragment dintr-o rotulă de os, transformată în fusaiolă (?) prin găurire verticală (pl. CXXI/10).

Cercetare I. Ioniţă, 1958.

105. Corlăteni (jud. Botoşani) [121].

Vatra satului-Grădina lui Aurel Ţucu. Într-o săpătură ocazională executată în curtea locuitorului Aurel Ţucu, la o adîncime de 0,5 m s-a descoperit un tezaur alcătuit din circa 6500 monede moldoveneşti de argint, datînd din secolul al XIV-lea.

Cu ocazia recunoaşterilor arheologice făcute ulterior pe locul descoperirii, în pămîntul gropii tezaurului s-au găsit doar cîteva fragmente ceramice de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.) şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XIV, pl. CXXI/11 şi sec. XVII—XVIII, pl. CXXI/12; CXXII/1).

Cercetare Al. Andronic şi N. Grigoraş, *SCŞ Iaşi*, VIII, 1957, 1.

106. Coşula (jud. Botoşani)

La Mănăstire. Într-o săpătură făcută în apropierea Mănăstirii Coşula s-a descoperit o groapă de mormînt cu scheletul aşezat după ritul creştin. În acelaşi loc, la 3m adîncime, s-a găsit o săpăligă lucrată dintr-un corn de cerb, asemănătoare celor întîlnite în neoliticul timpuriu şi dezvoltat.

Semnalare Simion Raţă, 1960.

107. Coţuşca (jud. Botoşani) [122].

a) *Hîrtopul Bodronului.* Pe rama vestică a podişului cuprins între Valea Volovăţului şi Valea Ghirenilor, la circa 2 km sud de satul Ghireni, pe locul denumit Hîrtopul Bodronului, ca şi pe suprafaţa alunecată în trepte a hîrtopului, şi în jurul unei movile, s-au cules numeroase fragmente de silex aşchiat sau prelucrat lamelar, din paleoliticul superior. De asemenea, de pe acelaşi loc s-au adunat fragmente de vase din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni B, pl. CXXII/2) şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Semnalare Temistocle Malec. Cercetare N. Zaharia, 1954, *AM*, I, 1961, p. 22, 9, a.

b) *La Observator.* În jurul movilei de pe Dealul Bodronului, în punctul denumit Observator şi în special pe marginea podişului către Pîrîul Ghireni, s-au descoperit numeroase fragmente de silex patinat, cu tăietura lamelară caracteristică paleoliticului superior, precum şi fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (fazele Cucuteni A şi A—B, pl. CXXII/3).

Cercetare N. Zaharia, 1954, *AM*, I, 1961, p. 23, 9, c.

[120] Pe teritoriul acestei localităţi s-a semnalat existenţa unei silişti, fără a se preciza locul descoperirii (*Cest.*, ms. II, 152), iar în apropierea satului s-a presupus existenţa unui val de pămînt (Gr. Tocilescu, ms. 5144/61).

[121] Pe teritoriul acestei comune s-au efectuat cercetări de suprafaţă (*SCIV*, I, 1950, p. 30 şi urm.; *SCIV*, II, 1951, 1, p. 74 şi urm.; *SCIV*, IV, 1953, 1—2, p. 415 şi urm.), precum şi săpături sistematice în punctul Pe Ţarnă (*SCIV*, III, 1952, p. 84 şi urm.; *SCIV*, IV, 1953, 1—2, p. 394 şi urm.).

[122] În jurul acestei localităţi, pe Valea Calului, sînt menţionate mai multe movile (Al. Odobescu, *Dorohoi*, p. 130 sq.). Cele două puncte de descoperire din preajma acestei localităţi au fost considerate ca făcînd parte din teritoriul satului Nichiteni (*AM*, I, 1961, p. 22, 9).

www.cimec.ro

108. **Cristeşti** (jud. Botoşani)

La Iaz. Pe terasa inferioară a Pîrîului Miletin, în preajma iazului vechi, s-au descoperit fragmente ceramice corodate dintr-o fază neprecizată a comunei primitive, precum şi un topor plat de silex aşchiat cu tăişul şlefuit.

Informaţie obţinută la muzeul din Botoşani.

109. **Cucorăni, com. Ipoteşti** (jud. Botoşani)

a) *Vatra satului.* În vatra satului şi mai cu seamă pe lotul experimental al Şcolii generale s-au descoperit fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni), din perioada corespunzătoare provinciei Dacia (sec. II—III e.n.) şi de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.).

b) *La Şleahul Dorohoiului.* Pe suprafaţa uşor înclinată a pantei dintre Hanul Urechioaei spre nord şi Iazul Balaşei spre sud, s-a descoperit o aşezare din care s-au cules fragmente ceramice aparţinînd sfîrşitului epocii bronzului sau eventual începutului Hallstatt-ului, precum şi începutului epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov, pl. CXXII/4, 6—10).

Din acelaşi loc provine şi o monedă de la Sigismund III (pl. CCLV/2).

Semnalare I. Marin. Cercetare Emilia Zaharia, 1956.

c) *Iazul Balaşei.* La 1 km est de Şleahul Dorohoiului, pe aceeaşi frunte de deal şi de aceeaşi parte a Iazului Balaşei, s-a descoperit o aşezare cu resturi de locuire din perioada de trecere de la neolitic la epoca bronzului (faza Horodiştea-Folteşti), din Hallstatt şi de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.).

Semnalare I. Marin. Cercetare Emilia Zaharia, 1956.

110. **Dersca** (jud. Botoşani) [123]

În Săliște. În săliştea din marginea nordică a satului, cu ocazia unei arături adînci, pe lîngă fragmente ceramice din sec. XVI—XVII, s-a descoperit o monedă de la Ştefan Lăcustă (1538—1540).

Cercetare N. Zaharia, 1955.

111. **Dimăcheni, com. Corlăteni** (jud. Botoşani) [124]

Vatra Satului. În vatra satului, pe locul de depozitare a seminţelor la C.A.P., amenajîndu-se un teren de sport, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice mărunţite aparţinînd începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.) şi un urcior din pastă fină de culoare cenuşie care a fost distrus.

Cercetare N. Zaharia, 1957.

112. **Dîngeni** (jud. Botoşani)

Vatra Satului. În preajma locului denumit La Curte, la est de staţia C.F.R., s-au descoperit resturi ceramice de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.).

Cercetare Emilia Zaharia şi N. Zaharia, 1953.

Pe marginea rîpoasă a terasei inferioare a Jijiei, la sud de Curte, în marginea nord-vestică a satului, în anul 1958, în urma unor săpături pentru amenajarea şoselei, s-a descoperit şi distrus un mormînt de înhumaţie din sec.

[123] Pe teritoriul acestei comune s-au descoperit mai multe obiecte de bronz menţionate în Arhiva Muzeului Naţional de Antichităţi, 1886, nr. 45, p. 129. Vezi şi Const. Moisil, în *BCMI*, 1910, III, p. 174; I. Andrieşescu, *Asupra epocii de bronz din România*, p. 362; I. Nestor, *Stand...*, p. 138.

[124] Pentru descoperirile anterioare vezi şi *SCIV*, II, 1951, 1, p. 75; *SCIV*, IV, 1953, 1—2, p. 427 şi urm.

www.cimec.ro

III e.n. După relatările lucrătorilor care au executat această săpătură rezultă că lîngă scheletul în poziție întinsă și orientat aproximativ pe direcția nord-sud, la o adîncime care nu depășea 1 m, se aflau două vase de lut (pl. CCV/1), precum și un obiect de fier, de formă neprecizată, care a fost distrus o dată cu scheletul.

După ritul înhumării, ca și după forma și tehnica de lucru a vaselor, se pare că acest mormînt aparține unui grup sarmatic.

Cercetare I. Ioniță, 1960, *AM*, II—III, 1964, p. 311.

113. **Dobîrceni** (jud. Botoșani) [125]

La Hîlboci. La sud-est de sat, pe botul dealului din apropierea Tarlalei Hîlboci, în lungul unor tranșee vechi, s-a descoperit o aşchie masivă din silex patinat cu una din laturile laterale retușate și cu urme de utilizare, care datează dintr-o fază neprecizată a paleoliticului superior. De pe același loc provin și resturi ceramice din neoliticul dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni).

Semnalare Gh. Vasiliu, 1959. Cercetare N. Zaharia, 1960.

114. **Doina, com. Răuseni** (jud. Botoșani)

a) *Valea Doinei.* În interfluviul de la confluența Văii Doina cu Valea Domnească, la circa 2 km sud-vest de sat, s-au descoperit cîteva fragmente ceramice aparținînd neoliticului timpuriu (cultura Criș și a ceramicii liniare) și dezvoltat (fazele Cucuteni A și B, pl. CXXII/5), sfîrșitului epocii bronzului sau eventual începutului Hallstatt-ului, precum și începutului epocii migrațiilor (cultura Sîntana de Mureș-Cerniahov).

Cercetare I. Ioniță, 1960.

b) *Călugăra.* La confluența unei văi secundare cu Valea Domnească, la 2,5 km vest de satul Doina, pe locul denumit Călugăra, s-au descoperit cîteva fragmente atipice de vase aparținînd perioadei feudalismului dezvoltat (fază neprecizată).

Cercetare I. Ioniță, 1960.

115. **Dorohoi** (jud. Botoșani) [126]

a) *Vatra tîrgului.* În preajma bisericii Sf. Gheorghe, ctitoria voievodului Ștefan cel Mare, lîngă Centrul de însămînțări artificiale, s-au descoperit fragmente ceramice și cahle caracteristice secolelor XV și XV—XVI, precum și mici plăci decorative de formă triunghiulară, cu marginile răsfrînte și avînd în centru cîte o proeminență de formă spatulară, acoperite cu smalț verde sau galben, care serveau la umplerea golurilor rămase între discurile ornamentale.

Pe același loc s-a descoperit și un vîrf de săgeată din fier în formă de frunză, prevăzută cu tub de înmănușare.

[125] Pe teritoriul comunei, în punctul denumit Curtea Veche, s-a descoperit o așezare cucuteniană din faza B și 4 monede imperial-romane de argint (*SCIV*, III, 1952, p. 35—37, 1—2).

[126] Cea mai veche mențiune asupra primelor descoperiri din Dorohoi este făcută de Al. Odobescu (*Cercetări asupra așezămintelor antice din România. Notițe despre localitățile însemnate prin rămășițele antice, în districtul Dorohoiu*, în *Monit. ofic. al Rom.*, nr. 152, 1871, 13 (25) iulie, p. 825—827). Același autor menționează mai tîrziu și alte monumente (*Opere complete*, vol. III, 1909, p. 118—166). Dintre descoperirile menționate în acest capitol, *Repertoriul arheologic* redă pe aceea privind o movilă situată în cartierul Trestiana (*ibidem*, p. 130). O altă informație veche privește descoperirea la nordul orașului, în șesul Ezerului, a unei spade de fier cu lama încrustată cu aur (*MNA*, dos. 1885, nr. 55, 246). În ceea ce privește resturile arheologice descoperite în acest oraș, vezi și C. Moisil, *op. cit.*, în *BCMI*, IV, 1911, 17, p. 143. Material asemănător se găsește în colecțiile muzeului din Dorohoi. Din unele informații mai noi rezultă descoperirea în vatra tîrgului a 5 monede dacice din bronz, într-un punct neprecizat (Const. Moisil, *AR Desb*, LXIV, 1943—1945, p. 299), precum și a altor 4 monede imperial romane de bronz în curtea bisericii Sf. Neculai (informație Eug. Comșa). Vezi și I. D. Marin, *op. cit.*, în *Studii și articole de istorie*, IX, 1967, p. 37-38.

www.cimec.ro

Tot în vatra tîrgului, în săpăturile practicate în ultimii ani pentru temeliile unor construcţii, s-au descoperit fragmente de vase şi lulele din secolele XVII—XVIII şi în unele cazuri chiar şi morminte cu schelete aparţinînd probabil aceleiaşi vremi.

Semnalare I. Cerneleanu. Cercetare N. Zaharia, 1959.

b) *Depoul C.F.R.* Pe şesul Jijiei, în dreptul unui scruntar din apropierea depoului C.F.R. Dorohoi, s-au descoperit fragmente de oale cu pereţii groşi, din pastă nisipoasă de culoare cenuşie-negricioasă şi mai rar brun-roşcată, care aparţin perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XIV—XV şi XVI—XVII).

Cercetare A. Niţu şi N. Zaharia, 1954.

c) *Poala vestică a Dealului Beldiman*[127]. În lungul liniei ferate Dorohoi-Botoşani, pe poala vestică a Dealului Beldiman, unde după tradiţie ar fi fost satul dispărut al Trăbujenilor, s-au descoperit cîteva fragmente ceramice aparţinînd neoliticului dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni), perioadei prefeudale cu resturi de vase din secolul al VIII-lea (etapa protodridu, pl. CXXII/13), precum şi perioadelor feudalismului timpuriu (sec. XIII—XIV) şi dezvoltat (sec. XIV, pl. CXXII/11,14).

În şanţurile de pe acelaşi loc s-au găsit numeroase lipituri provenind din pereţi calcinaţi.

Cercetare N. Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 906, 71, c.

d) *Bariera Broscăuţi*[128]. Pe marginea podişului şi pe panta nord-estică a Dealului Beldiman, la sud de Bariera Broscăuţilor din marginea sud-estică a Dorohoiului, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd perioadei de trecere de la neolitic la epoca bronzului (faza Horodiştea-Folteşti) şi Hallstatt-ului.

Cercetare N. Zaharia, 1954, *SCIV*, 1955, 3—4, p. 906, 71, b.

e) *Gura Urlei*. Pe terasa inferioară din stînga Jijiei, în sectorul denumit Dealul Urlei, de o parte şi de alta a Pîrîului Gura Urlei, pe malul nordic şi nord-estic al Iezerului Dorohoi, prin arături adînci s-au scos la suprafaţă numeroase fragmente ceramice aparţinînd neoliticului dezvoltat (fazele Cucuteni A, A—B şi B).

Pe întinsa suprafaţă a aşezării se află pete de culoare cărămizie, în care abundă lipituri de pereţi, pietre şi resturi de vase.

În 1958, cu ocazia reluării cercetărilor de către colectivul muzeului din Dorohoi, pe lîngă fragmente de vase din neoliticul dezvoltat s-au descoperit şi resturi de la sfîrşitul epocii bronzului (cultura Noua).

Numeroasele figurine antropomorfe descoperite în acest loc, prin tehnica de execuţie şi ornamentaţie, trădează unele note specifice fazei Cucuteni A—B.

Cercetare A. Niţu şi N. Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 907, 72, c.

f) *Dealul Vatamanului*. Pe dîmbul denumit Dealul Vatamanului, dominînd şesul Trestiana, în apropiere de Pîrîul Zahorna, s-au descoperit cîteva fragmente mărunte de vase aparţinînd începutului epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov).

Cercetare N. Zaharia, 1958.

116. **Dracşani, com. Sulița** (jud. Botoșani)

Iazul Sulița. Pe terasa din preajma iezăturii marelui iaz Dracşani (Iazul Sulița) s-au descoperit fragmente ceramice din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVI, pl. CXXII/12 şi sec. XVII—XVIII, pl. CXXII/16), printre care şi un fragment de lulea (pl. CXXII/15).

Cercetare Colectivul şantierului Valea Jijiei, A. Niţu, *SCIV*, III, 1952, p. 22.

117. **Dragalina, com. Cristineşti** (jud. Botoșani)

Movila Urieşului. La nord-vest de sat, între Pîrîul Dragulea şi şoseaua Dragalina-Cristineşti, la sud de Iazul Bajura şi de Balta Urieşului se află un segment de val de pămînt, lung de circa 200 m, cu orientare V—E, însoţit

[127] Se menţionează şi descoperirea unei aşezări din La Tène-ul II, pe poala nord-estică a aceluiaşi deal (*SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 906, 71, b) şi o alta pe Dealul Criva (*ibidem*, p. 906, a).

[128] Vezi şi descoperirea unei necropole sarmatice (I. Ioniţă, *Noi descoperiri sarmatice pe teritoriul Moldovei*, în *AM*, II—III, 1964, p. 311 şi urm.).

www.cimec.ro

spre nord de un şir de movile, dintre care două mai apropiate. Acest val, pe a cărui suprafaţă nu s-a descoperit nici o mărturie arheologică, denumit Movila Urieşului (Dragulea), pare a fi o construcţie relativ recentă.

După relatările locuitorilor, în preajma acestui loc, pe panta joasă a dealului, la estul bălţii Jidovina, situată la mai bine de 1 km nord-est de Dealul Urieşului, se găsesc resturi ceramice şi de locuire omenească veche. Informaţia nu a fost verificată.

Cercetare N. Zaharia, 1956.

118. **Drăgăneşti, com. Andrieşeni** (jud. Iaşi)

a) *Coasta Drăgăneştilor.* La nord de sat, pe panta dealului denumit Coasta Drăgăneştilor, s-a identificat o aşezare din care s-au cules fragmente ceramice aparţinînd Hallstatt-ului (?) şi începutului epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov, pl. CXXII/17—18; CXXIII/1—7).

Numeroase lipituri de pereţi cu urme de nuele groase scot în evidenţă prezenţa unor locuinţe de suprafaţă.

Cercetare I. Ioniţă, 1958.

b) *La Lutărie.* În luturile loessoide de culoare galbenă, săpate de către locuitori în marginea satului, s-a descoperit un gratoar de silex vineţiu lucrat pe vîrful unei lame curbe. Acesta aparţine paleoliticului superior şi a fost reavivat probabil la sfîrşitul neoliticului, după cum o dovedeşte patina dublă de pe partea activă a uneltei.

În acelaşi sol s-a descoperit şi un mic fragment ceramic, aparţinînd probabil sfîrşitului epocii bronzului.

Cercetare I. Ioniţă, 1958.

119. **Drislea, com. Truşeşti** (jud. Botoşani)

În Siliște[129]. La confluenţa Pîrîului Ciolpan cu Pîrîul Drislea, în marginea vestică a satului, pe suprafaţa terasei inferioare, s-a descoperit o aşezare relativ întinsă, din cuprinsul căreia s-au cules fragmente ceramice aparţinînd Hallstatt-ului şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XIV—XV şi sec. XVI—XVII, pl. CXXIII/8—12).

Pe acelaşi loc s-au găsit cîteva lipituri de perete, precum şi zgură de sol vitrificat.

Cercetare N. Zaharia, 1956 şi I. Ioniţă, 1958.

120. **Dumbrăviţa, com. Ibăneşti** (jud. Botoşani)

Ghilauca. Pe valea Pîrîului Ghilauca, în apropierea satului s-a descoperit o seceră fragmentară de bronz, de tipul *cu cîrlig.*

Informaţie I. Cerneleanu, 1959.

121. **Durneşti, com. Ungureni** (jud. Botoşani)

a) *Pe Holm.* Pe suprafaţa Holmului situat pe terasa inferioară a Jijiei şi tăiat parţial de către rîu, în marginea nordică a satului, s-a descoperit o silişte, din care s-au cules numeroase fragmente ceramice aparţinînd sec. XVI—XVII (pl. CXXIII/14—20). Pătura de cultură în grosime de aproape 1 m este mai evidentă în secţiunile lutăriilor din sectorul nordic al aşezării.

Cercetare N. Zaharia, 1956.

b) *La Ţiclău.* La circa 1,5 km vest de sat, în ogorul lui Vasile Vorniceanu, situat pe suprafaţa netedă a Dealului Ţiclău, ca şi pe suprafaţa ogoarelor învecinate, s-au cules fragmente ceramice corodate care aparţin unei faze neprecizate a neoliticului dezvoltat.

[129] Vezi şi aşezarea descoperită de colectivul şantierului Truşeşti (*SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 187, 2, a).

www.cimec.ro

Pe aceeaşi suprafaţă s-au descoperit lipituri de perete, precum şi mai multe aşchii şi fragmente lamelare de silex cenuşiu cu slabă patină albăstruie, dintre care unele trecute prin foc.

Cercetare N. Zaharia, 1956.

122. **Epureni, com. Popricani** (jud. Iaşi)

a) *Dealul Orzăriei.* În marginea nord-vestică a satului, pe Dealul Orzăriei, aproape de cimitir, s-au descoperit fragmente ceramice care aparţin perioadei de trecere de la neolitic la epoca bronzului (pl. CXXIII/13), începutului epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov) şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1955.

b) *Dealu lui Dumnezeu*[130]. La circa 1,5 km nord-vest de sat, pe terasa de 5 m din dreapta Jijiei şi la poala estică a Dealului lui Dumnezeu, s-au descoperit cîteva fragmente ceramice aparţinînd neoliticului timpuriu (faza Criş sau a culturii ceramicii liniare).

În dreptul unei ravinări situate la 400 m vest de acest deal, pe suprafaţa unui dîmb scund s-au descoperit cîteva resturi de vase şi un toporaş plat din marnă cenuşie (pl. CXXIV/1), aparţinînd aceleiaşi culturi, indicînd probabil o legătură directă cu aşezarea cercetată prin săpăturile efectuate anterior la Larga Jijia.

Sub muchia estică a aceluiaşi deal, într-o poziţie dominantă, în depunerile loessoide galbene s-au descoperit microlame de silex patinat, întregi şi fragmentare, aparţinînd paleoliticului superior.

Cercetare N. Zaharia, 1955.

c) *Dealul Cazacului.* Pe Dealul Cazacului, la nord de moara situată în marginea estică a satului, de o parte şi de alta a Pîrîului Ponoarele de Sus, de pe suprafaţa solului cenuşos s-au adunat numeroase fragmente ceramice care aparţin Hallstatt-ului, începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n., pl. CXXIV/10), precum şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XIV—XV, pl. CXXIV/5 şi sec. XVI—XVII).

Pe suprafaţa cercetată s-au găsit lipituri de perete, pietre şi oase de animale, precum şi cîteva greutăţi de lut de mari dimensiuni.

După relatările locuitorilor, în Lutăria de la Moară s-au descoperit morminte de înhumaţie cu schelete în sicrie, însoţite de un inventar compus din monede, cercei, inele etc., afirmaţii care nu au fost verificate.

Cercetare N. Zaharia, 1955.

123. **Epureni, com. Ungureni** (jud. Botoşani)

Vatra Satului. Atît în grădina Şcolii generale, cît şi pe terenurile din împrejurime s-au descoperit numeroase fragmente ceramice dintre care unele exemplare mărunte aparţin Hallstatt-ului, iar altele perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1955.

124. **Eşanca, com. Darabani** (jud. Botoşani)

a) *Vatra Satului*[131]. În sectorul sudic al satului, pe micul interfluviu cuprins între Pîrîul Eşanca şi un mic afluent venit din stînga, s-a descoperit o aşezare, din care s-au cules fragmente ceramice aparţinînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni B), sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua, pl. CCV/2—4,6), Hallstatt-ului timpuriu (pl. CCV/5),

[130] Acest punct este menţionat anterior de colectivul şantierului Valea Jijiei, fiind legat însă de localitatea Larga Jijia (*SCIV*, III, 1952, p. 43).

[131] Această aşezare a fost menţionată, fără precizarea locului, şi de către Al. Odobescu, în *Scrieri literare şi istorice*, II, p. 227. În apropiere se cunoaşte descoperirea de la Concești, vezi Const. Moisil, *Mormîntul crăiesc din Concești*, în *CNA*, 58—59/1925.

www.cimec.ro

începutului epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov, pl. CCV/8), precum şi perioadei feudalismului tîrziu (sec. XVIII, pl. CCV/7).

De pe acelaşi loc provin mai multe fragmente de oase cu marginile crestate şi lipituri de pereţi.

Cercetare N. Zaharia, 1957.

b) *La Fîntîna Nouă*. În jurul fîntînii care se află la circa 200 m nord-vest de sat, în ţărîna rezultată dintr-o săpătură proaspătă, s-au descoperit cîteva fragmente mărunte şi atipice de vase dintr-o fază neprecizată a neoliticului timpuriu.

Cercetare N. Zaharia, 1957.

125. **Focuri** (jud. Iaşi)

Podu lui Grunzu. Pe suprafaţa interfluviului cuprins între Valea Bucşoaia şi Valea Filiorenilor, ca şi pe terasa joasă (4—5m) din dreptul Podului lui Grunzu, s-au cules fragmente ceramice de la sfîrşitul epocii bronzului sau eventual din Hallstatt (pl. CXXIV/2—3, 9) şi de la începutul epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov, pl. CXXIV/6—8,26).

Unele dintre aceste din urmă exemplare, lucrate dintr-o pastă microgranulară nisipoasă de culoare negricioasă cu feţele brun-roşcate, ornamentate uneori cu striuri orizontale superficiale, par să aparţină unei perioade ulterioare sec. IV e.n. (pl. CXXIV/4). De pe acelaşi loc mai provine şi un fragment de amforă cu caneluri orizontale, de imitaţie romano-bizantină.

Cercetare N. Zaharia, 1956.

126. **Găureanca-Vîlcelele, com. Brăeşti** (jud. Botoşani) [132]

Dealul Găureanca. Pe pantele Dealului Găureanca, situat la 2 km sud de Brăeşti, s-au descoperit numeroase aşchii şi unelte din silex din paleoliticul final cu tendinţe de microlitizare (pl. CXXIV/11—17, 20—22) şi din mezolitic (pl. CXXIV/18—19), precum şi fragmente ceramice aparţinînd neoliticului timpuriu (cultura Criş şi a ceramicii liniare cu capete de note muzicale, pl. CXXIV/23—24, CXXV/1—4), neoliticului dezvoltat (cultura precucuteni, pl. CXXV/6—8), sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua, pl. CXXV/9—10, 12—13) şi secolului III sau IV e.n.

Pe aceeaşi suprafaţă s-au descoperit două resturi de obiecte lucrate din os (pl. CXXIV/25; CXXV/5), fragmente de lipituri şi bucăţi de zgură metalică.

Cercetare N. Zaharia, 1960.

127. **Găureni-Vîlcelele** (jud. Iaşi)

a) *Podişul de deasupra Hîrtopului*. În apropierea celor două movile situate pe suprafaţa netedă a Podişului de Deasupra Hîrtopului, la 1 km vest de sat, s-a descoperit o deosebit de întinsă aşezare din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni B, pl. CXXVI/1—10; CCV/9) cu resturi de tip Cucuteni C şi o greutate masivă de lut ars (pl. CXXV/11).

Sub muchia loessică a unui promontoriu detaşat din acelaşi podiş, înaintînd spre vest la un nivel mai coborît cu 8—10 m, s-au descoperit numeroase aşchii, spărturi şi unelte de silex din paleoliticul superior, seria încheindu-se cu elemente de caracter microlitic care probabil fac legătura cu neoliticul timpuriu.

Pe porţiunea denivelată a dealului, ravinările au scos în evidenţă suprafeţe de sol ars, resturi de cărbuni şi cenuşă, precum şi foarte rare fragmente ceramice lucrate cu mîna dintr-o pastă neagră, fără degresant, cu pregnante caractere de primitivitate, care ar putea aparţine protoneoliticului.

Cercetare N. Zaharia, 1952, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 899, 9; *AM*, I, 1961, p. 27, 21, a.

[132] Pe teritoriul satului Brăeşti, la Găureanca-Vîlcelele, primitive, care a rămas necercetată (Const. Moisil, *op. cit.*, s-a semnalat o aşezare din vremea orînduirii comunei în *BCMI*, 14, 1910, p. 173).

www.cimec.ro

b) *Dealul Săliștii.* Pe o porțiune plată a Dealului Săliștii, situată la est de sat, printr-o ravinare a terenului, urmată de deschiderea unei lutării, s-a scos în evidență o depunere de sol cenușos, în grosime de circa 0,80—0,90 m, care se găsește la baza solului vegetal.

În toată această depunere, secționată pe o lungime de circa 8—10 m, se găsesc mari cantități de cenușă, oase calcinate și numeroase lipituri de perete, fără resturi ceramice. Fragmente asemănătoare de lipituri se găsesc și pe pantele dealului, în locurile unde apa de șiroire a deschis mici ravinări.

Cercetare N. Zaharia, 1953.

c) *Coasta Săliștii* (*Dealul Uluci*). La circa 1 km sud-est de Dealul Săliștii, pe pantele vestice povîrnite, spălate de apa de șiroire, s-au cules fragmente lamelare și așchii atipice de silex patinat, care aparțin unei faze tîrzii a paleoliticului superior.

Cercetare N. Zaharia, 1953, *AM*, I, 1961, p. 27, 21, b.

128. **Ghilănești-Cristești** (jud. Botoșani)

Dumbrăvița. În marginea satului, pe locul denumit Dumbrăvița, s-au descoperit puține fragmente ceramice neolitice corodate și atipice, precum și cîteva toporașe de mînă. Unele dintre acestea au dimensiuni mici și aparțin probabil neoliticului dezvoltat (fază neprecizată), altele sînt mai mari, au muchia rotunjită, tăișul transversal și sînt prevăzute cu gaură pentru înmănușare și datează de la începutul epocii bronzului.

Semnalare S. Rață, 1959.

129. **Ghireni (Ignăteni), com. Coțușca** (jud. Botoșani)

a) *Vatra satului.* În sectorul nordic al satului, etajat pe treptele de alunecare desprinse din Dealul Cotului, ca și pe pantele de la nord de sat, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice care aparțin neoliticului dezvoltat, sfîrșitului epocii bronzului (cultura Noua), Hallstatt-ului, precum și începutului epocii migrațiilor (sec. IV e.n.).

În micile rupturi de pantă din vatra satului, într-un sol cenușos, s-au descoperit așchii de cremene cu urme de prelucrare după o tehnică de tradiție clactono-musteriană și aurignaciană, ca în cazul descoperirii din dreptul casei locuitorului Ștefan Bîzgan. În același sector al satului s-au descoperit și fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni).

Pe terasa inferioară din stînga Pîrîului Ghireni, în marginea sudică a satului, pe ogorul locuitorului Costache Chelărescu s-au identificat numeroase fragmente ceramice aparținînd perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVI—XVII), precum și o lespede de mormînt cu inscripție slavonă, datînd din anul 1634 (pl. CCV/11). Lespezi asemănătoare s-au mai găsit de către locuitori, însă au fost utilizate la pietruirea fîntînilor.

Semnalare Temistocle Malec. Cercetare N. Zaharia, 1955—1957, *AM*, I, 1961, p. 19, 8, d.

b) *Imașul de la Stînă* (*Stîna din Imaș*). În hîrtopul situat pe panta estică a Dealului lui Chitic, la sud-vest de sat, loc denumit Imașul de la Stînă, s-au descoperit mai multe așchii și fragmente de unelte microlitice. De pe același loc s-au adunat și resturi ceramice neolitice dintr-o fază neprecizată a culturii Cucuteni, bucăți de vase hallstattiene decorate cu brîuri orizontale alveolate, precum și fragmente de amfore din sec. IV e.n.

Cercetare N. Zaharia, 1955.

c) *Lanu de la Balta Latâ.* La circa 1,5 km nord-vest de sat, pe suprafața podului terasei cu margini rîpoase, dominînd șesul cu circa 15—20 m, pe locul denumit Lanu la Balta Latâ, s-au descoperit așchii musteriene și fragmente lamelare de silex, uneori patinate, aparținînd paleoliticului superior, precum și fragmente ceramice mai mult sau mai puțin corodate din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni A).

Pe același loc s-au descoperit și cîteva mii de așchii de silex nepatinat, provenind dintr-un atelier neolitic, un fragment de percutor din silex cenușiu, precum și vîrful unui topor din șist menilitic de culoare cenușie-negricioasă.

Semnalare Temistocle Malec. Cercetare N. Zaharia, 1955.

d) *Dealul Balta Latâ.* Pe clina sudică a Dealului la Balta Latâ, în prelungire către Dealul Livezii, între ogoarele locuitorilor I. Nestorică și Dumitru Hăisan, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice de la începutul epocii migrațiilor (cultura Sîntana de Mureș-Cerniahov, pl. CXXVII/1—2, 4) cu elemente care ar putea aparține perioadei de la sfîrșitul sec. IV e.n. (pl. CXXVII/3).

www.cimec.ro

Semnalare Temistocle Malec. Cercetare N. Zaharia, 1955, *AM*, I, 1961, p. 19, 8, f.

e) *Dealu Livezii* (*La Livadă*)[133]. La vest de sat, pe poala Dealului Livezii, pe locul denumit În Livadă, şi La Moară, aproape de drumul care duce spre Coţuşca, s-au descoperit aşchii şi lame de silex albăstrui din paleoliticul superior şi fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni A), de la începutul epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov, pl. CXXVII/12, cu elemente ce par a aparţine sec. V e.n.), din perioada feudalismului timpuriu (etapa protodridu (?), pl. CXXVII/9) şi a feudalismului dezvoltat (sec. XIV—XV şi XVI—XVII, pl. CXXVII/5—8, 10—11, 13—14, 18—19).

Semnalare Temistocle Malec. Cercetare N. Zaharia, 1955, *AM*, I, 1961, p. 22, 8, i.

f) *Balta lui Filip*. La circa 1 km nord-est de sat, pe suprafaţa unei trepte de alunecare în dosul căreia a existat o baltă, loc denumit Balta lui Filip, s-au cules fragmente lamelare de silex patinat din paleoliticul superior şi fragmente ceramice corodate din neoliticul dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni) şi de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n., pl. CXXVII/15).

Cercetare N. Zaharia, 1955, *AM*, I, 1961, p. 19, 8, c.

g) *La Hîrtop*. Pe panta sudică a dealului aparţinînd Planului Hîrtop, la circa 2 km sud de sat, într-un sol cenuşos cu pietre şi oase, s-au descoperit aşchii şi lame de silex aparţinînd paleoliticului mijlociu şi superior, precum şi fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni A, pl. CXXVIII/1, 4, 7), de la sfîrşitul epocii bronzului (cultura Noua, pl. CXXVIII/2, 5, în asociere cu un cosor lucrat din silex negricios, pl. CLV/10) şi din perioadele feudalismului timpuriu (cultura Dridu, pl. CXXVII/16) şi dezvoltat (sec. XIV—XV, pl. CXXVII/17).

Semnalare Temistocle Malec. Cercetare N. Zaharia, 1955, *AM*, I, 1961, p. 19, 8, c.

h) *Iazul de Jos* (*Iazul Buznea*). În jurul şesului în care odinioară se întindea vatra fostului Iaz de Jos, pe ogoarele în pantă s-au precizat cîteva puncte cu resturi arheologice.

Pe suprafaţa unui promontoriu al terasei de 4—6 m, situat în marginea estică a şesului, la circa 1 km sud-est de Hîrtop, s-au descoperit aşchii, lame şi un gratoar de silex aparţinînd paleoliticului superior, precum şi fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni), de la începutul epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov) şi din perioada feudală tîrzie (sec. XVIII).

Pe pantele terasei de luncă din stînga şesului s-au descoperit fragmente lamelare de silex din paleoliticul superior, precum şi numeroase resturi de vase aparţinînd neoliticului dezvoltat (fazele Cucuteni A—B şi B) şi începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.).

În preajma conacului în care se află administraţia gospodăriei locale s-au descoperit resturi de vase din perioada feudală tîrzie (sec. XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1955, *AM*, I, 1961, p. 19, 8, a.

i) *Coasta Ţigănimii*. Pe podişul de deasupra Coastei Ţigănimii, la egală distanţă între punctele Bodron şi La Budacă, pe ogorul locuitorului Ilie Pascal s-au descoperit cîteva silexuri cu patina albăstruie, cu urme de desprinderi crucişe, probabil din paleoliticul mijlociu, precum şi fragmente ceramice corodate şi numeroase aşchii şi fragmente lamelare masive de silex cenuşiu, uşor patinat din neoliticul dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni).

Lîngă o mică livadă situată pe promontoriul dintre două hîrtoape, în stînga Văii lui Chitic, s-au descoperit resturi de silex, ca produse ale unui atelier din paleoliticul superior, cu piese de aspect microlitic.

Pe aceeaşi suprafaţă s-au găsit şi fragmente ceramice corodate din neoliticul dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni) şi de la începutul epocii migraţiilor (cultura Sînatana de Mureş-Cerniahov).

Semnalare Temistocle Malec. Cercetare N. Zaharia, 1955.

j) *În hotar cu Crasnaleuca*. Sub muchia estică a podişului dinspre valea Prutului, în jurul unei fîntîni situate pe locul denumit În hotar cu Crasnaleuca, pe ogorul locuitorului I. Bujniţă, la circa 3,5 km est de sat, s-au descoperit cîteva aşchii şi fragmente lamelare de silex patinat, aparţinînd probabil paleoliticului superior, un toporaş plat din silex alb, lucrate prin cioplire şi şlefuire, precum şi cîteva fragmente ceramice din pastă galben-rozie, fără urme de pictură, din neoliticul dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni).

Semnalare Temistocle Malec, 1954. Cercetare N. Zaharia, 1955.

[133] Se pare că aceasta este Siliştea Slăvitenilor, consemnată de Al. I. Odobescu, *op. cit.*, p. 227. În 1962, cu ocazia desfundării terenului prin arătură adîncă, s-au descoperit numeroase resturi arheologice, printre care şi un pieptene de os, mărgele şi monede romane izolate, toate de la începutul epocii migraţiilor, distrugîndu-se şi mai multe morminte din perioada feudalismului dezvoltat (probabil din sec. XV—XVI) în cuprinsul unei necropole situate în marginea vestică a aşezării.

www.cimec.ro

130. Glăvăneştii Vechi, com. Andrieşeni (jud. Iaşi)

a) *Terasa joasă a Jijiei*[134]. Pe suprafaţa terasei din dreapta Jijiei, lîngă movilele în preajma cărora au fost efectuate săpături arheologice[135], s-au descoperit întîmplător cîteva piese de silex patinat din paleoliticul superior, precum şi fragmente ceramice din neoliticul timpuriu (fază neprecizată), împreună cu două toporaşe plate din rocă marnoasă (pl. CXXVIII/3, 6).

Cercetare Adrian C. Florescu, 1949 şi N. Zaharia, 1959.

b) *La Bulgărie*. Pe un promontoriu al terasei scunde de pe dreapta Jijiei, loc denumit La Bulgărie, după grădinăria care de multă vreme se menţine în acel punct, s-au cules fragmente ceramice de la sfîrşitul epocii bronzului (cultura Noua, pl. CXXVIII/10, 15), precum şi din perioada feudalismului dezvoltat.

Cercetare Adrian C. Florescu, 1949 (*AŞUIaşi*, t. I, 1955, fasc. 1—2, p. 52) şi I. Ioniţă, 1958.

131. Gropniţa (jud. Iaşi)[136]

Marginea sud-estică a satului. Pe dîmbul din sud-estul satului, în pantă către vatra fostului iaz al Vlădenilor în ţărîna scoasă din săpătura unor tranşee care au secţionat cîteva cenuşare, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd sfîrşitului epocii bronzului sau eventual Hallstatt-ului (pl. CXXVIII/8), precum şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII, pl. CXXVIII/9).

Cercetare N. Zaharia, 1954.

132. Guranda, com. Durneşti (jud. Botoşani)[137]

La Răchiţi. La vestul iazului din preajma satului s-a descoperit o întinsă silişte din care s-au cules numeroase fragmente ceramice aparţinînd perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XIV—XV, XV—XVI şi sec. XVII—XVIII, pl. CXXIX/7—8, 12—14).

Cercetare N. Zaharia, 1954.

133. Hăleeni, com. Şipote (jud. Iaşi)[138]

Dealu La Movila Mămăligii. La 1 km sud de sat, pe un tăpşan cu înclinare vestică, în stînga drumului care vine de la Vlădeni, loc situat pe Dealu La Movila Mămăligii, s-au descoperit aşchii de silex patinat caracteristice paleoliticului mijlociu, precum şi un *burin d'angle* pe lamă, aparţinînd paleoliticului superior. Pe acelaşi loc s-a identificat şi o aşezare de la sfîrşitul epocii bronzului (cultura Noua), cu cenuşare secţionate de către marginea unei rîpi, aşezare continuată şi la începutul Hallstatt-ului (p. CXXIX/15—16).

La circa 100 m SSE de această aşezare se află o movilă aproape ştearsă, denumită Movila Mămăligii, pe suprafaţa căreia s-au cules fragmente ceramice asemănătoare celor descoperite în aşezare, precum şi fragmente de oase omeneşti, deranjate prin arături.

Cercetare N. Zaharia, 1952, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 899, 10; *AM*, I, 1961, p. 26, 18.

[134] O menţionare mai veche a acestei localităţi o face Em. Protopopescu Pache (în IG al R., *Comptes rendus des séances*, t. XIX, 1930—1931, Buc., 1933, p. 76). Pe teritoriul acestei comune s-au descoperit anterior şi alte două aşezări La Iaz şi La Staniştе (*AŞUIaşi*, t. I, 1955, 1—2, p. 53 şi urm.).

[135] Pentru obiectivele de săpătură vezi *SCIV*, I, 1950, p. 27 şi urm.; *SCIV*, II, 1951, 1, p. 51 şi urm.

[136] O altă descoperire de pe teritoriul acestei comune nemenţionată în această lucrare este aceea din marginea sudică a satului Mălăeşti (*SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 292, XXXI; *AM*, I, 1961, p. 26, 20).

[137] Acest punct a fost descoperit prin cercetările colectivului şantierului Truşeşti (*SCIV*, V, 1954, 1—2, p. 28).

[138] În vatra satului Şipote se cunoaşte descoperirea unei monede dacice (V. Bude, *CNA*, VI, 1925, 40; B. Mitrea, *ED*, X, 1945, 35).

www.cimec.ro

134. Hăneşti (jud. Botoşani) [139]

a) *Vatra satului.* În vatra satului, pe terasa inferioară a Başeului şi mai cu seamă în preajma bisericii şi pe proprietatea locuitorului Gh. Calancea, s-au descoperit fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni B), precum şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVI—XVII).

De asemenea, în curtea locuitorului Costache Rotaru, prin săparea unui beci s-au descoperit şi distrus trei morminte cu schelete în poziţie chircită, însoţite de vase hallstattiene aşezate în apropierea craniilor.

Cercetare N. Zaharia şi Emilia Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 902, 34 a-b.

b) *La Iezătură.* În marginea estică a satului, pe pintenul terasei inferioare a Başeului în dreptul iezăturii Iazului Hăneştilor, s-a descoperit o aşezare din care s-au cules numeroase fragmente ceramice aparţinînd începutului epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov (pl. CXXIX/17, 19—23, 25—26, 28—29, 31—32; CXXX/1—3, 5), dintre carê unele aparţin probabil sec. V e.n. (pl. CXXIX/18, 21, 24, 27, 30).

În vatra iazului, la circa 20 m depărtare de iezătură, într-o săpătură întîmplătoare, la 0,60 m adîncime s-a descoperit un vas mare (pl. CCV/12), în care, după relatările descoperitorului, s-ar fi găsit resturi dintr-un schelet omenesc.

Cîteva fragmente ceramice provin din vase aparţinînd sec. XVII—XVIII.

Cercetare N. Zaharia şi Emilia Zaharia, 1953; *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 902, 34, d.

La Budăi. La circa 3 km nord-vest de sat, lîngă izvoarele cu budăie, situate sub muchia dealului, pe ogorul locuitorului Constantin Grădinaru, ca şi pe ogoarele vecine, s-au descoperit fragmente de vase din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni B), cele mai multe corodate şi fără urme de pictură, precum şi din Hallstatt.

Cercetare Emilia Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 902, 34, c.

d) *La Hîrtop.* În hîrtopul de pe podişul situat la 2 km sud-est de pădure şi la 2 km sud de sat, s-a descoperit o silişte din care s-au cules cîteva fragmente ceramice caracteristice sec. XVII—XVIII.

Cercetare Emilia Zaharia, 1945.

e) *La Moviliţă.* Pe suprafaţa unui martor de eroziune izolat în şesul Başeului, sub forma unei movile, cunoscut sub denumirea de Moviliţă, s-au descoperit cîteva resturi ceramice aparţinînd neoliticului dezvoltat (fazele Cucuteni A—B şi B, pl. CXXX/4), începutului epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov, pl. CXXX/6), precum şi perioadei feudalismului dezvoltat (resturi atipice).

Cercetare N. Zaharia şi Emilia Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 902, 34, e.

f) *Pe Scruntar.* Pe suprafaţa scruntarului situat în şesul Başeului la circa 1 km S de sat, s-au descoperit cîteva fragmente ceramice corodate aparţinînd neoliticului dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni), începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n., pl. CXXX/7), cu unele elemente care aparţin unei faze anterioare sec. IV e.n.

Cercetare N. Zaharia şi Emilia Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 902, 34, f.

135. Hilişeu-Cloşca (Hilişeu Gafencu), com. Hilişeu-Horia (jud. Botoşani)

a) *La Hîrtop* (*Petrosu I*). Sub rîpa nordică a Dealului Petrosu, în locul denumit la Hîrtop, pe panta dinspre Iezer, în lungul şiroirilor ca şi în depunerile loessoide ale podişului, s-au descoperit numeroase fragmente lamelare de silex patinat, printre care şi cîteva unelte finite. Toate elementele descoperite aici prezintă o puternică tendinţă de microlitizare, caracteristică ultimelor etape ale paleoliticului superior, reprezentînd un aurignacian întîrziat sau eventual chiar un magdalenian.

Pe lîngă inventarul de silex, în această staţiune s-au mai descoperit şi cîteva frînturi mărunte de vase lucrate cu mîna dintr-o pastă neagră friabilă şi fără urme de cioburi sau pleavă, probabil în legătură cu un neolitic timpuriu.

În marginea nordică a micului platou ce se întinde în marginea satului se află o movilă (Movila Bortoasă) cu diametrul de 40—50 m, care a fost săpată din vechime şi din care se mai păstrează marginile, sub forma unui val circular. În construcţia movilei a fost utilizată o mare cantitate de piatră de carieră, din care o parte se mai păstrează ca figuri gata de a fi transportate.

Cercetare N. Zaharia, 1954, SCIV, VI, 1955, 3—4, p. 907, e; *AM*, I, 1961, p. 24, 14, a.

[139] O altă aşezare este aceea de pe Dealul Viei (*SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 902, 34, 9).

www.cimec.ro

b) *În Hîrtop* (*Petrosu II*). Într-o aşezare situată în mijlocul hîrtopului de sub ripa nord-vestică a Dealului Petrosu, s-au cules numeroase aşchii şi fragmente lamelare de silex patinat, marcînd o a doua aşezare din paleoliticul superior final, probabil în legătură directă cu staţiunea descrisă mai sus.

Cercetare N. Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 907, 72, f; *AM*, I, 1961, p. 24, 14, b.

c) *Galaţi*[140]. În marginea sud-estică a fostului sat Galaţi, înglobat azi în com. Hilişeu, pe terasa inferioară din stînga Jijiei s-a descoperit o silişte, din care s-au cules numeroase fragmente ceramice provenind din vase lucrate din pastă cenuşie sau roşcată şi aparţinînd perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI).

Cercetare N. Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 906, 72, a-b.

136. **Hilişeu-Horia** (jud. Botoşani)

Vatra satului. Cu ocazia săpăturii pentru temeliile şcolii noi s-a descoperit un mormînt de înhumaţie al cărui inventar a constat dintr-un pumnal de fier, mai multe vîrfuri de săgeţi din bronz prevăzute cu cîte trei aripioare, precum şi din cîteva fragmente dintr-un vas lucrat cu mîna din pastă semifină cenuşie, toate aparţinînd Hallstatt-ului.

Informaţie obţinută la muzeul din Dorohoi, 1960.

137. **Hilişeu Crişan (Hilişeu Vîrnav), com. Hilişeu-Horia** (jud. Botoşani)

La Movilă. La nord de sat, în stînga drumului Dorohoi-Fundul Herţei, în dreptul unui rest din terasa Pîrîului lui Martin, în hotar cu proprietatea Şcolii agricole din Pomîrla, prin secţionarea unei movile situate pe traseul drumului în construcţie, în mantaua movilei s-au descoperit cîteva morminte de înhumaţie. După relatările unuia dintre cantonierii care au luat parte la săpături, în acele morminte s-au descoperit obiecte de inventar care au fost distruse sau irosite. Puţinele fragmente ceramice mărunte şi atipice, descoperite în imediata apropiere a movilei, par să aparţină sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua).

Este de notat că la 2 km vest de acest loc se află marea movilă denumită Mormîntul Urieşului[141], în care de asemenea s-au găsit morminte cu resturi de schelete omeneşti.

Cercetare N. Zaharia, 1958.

138. **Hlipiceni-Slobozia** (jud. Botoşani)

Moara Veche. În sectorul nordic al satului, la circa 150 m sud-est de fosta Şcoală generală, pe suprafaţa promontoriului format de terasa joasă a Jijiei, în locul unde altădată a fost o instalaţie industrială, printre pietre şi cărămizi s-au descoperit şi cîteva fragmente ceramice, din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI).

Cercetare N. Zaharia, 1955.

139. **Horlăceni, com. Şendriceni** (jud. Botoşani)

Marginea Satului. De o parte şi de alta a şoselei Dorohoi-Suceava, aproape de intrarea în sat, către Cobîla, s-a descoperit o întinsă aşezare din care s-au cules numeroase fragmente ceramice aparţinînd neoliticului timpuriu (fază neprecizată) în asociere cu un toporaş scurt din marnă gălbuie şi mai multe fragmente lamelare de silex cenuşiu nepa-

[140] Se pare că aşezarea menţionată anterior la punctul 72 a (*SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 906) face corp comun cu aceea prezentată în corpus.

[141] Această movilă, necercetată, a fost menţionată de Al. Odobescu (*Dorohoi*, p. 129) şi în *MDG*, IV, 1901, p. 392.

www.cimec.ro

tinat, cu lustru de uzură, dintre care unul cu retuşe pe latura dreaptă, precum şi neoliticului dezvoltat (fazele Cucuteni A şi B). La acestea se mai adaugă cîteva figurine antropomorfe, dintre care una cu picioarele semiflexionate, rîşniţe, greutăţi mari de argilă arsă şi numeroase oase de animale.

Informaţie obţinută la muzeul din Dorohoi. Cercetare N. Zaharia, 1960.

140. **Hudum, com. Curteşti** (jud. Botoşani)

a) *Iazul Hudumului*[142]. În stînga şoselei Botoşani-Suceava, la 2 km sud de satul Stînceşti, în lungul Iazului Hudumului, situat în marginea sudică a satului cu acelaşi nume, s-a descoperit o întinsă aşezare din care s-au cules fragmente ceramice aparţinînd unei faze neprecizate a neoliticului dezvoltat, sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua, pl. CXXX/8—9; CCVI/1—3), începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.), perioadei feudalismului timpuriu (sec. XI—XII, pl. CCVI/7, 9, 12, 14 şi sec. XII—XIII, pl. CCVI/4—6, 8, 10—11, 25) cu unele elemente de aspect Răducăneni, precum şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XIV, pl. CCVI/16—17, sec. XIV—XV, pl. CCVI/20—22 şi sec. XV-XVI, pl. CXXX/11; CCVI/13, 15, 18—19, 24).

De pe acelaşi loc mai provin o fusaiolă din pastă nisipoasă cu scoică, de culoare cenuşie (pl. CCVI/23) şi un obiect de fier cu capetele răsucite în formă de verigă deschisă (pl. CCVI/26).

Cercetare N. Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 907, 75.

b) *Dealul Hudumu.* Pe micul platou situat deasupra muchiei nordice a dealului Hudumu, la circa 200—300 m est de aşezarea din perioada prefeudală şi feudală timpurie de lîngă Iazul Hudumului, pe circa 1 hectar de arătură, s-au descoperit două mici fragmente lamelare de silex patinat în alb, care ar putea aparţine paleoliticului superior, precum şi numeroase fragmente de oase omeneşti cu caracter de vechime. Puţinele şi măruntele fragmente de vase descoperite pe acest loc nu prezintă forme tipice, fiind databile între sec. I şi IV e.n. (pl. CCLVI/7; CCLVII/1—2) şi probabil şi mai tîrziu.

Cercetare N. Zaharia, 1960.

c) *Hudumu Vechi.* Pe panta estică a hîrtopului din faţa celor cîteva case care alcătuiesc cătunul Hudumu Vechi, pe o aşezătură situată sub muchia podişului, s-au descoperit fragmente ceramice din perioadele feudalismului timpuriu (sec. XI—XII, pl. CXXXII/10) şi tîrziu (sec. XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1960.

141. **Hulub, com. Dîngeni** (jud. Botoşani)

Dealul Strahotin. Pe panta înclinată spre sat a Dealului Strahotin s-au cules fragmente ceramice corodate din neoliticul dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni), precum şi două lame de silex, probabil contemporane cu aşezarea.

Cercetare N. Zaharia, 1954.

142. **Iacobeni, com. Dîngeni** (jud. Botoşani)

a) *Valea Grădinelor.* Pe panta de sub muchia podişului de la vest de sat, către Valea Grădinelor, prin şiroirile de pantă din lungul şoselei, cu ani în urmă a ieşit la iveală o margine din suportul unui cazan de bronz, care a fost săpat apoi de către descoperitor şi ascuns într-un pod. De curînd acest cazan scitic cu torţi zoomorfe a fost achiziţionat de către muzeul din Botoşani (pl. CXXX/10; CCV/13).

Cercetare S. Raţă, 1960, *AM*, IV, 1966, p. 351—353.

b) *La Sălişte.* Pe suprafaţa terasei inferioare din dreapta Jijiei, în cotul făcut de aceasta în locul denumit La Sălişte, s-au descoperit fragmente de vase din pastă cenuşie şi roşcată, aparţinînd sec. XIV—XV şi XVII—XVIII.

Semnalare S. Raţă, 1960.

[142] Acest punct a fost menţionat anterior sub denumirea Dealul Hudumului şi atribuit localităţii Mînăstirea Doamnei (*SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 907, 75).

www.cimec.ro

143. Iacobeni, com. Vlădeni (jud. Iaşi)

a) *Dealul Podişului.* În gropile lutăriilor şi ale tranşeelor militare de la est de sat, sub poala vestică a Dealului Podişului, s-au descoperit fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni B) şi de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.).

Cercetare N. Zaharia, 1955.

b) *Terenul Gostat, la est de sat.* Pe suprafaţa terasei de luncă, pe care este situată Gospodăria, s-au descoperit cîteva fragmente ceramice aparţinînd sfîrşitului epocii bronzului şi eventual începutului Hallstatt-ului, începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.), precum şi perioadei feudale tîrzii (sec. XVIII).

În şanţul drumului s-a găsit şi o fusaiolă bitronconică. Pe acelaşi loc, ulterior s-a descoperit o necropolă cu morminte de înhumaţie, de la sfîrşitul epocii bronzului şi din vremea culturii Sîntana de Mureş-Cerniahov, cercetată apoi în 1962 printr-un mic sondaj condus de I. Ioniţă.

Cercetare N. Zaharia, 1955.

c) *La Şipoţel.* Pe terasa inferioară din dreapta Jijiei, la circa 2 km sud-est de sat, pe pantele smîrcoase din jurul unei fîntîni situate pe locul numit La Şipoţel, s-a descoperit o aşezare din neoliticul timpuriu (cultura Criş), din cuprinsul căreia s-au cules numeroase fragmente ceramice pictate sau cu decor adîncit ori în relief (pl. CXXX/12—13, 15; CXXXI/4, 8).

În mod deosebit se remarcă un fragment din suportul ajurat al unui vas din pastă mai bună cenuşie, pe marginea căreia este mulată faţa unei figurine antropomorfe (pl. CXXX/14; CCVII/1).

Pe acelaşi loc s-au descoperit şi cîteva fragmente lamelare de silex, precum şi lipituri din pereţii locuinţelor.

Cercetare N. Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 899, 11, a.

d) *Pe Grind*[143]. Pe suprafaţa mai ridicată a grindului din marginea vestică a satului, în săpăturile unor vechi tranşee, s-au descoperit foarte multe fragmente ceramice care aparţin neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni B, pl. CXXXI/1—2), sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua), Hallstatt-ului timpuriu (pl. CXXXI/3, 5, 9, 12; CCVII/4), începutului epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov, pl. CXXXI/7, 10, 13; CCVII/5) dintre care unele prezentînd caracteristici de o tradiţie mai veche (pl. CCVII/2—3) sau din perioada de la sfîrşitul sec. IV e.n. (pl. CXXXI/6, 14), precum şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVI—XVII, pl. CXXXI/16—17).

Pe aceeaşi suprafaţă s-au descoperit numeroase lipituri de perete, pietre, oase de animale, precum şi partea activă (tăişul) a unui topor din gresie compactă.

Cercetare N. Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 899, 11, b.

e) *Movila de sub deal.* La jumătatea distanţei dintre satele Iacobeni şi Găureni, la 3 km sud-est de sat, în stînga Jijiei şi în apropierea unei movile situate pe pantă, s-au descoperit cîteva fragmente ceramice de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.) şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI).

Cercetare N. Zaharia, 1954.

144. Ichimenii Mari, com. Avrămeni (jud. Botoşani)[144]

La Iaz. La sud-est de sat, în preajma Iazului Drăguşenilor, s-au descoperit fragmente de vase de la începutul epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov), precum şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XV-XVI).

La sud de această aşezare s-a descoperit o piatră funerară cu inscripţia slavone (pl. CCVIII/15), datînd din secolul al XV-lea.

Informaţie Aristotel Crîşmaru, 1956, transmisă prin C. Turcu.

Cercetare N. Zaharia, 1958, care a transportat lespedea la Muzeul de istorie a Moldovei, în 1960.

[143] În acest punct ulterior s-a făcut un sondaj, ale cărui rezultate sînt deocamdată inedite.

[144] Prin cercetări mai vechi s-a descoperit o aşezare neolitică în vatra satului, sondată de Gr. Buţureanu şi N. Beldiceanu în 1895 (Gr. Tocilescu, ms. 5144/202; Vl. Dumitrescu, *ED*, IV, 1926, 260, harta, *AS*, dos. MIP, Dir. II, 38/1897, f. 51), iar într-un tumul s-a săpat un mormînt din epoca fierului, conţinînd un bogat inventar din obiecte de fier (Gr. Tocilescu, *loc. cit.*; Const. Moisil, *BCMI*, III, 1910, p. 173; *AI*, XXV, 1914, XV; V. Pârvan, *Getica*, 1926, p. 511, 515, nota 3; I. Nestor, *Stand...*, p. 156 (nota); V. Canarache, *SCIV*, I, 1950, 2, p. 99). Pentru descoperirea unei urne bastarnice vezi R. Vulpe, *Nouvelles études d'histoire*, Buc., 1955, p. 106, nota 2.

www.cimec.ro

145. **Ionășeni, com. Truşeşti** (jud. Botoşani)[145]

La Ţintirim. Pe terasa inferioară din stînga Jijiei, la est de Ionășeni, în preajma cantonului C.F.R. situat în fața Dealului Ţuguieta, prin cercetările colectivului şantierului Truşeşti[146] s-a descoperit o aşezare din care provin fragmente ceramice de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n., pl. CXXXI/18) şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XIV—XV, pl. CXXXI/11 şi sec. XVII—XVIII).

Pe acelaşi loc s-au descoperit şi fragmente de cahle cu decor floral, dintre care unele cu smalţ verde şi alb (pl. CXXXI/15, 19), precum şi un rest dintr-o placă de perete cu smalţ alb şi albastru.

Cercetare colectivul şantierului Truşeşti.

I. Ioniţă, într-o săpătură sistematică efectuată în acest loc în 1961, a descoperit un mormînt de înhumaţie din sec. IV—III î.e.n., resturi de locuinţe din sec. IV e.n. şi un bordei din sec. XI.

146. **Larga, com. Movileni** (jud. Iaşi)[147]

a) *Movila Başceauş*[148]. În cuprinsul unor şanţuri vechi, săpate pe proprietatea G.A.S. Movileni la nord de Movila Başceauş, s-au descoperit cîteva fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (cultura precucuteni), de la sfîrşitul epocii bronzului sau eventual de la începutul Hallstatt-ului şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1954.

b) *Ghiolu la Bulhac.* Pe panta nordică a Podişului Miseştilor, către balta numită Ghiolu la Bulhac, s-au descoperit fragmente lamelare de silex patinat aparţinînd unei faze microlitice a paleoliticului final, precum şi fragmente ceramice din perioada feudalismului timpuriu (sec. XII—XIII) şi dezvoltat (sec. XIV—XV).

Cercetare N. Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 900, 12, d-e.

c) *Podişu Miseşti*[149]. Pe suprafaţa uşor înclinată a Podişului Miseşti, în dreptul staţiei C.F.R. Larga Jijia, s-au cules numeroase fragmente ceramice care aparţin perioadei de trecere de la neolitic la epoca bronzului (faza Horodiştea-Folteşti, pl. CCVII/8), din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XIV—XV), precum şi din perioada feudalismului tîrziu (sec. XVIII).

Pe acelaşi podiş, pe suprafaţa Movilei de la Vlad, s-au descoperit puţine resturi de amfore din pastă gălbuie cu nisip brun, aparţinînd probabil sec. IV e.n., precum şi cîteva fragmente de oase omeneşti, dintre care unele provenind din cutiile craniene ale scheletelor distruse prin arături.

Cercetare N. Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 900, 12, b-c.

d) *La Moara Potîngenilor.* Pe suprafaţa unui scruntar înalt situat în stînga Pîrîului Miletin, denumit La Moara Potîngenilor, s-au descoperit cîteva aşchii atipice de silex patinat şi fragmente ceramice din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Pe acelaşi loc s-au găsit un zdrobitor de gresie de formă prismatică, un împungător fragmentar lucrat din vîrful unei ramuri de corn de cerb, precum şi mai multe oase de animale.

Cercetare N. Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 899, 12, a.f.

[145] În 1953, în cuprinsul aşezării de la începutul epocii migraţiilor, I. Ioniţă a efectuat un sondaj (*SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 177 şi urm.).

[146] Vezi şi punctul La Pivniţă, descoperit de colectivul şantierului Truşeşti (*SCIV*, IV, 1953, 1—2, p. 39; *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 188).

[147] Un alt punct este cunoscut în Vatra satului (*SCIV*, III, 1952, p. 44).

[148] Unele menţiuni asupra acestui punct de descoperire privesc materialul paleolitic (C. S. Nicolăescu-Plopşor, *op. cit.*, *SCIV*, VII, 1956, 1—2, p. 27); idem, *Dacia*, N.S., III, 1959, p. 44. Pentru neolitic vezi Eug. Comşa, *Quelques données relatives à la civilisation de Boian*, *Dacia*, N.S., I, 1957, p. 72, iar pentru sfîrşitul epocii bronzului vezi M. Petrescu-Dîmboviţa, în *SCIV*, IV, 1953, p. 447.

[149] Pe acelaşi podiş prin cercetările anterioare s-au menţionat şi alte cîteva puncte de descoperire (*SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 900) care, dată fiind mica distanţă dintre ele şi similitudinea materialului arheologic, în lucrarea de faţă s-au asociat cîte două la un loc; a, f = = Moara Potîngenilor; b-c = Podişul Miseşti; d-e = = Ghiolu la Bulhac.

www.cimec.ro

a) *Vatra satului — La Han*[150]. În via din marginea nordică a satului, pe proprietatea locuitorului Teodor Mihalciuc, situată pe locul denumit la Holm, s-au descoperit fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni A—B), printre acestea şi un capac de tipul *cască suedeză* cu pictură caracteristică (pl. CXXXIII/1), precum şi alte numeroase din feudalismul tîrziu (sec. XVIII), probabil în legătură cu fostul han de poştă care a existat pe acest loc.

Cercetare A. Niţu şi N. Zaharia, 1956.

b) *La Iezătura Veche* (*Sub Culmea Dealului*). Pe şesul din marginea sudică a satului, în dreptul iezăturii vechi, în albia majoră a Pîrîului Leahu, s-au descoperit 4 morminte constînd din 4 vase mari de tip *dolia*, conţinînd schelete omeneşti, înhumate sub albia pîrîului (pl. CXXXII/5).

Aceste morminte au fost descoperite întîmplător de către locuitorii care, obişnuit, traversau pîrîul prin acel loc. După relatările acestora, la circa 1,60 m adîncime sub nivelul şesului, în mîlul de la fundul pîrîului s-au găsit cliduri de cîte trei pietre rotunde (pl. CCLVII/9), asemănătoare celor de moară, dar lipsite de gîrlici. Sub fiecare clid de pietre se afla cîte un *dolium* sfărîmat prin presiunea pietrelor, în care se găseau resturile de schelete omeneşti distruse de către descoperitori, păstrîndu-se numai cîteva aruncate sub gardul locuitorului Gh. Clipaciuc. Alte pietre din acestea au fost utilizate în rosturi gospodăreşti.

Pe baza acestor descoperiri, în octombrie 1958 s-a întreprins o mică săpătură prin care s-a precizat, la baza solului vegetal, existenţa unei pături de depuneri cu resturi de locuire din sec. II—III e.n., iar în cuprinsul solului negru, a unei alte pături, cu resturi arheologice din sec. IV e.n., sec. XI—XII şi XVI—XVII (pl. CCV/14). Din mîlul de la fundul pîrîului s-au mai scos şi alte resturi de *dolia*, precum şi o piatră la fel cu cele descoperite anterior de către locuitori.

Cercetare A. Niţu şi N. Zaharia, 1956.

c) *Interfluviul Miletin — Pîrîul Leahu*. Pe suprafaţa interfluviului din stînga Pîrîului Leahu, aproape de confluenţa acestuia cu Pîrîul Miletin, s-au cules fragmente ceramice de la începutul epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov) şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Cercetare A. Niţu şi N. Zaharia, 1955.

d) *La vest de sat*. Pe aceeaşi terasă din stînga Pîrîului Leahu, la circa 500—600 m vest de sat, pe ogoarele din jurul unei fîntîni părăsite, s-au adunat numeroase fragmente ceramice documentînd o silişte din perioada feudalismului tîrziu (sec. XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1956.

e) *La Cimitir*. Pe muchia terasei Miletinului, în rîpile din preajma cimitirului actual, situat la nordul satului, s-au găsit cîteva fragmente de vase de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.), în asociere cu mărunte fragmente de oase omeneşti.

După relatările locuitorilor, în malurile estice rîpoase ale dealului, uneori s-au dezvelit morminte cu schelete întinse, orientate N—S, cu braţele în lungul corpului şi însoţite de inventar ceramic, care documentează existenţa pe acel loc a unei necropole din sec. IV e.n.

Cercetare N. Zaharia, 1956.

f) *Dealul Struna*. În muchia nordică a Dealului Struna, la circa 2 km sud-est de sat, în cuprinsul unui tranşeu vechi s-au descoperit resturi dintr-un mormînt de înhumaţie distrus de săpătură. Cele două bucăţi de vase, descoperite împreună cu fragmentele de oase omeneşti, datează mormîntul la începutul epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov).

Cercetare N. Zaharia, 1956.

g) *La Dodolea*. În jurul unei mici suprafeţe depresionare, asemenea unei vetre de iaz, situate pe podişul din preajma drumului Lătăi-Rădeni, în locul denumit La Dodolea, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.), feudalismului timpuriu (etapa protodridu, pl. CCVII/9—12), precum şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XIV—XV şi XVII—XVIII).

[150] Pe teritoriul satului s-au descoperit în 1903 obiecte de podoabe din argint şi aur şi 32 denari romani de argint (*MNA*, dos. 1903, 46 şi 134); vezi şi Const. Moisil, *op. cit.*, în *BSNR*, XVII, 41—42, 1922, p. 58, nr. 93. Tot în vatra satului în 1903 s-a descoperit un tezaur de monede de argint de la Sigismund al III-lea al Poloniei, dintre care 32 exemplare emise între anii 1585—1601 se găsesc la Academia Republicii Socialiste România (Const. Moisil, *Monede şi tezaure monetare găsite în România şi în ţinuturile româneşti învecinate*, în *BSNR*, X, 1913, 20, p. 64).

www.cimec.ro

Pe acelaşi loc se găsesc şi slabe resturi de zidărie de piatră, care după relatările locuitorilor ar proveni dintr-un vechi han de poştă, situat pe drumul de şleah al Hîrlăului.

Cercetare A. Niţu şi N. Zaharia, 1956.

h) *Dealul Piciroganului.* Pe Coasta Miletinului, la 4 km nord-vest de sat, pe locul denumit Piciroganul, situat pe poala dealului cu acelaşi nume, s-a descoperit o întinsă aşezare, din care s-au cules numeroase fragmente ceramice aparţinînd neoliticului dezvoltat (cultura precucuteni, pl. CCVII/16, 19) asociate cu două topoare plate din marnă cenuşie, dintre care unul fragmentar, perioadei de trecere de la neolitic la epoca bronzului (faza Horodiştea-Folteşti, pl. CCVII/15, 17—18, 20—23) în asociere cu numeroase fragmente de silex vineţiu nepatinat, printre care şi două gratoare pe lamă lată (pl. CCVII/13—14), Hallstatt-ului tîrziu (pl. CXXXII/7), începutului epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov, pl. CXXXII/2—4; CCVII/24) cu elemente care, după analogiile stabilite la Botoşani (Dealul Cărămidăriei) şi Iaşi (str. Ciurchi nr. 134), aparţin sfîrşitului sec. IV e.n. şi începutului sec. V e.n. şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Un percutor de silex trecut prin foc, avînd o margine desprinsă, pare să provină dintr-un topor fragmentar.

În cuprinsul acestei staţiuni s-a descoperit amplasamentul unui cuptor de ars oale, de formă ovală cu diametrul mare de 1,87 m şi două camere de foc despărţite printr-un perete median distrus în întregime.

Cercetare N. Zaharia, 1960.

i) *Pîrîu Lupăria.* În lungul ravinei de pe cursul superior al Pîrîului Lupăria, s-au cules cîteva fragmente ceramice neolitice corodate, rulate probabil din marginea podişului, unde există o staţiune aparţinînd neoliticului dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni).

Cercetare N. Zaharia, 1956.

j) *La Standoală (Dealul Bosia).* La circa 1,5 km vest de sat, pe suprafaţa unui interfluviu determinat de confluenţa unei ravine cu valea Pîrîului Leahu, pe locul denumit La Standoală, la întretăierea drumurilor Frumuşica-Rădeni-Prăjeni, s-a descoperit o lamă fragmentară din silex cenuşiu cu patina pronunţată, aparţinînd probabil paleoliticului final, precum şi fragmente ceramice din Hallstatt, din secolul III e.n. (cîteva fragmente de vase cu pereţii groşi, lucrate din pastă fin nisipoasă cenuşie fără lustru şi bucăţi de vase din pastă gălbuie vopsite la exterior cu o culoare brun roşcată), precum şi perioadei feudale tîrzii (sec. XVIII).

Cercetare A. Niţu şi N. Zaharia, 1956.

148. **Leorda** (jud. Botoşani)

Vatra Satului. În taluzul şoselei din dosul staţiei C.F.R. la intrarea în sat, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd Hallstatt-ului, începutului epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov), precum şi perioadei feudalismului timpuriu (probabil sec. XI—XII, pl. CCVII/26) şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII, pl. CCVII/25).

Cercetare N. Zaharia, 1955.

149. **Liveni Vîrnav, com. George Enescu** (jud. Botoşani)

Vatra Satului. Cu ocazia unor săpături întîmplătoare practicate pe locul Cooperativei săteşti s-au descoperit numeroase fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni A).

Punct semnalat de colectivul muzeului din Dorohoi; neverificat.

150. **Lupăria, com. Plugari** (jud. Iaşi)

La Şcoală. Pe terasa inferioară a Miletinului, în grădina Şcolii generale din Lupăria Veche, s-au descoperit fragmente ceramice corodate, din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni B), din Hallstatt-ul tîrziu şi din perioada feudalismului tîrziu (sec. XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1956.

www.cimec.ro

151. **Matieni**, com. **Corlăteni** (jud. Botoşani)

La Podiş. Pe marginea podişului situat la vestul satului, în şiroirile de pantă s-au descoperit cîteva piese lamelare din silex cenuşiu slab patinat, printre care se află şi un gratoar pe vîrf de lamă, piese aparţinînd unei faze neolitice neprecizate.

Semnalare colectivul muzeului din Dorohoi.

152. **Măşcăteni**, com. **Albeşti** (jud. Botoşani)[151]

a) *La Iaz*. Pe terasa inferioară din dreapta Jijiei, la sud-est de sat, s-a descoperit o silişte din care s-au cules numeroase fragmente ceramice aparţinînd perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XIV—XV, pl. CXXXII/6 şi sec. XV—XVI, pl. CXXXII/8—9).

Cercetare N. Zaharia, 1958.

b) *Dealul Miereşti*. Pe panta sud-vestică a Dealului Miereşti s-au descoperit cîteva aşchii de silex vînăt-albăstrui, puternic patinat, aparţinînd paleoliticului superior, precum şi un gratoar discoidal din silex alb dintr-o fază mai tîrzie.

Cercetare N. Zaharia, 1958, *AM*, I, 1961, p. 26, 16.

153. **Mihail Kogălniceanu (Băşeni)**, com. **Ţigănaşi** (jud. Iaşi)

a) *Sub Coastă*[152]. Într-un tranşeu din apropierea drumului care duce spre Ţigănaşi, la 0,5 km nord-vest de sat, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd unei faze neprecizate a neoliticului dezvoltat, sccolului III (?) e.n., începutului epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov), precum şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XIV—XV şi XVII—XVIII).

Semnalat N. Macarovici. Cercetare N. Zaharia, 1955.

b) *La Hatie*[153]. Pe un pinten al terasei inferioare din stînga Jijiei, la circa 1,5 km nord-vest de sat, într-un sol cenuşos cu multe lipituri de pereţi şi oase de animale, s-au cules numeroase aşchii, lame şi unelte de silex din paleoliticul mijlociu (piese musteriene şi bifaciale lucrate prin detaşări crucişe) şi din paleoliticul superior (mai multe lame late şi groase, precum şi gratoare pe lame scurte). În afară de acestea, s-au descoperit numeroase resturi ceramice din neoliticul dezvoltat (cultura precucuteni de tip Larga Jijia), asociate cu resturi din faza Cucuteni A, din Hallstatt-ul timpuriu (aspectul Corlăteni), de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV ? e.n.), din perioada prefeudală tîrzie (etapa protodridu), precum şi din perioada feudală tîrzie (sec. XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1955, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 900, 13; *AM*, I, 1961, p. 27, 22.

154. **Mihălăşeni** (jud. Botoşani)

În Sălişte. Pe panta uşor înclinată a Dealului Brătenilor, aproape de pîrîu, la 1 km vest de sat, s-a descoperit o silişte din secolul al XVIII-lea.

La circa 1 km est de sat, în dosul unei stîne de vite mari, pe pantele abrupte de pe locul denumit La Odăi, s-au cules fragmente ceramice dintr-o fază neprecizată a culturii Cucuteni, precum şi fragmente de silex cenuşiu şi aşchii menilitice aparţinînd probabil aceleiaşi culturi.

Cercetare N. Zaharia, 1955.

[151] Cercetări mai vechi au fost efectuate de colectivul şantierului Valea Jijiei (*SCIV*, III, 1952, I—II, p. 37) şi de colectivul şantierului Truşeşti (*SCIV*, IV, 1953, 1—2, p. 39, 3 a-b; *SCIV*, IV, 1953, 3—4, p. 447,20, a-b).

[152] În preajma acestui punct, în 1951 s-a semnalat de către Dr. D. Petre un fragment ceramic din Hallstatt.

[153] În *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 899, 7, materialul paleolitic din acest punct a fost legat de localitatea Borşa.

www.cimec.ro

155. **Miorcani, com. Rădăuți-Prut** (jud. Botoșani)

Dealul Cotului-Locul Osîndei[154]. Pe panta vestică a podișului denumit Dealul Cotului (Dealul Răcari), pe ogoarele din marginea unei plantații de salcîmi, aproape de drumul care duce spre satul Cotul Miculinți, pe Locul Osîndei, s-au descoperit aşchii de silex, care prin patină, formă, masivitate şi urmele de desprinderi crucişe aparţin paleoliticului mijlociu, precum şi fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni B) şi de la începutul epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov, pl. CXXXIII/1) cu elemente de la sfîrşitul sec. IV e.n. (pl. CXXXIII/2—5).

Pe acelaşi podiş, la circa 300—400 m nord de această aşezare, s-a descoperit o tabără feudală, de formă pătrată cu laturile de 53 m, întărită cu val şi şanţ, elemente astăzi aproape nivelate prin arăturile cu tractorul.

Locul pe care este situată această tabără întărită poartă denumirea La Batalion, iar reduta păstrează denumirea de Reduta Zamca. În cuprinsul şi în jurul acestei tabere s-au găsit fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni B, pl. CXXXIII/6) şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII — XVIII), precum şi un mic tezaur de 25 monede de aur, din această din urmă perioadă.

Cercetare N. Zaharia, 1955. Nu departe de Dealul Cotului, într-un punct situat la sud-est de Miorcani, în 1966-1967 I. Ioniţă a dezvelit 64 de morminte într-o necropolă de tip Sîntana de Mureş-Cerniahov.

156. **Moara Jorei (Ţînţăreni), com. Hăneşti** (jud. Botoşani)

Pe Grind. Pe suprafaţa grindului din şesul Başeului, situat în dreptul unei vechi iezături, s-a descoperit o silişte din care s-au cules numeroase fragmente ceramice aparţinînd neoliticului dezvoltat (probabil faza Cucuteni A), Hallstattului şi începutului epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov, pl. CXXXIII/7—11, 13—14; CCVIII/2—8, 13)

Un aspect întrucîtva deosebit îl prezintă unele fragmente de vase care aparţin probabil perioadei de la sfîrşitul sec. IV e.n., eventual şi mai tîrzii (pl. CXXXIII/12; CCVIII/1—14).

Pe acelaşi loc s-au mai descoperit o fusaiolă (pl. CCVIII/14), cîteva aşchii de cremene şi lipituri arse de perete.

Cercetare N. Zaharia şi Emilia Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 902, 35, 1.

157. **Movileni** (jud. Iaşi)

a) *Vatra Satului.* În marginea vestică a satului, dinspre halta C.F.R. Potîngeni, în taluzurile şanţului şoselei s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.), precum şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Toate aceste fragmente sînt mărunţite şi zac într-o depunere groasă de sol cenuşiu cu multă arsură, pietre şi oase.

Cercetare N. Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 900, 14.

b) *La Arie (Halta Potîngeni)*[155]. Pe suprafaţa podişului care se întinde la 0,5 km nord-vest de halta C.F.R. Potîngeni, teren proprietatea Cooperativei agricole de producţie „23 August", s-au descoperit resturi corodate de vase din neoliticul dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni), un fragment de topor-ciocan (pl. CXXXIII/16) aparţinînd probabil Hallstatt-ului, un fragment dintr-o mănuşă de amforă probabil din sec. III e.n. (pl. CCIX/1), precum şi cîteva fragmente ceramice de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.)

Această aşezare pare a fi în legătură cu aceea din marginea estică a Dealului Sbanţ.

Cercetare A. Niţu şi N. Zaharia, 1954.

[154] Tabăra denumită Zamca a fost semnalată de Al. Odobescu (*Dorohoi*, p. 131, 162—163) şi de Gr. Tocilescu (*DIR*, 899, *MDG*, V, p. 782) şi în *Dicţionarul Dorohoiului*. Se mai menţionează şi versiunea privind existenţa, în apropiere, a unui «cimitir străvechi» cu «pietre mari nescrise» (N. Densuşianu, *Dacia preistorică...*, 167, nr. 1); vezi şi C. S. Nicolăescu-Plopşor, *AO*, II (1923), 201. Aşezarea, menţionată într-o lucrare anterioară (*AM*, I, 1961, p. 19, 8, b), a fost socotită ca făcînd parte din teritoriul satului Ghireni.

[155] Punct publicat anterior în legătură cu localitatea Potîngeni (*SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 291, pl. XXV), atribuit apoi localităţii Movileni (*ibidem*, p. 291, pl. XXVI).

www.cimec.ro

158. **Nichiteni, com. Coţuşca** (jud. Botoşani)[156]

a) *Pîrîul Calului.* Pe proprietatea S.M.T. Coţuşca, la podul de peste Pîrîul Volovăţ şi la confluenţa acestuia cu Pîrîul Calului, loc denumit În Mîrzîc, situat la 300 m nord de sat, s-a descoperit o bogată aşezare din care s-au cules numeroase aşchii şi fragmente de unelte de silex din paleoliticul mijlociu şi superior, precum şi fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni B, pl. CXXXIX/3; CCIX/2, 7, 21), de la sfîrşitul epocii bronzului (cultura Noua, pl. CCIX/3—6, 8—11, 19), dintre care unele de tradiţie Costişa-Belopotok tîrzie (pl. CXXXIII/22; CCIX/10, 12—13). O patină de os, lucrată dintr-o falangă de cal (pl. CCIX/22), şi un rest dintr-o seceră de os, cu lustru intens obţinut prin utilizare (pl. CCIX/20), găsite în cuprinsul aşezării, pe cenuşare, par să aparţină aceleiaşi epoci. Alte resturi de vase aparţin Hallstatt-ului tîrziu (pl. CCIX/15), începutului epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov tîrziu, pl. CXXXIII/25), mai numeroase fiind resturile de vase din pastă semifină cu impurităţi şi pete negre la exterior caracteristice începutului sec. V e.n. (pl. CXXXIII/24; CCIX/14, 16—18) şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVI—XVII).

Cercetare N. Zaharia, 1955.

În marginea vestică a acestei aşezări, pe panta joasă dinspre Pîrîul Volovăţ, în toamna anului 1961, practicîndu-se o mare săpătură pentru construirea unei iezături, s-a distrus o necropolă de înhumaţie cu un mare număr de morminte. Acestea au conţinut schelete întinse, cu braţele pe lîngă corp, orientate N—S, precum şi numeroase obiecte de inventar, dintre care cele mai multe au fost vase de argilă şi din pastă nisipoasă, lucrate la roată. Parte din formele acestor vase se datează la sfîrşitul sec. IV e.n., ca şi în perioada dintre sec. V şi VI e.n. Printre obiectele metalice descoperite şi salvate de la distrugere figurează şi trei fibule, dintre care una din bronz de tipul cu placă semicirculară (pl. CXXXIII/23).

Cercetare N. Zaharia, 1955, *AM*, I, 1961, p. 23, 10.

b) *Hîrtopu Livezii.* La circa 3 km vest de sat, în Valea Puţurenilor, pe suprafeţele săpate pentru vii de către locuitorii Toader Flueraru şi vecinii săi, s-au descoperit cîteva fragmente ceramice corodate şi resturi de platforme de chirpic, aparţinînd neoliticului dezvoltat (fazele Cucuteni A şi B).

Cercetare N. Zaharia, 1955.

159. **Orăşeni Deal, com. Curteşti** (jud. Botoşani)

a) *În Sălişte.* La circa 0,5 km sud-est de sat, pe locul denumit În Sălişte s-au cules numeroase fragmente ceramice aparţinînd începutului epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov) şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XIV, cu elemente de factură orăşenească, sec. XIV—XV, XV—XVI, pl. CXXXIII/21 şi sec. XVII—XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1957.

b) *Marginea nordică a satului.* Pe panta nordică a Dealului Orăşenilor, către sat şi în apropierea drumului, s-au descoperit fragmente ceramice din perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului (faza Horodiştea-Folteşti, pl. CXXXIII/18), de la începutul epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov, pl. CXXXIII/17, 19) şi din perioada feudalismului dezvoltat (probabil sec. XIV, pl. CXXXIII/15, sec. XV—XVI, pl. CXXXIII/20, 26 şi sec. XVII—XVIII) şi tîrziu (sec. XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1957.

160. **Pădureni-Brăteni** (jud. Botoşani)

Vatra Satului. În sectorul cel mai înalt al podişului din vatra satului, în curtea locuitorului Grigore Repca, prin săparea unui beci pe o suprafaţă de 14 m², s-au descoperit numeroase fragmente ceramice şi lipituri din pereţii unei locuinţe din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni B). Cea mai mare parte dintre fragmente sînt corodate şi nu păstrează urmele picturii.

Resturi de vase din neoliticul dezvoltat au fost descoperite şi în alte puncte ale podişului, precum şi în vatra satului.

Cercetare N. Zaharia, 1955.

[156] Vezi nota 122.

www.cimec.ro

161. **Perieni**, com. **Probota** (jud. Iaşi)

a) *Terasa de la Biserică.* Pe terasa inferioară din stînga Pîrîului Stejarului, în curtea bisericii satului, ca şi în aceea a locuitorului Petrache Iacob s-au cules fragmente ceramice din feudalismul dezvoltat (sec. XVI şi XVII—XVIII).

Pe acelaşi loc, către marginea rîpei s-a descoperit şi o bucată de os, sculptată sub forma unui tipar (pl. CXXXIV/1).

Pe terasa joasă din dreapta pîrîului, în şanţurile şoselei din dreptul locului denumit La Curte, s-au descoperit cîteva fragmente de vase aparţinînd începutului epocii migraţiilor, probabil culturii Sîntana de Mureş-Cerniahov, şi un rest dintr-o amforă dintr-o perioadă anterioară secolului al IV-lea e.n.

Cercetare N. Zaharia şi Emilia Zaharia, 1956.

b) *Vatra satului la Vasile Terenteac.* În sectorul nordic al satului şi în imediata apropiere de izvoarele din marginea podişului, pe terenul din jurul casei locuitorului Vasile Terenteac s-a descoperit o aşezare din care s-a cules un bogat material arheologic aparţinînd neoliticului dezvoltat (cultura precucuteni, pl. CCX/1), Hallstatt-ului timpuriu, perioadei prefeudale (etapa protodridu, sec. VIII—IX, pl. CCX/2—6) şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XIV, XIV—XV, pl. CCX/7—10 şi sec. XVII—XVIII).

Cercetare N. Zaharia şi Emilia Zaharia, 1956.

c) *Rîpa Porcului.* În rîpa deschisă sub muchia estică a Dealului Porcului din marginea sud-estică a satului, s-au descoperit numeroase fragmente de lame microlitice (pl. CXXXIV/2).

În cuprinsul unor pete de arsură situate în lutul galben de la baza solului vegetal s-au descoperit cîteva fragmente corodate de vase din neoliticul dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni), din perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului (cultura Horodiştea-Folteşti) şi din perioada prefeudală (cultura Hlincea, pl. CCLVI/8).

Cercetare N. Zaharia, 1956.

d) *Hîrtopul de sub pădure.* În hîrtopul situat sub poala nordică a pîrîului de la sud-estul satului, în jurul singurului izvor care se găseşte în acea parte a podişului, s-au cules cîteva fragmente ceramice atipice şi mărunţite din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1956.

162. **Pîrlita**, com. **Bălueşeni** (jud. Botoşani)

Est de sat. Pe dealul de la estul satelor Pîrlita şi Blîndeşti, într-o ravină produsă de apele de şiroire, locuitorul Gh. Cozma a descoperit un topor de mînă de tip neolitic, lucrat din silex cenuşiu cu aşchieri plate pe ambele feţe. Piesa a fost achiziţionată de către muzeul din Botoşani. Locul descoperirii nu a fost încă cercetat.

Informaţie obţinută la muzeul din Botoşani.

163. **Pleşani**, com. **Călăraşi** (jud. Botoşani)[157]

a) *Gîrla la Ruşi.* La nord de Valea Cracaliei, în locul denumit Gîrla la Ruşi, pe ogoarele locuitorului Dumitru Boicu din satul Libertate şi Ghiţă Maican din Călăraşi, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd Hallstatt-ului tîrziu şi începutului epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov).

Cercetare I. Ioniţă, 1958.

b) *La Iaz.* La circa 1,5 km nord-est de sat, pe locul denumit La Iaz, proprietatea locuitorului Vasile Prodan din Andrieşeni, s-au cules resturi de vase din Hallstatt. De pe acelaşi loc provine şi un ac de bronz găsit în grădina parohiei din Stolniceni de către locuitorul Gh. Bouţu din Glăvăneştii Vechi.

În imediată apropiere, în punctul denumit Pogoroaia, s-au desoperit fragmente de vase din neoliticul dezvoltat (fazele Cucuteni A, A—B şi B, pl. CCX/11—12), din Hallstatt, de la sfîrşitul epocii bronzului (cultura Noua, pl. CCX/13), din La Tène-ul III sau eventual din perioada imediat următoare (sec. II—III e.n.) şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XIV—XV şi XVII—XVIII).

[157] Pe teritoriul acestei localităţi se cunoaşte şi o altă descoperire în punctul Puturosul (A. Florescu, *op. cit.*, în *AŞUIaşi*, III, t. I, 1955, 1—2, p. 56.

www.cimec.ro

Pe acelaşi loc s-a descoperit un topor plat fragmentar, din marnă cenuşie, şi un fragment dintr-un frecător de rîşniţă, lucrat din gresie scoicoasă.

Cercetare I. Ioniţă, 1958.

c) *Cracalia*[158]. La circa 3,5 km nord-est de sat, pe proprietatea locuitorilor Bulgheanu şi Valiţa Mandric din satul Pleşani s-au descoperit fragmente ceramice din Hallstatt, iar pe ogorul lui Doboş Ilie s-a găsit un topor plat.

La Movilă. La circa 4 km est de sat, pe movila situată pe proprietatea lui Toader Romaniuc din Glăvăneştii Noi s-au descoperit resturi de vase din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni B).

Hopai. Pe aceeaşi vale a Cracaliei, între Gîrla la Ruşi şi Hopai s-au descoperit cîteva fragmente ceramice de la începutul epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov) şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XIV—XV şi XVII—XVIII).

Cercetare I. Ioniţă, 1958.

164. **Plopenii Mari, com. Ungureni** (jud. Botoşani)

La Gostat. Pe terasa inferioară a Jijiei, în cuprinsul proprietăţii Gostat-ului, în apropierea crescătoriei de porci, s-au descoperit cîteva fragmente ceramice din Hallstatt.

Cercetare N. Zaharia, 1955.

165. **Plopenii Mici, com. Ungureni** (jud. Botoşani)

a) *Terasa Jijiei*. Pe pintenul terasei inferioare a Jijiei, la 0,5 km sud de biserica satului, teren tăiat în parte de terasamentul liniei ferate, s-a descoperit o silişte din care s-au cules resturi ceramice aparţinînd perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1955.

b) *La Grind*. Pe suprafaţa unui grind de formă triunghiulară, situat în şesul Jijiei, la 1 km sud de sat, într-o aşezare distrusă în cea mai mare parte de tranşee militare şi lutării, s-au cules numeroase fragmente ceramice din Hallstatt.

Cercetare N. Zaharia, 1955.

166. **Plugari** (jud. Iaşi)

În Cot. În şesul de la confluenţa Pîrîului Miletin cu Pîrîul Leahu, pe locul denumit În Cot, la circa 1,5 km vest de sat, în săpăturile unor tranşee de pe suprafaţa unui martor de eroziune, s-au adunat aşchii de silex patinat, probabil din paleoliticul mijlociu şi mai multe fragmente ceramice din feudalismul dezvoltat (sec. XVI—XVII).

La circa 0,5 km vest de acest punct, Pîrîul Leahu trece pe sub un pod de piatră aproape în întregime colmatat, situat pe traseul vechiului drum de poştă, azi inexistent, care odinioară lega Iaşii cu părţile nordice ale Moldovei.

Cercetare N. Zaharia, 1956.

167. **Pogorăşti, com. Răuseni** (jud. Botoşani)

a) *Ceargău*. Pe panta sudică a Dealului Ceargău, de o parte şi de alta a drumului Pogorăşti-Victoria şi la sud de locul denumit Via Popii, s-au descoperit fragmente ceramice care aparţin Hallstatt-ului, începutului epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov, pl. CXXXIV/3—4) şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI, pl. CXXXIV/5—6).

De pe acelaşi loc provin şi lipituri de pereţi care conţin o foarte mare cantitate de paie de cereale.

Cercetare I. Ioniţă, *AM*, I, 1961, p. 301.

[158] În acest punct s-au efectuat săpături (*SCIV*, I, 1950, 1, p. 30).

www.cimec.ro

b) *Cimitirul de animale.* La circa 0,5 km nord-vest de Pogorăştii Noi, pe terasa inferioară a Jijiei, cu prilejul săpării cimitirului de animale, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice aparţinînd neoliticului timpuriu (cultura Criş), precum şi doi nuclei din silex fumuriu slab patinat, cu urme de desprinderi neregulate.

Cercetare I. Ioniţă, 1958.

c) *La Şosea.* De o parte şi de alta a şoselei Răuseni-Călăraşi, spre poaia dealului şi în apropierea podişului, s-au descoperit fragmente mărunte de vase aparţinînd neoliticului timpuriu (cultura ceramicii liniare) şi resturi de vase din pastă albă nisipoasă din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Cercetare I. Ioniţă, 1958.

d) *La Hultur.* Pe stînga Pîrîului Hultur, care curge dinspre nord spre sud, pe locul denumit Pogorîştea, s-au cules cîteva fragmente ceramice dintr-o fază neprecizată a orînduirii comunei primitive, de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.) şi din feudalismul dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Cercetare I. Ioniţă, 1958.

e) *Movila lui Ţîţu.* Pe suprafaţa Movilei lui Ţîţu, accident reliefal situat pe Dealul Hultur, la circa 1,5 km nord-vest de sat, s-au descoperit aşchii şi lame de silex patinat aparţinînd paleoliticului superior, precum şi minuscule fragmente ceramice, dintre care unele din Hallstatt, iar altele provenind din vase sarmate din sec. III e.n.

Pe suprafaţa aceleiaşi movile s-au descoperit şi cîteva bucăţi de fier provenind dintr-un obiect nedeterminat, precum şi vertebre şi oase lungi omeneşti cu urme de arsură, scoase la suprafaţă din unele morminte distruse prin lucrările agricole.

Cercetare I. Ioniţă, 1958.

f) *La Movilă*[159]. În jurul movilei situate la vest de Pogorăştii Noi, s-a descoperit o silişte din care s-au cules cîteva aşchii printre care şi o lamă de silex cenuşiu cu vernis gălbui şi patină dublă, prezentînd urmele a nume oase reavivări şi cioplituri ulterioare, care pare să aparţină Levalloisianului, precum şi fragmente ceramice din Hallstatt (pl. CXXXIV/9), de la începutul epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov, pl. CXXXIV/7—8, 10—11), dintre care unele vădesc o tradiţie mai veche decît sec. IV e.n., precum şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Cercetare I. Ioniţă, 1958.

g) *Cotu Nou.* În sectorul satului denumit Cotu Nou sau Pogorăştii Noi, pe loturile locuitorilor Gh. Lungu şi Trofin, s-au descoperit cîteva fragmente ceramice aparţinînd începutului epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş Cerniahov) cu unele elemente ulterioare sfîrşitului sec. IV e.n., şi perioadei feudale tîrzii, căreia îi aparţin două monede ruseşti de aramă din 1790.

Cercetare I. Ioniţă, 1958, *AM*, I, 1961, p. 298, 4.

h) *La Lutărie.* În punctul denumit La Lutărie, printr-o descoperire întîmplătoare mai veche, s-a semnalat o necropolă sarmată din sec. III e.n., în care ulterior s-a făcut o săpătură[160].

Cercetare I. Ioniţă, 1958, *AM*, I, 1961, p. 299 şi urm.

168. **Popeni, com. Brăeşti** (jud. Botoşani)

a) *În Islaz.* Pe suprafaţa islazului din jurul stînei situate în marginea nord-vestică a satului, s-au descoperit fragmente lamelare de silex şi numeroase fragmente ceramice corodate şi fără urme de pictură, din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni B).

Cercetare N. Zaharia, 1957.

b) *Coasta Popenilor.* La nord-vest de sat, pe stînga Pîrîului Brăiasca şi la 300 m distanţă de linia ferată Leorda-Dorohoi, s-a descoperit o întinsă silişte, din care s-au cules fragmente ceramice de la începutul epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov, pl. CXXXIV/14) şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII).

Cercetare N Zaharia, 1957.

[159] Punct cunoscut şi publicat anterior (A. Florescu, *op. cit., AŞUIaşi*, III, t. I, 1955, 1—2, p. 59.

[160] În punctul denumit La Lutărie, printr-o descoperire întîmplătoare (*AM*, I, 1961, p. 299), s-a scos în evidenţă existenţa unei necropole sarmate din sec. III e. n., în care s-a făcut o săpătură în anii 1961—1962 de către I. Ioniţă (*AM*, II—III, 1964, p. 312 şi urm.).

www.cimec.ro

169. **Popricanii de Jos** (jud. Iaşi)

a) *Coasta Popricanilor*[161]. Pe conul de dejecţie al unei ravine care taie Coasta Popricanilor în direcţia satului, s-au descoperit cîteva fragmente ceramice de la sfîrşitul epocii bronzului (cultura Noua, pl. CXXXIV/13) şi din perioada feudalismului timpuriu (sec. XI—XII, pl. CXXXIV/12) şi tîrziu (sec. XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1958.

b) *Rîpa din Cot.* În ţărîna unor tranşee săpate pe terasa inferioară a Jijiei, în locul denumit Rîpa din Cot, s-au descoperit fragmente ceramice din perioada prefeudală (cultura Hlincea, pl. CXXXIV/15, 19), precum şi din perioada feudalismului timpuriu (sec. XII—XIII) şi dezvoltat (sec. XVI—XVII, pl. CXXXIV/16—18, 20—25).

Cercetare N. Zaharia, 1958.

c) *La Lutărie I.* La circa 200—300 m sud-vest de cotul pe care-l face şoseaua Iaşi-Bivolari la ieşirea în şesul Jijiei, într-o lutărie de pe terasa inferioară a acestui rîu, s-au descoperit resturi de bordeie distruse prin săpături. Dintr-unul din ele s-au adunat cîteva fragmente de vase hallstattiene (pl. CXXXIV/26—27) şi un gratoar pe lamă lată (pl. CXXXIV/28) din silex alb-vineţiu nepatinat.

Cercetare N. Zaharia, 1956.

Pe aceeaşi terasă inferioară a Jijiei, în lutăriile din stînga aceluiaşi drum s-au distrus gropi şi amplasamente de locuinţe neolitice. Din săpăturile lutăriei s-au cules numeroase fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni B, pl. CXXXV/1—6) şi din Hallstatt (pl. CXXXVI/1—3, 5).

Cercetare N. Zaharia, 1954, SCIV, VI, 1955, 3—4, p. 900, 15, a.

d) *Sub Muchia Dealului.* În dreptul curburii pe care o face Coasta Popricanilor spre sud-est către Cotu Morii, pe suprafaţa terasei inferioare a Jijiei, într-un sol cenuşos de culoare închisă, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd perioadei de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului (faza Horodiştea-Folteşti, pl. CXXXVI/6—7), Hallstatt-ului şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII, pl. CXXXVI/4).

Cercetare N. Zaharia, 1958.

e) *În Ţarină.* În ţărîna şanţului pentru protecţia pădurii, pe podul terasei de la poala Coastei Popricanilor şi la circa 200 m est de şosea, s-au descoperit fragmente ceramice corodate dintr-o fază neprecizată a Hallstatt-ului, iluvionate de pe Dealul Popricanilor, precum şi cîteva resturi de vase din secolul al XVII-lea.

Cercetare N. Zaharia, 1956.

f) *La Lutărie II.* În lutăria deschisă pe podişul din marginea nord-estică a satului, s-au descoperit cîteva fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni), din Hallstatt şi din perioada feudală tîrzie (sec. XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1957.

g) *La Curmătură.* În înşeuarea podişului situat la circa 1,5 km nord-est de sat, în apropierea unei fîntîni din cuprinsul plantaţiei de pomi, s-au recoltat cîteva fragmente ceramice mărunte din Hallstatt-ul tîrziu. Fragmente asemănătoare se găsesc şi în jurul fîntînii, ca şi pe marginile rîpoase ale podişului.

La circa 200 m sud-est de această plantaţie se află o tabără întărită cu val şi şanţ, de formă pătrată, cu laturile de circa 100 m.

Cercetare N. Zaharia, 1958.

170. **Prăjeni** (jud. Botoşani)

a) *Vatra Satului.* Atît în grădinile din marginea vestică a satului, cît şi la 150 m distanţă de sat, pe proprietatea parohiei, s-a identificat o aşezare din care s-au cules fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni B, pl. CXXXV/7) şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVI—XVII).

Cercetare N. Zaharia, 1957.

b) *Nilipeşti.* La circa 3 km ~~nord-vest~~ sud-est de sat, în punctul în care şoseaua Prăjeni-Plugari traversează Pîrîul Nilipeşti, s-au descoperit fragmente de vase din Hallstatt, de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n., pl. CXXXVI/8) şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XIV—XV şi XVI—XVII).

[161] Acest punct s-a publicat anterior sub denumirea de Coasta Popricanilor (*SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 900, 15, b).

www.cimec.ro

Cercetare I. Ioniță, 1958.

c) *Valea Alimîndrei*. La 3 km sud-est de sat, în locul denumit Valea Alimîndrei, către Valea Miletinului, în lungul pantei s-au cules cîteva fragmente ceramice din Hallstatt și din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI și XVII—XVIII).

Cercetare I. Ioniță, 1958.

171. **Pristești, com. Brăești** (jud. Botoșani)

La Temelii[162]. În marginea vestică a satului, pe panta nord-estică a dealului de lîngă cimitirul actual, pe locul denumit Temeliile, se află o suprafață de teren care prezintă o boltire rezultată din dărîmături de pereți, cărămizi și tencuieli, acoperite de o pătură de sol vegetal. Dintre aceste sfărîmături s-au cules cîteva fragmente ceramice din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XIV, XIV—XV și XVII, pl. CXXXVI/9).

Este de remarcat că locul în care se află dărîmăturile se mai numește și La Sași, precum și La Biserica Săsească.

Cercetare N. Zaharia, 1957.

172. **Răchiți** (jud. Botoșani)

a) *Dealu Lipovanului*. La circa 1 km nord-est de Stațiunea experimentală zootehnică (SEZ) Popăuți, pe panta sudică a interfluviului determinat de Pîrîul Teișoara cu un alt pîrîu care vine dinspre nord, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice de la începutul epocii migrațiilor (cultura Sîntana de Mureș-Cerniahov, pl. CXXXVI/10—11, și unele elemente care par să dateze la sfîrșitul sec. IV e.n., pl. CXXXVI/12).

Cercetare N. Zaharia, 1956.

b) *Dealul Armeneasca*. La circa 1 km sud-est de Stațiunea experimentală zootehnică, pe fruntea rotunjită și pe pantele oable ale Dealului Armeneasca, la nord de Iazul Gospodăriei, s-au descoperit fragmente ceramice aparținînd La Tène-ului III. Cele mai multe dintre acestea provin din vase lucrate cu mîna din pastă grosieră (pl. CXXXVI/13-15) și numai puține din vase lucrate la roată (pl. CXXXVI/16).

Cercetare N. Zaharia, 1956.

c) *Rîpa de la Fermă*. Într-o săpătură de lutărie la 0,5 km vest de Stațiunea experimentală zootehnică Popăuți, aproape de șoseaua care duce spre Botoșani, într-o secțiune deschisă către baza solului vegetal, s-au descoperit fragmente ceramice provenind din vase de factură hallstattiană tîrzie și un topor de mînă, din silex cenușiu.

Cercetare N. Zaharia, 1956.

173. **Răuseni** (jud. Botoșani)

a) *La Haltă*. Pe terasa inferioară a Jijiei, în dreptul haltei C.F.R. Răuseni, s-au descoperit cîteva fragmente ceramice, dintre care unele de aspect hallstattian tîrziu.

Cercetare I. Ioniță, 1958.

b) *La Odaie*. La circa 1 km nord-vest de sat, pe terasa în eventai din dreapta Jijiei, s-a descoperit o întinsă silițe, din care s-au cules cîteva aschii lamelare de silex, probabil de la sfîrșitul paleoliticului, și numeroase fragmente ceramice care aparțin sfîrșitului epocii bronzului (cultura Noua, pl. CXXXVI/23), Hallstatt-ului mijlociu (pl. CXXXVI/17), începutului epocii migrațiilor (sec. IV e.n., pl. CXXXVI/29) și perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XIV,

[162] Acest loc este menționat în *MDG*, I, p. 609 (împreună cu o tabără (palancă) situată în pădurea din apropiere) și de către Gr. Tocilescu, ms. 5244/41, ambele fiind considerate ca aparținînd localității Brăești. *Dicționarul Dorohoiului* menționează Movila Cetățuia de la Prăștești, denumită Ridicătura Mare, iar G. G. Lecca (*Dicționar istoric, arheologic și geografic al României*, București, 1937, p. 419) citează o movilă cu urme de întăriri și zidării. După informațiile localnicilor, acest Ocop este o întăritură cu valuri de pămînt, iar jos în poiană este locul Tabăra, pe care o leagă de localitatea Bosînceni.

www.cimec.ro

pl. CXXXVI/19, sec. XV—XVI, pl. CXXXVI/18, 20—22, 24, sec. XVI—XVII, pl. CXXXVI/25—28). În cuprinsul acestei așezări se remarcă un punct situat spre limita nordică a siliștei, unde, într-un pătrat împrejmuit cu lilieci se găsesc urme de zidărie, cărămizi și cahle din sec. XVI—XVII (pl. CXXXVII/2—8), foarte puține fragmente ceramice, însă mai multe resturi de sticlă colorată, provenind probabil din candele. La circa 500 m distanță, în partea sudică a siliștei, se găsește un al doilea punct în care sînt urme de zidărie, cahle smălțuite și foarte multe resturi ceramice, dintre care unele de import. Prin cercetările viitoare se va lămuri caracterul diferit al acestor complexe.

Cercetare N. Zaharia, 1956 și I. Ioniță în 1957, *AM*, I, 1961, p. 302, 3.

c) *Movila lui Rădulescu*. La 2 km sud-vest de satul Doina, pe poala movilei din stînga drumului, s-au descoperit fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni) și dintr-o fază a epocii fierului.

Cercetare I. Ioniță, 1958.

d) *La cele Două Movile*. În preajma aceleiași localități, în punctul denumit La cele Două Movile, după accidentele topografice locale, s-a descoperit un fragment ceramic din neoliticul dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni), alte două din Hallstatt, precum și un minuscul rest dintr-un vas de la începutul epocii migrațiilor (sec. IV e.n.). De pe același loc mai provin și cîteva resturi de oase omenești.

Cercetare I. Ioniță, 1957, *AM*, I, 1961, p. 303.

e) *Ruptura*. În lutăria situată la 1 km nord-vest de sat, pe locul denumit La Ruptură, s-au descoperit fragmente ceramice corodate fără urme de pictură din neoliticul dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni).

Într-una din săpăturile lutăriei, în cuprinsul unei pături loessoide roșcate, la adîncimea de 4,5 m, s-au descoperit resturi de faună și un mic fragment de silex, indiciu al existenței unei depuneri din paleoliticul superior.

Cercetare N. Zaharia, 1956.

f) *Marginea nordică a satului*[163]. Pe terasa rîpoasă de la nordul satului s-au cules numeroase fragmente ceramice aparținînd neoliticului dezvoltat (fazele Cucuteni A și B, pl. CXXXVII/9, 12) în asociere cu resturi care aparțin speciei ceramice denumite Cucuteni C, sfîrșitului epocii bronzului (cultura Noua, pl. CXXXVII/14—15; CXXXVIII/1, 3), Hallstatt-ului (pl. CXXXVIII/2), începutului epocii migrațiilor (cultura Sîntana de Mureș-Cerniahov, pl. CXXXVIII/5—6) cu resturi de amfore ce aparțin perioadei imediat anterioare secolului al IV-lea e.n. (pl. CXXXVIII/4) și de alte vase din perioada de la sfîrșitul secolului al IV-lea e.n. (pl. CXXXVII/11), precum și din perioada feudală tîrzie (sec. XVIII).

Pe același loc s-au găsit și cîteva așchii și lame de silex nepatinat, vinețiu sau negricios, uneori trecute prin foc, printre care și un rest dintr-un cosor (pl. CXXXVII/13) și o greutate de lut ars (pl. CXXXVIII/7).

Cercetare N. Zaharia, 1956.

174. **Rediu**, com. **Răuseni** (jud. Botoșani)

a) *La Movilă*. La circa 1 km sud de stația C.F.R., în dreptul semnalului de intrare în stație, s-au descoperit cîteva fragmente ceramice aparținînd sfîrșitului epocii bronzului sau eventual Hallstatt-ului, precum și perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI).

Cercetare I. Ioniță, 1958.

b) *După Gară*. La circa 300 m de moara satului, pe suprafața unui scruntar situat în șesul din dreapta Jijiei și la 300 m est de stația C.F.R. Rediu, s-a descoperit o siliște din care s-au cules fragmente ceramice din feudalismul dezvoltat (fază incertă) și din secolele XVII—XVIII.

Cercetare I. Ioniță, 1958.

c) *În Ponoare*. În dreptul liniei ferate Rediu-Șoldana, la 500 m sud de stația C.F.R. Rediu, s-a descoperit o siliște, din care s-au cules fragmente ceramice din Hallstatt (pl. CXXXVIII/8—9), din La Tène-ul III cu analogii la D. Bîrca I-Ciurbești (pl. CXXXVIII/10) și din sec. III e.n. de tip Poenești.

Cercetare I. Ioniță, 1958.

[163] Punct cercetat și publicat anterior (A. Florescu, *AȘUIași*, III, t. I, 1955, 1—2, p. 59).

www.cimec.ro

175. **Rediu Mitropoliei, com. Popricani** (jud. Iaşi)

a) *În Islaz.* În punctul denumit Islaz, situat pe terasa tăiată în lung de o rîpă profundă care traversează vatra satului, s-a descoperit o întinsă silişte, din care s-au cules fragmente ceramice din Hallstatt-ul tîrziu, din perioada feudalismului timpuriu (sec. XI—XII) şi din perioadele feudalismului dezvoltat (sec. XIV—XV, pl. CXXXVIII/12—13 şi sec. XVII—XVIII), precum şi din aceea a feudalismului tîrziu (sec. XVIII, pl. CXXXVIII/11).

Întregul cîmp cercetat este presărat cu cenuşare, oase şi resturi de pereţi calcinaţi.

Cercetare N. Zaharia, 1957.

b) *Marginea nord-estică a satului.* În grădinile de pe terasa de luncă a Jijiei, precum şi în gropile de lut din marginea satului, s-au cules fragmente ceramice aparţinînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni B, pl. CXXXIX/1), din Hallstatt-ul tîrziu şi din perioada prefeudală (cultura Hlincea, pl. CXXXVIII/14).

Cercetare N. Zaharia, 1957.

176. **Roşcani** (jud. Iaşi)

Dealul Roşcanilor. Pe panta sudică a Dealului Roşcanilor, către Găureni, pe suprafeţele şiroite şi erodate în adîncime pînă la pătura de depuneri loessoide, s-au cules fragmente de silex patinat, care aparţin unei faze neprecizate a paleoliticului superior.

Cercetare N. Zaharia, 1960.

177. **Sărata Greacă, com. Drăguşeni** (jud. Botoşani)

Dealul Calancea. În cimitirul actual din vatra satului, situat pe Dealul Calancea, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni A—B, pl. CXXXIX/2, 4), păstrate în condiţii excepţionale, şi de la începutul epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov, pl. CXXXVIII/15—16; CXL/1—3).

Pe acelaşi loc s-au descoperit şi resturi din podine de lut, pietre de rîşniţe de dimensiuni mari, precum şi fragmente lamelare de silex alb-vineţiu nepatinat.

Cercetare N. Zaharia, 1953.

178. **Saucenița, com. Văculeşti** (jud. Botoşani)

La Vie. În apropierea satului, pe locul denumit La Vie, s-au descoperit în mod întîmplător cîteva resturi de vase corodate şi un topor-ciocan din neolitic (?), lucrat din marnă silicioasă de culoare gălbuie. Toporul are corpul plat, de formă aproape triunghiulară şi este prevăzut cu gaură de înmănuşare.

Informaţie obţinută la muzeul din Botoşani.

179. **Săveni** (jud. Botoşani) [164]

a) *Vatra Tîrgului.* În vatra tîrgului, cu ocazia amenajării stadionului s-au descoperit resturi de vase grosiere şi un topor-ciocan aparţinînd Hallstatt-ului. Piesa este lucrată din rocă neagră cu lustru şi prevăzută cu gaură de înmănunchere, iar drept decor are cîte patru proeminenţe mici pe ambele feţe laterale.

[164] Se cunoaşte descoperirea făcută de colectivul şantierului Corlăteni la Sîrbi (*SCIV*, I, 1950, 1, p. 27, 32), precum şi o alta mai veche a cazanului scito-sarmatic din Movila Făgădău, piesă care se găseşte în Muzeul de istorie a Moldovei (A. Niţu, *op. cit.*, în *Materiale*, I, p. 9).

www.cimec.ro

Informație obținută la muzeul din Botoșani. Locul necercetat.

După unele informații locale, în cuprinsul tîrgului, printr-o săpătură din inițiativă particulară, s-au distrus cîteva morminte, de deasupra cărora s-au ridicat 3 lespezi funerare cu inscripții slavone din secolul al XV-lea.

Informație din presa locală, neverificată.

b) *Cotul Podrigei.* La circa 700—800 m nord de tîrg, pe botul dealului din apropierea movilei din Cotul Podrigei, s-au descoperit fragmente ceramice din Hallstatt (pl. CXL/8) și probabil și din perioada corespunzătoare provinciei Dacia (sec. II—III e.n., pl. CXL/4, 9), dintre acestea din urmă, unele, din pastă gălbuie, prezintă urme de augobă roșie pe ambele fețe.

Cercetare N. Zaharia, 1954.

180. Slobozia, com. Hănești (jud. Botoșani)[165]

a) *Rîpa Turcului.* Pe dealul Mălăiște, de o parte și de alta a Rîpei Turcului, s-au descoperit așchii, lame și unelte de silex, întregi și fragmentare, printre care și un vîrf triunghiular bifacial de tehnică solutreană grosieră și un *burin d'angle* pe lamă frîntă.

Pe aceeași suprafață s-au descoperit și numeroase fragmente de vase din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni B, pl. CXL/13).

Cercetare N. Zaharia și Emilia Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 902, 36, c; *AM*, I, 1961, p. 23, 12, a.

b) *Dealul Mălăiște.* La circa 1,5 km sud de sat, pe terasa stîngă a Bașeului, la poala Dealului Mălăiște, s-a descoperit o siliște din care s-au cules fragmente ceramice aparținînd neoliticului dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni), Hallstatt-ului tîrziu, începutului epocii migrațiilor (cultura Sîntana de Mureș-Cerniahov, pl. CXL/5—7, 10—11) cu unele elemente databile în sec. V e.n., perioadei feudalismului timpuriu (cultura Dridu, pl. CXL/12), și perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XIV—XV, XV—XVI, XVI—XVII și XVII—XVIII).

Pe același loc s-au descoperit numeroase fragmente și așchii de silex nepatinat, precum și o cute prismatică de gresie aparținînd neoliticului.

Cercetare N. Zaharia și Emilia Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 902, 36, a—b.

c) *Dealul Hodoroaia (La Țilică)*[166]. Pe panta sudică a Dealului Hodoroaia, în via locuitorului Grigore Țilică, s-au cules unelte fragmentare și așchii de silex divers colorat, uneori puternic patinat, cu urme de prelucrare după o tehnică mai veche, aparținînd paleoliticului mijlociu. Pe același loc s-au descoperit și fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni B), de la începutul epocii migrațiilor (sec. IV e.n., pl. CXL/14), din perioada feudalismului timpuriu (sec. XI—XII, pl. CXL/15—16), precum și din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XIV—XV, pl. CXL/17—20) și tîrziu (sec. XVIII, pl. CXL/21).

Cercetare N. Zaharia și Emilia Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 902, 36, d; *ibidem*, p. 902, 35, a.

d) *Dealul Viei.* Pe muchia nord-vestică a dealului Horodoaia, către șesul Bașeului, în punctul denumit Dealul Viei, s-au descoperit fragmente ceramice aparținînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni B) și Hallstatt-ului timpuriu (pl. CXL/22—24).

Pe aceeași suprafață, în cuprinsul unor cenușare plate, s-au descoperit numeroase lipituri de pereți, percutoare de silex, bucăți de roci arse și oase de animale.

Cercetare N. Zaharia și Emilia Zaharia, 1954.

e) *Dealul Hodoroaia (La Popan)*[167]. La circa 200 m nord de via locuitorului Gh. Popan, pe o suprafață mai reliefată a podișului, s-a descoperit o așezare de la sfîrșitul epocii bronzului (cultura Noua, pl. CCX/17—18; CCXI/1—5, 7).

Pe suprafața cenușarelor s-au cules și oase humerale de vite mari, cu marginile crestate, prezentînd însă particularitatea că în cea mai mare parte nu au decît 4—5 dinți. De asemenea, s-au găsit coaste de animale cu marginile ascuțite, precum și rondele pregătite prin tăierea transversală a oaselor tubulare.

În Via lui Gh. Popan. În cuprinsul viei lui Gh. Popan s-au descoperit resturi de vase din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni A, pl. CCXI/6), din perioada de trecere de la neolitic la epoca bronzului (faza Horodiștea-Folteşti), de la începutul epocii migrațiilor (sec. IV e.n.) și din perioada feudalismului tîrziu (sec. XVIII).

[165] De această localitate țin și așezările de pe stînga Bașeului, publicate anterior ca făcînd parte din teritoriul localității Moara Jorei (*SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 902, 35).

[166] Așezare inclusă ca făcînd parte din teritoriul localității Moara Jorei (*SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 902, 35, a).

[167] Ibidem.

www.cimec.ro

Panta vestică a Dealului Hodoroaia. Pe panta vestică a Dealului Hodoroaia, la sud de via lui Gh. Popan s-au descoperit resturi de vase din fazele Cucuteni A—B și B.

Cercetare N. Zaharia și Emilia Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 902, 35 b—c.

f) *Troianul*[168]. Pe panta sudică a Dealului Hodoroaia, la circa 6 km sud de Hănești, se află un val de pămînt, care își are începutul în șesul Bașeului și continuă spre nord-est pînă în movila Geamăna și Pădurea Zahorenilor, de unde se continuă spre est pînă în valea Prutului la Manoleasa și mai departe peste Prut. Acest val, astăzi aproape șters, mai păstrează în unele locuri înălțimi de 0,5 m și pe el s-a stabilit un drum de țară. Lățimea valului se mai menține între 10 și 12 m; aceeași lățime o are și șanțul aproape complet nivelat care însoțește valul dinspre latura sudică.

La circa 100—200 m sud de acest val se găsesc movile de talie mică și mijlocie, înșiruite în lungul lui la distanțe inegale.

Pe terasa de la capătul vestic al valului s-au descoperit fragmente ceramice corodate aparținînd neoliticului dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni).

La circa 2 km est de val, în preajma unei movile, s-au găsit fragmente lamelare de silex patinat din paleoliticul superior, precum și un vîrf triunghiular de săgeată cu baza arcuită, aparținînd probabil neoliticului timpuriu.

Cercetare N. Zaharia și Emilia Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 902, 35 d—e.

g) *Marginea sudică a satului.* Pe panta ușoară a Dealului Mălăiște, în marginea sudică a satului, s-au descoperit mai multe fragmente și așchii de silex, dintre care unele cu patină puternică, aparținînd unei perioade neprecizate a paleoliticului superior. În același loc s-au găsit și fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni A), de la începutul epocii migrațiilor (sfîrșitul sec. IV e. n.) și din perioada feudalismului tîrziu (sec. XVIII).

Cercetare N. Zaharia și Emilia Zaharia, 1954.

h) *Hîrtopul Țînțărenilor.* Deasupra hîrtopului situat în marginea podișului dintre Dealul Mălăiște și Dealul Hodoroaia, în dreptul satului Moara Jorei, s-au descoperit așchii de silex de tip musterian și fragmente ceramice corodate, cu vagi urme de pictură, caracteristice fazei Cucuteni B, precum și din perioada feudalismului tîrziu (sec. XVIII).

Cercetare N. Zaharia și Emilia Zaharia, 1954.

181. Stînceşti, com. Ipoteşti (jud. Botoşani)[169]

a) *Bobeica (Dealul cel Mare)*[170]. Pe suprafața podișului situat în marginea sud-vestică a satului, pe locul denumit „Deasupra Șanțului", la 200 m depărtare de carierele de piatră și nisip, s-a descoperit o cetate de pămînt, întinsă pe o suprafață de circa 22 hectare, protejată dinspre sud printr-un val întărit cu șanț, spre nord muchia rîpoasă a podișului alcătuind o întărire naturală.

În situația actuală valul se menține la o înălțime medie de 4m față de podiș, pe o lățime care pe alocuri atinge circa 20 m, ca și șanțul care, în tot lungul lui are o lățime de circa 20 m și o adîncime de 3,5—4 m.

În interiorul acestei cetăți se mai observă încă două movile aproape aplatisate; pe una dintre acestea, în timpul unei săpături ocazionale, s-a descoperit un vas mic de fier, în formă de cupă cu gura largă și cu fundul prevăzut cu o șănțuire inelară (pl. CCXI/17), vas a cărui datare este dificilă.

Pe ogoarele din cuprinsul acestei cetăți s-au cules numeroase fragmente ceramice aparținînd neoliticului dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni), Hallstatt-ului (pl. CCXI/8—16), precum și perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI și XVII—XVIII).

[168] Valul situat pe teritoriul acestei localități, continuîndu-se pînă dincolo de Prut, este descris ca aparținînd Hănești lor (Al. Odobescu, *Dorohoi*, p. 133—134, c); Schuchardt, *AEM*, IX (1885), 221; *MDG*, III, 968; Gr. Tocilescu, ms. 5139/30; P. Polonic, ms. 22/940, D, 16 și 2; III, 2, 2 și III, 3,2 și 4; C. Zagoriț, *Valurile din Panonia, Dacia și Peninsula Balcanică*. De asemenea, unele cercetări mai vechi privesc tumulii din preajma acestei localități (Al. Odobescu, *op. cit.*, *Dorohoi*, 134; *MDG*, III, 698.

[169] De această localitate se leagă și așezările de la Iazul Velnițci și La Huci, neincluse în lucrarea de față și publicate anterior ca făcînd parte din teritoriul satului Manoleşti (*SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 907, 74, a—b).

[170] În cetatea de pe Dealul Bobeica (D. cel Mare) s-au efectuat săpături, vezi A. Florescu și Simeon Rață. *Complexul de cetăți traco-getice (sec. V—III î.e.n.) de la Stînceşti-Botoşani*, Suceava, 1969, p. 9 și urm.

www.cimec.ro

Un interes deosebit îl prezintă descoperirea, în marginea nordică a podișului, a unei amfore arhaice provenind din insula Chios și datată, prin analogie, la sfîrșitul sec. VI î.e.n. sau începutul sec. V î.e.n. (pl. CXL/29).

În cuprinsul acestei cetăți s-au găsit adesea monede romane, dintre care ne-a parvenit una de argint, de la Antoninus Pius (pl. CCLIV/11), cu greutatea de 2,24 g și diametrul de 18 mm. Alte monede romane de bronz și de argint au fost descoperite în lungul pîrîului care traversează satul (pl. CCLIV/8).

Din relatările locuitorilor rezultă că pe acest loc întărit s-au găsit și seceri de bronz, precum și alte obiecte metalice, dispărute în timpul ultimului război mondial.

În pădurea din marginea sud-vestică a acestei cetăți s-a precizat existența unei a doua întăriturî, în legătură directă cu cea amintită mai sus, ambele sprijinindu-se pe același val, pe o apreciabilă distanță.

După ceramica descoperită în cantități mai mari se pare că aceste cetăți datează de la sfîrșitul hallstatt-ului (sec. IV—III î.e.n.).

Cercetare N. Zaharia și Emilia Zaharia, 1952—1953; N. Zaharia și A. Nițu, 1954; *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 333 și urm.; *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 907, 77, f.

b) *La Ciocan.* La circa 600—700 m nord de capela situată în marginea estică a satului, pe o suprafață mai boltită a terenului, denumită La Ciocan, s-a descoperit o întinsă silițte, din care s-au cules următoarele fragmente ceramice aparținînd Hallstatt-ului mijlociu cu elemente decorate cu impresiuni de torques (pl. CCXII/10), începutului epocii migrațiilor (sec. IV e.n.), probabil perioadei feudalismului timpuriu (sec. XII—XIII, pl. CCXII/1) și perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XIV și XIV—XV, pl. CCXII/2—9).

Pe același loc s-au descoperit și cîteva fragmente de cahle.

Semnalat I. Marin. Cercetare N. Zaharia, 1954.

c) *Marginea nord-estică a satului.* În marginea nord-estică a satului, pe ogoarele în pantă cu orientare spre sud, s-au descoperit fragmente ceramice provenind din oale aparținînd feudalismului dezvoltat (sec. XIV—XV și XVII—XVIII).

La circa 300 m nord de capela situată în marginea nord-estică a satului, pe suprafața unui promontoriu al podișului, s-au descoperit fragmente ceramice aparținînd Hallstatt-ului tîrziu (pl. CCXII/11), începutului epocii migrațiilor (cultura Sîntana de Mureș-Cerniahov) și perioadei feudalismului tîrziu (sec. XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1953.

d) *Vatra satului.* Aproape de iazul din vatra satului, cu ocazia unor săpături efectuate în curtea Căminului cultural, s-au descoperit fragmente ceramice aparținînd Hallstatt-ului tîrziu (pl. CXL/26—28), precum și perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XIV—XV, pl. CXL/25 și sec. XVII—XVIII).

Semnalare I. Marin. Cercetare N. Zaharia, 1953.

În grădina locuitorului N. Sandovici, din vatra satului, s-au găsit fragmente ceramice din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI și XVI) și tîrziu (sec. XVIII).

În curtea locuitorului Ștefan Chiriac, s-au găsit fragmente ceramice provenind din tigăi cu trei picioare, caracteristice feudalismului tîrziu (sec. XVIII).

Din aceeași perioadă sînt și fragmentele de vase descoperite pe Coasta Rediului, în via locuitorilor D. Lazăr, Luca Călin și Ștefan Călui.

Tot din vatra satului provin și trei monede de bronz, dintre care două romane de la Antoninus Pius, descoperite cu mult înainte de 1960 (pl. CCLV/1) și una bizantină de la Justinian, găsită în 1961 (pl. CCLV/3).

Semnalare I. Marin. Cercetare N. Zaharia, 1954.

e) *La Salcîmi.* În marginea estică a satului, pe locul denumit La Salcîmi, proprietatea locuitorului Romulus Ailuțoaei, cu ocazia plantării unor butuci de vie pe o mică suprafață ușor boltită a grădinei, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice aparținînd Hallstatt-ului sau eventual La Tène-ului II, începutului epocii migrațiilor (probabil sec. IV e.n., pl. CXLI/1—2; CCLIV/4, 6), printre care și unele de la începutul sec. V e.n. (pl. CCLIV/7, 9). Din același context fac parte și cîteva fragmente de vase din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII) și tîrziu (sec. XVIII).

Pe același loc s-a găsit și o monedă romană de argint de la Antoninus Pius (pl. CCLIV/10).

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 907, 77, c.

f) *După Grădini.* În sectorul din marginea vestică a satului, denumit După Grădini, ca și pe întregul parcurs dintre proprietățile locuitorilor Mănăstireanu și Tărchilă pînă aproape de Pîrîul Ioanei, s-au descoperit fragmente

www.cimec.ro

atipice de vase aparţinînd probabil Hallstatt-ului, probabil începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.), perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XIV—XV şi XVII—XVIII) şi tîrziu (sec. XVIII).

O mărgică de argilă, arsă la brun, datează probabil din Hallstatt.

Semnalare I. Marin. Cercetare Emilia Zaharia, 1958.

g) *La Patraşcu.* La nord-est de sat, pe panta vestică a dealului denumit La Patraşcu, s-a descoperit o silişte, din care s-au cules fragmente ceramice de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.) şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII, pl. CXLI/3).

Semnalare I. Marin. Cercetare N. Zaharia, 1955, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 907, 77, d.

h) *Coasta Rediului* (*Dealu la Ulmi*). Sub muchia nordică a dealului situat la sud-est de sat, către Manoleşti, loc denumit Coasta Rediului sau Dealu la Ulmi, s-au adunat fragmente ceramice din perioada feudală tîrzie (sec. XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1955, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 907, 77, a—b.

i) *Dealul Mălăeşti.* Pe panta sudică a Dealului Mălăeşti, la circa 1 km nord-vest de sat, în dreptul vechii ieză-turi, s-a descoperit o silişte, din care s-au cules fragmente de vase din sec. XVII—XVIII.

Cercetare N. Zaharia, 1955.

j) *Valea Ulmului.* Pe versantul nordic al gîrlei Valea Ulmului, în punctul denumit La Răchita cu Putină, situat în marginea drumului care coboară spre Podul Casian (circa 2 km sud-est de sat), s-a descoperit o aşezare din care s-au cules fragmente ceramice aparţinînd Hallstatt-ului tîrziu. Pe pantele erodate ale dealului se văd secţiunile unor gropi de bordeie pline cu lipituri mărunte şi cenuşă.

Cercetare N. Zaharia, 1960.

k) *Pîrîul Ioanei.* La 1 km vest de sat, în cuprinsul unei silişti situate pe dreapta Pîrîului Ioanei, s-au cules fragmente ceramice aparţinînd neoliticului (fază neprecizată a culturii Cucuteni), Hallstatt-ului tîrziu şi perioadei feu-dalismului dezvoltat (sec. XV—XVI, pl. CXLI/4,6 şi sec. XVII—XVIII, pl. CXLI/5).

Semnalare I. Marin. Cercetare N. Zaharia, 1956, 1958.

182. **Stolniceni, com. Răuseni** (jud. Botoşani)

Pe Scruntar. La circa 0,5 km vest de sat, pe un scruntar situat în albia majoră de pe dreapta Jijiei, s-au des-coperit cîteva fragmente ceramice din pastă fină sau semifină cenuşie, aparţinînd culturii Sîntana de Mureş-Cerniahov (pl. CCXII/12—14).

În acelaşi loc s-au găsit şi fragmente de oase craniene umane.

Cercetare I. Ioniţă, 1958.

183. **Şendriceni** (jud. Botoşani)

La Şanţuri. Pe spinarea plată a dealului dintre Şendriceni şi Ghilia, s-a descoperit o tabără medievală întărită pe trei laturi cu val şi şanţ, cea de a patra latură, din direcţia satului Ghilia, rămînînd deschisă. Tabăra aceasta, de formă dreptunghiulară, măsoară circa 60 × 50 m pe culmea valului.

Cercetare A. Niţu şi N. Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 907, 76.

184. **Şipote** (jud. Iaşi) [171]

a) *Dîmbul de la Şesul Poştei.* Sub muchia terasei care delimitează spre sud Şesul Miletinului, loc denumit Dîmbu de la Şesul Poştei, s-au cules fragmente ceramice aparţinînd sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua) şi perioade feudalismului tîrziu (sec. XVIII).

De pe acelaşi loc provine şi un fragment de amforă alb-rozie, de datare incertă.

[171] Pe teritoriul acestei comune s-au făcut unele descoperiri de monede şi ceramică veche (Gh. Valentin Bude, *Cîteva monete antice găsite în România*, în *CNA*, VI, 1925, p. 55 şi urm.; Barbu Slătineanu, *Trei plăci de ceramică românească din sec. XVI*, în *RIR*, V—VI, 1935—1936 p. 186, nota 3; idem, *Ceramica de la Cotnari*, în *Revista Fundaţiilor*, octombrie, 1938).

www.cimec.ro

Cercetare N. Zaharia, 1956.

b) *La Movilă.* La vest de movila situată în apropierea şoselei Bivolari-Şipote s-au descoperit fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni B) şi din perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului (faza Horodiştea-Folteşti, pl. CCXII/23).

Cercetare I. Ioniţă, 1958.

185. Şoldana, com. Spineni (jud. Iaşi)[172]

a) *Gostat, la Mănăstire.* Pe terenul Gostat, în apropiere de mănăstire, s-au descoperit două fragmente ceramice dintre care unul din pastă densă cenuşie-negricioasă, de aspect hallstattian tîrziu şi un altul din pastă nisipoasă cenuşie, provenind dintr-un castron din sec. IV e.n. (pl. CXLI/22).

Se pare că este cazul unor răspîndiri de resturi arheologice.

Verificare I. Ioniţă, 1958.

b) *La Budăi.* Sub coasta dealului, pe locul denumit Budăi, s-au cules fragmente ceramice de la începutul epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov, pl. CCXII/16—18; CCXIII/4), precum şi unele de la sfîrşitul sec. IV e.n. şi eventual de la începutul sec. V e.n. (pl. CCXII/19—22; CCXIII/1—2,6).

Numeroase fragmente provin din amfore (pl. CCXIII/3—5).

Cercetare I. Ioniţă, 1958.

c) *Movila de lîngă cimitir.* La est de movila situată în preajma cimitirului s-au descoperit fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni B) şi dintr-o fază neprecizată a orînduirii comunei primitive (Hallstatt?).

Cercetare I. Ioniţă, 1958.

186. Todireni (jud. Botoşani)

a) *Lutăria de la Şcoală*[173]. Pe suprafaţa interfluviului cuprins între şesul Jijiei şi Pîrîul Sitna, în lutăria deschisă pe terenul Şcolii generale, ca şi pe ogoarele învecinate, s-au descoperit un gratoar pe vîrf de lamă, un micronucleu şi numeroase aşchii şi fragmente de silex aparţinînd paleoliticului superior, precum şi fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (fazele Cucuteni A, A—B şi B, pl. CCXIII/7 — 8,10—11), în asociere cu fragmente din specia ceramică denumită Cucuteni C (pl. CCXII/15), de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.) şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XIV—XV, pl. CCXIII/9 şi sec. XVII, pl. CCXIII/12—14).

Într-unul din malurile tăiate ale lutăriei s-a observat secţiunea unei gropi de mormînt, în care scheletul omenesc ocupa o poziţie centrală, fiind tăiat de lutărie în dreptul regiunii lombare, iar de o parte şi de alta a lui se aflau resturile a două schelete de cal. Tot complexul zăcea la o adîncime de 2,60 m, într-o groapă lată de 2,35 m.

Cercetare N. Zaharia, 1955.

b) *La Pod.* Extinzîndu-se cercetarea în amonte în lungul şoselei, pe dreapta acesteia, lîngă mira de etiaj (de nivel) situată lîngă Podul Sitnei, s-au descoperit resturi lamelare de silex patinat şi un nucleu prismatic din aurignacianul superior.

Cercetare N. Zaharia, 1961.

187. Truşeşti (jud. Botoşani)[174]

a) *La Capac*[175]. Printr-o verificare făcută în punctul denumit La Capac, în care anterior a avut loc un sondaj arheologic, s-au cules fragmente ceramice aparţinînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni B), Hallstatt-ului şi începutului epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov).

[172] Pentru punctele a, b, c, cunoscute prin cercetările colectivului şantierului Valea Jijiei, vezi raport A. Niţu (*SCIV*, III, 1952, p. 39 şi urm.).

[173] Pe lîngă punctele de descoperire de la Stăuceni, Sulita, Dracşani, Cernesti şi Satu-Nou, din Valea Sitnei, se pare că colectivul de cercetări al şantierului Valea Jijiei a semnalat şi aşezarea menţionată aici (*SCIV*, III, 1952, p. 22 şi urm.). Recent (1967) în punctul Ceir-Malul Negru s-au săpat 5 morminte într-o necropolă de tip Sîntana de Mureş, de către I. Ioniţă şi S. Raţă.

[174] Pe lîngă descoperirile menţionate în această lucrare, se mai cunosc şi aşezările de la Drislea şi Bîrsăneşti (*SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 187 şi urm.).

[175] Punct cercetat de colectivul şantierului Valea Jijiei (*SCIV*, III, 1952, p. 37).

www.cimec.ro

Verificare I. Ioniță, 1958.

b) *Movila Șesul Jijiei.* Făcîndu-se o recunoaștere la locul denumit Movila Șesul Jijiei, unde în 1951 au avut loc săpături arheologice sistematice[176], s-au culeș fragmente ceramice de la sfîrșitul epocii bronzului (cultura Noua).

Recunoaștere I. Ioniță, 1958.

c) *Țuguieta*[177]. În marginea sud-estică a așezării neolitice de pe Dealul Țuguieta. s-au descoperit numeroase silexuri lamelare cu patină pronunțată aparținînd paleoliticului superior (aurignacian mijlociu), analoge celor descoperite prin săpăturile din așezarea cucuteniană (*SCIV*, V, 1954, 1—2, p. 172).

Cercetare N. Zaharia, 1956, *AM*, I, 1961, p. 26, 15. În punctul Pe Cuha, unde au fost extinse săpăturile de pe Țuguieta în 1957, s-au continuat săpături și în 1961 sub conducerea lui I. Ioniță.

188. Tudor Vladimirescu, com. Avrămeni (jud. Botoșani)

Lîngă Sat. În imediata apropiere a satului, într-o poziție dominantă, s-au descoperit fragmente ceramice aparținînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni B), în asociere cu alte cîteva de tip Cucuteni C.

Alte resturi aparțin Hallstatt-ului (fază neprecizată).

Cercetare Gr. Foit, 1960.

189. Țigănași (jud. Iași)

a) *Movila Stînei*[178]. Sub poală vestică a Dealului Suhatu Mare, la sud-vest de sat, pe un promontoriu al terasei de luncă situat în stînga Jijiei, s-au descoperit așchii, lame și unelte de silex negru sau cenușiu, puternic patinat, din paleoliticul mediu și superior, precum și numeroase fragmente ceramice aparținînd neoliticului dezvoltat (faza precucuteni, pl. CXLI/7,9—12), Hallstatt-ului timpuriu (pl. CXLI/8,15) și perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVI—XVII, pl. CXLI/13—14).

În cuprinsul tranșeelor săpate în solul cenușos se găsesc numeroase resturi de oase de animale, pietre și lipituri de perete.

Cercetare N. Zaharia, 1953. Pentru paleolitic vezi *AM*, I, 1961, p. 27, 22.

b) *Dealul din Mijloc.* La 2 km nord de sat, pe suprafața unui interfluviu delimitat de pîrîul Pochilor și o văiugă seacă, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice aparținînd neoliticului timpuriu (cultura Criș, pl. CCXIII/15—16,20) și dezvoltat (faza Cucuteni B în asociere cu unele elemente de tip Cucuteni C, pl. CCXIII/19), Hallstatt-ului timpuriu (pl. CCXIII/17), perioadei prefeudale (cultura Hlincea, pl. CCXIII/18) și perioadei feudalismului timpuriu (sec. XI—XIII, pl. CCXIII/22) și dezvoltat (sec. XIV—XV, pl. CCXIII/21).

Cercetare N. Zaharia, 1957.

c) *Valea Odăii.* La circa 3 km nord-vest de sat, pe suprafața ușor înclinată a unei văiugi denumite Valea Odăii, cu deschidere către șesul Jijiei, s-au cules fragmente ceramice aparținînd neoliticului timpuriu (cultura Criș) și perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XIV—XV, XV—XVI și XVII—XVIII), printre care se află un fragment din suportul unui sfeșnic, un fragment de vas din sticlă verzuie puternic irizată, precum și o cute prismatică din gresie brun-cenușie.

Cercetare N. Zaharia, 1956.

[176] În acest punct au avut loc săpături într-o așezare de la sfîrșitul epocii bronzului (*SCIV*, IV, 1953, 1—2, p. 29 și urm.; *SCIV*, V, 1954, 1—2, p. 19 și urm.; *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 172 și urm.).

[177] În acest punct s-au efectuat săpături de mare amploare (*SCIV*, III, 1952, p. 56 și urm.; *SCIV*, IV, 1953, 1—2, p. 7 și urm.; *SCIV*, V, 1954, 1—2, p. 7 și urm.; *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 165 și urm.; *Materiale*, III, 1957, p. 203 și urm.; *Materiale*, V, 1959, p. 184 și urm.; *Materiale*, VI, 1959, p. 147 și urm.; *Materiale*, VII, 1961, p. 79 și urm.; *Materiale* VIII, 1962, p. 227 și urm.; M. Petrescu-Dîmbovița, *op. cit.*, în *PZ*, XLI, 1963, p. 172 și urm.

[178] Așezare publicată anterior ca făcînd parte din teritoriul localității Mihail Kogălniceanu (*SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 900, 13). Punct semnalat ulterior pentru paleolitic și de C. S. Nicolăescu-Plopșor (*SCIV*, VII, 1956, 1—2, p. 29).

www.cimec.ro

190. **Ungureni Cloşca, com. Ungureni** (jud. Botoşani)

Imaşul Ciuleienilor. Pe panta hîrtopită din dreapta Jijiei, pe locul denumit Imaşul Ciuleienilor, atît în ravinările deschise în muchia terasei cît şi în săpăturile lutăriilor, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd neoliticului dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni), începutului epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov, pl. CXLI/19) şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XIV—XV).

Cercetare N. Zaharia, 1956.

191. **Văculeşti** (jud. Botoşani) [179]

Rediu. La jumătatea distanţei dintre satele Văculeşti şi Brăeşti, pe locul denumit Rediu, în apropiere de şosea, s-au descoperit cîteva fragmente de vase aparţinînd perioadei feudalismului dezvoltat şi o săgeată de arbalet cu ambele aripi rupte parţial.

Informaţie muzeul din Dorohoi.

192. **Vlădeni** (jud. Iaşi)[180]

a) *La Iaz*[181]. Pe un tapşan situat pe malul nord-vestic al Iazului Vlădeni, la 2 km nord de sat, s-au cules de pe ogoare fragmente ceramice aparţinînd neoliticului dezvoltat (cultura precucuteni), perioadei corespunzătoare provinciei Dacia sau eventual începutului epocii migraţiilor (sec. III sau IV e.n.) şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII).

Cercetare N. Zaharia, 1952, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 292, XXIX, 4; *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 900, 16.

b) *Movila Gării.* Pe fragmentul de terasă inferioară din dreapta Jijiei, denumit La Pisc, în apropiere de Movila din dosul Gării, într-un strat de nisip situat la adîncimea de 6 m s-a descoperit un vîrf musterian din silex negru cu vernis obţinut prin rulare.

Pe ogoarele din jurul movilei s-au descoperit fragmente ceramice minuscule, dintre care unele aparţinînd unei faze neprecizate a neoliticului timpuriu, iar altele sfîrşitului epocii bronzului şi eventual începutului Hallstatt-ului.

Cercetare N. Zaharia, 1952, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 292, XXIX, 2—3, *AM*, I, 1961, p. 26, 17, a.

c) *Scruntarul Iazului Vechi* (Scruntarul Vlădoaei). La circa 2 km vest de Movila Gării, în locul denumit Scruntarul Iazului Vechi (Scruntarul Vlădoaei, sau Movila Borosoaei) în valea Miletinului, s-a descoperit un gratoar de silex puternic patinat, aşchii şi un nucleu cu urme de desprinderi crucişe aparţinînd paleoliticului mijlociu.

Cercetare N. Zaharia, 1952, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 292, XXIX, 1; *AM*, I, 1961, p. 26, 17, b.

d) *Gîtu Lupului.* Pe un promontoriu al terasei de luncă în coada Iazului Vlădeni s-au descoperit numeroase fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (faza precucuteni, pl. CCXIII/23; CCXIV/1).

Semnalat Al. Obreja, 1951 Cercetare colectivul şantierului Valea Jijiei, 1951 (*SCIV*, III, 1952, p. 42) şi N. Zaharia, 1953.

193. **Vlăsineşti** (jud. Botoşani)

a) *La Iaz.* Cu ocazia săpăturilor pentru amenajarea iazului C.A.P., s-au descoperit fragmente de vase din Hallstatt-ul tîrziu, precum şi un vîrf de săgeată din fier, prevăzută cu două aripi laterale, aparţinînd perioadei feudalismului dezvoltat.

[179] Pentru recunoaşterile sumare din jurul acestei localităţi vezi *SCIV*, I, 1950, 1, p. 32; *SCIV*, IV, 1953, 1—2, p. 428—429.

[180] De pe teritoriul acestei localităţi s-au menţionat anterior o descoperire în vatra satului şi o alta la cantonul nr. 16 (*SCIV*, III, 1952, p. 42).

[181] Punct cunoscut probabil din 1951 (*SCIV*, III, 1952, p. 41, I).

www.cimec.ro

Informație obținută la muzeul din Dorohoi, 1960.

b) *Dealul Viei.* În depozitul muzeului din Dorohoi se găsesc cîteva fragmente de vase aparținînd sfîrșitului epocii bronzului, descoperite în apropierea satului, pe locul denumit Dealul Viei. Se remarcă o toartă cu buton înalt caracteristică sfîrșitului epocii bronzului (cultura Noua).

Informație obținută la muzeul din Dorohoi.

c) *La Iezătură.* Pe panta lină a terasei joase situate în dreptul digului care zăgăzuiește iazul, s-a descoperit o necropolă de înhumație aparținînd grupului sarmatic din sec. III e.n. (?). Dintre obiectele descoperite în acel loc se remarcă un vas mic cu corpul rotund și cu marginile drepte, lucrat din pastă fin nisipoasă de culoare brun-cenușie. Acest vas se află la muzeul din Dorohoi.

Alte vase și obiecte de podoabă, descoperite în același loc, au fost achiziționate de muzeul din Suceava.

Informație obținută la muzeul din Dorohoi, 1960.

CULOARUL PRUTULUI

194. Bălteni, com. Probota (jud. Iași)

a) *Dealul Unchetea* (*D. Moșanca*). Pe terasa Prutului, extinsă sub forma unui podiș în marginea vestică a satului, sub denumirea de Dealul Unchetea sau Dealul Moșanca, din dreptul Cooperativei și pînă aproape de biserica satului s-au descoperit cîteva așchii de silex vînăt-albicios cu început de patinare, printre care și o piesă în formă de trapez, aparținînd probabil mezoliticului, precum și resturi de lame, cu retușe de uzură, dintr-o vreme neprecizată a comunei primitive.

În preajma unei movile plate, aproape complet nivelată, s-a descoperit un fragment ceramic și vîrful unui toporciocan de secțiune pătrată, din rocă marnoasă gălbuie (pl. CCXIV/2) aparținînd probabil sfîrșitului epocii bronzului (cultura Noua).

La circa 200 m mai spre sud de acest loc, într-o ravinare care a pătruns între vii, s-a descoperit un fragment din marginea unui vas din pastă fină cretoasă și fragmente de amfore rozii, precum și resturi de oase calcinate provenind probabil dintr-un mormînt de incinerație.

Alte cîteva resturi de vase descoperite pe aceeași suprafață aparțin secolului al XVIII-lea.

Cercetare N. Zaharia, 1957.

b) *Marginea sud-estică a satului.* Pe suprafața plată a unui rest din terasa de luncă a Prutului, situat în marginea sud-estică a satului, în preajma locuinței lui Ilie Lupașcu, s-au descoperit fragmente ceramice aparținînd Hallstattului (pl. CXLI/17—18), începutului epocii migrațiilor (cultura Sîntana de Mureș-Cerniahov, pl. CXLI/20—21; CCXIV/3) și perioadei feudalismului tîrziu (sec. XVIII).

Întreaga suprafață a terasei este presărată cu numeroase lipituri arse, pietre și oase.

Fragmente ceramice aparținînd acelorași culturi se găsesc și pe terasa de 7—8 m, îndeosebi pe pantele dinspre biserica satului.

Cercetare N. Zaharia, 1957.

c) *Marginea sudică a satului.* Pe suprafața tabulară a terasei situate la 200 m sud de sat (Dealul Unchetea), în apropierea șipotului de lîngă șoseaua Iași-Bivolari, cu prilejul plantării unei vii, într-una din gropile săpate s-a descoperit un vas de formă globulară, din pastă fină gălbui-roșcată, pictat în maniera caracteristică perioadei de tranziție de la neolitic la epoca bronzului (faza Horodiștea-Folteşti). În banda decorului principal de pe acest vas se remarcă în mod deosebit reprezentarea estompată a două figuri antropomorfe (pl. CCXIV/4). Din aceeași groapă adîncă de circa 1 m, s-a scos și un fragment de vas cucutenian din categoria denumită Cucuteni C, precum și cîteva bucăți de lipituri arse.

Cercetare N. Zaharia, 1956, *AM*, II—III, 1964, p. 439 și urm.

d) *Marginea nord-estică a satului.* În marginea nord-estică a satului, atît pe grindul din Lunca Prutului, pe care se află un grup de case izolate, cît și pe pantele dinspre șosea, s-a descoperit o întinsă așezare din cuprinsul căreia s-au cules fragmente ceramice aparținînd începutului epocii migrațiilor (cultura Sîntana de Mureș-Cerniahov, pl. CXLI/16).

Cercetare N. Zaharia, 1957.

www.cimec.ro

e) *La Pietriș.* Pe suprafețele etajate ale terasei inferioare a Prutului la sud de încrucișarea șoselei cu drumul Hermeziu-Rădeni, loc denumit Pietriș, s-au descoperit fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni B) și de la sfîrșitul epocii bronzului sau eventual din Hallstatt-ul timpuriu.

Prin deschiderea recentă a unei rîpi în muchia terasei inferioare a Prutului, la circa 50—60 m vest de șosea, la circa 1 km nord de sat, apele de șiroire au distrus două morminte dintr-o necropolă situată pe locul numit La Pietriș. Cele două schelete, orientate N—S, au fost distruse de torenți și nu s-au păstrat decît doar cîteva oase și resturi de vase din pastă bună și poroasă, aparținînd probabil sec. III e.n.

Cercetare N. Zaharia, 1957.

f) *La Grădinărie.* Sub muchia estică a Dealului Unchetea, la vest de grădina de zarzavat a C.A.P., în săpătura unui vechi bordei militar s-au descoperit cîteva așchii și lame de silex patinat din paleoliticul de sfîrșit și resturi de faună mammologică, cu *Elephas primigenius.*

Cercetare N. Zaharia, 1956.

195. **Bobulești**, com. **Ștefănești** (jud. Botoșani)

a) *Via din Deal.* În via de pe podișul situat în marginea sudică a satului, pe locul denumit La Serghie, într-o poziție de înălțime dominantă, s-a descoperit o întinsă așezare, din care s-au cules numeroase fragmente ceramice aparținînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni A), secolului III e.n. (pl. CCXV/3,5,8—9), printre care unele cu urme de vopsea roșie la exterior și resturi dintr-un vas mare de provizie și de amfore gălbui, precum și începutului epocii migrațiilor (cultura Sîntana de Mureș-Cerniahov, pl. CCXV/2,4,6—7; CXLII/2—15).

În afară de acestea, unele datează de la sfîrșitul sec. IV e.n. și eventual începutul sec. V e.n. (pl. CXLII/1; CCXV/1), iar altele, analoge celor de la Ciurchi-Iași, sînt din sec. V—VI e.n.

Pe același loc s-a descoperit și un gratoar din silex vînăt cu latura activă prevăzută cu două scobituri mari, simetrice față de axul longitudinal al piesei.

Cercetare N. Zaharia, Emilia Zaharia și Elvira Balica, 1959.

b) *La Lutărie.* Pe terasa inferioară a Băseului, la jumătatea distanței dintre punctele La Curte și Marginea nord-vestică a satului, distanțate la circa 1 km unul de altul, în preajma lutăriei satului s-au descoperit fragmente ceramice care aparțin începutului epocii migrațiilor (sec. IV e.n. ?) cu resturi de vase de aspect cu totul primitiv (pl. CCXIV/5—8,12), perioadei prefeudale (etapa protodridu, pl. CCXIV/21), perioadei feudalismului timpuriu (sec. XI—XIII, pl. CCXIV/10, 13) și dezvoltat (sec. XIV—XV, pl. CCXIV/9,14—15,17).

Cercetare N. Zaharia, Emilia Zaharia și Elvira Balica, 1959.

c) *La Curte.* Într-un punct mai ridicat al terasei inferioare, situat pe dreapta Băseului, în marginea nordică a satului, pe locul denumit La Curte s-au descoperit numeroase fragmente ceramice care aparțin neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni B, pl. CCXIV/18) și perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XIV—XV, pl. CCXIV/11,19, sec. XV—XVI, pl. CCXIV/16) și tîrziu (sec. XVIII, pl. CCXIV/22).

Pe același loc s-a descoperit și un fragment de cahlă din pastă cărămizie cu decor floral și urme de culoare brun-roșcată (pl. CCXIV/20).

Cercetare N. Zaharia, Emilia Zaharia și Elvira Balica, 1959.

d) *Marginea nord-vestică a satului.* La marginea nord-vestică a satului, pe terasa inferioară a Băseului, lîngă șoseaua Bivolari-Ștefănești, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni), din Hallstatt (?), probabil de la începutul epocii migrațiilor (sec. IV e.n., pl. CCXVI/2) cu unele elemente de tradiție anterioară, precum și cu altele dintr-o perioadă mai tîrzie (pl. CCXVI/1), și din feudalismul dezvoltat (sec. XIV—XV, pl. CCXVI/3 și sec. XVI, pl. CCXVI/4).

Cercetare N. Zaharia, Emilia Zaharia și Elvira Balica, 1959.

196. **Bold**, com. **Manoleasa** (jud. Botoșani)

Malul Galben-Volovăț[182]. Pe stînga Pîrîului Volovăț, în deschiderile terasei din dreptul rîpei denumite Malul Galben, aproape de șoseaua Manoleasa-Ripiceni, ca și într-o săpătură făcută în viile din vatra satului, s-au descoperit așchii atipice de silex patinat din paleoliticul mediu, precum și fragmente ceramice hallstattiene.

[182] Punct menționat și de Dimitrie Frunzescu (*Dicționaru topograficu și statisticu alu României*, Buc., 1872, p. 54) ca fiind lîngă biserica satului, unde „se văd șanțurile astupate ale unei cetăți vechi". Cu multă probabilitate punctul publicat în *AM*, I, 1961, p. 15,3, b face corp comun cu cel prezentat în lucrarea de față.

www.cimec.ro

Resturi de cultură materială din paleoliticul mediu şi superior au fost descoperite şi pe dreapta pîrîului Volovăţ, la 1,5 km nord-vest de podul şoselei Ripicenilor.

Cercetare N. Zaharia, 1955, *AM*, I, 1961, p. 15, 3, a—b.

197. **Cinghine**, com. **Ripiceni** (jud. Botoşani)

a) *La Lutărie.* În lutăriile din marginea nord-vestică a satului, pe Dealul Cinghine-Movilă, în stînga şoselei Movila Ruptă-Ripiceni, în săpăturile recente ale lutăriei, la o adîncime de 0,30—0,40 m s-a precizat existenţa unei slabe pături de cultură în care s-au găsit fragmente lamelare de silex cu patină albicioasă.

Lipsa totală a ceramicii pare să indice un nivel de locuire de la sfîrşitul paleoliticului superior.

Cercetare N. Zaharia, 1955, *AM*, I, 1961, p. 15, 1, c.

b) *La Hîrtop.* La est de sat, sub marginea podului terasei de pe panta vestică a Hîrtopului Sărăturilor, la 0,60 m adîncime, s-a descoperit o slabă pătură de depuneri conţinînd aşchii şi produse lamelare de silex alb patinat, probabil de la sfîrşitul paleoliticului, iar la 0,10—0,15 m adîncime o altă depunere cu fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni), în asociere cu produse lamelare şi aşchii de silex cenuşiu nepatinat, precum şi cu ghiulele de piatră din perioada feudală.

Cercetare N. Zaharia, 1955.

c) *Dealul Urieşului*[183]. La circa 1 km sud-est de sat, între Valea Găinăriei şi Valea Cinghine, în depunerile loessoide care se sprijină pe şisturile argiloase şi pe nisipurile roşcate de la poala Dealului Urieşului, rupt din terasa inferioară a Prutului, s-au cules aşchii atipice de silex albăstrui cu patina albă din paleoliticul superior, precum şi numeroase resturi de oase de animale cu început de silicificare. Roca loessoidă în care se găsesc aceste resturi are o culoare brun-roşcată, cu mici pigmentaţii cărbunoase.

În solul vegetal s-au descoperit fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni).

Cercetare N. Zaharia, 1955, *AM*, I, 1961, p. 13, 1, b.

198. **Ciulineşti**, com. **Probota** (jud. Iaşi)

a) *Dealul Porcului.* Pe panta sudică a Dealului Unchetea (D. Moşanca), pinten rîpos la limita dintre satele Probota şi Ciulineşti, s-a descoperit o întinsă aşezare neolitică aparţinînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni B, pl. CCXVI/5—7) cu elemente din specia ceramică denumită Cucuteni C.

Pe pantele vestice ale aceluiaşi deal, către Pîrîul Fagului, la circa 1 km nord-vest de această aşezare s-au găsit fragmente de vase din Hallstatt-ul tîrziu (pl. CXLII/21) şi probabil şi din sec. III e.n.

Cercetare N. Zaharia, 1958.

b) *La Baltă.* Pe şesul Pruteţului, în marginea sud-estică a satului, la circa 100 m distanţă de şosea, prin săparea unui şanţ de drenaj s-au scos cîteva fragmente de vase lucrate cu mîna din pastă grosieră, care aparţin perioadei prefeudale (cultura Hlincea).

Cercetare N. Zaharia, 1959.

199. **Cîrniceni**, com. **Ţigănaşi** (jud. Iaşi)

a) *Cimitirul Vechi.* Pe suprafaţa terasei inferioare a Prutului, în jurul cimitirului vechi din sectorul estic al satului, s-au cules numeroase fragmente de vase aparţinînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni B), din perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului (faza Horodiştea-Folteşti), printre care şi o figurină antropomorfă (pl. CXLII/17), probabil din sec. III e.n., precum şi de la începutul epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov, pl. CXLII/19—20; CXLIII/1—3, 5—7).

Multe dintre fragmentele de vase descoperite în această aşezare aparţin sfîrşitului sec. IV e.n. sau chiar sec. V—VI e.n., prezentînd analogii cu resturile ceramice descoperite la Ciurchi-Iaşi, datate în sec. V—VI e.n. (pl. CXLII/16, 18, 22; CXLIII/4).

[183] Punct publicat anterior ca fiind situat pe teritoriul localităţii Movila Ruptă (*AM*, I, 1961, p. 13, 1, b).

www.cimec.ro

În cuprinsul acestei așezări s-au descoperit resturile a două cuptoare de ars oale, distruse în cea mai mare parte de lutăriile din marginea terasei. Dintr-unul din aceste cuptoare s-au scos două vase întregi și altele în stare fragmentară. Acestea sînt lucrate din pastă nisipoasă sau grosieră cu prundiș de rîu și granule de calcită, de culoare cenușie sau roșcată.

În cel de-al doilea cuptor, distanțat la 3 m de primul, s-au descoperit numeroase resturi de amfore lucrate din pastă bună de culoare brun-cărămizie și, ca aspect exterior, se deosebesc de cele provenite din vasele de import și aparțin producției de amfore locale din sec. V și eventual din sec. V—VI e.n.

Printre numeroasele fragmente de oase de animale descoperite în această așezare se află și o vertebră de pește cu apofizele tăiate, prevăzută cu o perforație pe discul central (pl. CXLIII/8), probabil în vederea purtării în colier.

În podișul de deasupra lutăriei s-au secționat gropi de morminte cu resturi de schelete omenești și de vase hallstattiene.

Cercetare N. Zaharia, 1958.

b) *Școala Veche.* În grădinile din marginea estică a satului, în jurul locului denumit La Școala Veche, situat pe marginea terasei inferioare din dreapta Prutului, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice aparținînd perioadei de tranziție de la neolitic la epoca bronzului (faza Horodiștea-Folteşti, pl. CXLIII/9—11; CXLIV/1—2,4) probabil Hallstatt-ului, începutului epocii migrațiilor (sec. IV e.n., pl. CXLIV/5) și perioadei feudalismului dezvoltat (sec XV—XVI, pl. CXLIV/3,7—8).

De pe același loc provine și o fusaiolă bitronconică fragmentară (pl. CXLIV/6), precum și o monedă mare de aramă.

Cercetare N. Zaharia, 1958.

c) *Pe Holm.* La nord de movila situată în dreptul hîrtopului deschis între Ciulinești și Cîrniceni, s-au descoperit numeroase așchii, lame microlitice și gratoare de silex, precum și un nucleu fragmentar din paleoliticul superior (pl. CXLIV/9—17), fragmente de vase din neoliticul dezvoltat (cultura precucuteni de tip Izvoare I_2 și de vase din faza Cucuteni B), precum și din Hallstatt-ul timpuriu (pl. CXLIV/18—19).

Pe același loc s-au descoperit și resturi de schelete omenești, alături de fragmente de vase de tip hallstattian.

Cercetare N. Zaharia, 1958.

200. **Cîrpiți-Vietoria** (jud. Iași)

Dealul Stînca. Pe poala nord-estică a dealului Stînca Roznovanului, nu departe de sat, s-a descoperit o așezare din care s-au cules fragmente ceramice aparținînd Hallstatt-ului (pl. CXLIV/20; CXLV/1—2), precum și perioadei feudalismului dezvoltat (probabil sec. XIV și XVII—XVIII).

Din același loc provine și un tezaur de monede tătărăști.

Cercetare M. Dinu, 1958.

201. **Coada Stîncii, com. Bosia** (jud. Iași) [184]

a) *La Școală.* Pe terasa inferioară a Prutului, atît în cuprinsul grădinii Școlii generale, cît și în ravinările de pe ogoarele învecinate, s-au cules numeroase fragmente ceramice aparținînd sfîrșitului epocii bronzului (cultura Noua, pl. CXLV/10; CCXVI/8, 11, 14—15; CCXVII/1—8, 10—12; CCXVIII/6), Hallstatt-ului timpuriu (pl. CXLV/3; CCXVI/16; CCXVII/13, 16, 18), La Tène-ului II, în asociere cu resturi de vase de tip bastarnic (pl. CXLV/11) și începutului epocii migrațiilor (cultura Sîntana de Mureș-Cerniahov, pl. CXLIV/21—22; CXLV/4—9,13; CCXVI/9—10,12—13,17—19; CCXVII/9,14—15,17,19—20; CCXVIII/2—4,10).

Unele resturi ceramice din această din urmă epocă pot aparține perioadei de la sfîrșitul sec. IV e.n. și eventual de la începutul sec. V e.n. (pl. CXLV/12,14; CCXVIII/1,5).

Pe suprafața cercetată s-au găsit numeroși omoplați de animale cu marginile crestate.

Cercetare N. Zaharia, 1952, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 901, 31.

b) *Dealul Zăvoiului.* Pe versantul vestic al Dealului Zăvoiului, la jumătatea distanței dintre Pîrîul Bulgarilor și culmea dealului din dreptul satului, s-au descoperit fragmente ceramice din Hallstatt și de la începutul epocii migrațiilor (sec. IV e.n.).

Semnalare I. Gugiuman, 1950. Cercetare N. Zaharia, 1952.

[184] În preajma acestei localități, pe teritoriul satului Bosia s-au descoperit resturi ceramice neolitice și monede din perioada cuprinsă între anii 745 și 1312 (*SCN*, I, 1957, p. 462 și *SCN*, III, 1959, p. 771 și urm.).

www.cimec.ro

202. Cotu Morii, com. Popricani (jud. Iaşi)[185]

a) *Grindul de la Pod.* În dreapta Jijiei, pe suprafaţa unor depuneri iluviale de la picioarele pantei, sub podişul înalt al Popricanilor, în punctul denumit La Pod, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd sfîrşitului epocii bronzului sau eventual Hallstatt-ului, precum şi perioadei feudale tîrzii (sec. XVIII).

Cîteva aşchii plate şi lamelare de silex vînăt nepatinat şi o lamă microlitică fragmentară, găsite în cuprinsul aşezării, aparţin probabil sfîrşitului epocii bronzului.

Cercetare N. Zaharia, 1957.

b) *Gostat, La Pod.* În stînga Jijiei, pe terenul Gostat-ului Popricani, aproape de pod s-au descoperit cîteva fragmente ceramice din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XIV).

Cercetare I. Ioniţă, 1958.

c) *Nord-vest de sat.* Pe marginile rîpoase ale unui segment din terasa inferioară a Jijiei, la 200 m nord-vest de sat, s-au cules fragmente ceramice aparţinînd neoliticului dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni tîrzii), perioadei de trecere de la neolitic la începutul epocii bronzului (faza Horodiştea-Folteşti) şi Hallstatt-ului tîrziu.

Cercetare N. Zaharia, 1958.

d) *La Şanţ.* În săpătura şanţului pentru protecţia pădurii, sub panta de la circa 600—700 m nord-vest de sat, s-a descoperit o aşezare din care s-au cules fragmente ceramice de la sfîrşitul epocii bronzului (cultura Noua) şi din Hallstatt (pl. CXLVI/1).

La aceeaşi distanţă de sat, în capătul şanţului, pe un promontoriu mamelonar care abia atinge înălţimea de 1 m faţă de şes, s-au descoperit fragmente de vase din perioada prefeudală (cultura Hlincea, pl. CXLV/15—16).

La circa 100 m vest de această mamelonare s-a identificat o silişte din care s-au cules fragmente ceramice din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI, pl. CXLV/17, şi sec. XVII).

Cercetare N. Zaharia, 1958.

203. Crasnaleuca, com. Coţuşca (jud. Botoşani)

La vest de sat. Pe muchia terasei din dreapta Prutului, la vest de sat, s-au descoperit aşchii şi fragmente lamelare de silex patinat aparţinînd paleoliticului superior, precum şi fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni A).

Cercetare N. Zaharia, 1956.

204. Crăiniceni (jud. Botoşani)

Vatra satului. În 1935, pe teritoriul satului s-a descoperit un vas lucrat la roată din pastă fină cenuşie cu lustru la exterior, avînd forma unei căni cu gura largă şi fără toartă, înaltă de 0,30 m. În acest vas s-au descoperit circa 600 de monede imperial-romane de argint şi de bronz. Atît vasul cît şi un număr din acele monede au intrat în posesia muzeului şcolar din Brăeşti (jud. Botoşani) de unde apoi s-au pierdut în timpul războiului, păstrîndu-se doar cinci monede de la Antoninus Pius, dintre care trei de bronz şi două de argint (pl. CCLV/4—11; CCLIX/1—2).

În acelaşi sat şi în aceeaşi vreme, săpîndu-se o pivniţă în curtea locuitorului Costache Agache, la adîncimea de 2 m, s-a descoperit o cămaşă de zale, care a fost distrusă de către săteni.

Informaţie Adrian Dohotaru. Cercetare N. Zaharia, 1955.

205. Golăeşti (jud. Iaşi)

a) *Marginea sud-estică a satului.* La circa 400—500 m nord-est de sat, pe marginea terasei inferioare a Jijiei către Lunca Prutului, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd Hallstatt-ului (pl. CCXVIII/7,9) şi perioadei feudalismului timpuriu (sec. XI—XII, pl. CCXVIII/17), cu resturi analoge celor descoperite în aşezarea feudală timpurie de la Răducăneni.

[185] De pe teritoriul acestei localităţi provine şi un depozit de obiecte medievale de podoabă (Eug. Neamţu, *op. cit.*, *AM*, I, 1961, p. 283 şi urm.).

www.cimec.ro

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 901—902, 32, b—c.

b) *Rîpa Spînzuratului*. La sud-vest de sat, pe un platou mic situat în marginea podișului, denumit Rîpa Spînzuratului, s-au descoperit fragmente ceramice aparținînd perioadei de tranziție de la neolitic la epoca bronzului (faza Horodiștea-Folteşti, pl. CXLVI/2—3; CCXVIII/8,11—12), de la sfîrșitul epocii bronzului și eventual de la începutul Hallstatt-ului, de la începutul epocii migrațiilor (sec. IV ? e.n.), din perioada prefeudală (etapa protodridu, pl. CXLVI/5—6; CCXVIII/13—14) și din perioada feudalismului tîrziu (sec. XVIII, pl. CXLVI/4,7).

Pe același loc s-au descoperit și aşchii de silex patinat, zgură vitroasă, lipituri de perete cu urme de spoire cu *mal*, precum și fragmente de oase omenești și de animale, cu caractere de vechime.

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 901, 32, a.

206. **Horia (Ghireni Curt), com. Mitoc** (jud. Botoșani) [186]

La Lutărie. La circa 1 km sud-est de sat, pe ogoarele din apropierea drumului Horia-Mitoc, sub muchia ușor hîrtopită a terasei Prutului, s-au descoperit numeroase aşchii și unelte de silex negru sau vineţiu, uneori patinat, apar ţinînd paleoliticului mijlociu și superior. Dintre acestea se remarcă cîţiva nuclei, gratoare pe capete de lame (pl. CXLVI/9—10,12), precum și mai multe lame întregi și fragmentare printre care și unele de caracter neolitic.

Pe suprafaţa aceloraşi ogoare s-au mai descoperit resturi din podinele unor locuinţe, un toporaş plat, din marnă cenuşie (pl. CCXVIII/16) și fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (fazele Cucuteni A, pl. CCXVIII/15 și A—B, pl. CXLVI/14), precum și cîteva fragmente ceramice din Hallstatt (pl. CXLVI/15; CCXIX/1).

Cercetare N. Zaharia, 1956.

207. **Horodiștea, com. Păltiniș** (jud. Botoșani) [187]

a) *În Bîtcă*. Pe micul pinten de deal cu laturile povîrnite, denumit Bîtca, izolat din terasa Prutului în marginea nord-vestică a satului, loc cercetat prin săpături regulate în anul 1929, printr-o sumară cercetare de suprafaţă, s-au descoperit fragmente lamelare din silex patinat din paleoliticul superior și resturi ceramice aparţinînd perioadei de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului (faza Horodiștea-Folteşti), probabil răspîndiri din staţiunea de pe Dealul Mălăişte, începutului epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov, din faza de la sfîrșitul sec. IV e.n. și începutul sec. V e.n., pl. CXLVI/8,11, 13), perioadei prefeudale (etapa protodridu), precum și perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XIV, pl. CXLVI/16 și sec. XV).

În şanţurile vechi, săpate pe mica suprafaţă plată a acestei horodişti întărite natural și prin palisade, dar legate de podiș printr-un istm îngust, s-au descoperit resturi de oase omenești cu caracter de vechime, zgură metalică, precum și resturi de pari și grinzi calcinate.

Cercetare N. Zaharia, 1957.

b) *În Mălăişte*. Pe dealul Horodiștei, situat la vest de sat, atît pe platoul denumit Mălăişte cît și în Hîrtopul din Ponoare, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice aparţinînd unei întinse aşezări din perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului (faza Horodiștea-Folteşti, pl. CXLVII/1; CCXIX/2—3). În perimetrul aşezării s-au descoperit unelte finite din paleoliticul superior, precum și numeroase aşchii neregulate și neretuşate din silex cenuşiu nepatinat, din perioada corespunzătoare culturii de tip Horodiștea-Folteşti.

Cercetare N. Zaharia, 1957.

208. **Ilişeni, com. Santa Mare** (jud. Botoșani)

Holm. Pe suprafaţa ușor înclinată a Dealului Holm, situat în stînga Pîrîului Corogea, teren în proprietatea actuală a C.A.P. din comuna Ringhileşti, s-au descoperit cîteva resturi de vase aparţinînd sfîrșitului epocii bronzului și eventual începutului Hallstatt-ului.

Ulterior pe același loc s-a descoperit un depozit de obiecte de bronz de la sfîrșitul epocii bronzului [188].

Descoperire întîmplătoare. Cercetare Gr. Foit, *AM*, II—III, 1964, p. 461 și urm.

[186] Se cunosc cercetări mai vechi făcute la Stîncă de N. N. Moroşan (*MS Șt Ac.*, Ser. III, t. IV, 358; idem, *op. cit.*, *AIG*, XIX (1938), 60, menţionate și în *Dacia*, V—VI, 1935—1938, p. 4 și în *Dacia*, N.S., I, 1957, p. 44).

[187] Ambele aşezări sînt menţionate de Hortensia Dumitrescu (*La céramique de la station préhistorique de Horodiștea*, în vol. *În memoria lui Vasile Pârvan*, Buc., 1934, p. 112 și urm.).

www.cimec.ro

209. **Ivăncăuți, com. Păltiniș** (jud. Botoșani)

La Stîncă. În prundișurile din cariera de gips de la Stînca s-au descoperit resturi de oase de mamifere și așchii de silex patinat aparținînd paleoliticului superior. Se remarcă un gratoar pe lamă lată.

Semnalare N. Macarovici. Verificare N. Zaharia, 1958.

210. **Liveni, com. Manoleasa** (jud. Botoșani)

a) *La Stîncă.* Pe ogoarele din jurul stîncilor toltriene din marginea satului, pe locul denumit La Stîncă, situat pe terasa inferioară a Prutului, s-au descoperit numeroase așchii neregulate și fragmente lamelare de silex patinat aparținînd paleoliticului mijlociu și superior, precum și resturi ceramice din neoliticul dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni), probabil din La Tène-ul II, cu torțile în X (pl. CCXIX/4), din sec. III e.n. (pl. CXLVII/2; CCXIX/5—6) și de la începutul epocii migrațiilor (cultura Sîntana de Mureș-Cerniahov) cu elemente care par să aparțină unei perioade ulterioare sec. IV e.n. (pl. CXLVII/3).

Cercetare N. Zaharia, 1955, *AM*, I, 1961, p. 16, 5.

b) *Vatra satului.* În preajma scheletului calcaros de stînci toltriene din cuprinsul satului și pe ogoarele înconjurătoare s-au descoperit așchii și lame de silex patinat din paleoliticul mijlociu și superior.

Cercetare N. Zaharia, 1956, *AM*, I, 1961, p. 16, 6.

c) *Valea Ciocoiului*[189]. Pe terasa inferioară a Prutului, în punctul în care acesta confluează cu Pîrîul Ciocoiului, pe rupturile de pantă ca și pe arătura fîșiei de frontieră, pe lîngă bucățile lamelare de silex patinat din paleoliticul superior, s-au descoperit și fragmente ceramice care aparțin neoliticului dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni), Hallstatt-ului timpuriu, probabil perioadei corespunzătoare provinciei Dacia (sec. II—III e.n., pl. CCXIX/7), perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XIV—XV, XV—XVI, pl. CXLVII/8—10), precum și perioadei feudalismului tîrziu (sec. XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1955.

d) *La Bîtci*[190]. Pe dunele nisipoase de pe terasa inferioară a Prutului, la circa 3 km sud de Mitoc, în dreptul punctului denumit La Bîtci, între Pîrîul lui Istrati și Valea Ciocoiului, s-au descoperit așchii și lame de silex întregi sau fragmentare aparținînd paleoliticului mijlociu și superior, precum și fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni B, pl. CCXIX/8), din Hallstatt-ul timpuriu, de la începutul epocii migrațiilor (cultura Sîntana de Mureș-Cerniahov, pl. CXLVII/4—5; CCXIX/9—12), cu elemente ce par să aparțină unei perioade ulterioare sec. IV e.n., precum și din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XIV—XV, pl. CXLVII/6—7).

Cercetare N. Zaharia, 1956, *AM*, I, 1961, p. 19, 7, f.

211. **Manoleasa** (jud. Botoșani)

a) *Rîpa de la Bulgărie.* Pe terasa loessoidă a Pîrîului Volovăț, la circa 0,5 km vest de stîncile denumite La Bou Roșu, s-a descoperit o așezare aparținînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni A).

La circa 2 m adîncime față de suprafața solului actual s-au descoperit așchii patinate de silex albăstrui, cu retușe laterale, aparținînd probabil unei faze de la sfîrșitul paleoliticului superior.

Cercetare N. Zaharia, 1955, *AM*, I, 1961, p. 16, și 4, b.

b) *Bou Roșu.* În jurul stîncilor denumite La Bou Roșu, situate în albia și pe dreapta Pîrîului Volovăț, s-au descoperit numeroase fragmente de lame și resturi din unelte de silex patinat aparținînd paleoliticului superior, precum și fragmente foarte mărunțite de vase din neoliticul dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni),

Cercetare N. Zaharia, 1955, *AM*, I, 1961, p. 16, 4, a.

[188] Vezi Grigore Foit, *Depozitul de obiecte de bronz de la Ilișeni (r. Botoșani, reg. Suceava)*, în *AM*, II—III, 1964, p. 461 și urm.

[189] Punct cunoscut anterior din cercetările lui N. N. Moroșan, *MS Șt Ac.*, Ser. III, t. IV, 356; idem, *AIG*, XIX (1938), 60. Vezi și D. Berciu, *RArh*, IV, 1941, 2, 287; idem, *BIRS*, I, 1941, 2, 586.

[190] Punct publicat anterior ca aparținînd localității Mitoc (*AM*, I, 1961, p. 19, 7, f).

www.cimec.ro

212. **Mitoc** (jud. Botoşani)[191]

a) *La Izvor*[192]. În sectorul sud-vestic al satului, denumit Mitocul Nou, în jurul stîncilor toltriene de la poala sudică a dealului Sisiacu Leahului, în preajma Izvorului situat la circa 500 m distanţă de albia Prutului, s-a descoperit o întinsă aşezare paleolitică, din cuprinsul căreia s-au cules numeroase aşchii neregulate sau lamelare de silex patinat, precum şi unelte întregi sau fragmentare aparţinînd paleoliticului mijlociu şi superior, fără a lipsi însă şi indiciile despre prezenţa în acest loc şi a paleoliticului inferior. În anul 1956 în această staţiune s-a efectuat un mic sondaj stratigrafic. Cu această ocazie, din păturile superioare ale săpăturii s-au cules şi cîteva fragmente ceramice aparţinînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni B, printre care şi un toporaş, pl. CCXIX/14), probabil Hallstatt-ului tîrziu (pl. CCXIX/15), începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n., pl. CCXIX/13; CCXX/1—4, 7, 10), cu un rest de cană ce prezintă unele elemente daco-sarmatice (pl. CCXX/6), precum şi perioadei prefeudale (etapa protodridu, pl. CCXX/5,8—9,11).

Cercetare N. Zaharia, 1955, *AM*, I, 1961, p. 18, 7, a.

b) *Malul Galben*[193]. În rîpa din marginea sudică a satului, denumită Malul Galben, pe proprietatea locuitorului Gh. Abănăresii, rîpă cercetată anterior de N. N. Moroşan, pe lîngă nivelul de locuire aurignaciană stabilit de acesta, printr-o verificare mai atentă s-au precizat şi alte orizonturi loessoide în care zăceau resturi de cultură materială paleolitică.

O taluzare a malului şi un şanţ-sondă adîncit pînă la baza terasei (—16,35 m) au dus la stabilirea unei stratigrafii a cărei interpretare este încă în discuţie. Prin aceste lucrări continuate şi în 1957 s-au descoperit 12 niveluri de locuire paleolitică, desfăşurate între paleoliticul inferior şi cel superior de sfîrşit.

Pe lîngă resturile de cultură materială paleolitică s-au mai descoperit şi alte niveluri cu depuneri arheologice, dintre care unul aparţinînd neoliticului timpuriu (fază neprecizată), altul din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni A), iar ultimul de la sfîrşitul epocii bronzului (cultura Noua).

O descoperire întîmplătoare în cuprinsul acestei săpături o constituie un mormînt sarmatic găsit la adîncimea de 2,45 m, însoţit de obiecte de inventar datînd din sec. IV e.n.

Cercetare N. Zaharia, 1955, *Materiale*, V, 1959, p. 36 şi urm.; *Materiale*, VI, 1959, p. 11 şi urm. O menţiune în *Dacia*, NS, I, 1957, p. 48.

c) *La Izvorul Satului*[194]. Pe terasa inferioară a Prutului, situată în marginea nord-estică a satului, în apropierea celor trei izvoare deschise pe locul denumit La Izvorul Satului, în argilele loessoide ale malului rîpos s-au descoperit aşchii şi fragmente lamelare de silex patinat aparţinînd paleoliticului superior, precum şi cîteva fragmente ceramice de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n., pl. CCXX/14,16).

Cercetare N. Zaharia, 1955.

d) *La Pisc.* Pe pantele abrupte ale unei formaţiuni toltriene denumite Pisc, situate la confluenţa Pîrîului Ghireni (Apa Giurgiului) cu Prutul, în jurul stîncilor calcaroase eflorînd din mantaua solului vegetal, s-au descoperit numeroase fragmente şi aşchii de silex puternic patinat, dintre care prea puţine au o formă lamelară. Se pare că aceste stînci au fost locuri privilegiate pentru fixarea atelierelor de prelucrarea silexului în paleoliticul mijlociu şi superior.

Pe mica suprafaţă plată a acestei formaţiuni, delimitată de pante rîpoase spre vest şi est, s-au cules numeroase fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni A).

La poala nordică a acestui dîmb s-au descoperit cîteva fragmente de vase din perioada feudală tîrzie (sec. XVIII), probabil în legătură cu o aşezare din aceeaşi vreme situată în marginea sudică a satului, precum şi în jurul celor două izvoare dinspre nord-vestul Piscului.

Este de remarcat că aici Pîrîul Ghirenilor îşi continuă cotul de captură curgînd pe o pătură masivă de depuneri silicioase sub forma unei plăci de silex.

Cercetare N. Zaharia, 1955, *AM*, I, 1961, p. 16, 7, a.

e) *Între vii.* Pe ogoarele dintre viile situate la circa 2,5 km vest de sat s-au descoperit mai multe fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (fazele Cucuteni A şi B) şi din perioada feudalismului tîrziu (sec. XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1956.

[191] Cele două puncte de descoperire menţionate anterior (*AM*, I, 1961, p. 16, 7, b şi 7, d) pot fi considerate ca unul şi acelaşi punct

[192] N. N. Moroşan, *Le Pléistocène...*, p. 60.

[193] Idem, *Contribuţii la cunoaşterea paleoliticului din Moldova de Nord* (*Malurile Prutului*), *ARMS Şt Ac.*, seria III, t. IV, 1927, 7, p. 358 (16); idem, *Le Pléistocène...*, p. 59 şi urm.

[194] *Ibidem.*

www.cimec.ro

f) *Pîrîul Hîrtopului*. Într-un hîrtop situat la circa 3 km vest de sat, în apropierea unei grădinării, s-au descoperit cîteva fragmente lamelare de silex patinat aparţinînd probabil paleoliticului superior, precum şi fragmente ceramice corodate din neoliticul dezvoltat (fază neprecizată).

Cercetare N. Zaharia, 1956.

g) *Cotul Mic* (*Bîtca la Bolovani*)[195]. Pe un promontoriu al terasei inferioare a Prutului, ocolit pe trei părţi de o meandră a rîului, s-au descoperit numeroase fragmente lamelare de silex patinat aparţinînd paleoliticului superior.

Pe suprafaţa acestui promontoriu, în solul negru-cenuşos s-au descoperit numeroase fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni B, în asociere cu resturi din specia denumită Cucuteni C), din perioada de trecere de la neolitic la epoca bronzului (faza Horodiştea-Folteşti, pl. CXLVII/11), de la începutul epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov, pl. CXLVII/12; CCXX/12—13) dintre care unul analog amforetei descoperite în mormîntul nr. 1 de la Erbiceni (sec. V e.n.).

Pe suprafaţa cercetată se găsesc numeroase oase de animale. La circa 300 m vest de Bîtca la Bolovani, spre Cotul Mare, în locul denumit La Moara Neamţului, în malurile loessoide secţionate de rîpe s-au precizat două niveluri de locuire paleolitică, marcate prin silexuri, valve de lamelibranchiate şi cochilii de gasteropode, precum şi prin resturi de faună mammologică.

Pe aceeaşi terasă a Prutului, pe locul denumit La Pichetul Vechi, la circa 1 km nord de zona de frontieră, pe ogorul locuitorului Gh. Onofrei zis Angheluş, într-o carieră de pietriş, s-au găsit numeroase aşchii de silex, dintre care unele cu retuşe regulate, aparţinînd paleoliticului superior.

Cercetare N. Zaharia, 1956, *AM*, I, 1961, p. 18, 7, c.

h) *La Mori* (*Moara Popei*). În secţiunea malului Prutului, în dreptul bisericii satului, pe locul denumit La Moara Popei (La Mori) pe lîngă pătura cu depuneri arheologice stabilită de N. N. Moroşan[196], la 2 m adîncime s-a precizat o a doua depunere, groasă de 0,20—0,30 m, situată la nivelul de 3—4 m adîncime. Această depunere din paleoliticul superior este marcată prin numeroase aşchii şi fragmente de silex patinat, resturi de oase, cochilii şi valve de moluşte, care se menţin pe acelaşi nivel în tot lungul rîpei.

Cercetare N. Zaharia, 1955.

i) *Pîrîu lui Istrate*[197]. În malul stîng al Pîrîului lui Istrate, aproape de vărsarea acestuia în Prut, la circa 2 km sud de sat, aproape de fîşia de frontieră, s-au descoperit fragmente lamelare de silex patinat aparţinînd paleoliticului superior, precum şi resturi de vase dintr-o fază neprecizată a culturii Cucuteni, din Hallstatt, precum şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVI—XVII).

Cercetare N. Zaharia, 1955.

213. **Movila Ruptă, com. Ripiceni** (jud. Botoşani)

La Hîrtop. În marginea podişului din nordul satului, deasupra hîrtopului care se deschide în apropierea şoselei Movila-Ripiceni, s-au descoperit aşchii şi lame de silex albăstrui din paleoliticul superior, precum şi fragmente de vase din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni B), în asociere cu resturi din specia ceramică denumită Cucuteni C.

Pe panta hîrtopului din marginea podişului, la circa 50—60 m mai spre nord s-a descoperit un vas de la sfîrşitul epocii bronzului (cultura Noua, pl. CCXX/15).

Cercetare N. Zaharia, 1955, *AM*, I, 1961, p. 13, 1, a.

214. **Probota** (jud. Iaşi)

a) *Dealul Unchetea* (*D. Moşanca*). Pe podul terasei inferioare a Prutului, denumit Dealul Unchetea (D. Moşanca), în dreptul Şcolii generale, s-au descoperit numeroase aşchii şi fragmente lamelare de silex cenuşiu cu patina albă şi într-un caz din silex menilitic, aparţinînd probabil paleoliticului de sfîrşit, şi numeroase alte piese din neoliticul timpuriu (pl. CCXX/17—19), în asociere cu fragmente ceramice de tip Criş (pl. CCXX/20).

Cercetare N. Zaharia, 1959.

[195] Se pare că şi acest punct a fost cunoscut de N. N. Moroşan sub denumirea La Stîncă (*ibidem*).

[196] N. N. Moroşan, *Le Pléistocène...*, *AIGR*, vol. XIX, 1938, p. 56 şi urm.

[197] *Ibidem*, p. 55.

www.cimec.ro

b) *La Movila Viei.* Pe acelaşi podiş, la circa 200 m mai spre sud, în dreptul unei movile aplatisate, s-au descoperit aşchii de silex alb patinat şi cîteva fragmente de vase din perioada feudalismului dezvoltat (fază neprecizată).

Cercetare N. Zaharia, 1959.

c) *În Baie*[198]. În marginea nordică a satului, pe Dealul Unchetea s-au descoperit următoarele puncte cu resturi arheologice:

În cariera (baia) de nisip şi prundiş s-au cules resturi scheletice de elefantide şi în special de mamut, iar în imediata apropiere a băii, din loessurile spălate de ape s-au recoltat aşchii şi unelte tăiate din nuclee de silex patinat aparţinînd paleoliticului superior, printre care se află şi un frumos vîrf de mînă protosolutrean tăiat în formă de frunză.

În lutăria ce se află pe podişul din marginea nord-vestică a satului s-a descoperit un rest dintr-o necropolă de înhumaţie, cu morminte de la începutul epocii bronzului (pl. CCXXI/1—2) şi de la sfîrşitul aceleiaşi epoci (cultura Noua), precum şi morminte sarmatice cu vase şi obiecte de podoabă care se datează în perioada dintre sec. II şi sec. IV e.n. (pl. CXLVII/13—25).

Cea mai mare parte a necropolei a fost distrusă prin săpăturile din carieră între anii 1912 şi 1920, o dată cu aşezarea, din care n-au mai rămas decît mici suprafeţe sub formă de martori, de pe care s-au adunat minuscule fragmente ceramice de la sfîrşitul epocii bronzului, din Hallstatt (fază neprecizată) şi din sec. II—III e.n.

Sub aceeaşi muchie a dealului, în vatra satului lîngă pod, s-au descoperit resturi de vase aparţinînd sfîrşitului epocii bronzului (fazele Costişa-Belopotok şi Noua).

În şesul Pruteţului, la circa 1 km nord de sat, pe un grind înconjurat de o meandră părăsită a rîului, loc denumit La Grădinărie, s-a descoperit o întinsă aşezare în cuprinsul căreia s-au găsit resturi ceramice şi un cosor din silex fumuriu, din aceeaşi vreme.

Cercetare N. Zaharia şi Emilia Zaharia, 1959, *Materiale*, VIII, 1962, p. 599 şi urm. Menţiune în *SCIV*, XI, 1960, 1, p. 186.

d) *Dîmbul Colacului.* În marginea estică a satului, pe suprafaţa unui grind ocolit de o meandră veche, loc denumit Dîmbul Colacului, s-au descoperit resturi de vase din perioada de sfîrşit a epocii bronzului şi din sec. II—III (?) e.n., asemănătoare celor din necropola de pe Dealul Unchetea. Dat fiind că acest dîmb ocupă un punct obligat de trecere spre valea Prutului, punct bine apărat pe cale naturală, s-ar putea presupune că aici a avut loc o aşezare contemporană cu necropola de pe Dealul Unchetea.

Cercetare N. Zaharia, 1960.

215. **Ripicenii Noi** (jud. Botoşani)

a) *La Stîncă*[199]. Pe stînca toltriană care barează apele Prutului, la circa 1 km nord-est de sat, sub firava pătură de sol foios de culoare neagră, s-au descoperit numeroase deşeuri de silex, cu resturi de ateliere subaeriene, precum şi cîteva fragmente de unelte finite din paleoliticul mijlociu şi final. O piesă discoidală din silex puternic patinat şi acoperit cu vernis caracteristic produselor levalloisiene pare să indice o fază tîrzie a paleoliticului timpuriu.

În săpăturile de la nordul stîncii, pătrunse în depunerile terasei, se pot urmări trei dungi de sol negru, iluvionat de pe suprafaţa formaţiilor toltriene, la circa 200—300 m distanţă de locul în care N.N. Moroşan a cercetat adăpostul din stîncă, astăzi total distrus prin săpăturile din carieră.

Cercetare N. Zaharia, 1955, *AM*, I, 1961, p. 15, 2, e.

b) *Rîpa de la Monument.* Pe terasa inferioară a Prutului în apropierea fişiei de frontieră, pe locul denumit La Monument, s-au cules lame şi burine din silex vineţiu patinat, aparţinînd paleoliticului superior, şi resturi ceramice din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni A—B).

Cercetare N. Zaharia, 1955, *AM*, I, 1961, p. 15, 2, d.

c) *Rîpa la Sărături.* Pe terasa inferioară a Prutului, la circa 4 km sud de sat, pe locul denumit Rîpa la Sărături, loc situat sub muchia Dealului La Odăi, s-a descoperit o foarte bogată şi întinsă aşezare cuprinzînd resturi ceramice

[198] În acest punct s-au efectuat săpături în anul 1959 (*Materiale*, VIII, 1962, p. 599 şi urm.) şi în anii 1960—1961 (manuscris). Lucrările au fost menţionate şi în *SCIV*, XI, 1960, 1, p. 186.

[199] I. Simionescu şi N. N. Moroşan, *Une station aurignacienne en Moldavie*, în *BSS*, X, 1926, 3; N. N. Moroşan, *Le Pléistocène...*, p. 8 şi urm.

www.cimec.ro

din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni A, pl. CCXXI/3 şi B, în asociere cu resturi din specia denumită Cucuteni C, pl. CCXXI/9), din perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului (pl. CCXXI/4), de la sfîrşitul epocii bronzului (pl. CCXXI/5—6) şi din Hallstatt-ul timpuriu.

Pe acelaşi loc s-a mai descoperit o mănuşă de amforă incertă ca datare, un rest dintr-o figurină antropomorfă de dimensiuni mari (pl. CCXXI/8), un fragment dintr-un topor plat din rocă marnoasă cenuşie, un frecător, precum şi o sferă din piatră, probabil ghiulea feudală (pl. CCXXI/7).

Cercetare N. Zaharia, 1955.

d) *La Izvor.* Pe terasa inferioară a Prutului, la circa 300—400 m nord de masivul toltrian al Stîncei Ripicenilor şi în apropierea izvorului lîngă care N. N. Moroşan a efectuat un sondaj stratigrafic [200] s-au cules numeroase aşchii şi fragmente lamelare de silex patinat aparţinînd paleoliticului mijlociu şi superior, precum şi fragmente ceramice din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVI—XVII, pl. CXLVIII/1—3; CCXXI/10,12,13) în asociere cu un cuţit de fier (pl. CCXXI/11), şi din perioada feudalismului tîrziu (sec. XVIII).

Ulterior în acest punct s-au efectuat săpături de mare amploare de către colectivul Sectorului paleolitic al Institutului de arheologie din Bucureşti, cu rezultate publicate în parte. Vezi Al. Păunescu, *Sur la succession des habitats paléolithiques et post-paléolithiques de Ripiceni-Izvor*, în *Dacia*, NS, IX, 1965, p. 5—31.

Cercetare N. Zaharia, 1955.

e) *Dealu Lipovanului* [201]. În dreptul celor două movile situate pe marginea platoului denumit Dealu Lipovanului şi Şleahul Popoaei, la circa 4 km sud de sat, s-au descoperit aşchii lamelare şi plate de silex cu patina avansată, aparţinînd probabil paleoliticului superior, iar în apropierea izvorului s-au găsit fragmente de vase din neoliticul dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni).

La circa 300—400 m est de movile, pe ogorul locuitorului Vasile Valdan din Ripicenii Noi, se află un rest dintr-o temelie de piatră, de formă ovală cu diametrul de 30 m. Cea mai mare parte din piatra acestor ziduri, groase de 0,70 m, a fost scoasă de către proprietar şi utilizată la fîntîni şi alte construcţii.

Este de notat că acestui loc i se mai spune şi La Calea Hotinului, după denumirea drumului care trecea pe aici, legînd între ele localităţile Rădăuţi-Miorcani-Mitoc-Ştefăneşti.

Cercetare N. Zaharia, 1955, *AM*, I, 1961, p. 15, 2, a, c.

f) *La Odăi.* Pe Pîrîul Badului, la 2 km sud-vest de sat, pe locul denumit La Odăi s-a descoperit o silişte din care s-au cules fragmente ceramice aparţinînd feudalismului tîrziu (sec. XVIII). Pe acelaşi loc se găsesc dărîmături de pereţi şi de vetre.

Cercetare N. Zaharia, 1955.

g) *La Podul Ripicenilor.* La circa 2 km nord de sat şi la 1 km nord-vest de Stîncă, pe podişul din dreapta Pîrîului Volovăţ, lîngă Podul Ripicenilor, s-a descoperit o aşezare din care s-au cules aşchii şi o lamă de silex patinat aparţinînd paleoliticului superior, precum şi fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni B).

Cercetare N. Zaharia, 1955.

h) *Odăile.* Pe locul denumit Odăile, situat sub muchia hîrtopului din stînga Pîrîului Volovăţ, în preajma şoselei care duce spre Mitoc, într-o pătură de prundiş s-au descoperit aşchii de silex patinat aparţinînd paleoliticului superior.

Cercetare N. Zaharia, 1955.

i) *La Pichetul Vechi.* Pe locul denumit Pichetul Vechi, situat pe terasa inferioară a Prutului, la jumătatea distanţei dintre Ripicenii Vechi şi Ripicenii Noi, s-au descoperit fragmente lamelare şi unelte de silex din paleoliticul superior.

Cercetare N. Zaharia, 1955, *AM*, I, 1961, p. 15, 2, b.

216. **Rîşca, com. Ripiceni** (jud. Botoşani)

a) *Terasa Prutului.* Pe marginea terasei inferioare a Prutului dinspre Dealul Punar, terminată rîpos spre luncă la circa 1,5 km sud-est de sat, s-au descoperit aşchii şi spărturi neregulate de silex, uneori patinat, probabil din paleoliticul superior, precum şi fragmente de vase din Hallstatt-ul tîrziu şi din perioada feudalismului timpuriu (sec. XI—XIII).

[200] În acest punct se cunoaşte săpătura mai veche, efectuată de N. N. Moroşan în 1929—1930 (*Le Pléistocène...*, p. 33 şi urm.). Recent săpăturile s-au reluat de către Sectorul paleolitic al Institutului de arheologie din Bucureşti.

[201] În acest punct s-au contopit două din descoperirile anterioare, Dealu Lipovanului şi La Şleahul Popoaie (*AM*, I, 1961, p. 15, a, c).

www.cimec.ro

Cercetare N. Zaharia, 1955.

b) *Dealul Punar.* Pe terasa inferioară a Prutului, la circa 2,5 km sud-est de sat, pe locul denumit În Cot şi în apropierea Movilei dintre Ogoare, în malul de loess, la circa 3 m adîncime s-au descoperit mai multe aşchii de silex patinat, printre care se găsesc şi două gratoare pe vîrfuri de lamă (pl. CXLVIII/4,6) aparţinînd aurignacianului mijlociu. În aşezarea de pe suprafaţa terasei s-au descoperit fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni B) şi din Hallstatt-ul mijlociu (pl. CXLVIII/5).

Cercetare N. Zaharia, 1956.

c) *Scruntarul din Lunca Prutului.* Pe suprafaţa unui scruntar situat în lunca Prutului la circa 2 km nord de Dealul Punar s-a descoperit o unealtă trapezoidă de silex cenuşiu cu patina albă, aparţinînd culturii mezolitice, şi un fragment de vas lucrat la roată din pastă fină cenuşie-negricioasă, aparţinînd începutului epocii migraţiilor (probabil sec. IV e.n.)

Cercetare N. Zaharia, 1956.

217. **Românești (Boscoteni)** (jud. Botoşani)

La Rîpă . Pe terasa inferioară a Prutului, în marginea sudică a satului, în rîpa de pe dreapta şoselei Bivolari-Ştefăneşti s-a descoperit o aşezare aparţinînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni A).

Cercetare N. Zaharia, 1955.

218. **Santa Mare** (jud. Botoşani)[202]

Vatra satului. În sectorul nord-estic al satului, pe terasa din lungul Pîrîului Roşu prin săparea unei gropi de lut în curtea locuitorului Costache Olaru, la circa 1,50 m adîncime, în pătura loessoidă de culoare slab roşcată s-au descoperit mai multe fragmente masive de silex cenuşiu puternic patinat, tăiate lamelar. Dintre acestea se remarcă o lamă aurignaciană lată cu retuşe, avînd vîrful trunchiat.

Cercetare N. Zaharia, 1959.

219. **Stînca, com. Ştefăneşti** (jud. Botoşani)

a) *Vatra satului.* Cu prilejul săpării unei fîntîni, pe terasa inferioară din sectorul sud-estic al satului, la adîncimea de 4 m s-a descoperit un cuib fosilifer cu numeroase fragmente de oase şi defense de mamut, precum şi cîteva aşchii de silex patinat, care aparţin probabil paleoliticului mijlociu şi superior.

Cercetare N. Zaharia, 1956.

b) *La Stîncă*[203]. Pe suprafaţa stîncilor toltriene care barează Valea Prutului la circa 2,5 km sud-est de sat, s-au descoperit numeroase aşchii neregulate de silex patinat, produse ale unor ateliere paleolitice subaeriene, dintre care unele cu marginile retuşate.

În vara anului 1960, săpîndu-se un drum de acces la stîncă, în pătura loessoidă a terasei s-au descoperit aşchii şi fragmente lamelare de silex patinat, printre care şi un vîrf bifacial de tip szeletian (pl. CXLVIII/30), precum şi resturi de vase din neoliticul dezvoltat.

Cercetare N. Zaharia, 1956.

[202] La nordul acestei localităţi se semnalează Movila Lată, alături de alte două movile mai mici, precum şi urmele a două şanţuri (*MDG*, vol. IV, fasc. III, p. 405).

[203] N. N. Moroşan, *Le Pléistocène...*, p. 60.

www.cimec.ro

220. Ştefăneşti (jud. Botoşani) [204]

a) *Vatra Tîrgului.* În curtea locuitorului Gh. Vasiliu din str. Botoşanilor, cu ocazia săpării unui beci, în 1957, la 1,60 m adîncime s-a descoperit un mormînt sarmatic aparţinînd sec. II—III e. n., precum şi un grup de morminte cu schelete întinse, probabil din perioada feudalismului timpuriu.

Mormîntul sarmatic a conţinut un schelet orientat V—E, în poziţie chircită, culcat pe dreapta, cu braţele aduse pe abdomen.

Inventarul acestui mormînt a constat din următoarele piese: o căniţă bitronconică (pl. CXLVIII/28; CCXXIII/10) din pastă fină cenuşie, găsită lîngă craniu; o oglindă mică de metal alb, fără mîner şi fără ornamentaţie (pl. CXLVIII/23), un clopoţel campanular (pl. CXLVIII/29), mărgele diferite ca formă şi pastă (pl. CXLVIII/7, 11, 14, 18—19, 21—22); două amulete reprezentînd un scarabeu şi o broscuţă (pl. CXLVIII/8,15), asemănătoare celor descoperite într-unele dintre mormintele sarmate de la Ust-Labinskaia (Kuban); patru cochilii de ghioc specia *Cypraea tigris* (pl. CXLVIII/9, 16, 20, 24); o fusaiolă bitronconică (pl. CXLVIII/31) şi un obiect neprecizat (pl. CXLVIII/12).

În sondajul efectuat în anul următor pe locul mormintelor sarmate s-a descoperit un număr de trei morminte duble şi două simple, cu scheletele alungite, orientate V—E, mîinile aduse pe abdomen, în aceeaşi situaţie ca şi în săpăturile făcute în 1957 de către proprietarul locului pentru o groapă de cartofi.

După puţinele obiecte de inventar descoperite în trei din aceste morminte, este dificil să se facă precizări asupra datării şi apartenenţei etnice a acestei necropole, cu oarecare probabilitate putînd fi doar atribuite perioadei feudalismului timpuriu.

Cercetare N. Zaharia şi Emilia Zaharia, 1957.

b) *Rîpa La Burci.* Pe terasa inferioară a Başeului, lîngă lutăria şi cărămidăria de pe locul denumit La Burci, ca şi peste rîpa de la Cimitirul Vechi, situată în nord-estul tîrgului, s-au descoperit aşchii de silex din paleoliticul mijlociu şi numeroase fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni B, pl. CCXXII/1—2), din perioada de trecere de la neolitic la epoca bronzului (faza Horodiştea Folteşti, pl. CCXXII/3,5; CCLVII/5), de la sfîrşitul epocii bronzului sau eventual începutul Hallstatt-ului (pl. CXLIX/1; CCXXII/4) şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XIV—XV, pl. CXLVIII/13, 25—27; sec. XV—XVI, sec. XVI—XVII, pl. CXLVIII/10, 17, sec. XVII, pl. CCXXII/7, şi sec. XVII—XVIII, pl. CXLIX/2,4). Printre acestea din urmă sînt şi unele produse de import sau din centrele orăşeneşti locale (pl. CCXXII/8).

În cuprinsul aceleiaşi aşezări s-au descoperit resturi din vase de sticlă, printre care şi unul dintr-un pahar cu suportul crestat (pl. CXLVIII/27), fragmente nesmălţuite din plăci decorative de perete cu decor floral (pl. CCXXI/14; CCXXII/6,9—10), precum şi numeroase lipituri de pereţi şi oase de animale.

La circa 200 m est de tîrg, în lunca Başeului, aproape de podul de lemn, se găsesc numeroase movile alungite dispuse în cîte două sau trei şiruri, încadrînd mici suprafeţe dreptunghiulare cu laturile de circa 25/40 m. Aceste movile înalte pînă la 4—5 m, late de 8—10 m şi lungi pînă la 10 m fiecare, cărora localnicii le-au atribuit denumirea de *burci*, sînt construite cu pămînt conţinînd resturi ceramice din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI).

Cercetare N. Zaharia şi Emilia Zaharia, 1956.

c) *Bulboana lui Stîrcea.* În lutăria deschisă în terasa inferioară a Başeului între Ştefăneşti şi Bîdiuţi, în locul denumit Bulboana lui Stîrcea, situată în apropierea podului de lemn, s-a descoperit o aşezare din care s-au cules numeroase resturi de vase aparţinînd neoliticului dezvoltat (fazele Cucuteni A şi B, pl. CL/1—6).

Cercetare N. Zaharia şi Emilia Zaharia, 1956.

d) *Baia Veche.* În albia minoră a Pîrîului Başeu, la circa 200 m sud-est de Baia Veche a tîrgului, pe un martor de eroziune tăiat în argilele galbene de sub nivelul actual, în dreptul unui promontoriu al terasei de luncă, s-a descoperit un atelier de prelucrare a silexului. Dintre cele cîteva mii de piese litice culese de pe locul descoperirii, numai cîteva se deosebesc printr-o patină albă, pătrunsă pînă în masa centrală a silexului. Se remarcă cîteva lame masive şi gratoare simple sau duble, lucrate pe lame.

Prin aspectul lor microlitic cele mai multe piese aparţin paleoliticului final. Dintre acestea se deosebesc nuclee cu suprafaţa de lovire oblică şi cu urme de desprinderi microlamelare unilaterale; lame şi vîrfuri din silex alb sau ne-

[204] În preajma acestei localităţi s-au făcut unele cercetări mai vechi, tîrgul fiind trecut ca punct arheologic în harta arheologică a lui Gr. Tocilescu (Const. Moisil, *Privire asupra antichităţilor preistorice din România*, în *BCMI*, ian.-mart., 1909, p 173). Unele cercetări au fost făcute şi de N. N. Moroşan (*Le Pléistocène...*, p. 60). Vezi şi I. D. Marin, *op. cit.*, în *Studii şi articole de istorie*, IX, 1967, p. 37.

www.cimec.ro

gricios, ori din gresie silicioasă şi menilit, precum şi cîteva fragmente de lame *à dos rabattu* şi un burin lateral pe lamă lată.

Cercetare Emilia Zaharia, Elvira Balica şi N. Zaharia, 1959.

e) *La Brăhărie.* Pe şesul Başeului, între Bîdiuţi şi Bobuleşti, pe un grind de 1—2 m înălţime, între grădinile noului sat Prosia, loc denumit La Brăhărie, s-au descoperit resturi de inventar paleolitic final de aspect microlitic şi fragmente ceramice din sec. III e.n. (pl. CCXXIII/4), de la începutul epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov, pl. CXLIX/3; CCXXII/11—13,15—16; CCXXIII/1—3), precum şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVI—XVII).

Pe acelaşi loc s-au descoperit două fusaiole bitronconice (pl. CCXXII/17; CCXXIII/5), partea bazilară a unui corn de bour (pl. CCXXII/14), precum şi aşchii de silex trecute prin foc.

Semnalat Gh. Vasiliu. Cercetare N. Zaharia, 1956.

f) *Grindul de la Pichet.* La 2 km est de tîrg, pe suprafaţa unui grind plat situat în apropierea pichetului de grăniceri, în săpăturile pentru amenajarea cimitirului de animale, s-a descoperit o aşezare din care s-au cules fragmente ceramice aparţinînd perioadei feudalismului timpuriu (sec. XII—XIII, pl. CXLIX/5,8) şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI, pl. CXLIX/6—7,9—10 şi sec. XVII—XVIII, pl. CXLIX/11).

Pe aceeaşi suprafaţă s-au găsit numeroase lipituri de pereţi şi oase de animale.

Cercetare N. Zaharia, 1956.

g) *Dealul Horodiuca.* La circa 2 km nord-vest de Ştefăneşti, pe muchia nordică a Dealului Horodiuca, orientată către hîrtopul cu acelaşi nume, în cuprinsul unor tranşee vechi, s-a descoperit un vîrf de mînă din paleoliticul mijlociu, din silex albăstrui-închis (pl. CXLIX/12), precum şi piese litice cu patină avansată aparţinînd unei faze de sfîrşit a paleoliticului superior (pl. CXLIX/14—15), cîteva gratoare de silex din neoliticul timpuriu (pl. CXLIX/13), fragmente ceramice aparţinînd perioadei corespunzătoare provinciei Dacia (sec. II—III) sau începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.), precum şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XIV—XV, pl. CXLIX/18—19; CCXXIII/6 şi sec. XVI—XVII).

O sulă din bronz (pl. CXLIX/17) şi un vas fragmentar din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni A, pl. CXLIX/16) au fost descoperite în cuprinsul aceleiaşi aşezări cu ocazia unei cercetări ulterioare.

Cercetare N. Zaharia, Emilia Zaharia şi Elvira Balica, 1956.

h) *Dealul Boboc.* Pe terasa inferioară situată la poala estică a Dealului Boboc, pe dreapta Başeului la circa 3 km nord de Ştefăneşti, s-a descoperit o aşezare extinsă pe circa 6—7 hectare, din care s-au cules cîteva aşchii de silex cu caracter musterian, fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni B, pl. CCXXIII/7—8) în asociere cu resturi din specia ceramică Cucuteni C, de la sfîrşitul epocii bronzului (cultura Noua), din perioada prefeudală (sec. VIII, etapa protodridu, pl. CCXXIII/9), precum şi din perioada feudalismului dezvoltat sec. XV—XVI).

Cercetare N. Zaharia şi Elvira Balica, 1957.

i) *Ominteanca.* În jurul izvorului situat în locul denumit Ominteanca, la circa 2 km sud-vest de tîrg, în lungul pantei monocline ravinate, s-au descoperit cîteva fragmente şi lame de silex azuriu patinat, aparţinînd probabil paleoliticului superior, şi fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni), de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e. n.) şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVI—XVII).

Semnalare Gh. Vasiliu. Cercetare N. Zaharia, Emilia Zaharia şi Elvira Balica, 1956.

221. **Trifeşti** (jud. Iaşi)

a) *Dealul Curţii.* În marginea terasei inferioare a Prutului, către şesul Toloaca Mică, loc situat în vatra satului şi denumit Dealul Curţii, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni B) şi perioadei feudalismului timpuriu (sec. XII—XIII, pl. CXLIX/20; CCXXIII/12), şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XIV, XIV—XV, pl. CXLIX/21; CCXXIII/15 şi sec. XVI—XVII, pl. CCXXIII/11,13—14,16).

Cercetare N. Zaharia, 1958.

b) *La Curte*[205]. Pe aceeaşi terasă a Prutului, la circa 150 m vest de rîpă, pe locul denumit La Curte, descoperindu-se întîmplător nişte morminte vechi, s-a efectuat o săpătură, dezvelindu-se 23 de morminte, dintre care 3 din

[205] În acest punct s-a efectuat un sondaj (I. Ioniţă, *Săpăturile de salvare de la Trifeşti*, în *Materiale*, VIII, 1962, p. 733 şi urm.). Materialul din secolul XIII este menţionat în *SCIV*, XI, 1960, 1, p. 188.

www.cimec.ro

Hallstatt-ul timpuriu şi 20 de la sfîrşitul perioadei feudalismului timpuriu (sec. XIII—XIV). Se pare că pe acel loc a existat un tumul funerar care a fost probabil netezit anterior, aşa că mormintele au rămas la o foarte mică adîncime, aproape de suprafaţă.

Descoperire semnalată de colectivul muzeului etnografic din Iaşi. Săpături I. Ioniţă, 1961.

c) *Marginea estică a satului.* În malul lutăriei de pe Pîrîul Cînoasa situat în marginea estică a satului, ca şi pe ogoarele învecinate din Lunca Pruteţului, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd Hallstatt-ului, perioadei prefeudale (cultura Hlincea, pl. CXLIX/24) şi perioadei feudalismului timpuriu (sec. XI—XIII, pl. CXLIX/22) şi dezvoltat (sec. XV—XVI, pl. CXLIX/23).

Cercetare N. Zaharia, 1959.

d) *La Iezătură.* La est de sat, în lunca Prutului, pe locul cuprins între pîraele Gîrla de la Pădurărie, Gîrla Huculuı şi Gîrla Cînoasă, loc situat în mare parte pe ogorul locuitorului Mihai Nechifor şi denumit La Iezătură şi La Pădure, s-a descoperit o aşezare, din care s-au cules resturi ceramice din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XIV—XV, pl. CXLIX/25—29).

Fragmentele de cahle, dintre care unele ajurate, sînt nesmălţuite şi decorate geometric ca şi cahlele de la Suceava, Cotnari şi din alte aşezări moldoveneşti din aceeaşi vreme. Cercetare N. Zaharia, 1959.

e) *Gura Roşcanilor.* La 0,5 km sud de sat, pe podul terasei de la gura Pîrîului Roşcani, în dreapta şoselei Bivolari-Iaşi, s-a descoperit o întinsă aşezare din care s-au adunat numeroase fragmente de vase din neoliticul timpuriu (cultura Criş, pl. CCXXIII/17) şi de la începutul epocii migraţiilor (probabil cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov).

În cuprinsul aceleiaşi aşezări s-a descoperit şi un bogat inventar litic, reprezentat prin lame masive sau microlitice, gratoare şi vîrfuri de săgeată din silex nepatinat, care pot fi atribuite neoliticului timpuriu.

Cercetare N. Zaharia, 1956.

f) *Terasa Trifeşti-Bălteni.* La jumătatea distanţei dintre Gura Roşcanilor şi Pietriş, pe panta terasei inferioare a Prutului, între Trifeşti şi Bălteni, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice de la sfîrşitul epocii bronzului (cultura Noua I, pl. CCXXIV/1 şi Noua II şi de aspect Comarovo tîrziu), precum şi cîteva resturi de vase care aparţin perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Pe aceeaşi suprafaţă s-au mai descoperit şi numeroase produse litice din silex nepatinat, printre care un lustruitor din rocă silicioasă şi numeroase fragmente de oase de animale, de coarne de cerb şi dinţi de mistreţ.

Cercetare N. Zaharia, 1956.

g) *Dealul Unchetea.* Pe muchia terasei Prutului care aici poartă denumirea de Dealul Unchetea, în lungul şoselei Bălteni-Trifeşti, în dreptul pietrei kilometrice nr. 35, în locul unde se detaşează drumul spre Hermeziu, s-au descoperit cîteva aşchii de silex patinat aparţinînd probabil paleoliticului mijlociu.

Cercetare N. Zaharia, 1957.

PODIŞUL SUCEVEI [206]

222. Agafton, com. Curteşti (jud. Botoşani)

Dealul Crivăţ [207]. În văile Cărpinişului şi a Humăriei, situate pe Dealul Crivăţ, la vest de Agafton, s-au descoperit cîteva aşchii atipice de silex patinat dintr-o fază neprecizată a paleoliticului superior.

Cercetare N. Zaharia, 1957.

223. Alba, com. Hudeşti (jud. Botoşani) [208]

La Cetăţuie. La circa 4 km nord-nord-vest de sat, pe promontoriul din marginea platformei care domină şesul Prutului, se află o Cetăţuie întărită natural. Aceasta are forma trapezoidă, cu o suprafaţă de 1 ha şi este legată de terasa propriu-zisă printr-un istm de 14—15 m lăţime tăiat printr-un şanţ adînc. De jur împrejur cetăţuia are mar-

[206] În vederea intensificării şi îndrumării viitoarelor cercetări pe teren în cadrul unor subunităţi naturale cu caractere specifice, în corpus-ul lucrării de faţă Podişul Sucevei se prezintă compartimentat în mai multe sectoare, după culoarele principalelor cursuri de apă şi ale micilor bazine depresionare care se ţin în lungul lor şi care întotdeauna au influenţat coeficientul de împopulare a regiunii.

[207] Punct menţionat anterior (Victor Tufescu, *Dealul Mare Hîrlău*, *BSRG*, LVII, 1937, p. 123 şi p. 125 în notă).

[208] Se cunoaşte descoperirea unei aşezări cucuteniene între satele Alba şi Comăneşti (*SCIV*, I, 1950, 1, p. 32).

www.cimec.ro

ginile ripoase, pe adîncimi variind între 5 şi 10 m. Solul arat din cuprinsul cetăţuii este nisipos, puternic lavat şi cu prea puţine resturi arheologice. Un al doilea istm este orientat spre sud şi prezintă alte două şanţuri de apărare spre podiş.

Pe suprafaţa solului din cuprinsul cetăţuiei s-au descoperit o lamă de silex patinat şi deşeuri de rocă menilitică, întîlnite în mod obişnuit în paleoliticul superior, precum şi cîteva fragmente ceramice mărunte, de dată nesigură, cu multă probabilitate din perioada feudalismului timpuriu (sec. XI—XIII).

Alte resturi provin din vase aparţinînd perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Cercetare N. Zaharia şi D. Teodor, 1957.

224. **Bîra** (jud. Neamţ)

La sud de sat. Pe terasa inferioară a Siretului, la circa 1 km sud de sat, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni A, pl. CCL/7), sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua, pl. CCL/8), secolului III (?) e.n., începutului epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov, pl. CCL/12), precum şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

De pe acelaşi loc provine şi o greutate de plasă de formă prismatică, perforată la partea superioară (pl. CCL/9).

Cercetare N. Zaharia, 1955.

225. **Brătuleşti, com. Strunga** (jud. Iaşi) [209]

Pîrîul Stîrcea. Într-un cot al Pîrîului Stîrcea, pe proprietatea parohiei, la vest-nord-vest de sat, s-a descoperit o aşezare din care s-au cules fragmente ceramice aparţinînd începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n., pl. CCXXIV/2) şi perioadei feudalismului timpuriu (sec. XII—XIII, pl. CCXXIV/3).

Cercetare N. Zaharia, Marilena Florescu şi Eugenia Neamţu, 1957.

226. **Bucecea** (jud. Botoşani) [210]

a) *La Uluc.* La circa 4,5 km distanţă de staţia de pompare pe terenul conductei pentru alimentarea Botoşanilor cu apă din Siret, pe suprafaţa distrusă a unui promontoriu al terasei inferioare, pe locul în care în anul 1900 s-a descoperit o necropolă sarmată, s-au mai găsit mici fragmente de vase aparţinînd sec. III şi IV e.n.

Cercetare N. Zaharia, 1956.

b) *La Şipoţele.* La circa 1 km sud de podul de fier de peste Siret, pe marginea terasei din dreapta acestui rîu, în jurul unor şipote situate lîngă o turbărie, s-au descoperit fragmente ceramice din neoliticul timpuriu (?) şi dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni), precum şi din Hallstatt (pl. CCXXIV/4).

Cercetare N. Zaharia, 1956.

227. **Ciprian Porumbescu (Stupca)** (jud. Suceava)

La Maşină. La circa 3 km est de sat şi la 700 m depărtare de fosta fabrică de amidon, pe locul denumit La Maşină, s-au descoperit fragmente ceramice de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.)şi din perioada feudalismului dezvoltat (fază neprecizată).

Informaţie obţinută la muzeul din Botoşani.

[209] Punct menţionat de colectivul şantierului Hăbăşeşti (*SCIV*, II, 1961, 1, p. 93—94).

[210] În apropierea de punctul La Uluc se citează o necropolă feudală cu morminte conţinînd monede şi obiecte de podoabă (AS, dos. MPI, Dir. II, 116 (1900), 14, 16 şi 29, MNA, dos. 1900, 53).

www.cimec.ro

228. Conțești, com. Valea Seacă (jud. Iași)

a) *La Șoșea.* În timpul unei sumare cercetări de suprafață, atît în vatra satului cît și pe terasele din jurul lui, în dreptul locuinței sătencei Verona Roșca, s-a descoperit o urnă de incinerație de tipul celor de la Poienești și Vîrteșcoi și datate în sec. III e.n. Vasul zăcea la o adîncime de 0,80 m într-o groapă practicată în solul negru al unei așezări neolitice pe o podină amenajată din chirpic ars, avînd drept capac un fragment de vas pictat din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni A).

Urna, lucrată din pastă fină, are formă amforeică (pl. CCXXIV/13), iar în interiorul ei s-au găsit resturi din oasele calcinate ale unui copil, în amestec cu pămînt, cărbuni mărunți și cenușă, fără nici un obiect de podoabă.

Din relatările sătenilor rezultă că vase asemănătoare s-au mai descoperit cu ocazia desfundării viilor și mai ales în grădina Veronei Roșca și că în unele din aceste vase se aflau uneori mărgele și resturi de obiecte din fier sau bronz.

Cercetare N. Zaharia și Emilia Zaharia, 1955.

b) *Cetățuia.* Pe un promontoriu situat pe muchia nord-vestică a Dealului Ruja, cu pante rîpoase pe trei laturi, în cotul Pîrîului Conțasca, aproape de Rateșul Conțești, s-a verificat o așezare din neoliticul dezvoltat, cunoscută anterior. Cu această ocazie s-au cules mai multe fragmente ceramice din faza Cucuteni A, precum și un topor plat lucrat prin așchiere din silex de culoare neagră (pl. CCXXIV/5).

Verificare C. Mateescu și N. Zaharia, 1953.

c) *Marginea estică a satului.* La circa 200 m nord-est de Cetățuie s-au descoperit fragmente ceramice lucrate la roată, aparținînd probabil așezării din sec. III e.n. care corespunde necropolei de incinerație de lîngă șosea.

Cercetare N. Zaharia și Emilia Zaharia, 1953.

d) *Dealul Ruja*[211]. La sud de sat, pe panta sudică a Dealului Ruja, s-au descoperit fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (faza precucuteni sau eventual Cucuteni A) și din perioada prefeudală (cultura Hlincea și etapa protodridu).

Cercetare N. Zaharia, 1954.

229. Cristinești (jud. Botoșani)

a) *Dealul Muchiosu.* La circa 1 km est de sat, pe cele două suprafețe plate și etajate ale Dealului Muchiosul, cuprins între Pîraele Dragulea și Ghilauca, s-au descoperit numeroase așchii și lame de silex patinat din paleoliticul superior (pl. CCXXIV/9—10,12), precum și fragmente ceramice aparținînd neoliticului dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni), perioadei de trecere de la sfîrșitul neoliticului la epoca bronzului (faza Horodiștea-Folteşti) și începutului epocii bronzului (Folteşti II, pl. CCXXIV/6—8,11).

Pe panta sud-estică a dealului, într-o carieră de nisip s-a secționat un bordei adînc de 1,30 m, pe a cărui vatră s-au descoperit fragmente de vase cu pictură brună și cîteva lame neregulate de silex de culoare cenușie-negricioasă cu slabe urme de patinare.

Cercetare N. Zaharia și Dan Teodor, 1957.

b) *Cotul Brumă-Dragulea.* Pe dealul din Cotul Brumă-Dragulea într-o poziție înaltă, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice care aparțin perioadei de trecere de la neolitic la epoca bronzului (faza Horodiștea-Folteşti, pl. CCXXV/1—2) și de la sfîrșitul epocii bronzului (cultura Noua, pl. CCXXV/3—4,6).

Numeroase oase de animale și în special de cabaline sînt împrăștiate pe toată suprafața așezării.

Cercetare N. Zaharia, 1956.

c) *Fînațul Popii.* Pe panta oablă a dealului situat la vest de sat, către Ibănești, pe locul denumit Fînațul Popii, s-au descoperit fragmente ceramice de la sfîrșitul epocii bronzului (cultura Noua), în asociere cu o seceră de bronz de tip hallstattian și un toporaș plat din silex cenușiu, un topor-ciocan de diorit, cu tăiș plat și gaură de înmănunchiere și un lustruitor din marnă silicioasă gălbuie. Tot pe același loc s-a descoperit și un pumnal de fier de tipul *akinakes*-ului scitic.

Informație obținută la muzeul din Dorohoi, 1957.

[211] Punct legat anterior de localitatea Valea Seacă (*SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 906, 66, b).

www.cimec.ro

230. **Darabani-Căbăceni** (jud. Botoşani)

a) *Iazul Bălăşescu-Cotul Ţigănimii.* La circa 2 km sud de tîrg, pe panta dealului situat la vestul iazului Bălăşescu, pe locul denumit „Spre Cotul Ţigănimii de lîngă iezătură", s-a descoperit o aşezare din care s-au cules fragmente ceramice de la începutul epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov, pl. CCXXV/5, 7—11,13) şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVI—XVII) şi tîrziu (sec. XVIII).

Pe acelaşi loc s-a mai descoperit o lamă microlitică din silex cenuşiu, o potcoavă de botină feminească (pl. CCXXV/12) şi un corn de oaie cu caracter de vechime (pl. CCXXV/14).

Cercetare N. Zaharia, 1957.

b) *Coada iazului Bălăşescu.* Pe panta uşor înclinată dinspre Coada iazului Bălăşescu s-au descoperit fragmente ceramice din perioada feudalismului timpuriu (sec. XI—XIII) şi dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Împreună cu materialul ceramic s-au descoperit lipituri de pereţi şi resturi din gardinile unor vetre portative.

Cercetare N. Zaharia, 1957.

c) *La Lutărie.* Sub muchia şi pe pantele vestice ale platoului situat în marginea nord-estică a iazului Bălăşescu, s-au descoperit cîteva aşchii şi lame fragmentare de silex patinat aparţinînd paleoliticului superior, precum şi fragmente ceramice din Hallstatt, de la începutul epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov) şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVI).

Dintre resturile de oase de animale se remarcă un fragment de corn de căprior (?).

Cercetare N. Zaharia, 1957.

d) *Panta dinspre nord-vestul iazului Bălăşescu.* Pe ogoarele de pe suprafaţa unui promontoriu al podişului situat la nord-vestul iazului Bălăşescu s-a descoperit o siliştе din care s-au cules fragmente ceramice din perioada prefeudală (probabil sec. V e.n.) şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XIV, pl. CCXXVI/1 — 2,4 şi sec. XV, pl. CCXXVI/3,8—9).

Cele cîteva fragmente de cahle sînt decorate cu motive florale (pl.CCXXVI/7), unul singur fiind acoperit cu smalţ verde.

Cercetare N. Zaharia, 1957.

e) *Terasa Prutului.* În rîpa pe care o prezintă terasa inferioară a Prutului, în dreptul tîrgului Darabani s-au descoperit cîteva fragmente lamelare de silex patinat din paleoliticul superior, precum şi numeroase resturi de oase de mamut, provenind de la indivizi de talie mare. Se remarcă o mandibulă inferioară, pe care se menţine o măsea masivă, piesă care se află în depozitul muzeului din Botoşani.

Informaţie obţinută la muzeul din Botoşani.

231. **Doljeşti** (jud. Neamţ) [212]

a) *Gostat.* La 5 km sud-est de Butea, pe interfluviul din sudul satului, în cuprinsul proprietăţii C.A.P., s-au cules fragmente de vase aparţinînd începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.) şi perioadei feudalismului dezvoltat şi tîrziu.

Cercetare N. Zaharia, 1956.

b) *Lisca.* La sud-vest de sat, în punctul La Dănilă, pe proprietatea locuitorilor Ilie Gribincea şi Gr. Ciomonghel, pe malul stîng al Pîrîului Lisca, s-au descoperit fragmente ceramice din Hallstatt-ul timpuriu.

Cercetare M. Dinu, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 294, XLII, 2.

c) *Albîia.* Pe promontoriul dintre Pîrîul Albîia şi şoseaua Doljeşti-Rotunda, la est de şosea, pe proprietatea locuitorului Costache Bălăucă din Rotunda, s-au descoperit fragmente ceramice de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.) şi din perioada prefeudală (etapa protodridu) şi a feudalismului dezvoltat.

Cercetare M. Dinu, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 294, XLII, 4.

[212] Se mai cunoaşte şi o altă aşezare în vatra satului (*SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 294, XLII, 1). Din acelaşi sat provin un depozit de bronzuri de la sfîrşitul epocii bronzului, (I. Testiban, *SCS Iaşi*, VIII, 1957, 1, 221 şi urm.) un vîrf de lance şi unul de săgeată de fier din perioada feudalismului dezvoltat, precum şi un topor de piatră, obiecte care se găsesc la muzeul din Roman.

www.cimec.ro

232. **Dragomireşti** (jud. Neamţ) [213]

a) *Vatra Satului.* Pe suprafaţa împrejmuită a proprietăţii Şcolii generale s-au descoperit fragmente de vase aparţinînd probabil perioadei corespunzătoare provinciei Dacia (sec. II—III e.n.).

Cercetare M. Zamoşteanu, 1957.

b) *În Silişte.* În apropierea şoselei care duce spre Piatra Neamţ, la intrarea în sat dinspre vest, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd probabil perioadei corespunzătoare provinciei Dacia (sec. II—III e.n.) ca o continuare a aşezării din vatra satului, precum şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI).

Cercetare M. Zamoşteanu, 1957.

c) *La Bursucărie.* Pe podişul înalt, situat pe Dealul Corni, între satele Hlăpeşti şi Unghi s-au descoperit fragmente ceramice corodate din neoliticul dezvoltat (probabil faza Cucuteni A).

Cercetare M. Zamoşteanu, 1957.

233. **Dumbrăviţa, com. Ruginoasa** (jud. Iaşi)

La Bulhac. Pe pantele de la nord-estul Iazului Bulhacu s-au descoperit fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni).

Semnalat I. Gugiuman, 1952.

234. **Fărcăşeni, com. Strunga** (jud. Iaşi)

La Soci. Pe panta estică a dealului situat la circa 2 km sud de Oboroceni, pe văiuga denumită La Soci, s-au descoperit fragmente ceramice din Hallstatt-ul tîrziu, din La Tène-ul III (?) şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Cercetare N. Zaharia şi Emilia Zaharia, 1955.

235. **Fundul Herţei, com. Cristineşti** (jud. Botoşani) [214]

La Redută. Pe suprafaţa unei frînturi de podiş ce are o formă pentagonală neregulată, la 600—700 m sud-est de sat, dominînd valea cu circa 80—90m, se află un loc întărit cu trei valuri şi şanţuri, denumit La Redută sau La Cetăţuie. Aceast'ă suprafaţă se leagă cu hinterlandul printr-un istm relativ îngust care a fost tăiat prin trei şanţuri paralele distanţate unul de altul la 25 şi 35 m. Atît valurile cît şi şanţurile mai păstrează în medie o denivelare de 3—4 m. Suprafaţa plană delimitată prin rîpi prăpăstioase atinge circa 1 ha şi include către latura sudică o mamelonare platâ cu diametrul de 30 m şi înălţimea de 1 m.

Prin plantarea puieţilor de arbori pe acest loc s-au scos din pătura de cultură numeroase pietre, pămînt ars, resturi de pereţi, precum şi cîteva fragmente ceramice din pastă cenuşie, de aspect neolitic (Cucuteni A), precum şi numeroase fragmente de vase din perioada prefeudală tîrzie (sec. VIII—X).

Se pare că această cetăţuie face parte dintr-un sistem de apărare situat la contactul dintre cîmpia stepică a Jijiei superioare şi Podişul Sucevei.

Cercetare N. Zaharia şi D. Teodor, 1957, verificată şi de colectivul Muzeului de istorie a Moldovei în 1963. Săpături 1967—1969, efectuate de M. Petrescu-Dîmboviţa, D. G. Teodor şi V. Spinei.

[213] În jurul acestei localităţi se cunosc descoperirile de la Lupărie, Dealul Cheşchet şi Dealul Tarniţa, semnalate de C. Mătasă (*op. cit.*, în *BCMI*, XXXI, fasc. 97, 1938, p. 109 şi 128).

[214] Pentru descoperirile mai vechi vezi Paul Verona, *Memoriu relativ la descoperirile arheologice şi istorice făcute în regiunea Herţei din judeţul Dorohoi*, în *RIR*, V—VI (1935—1936), p. 633—737.

www.cimec.ro

236. Giurgești, com. Costești (jud. Iași)

Vatra Satului[215]. Atît în vatra satului cît și în marginea nord-estică a acestuia s-au descoperit numeroase fragmente de vase din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni A), precum și o fusaiolă globulară.

Cercetare C. Mateescu și N. Zaharia, 1953.

237. Hăbășești, com. Strunga (jud. Iași)[216]

La Siliște. Pe ogoarele din sudul satului, în punctul denumit La Siliște s-au cules numeroase fragmente ceramice aparținînd neoliticului dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni), Hallstatt-ului tîrziu, începutului epocii migrațiilor (sec. IV e.n.) și perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI, pl. CCXXVI/5—6 și sec. XVII—XVIII). Fragmentele de cahle sînt ornamentate cu motive florale sau geometrice și uneori acoperite cu smalț verde.

Cercetare N. Zaharia, Marilena Florescu și Eugenia Neamțu, 1957.

238. Hărmănești Vechi, com. Hărmănești (jud. Iași)

La Ruină (*La Temelii*). În imașul de pe Dealul Hărmănești, între Hărmănești și Boldești, în apropierea șoselei care duce spre Băiceni, se mai pot observa resturi dintr-o zidire veche năpădită de buruieni și arbuști degenerați. După tradiția locală în acest loc ar fi fost o veche biserică săsească.

Minusculele fragmente ceramice descoperite în apropierea ruinelor par a proveni din vase de la sfîrșitul secolului al XIII-lea și începutul secolului al XIV-lea.

Punct semnalat anterior de V. Tufescu (*Dealul Mare, Hîrlău*, în *BSRG*, XLVII, 1937, p. 138).

Cercetare N. Zaharia, 1955.

239. Heleștieni (jud. Iași)

a) *Dealul Cotoc*. Pe suprafața ușor concavată a unui mic podiș situat pe Dealul Cotoc, la 1 km nord de sat, către Dealul Drăghici, s-au descoperit fragmente ceramice aparținînd începutului epocii migrațiilor (sec. IV e.n., pl. CCXXVI/10—12), precum și perioadei feudalismului timpuriu (sec. XI—XIII) și tîrziu (sec. XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1954.

b) *Dealul Hărmănești*. Pe poala nord-vestică a dealului Hărmănești, pe o mică suprafață de podiș cu marginile rîpoase, delimitată de cotul pîrîului, s-au adunat fragmente de vase aparținînd neoliticului dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni), precum și perioadei de trecere de la neolitic la epoca bronzului (faza Horodiștea-Folteștí).

Semnalat I. Gugiuman, 1952.

240. Hlăpești, com. Dragomirești (jud. Neamț)

În Siliște[217]. În apropierea satului, pe locul denumit În Siliște s-au descoperit numeroase fragmente ceramice corodate, cu slabe urme de pictură, aparținînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni A).

Cercetare I. Zamoșteanu, 1957.

[215] Pe Dealul Mănăstirii, din marginea pădurii de la nord-estul satului, în 1943 s-a efectuat un sondaj de către Ecaterina Vulpe (*Raport asupra săpăturilor din comuna Costești-Baia din august—septembrie 1943*, în *Raport MNA*, 1944, p. 38 și urm.).

[216] Așezarea cucuteniană de pe Holm a fost dezvelită în întregime, vezi Vl. Dumitrescu și colaboratori, *Hăbășești. Monografie arheologică*, Buc., 1954. Pentru perieghezele din jurul acestei localități vezi și *SCIV*, II, I, 1951, p. 93—94.

[217] În jurul acestei localități, se mai cunosc descoperirile de la Țibucanii de Sus (Cetățuia, Băluțeni și Poiana din Deal), Uscați (Dealul Morii), Chirilași, Poeni (La Păr), Borșeni (Dealul Ghețău) publicate în *BCMI*, XXXI, fasc. 97, p. 125, 128.

www.cimec.ro

241. **Hociungi, com. Moldovenii** (jud. Neamț)

Văduț. În muzeul școlar al comunei Moldovenii, ca și în depozitul muzeului din Roman se găsesc fragmente ceramice adunate dintr-o așezare denumită Siliștea din Văduț. Aceste fragmente aparțin La Tène-ului II, unul singur provenind dintr-un vas bastarnic. Alte fragmente rezultă din vase de la începutul epocii migrațiilor (sec. IV e.n.).

Informație C. Porcescu, 1955.

242. **Homiceni, com. Bîrgăuani** (jud. Neamț)

În Silișteˢ[218]. Pe locul denumit Silișteˢ, situat în spatele Școlii generale, s-au descoperit fragmente ceramice, dintre care unele de tip Curșești, aparținînd sfîrșitului La Tène-ului III (sec. I—II e.n.), precum și altele din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI).

Cercetare I. Zamoșteanu, 1956—1959.

243. **Ibănești** (jud. Botoșani)

a) *Cetatea Măgurei* (*În Cetățuie*). Pe promontoriul vestic al platformei care constituie Măgura Ibăneștilor se află o cetățuie întărită cu val și șanț, cuprinzînd o suprafață de aproape 2 ha.

În punctul cel mai nordic, cu pante rîpoase, se găsesc resturi dintr-o movilă în cea mai mare parte distrusă, denumită Rotunda. Atît valul cît și șanțul, orientate NE—SV, sînt distruse în sectorul vestic și se mai păstrează în porțiunea estică pe o lungime de 80—90 m. Din trei părți cetățuia este apărată în mod natural prin pantele abrupte pe care le prezintă terenul.

Atît în mantaua movilei distrusă de carieră, cît și de pe arăturile din cetățuie, s-au cules numeroase fragmente ceramice care aparțin Hallstatt-ului final sau eventual La Tène-ului II (pl. CCXXVI/ 14—15). Unele resturi par a proveni din urne.

Pe același loc s-a găsit și o fusaiolă ovală (pl. CCXXVI/13).

Cercetare N. Zaharia și D. Teodor, 1957.

b) *La Curte.* Pe podișul din sectorul mai înalt al satului, pe locul denumit Cimitirul Vechi și La Curte, șanțul drumului a secționat groapa unui bordei din cuprinsul căreia s-au cules fragmente ceramice aparținînd perioadei prefeudale.

Toate aceste fragmente, lucrate într-o tehnică primitivă, provin din borcane cu pereții groși și aparțin etapei Șipot-Suceava. Un singur fragment minuscul prezintă impresiuni făcute prin apăsarea cu un vîrf bont, ornament întîlnit și pe vasele din pastă fină de la Bandul de Cîmpie. Un rest dintr-o tipsie din pastă nisipoasă cu fundul îngroșat și rotunjit spre exterior are marginea subțiată și foarte scundă.

În vatra satului, la circa 200 m sud de acest punct, în același taluz al drumului, s-a descoperit o pătură de sol cu depuneri de culoare cenușie, cuprinzînd numeroase fragmente ceramice din Hallstatt (pl. CCLIII/18—19). În același loc s-a descoperit un percutor din silex cenușiu și bucăți de zgură metalică.

Aproape în tot cuprinsul satului, pe ogoare și prin grădinile locuitorilor s-au cules și numeroase fragmente ceramice provenind din vase din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII, pl. CCXXVI/16—21).

Cercetare N. Zaharia și D. Teodor, 1957.

c) *În Silișteˢ.* La circa 1 km sud de sat, pe o prispă mai înaltă a terasei din dreptul pietrei kilometrice nr. 10, s-a descoperit o silișteˢ din care s-au cules fragmente ceramice din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XIV, XV și XV—XVI).

La circa 100—150 m sud de acest loc, pe un promontoriu mai înalt al terasei, în marginea drumului de țară, s-au descoperit oase omenești cu caracter de vechime, precum și un engolpion din sec. al XIII-lea[219].

[218] *Ibidem.*

[219] D. G. Teodor, *Engolpioane kieviene pe teritoriul Moldovei* (manuscris).

www.cimec.ro

Cîteva fragmente lamelare de silex nepatinat, găsite pe același loc, par să indice și o fază de locuire mai veche.

Cercetare N. Zaharia și D. Teodor, 1957.

d) *Dealul Crucii.* La circa 1 km sud-est de sat, pe pantele etajate ale Dealului Crucii, s-au cules aşchii, lame și fragmente din unelte de silex mai mult sau mai puțin patinat, aparținînd paleoliticului superior și neoliticului dezvoltat (pl. CCXXVI/22–23).

Pe aceeași suprafață s-au descoperit și numeroase fragmente ceramice corodate, provenind din vase din neoliticul dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni), din perioada de trecere de la neolitic la epoca bronzului (faza Horodiștea-Folteşti, pl. CCXXVII/1) și din perioada feudalismului timpuriu (probabil sec. XII–XIII).

Din același punct provine un topor aşchiat din silex alb-vinețiu și două fragmente de vase mari sferice.

Cercetare N. Zaharia și D. Teodor, 1957.

e) *La Mocirlă.* În pădurea situată la 4 km nord-vest de sat, în lungul unei ravine de pe locul denumit La Mocirle, în rigola săpată de apă în lungul drumului s-au descoperit cîteva aşchii de silex puternic patinat, dintre care două de formă triunghiulară cu marginile retușate, din paleoliticul superior, precum și fragmente de oase calcinate. În jurul aceluiași loc se găsesc multe pietre, dintre care unele trecute prin foc.

Cercetare N. Zaharia, 1958.

244. **Lozna**, com. **Dersca** (jud. Botoșani) [220]

a) *La Turbărie.* La circa 15 km vest de Dorohoi, pe șesul Pîrîului Bahna se află cunoscuta turbărie de la Lozna, care este o întinsă mlaștină eutrofă. Depozitul de turbă din acest loc este foarte vechi, deoarece în păturile de la baza lui se găsesc grăunțe de polen de conifere. Alternarea unor pături de turbă cu altele care conțin depuneri argiloase este indiciul unei variații în iluvionările locale, cu faze în care suprafața turbăriei suferea o desecare parțială.

Încă din anul 1952 pe traseul canalului deschis în vederea drenării apelor din turbărie, s-au descoperit construcții, distruse cu ocazia exploatării turbei, în forma unor platforme de lemn, analoge cu construcțiile similare din regiunile mlăștinoase ale Pripetului. Tot atunci, la baza păturilor de turbă, s-au găsit bucăți din trunchiurile unor arbori, oase de animale și coarne de cervidee, inventar în parte intrat în posesia muzeului din Dorohoi.

Exploatarea turbei continuînd, ulterior s-au descoperit alte resturi de podine și grinzi de lemn semicarbonizate, care au fost păstrate o bucată de vreme. Din preajma acestor construcții, situate la o adîncime de 2 m față de suprafața solului actual, într-o pătură de depuneri argiloase s-au descoperit cîteva fragmente de vase de la începutul epocii migrațiilor (sec. IV e.n.).

În preajma aceleiași construcții s-a descoperit și o plută (flotor) de undiță, lucrată din coajă de pin; aceasta este tăiată în formă triunghiulară și prevăzută cu o gaură de fixare la sfoara undiței. Un os sacral de castor a fost descoperit în aceleași împrejurări.

În anul 1959, în turbărie s-a descoperit o monoxilă din care în 1960 au mai rămas doar resturi.

Pe ogoarele din marginea estică a turbăriei, ca și în lutăria situată la circa 1 km vest de ea, s-au descoperit cîteva aşchii lamelare de silex patinat, care ar putea fi puse în legătură cu resturile faunistice descoperite atît în curtea locuitorului Chifiriuc din vatra satului, cît și în turbărie, precum și cu fragmentele de defense de mamut descoperite anterior în aceeași lutărie.

Pe aceleași ogoare din marginea estică a turbăriei s-a descoperit un brăzdar de plug din fier, precum și un toporciocan caracteristic sfîrșitului epocii bronzului (cultura Noua).

Cercetare N. Zaharia, 1953, 1955.

b) *Sub Tioc.* Pe ogoarele în pantă ușoară, la circa 200–300 m sud de turbărie, pe locul denumit Sub Tioc s-au descoperit fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni), precum și cîteva resturi corodate de vase dintr-o perioadă incertă, lucrate la roată din pastă fină cenușie, brun-cenușie sau roșcată.

Pe suprafața cercetată se găsesc numeroase lipituri de pereți, oase și pietre, dintre care unele calcinate.

Cercetare A. Nițu și N. Zaharia, 1954.

[220] Localitate care figurează în harta arheologică a lui Gr. Tocilescu (Const. Moisil, *op. cit.*, în *BCMI*, 1909, ianuarie–martie, p. 173).

www.cimec.ro

c) *La Răchiți.* La circa 3 km sud-est de turbărie, la poala Dealului Tiocu, în dreptul unei văi secundare de pe partea dreaptă a drumului, în apropierea unei plantații de răchită, s-au descoperit fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni).

Cercetare A. Nițu și N. Zaharia, 1954.

245. **Maxut, com. Deleni** (jud. Iași)

Vatra Satului. Pe locul terasei din marginea sud-estică a satului, în curtea locuitorului Vasile Cotnăreanu, prin desfundarea viei s-a distrus o mare parte dintr-o așezare din neoliticul dezvoltat. Cu numeroasele fragmente de vase din neoliticul dezvoltat (fazele Cucuteni A și B), ca și cu lipiturile locuințelor s-a pavat o parte din drumul din fața casei.

Pe terasa înaltă din dreptul confluenței Pîrîului Strîmbu cu un altul care vine dinspre Făgădău-Deleni, în marginea nord-estică a Maxutului, s-au descoperit fragmente ceramice de la sfîrșitul epocii bronzului (cultura Noua).

Cercetare N. Zaharia, 1956.

246. **Miclăușeni, com. Butea** (jud. Iași)

La 300 m vest de Palat. Pe panta vestică a dealului din lungul pîrîului de la vest de Palat s-a descoperit o silițe, din care s-au cules fragmente ceramice din Hallstatt și din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI, pl. CCXXVII/2—7,9,11,14—18 și sec. XVII—XVIII, pl. CCXXVII/8,12—13,19).

Pe aceeași suprafață s-au mai descoperit lulele întregi și fragmentare (pl. CCXXVII/10), o mărgică de sticlă albastră, un fragment dintr-un lanț de fier (pl. CCXXVII/20), precum și o monedă feudală de argint cu două perforații, invederînd utilizarea în salbă.

Cercetare N. Zaharia, 1956.

247. **Movileni, com. Heleștieni** (jud. Iași) [221]

a) *La Movile.* Pe podișul din marginea nord-vestică a satului se află trei movile, dintre care două de formă rotundă cu diametrul de circa 100 m și înălțimea de 16—18 m, distanțate între ele la 200 m, dar unite printr-un val de circa 60 m și înalt de 10—12 m. Cea de a treia movilă, de formă plată, este situată la 200 m est de primele două.

Pe suprafața celor două movile mari, unite prin valul de pămînt, s-au cules fragmente ceramice din secolul al XVII-lea. Pe cea de-a treia, de formă plată, s-au descoperit numeroase resturi de vase din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni B).

Cercetare N. Zaharia, 1954.

b) *Marginea nord-estică a satului.* Pe podișul din marginea nord-estică a satului, la circa 0,5 km est de cele trei movile, în lungul drumului care duce spre carierele de piatră de la Pietriș, pe o întindere de 700—800 m, s-au descoperit fragmente ceramice aparținînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni B).

Cercetare N. Zaharia, 1954.

c) *În Răzășie.* Pe locul denumit La Răzășie, de pe pantele rîpoase ale micului podiș situat în partea sud-estică a satului, s-au descoperit numeroase așchii și lame microlitice întregi și fragmentare, lucrate din silex puternic patinat, precum și din rocă menilitică, un microburin și mai multe micronuclee aparținînd Gravettianului.

Pe acest loc ulterior s-a efectuat un mic sondaj stratigrafic, determinîndu-se atît existența gravettianului final, cît și a unei alte locuiri dintr-o fază neprecizată a comunei primitive, reprezentată prin minuscule și puține resturi ceramice rudimentare la care se adaugă discordant și o sulă de aramă. Sondajul a fost făcut de către Al. Păunescu.

[221] O așezare cu resturi arheologice, situată la E de sat, a fost menționată anterior (*SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 904, 52, b).

www.cimec.ro

Cercetare N. Zaharia, 1956.

d) *Dealul Fîntînilor.* Pe panta vestică a Dealului Fîntînilor, la sud-sud-vest de sat, în lungul traseului unor vechi şanţuri antitanc s-au descoperit fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni).

Semnalare I. Gugiuman, 1952.

248. **Obîrşia, com. Tupilaţi** (jud. Neamţ)

La sud-vest de sat. Pe terasa loessoidă ravinată, situată la sud-vestul satului spre Mastacăn, s-au descoperit fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni), de la sfîrşitul La Tène-ului III şi eventual din perioada corespunzătoare provinciei Dacia (sec. II—III ante Poeneşti) şi din perioada feudală tîrzie (sec. XVIII).

Cercetare I. Zamoşteanu, 1960.

249. **Oboroceni, com. Heleştieni** (jud. Iaşi)

a) *La Nucăria din Grochilă.* Cu prilejul unei săpături la rădăcina unui nuc în Nucăria din Grochilă, situată la 2 km est de sat doi locuitori din Oboroceni au descoperit un tezaur de monede romane imperiale [222].

Vasul în care s-a făcut tezaurizarea aparţine tipului vaselor sarmatice din sec. III e.n.; acesta are forma unui urcior cu corpul bombat, fără toartă şi este lucrat la roată din pastă cretoasă galben-roşcată, cu slabe urme de culoare roşie.

Din conţinutul acestui urcior, în care a intrat o mare cantitate de denari romani, s-au recuperat 735 de exemplare, precum şi o fibulă romană de tip *cu balama.* În acelaşi vas s-au descoperit şi fragmente din pînza de in îmbibată cu ceară (pl. CCXXVIII/3—4), în care au fost înfăşurate monedele.

O sumară cercetare de suprafaţă în jurul locului descoperirii a dus la stabilirea în imediata apropiere a unei aşezări din care s-au cules fragmente ceramice aparţinînd sec. I—II e.n. şi perioadei prefeudale (cultura Hlincea).

Printr-un mic sondaj executat ulterior pe acel loc s-au determinat două niveluri de depuneri arheologice, corespunzînd celor două faze de locuire stabilite prin cercetările de suprafaţă.

Dintre fragmentele descoperite prin sondaj se remarcă o margine de vas din pastă fin-nisipoasă, cu analogii în ceramica din sec. I—II e.n. descoperită la Curseşti şi două fragmente de tipsie din etapa protodridu (sec. VIII—IX), din pastă grosieră, dintre care una cu marginile alveolate.

Cercetare N. Zaharia, Emilia Zaharia şi M. Dinu, 1955.

b) *La Cetăţuie.* Pe un mic platou cu marginile rîpoase, denumit Cetăţuie, situat pe stînga Pîrîului Sturzei, la circa 200 m est de punctul în care s-a descoperit tezaurul de la Nucărie, s-au găsit fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni) şi din perioada feudalismului tîrziu (sec. XVIII).

Cercetare N. Zaharia şi Emilia Zaharia, 1955.

c) *La Salcîmi.* În marginea sudică a plantaţiei de salcîmi de pe panta dinspre Pîrîul Ţiganului, pe locul denumit Silişte, s-au descoperit fragmente ceramice provenind din vase aparţinînd sec. XVII—XVIII, precum şi un topor de fier.

În capătul sudic al rîpei care străbate plantaţia din marginea lutăriei, s-a găsit un toporaş plat din marnă gălbuie, aparţinînd unei faze neolitice neprecizate, probabil în legătură cu aşezarea cucuteniană de la Cetăţuia Grochilei.

Cercetare N. Zaharia şi Emilia Zaharia, 1955.

d) *Dealul Barcu.* Pe un martor de eroziune tăiat în platforma levantină a podişului denumit Dealul Barcu, în care s-a deschis o carieră de prundiş, în slaba pătură de sol vegetal s-au descoperit cîteva fragmente microlamelare de silex alb, uneori patinat, precum şi fragmente de galeţi menilitici cu urme de aşchiere sau roadere, care par să documenteze o aşezare de la sfîrşitul paleoliticului superior.

[222] Cf. Bucur Mitrea şi Emilia Zaharia, *Descoperire monetară de la Oboroceni (r. Paşcani, reg. Iaşi) şi importanţa sa istorică,* în *AM,* V, 1967, p.8 şi urm.

www.cimec.ro

Pe aceeași suprafață s-au descoperit și puține fragmente ceramice din pastă cenușie-negricioasă cu prundiș colțuros și impurități, care-i dau aspectul de mare primitivitate (pl. CCXXVIII/5—6).

Cercetare N. Zaharia, 1956.

e) *Reduta la Silistri.* Pe șesul din stînga Siretului, la circa 2 km sud-est de halta C.F.R. Oborocani, s-a precizat existența unor întărituri de pămînt cu șanțuri și valuri patrulatere care, după denumire, ca și după cantitățile mari de sol ars, cenușă și zgură vitroasă par să aparțină unei stații de fabricare a silitrei sau unui depozit de păstrare a prafului de pușcă. Puținele și neînsemnatele resturi ceramice descoperite în jurul acestor fortificații aparțin sfîrșitului secolului al XVII-lea și începutul secolului al XVIII-lea.

Cercetare N. Zaharia, 1956.

250. **Porcești-Moldovenii** (jud. Neamț)

a) *Dealul Gabăra* [223]. Pe un promontoriu al terasei inferioare de pe dreapta Siretului, la poala Dealului Gabăra în dreptul satului Hîrlești, s-a descoperit o bogată și întinsă așezare, din care s-au cules fragmente ceramice aparținînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni B), sfîrșitului epocii bronzului (pl. CCXXVIII/8), secolului III e.n. (pl. CCXXVIII/12 a—b), începutului epocii migrațiilor (cultura Sîntana de Mureș-Cerniahov, pl. CCXXVIII/9—10).

Resturi de același tip s-au găsit și pe partea mai înaltă a dealului în apropierea drumului spre Porcești.

Cîteva dintre fragmentele din pastă fină cu impurități, provenind din vase cu pereții subțiri, cu neregularități și cu exteriorul mat, par să aparțină unei faze de la sfîrșitul sec. IV e.n., perioadei prefeudale (etapa Șipot-Suceava, cultura Hlincea, pl. CCXXVIII/11), perioadei feudalismului timpuriu (sec. XI—XIII), precum și perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XIV—XV).

Semnalat I. Teștiban, 1953. Cercetare A. Nițu și N. Zaharia, 1955.

b) *Dealul Bolocan* (*La Fîntînile lui Cioiniagă*). Pe terasa inferioară din dreapta Siretului, în jurul sectorului denumit Dealul Bolocan (Pe Nicoriță), printr-o arătură adîncă pentru desfundarea solului s-a descoperit o groapă de cuptor pentru reducerea minereurilor din secolul al XIII-lea. Aceasta avea formă rectangulară, pereții calcinați pînă la vitrificare, iar pe fundul ei, sub depunerile iluvionate zăceau resturi dintr-un cazan de tablă de fier, pietre arse, cuie de fier cu capul lățit lucrate de meșter, precum și cîteva fragmente de oale din secolele XVII—XVIII. În jurul acelei gropi, pe ogorul locuitorului Toader Olaru din Porcești, s-au descoperit fragmente de vase de la sfîrșitul epocii bronzului (cultura Noua).

Cercetare N. Zaharia și Emilia Zaharia, 1955.

c) *La Budăie.* Într-un mic hîrtop situat sub poala terasei inferioare din dreapta Siretului, în locul denumit La Budăie, la circa 300 m nord de Dealul Gabăra, se găsesc numeroase izvoare cu budăie amenajate, fapt care a impus și topicul local. Din cînd în cînd unele dintre aceste izvoare se renovează de către locuitori prin săpături și instalări de budăie noi. Într-o asemenea săpătură s-au descoperit patru fragmente ceramice provenind din umărul unui vas din pastă fină, cretoasă, de culoare cenușie, decorat cu semne ștanțate, aplicate în banda de decor pe un fond de linii fin-reliefate întretăindu-se într-un reticul neregulat, delimitat de două caneluri înguste [224].

Scoțîndu-se apa din groapa săpată pentru budăi și adîncindu-se săpătura, în depunerile argilo-nisipoase de culoare albastră-negricioasă s-au descoperit o fusaiolă ovală lucrată din pastă fin-nisipoasă brun-cenușie și bucăți de grinzi carbonizate parțial prin zacerea îndelungată în apă. Din analiza acestor resturi lemnoase, făcută în laboratorul Institutului de cercetări forestiere Iași, reiese că aceste tălpoaie provin dintr-un lemn de esență tare (în specie de stejar).

Cercetare N. Zaharia, 1955.

d) *Biserica Veche.* În jurul vechii biserici de lemn din vatra satului s-au descoperit cîteva resturi de vase din secolul al XV-lea (pl. CCXXVIII/7), precum și trei lespezi funerare cu inscripții slavone, dintre care două datează din secolul al XVI-lea.

Cercetare Emilia Zaharia, 1955.

e) *În Săliște.* În locul denumit Pe-a Bisericii și La Săliște, situat în marginea sudică a satului, lîngă drumul ce duce În Țarnă, precum și în jurul unor pietre așezate probabil la temelia unei construcții vechi, s-au descoperit frag

[223] În această așezare au avut loc săpături efectuate de către Muzeul din Bacău (*Materiale*, VI, 1959, p. 474 și urm.; *Materiale*, VII, 1961, p. 449 și urm.).

[224] După N. V. Danilenko (Kiev) semnele ar reprezenta probabil începutul și sfîrșitul unei inscripții creștine ștanțate pe un vas vizigotic de la finele sec. IV e.n. sau chiar din sec. V e.n. Nu este însă exclus să aparțină perioadei feudale (sec. XIV-XV).

www.cimec.ro

mente ceramice aparţinînd începutului epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov), perioadei feudalismului timpuriu (sec. XI—XIII), precum şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI şi XVII—XVIII).

Cercetare Emilia Zaharia şi N. Zaharia, 1956.

f) *Vatra satului.* În curtea locuitoarei Vera Ionaşcu s-au descoperit cîteva fragmente dintr-un *dolium* din sec. IV e.n.

Cercetare Emilia Zaharia, 1955.

g) *Pîrîul Bahnei.* Pe panta nord-estică a Dealului lui Vodă, loc situat în preajma Iazului lui Solomon, în lungul unei gîrle denumite Pîrîul Bahnei, s-a descoperit o aşezare din care s-au cules fragmente de vase din pastă grosieră din Hallstatt-ul tîrziu, de la sfîrşitul sec. II sau începutul sec. III e.n. şi dintr-o fază neprecizată a perioadei feudalismului timpuriu (sec. XI—XIII).

Cercetare N. Zaharia, 1955.

251. **Ruşii Mănăstioarei, com. Răuseni** (jud. Suceava)

Vatra Satului. În sectorul nordic al satului, pe terasa inferioară a Rîului Suceava, s-au descoperit fragmente de vase de tip Şcheia şi Sîntana-Arad, aparţinînd perioadei corespunzătoare provinciei Dacia (sec. II—III e.n.).

Cercetare Gr. Foit, 1961.

252. **Sarafineşti, com. Corni** (jud. Botoşani)

a) *Cetăţuia Corni* (*Cetatea Turcească*). Pe un promontoriu al terasei Miletinului denumit Malu Mare, la 4 km est de localitatea Corni, se află un amplasament de tabără medievală în suprafaţă de circa 1 ha. Aceasta are forma unui trapez cu laturile rîpoase şi înalte pînă la 7—8 m, legată fiind de restul terasei doar printr-un istm de 7 m lăţime, tăiat printr-un şanţ de apărare dublat de un val ce mai păstrează înălţimea de 1,30 m.

Nu s-a găsit nici un fragment ceramic, solul este însă amestecat cu pietre şi pămînt ars, pînă la adîncimea de 1 m. Cuibarele de argile arse sînt exploatate de către gospodinele din satele vecine, din ele preparîndu-se culori roşii pentru vopsitul pereţilor.

Cercetare N. Zaharia, 1957.

b) *La Hîrtop.* Pe panta nord-estică a hîrtopului din stînga Pîrîului Miletin, în dreptul Cetăţuii Corni s-au descoperit cîteva fragmente lamelare de silex patinat aparţinînd paleoliticului superior de sfîrşit.

Cercetare N. Zaharia, 1957.

253. **Satu Nou, com. Bîra** (jud. Neamţ)

La est de sat. La 3 km est de sat, pe traseul şoselei Iaşi-Roman, în lungul terasei inferioare a Siretului, s-au descoperit fragmente de vase aparţinînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni A), Hallstatt-ului, începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.) şi perioadei feudale tîrzii (sec. XVIII).

Cercetare N. Zaharia, M. Florescu şi Eug. Neamţu, 1957.

254. **Secuieni** (jud. Neamţ)

La Budăiele Sîrbilor. La jumătatea distanţei dintre Secueni şi Dealul Gabăra, într-o ravinare deschisă în terasa inferioară a Siretului, s-au descoperit fragmente ceramice de la sfîrşitul epocii bronzului sau eventual din Hallstatt-ul timpuriu şi din perioada feudală tîrzie (sec. XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1956.

www.cimec.ro

255. **Strunga** (jud. Iaşi)

a) *Dealul Dîrmoxa.* În lungul şoselei Tg. Frumos-Strunga, sub poala estică a Dealului Dîrmoxa, în dreptul pietrei de marcare nr. 156, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd neoliticului timpuriu (cultura Criş), precum şi cîteva aşchii şi fragmente lamelare de silex nepatinat.

Cercetare N. Zaharia, 1954.

b) *Cornişa dealului Dîrmoxa.* Pe platoul Dealului Dîrmoxa, ca şi sub cornişa care se întinde în plantaţia de pomi de la 1 km nord de Strunga, s-au descoperit aşchii de silex patinat cu urme de desprinderi lamelare caracteristice paleoliticului superior, precum şi fragmente ceramice corodate aparţinînd neoliticului dezvoltat (fazele Cucuteni A şi B).

c) *Piatra de marcaj 152.* Pe dreapta şoselei Tg. Frumos-Strunga, sub poala nord-estică a Dealului Dîrmoxa, în dreptul pietrei de marcaj nr. 152, situată în apropierea şesului smîrcos al Bahlueţului, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd începutului epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov) şi mai cu seamă din perioada de la sfîrşitul secolului al IV-lea e.n. (pl. CCXXVIII/1—2; CCXXIX/1—4).

Cercetare N. Zaharia, M. Florescu şi Eug. Neamţu, 1957.

d) *În dreptul pietrei kilometrice nr. 23.* În stînga şoselei Tg. Frumos-Strunga, în malul rîpos din dreptul pietrei kilometrice nr. 23, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni B), sfîrşitului epocii bronzului şi eventual Hallstatt-ului (pl. CCXXIX/5—7), precum şi începutului epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov, pl. CCXXIX/8—9,11—13), în asociere cu o gresie de ascuţit (pl. CCXXIX/10).

Cercetare N. Zaharia, M. Florescu şi Eug. Neamţu, 1957.

e) *Marcaj 156.* Pe traseul şoselei Tg. Frumos-Roman, la circa 100—150 m nord-vest de piatra de marcaj nr. 156 s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd neoliticului timpuriu (cultura Criş), neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni A), începutului epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov) şi perioadei feudalismului dezvoltat sec. XV).

Cercetare N. Zaharia, M. Florescu şi Eug. Neamţu, 1957.

f) *Pîrîul Bogdăneşti.* În lungul şoselei Strunga-Roman, în dreptul pietrei kilometrice nr. 15, pe ogoarele din stînga Pîrîului Bogdăneşti, s-au descoperit fragmente ceramice din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI, pl. CCXXX/1—3).

Cercetare N. Zaharia, M. Florescu şi Eug. Neamţu, 1957.

256. **Talpa**, com. **Bîrgăuani** (jud. Neamţ)

Dealul din Mijloc. Pe terasa joasă situată pe versantul sudic al Dealului din Mijloc, către pîrîul din apropierea Homicenilor, s-au descoperit fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (fazele precucuteni, protocucuteni (?) şi Cucuteni A).

Cercetare I. Zamoşteanu, 1960.

257. **Tîrzia**, com. **Brusturi-Drăgăneşti** (jud. Neamţ)

Terasa Pîrîului Tîrzia. Pe terasa Pîrîului Tîrzia, în apropierea satului, s-au descoperit numeroase fragmente de vase, figurine antropomorfe şi zoomorfe, precum şi un topor plat de piatră, aparţinînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni A).

Cercetare I. Zamoşteanu, 1960.

258. **Tupilaţi** (jud. Neamţ)

Valea Albă. În şanţul şoselei care duce spre Văleni, în lungul terasei Moldovei, la ieşirea din sat, s-au descoperit resturi de vase aparţinînd Hallstatt-ului tîrziu sau eventual La Tène-ului II.

Cercetare C. Hălăucescu, 1958.

www.cimec.ro

259. **Unghi, com. Dragomireşti** (jud. Neamţ)

Fîntîna Popii. Aproape de sat, pe pantele de pe locul denumit La Fîntîna Popii, s-au descoperit fragmente de vase din neoliticul dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni) şi de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.).

Cercetare I. Zamoşteanu, 1960.

260. **Unsa, com. Frumuşica** (jud. Botoşani)

Nord-est de sat. Pe platforma dintre satele Rădeni şi Unsa, situată pe panta estică a Dealului Mare, în marginea drumului din nord-estul satului, s-au descoperit aşchii şi fragmente lamelare de silex patinat aparţinînd fazei microlitice de la sfîrşitul paleoliticului superior.

Ţinînd seama şi de alte mici semnalări făcute pe pantele vestice ale Dealului Mare, se pare că acest deal constituie o unitate morfologică promiţătoare pentru cercetările paleolitice.

Cercetare N. Zaharia, 1956.

261. **Vascani, com. Ruginoasa** (jud. Iaşi)

a) *La Lutărie.* În lutăria din marginea sudică a satului, situată între Pîrîul Răgoazei (P. Lunca) şi Pîrîul Drăgoteni, s-a descoperit o aşezare neolitică din care s-au cules fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni B, pl. CCXXX/4). Lutăria a secţionat mai multe gropi care conţin resturile unui bogat material arheologic.

Cercetare C. Mateescu şi N. Zaharia, 1953.

b) *Vatra satului.* În vatra satului, pe suprafaţa din jurul cooperativei săteşti şi mai cu seamă pe proprietatea locuitorului Ion Iorgu s-au descoperit numeroase fragmente ceramice aparţinînd neoliticului dezvoltat (fazele Cucuteni A şi B).

Cercetare N. Zaharia, 1955.

262. **Văleni, com. Boţeşti** (jud. Neamţ) [225]

a) *Vatra satului.* În grădinile proprietăţilor din centrul satului s-au cules fragmente ceramice corodate din neoliticul dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni) şi din perioada de trecere de la neolitic la epoca bronzului (faza Horodiştea-Folteşti).

Cercetare V. Ursache, 1959.

Tot în vatra satului, pe locul denumit La Bolocan, s-au descoperit fragmente de vase din Hallstatt (fază neprecizată), din perioada corespunzătoare provinciei Dacia (sec. II—III e.n.) şi de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.).

Cercetare I. Zamoşteanu, 1959.

b) *Dealul Cetăţuii.* La circa 2 km sud de sat, pe pantele superioare ale Dealului Cetăţuii, s-a descoperit o aşezare, din care s-au cules cîteva aşchii atipice de menilit şi silex uşor patinat din paleoliticul final (?), precum şi fragmente ceramice corodate aparţinînd neoliticului dezvoltat (fază neprecizată), sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua) şi începutului Hallstatt-ului.

Cercetare V. Ursache, 1959.

Pe acelaşi deal, la cota 395, la sud de sat, s-a descoperit un loc întărit cu val şi şanţ. Acesta are formă semicirculară cu raza de 25 m, deschiderea sprijinindu-se pe malul rîpos şi abrupt al cornişei dealului, către nord. Şanţul

[225] În preajma acestei localităţi, într-o aşezare din perioada provinciei Dacia (sec. II—III e.n.), s-au făcut săpături de către muzeul din Roman în colaborare cu Muzeul de istorie a Moldovei. Vezi I. Ioniţă şi V. Ursache, *Noi date arheologice privind riturile funerare la carpo-daci*, în *SCIV*, 19, 1968, 2, p. 211 şi urm.; idem, *Nouvelles données archéologiques concernant les carpo-daces*, comunicare la *Al VII-lea Congres internaţional de ştiinţe pre- şi protoistorice, Praga*, august, 1966.

www.cimec.ro

are lățimea de 10 m și se mai păstrează pe toată lungimea lui. Locul fiind înțelenit și acoperit de o vegetație bogată, nu s-au putut descoperi resturi arheologice, care să ne dea putința datării monumentului. Se pare că acesta are valoarea unei întăriturii din perioada feudalismului dezvoltat, drept punct de pază a vechiului drum care, în lungul văii Moldovei, lega Romanul cu Tîrgu Neamț.

Obiectiv semnalat de N. Macarovici, 1957.

c) *Dealu lui Dănilă.* La 0,5 km sud-vest de sat, peste Pîrîul Șarpelui, s-a descoperit o așezare din care s-au cules resturi de vase aparținînd sfîrșitului epocii bronzului (faza Costișa-Belopotok, anterioară fazei Noua).

Alte fragmente provin din vase caracteristice Hallstatt-ului și numai foarte puține aparțin feudalismului dezvoltat (sec. XVII).

Cercetare V. Ursache, 1959.

d) *Între Adîncați.* Pe suprafața interfluviului determinat de confluența Moldovei cu un pîrîu primit de pe terasa din dreapta sa, la 500 m est de sat, s-a descoperit o așezare din care s-au cules fragmente corodate de vase și o daltă din marnă cenușiu-gălbuie din neoliticul dezvoltat (probabil faza Cucuteni A).

Cercetare V. Ursache, 1958.

263. **Vlădenii din Vale, com. Frumușica** (jud. Botoșani)

Vatra satului. Pe platforma din jurul bisericii satului și mai cu seamă în grădina dascălului Gh. Cojocaru, cu prilejul desfundării solului pentru plantarea viei, s-au descoperit numeroase vase întregi și fragmentare din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni B stilul ζ).

În asociere cu acestea s-au găsit vase-miniatură și figurine antropomorfe, dintre care una cu atribute masculine, un topor-ciocan de aramă cu două brațe, precum și numeroase dărîmături din pereții și podinele locuințelor.

Pe aceeași suprafață s-au descoperit numeroase fragmente de vase de la sfîrșitul epocii bronzului (cultura Noua) și de la începutul epocii migrațiilor (sec. IV e.n.).

Prin desfundarea terenului s-au distrus trei morminte cu scheletele în poziție întinsă, probabil de la începutul epocii migrațiilor.

În stînga Pîrîului Varnița din sectorul nord-vestic al satului s-au descoperit fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni B).

O așezare din aceeași vreme, în care se găsesc resturi ceramice asemănătoare, se află pe suprafața celei de-a treia platforme, dispuse sub forma unei terase mai înalte între cele două pîrae care străbat sectorul sudic al satului. Și aici s-au descoperit resturi de vase din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni B cu motive zoomorfe în stilul γ).

Punct semnalat de N. Macarovici în 1948 și cercetat de N. Zaharia și A. Nițu în 1954.

CULOARUL SIRETULUI

264. **Al. I. Cuza** (jud. Iași)

a) *Pe Holm.* Pe suprafața unui martor de eroziune situat în lunca din stînga Siretului, denumit Dealul Holm, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice care aparțin neoliticului dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni), sfîrșitului epocii bronzului și eventual Hallstatt-ului timpuriu (pl. CCXXX/5—6), perioadei corespunzătoare provinciei Dacia sau eventual începutului epocii migrațiilor (sec. III—IV e.n.) și perioadei feudalismului dezvoltat (probabil sec. XIV și sec. XVI—XVII).

Cercetare N. Zaharia, M. Florescu și Eug. Neamțu, 1957.

265. **Blăgești-Pașcani** (jud. Iași)

La nord de sat. Într-o plantație situată pe panta dealului la circa 4 km nord de sat, s-au descoperit așchii și fragmente lamelare de silex patinat din paleoliticul superior.

Pe terasa inferioară din stînga Siretului, în cotul pe care acest rîu îl face la 2 km nord de sat, s-a descoperit o așezare, din care s-au cules fragmente ceramice din perioada feudalismului timpuriu (sec. XI—XIII) și dezvoltat.

www.cimec.ro

Pe muchia erodată a terasei apele de şiroire torenţială au distrus o necropolă de înhumaţie. Unul dintre craniile culese de pe teren prezintă caractere protoeuropoide primitive.

Cercetare N. Zaharia, 1955.

266. **Brehueşti, com. Vlădeni** (jud. Botoşani)

Marginea sudică a satului. Cu ocazia săpării unei fîntîni pe un tapşan din marginea sudică a satului, într-o depunere de nisipuri şi argile negricioase de la baza terasei inferioare a Siretului s-a descoperit un cuib fosilifer, din care s-au selecţionat numeroase fragmente de oase, cîteva măsele de mamut, una de rinocer lînos, precum şi cîteva aşchii de silex.

Pe ogoarele de lîngă drumul din marginea nordică a satului s-au descoperit cîteva resturi de vase de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n. şi probabil sec. V—VI).

Cercetare N. Zaharia, 1955.

267. **Butea** (jud. Iaşi)

a) *La lutărie.* În lutăria deschisă pe muchia terasei Siretului în marginea estică a satului, s-a surprins secţiunea unei gropi cucuteniene în formă de pîlnie, din care s-au scos fragmente de vase din neoliticul dezvoltat (fazele Cucuteni A, A—B şi B, pl. CCXXX/7—9). În aceeaşi groapă s-a descoperit şi o mică verigă de lut ars.

La sud de acest loc, în viile situate pe pantele terasei s-au descoperit numeroase fragmente ceramice din Hallstattul tîrziu (pl. CCXXX/11—14) şi din La Tène-ul III (pl. CCXXX/15), printre care şi un fragment de vas fin de import, lucrat la roată din pastă neagră cu lustru intens pe faţa externă.

La circa 200 m nord-est de acest punct, în malul rîpei care străbate marginea sudică a satului, s-a descoperit un punct fosilifer cu numeroase resturi de faună mammologică.

Cercetare N. Zaharia, 1956.

b) *La Porcărie.* Pe Pîrîul Porcăriei, la circa 1,5 km nord de sat, lîngă o fîntînă situată sub muchia terasei, în apropierea unei iezături deteriorate, s-a descoperit o aşezare din care s-au cules fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (probabil faza Cucuteni A), de la sfîrşitul epocii bronzului sau eventual din Hallstatt (pl. CCXXXI/1,4) şi din sec. III e.n. (pl. CCXXXI/2,7).

Pe acelaşi loc s-a descoperit şi o piesă de întrebuinţare neprecizată, dintr-o bară de fier de formă cvasi rectangulară, perforată la mijloc care ar fi putut servi drept măciucă.

Cercetare N. Zaharia, 1956.

c) *La Podul Siretului.* În tăietura drumului practicată în terasa din stînga Siretului, la circa 200 m est de pod, pe stînga şoselei Mircești-Miclăuşeni, s-au descoperit numeroase fragmente de vase aparţinînd la Tène-ului II (pl. CCXXXI/3), precum şi perioadei feudalismului timpuriu (sec. XI—XIII), dezvoltat (sec. XV—XVI, pl. CCXXX/10; CCXXXI/5—6 şi sec. XVII—XVIII, pl. CCXXXI/8) şi tîrziu (sec. XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1956.

d) *Dealul Găureana.* La 1,5 km sud-est de sat, pe sectorul din terasa Siretului denumit Coasta Doljeştilor, în punctul Găureana, în solul vegetal din preajma şipotului cu apă potabilă s-au descoperit fragmente ceramice din pastă fină cenuşie, aparţinînd începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.).

Cercetare N. Zaharia, 1956.

e) *Drumul Neagului.* Pe o fîşie din terasa Siretului izolată spre nord-est printr-o rîpă, pe locul în care „colnicul" se numeşte La Drumul Neagului — altădată loc împădurit — în cuprinsul proprietăţii locuitorului Ianoş Blaj şi a vecinilor săi, s-au descoperit resturi ceramice şi o necropolă cu morminte de înhumaţie. În diferitele săpături făcute aici ocazional s-au descoperit scheletele în poziţie întinsă, cu mîinile în lungul corpului. Puţinele şi măruntele fragmente ceramice descoperite pe acest loc, printre care şi unul provenind dintr-o căţuie, par să aparţină sec. IV e.n.

Cercetare N. Zaharia, 1956.

www.cimec.ro

268. **Corni** (jud. Botoşani)

La Hrubă. În marginea rîpoasă a terasei din stînga Siretului, pe locul denumit La Hrubă, situat la 3 km sud-sud-vest de sat, s-a descoperit o sabie celtică de fier, a cărei lungime atinge 0,86 m. Arma este prevăzută cu două tăişuri şi lipsită de gardă, lama fiind întreruptă în dreptul mînerului.

Informaţie obţinută la muzeul din Botoşani.

269. **Dealu, com. Zvorîştea** (jud. Suceava)

a) *Pîrîu Leahu.* În malurile Pîrîului Leahu, situat în marginea sud-estică a satului, s-au descoperit două gropi de bordeie secţionate de rîpă, din care s-au cules un topor neolitic şi cîteva fragmente de vase din perioada prefeudală (cultura Hlincea) şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Pe fundul acelor gropi de bordeie se găsesc lipituri solzoase şi numeroase pietre arse, precum şi resturi de oase de animale.

Cercetare N. Zaharia, 1957.

b) *La Temelii* [226]. Pe un martor izolat din terasa inferioară, situat în lunca de pe dreapta Siretului, la circa 3 km nord de sat, pe locul denumit La Temelii, s-au descoperit trei aşchii de silex patinat aparţinînd probabil paleoliticului superior final şi cîteva mici fragmente ceramice atipice din neoliticul dezvoltat (cultura Cucuteni, fază neprecizată).

În acelaşi loc s-a găsit şi un topor plat din rocă marnoasă.

Cercetare N. Zaharia, 1957.

c) *La Cimitir.* Pe muchia nord-estică a terasei Siretului, denumită Dealul Zvorîştea, lîngă cimitirul actual din marginea estică a satului, s-au descoperit fragmente ceramice din sec. XIII—XIV (?), precum şi din sec. XVII—XVIII.

Cercetare N. Zaharia, 1957.

270. **Fotin Enescu-Dumbrava, com. Lespezi** (jud. Iaşi)

Marginea sudică a satului. La sud de Lespezi, pe terasa din stînga Siretului în marginea sud-estică a satului, prin tăierea unui drum s-a descoperit o întinsă aşezare, din care s-au cules fragmente ceramice din Hallstatt-ul tîrziu, de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.), din perioada prefeudală (cultura protodridu), precum şi din perioadele feudalismului timpuriu (sec. XI—XII), dezvoltat (sec. XIII—XIV şi XV, pl. CCXXXI/9—12) şi tîrziu (sec. XVIII).

Pe aceeaşi suprafaţă se găsesc numeroase pietre, în majoritate calcinate, aglomerate pe suprafeţe restrînse. Printre ele s-a găsit un fragment dintr-o lamă de cuţit şi bucăţi mari de zgură metalică.

Cercetare N. Zaharia, 1954.

271. **Gîdinţi** (jud. Neamţ)

a) *Cetatea Smirodava* (Smederova) [227]. Pe unul din martorii de eroziune situat în lunca de confluenţă a Moldovei cu Siretul, la circa 2 km sud-vest de sat, se găsesc ruinele cetăţii feudale Smirodava, zidită probabil la 1483 de Ştefan cel Mare. Zidurile groase de piatră ale cetăţii, ca şi ale turnurilor şi contraforţilor, se ridică la circa 0,5 m deasupra solului actual, care aici ia forma unei mari movile, îngropînd monumentul înconjurat cu şanţ de jur împrejur.

Fragmentele ceramice descoperite în jurul acestui complex medieval provin din vase aparţinînd sec. XV—XVI (pl. CCXXXI/19).

[226] Acest punct este semmnalat în *Dicţionarul Dorohoiului* sub denumirea de Şesul Temeliei.

[227] Cercetări sumare au fost făcute anterior de către Ecat. Vulpe (*op. cit.*, în *Raport MNA*, p. 82). După 1959 şi 1960 s-au executat săpături de dezvelire a zidurilor cetăţii, de către muzeul din Roman, lucrările fiind conduse de Mircea Matei. Cu această ocazie s-au descoperit resturi ceramice din sec. XIV—XV. Vezi şi nota 716 de la partea I a lucrării.

www.cimec.ro

Pe acelaşi loc s-a descoperit şi un cui de fier cu capul lăţit, lucrat de meşter.

În 1959 şi 1960 s-au executat de către muzeul din Roman săpături de dezvelire a zidurilor cetăţii, lucrările fiind conduse de Mircea Matei. Cu această ocazie s-au descoperit şi resturi ceramice din sec. XIV—XVI.

Cercetare N. Zaharia şi I. Teştiban, 1955.

b) *Dealul Tunica* (*La Preventoriu*). Pe terasa din dreptul Preventoriului situat în stînga Siretului, în grădina locuitorului Răducanu Gh. Constantin, s-a descoperit o aşezare din care s-au cules fragmente ceramice din perioada de trecere de la neolitic la începutul epocii bronzului (faza Horodiştea-Folteşti) şi din perioada feudalismului tîrziu (sec. XVIII).

Pe aceeaşi suprafaţă s-au descoperit numeroase aşchii subţiri şi neregulate de menilit şi de silex cenuşiu nepatinat.

Cercetare N. Zaharia, 1955, şi V. Ursache, 1959.

272. **Hapăi, com. Vîrfu Cîmpului** (jud. Botoşani)

La Podul Siretului. La vest de sat, în malurile terasei de luncă de lîngă podul peste Siret, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd sfîrşitului epocii bronzului şi eventual Hallstatt-ului timpuriu, începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n., pl. CCXXXI/14—15), precum şi perioadei feudalismului timpuriu (cultura Dridu, sec. X, pl. CCXXXI/13), cu analogii în aşezarea de la Dăneşti, feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI, pl. CCXXXI/17—18) şi tîrziu (sec. XVIII, pl. CCXXXI/16).

Cercetare N. Zaharia, 1957.

273. **Hîrtoapele, com. Criveşti** (jud. Iaşi) [228]

La Moara Popii. Pe terasa de lîngă Podul Sireţelului, pe locul denumit La Moara Popii, s-au descoperit fragmente ceramice din Hallstatt-ul tîrziu şi eventual din La Tène-ul II, analoge celor de la Lunca Ciurei, şi din perioada feudalismului timpuriu (sec. XI—XIII).

Cercetare N. Zaharia, 1954.

274. **Hrişcani, com. Vlădeni** (jud. Botoşani)

Pe Corneţ. Pe suprafaţa unui ogor situat la vest de sat, în locul denumit Pe Corneţ, într-o arătură adîncă s-a descoperit un topor de mînă eneolitic, din silex alb-vineţiu cu suprafaţa aşchiată. Pe locul descoperirii nu s-a găsit nici un fragment ceramic.

Informaţie obţinută la muzeul din Botoşani.

275. **Ionăşeni, com. Vîrfu Cîmpului** (jud. Botoşani)

La Temelii. În islazul comunal din lunca Siretului, pe un martor de eroziune de formă alungită s-a descoperit un loc întărit prin val şi şanţ denumit La Temelii; acesta este situat la circa 300 m distanţă de sat, aproape pe Pîrîul Tăbăreşul, la 2 km est de Vîrfu Cîmpului. De pe suprafaţa de formă pătrată a acestei întăriturii, care pare a fi o tabără veche, s-au cules numeroase fragmente ceramice aparţinînd neoliticului dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni), Hallstatt-ului tîrziu şi eventual La Tène-ului II, cu elemente de tip bastarnic (sec. II î.e.n.), începutului epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov), precum şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XV, XV—XVI).

Din această din urmă perioadă mai fac parte un fragment dintr-o cahlă cu smalţ verde (pl. CCXXXII/1) şi o monedă feudală de argint din sec. XVI (pl. CCXXXII/2).

Cercetare N. Zaharia, şi D. Teodor, 1957.

[228] Pentru un alt punct descoperit în preajma acestei localităţi vezi *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 906, 63 b.

www.cimec.ro

276. **Lespezi** (jud. Iaşi) [229]

La sud de tîrg. Pe marginea terasei Siretului, la circa 1 km sud de tîrg, s-a descoperit o silişte din care s-au cules fragmente ceramice din Hallstatt, de la începutul epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov) şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1954.

277. **Lunca, com. Vîrfu Cîmpului** (jud. Botoşani)

La Cotul Hapăilor. Pe marginea terasei de 8—10 m a Siretului, cuprinsă în cotul dintre satele Hapăi şi Lunca, s-a descoperit o foarte întinsă silişte, din care s-au cules fragmente ceramice din Hallstatt-ul tîrziu, din sec. III e.n. şi din perioada feudalismului timpuriu (sec. XIII—XIV, pl. CCXXXIII/1—11) şi dezvoltat (sec. XIV—XV, pl. CCXXXIII/12—13 CCXXXII/6—7, şi sec. XV, pl. CCXXXII/4—5,8; CCXXXIII/14—15).

Pe acelaşi loc s-a descoperit şi o piesă de argilă, de secţiune rectangulară şi prevăzută cu cîte un şanţ longitudinal pe două din feţele opuse (pl. CCXXXII/9), care se pare că provine dintr-un tipar pentru turnat bronzul, analog celor descoperite la Holboca-Iaşi.

Cercetare N. Zaharia, 1957. Săpături D. Teodor, E. Neamţu şi V. Spinci, 1966—1967.

278. **Mircești** (jud. Iași)

La Bulboacă. Pe suprafaţa unui grind situat în şesul Siretului în dreapta drumului Mircești-Miclăuşeni, la circa 2 km est de sat, pe locul denumit Dealul la Bulboacă (La Plochi), nu departe de cei doi stejari îngemănaţi, denumiţi de poetul V. Alecsandri „doi fraţi", s-a descoperit o silişte cu bogat material arheologic, din care s-au cules fragmente ceramice de la începutul epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov) şi elemente de la începutul sec. V e.n. şi din perioada feudalismului dezvoltat.

Solul care conţine pătura de cultură are o grosime variind între 0,50 şi 1 m.

Pe un martor de eroziune situat la 300 m spre vest de acest punct se găsesc fragmente ceramice de la sfîrşitul secolului al XVII-lea.

Cercetare N. Zaharia, 1954.

279. **Paşcani** (jud. Iaşi) [230]

La Fîntînele. Pe terasa inferioară din dreapta Siretului, la circa 0,5 km distanţă de marginea nordică a tîrgului în jurul şipotelor permanente de la baza terasei, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd Hallstatt-ului tîrziu (pl. CCXXXII/11—12) şi începutului epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov, pl. CCXXXII/3,10,14), cu elemente din etapa imediat următoare secolului IV e.n. (pl. CCXXXII/13).

Cercetare N. Zaharia, 1954.

280. **Roman** (jud. Neamţ) [231]

a) *Str. Jora.* În sectorul vestic al oraşului, extins pe terasa inferioară din stînga Rîului Moldova şi în special în rîpa din capătul vestic al străzii Jora, într-o pătură groasă de cultură şi în numeroase gropi, s-au descoperit resturi ceramice din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XV şi XVI—XVII, pl. CCXXXIV/1—9), precum şi numeroase altele din jumătatea a doua a secolului al XVII-lea.

[229] Pentru cercetările mai vechi vezi V. Ciurea, *op. cit.*, în *Dacia*, 3—4, 1927—1932, p. 52 şi 53. Din acest punct provine un lot de materiale arheologice din perioada feudală, publicat anterior (*SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 905, 60). Vezi şi Corina Nicolescu şi Florentina Dumitrescu, *Despre vechimea M-rei Probota*, în *SCIA*, 1954—1955.

[230] Pe teritoriul comunei se cunosc şi unele descoperiri anterioare, vezi V. Ciurea, *op. cit.*, *Dacia*, III—IV, 1927—1932, p. 53, pentru malul drept al Siretului; *ibidem*, p. 53 pentru Ruginoasa, în care s-au efectuat apoi săpături (Hortensia Dumitrescu, *La station préhistorique de Ruginoasa*, în *Dacia*, III—IV, 1927—1932, p. 56 şi urm.).

[231] Oraşul este menţionat în *Harta arheologică* a lui Gr. Tocilescu. Vl. Dumitrescu, *Une tombe de l'époque des migrations des peuples près de Roman* (*Moldavie*), în *RIR*, IV, 1934, p. 71—84. Vezi şi I. D. Marin, *op. cit.*, în *Studii şi articole de istorie*, IX, 1957, p. 25 şi urm.

www.cimec.ro

Cercetare Emilia Zaharia şi N. Zaharia, 1956.

b) *Lutăria de la Episcopie*[232]. În lutăria de pe terasa Moldovei, situată în dosul palatului episcopal, s-au descoperit cîteva fragmente de vase din pastă grosieră de culoare cenuşie cu feţele brune aparţinînd Hallstatt-ului, precum şi altele din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XIV).

Cercetare N. Zaharia şi Emilia Zaharia, 1956.

281. **Sagna-Roman** (jud. Neamţ)

La Vie. La circa 6 km nord-est de Roman, într-o vie situată pe un deal tăiat în terasa din stînga Siretului, spre Poeniţa, s-a descoperit o aşezare din care s-au adunat resturi de vase aparţinînd neoliticului timpuriu (cultura ceramicii liniare), neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni A), precum şi feudalismului tîrziu (sec. XVIII).

Cercetare V. Ursache, 1959.

282. **Stînca, com. Zvorîştea** (jud. Suceava)

Marginea sudică a satului. Pe promontoriul dealului Zvorîştea, situat la marginea sudică a satului, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd sec. XVIII şi un fragment de cahlă cu caneluri circulare.

Cercetare N. Zaharia, 1957.

283. **Şcheia, com. Al. I. Cuza** (jud. Iaşi)

a) *Marginea sudică a satului.* Pe terasa inferioară din stînga Siretului, în capătul sudic al satului, s-a descoperit o silişte din care s-au cules numeroase fragmente ceramice aparţinînd perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XV, pl. CCXXXIV/10—12, sec. XV—XVI) şi o cute prismatică prevăzută cu o perforaţie laterală, din şist vînăt de mare duritate (pl. CCXXXIV/14).

Cercetare N. Zaharia, M. Florescu şi Eug. Neamţu, 1957.

b) *Vatra satului.* În muchia rîpoasă a terasei din stînga Siretului, aproape de dispensar, s-a descoperit o silişte foarte întinsă şi bogată în fragmente ceramice din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI, pl. CCXXXIV/13).

Cercetare N. Zaharia, M. Florescu şi Eug. Neamţu, 1957.

c) *La Izvoare.* În jurul izvoarelor situate pe terasa Siretului la nord-vest de sat, în marginea şoselei Şcheia — Al. I. Cuza s-au descoperit fragmente ceramice din Hallstatt (pl. CCXXXV/1), de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n., pl. CCXXXV/2—3) şi din perioada feudală tîrzie (sec. XVIII).

Cercetare N. Zaharia, M. Florescu şi Eug. Neamţu, 1957.

284. **Tămăşeni-Roman** (jud. Neamţ)

a) *Fîntîna Hîrzului.* Pe un grind situat în şesul din dreapta Siretului, în locul denumit Fîntîna Hîrzului, s-a descoperit o aşezare, din care s-au recoltat fragmente ceramice aparţinînd fazei tîrzii a La Tène-ului III (sec. I e.n.) şi perioadei corespunzătoare provinciei Dacia (sec. II—III e.n.).

Cercetare V. Ursache, 1958.

[232] Recent în acest punct s-au efectuat săpături de către colectivul şantierului Suceava, cu rezultate inedite.

www.cimec.ro

b) *Imaş pe Deal.* La circa 3—4 km nord-vest de Roman şi la 3 km sud de sat, pe locul denumit Imaş pe Deal, la noua fabrică de cărămidă, s-a descoperit o aşezare, din care s-au adunat fragmente de vase hallstattiene timpurii şi din La Tène-ul getic, eventual şi din sec. III sau IV e.n.

Cercetare V. Ursache, 1958.

c) *La Tufe.* Pe terasa inferioară din lunca Siretului, la sud de punctul Imaş pe Deal şi la 3 km sud de sat, pe locul denumit La Tufe, s-a descoperit o aşezare din care s-au adunat fragmente ceramice neolitice corodate dintr-o fază neprecizată, precum şi din perioada de trecere de la neolitic la epoca bronzului (faza Horodiştea-Folteşti).

Cercetare V. Ursache, 1959.

285. **Topile, com. Valea Seacă** (jud. Iaşi)

La Topile. La circa 3,5 km nord de Paşcani, pe terasa din dreapta Siretului, în lungul Pîrîului La Topile s-au descoperit fragmente ceramice de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e. n.) şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1955.

286. **Valea Seacă** (jud. Iaşi)

a) *La Rîpă.* În vatra satului, pe terasa de prundiş din dreapta Pîrîului Ruja, la vest de biserică s-au adunat fragmente lamelare de silex patinat şi un gratoar caracteristic paleoliticului superior (Aurignacian).

Cercetare N. Zaharia, 1954.

b) *Dealul Movilei.* Pe terasa inferioară a Siretului, la nord de sat, în punctul denumit Dealul Movilei, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice aparţinînd Hallstatt-ului (pl. CCXXXV/4—5), începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.) şi perioadei feudalismului tîrziu (sec. XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1954.

c) *Movila La Boul Movilei* [233]. Pe Dealul Movilei, în jurul movilei denumite Movila La Boul Movilei, s-au descoperit fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni B) şi din Hallstatt.

Cercetare N. Zaharia, 1955.

287. **Vlădeni** (jud. Botoşani) [234]

La Silişte. Pe ogoarele situate în lungul pîrîului situat la est de sat, în locul denumit La Silişte, s-au descoperit fragmente ceramice de la sfîrşitul epocii bronzului (cultura Noua), de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.) şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XIV—XV şi XV—XVI).

Atît fragmentele ceramice cît şi doi denari de argint din epoca imperial romană, precum şi o monedă de la Alexandru cel Bun, descoperite pe acelaşi loc, alcătuiesc un început de muzeu şcolar local.

Cercetare N. Zaharia, 1955.

CULOARUL SUCEVEI

288. **Lisaura, com. Ipoteşti** (jud. Suceava)

a) *Vatra satului.* Pe un promontoriu de terasă cu marginile rîpoase pe trei laturi, situat în vatra satului, pe proprietăţile locuitorilor Slivnici şi Oghinciuc, s-au descoperit fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni B), din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XV), precum şi bucăţi de zgură metalică.

[233] Cele trei descoperiri publicate anterior (*SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 906, 66, c, e-f) ca puncte izolate s-au dovedit a face parte din una şi aceeaşi aşezare mai întinsă.

[234] Pentru cercetări mai vechi pe teritoriul comunei, efectuate de Gh. Iamandi, vezi Const. Moisil, *op. cit.*, în *BCMI*, 1909, ianuarie-martie, p. 117.

www.cimec.ro

Cercetare Al. Andronic, 1957.

b) *Cîmpul Lisaurei.* Pe ogoarele situate la circa 500 m est de Cetatea de Scaun s-au descoperit cîteva fragmente de vase din sec. XV. Acestea provin probabil din răspîndirile legate de locuirea de pe platoul Cetății de Scaun.

Cercetare Al. Andronic, 1957.

289. **Nimerceni, com. Bosanci** (jud. Suceava)

La Silişte. În apropiere de moara şi de Iazul Nimercenilor, pe locul denumit La Silişte s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd probabil începutului epocii migrațiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov) şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XIV—XV şi sec. XV—XVI, pl. CCXXXV/6—7,9—10), precum şi bucăţi de zgură metalică.

Cercetare Al. Andronic, 1957.

290. **Şcheia** (jud. Suceava) [235]

La Silişte. La circa 4 km sud-vest de oraş, pe terenul cuprins între şoseaua naţională, Pîrîul Şcheia şi marginea comunei Şcheia, în 1959—1960, cu prilejul amenajării terasamentului liniei ferate s-a descoperit o aşezare din care s-au adunat numeroase resturi de vase aparţinînd perioadei corespunzătoare provinciei Dacia (sec. II—III e.n.) şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XIV, pl. CCLVII/6, sec. XV, pl. CCLVII/3 cu elemente de tip orăşenesc şi sec. XV—XVI, pl. CCLVI/11).

Cercetare Mara Nicolescu, 1960.

291. **Tisăuţi, com. Ipoteşti** (jud. Suceava)

a) *Vatra satului.* În grădina locuitorului Samuil Ghivnici poreclit Liber, pe suprafaţa unei trepte de terasă înclinată spre sud-vest, s-au descoperit fragmente ceramice corodate aparţinînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni B).

Cercetare V. Neamţu şi Al. Andronic, 1957.

b) *La Pichet.* La circa 50 m est de actuala şcoală generală, pe locul fostului pichet austriac de grăniceri, sub molozul provenit din dărîmăturile vechii construcţii, s-a descoperit un fragment de vas din secolul al XV-lea, cu analogii în ceramica de pe platoul Cetăţii de Scaun.

Cercetare Al. Andronic, 1957.

c) *La Magda.* La circa 50 m nord-est de biserica satului, pe Dealul La Magda, s-a descoperit o aşezare din care s-au cules fragmente ceramice aparţinînd perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI şi XVII—XVIII, pl. CCXXXV/8,11—12) şi resturi de cahle din pastă brun-cenuşie, decorate cu motive geometrice (pl. CCXXXV/13), care în unele cazuri au feţele acoperite cu o culoare albă.

Cercetare V. Neamţu, 1951. Verificare Al. Andronic, 1957.

292. **Volovăţ** (jud. Suceava)

a) *La Silişte.* Pe malul stîng al Pîrîului Volovăţ, în apropiere de cimitir, pe locul denumit La Silişte, s-au descoperit fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni), de la sfîrşitul epocii bronzului

[235] În jurul acestei localităţi şi mai cu seamă pe teritoriul cetăţii şi a judeţului Suceava se cunosc numeroase cercetări Cf. K. A. Romstorfer, care în 1896 publică *Tumuli, alte Ansiedlungen und Verschanzungen im Bezirke Suceava* şi *Cetatea Sucevii*, ediţia Academiei Române, 1913. În urma săpăturilor de mare amploare la Cetatea Sucevii s-au publicat rapoarte de săpături şi note în *SCIV*, III, 1952, p. 424 şi urm.; *SCIV*, IV, 1953, 1—2, p. 335 şi urm.; *SCIV*, V, 1954, 1—2, p. 257 şi urm.; *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 753 şi urm.; *SCIV*, X, 1959, 2, p. 409 şi urm.; *Materiale*, IV, 1957, p. 239 şi urm.; *Materiale*, VI, 1959, p. 679 şi urm. şi p. 913 şi urm. Pentru rezultatele săpăturilor de la Şcheia vezi Gh. Diaconu şi N. Constantinescu, *Cetatea Şcheia*, Bucureşti, 1960.

www.cimec.ro

(cultura Noua), precum și din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI și XVII—XVIII), acestea din urmă în asociere cu resturi de cahle și un fragment dintr-un cuțit curb din silex cenușiu.

Cercetare Al. Andronic, 1958.

b) *Vadul Rădăuților.* Pe ogoarele dinspre Vadul Rădăuților, în punctul denumit La Silițe, s-au descoperit fragmente ceramice din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Cercetare Al. Andronic, 1957.

CULOARUL ȘOMUZULUI[236]

293. **Buciumeni** (jud. Suceava)

Rîpa Șîngereilor. În malurile rîpoase și înalte ale Pîrîului Buciumenilor, în marginea vestică a satului, s-a descoperit o siliște din care s-au cules fragmente ceramice din secolul al XV-lea (pl. CCXXXV/14) și din secolele XV—XVI.

În același loc s-a descoperit și o gresie din marnă compactă cenușie.

Cercetare N. Zaharia și Dan Teodor, 1958.

294. **Fălticeni** (jud. Suceava) [237]

a) *Vatra tîrgului.* În dreapta șoselei Fălticeni-Dolhasca, în apropierea gării C.F.R., s-au descoperit fragmente ceramice aparținînd sfîrșitului epocii bronzului (cultura Noua) și perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVI—XVII) și mai tîrzii.

Cercetare N. Zaharia, D. Teodor și Silvia Iacob-Teodor, 1958.

b) *Rîpa Buciumenilor.* La circa 100 m sud-est de cimitirul izraelit, pe promontoriul dintre terasa Pîrîului Buciumeni și rîpa ce străbate orașul, într-una din săpăturile lutăriei s-a descoperit o groapă de bordei adîncă de 1,25 m față de solul actual.

De pe podina acestui bordei s-au cules mai multe fragmente ceramice care aparțin perioadei de la sfîrșitul secolelor XIV—XV.

Cercetare N. Zaharia, D. Teodor și Silvia Iacob-Teodor, 1958.

c) *Coasta Spătăreștilor.* La est de oraș, pe pantele ușor înclinate către Dealul Spătăreștilor și spre calea ferată, s-au descoperit fragmente ceramice aparținînd neoliticului dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni) și perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII) și un topor plat din rocă marnoasă gălbuie (pl. CCXXXV/15).

Cercetare N. Zaharia, D. Teodor și Silvia Iacob-Teodor, 1958.

d) *După Heidiș.* Pe marginea rîpei de la sud-estul cimitirului evreiesc și pe panta opusă Spătăreștilor s-au descoperit numeroase fragmente ceramice aparținînd neoliticului timpuriu (cultura Criș), începutului epocii migrațiilor (sec. IV e.n.) și perioadei feudalismului timpuriu (sec. XIII—XIV) și dezvoltat (sec. XIV—XV).

Cercetare N. Zaharia, D. Teodor și Silvia Iacob-Teodor, 1958.

e) *Bariera Bunești, La Pod.* La circa 1 km nord de Fălticeni, în dreapta șoselei Fălticeni-Bunești, pe terasa de lîngă podul care traversează Șomuzul Mare, s-au descoperit fragmente ceramice mărunțite, provenind din vase de la începutul epocii migrațiilor (sec. IV e.n.), precum și din perioada feudalismului dezvoltat (fază neprecizată). Aceste fragmente prezintă aceleași caracteristici de primitivitate ca în mai toate așezările din valea Șomuzului.

Cercetare D. Teodor, 1960.

[236] Pe culoarele Șomuzului Mare și a Șomuzului Mic se cunosc cercetări efectuate de N. Beldiceanu și Gr. Buțureanu (Const. Moisil, *BCMI*, III, 1910, p. 173) și V. Ciurea (*op. cit.*, în *Dacia*, III—IV, 1927—1932, p. 48 și urm.).

[237] Pe teritoriul județului sînt de amintit cercetările de la Drăgușeni (V. Ciurea, *op. cit.*, *Dacia*, III—IV, 1927—1932, p. 54 și urm. unde au urmat săpăturile efectuate de Vl. Dumitrescu) și de la Dolhești Mari (*ibidem*, p. 51), ca și săpăturile efectuate de M. Dinu (*op. cit.*, în *Materiale*, VI, 1959, p. 214 și urm.; idem, în *Materiale*, VII, 1961, p. 122 și urm. și în *AM*, I, 1961, p. 42 și urm.).

www.cimec.ro

f) *În Siliște.* În dreapta șoselei Fălticeni-Rotopănești, la circa 1—1,5 km nord-vest de bariera orașului, pe terasa Șomuzului Mare, în locul denumit În Siliște, s-a descoperit o așezare din care s-au cules fragmente ceramice de la sfîrșitul epocii bronzului (cultura Noua; pl. CCXXXV/16—17) și din perioada feudalismului dezvoltat (sfîrșitul sec. XIV și sec. XVII).

Cercetare D. Teodor, 1959.

295. **Huși, com. Preuțești** (jud. Suceava)

La Epărie. Pe terasa din stînga Șomuzului Mare, în locul denumit La Epărie, situat în dreapta așezării de la Ciorsaci și în stînga căii ferate Fălticeni-Dolhasca, s-au descoperit cîteva fragmente ceramice aparținînd începutului epocii migrațiilor (sec. V e.n., pl. CCXXXV/19—20) și un rest de vas din pastă nisipoasă, cu dungi dese adîncite orizontal (pl. CCXXXV/18) care poate fi ulterior sec. IV e.n. În același loc s-a descoperit și talonul unui fier de plug.

Cercetare D. Teodor, 1959.

296. **Mihăești, com. Rotopănești** (jud. Suceava)

Siliștea Borghinești. La interfluviul cuprins între Șomuzul Mare și Pîrîul Brădățel, la nord-est de sat, pe locul denumit Siliștea Borghinești, s-a descoperit o așezare din care s-au cules fragmente ceramice aparținînd La Tène-ului III cu elemente analoge celor de la Bîrca-Ciurbești și D. Cărămidăriei-Botoșani (pl. CCXXXVI/1), începutului epocii migrațiilor (cultura Sîntana de Mureș-Cerniahov, pl. CCXXXVI/2), sub același aspect primitiv caracteristic sectorului nordic al Moldovei, probabil dintr-o fază ulterioară sec. IV e.n., precum și din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVI—XVII).

Cercetare D. Teodor, 1959.

297. **Pleșești** (jud. Suceava)

Terasa Șomuzului Mic. Dintr-o așezare neolitică situată pe terasa din dreapta Șomuzului Mic provin cîteva topoare plate lucrate din marnă gălbuie, unul singur fiind dintr-o rocă brună de mare duritate, dintr-o fază neprecizată a neoliticului dezvoltat.

Informație obținută la muzeul din Botoșani.

298. **Preuțești** (jud. Suceava) [238]

a) *Ciorsaci* (*Mînăstioara*). Pe terasa inferioară din stînga Șomuzului Mare, în dreptul șoselei Fălticeni-Dolhasca și a cantonului C.F.R. 20, pe locul denumit Ciorsaci și Mînăstioara, s-au descoperit fragmente ceramice aparținînd sec. III sau IV (?) e.n. (pl. CCXXXVI/3) și perioadei feudalismului dezvoltat (fază neprecizată).

Cercetare D. Teodor, 1959.

[238] În această comună, ca și în localitățile învecinate se cunosc cercetări mai vechi (V. Ciurea, *op. cit.*, în *Dacia*, III—IV, p. 50 pentru Pleșești și p. 51 pentru Basarabi, ca și pentru Dolhești Mari și Mici), dintre care și aceea a unui celt descoperit pe Cetățuia (M. Petrescu-Dîmbovița, *op. cit.*, *SCIV*, IV, 1953, 3—4, p. 465). Vezi în *Raportul asupra activității Muzeului de Antichități în cursul anului 1915*, București, 1916, I. Andrieșescu, *Raport special nr. 1*, p. 10—13, unde se menționează descoperirile mai vechi de la Preuțești, Dolhești, Rădășeni și Basaraba din Suceava. În același sector se cunosc și alte cercetări mai vechi, în legătură cu Cetatea Neamțului (*BCMI*, VI, 1913, p. 85 și urm. Fakler I. Arh., *Comunicări. Cîteva note despre Cetatea Neamțului*), pentru ale cărei cercetări primul inițiator a fost Ilie Minea (D. Constantinescu, *Campania de săpături din anul 1940 la Cetatea Neamțului*, în *ACMI*, 1943, p. 15. Un alt sondaj în interiorul acestui monument este prezentat în *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 797 și urm. Vezi și N. Constantinescu, *op. cit.*, *SCIV*, XI, 1960, 1, p. 81 și urm. Cercetări vechi din preajma Cetății Neamțului sînt de amintit în cartierul Pometea, ca rezultat al sondajului efectuat de Radu Vulpe (*BCMI*, XXXI, p. 126), în Răucești la punctele Pîrîul Herlei și Pîrîul Sărata (*ibidem*, p. 128), precum și la Vînătorii Neamțului pe Dealul Osoiului (*ibidem*, p. 128). În acest sector sînt menționate punctele La Petricani (Lotul școlii), Uricheni (Movila Găunoasă), Ingărești (?), Rădeni (Capu Dealului, Islaz, Dealul Comorii), Grumăzești (?) (*BCMI*, XXXI, 97, p. 126 și urm.), ca și la Tîrpești (*ibidem*, p. 116), unde s-au făcut săpături (Silvia Marinescu-Bîlcu, *Sondajul de la Tîrpești*, în *Materiale*, VIII, 1962, p. 235 și urm.).

www.cimec.ro

b) *Ţarna Mare.* Pe terasa inferioară din stînga Şomuzului, la circa 300—400 m nord-est de sat, în locul denumit Ţarna Mare de pe Dealul Hölm, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd începutului epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov, pl. CCXXXVI/4, probabil dintr-o perioadă ulterioară sec. IV e.n.) şi perioadelor feudalismului dezvoltat (sec. XVI) şi tîrziu (sec. XVIII).

Cercetare D. Teodor, 1959.

c) *Dealul Siliştei.* Pe Dealul Siliştei, situat în marginea vestică a satului, pe porţiunea din terasa inferioară din stînga Şomuzului Mare, în dreptul şoselei care vine de la Fundoaia şi a pietrei de marcaj 17+3 de pe traseul căii ferate Fălticeni-Dolhasca, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd sfîrşitului La Tène-ului III, începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.) şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVI).

Cercetare D. Teodor, 1959.

299. **Rotopăneşti** (jud. Suceava)

a) *La Silişte.* De o parte şi de alta a şoselei Rotopăneşti-Horodniceni, la confluenţa Pîrîului Brădăţel cu Pîrîul Ghiol, pe locul denumit La Silişte, s-a descoperit o aşezare din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XIV—XVII).

Cercetare D. Teodor, 1959.

c) *La Rîpi.* În dreptul şoselei Rotopăneşti-Horodniceni, pe suprafaţa unui mic platou în pantă uşoară spre Pîrîul Brădăţel, la nord de sat, în locul denumit La Rîpi, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd începutului epocii migraţiilor (probabil sec. IV—V e.n.) şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI).

Cercetare D. Teodor, 1959.

300. **Valea Glodului** (jud. Suceava)

La Pruni. Pe terasa inferioară din dreapta Şomuzului Mic, între satele Valea Glodului şi Giurgeşti, pe locul denumit La Pruni s-a descoperit o aşezare din perioada feudalismului dezvoltat, din care s-au adunat cîteva fragmente ceramice aparţinînd perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XIV, pl. CCXXXVI/5 şi sec. XV—XVI).

Cercetare D. Teodor, 1959.

CULOARUL MOLDOVEI [239]

301. **Baia** (jud. Suceava) [240]

a) *Biserica Albă.* Pe suprafaţa terasei cuprinsă între şoseaua Rădăşeni-Baia şi Biserica Albă, ca şi pe o întindere destul de mare în jurul acestui monument se întinde o silişte din care s-au cules fragmente ceramice din perioada feudalismului timpuriu (sec. XIII) şi dezvoltat (sec. XIV, pl. CCXXXVI/7—12, sec. XV, pl. CCXXXVI/6, 13—17, CCXXXVII/6, sec. XV—XVI, CCXXXVI/18—23, CCXXXVII/1—5 şi sec. XVI—XVII, pl. CCXXXVII/7—10, 14), printre care sînt şi resturi de cahle din sec. XV—XVII (pl. CCXXXVII/11—13, 15).

Cercetare N. Zaharia, Dan Teodor şi Silvia Iacob-Teodor, 1958.

b) *Episcopia Catolică.* Cu ocazia cercetărilor de suprafaţă întreprinse în jurul localităţii Baia, profitînd de săpătura a două gropi de însilozare efectuate în preajma ruinelor vechei episcopii catolice, s-a adunat un bogat material arheologic făcîndu-se totodată şi observaţii de ordin stratigrafic asupra condiţiilor de zacere a acestui material.

[239] În acest sector, pe lîngă cercetările mai vechi ale lui N. Beldiceanu se mai cunosc şi acelea semnalate de V. Ciurea, *Aperçu des antiquités préhistoriques du département de Baïa*, în *Dacia*, III—IV, 1927—1932, p. 53 şi urm.).

[240] Pentru această localitate, N. Beldiceanu remarcă afirmaţia lui Narcis Creţulescu că „există la Baia un burg" în ruinele căruia a găsit „multe pietre cu inscripţii latine, iar printre ele una din anul 1209" (*CNA*, XII, 105, 1936, p. 171). Vezi şi Alex. Lapedatu, *Antichităţile de la Baia*, în *BCMI*, 1909, aprilie—iunie, p. 53 şi urm.

www.cimec.ro

Unul din principalele rezultate ale participării la săpătura acestor gropi se evidenţiază în descoperirea unui semibordei din secolul al XIV-lea, care deja fusese distrus în cea mai mare parte. Pe suprafaţa lutuită a fundului acestuia, pe un soclu puţin înălţat, s-a descoperit o vatră din jurul căreia s-au cules resturi de vase şi de obiecte metalice, mai ales din fier.

Cîteva dintre resturile ceramice descoperite în cele două gropi de însilozare provin din vase care pot aparţine sfîrşitului perioadei feudalismului timpuriu (sec. XIII, pl. CCXXXVIII/1).

Alte fragmente aparţin perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XIV) cu elemente vădind caracterul urban al acestei aşezări (pl. CCXXXVIII/5—6, 8—12, 16). Resturile care provin din vase aparţinînd sec. XV—XVI sînt de tipul deja bine cunoscut atît la Suceava, cît şi în celelalte aşezări din aceeaşi vreme de pe cuprinsul Moldovei (pl. CCXXXVIII/2—4, 7, 13—15, 17—20). Este de remarcat numărul mai mic al fragmentelor care provin din vase caracteristice secolului al XVI-lea.

Dintre obiectele metalice se remarcă un lacăt (pl. CCXXXVII/16), un pinten, un sfredel (pl. CCXXXVII/17), lame de cuţit (pl. CCL/10—11; CCLIII/1—3, 7), cuie (pl. CCLIII/5—6), precum şi şuviţe de piele (pl. CCLIII/8) prevăzute cu un feston metalic, probabil margini din decorul unei cingători ori a carîmbilor unor cizme; acest inventar se completează cu un obiect neprecizat (pl. CCLIII/9), o verigă de fier (pl. CCLIII/4) şi o mărgică de argilă (pl. CCXXXVIII/21).

Cercetare N. Zaharia, Dan Teodor şi Silvia Iacob-Teodor, 1958.

c) *Cetăţuia* [241]. La circa 2 km sud-vest de sat, pe un mamelon izolat din terasa de pe dreapta Rîului Moldova se află o aşezare fortificată natural, pe care localnicii o denumesc Cetăţuia. Pe pantele rîpoase ale acesteia s-au descoperit fragmente ceramice din neoliticul timpuriu (cultura ceramicii liniare) şi din neoliticul dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni).

Numărul mare de unelte neolitice lucrate prin cioplire şi şlefuire (pl. CCXXXIX/1—2), din marnă, şisturi marnoase sau silex, precum şi prezenţa a numeroase aşchii menilitice şi din gresie silicioasă, dovedesc existenţa unui atelier pentru prelucrarea topoarelor şi a celorlalte unelte de piatră.

De pe acelaşi loc provin şi două vîrfuri de săgeată de formă triunghiulară cu marginile prevăzute cu retuşe plate, lucrate din silex cenuşiu.

Cercetare N. Zaharia şi Dan Teodor, 1958.

302. **Bogata, com. Baia** (jud. Suceava)

Dealul Colacului. La circa 4 km sud de sat, pe spinarea rotundă a unui promontoriu al terasei din dreapta Moldovei, loc denumit Dealul Colacului, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd neoliticului dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni) şi perioadei feudalismului timpuriu (sec. XI—XIII), dezvoltat (sec. XVI—XVII) şi tîrziu (sec. XVIII).

Din tradiţia locală rezultă că pe platoul acestui deal ar fi fost locul pentru cantonarea taberelor de oşti ale tîrgului Baia.

Cercetare N. Zaharia şi Dan Teodor, 1958.

303. **Moţca** (jud. Iaşi) [242]

Vatra satului. Printr-o săpătură ocazională pe teritoriul satului, la o adîncime de 3 m, s-au descoperit resturi dintr-un *dolium* lucrat la roată din pastă fină cenuşie. Fragmentele descoperite provin din partea dinspre fundul vasului, care este prevăzut cu un suport inelar scund şi rotunjit. Se pare că piesa aparţine unui vas din sec. III e.n.

Semnalare Ovidiu Gavrilescu, 1958. Punct neverificat.

[241] Monument cunoscut de N. Beldiceanu (*Revista cultura*, nr. 1 din 5 ianuarie 1888) şi de V. Ciurea (*op. cit.*, în *Dacia*, III—IV, 1927—1932, p. 55). De acest ţinut al Băii se mai leagă şi alte două descoperiri, una la Boureni (G. I. Brătianu, *Le poignard scythe de Boureni (Moldavie)*, în *Dacia*, II, 1925, p. 417 şi urm.) şi a doua la Broşteni, unde în 1920 s-a descoperit un mormînt din categoria mormintelor cu ocru (M. Petrescu-Dîmboviţa, *Date noi asupra înmormîntărilor cu ocru în Moldova*, în *SCIV*, II, 1950, p. 111).

[242] În apropierea acestei localităţi se cunosc descoperiri la Cristeşti-Baia, din care se păstrează o amforă la Muzeul din Piatra Neamţ (*BCMI*, XXXI, 97, p. 131).

www.cimec.ro

304. **Rădăşeni** (jud. Suceava)

Cetăţuia [243]. Pe promontoriul nord-vestic al Dealului Cetăţuii, situat la circa 1 km sud-est de sat, pe platoul întărit cu val şi şanţ, cunoscut mai de multă vreme sub numele de Cetăţuia, s-au descoperit cîteva fragmente de vase aparţinînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni A), precum şi perioadei de trecere de la neolitic la epoca bronzului (faza Horodiştea-Folteşti).

Cercetare N. Zaharia, Dan Teodor şi Silvia Iacob-Teodor, 1958.

305. **Butnăreşti, com. Secuieni** (jud. Neamţ) [244]

a) *La Neaga.* În raza satului, pe locul denumit La Neaga, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd perioadei corespunzătoare provinciei Dacia, o daltă de silex şi două pietre de rîşniţă de tip neolitic.

Informaţie obţinută la muzeul din Roman.

b) *Cucoşi* (sat contopit cu Butnăreştii). În curtea locuitorului Neculai Chioară din vatra satului, s-au descoperit întîmplător cîteva urne de incineraţie, dintre care una a fost salvată prin săpături sistematice şi depusă la muzeul din Piatra Neamţ.

Informaţie obţinută la muzeul din Piatra Neamţ.

c) *La Moară.* Pe terenul din jurul morii I. C. Frimu locuitorul Mihai Ştefan a descoperit un denar de argint pe care l-a înstrăinat.

Informaţie obţinută la muzeul din Piatra Neamţ.

306. **Traian, com. Zăneşti** (jud. Neamţ)

La Budăie. În dreapta şoselei Roman-Iaşi, la circa 8 km nord de Roman, pe locul denumit la Budăie, situat în dreptul satului Traian, s-a descoperit o aşezare, din care s-au cules fragmente ceramice aparţinînd Hallstatt-ului tîrziu şi perioadei corespunzătoare provinciei Dacia (sec. II—III e.n.).

Cercetare V. Ursache, 1959.

PODIŞUL MOLDOVEI CENTRALE [245]

307. **Albeşti** (jud. Vaslui) [246]

Est de sat. La est de sat, în stînga drumului Albeşti-Tîlhăreşti, lîngă ogoarele locuitorilor Dumitru şi Gheorghe Popescu, s-au descoperit numeroase fragmente de vase aparţinînd neoliticului dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni).

Informaţie Florentina Banu. Cercetare M. Petrescu-Dîmboviţa, M. Dinu şi Em. Bold (*AŞU Iaşi*, III, t. IV, 1958, p. 15—34).

[243] Cercetări anterioare în acest punct s-au făcut de către Gr. Buţureanu şi apoi de către V. Ciurea, care menţionează manuscrisul acestuia, *La préhistoire en Roumanie, Jassy 1898*, în *Dacia*, III—IV, 1927—1932, p. 47.

[244] Pentru această localitate vezi descoperiri anterioare (R. Vulpe, *Izvoare*, 1957, p. 314, nota 3) şi săpături recente (Gh. Bichir, *La civilisation des Carpes (II-e—III-e siècle de n.è.) à la lumière des fouilles archéologiques de Poiana Dulceşti, de Butnăreşti et de Pădureni*, în *Dacia*, N.S., XI, 1967, p. 177 şi urm).

[245] Podişul Moldovei Centrale, sub forma adoptată de noi, cuprinde şi Colinele Bîrladului şi micile depresiuni locale Huşi, Elan şi Horincea, situate la limita vestică a culoarului Prutului. Acestea din urmă au fost socotite ca o singură zonă depresionară (Huşi-Elan-Horincea), care fiind cercetată mai în amănunt este tratată aparte.

[246] Punct semnalat anterior (M. Petrescu-Dîmboviţa, M. Dinu şi Em. Bold, *AŞU Iaşi*, III, t. IV, 1958, p. 15, 34),

www.cimec.ro

308. **Arsura** (jud. Vaslui)

a) *Cetăţuia Mogoşeşti.* Pe platoul înclinat spre est al Dealului Cetăţuii Mogoşeşti, situat la nord de sat, în cuprinsul unei suprafeţe de formă pătrată, întărită cu val şi şanţ, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd Hallstatt-ului tîrziu şi eventual La Tène-ului II, perioadei prefeudale (etapa protodridu, pl. CCXXXIX/4), perioadei feudalismului timpuriu (cultura Dridu, sec. X—XI şi sec. XII—XIII, pl. CCXXXIX/3, 6—8), precum şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII, pl. CCXXXIX/5, 9), în asociere cu un vîrf de săgeată de fier (pl. CCXXXIX/14).

Prin arătura adîncă făcută pe panta terasei, într-un loc în care s-au găsit resturi de temelii din piatră, locuitorii au descoperit şi trei morminte din perioada feudală tîrzie (sec. XVIII). Cu această ocazie au mai fost găsite inele de bronz (pl. CCXXXIX/13, 15), o pereche de cercei de bronz lucraţi în tehnica filigranului (pl. CCXXXIX/11—12), precum şi o monedă rusească de aramă din anul 1743 (pl. CCXXXIX/10).

Cercetare Const. Cihodaru, 1949. Verificare N. Zaharia, Al. Andronic şi Dan Teodor, 1958.

b) *La Ruptură.* Pe Dealul Poiana Mare, într-o poziţie dominantă, la vest de Cetăţuia Mogoşeşti în locul denumit La Ruptură, s-au descoperit fragmente ceramice corodate aparţinînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni A), precum şi resturi de vase lucrate la roată din pastă fin-nisipoasă, datate incert în sec. III sau IV e.n.

Cercetare Gh. Poenaru-Bordea, 1960.

c) *Pribasca.* Pe terasa Pîrîului Ruginosu, situată la vest de sat lîngă Pădurea Pribasca şi în special în via locuitorului Costache Dumitriu, s-au descoperit fragmente de vase din Hallstatt şi din La Tène-ul II.

Cercetare N. Zaharia, 1957 şi Gh. Poenaru-Bordea, 1960.

d) *La nord-vest de sat.* La nord-vest de sat, pe panta orientată spre Cetatea Mogoşeşti şi mai cu deosebire în via locuitorului Ţoncu Constantin, s-au descoperit numeroase fragmente de vase care aparţin Hallstatt-ului tîrziu şi eventual La Tène-ului II (?), La Tène-ului III, începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.), precum şi perioadei prefeudale (etapa protodridu).

Cercetare N. Zaharia, 1957.

e) *Mogoşoaia.* La sud de Cetatea Mogoşoaia, pe panta văii cu acelaşi nume, situată la nord-vest de Şipoţel, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd neoliticului dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni), Hallstatt-ului, perioadei prefeudale (cultura Hlincea), perioadei feudalismului timpuriu (sec. X—XI, cultura Dridu şi sec. XII—XIII), precum şi feudalismului dezvoltat (sec. XIV—XV şi XVII—XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1957 şi Gh. Poenaru-Bordea, 1960.

f) *Ruginosu I.* La stînga Pîrîului Ruginosu, circa 300—400 m sud-est de sat, pe interfluviul format de acest pîrîu cu o ravină ce se deschide dinspre nord-est, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni A), Hallstatt-ului, începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.), precum şi perioadei feudalismului timpuriu (sec. XII—XIII) şi dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Cercetare Gh. Poenaru-Bordea, 1960.

g) *Ruginosu II.* La circa 2 km sud-est de sat, pe ambele maluri ale Pîrîului Ruginosu, s-au descoperit resturi de vase aparţinînd neoliticului timpuriu (cultura Criş şi a ceramicii liniare), precum şi perioadei feudalismului timpuriu (sec. XII—XIII).

Cercetare N. Zaharia, 1957 şi Gh. Poenaru-Bordea, 1959.

h) *La Şipoţel.* La circa 300—400 m est de sat, pe poala pantei de pe locul denumit La Şipoţel, s-au descoperit fragmente de vase din Hallstatt (probabil şi mai vechi), de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.) şi din perioada feudalismului timpuriu (sec. XI—XII).

Cercetare N. Zaharia, 1957 şi Gh. Poenaru-Bordea, 1959.

309. **Banca** (jud. Vaslui) [247]

a) *La Canton.* La cantonul din apropierea satului s-au cules fragmente ceramice de la sfîrşitul epocii bronzului (cultura Noua) şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVI—XVII).

Cercetare I. Ioniţă, 1958.

[247] În imediata apropiere de această localitate sînt semnalate resturi din unelte de silex aparţinînd paleoliticului superior (*AM*, I, 1961, p. 34, 54).

www.cimec.ro

b) *La Conac.* În preajma conacului vechi s-au descoperit fragmente de vase din Hallstatt, din perioada prefeudală (aspectul protodridu ?) și a feudalismului tîrziu (sec. XVIII, pl. CCXXXIX/19).

Cercetare I. Ioniță, 1958.

c) *La Chira.* La poala pantei cu expunere sudică, pe locul denumit La Chira, s-a descoperit o margine de vas din etapa protodridu.

În același loc s-au găsit și cîteva așachii de silex nepatinat.

Cercetare I. Ioniță, 1958.

d) *G.A.S.* Pe proprietatea G.A.S. s-au cules cîteva fragmente minuscule de vase aparținînd probabil Hallstattului și un alt fragment din cultura Hlincea.

Cercetare I. Ioniță, 1958.

e) *La Imaș.* În cuprinsul imașului de pe șes, într-o ravinare recentă, s-au descoperit o fusaiolă plată din pastă nisipoasă de culoare roșcată (pl. CCXXXIX/16) și două fragmente minuscule și atipice de vase aparținînd probabil feudalismului timpuriu (sec. XI—XIII).

Cercetare I. Ioniță, 1958.

f) *La Pod.* În rîpa de lîngă podul situat la nord-vest de sat, s-au descoperit cîteva fragmente ceramice de la începutul epocii migrațiilor (sec. IV e.n., pl. CCXXXIX/18).

Cercetare I. Ioniță, 1958.

310. **Bazga**, com. **Răducăneni** (jud. Iași)

Dealul Bazga. Pe culmea Dealului Bazga, aproape de intrarea în sat dinspre Cozia-Bazga, în săpăturile cîtorva gropi pregătite pentru parii unui gard s-au descoperit cîteva fragmente microlitice de silex patinat, aparținînd probabil perioadei de la sfîrșitul paleoliticului. În jurul locului cercetat nu s-a descoperit nici un fragment ceramic.

Cercetare N. Zaharia, 1954, *AM*, I, 1961, p. 34, 53.

311. **Băleni**, com. **Vîrlezi** (jud. Galați)

Șipotu lui Enache. La circa 700—800 m vest de remiza și clădirile G.A.S. Băleni, pe dreapta Văii Sohului, în punctul denumit Șipotu lui Enache, s-a descoperit o așezare, din care s-au cules fragmente ceramice aparținînd începutului epocii migrațiilor (sec. IV e.n.) și perioadei feudalismului timpuriu (sec. XIII—XIV).

Cercetare V. Palade, 1958.

312. **Băneasa** (jud. Galați)

a) *Vatra satului.* În vatra satului, pe suprafața interfluviului cuprins între piraele Băneasa și Chineja, loc în ușoară pantă spre sud, s-a descoperit o întinsă așezare din care s-au cules numeroase fragmente ceramice din epoca bronzului (pl. CCXL/1—3), din Hallstatt (pl. CCXL/4—5, 7), din perioada prefeudală (etapa protodridu, pl. CCXL/6) și din perioada feudalismului timpuriu (sec. XI—XIII).

În imediată apropiere de acest punct în săpătura unui beci s-a distrus un mormînt, care, după informațiile descoperitorului, conținea un schelet întins pe spate și orientat N—S. Din acel mormînt provine o sabie de fier fără gardă, cu un singur tăiș, lungă de 0,55 m în porțiunea păstrată (pl. CCXL/20).

Cele mai multe resturi ceramice se găsesc în porțiunile cu sol cenușos dintre proprietățile locuitorilor N. Brudiu, Gh. Istrate și Alecu Șerban. Necropola așezării se află în cuprinsul proprietății locuitorului T. D. Șerban, loc pe care s-au găsit numeroase urne, vase și oseminte omenești.

Cercetare Brudiu Mihalache, 1956 și N. Zaharia, 1965.

b) *Fîntînile Roșiei.* La circa 3 km sud-est de sat, pe suprafața tabulară, mai înaltă, a unui promontoriu situat pe versantul vestic al Văii Roșia, dincolo de Dealul Holm, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice de la

www.cimec.ro

sfîrşitul epocii bronzului (cultura Noua, pl. CCXL/8—9, 12) şi din perioada feudalismului timpuriu (sec. XI—XIII).

Cercetare Brudiu Mihalache, 1956.

c) *La Spulberătură.* La circa 2 km nord-est de sat pe suprafaţa unei dune situate lîngă Pădurea lui Macri, s-a descoperit partea bazilară a unui corn de căprior, precum şi o aşchie dintr-un corn de cerb, cu urme de tăiere veche (pl. CCXXXIX/17, 20). Ambele piese prezintă caractere de mare vechime prin puternica mineralizare şi pot fi un indiciu de existenţa unei aşezări paleolitice.

Cercetare N. Zaharia, 1956.

313. **Beneşti, com. Tanacu** (jud. ~~Iaşi~~)

Ştiubeeni. La circa 2 km est de sat, pe poala sudică a Dealului Ştiubeenilor, s-a descoperit o aşezare, din care s-au cules numeroase fragmente de vase de la începutul epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov).

Semnalare Florentina Banu.

314. **Bereasa, com. Dăneşti** (jud. Vaslui)

a) *La Răvnic.* Pe suprafaţa interfluviului format de Pîrîul Bereasa cu o rîpă deschisă dinspre nord, la circa 2,5 km nord de sat şi la 700 m sud-est de satul Răşcani, lîngă iazul situat pe terenul C.A.P. „Unirea" din Răşcani, loc denumit în vechime La Răvnic, s-au descoperit numeroase fragmente de vase din neoliticul dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni), din perioada prefeudală (etapa protodridu) şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI).

Semnalare C. Buraga, 1956. Cercetare N. Zaharia, 1957.

b) *Cracul Şipotului.* Pe promontoriul sudic al Dealului Cracul Şipotului, izolat în mijlocul şesului Pîrîului Bereasa, la circa 2 km sud de sat, s-au descoperit resturi ceramice din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni A), precum şi o rîşniţă plată şi lipituri din pereţii arşi ai locuinţelor.

Semnalare C. Buraga, 1960. Cercetare N. Zaharia, 1961.

c) *La Şipot.* La circa 30—40 m vest de şipotul situat pe coasta nordică a Dealului Cracul Şipotului, pe înşeuarea prin care acest deal se leagă de podiş, la 400 m nord de aşezarea precedentă, s-au descoperit numeroase fragmente de vase aparţinînd neoliticului timpuriu (cultura Criş) şi dezvoltat (faza Cucuteni A), Hallstatt-ului, perioadei prefeudale (cultura Hlincea), precum şi feudalismului timpuriu (sec. XI—XIII), dezvoltat (sec. XV—XVI) şi tîrziu (sec. XVIII).

Această aşezare este situată în apropierea vechiului drum al Vasluiului, care aici coboară în lungul văii, trecînd pe la o mică distanţă de şipot.

Semnalare C. Buraga, 1960. Cercetare N. Zaharia, 1961.

d) *La Siliştе.* Pe panta nord-vestică a Dealului Zarea Răşcanilor, aproape de pîrîul cu acelaşi nume, pe suprafaţa învălurită prin alunecări, la 1 km nord-vest de sat, pe traseul proprietatea C.A.P., s-au descoperit numeroase fragmente ceramice aparţinînd Hallstatt-ului, începutului epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov), cu elemente de la sfîrşitul sec. IV şi eventual începutul sec. V e.n., din perioada feudalismului timpuriu (sec. XI—XII), dezvoltat (sec. XV) şi tîrziu (sec. XVIII).

Semnalare C. Buraga, 1956. Cercetare N. Zaharia, 1960.

e) *Gîsca.* La circa 3 km nord de sat, în dreptul fîntînilor şi a stufărişului de pe Pîrîul Răşcanilor, pe poala pantei de pe locul denumit Gîsca, s-au descoperit fragmente ceramice din neoliticul timpuriu (cultura Criş şi a ceramicii liniare), din Hallstatt, de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.), precum şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI) şi tîrziu (sec. XVIII).

Semnalare C. Buraga, 1956. Cercetare N. Zaharia, 1961.

315. **Bîrlad** (jud. Vaslui)

a) *Cinematograful Victoria.* Cu ocazia săpăturilor necesitate de construirea noului local al cinematografului Victoria din centrul oraşului, clădire terminată în 1960, s-au descoperit numeroase resturi de vase din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI şi sec. XVII—XVIII).

www.cimec.ro

Supravegherea arheologică a săpăturii s-a făcut de către colectivul Muzeului „V. Pârvan" din Bîrlad.

b) *Cetatea de pământ* [248]. Cu ocazia unor cercetări de suprafață efectuate în cuprinsul cetății de pământ, situate pe șesul Bîrladului la circa 1 km est de oraș, s-au descoperit fragmente de vase aparținînd perioadei feudalismului timpuriu (sec. XII—XIII) și dezvoltat (sec. XV—XVI).

Cercetare N. Zaharia, 1955.

c) *Prodana* [249]. Pe terasa de luncă din dreapta rîului Bîrlad, la circa 300—400 m sud de Cetatea de pământ și la circa 1,5 km sud-est de oraș, s-a descoperit o așezare din care s-au adunat resturi ceramice aparținînd sfîrșitului epocii bronzului (cultura Noua), perioadei prefeudale (etapa protodridu, pl. CCXLI/8, 9, 16, 19) și perioadei feudalismului timpuriu) cultura Dridu, sec. X—XI, pl. CCXLI/2, 5, 13—14, 23—24, 26 și sec. XII—XIII, pl.CCXLI/1 3—4, 6—7, 10—12, 15, 17—18, 20—22, 25, 27).

Cercetare N. Zaharia, 1958.

d) *Fabrica de cărămidă* [250]. Pe terenul fabricii de cărămidă din șesul Bîrladului s-a distrus, în parte, o așezare cu numeroase complexe de locuire din care s-au cules fragmente ceramice aparținînd sfîrșitului epocii bronzului (cultura Noua), Hallstatt-ului și probabil La Tène-ului II.

În acest punct s-a efectuat un sondaj de către colectivul muzeului din Bîrlad, 1958.

e) *Podu Negru* (*Podul Palermo*). Pe un interfluviu tăiat în terasa inferioară din dreapta Bîrladului, la circa 2,5 km sud-est de oraș, pe terenul G.A.S. Bîrlad, s-a descoperit o așezare din care s-au adunat fragmente ceramice aparținînd Hallstatt-ului, începutului epocii migrațiilor (cultura Sîntana de Mureș-Cerniahov, pl. CCXL/16), precum și perioadei feudalismului timpuriu (sec. XIII—XIV, pl. CCXL/10, 14—15, 17) și dezvoltat (sec. XVII, pl. CCXL/11, 13 și sec. XVII—XVIII).

De pe același loc provine și o fibulă de bronz de tipul cu placă înaltă, caracteristică pentru sec. III e.n.

La circa 1 km sud de această așezare, pe terasa joasă din imediata apropiere a rîului Bîrlad, s-a descoperit o așezare din care s-au cules fragmente ceramice de la sfîrșitul epocii migrațiilor (cultura Sîntana de Mureș-Cerniahov).

Cercetare colectivul șantierului Suceava-Cetatea Neamțului (*SCIV*, V, 1—2, 1954, p. 314) și V. Palade, 1957.

f) *Valea Țărnii*. În sectorul sud-vestic al orașului, pe un promontoriu situat în spatele Complexului școlar, s-au descoperit cîteva fragmente de vase, dintre care unele de la sfîrșitul epocii bronzului (cultura Noua), iar altele de la nceputul epocii migrațiilor (sec. IV e.n.).

Cercetare V. Palade, 1959.

g) *În Trestiana*. Pe terasa de la poala Dealului Mare, situat la stînga Bîrladului, pe locul denumit În Trestiana, s-au descoperit fragmente ceramice de la sfîrșitul epocii bronzului (cultura Noua) un singur fragment din pastă grosieră densă de culoare brun-cenușie prezentînd un profil deosebit, și din perioada feudală tîrzie (sec. XVIII).

Cercetare V. Palade, 1958 și săpturi E. Popușoi 1964 — 1969.

h) *Valea Seacă*. Pe terasa de la gura văii denumită Valea Seacă s-au descoperit fragmente ceramice aparținînd începutului epocii migrațiilor (cultura Sîntana de Mureș-Cerniahov, pl. CCXL/18—19; CCXLII/1—2) și perioadei feudalismului tîrziu (sec. XVIII).

Cercetare V. Palade, 1958.

i) *La Podul de Fier*. Pe poala sud-estică a Dealului lui Ilie, lîngă Podul de Fier, s-au descoperit fragmente ceramice aparținînd sfîrșitului epocii bronzului (cultura Noua), secolului II—III (?) e.n. cu resturi de urne de tip Poenești, perioadei prefeudale (cultura Hlincea și etapa protodridu, pl. CCXLII/3—7) și perioadei feudalismului tîrziu (sec. XVIII).

Cercetare V. Palade, 1957.

[248] Punct asupra căruia a atras atenția Al. Papadopol-Calimah (*Notită istorică despre Bîrlad*, Bîrlad, 1889, p. 5). Cercetări vechi (I. Antonovici, *Cetatea de pământ de la Bîrlad*, în *BCMI*, 1914, VII, 25, p. 13 și urm.) și cercetări recente de suprafață (*SCIV*, V, 1954, 1—2, p. 314 și urm.), precum și săpături în cetate (Mircea D. Matei, *op. cit.*, *Materiale*, VII, 1961, p. 645 și urm.; idem, *op. cit.*, *SCIV*, X, 1959, 1, p. 119 și urm.). Vezi și I. D. Marin, *op. cit.*, în *Studii și articole de istorie*, IX, 1967, p. 25 și urm.

[249] În 1960—1961 aici au efectuat săpături D. G. Teodor, V. Palade și Eug. Păpușoi, *Săpăturile arheologice de la Prodana-Bîrlad* (manuscris).

[250] În 1960 în acest punct a avut loc un mic sondaj efectuat de colectivul muzeului din Bîrlad, cu rezultate inedite.

www.cimec.ro

316. **Bîrnova-Sanatoriu** (jud. Iaşi)

a) *Poiana Schitului.* La circa 2 km vest de satul Poiana cu Cetate (Cinghinea), în Poiana Schitului, denumită astfel după ruinele unei mici biserici de pe acel loc, pe ogoarele din jurul monumentului s-au descoperit fragmente ceramice din secolele XVII—XVIII.

Puţinele inscripţii de pe cele cîteva cruci de piatră care s-au mai păstrat în cimitirul schitului poartă date ulterioare anului 1830.

Cercetare N. Zaharia şi Emilia Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 294.

b) *Dealul Rusului.* Pe unul din picioarele pantei nordice a Dealului Bîrnova, la circa 300 m nord de cabană şi la 300—400 m est de tunel, s-a descoperit o aşezare de înălţime, din care s-au cules fragmente ceramice corodate, cu slabe urme de pictură, aparţinînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni A).

Cercetare N. Zaharia şi Emilia Zaharia, 1957.

317. **Bîrzeşti** (jud. Vaslui) [251]

La Haltă [252]. La circa 100 m sud-vest de staţia de cale ferată, pe terasa inferioară a Bîrladului, cu ocazia unor săpături executate în legătură cu amenajarea şoselei, în afară de unele resturi de vase din Hallstatt-ul timpuriu, la adîncimea de 1,5 m, într-un sol nederanjat, s-a descoperit o urnă bitronconică aproape întreagă; aceasta este lucrată din pastă grosieră brun-cărămizie cu exteriorul negru şi e ornamentată cu caneluri orizontale. Pe partea superioară a umerilor acestei urne se găsesc patru proeminenţe plate dispuse cruciş, alternînd cu patru butoni plaţi fixaţi pe mijlocul mai proeminent (pl. CCXLII/16).

Cercetare M. Petrescu-Dîmboviţa, M. Dinu şi Em. Bold (*AŞUIaşi*, III, t. IV, 1958, p. 8, 24). N. Zaharia şi Elvira Balica, 1959.

318. **Bogdana** (jud. Vaslui)

Dealul Taberei. Pe panta vestică a Dealului Porcului (D. Taberei), pe locul siliştii vechiului sat Şerbăneşti s-au descoperit resturi de vase din perioada feudalismului dezvoltat.

Anterior, pe acelaşi loc s-au găsit vîrfuri de săgeţi de tip scitic, precum şi vîrfuri de săgeţi şi de suliţe feudale, azi în colecţia muzeului din Bîrlad.

Informaţie obţinută la muzeul din Bîrlad.

319. **Boroseşti, com. Scînteia** (jud. Iaşi)

a) *La Picior* (*Dealul Lessu*) [253]. Capătul nordic al dealului Cujba se termină printr-un crîmpei de podiş de formă triunghiulară, înalt de 50—60 m, cu două laturi rîpoase orientate spre cantonul silvic. Pe locul denumit La Picior şi Dealul Lessului s-a descoperit o aşezare întărită în mod natural, din care s-au cules fragmente ceramice aparţinînd neoliticului (fază neprecizată, pl. CCXLII/9 şi probabil culturii ceramicii liniare, pl. CCXLII/8, 13) şi îndeosebi La Tène-ului II (pl. CCXLII/10—12) în asociere cu resturi de vase de tip bastarnic, analoge cu cele descoperite în aşezarea de la Lunca Ciurei, precum şi cu fragmente de amfore rhodiene.

[251] Pentru cercetări mai vechi vezi *MDG*, vol. I, p. 461 şi Gr. Tocilescu, ms. 5144/65, Secţia manuscrise a Academiei. În aval pe Bîrlad, la sud de Bîrzeşti se cunosc alte puncte de descoperire în jurul localităţilor: Brăhăşoaia (Sub Pădure); Ştefan cel Mare (Marginea sudică a satului, La Poştă, Capu Dealului); Mărăşeni (La NE de gară); Bălteni (Dealul Siliştea); Rădueşti (Dealul Hîrboanelor), care au fost deja date publicităţii (*AŞUIaşi*, III, t. IV, 1958, p. 8 şi urm.).

[252] Punct semnalat anterior (M. Petrescu-Dîmboviţa, M. Dinu şi Em. Bold, *op. cit.*, *AŞUIaşi*, III, t. IV, 1958, p. 8, 24).

[253] Acest punct a fost publicat anterior (*SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 294 şi *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 908, 79).

www.cimec.ro

Foarte puține dintre resturile ceramice descoperite în această așezare sînt lucrate la roată, distingîndu-se fragmente din pastă fină brun-cenușie sau brun negricioasă cu fețele lustruite, care par să aibă afinități cu ceramica celtică.

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 908, 79.

b) *Cujba*. Pe pantele vestice rîpoase ale dealului Cujba, situat la est de satul Lunca Rateșului și la 300 m nord de Boroșești, într-o depunere de sol negru-cenușos s-au descoperit fragmente ceramice aparținînd perioadei de tranziție de la neolitic la epoca bronzului (faza Horodiștea-Folteşti, pl. CCXLII/14—15; CCXLIII/2), cu unele elemente decorative întîlnite în faza Folteşti II (pl. CCXLIII/1), și perioadei feudalismului timpuriu (aspectul Răducăneni, sec. XIII, pl. CCXLIII/3).

Din același loc provin și două monede feudale de argint (pl. CCLIX/6, 9), descoperite de Const. Ciudin.

Cercetare N. Zaharia, 1953.

c) *Dealul Boroșeștilor*[254]. Pe clina sudică a Dealului Cujba (Dealul Boroșeștilor) s-au descoperit fragmente ceramice aparținînd începutului epocii migrațiilor (sec. IV e.n.), precum și perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1958.

320. **Boțoaia, com. Dănești** (jud. Vaslui)

a) *Dumbrăvița*. Pe terenul C.A.P. Boțoaia, situat în marginea vestică a satului, pe locul în ușoară pantă denumit Dumbrăvița, s-a descoperit o siliște, din care s-au cules fragmente de vase aparținînd perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1958.

b) *Pe Pîriu* (*La Stuhărie*). La circa 1,5 km NV de așezarea Dumbrăviței, pe ogoarele și fînețele din lungul pîriului, s-au descoperit fragmente ceramice aparținînd începutului epocii migrațiilor (sec. IV e.n.), precum și perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1958.

321. **Bozieni** (jud. Vaslui)[255]

Vatra satului. La circa 0,5 km est de școală, în dreptul grădinilor lui N. Arghiropol și Gh. Pătrăuceanu, s-au descoperit resturile unei fortificații feudale din interiorul căreia s-au cules fragmente ceramice de la începutul epocii migrațiilor (cultura Sîntana de Mureș-Cerniahov) și din perioada prefeudală (etapa protodridu, pl. CCXLIII/4).

Cercetare N. Zaharia și Em. Bold, 1958, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 908, 82, a-b; vezi și *AȘUIași*, III, t. 1, fasc. 1—2, 1955, p. 13, 4.

322. **Brădești, com. Docani** (jud. Vaslui)

Ursoaia. În apropierea punctului denumit Lacul Ursoaia, la cota 318, s-au descoperit fragmente ceramice neolitice corodate asociate cu o daltă de aramă cu tăișul lățit și muchia curbată, aparținînd probabil perioadei eneolitice, obiecte aflate în păstrarea învățătorului C. Balaban din Berești.

Semnalare Inv. Tirian. Cercetare N. Zaharia, 1947.

323. **Brăhășești** (jud. Galați)[256]

a) *Rîpa Mare*. În depunerile loessoide din Rîpa cea Mare situată în marginea satului, s-au descoperit numeroase oase de mamifere fragmentare, precum și două așchii plate de rocă menilitică, indicînd probabil o așezare din paleoliticul final.

[254] În acest punct s-a inclus și descoperirea publicată separat, de pe Dealul Boroșeștilor (*SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 294, XXXIX, 3).

[255] În apropierea acestei localități s-au mai descoperit și punctele: Ciubota Roșie (Cetățuia și La E de Cetățuie), Cuci (Gostat Cuci și La 0,5 km V de Gostat), Buda (La Cenușărie), vezi *AȘUIași*, III, t. IV, fasc. 1—2, 1955, p. 8—13.

[256] Pe teritoriul acestei comune s-au efectuat cercetări de către C. Solomon (*Un muzeu regional la Tecuci*, 1932, p. 10) și de către colectivul șantierului Poiana (*SCIV*, III, 1952, p. 213).

www.cimec.ro

Semnalare N. Macarovici. Cercetare N. Zaharia, 1958.

b) *Toflea.* În punctul denumit Toflea, situat la nord de sat, s-a descoperit o așezare din care s-au cules mai multe resturi de vase aparținînd neoliticului dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni), precum și începutului epocii migrațiilor (sec. IV e.n.).

Cercetare colectivul șantierului Poiana, *SCIV*, III, 1952, p. 214 și Const. Florea, 1958.

c) *Tănăsoaia.* În punctul denumit Tănăsoaia, situat la vest de sat, s-au descoperit resturi de vase documentînd o așezare din neoliticul dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni) și de la începutul epocii migrațiilor (sec. IV e.n.).

Semnalare Const. Florea, 1958.

324. **Buhăești** (jud. Vaslui) [257]

a) *Dealul Buhăești.* Pe pantele udice și estice ale dealului Buhăeștilor, la circa 300—400 m vest de stația C.F.R. s-au descoperit numeroase fragmente ceramice care aparțin neoliticului timpuriu (cultura ceramicii liniare), Hallstatt-ului tîrziu și eventual La Tène-ului II, începutului epocii migrațiilor (cultura Sîntana de Mureș-Cerniahov), cu unele elemente lucrate într-o tehnică mai veche, probabil a secolului III e.n., perioadei feudalismului timpuriu (sec. XI—XIII), precum și perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI și XVII—XVIII).

Pe întreaga suprafață cercetată s-au descoperit numeroase lipituri de perete.

Cercetare N. Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 908, 84, a; vezi și *AȘUIași*, III, t. 1, fasc. 1—2, 1955, p. 37, 20.

b) *Dealul Bălășești* [258]. Pe panta vestică a Dealului Bălășești, la circa 1 km nord-vest de stația C.F.R. Buhăești, aproape de șes, s-au descoperit numeroase fragmente de vase din neoliticul dezvoltat (cultura precucuteni cu decor adîncit și cu impresiuni de împunsături și din faza Cucuteni A), din Hallstatt-ul tîrziu, din La Tène-ul II, precum și de la începutul epocii migrațiilor (cultura Sîntana de Mureș-Cerniahov).

Cercetare N. Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 908, 84, b; vezi și *AȘUIași*, III t. 1, fasc. 1—2, p. 37

325. **Butucărie, com. Telejna** (r. Vaslui, reg. Iași)

Childești. La circa 2 km est de sat, pe panta vestică a locului denumit Childești (Dealul Mare, D. Buna), pe suprafața ogorului locuitorului Gh. Stoian s-a descoperit o întinsă silițe, din care s-au cules fragmente ceramice provenind din vase care aparțin începutului epocii migrațiilor (sec. IV e.n.) și perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XV-XVI și XVII).

Semnalare Florentina Banu, 1957.

326. **Căuești, com. Drăgușeni** (jud. Galați)

a) *Cetățuia.* La circa 0,5 km sud-sud-est de sat, pe panta ușoară a Dealului Cetățuia, s-a descoperit o întinsă așezare, din care s-au cules numeroase fragmente ceramice corodate aparținînd unei faze neolitice neprecizate.

Cercetare I. T. Dragomir, 1957.

b) *Pădurea Fundeana.* Pe panta sud-sud-vestică a Dealului Cetățuia, în marginea pădurii Fundeana, s-au descoperit cîteva resturi ceramice aparținînd Hallstatt-ului, La Tène-ului getic, probabil secolului al III-lea e.n. și începutului epocii migrațiilor (sec. IV e.n.).

Cercetare I. T. Dragomir, 1957.

[257] Între localitățile Drăgești și Buhăești sînt semnalate următoarele puncte arheologice: Căzănești (Malul Înalt Dealul Siliștei), Vulturești (Marginea satului, Spre Gară, Vatra satului, La I. G. Zaharia), Buhăești (Podișul Pogoreni, Dealul Căldărușa și Vatra satului). Vezi M. Petrescu-Dîmbovița, Em. Bold și M. Dinu, *op. cit.*, *AȘUIași*, III, t. I, 1955, 1—2, p. 37, 20. Din satul Muntenești, teritoriul aceleiași comune, provine și un tezaur de monede imperial-romane (D. Tudor, *op. cit.*, *SCȘIași*, III, V, 1954, 3—4, p. 386; M. Petrescu-Dîmbovița, M. Dinu și Em. Bold, *op. cit.*, *AȘUIași*, III, t. IV, 1958, p. 22). În preajma acestei comune se mai citează și alte două descoperiri neincluse în această lucrare (*SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 908, 84, c-d).

[258] Pentru acest punct vezi M. Petrescu-Dîmbovița, Em. Bold și M. Dinu, *op. cit.*, *AȘUIași*, III, t. I, 1955, 1—2, p. 37, 20, a.

www.cimec.ro

327. **Cîrleşti-Rebricea** (jud. Vaslui)

Deasupra Cîrleştilor. Pe marginea podişului situat într-o poziţie înaltă, la 200 m sud de sat şi la 200 m vest de două pietre mari de hotar, s-au descoperit fragmente ceramice corodate de aspect neolitic, precum şi altele din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII), în asociere cu numeroase fragmente de cahle de sobă cu decor floral, ajurat, sau în solzi.

Semnalare C. Buraga, 1958. Cercetare N. Zaharia, 1960.

328. **Chirceşti, com. Micleşti** (jud. Vaslui)

La Dumbravă. În urma semnalării locuitorului Clement Florescu din acest sat, s-a întreprins o cercetare de suprafaţă pe locul denumit La Dumbravă, situat la 200 m est de sediul C.A.P. „30 Decembrie" din Chirceşti. Prin săpături pînă la 0,60 m adîncime s-au scos la suprafaţă resturi arheologice documentînd prezenţa neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni A), a Hallstatt-ului şi a perioadei feudalismului timpuriu (sex. XI—XII, pl. CCLIII/10—14).

Cercetare Adrian Florescu, 1959.

329. **Comarna** (jud. Iaşi) [259]

Vatra Satului. În sectorul nordic al satului, pînă la circa 400 m nord de acesta, şi cu deosebire pe ogorul locuitorului Vasiliu Mihai, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd Hallstatt-ului final, precum şi secolului III sau IV e.n.

Cercetare N. Zaharia, 1954.

330. **Corbu, com. Lipovăţ** (jud. Vaslui)

Dealul Timoftei. Pe suprafaţa ogorului locuitorului Vasile Gruia, pe panta uşor înclinată a Dealului Timoftei, s-au descoperit numeroase resturi de vase lucrate cu mîna din pastă grosieră cenuşie ori gălbuie, aparţinînd Hallstatt-ului tîrziu şi eventual La Tène-ului II.

Semnalare Florentina Banu.

331. **Corni-Albeşti, com. Albeşti** (jud. Vaslui) [260]

Valea Velniţei. Pe Valea Velniţei s-a descoperit un fragment de amforă din pastă nisipoasă alb-gălbuie care aparţine probabil sec. III e.n., precum şi cîteva resturi de vase de la începutul epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov).

Cercetare Dan Teodor, 1959.

332. **Cozia, com. Costuleni** (jud. Iaşi)

a) *La Nisipărie.* La poala Dealului Voloaca Mică din Şesul Braniştei, la 1,5 km nord de sat, s-a descoperit o aşezare, din care s-au cules fragmente ceramice aparţinînd sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua, pl. CCXLIII/5-9).

La circa 300—400 m sud de locul acestei descoperiri, în timpul desfundării terenului pentru vie s-a distrus un mormînt de înhumaţie în care s-a găsit un schelet omenesc şi cîteva vîrfuri de săgeţi de tip scitic.

[259] Pe teritoriul acestei localităţi colectivul şantierului Valea Jijiei a descoperit aşezări cu caracter arheologic în punctele: Vatra satului, Dealul Andrieşului, Dealul Plopilor şi Dealul Stînca (*SCIV*, III, 1952, p. 44). Vezi şi A. Niţu, *Pumnalul de fier de la Comarna*, în *Materiale* I, 1953, p. 8.

[260] Localitate cercetată anterior de colectivul şantierului Poiana (*SCIV*, II, 1951, 1, p. 210).

www.cimec.ro

Semnalare preot Gaspar. Cercetare N. Zaharia, 1957.

b) *Nisipăria.* În nisipăria din șesul Braniștei s-au găsit oase de animale, în parte fosilizate, unele cu urme de tăiere, la circa 3 m adîncime. Depozitul aparține probabil paleoliticului final.

Semnalare preot Gaspar. Cercetare N. Zaharia, 1957.

333. **Curteni, com. Oltenești** (jud. Vaslui)

a) *Vatra Satului.* Pe proprietatea locuitorului Mihai Cîsu din vatra satului, prin săparea unei gropi pentru beci s-au descoperit numeroase lame de silex cenușiu patinat, întregi și fragmentare, aparținînd paleoliticului superior (Aurignacian final). Întregul depozit zăcea într-o depunere loessoidă de culoare brun-roșcată, inclusă între depuneri loessoide de culoare gălbuie.

Verificare Adrian C. Florescu în 1959 și N. Zaharia în 1961.

b) *La Odaie.* Pe locul denumit La Odaie, în apropierea iazului lui Solomon, s-au descoperit fragmente ceramice care aparțin începutului epocii migrațiilor (sec. IV? e.n.), perioadei feudalismului timpuriu (sec. XIII—XIV), dezvoltat (sec. XVI—XVII) și tîrziu (sec. XVIII).

Cercetare Gh. Poenaru-Bordea.

c) *Construcția G.A.S.* În apropierea șoselei Crasna-Huși, de o parte și de alta a construcției G.A.S. Curteni, s-au descoperit fragmente ceramice aparținînd Hallstatt-ului tîrziu, începutului epocii migrațiilor (sec. IV e.n.), precum și perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVI—XVII).

Cercetare Gh. Poenaru-Bordea.

334. **Dădești, com. Lichitișeni** (jud. Bacău)

Dealul Blăjerilor. În preajma satului, pe poala Dealului Blăjerilor, s-au cules numeroase fragmente de vase din neoliticul dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni) și din secolul II—III (?) e.n., precum și din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVI).

Cercetare V. Căpitanu și M. Florescu.

335. **Dănești** (jud. Vaslui)

a) *Vatra satului.* Diversele săpături ocazionale, ca și cercetările de suprafață, au dat posibilitatea fixării unor puncte de descoperire chiar în vatra satului. Dintre acestea citām :

— Prin săparea unei pivnițe în curtea locuitorului C. Rotaru și a unor gropi în apropierea Căminului cultural din centrul satului, s-au descoperit resturi de vase de la sfîrșitul epocii bronzului, din Hallstatt și eventual din La Tène-ul II de aspect hallstattian, precum și din perioada feudalismului tîrziu (sec. XVIII).

Semnalare C. Buraga, 1956. Cercetare N. Zaharia, 1958.

— În același sector, la circa 200 m sud de centrul satului, pe proprietatea locuitorului Gh. Luiz, s-au cules fragmente ceramice din neoliticul timpuriu (cultura Criș) și din perioada feudalismului tîrziu (sec. XVIII).

Locul în care se află acest punct face parte dintr-un interfluviu care domină cu circa 10—12 m în înălțime cele două văi.

Cercetare N. Zaharia, 1958.

— În sectorul nordic al satului, pe proprietatea locuitorului Vasile Ciudin s-a descoperit un vîrf de suliță din fier aparținînd perioadei feudalismului timpuriu, iar în taluzul șoselei, la circa 150 m nord de școala din Dănești, în dreptul casei locuitorului Vasile Ciudin s-a descoperit o brățară de bronz.

Semnalare C. Buraga, 1957. Cercetare N. Zaharia, 1960.

— În același sector nordic, în grădina locuitorului Costache Roșu s-au descoperit fragmente ceramice neolitice (fază neprecizată) și din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XV și XVII—XVIII).

www.cimec.ro

Alte resturi ceramice din secolele XV—XVI s-au semnalat și în grădină la Tăcuțeanu, asociate cu resturi de olane, bucăți de zgură metalică și o mărgică de argilă.

Semnalare C. Buraga, 1956. Cercetare N. Zaharia, 1958.

— În marginea nordică a satului, în șanțul șoselei care duce spre Șurănești, în dreptul proprietății locuitorului I. Furnică, s-au descoperit fragmente de vase din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni A) și un rest de figurină antropomorfă decorată cu striuri înguste și regulate.

Din același loc mai provin cîteva mărgele rotunde din argilă cenușie, o mică sferă de rășină (?) și cîteva lulele de argilă caracteristice secolului al XVIII-lea.

Semnalare C. Buraga, 1956. Cercetare N. Zaharia, 1958.

— În livada din marginea estică a satului, proprietatea C.A.P. „1 Mai" s-au găsit de către Ștefan Ciudin resturi de vase de la începutul epocii migrațiilor (sec. IV e.n.) și cîteva monede romane și feudale. Din aceleași informații rezultă că, săpîndu-se o groapă pe proprietatea C.A.P. s-a dezvelit parțial un mormînt de înhumație cu scheletul întins, însoțit de o căniță cenușie de tip sarmatic, caracteristică sec. III e.n. (pl. CLV/8).

Semnalare C. Buraga, 1955. Cercetare N. Zaharia, 1961.

b) *Brehnacea.* Pe platoul situat la circa 400—500 m nord-est de sat, pe locul denumit Brehnacea, unde după tradiția locală au existat ruinele unei biserici vechi, s-a descoperit un engolpion cu brațele laterale rupte, datînd din perioada feudală timpurie (probabil sec. XIII).

Semnalare C. Buraga, 1954.

c) *La Cimitir.* La circa 300 m vest de sat, în apropierea cimitirului și mai cu deosebire în săpătura drumului Dănești-Bereasa s-au descoperit fragmente de vase aparținînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni A), La Tène-ului II de aspect hallstattian, ca și La Tène-ului III.

Semnalare C. Buraga, 1956. Cercetare N. Zaharia, 1961.

În taluzul nordic al drumului, la circa 100 m sud-vest de cimitir s-a descoperit un pandantiv de bronz reprezentînd o figurină antropomorfă. Aceasta are brațul stîng adus la spate, cel drept alungit pe lîngă corp, iar picioarele, cu labele alăturate, sînt redate în poziție de flexiune accentuată. Acest obiect, utilizat probabil drept amulet, este lucrat prin turnare. Singura analogie cunoscută se găsește în R. S. S. Moldovenească.

În același taluz al șoselei, la circa 400—500 m sud de cimitir s-a descoperit o oală din secolul al XVII-lea.

Semnalare C. Buraga, 1954. Cercetare N. Zaharia, 1959.

d) *La Islaz*[261]. Pe suprafața învălurită prin alunecări de teren a imașului situat la 500 m sud de sat, pe locul denumit Islaz lîngă vatra unui iaz vechi, în taluzul șanțului drumului s-au descoperit fragmente de vase aparținînd Hallstatt-ului, perioadei prefeudale, precum și perioadei feudalismului timpuriu și dezvoltat.

Pe baza acestei descoperiri, pe acest loc s-a efectuat un sondaj descoperindu-se urmele unor locuințe cu resturi ceramice din neoliticul timpuriu (culturile Criș și liniar), din Hallstatt-ul timpuriu, din perioada prefeudală (etapa protodridu, sec. IX), precum și din perioada feudalismului timpuriu (cultura Dridu și etapa Răducăneni, sec. X—XIII), dezvoltat (sec. XV—XVI) și tîrziu (sec. XVIII).

Semnalare C. Buraga, 1956. Cercetare M. Petrescu-Dîmbovița, 1956 și N. Zaharia, 1957.

e) *Dealul Șurăneștilor.* Pe panta domoală a Dealului Șurăneștilor, la circa 0,5 km nord de sat și la 150 m depărtare de drumul Dănești-Șurănești s-a descoperit un brăzdar din fier, care pare să aparțină unei perioade apropiate de sec. IV e.n.

Semnalare C. Buraga, 1956.

f) *Iazul Buragăi.* La circa 200 m nord-vest de Iazul Buragăi s-au descoperit fragmente ceramice din sec. IV e.n., din perioada prefeudală (cultura Hlincea) și din perioada feudalismului timpuriu (sec. XI—XII) și dezvoltat (sec. XVII).

În același loc s-au descoperit și 4 monede dacice (pl. CCLV/12—14), o mărgică de argilă cenușie, o fusaiolă de ardesie (de tip Ovruci?) și un împungător lucrat dintr-o ramură de corn de cerb.

Semnalare C. Buraga, 1938. Cercetare M. Petrescu-Dîmbovița și N. Zaharia, 1957.

g) *La Meri*[262]. La circa 200 m nord-vest de punctul Iazul Buragăi, pe versantul sud-estic al Dealului Zarea Rășcanilor, în locul denumit La Meri, s-a descoperit o așezare din care s-au cules fragmente ceramice din La Tène-ul II, din perioada prefeudală (etapa protodridu), ca și din perioada feudalismului timpuriu (sec. XI—XII) și dezvoltat (sec. XVI—XVII).

[261] Pentru sondajul de aici vezi M. Petrescu-Dîmbovița și Emilia Zaharia, *op. cit.*, *Materiale*, VIII, 1962, p. 47 și urm.

[262] Punct publicat anterior ca aparținînd localității Rășcani (*SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 295, XIV, 2).

www.cimec.ro

Pe acelaşi loc s-au descoperit o fibulă de bronz, fragmente dintr-o brăţară tubulară, două cuţite de fier şi un fragment dintr-o mărgică de argilă galben-cenuşie, precum şi un fragment dintr-un obiect de formă inelară, lucrat din chihlimbar.

Semnalare C. Buraga, 1955. Cercetare M. Petrescu-Dîmboviţa, 1956 şi N. Zaharia, 1957.

h) *La Tufari*. Pe panta din stînga Văii Fundătura, la circa 700 m nord de sat, pe locul denumit La Tufari, din ogorul locuitorului Neculai Didilescu, prin săparea unui şanţ s-au distrus două morminte, dintre care unul conţinea o urnă de incineraţie de tip Poeneşti (sec. III e.n.), iar al doilea un schelet înhumat în poziţie întinsă. Din inventarul însoţitor s-au păstrat doar cîteva mărgele.

Fragmentele ceramice culese în aşezarea din jurul acestui punct provin din vase caracteristice sec. III e.n. şi sec. IV e.n.

Pe acelaşi loc s-au găsit şi două monede romane de argint (pl. CCLVIII/5—6).

Semnalare C. Buraga, 1952. Cercetare N. Zaharia, 1958.

Pe marginea pîrîului situat la circa 100 m vest de acest din urmă punct, s-au descoperit un fragment dintr-o mănuşă de amforă de tip hallstattian şi fragmente de vase din sec. III e.n., din sec. IV e.n., precum şi din pastă poroasă analogă celor de la Ciurchi-Iaşi şi datate în sec. V—VI e.n.

Semnalare C. Buraga, 1952. Cercetare N. Zaharia, 1958.

i) *Şipotu lui Mantu*. La circa 1 km nord de sat în jurul Şipotului de pe dreapta văii Fundătura, ca şi în jurul locului denumit Spinii Radului, s-au descoperit fragmente de vase de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.), precum şi din perioada feudalismului timpuriu (sec. XI—XII).

Pe acelaşi loc s-a găsit şi un brăzdar de plug din fier, păstrat parţial, care pare să aparţină La Tène-ului III. Nu departe de această aşezare, pe panta dealului s-a descoperit o lamă de cuţit şi un vîrf de săgeată din fier, care aparţin perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Semnalare C. Buraga, 1955. Cercetare N. Zaharia, 1958.

j) *Fundătura*. În hîrtopul de la obîrşia Văii Fundătura la circa 3 km nord de sat, pe locul denumit Golia de Sus, s-a descoperit o silişte, din care s-au cules fragmente de vase aparţinînd La Tène-ului II de aspect hallstattian.

Aşezarea se întinde pe o lungime de 300—400 m şi pe o lăţime care depăşeşte 100 m, mai cu seamă lîngă cele două izvoare.

La circa 300—400 m vest de acest punct, în urma arăturilor s-a descoperit un celt de tip transilvănean, într-un mediu lipsit de ceramică sau de alte resturi arheologice.

Semnalare C. Buraga, 1956. Cercetare N. Zaharia, 1957.

k) *Între Dealuri*. La 1 km sud de Pădurea Dăneştilor, pe ogorul locuitorului Petre Stamate, situat pe locul denumit Între Dealuri, s-au descoperit aşchii, lame fragmentare şi gratoare din silex patinat, aparţinînd paleoliticului superior (Gravettian).

Semnalare C. Buraga, 1955. Cercetare N. Zaharia, 1960.

l) *La Chirtoacă* (*Pădurea Bouşorilor*). Pe suprafaţa îngustă a podişului de la vest de sat, denumită „Zare", la jumătatea drumului dintre Dăneşti şi Bereasa, în marginea estică a Pădurii Bouşorilor, s-au descoperit fragmente de vase aparţinînd probabil unei faze neprecizate a neoliticului timpuriu, precum şi perioadei de trecere de la neolitic la epoca bronzului (faza Horodiştea-Folteşti).

Semnalare C. Buraga, 1955. Cercetare N. Zaharia, 1960.

m) *La Podiş*. Pe suprafaţa podişului din marginea vestică a satului, s-au descoperit fragmente ceramice de la sfîrşitul Hallstatt-ului. Tot aici s-au găsit şi un obiect de fier în formă de spatulă, o monedă austriacă de aramă, tocită, iar în ogorul locuitorului Vasile Ciudin o daltă de fier.

Pe aceeaşi pantă a podişului, pe locul denumit Huciul lui Nistor, s-a descoperit şi un vîrf de lance de fier.

În acelaşi punct, în 1949 locuitorul Costache Nistor a descoperit un vas cu monede de aur, care au fost preluate de autorităţile locale.

Semnalare C. Buraga, 1956.

n) *Zlătăreşti I*. Pe botul dealului Zlătăreşti, cuprins în interfluviul determinat de Pîrîul Dăneştilor dinspre vest şi Pîrîul Fîntîna Floarei dinspre est, la circa 3 km sud-est de sat, pe proprietatea C.A.P. „1 Mai", s-au descoperit fragmente ceramice care aparţin neoliticului dezvoltat (fazele precucuteni şi Cucuteni A), sfîrşitului epocii bronzului, Hallstatt-ului tîrziu, secolului III e.n., începutului epocii migraţiilor (sec. IV—V e.n.), perioadei prefeudale (etapa protodridu, sec. VIII—IX), feudalismului timpuriu (sec. X—XIII) şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII).

Dintre fragmentele de vase din sec. III e.n. se remarcă o toartă de afumătoare (căţuie), iar din perioada

www.cimec.ro

ulterioară sec. IV e.n. resturi de vase din pastă bună cu porozități și culoare brun-roșcată la exterior, analoge cu cele descoperite la Ciurchi-Iași și datate în sec. V—VI e.n.

Semnalare C. Buraga, 1956. Cercetare N. Zaharia, 1958.

o) *Zlătărești II.* Pe panta lină de peste Pîrîul Dăneștilor, opusă Dealului Zlătăreștilor, s-au descoperit un fragment de vas de la sfîrșitul epocii bronzului (cultura Noua, probabil răspîndire din așezarea vecină) și alte cîteva resturi ceramice de la începutul epocii migrațiilor (sec. IV e.n.) și din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Pe suprafața cercetată s-au găsit mai multe bucăți de vase din tablă de bronz (?) și foarte multe bucăți de zgură metalică cu oxizi de culoare verzuie, fapt care este de acord cu topicul locului.

Semnalare C. Buraga, 1956. Cercetare N. Zaharia, 1958.

336. **Dobrovăț** (jud. Iași)

Dealul Buda. Pe Dealul Buda, între satele Dumasca și Buda, în parcela de pădure nr. 18, cantonierul David Constantin din Lunca Ciurei, săpînd un păr sălbatec a descoperit un vas mic, conținînd un număr de monede turcești de argint (guruși și irmilici) din secolul al XVIII-lea.

Punct necercetat.

337. **Docăneasa, com. Vinderei** (jud. Vaslui)

Talașmani. Pe malurile și în albia Pîrîului Jiravăț, în dreptul haltei C.F.R. Talașmani, s-au cules numeroase fragmente de vase aparținînd La Tène-ului getic (?), precum și începutului epocii migrațiilor (sec. IV e.n.).

Semnalare C. Buraga, 1955.

338. **Drăxeni** (jud. Vaslui)

a) *La Vie.* În lungul drumului de șleau care însoțește liziera vestică a pădurii de pe culmea Dealului Ulciorului, în locul denumit La Vie (La Ciunga), la 100 m sud de răscrucea drumului, s-au descoperit fragmente de vase din perioada de trecere de la neolitic la epoca bronzului (faza Horodiștea-Folteşti). Pe același loc s-au mai descoperit un topor plat din marnă gălbuie și fragmente lamelare de silex slab patinat.

Semnalare C. Buraga, 1953. Cercetare N. Zaharia, 1958.

b) *La Tei* (*Pe Golia*). În stînga drumului Drăxeni-Răşcani, aproape de liziera estică a pădurii, pe proprietatea C.A.P. Drăxeni, în locul denumit La Tei, s-au descoperit fragmente de vase, așchii și lame de silex nepatinat din epoca bronzului (faza Horodiștea-Folteşti).

Semnalare C. Buraga, 1955. Cercetare N. Zaharia 1959.

339. **Ghergheleu, com. Codăești** (jud. Vaslui)

Pîrîu Luncii. Pe suprafața în ușoară pantă a Dealului Vîntului, la circa 800 m de sat și la 1,5 km sud-est de Șurănești, în unghiul format de Pîrîul Fundătura cu o ravină, s-au descoperit numeroase resturi de locuire din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni A).

Pe același loc s-a găsit și un vîrf de săgeată de formă triunghiulară din silex.

Semnalare C. Buraga. Cercetare N. Zaharia, 1958.

www.cimec.ro

340. **Gîrbeşti** (jud. Iaşi) [263]

Cetăţuia. Pe suprafaţa triunghiulară a unui martor de eroziune, izolat de platforma podişului la circa 6 km nord de Dagîţa, loc denumit Cetăţuia Gîrbeşti, în jurul unui mic schit, s-au descoperit fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni A), de la sfîrşitul epocii bronzului (cultura Noua), precum şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII), acestea din urmă fiind masate mai cu deosebire în sectorul din jurul schitului şi a cimitirului acestuia.

Cercetare N. Zaharia şi Emilian Bold, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 909, 91; *AŞUIaşi*, III, t. I, fasc. 1—2, 1955, p. 18, 11.

341. **Gîrbovăţ, com. Ghidigeni** (jud. Galaţi) [264]

a) *La Gîrlă.* De o parte şi alta a gîrlei Pîrîului Gîrbovăţ, în dreptul satului cu aceeaşi denumire, ca şi pe Dealul Zaharoaia, în repetate rînduri s-au descoperit topoare de piatră, întregi sau fragmentare, unelte de piatră cu mînere din os, fibule şi diferite resturi ceramice.

O cercetare amănunţită pe locul indicat a dus la descoperirea a numeroase fragmente de vase aparţinînd neoliticului timpuriu (cultura Criş), Hallstatt-ului tîrziu, La Tène-ului II cu elemente bastarnice, începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.), precum şi perioadei prefeudale (cultura Hlincea) şi feudale timpurii (sec. XII—XIII).

Pe acelaşi loc s-a găsit şi o seceră feudală fragmentară.

Un sondaj restrîns a avut loc într-un punct în care s-au descoperit resturi materiale din Hallstatt.

Cercetare V. Palade, 1958.

b) *Sud de sat.* La circa 2 km sud de sat s-a descoperit o aşezare din care s-au cules numeroase fragmente de vase aparţinînd sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua). Materialul arheologic a fost recoltat de pe suprafaţa unor cenuşare împreună cu multe pietre şi oase de animale.

Cercetare Const. Florea. Săpături A. C. Florescu, S. Rugină şi D. Vicoveanu, în *Dánubius*, I, 1967, p. 75 şi urm.

342. **Gîrceni** (jud. Vaslui) [265]

Coada Plopilor (*Lunca Plopilor, La Plopi*). În marginea nord-vestică a satului, pe terenul în uşoară pantă la circa 1,5 km sud-vest de Giurcăneni, peste Podu Luncii, în locul denumit Lunca Plopilor (La Plopi), cu ocazia unei arături adînci cu tractorul s-a descoperit o grupă de trei morminte în cutii de piatră.

[263] Descoperire publicată anterior sub denumirea de Dagîţa-Cetăţuia Gîrbeşti (*SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 909, 91). La vest de acest punct, pe cursul superior al Bîrladului, între Bozieni şi Ţibăneştii Buhlei, sînt cunoscute aşezările: Capu Dealului (Dealul Capu Dealului), Băceşti (La V de Iezăr, La NV de Iezăr şi Piscul Corhana), Bălueşti (La Biserică), A treia parte (1 km NV de piscul Corhana), Vovrieşti (1,5 km NE de sat), Ţibăneştii Buhlei (La Şcoală), care au fost semmnalate în *AŞUIaşi*, III, t. I, 1955, 1—2, p. 13—18.

[264] Aici s-au efectuat săpături de către colectivul muzeului din Tecuci (A. C. Florescu, Ştefan Rugină şi D. Vicoveanu, *Săpăturile de la Gîrbovăţ*, în *Danubius*, 1, 1968, p. 75 şi urm.

[265] La E de această localitate s-au descoperit numeroase aşezări care formează două grupe, una între Bîrlad şi Stemnic: Buda (Dealul Bisericii, Dealul Alba, Între Buda şi Oşeşti), Cozmeşti (Capu Dealului, Grama, Vizavi de Grama), Munteneşti (Dealul Motuş), Oşeşti (Hăstăroaia, Dealul Luncii, La Ţintirim), Plopoasa (La SSV de sat), Rafaila (Iezer şi Piciorul Hîrbului), aceasta din urmă cercetată de N. Beldiceanu şi Gr. Buţureanu în 1892 şi 1895 şi în 1933 de C. Cihodaru (*Staţiunea eneolitică de la Rafaila*, p. 200 şi urm.). O altă grupare a punctelor de descoperire este aceea cuprinsă între Stemnic şi Racova: Albeşti (Drumul Tîlhăreştilor), Armăşoaia (Vatra satului, La Loturi), Băleşti (Coada Siliştii), Capu Rediului (Dealul Cîrlanului), Coşeşti (La Cişmea şi Dealul Făgăraş, loc sondat în 1931 de O. Tafrali şi C. Cihodaru (O. Tafrali, *Inscriptions néolithiques en Roumanie*, *AArh*, 7—8, 1931—1932, p. 36 şi urm.; C. Cihodaru, *Contribuţii pentru fixarea unei hărţi preistorice a Daciei*, p. 43 şi urm.), Curseşti (cu mai multe puncte), Dumbrăveni (Hrisob, Dealul Chiţcani, Capu Dealului Chiţcani), Hîrsova (Marginea sudică a satului), Ivăneşti (Răspîntia Coşeşti-Hîrşoveni, La Cişmea), Laza (G.A.S. Laza), Pungeşti (La Canton, Dealul Recea, Dealul Bătrîna), Toporăşti (Borcutul Toporăştilor), Trohan (Lîngă şosea, Dealul Alba). Pentru aceste puncte vezi M. Petrescu-Dîmboviţa, Em. Bold şi M. Dinu, *op. cit.*, în *AŞUIaşi*, III, t. I, 1955, p. 1 şi urm. şi *AŞUIaşi*, III, t. IV, 1958. p. 1 şi urm.

www.cimec.ro

O dată cu verificarea pe teren a acestei descoperiri, stabilindu-se existența mormintelor între lespezi mari de piatră, fără tumuli, s-a procedat la o sumară cercetare arheologică de suprafață, prin care s-au descoperit fragmente ceramice corodate aparținînd neoliticului dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni) și Hallstatt-ului.

Cercetare C. Cihodaru și Emilia Zaharia, 1956.

343. **Gologofta-Ivănești** (jud. Vaslui) [266]

Vatra Satului. În cuprinsul viei locuitorului Vasile Vînă și pe proprietățile învecinate s-au descoperit fragmente ceramice care aparțin secolului III e.n. și începutului epocii migrațiilor (sec. IV e.n.), în asociere cu o fusaiolă plată și numeroase lipituri de pereți.

Pe același loc, prin desfundarea viei, s-au distrus cinci urne de incinerație de tip Poenești, dintre care s-au păstrat două exemplare. Într-una din aceste urne, pe lîngă cenușă și resturi de oase calcinate, s-a descoperit un inventar compus dintr-o fibulă de bronz și una de fier, o brățară fragmentară de bronz, precum și mărgele de forme variate. Cel de-al doilea vas a conținut lama unui mic cuțitaș de fier.

Cercetare M. Petrescu-Dîmbovița, M. Dinu și Em. Bold (*AȘUIași*, III, t. IV, 1958, p. 21, 44).

344. **Goruni, com. Tomești** (jud. Iași) [267]

La Dadus. Pe pantele unui promontoriu al dealului situat la vest de sat, denumit Dealu lui Dadus, s-a descoperit o așezare din La Tène-ul II, din care s-au cules fragmente ceramice de tradiție hallstattiană de tip Lunca Ciurei (pl. CCXLIII/10; CCLVII/7).

Semnalare I. Gugiuman, 1951. Cercetare N. Zaharia, 1955.

345. **Grieși, com. Țibănești** (jud. Iași)

Iazul Mucului. La vest de sat, pe panta vestică a dealului, către Iazul Mucului și spre șesul smîrcos din jurul lui, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni A), resturi din podinele arse ale locuințelor, precum și numeroase resturi de vase lucrate la roată din pastă fină cenușie, aparținînd probabil sec. III e.n.

Cercetare N. Zaharia, 1959.

346. **Ivănești** (jud. Vaslui) [268]

a) *La Cișmea.* În stînga șoselei ce trece pe lîngă Dealul Morii, pe locul denumit La Cișmea, situat la est de sat, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice aparținînd probabil vremii corespunzătoare provinciei Dacia (sec. II—III, pl. CCXLIII/11—12).

Cercetare M. Dinu, 1955.

[266] Pentru cercetări mai vechi efectuate în cadrul șantierului Poienești vezi *Materiale*, I, 1953, p. 482. În același sector se cunoaște și descoperirea de la Avrămești-Tutova în punctul Pe Porniturile Scăuele (Corneliu Mateescu, *op. cit.*, în *Raport MNA*, p. 52). Pe dreapta Racovei și la E de această localitate sînt menționate și alte descoperiri: Poenești (Dealul Teilor) unde au avut loc săpături efectuate de Radu Vulpe (*op. cit.*, *Materiale*, I, 1953, p. 213 și urm.), Oprișița (Gostat Laza), Lingurari (Piciorul Grosului), punct menționat de R. Vulpe (*SCIV*, I, 1950, p. 43; *Materiale*, I, 1953, p. 479) și Hîrșova (Marginea sudică a satului) citată de asemenea de R. Vulpe (*Materiale*, I, 1950, p. 479). Pentru punctul din vatra satului vezi Al. Andronic, I. Ioniță și Fl. Banu, *Șantierul arheologic de la Vaslui*, în *Materiale*, VIII, 1962, p. 800, 3.

[267] Se menționează descoperirea pe teritoriul acestei localități a unei cupe de argint a marelui postelnic Drăgan (Const. Moisil, *CNA*, II, 1—2, București, mai-iulie, 1921, p. 9 și urm.).

[268] Localitate cercetată anterior de C. Cihodaru, *op cit.* Cercetare repetată și de colectivul șantierului Poenești (*Materiale*, I, 1953, p. 483 și urm.). Vezi și M. Petrescu-Dîmbovița, M. Dinu și Em. Bold, *op. cit.*, *AȘUIași*, III, t. IV, 1958, p. 20, 43.

www.cimec.ro

b) *La nord de sat.* La nord de sat, dincolo de Pîrîul Racova, pe suprafaţa în pantă cuprinsă între pîrîu şi drumul Coşeşti-Hîrşoveni, s-a descoperit o silişte din care s-au cules multe fragmente ceramice aparţinînd perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI şi XVII), precum şi numeroase bucăţi de cahle decorate cu motive florale.

Informaţie Florentina Banu.

347. **Iveşti** (jud. Vaslui)

a) *La Grădinărie.* Pe unul din grindurile din dreapta Tutovei, la circa 2 km nord-vest de sat şi la 50 m distanţă de drumul Pietriş-Iveşti, s-a descoperit o aşezare din care s-au cules fragmente de vase de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.), din perioada prefeudală tîrzie (etapa protodridu), precum şi din perioada feudalismului timpuriu (sec. XI—XIII). Cele mai multe dintre aceste resturi sînt masate pe spinarea grindului care are forma unei dune.

Cercetare N. Zaharia, 1959.

b) *La Via Veche.* În dreptul grădinăriei situate pe prispa ravinată a terasei Tutovei de lîngă păduricea de salcîmi situată la 2 km distanţă de sat, s-au descoperit două gropi de morminte de înhumaţie şi oase omeneşti răvăşite de către viiturile torenţilor. Muncitorii de pe ogoare relatează că în acel loc s-au găsit uneori morminte cu schelete în poziţie necreştină.

Cercetare N. Zaharia, 1959.

c) *G.A.S. Iveşti*[269]. Pe prelungirea nord-vestică a dealului pe care se află G.A.S. Iveşti s-au descoperit resturi de vase din neoliticul timpuriu (cultura Criş) şi de la începutul epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov), printre care se găsesc şi unele care par să aparţină şi sec. V e.n.

Cercetare N. Zaharia şi V. Palade, 1959.

348. **Laza** (jud. Vaslui)[270]

C.A.P. Laza. Deschizîndu-se un şanţ pentru conducta de alimentare cu apă a cooperativei, la circa 1,5 m adîncime, pe panta dealului s-au descoperit morminte de înhumaţie cu schelete care uneori zăceau suprapuse.

În afara unor fragmente de vase din sticlă irizată, în preajma acestor morminte nu s-au observat resturi ceramice.

Semnalare Ing. Gh. Macarie, 1956. Cercetare M. Petrescu-Dîmboviţa, M. Dinu şi Em. Bold (*AŞUIaşi*, III, t. IV, 1958, p. 21, 45).

349. **Lichitişeni, com. Vultureni** (jud. Bacău)

La Moara de Apă. Pe terenul C.A.P. Rogoaza, în locul denumit La Moara de Apă, s-a descoperit o aşezare din care s-au cules fragmente de vase aparţinînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni A) şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI).

Cercetare M. Florescu. şi V. Căpitanu (*Carpica*, I, 1968, p. 35, şi urm.).

350. **Lunca Rateşului, com. Seînteia** (jud. Iaşi)

Vatra Satului. Pe terasa joasă din stînga Pîrîului Rebricioara, care străbate satul în lungime de la nord spre sud, ca şi pe suprafeţele de alunecare desprinse din dealul Boroseştilor, ravinate puternic de apele torenţilor, s-au descoperit fragmente ceramice de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.) şi din perioada feudalismului timpuriu (sec. XI—XIII) şi tîrziu (sec. XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1953, *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 294, XL.

[269] În acest loc s-a dezvelit un mormînt sarmatic (I. Ioniţă, *op. cit.*, *AM*, II—III, 1964, p. 324).

[270] Punct menţionat anterior (M. Petrescu-Dîmboviţa, M. Dinu şi Em. Bold, *op. cit.*, *AŞUIaşi*, III, t. IV, 1958, p. 21, 45).

www.cimec.ro

351. **Măcişeni, com. Corni** (jud. Galaţi)

La nord-est de sat. Cu ocazia lucrărilor agricole, pe suprafaţa unuia dintre ogoarele situate la nord-est de sat s-au descoperit cîteva fragmente de vase hallstattiene şi un pumnal de fier de tipul *akinakes*.

Cercetare V. Palade, 1958, *AM*, II—III, 1964, p. 487 şi urm.

352. **Miceşti-Ghergheşti** (jud. Vaslui)

Podul Scopiţilor. În punctul denumit Podul Scopiţilor situat la Fundul Văii s-a descoperit o aşezare din care s-au adunat resturi ceramice corodate din neoliticul dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni), precum şi un vîrf de săgeată din fier aparţinînd perioadei feudalismului dezvoltat.

Informaţie obţinută la muzeul din Bîrlad.

353. **Mirceşti, com. Tăcuta** (jud. Vaslui)

a) *Şanţul Mirceştilor.* Pe panta estică a Dealului Mare (D. Crucea lui Ilie), în ravinele produse de apele de şiroire din jurul locului denumit Şanţul Mirceştilor (La Monument), după punctul geodezic instalat pe acest deal, în solul arenaceu de culoare gălbuie s-au descoperit numeroase aşchii, lame, gratoare şi burine din silex patinat. După lamele microlitice, dintre care unele *à dos rabattu*, ca şi după lamele mari, mai puţin patinate şi lipsite de retuşe, întregul material litic se poate atribui aurignacianului mijlociu, precum şi gravettianului.

La circa 500 m sud-est de Şanţul Mirceştilor, în locul denumit La Nisipărie s-au descoperit lame şi aşchii de silex patinat aparţinînd paleoliticului superior.

Semnalare Ştefan Ciudin şi C. Buraga, 1956. Cercetare N. Zaharia, 1958.

b) *Dealu Miclea* (*Dealu Mare*). În urma unei araturi adînci făcute cu tractorul pe Dealu Mare, în lungul Pîrîului Recea, în preajma Observatorului la circa 400—500 m vest de satul Tăcuta, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice aparţinînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni A) şi sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua).

În marginea vestică a acestei aşezări, închisă cu val şi şanţ de apărare pe o suprafaţă de circa 4—5 ha, în 1946 s-a descoperit un căzănel de bronz, alături de un vîrf de lance din fier cu tub de înmănunchiere, piese care par să aparţină sec. II e.n.

Tot din acest punct provin şi trei monede imperial-romane de argint (pl. CCLVIII/2—4).

Semnalare Şt. Ciudin şi C. Buraga, 1959. Cercetare N. Zaharia, 1960.

c) *La Silişte.* În preajma satului, în locul denumit Siliştc, săpîndu-se o groapă pentru amenajarea unui beci, la adîncimea de 2 m s-a descoperit un mormînt de înhumaţie. Scheletul a fost distrus, fără a se face observaţii asupra condiţiilor de zacere, păstrîndu-se doar un vas aparţinînd începutului epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov).

De asemenea, pe înălţimea denumită Grui, după relatările locuitorilor se găsesc fragmente de vase răspîndite la suprafaţa solului.

Semnalare Şt. Ciudin, 1960.

354. **Moşna** (jud. Iaşi) [271]

a) *La Moara Veche.* În locul denumit După Moară (La Moara Veche), situat în vatra satului lîngă nişte izvoare, s-au descoperit fragmente ceramice din sec. III e.n. de tip Poeneşti. Unul dintre acestea provine dintr-o amforă din pastă nisipoasă rozie decorată cu caneluri orizontale.

Cercetare N. Zaharia şi Alex. Brăteanu, 1954.

b) *Între Vii.* Pe pantele domoale din viile situate pe poala sud-estică a Dealului Cetăţuia s-au descoperit fragmente de vase aparţinînd neoliticului dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni) şi La Tène-ului II (cu resturi de amfore greceşti).

[271] În preajma acestei localităţi se cunoaşte şi o aşezare cucuteniană. Informaţie Al. Brăteanu.

www.cimec.ro

Cercetare N. Zaharia și Alex. Brăteanu, 1954.

c) *Cetățuia* [272]. La circa 2 km vest de sat, pe Dealul Cetățuia care domină toată regiunea, se află o suprafață de 10—15 ha fortificată prin încercuirea cu val și șanț. Spre nord și spre est atît valul cît și șanțul sînt bine păstrate, în timp ce spre sud și vest apărarea este lăsată pe seama rîpelor profunde și inaccesibile. În marginea sudică a acestui loc întărit se află resturile unei movile înalte de circa 6 m cu mijlocul săpat din vechime, pămîntul rezultat din săpătură fiind depozitat spre poala nord-vestică a movilei.

Toată suprafața cercetată fiind acoperită cu frunzar și bălării, abia în lungul cărării spălate de șiroiri s-au găsit cîteva fragmente de oale, dintre care, după tehnica pastei și forme, două par să provină din vase de tip bastarnic, iar altele din vase aparținînd La Tène-ului II de tip Lunca Ciurei.

Cercetare N. Zaharia și Alex. Brăteanu, 1954. Săpături Adrian C. Florescu, 1966.

d) *Dealul Stroia.* Pe Dealul Stroia din marginea sud-vestică a satului s-au descoperit numeroase fragmente ceramice și resturi de teracotă aparținînd perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII, pl. CCXLIII/13—16; CCXLIV/1—3).

Cercetare N. Zaharia și Alex. Brăteanu, 1954.

355. **Năzăroaia, com. Lichitișeni** (jud. Bacău)

a) *Dealul Blăjerilor.* Pe ogorul locuitorului Alex. Cîrlan, situat în preajma satului, pe Dealul Blăjerilor, s-a descoperit o așezare, din care s-au recoltat numeroase fragmente de vase din epoca bronzului (cultura Monteoru).

Cercetare V. Căpitanu și M. Florescu.

356. **Negrești** (jud. Vaslui) [273]

a) *La Pod.* Pe promontoriul terasei de luncă din dreapta Bîrladului, aproape de pod, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (cultura precucuteni). Cîteva vase de talie mică, cu decor spiralic adîncit, au fost prezentate într-o lucrare specială.

Semnalare Dr. D. Petrea, 1933. Cercetare A. Nițu, N. Zaharia și M. Dinu, 1954. Vezi A. Nițu, *Așezarea cu ceramică de factură precucuteniană de la Tg. Negrești*, în *SCȘIași*, VI, 1955, 1—2, p. 1—28.

b) *În Țigănie* [274]. În lutăriile din cartierul denumit Țigănie, situat la marginea vestică a tîrgului, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice provenind din vase din neoliticul dezvoltat (fazele Cucuteni A, pl. CCXLIV/4—7 și A—B, pl. CCXLIV/8).

Cercetare A. Nițu și N. Zaharia, 1954.

c) *Coasta Sacovățului.* Pe pantele ușor înclinate către Pîrîul Sacovăț din marginea nord-vestică a tîrgului, s-au descoperit fragmente ceramice aparținînd neoliticului timpuriu (cultura Criș), secolului III e.n. (pl. CCXLIV/9—10) și perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVI—XVII).

Pe suprafața cercetată s-au descoperit lipituri de pereți, pietre de diverse dimensiuni, dintre care unele calcinate, precum și oase de animale cu caracter de vechime.

Cercetare A. Nițu și N. Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 909, 97, d.

[272] Punct întărit cunoscut de multă vreme și menționat în harta lui V. Pârvan ca aparținînd La Tène-ului II (?). Menționat și de O. G. Lecca în *Dicționar istoric, arheologic și geografic al României*, Buc. 1947, p. 351, ca așezare preistorică scită. Sondaj efectuat în 1966 de A. C. Florescu și Gh. Melinte (*SCIV*, 19, 1968, 1, p. 129 și urm.).

[273] Cercetări sistematice în 1953—1955 între Țibănești Buhlei și Negrești au dus la descoperirea următoarelor puncte: Dumești Noi (La E de sat pe valea Hodorani, La Troiță, Dealul Pietroasa și Prisoasa, Pe Pîrîul Găureanca, La Jitnițe, Dealul Izvorului), Dumești Vechi (Valea Mare), Todirești (Pîrîul Izvorului, Vatra satului La postul de miliție, La E de sat, Nistoroaia, G.A.S. Todirești, La Canton), Silișteni (Întovărășirea agricolă, Corlate), Drăgești (La Loturi, Dealul Bisericii, Mera) și Negrești (Cimitirul evreiesc), neincluse în lucrarea de față dar menționate de M. Petrescu-Dîmbovița, Em. Bold și M. Dinu, *op. cit.*, *AȘUIași*, III, t. I, 1955, 1—2, p. 20—30.

[274] Pentru acest punct vezi și M. Dinu, *op. cit.*, *AȘUIași*, III, t. I, 1955, 1—2, p. 32, 17 b.

www.cimec.ro

d) *Terasa Sacovățului.* La circa 300—400 m vest de tîrg, pe terasa Pîrîului Sacovăț, s-au descoperit fragmente ceramice aparținînd sfîrșitului epocii bronzului (cultura Noua), precum și perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XV și XVI).

Pe același teren s-au găsit numeroase pietre, lipituri, oase, precum și un corn fragmentar de bour (?).

Cercetare A. Nițu și N. Zaharia, 1954, *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 909, 97.

e) *C.A.P.* Pe terasa inferioară a Stavnicului, la 1 km vest de tîrg, în jurul unui promontoriu și a unei fîntîna din fața C.A.P., pe terenul desfundat cu tractorul s-au descoperit numeroase fragmente ceramice aparținînd începutului epocii migrațiilor (pl. CCXLIV/11—13) și perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XV).

Cercetare N. Zaharia, 1955.

357. **Oltenești** (jud. Vaslui)

a) *La Stație.* La circa 200 m distanță de stația C.F.R. Oltenești, în direcția Curtenilor, s-au descoperit fragmente ceramice aparținînd neoliticului dezvoltat (faza precucuteni), Hallstatt-ului timpuriu și începutului epocii migrațiilor (sec. IV e.n.).

Cercetare Gh. Poenaru-Bordea.

b) *Balta Oltenești.* Pe malul nordic al Bălții Oitenești la circa 150 m de Oloinița Vicol, în dreapta drumului Oltenești-Curteni, la nord-estul satului, s-au descoperit fragmente de vase aparținînd probabil vremii corespunzătoare provinciei Dacia (sec. II—III e.n.).

Cercetare Gh. Poenaru-Bordea.

358. **Oniceni** (jud. Neamț)

Moșia Onicenilor. În prima jumătate a secolului al XIX-lea, pe tapșanul de pe moșia Onicenilor, între Roman și Băcești s-a descoperit un depozit alcătuit din 18 brăzdare de plug, lucrate din fier, care, luate drept vîrfuri de suliță, prin Departamentul Treburilor din Lăuntru, în anul 1839, au fost repartizate Muzeului de istorie naturală din Iași. Acest depozit a fost predat Secției feudale a Muzeului de istorie a Moldovei, în 1956.

Informație în arhiva Muzeului de istorie naturală Iași.

359. **Osoi** (jud. Iași)

Terasa Prutului. Pe terasa de luncă din dreapta Prutului, la circa 1 km sud-est de sat, s-a identificat o silișți întinsă pe o lungime de circa 400 m, de pe suprafața căreia s-au culeș fragmente ceramice aparținînd Hallstatt-ului tîrziu, începutului epocii migrațiilor (cultura Sîntana de Mureș-Cerniahov, cu unele elemente ulterioare sec. IV e.n. (pl. CCXLIV/14—16) și perioadei prefeudale tîrzii (etapa protodridu).

Cercetare N. Zaharia, 1956.

360. **Parpanița, com. Negrești** (jud. Vaslui)

În Siliște. Pe terasa inferioară a Pîrîului Stavnic la est de sat, s-a descoperit o siliște din care s-au culeș numeroase fragmente ceramice aparținînd sfîrșitului epocii bronzului (cultura Noua) și începutului epocii migrațiilor (cultura Sîntana de Mureș-Cerniahov).

Semnalare I. Gugiuman, 1953. Cercetare M. Dinu, 1955.

www.cimec.ro

361. **Perieni** (jud. Vaslui) [275]

a) *Rîpa Roşcanilor.* Pe pantele ravinate către rîpa şi Pîrîul Roşcanilor s-au descoperit fragmente de oase silificate şi măsele de Hipparion din meoţian, scoase la suprafaţă de către apele de şiroire, precum şi o lamă microlitică din silex negricios nepatinat.

Se pare că nu departe de locul acestei descoperiri există o aşezare de la sfîrşitul paleoliticului superior, care a fost secţionată parţial de către ravinări.

Cercetare D. Teodor, 1955.

b) *Valea Roşcanilor* [276]. Pe Valea Roşcanilor, pe teritoriul comunei Perieni, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd neoliticului timpuriu (cultura Criş), începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.), precum şi perioadei feudalismului timpuriu (sec. XII—XIII).

În apropierea acestui punct, cu cîţiva ani în urmă, s-au efectuat săpături într-o aşezare cu resturi de locuire din cultura Criş şi a ceramicii liniare.

Cercetare V. Palade, 1957.

c) *Valea Babei.* În marginea nord-estică a satului, pe locul denumit Valea Babei, s-au descoperit numeroase resturi de vase aparţinînd neoliticului timpuriu (cultura Criş).

Cercetare V. Palade, 1957.

362. **Podu Pietriş, com. Perieni** (jud. Vaslui)

a) *Dealul Balauru.* În şesul Tutovei, la poala vestică a Dealului Balauru, deasupra unor grinduri scunde, precum şi în ravinările din lungul drumului ce duce spre sat, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua) şi începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.).

La 300 m est de sat, în stînga Pîrîului Tutova, pe panta nord-vestică a Dealului Balauru, în solul nisipos şi adînc ravinat s-au descoperit două morminte de înhumaţie de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.).

Pe baza acestei descoperiri în 1959 s-a deschis un mic sondaj, care s-a soldat cu dezvelirea a 14 morminte, dintre care 12 de înhumaţie şi două de incineraţie, descoperite pe o suprafaţă săpată de 100 m^2.

Cele 12 morminte de înhumaţie, cu excepţia mormîntului nr. 8, au conţinut schelete întinse, orientate N—S, zăcînd în gropi a căror adîncime a variat între 0,35 şi 1,35 m.

Atît inventarul ceramic, cît şi obiectele de podoabă şi de uz casnic ne îndreptăţesc să atribuim aceste morminte începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.), aparţinînd tipurilor reprezentative ale culturii Sîntana de Mureş-Cerniahov cu excepţia mormîntului nr. 8 care ar putea aparţine unei perioade mai tîrzii, după cum cele două morminte de incineraţie par să aparţină unei perioade anterioare sec. IV e.n.

Cercetare V. Palade, 1957 şi N. Zaharia, 1959.

b) *La Hîrtop.* La circa 0,5 km nord de necropola de pe Dealul Balauru, sub muchia terasei din stînga Tutovei, în tăietura unei ravine s-a descoperit un mormînt de înhumaţie cu scheletul în poziţie şezîndă. Craniul zăcea pe oasele bazinului, iar oasele membrelor inferioare şi superioare erau întinse spre nord-est.

Singurul obiect de inventar descoperit în acest mormînt a fost o căniţă din pastă fină cretoasă, caracteristică pentru sfîrşitul La Tène-ului III.

Cercetare Emilia Zaharia, N. Zaharia şi Elvira Balica, 1959.

c) *Terasa dintre Pietriş-Ciocani.* La jumătatea distanţei dintre Pietriş şi Ciocani, pe terasa inferioară din dreapta Tutovei, în cuprinsul unei aşezări s-au descoperit numeroase fragmente ceramice provenind din vase care aparţin Hallstatt-ului, începutului epocii migraţiilor (?) şi perioadei feudalismului tîrziu (sec. XVIII).

Cercetare V. Palade, 1959.

[275] În preajma acestei localităţi, pe Dealul Cişmelei, Crîngul Perieni, se cunoaşte o altă descoperire (*Raport MNA*, 1942—1943).

[276] În aşezarea din Valea Roşcanilor, în 1955 M. Petrescu-Dîmboviţa a efectuat un sondaj stratigrafic într-o aşezare din neoliticul timpuriu (*Sondajul stratigrafic de la Perieni*, în *Materiale*, III, 1957, p. 65 şi 67, nota 1); idem, *Contributions au problème de la culture Ccriş en Moldavie*, în *ActaArch*, 9(1958), p. 53 şi urm.

www.cimec.ro

d) *Marginea vestică a satului.* Pe muchia terasei din marginea vestică a satului, tăiată de un firav curs de apă alimentat de numeroase fîntîni, s-au descoperit morminte hallstattiene conţinînd schelete chircite, precum şi o întinsă aşezare, din care s-au cules fragmente ceramice aparţinînd perioadei prefeudale (etapa protodridu, sec. IX) şi feudalismului timpuriu (sec. XI—XIII).

Cercetare N. Zaharia şi V. Palade, 1959.

e) *C.A.P. Ciocani.* La circa 800 m sud-est de sat, pe terenul C.A.P. Ciocani, situat în stînga Tutovei, în apropierea drumului Ciocani-Iveşti, s-a descoperit o aşezare, din care s-au cules fragmente de vase aparţinînd neoliticului dezvoltat (faza protocucuteni).

Cercetare V. Palade, 1959.

f) *La nord-est de sat, spre Mireni.* În marginea nord-estică a satului, pe un mamelon scund situat la nord de proprietatea locuitorului Ariton Dumitru, spre Mireni, s-a descoperit o aşezare din care s-au cules fragmente ceramice aparţinînd neoliticului timpuriu (cultura Criş şi a ceramicii liniare), precum şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVI).

Semnalare Elvira Balica, 1959.

g) *Grădina de la Drumul Iveştilor.* Pe terasa din dreapta Tutovei, în cuprinsul unei grădini de zarzavat situate la 1,5 km sud de sat, aproape de drumul Iveştilor, s-au descoperit fragmente de vase aparţinînd Hallstatt-ului, perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI) şi feudalismului tîrziu (sec. XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1959.

h) *Marginea estică a satului.* Pe suprafaţa unui promontoriu al terasei inferioare din stînga Tutovei, în marginea estică a satului spre Iveşti, s-au descoperit resturile unei aşezări din care s-au cules fragmente ceramice aparţinînd sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua), o urnă fragmentară din sec. III e.n., precum şi resturi atipice de vase din perioada feudalismului dezvoltat.

Cercetare N. Zaharia şi V. Palade, 1959.

i) *La 2 km sud de sat.* Pe un fragment de terasă din dreapta Tutovei, la circa 2 km sud de sat s-a descoperit o întinsă şi bogată aşezare, din care s-au cules resturi de vase aparţinînd sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua) şi Hallstatt-ului.

Cercetare N. Zaharia şi V. Palade, 1959.

363. **Poiana cu Cetate (Cinghinea), com. Grajduri** (jud. Iaşi)

a) *La Cetate.* În marginea vestică a Poienii cu Cetate, lîngă izvoarele Pîrîului Cuţigna, s-a descoperit o aşezare întărită din care s-au cules resturi de vase aparţinînd neoliticului dezvoltat. Aceasta ocupă o suprafaţă triunghiulară de circa 0,5 ha fiind delimitată de două rîpi prăpăstioase şi izolată pe podiş printr-un val şi un şanţ care şi astăzi mai păstrează încă denivelări de 3—4 m, pe lăţimi ce ating 8—10 m. În interiorul cetăţuii, aproape de mijlocul valului, se găseşte o scufundătură de teren de formă circulară cu diametrul de 6—7 m, prezentînd o denivelare actuală de 2 m, sub forma unei fîntîni părăsite şi năpădite de vegetaţie spontană.

Dintre numeroasele fragmente ceramice descoperite în malurile rîpoase ale acestei aşezări se remarcă unele din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni A) pictate în maniera benzii înguste, precum şi un rest dintr-o masă-suport şi cîteva figurine antropomorfe întregi şi fragmentare, unele miniaturale atingînd lungimea de 2 cm (pl. CCXLV/14-15).

În solul superficial al acestei aşezări neolitice s-au descoperit şi cîteva fragmente ceramice din perioada prefeudală (cultura Hlincea şi etapa protodridu, pl. CCXLV/4), precum şi din perioada feudală timpurie (sec. XI—XII).

Cercetare N. Zaharia şi Emilia Zaharia, 1951.

b) *Biserica Veche.* În sectorul sudic al Poienii cu Cetate se află ruinele unei biserici mari, construită din piatră şi cărămidă, care pare a data din secolul al XVII-lea, după cum atestă şi puţinele fragmente ceramice descoperite în jurul ei şi care aparţin secolelor XVII—XVIII. Unele dintre crucile de piatră care străjuiesc mormintele din preajma monumentului se datează în jurul anului 1830.

Cercetare N.Zaharia şi Emilia Zaharia, 1951.

c) *Poiana de la Pădurărie.* În sectorul nordic al poienei, aproape de izvoarele Pîrîului Cuţigna, la circa 200 m nord de cetăţuia cucuteniană şi la 100 m sud de cantonul silvic, în punctul cel mai înalt al podişului, s-au descoperit

www.cimec.ro

fragmente ceramice din perioada prefeudală tîrzie (etapa protodridu), dintre acestea remarcîndu-se unul lucrat la roată şi decorat cu dungi adîncite orizontal.

Se pare că între această aşezare deschisă şi cetăţuia întărită din pădure au existat legături directe.

Cercetare N. Zaharia şi Emilia Zaharia, 1953.

364. **Popeşti, com. Micleşti** (jud. Vaslui)

Dealul Vasluiului. Pe locul denumit Dealul Vasluiului din preajma satului, cu ocazia unei arături adînci făcute pe ogorul locuitorului Gh. Canţa s-a descoperit un mormînt de înhumaţie cu scheletul zăcînd în poziţie necreştină. Din mormîntul distrus s-a păstrat o fibulă de tipul cu placă înaltă (pl. CCXLV/3) şi un vas din pastă fină lucrat într-o tehnică superioară (pl. CCXLV/1), aparţinînd probabil unei faze imediat anterioare sec. IV e.n.

Dintr-un alt punct, probabil apropiat, care nu s-a putut identifica, provine un vas medieval de formă rotundă (pl. CCXLV/2).

Semnalare Florentina Banu, 1957.

365. **Pungeşti** (jud. Vaslui) [277]

Dealul Bătrîna. La nord-nord-est de sat, în stînga Pîrîului Racova, sub poala Dealului Bătrîna, cu ocazia lucrărilor agricole s-au descoperit mai multe fragmente ceramice de la sfîrşitul epocii bronzului sau eventual din Hallstatt, precum şi un denar imperial roman (pl. CCXLV/16).

Materialul arheologic prezentat de ing. Gh. Macarie provine, probabil, dintr-o aşezare cunoscută anterior.

366. **Rateşu Cuzii, com. Rebricea** (jud. Vaslui)

a) *Gostat* [278]. Pe un fragment de terasă de formă triunghiulară, situat la circa 200 m sud de reşedinţa Gostatului, într-un sol negricios cu multe resturi de pietre, oase şi lipituri de pereţi, s-au descoperit fragmente ceramice care aparţin perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVI).

Cercetare Dan Teodor, 1954.

b) *Vatra satului.* În vatra satului, atît din grădinile locuitorilor, cît şi din ravinările drumului, s-au adunat fragmente corodate de vase aparţinînd neoliticului timpuriu (cultura Criş) şi neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni A).

Cîteva resturi de vase de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.) par să provină din răspîndiri.

Cercetare N. Zaharia, 1959.

367. **Răducăneni** (jud. Iaşi)

Rîpa Hămeiosului [279]. Pe dreapta Pîrîului Hămeiosului, la 1,5 km sud de tîrguşorul Răducăneni, atît pe dreapta cît şi pe stînga cărării care duce spre Moşna, în ravinările de pantă ca şi pe mamelonările produse de alunecări la poala dealului, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice aparţinînd La Tène-ului II cu resturi de vase de tip bastarnic şi perioadei feudalismului timpuriu (sec. XI—XIII, pl. CCXLVI/1—4).

[277] Pe teritoriul acestei localităţi se mai cunosc şi alte două descoperiri menţionate de M. Petrescu-Dîmboviţa, M. Dinu şi Em. Bold (*op. cit.*, în *AŞUIaşi*, III, t. IV, 1958, p. 18, 39, a-b).

[278] Printr-o cercetare anterioară pe acelaşi loc s-au descoperit resturi de vase precucuteniene (*SCIV*, VI, 3—4, 1955, p. 909, 101).

[279] Din sondajul efectuat de D. Teodor ulterior pe acest loc (*Materiale*, VIII, 1962, p. 723 şi urm.) provin vase întregi şi fragmentare din sec. XI—XII (pl. CCLVII/1—6), un vîrf de săgeată (pl. CCLVI/13), o brăţară de bronz (pl. CCLVI/7), o undiţă fragmentară şi un obiect neprecizat de fier (pl. CCLVI/9, 12).

www.cimec.ro

Caracteristic pentru această așezare este marea frecvență și varietate a resturilor de cazane de lut cu decor imitînd niturile, ca și cînd vasul ar fi fost lucrat din foi metalice, ori cu reprezentări parțiale de cai, fapt care ar constitui un indiciu că vasul avea o utilizare rituală.

Cîteva dintre fragmentele descoperite provin de la vase din sec. XIII.

În timpul cercetării de suprafață, în umplutura gropii unui bordei s-au descoperit : o seceră (pl. CCXLVI/14) și un cuțit fragmentar de fier (pl. CCXLVI/8), fusaiole (pl. CCXLVI/5—6), precum și o mărgică de argilă lucrată din trei segmente de diametre deosebite și o sferă de lut. În același loc s-a găsit și un împungător mare de corn de cerb, a cărui suprafață este fațetată prin cioplire, precum și cuie de fier (pl. CCXLVI/10—11).

Numeroasele pietre și oase fragmentare se găsesc în solul negru al mamelonărilor produse de alunecările de pantă.

Din perioada feudalismului dezvoltat sînt cîteva fragmente ceramice din secolele XVII—XVIII.

Din sondajul efectuat ulterior pe acest loc provin vase întregi și fragmentare din secolele XI—XII (pl. CCXLVII/1—3, 5—6), un vîrf de săgeată (pl. CCXLVI/13), o brățară de bronz (pl. CCXLVI/7), o undiță fragmentară și un obiect de fier neprecizat (pl. CCXLVI/9, 12).

Cercetare N. Zaharia, 1954, repetată de N. Zaharia, C. Cihodaru, Al. Andronic și Dan Teodor în 1958.

368. **Rășcani, com. Dănești** (jud. Vaslui)

a) *La Rîpă.* În depunerile unei ravinări de pe panta vestică a Dealului Zarea Rășcanilor, la jumătatea distanței dintre Rășcani și Bereasa, s-au descoperit fragmente ceramice provenind din vase care aparțin sfîrșitului epocii bronzului (cultura Noua), precum și perioadei feudalismului timpuriu (sec. XII—XIII) și dezvoltat (sec. XVII—XVIII). Tot pe acest loc s-a mai găsit un rest dintr-o cahlă ajurată din sec. XIV—XV.

Semnalare C. Buraga, 1956. Cercetare N. Zaharia, 1958.

b) *Zarea Rășcanilor* [280]. Pe un crîmpei de podiș situat pe spinarea Dealului Zarea Rășcanilor, la 2 km nord-vest de sat, s-a descoperit o așezare, din care s-au cules așchii și fragmente lamelare de silex patinat din paleoliticul de sfîrșit, precum și un mare număr de fragmente ceramice cu pictură tricromă din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni A, pl. CCXLV/5). Unele dintre fragmente par să evidențieze o tradiție mai veche, precucuteniană.

Dintre figurinele antropomorfe descoperite pe acest loc (pl. CLI/1), unele sînt reprezentări bărbătești, cu picioarele desfăcute.

Semnalare C. Buraga, 1955. Cercetare N. Zaharia, 1957.

369. **Satu Nou, com. Pocreaca** (jud. Iași)

Sud-est de sat. Pe marginea terasei de luncă din dreapta Prutului, la sud-est de sat, în lungul drumului care duce spre Costuleni, s-au cules fragmente ceramice aparținînd neoliticului dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni), Hallstatt-ului tîrziu și eventual La Tène-ului II, începutului epocii migrațiilor (sec. IV e.n., pl. CCXLVII/4), precum și perioadei feudalismului timpuriu (sec. XII—XIII ?).

Cercetare N. Zaharia, 1957.

370. **Schitu Duca** (jud. Iași) [281]

La nord-est de sat. Pe panta ușoară de la nord-est de sat s-au descoperit fragmente ceramice de la începutul epocii migrațiilor aparținînd probabil culturii Sîntana de Mureș-Cerniahov (pl. CCXLV/6—9).

În acest loc s-a efectuat un sondaj de proporții reduse.

Cercetare N. Zaharia, 1954.

[280] Anterior acest punct a fost publicat sub denumirea La Meri, sub care este însă prezentată o altă descoperire din localitatea Dănești (*SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 295, XIV, 2).

[281] Sondaj efectuat de către I. Ioniță, rezultate inedite.

www.cimec.ro

371. **Scînteia** (jud. Iaşi) [282]

Vatra satului. Pe terasa din stînga Pîrîului Rebricea, în sectorul cel mai înalt al satului Scînteia şi mai ales la est de biserică, în solul cenuşos din săpătura şanţurilor drumului s-au descoperit fragmente de vase aparţinînd La Tène-ului II, începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.), precum şi perioadei feudalismului timpuriu (sec. XI—XII) şi dezvoltat (sec. XV—XVI şi XVII—XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1959.

372. **Secuia, com. Muntenii de Jos** (jud. Vaslui)

Ponoare. La sud-vest de sat, către Valea Bîrladului, pe locul denumit Ponoare s-a descoperit un vîrf de săgeată din silex fumuriu nepatinat, care ar putea aparţine perioadei de trecere de la neolitic la începutul epocii bronzului.

Semnalare Florentina Banu.

373. **Simila, com. Zorleni** (jud. Vaslui)

a) *Gîrla Simila.* În dreptul confluenţei Gîrlei Simila cu Bîrladul, pe un promontoriu situat pe malul drept, în spatele Fabricii de rulmenţi, s-a descoperit o aşezare din care s-au adunat fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (cultura precucuteni cu resturi analoge celor descoperite la Negreşti-Vaslui şi din fazele Cucuteni A—B şi B), din perioada de trecere de la neolitic la epoca bronzului (faza Horodiştea-Folteşti), din epoca bronzului şi din Hallstatt.

Cercetare V. Palade, 1957.

b) *Confluenţa Simila-Bîrlad.* La circa 30—40 m distanţă de confluenţa Bîrladului cu Gîrla Simila, în unghiul cuprins între apele confluente, s-au descoperit fragmente de vase precucuteniene şi de la sfîrşitul epocii bronzului (cultura Noua).

Cercetare V. Palade, 1957.

374. **Sofroneşti, com. Todireşti** (jud. Vaslui)

La Pîriu. În rîpa din marginea terasei inferioare de pe dreapta Pîrîului Sacovăţ, lîngă podul din marginea nord-vestică a satului, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice aparţinînd La Tène-ului II de tip Lunca Ciurei cu resturi de vase bastarnice şi de amfore greceşti cu mănuşile stampilate, precum şi perioadei prefeudale tîrzii (etapa protodridu, pl. CCXLV/12—13).

Pe acelaşi loc s-au găsit şi numeroase bucăţi de zgură metalică.

Cercetare N. Zaharia, 1959.

375. **Stieteşti, com. Adam** (jud. Galaţi)

Dealul Bisericii. În islazul comunal de pe Dealul Bisericii, la circa 1 km sud de sat, în apropierea drumului Adam-Cotoroaia s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd Hallstatt-ului.

Cercetare I. T. Dragomir.

[282] Cercetarea făcută la biserica satului a dus la descoperirea de resturi ceramice din sec. XVIII (*SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 909, 102).

www.cimec.ro

376. **Strîmba-Cetăţuia, com. Puieşti** (jud. Vaslui)

Cetăţuia. În cuprinsul Cetăţuii situate în preajma satului, într-o poziţie dominantă, s-au cules fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni), din La Tène-ul III, de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.), precum şi din perioada feudalismului tîrziu (sec. XVIII).

Din acelaşi loc mai provin un topor-ciocan din rocă şlefuită, un vîrf de suliţă feudal, precum şi o cămaşă de zale datată în sec. XV.

Informaţie obţinută la muzeul din Bîrlad.

377. **Stroe Beloescu-Trestiana, com. Griviţa** (jud. Vaslui) [283]

La Movilă. De pe suprafaţa unei movile de formă ovală, aplatisată, situată la circa 100 m nord-vest de sat şi la 4 km est-sud-est de oraş, pe şesul din stînga Bîrladului s-au cules fragmente ceramice aparţinînd sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua).

Cercetare V. Palade, 1960.

378. **Şcheia** (jud. Iaşi) [284]

a) *Muncelu.* La circa 1 km nord de sat, într-un mal abrupt de pe locul denumit Muncelu, s-au descoperit fragmente ceramice din La Tène-ul II, de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.) şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI şi XVII).

În colecţia Şcolii generale din acel sat se găsesc un denar roman imperial, o altă monedă mică de argint perforată, probabil de provenienţă arabă, precum şi vîrfuri de săgeată din bronz, prevăzute cu trei aripioare.

Cercetare N. Zaharia, 1957.

b) *Movila Faurului.* Pe suprafaţa şi în săpăturile din jurul Movilei Faurului, situată la est de sat, într-o poziţie dominantă s-au cules cîteva fragmente lamelare de silex patinat care par să ateste prezenţa paleoliticului superior, fragmente ceramice aparţinînd începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.) şi numeroase bucăţi de zgură metalică.

Cercetare N. Zaharia, 1953.

379. **Şurăneşti-Emil Racoviţă, com. Dăneşti** (jud. Vaslui)

Vatra satului. Pe proprietatea locuitorului Gh. Vieru din marginea vestică a satului s-au descoperit mai multe resturi de vase, dintre care unele din Hallstatt, altele de la începutul epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov) şi mai puţine din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Semnalare C. Buraga, 1957. Cercetare N. Zaharia, 1959.

380. **Tanacu** (jud. Vaslui)

Chiscul Ulucilor. Pe suprafaţa pintenului de deal numit Chiscul Ulucilor, pierdut în Şesul Pîrtăneştilor, s-a descoperit o întinsă aşezare din care s-au cules fragmente ceramice de la sfîrşitul epocii bronzului (cultura Noua, pl. CLI/2—4), de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n., pl. CLI/5) şi din perioada feudalismului timpuriu (sec. XIII, pl. CCXLV/10—11) şi dezvoltat (sec. XVII).

Cercetare V. Căpitanu, 1955 şi N. Zaharia, 1957.

[283] La podul Palermo s-a descoperit o aşezare cu resturi ceramice feudale timpurii (*SCIV*, V, 1954, 1—2, p. 314, IX, 2).

[284] Pe teritoriul comunei se cunosc şi alte descoperiri: La Humărie (*SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 294, XLIV şi *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 909, 104, b) şi Valea Găunoaia (*SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 910, 104, c).

www.cimec.ro

381. **Tăvădăreşti** (jud. Bacău)

Vatra satului. Pe proprietatea locuitorului Mîzgă Gheorghe, în vatra satului, s-a descoperit o aşezare din care s-au cules mai multe fragmente corodate provenind din vase lucrate din pastă grosieră, aparţinînd probabil perioadei corespunzătoare provinciei Dacia (sec. II—III e.n.).

Cercetare M. Florescu şi V. Căpitanu (*Carpica*, I, 1968, p 35).

382. **Tîrzii, com. Olteneşti** (jud. Vaslui)

Vatra satului. În grădinile din vatra satului, ca şi în săpătura şanţului şoselei s-au descoperit resturi de vase lucrate la roată din pastă cenuşie, nedatabile prin starea lor de mărunţire.

Semnalare Gh. Poenaru-Bordea.

383. **Tufeştii de Jos (Pîrliţi), com. Rebricea** (jud. Vaslui)

La Hîrtop. La circa 800 m nord-vest de sat, pe suprafaţa unei mamelonări largi situate în stînga pîrîului, sub forma unui promontoriu, s-au descoperit fragmente ceramice din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1959.

384. **Ţibăneşti** (jud. Iaşi) [285]

a) *Terasa Sacovăţului.* La circa 1 km sud de sat, pe terasa din dreapta Pîrîului Sacovăţ, prin desfundarea terenului pentru plantarea unei vii s-a descoperit o necropolă de incineraţie din perioada corespunzătoare provinciei Dacia (sec. III e.n.), din care s-au distrus un număr de 20—25 de morminte împrăştiate pe o suprafaţă de circa 2 000 m^2. Toate urnele zăceau la adîncimea de 0,50—0,60 m, exact la adîncimea săpăturii practicate.

Fragmentele ceramice recuperate provin din urne şi capace de tip Poeneşti (pl. CLI/6—8, 11, 15), din vase lucrate cu mîna din pastă fină sau grosieră şi-şi găsesc analogii în ceramica din aşezarea de la Şcheia-Suceava, datată în sec. III e.n.

De pe acelaşi loc provine şi bucla unei catarame de fier (pl. CLI/10) şi o lulea (pl. CLI/9), precum şi cîteva fragmente de vase caracteristice sec. XVIII.

Semnalare Moga-Florea Doina, 1959. Cercetare N. Zaharia, 1960.

b) *La Vie.* Pe muchia terasei din stînga Sacovăţului, la 1 km est de sat, în dreptul bifurcării drumului din şoseaua Ţibana-Todireşti, în viile situate deasupra unei lutării, s-a descoperit o întinsă şi bogată aşezare din care s-au cules fragmente ceramice aparţinînd sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua). Pătura de cultură conţine multă cenuşă, oase de animale şi pietre şi are o grosime care în unele locuri depăşeşte 0,60 m. În secţiunile deschise de lutării se păstrează resturi din gropile unor bordeie care au circa 2—2,10 m lăţime şi o adîncime medie de 1,20 m faţă de solul actual.

Cercetare N. Zaharia, 1960.

385. **Valea Satului, com. Grajduri** (jud. Iaşi)

Dealul Huţupenilor. Pe marginea sudică a podişului denumit Dealul Huţupenilor, la circa 400—500 m nord de şipotele situate la nord-vest de sat, în şiroirile de pantă s-au cules fragmente ceramice aparţinînd neoliticului dezvoltat (cultura precucuteni) şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

[285] Cercetări mai vechi pe teritoriul comunei au fost făcute de P. Polonic (Acad. Rom., ms. cu nr. provizoriu 22/940, vol. I, caiet 16, punctul 18). Se mai cunosc şi alte 2 aşezări descoperite anterior în vatra satului (*SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 910, 106, a—b; *SCŞIaşi*, III, t. I, 1955, 1—2, p. 16, 10). Vezi I. D. Marin, *op. cit.*, în *Studii şi articole de istorie*, IX, 1967, p. 25 şi urm.

www.cimec.ro

Pe acelaşi loc s-a descoperit şi o lamă de tip Gravette, lucrată din silex cu patină albăstruie.

Terenul din jurul şipotelor şi a treucilor în care se adapă vitele este pavat cu pietre de rîşniţe din diferite faze ale feudalismului dezvoltat.

Cercetare N. Zaharia şi Emilia Zaharia, 1952.

386. **Vaslui** [286]

a) *La Biserica Sf. Ioan.* În rîpa deschisă în terasa de la sud-est de biserica Sf. Ioan, la baza solului vegetal s-au descoperit fragmente de vase din pastă cenuşie-negricioasă cu feţele brun-roşcate, sau din pastă cenuşie aparţinînd feudalismului dezvoltat (sec. XVI—XVII) şi tîrziu (sec. XVIII).

Semnalare N. Macarovici, 1954.

b) *Iazul Şubinoaei.* Pe terenul Gostat-ului situat la 2 km nord-est de oraş, în dreptul Iazului Şubinoaei din Valea Vasluetului, s-au descoperit fragmente ceramice şi un vas întreg (p. CCXLVIII/1, 4—5) din Hallstatt-ul tîrziu.

Semnalare N. Macarovici, 1960. Cercetare N. Zaharia, 1960.

387. **Zăpodeni** (jud. Vaslui)

La Ţintirim. Pe terenul C.A.P. „1 Mai" Zăpodeni, situat pe panta vestică a Dealului Satului, prin cercetări de suprafaţă determinate de descoperirea întîmplătoare a unei urne din epoca bronzului, s-au adunat fragmente ceramice aparţinînd neoliticului dezvoltat (fazele precucuteni şi Cucuteni A), sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua), Hallstatt-ului timpuriu (pl. CCXLVIII/6), secolului III sau IV e.n., precum şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XIV—XV şi sec. XVII—XVIII, pl. CCXLVIII/2—3).

După repetate cercetări de suprafaţă la intervale diferite, în cursul anului 1959 în cuprinsul acestei aşezări s-a efectuat un sondaj de către Adrian Florescu cu rezultate încă inedite.

Cercetare Al. Andronic şi N. Zaharia, 1958.

388. **Zorleni** (jud. Vaslui)

La nord de sat. Pe terasa inferioară din stînga Bîrladului, la nord de sat, către Pîrîul Bujorenilor, s-au descoperit trei aşchii şi o lamă de silex albăstrui patinat, aparţinînd paleoliticului superior final.

Cercetare N. Zaharia, 1956.

DEPRESIUNEA HUŞI-ELAN-HORINCEA

389. **Albiţa, com. Drînceni** (jud. Vaslui)

La Podul vechi. La circa 3 km sud-vest de sat, în carierele de prundiş de pe terasa de luncă a Prutului, în dreptul locului unde a fost un pod vechi, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd Hallstatt-ului (fază neprecizată) şi perioadei feudalismului timpuriu (sec. XI—XII).

Cercetare Gh. Poenaru-Bordea.

[286] În legătură cu această localitate sînt transmise unele informaţii de I. Andrieşescu, *Raport special nr. 1*, în *Raport MNA*, 1915 (1916), p. 12. Din oraşul Vaslui sînt menţionate unele descoperiri monetare şi aceea a unei aşezări neolitice cercetate de C. Cihodaru (M. Petrescu-Dîmboviţa, M. Dinu şi Em. Bold, *op. cit.*, în *AŞUIaşi*, III, t. IV, 1958, p. 24 şi notele 53 şi 54).

Pentru cercetările de la Curtea domnească vezi *Materiale*, VIII, 1962, p. 795 şi urm.

www.cimec.ro

390. **Buda, com. Epureni** (jud. Vaslui)

La Iaz. Pe terasa Pîrîului Valea Grecului, situată la vestul iazului din preajma satului, la sud-sud-vest de clădirile C.A.P. Duda, s-au adunat fragmente ceramice din Hallstatt şi din perioada feudalismului timpuriu (fază neprecizată, sec. XI—XIII).

Cercetare Gh. Poenaru-Bordea.

391. **Fundătura, com. Arsura** (jud. Vaslui)

a) *Vatra satului.* În curtea locuitorului Păduraru din sectorul nord-estic al satului, prin săparea unui beci, s-au descoperit cîteva fragmente ceramice aparţinînd Hallstatt-ului (?).

Cercetare Gh. Poenaru-Bordea.

b) *Rîpa Onosoaei.* Pe malul vestic al hîrtopului denumit Rîpa Onosoaei, situat la est de sat, s-au cules cîteva resturi de vase corodate şi atipice, aparţinînd unei faze neprecizate a culturii Cucuteni.

Cercetare Gh. Poenaru-Bordea.

392. **Ghermăneşti** (jud. Vaslui)

a) *Sud-vest de sat.* La circa 250 m sud-vest de sat, pe Dealul Barboşi, în via locuitorului Iuliu Iordasca, ca şi la vest de drum, în ogorul locuitoarei Turcu Anica, pe panta dinspre Dealul Budăi, s-au descoperit fragmente de vase de la sfîrşitul epocii bronzului (cultura Noua) şi eventual din Hallstatt-ul timpuriu, şi din perioada feudalismului tîrziu (sec. XVIII).

Cercetare Gh. Poenaru-Bordea.

b) *Valea Lupului.* În via locuitorului Mihai Manolache, situată în marginea nord-estică a satului, spre rîpa denumită Valea Lupului, s-au cules fragmente mărunte provenind din vase aparţinînd Hallstatt-ului şi perioadei feudalismului timpuriu (sec. XI—XII) şi feudalismului tîrziu (sec. XVIII).

Cercetare Gh. Poenaru-Bordea.

c) *Pe Dop.* La circa 0,5 km sud de sat, în dreapta drumului Ghermăneşti-Drînceni-Băi, pe panta Dealului Pe Dop, la nord-vest de spital s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd Hallstatt-ului, La Tène-ului II şi III, începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.), precum şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Cercetare Gh. Poenaru-Bordea.

d) *Barahoi I.* La circa 1 km sud-vest de sat, pe malul vestic al drumului Ghermăneşti-Arsura, s-au cules fragmente de vase aparţinînd sec. III e.n., începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.), precum şi perioadei feudalismului timpuriu (sec. XI—XII ?) şi tîrziu (sec. XVIII).

Cercetare Gh. Poenaru-Bordea.

e) *Barahoi II.* Pe panta lină a dealului din stînga drumului Ghermăneşti-Arsura, pe malul estic al Pîrîului Barahoi, la circa 1 km vest de sat, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd epocii bronzului, Hallstatt-ului timpuriu, La Tène-ului II şi III, începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.), precum şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVI—XVII).

Cercetare Gh. Poenaru-Bordea.

393. **Mihail Kogălniceanu (Rîpi), com. Arsura** (jud. Vaslui)

a) *Dealul Cimitirului.* Pe panta Dealului Cimitirului din marginea nord-estică a satului, spre Valea Tatarului, s-au descoperit fragmente de vase în cea mai mare parte atipice şi corodate aparţinînd sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua), La Tène-ului II (?), precum şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Cercetare Gh. Poenaru-Bordea.

www.cimec.ro

b) *Rîpa Şopîrleni.* Sub rîpa vestică a Podişului lui Zaharia, din stînga Pîrîului Şopîrleni, lîngă iazul situat la sud-est de sat, s-au descoperit fragmente de vase lucrate cu mîna şi la roată din pastă fin-nisipoasă caracteristice secolului IV e.n.

Cercetare Gh. Poenaru-Bordea.

c) *La Drumul Drănceni-Rîpi.* La circa 1—1,5 km sud-est de sat, şi la sud de drumul Dănceni-Rîpi, pe ambele maluri ale Pîrîului Barahoi s-au descoperit resturi de vase de la sfîrşitul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.) şi din perioada feudalismului tîrziu (sec. XVIII).

Cercetare Gh. Poenaru-Bordea.

d) *Între Ghermăneşti şi M. Kogălniceanu.* Pe malul drept al văii Barahoi, la jumătatea distanţei dintre Ghermăneşti şi M. Kogălniceanu, s-au descoperit fragmente de vase aparţinînd perioadei prefeudale tîrzii (etapa protodridu).

Cercetare Gh. Poenaru-Bordea.

394. **Pîhneşti, com. Arsura** (jud. Vaslui)

a) *Vatra satului.* Pe malul estic al Văii Pîhneşti (Valea Grecului), la circa 500 m sud-est de biserica din vatra satului s-au descoperit fragmente de vase de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.).

Cercetare Gh. Poenaru-Bordea.

b) *Dealul Henciu I.* Pe suprafaţa unui mic platou înconjurat de rîpi pe trei laturi, situat pe Dealul Henciu în marginea vestică a satului, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd neoliticului timpuriu (cultura ceramicii liniare ?), neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni A), pictate în maniera benzii înguste, în asociere cu fragmente de tip Cucuteni C, sau eventual din perioada de trecere de la neolitic la epoca bronzului (cultură Horodiştea-Folteşti).

Cercetare Gh. Poenaru-Bordea.

c) *Dealul Henciu II.* În stînga drumului Pîhneşti-Avereşti, la circa 2 km vest de sat, pe poala sudică a Dealului Henciu, în via locuitorului I. Manolache s-au descoperit fragmente de vase aparţinînd Hallstatt-ului tîrziu şi începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.).

Cercetare Gh. Poenaru-Bordea.

d) *La Uluci.* Pe panta vestică a dealului Henciu, înclinată spre Dealul Lohanului, pe locul denumit La Uluci, în via locuitorului Ploaie Vasile, din marginea vestică a satului, s-au cules fragmente de vase care aparţin sfîrşitului epocii bronzului şi eventual începutului Hallstatt-ului şi probabil începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.).

Cercetare Gh. Poenaru-Bordea.

395. **Şopîrleni, com. Epureni** (jud. Vaslui)

Valea Hîrtopului. În stînga văii Şopîrleni, la confluenţa acesteia cu Valea Hîrtopului, lîngă iazul situat la circa 2 km est de sat, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.).

Cercetare Gh. Poenaru-Bordea.

396. **Rîşeşti, com. Drînceni** (jud. Vaslui)

Vatra satului. Atît în margine, cît şi în sectorul estic al satului, în preajma bisericii şi la sudul Movilei Răblia s-au adunat fragmente ceramice aparţinînd La Tène-ului III (?), începutului epocii migraţiilor (sec. IV—V e.n.), precum şi perioadei feudalismului timpuriu (sec. XI—XII) şi tîrziu (sec. XVIII).

Cercetare Gh. Poenaru-Bordea.

397. **Valea Grecului, com. Epureni** (jud. Vaslui)

La nord de sat. Pe terasa joasă, în pantă uşoară, situată pe malul estic al văii, la circa 300—400 m nord est de sat, s-au descoperit fragmente ceramice de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e. n.).

Cercetare G. Poenaru-Bordea.

www.cimec.ro

398. **Valea Lupului, com. Gherghești** (jud. Vaslui)

Lotul școlar. Pe terasa joasă a Pîrîului Valea Lupului, la nord-est de sat, în cuprinsul fostului lot școlar, s-au descoperit resturi de vase aparținînd Hallstatt-ului timpuriu, începutului epocii migrațiilor (cultura Sîntana de Mureș-Cerniahov), precum și perioadei feudalismului tîrziu (sec. XVIII).

Cercetare Gh. Poenaru-Bordea.

399. **Aldești** (jud. Galați) [287]

a) *Vatra satului.* În taluzurile șoselei s-au descoperit fragmente de vase din pastă cenușie, dintre care unele cu decor adîncit unghiular de la sfîrșitul epocii bronzului (faza Costișa-Belopotok).

Semnalare Gh. Coman, 1959. Verificare N. Zaharia, 1961.

b) *Cojocari I.* Pe șesul din marginea sud-vestică a satului, în locul denumit Cojocari, de pe o mică suprafață cu aspect de scruntar s-au cules fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni A).

Semnalare Gh. Coman, 1959.

c) *Cojocari II.* În același loc, pe terasa care constituie ambele maluri ale Pîrîului Aldești, la sud-vest de sat, s-au descoperit resturi ceramice aparținînd La Tène-ului II, începutului epocii migrațiilor (sec. IV e.n.), precum și perioadei feudalismului timpuriu (cultura Dridu).

Semnalare Gh. Coman, 1960.

d) *La Căușani.* La circa 600 m sud de sat, pe poala nordică a Dealului Căușani, s-au descoperit fragmente ceramice din pastă cenușie cu pietricele, cu fețele roșcate și decorate cu benzi de dungi adîncite orizontal, care par să aparțină perioadei prefeudale tîrzii (etapa protodridu).

Semnalare Gh. Coman, 1960.

400. **Băsești-Viișoara, com. Todirești** (jud. Vaslui)

La Sîrmă. La încrucișarea drumurilor Tămășeni-Gura Idrici-Băsești, în marginea nord-vestică a satului, pe locul denumit La Sîrmă, s-au cules numeroase fragmente ceramice aparținînd Hallstatt-ului tîrziu.

Semnalare Gh. Coman, 1959.

401. **Berești** (jud. Galați) [288]

a) *Bîzanul.* În interfluviul format de pîraele Meria și Bîzanul, la confluența acestora în dreptul unui iaz situat la circa 2 km est-nord-est de tîrg, s-a descoperit o așezare din care s-au cules numeroase fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (fazele Cucuteni A și B), cu numeroase figurine antropomorfe, din Hallstatt sau eventual din La Tène-ul II, și de la începutul epocii migrațiilor (sec. IV e.n.).

Pe același loc s-au mai găsit monede de argint de la Constantiu, o alta de la Marc Aureliu, un inel de bronz și o rozetă de la un pinten din fier, probabil din secolul al XV-lea.

În mantaua unei mici movile care se află pe acest loc, în 1954 s-a descoperit un mormînt de înhumație cu scheletul întins, avînd drept inventar un vas metalic turtit care a fost distrus îndată după descoperire.

Semnalare C. Balaban. Cercetare N. Zaharia, 1957.

[287] Localitate menționată pentru resturile de cultură materială geto-dacică (I. T. Dragomir, *op. cit.*, în *Materiale*, VI, 1959, p. 468).

[288] Cercetări anterioare în preajma localității Berești s-au făcut la Balintești-Cioinagi, Gănești (Stejar și Fîntîna Mare), Cavadinești (Valea Glodului, Rîpa Glodului), Rîpa Sîrbilor și Piscul Porcului (M. Petrescu-Dîmbovița, *op. cit.*, în *Dacia*, VII—VIII, 1937—1940, p. 434 și urm.; idem, în *Studii*, an. 2, 1949, I, p. 100). Vezi și C. Cihodaru, R. Vulpe și colaboratori, *op. cit.*, în *SCIV*, II, 1951, 1, p. 220. Săpături s-a efectuat de către colectivul muzeului din Galați (I. T. Dragomir, *Săpăturile arheologice de la Cavadinești*, în *Materiale*, VI, 1959, p. 468); idem, *Materiale*, VII, 1961, p. 151 și urm.

www.cimec.ro

b) *Dealul Bulgarului.* Pe Dealul Bulgarului, la nord-nord-est de tîrg şi la circa 250 m nord de Pîrîul Chineja, pe proprietatea C.A.P. Bereşti, lîngă şoseaua Galaţi-Iaşi s-a descoperit o aşezare din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni A), din care s-a adunat un bogat material ceramic care se află la muzeul din Galaţi.

Cercetare I. T. Dragomir.

c) *Dealul Voineştilor.* Pe panta vestică a Dealului Voineştilor, la circa 2 km vest de tîrg, s-a descoperit o întinsă aşezare, din care s-au cules fragmente ceramice aparţinînd unei perioade neolitice neprecizate, Hallstatt-ului, precum şi începutului epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov).

Cercetare I. T. Dragomir.

402. **Bîrlăleşti, com. Epureni** (jud. Vaslui)

a) *La Arie*[289]. La circa 0,5 km nord-est de sat, pe interfluviul determinat de Valea Florenta cu Valea Bîrlăleştilor, s-a descoperit o aşezare din care s-au adunat numeroase fragmente ceramice aparţinînd neoliticului dezvoltat (de tip Gumelniţa, pl. CCLI/1 — 6; CCLII/1), Hallstatt-ului tîrziu (pl. CCLII/9), începutului epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov, pl. CCLII/2 — 3, 5; CCLI/7 — 12), perioadei prefeudale timpurii (sec. V — VI e.n., pl. CCLII/4, 6 — 8, 10), dintre care unele cu analogii la Bratei, precum şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Pe acelaşi loc s-au descoperit mai multe figurine antropomorfe cu corpul rotund sau aplatisat, ca şi unele figurine zoomorfe, un topor-ciocan din rocă dioritică, prevăzut cu gaură de înmănuşare, greutăţi conice de argilă, plăci decorative, fusaiole, mărgele, un vîrf de suliţă din fier, precum şi numeroase aşchii, lame şi gratoare din silex nepatinat.

Semnalare Gh. Coman, 1958. Verificare N. Zaharia, 1961.

b) *Sub pădure.* Sub poala pădurii situate la circa 1 km sud-sud-vest de sat, pe botul dealului de la încrucişarea drumurilor Bîrlăleşti-Ghireasa şi Bursuci-Măluşteni, s-au descoperit fragmente ceramice corodate aparţinînd neoliticului timpuriu (cultura Criş sau a ceramicii liniare) şi un toporaş de tip *calapod.*

Semnalare Gh. Coman, 1959.

c) *Cetăţuia (Foişor)*[290]. Pe versantul nord-vestic al dealului Ciomaga, la 1 km sud de sat, în locul denumit La Cetăţuie, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni A), în asociere cu topoare plate din rocă marnoasă, cu aşchii şi lame din silex, aparţinînd probabil neoliticului şi epocii bronzului, printre care se remarcă şi unele cu patină albă, care ar putea aparţine paleoliticului superior.

Pe pantele sud-vestice ale aceluiaşi deal s-au descoperit resturi de vase aparţinînd La Tène-ului II şi III, fusaiole din argilă, mărgele ocelare galbene şi albastre, precum şi numeroase obiecte metalice, dintre care o fibulă de bronz romano-bizantină (sec. VI e.n.), cercei, o aplică de curea, vîrfuri de săgeată cu trei muchii şi bucăţi de tablă, toate din bronz, precum şi un mic tub de fier.

Cîteva fragmente de oală aparţin perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII).

Semnalare Gh. Coman. Cercetare N. Zaharia, 1958—1960.

d) *Valea Baba lui Tudor.* La sud de punctul denumit La Arie, pe muchia prelungită spre nord a Dealului Ciomaga, la circa 700 m est de sat, în lungul Văii Baba lui Tudor, s-au descoperit fragmente de vase din pastă grosieră aparţinînd La Tène-ului II şi altele lucrate la roată din pastă fină cenuşie din La Tène-ul III.

Pe aceeaşi suprafaţă s-au descoperit şi fusaiole bitronconice, cuţite şi obiecte din fier, precum şi un tipar de piatră pentru turnat obiecte de podoabă din bronz.

Semnalare Gh. Coman, 1960.

e) *Rîpa Baba lui Tudor.* La 2 km sud-est de sat, pe o prelungire nordică a Dealului Ciomaga, la circa 0,5 km distanţă de Rîpa Baba lui Tudor, s-au descoperit resturi ceramice din La Tène-ul II de tip Poiana, un fragment de amforă brun-roşcată de formă sferică, precum şi fusaiole şi mărgele de argilă.

Semnalare Gh. Coman, 1961.

[289] În acest punct a avut loc un sondaj în cadrul şantierului Poiana (*SCIV*, I, 1951, 1, p. 223 şi urm.). Acelaşi punct a fost semnalat apoi sub denumirea de Stanţia (*SCIV*, II, 1951, 1, p. 222).

[290] O cercetare anterioară a dus la descoperirea unui alt punct arheologic pe Dealul Ciumaga (*Raport MNA, 1942—1943*, p. 54).

www.cimec.ro

f) *Moşnegei.* În marginea pădurii situate la 2 km vest de sat, aproape de drumul Bursuci-Măluşteni, pe locul denumit Moşnegei, s-a descoperit o aşezare cu resturi de vase din La Tène-ul II în asociere cu fragmente de amfore ştampilate.

Pe acelaşi loc s-au găsit şi fragmente ceramice aparţinînd probabil perioadei corespunzătoare provinciei Dacia (sec. II—III e.n.), fusaiole de forme diferite, vîrfuri de săgeţi din bronz prevăzute cu cîte trei aripioare, precum şi mărgele din pastă de sticlă albastră şi verde.

Semnalare Gh. Coman, 1959.

g) *Dealul Tocarului.* Într-o poziţie înaltă pe Dealul Tocarului, situat la 2 km vest de sat şi la est de drumul Epureni-Ghireasca, s-au descoperit fragmente de vase care aparţin Hallstatt-ului tîrziu, precum şi La Tène-ului II şi III.

Pe acelaşi loc s-au găsit resturi de amfore cu mănuşi unghiulare înalte, rîşniţe mici din piatră, fusaiole bitronconice, mărgele ocelare din sticlă ori din argilă şi bucăţi de coarne de căprior.

Semnalare Gh. Coman, 1959.

403. **Blăgeşti** (jud. Vaslui)

a) *Creţana I.* La confluenţa a două ravinări de pe valea Pîrîului Creţana, la circa 1 km est de sat, s-au descoperit cîteva fragmente de vase de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.), din perioada prefeudală (etapa protodridu) şi a feudalismului timpuriu (cultura Dridu), ceramică cu pietricele, decorată cu dungi orizontale adîncite, şi din feudalismul dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Semnalare Gh. Coman, 1959.

b) *Creţana II.* Pe suprafaţa terasei care domină cu 40—50 m nivelul şoselei, la circa 200 m nord de punctul Creţana I, s-a descoperit o aşezare din care s-au cules fragmente ceramice de la sfîrşitul epocii bronzului (cultura Noua), din Hallstatt (?), de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.), precum şi din perioada prefeudală tîrzie (etapa protodridu).

Semnalare Gh. Coman, 1959.

c) *Brezina I.* La poala nord-estică a Dealului Brezina către Dealul Porcarul, nu departe de valea Creţana, spre şesul Elanului, s-a descoperit o aşezare, din care provin un vîrf de lance cu marginile retuşate plat, din silex de culoarea cerei, afectînd forma unei frumoase frunze de laur şi fragmente de vase de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.) şi din perioada prefeudală tîrzie (etapa protodridu).

Semnalare Gh. Coman, 1960. Verificare N. Zaharia, 1961.

d) *Brezina II.* Pe platoul înalt al Dealului Brezina, cu pante repezi pe trei laturi, la 4 km sud-est de sat, s-a descoperit o aşezare, din care s-au cules resturi ceramice aparţinînd începutului epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov) şi sec. V—VI e.n.

O fusaiolă plată din rocă brună aminteşte tipul fusaiolelor de Ovruci.

Semnalare Gh. Coman, 1960. Verificare N. Zaharia, 1961.

e) *Podişul Vrăbieşti.* Pe poala nord-estică a Podişului Vrăbieşti, în poziţie înaltă faţă de şesul Elanului, la 2 km nord-est de sat, aproape de drumul Blăgeşti-Cîrja, s-a descoperit o silişte din care s-au cules fragmente de vase din sec. IV e.n. (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov), precum şi din perioada prefeudală tîrzie (etapa protodridu).

Semnalare Gh. Coman, 1961.

404. **Bogdăneşti, com. ~~Rînzeşti~~** (jud. Vaslui)

La staţia C.F.R. La est de staţia C.F.R. Bogdăneşti, situată la sud de sat, pe terasa joasă a Prutului, s-a descoperit o silişte din care s-au cules fragmente de vase de la începutul epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov) cu unele elemente care prezintă analogii cu resturile de vase descoperite la Ciurchi-Iaşi şi datate în sec. V—VI e.n., precum şi din sec. VI—VII (?).

Semnalare Gh. Coman, 1961.

www.cimec.ro

405. **Bozia, com. Fălciu** (jud. Vaslui)

a) *Dealul Nucului.* Pe panta estică a Dealului Nucului, în unghiul cuprins între şoseaua Fălciu-Bozia şi drumul din lunca Prutului, la 1,5 km nord de Fălciu, într-o poziţie joasă lîngă şosea, s-a descoperit o aşezare din care s-au adunat resturi de vase aparţinînd începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.), perioadei prefeudale tîrzii (etapa protodridu) şi a feudalismului timpuriu (cultura Dridu).

Semnalare Gh. Coman, 1957. Cercetare N. Zaharia, 1958.

b) *Dealul Bălţii.* Pe panta sud-vestică a Dealului Bălţii, în dreptul văii Fundul Boziei, pe terasa medie cuprinsă în interfluviul dintre Pîrîul Bozia şi valea Prutului, la circa 300 m sud-est de sat, s-au descoperit fragmente ceramice de la sfîrşitul epocii bronzului (cultura Noua).

Semnalare Gh. Coman, 1960.

c) *Sub Cetăţuie.* Sub poala estică a Dealului Cetăţuei s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd începutului epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov), perioadei prefeudale tîrzii (etapa protodridu), precum şi perioadei feudalismului timpuriu (cultura Dridu), în asociere cu resturi de vase din sec. al XIII-lea. Pe acelaşi loc s-a descoperit şi un fragment dintr-un vas de sticlă, care prin irizare a căpătat o culoare albă mată.

Cercetare C. Cihodaru, 1953. Verificare N. Zaharia, Al. Andronic şi D. Teodor, 1957.

406. **Bozia Nouă, com. Fălciu** (jud. Vaslui)

Gospodăria „16 Februarie". Pe terasa inferioară a Prutului, în apropierea grajdurilor, s-a descoperit o silişte din cuprinsul căreia s-au adunat fragmente ceramice aparţinînd sfîrşitului epocii bronzului sau eventual începutului Hallstattului, precum şi o mănuşă de amforă de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.).

Semnalare Gh. Coman, 1956.

407. **Bursuci, com. Epureni** (jud. Vaslui) [291]

a) *Sud de sat.* În viile situate la circa 400 m sud de sat, în preajma unei ravine deschise pe poala nordică a dealului Tocaru, în lungul Pîrîului Mihoani, s-a descoperit o aşezare cu resturi ceramice care aparţin La Tène-ului III (pl. CLI/14), precum şi altele provenind din vase ce datează probabil din sec. III e.n.

Cercetare N. Zaharia şi V. Palade, 1958.

b) *Nord de sat.* La nord de sat s-au semnalat fragmente ceramice lucrate cu mîna şi decorate cu dungi adîncite în val, aparţinînd culturii Hlincea.

Cercetare N. Zaharia, 1958.

c) *Valea Cărămizii.* Pe panta înclinată spre Valea Cărămizii, la poala dealului situat la nord-estul satului lîngă şoseaua Murgenilor, s-au descoperit resturi din gropile unor bordeie şi numeroase fragmente de vase aparţinînd sfîrşitului Hallstatt-ului şi eventual La Tène-ului II, mai puţine din secolul III (?) e.n. (pl. CLII/10—11), precum şi din perioada feudalismului tîrziu (sec. XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1958.

d) *La Pod.* Pe panta sudică a dealului din stînga şoselei Bîrlad-Murgeni, în dreptul cantonului şi a plantaţiei de salcîmi de lîngă confluenţa Pîrîului Bursuci cu Pîrîul Moaşca, s-au descoperit fragmente de vase aparţinînd La Tène-ului II (pl. CLII/8—9) şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII, pl. CLII/7).

Cercetare N. Zaharia, 1958.

[291] Un alt punct descoperit anterior este cel denumit Tei (*Raport MNA, 1942—1943*, p. 54).

www.cimec.ro

408. **Cîrja de Sus** (jud. Vaslui)

Bîrsana. Pe un pinten al terasei inferioare a Prutului cunoscut sub numele de Dealul Drăguna, situat în marginea nordică a satului, pe locul denumit Bîrsana, s-au descoperit fragmente de vase lucrate la roată din pastă nisipoasă cu scoică, de culoare negricioasă cu exteriorul brun, aparţinînd începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n. şi probabil şi mai noi).

Semnalare M. Zamoşteanu, 1958 şi Gh. Coman, 1959.

409. **Cîrja de Jos, com. Cîrja** (jud. Vaslui)

a) *Maţa.* La poala estică a Dealului Buteşti, pe malul bălţii Maţa şi pe terenul întreprinderii piscicole cu acelaşi nume, la 1,5 km sud de sat, s-a descoperit o silişte din care s-au cules resturi de vase de la sfîrşitul epocii bronzului (cultura Noua).

Semnalare Gh. Coman, 1961.

b) *La Baltă.* Pe terasa inferioară a Elanului, către balta Maţa, la circa 2,5 km sud de sat, pe o întindere de aproape 1 km se desfăşoară o aşezare încercuită de cotul pe care-l face balta la debuşeul Elanului. Din cuprinsul acestei aşezări s-au cules numeroase fragmente de vase de la începutul epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov).

Semnalare Gh. Coman, 1961.

410. **Comăneşti, com. Cavadineşti** (jud. Galaţi)

a) *Deasupra Izvoarelor*[293]. La circa 250 m nord-vest de sat, sub muchia podişului, în locul denumit Deasupra Izvoarelor (La Trei Case), s-au descoperit fragmente de vase din Hallstatt, precum şi un rest din marginea unui vas mare lucrat la roata de mînă din pastă bună cenuşie deschis cu feţele roşcate, care pare să aparţină perioadei prefeudale tîrzii (etapa protodridu).

Semnalare Gh. Coman, 1961.

b) *La Vîrgolici.* Pe proprietatea locuitorului Gh. Vîrgolici, loc situat în marginea sudică a satului, s-au descoperit resturi de vase mari aparţinînd sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua).

Semnalare Gh. Coman, 1961.

411. **Copăceana, com. Bozia** (jud. Vaslui)

La Arie. Pe panta vestică a Dealului Copăceana, povîrnită către pîrîul situat la circa 300 m sud-est de sat, s-au descoperit fragmente ceramice care, după tehnica pastei şi decorurile caracteristice, aparţin culturii Noua de la sfîrşitul epocii bronzului. Pe acelaşi loc pe lîngă numeroase pietre, în majoritate arse, şi resturi de oase, s-au găsit şi cîteva humerus-uri de animale cu marginile crestate.

Semnalare Gh. Coman, 1961.

412. **Cristeşti, com. Cavadineşti** (jud. Galaţi)

a) *Vatra satului.* Pe un loc viran situat în vatra satului, dominînd Pîrîului Horincea cu circa 100 m înălţime, s-au descoperit fragmente de vase din Hallstatt-ul mijlociu, precum şi din perioada prefeudală tîrzie (etapa protodridu) şi probabil şi din perioada feudalismului timpuriu (cultura Dridu).

Semnalare Gh. Coman, 1960.

b) *Marginea nordică a satului.* Sub muchia podişului din marginea nordică a satului, pe aceeaşi direcţie cu aşezările de la Comăneşti, s-au descoperit cîteva fragmente de vase aparţinînd perioadei prefeudale tîrzii (etapa protodridu), precum şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XIV).

Semnalare Gh. Coman, 1960.

[293] Punct cunoscut prin cercetări anterioare, (M. Petrescu-Dîmboviţa, *op. cit.*, în *Dacia*, VII—VIII, 1937—1940, p. 437).

www.cimec.ro

413. **Dodeşti** (jud. Vaslui)

a) *Călugăreasca.* În marginea nordică a satului, aproape de obîrşia Pîrîului Jigălia (Găinari), pe locul denumit Călugăreasca, s-a descoperit o întinsă aşezare din care s-au cules numeroase fragmente lamelare de silex patinat aparţinînd paleoliticului superior şi resturi de vase din neoliticul dezvoltat (aspectul Gumelniţa-Ariuşd) şi de la sfîrşitul epocii bronzului (cultura Noua); multe dintre acestea din urmă sînt decorate cu cîte un şir orizontal de găuri sub margine, decor întîlnit mai ales în staţiunile din nordul Moldovei.

Semnalare Gh. Coman, 1960.

b) *Peste Rîpă.* Peste Valea Jigăliei, în dreptul punctului în care este situată aşezarea de la Călugăreasca, pe suprafaţa terenului în uşoară pantă, s-a descoperit o aşezare din care s-au cules fragmente de vase de la începutul epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov), precum şi din etapa protodridu şi cultura Dridu.

Semnalare Gh. Coman, 1960. Săpături Dan Teodor, A. Niţu şi colectiv, 1967—1969.

414. **Doniceasa-Fălciu** (jud. Vaslui)

Piscicola Doniceasa. În sectorul Întreprinderii piscicole Doniceasa, la 2 km sud-est de Bozia şi la 200 m distanţă de sediul întreprinderii, pe Dealul Bălţii, s-au descoperit fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni), de la sfîrşitul epocii bronzului şi eventual începutul Hallstatt-ului, din sec. III sau IV e.n., precum şi din perioada feudalismului timpuriu (?).

Semnalare Gh. Coman, 1960.

415. **Epureni** (jud. Vaslui) [293]

a) *Dealul Horgei.* Pe panta uşor înclinată a Dealului Horgei către Valea Florentei, pe un rest din terasa care domină şesul cu 10—12 m, la circa 2 km sud-est de sat, s-a descoperit o aşezare din care s-au cules fragmente ceramice aparţinînd unei faze neprecizate a Hallstatt-ului, precum şi din perioada feudalismului timpuriu (cultura Dridu, sec. X—XI, pl. CCXLVIII/11—12).

Cercetare N. Zaharia, 1958.

b) *Moaşca I.* Sub poala sud-estică a dealului Bujoreni, în dreapta Pîrîului Moaşca, la circa 1,5 km sud-vest de sat, pe suprafaţa unui promontoriu al terasei joase, avînd în spate dealul cu pante repezi şi pădurea, s-a descoperit o întinsă aşezare din care s-au cules fragmente de vase din pastă nisipoasă aparţinînd perioadei prefeudale tîrzii (etapa protodridu) şi un rest dintr-un vas din pastă brună cu pietricele şi decor de dungi adîncite orizontal şi învălurit, de aspect Dridu (sec. X—XI).

Cercetare N. Zaharia, 1958 şi Gh. Coman, 1961.

c) *Moaşca II.* La circa 1/2 km nord de aşezarea Moaşca I, pe aceeaşi terasă s-a descoperit un alt punct cu resturi de locuire veche, din care s-au cules fragmente de vase aparţinînd sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua), secolului III (?), şi perioadei prefeudale tîrzii (etapa protodridu).

Cercetare N. Zaharia, 1958, Gh. Coman, 1961.

d) *Sud de sat.* În preajma unei slabe aşezări din care s-au cules puţine resturi de vase de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.), în taluzul drumului care face legătura cu şoseaua Bîrlad-Murgeni, la circa 500—600 m sud de sat, în timpul unei cercetări de suprafaţă s-a descoperit şi dezvelit un mormînt sarmatic aparţinînd secolului III e.n. Scheletul, cu craniul în parte distrus, zăcea întins pe spate cu braţele alungite pe lîngă corp, avînd o orientare N—S. Din inventarul mormîntului făcea parte o căniţă bitronconică lucrată la roată din pastă fină cu impurităţi (pl. CLI/13), un borcănel mic lucrat cu mîna din pastă grosieră brun-roşcată cu pete de fum la exterior (pl. CLI/12), o fusaiolă tronconică găsită lîngă falangele mîinii drepte (pl. CLII/3), o fibulă de bronz, de tipul cu placă înaltă (pl.

[293] Pe teritoriul comunei se semnalează descoperirea probabilă a unui tezaur (*Raport MNA, 1942—1943*, p. 54). Din cercetări anterioare se mai cunoaşte un punct de descoperire în marginea nordică a satului (*SCIV*, II, 1951, 1, p. 226).

www.cimec.ro

CLII/2), o oglindă de metal alb plesnită în mai multe bucăţi, concavă şi prevăzută cu o codiţă perforată, iar pe revers cu o tamga (pl. CLII/1), precum şi mărgele mici din sticlă verde sau gălbuie (pl. CLII/4) descoperite în regiunea poalelor unei haine lungi ce va fi căzînd pînă la circa 15 cm deasupra pămîntului.

Localnicii relatează că în timpul cînd s-a săpat drumul, pe traseul săpăturii s-au distrus alte cîteva morminte.

Cercetare N. Zaharia şi V. Palade, 1958.

e) *Fîntîna Şoldenilor.* Pe panta sudică a dealului din lungul şoselei Bîrlad-Murgeni, la confluenţa Pîrîului Şoldeni cu Pîrîul Bratu, s-au descoperit fragmente de vase din Hallstatt-ul tîrziu şi probabil şi din La Tène-ul II, precum şi din perioada feudalismului tîrziu (sec. XVIII).

Cercetare N. Zaharia şi V. Palade, 1958.

f) *La Iaz.* Pe dreapta şoselei Bîrlad-Murgeni, în cotul pe care-l face Pîrîul Bratu lîngă vatra unui iaz colmatat, la circa 2 km sud-est de sat, s-au descoperit resturi de vase de la sfîrşitul epocii bronzului (Cultura Noua), din perioada prefeudală (etapa protodridu), ca şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVI, pl. CLII/6,22 şi sec. XVII—XVIII).

Cercetare N. Zaharia şi V. Palade, 1958.

g) *Florenta.* Pe terasa din marginea nord-estică a micului nucleu de sat denumit Florenta, pendinte de Epureni, în marginea şoselei, s-au descoperit resturi de vase aparţinînd sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua), probabil La Tène-ului II (pl. CLII/12—16), precum şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVI, pl. CLII/17).

Cercetare N. Zaharia şi V. Palade, 1958.

416. **Fedeşti, com. Şuletea** (jud. Vaslui) [294]

a) *La Moară.* În sectorul sud-vestic al satului, în jurul întreprinderii C.A.P., prin lucrări de săpătură întîmplătoare, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd neoliticului timpuriu (cultura Criş), neoliticului dezvoltat (aspectul Gumelniţa-Ariuşd) şi Hallstatt-ului tîrziu.

Pe acelaşi loc s-a semnalat şi o necropolă de înhumaţie cu schelete în poziţie creştină, necropolă care a fost distrusă prin săpăturile ocazionale.

Semnalare Gh. Coman, 1960.

b) *Marginea sud-vestică a satului.* În cartierul sud-vestic al satului şi în afara marginilor lui, de o parte şi de alta a drumului Fedeşti-Horga, s-a descoperit o aşezare în care s-au găsit un fragment dintr-o lamă de silex alb puternic patinat, aparţinînd paleoliticului superior, şi numeroase resturi de vase din neoliticul dezvoltat (fazele Cucuteni A şi A—B, cu elemente de tip Cucuteni C).

Din acelaşi loc mai provin două fragmente de proeminenţe în formă de bandă plată, analogă celor de la Dealul Botcilor-Bobuleşti, şi un vîrf triunghiular de suliţă din silex nepatinat.

Semnalare Gh. Coman, 1957.

c) *Sub pădure.* La liziera pădurii din marginea sud-vestică a satului, pe un picior al Dealului Stejarului, cuprins între drum şi biserica satului, s-a descoperit o aşezare, din care s-au cules fragmente lamelare de silex cu patină albăstruie din paleoliticul superior, precum şi numeroase resturi de vase aparţinînd La Tène-ului II, dintre care se remarcă resturi de vase provenind din import, precum şi din vase utilizate la turnarea bronzului topit, dintr-o fază hallstattiană neprecizată.

Pe aceeaşi suprafaţă s-au găsit numeroase fusaiole de forme variate, mărgele şi cercei din sîrmă de bronz.

Semnalare Gh. Coman, 1957.

d) *Pe Deal.* Pe un promontoriu al Dealului Stejarului, la circa 600 m vest de sat, loc denumit Pe Deal, s-a descoperit o aşezare aparţinînd Hallstatt-ului tîrziu şi începutului La Tène-ului II. Pe lîngă materialul arheologic, asemănător celui din aşezarea denumită Sub Pădure, s-au descoperit fragmente de amfore de Thassos, Sinope şi Heraclea, din pastă nisipoasă gălbuie sau roşcată, şi mînuşi unghiulare de secţiune ovală.

Semnalare Gh. Coman, 1957.

e) *Cetăţuia* [295]. La circa 1,5 km sud-vest de sat, pe dealul denumit Vîrful Tăieturii, se află un loc de formă ovală,

[294] Pe teritoriul acestei comune s-a adunat un bogat material arheologic de către Virgil Caraivan, dăruit apoi muzeului din Bîrlad.

[295] Punct semnalat de Corneliu Mateescu (*Raport MNA 1942—1943*, p. 53) şi apoi cercetat de C. Cihodaru şi Radu Vulpe (*op. cit.*, în *SCIV*, II, 1951, 1, p. 226).

www.cimec.ro

cu diametrul de 180 m, întărit de jur-împrejur cu val şi şanţ şi cu urme de palisadă arsă, pe care localnicii îl cunosc sub numele de Cetăţuia, de pe care s-au adunat numeroase fragmente ceramice aparţinînd sfîrşitului Hallstatt-ului, probabil şi începutului La Tène-ului, precum şi fragmente de topoare plate din marnă gălbuie, un rest de topor-ciocan transformat în percutor şi o săgeată de bronz în formă de prismă triunghiulară prevăzută cu trei aripioare laterale.

Se pare că această cetăţuie are analogii cu cetăţile descoperite pe Dealul Cătălina şi la Horodiştea-Cotnari.

Cercetare N. Zaharia, şi Gh. Coman, 1957.

417. **Găgeşti** (jud. Vaslui)

Valea Şesului. La circa 400 m sud de sat, pe suprafaţa unui martor de eroziune izolat din terasa inferioară a Elanului, cuprins între acest rîu şi Pîrîul Valea Şesului, s-a descoperit o silişte, din care s-au cules fragmente ceramice aparţinînd perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Semnalare Gh. Coman, 1960.

418. **Ghermăneşti, com. Banca** (jud. Vaslui)

a) *Dealul bisericii.* La poala sud-estică a dealului situat lîngă biserica satului s-au descoperit fragmente de vase din pastă grosieră ori nisipoasă, aparţinînd Hallstatt-ului, precum şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII).

Semnalare Gh. Coman, 1959.

b) *Lacul Recea.* Sub muchia înaltă a dealului Ghermăneşti, la circa 700—800 m sud-vest de sat, s-a descoperit o aşezare, din care s-au cules resturi de vase de la sfîrşitul epocii bronzului sau eventual din Hallstatt, precum şi dintr-o fază neprecizată, mai tîrzie în asociere cu resturi de amfore greceşti din pastă gălbuie.

De pe acelaşi loc mai provin vîrfuri de săgeţi din bronz, prevăzute cu trei aripioare, un vîrf de lance din bronz de formă spatulară şi un cercel din acelaşi metal, o brăţară şi lame de cuţite din fier, precum şi mărgele de sticlă albastră cu decor ocelar, materiale care ar putea aparţine La Tène-ului II.

Un vîrf de săgeată din fier, de formă bilobată, şi o rîşniţă plată lucrată dintr-o lespede de rîu datează din perioada feudalismului timpuriu (sec. XI—XIII).

Semnalare Gh. Coman, 1959.

419. **Ghireasca, com. Măluşteni** (jud. Vaslui)

a) *Budăiul Oii.* În marginea pădurii, pe malul Pîrîului Recea, la circa 1 km sud-est de sat, s-au descoperit fragmente de vase aparţinînd La Tène-ului II, în asociere cu resturi de amfore din pastă roşie.

Semnalare Gh. Coman. Cercetare N. Zaharia, 1960.

b) *Obîrşia Recei*[296]. În stînga Pîrîului Recea şi aproape de obîrşia lui, la circa 1,5 km nord-nord-vest de sat, pe panta sudică uşor înclinată a Dealului Bîrlăleşti, s-au descoperit fragmente de vase care aparţin sec. III sau IV e.n.

Semnalare Gh. Coman. Cercetare N. Zaharia, 1960.

420. **Giureani, com. Găgeşti** (jud. Vaslui)

a) *Vatra satului*[297]. În sectorul sudic al satului, pe un loc viran situat pe terasa inferioară a Elanului, s-a descoperit o aşezare de pe suprafaţa căreia s-au cules numeroase fragmente ceramice aparţinînd sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua), omoplaţi de animale cu marginile crestate, precum şi două patine de os lucrate din falange de cal şi de bou.

Semnalare Gh. Coman, 1960.

[296] Descoperire cunoscută anterior sub denumirea de Fundul Rece (M. Petrescu-Dîmboviţa, *op. cit.*, în *Dacia*, VII—VIII, 1937—1940, p. 436).

[297] Punct cunoscut anterior (C. Cihodaru, R. Vulpe şi colaboratori, *op. cit.*, în *SCIV*, II, 1951, 1, p. 226, 3).

www.cimec.ro

b) *Pîrîul Jigălia.* În marginea nord-vestică a satului, de o parte şi de alta a Pîrîului Jigălia, pînă la circa 300 m depărtare de sat, pe terasa inferioară a Elanului, s-a descoperit o aşezare din care s-au cules numeroase fragmente ceramice aparţinînd epocii bronzului mijlociu (faza Monteoru), perioadei corespunzătoare provinciei Dacia (sec. II—III e.n.) cu fragmente de amforă roşie, începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.), perioadei prefeudale tîrzii (etapa protodridv) şi perioadei feudalismului timpuriu (cultura Dridu) şi sec. XI—XIII.

Semnalare Gh. Coman, 1957.

c) *Argeaua.* Pe panta sudică a Dealului Giurcani, la 1 km sud de sat, aproape de şesul Elanului, pe terasa joasă a acestuia, lîngă un şipot, s-a descoperit o silişte, din care s-au cules fragmente ceramice aparţinînd perioadei prefeudale tîrzii (etapa protodridu) şi din perioada feudalismului tîrziu (sec. XVIII).

Semnalare Gh. Coman, 1959.

d) *Dealul Săcii.* Pe panta sudică a Dealului Săcii, către Valea şi Pîrîul Jigălia, la circa 3 km nord-vest de sat, s-a descoperit o aşezare, din care s-au cules fragmente ceramice aparţinînd La Tène-ului III şi eventual perioadei corespunzătoare provinciei Dacia (sec. II—III e.n.) cu resturi de urne cenuşii şi de amfore gălbui.

Semnalare Gh. Coman, 1960.

421. **Horga, com. Epureni** (jud. Vaslui)

a) *Vatra satului.* În preajma bisericii satului, pe o suprafaţă plană a terenului ridicat cu 5—6 m deasupra Văii Horga, s-au descoperit cîteva fragmente de vase din neoliticul dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni).

De pe acelaşi loc mai provine un fragment de topor-ciocan din rocă porfirică verzuie, datînd probabil din epoca bronzului, şi resturi de vase de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.).

Semnalare Gh. Coman, 1960.

b) *Dealul Odăii.* Într-o ravină deschisă de apele de şiroire în marginea nordică a satului, pe poala sud-vestică a Dealului Odăii, s-au descoperit fragmente dintr-o urnă mare din Hallstatt, lucrată din pastă grosieră brun-cenuşie şi decorată cu mari proeminenţe plate.

Semnalare Gh. Coman, 1960.

c) *Dealul Fundăturii.* Pe panta nord-vestică a Dealului Fundăturii, la circa 2 km vest de sat, într-o poziţie de înălţime, s-a descoperit o aşezare din care s-au cules fragmente ceramice aparţinînd Hallstatt-ului tîrziu şi La Tène-ului II (în asociere cu resturi de amfore de Thassos).

Tot pe acelaşi loc s-au mai găsit fusaiole plate şi bitronconice, mărgele ocelare, cuţite de fier cu lama curbă, vîrfuri de săgeţi în trei muchii, prevăzute cu aripioare, talonul unui topor-ciocan şi o gresie de ascuţit cu capătul perforat.

Semnalare Gh. Coman, 1958.

d) *Podul Horgei.* În taluzurile săpăturilor practicate pentru linia ferată, în locul în care acesta traversează Valea Horgei, în marginea sudică a satului, s-au descoperit fragmente de vase care aparţin La Tène-ului II de aspect hallstattian şi începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.).

Semnalare Gh. Coman, 1959.

422. **Horinceni-Berezeni** (jud. Vaslui)

La Arie. La poala sud-vestică a Dealului Săratei, în stînga Pîrîului Muşata şi la circa 1200 m nord-vest de sat, pe terasa joasă a Prutului s-au descoperit numeroase resturi de vase între care şi de amfore gălbui aparţinînd La Tène-ului III şi începutului epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov).

Semnalare Gh. Coman, 1958.

423. **Igeşti, com. Blăgeşti** (jud. Vaslui)

a) *Vatra satului.* Pe proprietatea învăţătorului Roşu Constantin, aproape de o rîpă prin care s-a stabilit un drum de acces în vatra satului, s-a descoperit o aşezare din neoliticul dezvoltat (aspectul Gumelniţa-Ariuşd).

Semnalare Gh. Coman, 1959.

www.cimec.ro

b) *Grădina G.A.S.* Pe terasa inferioară din dreapta pîrîului Lişcov, în grădina G.A.S. situată în marginea nord-estică a satului, lîngă izvoare, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice de la sfîrşitul epocii bronzului, asociate cu un rest de cuţit din şist verde, din La Tène-ul III, de la începutul epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov), din perioada feudală timpurie cu resturi de vase din sec. XI—XII din pastă nisipoasă cenuşie cu exteriorul brun şi două fusaiole, dintre care una din rocă roşcată de tip Ovruci, precum şi din perioada feudalismului dezvoltat (resturi puţine şi atipice).

Semnalare Gh. Coman, 1956.

c) *La Cişmea.* La circa 600 m nord-est de sat, pe panta sud-vestică a Dealului Sărăţii, la jumătatea distanţei dintre cele două drumuri care duc în lungul Lişcovului, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd probabil începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.).

Semnalare Gh. Coman, 1960.

d) *La Stînă.* La circa 200 m vest de stîna situată la 1 km nord-vest de sat s-au descoperit fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni).

În nisipurile de pe Dealul Stînei s-au găsit aşchii şi unelte din silex, dintre care unele cu patină avansată din paleoliticul superior, mărgele cu decor ocelar, vîrfuri de săgeţi din bronz prevăzute cu trei aripioare, precum şi altele din fier, aparţinînd perioadei feudalismului dezvoltat.

Semnalare Gh. Coman, 1959.

e) *Marginea sud-vestică a satului.* Între marginea sud-vestică a satului şi drumul Blăgeşti-Ţuscani, pe o suprafaţă arată cu tractorul, s-au descoperit fragmente lamelare şi un gratoar circular din silex cu patina avansată, din paleoliticul superior final, precum şi numeroase oase de animale în stare de uşoară fosilizare. Pe acelaşi loc s-au descoperit şi fragmente ceramice aparţinînd neoliticului timpuriu (cultura Criş), La Tène-ului II, probabil începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.), precum şi perioadei feudalismului timpuriu (cultura Dridu) şi probabil din sec. XII—XIII,

Semnalare Gh. Coman, 1959.

f) *Scîndureni.* Pe dîmbul denumit Scîndureni, cuprins între două ravinări la circa 1 km nord de sat, s-a descoperit o aşezare din care s-au cules fragmente ceramice din neoliticul timpuriu, în asociere cu un toporaş de tip „calapod", din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni A) în asociere cu numeroase figurine antropomorfe, coarne din argilă, plăci decorative, pintadere, un falus, toporaşe plate şi unelte de silex nepatinat şi resturi de vase din epoca bronzului.

Semnalare Gh. Coman, 1960.

424. Jigălia (Găinari), com. Şuletea (jud. Vaslui)

a) *La luncă.* La 300 m nord-vest de moara satului, pe panta vestică a Dealului Rădaia, în apropierea drumului care duce pe valea Jigălia, într-un punct toponimic neprecizat, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd La Tène-ului II (?), secolului III (?) e.n., începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.) şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII).

Semnalare Gh. Coman, 1961.

b) *La Harbuji.* Pe panta sudică a Dealului Săcii către Pîrîul Jigălia, la circa 1,5 km est de sat şi la 200 m sud-est de drumul Jigălia-Găgeşti, s-au descoperit fragmente de vase aparţinînd sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua) şi probabil şi sec. III e.n.

Semnalare Gh. Coman, 1959.

425. Lăţeşti, com. Murgeni (jud. Vaslui) [298]

a) *La C.A.P.* Pe un promontoriu de deal orientat spre Valea Săratei (Sărăţii), situat pe proprietatea C.A.P. în marginea sudică a satului, s-a descoperit o aşezare, din care s-au cules fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (aspectul Gumelniţa-Ariuşd) cu un fragment de figurină antropomorfă cu capul plat, o placă decorativă rombică

[298] Pe teritoriul satului se mai semnalează un punct de descoperire anterioară (Corneliu Mateescu, *op. cit.*, în *Raport MNA, 1942—1943*, p. 53).

www.cimec.ro

cu colţurile şi centrul perforat, decorată cu dungi adîncite circular, şi un mic toporaş plat, de formă trapezoidală din marnă gălbuie, precum şi resturi de vase din epoca bronzului şi din Hallstatt.

Cercetare N. Zaharia şi Gh. Coman, 1961.

b) *La sud-est de sat.* Pe panta sudică a dealului Lăţeşti, către Valea Sărăţii, la circa 1 km sud-est de sat, s-a descoperit o aşezare din care s-au cules numeroase fragmente de vase aparţinînd probabil sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua) şi secolului III e.n. (urne de tip Poeneşti).

Cercetare N. Zaharia şi Gh. Coman, 1961.

c) *Dealul Ciubucăreasa.* La poala sudică a Dealului Ciubucăreasa, în apropierea Pîrîului Sărata, la circa 2 km sud-est de sat, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice din epoca bronzului (cultura Monteoru) şi de la sfîrşitul aceleiaşi epoci (cultura Noua), din perioada prefeudală tîrzie (etapa protodridu), ca şi din perioada feudalismului timpuriu (cultura Dridu, sec. X—XI).

Cercetare N. Zaharia şi Gh. Coman, 1960.

426. **Lăţeştii de Jos, com. Murgeni** (jud. Vaslui)

Marginea estică a satului. În grădina locuitorului Sandu Curiman situată pe un dîmb cu pante domoale, la est de sat, s-au descoperit fragmente de vase din pastă grosieră aparţinînd La Tène-ului II.

Semnalare Gh. Coman, 1960.

427. **Lupeşti, com. Măluşteni** (jud. Vaslui) [299]

a) *Marginea nordică a satului.* În marginea nordică a satului, pe suprafaţa unei mamelonări cuprinse între două ravine, s-au descoperit fragmente corodate de vase din neoliticul timpuriu (cultura Criş), precum şi de la sfîrşitul epocii bronzului (cultura Noua).

Semnalare Gh. Coman, 1960.

b) *Dealul Carpenului.* Pe panta vestică a Dealului Carpenului, în apropierea unei ravine situate pe malul stîng al Pîrîului Horincea, la circa 1 km nord de sat, s-a descoperit o aşezare, din care s-au cules resturi de vase din neoliticul timpuriu (cultura Criş) şi un toporaş de tip *calapod*, lucrat din marnă gălbuie.

Semnalare Gh. Coman, 1960.

c) *Piscul lui Isac.* În interfluviul delimitat de Pîraele Horincea şi Ghireasca, aproape de locul lor de confluenţă, la circa 1 km sud-est de sat, s-au descoperit fragmente de vase care aparţin sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua), începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.), perioadei feudale timpurii (sec. XI—XII), precum şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII).

Semnalare Gh. Coman, 1959.

d) *Pe Ţarină.* În stînga şoselei Bîrlad-Galaţi, în marginea sudică a satului, s-a descoperit o silişte din care s-au cules fragmente ceramice aparţinînd începutului epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov) şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XV, pl. CLII/18).

Cercetare N. Zaharia, 1957.

e) *La Fîntîna Mare.* În preajma izvoarelor de la obîrşia Pîrîului Horincea, în cuprinsul unui hîrtop situat la circa 2 km nord de sat, s-au descoperit fragmente ceramice care aparţin neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni A), perioadei de trecere de la neolitic la epoca bronzului (faza Horodiştea-Folteşti), La Tène-ului III şi sec. III şi IV e.n.

Semnalare Gh. Coman, 1960.

f) *Marginea sud-estică a satului.* În grădina locuitorului I. Leonte, situată în sectorul din partea sud-estică a satului, s-au descoperit fragmente de vase aparţinînd sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua), precum şi unei faze neprecizate a feudalismului timpuriu (sec. XI—XIII).

Semnalare Gh. Coman, 1960.

[299] În preajma acestei localităţi se mai cunosc alte 2 descoperiri anterioare la Obîrşeni în punctele Cetăţuia şi Drăghia (Corneliu Mateescu, *op. cit.*, în *Raport MNA, 1942—1943*, p. 54).

www.cimec.ro

a) *Vatra satului.* În grădina locuitorului Nică Ursu, sub muchia podişului din sectorul estic al satului, s-au descoperit fragmente de vase aparţinînd sfîrşitului Hallstatt-ului şi eventual La Tène-ului II şi un topor-ciocan din rocă cenuşie-negricioasă, prevăzut cu gaură de înmănunchiere.

Pe suprafaţa boltită a botului de deal situat în mijlocul satului s-au descoperit fragmente de vase din sec. III sau IV e.n., precum şi unele care par a fi ulterioare sec. IV e.n.

Cercetare N. Zaharia, V. Palade şi Gh. Coman, 1961.

b) *Grădina şcolii.* Pe stînga Pîrîului Recea, în cuprinsul lotului şcolar situat la circa 600 m nord-vest de sat, s-a descoperit o aşezare din care s-au cules fragmente de vase din La Tène-ul II împreună cu resturi de amfore greceşti din pastă cretoasă galben-roşcată şi un singur fragment de vas din pastă nisipoasă cenuşie, care aparţine probabil începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.).

Cercetare N. Zaharia, V. Palade şi Gh. Coman, 1958.

c) *Recea.* Pe suprafaţa interfluviului determinat de confluenţa pîrîului Recea cu un afluent al său, între două rîpi ce delimitează un pinten de deal la circa 1,5 km est de satul Ghireasca, s-au descoperit resturi de vase din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni A), din Hallstatt (pl. CLII/19—21), precum şi din perioada feudalismului timpuriu (sec. XI—XIII).

Cercetare N. Zaharia, V. Palade şi Gh. Coman, 1958.

d) *C.A.P. Recea.* Pe un pinten de deal scund, cuprins între două rîpi care debuşează în Pîrîul Recea, la circa 1 200 m nord-nord-vest de sat, în grădina C.A.P., s-au descoperit lame microlitice, dintre care unele patinate, de la sfîrşitul paleoliticului, precum şi numeroase fragmente de vase din neoliticul timpuriu (cultura Criş), împreună cu un toporaş din marnă cenuşie de tip *calapod*, şi resturi ceramice de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.).

Cercetare N. Zaharia, V. Palade şi Gh. Coman, 1958.

e) *Leaua I* [300]. Pe poala sudică a Dealului Ciomaga, în stînga Văii Leaua, la circa 1,5 km nord-est de sat, s-a descoperit o aşezare în cuprinsul căreia s-au recoltat numeroase fragmente ceramice aparţinînd neoliticului timpuriu (cultura Criş), în asociere cu toporaşe plate sau de tipul *calapod* şi lame microlitice din silex, obsidiană şi menilit, dintre care unele cu marginile retuşate, resturi de vase aparţinînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni A, în asociere cu figurine antropomorfe şi zoomorfe, precum şi cu o placă decorativă cu decor în relief) şi La Tène-ului II, în asociere cu afumători dacice, cu o fibulă de bronz cu placa înaltă, cu o săgeată de bronz cu trei aripioare, şi cu cîteva fusaiole rotunde şi bitronconice, începutului epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov, pl. CLII/23), cu resturi de amfore rozii sau gălbui cu exteriorul vopsit în alb şi cu elemente ulterioare sec. IV e.n., perioadei feudalismului timpuriu (sec. XI—XII, pl. CLII/24, cu decor în maniera Dridu), precum şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII).

O dată cu aceste resturi ceramice s-au mai descoperit fusaiole bitronconice sau discoidale, perforatoare de os, o limbă de curea din bronz, obiecte neprecizate din fier, o monedă romană din bronz de la Claudius şi obiecte de podoabă (mărgele de sticlă, de chihlimbar, de argilă, o piatră de inel şi un cercel de bronz).

Pe locul în pantă din apropierea acestei aşezări s-au descoperit numeroase aşchii şi lame microlitice din silex, jasp şi menilit, dintre care unele cu patină avansată, putînd aparţine paleoliticului final.

Cercetare N. Zaharia, V. Palade şi Gh. Coman, 1958.

f) *Leaua II.* La circa 1 km nord-est de sat, între drumul Măluşteni-Sărăţeni şi Pîrîul Leaua, pe panta înclinată spre pîrîu, s-a descoperit o aşezare din care s-au cules numeroase aşchii şi lame de silex, cele mai multe patinate în alb, aparţinînd paleoliticului superior, precum şi fragmente ceramice aparţinînd La Tène-ului III, în asociere cu unele de provenienţă grecească şi cu două afumători (căţui) de tip dacic; altele aparţin începutului epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov).

O dată cu fragmentele ceramice, în acest loc s-au descoperit şi diferite obiecte de podoabă.

Cercetare N. Zaharia, V. Palade şi Gh. Coman, 1956.

g) *La Răzoare.* Pe terasa din marginea nordică a satului, pe locul denumit La Răzoare, s-a descoperit o silişte din care s-au adunat fragmente ceramice aparţinînd perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1957.

[300] Aşezare cunoscută şi publicată anterior (M. Petrescu-Dîmboviţa, în *Dacia*, VII—VIII, 1937—1940, p. 436).

www.cimec.ro

h) *Cetățuia*[301]. Pe suprafața înaltă a promontoriului dealului Cetățuia, situat la circa 500 m nord-vest de sat, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice care aparțin La Tène-ului II și La Tène-ului III.

Într-un alt punct, situat între Cetățuia și sat, s-au descoperit fragmente de vase din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI).

Cercetare N. Zaharia și Gh. Coman, 1958.

429. **Meria-Bereşti** (jud. Galați)

a) *Chineja*. La circa 0,5 km depărtare de rîpa deschisă spre Valea Chinejei, situată la 3 km sud de sat, s-a descoperit o siliște, în care, dintr-un sol cenușos cu oase și pietre, s-au cules fragmente ceramice aparținînd sfîrșitului epocii bronzului (cultura Noua) și La Tène-ului II.

Din malurile rîpei s-au scos și cîteva bucăți de oase de mamut.

Semnalare C. Balaban, 1955. Cercetare N. Zaharia, 1957.

b) *La Rîpă*. În malurile abrupte ale Pîrîului Meria, la sud-sud-est de sat, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice care provin din vase lucrate din pastă fină și nisipoasă, aparținînd începutului epocii migrațiilor (cultura Sîntana de Mureș-Cerniahov).

Cercetare I. T. Dragomir.

430. **Mînăstirea, com. Măluşteni** (jud. Vaslui)

a) *Marginea sud-estică a satului*. În viile din marginea sud-estică a satului, într-o poziție înaltă, s-au descoperit cîteva fragmente de vase de la sfîrșitul epocii bronzului (cultura Noua), provenind probabil din răspîndiri.

Cercetare N. Zaharia și Gh. Coman, 1958.

b) *La Bulgărie*. Pe pantele nordice ale dealului, în nisipul spălat de apele de șiroire către valea Lișcovului, în dreptul grădinăriei din preajma Măluștenilor, s-a descoperit un gratoar aurignacian lucrat din cremene dobrogeană de culoarea cerei.

Semnalare I. Bujoreanu, 1957.

c) *Dealul Țuțcanilor*. Pe Dealul Țuțcanilor, la jumătatea distanței dintre Măluști și Mînăstirea, în apropierea drumului ce face legătura între aceste două localități, s-au descoperit cîteva fragmente ceramice corodate din pastă negricioasă, aparținînd probabil epocii bronzului (cultura Monteoru), precum și bucăți de oase de animale în stare de fosilizare.

Cercetare N. Zaharia și Gh. Coman, 1956.

431. **Mînzătești, com. Măluşteni** (jud. Vaslui)

a) *Marginea nord-vestică a satului*. În marginea nord-vestică a satului, pe suprafața în ușoară pantă, delimitată de două rîpi, s-au descoperit fragmente de vase din Hallstatt (pl. CCXLVIII/7-8) și din perioada feudalismului timpuriu (cultura Dridu).

Semnalare Gh. Coman, 1957.

b) *La est de sat*. La circa 1 km est de sat, pe ogoarele din dreapta drumului care duce din Șoseaua Bîrlad-Galați spre Mînzătești, s-au descoperit fragmente ceramice de la începutul epocii migrațiilor (cultura Sîntana de Mureș-Cerniahov), în asociere cu numeroase resturide vase din perioada de la sfîrșitul acestei epoci și din perioada feudală tîrzie (sec. XVIII).

Cercetare N. Zaharia, 1958.

[301] Acest punct și probabil și cel denumit Rîpa Cetățuii sînt cunoscute și publicate anterior (M. Petrescu-Dîmbovița, *op. cit.*, în *Dacia*, VII—VIII, 1937—1940, p. 436).

www.cimec.ro

c) *Dealul Chiliana.* Pe panta estică a Dealului Chiliana către Pîrîul Horîncea, punct situat la circa 1 km nord-est de sat, s-a descoperit o întinsă aşezare, din care s-au cules fragmente ceramice aparţinînd începutului epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov), precum şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVIII).

Semnalare Gh. Coman, 1959.

432. **Murgeni** (jud. Vaslui) [302]

a) *Vatra satului.* Lîngă piaţa tîrgului, săpîndu-se o groapă pentru un stîlp de telegraf, s-au descoperit mai multe obiecte, printre care şi o strachină în miniatură, aparţinînd perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII).

Semnalare Gh. Coman, 1960.

b) *La G.A.S.* Pe terasa inferioară din dreapta Elanului, la 500—600 m sud-vest de tîrg, în lungul Pîrîului Bujoreni, între Dealul Comorii şi Dealul Babineşti, situat în dosul Gospodăriei de stat, s-a descoperit o aşezare, din care s-au cules fragmente ceramice din perioada prefeudală tîrzie (etapa protodridu, pl. CLIII/1—2; CLIV/4) şi din perioada feudală timpurie (cultura Dridu şi eventual şi ceva mai tîrzie, pl. CLIII/3—8; CLIV/1—3, 5—8).

Semnalare Gh. Coman, 1958.

c) *Valea Ţarinei* (*Valea Bujoreni*). Pe panta sud-vestică a Dealului Babineşti (Băbăneaţa), în preajma izvoarelor de la obîrşia Pîrîului Bujoreni, la circa 2 km vest de tîrg, de pe suprafaţa unei silişti s-au recoltat numeroase fragmente de vase aparţinînd sec. III (aspectul Poeneşti) şi eventual începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.).

Semnalare Gh. Coman, 1958.

d) *Dealul Bisericii I.* Pe capătul sudic al interfluviului determinat de confluenţa Elanului cu Pîrîul Oiţa, la 1,5 km nord-est de tîrg, s-a descoperit o aşezare cu numeroase cenuşare de pe suprafaţa cărora s-au recoltat fragmente de vase aparţinînd sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua), însoţite de lipituri de pereţi şi oase de animale, printre care şi humerus-uri cu marginile crestate.

Semnalare Gh. Coman, 1956.

e) *Dealul Bisericii II.* Pe panta estică a Dealului Bisericii, spre Valea Oiţa, la 50—60 m vest de linia ferată, în direcţia movilei care se află pe acel deal, s-a descoperit o silişte din care s-au cules fragmente corodate provenind din vase din Hallstatt şi probabil şi din sec. III e.n.

Semnalare Gh. Coman, 1957.

f) *Băbăneaţa.* Pe dreapta Pîrîului Mihoani la circa 200 m vest de tîrg, lîngă cimitirul evreiesc situat pe panta estică a Dealului Băbăneaţa, s-au descoperit aşchii şi lame microlitice din silex alb patinat, printre care şi un trapez trunchiat aparţinînd probabil mezoliticului, precum şi fragmente de vase din Hallstatt-ul tîrziu şi din perioada feudalismului timpuriu (cultura Dridu).

Semnalare Gh. Coman, 1958.

g) *Sub Băbăneaţa.* Sub muchia Dealului Băbăneaţa, situat în marginea vestică a tîrgului, s-au descoperit fragmente de vase din pastă grosieră şi nisipoasă de culoare cenuşie-negricioasă cu feţele brune, aparţinînd sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua).

Semnalare Gh. Coman, 1961.

h) *Ursoaia.* Pe un promontoriu al terasei inferioare a Elanului, denumit Dealul Ursoaia, între cele două drumuri din apropierea grajdurilor Gospodăriei de stat, s-a descoperit o plăcuţă de os cu găuri pe margini şi la partea superioară, care sub forma unui pandantiv sugerează reprezentarea unei figurine antropomorfe.

Semnalare Gh. Coman, 1960.

433. **Muşata, com. Berzeni** (jud. Vaslui)

Vatra satului. Pe panta vestică a Dealului Todireasa din stînga Pîrîului Muşata, în jurul Şcolii generale, s-au descoperit fragmente ceramice de la începutul epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov).

Semnalare Gh. Coman, 1960.

[302] O altă descoperire este semnalată pe movila Traian Lăzărescu (Corneliu Mateescu, *op. cit.*, în *Raport MNA*, *1942—1943*, p. 54).

www.cimec.ro

434. **Pojorăni**, com. **Vetrişoaia** (jud. Vaslui)

Dealul Bumbăta. Pe dreapta şoselei Vetrişoaia-Lunca, în lungul terasei inferioare a Prutului, sub poala estică a Dealului Bumbăta, s-au descoperit fragmente de vase care aparţin sfîrşitului Hallstattului şi perioadei feudalismului timpuriu (sec. XI—XII), precum şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI).

Semnalare Gh. Coman, 1959.

435. **Puricani**, **Bereşti - Meria** (jud. Galaţi)

Rîpa Fagului. Pe un mamelon situat în dreptul satelor Săseni şi Puricani în apropierea Rîpei Fagului, s-au cules fragmente ceramice din neoliticul dezvoltăt (faza Cucuteni A), de la sfîrşitul epocii bronzului (cultura Noua) şi din La Tène-ul II.

Semnalare C. Balaban, 1956. Cercetare N. Zaharia, 1957.

436. **Raiul-Vădeni**, com. **Murgeni** (jud. Vaslui)

a) *Gura Hulubăţului I.* În preajma izvoarelor de la gura Pîrîului Hulubăţ, lîngă hîrtopul spre care confluează mai multe ravine, la circa 1,5 km nord de sat, s-a descoperit o silişte, din care s-au recoltat fragmente de vase de la sfîrşitul La Tène-ului III sau eventual din perioada corespunzătoare provinciei Dacia şi din perioadele prefeudală timpurie (cultura Hlincea) şi tîrzie (etapa protodridu) şi feudală timpurie (cultura Dridu).

Cercetare N. Zaharia, V. Palade şi Gh. Coman, 1961.

b) *Gura Hulubăţului II.* Pe promontoriul sudic al Dealului Peicani, extins sub forma unui interfluviu la confluenţa Elanului cu Pîrîul Hulubăţ, la circa 2 km est de Giurcani, pe suprafaţa unor cenuşare s-au descoperit fragmente ceramice de la sfîrşitul epocii bronzului (cultura Noua).

Semnalare Gh. Coman, 1960.

c) *La Movilă.* La circa 100 m sud de movila situată între Dealul Raiului şi Dealul Bisericii, în stînga Elanului şi la 1 km sud-est de sat, s-a descoperit o aşezare, din care s-au adunat numeroase fragmente ceramice aparţinînd sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua) şi perioadei corespunzătoare provinciei Dacia (sec. III e.n. sau eventual sec. II—III e.n.).

Semnalare Gh. Coman, 1960.

437. **Rînceni**, com. **Berezeni** (jud. Vaslui)

Vatra satului. Pe terasa în uşoară pantă de la poala sudică a Dealului Rînceni, în vatra satului s-au descoperit fragmente ceramice care aparţin Hallstatt-ului, secolului III sau IV e.n., precum şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII).

Semnalare Gh. Coman, 1959.

438. **Rînzeşti**, com. **Fălciu** (jud. Vaslui)

a) *La Cişmea.* Pe terasa inferioară a Prutului, cuprinsă între Valea Mihălceni şi Valea Haneş, sub panta Dealului Murgeni către locul denumit La Cişmea, s-au descoperit cîteva fragmente de vase, probabil de la sfîrşitul epocii bronzului (cultura Noua).

Semnalare Gh. Coman, 1958.

b) *Pîrîul Belciugului.* Sub poala sudică a Dealului lui Marcu, situată pe terasa inferioară a Prutului, la circa 0,5 km nord de sat, către Pîrîul Belciugului, s-a descoperit o aşezare, din care s-au adunat fragmente de vase aparţinînd începutului epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov).

Semnalare Gh. Coman, 1960.

www.cimec.ro

439. **Rogojeni, com. Suceveni** (jud. Galați) [303]

a) *Dealul Mare.* În interfluviul determinat de confluența Pîrîului Oarba cu Pîrîul Horincea, la 1 km vest de sat, s-a descoperit o așezare de înălțime, din care s-au cules fragmente ceramice aparținînd epocii bronzului (cultura Monteoru) și un topor plat din marnă silicioasă (pl. CCLIV/1).

Semnalare Const. Mîndru, 1958.

b) *Dealul Mic.* Pe Dealul Mic s-a identificat o așezare din sec. III cu elemente ceramice de tip Poenești, în cuprinsul căreia s-a descoperit și o urnă de incinerație.

Cercetare I. T. Dragomir.

440. **Ruginești, com. Gănești** (jud. Galați)

G.A.S. „30 Decembrie". Pe terenul G.A.S. „30 Decembrie" situat pe teritoriul satului Ruginești, s-au descoperit fragmente ceramice aparținînd începutului epocii migrațiilor (cultura Sîntana de Mureș-Cerniahov) cu foarte multe elemente caracteristice perioadei de la sfîrșitul sec. IV e.n. și perioadei feudalismului tîrziu (sec. XVIII).

Pe același loc s-a mai descoperit un fragment dintr-o greutate de plasă din argilă roșcată, o cute din gresie fină tăiată în formă naviculară și prevăzută cu o șănțuire longitudinală, lipituri de perete și pietre calcinate.

Semnalare Giușcă Pompiliu, 1960. Cercetare N. Zaharia, 1961.

441. **Sărățeni, com. Murgeni** (jud. Vaslui)

a) *Vatra satului.* De o parte și de alta a rîpei ce se deschide în valea Pîrîului Sărata, în jurul Școlii generale situate la poala podișului din vatra satului, s-au descoperit mai multe resturi de vase care aparțin epocii bronzului (aspect încă neprecizat), începutului epocii migrațiilor (sec. IV e.n.), perioadei prefeudale tîrzii (etapa protodridu), perioadei feudalismului timpuriu (cultura Dridu) și feudalismului tîrziu (sec. XVIII).

Semnalare Gh. Coman, 1960.

b) *Podul Sărățenilor.* De o parte și de alta a Pîrîului Săratei (Sărății), la podul care leagă Sărățenii cu Murgenii, între Sărățenii de Sus și Sărățenii de Jos, s-au descoperit fragmente de vase aparținînd perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XV).

Pe același loc s-au găsit și fragmente de oase de mamifere mari, puternic fosilizate.

Semnalare Gh. Coman, 1959.

c) *Lișcov.* În apropierea satului, pe malul Pîrîului Lișcov s-a descoperit un gratoar din silex gălbui și o lamă de silex cenușiu-negricios aparținînd unei faze neprecizate neolitice.

Pe locul cercetat nu s-au găsit fragmente ceramice.

Cercetare N. Zaharia, 1959.

442. **Sărățenii de Sus, com. Murgeni** (jud. Vaslui)

a) *Via Mihordea.* La circa 300 m vest de sat, pe interfluviul de la confluența Lișcovului cu Pîrîul Leaua, într-o poziție joasă de la poala dealului, s-au descoperit numeroase fragmente de vase aparținînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni A), La Tène-ului III (?) și perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII).

Semnalare Gh. Coman, 1956.

b) *La Mihordea.* La circa 200 m nord-vest de fosta vie Mihordea, pe suprafața slab boltită dintre pîraele Lișcov și Leaua, confluente la 250 m spre sud, s-a descoperit o necropolă de incinerație cu cîmp de urne din sec. III e.n., dintre care unele distruse prin săpături ocazionale.

Semnalare Gh. Coman, 1961.

[303] Vezi și descoperirea unui topor-ciocan din epoca bronzului, cultura Monteoru (M. Petrescu-Dîmbovița, *op. cit.*, în *Dacia*, VII—VIII, 1937—1940, p. 439).

www.cimec.ro

443. Săseni—Bereşti-Meria (jud. Galaţi) [304]

Rîpa Frasinului. La circa 0,5 km nord-vest de sat, sub muchia podişului, pe locul denumit Rîpa Frasinului, s-au cules fragmente ceramice de vase care aparţin sfîrşitului epocii bronzului sau eventual Hallstatt-ului timpuriu.

Semnalare Gh. Coman, 1960.

444. Schineni, com. Murgeni (jud. Vaslui)

a) *Dealul Ciomaga.* La circa 500 m nord de sat, în marginea estică a pădurii de pe Dealul Ciomaga, către Dealul Ursoaia, pe o suprafaţă înaltă cu teren nisipos, în urma desfundării solului cu tractorul s-au descoperit fragmente de vase aparţinînd Hallstatt-ului.

Cercetare N. Zaharia şi Gh. Coman, 1957.

b) *La Cetăţuie* [305]. Pe podişul înalt al Dealului Bîrlăleştilor, rest erodat de platformă înaltă, în marginea nordică a pădurii, pe locul denumit Cetăţuia Schineni, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice corodate şi cu decor tricrom, aparţinînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni A), sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua) şi La Tène-ului II.

Cercetîndu-se pădurea care suprapune o parte din suprafaţa cetăţuii, s-a descoperit un loc de formă dreptunghiulară întărit cu val şi şanţ, în cuprinsul căruia s-au cules resturi de vase din La Tène-ul II (pl. CLV/5).

Pe rama externă a aşezării cucuteniene s-au descoperit figurine antropomorfe, cîteva vîrfuri de săgeată din silex şi din bronz de tipul cu trei aripioare, pietre de rîşniţă, mărgele de argilă şi diferite fusaiole. Urme de gropi şi şanţuri indică unele săpături anterioare. Informaţii vechi în *Raport MNA, 1942—1943.*

Cercetare N. Zaharia şi Gh. Coman, 1957.

445. Sipeni, com. Blăgeşti (jud. Vaslui) [306]

Vatra satului. În marginea nord-estică a satului, la circa 100 m est de Şcoala generală, pe suprafaţa nisipoasă a podişului arat cu tractorul, s-a descoperit un nucleu de silex roziu cu patină dublă, provenit dintr-o unealtă paleolitică, precum şi fragmente ceramice din perioada feudalismului timpuriu (sec. XI—XII).

În nisipăriile ravinate se găsesc numeroase resturi de oase de animale fosilizate.

Semnalare Gh. Coman, 1960.

446. Stoişeşti, com. Banca (jud. Vaslui) [307]

Dealul Răduleţ. Pe Dealul Răduleţ, situat pe podul terasei Bîrladului între văile Petrişori şi Bahna, la circa 1 km sud-vest de sat, s-au descoperit fragmente de vase aparţinînd La Tène-ului II şi probabil şi din sec. III e.n.

Semnalare Gh. Coman, 1960.

447. Stuhuleţ, com. Berezeni (jud. Vaslui)

Dealul Bozasca. Pe suprafaţa interfluviului delimitat de Pîrîul Bozasca şi de un afluent al acestuia, venit dinspre sud-vest, la circa 300 m est de sat, s-a descoperit o aşezare din care s-au cules fragmente de vase aparţinînd culturii Sîntana de Mureş-Cerniahov, precum şi perioadei feudalismului timpuriu (cultura Dridu).

Semnalare Gh. Coman, 1959.

[304] În jurul acestui sat se cunosc unele descoperiri semnalate anterior în punctele Teiul Mare, Prodăneşti, Horincea şi Siliştea Cioanei (M. Petrescu-Dîmboviţa, *op. cit.*, în *Dacia*, VII—VIII, 1937—1940, p. 437).

[305] Punct cunoscut prin cercetări locale semnalate de Corneliu Mateescu, împreună cu aşezarea de la Lişcov (*Raport MNA, 1942—1943*, p. 53). Vezi şi M. Petrescu-Dîmboviţa, *op. cit.*, în *Dacia*, VII—VIII, 1937—1940.

[306] La est de sat pe valea Oanei se menţionează şi o altă descoperire mai veche (M. Petrescu-Dîmboviţa, *op. cit.*, în *Dacia*, VII—VIII, 1937—1940, p. 436 şi urm.).

[307] Cea mai veche cercetare pe teritoriul acestei comune este aceea a lui G. Diamandi, vezi Const. Moisil (*op. cit.*, în *BCMI*, III, 1910, p. 117). Vezi şi cercetări recente în *SCIV*, II, 1951, 1, p. 226.

www.cimec.ro

448. Șipote—Bereşti-Meria (jud. Galaţi)

a) *Rîpa de la Biserică.* Pe o mamelonare a terenului, situată în dreptul bisericii, aproape de rîpa de la cotitura drumului din marginea sudică a satului, s-a descoperit o aşezare din care s-au adunat fragmente de vase aparţinînd La Tène-ului II.

Semnalare Gh. Coman, 1959.

b) *Marginea vestică a satului.* În marginea vestică a satului, pe pantele de sub muchia dealului, s-au descoperit resturi de vase din pastă grosieră sau mai bună, aparţinînd unei faze neprecizate a orînduirii comunei primitive.

Semnalare Gh. Coman, 1961.

c) *La Rîpă.* Pe pantele sudice ale dealului situat la vest de sat, pe ambele maluri ale rîpei şi ale pîrîului, s-au descoperit fragmente de vase aparţinînd sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua), precum şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII).

Semnalare Gh. Coman, 1961.

449. Șuletea (jud. Vaslui) [308]

a) *La Şipote.* Pe promontoriul înalt al terasei cuprinse între valea Rîului Şuletea şi Valea Şipote, la circa 500—600 m sud-est de sat, s-a descoperit o întinsă aşezare din care s-au adunat numeroase fragmente ceramice aparţinînd sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua), începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.) şi perioadei prefeudale tîrzii (etapa protodridu).

Pe acelaşi loc s-au mai descoperit o fusaiolă tronconică şi o piuă romană.

Cercetare N. Zaharia şi Gh. Coman, 1958.

b) *Ivăşcani.* Pe un promontoriu nord-estic al Dealului Glodului, către Pîrîul Jigălia, în cuprinsul proprietăţii C.A.P. Şuletea, la o depărtare de 3 km de sat, s-au descoperit resturi ceramice corodate de aspect hallstattian, un fragment de vas din perioada feudalismului timpuriu (sec. XI—XII), precum şi o necropolă de înhumaţie cu schelete orînduite după ritul creştin.

Semnalare Gh. Coman, 1959.

c) *Brăiţenii de Jos.* Pe promontoriul cuprins în interfluviul determinat de confluenţa Văii Brăiţeni cu Valea Glodului, la circa 2 km sud-vest de sat, de o parte şi de alta a drumului Şuletea-Murgeni, s-au descoperit resturi de vase aparţinînd sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua) şi Hallstatt-ului.

Semnalare Gh. Coman, 1960.

d) Cercetîndu-se un lot din materialele arheologice culese dintr-un punct neprecizat de la Şuletea şi cedat muzeului din Bîrlad de către scriitorul Virgil Caraivan, s-a determinat existenţa următoarelor culturi : sfîrşitul epocii bronzului, La Tène-ul II (cu elemente bastarnice şi greceşti cu lustru negru), perioada corespunzătoare provinciei Dacia (sec. II—III e.n.), începutul epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov), precum şi perioada feudalismului timpuriu (sec. XI—XIII) şi dezvoltat (sec. XV—XVI).

Materialul se află în depozitul muzeului din Bîrlad.

450. Tămăşeni-Dodeşti (jud. Vaslui)

La Cimitir. De o parte şi de alta a drumului care trece peste Dealul Bobocului, la 0,5 km distanţă de pădurea Fagului şi de şosea, în jurul actualului cimitir din marginea vestică a satului, s-a descoperit o aşezare, din care s-au cules numeroase aşchii de silex, dintre care unele patinate putînd aparţine paleoliticului superior, precum şi fragmente ceramice din Hallstatt-ul mijlociu şi tîrziu, din La Tène-ul II, din sec. III (?) e.n. şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII).

[308] Punct cunoscut anterior şi verificat de Corneliu Mateescu (*Raport MNA, 1942—1943*, p. 53). Pe teritoriul comunei se mai cunoaşte şi descoperirea de pe Dealul Horgii (C. Cihodaru, R. Vulpe şi colaboratori, *op. cit.*, în *SCIV*, II, 1951, 1, p. 226).

www.cimec.ro

Pe acelaşi loc s-au găsit şi cîteva resturi din amfore de Thassos, fusaiole din argilă de forme şi mărimi diferite, vîrfuri de săgeţi de bronz cu trei aripioare, mărgele de sticlă verzuie, un fragment de vas cu indicii probabile de scriere, oase, pietre etc.

Semnalare Gh. Coman, 1961.

451. Ţifu, com. Arsura (jud. Vaslui) [309]

a) *Vîlcioaia.* Pe un promontoriu situat pe panta nord-vestică a Dealului Şuletea, către Valea Vîlcioaia, în apropierea drumului Şuletea-Stoişeşti, la circa 1,5 km sud-vest de sat, s-au descoperit fragmente de vase aparţinînd La Tène-ului II şi probabil şi La Tène-ului III.

Pe aceeaşi suprafaţă s-a descoperit şi o rîşniţă de piatră de formă naviculară.

Semnalare Gh. Coman, 1959.

b) *Teiul Butii.* Într-o poziţie înaltă, la încrucişarea drumului Ţifu-Stoişeşti cu cel dintre Dodeşti-Şuletea, lîngă o baltă temporară situată la circa 200 m vest de sat, s-a descoperit o aşezare, din care s-au cules fragmente de vase din La Tène-ul II, din La Tène-ul III, precum şi alte resturi arheologice din faze neprecizate.

Semnalare Gh. Coman, 1956.

452. Ţuţcani, com. Măluşteni (jud. Vaslui)

a) *Vatra satului.* În taluzurile şanţurilor şoselei din vatra satului s-au descoperit fragmente ceramice corodate aparţinînd probabil începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n., pl. CCXLVIII/9—10; CCXLIX/1, 4—5), perioadei prefeudale tîrzii (etapa protodridu), precum şi feudalismului timpuriu (cultura Dridu-Răducăneni). Acestei din urmă perioade îi aparţine şi un fragment de vas din pastă cenuşie cu lustru.

În nisipăriile din marginea satului s-au descoperit resturi fosilizate din oasele unor vertebrate.

Cercetare N. Zaharia şi Gh. Coman, 1958.

b) *Grădina C.A.P.* În grădina C.A.P. de pe panta estică a Dealului Ţuţcanilor, aproape de hîrtopul situat la 2 km est de sat, s-a descoperit o aşezare, din care s-au cules fragmente de vase aparţinînd Hallstatt-ului şi La Tène-ului II, în asociere cu fusaiole bitronconice şi ovale şi cu două obiecte metalice.

Cercetare N. Zaharia şi Gh. Coman, 1958.

c) *Dealul Ţuţcani.* Pe panta nord-estică a Dealului Ţuţcanilor la vest de Grădina C.A.P. s-au cules aşchii şi lame de silex, dintre care unele patinate aparţinînd paleoliticului superior şi fragmente ceramice din neoliticul timpuriu (cultura Criş) şi din neoliticul dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni), pe acelaşi loc cu un fragment de cuţit curbat din şist verzui şi un topor-ciocan fragmentar.

Cercetare N. Zaharia şi Gh. Coman, 1958.

d) *La nord-est de sat.* În preajma drumului Măluşteni-Sipeni, în marginea nord-estică a satului s-au descoperit fragmente de vase din La Tène-ul II.

Semnalare Gh. Coman, 1961.

e) *La Grădină.* În cuprinsul unei grădini de zarzavat situată la circa 2 km sud-est de sat, către valea Horincei, în ravinările produse de apele de scurgere, s-au descoperit fragmente ceramice de la începutul epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov) cu unele elemente ulterioare sec. IV e.n. şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XV).

Cercetare N. Zaharia şi Gh. Coman, 1958.

453. Urdeşti Tg. (jud. Vaslui)

Valea Plopului. Pe suprafaţa interfluvială determinată de confluenţa Pîrîului Pelmeşeni cu Valea Plopului, de o parte şi de alta a drumului Brăilei şi la 200 m sud de sat, s-au descoperit resturi ceramice care aparţin perioadei de la sfîrşitul epocii bronzului (cultura Noua).

Semnalare Gh. Coman, 1960.

[309] Localitate cunoscută prin cercetări mai vechi, semnalate la MNA în 1928 şi verificate de Corneliu Mateescu (*Raport MNA, 1942—1943*, p. 53).

www.cimec.ro

454. Vădeni, com. Murgeni (jud. Vaslui) [310]

La Pachete. Sub muchia dealului din marginea nordică a satului, pe locul denumit La Pachete, s-au descoperit resturi de vase aparţinînd sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua).

Semnalare Gh. Coman, 1959.

455. Vetrişoaia (jud. Vaslui) [311]

Vatra satului. Pe terasa joasă a Prutului în sectorul sud-estic al satului s-au descoperit fragmente ceramice hallstattiene, precum şi resturi de amfore romane care ar putea aparţine La Tène-ului III.

Semnalare Gh. Coman, 1961.

456. 23 August (Floreni), com. Murgeni (jud. Vaslui)

a) *Pîrîul Florenta.* Pe panta sudică a Dealului Murgeni, către Valea Mihoani, spre confluenţa pîraelor Florenta cu Brăiţenii şi cu Mărgeana, pe terasa joasă din marginea sud-estică a satului, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua), precum şi multe oase de animale, printre care şi humerus-uri crestate.

Cercetare N. Zaharia şi Gh. Coman, 1958.

b) *Dealul Cioranilor.* La poala estică a Dealului Cioranilor, pe dreapta Văii Florenta şi în stînga Pîrîului Mărgeana, la circa 1 200 m sud de sat, s-a descoperit o aşezare din care s-au cules aşchii şi frînturi lamelare de silex, unele cu retuşe de uzură şi patină puternică putînd aparţine paleoliticului superior, precum şi numeroase fragmente de vase din neoliticul dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni), de la sfîrşitul epocii bronzului (cultura Noua), din Hallstatt şi din La Tène-ul II şi III.

Semnalare Gh. Coman, 1960.

c) *Dealul Mihoani.* La poala nord-vestică a Dealului Mihoani, către valea Florentei, la circa 1 km sud de sat, s-au descoperit fragmente de vase şi de cahle din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Semnalare Gh. Coman, 1960.

457. Galaţi [312]

Valea lui Tuluc. Pe marginea terasei care conturează lacul Brateş, pe Valea lui Tuluc, în dreptul km 7 de pe traseul liniei ferate Galaţi-Bîrlad, s-a descoperit o urnă de incineraţie din sec. X, aparţinînd culturii Dridu.

Cercetare I. T. Dragomir, 1957.

[310] Se cunoaşte şi o altă descoperire mai veche în punctul Stîlpu la Gura Văii (M. Petrescu-Dîmboviţa, *op. cit.*, în *Dacia*, VII—VIII, 1937—1940, p. 440).

[311] O altă descoperire rezultată din cercetări recente a fost urmată de un sondaj condus de N. Gostar ; rezultatele sînt încă inedite.

[312] În legătură cu descoperirile din sectorul Galaţilor sînt menţiunile făcute de M. Petrescu-Dîmboviţa (*op. cit.*, în *Dacia*, VII—VIII, 1937—1940, p. 429 şi urm.) : în interfluviul cuprins între lunca Prutului, pîrîul Chineja şi Colinele Tutovei : Brăneşti (Capu Dealului, Drăculeşti), Vîrlezi (Rîpa Lupeştilor), Smulţi (Suhurluiul Sec şi Lehani), Bursucani (Uliu, Brăeşti) şi Lascăr Catargiu (Mormîntul Tătarului). La acestea se mai adaugă o altă grupare, mai nordică, cu descoperirile din următoarele localităţi : Ijdileni-Frumuşiţa, Stoicani, Folteşti (Gîtul Cămilei), Puţichioaia, Umbrăreşti şi Moscu (M. Petrescu-Dîmboviţa, *op. cit.*, în *Dacia*, VII—VIII, 1937—1940, p .431 şi urm. La acestea se adaugă şi descoperirile rezultate din cercetările colectivului Şuletea la Gara Roşieşti, Gura Idrici, (cunoscută şi de G. I. Iamandi, şi la Idricii de Sus (*SCIV*, II, 1951, 1, p. 227 şi urm.).

www.cimec.ro

458. Poşta-Elan, com. Vutcani (jud. Vaslui)

La nord de sat. Pe terasa inferioară din dreapta pîrîului Elan, la nord de satul Poşta-Elan, s-au descoperit fragmente ceramice din Hallstatt (pl. CCXLIX/2—3) şi de la începutul epocii migraţiilor (cultura Sîntana de Mureş-Cerniahov, pl. CCXLIX/6).

Semnalare I. Gugiuman, 1955.

SUBCARPAŢI

459. Anghelești, com. Rugineşti (jud. Vrancea)

a) *La Cetate.* Pe proprietatea locuitorului Guido Vornicu, în dreapta drumului de la intrarea în sat, s-au descoperit fragmente de vase corodate, dintr-o fază neprecizată a comunei primitive şi din epoca bronzului (cultura Monteoru), precum şi un ciocan de piatră.

Informaţie Gh. Constantinescu.

b) *Marginea satului.* Pe dealul din dreapta drumului Rugineşti-Anghelești, aproape de intrarea în sat, s-au descoperit fragmente ceramice din perioada de trecere de la neolitic la începutul epocii bronzului (faza Horodiştea-Folteşti).

Informaţie Gh. Constantinescu.

460. Bîrseşti (jud. Vrancea) [313]

a) *Varniţa.* La punctul de pe teritoriul comunei denumit Varniţa s-au descoperit fragmente ceramice, în mare parte atipice, aparţinînd probabil perioadei de la sfîrşitul La Tène-ului III sau eventual începutului perioadei corespunzătoare provinciei Dacia.

Semnalare Sebastian Morintz.

b) *Dealul Bahaná.* Pe Dealul Bahaná din apropierea satului s-au descoperit resturi de vase aparţinînd epocii bronzului (cultura Monteoru).

Semnalare Sebastian Morintz.

c) *Dealul Dumbrăvii.* Între anii 1955—1957 pe Dealul Dumbrăvii s-au cercetat prin săpături 22 de movile, în care s-au descoperit resturi arheologice hallstattiene.

Informaţie Sebastian Morintz

461. Blidari, com. Cîrligele (jud. Vrancea)

Pe teritoriul comunei s-a descoperit un tezaur de circa 500 de monede turceşti de argint din secolul al XVIII-lea

Informaţie Gh. Constantinescu.

462. Bogdăneşti, oraş Gh Gheorghiu-Dej (jud. Bacău)

a) *Dealul Balica.* La circa 1 km sud de sat, pe Dealul Balica, în marginea terasei superioare a Oituzului, la o înălţime relativă de 90—100 m, s-a descoperit o aşezare din cuprinsul căreia s-au cules numeroase resturi de vase aparţinînd epocii bronzului (cultura Monteoru I C_3).

Cercetare I. Şandru, *AŞUIaşi*, II, t. VII, 1961, fasc. 1, p. 215 şi urm.

[313] În jurul acestei localităţi se cunosc descoperirile semnalate de Sebastian Morintz în punctele Gogoi, Podul Vîlcelei şi Varniţa (*op. cit.*, în *Materiale*, III, 1957, p. 219 şi urm.).

www.cimec.ro

b) *Todoscanu.* Pe aceeaşi terasă din dreapta Oituzului, la nord-estul aşezării de pe Dealul Balica, pe locul denumit Todoscanu, s-au descoperit fragmente ceramice care aparţin epocii bronzului şi perioadei prefeudale (cultura Hlincea).

Cercetare I. Şandru, *op. cit.*

c) *Dealul Hîrţăneşti.* Pe înălţimea pseudoterasei superioare, care se racordează cu platforma inferioară pe locul denumit Dealul Hîrţăneşti (Dealul Buhoci), la circa 2 km nord de sat, s-a descoperit o aşezare, din care s-au cules (resturi de vase aparţinînd epocii bronzului şi La Tène-ului getic.

Cercetare I. Şandru, *op. cit.*

d) Pe traseul unui şanţ săpat în raza comunei, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd neoliticului timpuriu cultura Criş) şi sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua).

Semnalare neprecizată, 1958.

463. **Bălanu, com. Borleşti** (jud. Neamţ)

La Podu-Bălanului. În dreapta drumului care duce spre Roznov, la circa 500 m distanţă de podul ce traversează Pîrîul Bălan, s-a descoperit o aşezare din care s-au cules fragmente de vase aparţinînd La Tène-ului II şi III, precum şi perioadei feudalismului timpuriu (sec. XIII—XIV).

Cercetare M. Zamoşteanu, 1958.

464. **Bălăneşti, com. Bîrgăuani** (jud. Neamţ)

a) *Vatra satului* [314]. În grădinile din vatra satului s-au descoperit fragmente de vase din epoca bronzului, de tipul Costişa-Belopotok.

Cercetare M. Zamoşteanu, 1960.

b) *La Cînipărie.* Pe pantele hîrtopului situat în apropierea satului, în locul denumit La Cînipăria de la Hîrtop, s-au descoperit fragmente ceramice care aparţin probabil perioadei corespunzătoare provinciei Dacia (sec. II—III e.n.), precum şi începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.).

Cercetare M. Zamoşteanu, 1960.

465. **Boloteşti** (jud. Vrancea)

Vatra satului. În cuprinsul proprietăţilor din vatra satului s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.), precum şi perioadei feudalismului timpuriu (sec. XIII—XIV).

Semnalare Gh. Constantinescu.

466. **Borleşti** (jud. Neamţ) [315]

a) *La Horga.* Pe terasa de luncă a Pîrîului Nechidu, la intrarea în sat, s-a descoperit o aşezare din care s-au adunat fragmente ceramice aparţinînd La Tène-ului III şi eventual sec. II—III e.n., precum şi perioadei feudalismului tîrziu (sec. XVIII).

Cercetare M. Zamoşteanu, 1959.

[314] În aceeaşi localitate, în 1958 s-a descoperit un tezaur de monede imperiale romane. Un număr de 103 denari au fost achiziţionaţi de către muzeul din Piatra Neamţ (B. Mitrea, *Descoperiri recente de monede antice pe teritoriul R.P.R.*, în *SCIV*, X, 1959, 1, p. 158).

[315] Alte descoperiri mai vechi în jurul acestei localităţi sînt menţionate de C. Mătasă în *op. cit.*, în *BCMI*, XXXI, 1938, fasc. 97, p. 25 şi urm.: Borleşti (Dealu Mare), Mastacăn (Dealul Osoiului, Dealu Blancului, Dealul Gruiului), Satu Nou (Dealul Cucului (?)), Urseşti (?), Poloboc (?) şi Rădeni (Dealul Viei).

www.cimec.ro

b) *Gălbeaza.* Pe terenul în pantă, situat la 1 km sud-sud-est de sat, vizavi de Valea Gălbeaza, s-a descoperit o aşezare din care s-au cules resturi de vase din La Tène-ul II, din La Tène-ul III şi eventual din perioada corespunzătoare provinciei Dacia (sec. II—III e.n.) şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

O unealtă discoidă din menilit albicios (?) cu urme de desprinderi plate poate constitui un indiciu despre existenţa prin apropiere a unei staţiuni probabil de la sfîrşitul neoliticului.

Cercetare M. Zamoşteanu, 1960.

c) *Dealul Căţîi.* Pe Dealul Căţîi, la circa 300 m depărtare de sat, s-a descoperit o aşezare, din care s-au recoltat resturi de vase din neoliticul dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni).

Cercetare M. Zamoşteanu, 1960.

d) *Smida.* Pe înşeuarea care se leagă de Dealul Fundatu, la circa 2 km sud de sat, s-a descoperit o aşezare de la sfîrşitul epocii bronzului, din care s-au cules fragmente ceramice de tradiţie Costişa-Belopotok.

Cercetare M. Zamoşteanu, 1959.

e) *Dealul Cucului* [316]. În sectorul din vatra satului denumit Dealul Cucului, situat în direcţia Tazlăului şi mai cu seamă pe proprietatea locuitorului Trifan Leonard, s-au descoperit resturi de vase din neoliticul timpuriu (cultura Criş).

Cercetare M. Zamoşteanu, 1959.

f) *Dealul Runcu* [317]. În înşeuarea de pe Dealul Runcu, la circa 1 km vest de Dealul Scaunelor, s-au cules numeroase fragmente ceramice din epoca bronzului (cultura Costişa-Belopotok).

Cercetare M. Zamoşteanu, 1960. Vezi şi *AM*, II—III, 1964, p. 453 (depozit de topoare de bronz).

467. **Boţeşti, com. Girov** (jud. Neamţ)

La C.A.P. Pe terenul C.A.P. situat în marginea nordică a satului (terasa Cracăului), s-au descoperit fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni A), din Hallstatt-ul timpuriu, cu elemente analoge celor descoperite pe Dealul Cătălinade la Cotnari, şi din perioada corespunzătoare provinciei Dacia (sec. III e.n., tipul Poeneşti).

Cercetare M. Zamoşteanu, 1960.

468. **Brăşăuţi, com. Dumbrava Roşie** (jud. Neamţ) [318]

a) *La Luncă.* Pe terasa de luncă a Bistriţei, situată la estul satului, s-au descoperit resturi de vase de aspect getic din La Tène-ul III şi eventual de la începutul perioadei corespunzătoare provinciei Dacia (sec. II—III e.n.) şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII).

Cercetare M. Zamoşteanu, 1959.

b) *La Şanţ.* În săpătura şanţului de dren, deschis în lunca Bistriţei, în dreptul Şcolii generale, s-au descoperit fragmente ceramice corodate, aparţinînd probabil perioadei feudalismului timpuriu (sec. XIII—XIV) şi dezvoltat (sec. XV—XVI).

Cercetare M. Zamoşteanu, 1960. Săpături V. Spinei, 1969.

469. **Buda, com. Blăgeşti** (jud. Bacău)

La Şipote. În lungul unor ravinări situate pe panta sud-estică a Dealului Viilor, pe locul denumit La Şipote, la circa 3 km sud-vest de satul Buda, s-a semnalat prezenţa unor depozite de oase de animale cuaternare, zăcînd în depunerile argilelor loessoide [319].

[316] Punct menţionat anterior în *BCMI*, XXXI, 1938, fasc. 97, p. 127.

[317] *Ibidem.*

[318] Pentru cercetări mai vechi pe teritoriul acestei localităţi vezi C. Mătasă, *op. cit.*, în *BCMI*, XXXI, 1938, fasc. 97, p. 128 şi 129. Se citează de asemenea şi descoperirea unui mormînt în cutie de piatră, în Ţarna satului; materialul se află la Muzeul din Piatra Neamţ.

[319] Punct semnalat de Maria Capşa. Pentru săpături vezi *Materiale*, VII, 1961, p. 21 şi urm. şi *Materiale*, VIII, 1962, p. 141 şi urm.

www.cimec.ro

Cercetîndu-se în trei rînduri deschiderile produse pe pante prin ravinare, s-a constatat că în acel loc, pe lîngă depozitele de oase aşezate în ordine, în jurul unor vetre mari de foc se găsesc şi unelte de cremene şi menilit, care se pot încadra în două faze de locuire de la sfîrşitul paleoliticului superior (Gravettian).

Cercetare N. Zaharia, 1955, *AM*, I, 1961, p. 35, 58.

470. **Calu-Piatra Şoimului** (jud. Neamţ) [320]

Pîrîul Calului. Cu ocazia unei cercetări de suprafaţă în regiune, pe locul în care anterior s-au făcut săpături arheologice, într-un mal rîpos s-au descoperit resturi de vase aparţinînd La Tène-ului III şi probabil perioadei corespunzătoare provinciei Dacia (sec. II—III e.n.).

Cercetare M. Zamoşteanu, 1960.

471. **Caşin** (jud. Bacău)

a) *Dealul Lăzii.* La circa 1 km vest de sat, pe versantul Dealului Lăzii, s-a descoperit o aşezare, din cuprinsul căreia s-au adunat numeroase fragmente de vase aparţinînd La Tène-ului getic.

În acelaşi loc, anterior, s-a descoperit o aşezare, din care s-au cules fragmente de vase aparţinînd sfîrşitului epocii bronzului (cultura Noua), Hallstatt-ului şi La Tène-lui getic.

Cercetare I. Şandru, *op. cit.*, p. 215 şi urm.

472. **Căiuţi** (jud. Bacău)

Terasa Trotuşului. Pe terasa superioară din dreapta Trotuşului, în marginea sud-vestică a tîrgului, s-a descoperit o aşezare din care s-au adunat resturi ceramice provenind din vase aparţinînd neoliticului dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni) şi La Tène-ului II.

Cercetare I. Şandru, *op. cit.*

473. **Cîndeşti** (jud. Neamţ) [321]

Cetăţuia. În apropierea satului, pe promontoriul Dealului Cetăţuia s-au cules fragmente ceramice din pastă bună sau grosieră, lucrate la roată şi cu mîna, aparţinînd La Tène-ului getic.

Cercetare M. Zamoşteanu, 1960.

474. **Clipiceşti, com. Ţifeşti** (jud. Vrancea)

Cetăţuia. Pe terasa medie din dreapta Şuşiţei, într-un loc dominant denumit Cetăţuia, s-a descoperit o aşezare din care s-au cules fragmente ceramice din epoca bronzului (cultura Monteoru).

Semnalare Gh. Untaru şi cercetare A. Niţu.

[320] Sînt cunoscute cercetările de suprafaţă ale lui C. Mătasă (*op. cit.*, în *BCMI*, XXXI, 1938, fasc. 97, p. 119), cît şi săpăturile sistematice ale lui Radu Vulpe (*op. cit.*, în *Dacia*, VII—VIII, 1937—1940, p. 13 şi urm.).

[321] Punct cunoscut anterior împreună cu cel de pe Dealul Vărăriilor şi cu cele legate de localitatea Tazlău (Cetăţuia şi Dealul Fluturelui). Vezi C. Mătasă, *op. cit.*, în *BCMI*, XXXI, 1938, fasc. 97, p. 127.

www.cimec.ro

475. **Comăneşti** (jud. Bacău)

Podu lui Mitache. Pe terasa inferioară a Trotuşului, în locul denumit Podu lui Mitache, situat pe teritoriul comunei, s-au descoperit cîteva fragmente ceramice aparţinînd La Tène-ului II (cu analogii la Lunca Ciurei, pl. CLV/1—4, 6), precum şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII). Pe acelaşi loc s-a găsit un toporaş din silex negru cu feţele aşchiate, probabil din perioada de la sfîrşitul neoliticului.

Cercetare Dan Teodor, 1957.

476. **Conţeşti, com. Girov** (jud. Neamţ) [322]

La Crucile Drumului. În dreapta şoselei Piatra Neamţ-Şerbeşti, la circa 300 m distanţă de punctul în care se desparte şoseaua Romanului, s-a descoperit o aşezare din care s-au cules fragmente ceramice aparţinînd probabil perioadei corespunzătoare provinciei Dacia (sec. II—III e.n.) şi perioadei feudalismului tîrziu (sec. XVIII).

Cercetare M. Zamoşteanu, 1959.

477. **Corbu, com. Valea Seacă** (jud. Bacău) [323]

La sud de sat. Pe un fragment din terasa de 40—45 m, izolat în stînga Trotuşului la marginea sudică a satului, s-a descoperit o aşezare din care s-au cules fragmente de vase din epoca bronzului şi din La Tène-ul II (?).

Cercetare I. Şandru, *AŞUIaşi*, II, t. VII, 1961, fasc. 1, p. 225, planşă.

478. **Costişa** (jud. Neamţ) [324]

a) *Mănoaia.* Pe terasa inferioară a Bistriţei, în apropierea drumului amenajat pentru accesul la barajul acestui rîu, la intrarea în sat s-au descoperit numeroase fragmente ceramice provenind din vase care aparţin neoliticului dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni), precum şi începutului epocii migraţiilor, perioada imediat următoare culturii Sîntana de Mureş-Cerniahov (sec. V e.n.).

Cercetare M. Zamoşteanu. Săpături D. G. Teodor şi I. Mitrea (*Carpica*, I, 1933, p. 233 şi urm.).

b) *Dealul Cetăţuii.* Pe una din treptele terasei din stînga Bistriţei, la sud-est de sat, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd neoliticului dezvoltat (culturile precucuteni, protocucuteni şi o fază neprecizată a culturii Cucuteni,) precum şi sfîrşitului epocii bronzului (tipul Costişa-Belopotok).

În acest loc s-a efectuat un sondaj ale cărui rezultate s-au publicat.

Cercetare M. Zamoşteanu. Sondaje Al. Vulpe (*Dacia*, N. S., V, 1961, p. 113 şi urm.

479. **Cut, com. Dumbrava Roşie** (jud. Neamţ)

La Stîncă. Pe terasa Bistriţei cuprinsă între Brăşăuţi şi Cut, pe locul denumit La Stîncă, s-a descoperit o silişte din care s-au adunat resturi de vase din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVI—XVII).

Cercetare M. Zamoşteanu.

[322] Altă descoperire în jurul acestei localităţi este cunoscută la Căciuleşti, unde s-a găsit un denar roman de la Vespasian şi o aşezare pe Dealul Găinăriei, unde s-a efectuat şi un sondaj (*BCMI*, XXXI, 1938, fasc. 97, p. 109 şi 122).

[323] De această localitate se leagă şi descoperirile din punctele Mirăuţă şi Flo eşti (I. Şandru, *Contribuţii geografice economice asupra evoluţiei aşezărilor omeneşti în depresiunea subcarpatică Oneşti*, în *AŞUIaşi*, II, t. VIII 1961, pl. I, p. 224).

[324] La Sbereştii de Sus şi Cetăţuia, Radu Vulpe a făcut un sondaj (*BCMI*, XXXI, 1938, fasc. 97, p. 121), iar în aşezarea de la Piciorul Moienei (Dealul Bisericii) a efectuat un sondaj Ecat. Vulpe (*ibidem*). În acest punct au fost reluate săpături recente de către Alex. Vulpe şi Mihai Zamoşteanu (*op. cit.*, *Materiale*, VIII, 1962, p. 309 şi urm.).

www.cimec.ro

480. **Doamna, înglobat orașului Piatra Neamț** (jud. Neamț)

Bîtca Doamnei [325]. Prin revenirea asupra unor cercetări mai vechi, pe suprafața micului podiș situat pe vîrful bîtcii din marginea satului Doamna, s-au descoperit fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (cultura Cucuteni), din La Tène-ul III și din perioada feudalismului dezvoltat.

Pe acest loc au urmat și mai sînt în curs unele săpături arheologice, ale căror rezultate sînt în curs de publicare.

481. **Dochia, com. Girov** (jud. Neamț) [326]

La Iaz. Pe panta lină a botului dealului situat în stînga iazului de la intrarea în sat, s-a descoperit o așezare din care s-au adunat fragmente de vase aparținînd neoliticului timpuriu (cultura Criș).

Cercetare M. Zamoșteanu, 1960.

482. **Doina, com. Girov** (jud. Neamț) [327]

Pe teritoriul comunei s-au descoperit o necropolă de la sfîrșitul epocii bronzului (cultura Noua) și fragmente ceramice aparținînd începutului epocii migrațiilor (sec. IV e.n.) și perioadei feudalismului timpuriu (sec. XIII—XIV).

Cercetare M. Zamoșteanu, 1960.

483. **Dușești, com. Ștefan cel Mare** (jud. Neamț)

La Silițe [328]. Între Pîrîul Velniței și biserica satului s-a descoperit o așezare, din care s-au cules resturi de vase din sec. III e.n. și din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Cercetare M. Zamoșteanu, 1960.

484. **Florești, com. Căiuți** (jud. Bacău)

Marginea nordică a satului. În marginea nordică a satului, pe fragmentul de terasă medie cuprinsă între confluența Pîrîului Florești cu Pîrîul Fătuței, s-a descoperit o așezare, din care s-au adunat resturi de vase aparținînd epocii bronzului (cultura Monteoru Ic_3 și E_2) și perioadei feudalismului timpuriu (sec. X—XI).

În lutăriile de pe pantele aceleiași terase s-au descoperit oase de animale în stare de fosilizare.

Cercetare I. Șandru, *AȘU Iași*, II, t. VII, 1961, fasc. 1, pl. I, fig. 1.

485. **Ghigoești, com. Ștefan cel Mare** (jud. Neamț) [329]

a) *La Mînjești.* Pe locul din preajma satului denumit La Mînjești, s-a descoperit o așezare, din care s-au adunat resturi de vase din pastă semigrosieră cu nisip colțuros, precum și din pastă fin-nisipoasă, lucrate la roată aparținînd sec. III sau IV e.n.

Verificare M. Zamoșteanu, 1959.

[325] Primele mențiuni asupra acestui punct sînt făcute de C. Mătasă (*BCMI*, XXXI, fasc. 97, p. 109, 127 și urm.). Săpăturile s-au efectuat de către A. Nițu, I. Zamoșteanu și M. Zamoșteanu, *op. cit.*, în *Materiale*, VI, 1959, p. 364 și urm.; C. Mătasă, I. Zamoșteanu și M. Zamoșteanu, *op. cit.*, în *Materiale*, VII, 1961, p. 339 și urm. și, mai recent, în cîteva campanii conduse de N. Gostar, *Cetatea dacică de la Piatra Neamț-Bîtca Doamnei*, în *Omagiu lui P. Constantinescu-Iași*, p. 81 și urm.

[326] În preajma acestei localități se menționează și alte descoperiri, la Călimani pe terasa Cracăului (*BCMI*, XXXI, 1938, p. 127) și la Mărgineni, pe Dealul lui Tanase, lîngă Movila Iucașului (*BCMI*, XXXI, 1938, fasc. 97, p. 124), precum și o alta mai nouă, vezi C. Scorpan, *Necropola carpică de la Dochia* (*r. Piatra Neamț, reg. Bacău*), în *AM*, V, p. 331 și urm.

[327] Pe teritoriul acestei localități, pe aceeași terasă a Cracăului, este menționată și o altă așezare (*BCMI*, XXXI, 1938, p. 128).

[328] Punct cunoscut anterior (*BCMI*, XXXI, 1938, fasc. 97, p. 127).

[329] Pe lîngă punctele La Silițe și Dealul Ungurașului se mai menționează și alte trei puncte de descoperire: lîngă Iazul de la Mînjești, lîngă Iazul Cîrligi, lîngă Iazul Trudești (*BCMI*, XXXI, 1938, fasc. 97, p. 126).

www.cimec.ro

b) Anterior, în apropierea aceleiaşi localităţi, pe Dealul Ungurașului s-a descoperit o altă aşezare cu resturi de vase lucrate la roată, probabil din aceeaşi perioadă (sec. III sau IV e.n.).

Verificare M. Zamoşteanu, 1960.

486. **Ghilăeşti, com. Bărgăuani** (jud. Neamţ)

Nedeia. Pe suprafaţa unui mic podiş denumit Nedeia, situat la circa 700—800 m est de sat, s-au descoperit cîteva fragmente corodate provenind din vase hallstattiene, precum şi numeroase resturi de oale, aparţinînd perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVI—XVII), în cea mai mare parte analoge celor descoperite în aşezarea de pe terasa Moldovei la Roman (str. Jora).

Cercetare M. Zamoşteanu, 1959.

487. **Girov** (jud. Neamţ)

a) *Cărămidărie.* În dreapta şoselei Piatra Neamţ-Roman, la cărămidăria situată la ieşirea din sat, s-au descoperit fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni A—B) şi din La Tène-ul III sau eventual din perioada corespunzătoare provinciei Dacia.

Cercetare M. Zamoşteanu, 1959.

b) *Vatra satului* [330]. În grădinile din vatra satului, s-au descoperit resturi ceramice aparţinînd perioadei corespunzătoare provinciei Dacia (sec. II—III e.n.).

Cercetare M. Zamoşteanu, 1960.

488. **Gîrcina** (jud. Neamţ)

Pe Balaur. Pe înălţimea cuprinsă în unghiul primei curbe a şoselei care traversează Dealul Balaurului, s-a descoperit o aşezare din care s-au cules fragmente corodate de vase aparţinînd unei faze neprecizate a neoliticului dezvoltat.

Cercetare M. Zamoşteanu, 1960.

489. **Gura Văii, oraş Gh. Gheorghiu-Dej** (jud. Bacău)

Ciortea. Pe suprafaţa unei popine înalte de 18 m, situate pe terasa inferioară din şesul Tazlăului Mare, în dreapta Pîrîului Gura Văii, pe locul denumit Ciortea, la circa 1,5 km sud de sat, s-au descoperit resturi de vase aparţinînd La Tène-ului getic (?) şi perioadei prefeudale (sec. VII ?).

Cercetare I. Şandru, *op. cit.* pl. I, fig. 1. Sondaje C. Buzdugan (*Carpica*, I, 1968, p. 107).

490. **Hîrtop, com. Bărgăuani** (jud. Neamţ)

La Cînipărie. Pe panta opusă Hîrtopului de La Cînipărie s-a descoperit o aşezare, din care s-au cules fragmente ceramice aparţinînd începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.), precum şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XIV—XV) şi tîrziu (sec. XVIII).

Cercetare M. Zamoşteanu, 1959.

[330] În vatra satului este menţionată o altă aşezare pe terenul şcolii, iar pe valea Cracăului se cunosc unele descoperiri la Ghindăoani (Dealul Mogoaei şi Dealul Braşoveni) şi Băluşeşti (În Staniște), rezultate din cercetările lui C. Mătasă (C. Mătasă, *op. cit.*, în *BCMI*, XXXI, 1938, fasc. 97, p. 128). În Bodeştii Precistei se cunoaşte punctul denumit Cetăţuia Frumuşica, descoperit prin cercetări de suprafaţă (*BCMI*, XXXI, 1938, fasc. 97, p. 123), în care au urmat săpături (C. Mătasă, *Frumuşica*, Bucureşti, 1946).

www.cimec.ro

491. **Livada, com. Valea Seacă** (jud. Bacău)

Vatra satului. Pe ambele laturi ale Pîrîului Valea Seacă, în centrul satului, s-au descoperit resturi de vase care aparţin epocii bronzului (cultura Monteoru Ic_3) şi La Tène-ului III.

Cercetare I. Şandru, *op. cit.*, p. 224 şi pl. I, fig. 1.

492. **Malu, oraş Gh. Gheorghiu-Dej** (jud. Bacău) [331]

La Cetăţuie. Pe promontoriul terasei de 90 m, cuprins între Dealul Prisaca spre est şi satul Malu, s-a descoperit o aşezare întărită, din cuprinsul căreia s-au cules numeroase fragmente de vase aparţinînd neoliticului dezvoltat (fazele Cucuteni A—B şi B), epocii bronzului (cultura Monteoru Ic_3) şi perioadei feudalismului timpuriu (cultura Dridu, sec. X—XI).

Cercetare I. Şandru, *op. cit.*, tabl. şi pl. I, fig. 1. Sondaje C. Buzdugan (*Carpica*, I, 1968, p. 103).

493. **Marginea, com. Grozeşti** (jud. Bacău) [332]

Dealul Ştiborului. În imediată apropiere de sat, pe versantul sudic al Dealului Ştiborului, la nord-estul Izvorului de Slatină, s-au cules numeroase fragmente ceramice aparţinînd epocii bronzului (cultura Noua).

Cercetare I. Şandru, *op. cit.*

494. **Mera** (jud. Vrancea) [333]

Valea Merei. Pe locul în care anterior s-au efectuat săpături, într-o staţiune din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni A) s-au descoperit fragmente necaracteristice de vase aparţinînd probabil perioadei corespunzătoare provinciei Dacia (sec. II—III e.n.).

Pe panta dealului opus locului indicat mai sus, în aceeaşi vale a Merei, s-au descoperit fragmente de vase aparţinînd neoliticului timpuriu (cultura Criş), neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni A de tip Ariuşd), epocii bronzului cultura Monteoru) şi probabil sfîrşitului La Tène-ului III sau eventual perioadei corespunzătoare provinciei Dacia.

Informaţia Gh. Constantinescu, 1958.

495. **Oituz** (jud. Bacău)

Piciorul Humăriei. În cuprinsul pepinierei „Bîtca", pe locul denumit La Ziduri şi Humărie s-au descoperit numeroase fragmente ceramice care aparţin perioadei prefeudale (etapa protodridu, pl. CCXLIX/7—14, 16—18) şi perioadei feudalismului timpuriu (cultura Dridu).

În acelaşi mediu s-a descoperit şi un obiect de forma unei mărgele tubulare, perforate incomplet (pl. CCXLIX/15), lucrat din argilă şi ars pînă la brun-cenuşiu, în asociere cu bucăţi de zgură metalică şi oase de animale.

Semnalare Gh. Caiter şi C. Buzdugan, 1958.

496. **Oneşti — Tg. Ocna** (jud. Bacău)

Marginea sudică a tîrgului. La sud de oraş, pe terasa inferioară din dreapta Oituzului, în dreptul muchiei Dealului Cuciur, între şosea şi Valea Rîului, în poziţie joasă, s-a descoperit o aşezare de formă circulară cu urme de întăriturí, din care s-au cules fragmente de vase aparţinînd La Tène-ului getic şi perioadei prefeudale (sec. VI—VII ? e.n.)

Cercetare I. Şandru, *op. cit.*, p. 224.

[331] Pe teritoriul aceleiaşi localităţi se situează şi descoperirile de la Hîrţăneşti şi Varniţa (I. Şandru, *op. cit.*, în *AŞUIaşi*, II, t. VII, 1961, 1, tabel p. 224).

[332] Pe teritoriul aceleiaşi localităţi se mai cunosc şi alte trei descoperiri mai vechi, la Fagani, la Cetăţuie şi la Soci (*BCMI*, XXXI, 1938, fasc. 97,p. 128).

[333] Pe locul denumit Mera, în care anterior s-au efectuat săpături într-o aşezare din neoliticul dezvoltat (Cucuteni faza A).

www.cimec.ro

497. Pătrăşcani, com. Gura Văii (jud. Bacău)

Mirăuţă. Pe terasa superioară din stînga Trotuşului, la jumătatea distanţei dintre satele Corbu şi Pătrăşcani, pe locul denumit Poiana Mirăuţă s-a descoperit o aşezare, din care s-au cules fragmente de vase aparţinînd neoliticului dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni), epocii bronzului (cultura Monteoru I c_3) şi La Tène-ului II.

Cercetare I. Şandru, *op. cit.* Sondaj C. Buzdugan (*Carpica*, I, 1968, p. 107).

498. Piatra Neamţ (jud. Neamţ) [334]

a) *Liceul Petru Rareş.* Încă din 1930, cu ocazia unor săpături în vederea reparaţiei unor temelii ale şcolii, s-au descoperit unele hrube cu zidării vechi, atribuite clădirilor vechilor Curţi domneşti. Totodată s-au adunat şi cîteva resturi ceramice din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI). Ulterior pe acest loc s-au efectuat săpături arheologice dezvelindu-se o parte din temeliile vechilor Curţi domneşti.

Cercetări C. Mătasă, *Şantierul arheologic Piatra Neamţ*, în *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 819 şi urm.

b) *Cozla* [335]. Pe micul platou situat pe muchia sudică a dealului Trei Coline, în locul denumit Cercul Gospodinelor, cu ocazia amenajării drumului din parc s-au descoperit fragmente de vase aparţinînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni A) şi La Tène-ului III getic.

Pe acest loc s-au practicat săpături arheologice prin care s-au dezvelit bordeie şi un bogat material din aceeaşi perioadă getică.

Verificare N. Zaharia, 1933.

c) *Dărmăneşti* [336]. Pe terasa din stînga Cuejdului, la circa 1,5 km nord de podul Dărmăneştilor, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice aparţinînd probabil perioadei corespunzătoare provinciei Dacia (sec. II—III e.n.), precum şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XIV—XV) din care vreme datează o necropolă de înhumaţie (sec. XIV—XV).

În acest punct s-au făcut şi două sondaje.

Verificare N. Zaharia, 1933.

d) *Lutărie* [337]. În lutăria situată pe terasa din stînga Pîrîului Cuejdiu la Coada Pietricicăi, s-au descoperit resturi de vase aparţinînd neoliticului dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni), bronzului mijlociu (faza Costişa-Belopotok), secolului II—III e.n., precum şi începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.). Se cunosc în acest punct cîteva descoperiri de monede romane de argint, dintre care una publicată.

În anul 1956 în această aşezare a avut loc un sondaj.

Verificare M. Zamoşteanu, 1959.

e) *Peste Vale.* Pe pătura loessoidă care îmbracă terasa inferioară din dreapta Bistriţei, în capătul rîpilor deschise lîngă bufetul din dreapta podului, s-au descoperit cîteva aşchii de menilit şi silex auriu patinat, aparţinînd probabil unei faze neprecizate a paleoliticului superior de sfîrşit.

Pe acelaşi loc ulterior s-au descoperit resturi ceramice dintr-o fază neprecizată a epocii bronzului şi numeroase aşchii de silex nepatinat.

Cercetare N. Zaharia, 1958, 1962.

[334] În această localitate se cunoaşte descoperirea unui engolpion într-un mormînt de la biserica Sf. Ioan (*BCMI*, XXXI, 1938, fasc. 97, p. 132). În preajma oraşului se amintesc şi două descoperiri mai vechi în sat la M-rea Bistriţa (*ibid.*, p. 109, 128). Vezi şi C. Mătasă, *Şantierul arheologic Piatra-Neamţ*, în *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 819 şi urm.; vezi şi I. D. Marin, *op. cit.*, în *Studii şi articole de istorie*, IX, 1967, p. 25 şi urm.

[335] Pentru primele semnalări privind acest punct vezi G. P. Grinţescu în *Ziarul ştiinţelor populare şi al călătoriilor*, XV (1915), nr. 49 (9 decembrie), p. 776, şi urm. şi C. Mătase (*BCMI*, XXXI, 1938, fasc. 97, p. 128). Pentru săpături vezi *Materiale*, VI, 1959, p. 361 şi urm.

[336] Punct semnalat de C. Mătasă (*BCMI*, XXXI, 1938, fasc. 97, p. 128) şi în care au avut loc două sondaje (*Materiale*, VI, 1959, p. 370; *Materiale*, VII, 1961, p. 348).

[337] În acest punct a avut loc un sondaj (A. Niţu şi colaboratori, *Materiale*, VI, 1959, p. 366 şi urm.). Se citează aici şi descoperirea unei monede romane de argint, din anii 139—140 (*SCIV*, X, 1959, 1, p. 158). Menţionăm că monede mult mai vechi s-au găsit uneori cu ocazia cercetărilor de pe valea Bistriţei, cum este cazul unor tetradrahme greceşti (din care redăm una în planşa CCLXVIII/1), descoperite la Poiana Teiului în 1938 (col. înv. Ciudin din Tăcuta).

www.cimec.ro

f) *Ciritei* (înglobat orașului Piatra Neamț). În cuprinsul unor gropi săpate pe terasa inferioară din stînga Bistriței, la sud-estul Petricicăi, în cotul pe care-l face terasa în fundul culoarului Pîrîului Frăsinet s-au descoperit oase omenești fragmentare, precum și resturi de vase aparținînd sfîrșitului epocii bronzului (cultura Noua).

Pe acest loc, prin săpături arheologice regulate, începute în 1956, s-a stabilit existența unei necropole din această vreme.

Cercetare M. Zamoșteanu, 1956.

499. **Pietroasa, com. Bolotești** (jud. Vrancea)

a) *Dealul înalt.* În apropierea Drumului Vechi, pe locul denumit Dealul Înalt, într-o poziție dominantă, s-au descoperit fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni A).

Semnalare Gh. Constantinescu, 1956.

b) *Dealul Bisericii.* Pe terasa joasă din fața bisericii satului Găiceana, s-au descoperit fragmente de vase aparținînd sfîrșitului epocii bronzului (cultura Noua), începutului epocii migrațiilor (sec. IV e.n.) și perioadei feudalismului timpuriu (sec. XI—XII).

Semnalare Gh. Constantinescu, 1956.

500. **Răcăuți, com. Ștefan cel Mare** (jud. Bacău)

a) *Nordul satului.* Pe marginea vestică a terasei înalte de la liziera nordică a satului, în dreapta Pîrîului Cașin s-a descoperit o așezare, din care s-au cules numeroase resturi de vase aparținînd epocii bronzului (cultura Monteoru).

Cercetare I. Șandru, *AȘUIași*, II, t, VII, 1961, fasc. 1, p. 224, tabel pl. I, fig. 1.

b) *Vest de sat.* La vest de sat, pe un fragment izolat din terasa înaltă de la poala sud-estică a Dealului Buhoci, în apropierea unui izvor de slatină, s-a descoperit o așezare întărită natural prin laturile rîpoase din care s-au cules fragmente ceramice aparținînd epocii bronzului, precum și La Tène-ului II.

Cercetare I. Șandru, *op. cit.*

c) *La Rupturi.* Pe un promontoriu detașat din terasa superioară din dreapta Cuejdinului, în locul denumit La Rupturi din preajma mănăstirii Horga, s-au descoperit fragmente ceramice aparținînd epocii bronzului timpuriu și mijlociu (cultura Monteoru).

Cercetare I. Șandru, *op. cit.*

501. **Rîpile-Gura Văii, oraș Gh. Gheorghiu-Dej** (jud. Bacău)

La Coșuri. La circa 1 km nord de sat, pe mamelonul denumit Dealul La Coșuri, detașat din platforma inferioară, la o altitudine relativă de 252 m, s-a descoperit o așezare cu resturi arheologice care aparțin epocii bronzului (cultura Monteoru), La Tène-ului getic și perioadei prefeudale (etapa protodridu, sec. VIII—IX).

Cercetare I. Șandru, *op. cit.*

502. **Români** (jud. Neamț) [338]

Cetățuia. În vatra satului, pe înălțimea denumită Petricica și Cetățuia, s-au descoperit fragmente ceramice aparținînd epocii bronzului (fază neprecizată).

Semnalare V. Vîrgolici, 1956.

[338] Descoperiri mai vechi în preajma acestui punct sînt menționate de C. Mătasă pe teritoriul comunei la Rîpi, Goșmani, Orbic și Bîrjoveni (Cetățuia, În Branițe și Poiana Mare), ca și în sectorul Podoleni (Dealul Teiului, Dealul Mălăiște, Movila Poietile și Movila Flocoasă) (*BCMI*, XXXI, 1938, fasc. 97, p. 126 și urm).

www.cimec.ro

503. **Satu Nou, com. Dobreni** (jud. Neamț) [339]

La Horaița. Pe suprafața celei de-a doua terase de pe dreapta Pîrîului Horaița, în dreptul satului, s-a descoperit o așezare din care s-au cules fragmente ceramice aparținînd La Tène-ului III și probabil și perioadei corespunzătoare provinciei Dacia (sec. II—III e.n.).

Cercetare M. Zamoșteanu, 1957.

504. **Săvinești** (jud. Neamț)

Terasa Bistriței. Pe terasa inferioară a Bistriței, între Roznov și Săvinești, cu ocazia unor săpături întîmplătoare, s-a descoperit o așezare, din care s-au cules fragmente de vase datînd probabil din perioada corespunzătoare provinciei Dacia (sec. II—III e.n.).

Cercetare M. Zamoșteanu, 1959.

505. **Slobozia, com. Bogdănești** (jud. Bacău)

La Podiac. Pe malul Pîrîului Călugăriței, în apropierea izvorului de slatină din marginea nord-estică a satului, pe un fragment rotund de „podiac" detașat din terasa inferioară, la o altitudine relativă de 18 m, s-a descoperit o cetățuie întărită cu val și șanț, din care s-au adunat numeroase fragmente corodate de vase aparținînd neoliticului dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni).

Cercetare I. Șandru, *op. cit.*, p. 224.

506. **Slobozia Mielului-Oraș Gh. Gheorghiu-Dej** (jud. Bacău) [340]

a) *Chichilău.* În marginea nord-vestică a satului, pe un promontoriu al terasei situate la nord-vest de confluența Tazlăului cu Trotușul, pe locul denumit Dealul Chichilău (Dealul Chiórului), s-a descoperit o așezare cu resturi ceramice corodate aparținînd neoliticului dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni).

Cercetare I. Șandru, *op. cit.*

b) *Dealul Bielci I.* Pe terasa înaltă din stînga Tazlăului, deasupra noului baraj din dreapta Dealului Bielci, s-a descoperit o așezare cu aspect de cetate întărită natural, din care s-au adunat resturi de vase din neoliticul dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni), din epoca bronzului și din La Tène-ul getic.

Cercetare I. Șandru, *op. cit.*

c) *Dealul Bielci II.* Pe același deal, la nord-estul punctului de pe Dealul Bielci I, s-au descoperit așchii și fragmente lamelare, precum și cîteva unelte din silex patinat, aparținînd paleoliticului superior.

Cercetare I. Șandru, *op. cit.*

507. **Șerbești, com. Ștefan cel Mare** (jud. Neamț)

a) *La Stîncă.* În jurul Stîncii situate lîngă sat, pe ogoarele în pantă domoală, s-au adunat fragmente de vase aparținînd La Tène-ului III.

Cercetare M. Zamoșteanu, 1959.

[339] În această localitate s-a precizat o așezare în vatra satului și o alta pe Dealul Cucului (*BCMI*, XXXI, 1938, fasc. 97, 1938, p. 127).

[340] Acestei localități îi aparține și descoperirea de pe Dealul Chiórului, precum și aceea din punctul Ciortea (I. Șandru, *op. cit.*, în *ASUIași*, II, t. VII, 1961, 1, tabel 224).

www.cimec.ro

b) *La Bahnă.* Pe suprafaţa aproape plană din preajma locului denumit La Bahnă, s-au descoperit resturi de vase aparţinînd neoliticului dezvoltat (cultura precucuteni).

c) *Piciorul Stîncii.* Pe suprafaţa mai înaltă a Stîncii, ca şi pe piciorul acesteia, s-au descoperit resturi de vase aparţinînd sfîrşitului epocii bronzului şi eventual începutului Hallstatt-ului.

d) *La Rateş.* În jurul curţilor lui Vasile Lupu, ca şi în preajma Atelierelor C.A.P. de pe locul denumit Rateş, situat în vatra satului, s-au descoperit fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni A) şi din perioadele feudalismului dezvoltat (sec. XIV—XV) şi tîrziu (sec. XVIII).

Tot în vatra satului, în grădinile locuitorilor, s-au descoperit resturi de vase probabil din perioada corespunzătoare provinciei Dacia (sec. II—III e.n.).

Cercetare M. Zamoşteanu, 1957.

e) *La Vie.* La circa 500 m distanţă de sat, între acesta şi Stînca Şerbeştilor, s-au cules de pe ogoare numeroase fragmente de vase corodate aparţinînd neoliticului dezvoltat (fază neprecizată a culturii cucuteniene).

Cercetare M. Zamoşteanu, 1957.

f) *La Slatină.* În lungul Pîrîului Slatina din preajma satului, s-au descoperit fragmente de vase care aparţin probabil sec. IV e.n.

Semnalare C. Buzilă, 1957.

508. **Tichiriş, com. Vidra** (jud. Vrancea)

Vatra Satului. Pe terasa Putnei, în cuprinsul satului, s-au descoperit numeroase aşchii şi lame de silex puternic patinat, aparţinînd paleoliticului superior. Se pare că inventarul este asemănător cu acela descoperit anterior în satul Colacu, situat în imediata apropiere.

Semnalare Gh. Constantinescu, 1958.

509. **Tîrgu Ocna** (jud. Bacău)

a) *Podei* [341]. În dreapta Trotuşului, pe suprafaţa unui promontoriu al terasei superioare, denumit Podei, care înaintează în cartierul Tiseşti din vatra tîrgului, s-au descoperit resturi de vase aparţinînd neoliticului dezvoltat(fazele Cucuteni A şi B), precum şi epocii bronzului (cultura Monteoru Ic_3).

Cercetare recentă I. Şandru, *op. cit.*

b) *Titelca* [342]. La 1,5 km sud-est de satul Tiseşti (cartier al Tîrgului Ocna), pe monticulul plat denumit Titelca, situat în Poiana Chichilăului, s-a descoperit o cetăţuie, din care s-au recoltat numeroase fragmente de vase aparţinînd La Tène-ului III.

În acest punct s-a efectuat o săpătură de A. Niţu şi M. Zamoşteanu *(Materiale,* VI, 1959, p. 375 şi urm.).

Cercetare I. Şandru, *op. cit.*

c) *Dealul Coşna.* La circa 1 km sud de Titelca, pe muchia nord-estică a Dealului Coşna, s-au descoperit aşchii lamelare şi fragmentare de unelte de silex patinat, aparţinînd paleoliticului superior.

Cercetare I. Şandru, *op. cit.*

510. **Turtureşti, com. Căciuleşti** (jud. Neamţ) [343]

La Porcărie. Pe proprietatea locuitorului Nicu Marian de pe dealul de la est de Porcărie, s-au descoperit numeroase aşchii lamelare din silex nepatinat şi fragmente de vase din pastă grosieră, dintr-o fază neprecizată a comunei primitive.

Cercetare M. Zamoşteanu, 1957.

[341] Punct cunoscut din 1933 şi în care s-a făcut un sondaj (C. Mătasă, *op. cit.*, în *AM*, II—III, 1964, p. 11, nota 3).

[342] Punct cunoscut anterior (C. Mătasă, *op. cit.*, în *AM*, II—III, 1964, p. 11 şi urm.) şi sondat de A.Niţu, I. Zamoşteanu şi M. Zamoşteanu (*Materiale*, VI, 1959, p. 375 şi urm.).

[343] În preajma acestei localităţi, pe Dealul Bisericii se cunoaşte o aşezare descoperită anterior (*BCMI*, XXXI, 1938, fasc. 97, p. 128).

www.cimec.ro

511. **Valea Seacă** (jud. Bacău)

La Vărărie. Pe suprafaţa interfluviului determinat de confluenţa Pîrîului Valea Seacă cu Pîrîul Rădeana, în punctul numit La Vărărie, situat pe terasa din dreapta Trotuşului, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd neoliticului dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni) şi La Tène-ului III.

Cercetare I. Şandru, *op. cit.*

512. **Văleni, înglobat oraşului Piatra Neamţ** (jud. Neamţ) [344]

La nord-est de sat. Pe terasa din dreapta Bistriţei, la circa 1,5 km nord-est de sat, s-a descoperit o aşezare, din care s-au cules fragmente ceramice din neoliticul dezvoltat (faza Cucuteni B), de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.) şi din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVI).

Verificare recentă M. Zamoşteanu, 1960.

513. **Viişoara** (jud. Neamţ)

a) *Podul Bisericanilor.* Pe terasa medie din stînga Bistriţei, în apropierea podului vechi dinspre Bisericani, s-au descoperit resturi de vase aparţinînd neoliticului timpuriu (cultura Criş) şi neoliticului dezvoltat, un singur fragment păstrînd pictura caracteristică fazei Cucuteni B.

Semnalare C. Hălăucescu, 1958.

b) *La Podul Bistriţei.* Pe terasa stîngă a Bistriţei, la circa 50 m sud de pod, în vatra satului, s-au descoperit fragmente de vase aparţinînd neoliticului timpuriu (cultura Criş).

Semnalare C. Hălăucescu, 1956.

514. **Viişoara-Tg. Trotuş** (jud. Bacău)

Docmana. Sub poala Dealului Docmana, în via situată la marginea nordică a satului, s-a descoperit o aşezare din cuprinsul căreia s-au adunat resturi de vase aparţinînd epocii bronzului (cultura Monteoru), Hallstatt-ului (?) şi La Tène-ului getic.

Cercetare I. Şandru, *op. cit.*, p. 224. şi pl. I, fig. 1.

515. **Vlădiceni, com. Bîrgăuani** (jud. Neamţ)

a) *La Bîtcă.* În stînga drumului de la intrarea în sat, pe o mică înălţime denumită Bîtca, s-au descoperit puţine fragmente de vase din neoliticul dezvoltat (fază neprecizată a culturii Cucuteni), precum şi mai multe altele aparţinînd La Tène-ului III (?) şi perioadei corespunzătoare provinciei Dacia (sec. II—III e.n.)

Cercetare M. Zamoşteanu, 1958.

b) *La Izvor.* Pe terasa din stînga Pîrîului Pietrelor, la circa 500 m distanţă de sat, pe locul denumit La Izvor, s-au descoperit fragmente ceramice din La Tène-ul III şi din perioada feudalismului tîrziu (sec. XVIII).

Cercetare M. Zamoşteanu.

[344] Asupra acestui punct a atras atenţia Gh. Asachi (*BCMI*, XXXI, 1938, fasc. 97, p. 98 şi 116). Primele cercetări au fost efectuate de C. Mătasă (*Călăuza judeţului Neamţ*, Buc., 1929, p. 6; idem, *Boabe de grîu*, V, 1934, Buc., p. 146). În preajma aceleiaşi aşezări s-a descoperit o alta pe Dealul Bolovoaia (*ibidem*, p. 117), punct verificat ulterior de Em. Zaharia, N. Zaharia şi Const. Turcu. La Văleni s-a efectuat o săpătură de către Hortensia Dumitrescu (*Raport MNA, 1942—1943*, p. 16 şi urm.). Pentru rezultatele săpăturii vezi *SCIV*, II, 1950, 2, p. 19 şi urm.).

www.cimec.ro

516. **Zăneşti** (jud. Neamţ)

Dealul Viei. Pe panta estică a Dealului Viei, în preajma bogatelor izvoare de pe locul denumit Dealul Morii, s-au adunat fragmente ceramice aparţinînd neoliticului timpuriu (cultura Criş) şi dezvoltat (cultura precucuteni), precum şi din epoca bronzului.

Cercetare C. Mătasă, Hortensia şi Vladimir Dumitrescu [345].

CÎMPIA SIRETULUI

517. **Adjudul Vechi** (jud. Vrancea) [346]

Lutărie. La circa 700—800 m est de Adjudul Vechi, pe terasa inferioară a Siretului, în punctul denumit Lutărie, s-au descoperit fragmente de vase aparţinînd epocii bronzului (cultura Monteoru, pl. CCL/1—2).

Materialul informativ ne-a fost pus la dispoziţie de către I. Botezatu. Cercetări 1960 M. Florescu.

518. **Călimăneşti-Mărăşeşti** (jud. Vrancea) [347]

La Budăele cele multe. În cuprinsul unei suprafeţe ponorîte, pe locul denumit La Budăele cele multe, s-a descoperit o aşezare, din care s-au adunat fragmente ceramice din epoca bronzului (cultura Monteoru) şi din secolul III e.n.

Cercetarea colectivului şantierului Poiana, 1950, *SCIV*, II, 1951, p. 21. Verificare A. Niţu şi N. Zaharia, 1957.

519. **Ciorani, com. Pufeşti** (jud. Vrancea) [348]

La Ţintirim. Pe terasa de luncă din dreapta Siretului, în apropierea şoselei naţionale Mărăşeşti-Adjud, la circa 2 km sud-vest de sat, în cuprinsul unei aşezări de tip Monteoru, cunoscută anterior, situată în punctul denumit La Ţintirim, printr-o arătură adîncă s-a descoperit un depozit constînd din opt seceri şi un celt de bronz de tip transilvănean. Cinci dintre aceste seceri, dintre care patru de tipul cu cîrlig şi una de tipul înmănunchiat, împreună cu celtul (pl. CCL/3—6) au fost cedate Muzeului de istorie a Moldovei; celelalte trei piese au fost trimise de către descoperitor şcolii medii din Adjud şi şcolii tehnice metalurgice din Moineşti pentru muzeele şcolare.

Printr-o cercetare la faţa locului s-au adunat de pe teren cîteva fragmente de vase din epoca bronzului, de tip Monteoru.

Întreaga suprafaţă cercetată este presărată cu numeroase pietre, lipituri şi oase de animale.

Cercetarea colectivului şantierului Poiana, 1950, *SCIV*, II, 1, 1951, p. 210. Verificare A. Niţu şi N. Zaharia, 1957. Vezi şi M. Petrescu-Dîmboviţa, *Date noi relativ la descoperirile de obiecte de bronz de la sfîrşitul epocii bronzului şi începutul Hallstatt-ului din Moldova*, în *AM*, II—III, 1964, p. 255.

[345] Primele cercetări din acest punct au fost efectuate de C. Mătasă, legînd aşezarea de localitatea Traian (*BCMI*, XXXI, 1938, fasc. 97 p. 124). Cu ocazia aceasta a cercetat şi aşezările de la Botu Morii (sondată) şi de la Dealul Fîntînilor. În aceste puncte de descoperire ulterior s-au făcut săpături sistematice de către Hortensia şi Vladimir Dumitrescu (*SCIV*, III, 1952, p. 121 şi urm.; *SCIV*, IV, 1953,1, 2, p. 45 şi urm.; *SCIV*, V, 1954, 1—2, p. 35 şi urm.; *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 459 şi urm.; *Materiale*, III, 1957, p. 115 şi urm.; *Materiale*, V, 1959, p. 189 şi urm.; *Materiale*, VI, 1959, p. 157 şi urm.; *Materiale*, VII, 1961, p. 91 şi urm.; *Materiale*, VIII, 1962, p. 245 şi urm.).

[346] Primele cercetări din sectorul Adjudului Vechi au fost făcute de C. Solomon, care a descoperit punctele de la Cornii de Sus şi Cornii de Jos (*BCMI*, XX, 51, 1927, p. 98). Au urmat apoi cercetările colectivului şantierului Poiana care a stabilit următoarele puncte de descoperiri arheologice: Bodeasa, Domneşti, Şişcani, Momocea, Ocheni, Căuia de Jos, Recea, Căpoteşti, Palanca, Băcioiu şi Porcăreţ (*SCIV*, III, 1952, p. 214—216). În 1960 a avut loc un sondaj condus de Marilena Florescu (rezultate inedite).

[347] Un al doilea punct cunoscut anterior este cel descoperit de colectivul şantierului Poiana în vatra satului (*SCIV*, III, 1952, p. 217).

[348] Un alt punct cercetat în preajma acestei localităţi este la Fîntîna din Cîmp, care de asemenea a fost sondat în 1951, descoperindu-se şi o necropolă (*SCIV*, III, 1952, p. 211).

www.cimec.ro

520. **Cîmpineanca-Focşani** (jud. Vrancea)

Terasa Milcovului. Pe terasa inferioară din creapta Milcovului, între două ravine profunde, s-a descoperit o aşezare din care s-au cules resturi de vase din epoca bronzului.

Semnalare Gh. Constantinescu şi Lenco Alecu, 1960.

521. **Focşani** (jud. Vrancea) [349]

Pe teritoriul oraşului s-au făcut unele descoperiri întîmplătoare, dintre care se menţionează una în marginea vestică a oraşului, în cuprinsul terasei Milcovului, o alta lîngă biserica armenească, precum şi aceea a unui mic tezaur de monede imperial romane de argint, găsit cu ocazia unor săpături de ordin edilitar în centrul oraşului.

Semnalare Gh. Constantinescu, 1960.

522. **Ghidigeni** (jud. Galaţi) [350]

Confluenţa Bîrladului cu Pîrîul Paraschiv. Sub muchia ponorîtă a terasei de confluenţă a Bîrladului cu Pîrîul Paraschiv, s-au descoperit fragmente corodate de vase aparţinînd sfîrşitului epocii bronzului, precum şi un vîrf de săgeată de bronz prevăzută cu trei aripioare.

Semnalare V. Palade, 1958.

523. **Olteni, com. Vîrteşcoi** (jud. Vrancea)

Vatra satului. Pe proprietatea locuitorului Gheorghe Romaşcanu, în vatra satului, s-a descoperit o silişte din care s-au adunat resturi de vase din perioada feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Semnalare Gh. Constantinescu, 1960.

524. **Şendreni** (jud. Galaţi) [351]

Terasa Siretului. La circa 10 km sud-vest de Galaţi, pe terasa de luncă a Siretului şi la circa 6 km distanţă de vărsarea acestuia în Dunăre, cu prilejul unei săpături într-o aşezare cu ceramică romană, s-au descoperit resturi de vase din perioada feudalismului timpuriu (cultura Dridu, pl. CCLIV/2—3,5).

525. **Ţifeşti** (jud. Vrancea)

La Grigoreşti [352]. Pe terasa Putnei, în locul denumit La Grigoreşti, s-a descoperit o silişte, din care s-au cules fragmente de vase aparţinînd perioadei corespunzătoare provinciei Dacia (sec. II—III e.n.) şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XVII—XVIII).

Semnalare Gh. Constantinescu, 1960.

[349] Pentru alte descoperiri, vezi Gh. Untaru şi Sebastian Morintz, *Mormînt sarmatic descoperit în oraşul Focşani*, în *SCIV*, XIII, 1962, 1, p. 157 şi urm.

[350] În apropierea acestei localităţi se cunosc rezultatele cercetărilor întreprinse de colectivul şantierului Şuletea la Sălceni pe Bîrzota şi Ciortolom pe Bîrlad (*SCIV*, II, 1951, 1, p. 228).

[351] Cercetările din Cîmpia Siretului în preajma acestei localităţi au dus la descoperirea cîtorva puncte de interes arheologic la Vameş, Traian, Tudor Vladimirescu, Ştioborăni, Slivna (M. Petrescu-Dîmboviţa, *op. cit.*, *Dacia* VII—VIII, 1937—1940, p. 439 şi urm.). Se menţionează şi descoperirea în această localitate a unor obiecte de podoabă (*ibidem*, p. 442).

[352] În acest punct s-a efectuat şi o săpătură (*Materiale*, VIII, 1962, p. 521 şi urm.).

www.cimec.ro

VARIA [353]

526. Negreşti, com. Dobreni (jud. Neamţ) [354]

a) *Vatra satului.* În vatra satului, atît în grădina locuitorului Toader Grozavu, cît şi în grădinile vecine, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd perioadei corespunzătoare provinciei Dacia (sec. II—III e.n.) şi perioadei feudalismului dezvoltat (sec. XV—XVI).

Cercetare M. Zamoşteanu, 1958.

b) *La Vasile Grozavu.* În pădurea situată pe interfluviul determinat de confluenţa Pîrîului Bordeielor cu Pîrîul Călugăriţei, pe suprafaţa unui tăpşan proprietatea lui Vasile Grozavu s-au descoperit fragmente ceramice corodate din neoliticul timpuriu (cultura Criş şi a ceramicii liniare) din specia grosieră.

Cercetare M. Zamoşteanu, 1957.

c) *La Izvoare.* La circa 700—800 m nord-est de sat, la obîrşia Pîrîului Şchiopului de pe terasa de deasupra izvoarelor, s-au descoperit fragmente de vase aparţinînd neoliticului timpuriu (cultura Criş şi a ceramicii liniare, specia grosieră).

Cercetare M. Zamoşteanu, 1957.

527. Lunca-Arini, com. Găiceana (jud. Bacău)

Finta. Pe terasa din dreapta Pîrîului Găiceana, în locul denumit Finta, s-a descoperit o aşezare datînd probabil din perioada corespunzătoare povinciei Dacia (sec. II—III e.n.)

Semnalare Gh. Constantinescu.

528. Oglinzi, com. Răuceşti (jud. Neamţ)

Dealul Zăneasa. În păturile loessoide din depunerile roşcate de la adîncimea de 1,25 m, s-au cules cîteva fragmente de oase şi o aşchie plată de silex cu slabe urme de retuş mărunt pe una din laturi, aparţinînd paleoliticului final.

Semnalare N. Macarovici, 1957.

529. Cosiţeni, com. Brăhăşeşti (jud. Galaţi) [355]

a) *La Branişte.* Pe teritoriul satului, la nordul localităţii Brăhăşeşti, în punctul denumit Branişte, s-au descoperit resturi de vase aparţinînd La Tène-ului III, precum şi fragmente de rişniţe romane din tuf vulcanic.

Semnalare Const. Florea, 1958.

b) *La Salcie.* Pe teritoriul satului în locul denumit La Salcie, s-au găsit numeroase fragmente de vase din pastă fină cretoasă de culoare cenuşie, precum şi din pastă grosieră roşcată, documentînd o aşezare aparţinînd La Tène-ului III.

Semnalare Const. Florea, 1958.

c) *Valea Popii.* Sub muchia terasei joase situate în locul denumit Valea Popii, prin cercetări de suprafaţă s-a descoperit o aşezare cu bogat material ceramic aparţinînd La Tène-ului III.

Semnalare Const. Florea, 1958.

[353] În acest capitol sînt prezentate cîteva aşezări omise din clasificarea geografică şi ordinea alfabetică, ele fiind înşiruite la întîmplare.

[354] În preajma acestei localităţi sînt cunoscute aşezările menţionate la Popeşti, Dobreni-Mătăhuia, Poiana Negreştilor, Pîrîul Bordeielor, Piciorul Crucii şi Cetăţuia de pe Dealul Almaş (*BCMI*, XXXI, 1938, fasc. 97, p. 23—28).

[355] Pe teritoriul comunei se cunoaşte săpătura lui C. Solomon la Cetăţuia din Valea Berheciului (*BCMI*, XXII, 1929, p. 34 şi urm.) şi acelea ale colectivelor Şuletea la Vladnic-Curătura (*SCIV*, II, 1, 1951, p. 228) şi Poiana (*SCIV*, III, 1952, p. 213—214).

www.cimec.ro

530. **Brăneşti, com. Nicoreşti** (jud. Galaţi)

Piscul Elenei [356]. Pe pantele promontoriului situat în preajma satului şi denumit Piscul Elenei, s-au descoperit numeroase resturi de vase documentînd o aşezare din La Tène-ul III.

Semnalare Const. Florea, 1958.

531. **Drăgăneşti** (jud. Galaţi) [357]

Malul Alb. În punctul Malul Alb din preajma satului, cu ocazia lucrărilor agricole s-a descoperit o monedă din emisiunea anului 1504.

Semnalare Const. Florea, 1958.

532. **Negrileşti** (jud. Galaţi)

Confluenţa Bîrladului cu Pîrîul Berheci. Sub muchia terasei joase a Bîrladului, în apropiere de confluenţa acestuia cu Pîrîul Berheci, s-a descoperit o aşezare, din care s-au cules fragmente de vase aparţinînd neoliticului timpuriu (cultura Criş) şi mai multe morminte de înhumaţie lipsite de inventar şi neprecizate cronologic.

533. **Tecuci** (jud. Galaţi) [358]

a) *Centrul oraşului.* Cu ocazia unor săpături pentru canalizarea oraşului, în dreptul Casei de cultură, s-a descoperit un tezaur monetar cuprinzînd un număr de circa 20 000 de piese de aramă din secolul al XVII-lea, aparţinînd emisiunilor lui Eustratie Dabija. Întregul tezaur a intrat în proprietatea muzeului din Tecuci.

Semnalare Const. Florea, 1958.

b) *Cîmpul de aviaţie.* Într-o săpătură întîmplătoare efectuată pe cîmpul de aviaţie, la circa 400 m depărtare de locul în care anterior s-a descoperit un mormînt de înhumaţie sarmatic, s-a găsit o fibulă de bronz cu ciocul rupt şi fără ac, precum şi un ulcioraş mic lucrat la roată din pastă fină, aparţinînd probabil începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.).

Informaţie veche J. Vendelin (vezi nota 269 de la p. 63). Mormîntul a fost socotit sarmatic de către Emilia Zaharia, atribuire admisă şi de I. Ioniţă.

Semnalare Const. Florea, 1958.

c) *Rateş.* În punctul denumit Rateş, situat în fosta albie a Bîrladului, la circa 0,5 km est de oraş, s-a descoperit o aşezare, din care s-au adunat resturi de unelte de silex aparţinînd paleoliticului superior, însoţite de resturi de faună mamınologică, precum şi fragmente de vase din La Tène-ul III şi de la începutul epocii migraţiilor (sec. IV e.n.).

Semnalare Const. Florea, 1958

[356] Punct cunoscut prin cercetările efectuate de colectivul şantierului Poiana în 1951 (*SCIV*, III, 1952, p. 213).

[357] În jurul acestei localităţi se cunosc şi alte două aşezări, una spre NV şi alta spre sud, menţionate de M. Petrescu-Dîmboviţa (*op. cit.*, în *Dacia*, VII—VIII, 1937—1940, p. 443).

[358] În cuprinsul judeţului Galaţi, în cetăţuia geto-dacică de la Poiana s-au efectuat săpături sistematice (R. Vulpe, *La civilisation dace et ses problèmes à la lumière des dernières fouilles de Poiana, en Basse-Moldavie*, în *Dacia*, N.S., I, 1957, p. 143 şi urm.), precum şi unele sondaje în apropiere. Cercetările extinse în jurul localităţii Poiana au stabilit noi puncte de interes arheologic la : Hulești, Diaconi, Ciorani, Mîndrişca, Răcăciuni-Bacău, Buciumeni, Vizureşti, Brăhăşeşti, Brăneşti, Cosiţeni şi Toflea (*SCIV*, II, 1951, p. 214 şi urm.; *SCIV*, III, 1952, p. 210 şi urm.). Prin cercetări similare s-au inventariat şi determinat topografic 4 tumuli la N de Cetăţuie (Movila la Hîrtop, Movila cu Spini, Movila Plată şi Movila cu Pietre) şi alţi 5 tumuli în vatra satului Poiana. Unii dintre aceşti tumuli au fost săpaţi sau distruşi între 1928 şi 1936 (*SCIV*, III, 1952, p. 209). În cadrul aceluiaşi şantier s-au extins cercetările şi asupra Valului din Moldova de Jos, între Ploscuţeni şi Stoicani (*SCIV*, III, 1952, p. 218 şi urm.; vezi şi nota 469 din partea întîi a acestei lucrări).

www.cimec.ro

534. **Brătuleşti, com. Corod** (jud. Galaţi)

Vatra satului. Pe teritoriul satului s-a descoperit o aşezare din cuprinsul căreia s-au adunat resturi de vase aparţinînd probabil perioadei corespunzătoare provinciei Dacia (sec. II—III e.n.), multe lipituri de perete, precum şi o monedă de argint de la Hadrian (117—138).

Semnalare Const. Florea, 1958.

535. **Unguri, com. Găiceana** (jud. Bacău)

Pietroasele. În punctul Pietroasele din apropierea satului s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni A, varianta Ariuşd) şi perioadei feudalismului tîrziu (sec. XVIII).

Semnalare V. Căpitanu, 1958.

536. **Răcăciuni** (jud. Bacău) [359]

Dealul Vrabie. Pe suprafaţa uşor înclinată a terasei din dreapta Siretului denumită Dealul Vrabie, la sud-est de sat, s-a descoperit o aşezare de înălţime, din care s-au cules fragmente ceramice aparţinînd perioadei de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului (faza Horodiştea-Folteşti).

Cercetare I. Şandru, *op. cit.*, pl. I, fig. 1. Sondaje Al. Vulpe (*AM*, I, 1961, p. 69 şi urm.).

537. **Răcătău, com. Horgeşti** (jud. Bacău)

Cetăţuia Şoimu. Aproape de sat, pe promontoriul decupat din terasa superioară din stînga Siretului sub forma unei cetăţui întărite cu val şi şanţ, s-au descoperit fragmente ceramice aparţinînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni B).

La nord de acest pinten, pe alte proeminenţe ale terasei, s-au descoperit fragmente de vase din neoliticul dezvoltat (cultura Cucuteni) şi din epoca bronzului, precum şi resturi de podine şi vetre de arsură, indicii ale unor aşezări din această vreme, înşiruite în lungul teraselor Siretului.

Cercetare I. Şandru, *op. cit.*

538. **Brad, com. Bereşti-Bistriţa** (jud. Bacău)

La Schit. Pe un promontoriu al terasei din stînga Siretului, sprijinit de depuneri de gresie, lîngă Schitul Bradu, s-a descoperit o aşezare, din care s-au cules numeroase resturi de vase aparţinînd începutului epocii migraţiilor (sec. IV e.n.).

Cercetare I. Şandru, *op. cit.*

539. **Deleni** (jud. Iaşi) [360]

Comuna N. Beldiceanu. Într-un punct neprecizat din preajma comunei, N. Beldiceanu a descoperit cîteva obiecte de fier aparţinînd perioadei feudalismului dezvoltat. Pînă în 1930 aproape toate piesele s-au pierdut, dintre ele păstrîndu-se la Muzeul de istorie naturală din Iaşi doar un pinten de fier, care în 1958 a fost cedat Muzeului de istorie a Moldovei.

[359] Localitatea aceasta figurează ca punct arheologic în harta lui Gr. Tocilescu (*BCMI*, 1909, ianuarie-martie, p. 173). Pe teritoriul acestei comune se cunosc şi alte aşezări descoperite prin cercetările colectivului şantierului Poiana: Cetăţuia, în care s-au executat sondaje în 1950 şi 1951, Dealul Delurenilor, Pietroasa, Dealul Vrabie, precum şi Dealul Dieneţ, com. Pănceşti (*SCIV*, III, 1952, p. 216).

[360] Localitatea Deleni figurează ca punct arheologic în harta lui Gr. Tocilescu (*BCMI*, 1909, ianuarie-martie, p. 173).

www.cimec.ro

540. **Avrămeni** (jud. Botoşani) [361]

În preajma satului. Într-un dîmb din preajma satului s-a descoperit un tezaur de monede poloneze de argint, dintre care unele din emisiunile anului 1571.

Semnalare Temistocle Malec din Ghireni, care păstrează una din acele piese.

541. **Unţeşti, com. Bogdăneşti** (jud. Vaslui)

G.A.S. Unirea. Pe pantele domoale ale dealului din stînga Pîrîului Horaeţa, pe proprietatea Gospodăriei „Unirea", cu ocazia săpăturilor efectuate pentru construcţii şi gropi de însilozare s-au descoperit 11 morminte sarmate, distanţate între ele la 4—5 m. Scheletele, orientate N—S, zăceau la o adîncime de 0,60—0,70 m, avînd ca inventar vase şi obiecte de gătească.

Aproape toate mormintele descoperite au fost distruse o dată cu tot materialul arheologic conţinut. În timpul ultimei săpături sesizîndu-se însemnătatea descoperirii, s-au păstrat resturi dintr-un schelet şi o parte din inventarul mormîntului respectiv.

Dintre obiectele care ne-au parvenit se distinge un fragment dintr-o căniţă din pastă fină gălbuie, cu exteriorul vopsit într-o culoare brun-roşcată, un cercel din sîrmă de bronz (pl. CCLVII/11), o oglindă de metal alb purtînd pe revers o tamga (pl. CCLVII/10), precum şi cîteva mărgele, dintre care una ovală din chihlimbar, două tubulare dintr-o rocă zaharoidă, altele în formă de prismă hexagonală din pastă de sticlă roz-violacee, o perlă albă din pastă de sticlă, precum şi o alta cu dungi adîncite, din pastă verde-albăstruie (pl. CCLVII/4).

Această necropolă, după obiectele descoperite în acest mormînt, datează probabil din sec. III e.n.

Semnalare prof. Ing. Roşca, 1961.

542. **Satu Nou-Paneiu** (jud. Vrancea)

La Drumul Vechi. Pe marginea vestică a terasei de confluenţă dintre Şuşiţa şi pîrîul Zăbrăuţi, la jumătatea drumului dintre Panciu şi Satu Nou, care se desfăşoară pe terasa inferioară a Şuşiţei, s-a descoperit o aşezare din care s-au recoltat numeroase fragmente ceramice aparţinînd epocii bronzului (cultura Monteoru).

Semnalare N. Macarovici şi Natalia Paghida. Cercetare M. Florescu, 1959.

[361] Dintr-o descoperire întîmplătoare în preajma acestei localităţi provine şi un căzănel scito-sarmatic de bronz, aflat azi în colecţia Muzeului de istorie a Moldovei (A. Niţu, *op. cit.*, în *Materiale*, I, p. 9).

www.cimec.ro

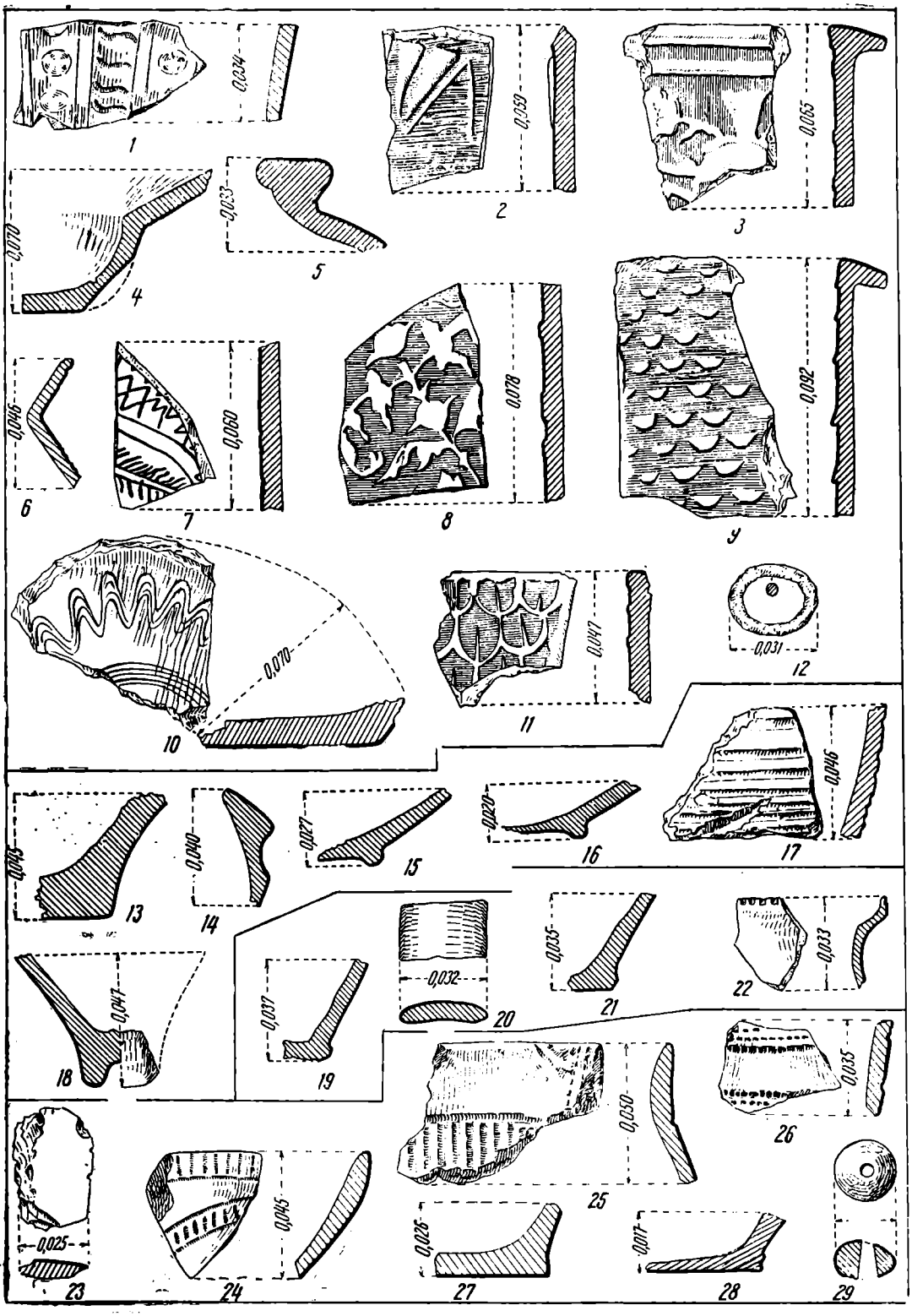

Pl. I. —1—12: *Aronecsu* (Vatra satului); 13—22: *Banu* (13—18 Dealul Crucii, 19—22 Vatra satului, 23—29: *Bădeni* (Movila Grădiştei).

www.cimec.ro

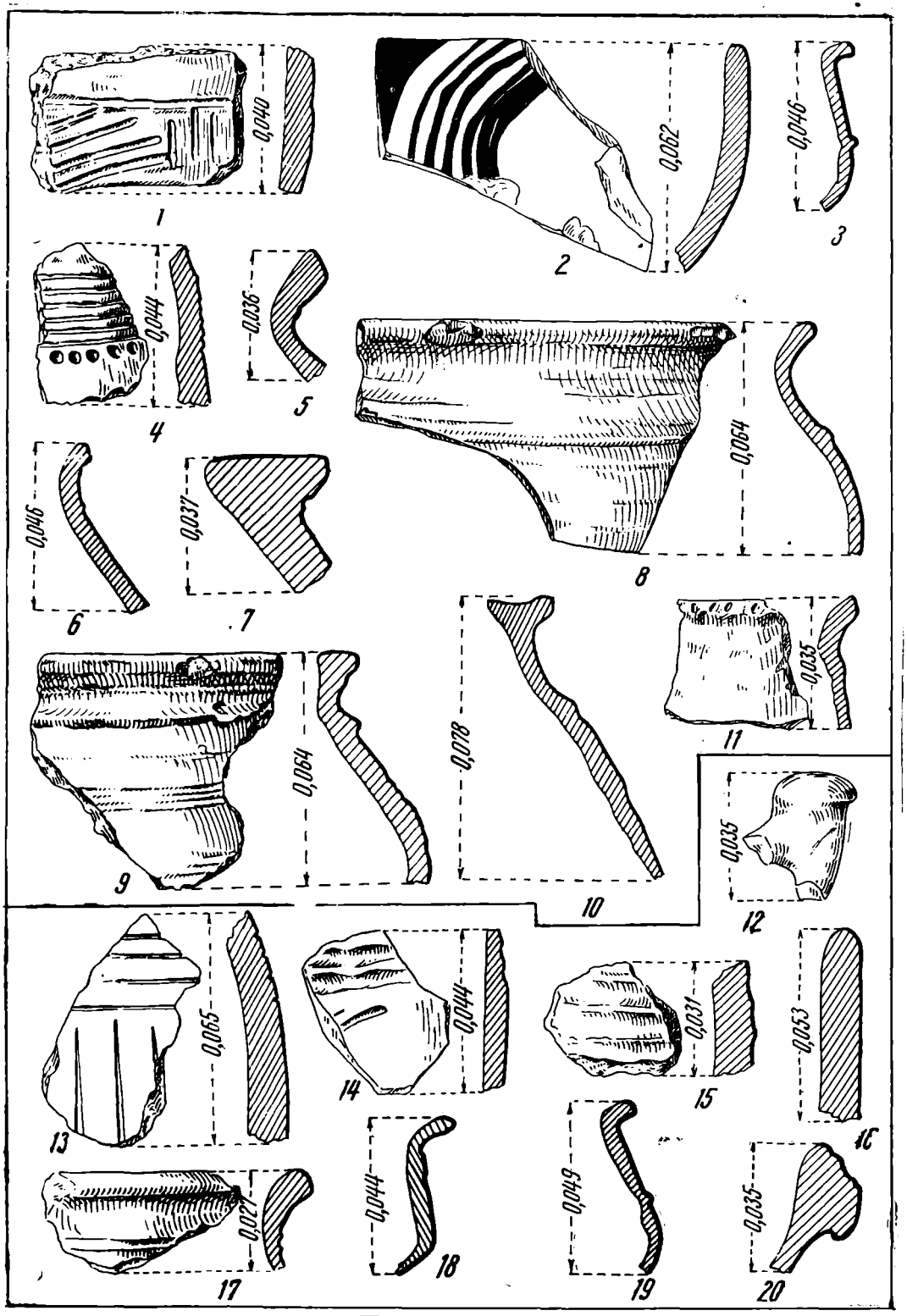

Pl. II. — 1—20 : *Bălţaţi* (1—11 Canton C.F.R. nr. 38, 12—20 La Podeţ).

www.cimec.ro

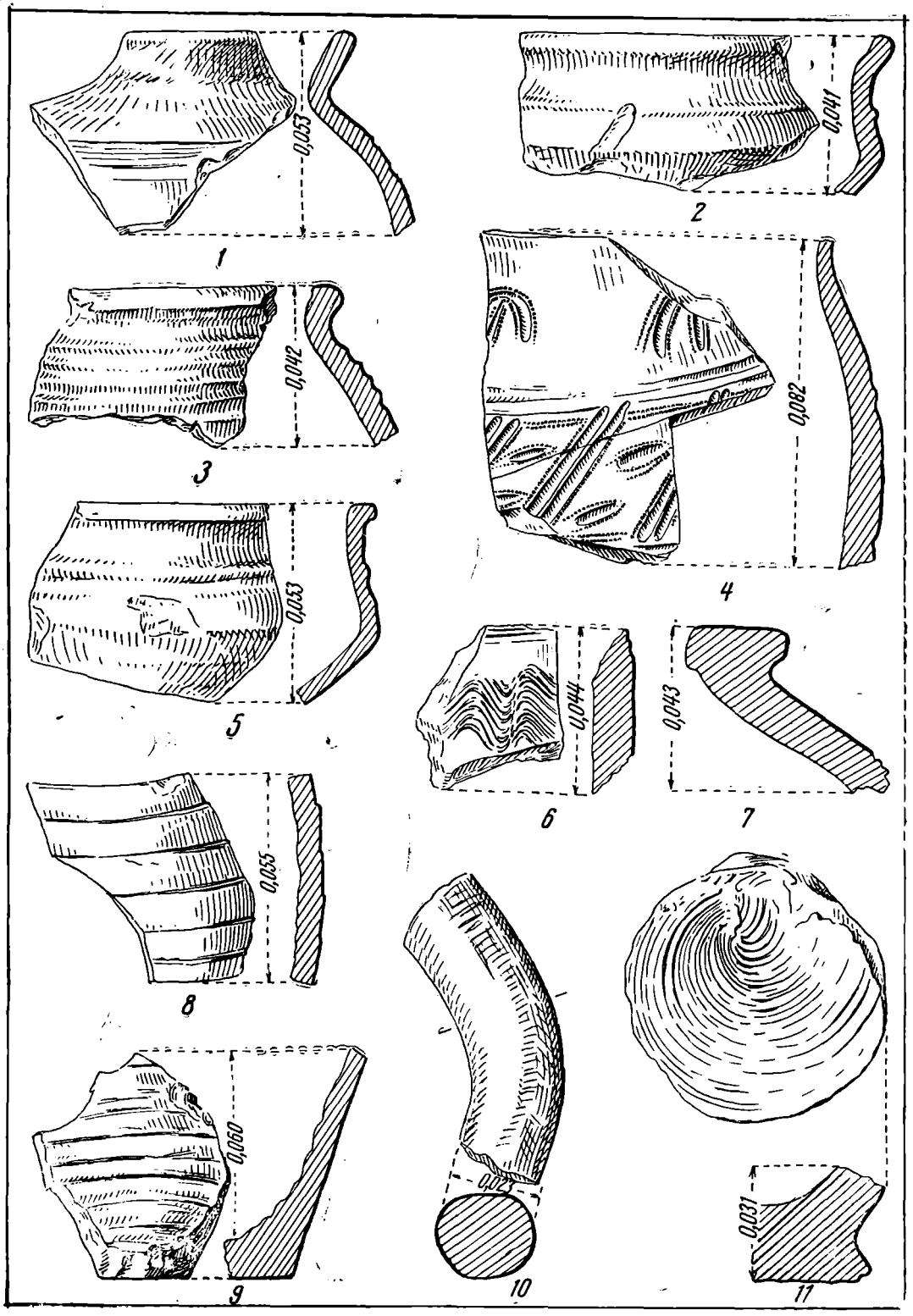

Pl. III. — 1—11 : *Bălţaţi* (La Podeţ).

www.cimec.ro

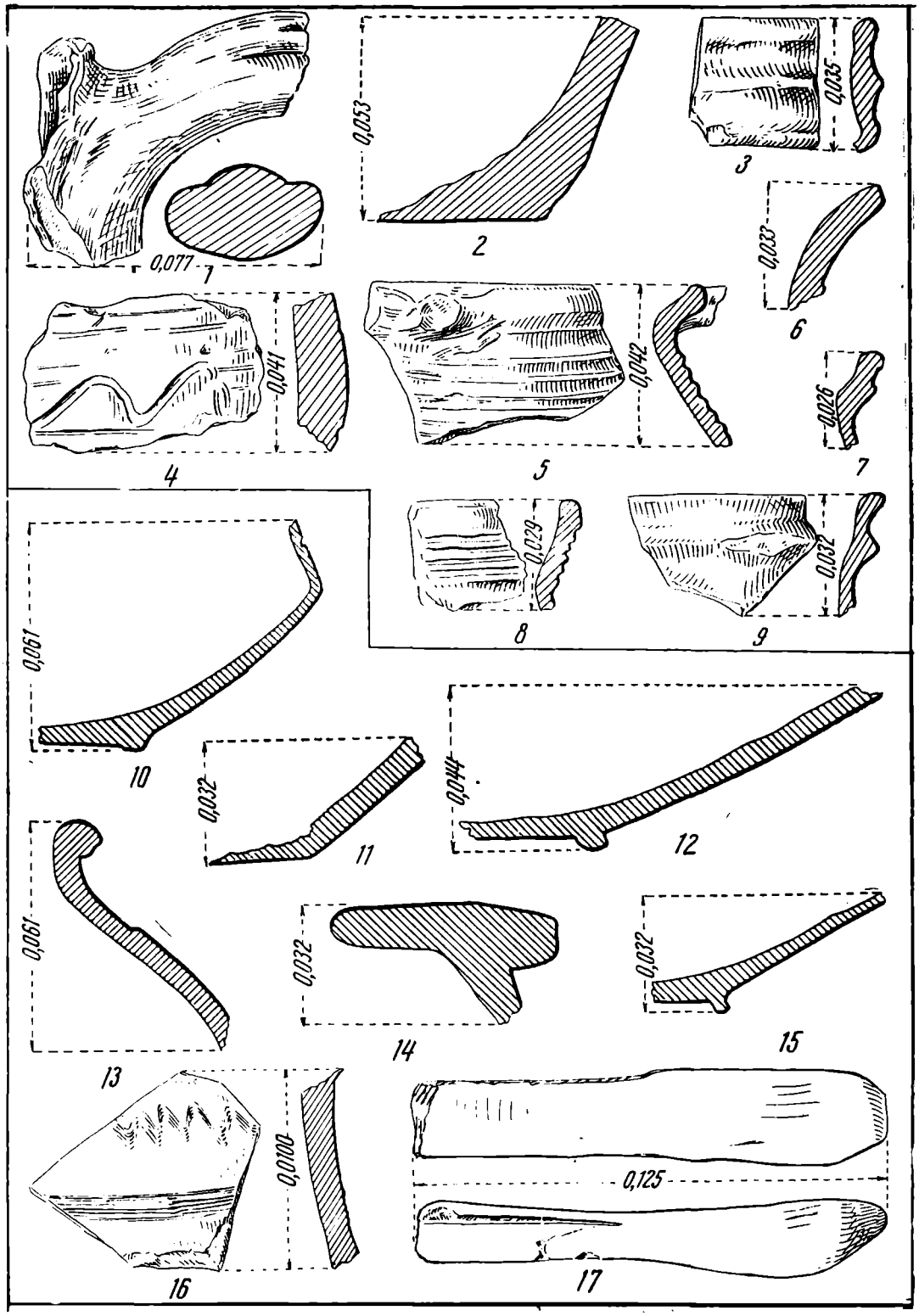

Pl. IV. — 1—17 : *Bălţaţi* (1—9 La Podeţ, 10—17 Sud-est de sat).

www.cimec.ro

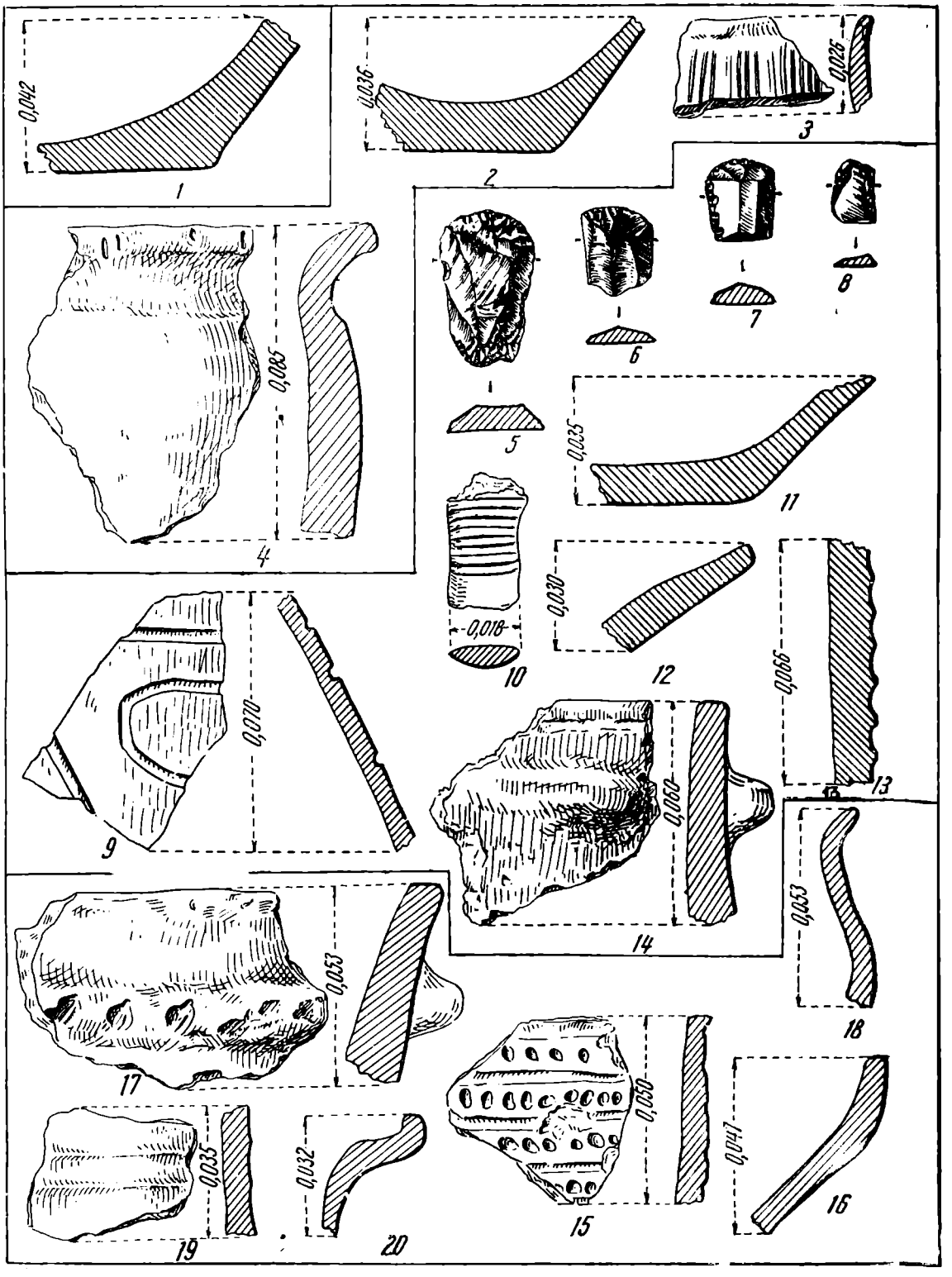

Pl. V. — 1—14 : *Bălţaţi* (1 Sud-est de sat, 2—4 Confluenţa Bahlui-Pîrîul Gugii, 5—14 Livada Gostat) ; 15—20 : *Belceşti* (Dealul Hucului).

www.cimec.ro

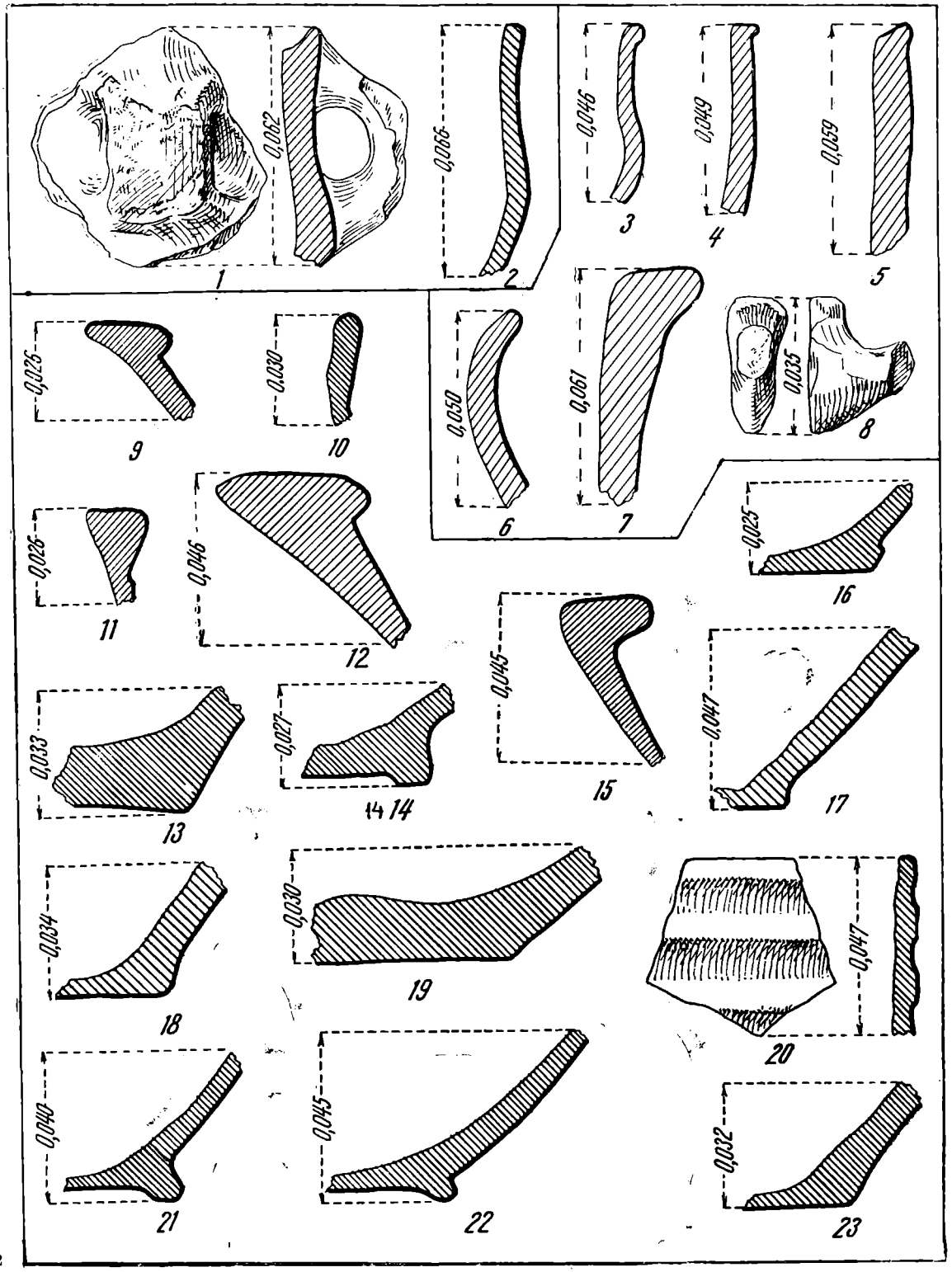

Pl. VI. — 1—23 : *Belcești* (1—2 La Fîntîna Mocanului, 3—8 La Coșere, 9—23 Dealul Rușilor — **La Imaș**).

www.cimec.ro

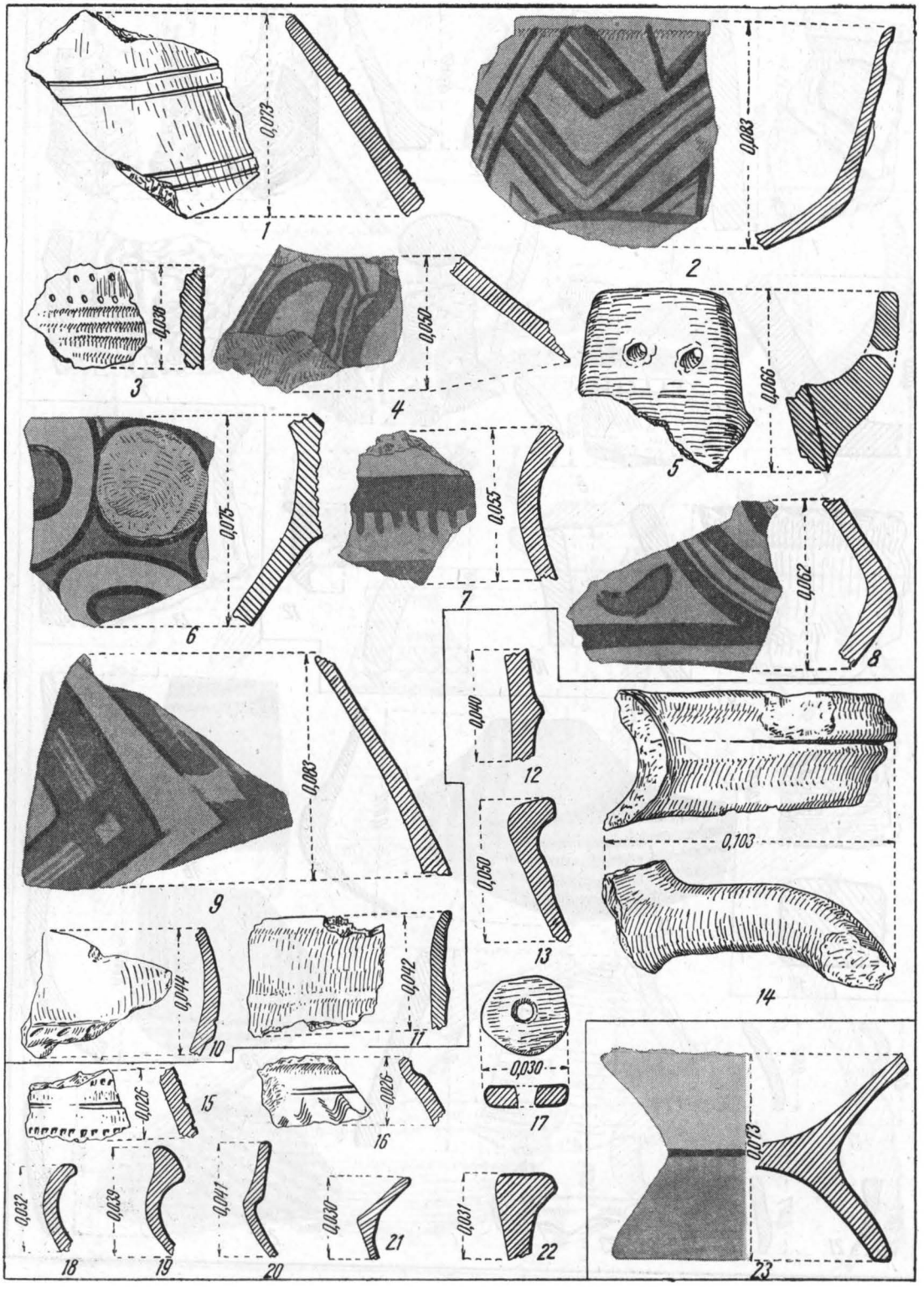

Pl. VII. — 1—23 : *Belcești* (1—11 Dealul Scarchilor, 12—22 La Sărături, 23 Pe Huc).

www.cimec.ro

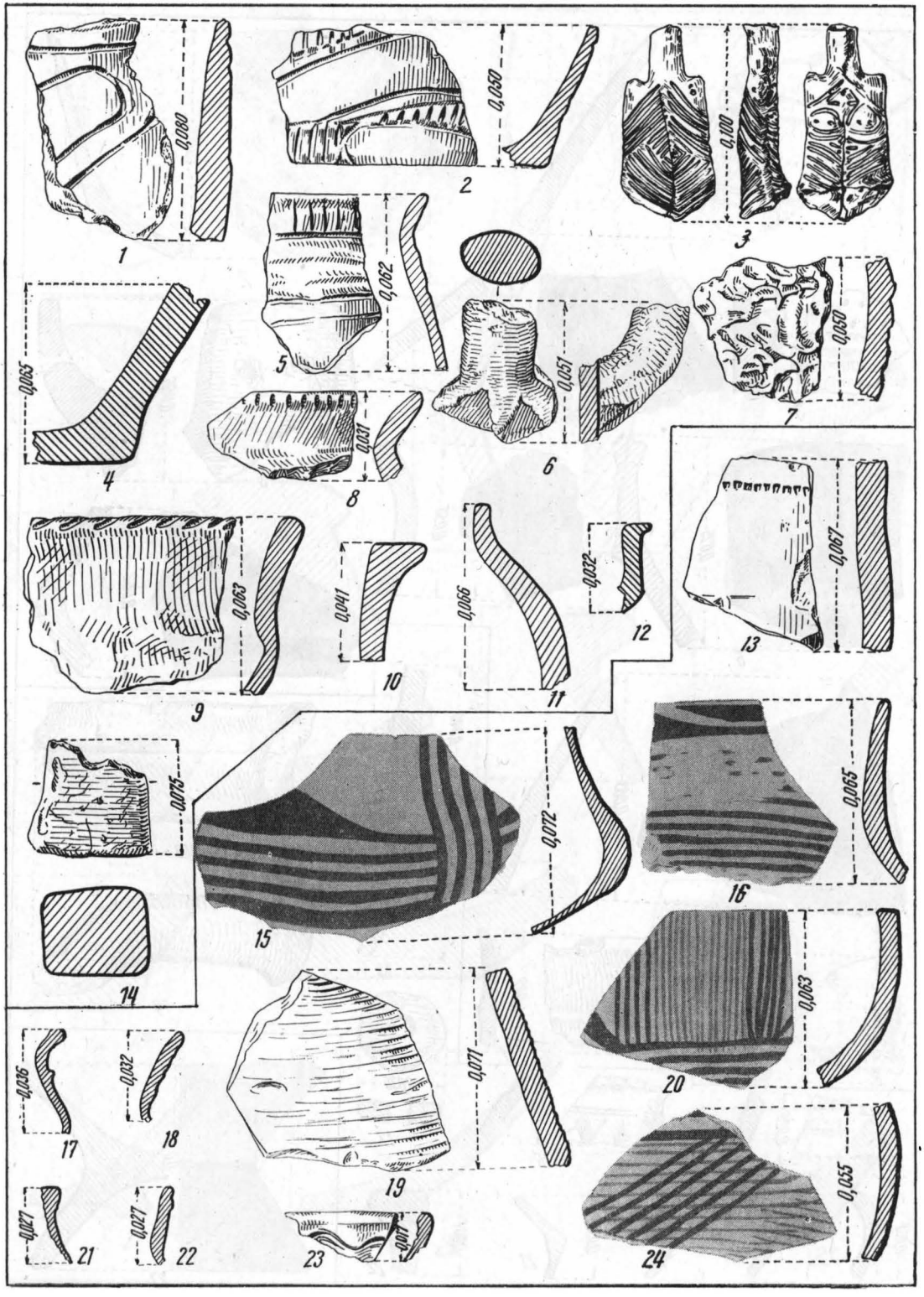

384

Pl. VIII. — 1—24 : *Bîrlești* (1—12, 14 La Pepinieră, 13, 15—24 La Moară).

www.cimec.ro

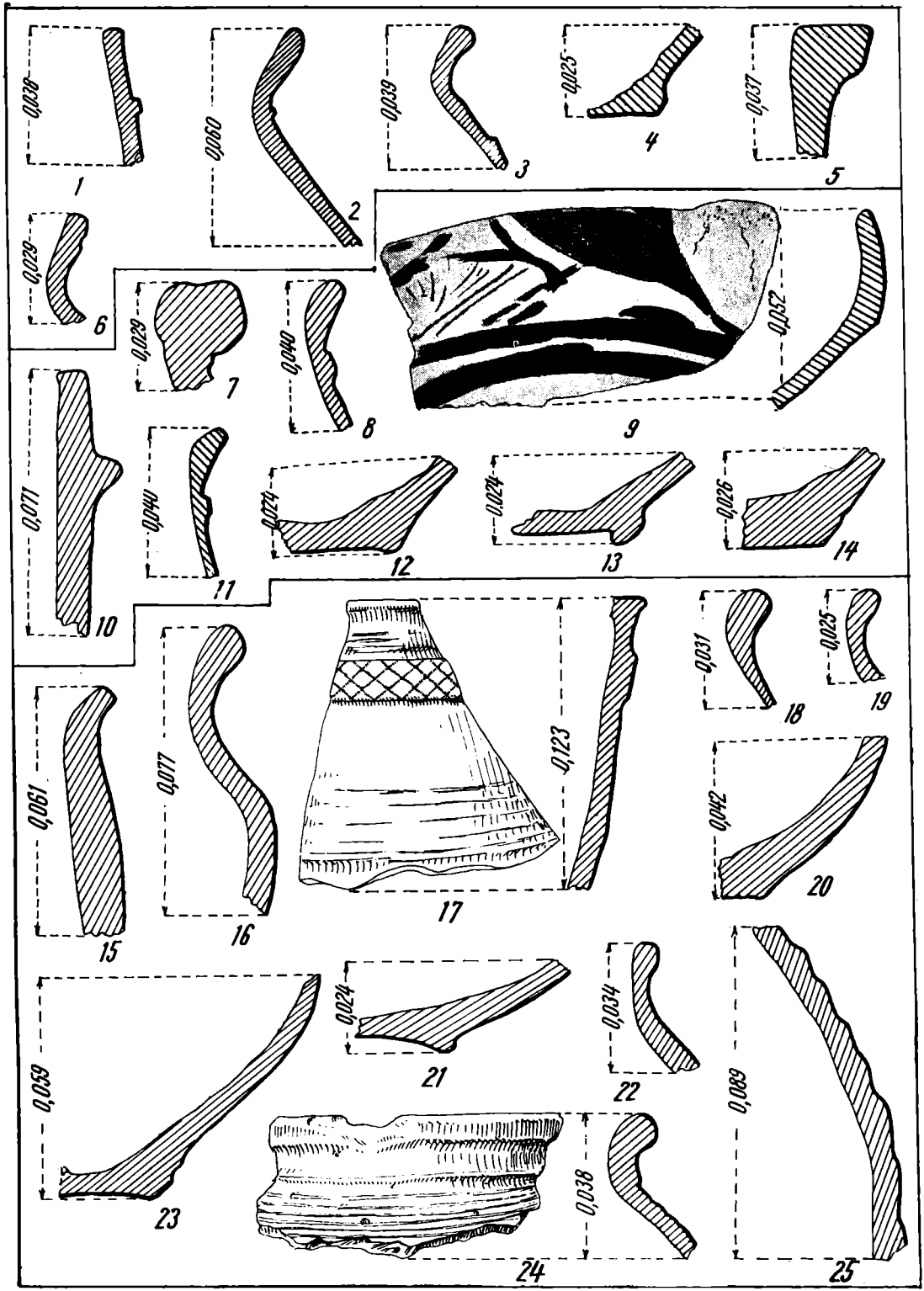

385

Pl. IX. — 1—25 : *Bîrlești* (1—6 La Rîpă, 7—14 La Curtea Boierească, 15—25 Pe loturile Totoeștilor).

www.cimec.ro

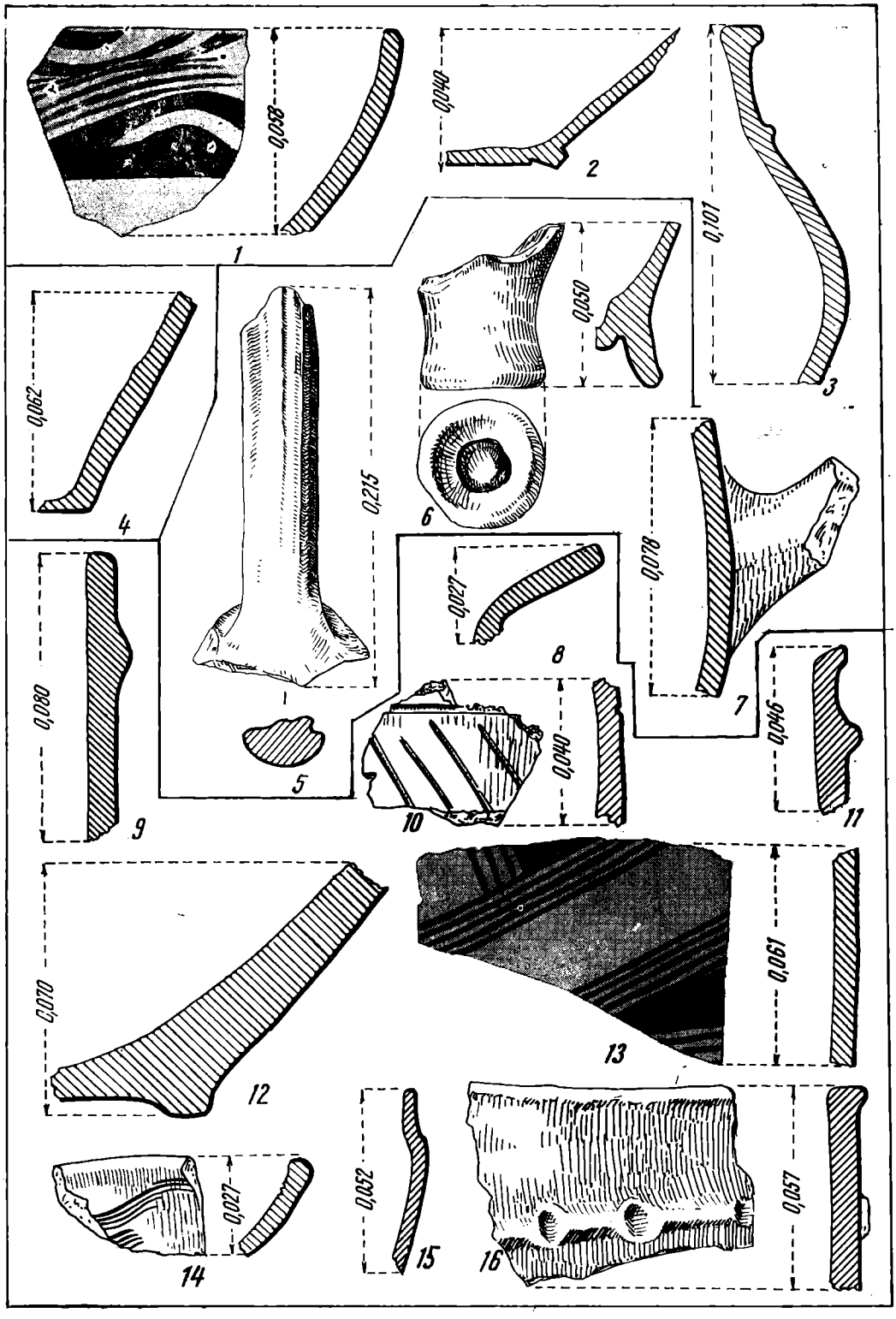

Pl. X. — 1—3 : *Bîrlești* (La sud de sat) ; 4—16 : *Bogonos* (4 Platoul de la sud-est de sat, 5—7 Vatra satului, 8—16 Dealul din Mijloc).

www.cimec.ro

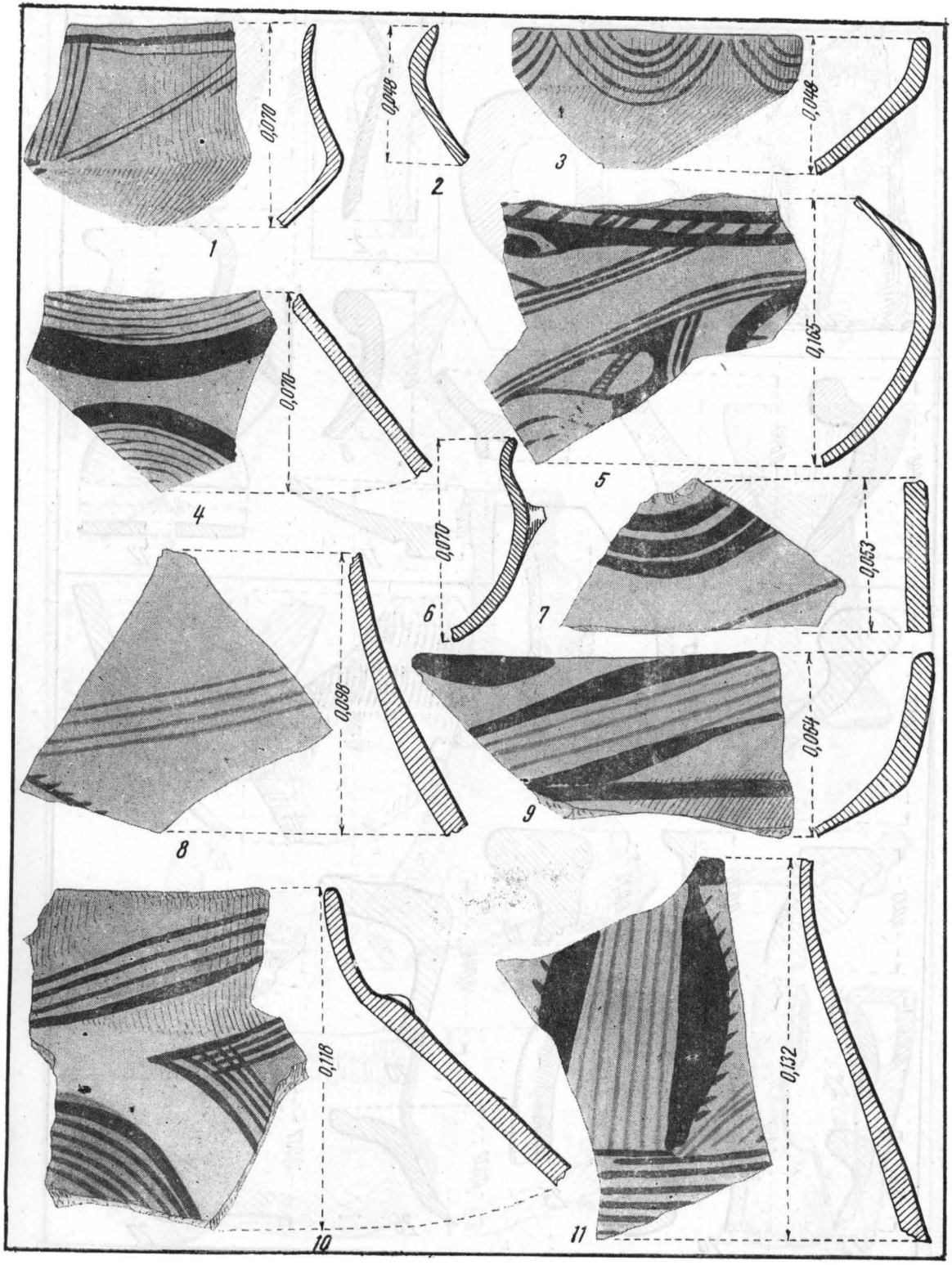

Pl. XI. — 1—11 : *Bogonos* (Dealul din Mijloc).

www.cimec.ro

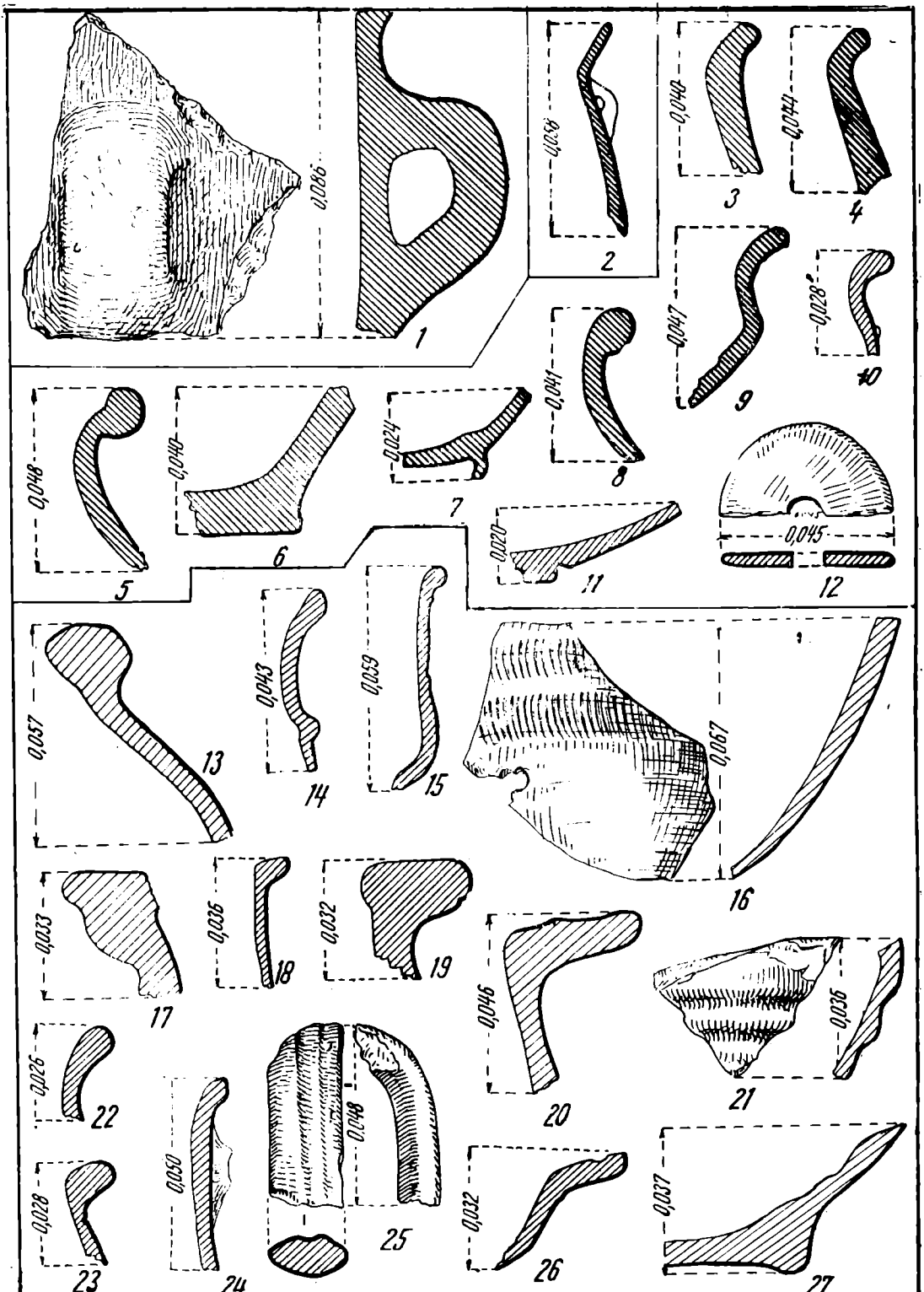

Pl. XII. — 1: *Bogonos* (Dealul din Mijloc); 2—12: *Brătuleni* (2 Dealul Holm, 3—12 La Rîpă); 13—27 [illegible] de sat).

www.dacia.org

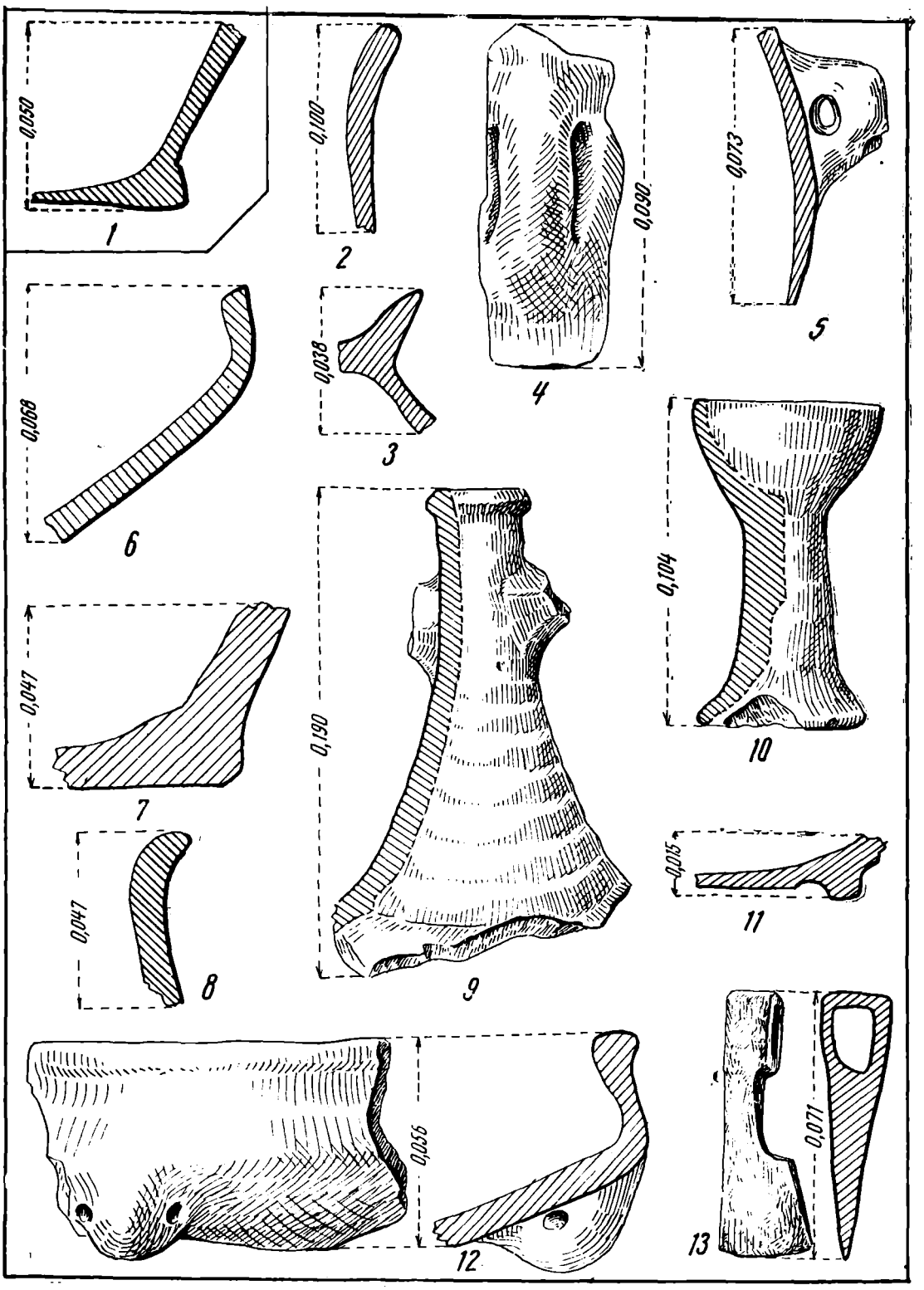

Pl. XIII. — 1 : *Budăi* (La NV de sat) ; 2—13 : *Buhalniţa* (Cetăţuia).

www.cimec.ro

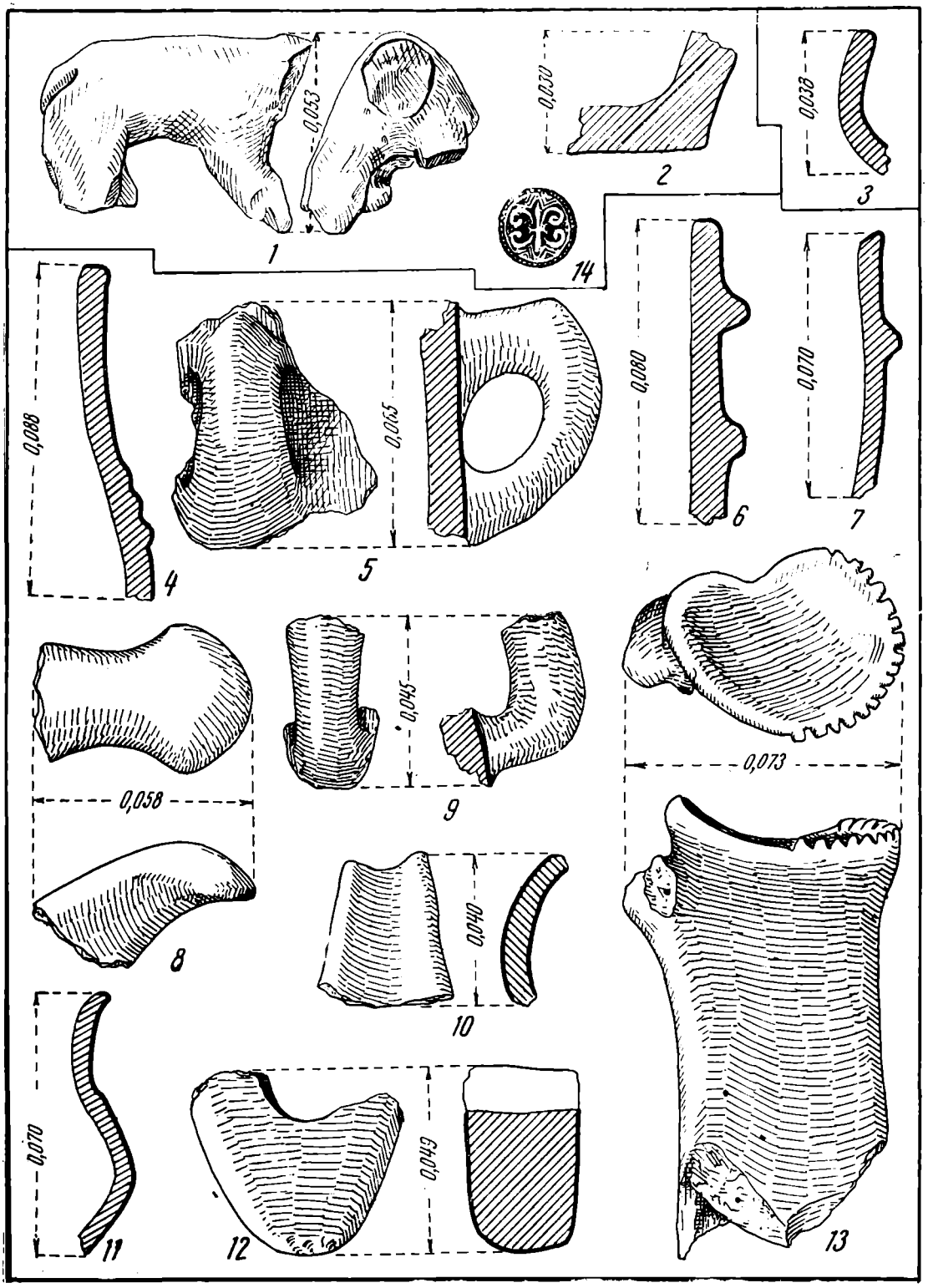

Pl. XIV. — 1—2, 14 : *Buhalniţa* (Cetăţuia) ; 3 : *Bucium* (Dealul Socola) ; 4—13 : *Buţuluc* (În Ţarnă).

www.cimec.ro

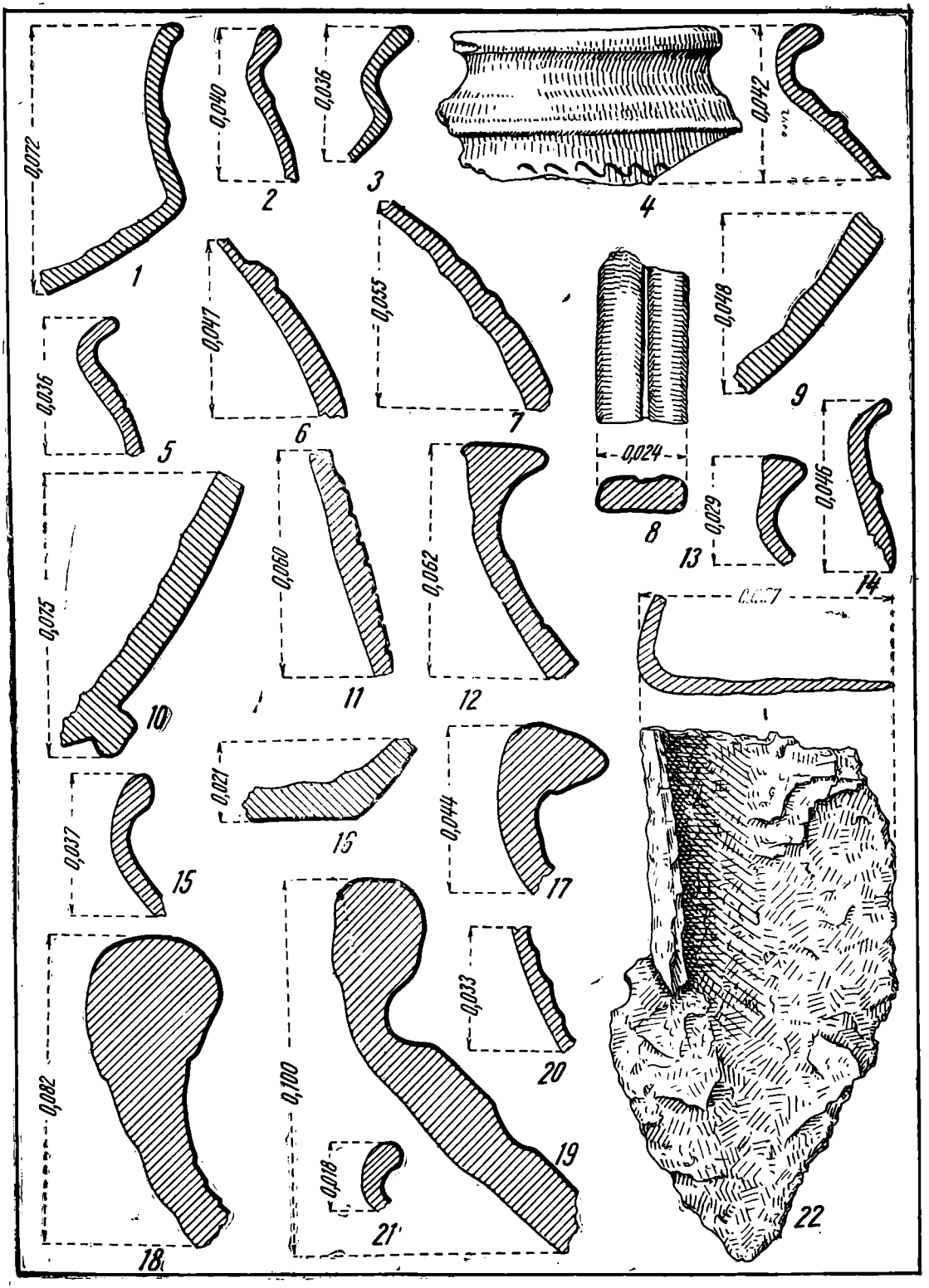

Pl. XV. — 1–22 : *Buſuluc* (În Ţarnă).

www.cimec.ro

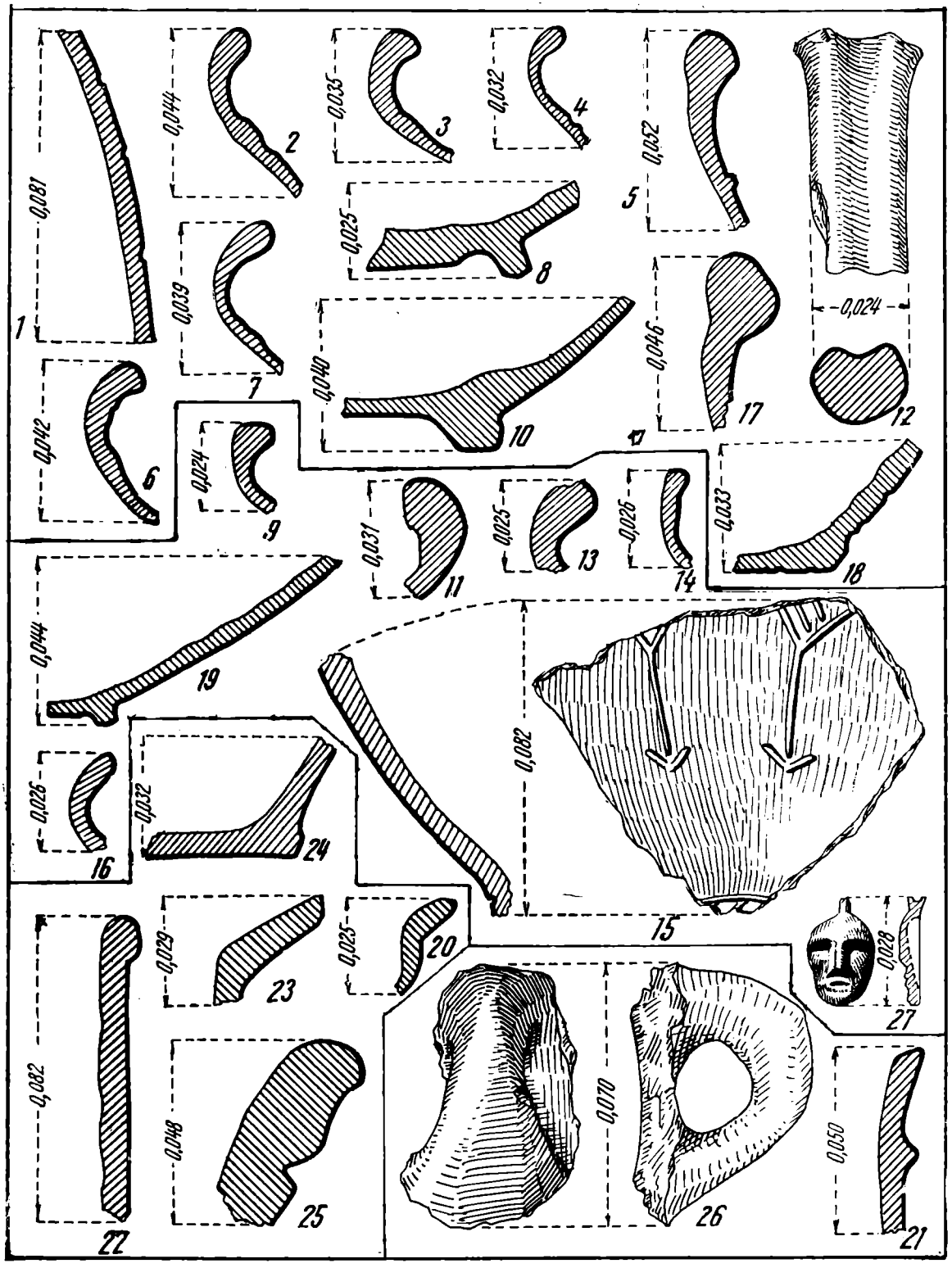

Pl. XVI. — 1—19, 27 : *Buțuluc* (1—8, 10, 12, 17—18 În Țarnă ; 9, 11, 13—16, 19, 27 În Cățălu) ; 21, 26 : *Capu Rediului* (La Gunoiște) ; 20, 22—25 : *Cercu* (La Țintirim).

www.cimec.ro

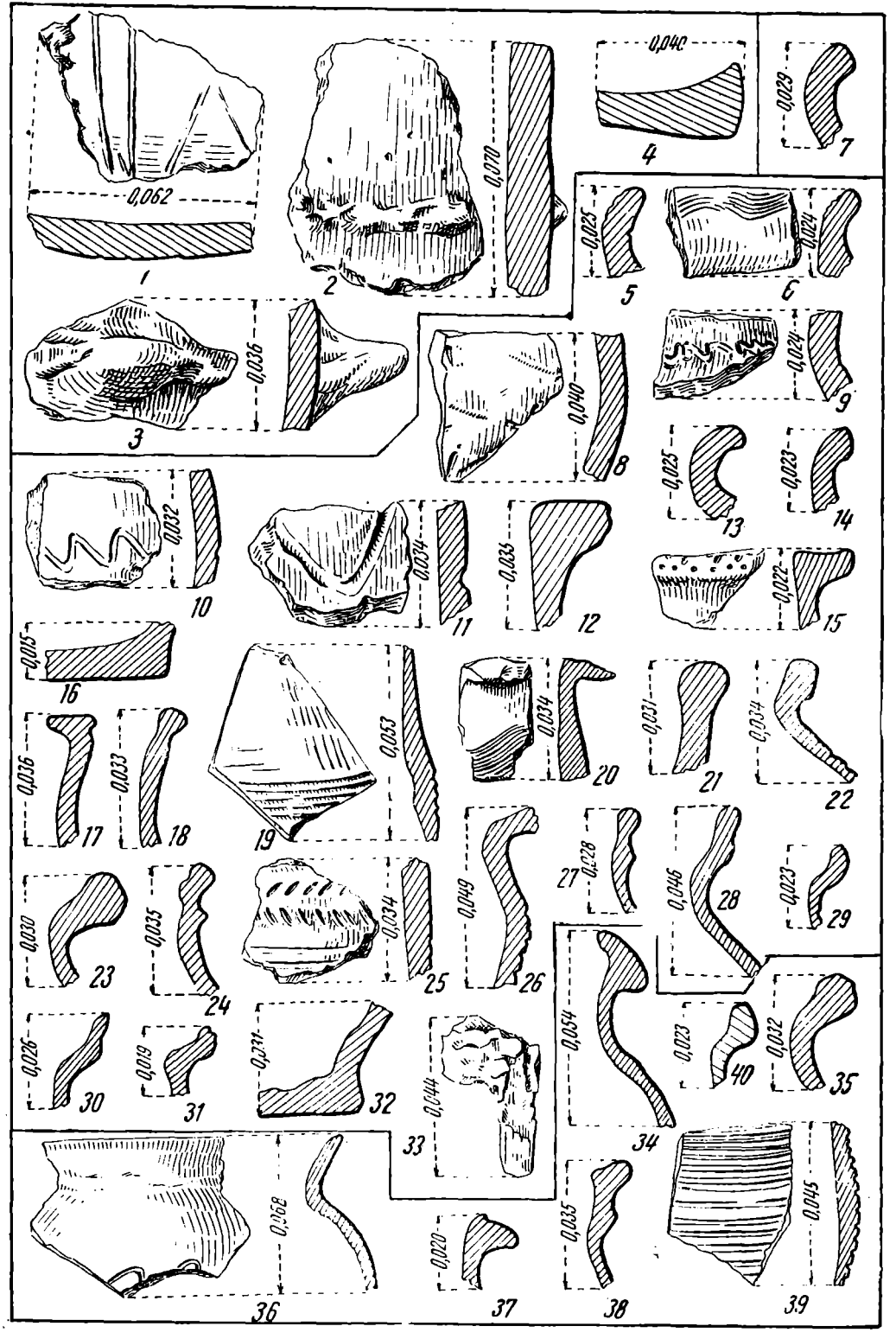

Pl. XVII. — 1–40 : *Chipereşti* (1–4 Confluenţa Jijia-Bahlui, 5–33 Confluenţa Jijia-Bahlui II, 34–40 Confluenţa Jijia-Bahlui III).

www.cimec.ro

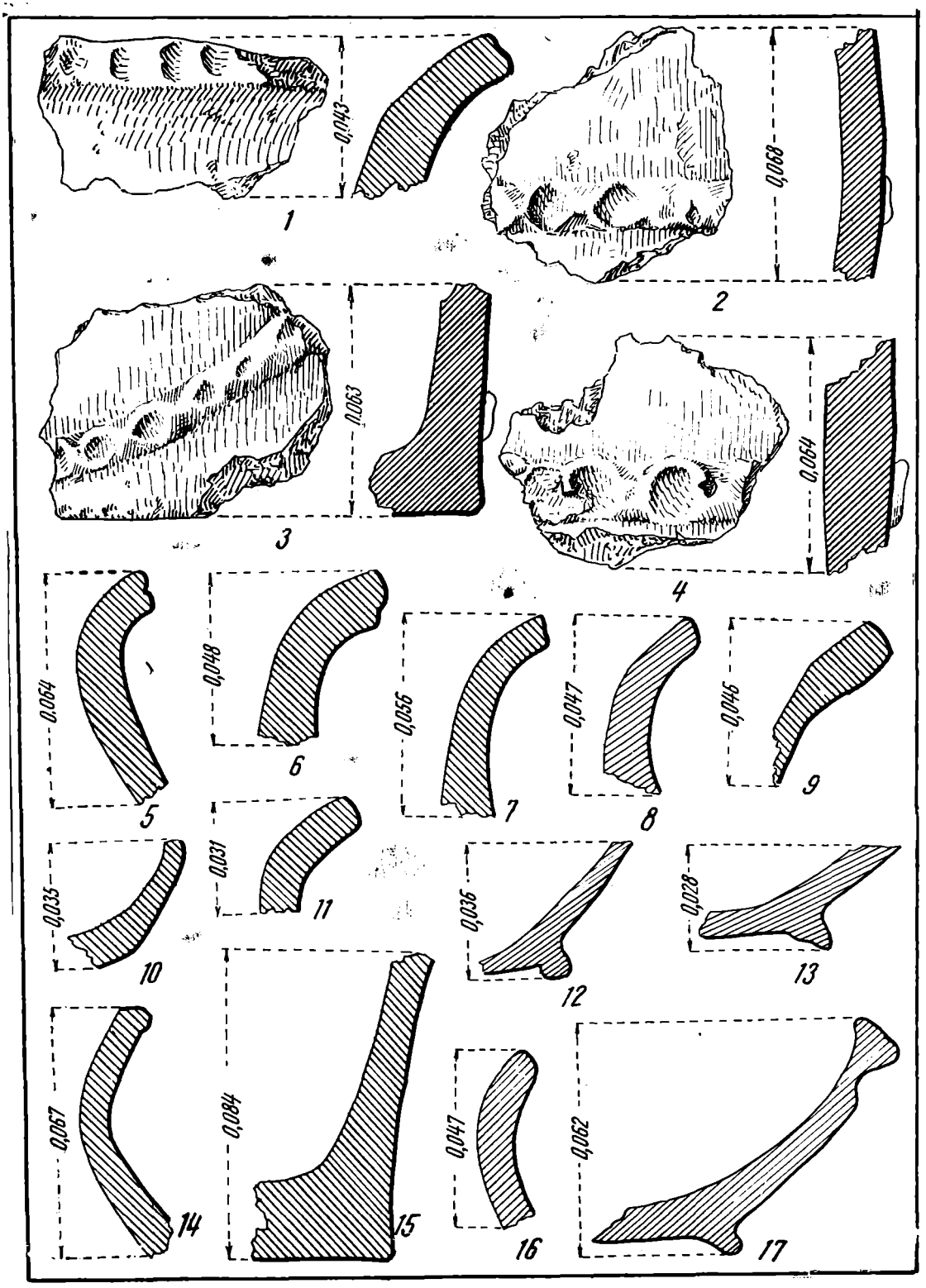

Pl. XVIII. — 1—17 : *Ciurbești* (Bîrca I).

www.cimec.ro

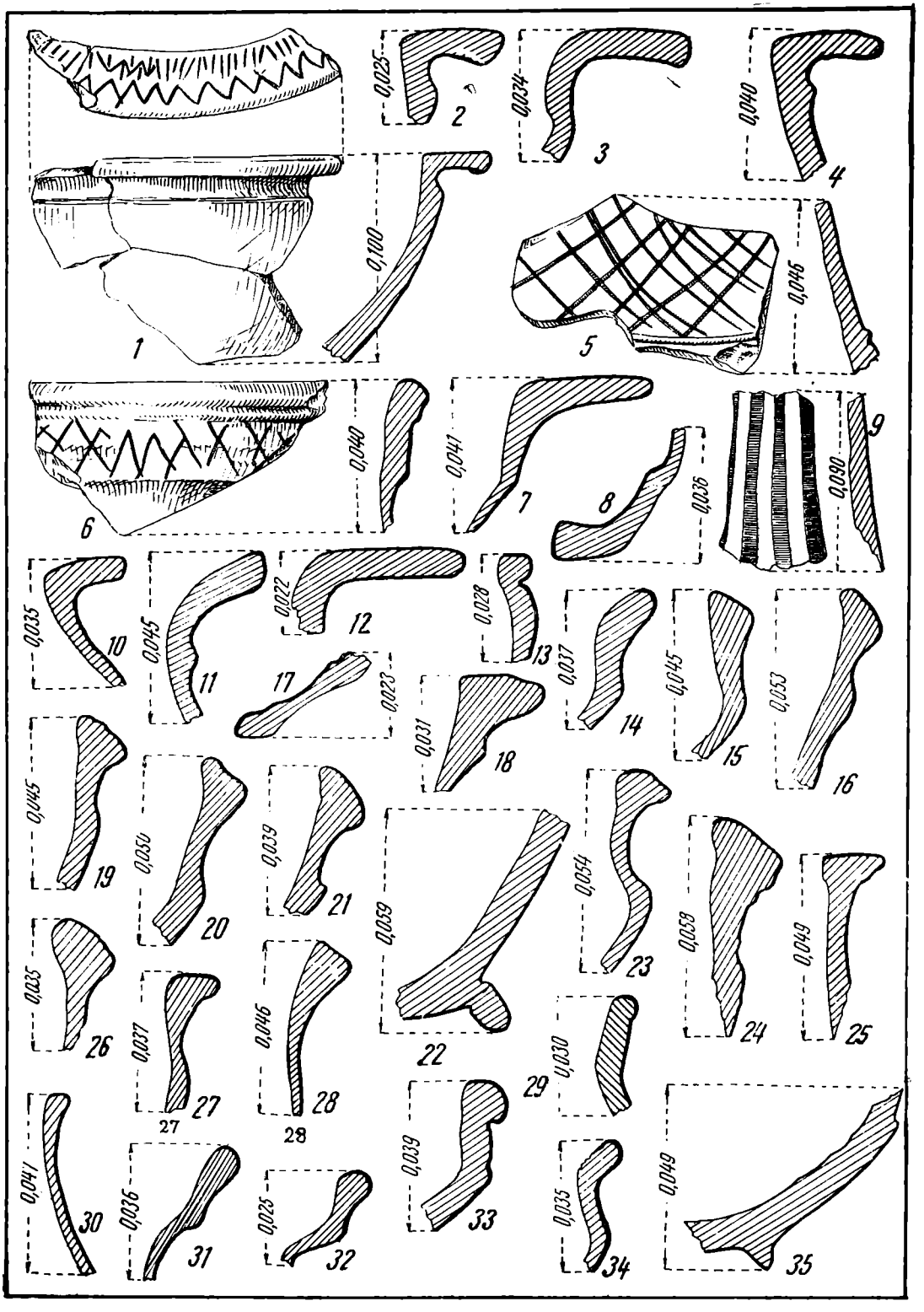

Pl. XIX. — 1—35 : *Ciurbești* (Bîrca I).

www.cimec.ro

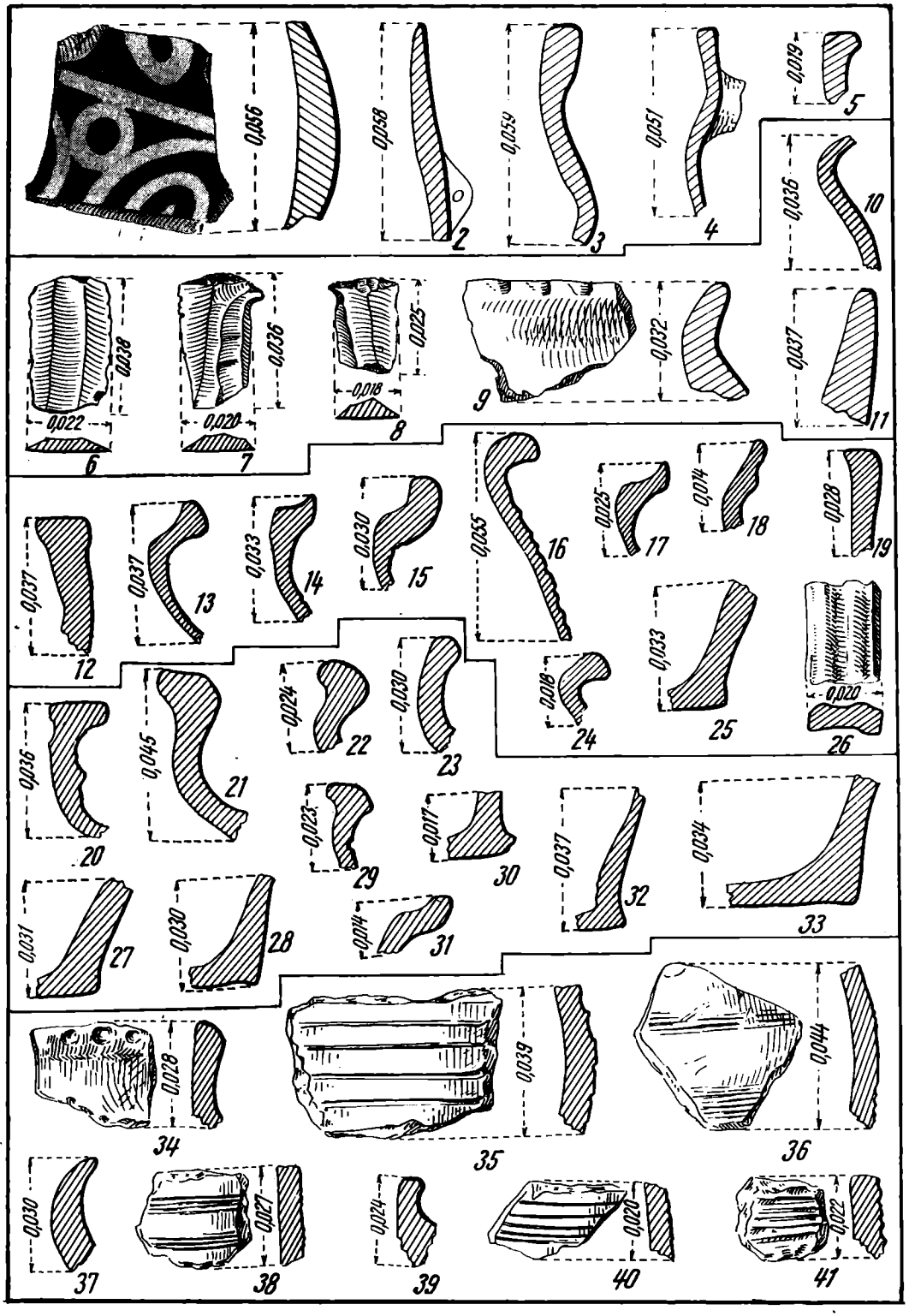

396

Pl. XX. — 1—19, 24—26 : *Ciurbești* (1—5 Bîrca 11, 6—11 La Iaz, 12—19, 24—26 La Prisacă) ; 20—23, 27— 41 : *Ciurea* (20—23, 27—33 Podișul spre Ciurbești, 34—41 Dealul Cetățuia).

www.cimec.ro

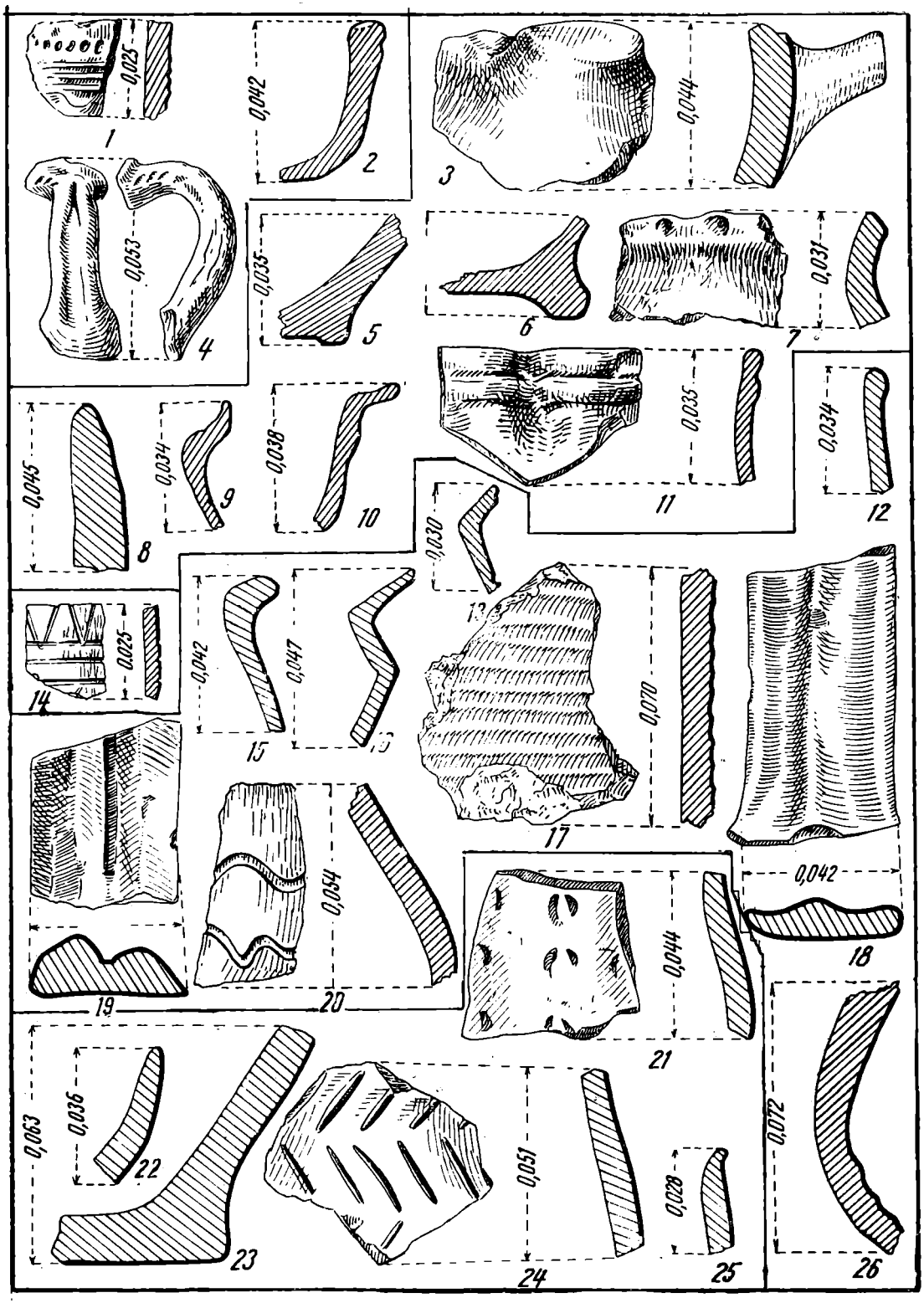

Pl. XXI. — 1—26 : *Ciurea* (1—2, 4 Dealul Cetățuia, 3,5—11 Movila lui Ștefan Vodă, 14 Mamelonul din fața stației C.F.R., 12—13, 15—20, 26 Baba Nicula, 21—25 Tinoasa).

www.cimec.ro

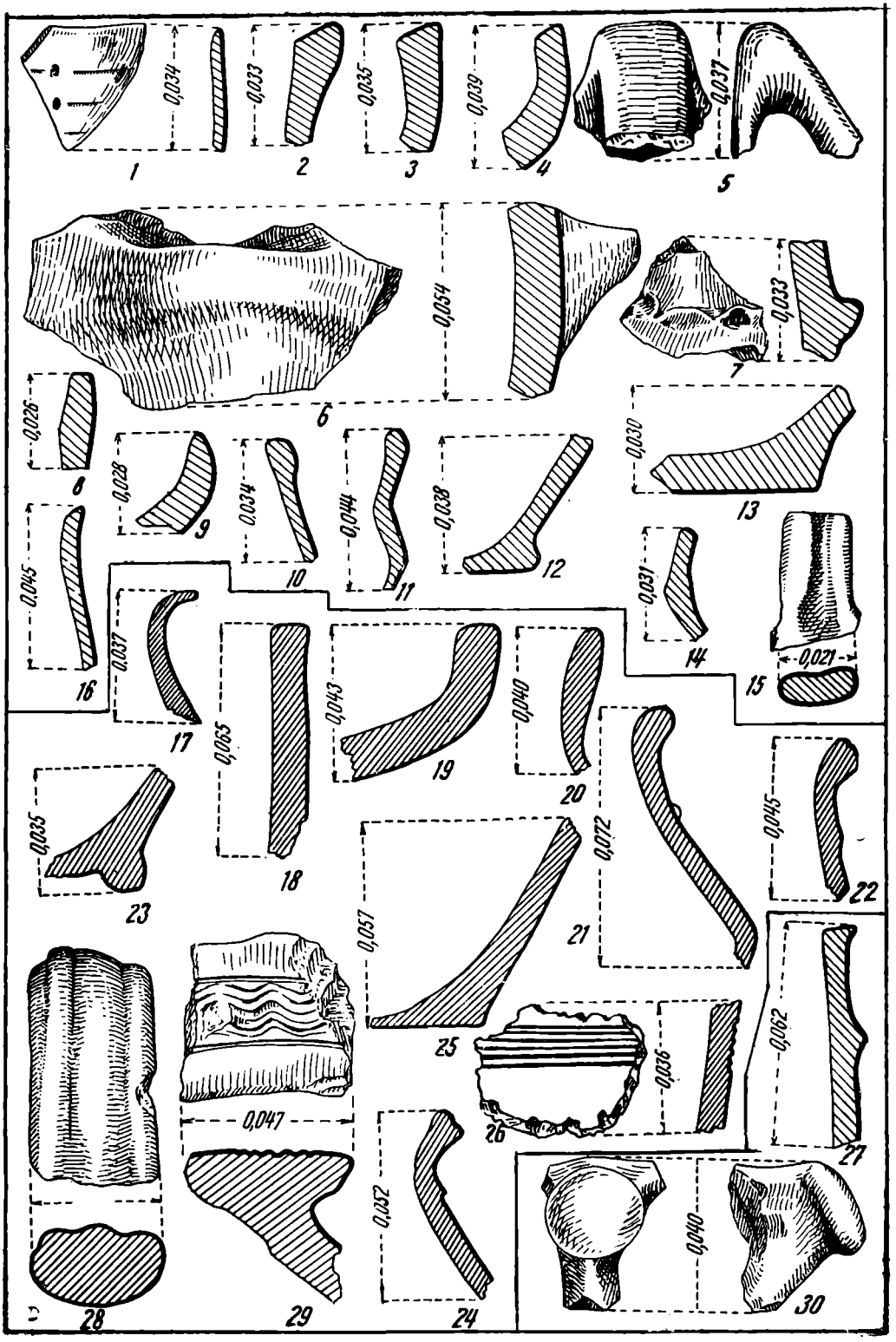

Pl. XXII. — 1—30 : *Ciurea* (1—16 Tinoasa, 17—26, 28—29 Zane, 27, 30 Ripa și Fîntîna de pe podiș).

www.cimec.ro

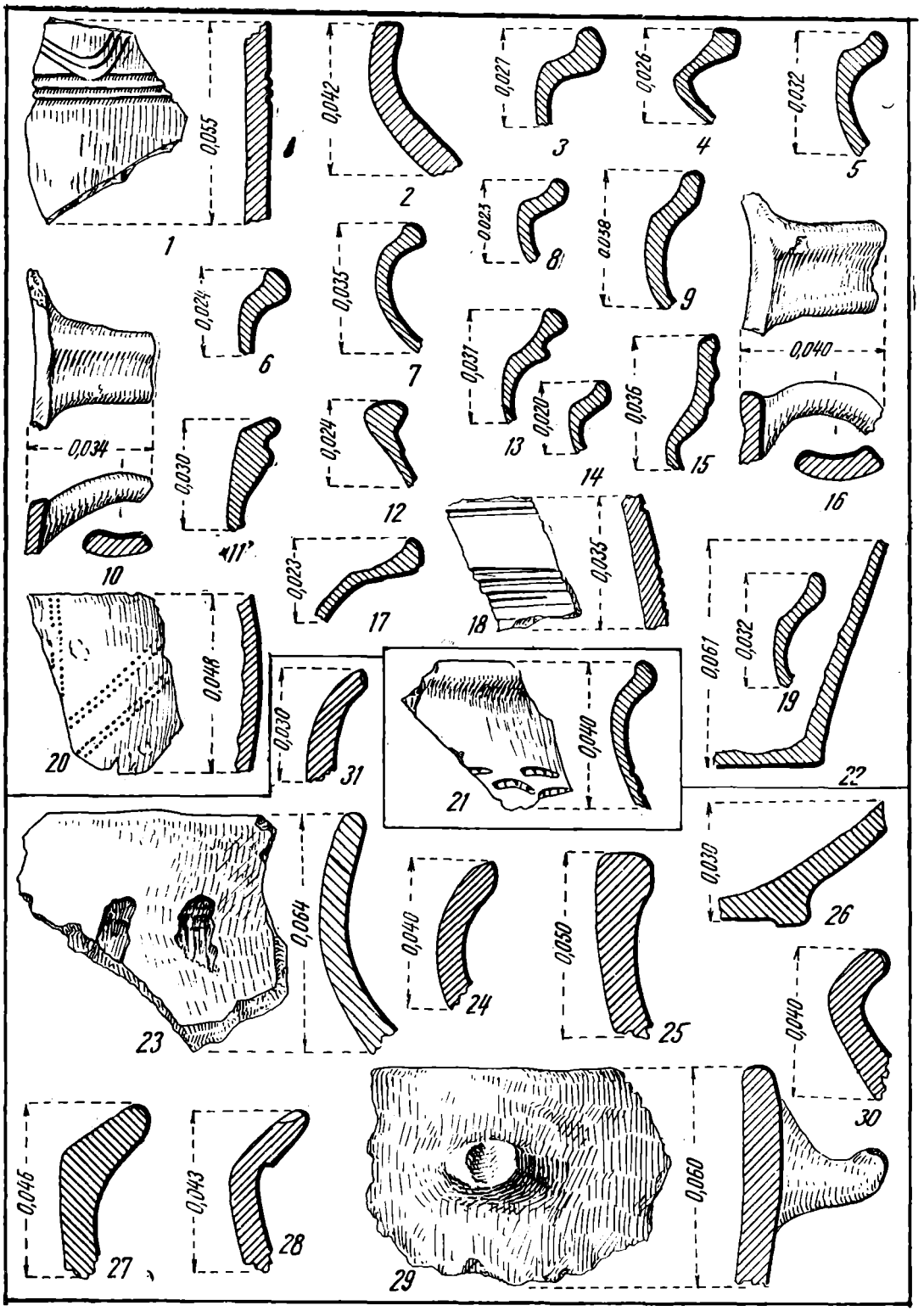

Pl. XXIII. — 1—31 : *Ciurea* (1—20, 22 Rîpa și Fîntîna de pe podiș, 21 Piciorul Grani, 23—31 Lunca Ciurei).

www.cimec.ro

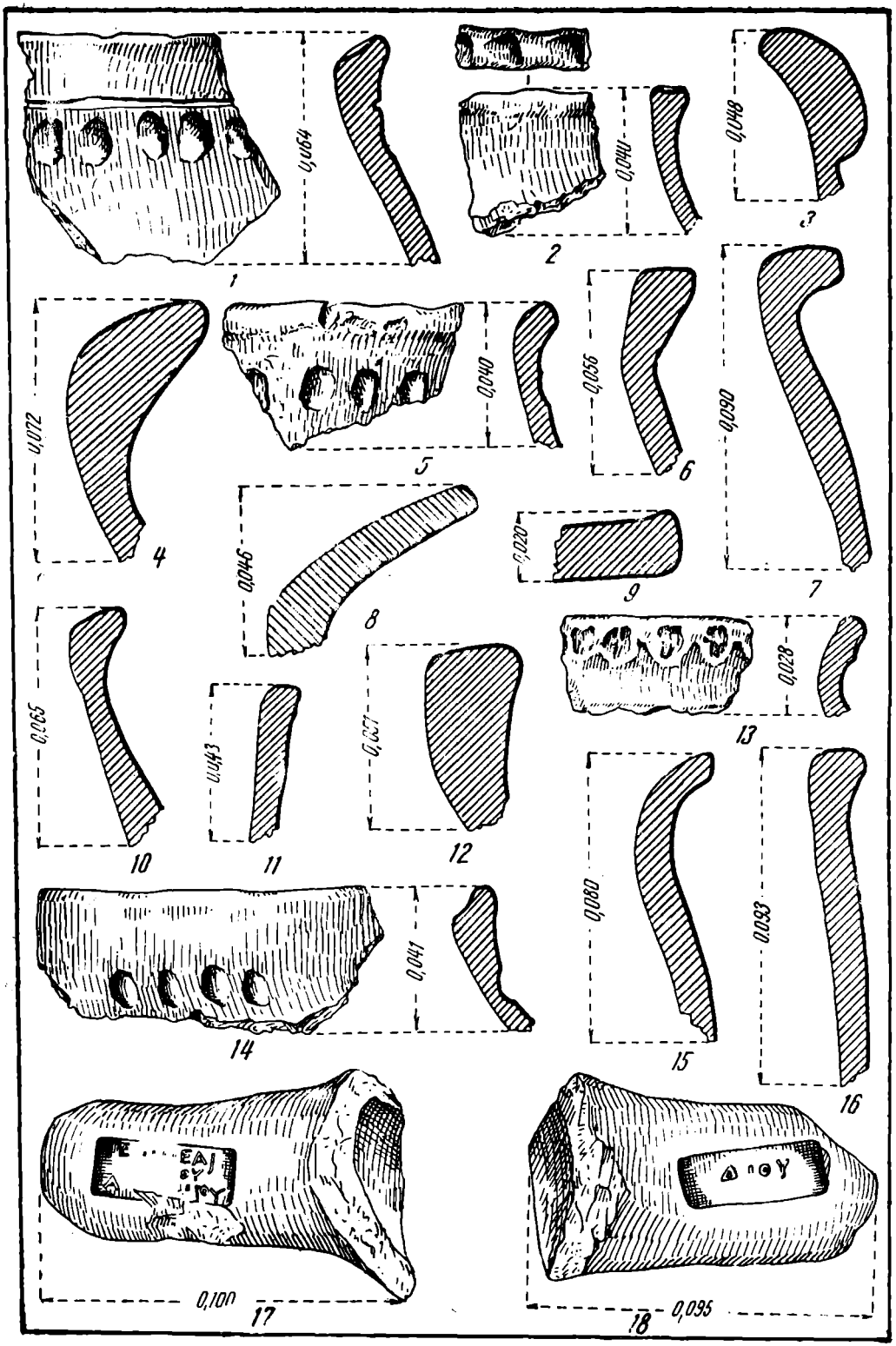

Pl. XXIV. — 1—18 : *Ciurea* (Lunca Ciurei).

www.cimec.ro

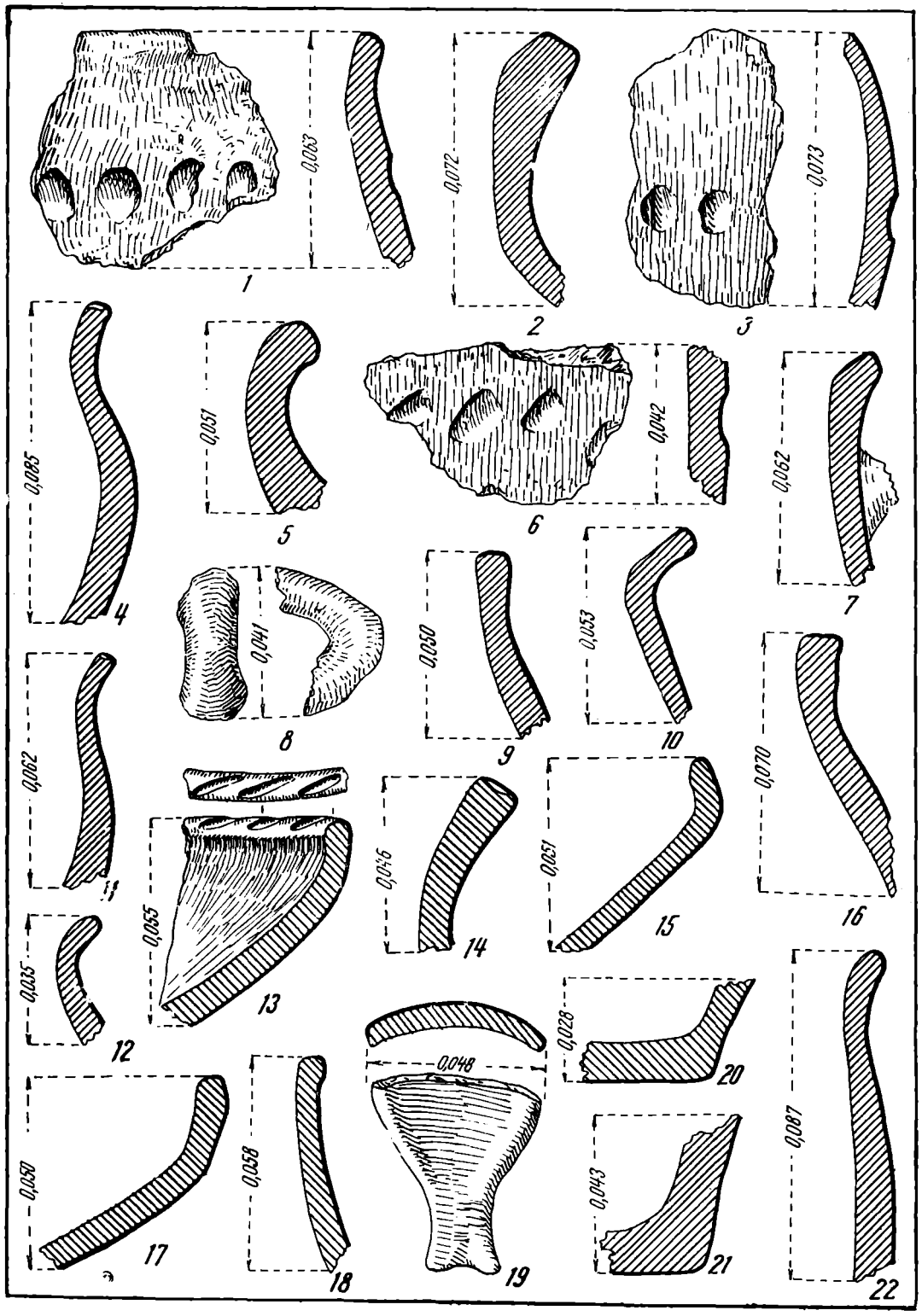

Pl. XXV. — 1—22 : *Ciurea* (Lunca Ciurei).

www.cimec.ro

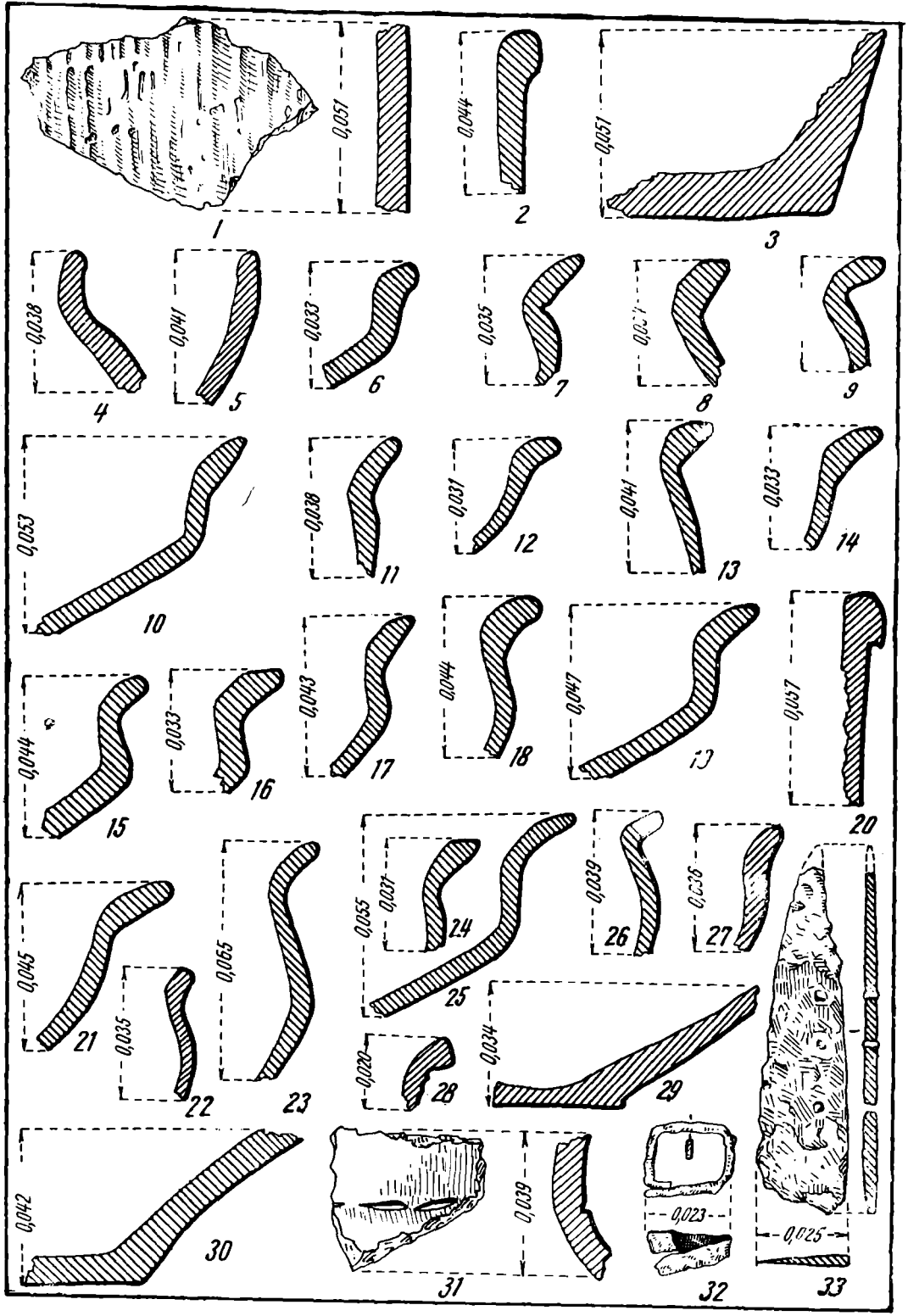

Pl. XXVI. — 1—33 : *Ciurea* (Lunca Ciurei).

www.cimec.ro

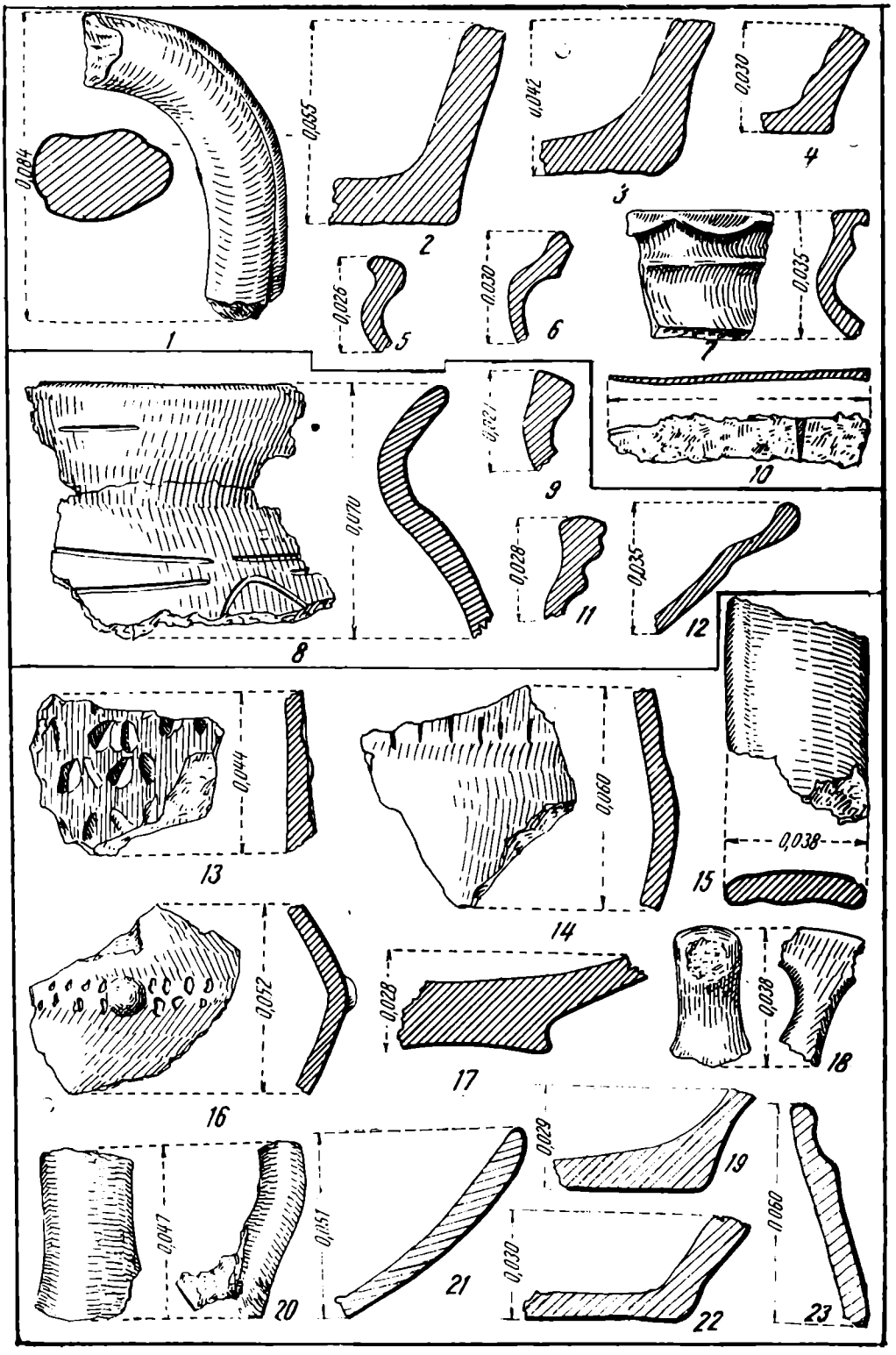

Pl. XXVII. — 1—12 : *Cîrjoaia* (1—7, 10 La Bivolărie, 8—9, 11—12 Pe Pîrîu, în vatra satului) ; 13—23 : *Cîrlig* (Vatra satului).

www.cimec.ro

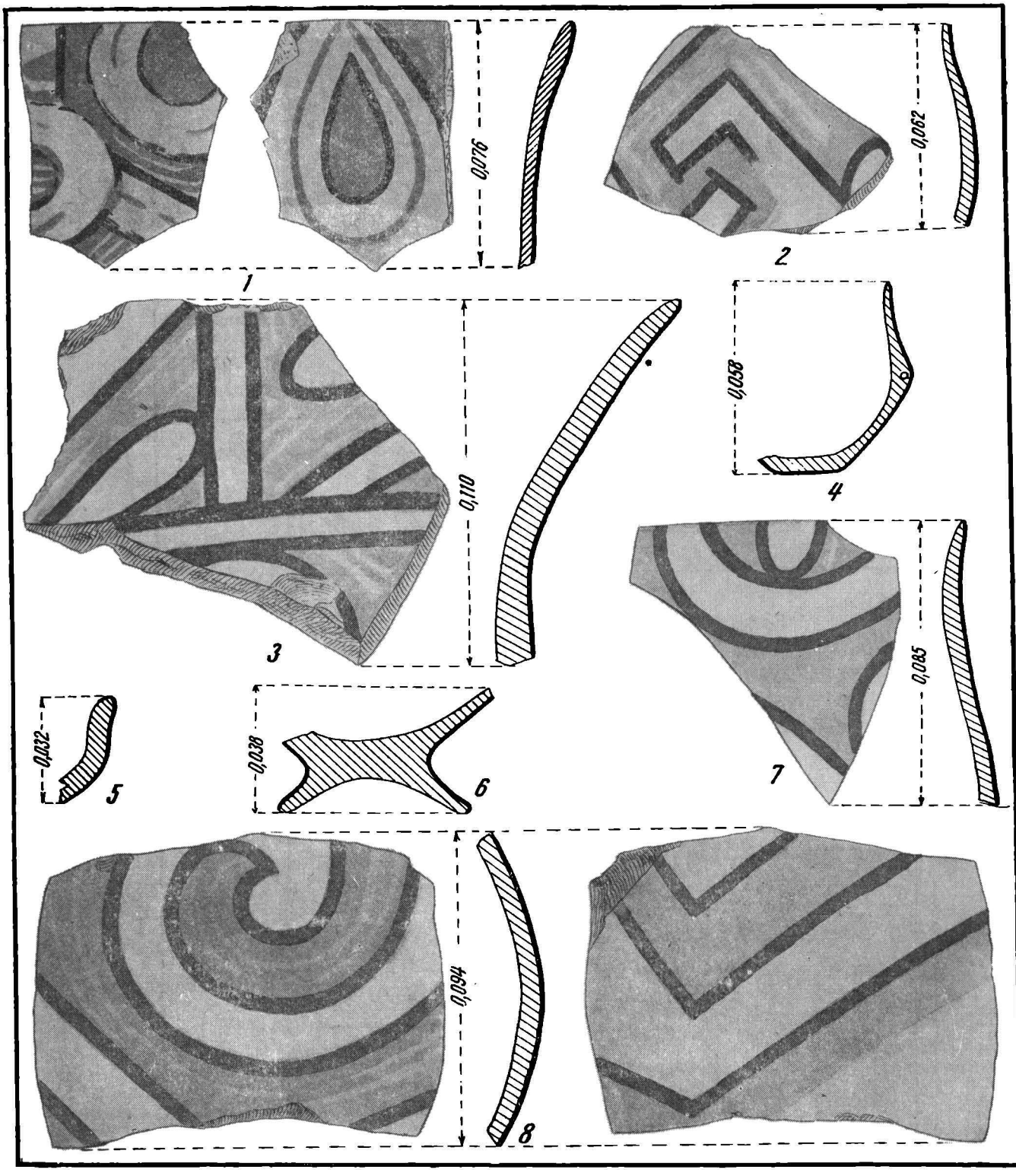

Pl. XXVIII. — 1–8 : *Cogeasca Veche* (La Lutărie).

www.cimec.ro

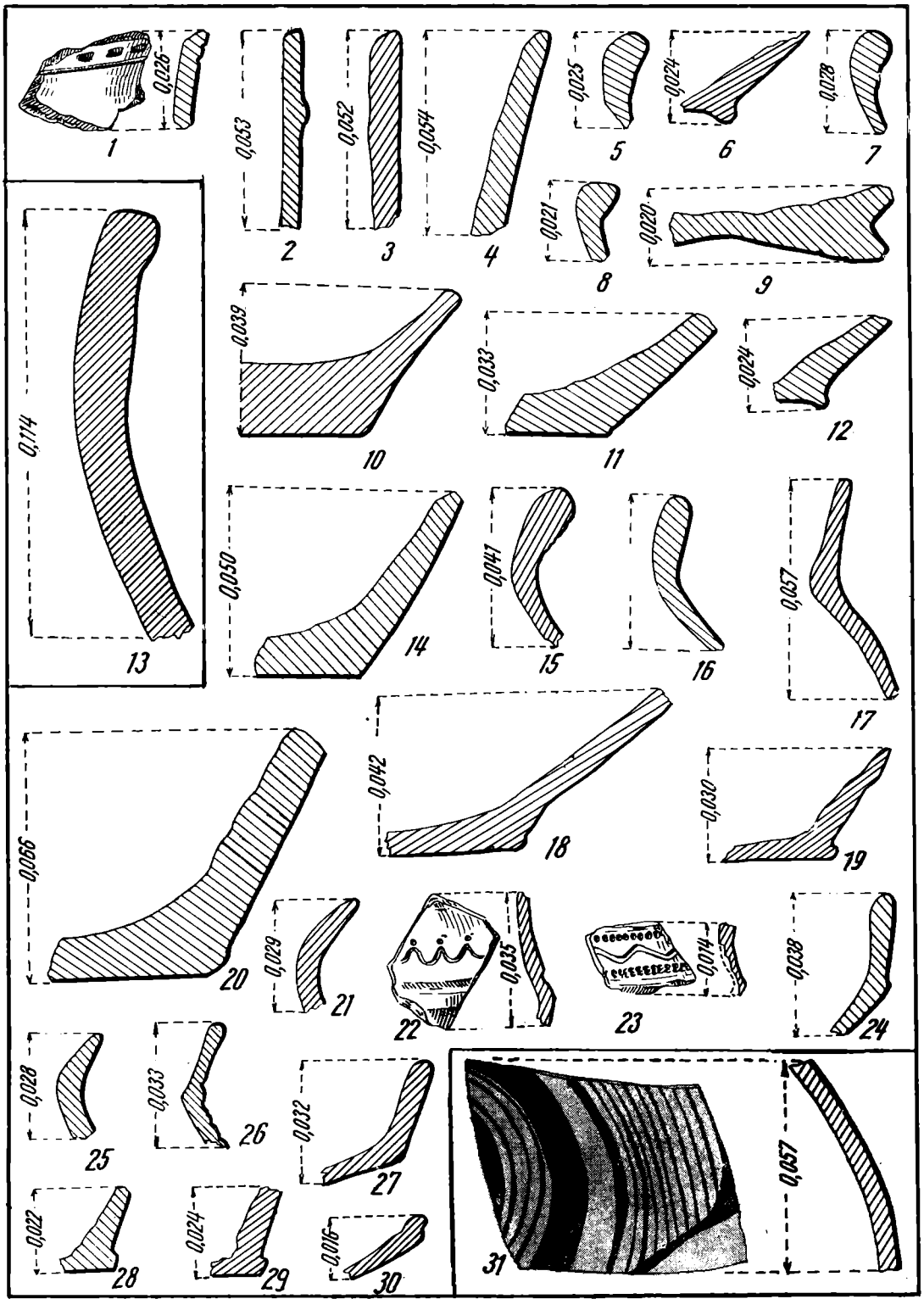

405

Pl. XXIX. — 1—31 : *Cogeasca Veche* (1—12, 14—30 La Moară, 13 La Podiş, 31 La Coşere).

www.cimec.ro

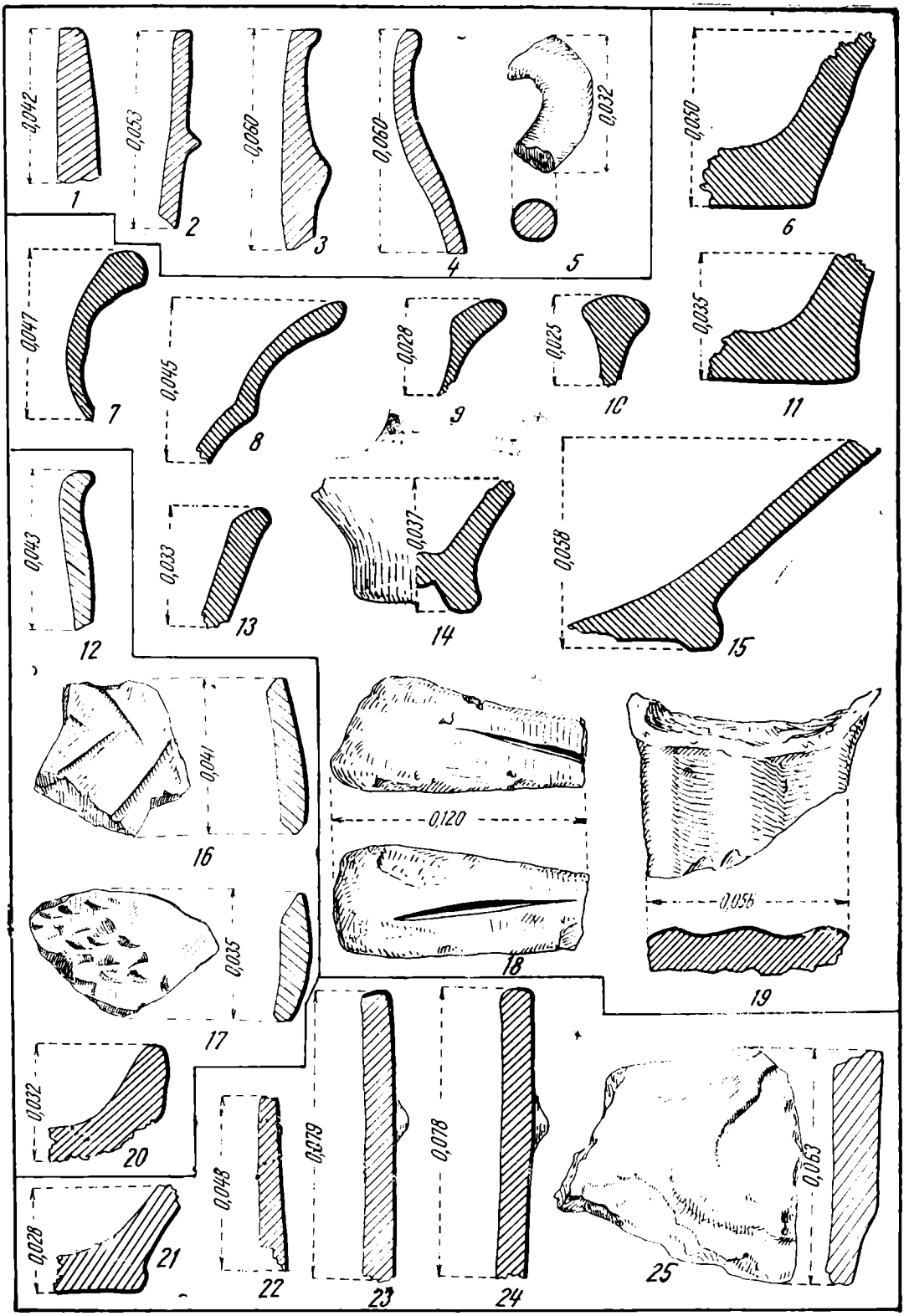

Pl. XXX. — 1—20 : *Cogeasca Veche*(1—5 La Coşere, 6—11, 13—15, 18—19 LaPodiş, 12, 16—17, 20 La Fîntîna Lungului) ; 21—25 : *Costeşti* (Pietrăria din Valea Haínei).

www.cimec.ro

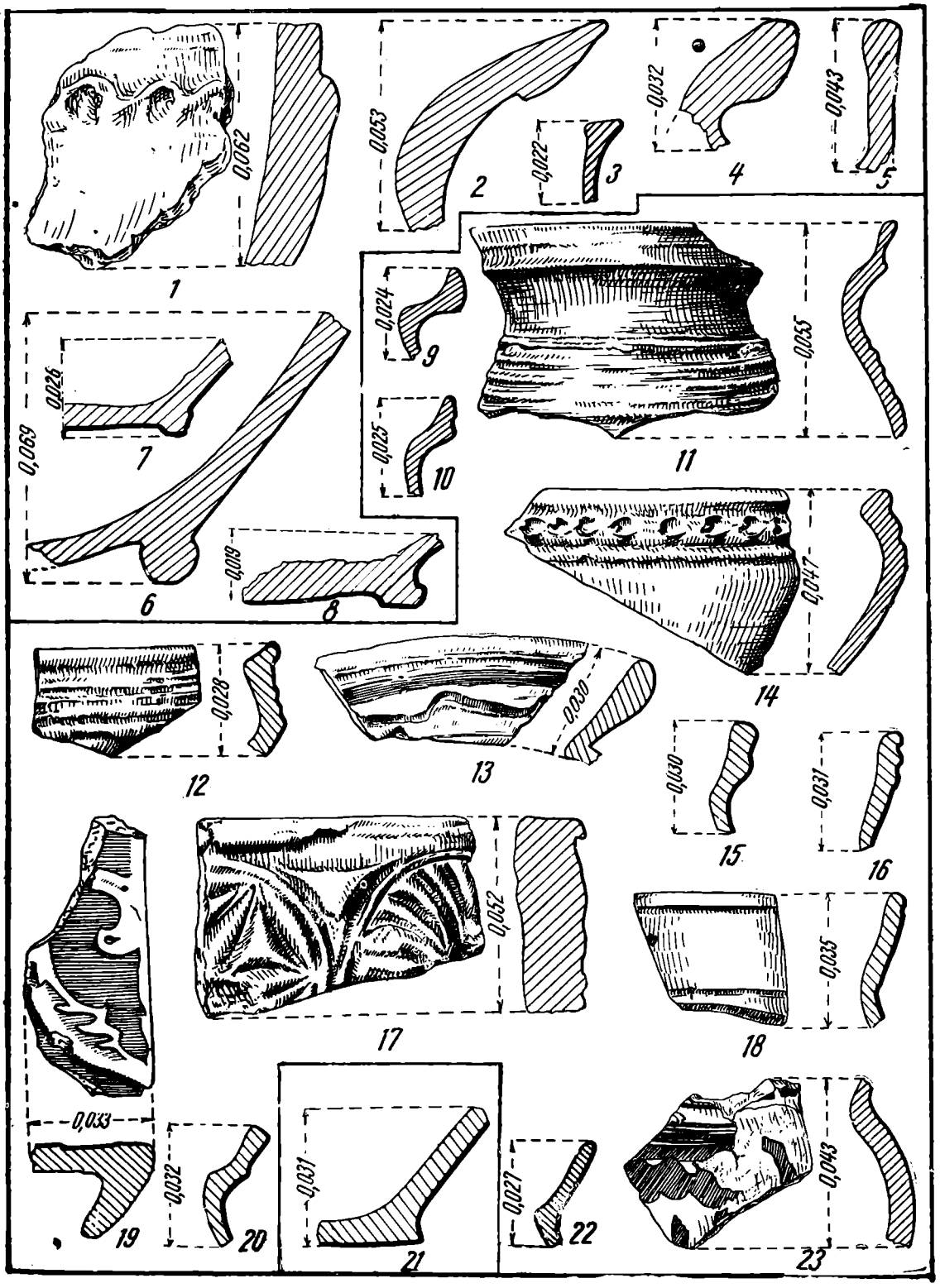

Pl. XXXI. — 1–8 : *Costești* (Pietrăria din Valea Haínei) ; 9–23 : *Cotnari* (Vatra satului).

www.cimec.ro

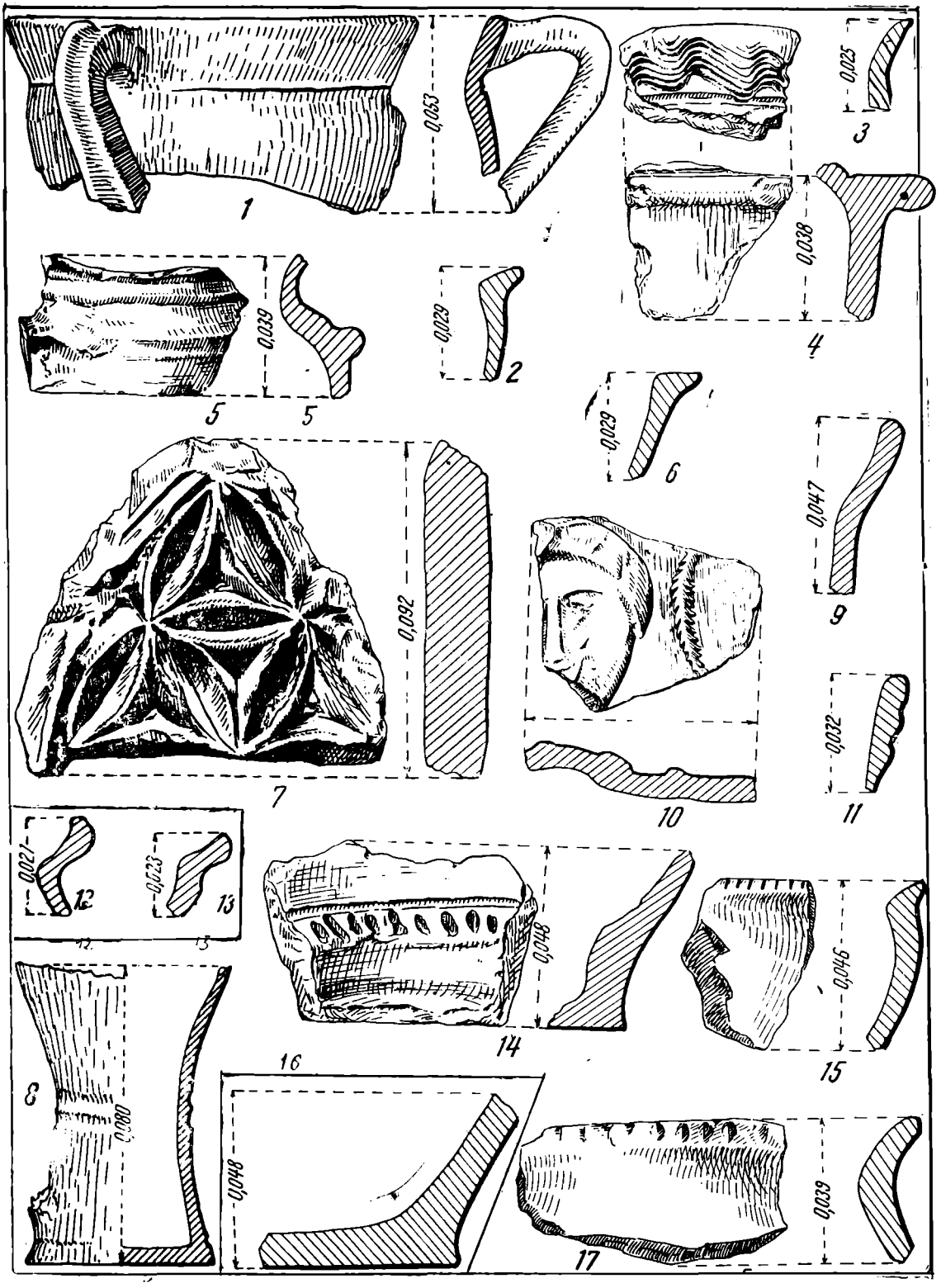

Pl. XXXII. — 1—17 : *Cotnari* (1—11 Vatra satului, 14—15, 17 Ţiglele lui Baltă, 16 Şesul Ţiglăului, 12—13 La Podul de lemn).

www.cimec.ro

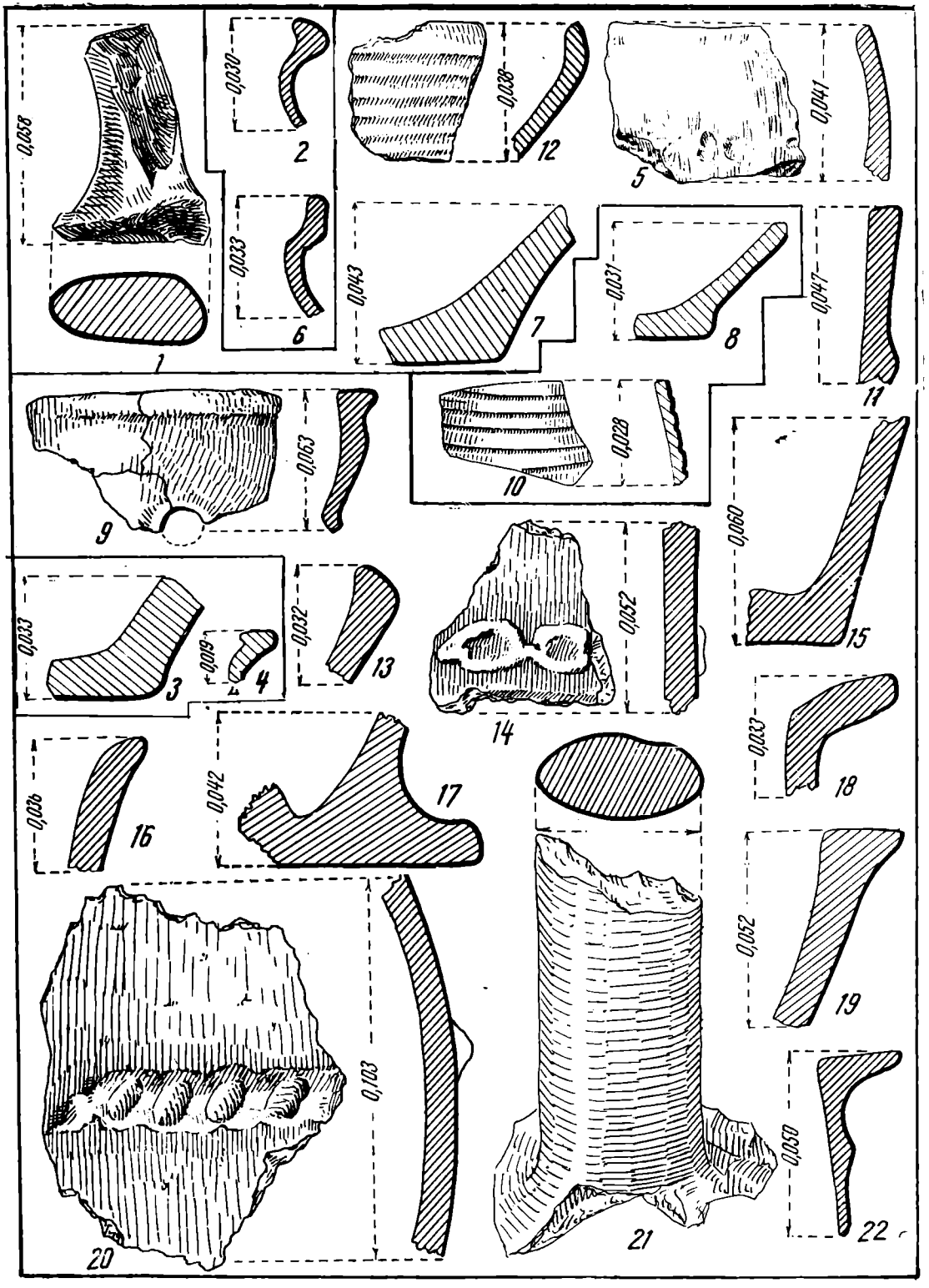

Pl. XXXIII. — 1—22 : *Cotnari* (2, 6 Ţiglele lui Baltă, 1, 5, 7, 12 Şesul Ţiglăului, 3—4 Via Veche, 8, 10 Podu lui Ştefan Vodă, 9, 11, 13—22 Dealul Cătălina).

www.cimec.ro

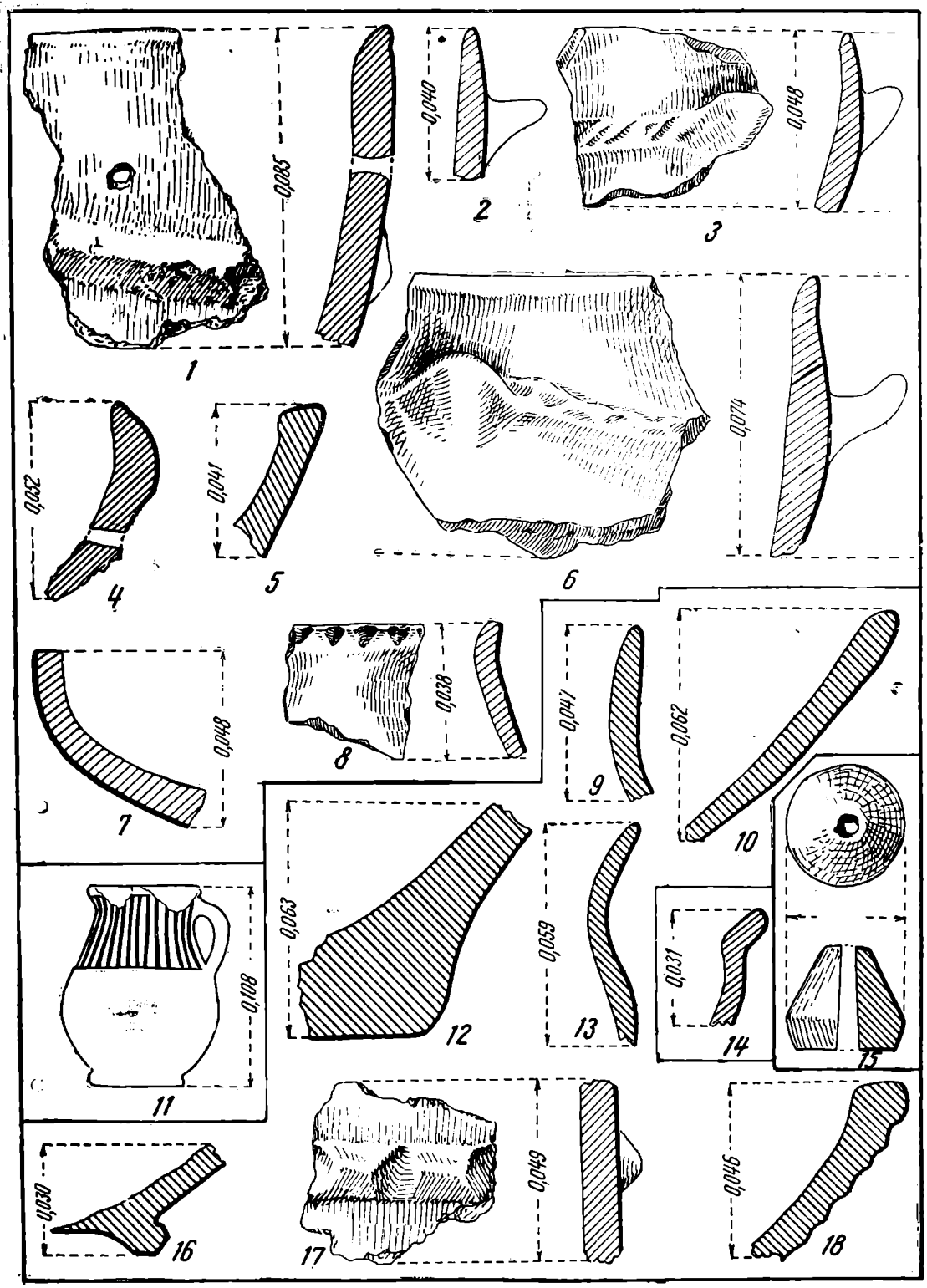

Pl. XXXIV. — 1—8 : *Cotnari* (Dealul Cătălina) ; 11, 15 : *Cristești* (11 La nord de Stația C.F.R., 15 Dealul Zăvoiului) ; 9—10, 12—14, 16—18 : *Crivești* (9—10, 12—13, 16—18 Rîpa de la Șipot, 14 Curtea Buhusoaei).

www.cimec.ro

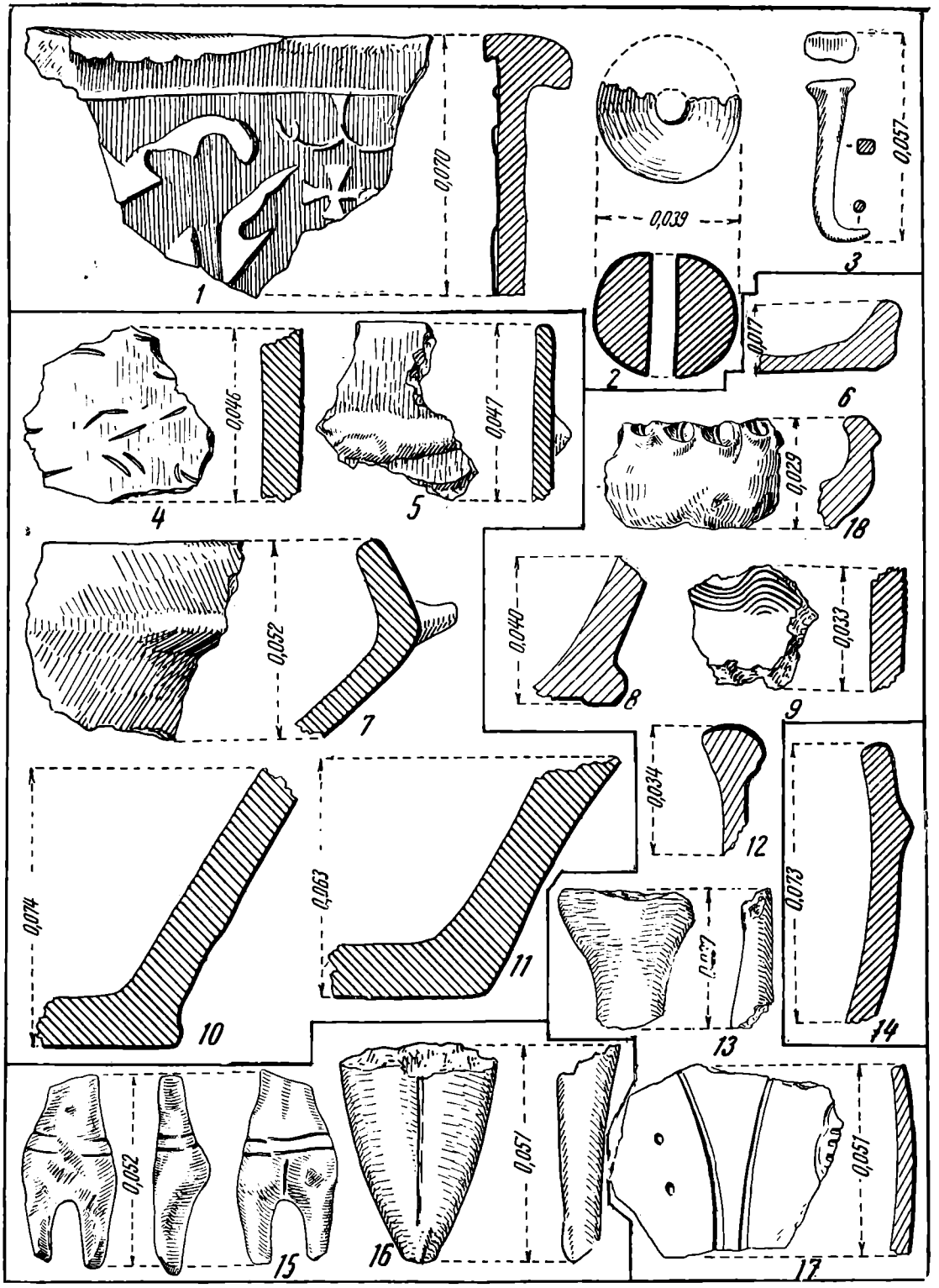

Pl. XXXV. — 1—13, 17—18 : *Criveşti* (1—3 Curtea Buhuşoaei, 4—5, 7, 10—11 La Cetate, 6, 8—9, 12—13, 17—18 La Hîrtop) ; 14—16 : *Cucuteni* (15—16 Dealul Cucuteni, 14 Terasa din sudul satului).

www.cimec.ro

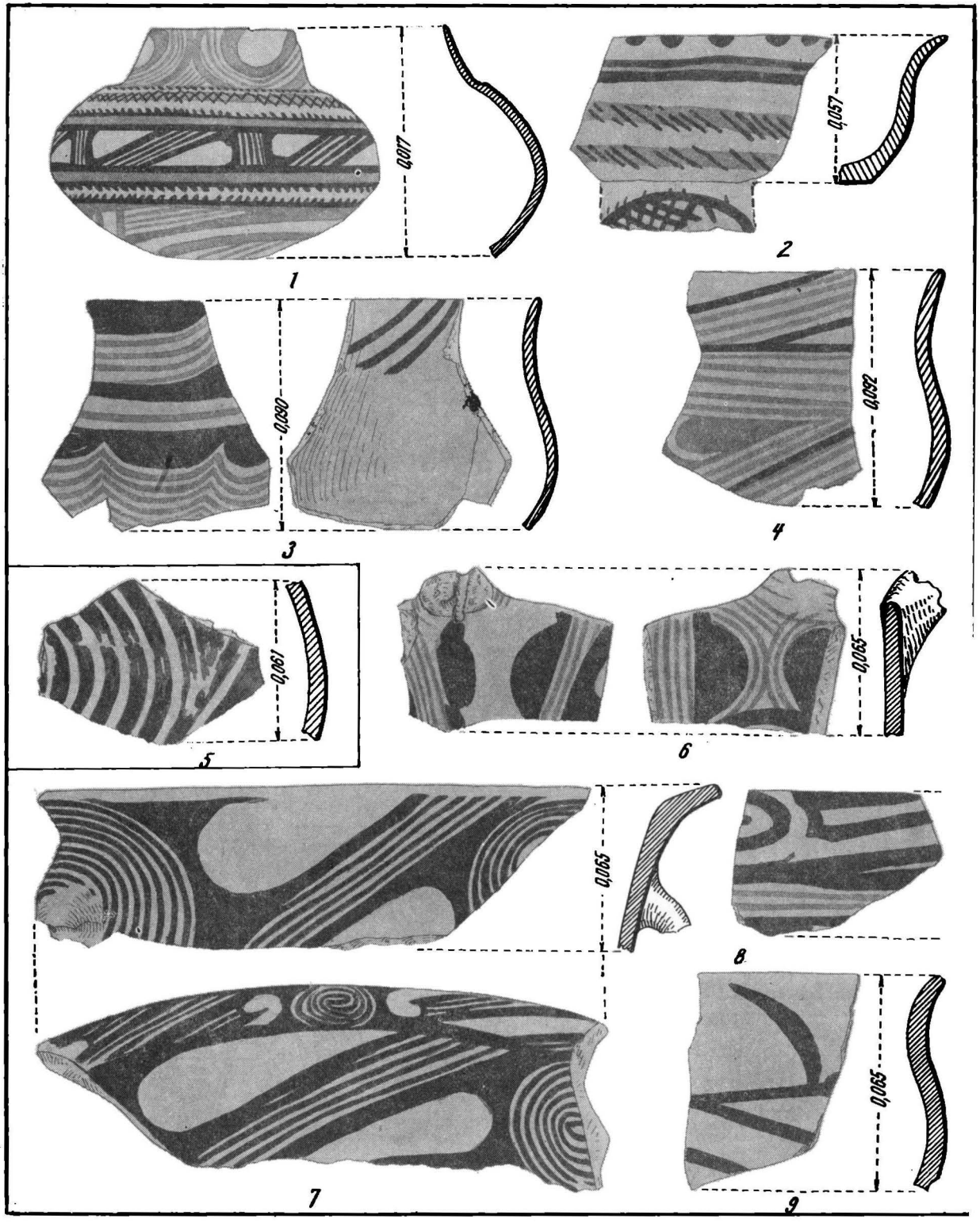

Pl. XXXVI. — 1—9 : *Crivești* (1—4, 6—9 La Holm, 5 Hîrtop).

www.cimec.ro

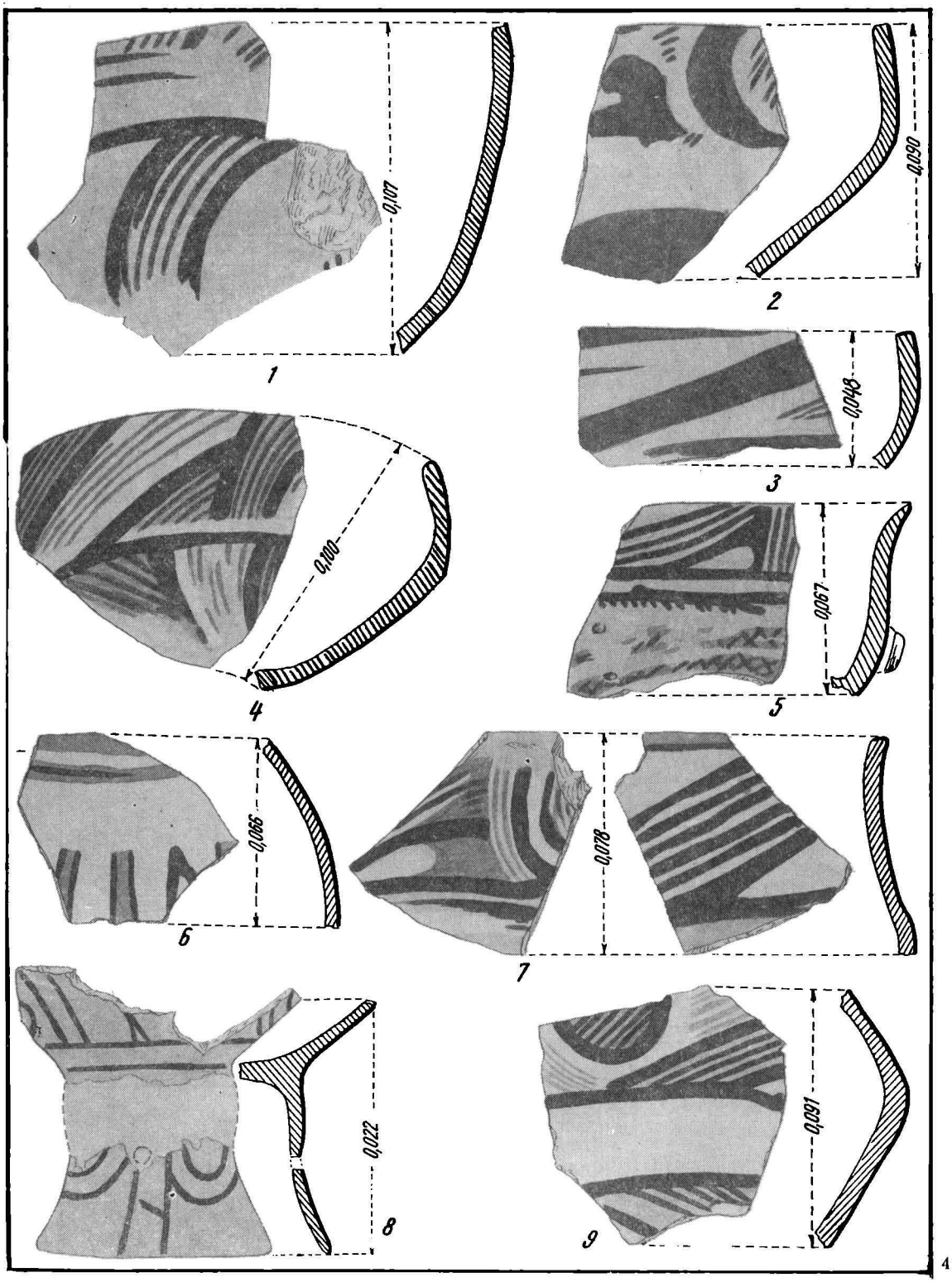

Pl. XXXVII. — 1–9 : *Crivești* (La Holm).

www.cimec.ro

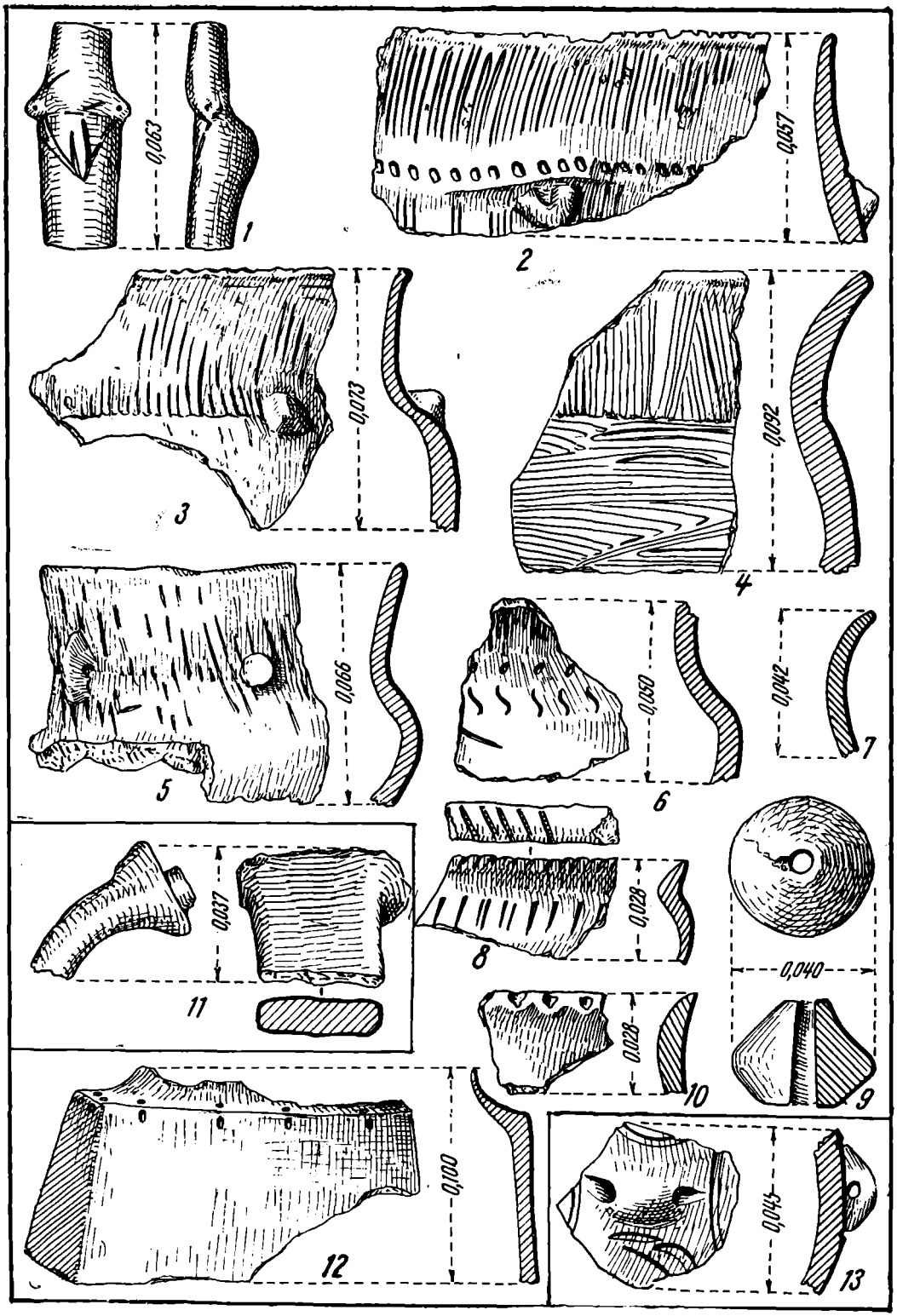

Pl. XXXVIII. — 1—13 : *Cucuteni* (1—10, 12 Cetățuia, 13 Dîmbul Morii, 11 Dealul Gosanu).

www.cimec.ro

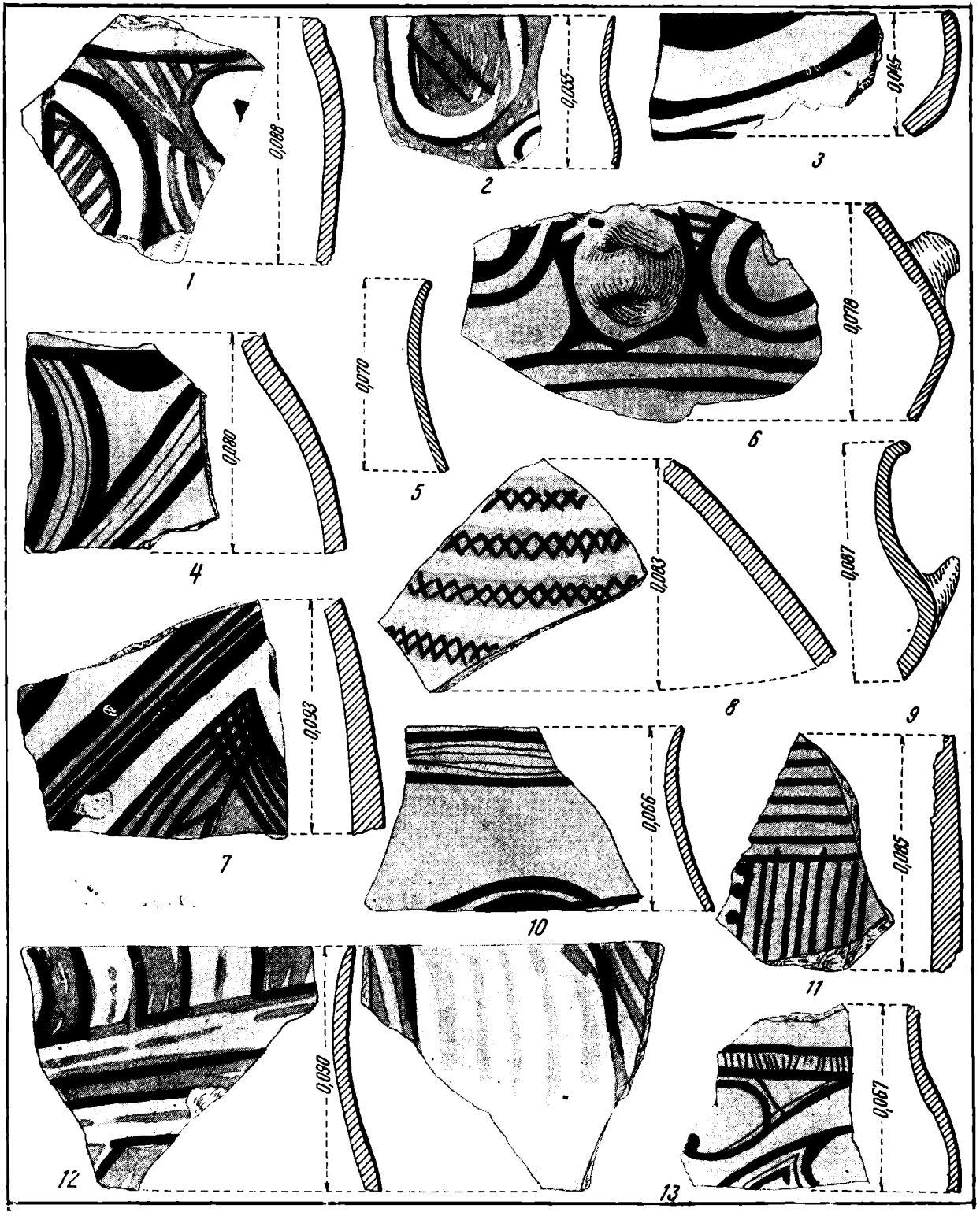

Pl. XXXIX. — 1–13 : *Cucuteni* (Dîmbul Morii).

www.cimec.ro

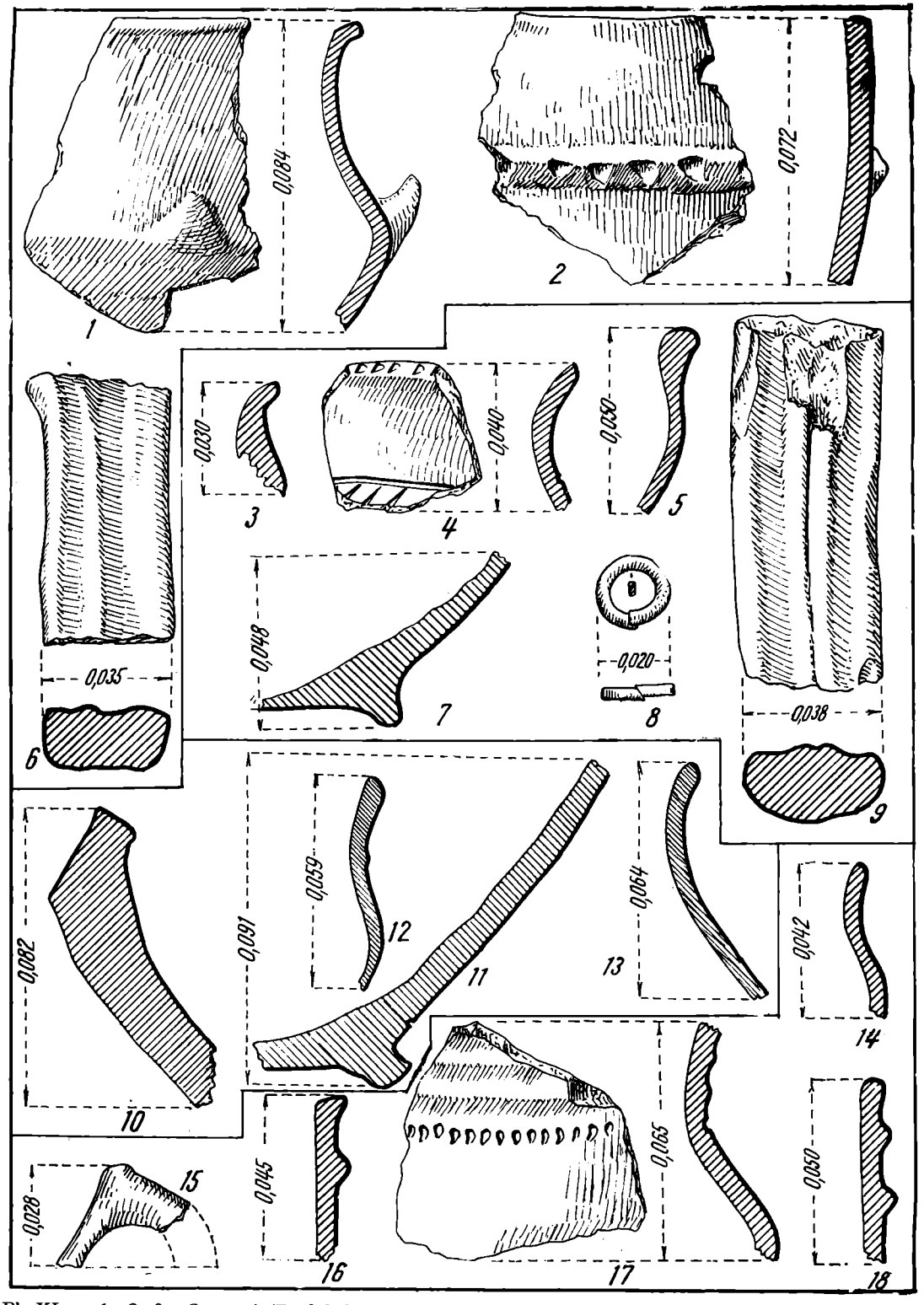

Pl. XL. — 1—2, 6 : *Cucuteni* (Dealul Gosanu) ; 3—5, 7—13 : *Cuza Vodă* (3—5, 7—9 Vatra satului, 10—13 Valea Șipoțelului) ; 14—18 : *Dancu* (Iazu lui Chiriță).

www.cimec.ro

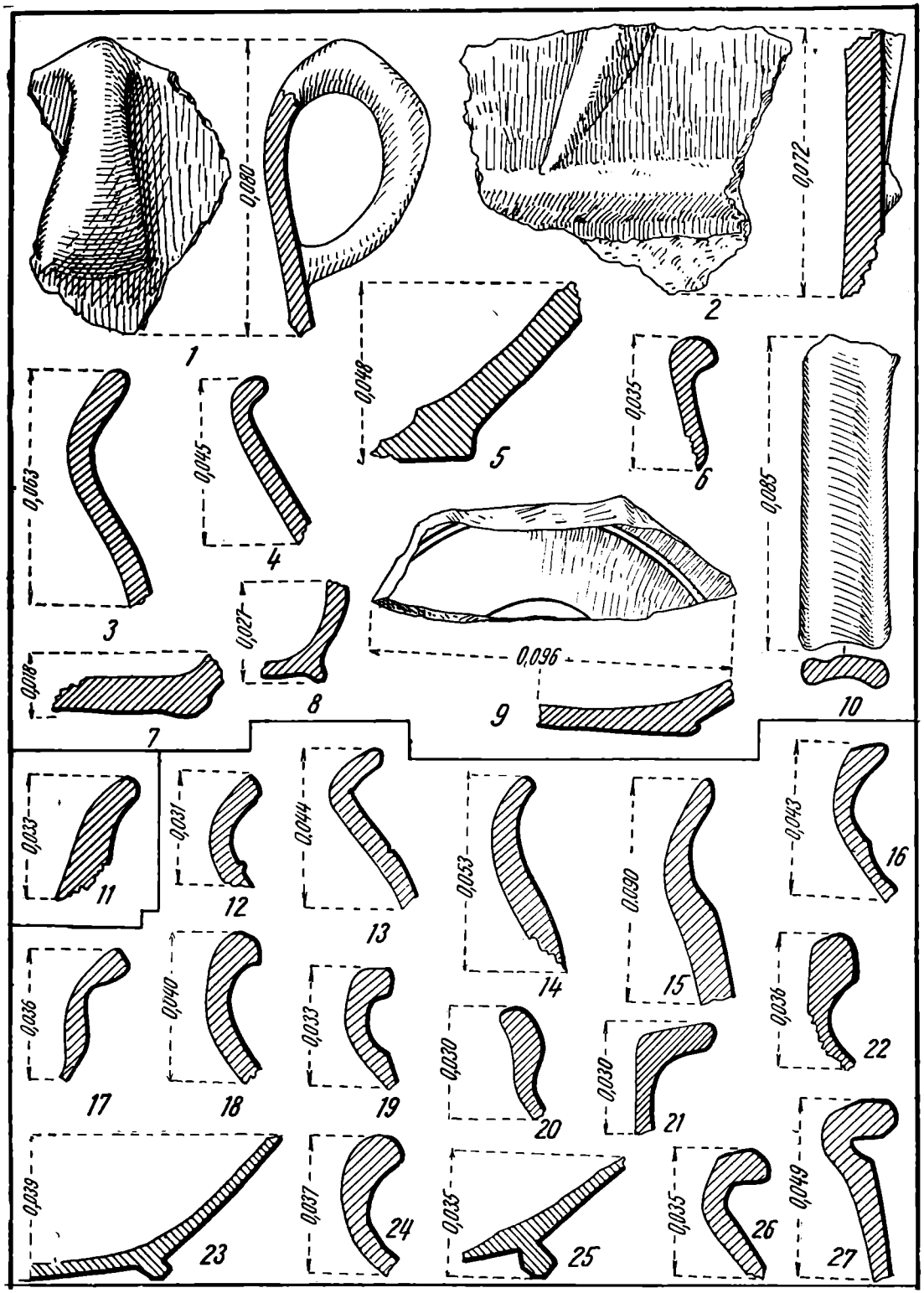

Pl. XLI. — 1—27 : *Dancu* (1—10 Iazu lui Chiriță, 11 Cărămidăria, 12—27 Marginea estică a satului).

www.cimec.ro

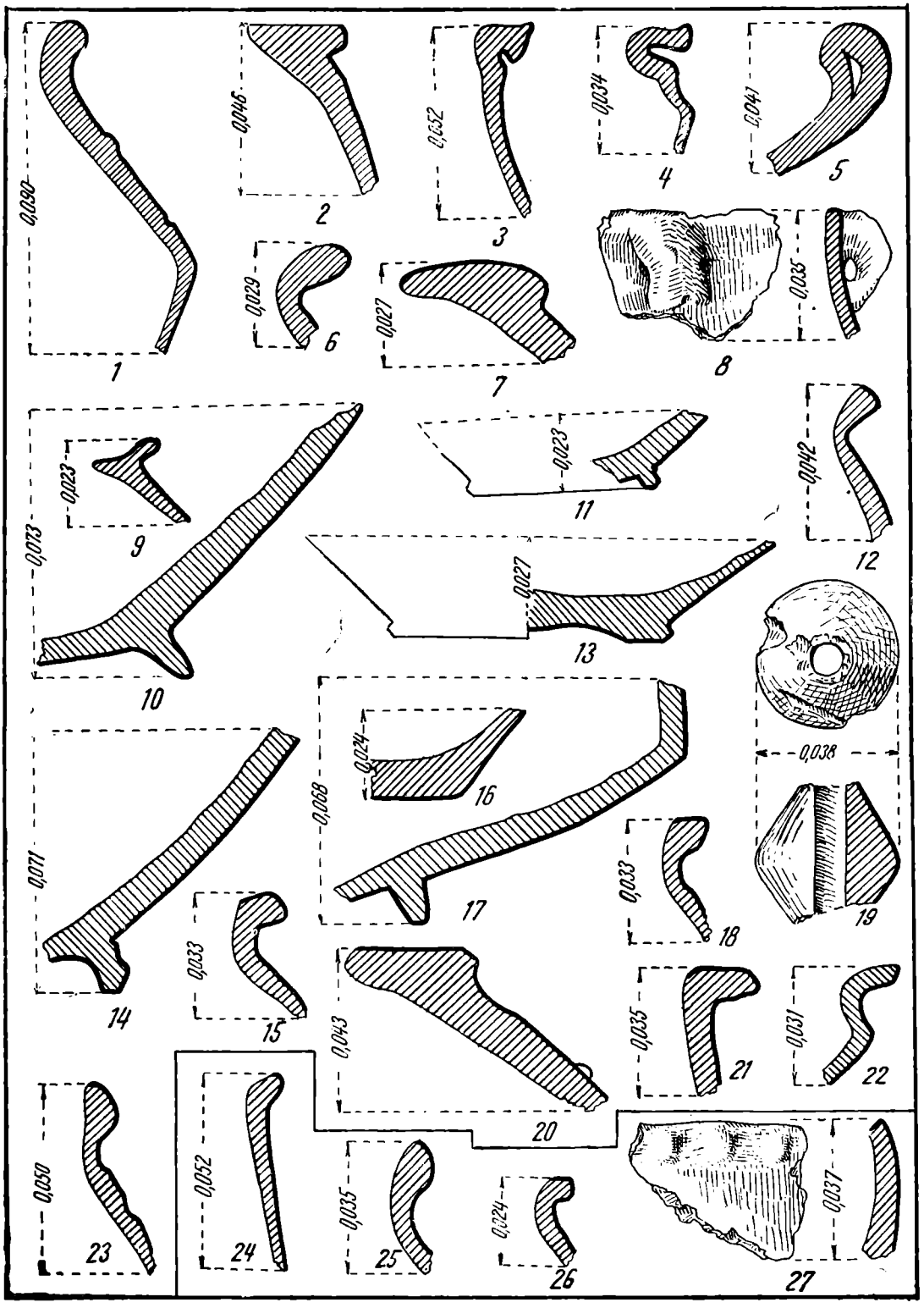

418

Pl. XLII. — 1—27: *Dancu* (1—23 Marginea estică a satului, 24—27 Terasa spre Holboca).

www.cimec.ro

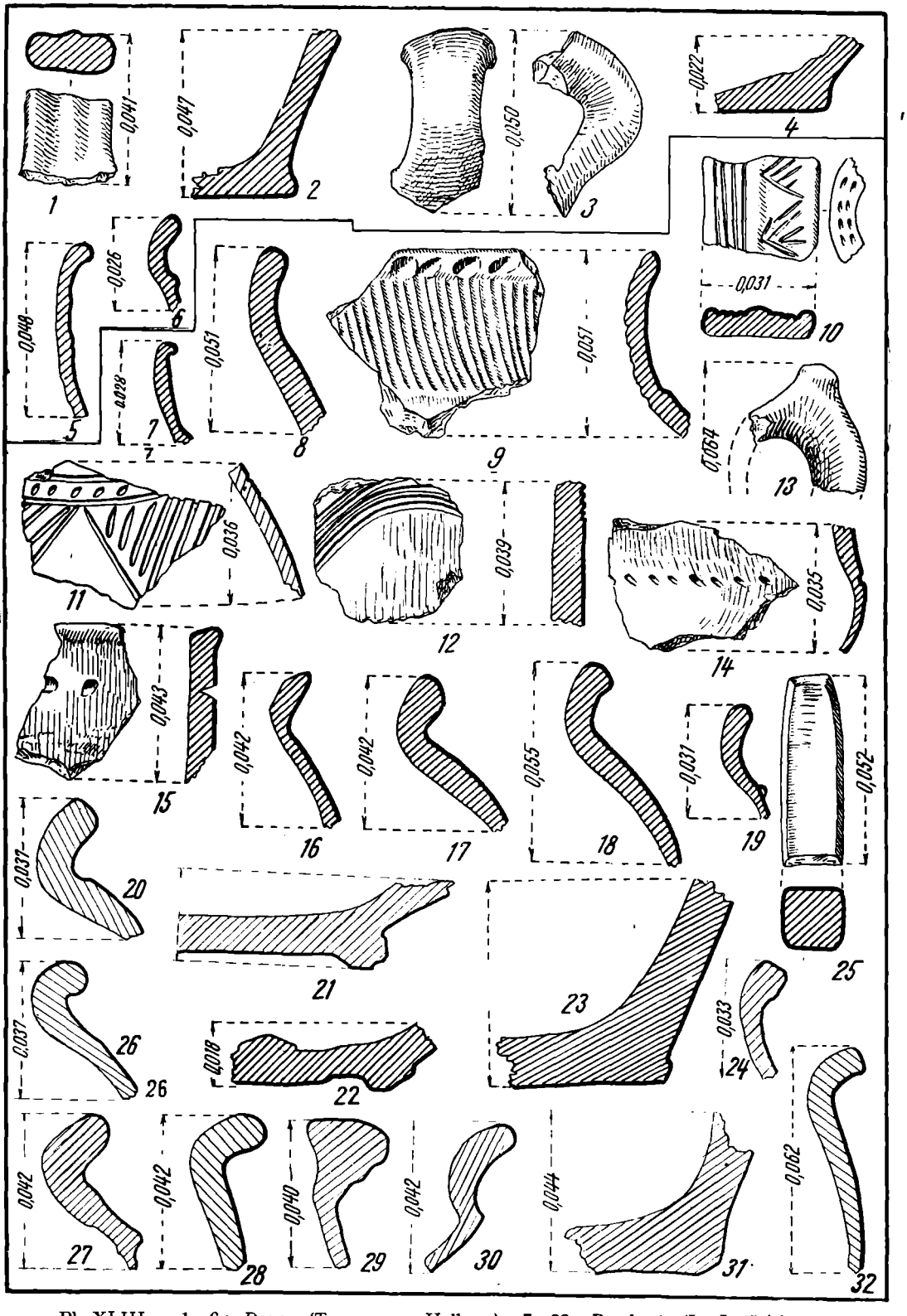

Pl. XLIII. — 1–6 : *Dancu* (Terasa spre Holboca) ; 7–32 : *Dorobanţu* (La Lutăric).

www.cimec.ro

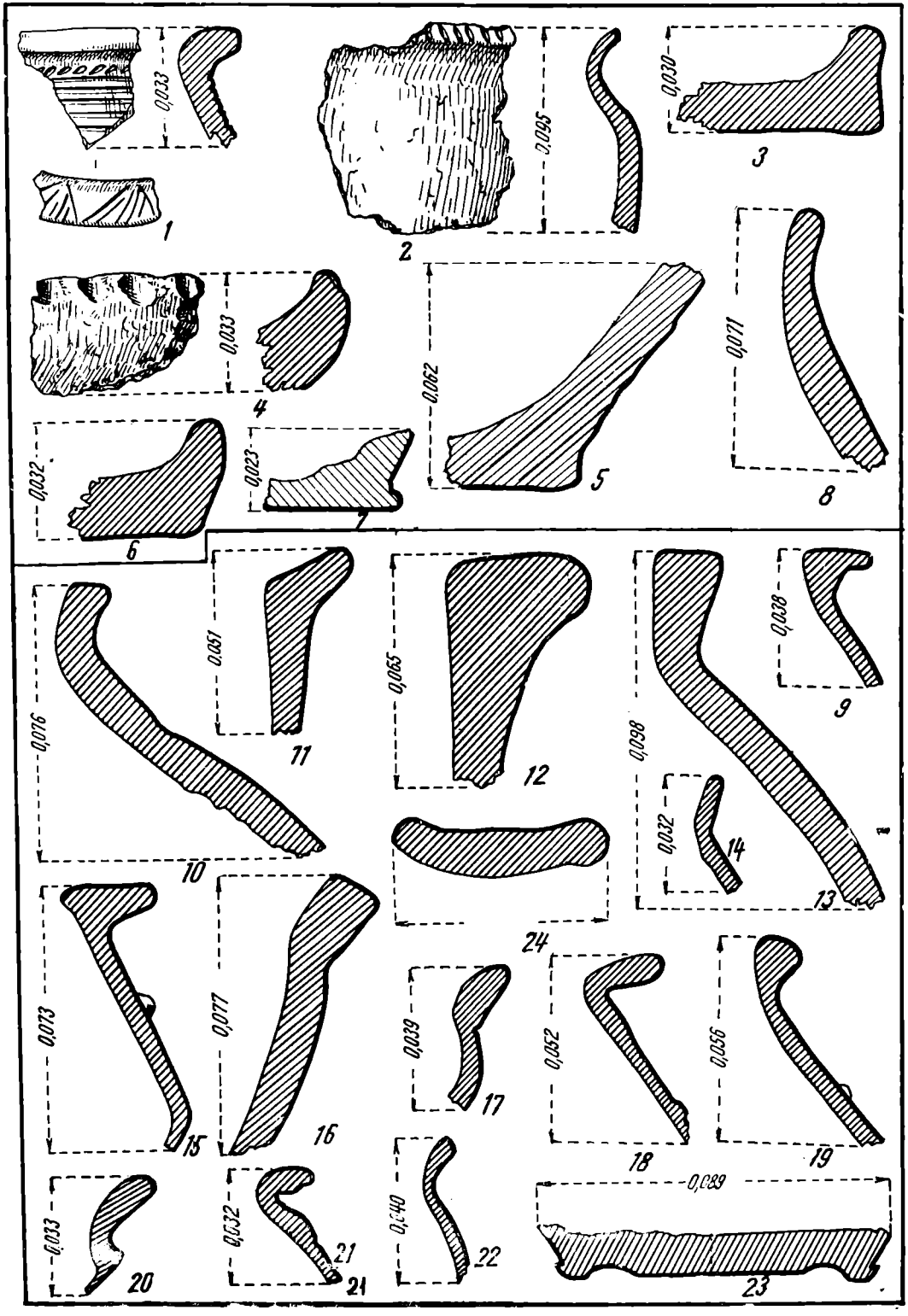

Pl. XLIV. — 1—24 : *Dorobanțu* (1—8 La Lutărie, 9—24 La Iezătură, pe poala Dealului Șorogari către pîrîul Ciric).

www.cimec.ro

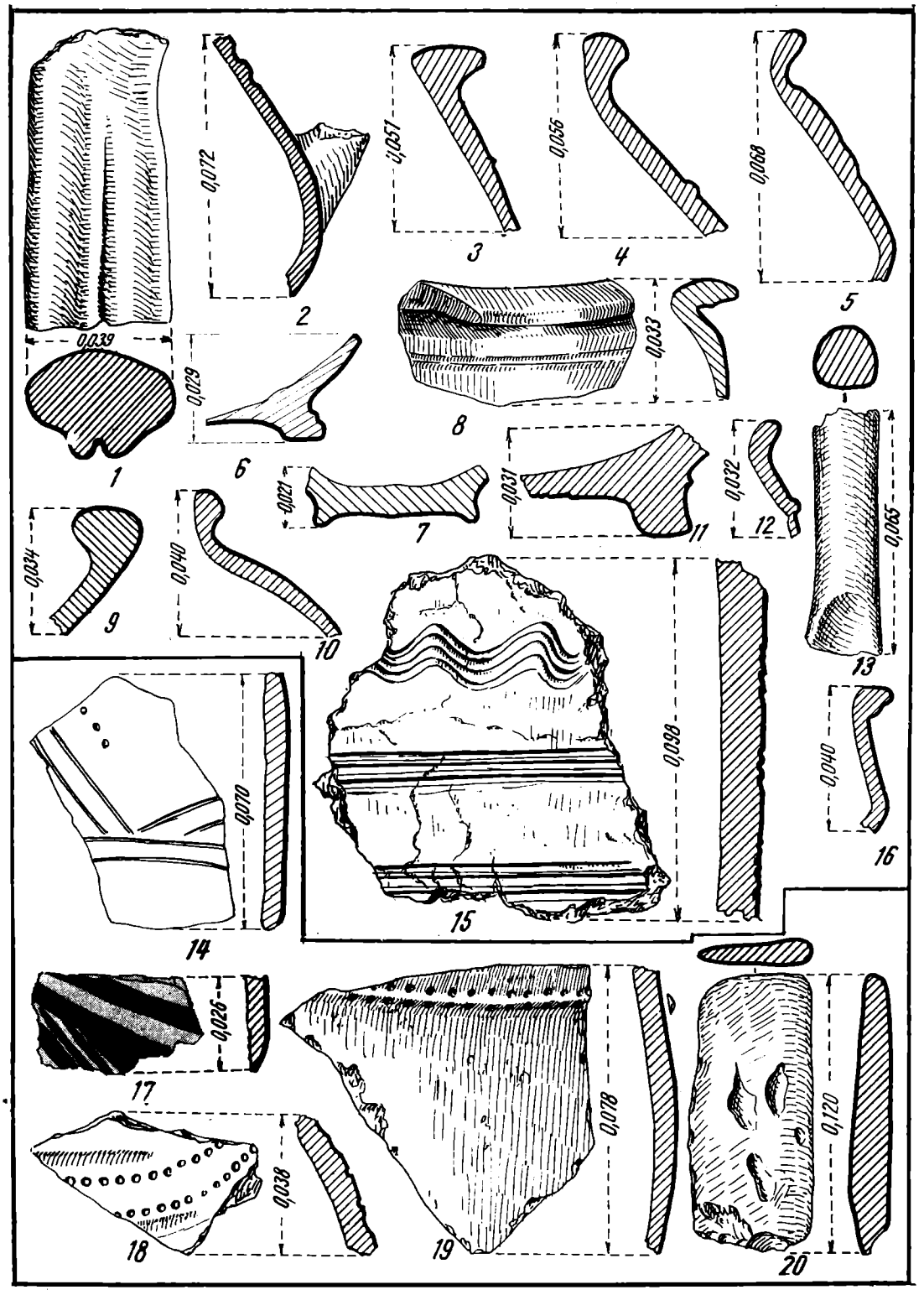

Pl. XLV. — 1—20 : *Dorobanțu* (1—13, 15—16 Poala dealului Șorogari — La Iezătură, 14, 17—20 Panta nord-estică a dealului Șorogari).

www.cimec.ro

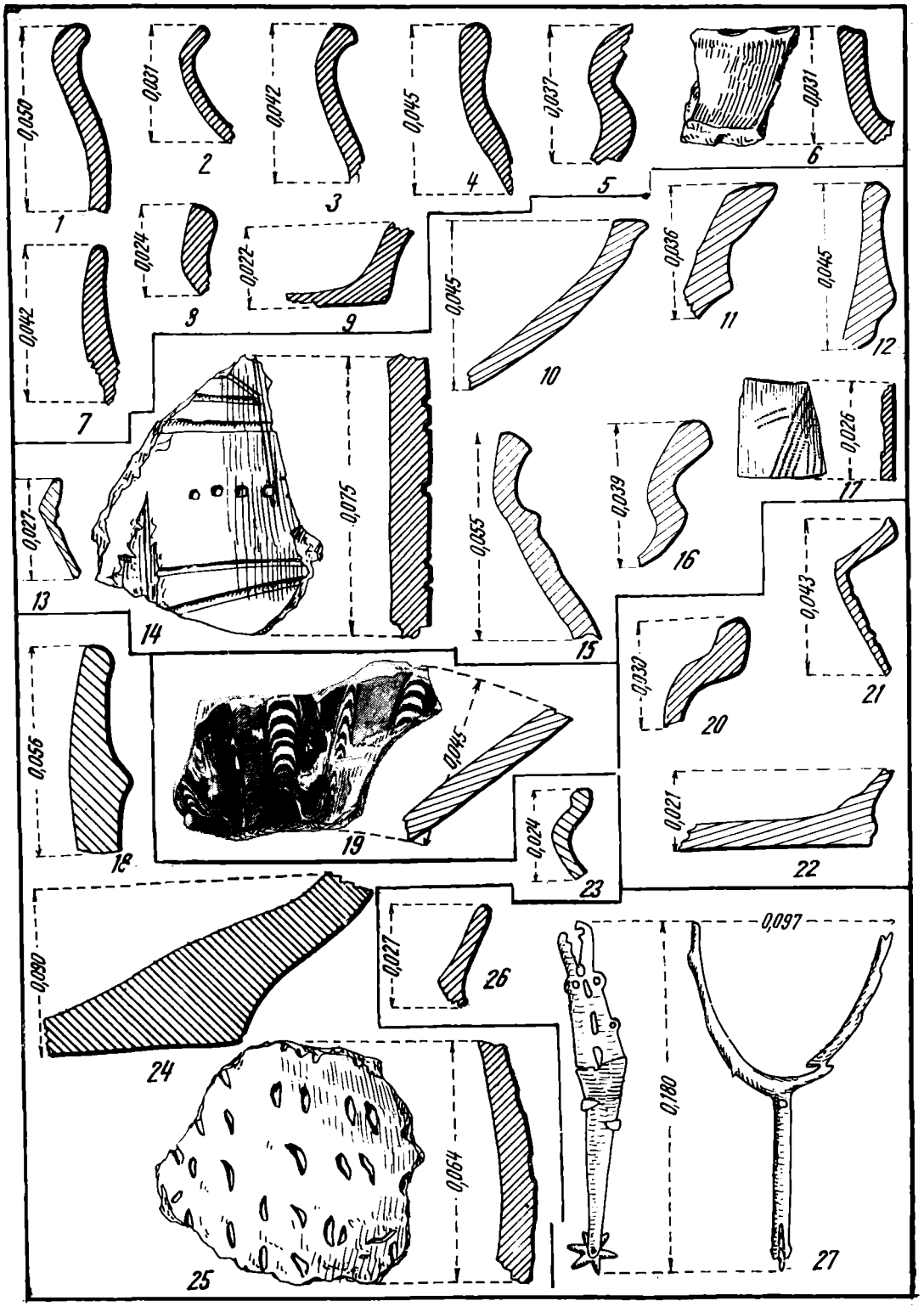

422

Pl. XLVI. — 1—17 : *Dorobanțu* (1—9 Coada Iazului, 10—17 Sud de Iezătură) ; 18—25 : Doroșcani (20—22 Dealul Viei, 19 Vatra Satului Nou, 18, 23—25 Fîntîna Cazacului) ; 26—27 : *Dumbrava* (marginea sud-vestică a satului).

www.cimec.ro

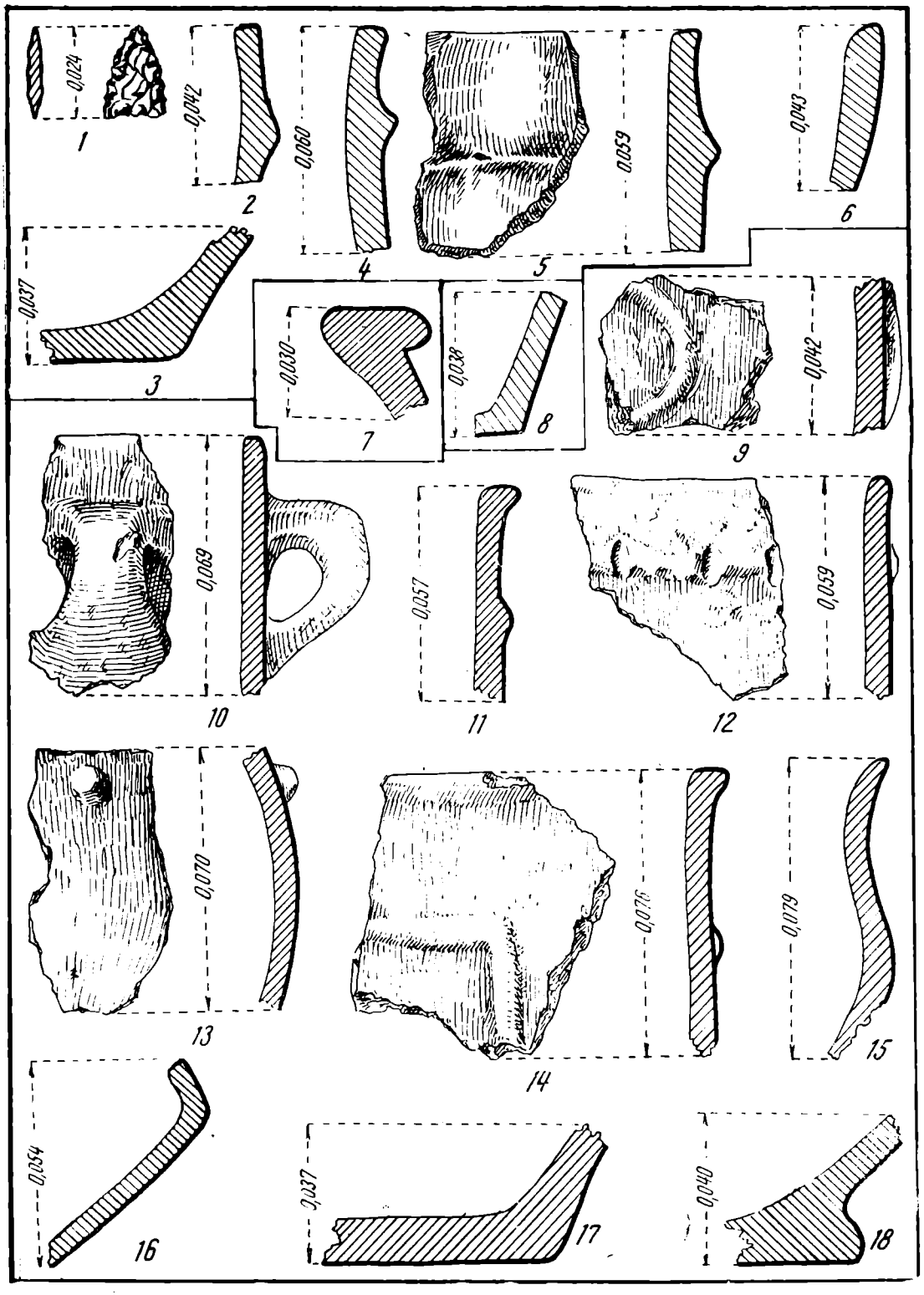

Pl. XLVII. — 1—8 : *Dumești* (1—6 Între Lanurile Cogenilor, 8 Valea Osînzenei, 7 Panta nord-vestică a Dealului Cogeasca) ; 9—18 : *Erbiceni* (Dealul Cimitirului).

www.cimec.ro

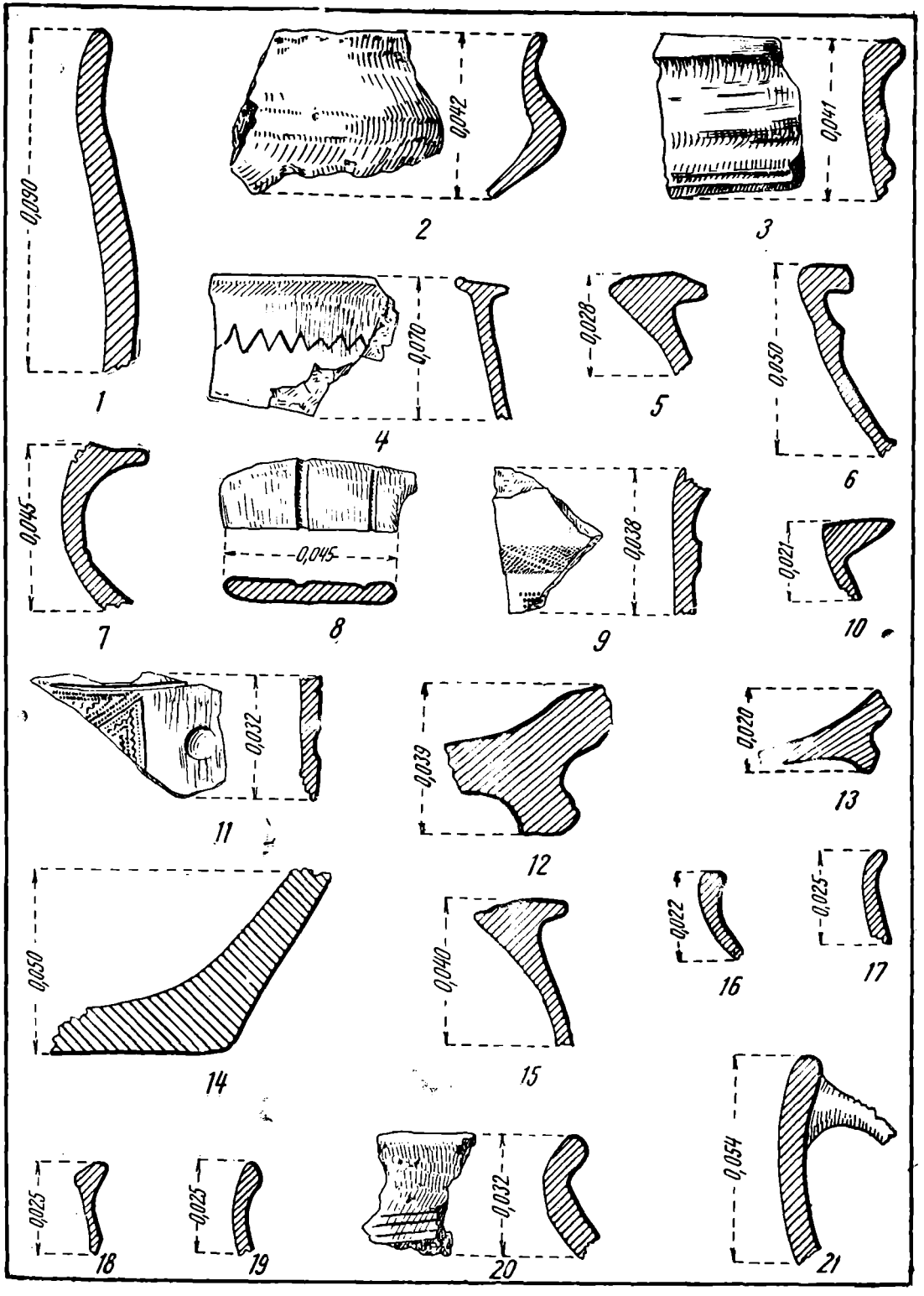

Pl. XLVIII. — 1—21 : *Erbiceni* (Dealul Cimitirului).

www.cimec.ro

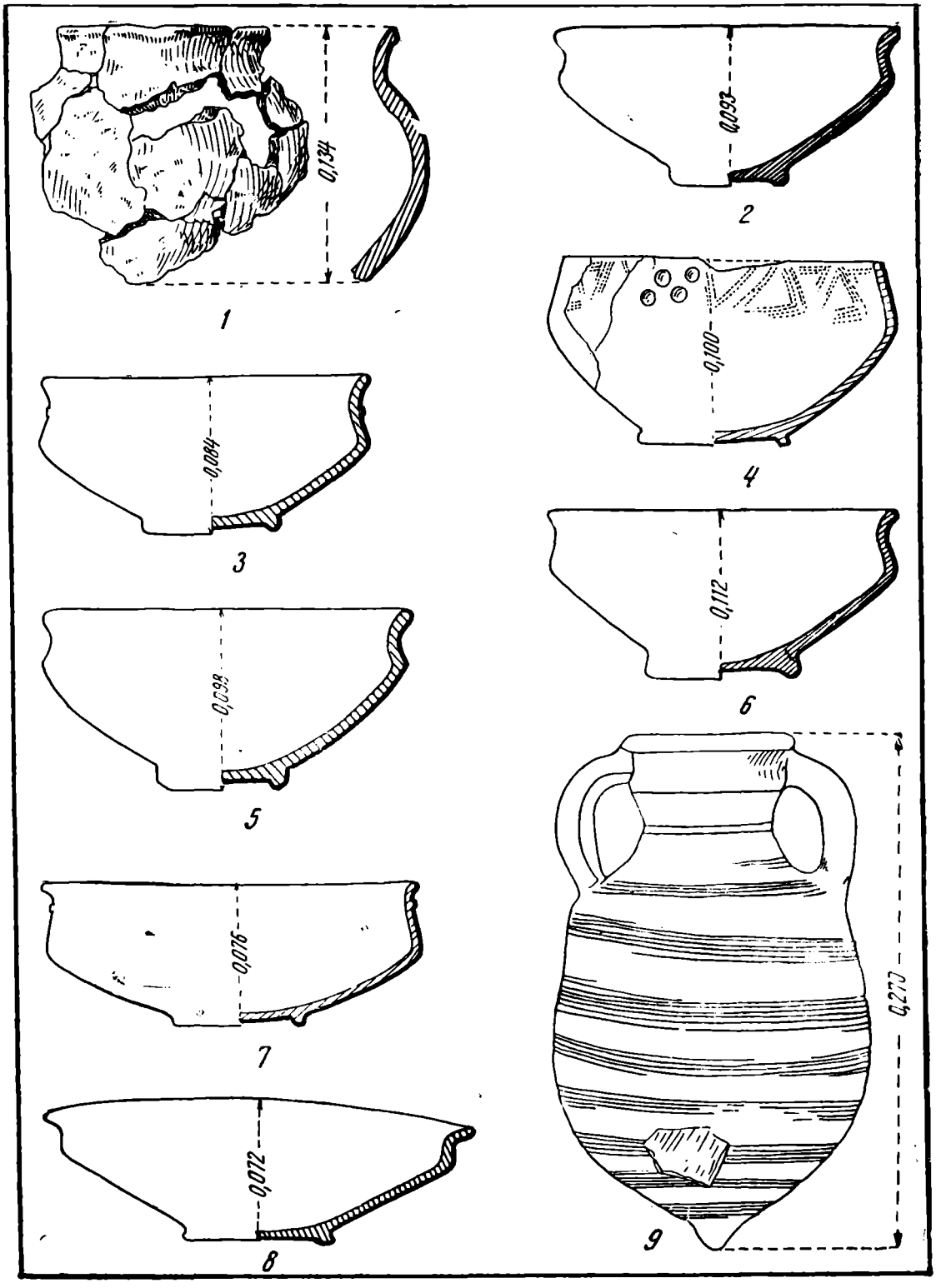

Pl. XLIX. — 1—9 : *Erbiceni* (Dealul Cimitirului).

www.cimec.ro

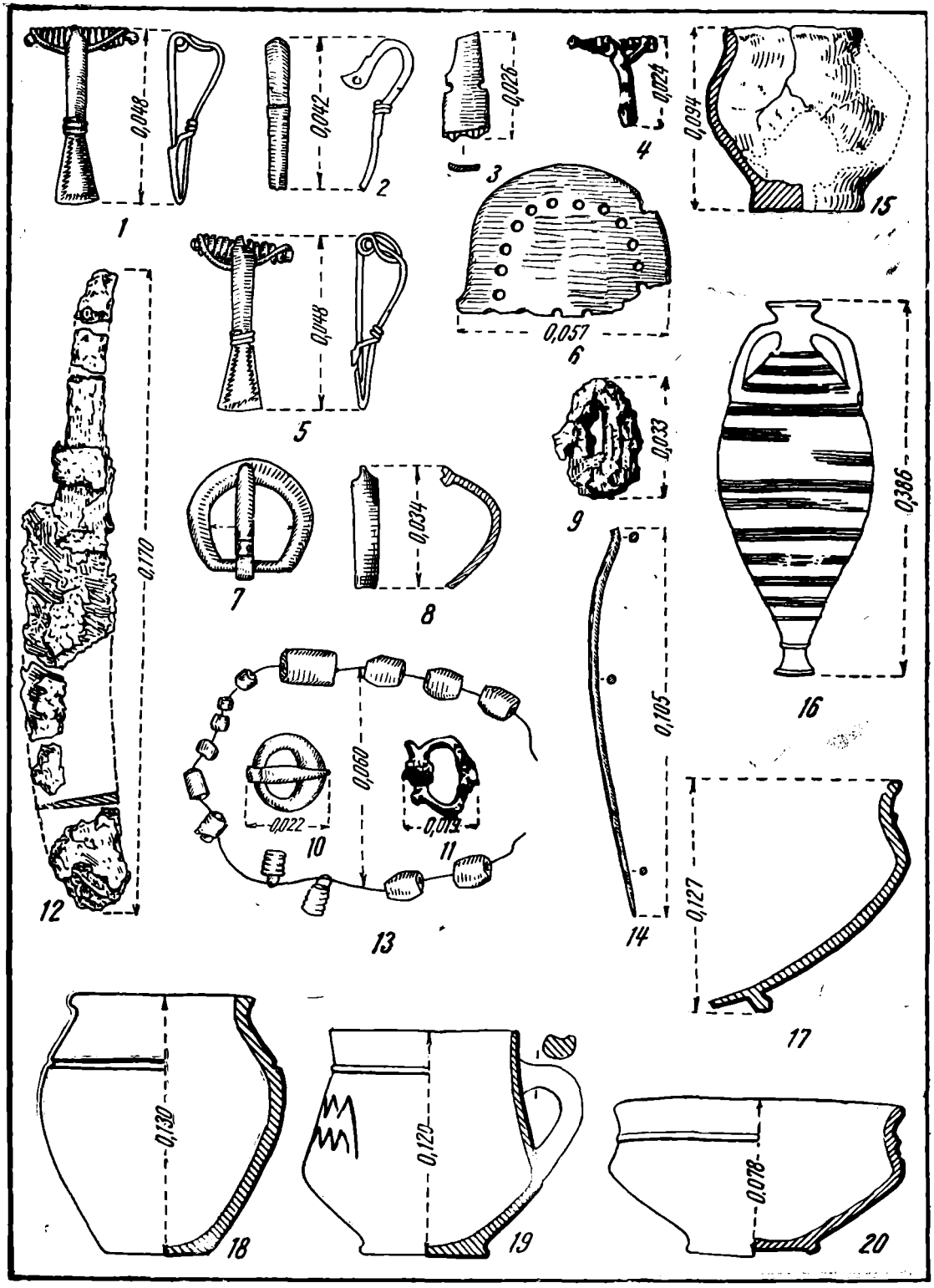

Pl. L. — 1—20 : *Erbiceni* (Dealul Cimitirului).

www.cimec.ro

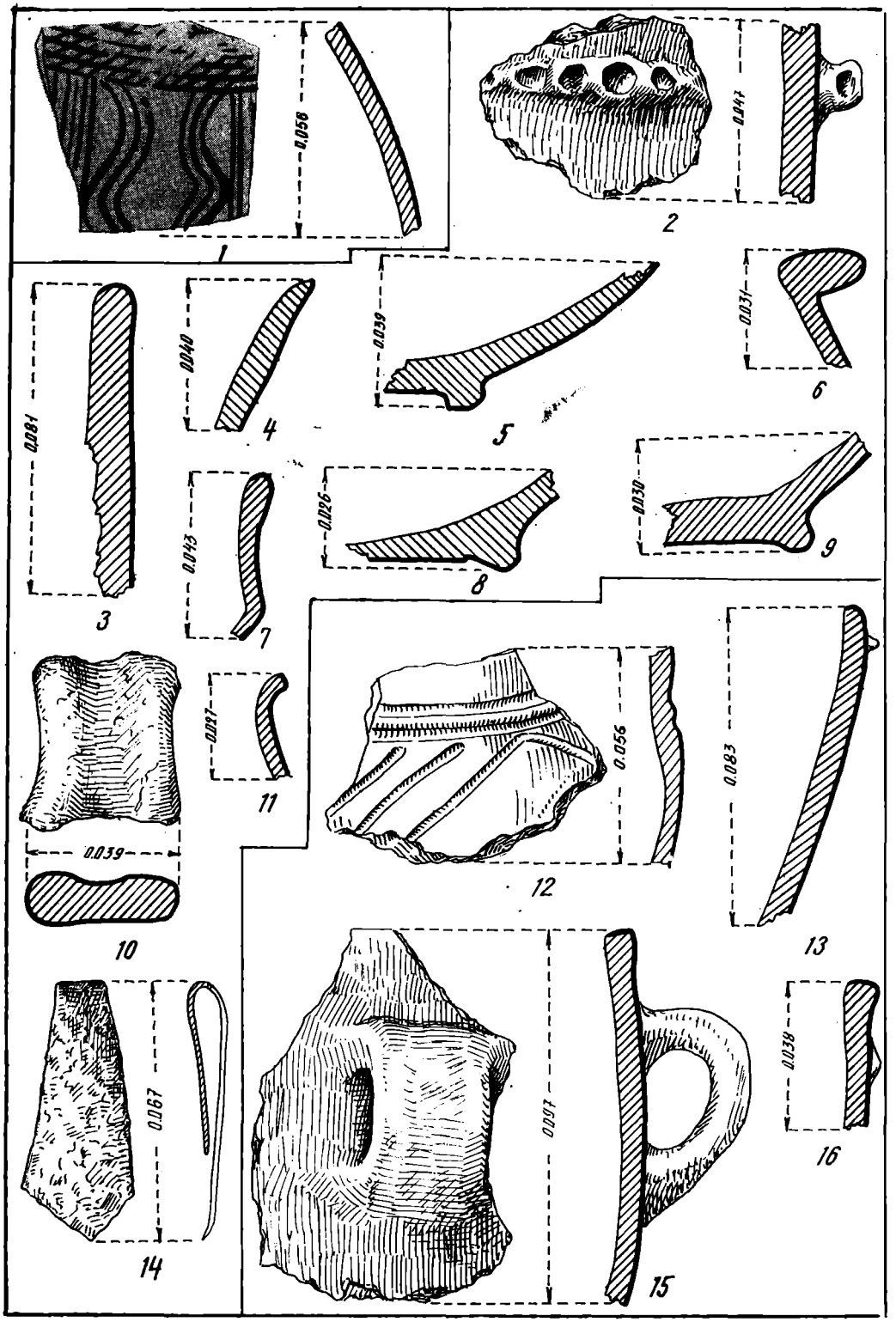

Pl. LI. — 1—16 : *Erbiceni* (1 Pe Pisc, 2—11, 14 La Curtea Veche, 12—13, 15—16 Iazul Spinoasei).

www.cimec.ro

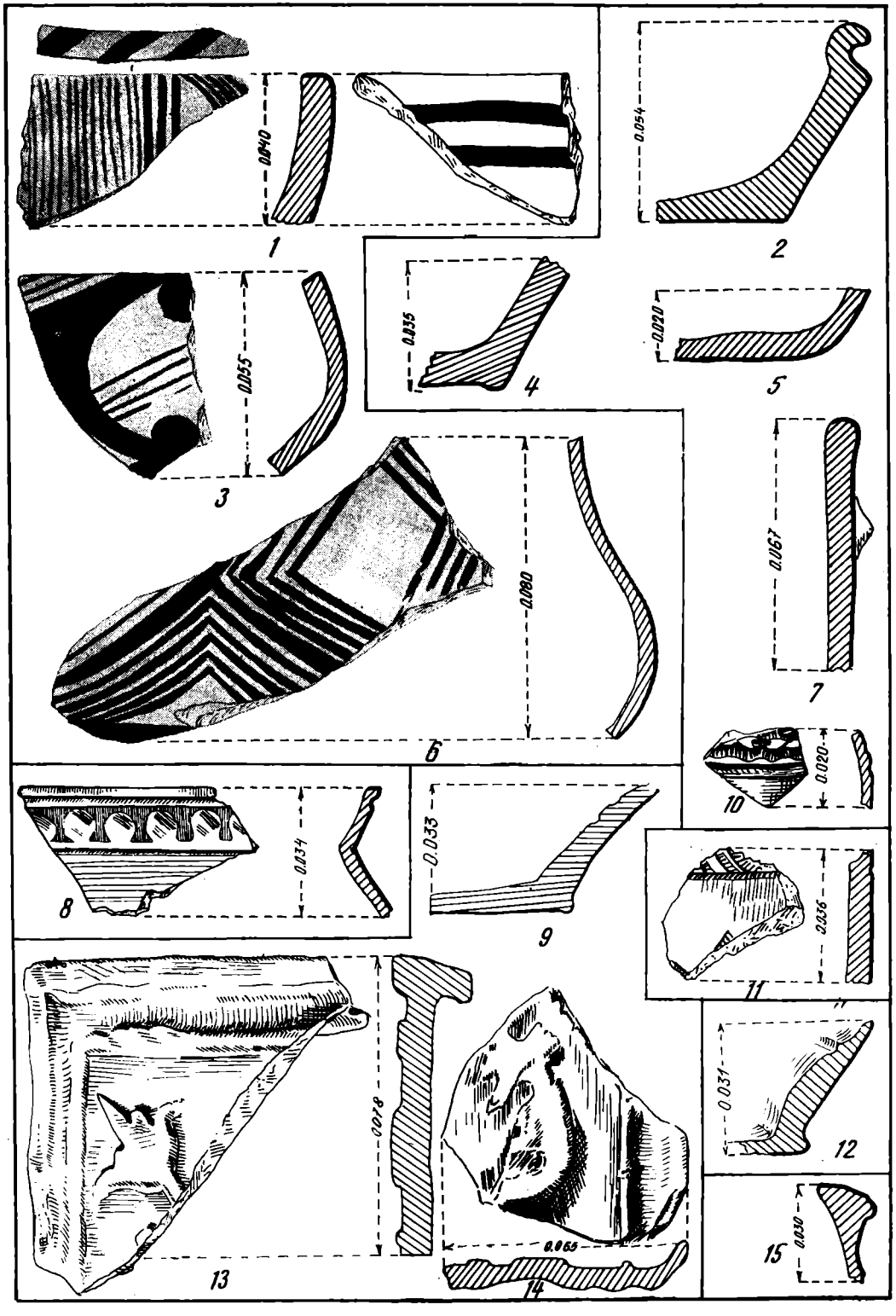

Pl. LII. — 1, 3, 6: *Erbiceni* (Sub Pisc); 11: *Ezăreni* (Dealul Cotomănoaei); 2,4—5, 7—10, 13—14: *Galata* (2, 4—5, 7, 10 Valea Seacă, 9, 13—14 Valea lui Ştefan Vodă, 8 Podiş La Giuşcă); 15: *Găureana Gura Văii* (La Lutărie); 12: *Hîrlău* (Curtea Domnească).

www.cimec.ro

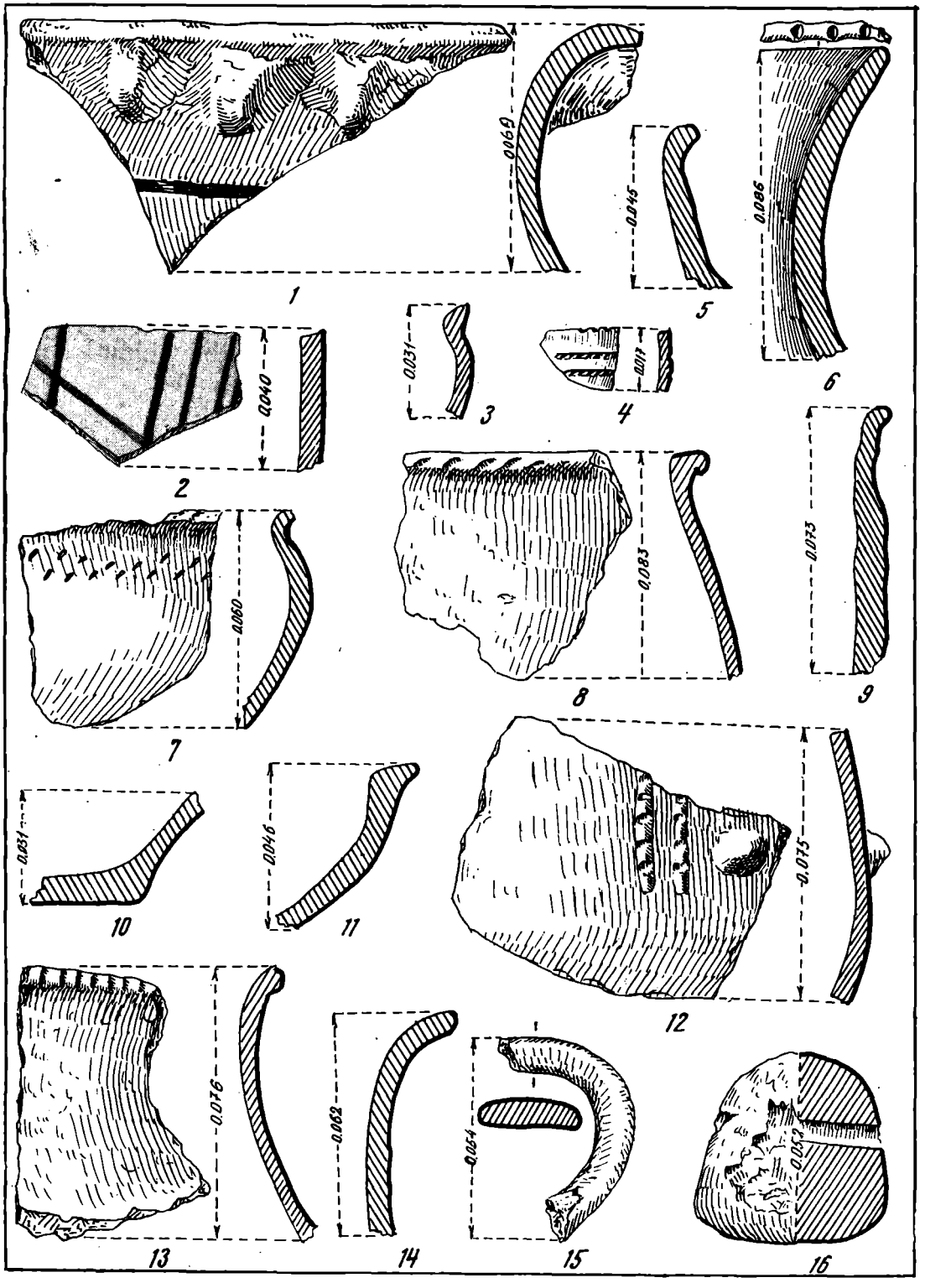

Pl. LIII. — 1—16 : *Erbiceni* (Dealul Sărăturilor).

www.cimec.ro

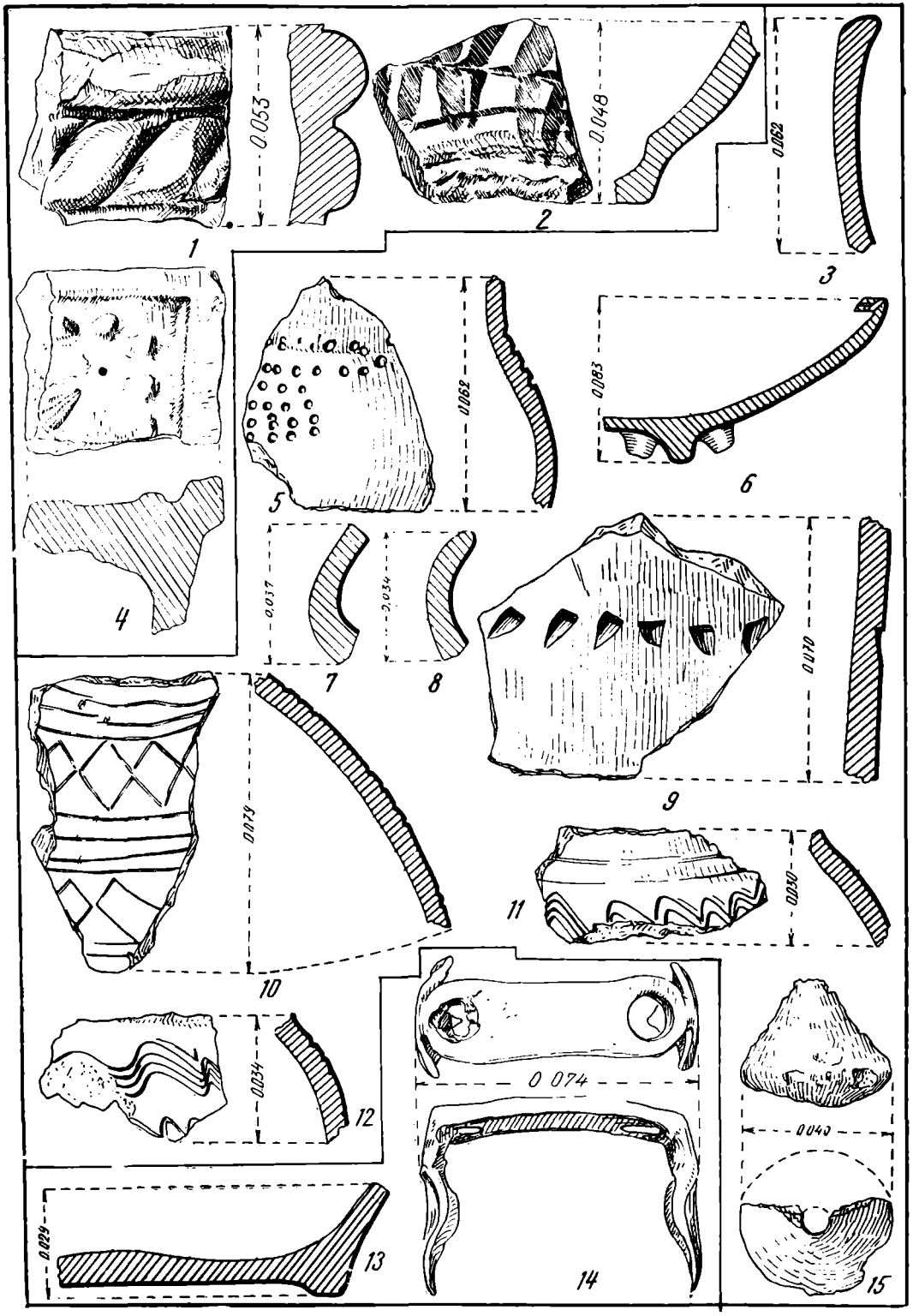

Pl. LIV. — 1—15 : *Hîrlău* (**1—2, 4** Curtea Domnească 13—14 Cărămidărie, 3, 5—12, **15** Valea Nicolinei).

www.cimec.ro

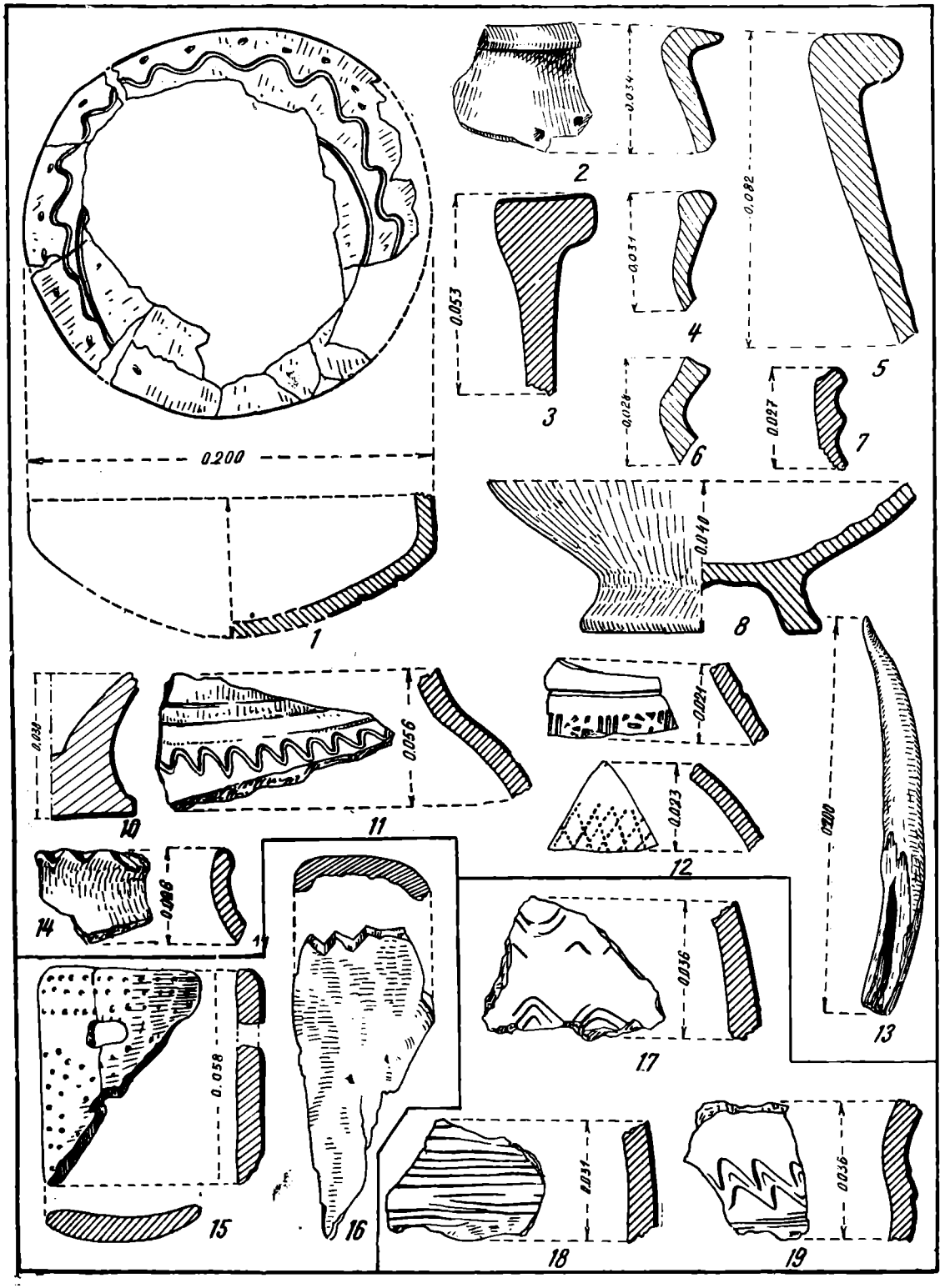

Pl. LV. — 1—19 : *Hlincea* (1—14 Poala vestică a Dealului Cetăţuia, 15—16 Şesul Nicolinei, 17—19 Marginea nord-vestică a satului).

www.cimec.ro

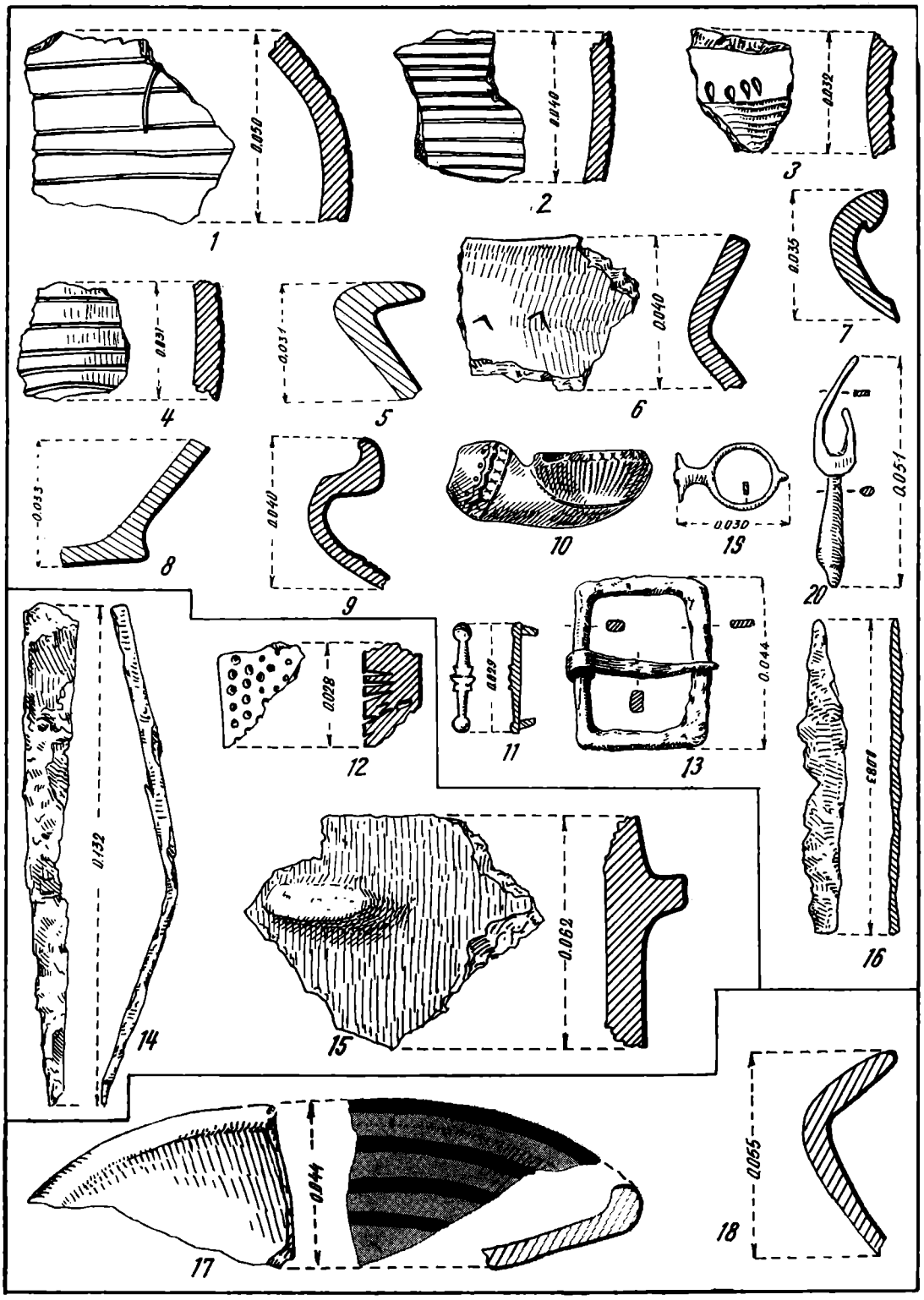

Pl. LVI. — 1—16, 19—20: *Hlincea* (1—11, 13, 16, 19—20 Marginea nord-vestică a satului, 12, 14—15 Între Vii); 17—18: *Hodora* (Dealul Calafat).

www.cimec.ro

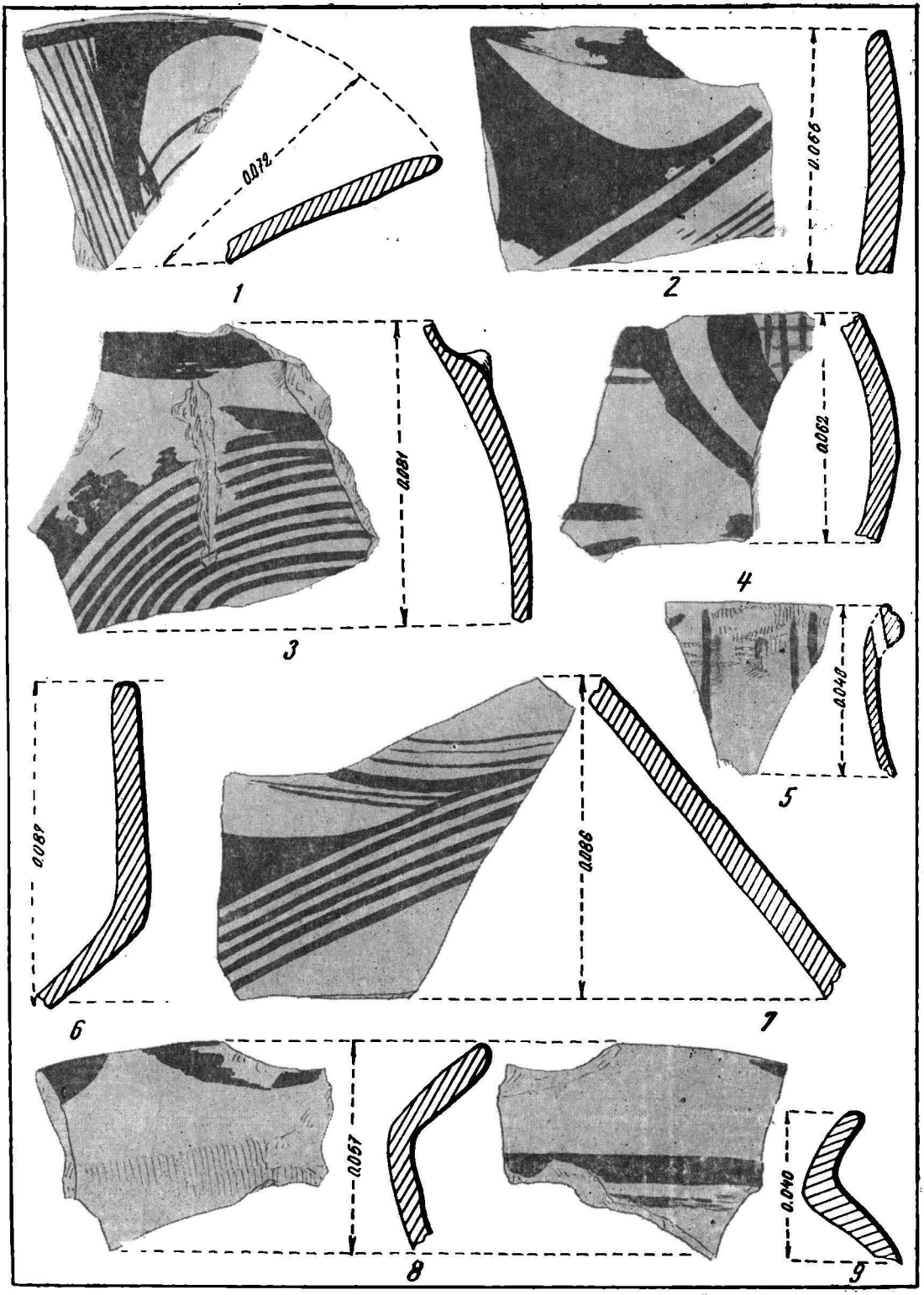

Pl. LVII. — 1—9 : *Hodora* (Dealul Calafat).

28 c. 361

www.cimec.ro

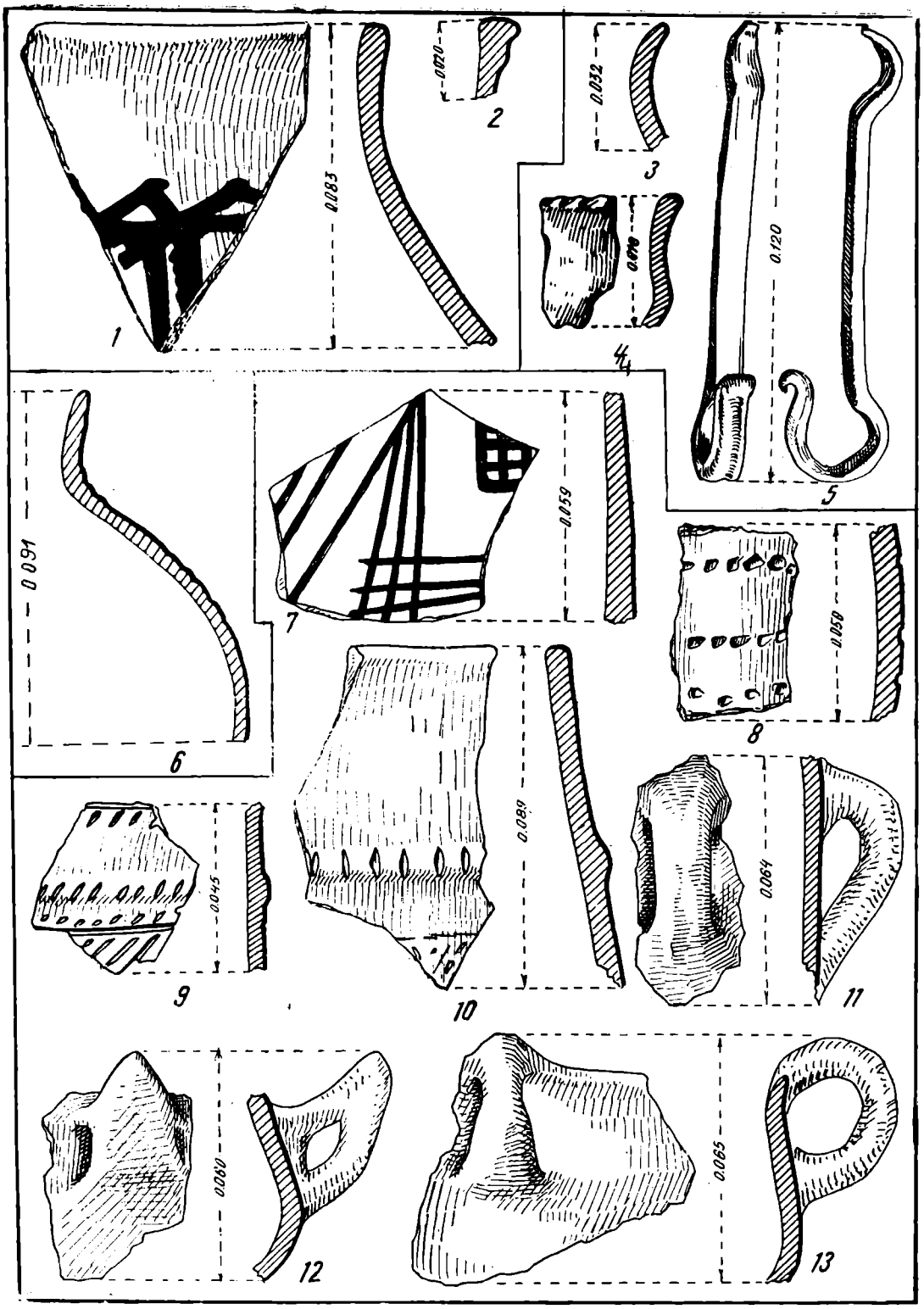

Pl. LVIII. — 1—6 : *Hodora* (1—2 Dealul Morii, 3—5 La Movilă, 6 Săliştea Mircea) ; 7—13 *Holboca* (Peste Baltă).

www.cimec.ro

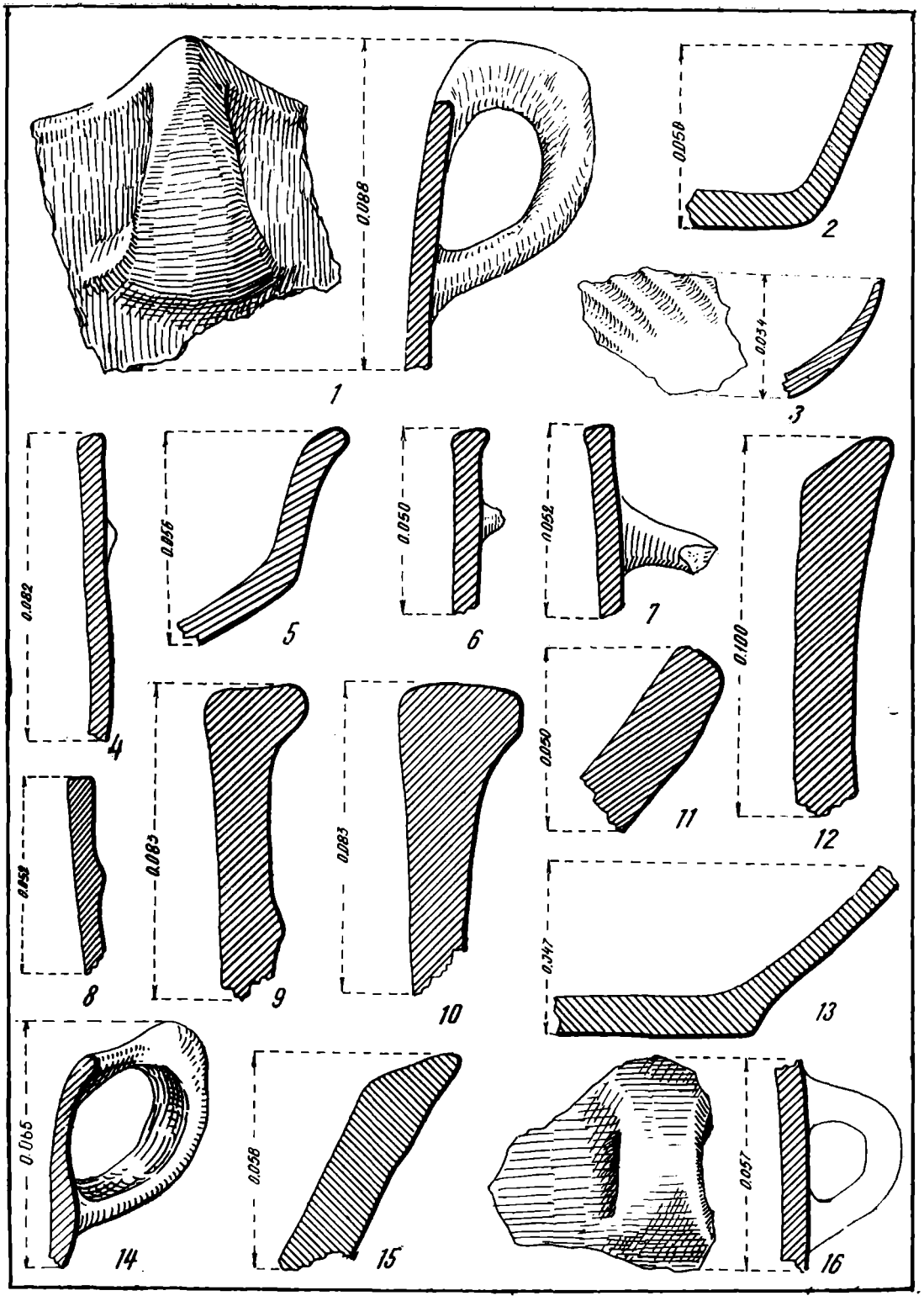

Pl. LIX. — 1—16 : *Holboca* (Peste Baltă).

www.cimec.ro

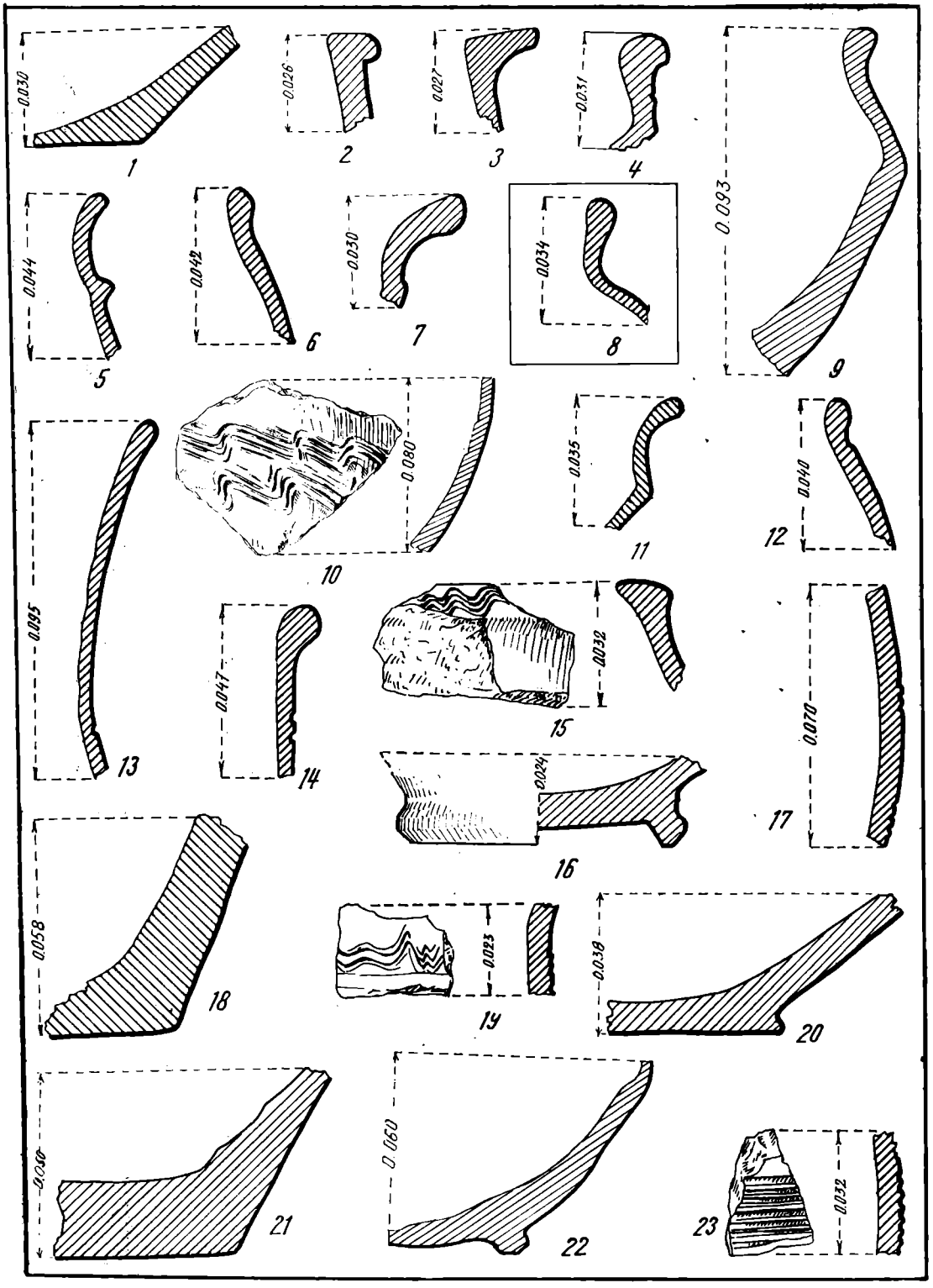

Pl. LX. — 1—23 : *Holboca* (1—7, 9—23 Peste Baltă, 8 **Movila** cea Mare).

www.cimec.ro

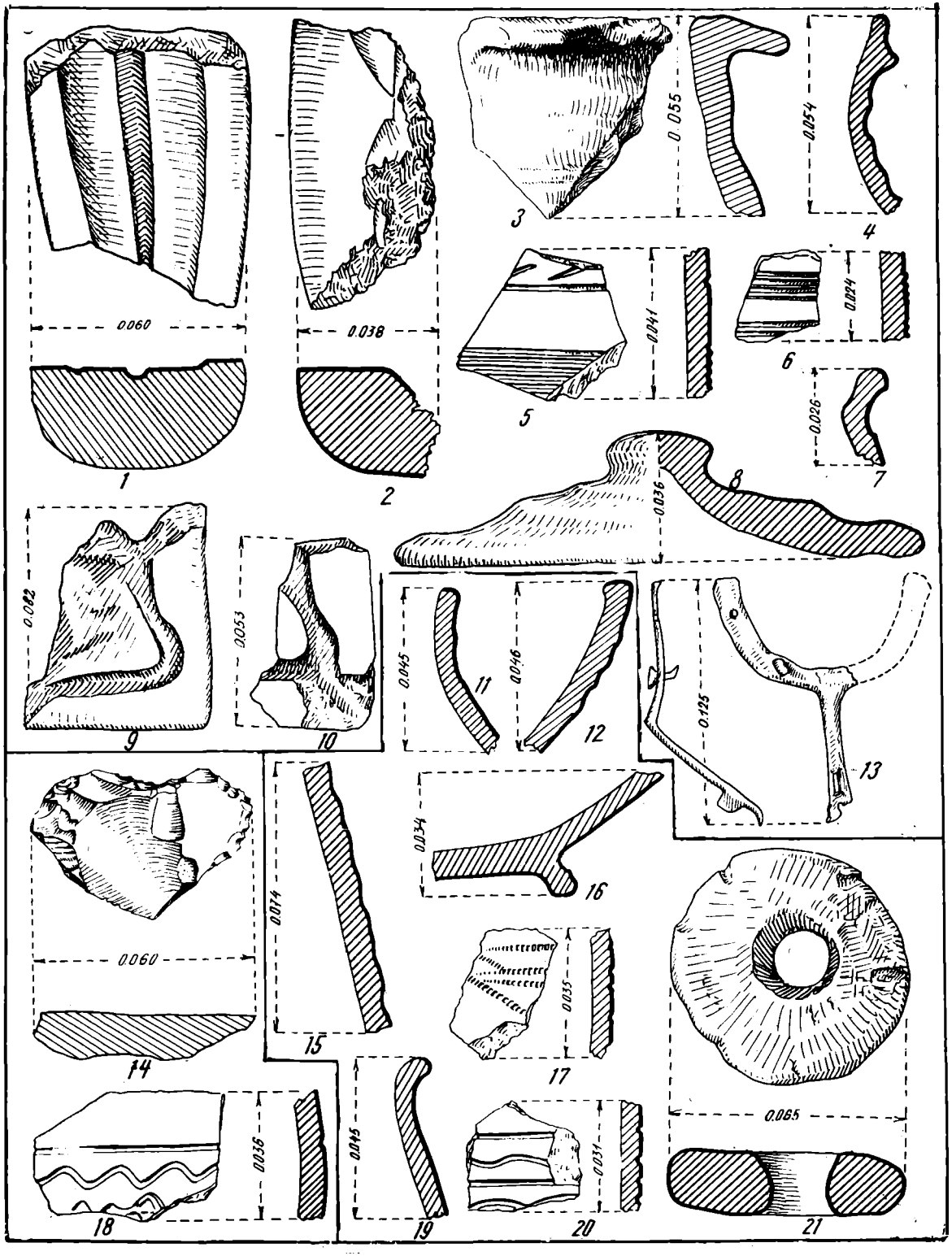

Pl. LXI. — 1—21 : *Holboca* (1—10, 13 Peste Baltă, 14, 18 Cimitirul animalelor, 11—12, 15—17, 19—21 Movila cea Mare).

www.cimec.ro

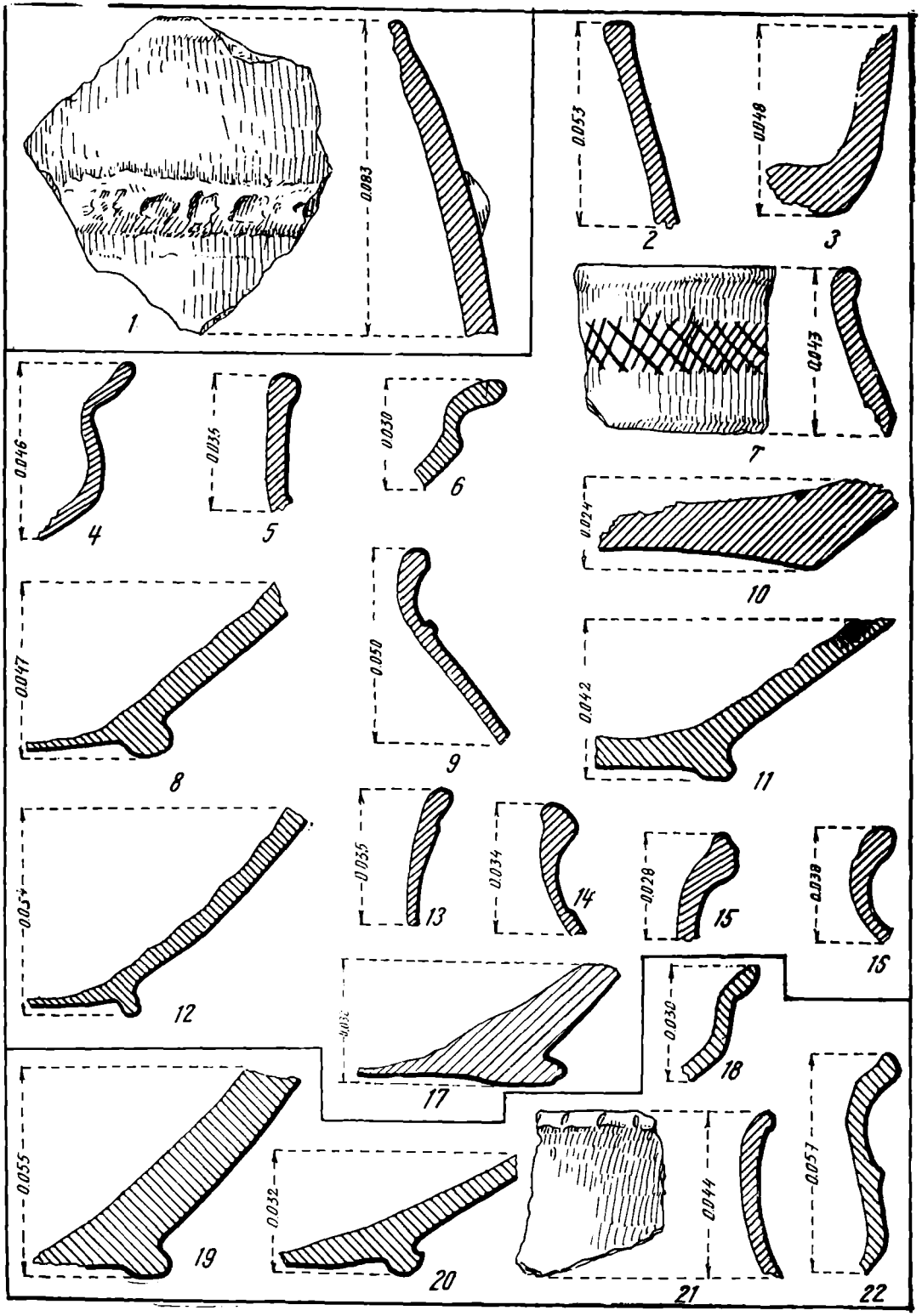

Pl. LXII. — 1—22 : *Holboca* (1 Movila cea Mare, 2—17 La Moară, 18—22 Cantonul 283).

www.cimec.ro

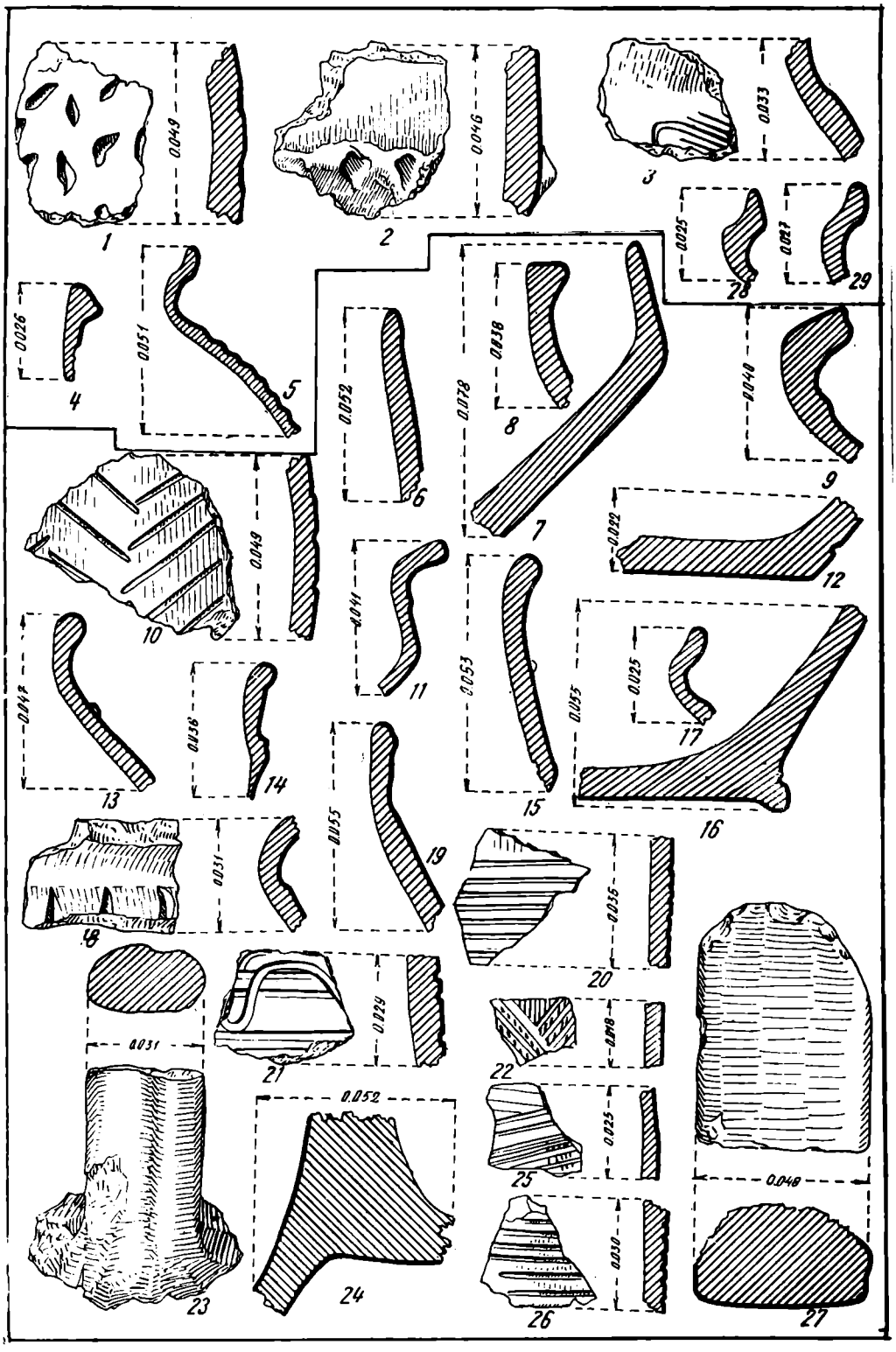

Pl. LXIII. — 1—29 : *Holm* (1—5, 28—29 Panta nord-estică a dealului Holm, 6—27 Panta sudică a dealului Holm).

www.cimec.ro

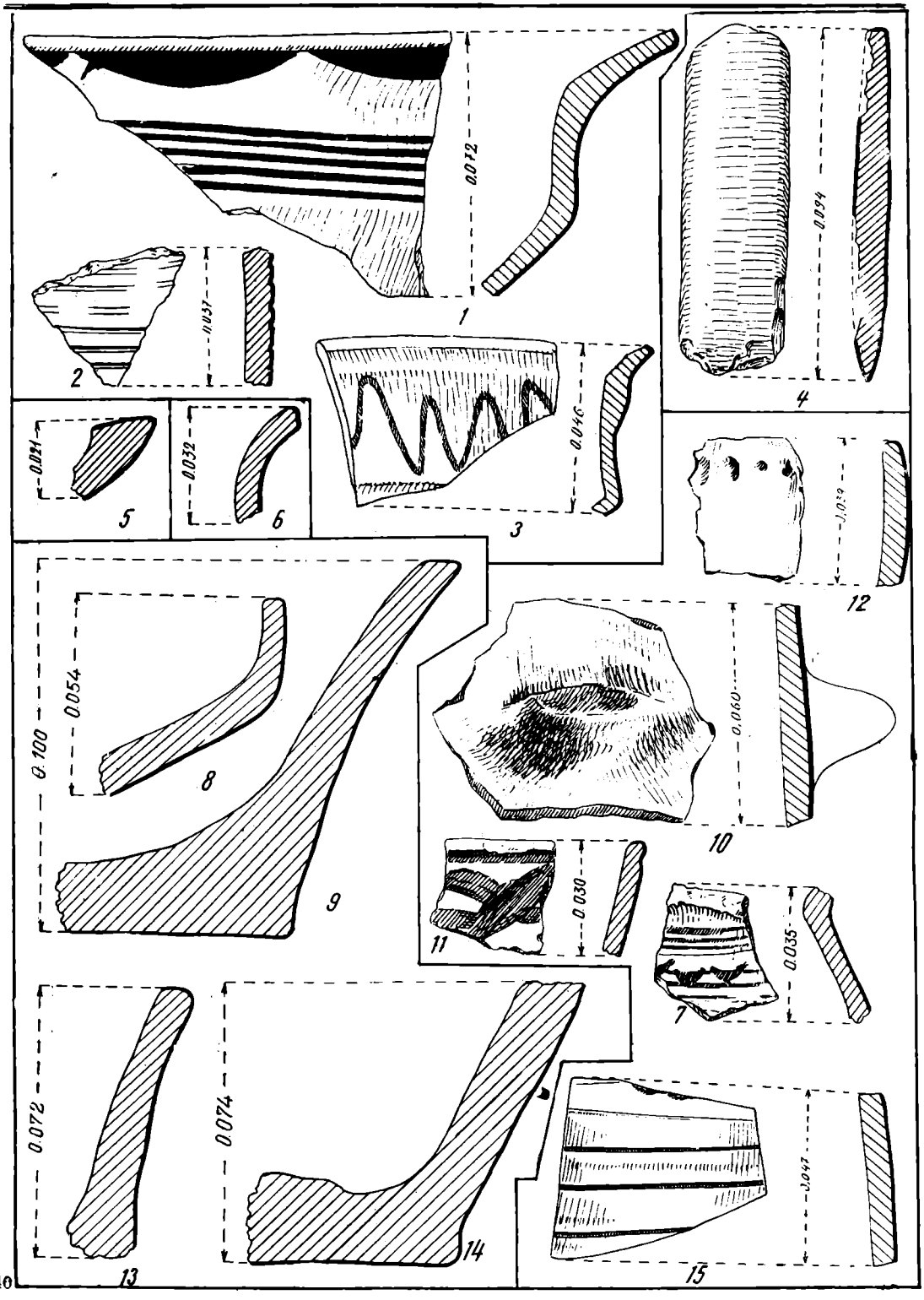

Pl. LXIV. — 1—4 : *Holm* (1—3 Panta sudică a dealului Holm, 4 Podişul de deasupra pădurii Ţiclău) ; 5, 7—9, 11, 13—14 : *Horleşti* (8—9, 13—14 Dealul Bursucului, 5 Vatra satului, 7, 11 Boţeştii cu Viişoara) ; 6, 10, 12, 15 : *Horodiştea* (Vatra satului).

www.cimec.ro

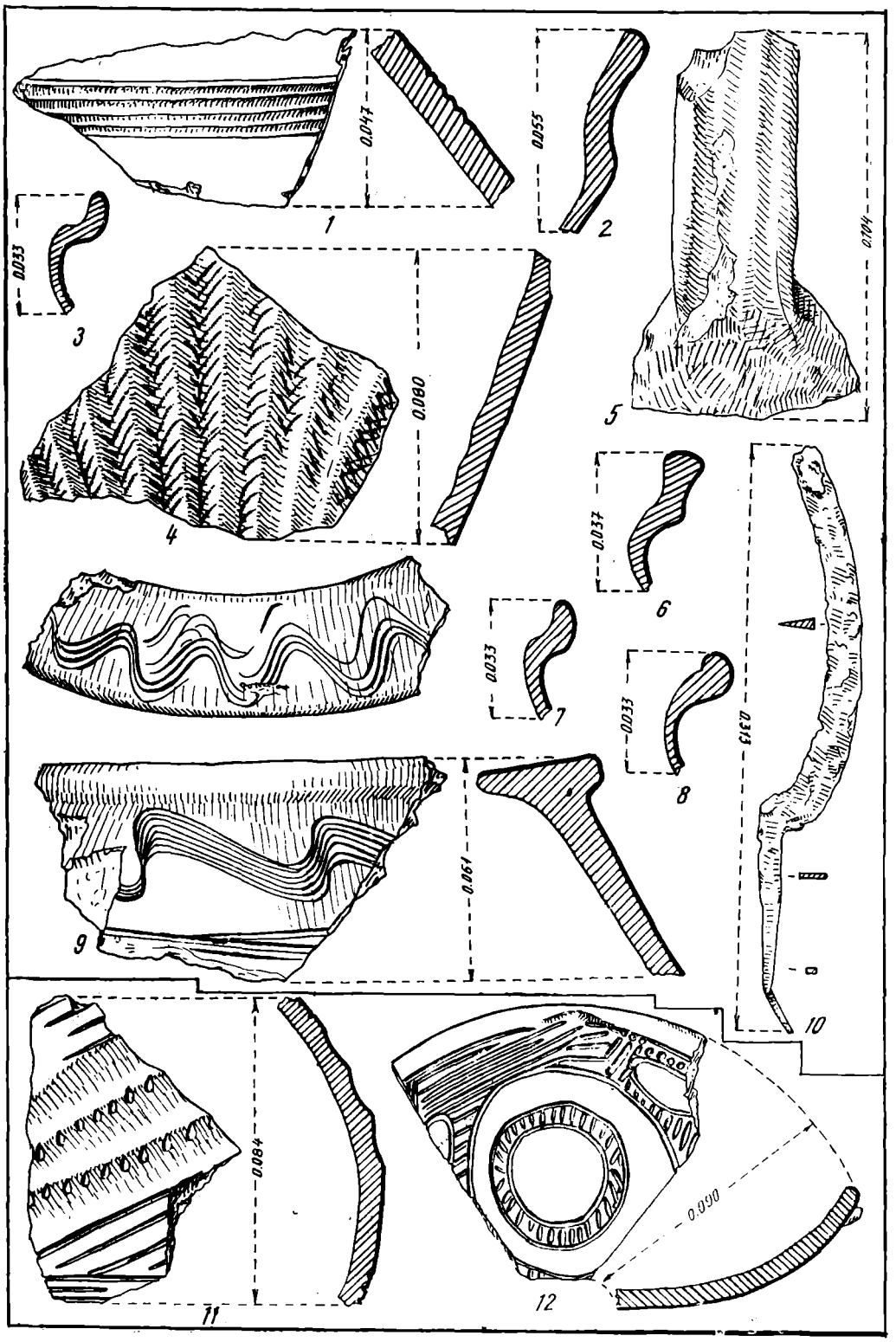

Pl. LXV. — 1—10 : *Hăsnăşeni* (Rîpa Bărboşilor) ; 11—12 : *Iaşi* (Curtea Domnească).

www.cimec.ro

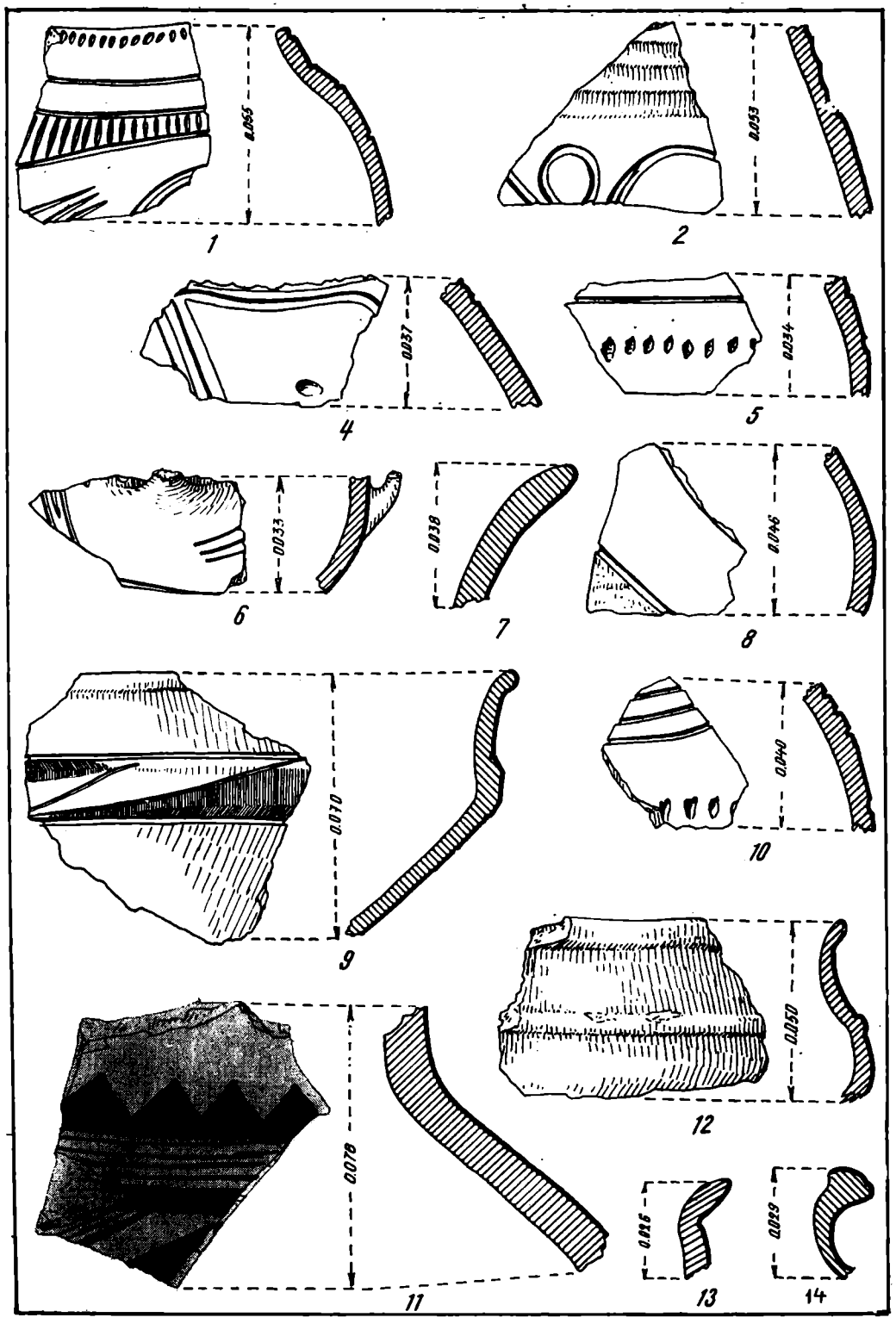

Pl. LXVI. — 1—14 : *Iaşi* (Curtea Domnească).

www.cimec.ro

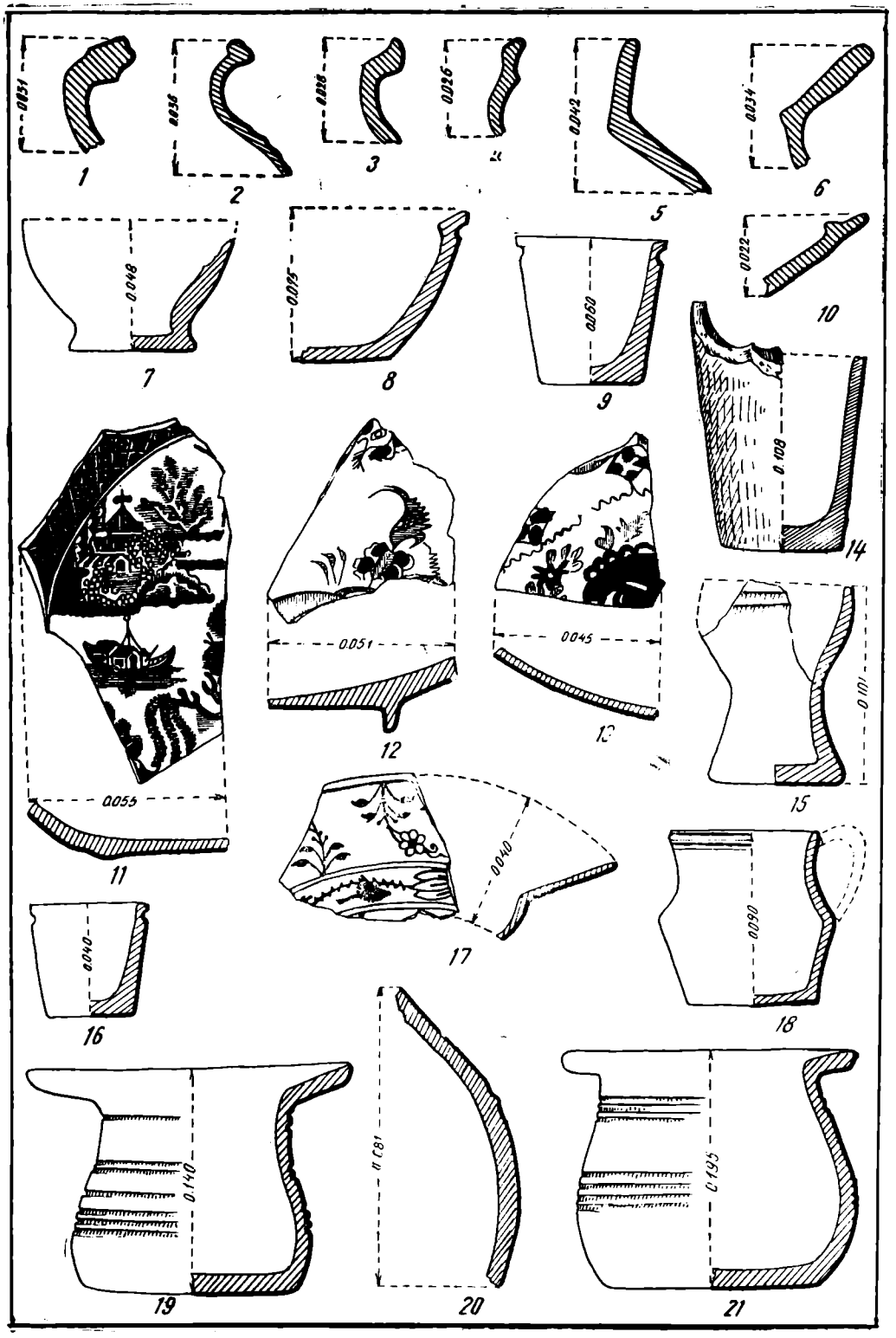

Pl. LXVII. — 1—21 : *Iași* (Curtea Domnească).

www.cimec.ro

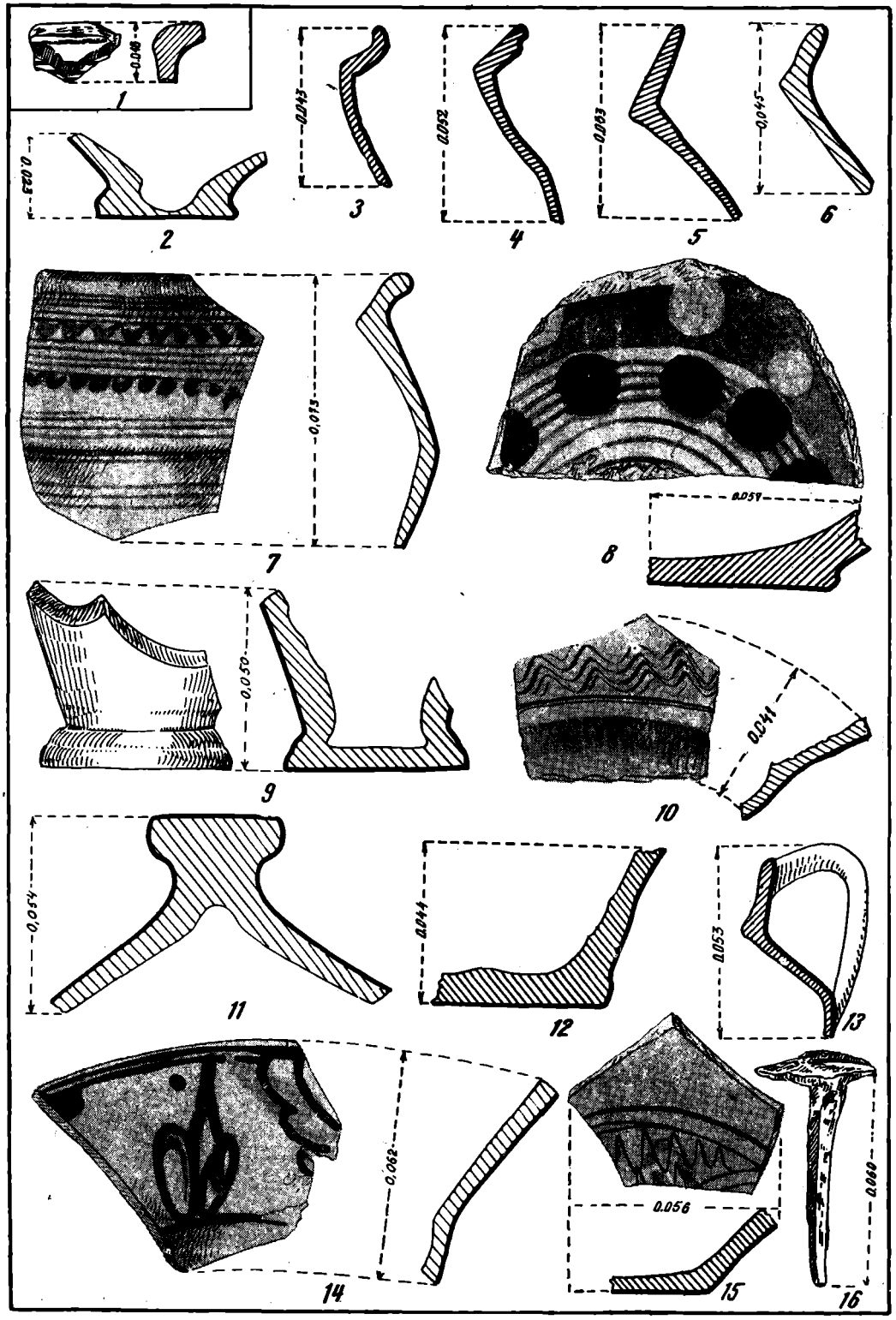

Pl. LXVIII. — 1—16 : *Iaşi* (1 Dealul Plevnei, 2—16 În preajma halelor).

www.cimec.ro

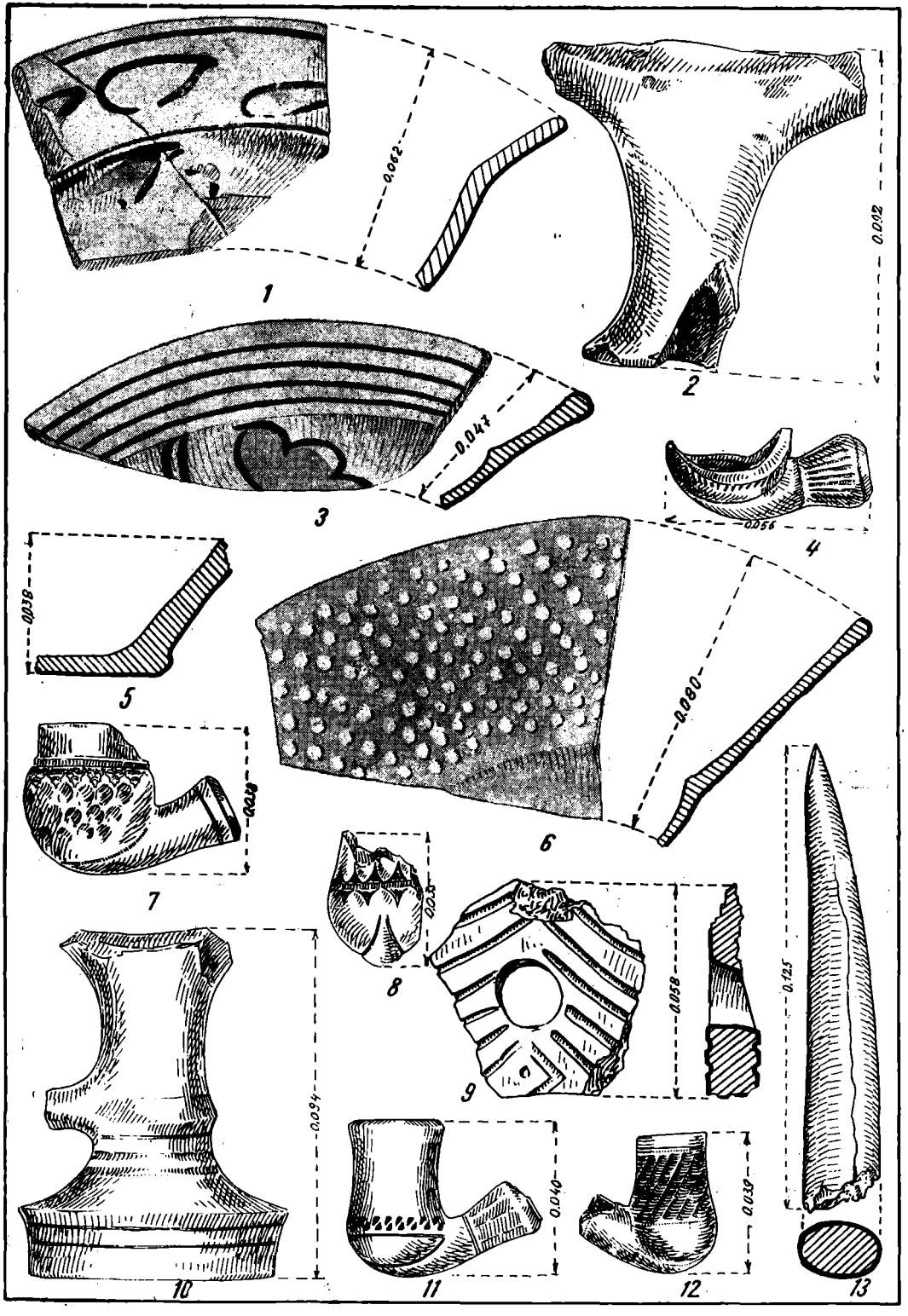

Pl. LXIX. — 1—13 : *Iași* (Str. Costache Negri).

www.cimec.ro

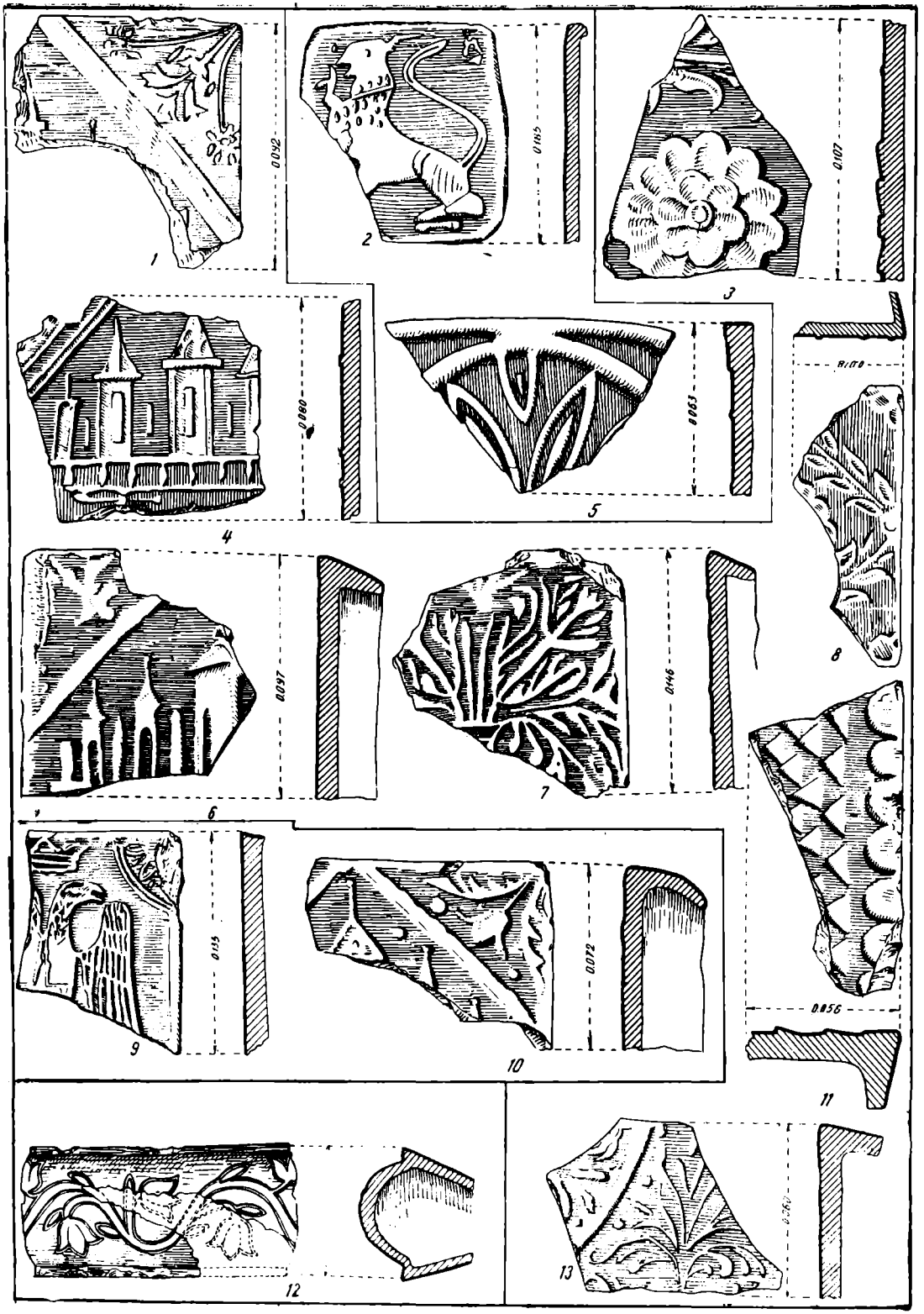

Pl. LXX. — 1—13 : *Iași* (1, 9 Curtea Domnească, 3—4, 6—8,. 10—13 În preajma halelor, 2, 5 Str. Costache Negri).

www.cimec.ro

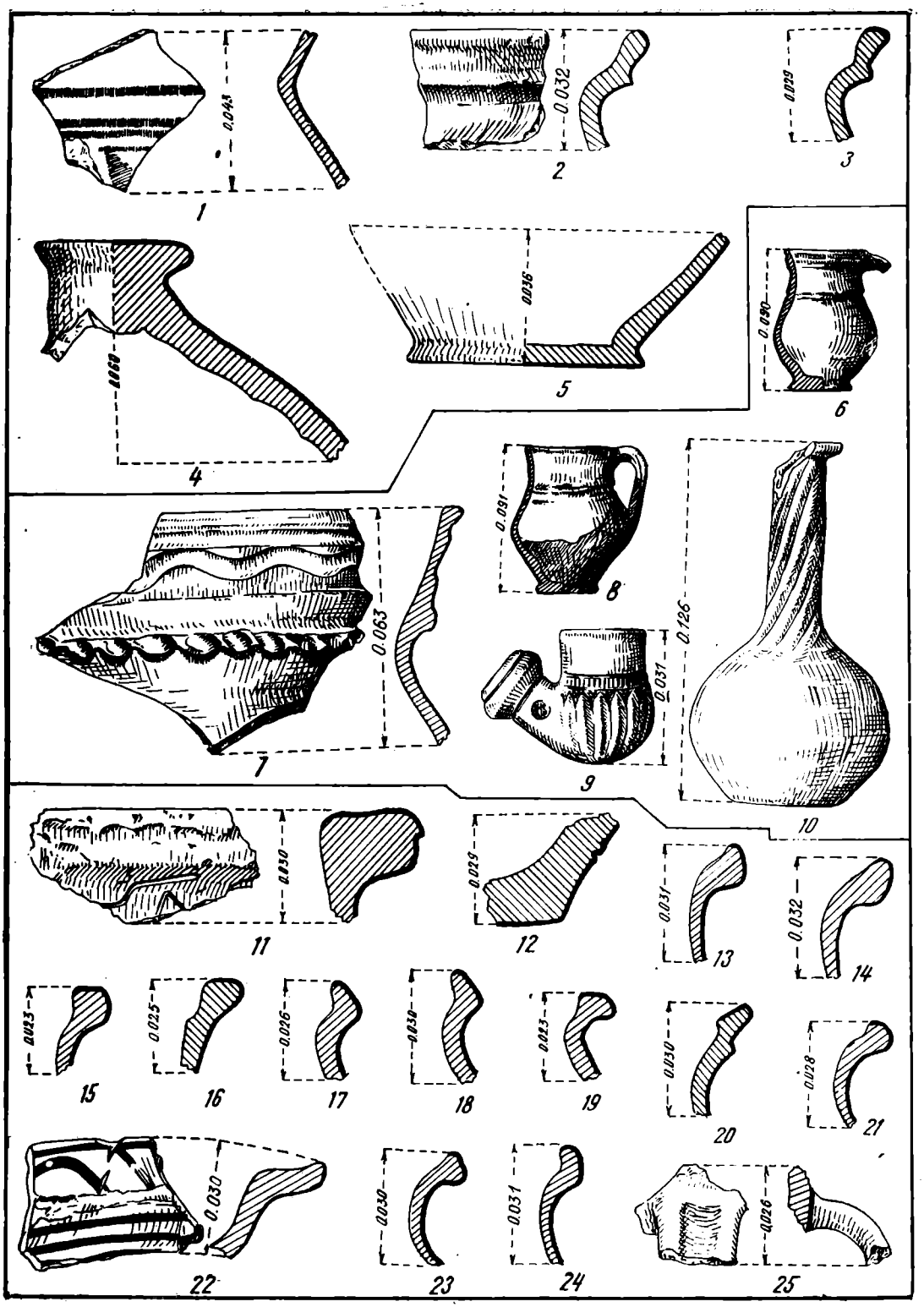

Pl. LXXI. — 1—25 : *Iaşi* (1—5 Str. Elena Doamna, 6—10 Str. Ştefan cel Mare colţ cu str. Horia, 11—25 Cartierul Frumoasa).

www.cimec.ro

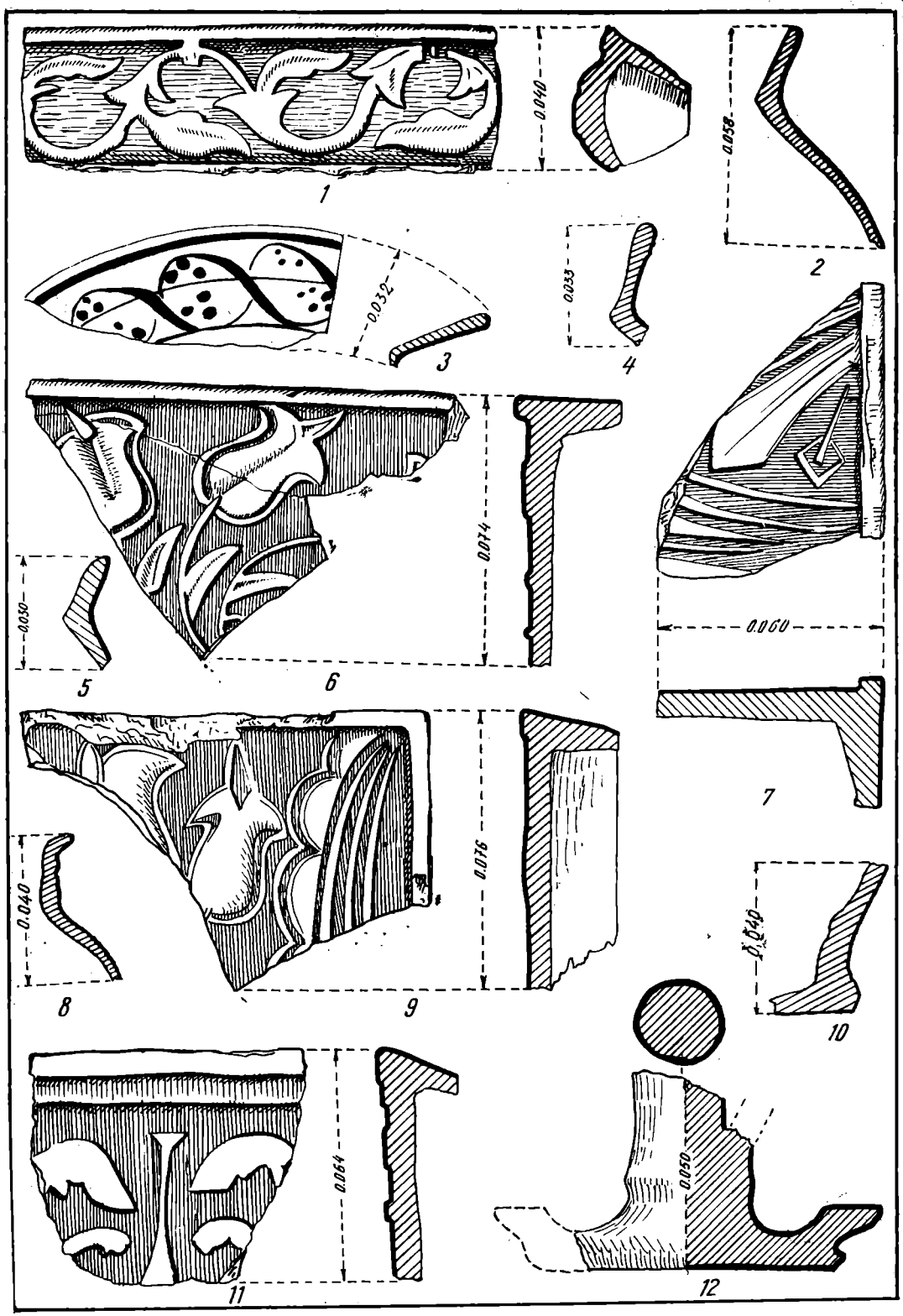

Pl. LXXII. — 1—12 : *Iași* (Strada 9 Mai).

www.cimec.ro

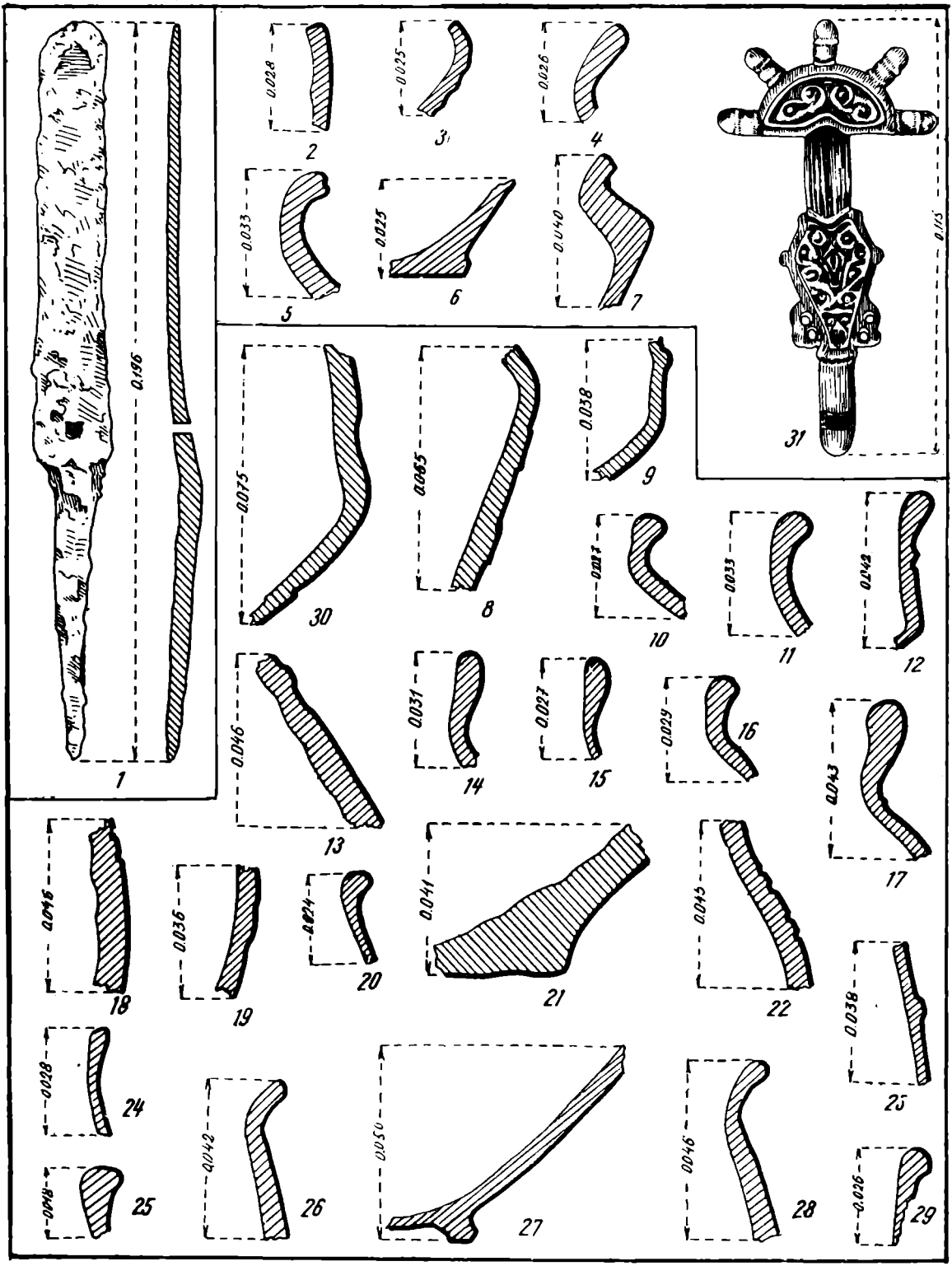

Pl. LXXIII. — 1—31 : *Iași* (1 Cartierul Frumoasa, 2—7, 31 Crucea lui Ferentz, 8—30 Tîrgușorul Nicolina).

29—0.861

www.cimec.ro

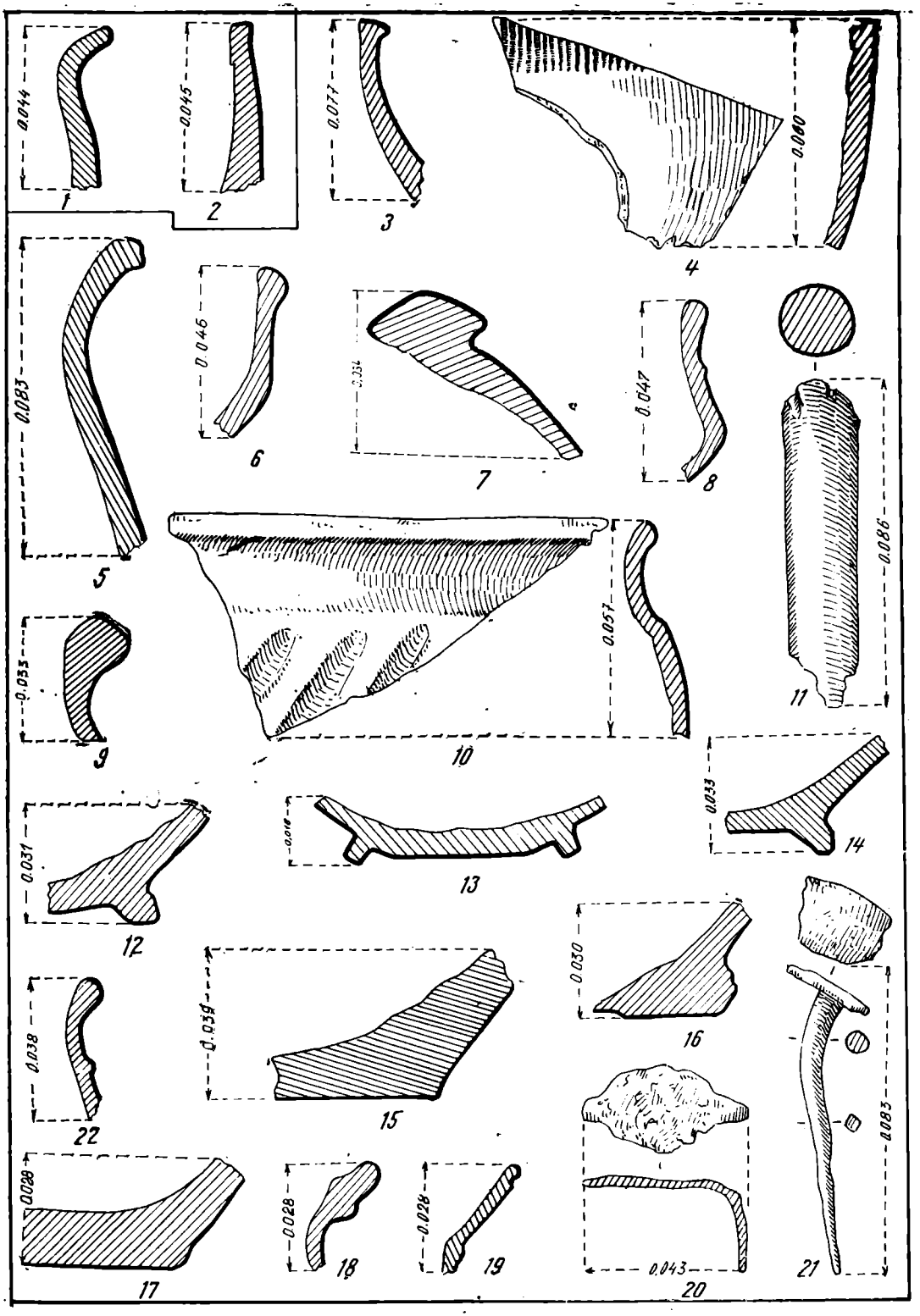

Pl. LXXIV. — 1—22 : *Iași* (1—2 Cartierul Nicolina — panta estică a dealului, 3—22 Cartierul Păcureț).

www.cimec.ro

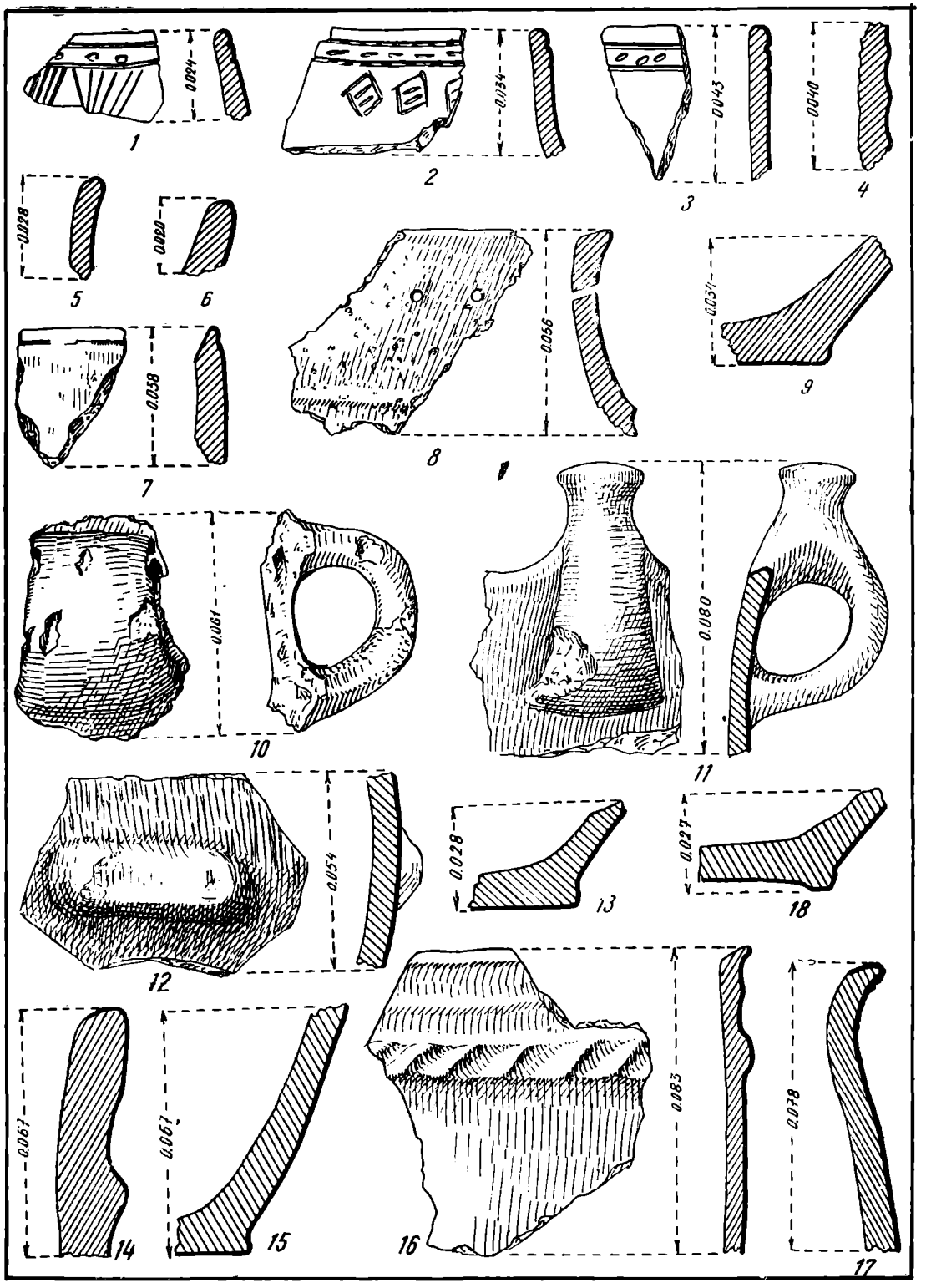

Pl. LXXV. — 1—18 : *Iaşi* (Ceairu lui Peretz).

www.cimec.ro

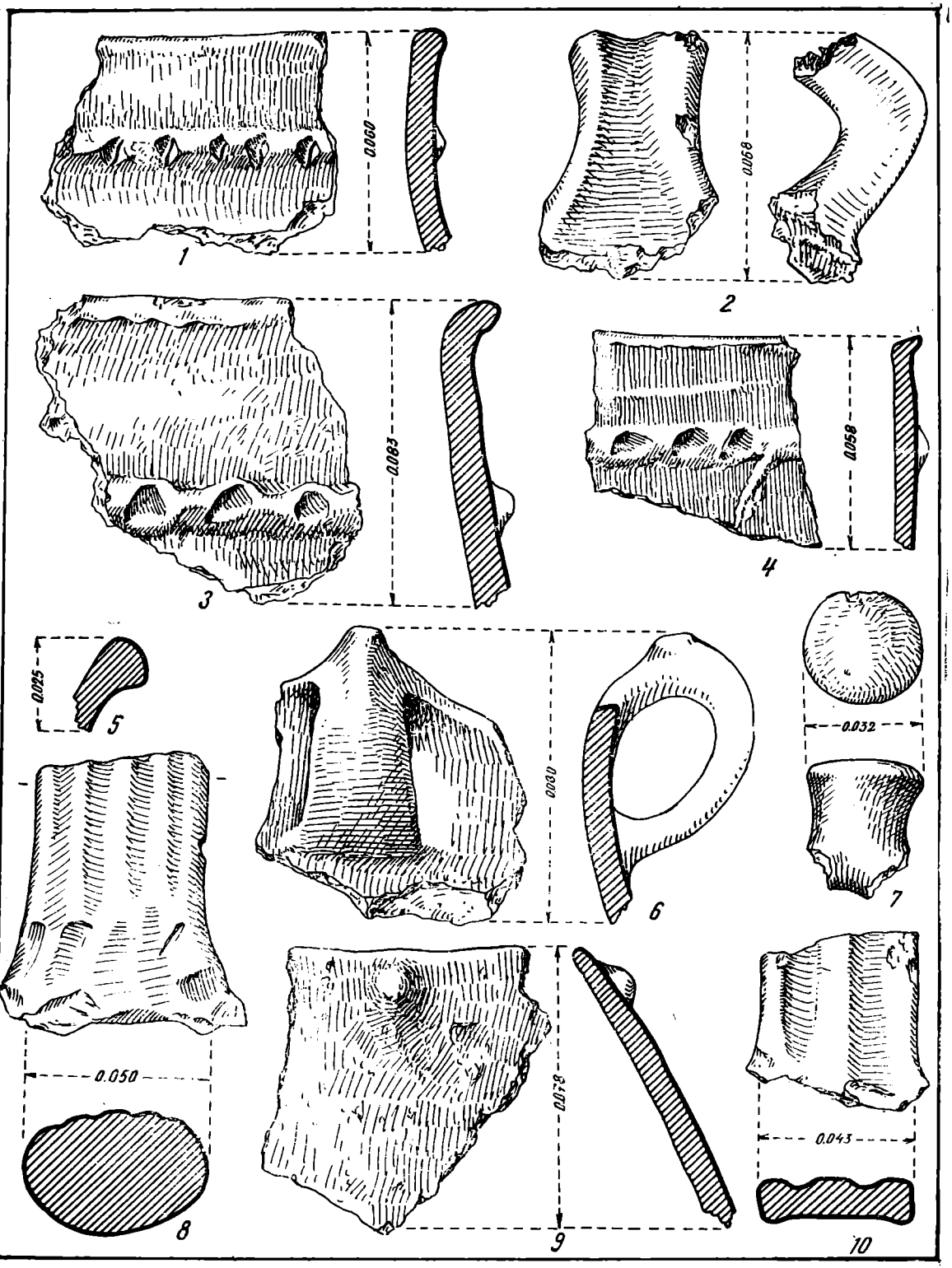

Pl. LXXVI. — 1—10 : *Iași* (Ceairu lui Peretz).

www.cimec.ro

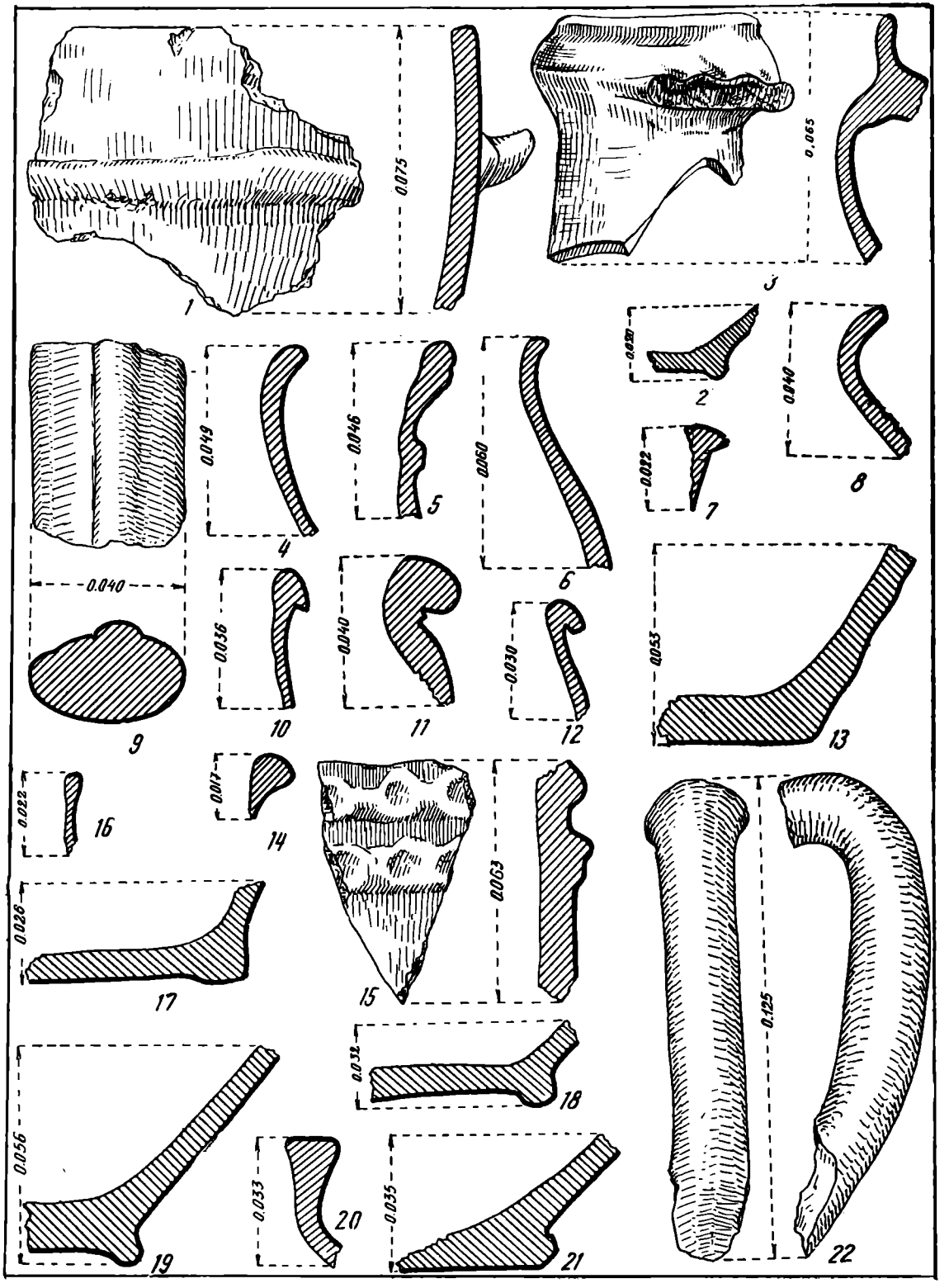

Pl. LXXVII. — 1—22 : *Iași* (Ceairu lui Peretz).

www.cimec.ro

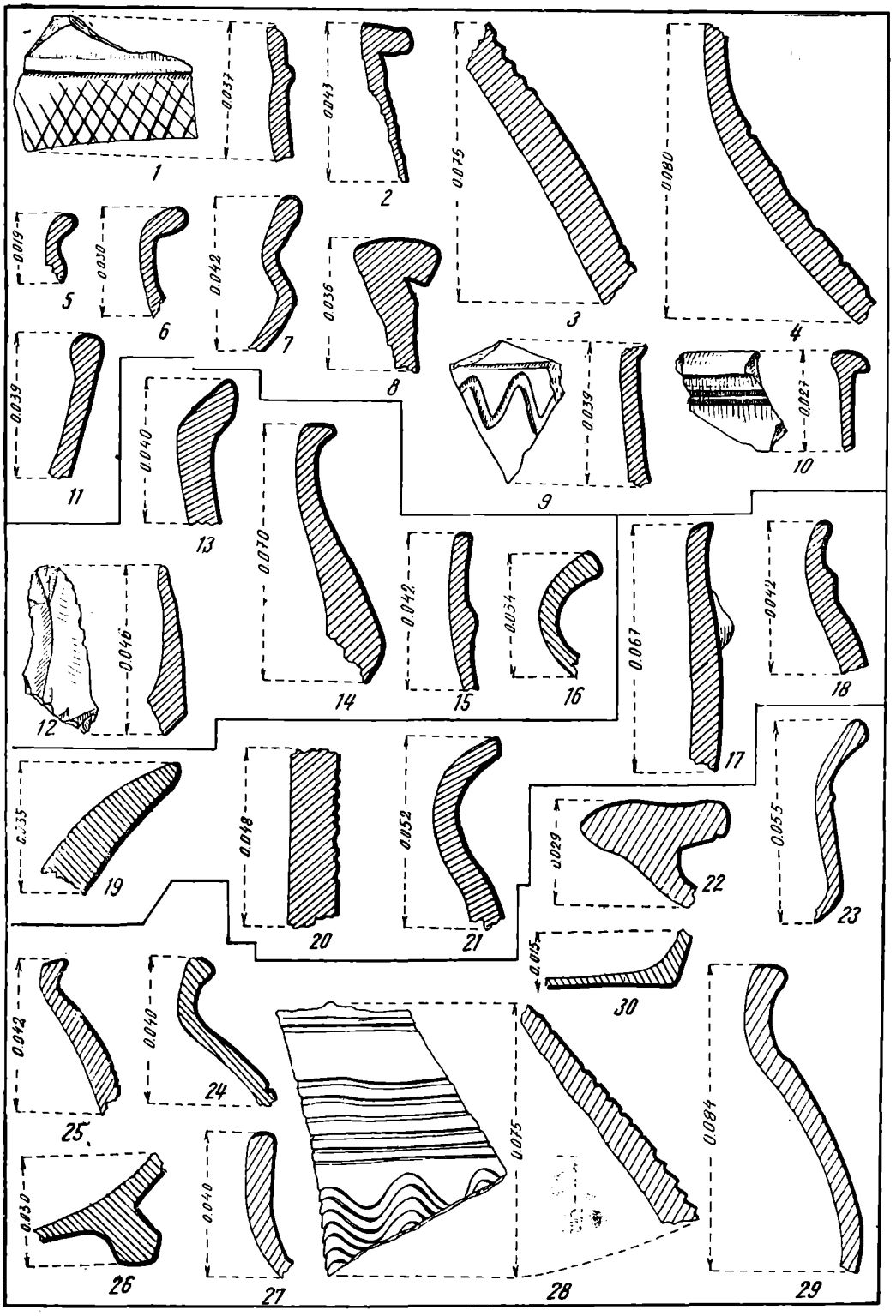

Pl. LXXVIII. — 1—30 : *Iaşi* (1—11 Ceairu lui Peretz, 12—16 Bariera Cîrlig, 17—21 Valea Cacainei, Sud de poligonul de tragere, 25—26 Str. Aurel Vlaicu nr. 43, 22—24, 27—30 Fabrica de Cărămidă).

www.cimec.ro

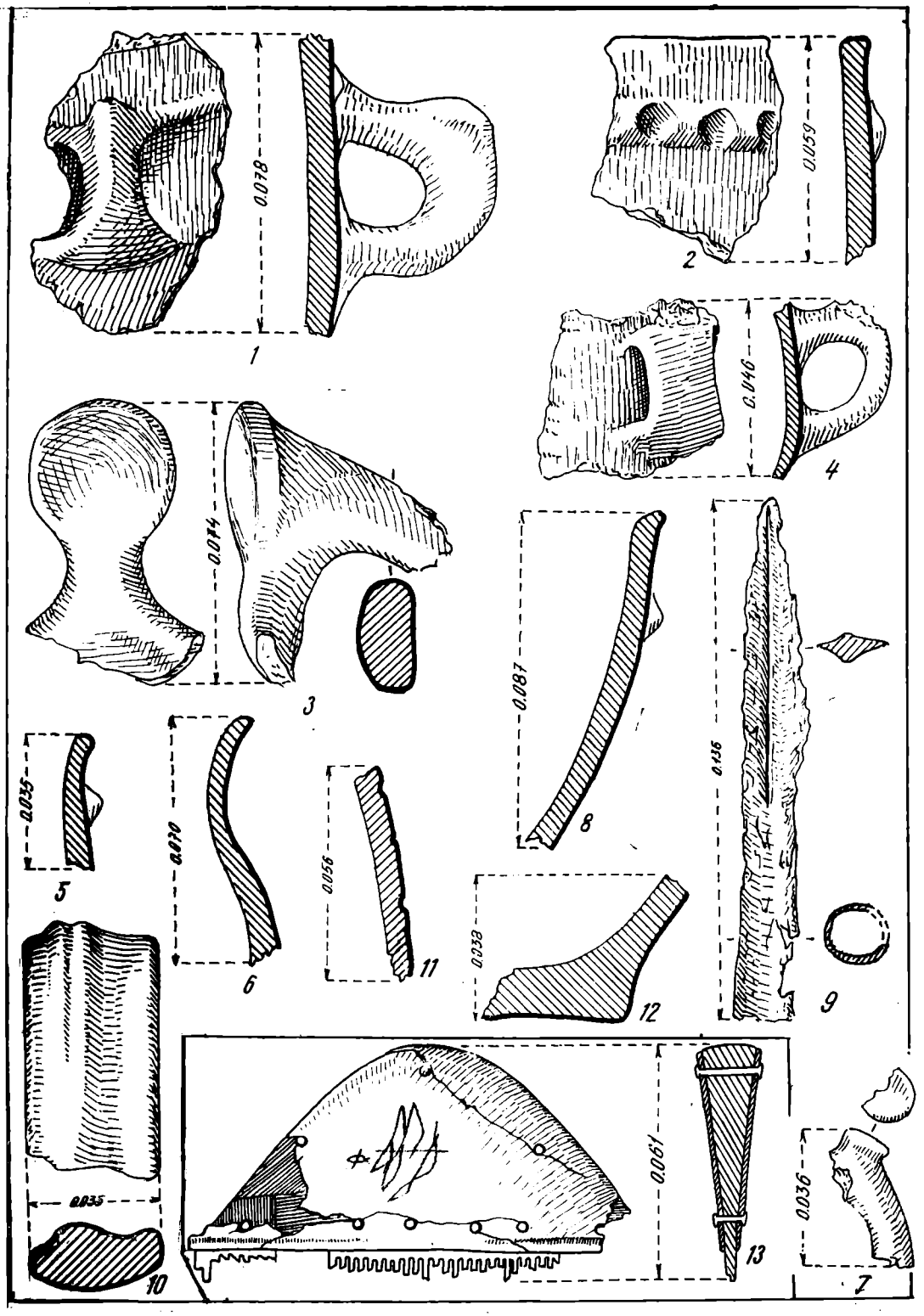

Pl. LXXIX. — 1—13 : *Iaşi* (1—10 Cartierul Abator, 11—12 Str. Ciurchi nr. 134, 13 Fabrica de Cărămidă).

www.cimec.ro

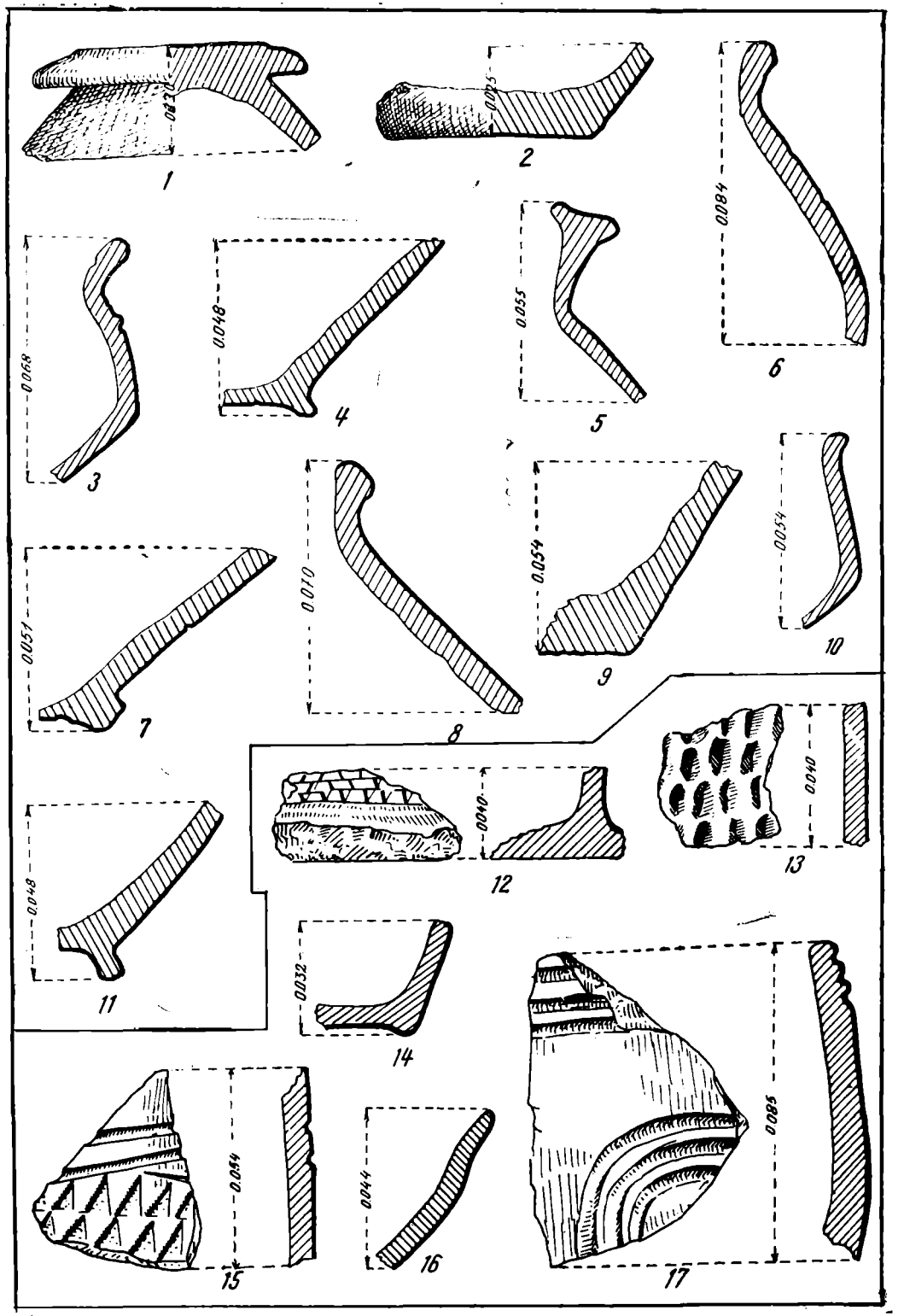

Pl. LXXX. — 1—17 : *Iaşi* (1—11 Fabrica de Cărămidă, 12—17 Str. Ciurchi nr. 134).

www.cimec.ro

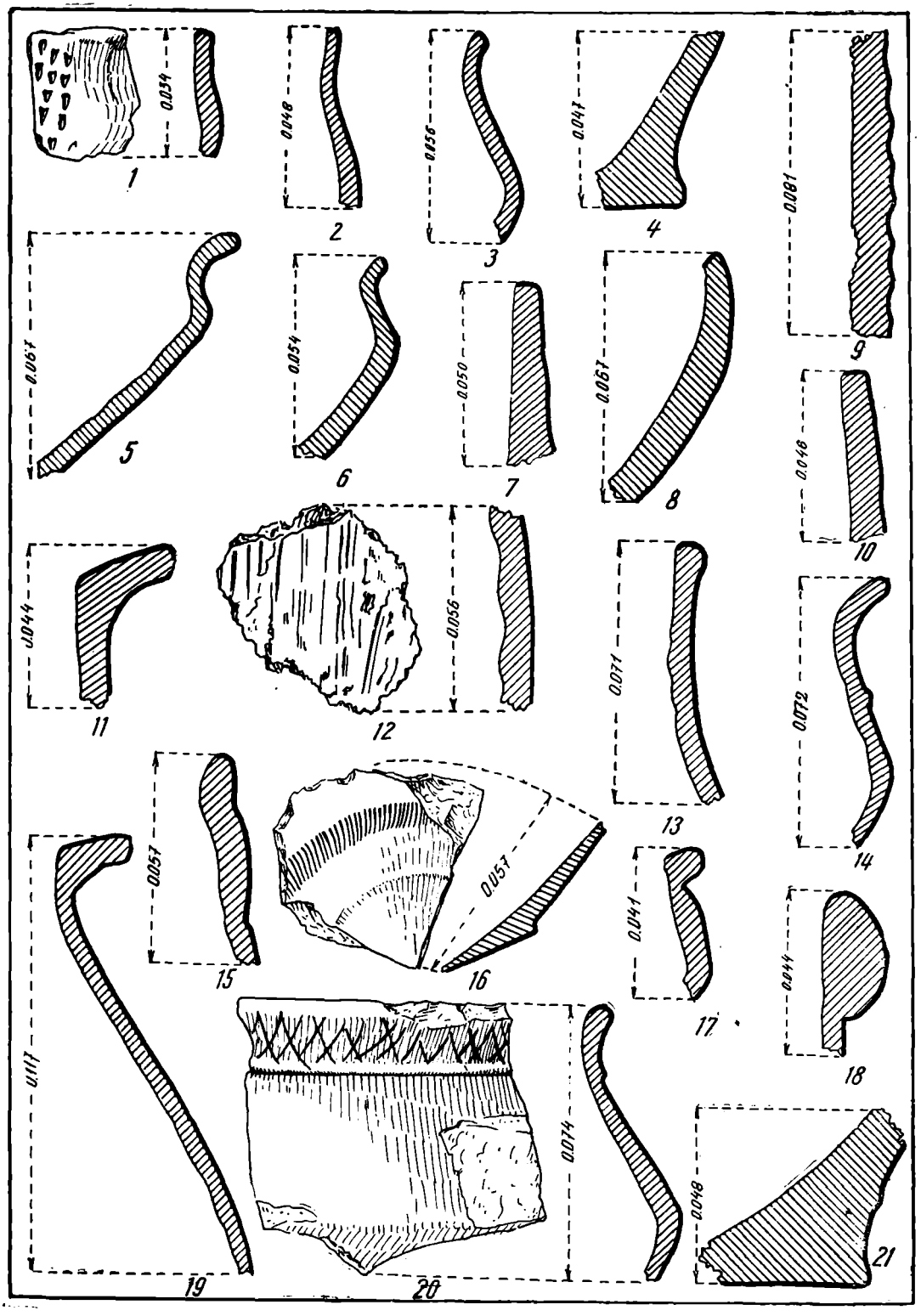

Pl. LXXXI. — 1—21 : *Iaşi* (Str. Ciurchi nr. 134).

www.cimec.ro

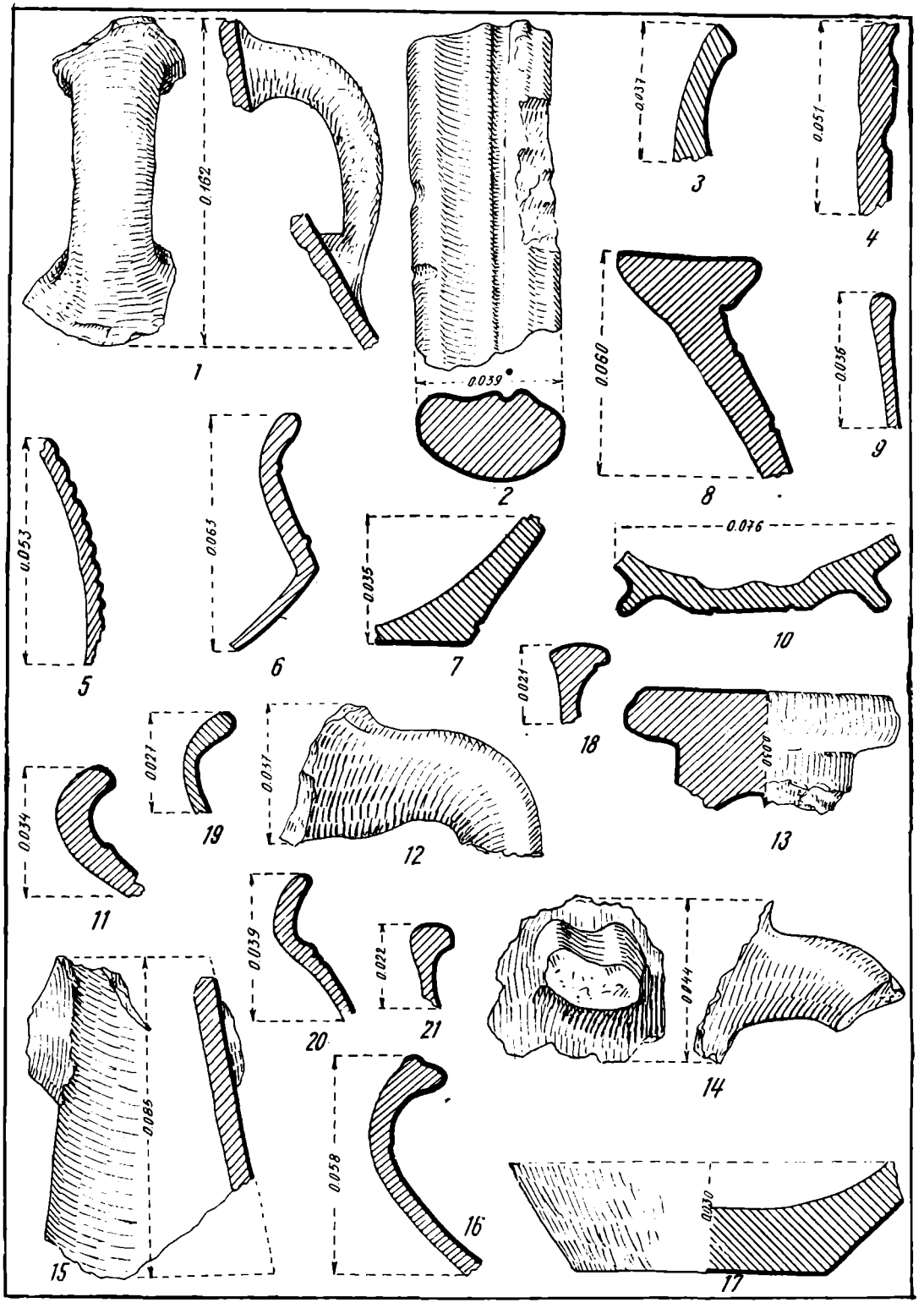

458

Pl. LXXXII. — 1—21 : *Iaşi* (Str. Ciurchi nr. 134).

www.cimec.ro

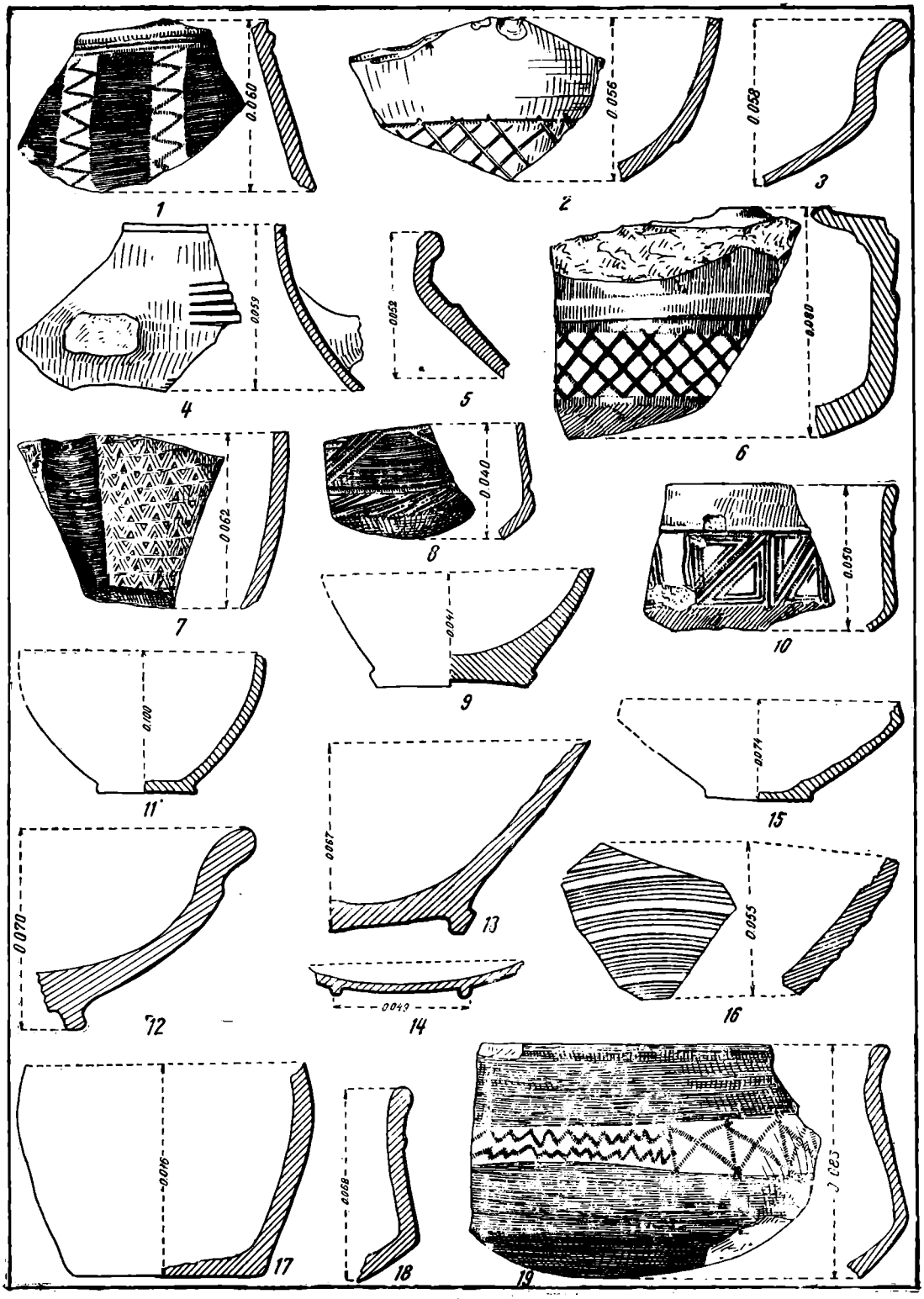

Pl. LXXXIII. — 1—19 : *Iaşi* (Str. Ciurchi nr. 134).

www.cimec.ro

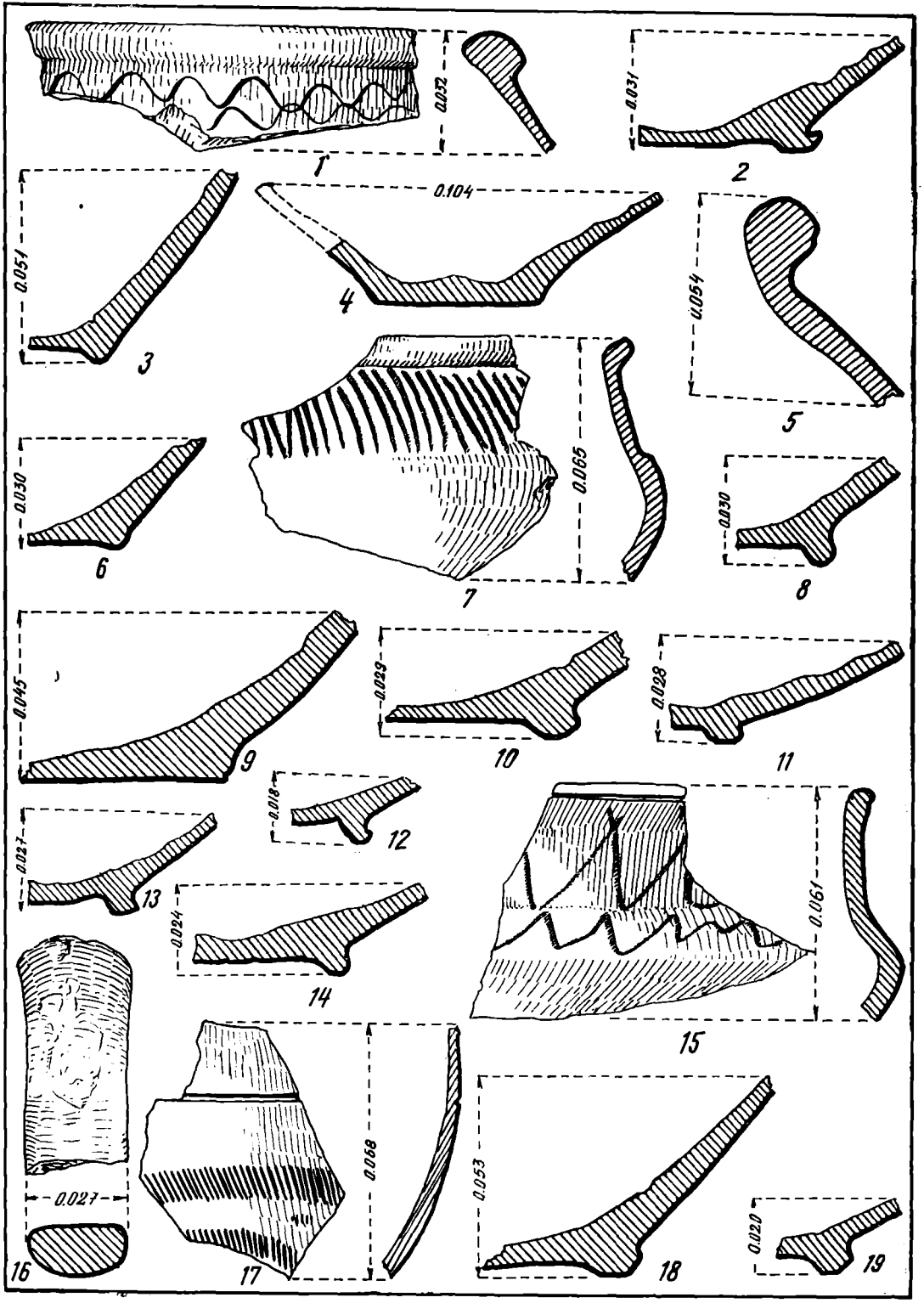

Pl. LXXXIV. — 1—19 : *Iaşi* (Str. Ciurchi nr. 134).

www.cimec.ro

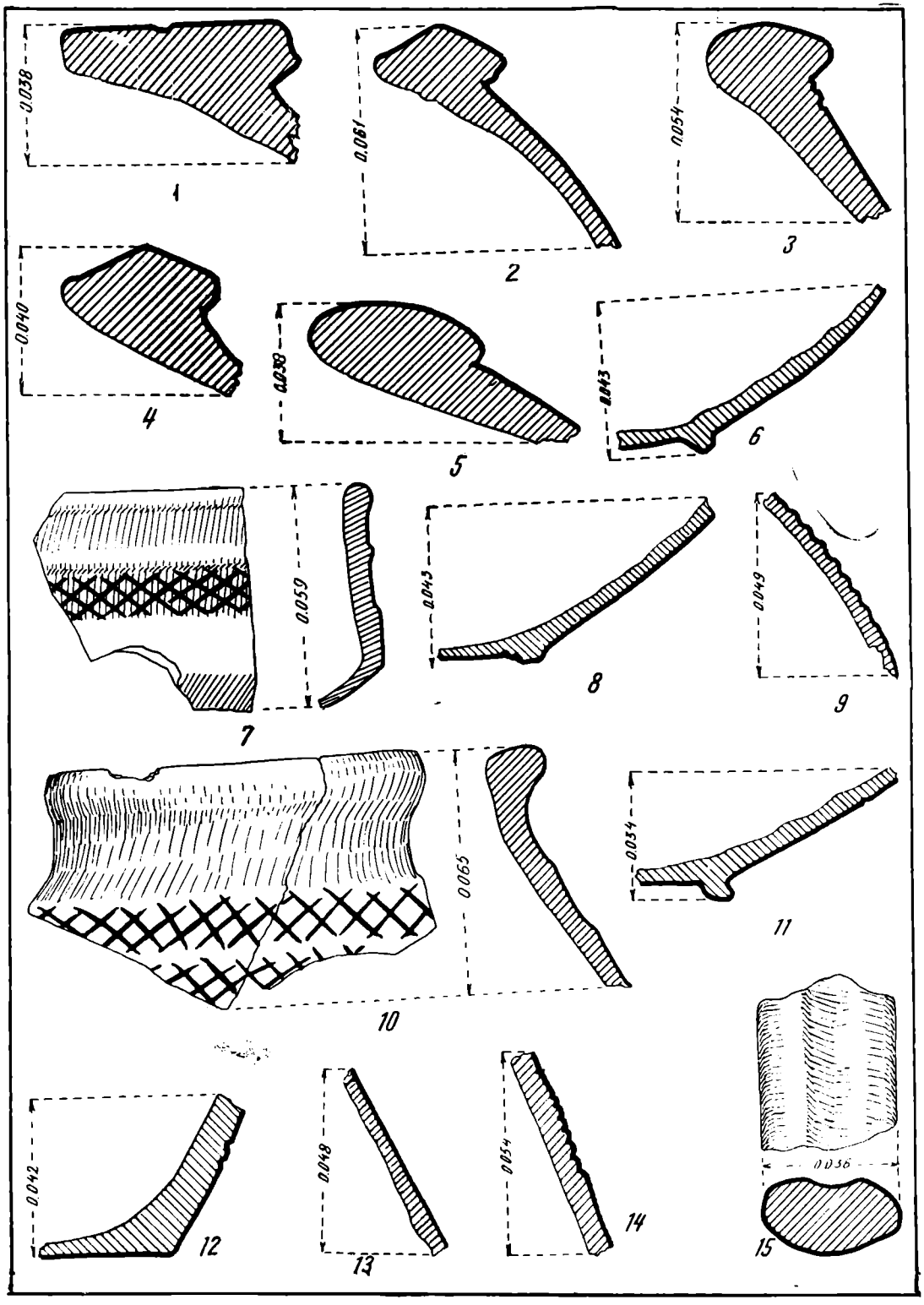

Pl. LXXXV. — 1—15 : *Iași* (Str. Ciurchi nr. 134).

www.cimec.ro

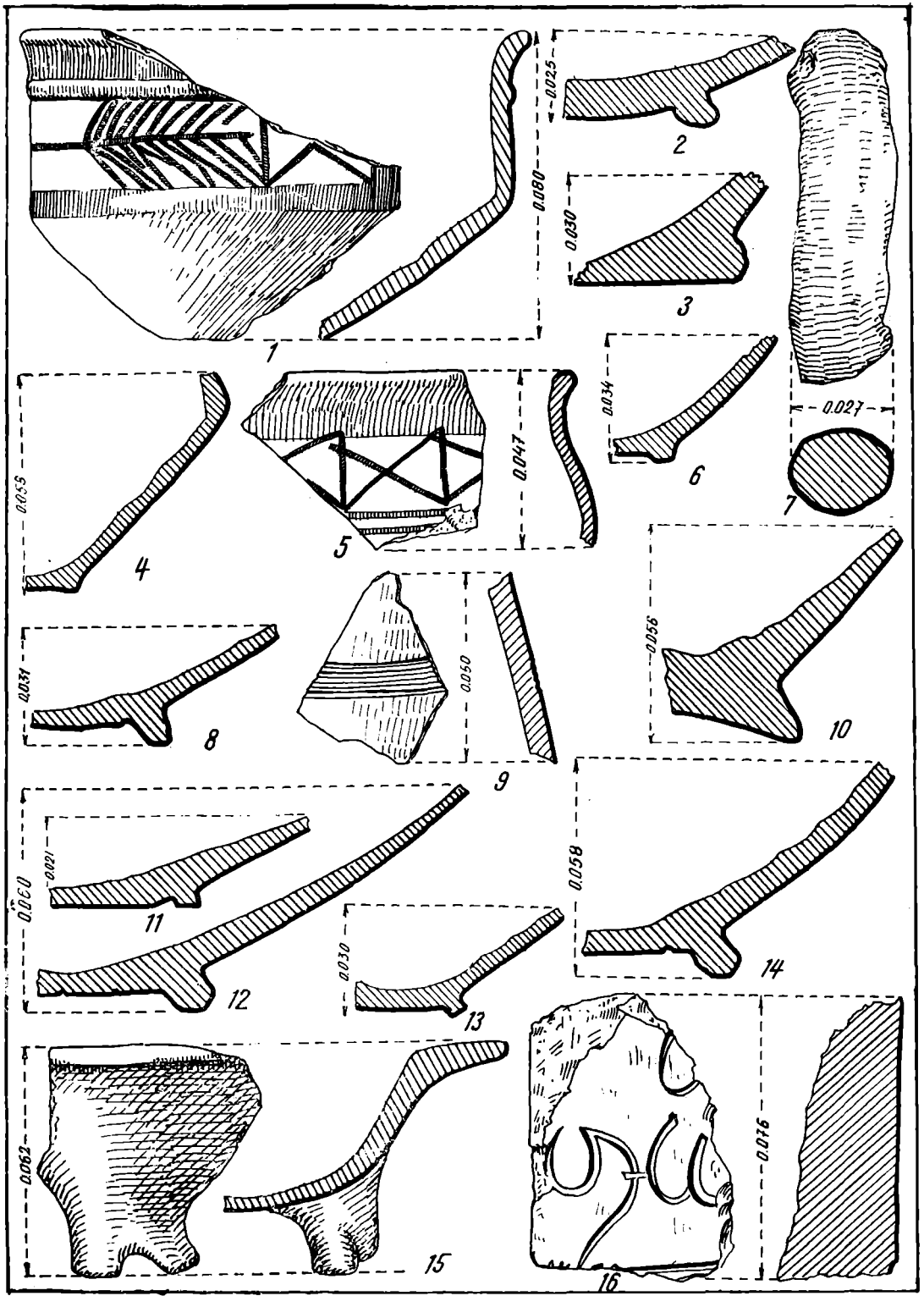

Pl. LXXXVI. — 1—16 : *Iași* (Str. Ciurchi nr. 134).

www.cimec.ro

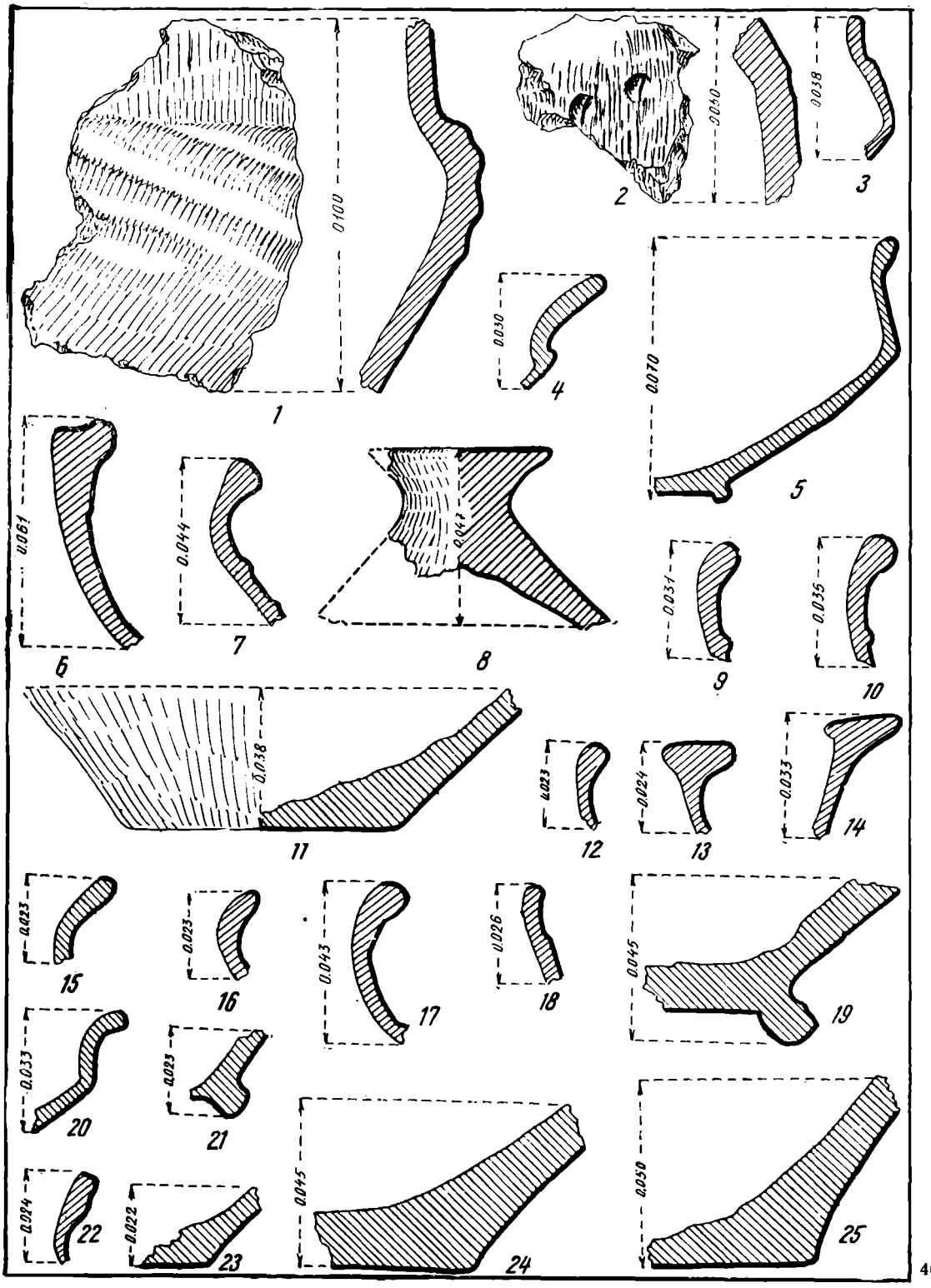

Pl. LXXXVII. — 1–25 : *Iași* (Str. Ciurchi nr. 134).

www.cimec.ro

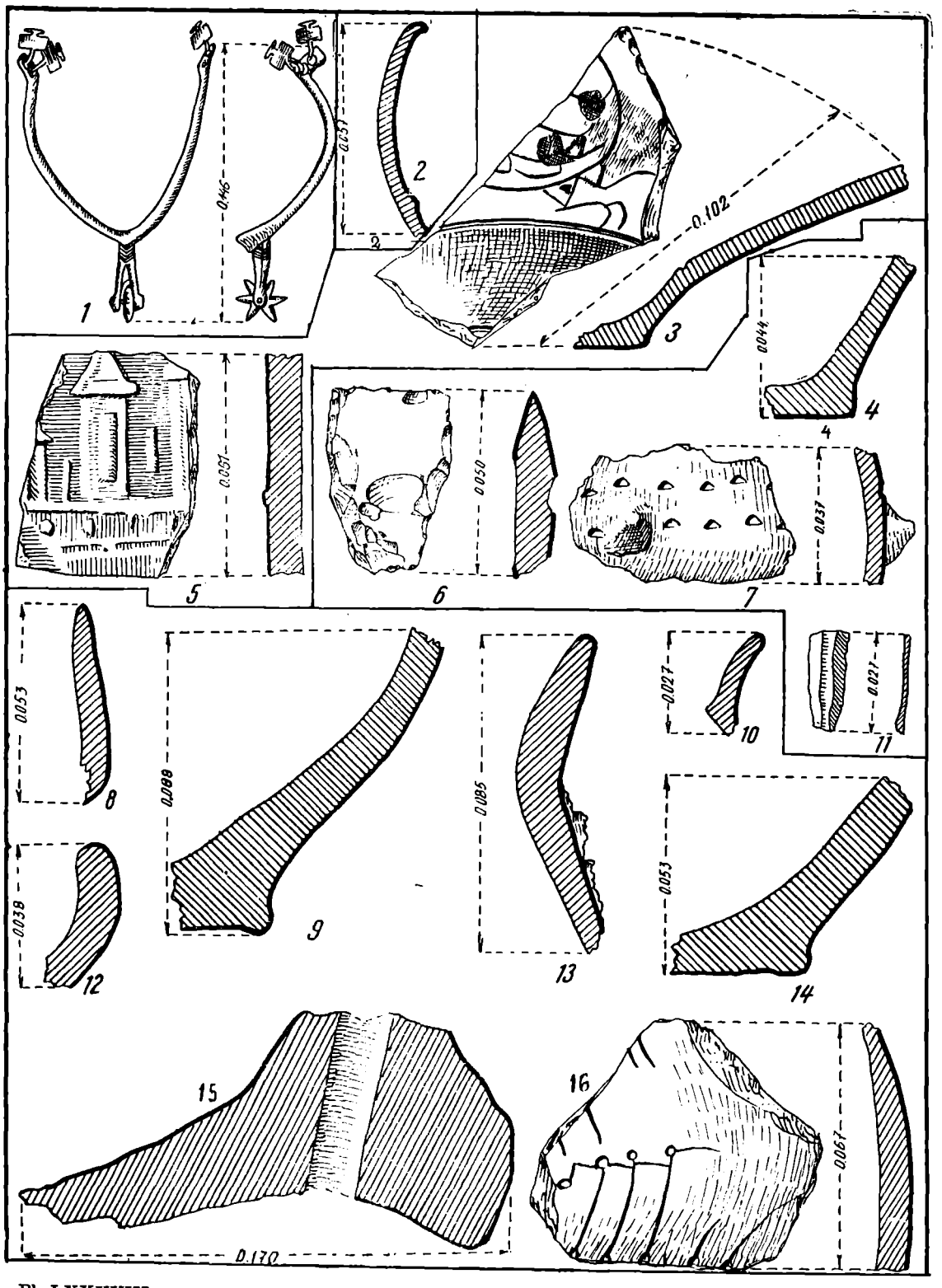

Pl. LXXXVIII. — 1—7, 11 : *Iaşi* (1 Str. Smîrdan, 3, 5 Mănăstirea Cetăţuia, 2, 4, 6—7, 11 Preventoriul „Manta Roşie") ; 8—10, 12—16 : *Leţcani* (Vatra satului).

www.cimec.ro

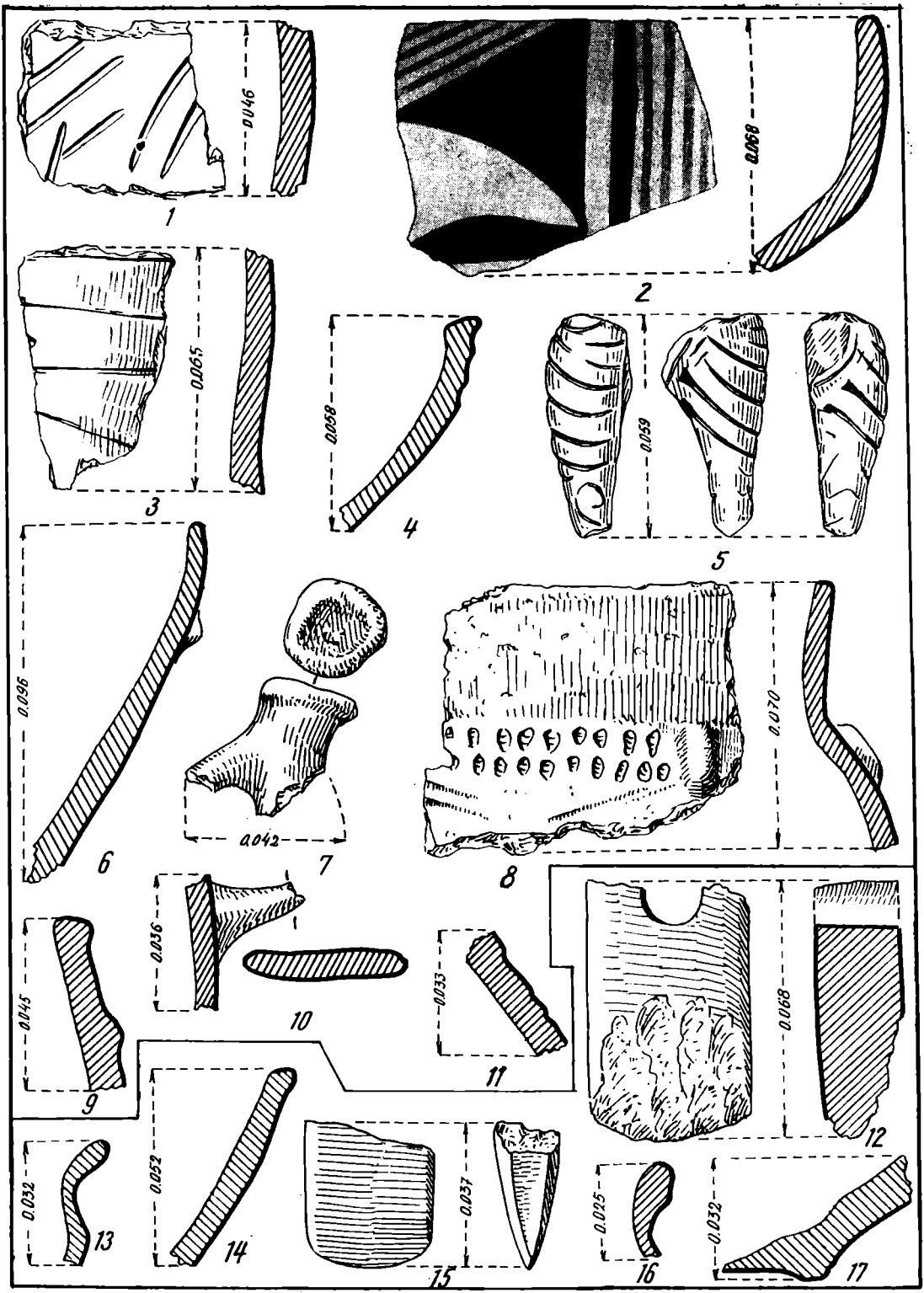

Pl. LXXXIX. — 1—17 : *Leţcani* (1—11 Vatra satului, 12—17 Marginea sud-estică a satului).

www.cimec.ro

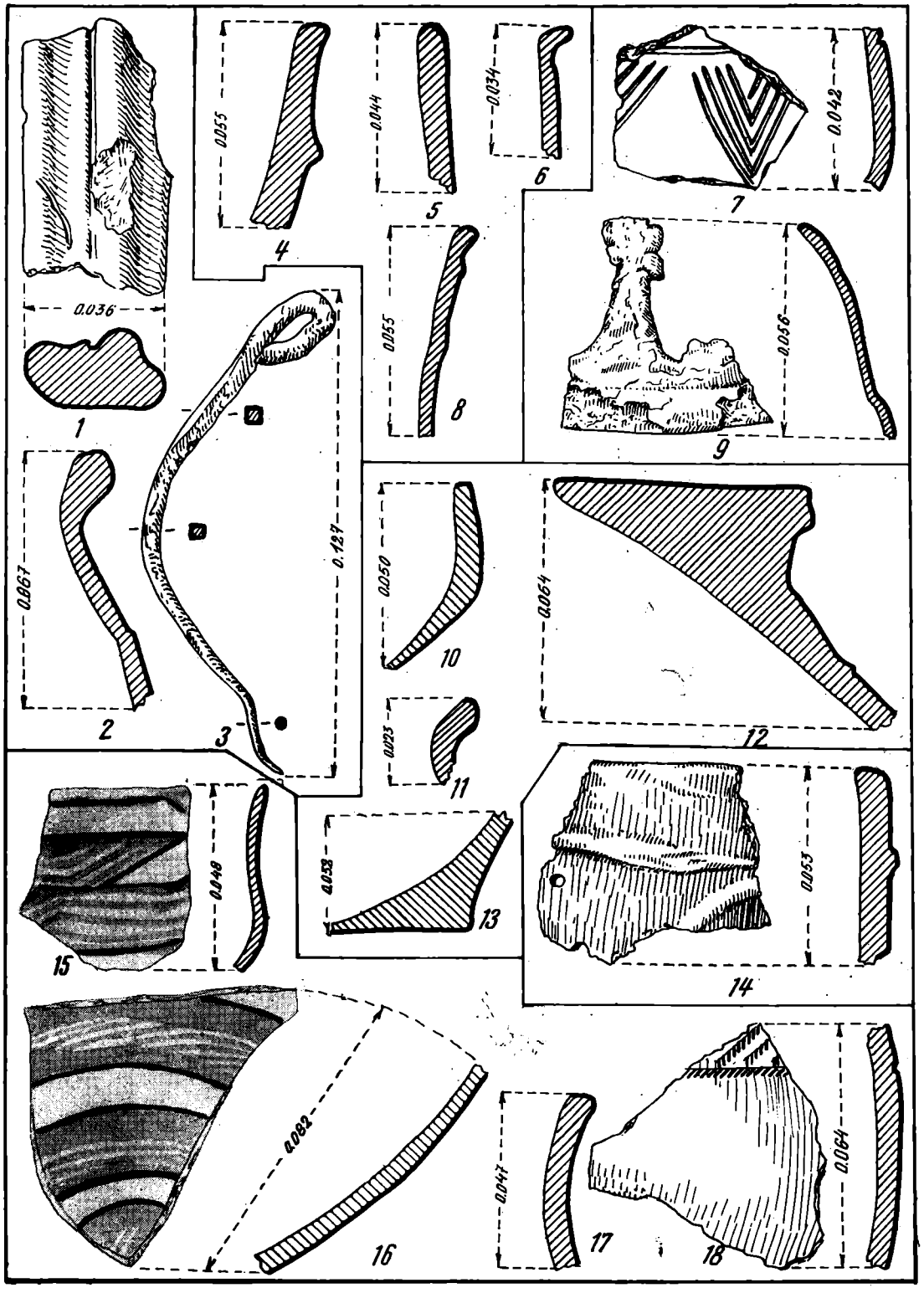

Pl. XC. — 1—18 : *Lețcani* (1—3 Marginea sud-estică a satului, 4—6, 8 La Lutărie, 7, 9 La Movilă, 10—13 La Holm, 14 Iazul Bulgăriei, 15—18 Movila din șes).

www.cimec.ro

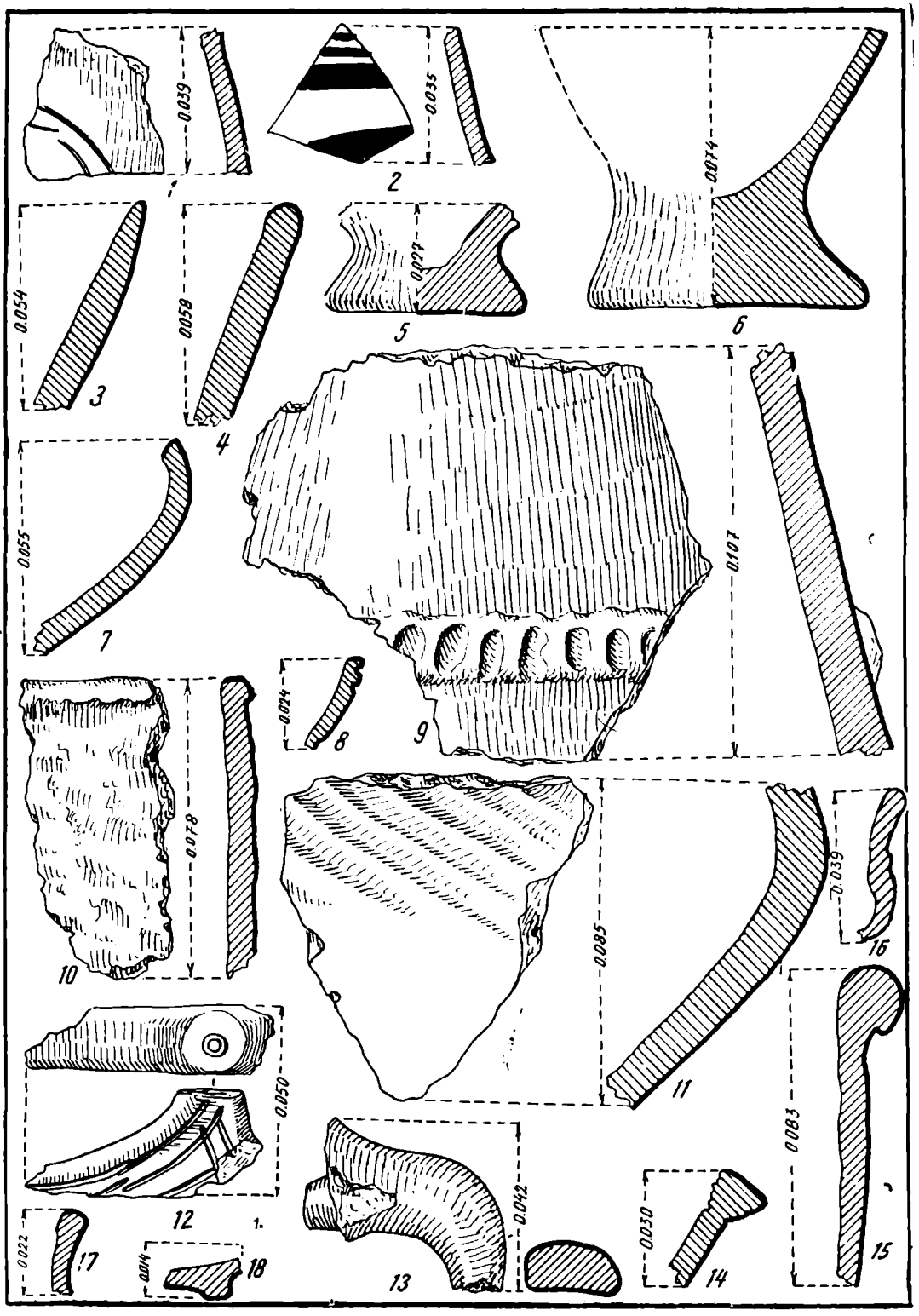

Pl. XCI. — 1–18 : *Leţcani* (Movila din şes).

www.cimec.ro

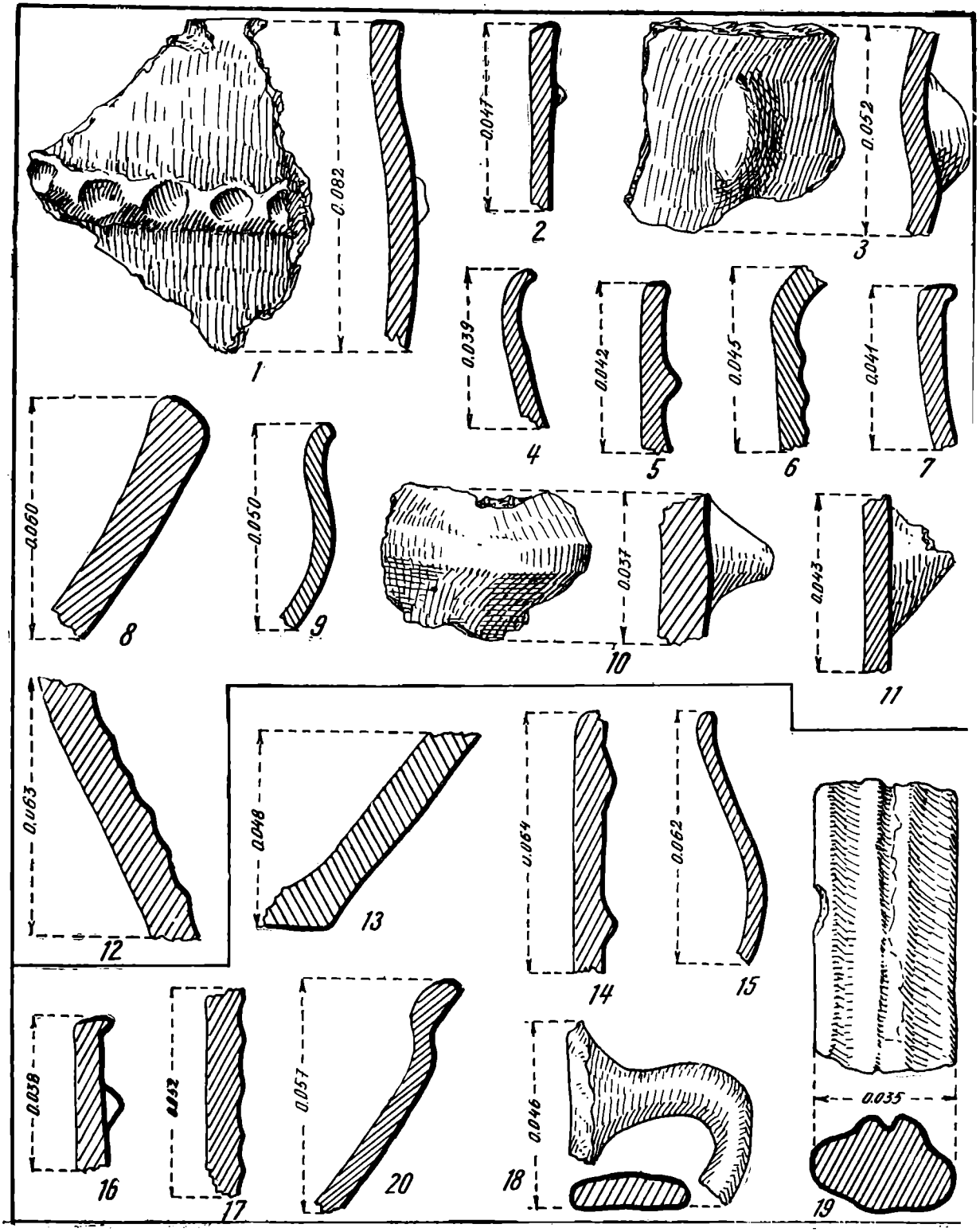

Pl. XCII. — 1—20 : *Leţcani* (1—12 Valea Ilenii), 13—20 La Damian).

www.cimec.ro

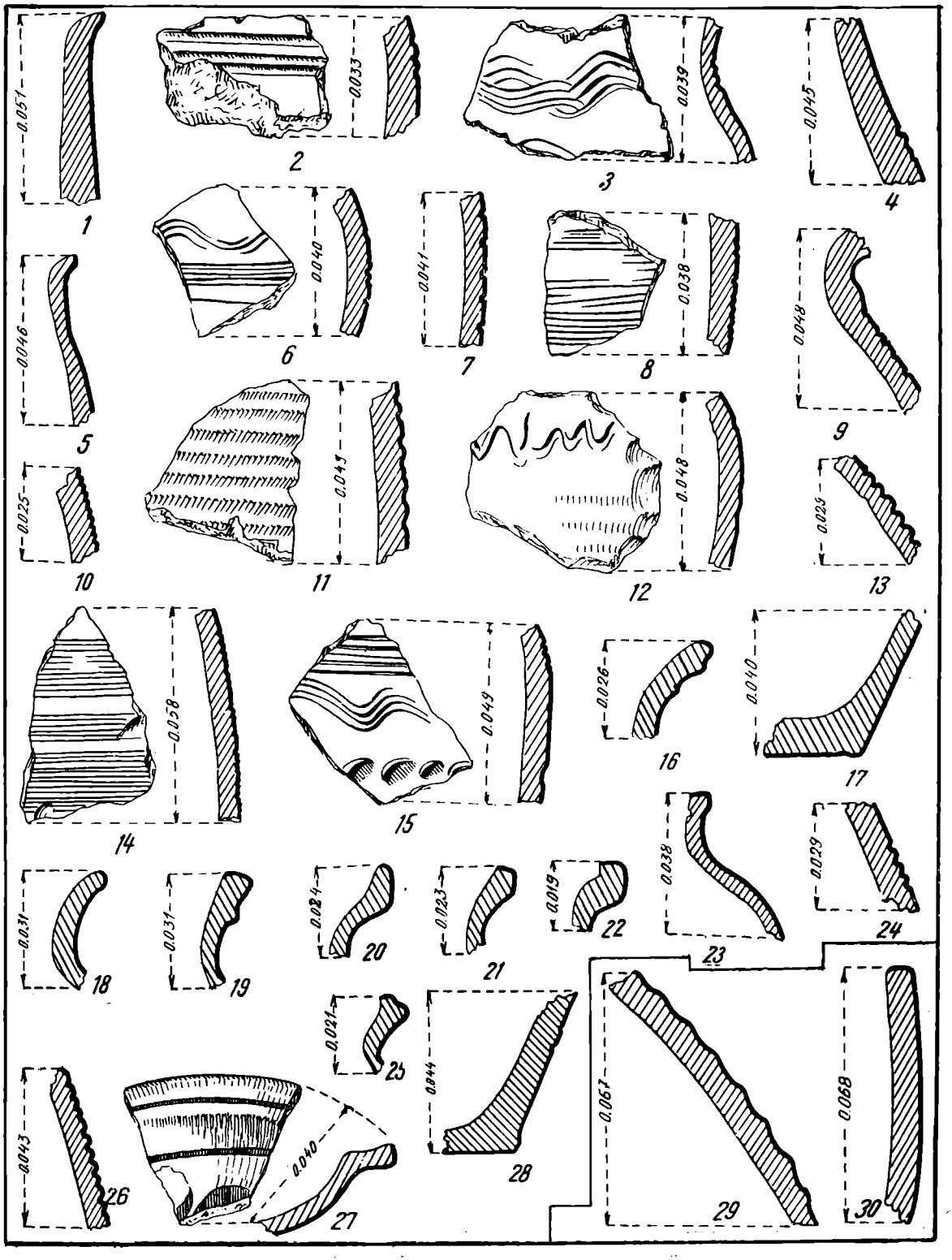

Pl. XCIII. — 1—28 : *Miroslava* (La Bulgării) ; 29—30 : *Mogoșești* (Dealul Bățului).

www.cimec.ro

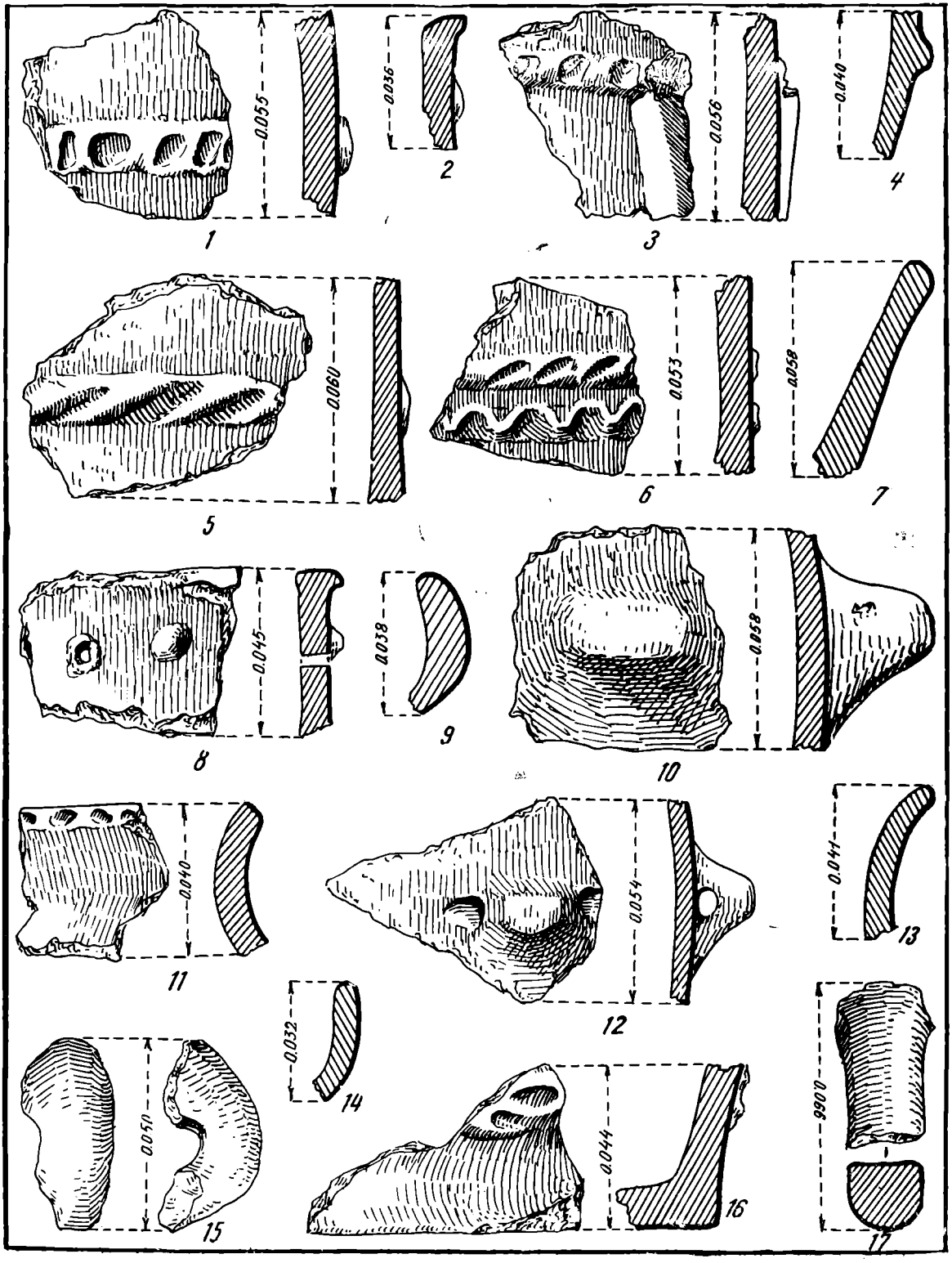

Pl. XCIV. — 1—17 : *Mogoșești* (Dealul Bățului).

www.cimec.ro

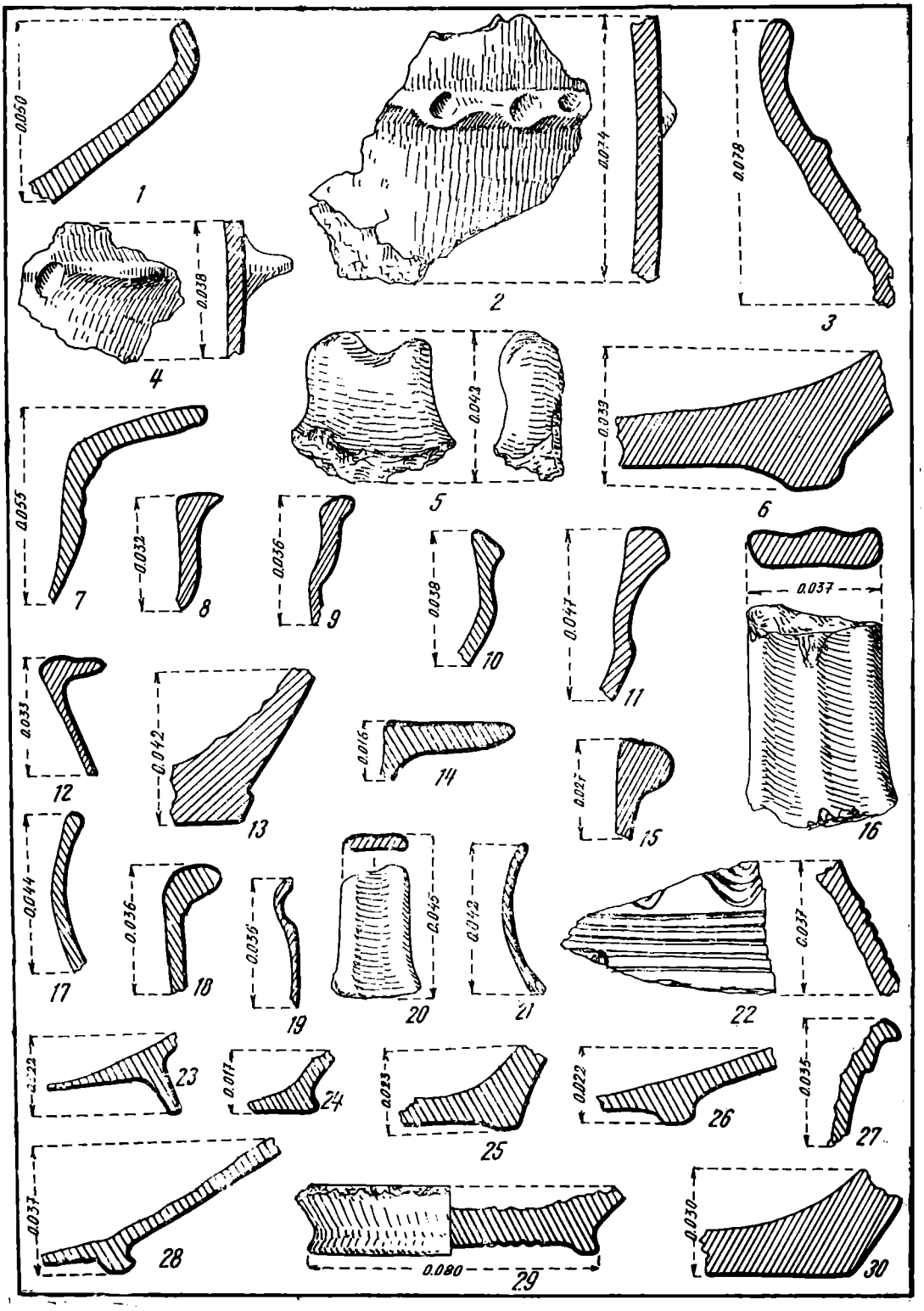

Pl. XCV. — 1—30 : *Mogoşeşti* (Dealul Bătului).

www.cimec.ro

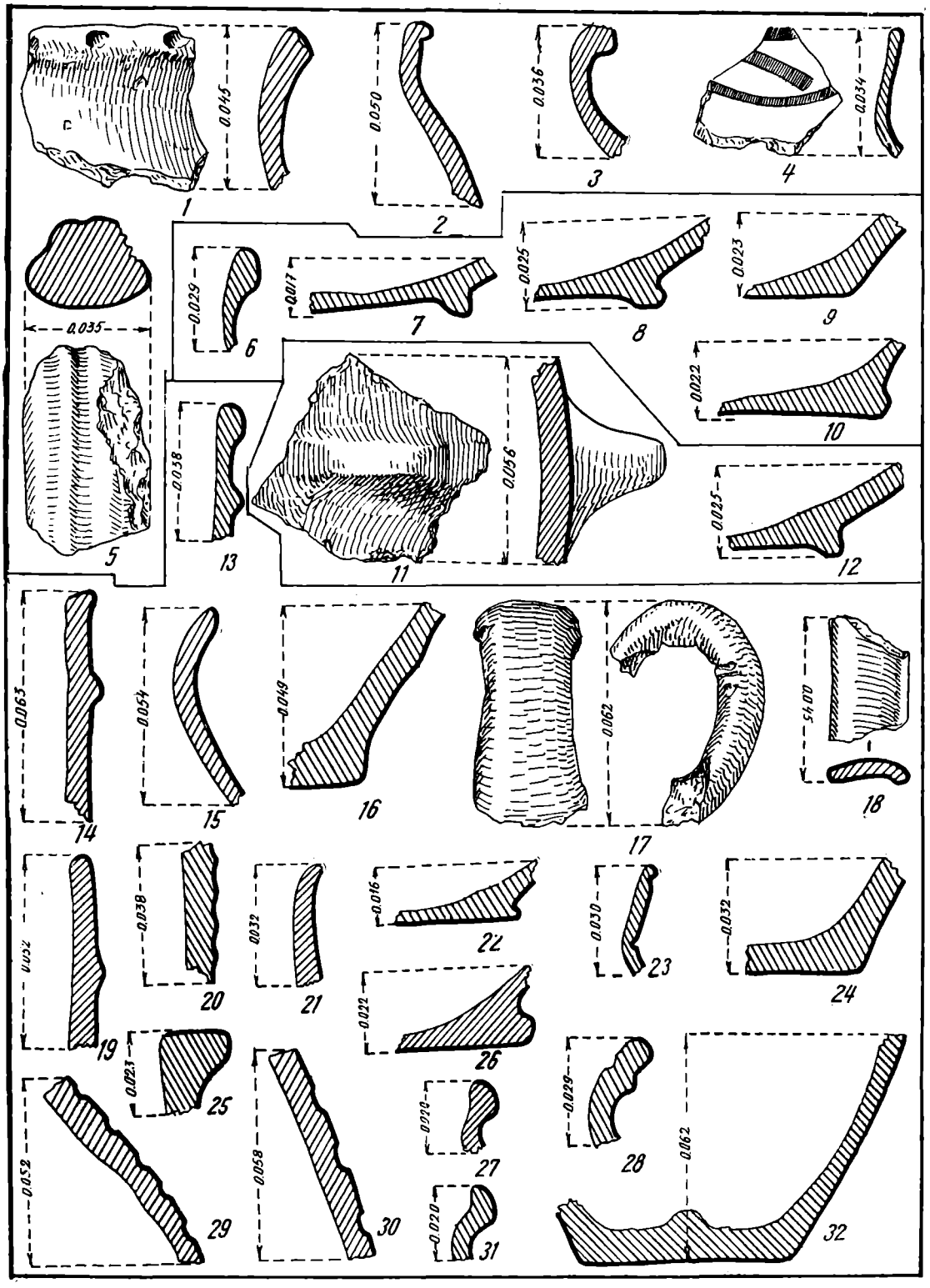

Pl. XCVI. — 1—12 : *Mogoşeşti* (1—5 Dealul Bătului, 6—10 Dealul Şanta, 11—12 Piscul Bordeiului) ; 13—32 : *Munteni* (Cartierul Bădărău).

www.cimec.ro

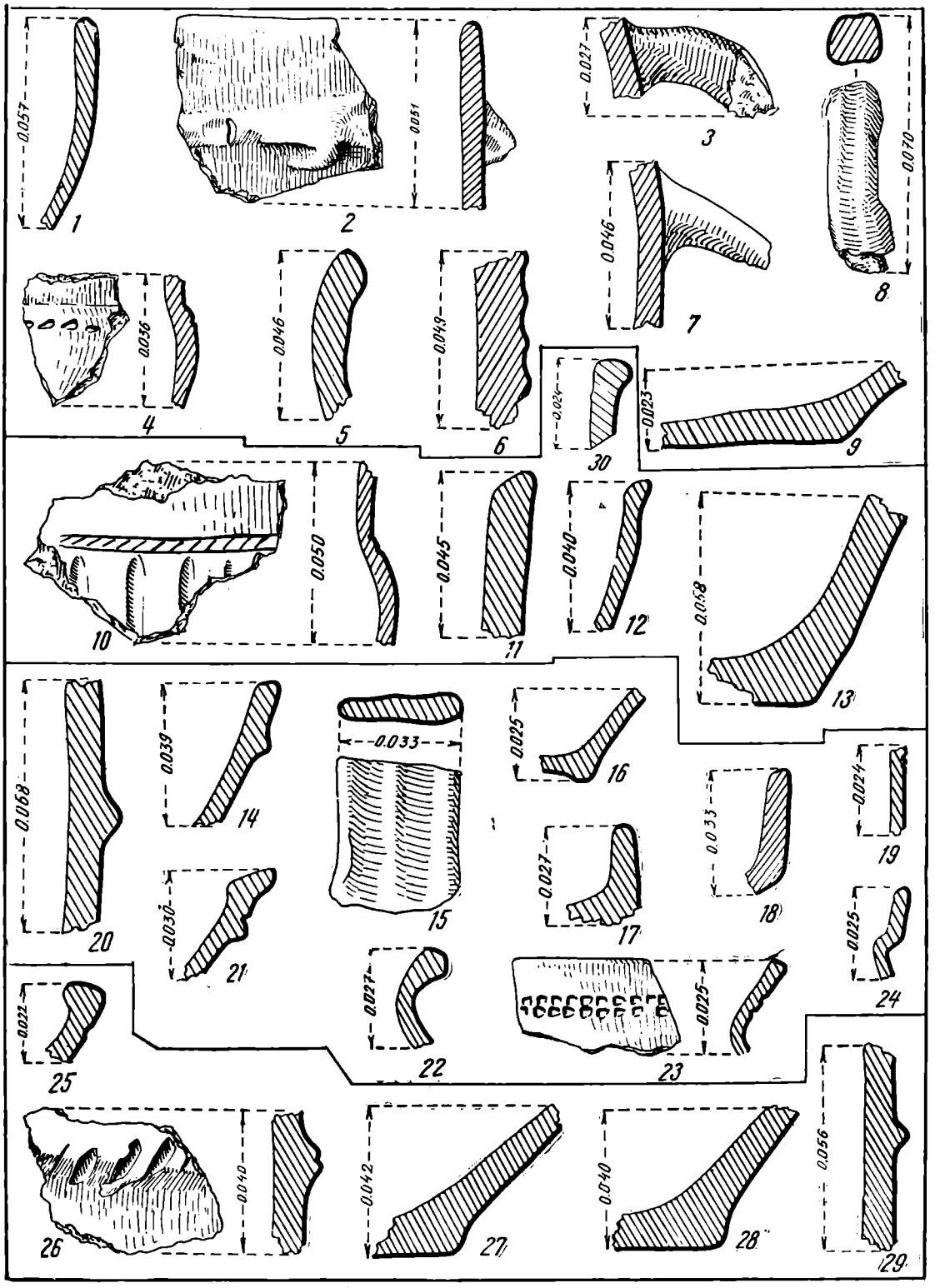

Pl. XCVII. — 1—9 : *Munteni* (Valea Mută) ; 10—24, 30 : *Păuşeşti* (10—13, 30 La Bulgărie, 14—24 În faţa cantonului silvic) ; 25—29 : *Picioru Lupului* (Măgura Oiţei).

www.cimec.ro

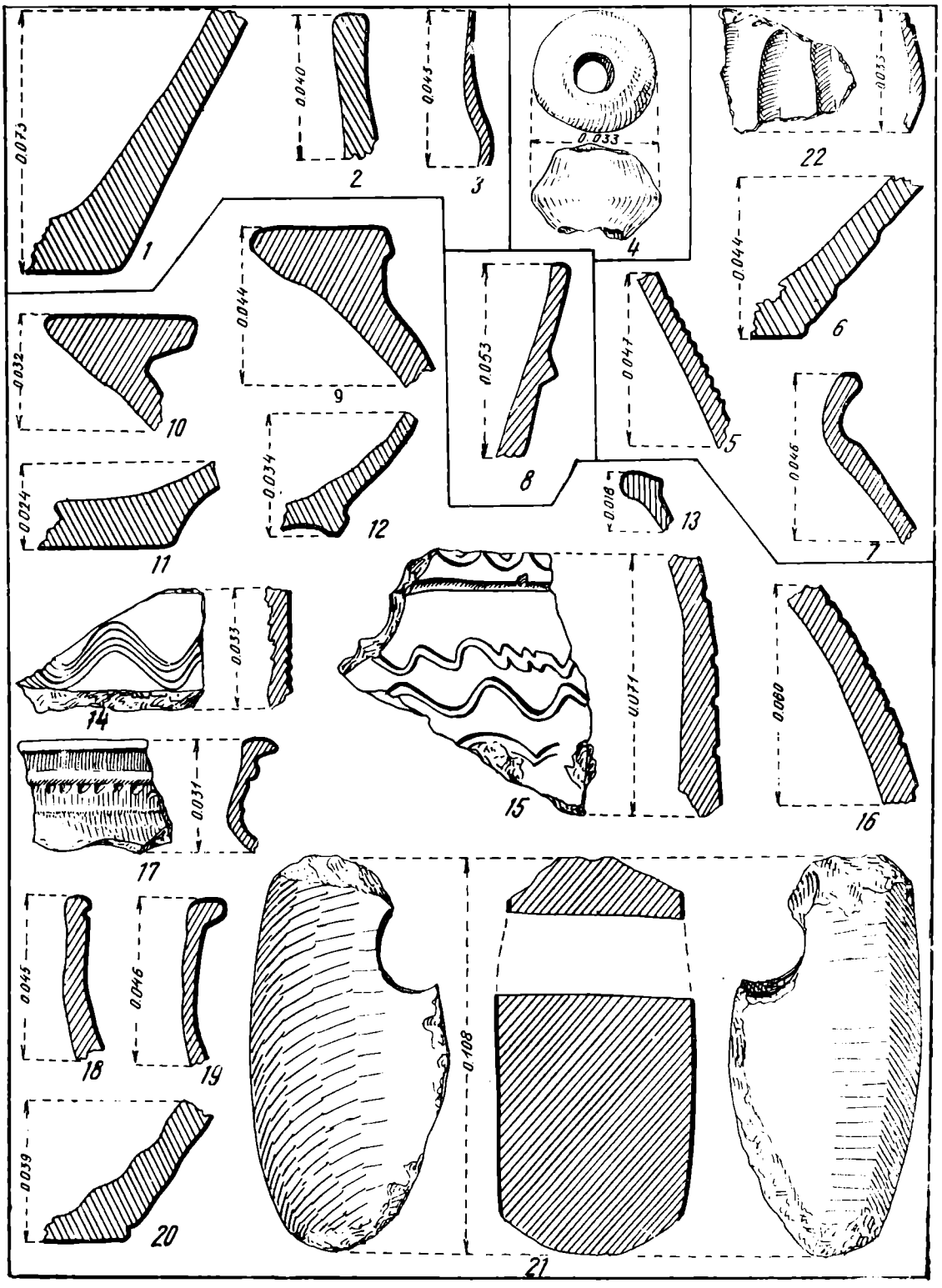

Pl. XCVIII. — 1—3 : *Picioru Lupului* (Măgura Oiței) ; 4 : *Pîrcovaci* (La Sîngeap) ; 5—22 : *Podu Iloaie* (5—7, 22 Dealul Henciu, 8 Dealul Țintei, 9—21 Terasa Bahluiului).

www.cimec.ro

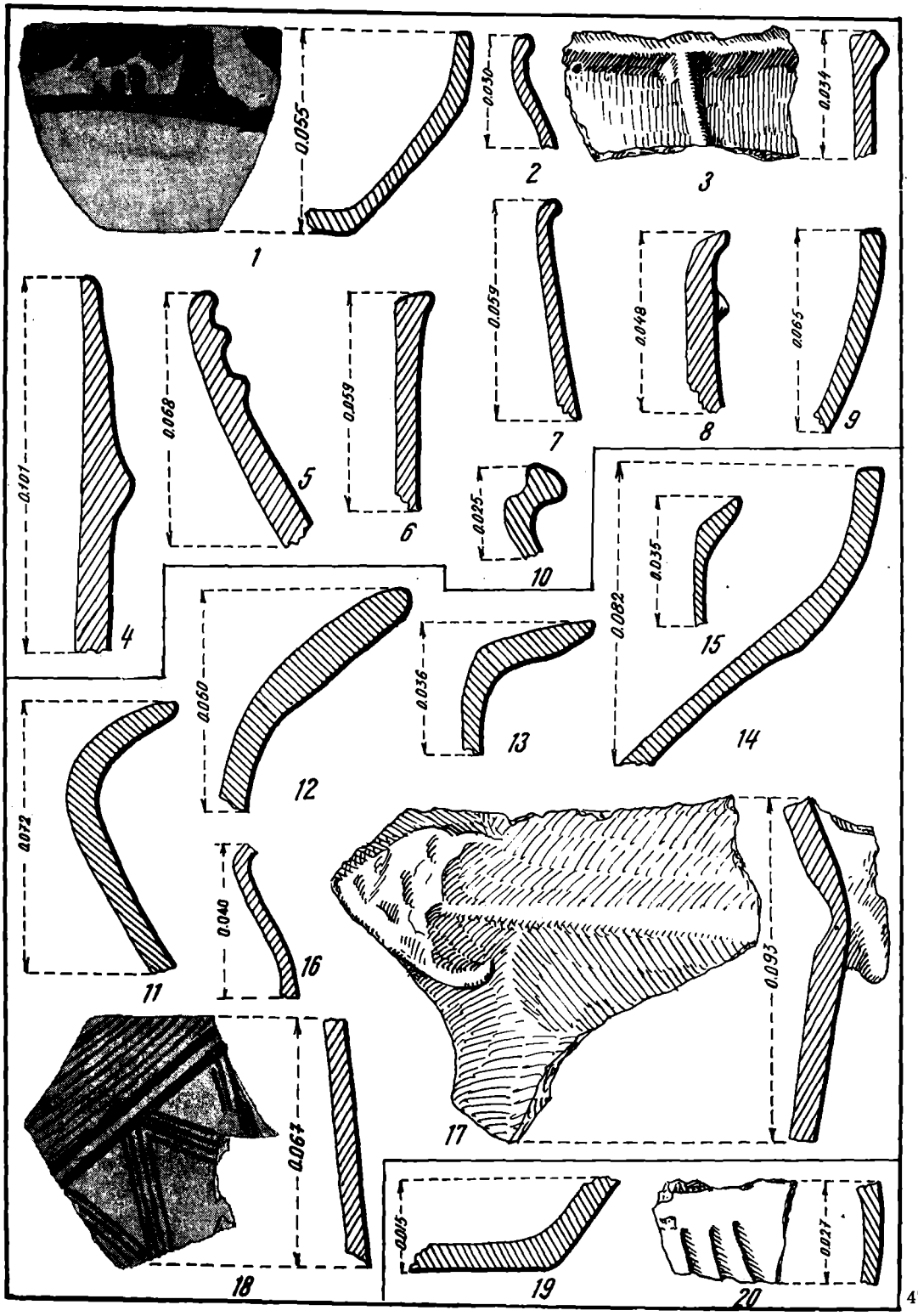

475

Pl. XCIX. — 1—10 : *Polieni* (La Odaie) ; 11—20 : *Popești* (11—18 În Țigănime, 19—20 În Sărături).

www.cimec.ro

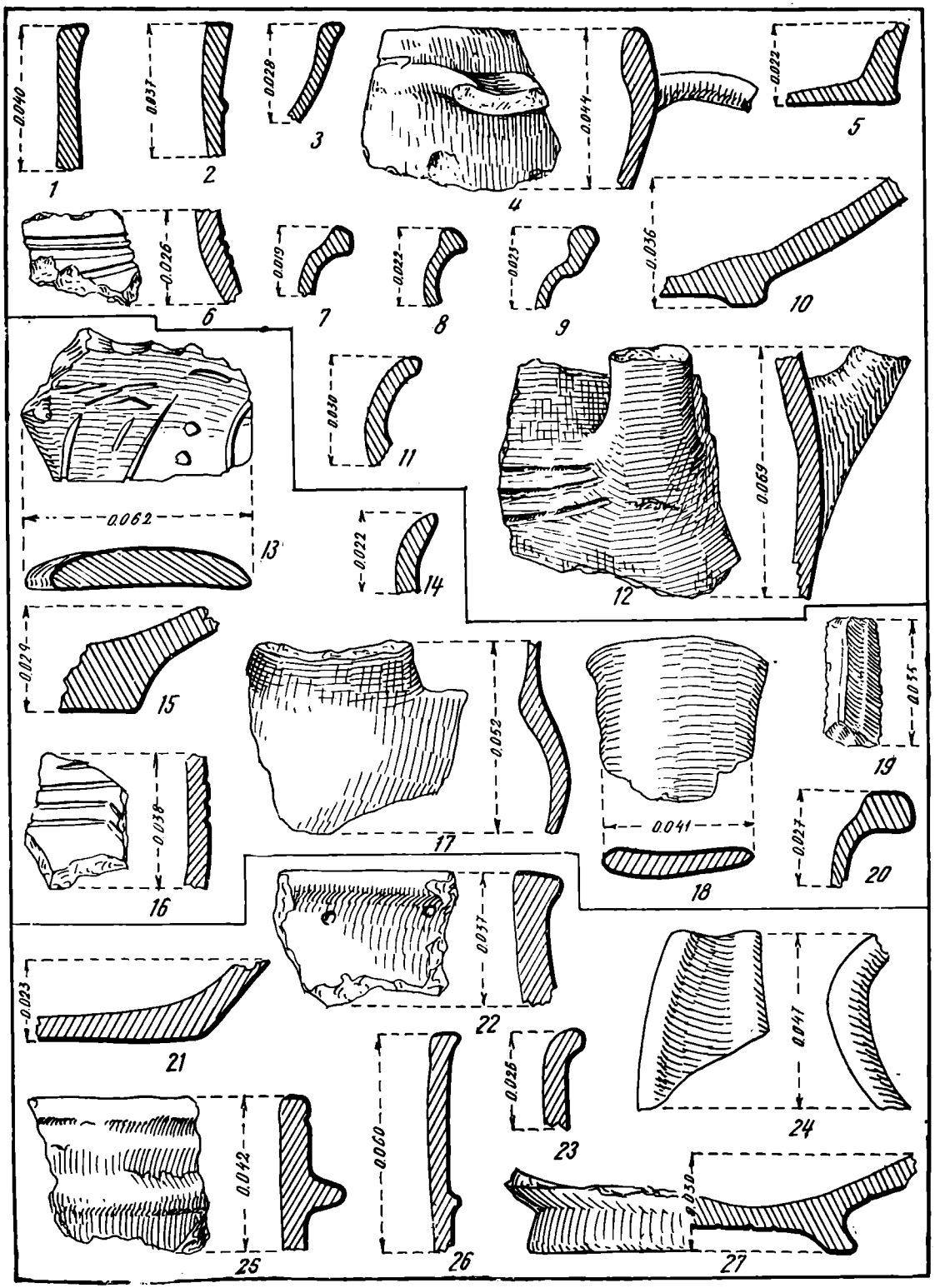

476

Pl. C. — 1—12 : *Popești* (În Sărături) ; 13—27 : *Popricani* (13—20 Dealul Vultur, 21—27 Coasta Ciriteilor Mari).

www.cimec.ro

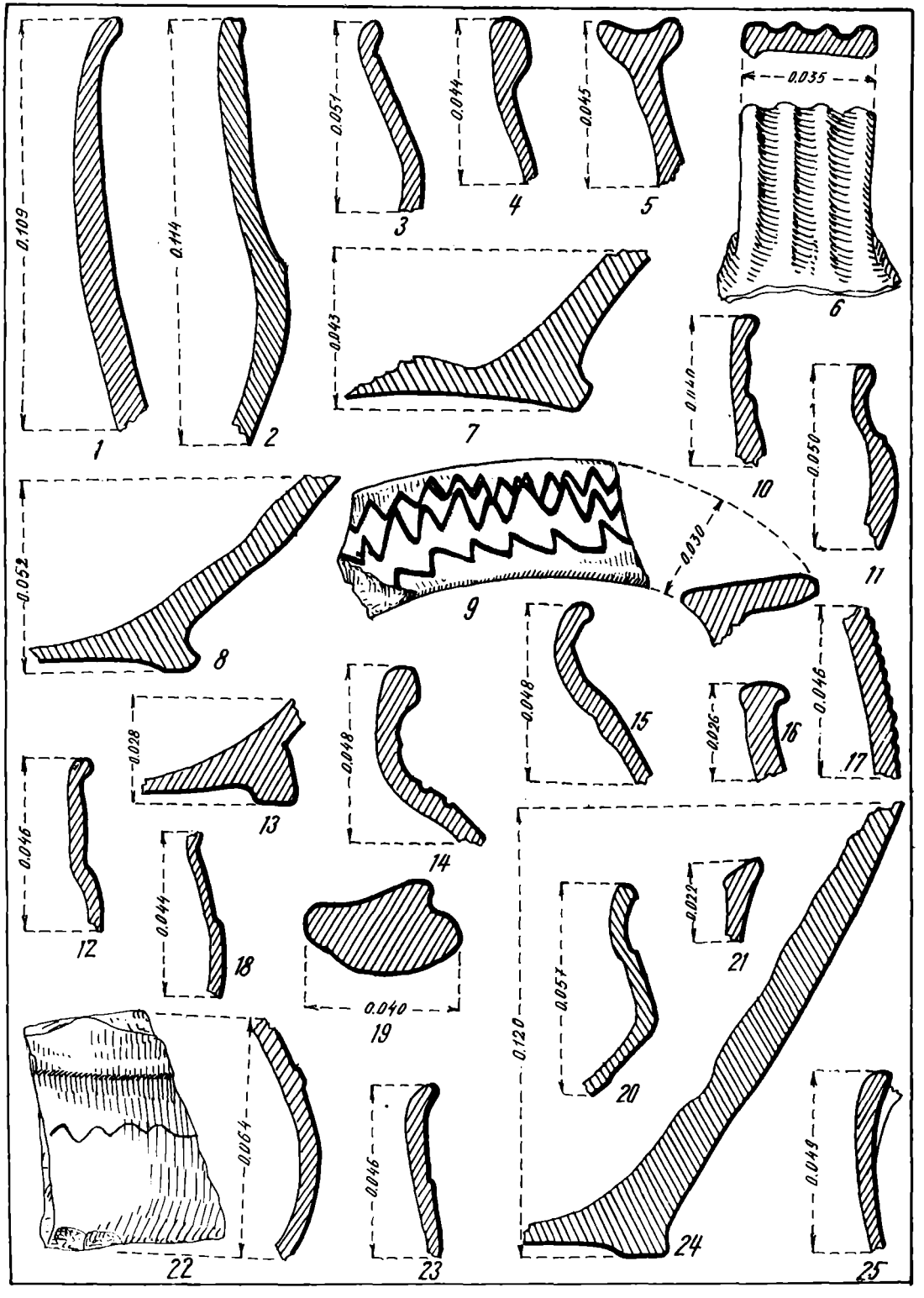

Pl. CI. — 1–25 : *Popricani* (Coasta Ciriteilor Mari).

www.cimec.ro

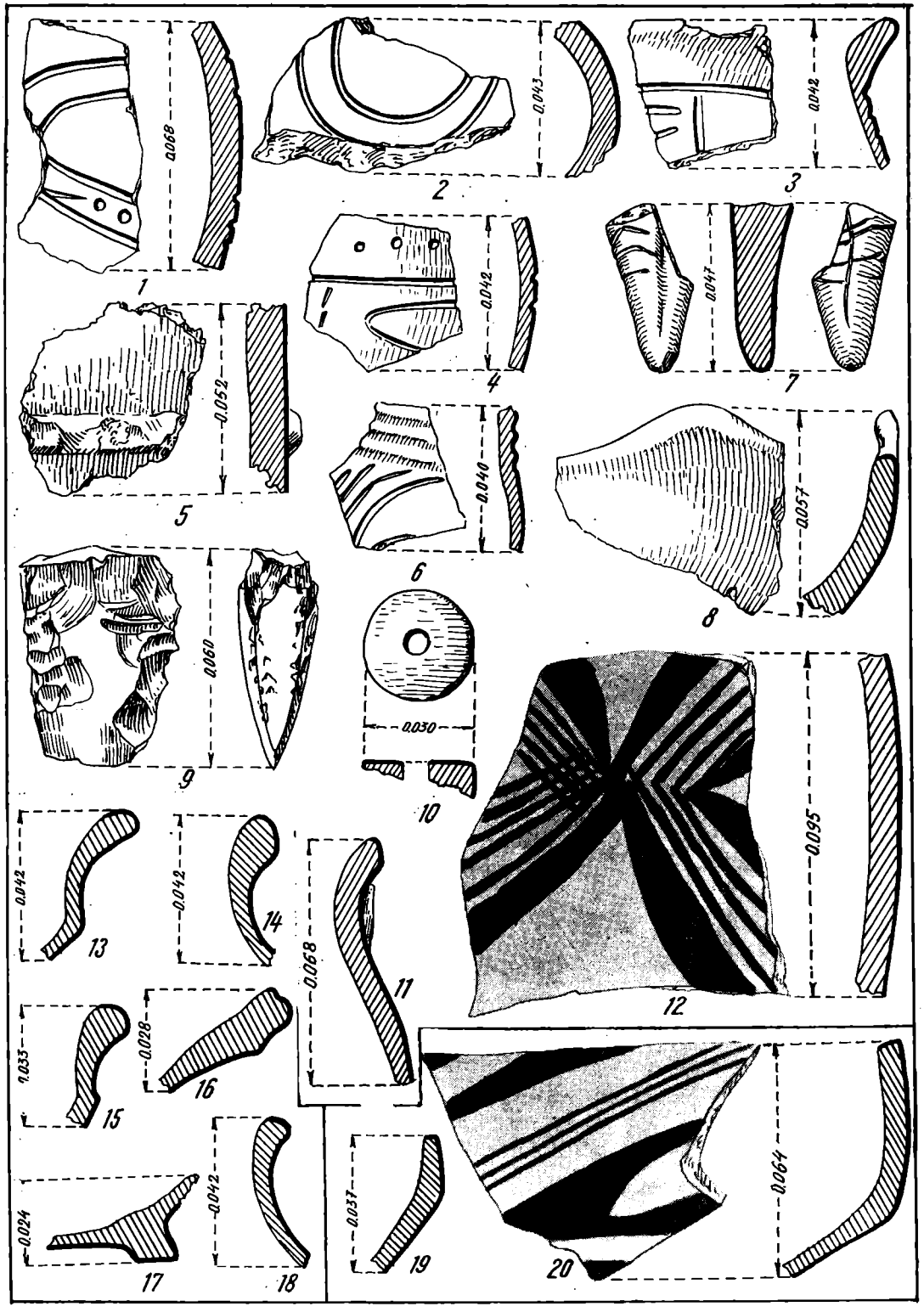

Pl. CII. — 1—20 : *Popricani* (1—12 Ciriteiul Mic, 13—18 Dealu lui Humă, 19—20 Coasta Delenilor).

www.cimec.ro

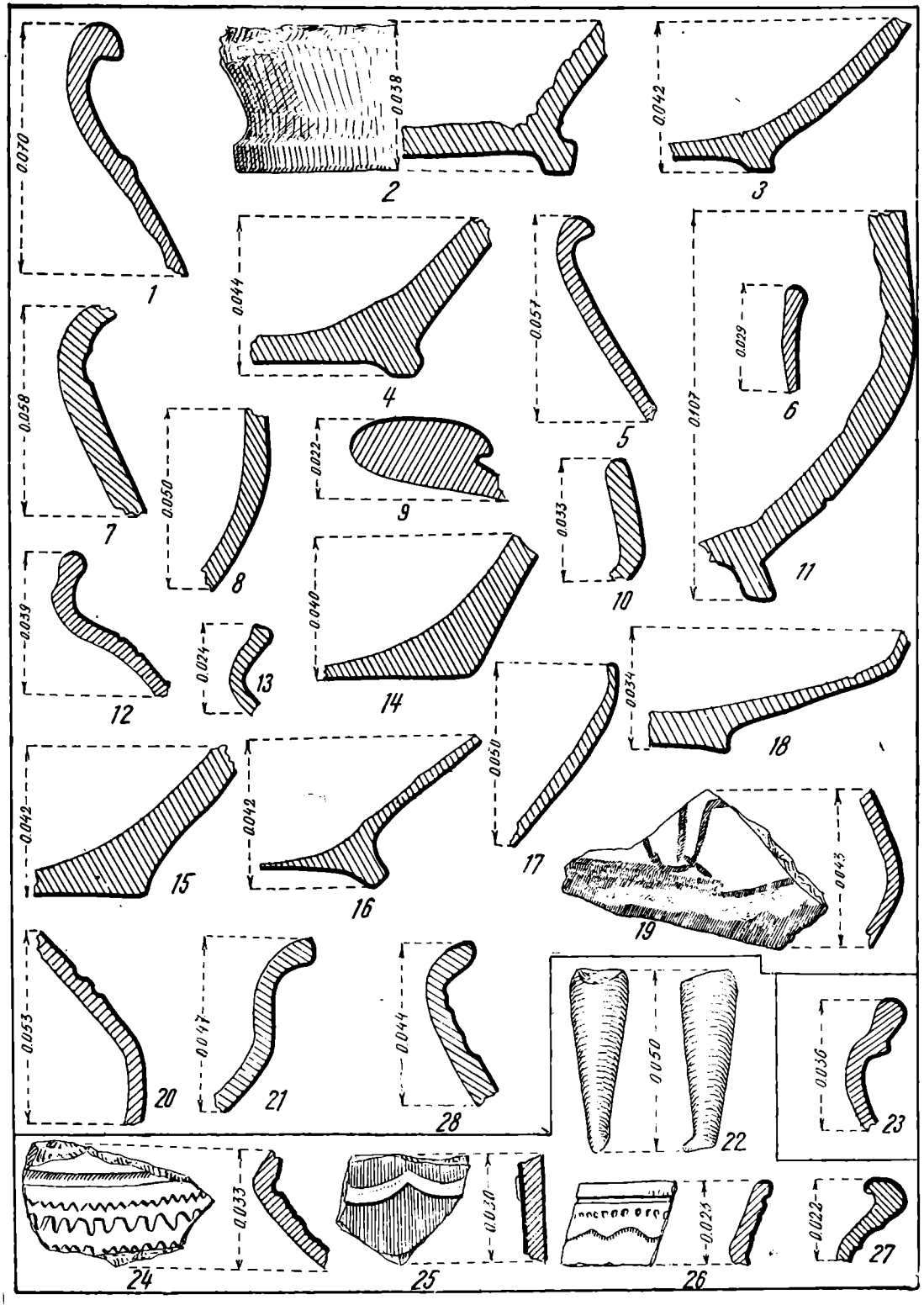

Pl. CIII. — 1—21, 28 : *Popricani* (Dealul lui Humă) ; 22, 24—27 : *Prigorenii Mici* (La Cimitir) ; 23 : *Proselnici* (Săliștea Nedeieni).

www.cimec.ro

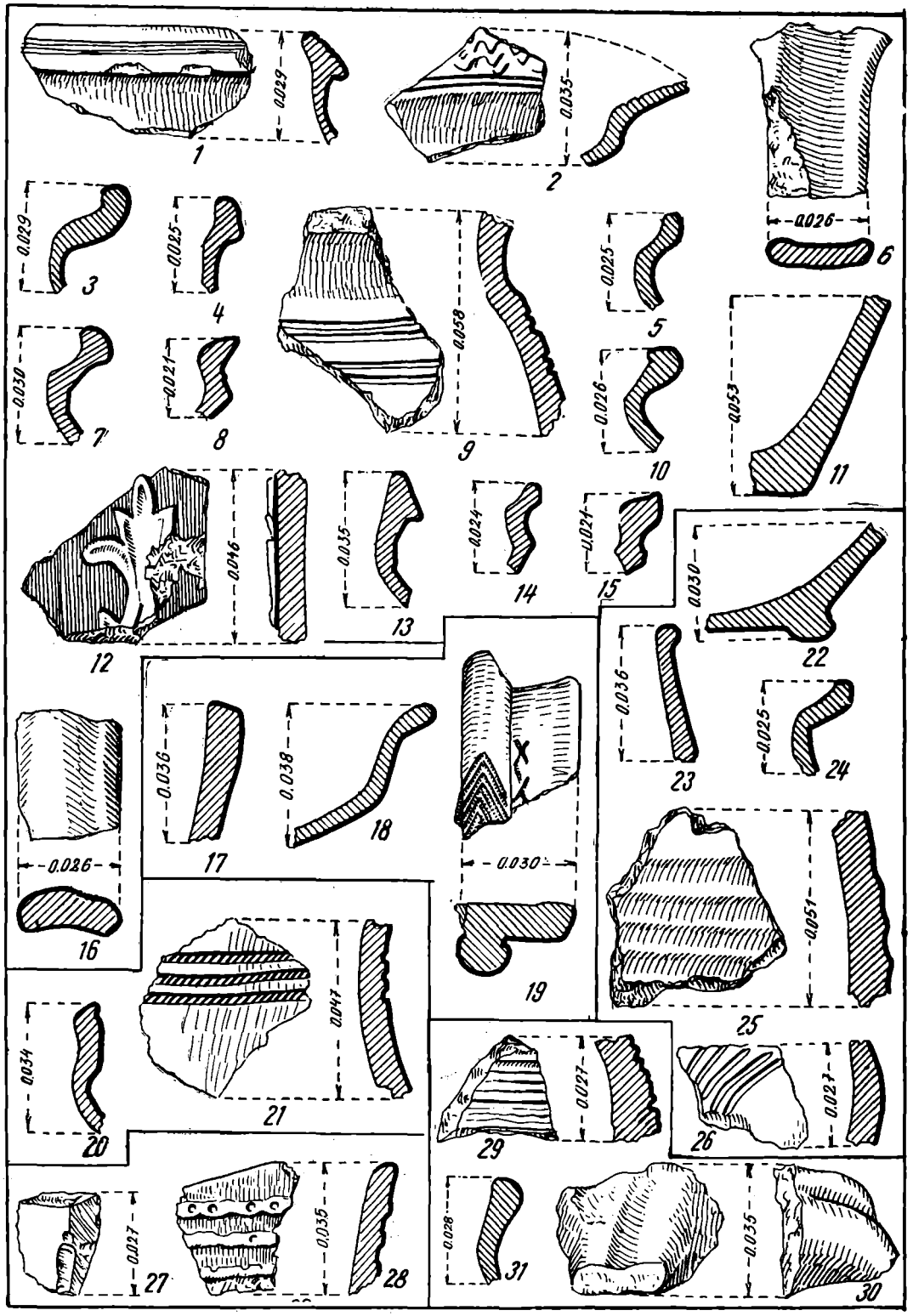

Pl. CIV. — 1—21 : *Proselnici* (1—16 Săliștea Nedeieni, 17—19 Dealul Teleţului, 20—21 Dealul Belcea) ; 22—28 : *Războeni* (22—26 Sud-estul Dealului Buznei, 27—28 Sud de sat) ; 29—31 : *Rediu Aldei* (La Hîrtop).

www.cimec.ro

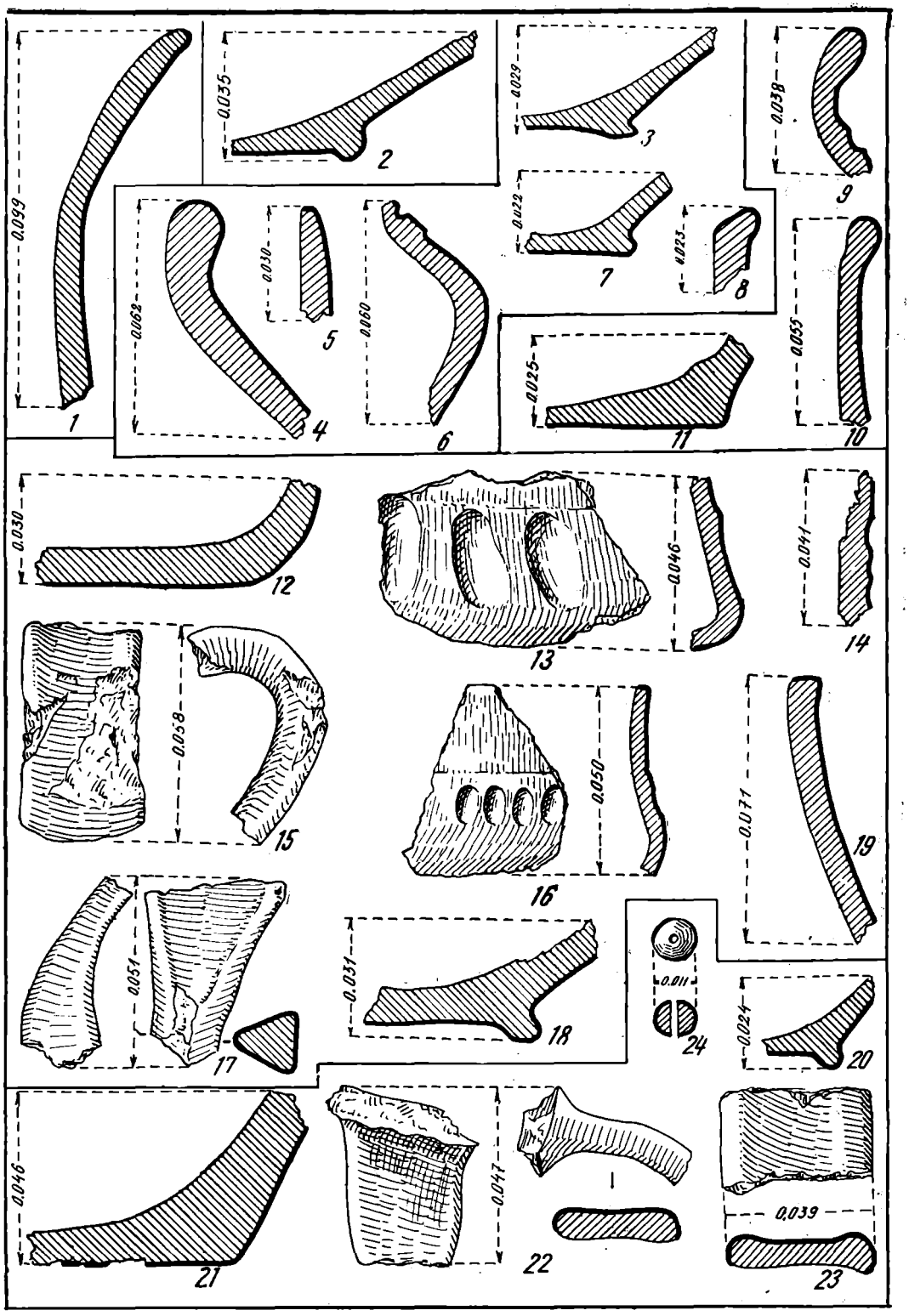

Pl. CV. — 1 : *Rediu Aldei* (La Hîrtop) ; 2—11 : *Rediu Tătar* (2 Dealul Breazu-La Salcîmi, 9—11 Via Teodorescu, 3—8 Dealul Bursucăriei) ; 12—24 : *Rusenii Noi* (12—19 Valea Satului, 20—24 Sub Pădure).

www.cimec.ro

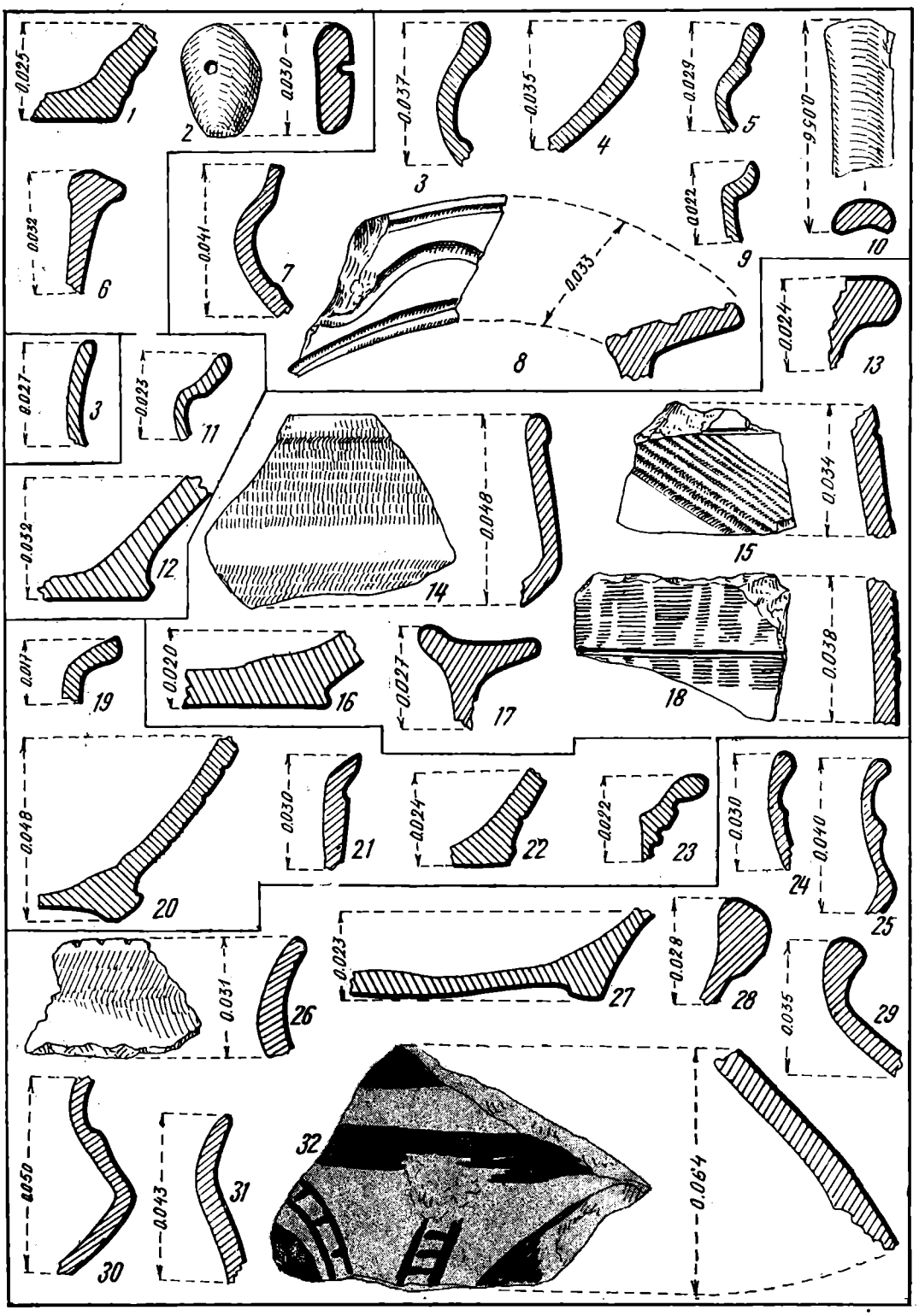

Pl. CVI. — 1—2, 6 : *Rusenii Noi* (Sub Pădure) ; 3—5, 7—10, 33, 11—12 : *Scobinţi* (3—5, 7—10 Dealu lui Vodă, 33 La Lutărie, 11—12 Dealul Basarab) ; 13—23 : *Scobîlţeni* (13—18 Dealul Budăi, 19—23 În dosul Cimitirului) ;24—32 : *Scoposeni* (Dealul Cheşcului).

www.cimec.ro

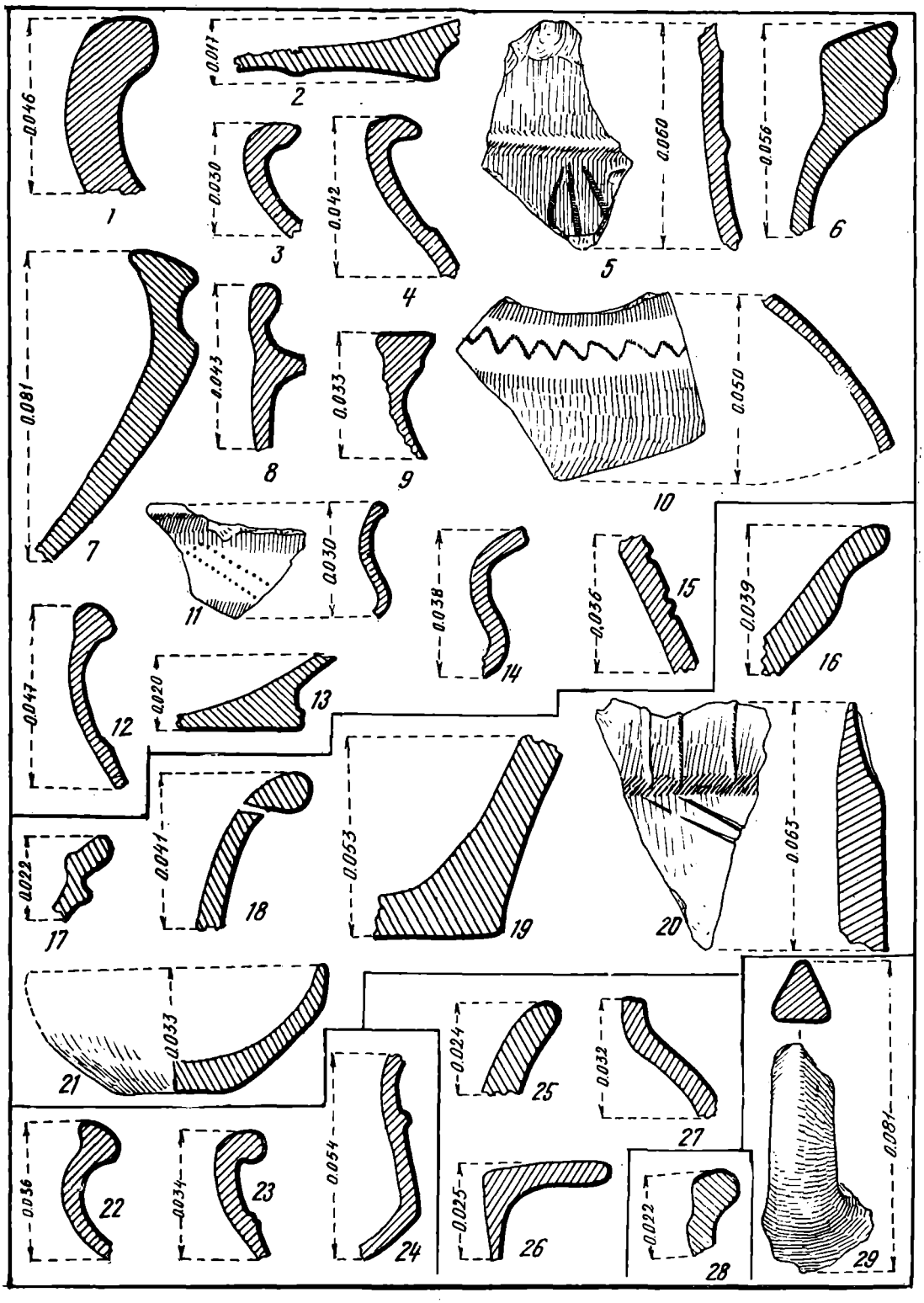

Pl. CVII. — 1—28 : *Scopoșeni* (1—15, 28 Dealul Cheșcului, 16—21 La Coșere, 22—24 Peste Baltă — La Fîntînele, 25—27 Dealul Viișoara) ; 29 : *Sîrca* (La Budăic).

www.cimec.ro

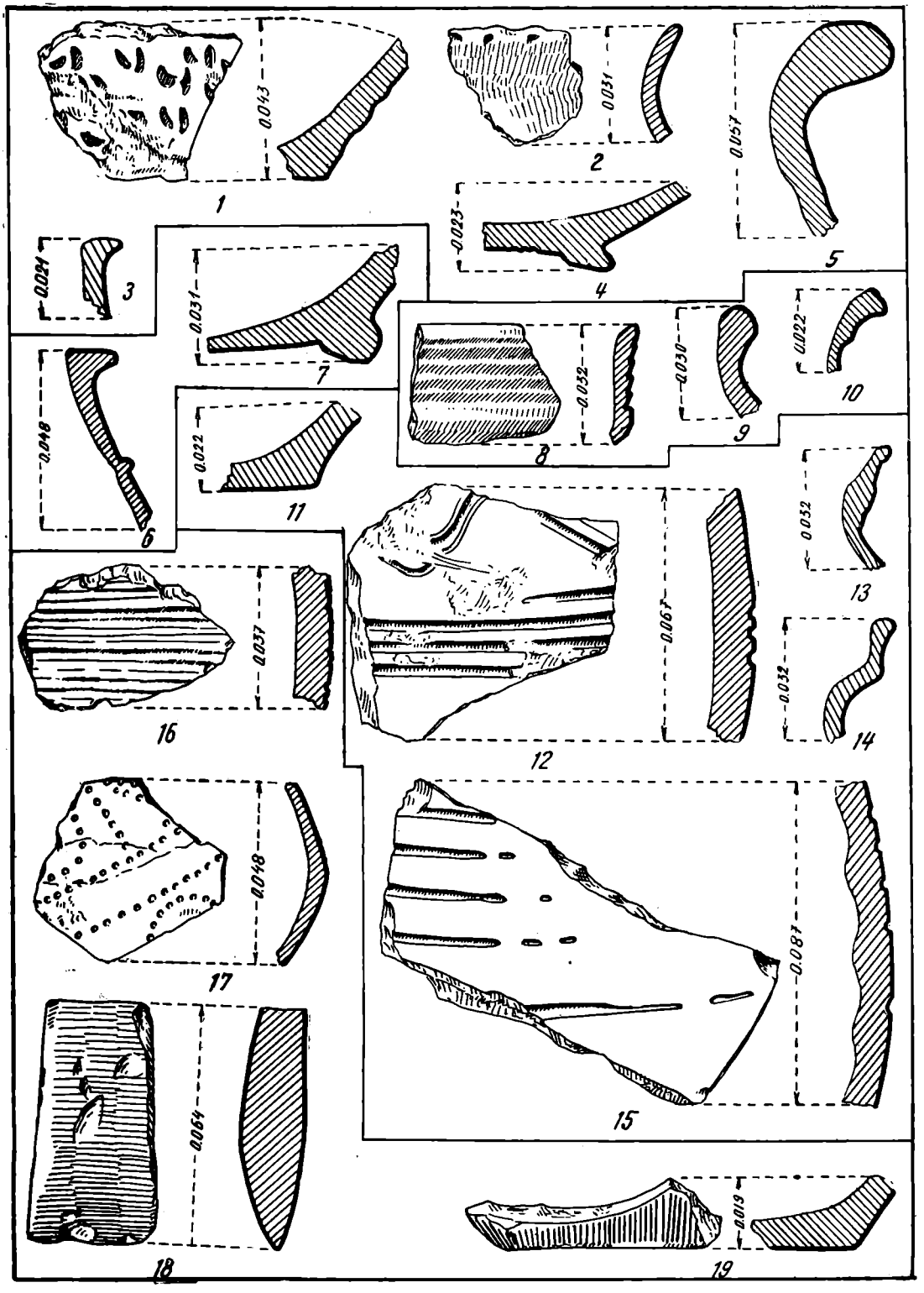

Pl. CVIII. — 1—15 : *Sîrca* (1—5 La Budăie, 6—7 Valea Oilor, 8—10 La Lutărie, 11—15 Sud de Valea Oilor) ; 16—19 : *Spinoasa* (Poala Catargului — Coasta Budei).

www.cimec.ro

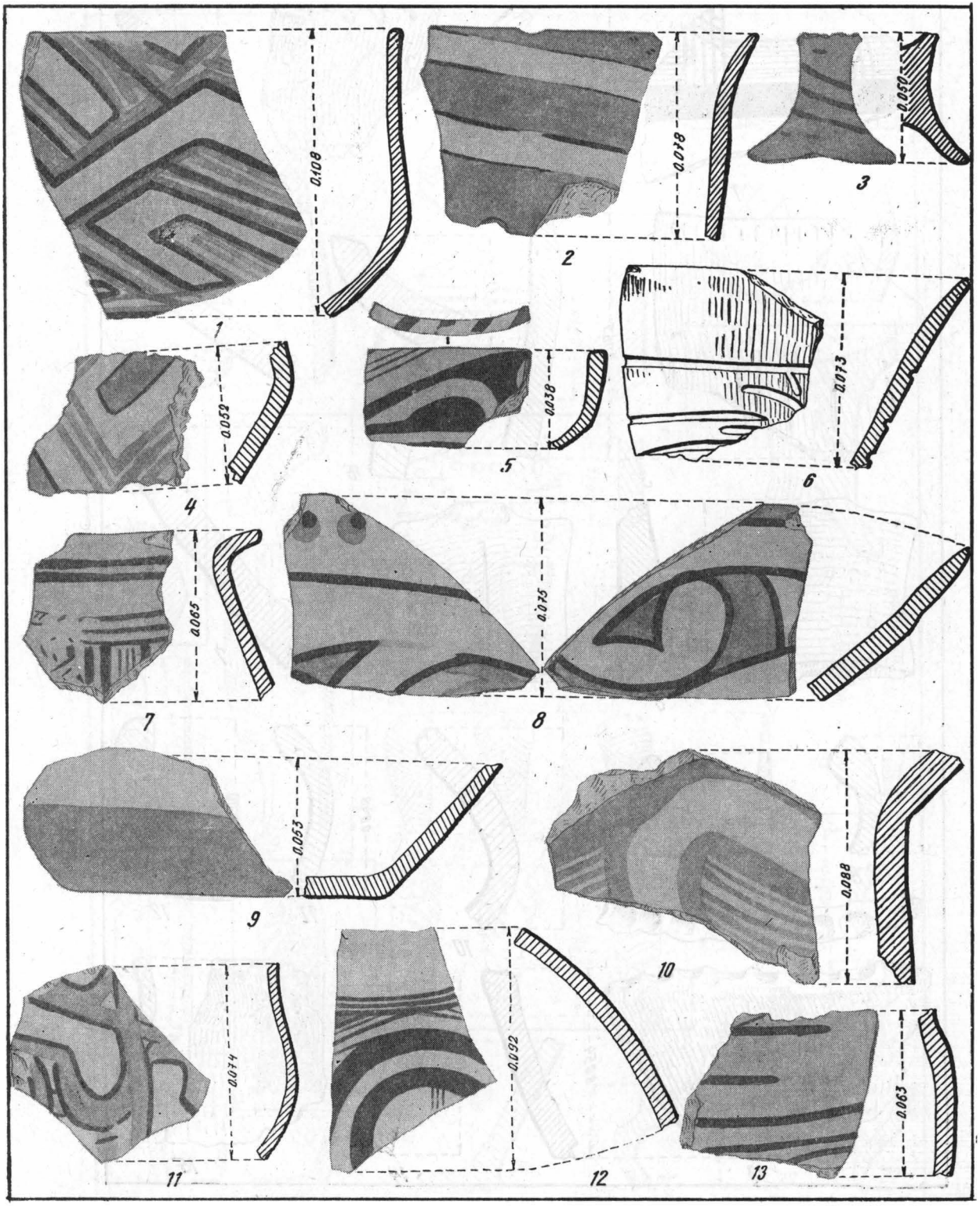

Pl. CIX. — 1—13 : *Spinoasa* (Poala Catargului — Coasta Budei).

www.cimec.ro

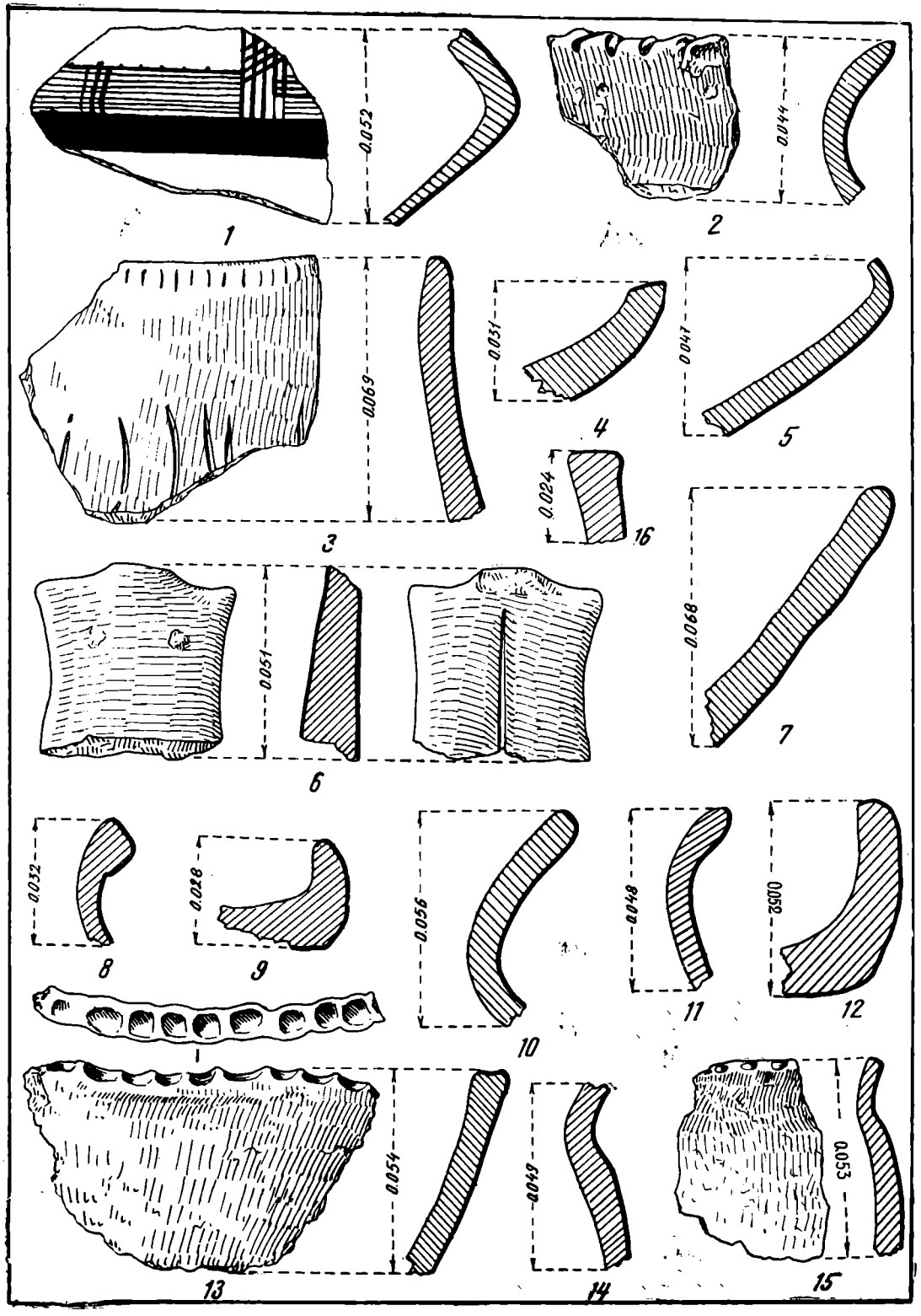

Pl. CX. — 1—16 : *Spinoasa* (Poala Catargului — Coasta Budei).

www.cimec.ro

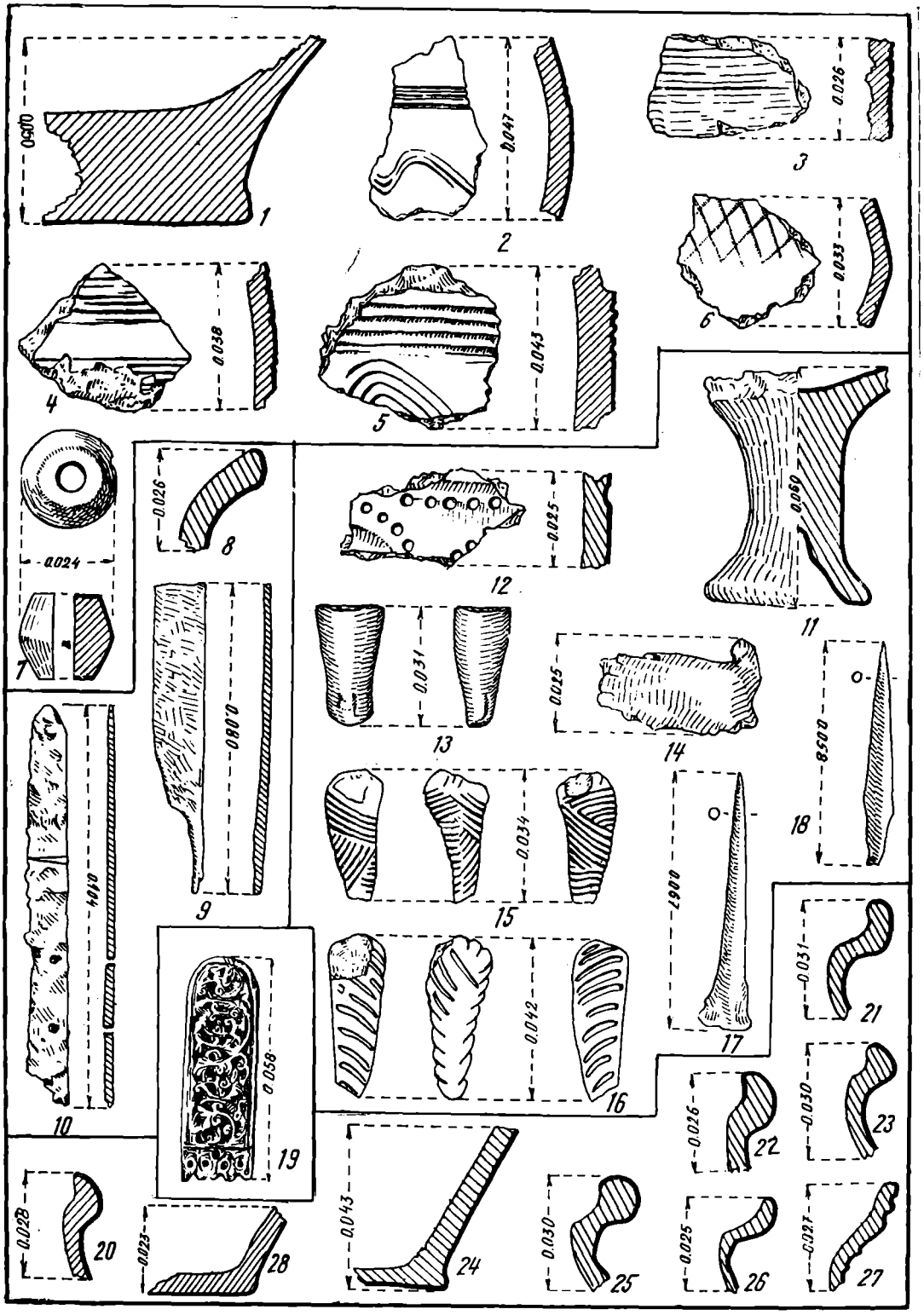

Pl. CXI. — 1—19 : *Spinoasa* (1—7 Poala Catargului — Coasta Budei, 8—10 Movila de la nordul Haltei C.F.R., 11—18 Pe Huc, 19 Dealul Cătarg) ; 20—28 : *Şorogari* (Poligonul de tragere).

www.cimec.ro

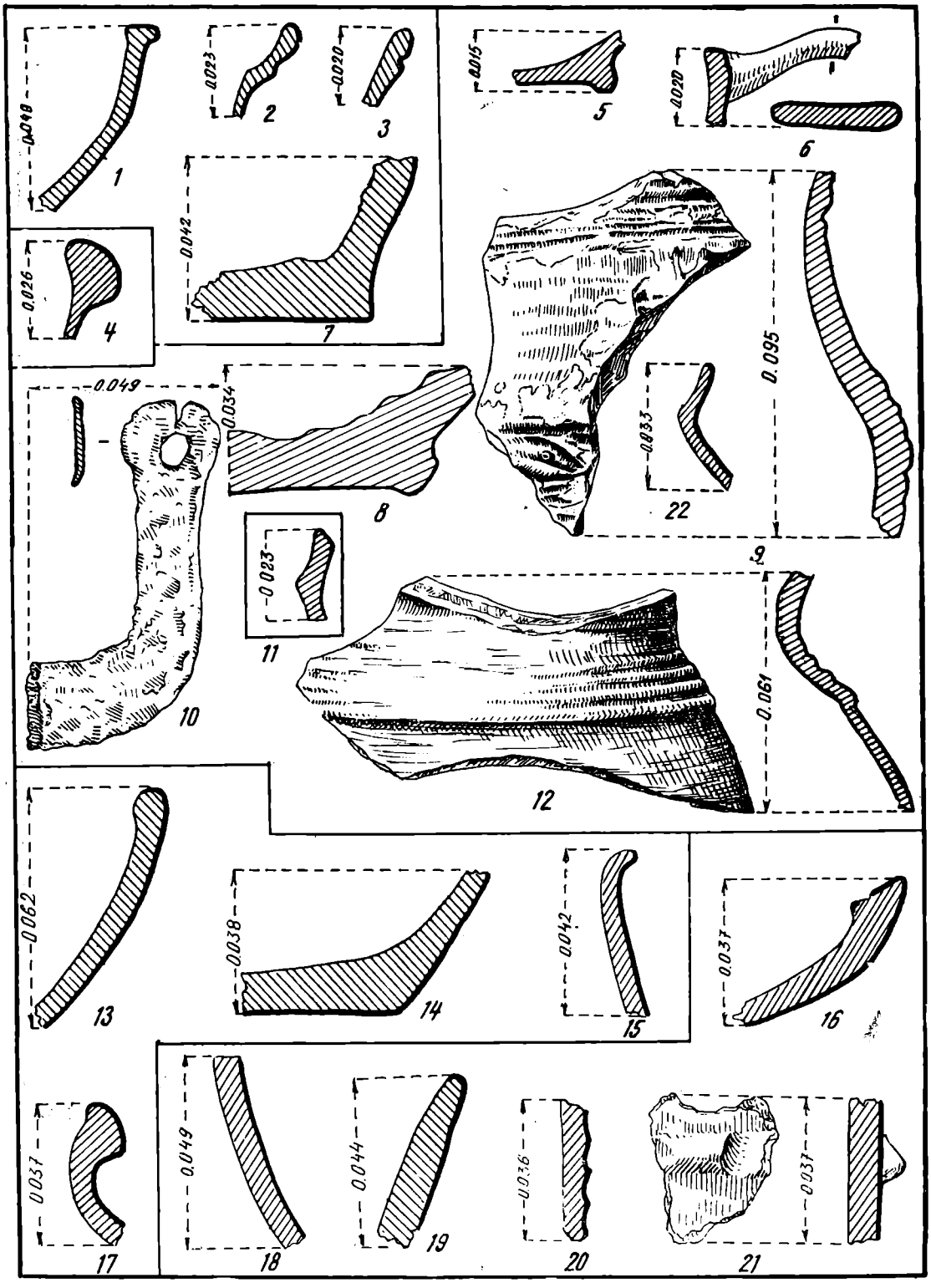

Pl. CXII. — 1—12, 22: *Şorogari* (1—3, 7 Poligonul de tragere, 4 Vatra satului, 5—6, 8—10, 12, 22 Panta vestică a Dealului Şorogari, 11 Imaşul Tîrgului); 13—21: *Tăuteşti* (13—15, 17 Hîrtopu Lingurarului, 16, 18—21 Vatra Apărătorilor)

www.cimec.ro

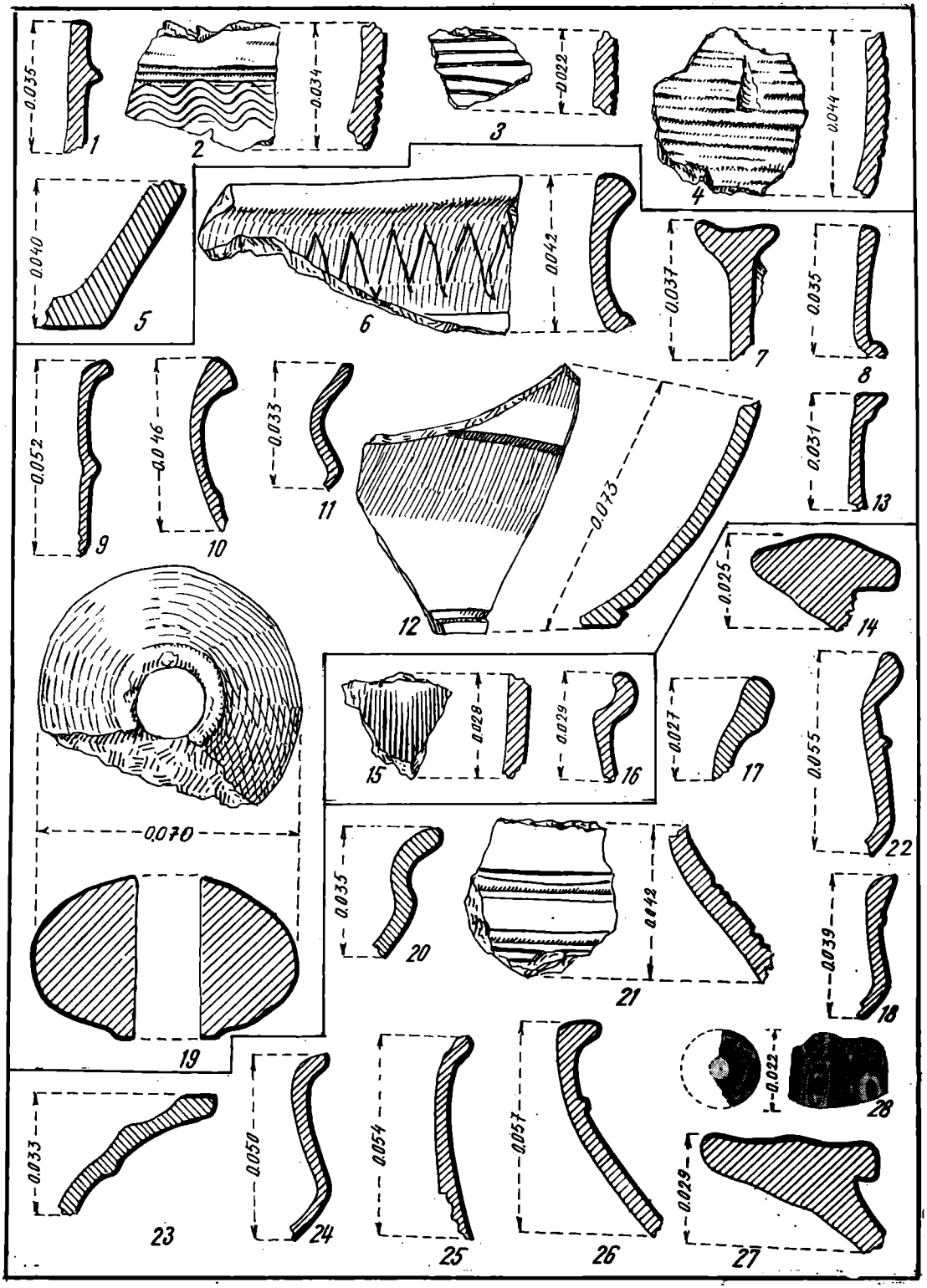

Pl. CXIII. — 1—28 : *Tăuteşti* (1—5 Vatra Apăreştilor, 6—13, 19 Coasta Hindeiului, 15—16 Un km nord-est de sat, 14, 17—18, 20—28 În Zof).

www.cimec.ro

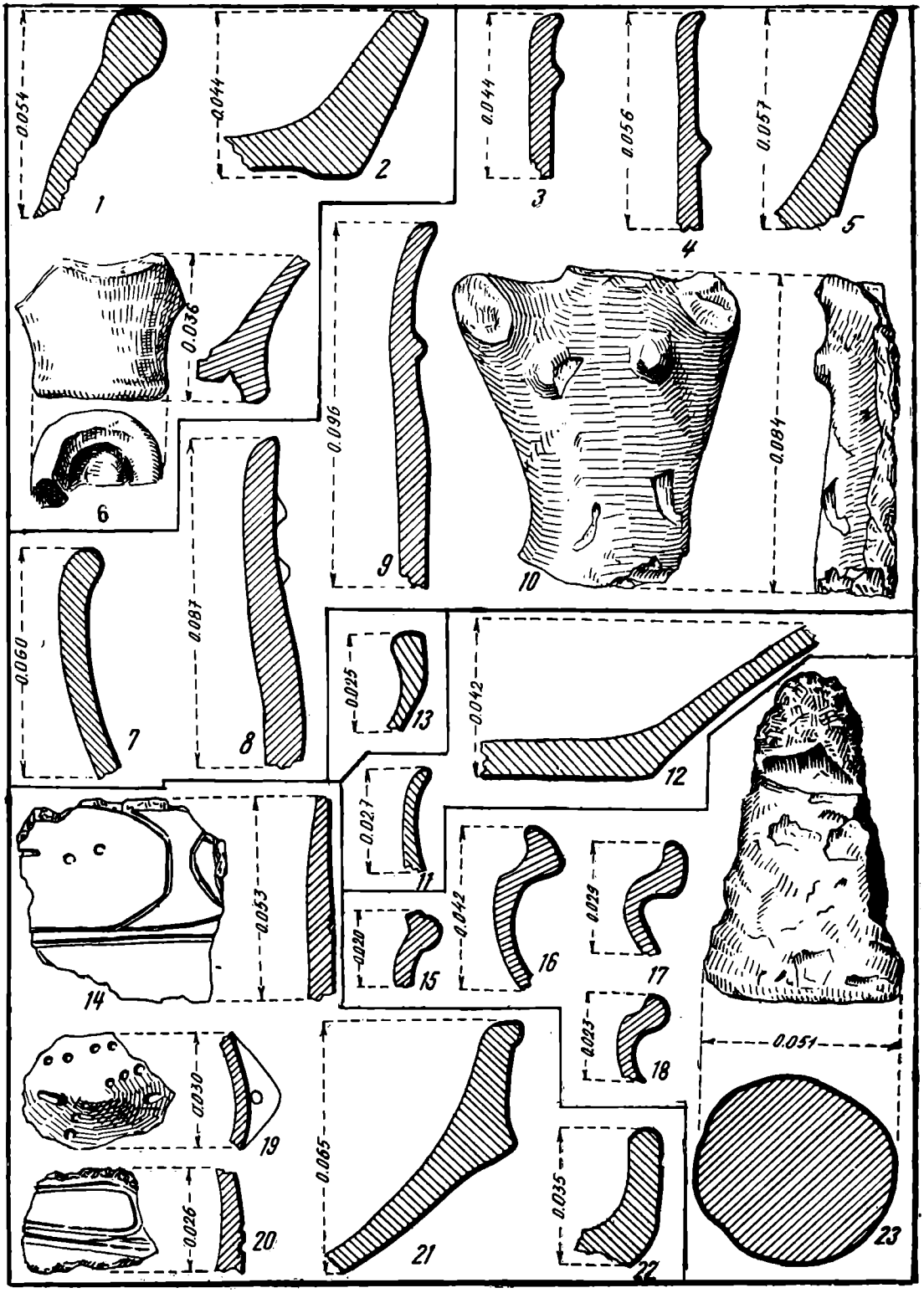

Pl. CXIV. — 1 — 2, 6 : *Tîrgu Frumos* (Săliștea Schitului) ; 3—5, 7—10 ; *Totoești* (La Odaie) ; 11 — 13 : Valea Ursului (La nord de sat) ; 14 — 23 : *Vînători* (15 — 18, 23 Dealul Frasin, 14,19 — 22 Dealul Rufeni).

www.cimec.ro

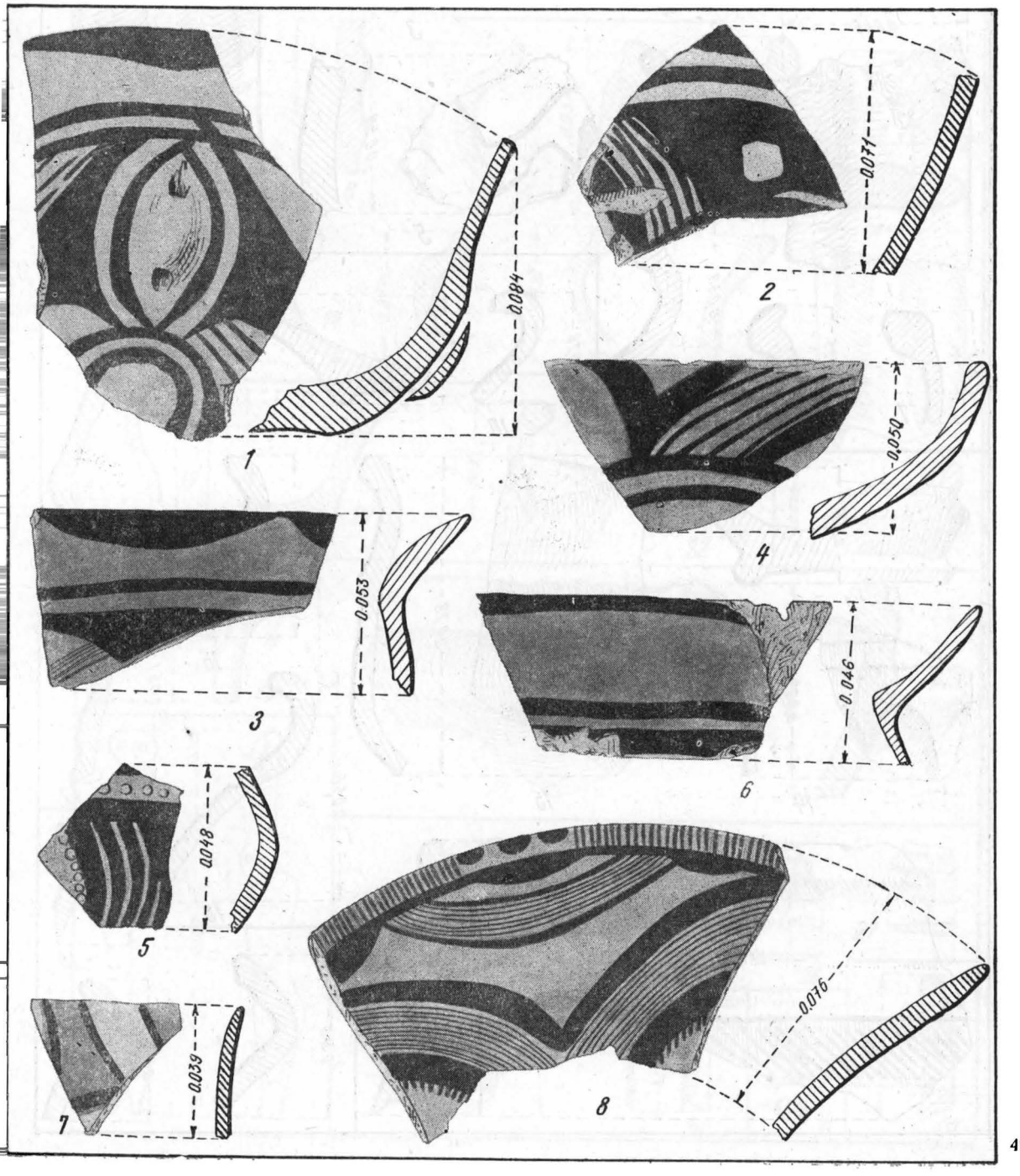

Pl. CXV. — 1—8 ; *Vînători* (Dealul Frasin).

www.cimec.ro

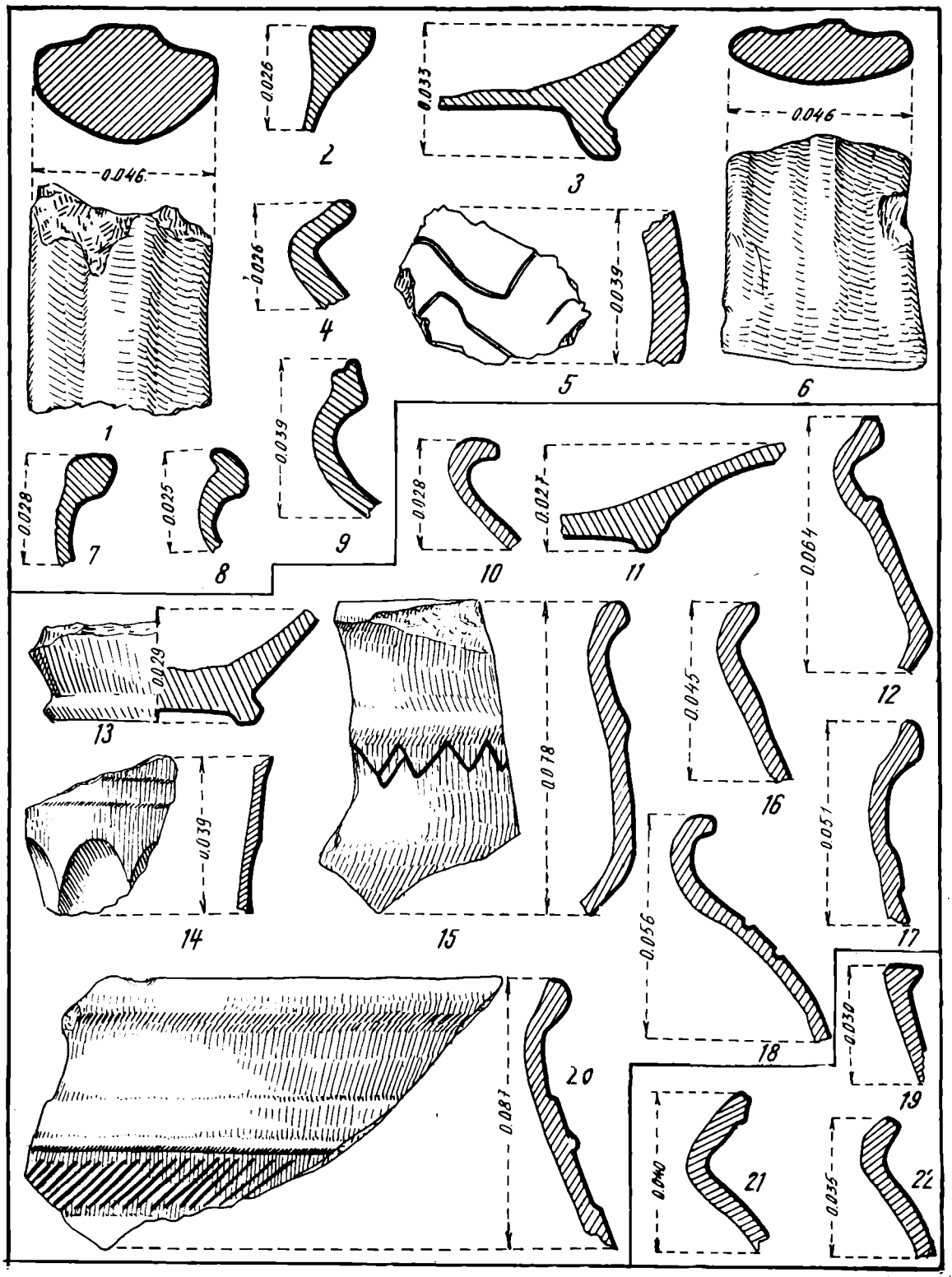

492

Pl. CXVI. — 1—18, 20: *Vînători* (1—9 Dealul Rufeni, 10—18, 20 Dealul Vultur); 19, 21—22: *Vlădiceni* (Schitul Vlădiceni).

www.cimec.ro

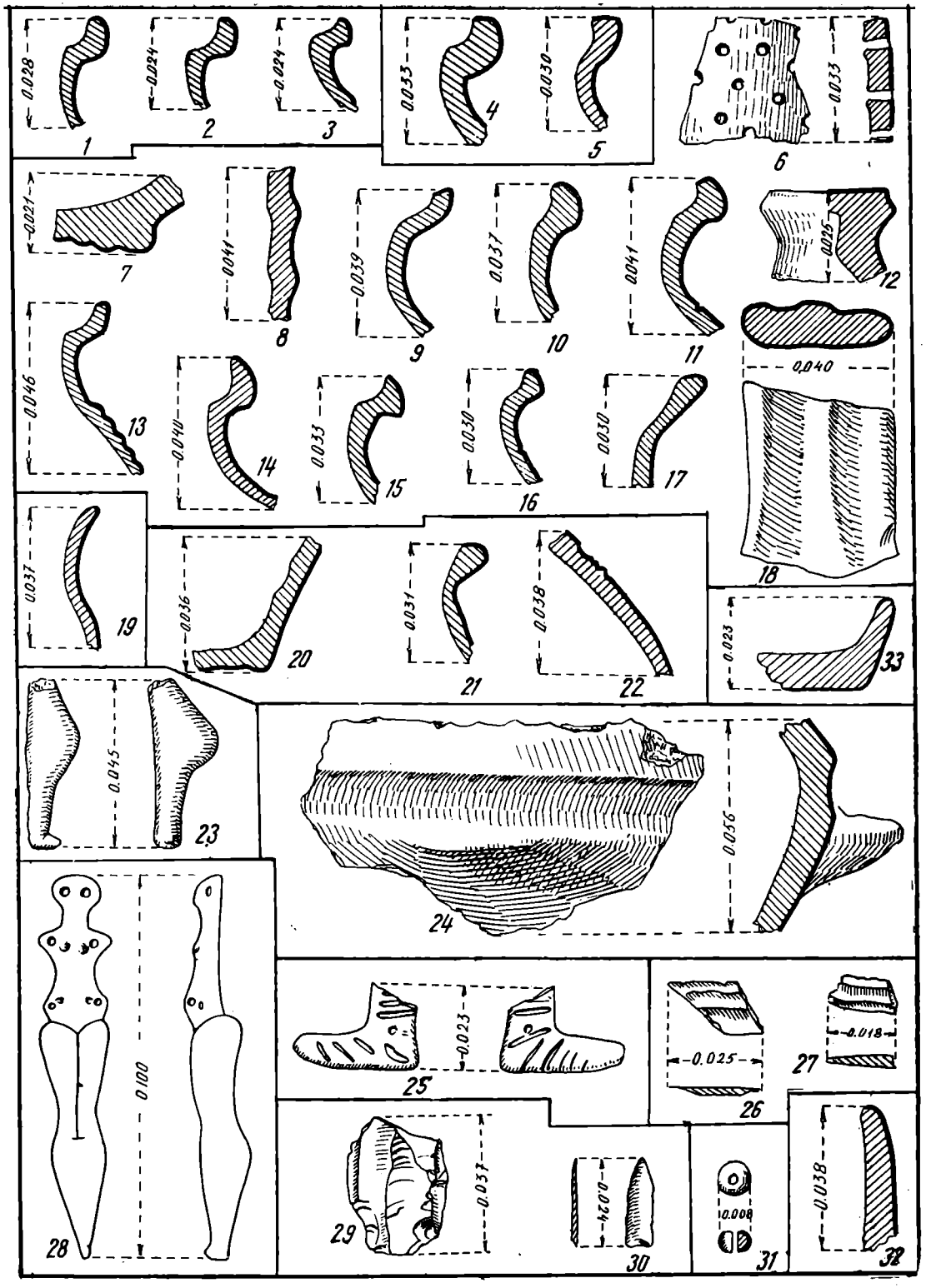

Pl. CXVII.—28 : *Vînători* (Dealul Rufeni) ; 1—18 : *Albeşti* (1—3 Cotul lui Nagîţ, 4—5 La Urzicărie, 6—18 La Pod) ; 19—22, 24 : *Andrieşeni* (24 La Odaie, 20—22 Dealul din Faţă, 19 La Pătrimi) ; 33 : *Băiceni* (În Săliște —La Rai) : 23, 25—27, 29—32 : *Bobuleşti* (23, 25, 31 Dealul Botcilor, 26—27, 29—30 La Stîni, 32 Valea Corogea).

www.cimec.ro

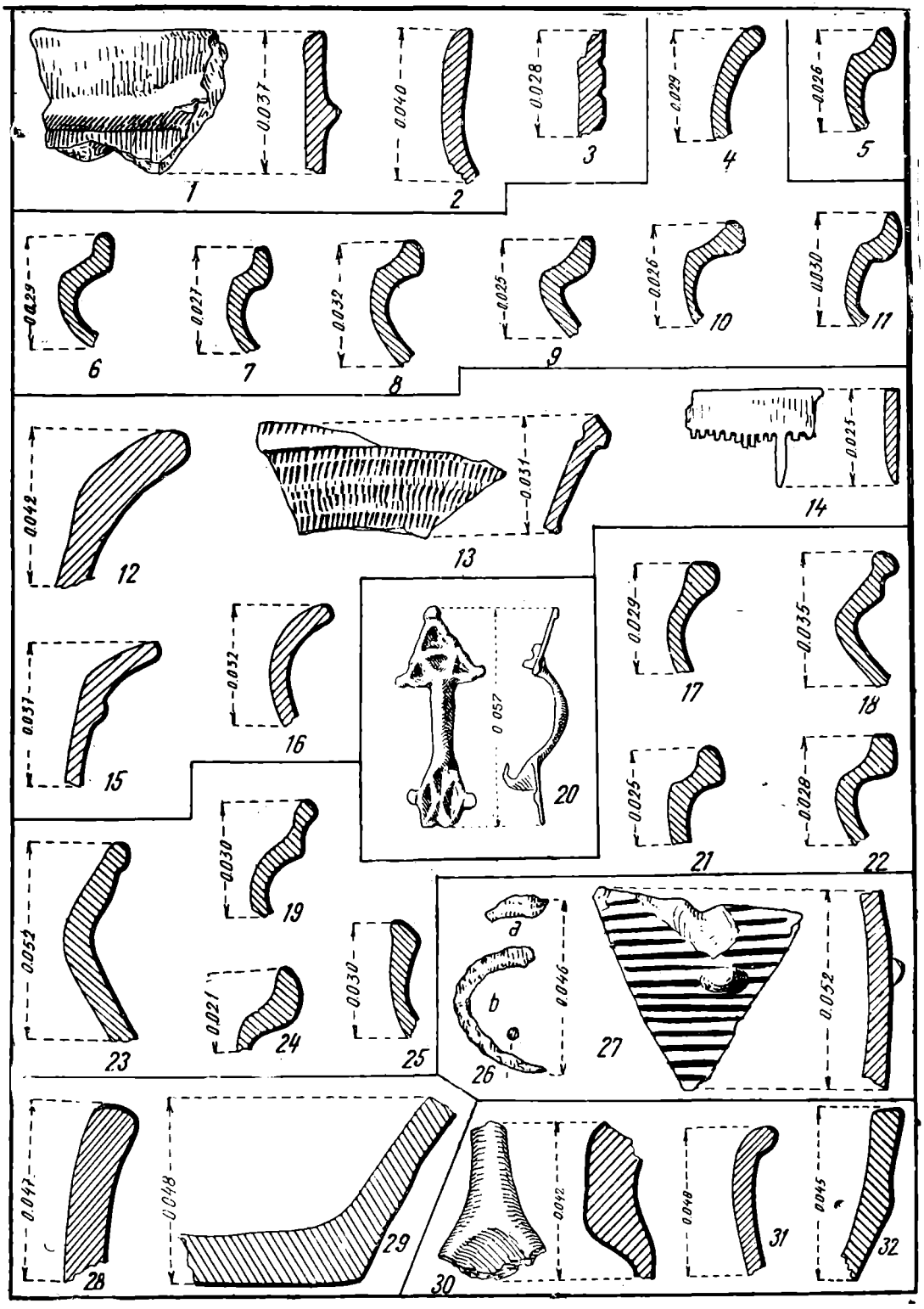

494

Pl. CXVIII. — 1—3 : *Bobulești* (Valea Corogea) ; 4, 6—25 : *Botoșani* (4, 6—11 Cartierul Popăuți, 20 Dealul Cărămidăriei, 12—16 Bariera Agafton, 17—19, 21—25 La Sălișteș) ; 5, 26—29 : *Brăești* (28—29 La Velniță, 5 La Movilă, 26—27 Vatra satului) ; 30—32 : *Bulbucani* (La Țarina Veche).

www.cimec.ro

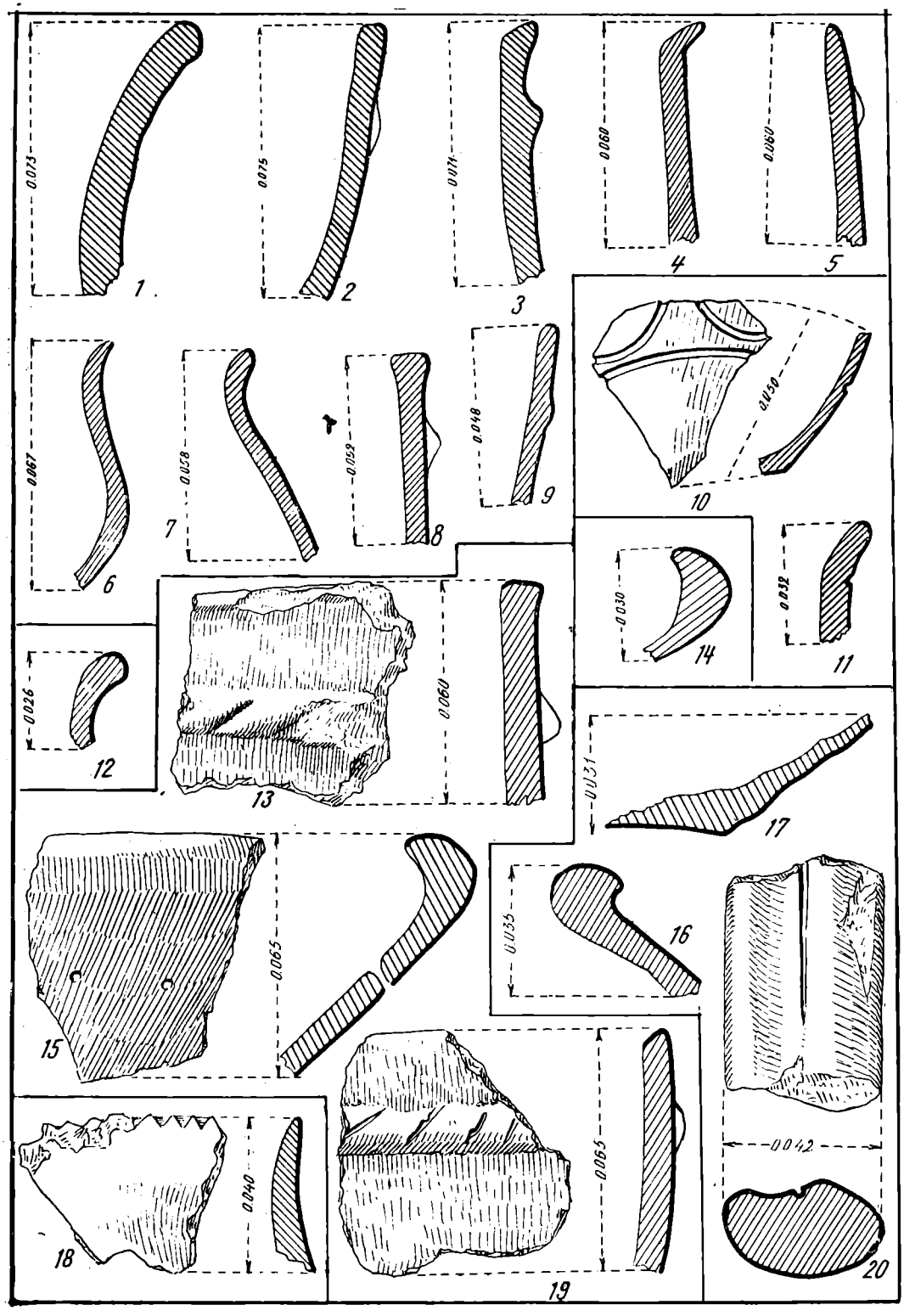

Pl. CXIX. — 1—11 : *Bulbucani* (1—9 La Țarina Veche, 10—11 Bostănăria lui Roibu) ; 12 : *Călărași* (Pîrîul Fortuna) ; 13 — 17, 19 — 20 : *Cătămărești* (16 — 17, '20 La Podul spre Brăiasca, 13, 15, 19 La Țintirim, 14 În Luncă, 18 : *Ciurea* (Botoșanca).

www.cimec.ro

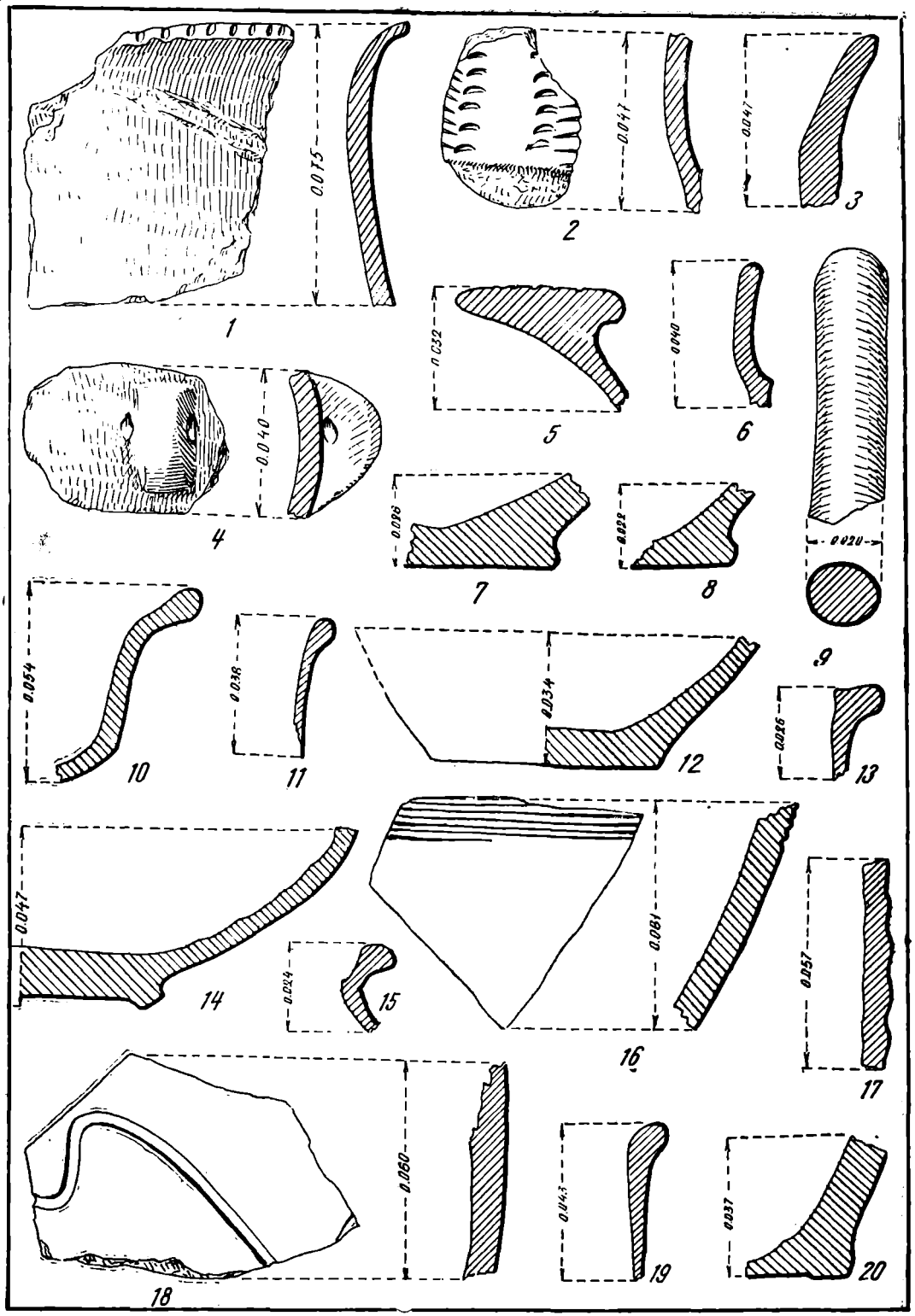

Pl. CXX — 1—20 : *Cişmea* (Botoşanca).

www.cimec.ro

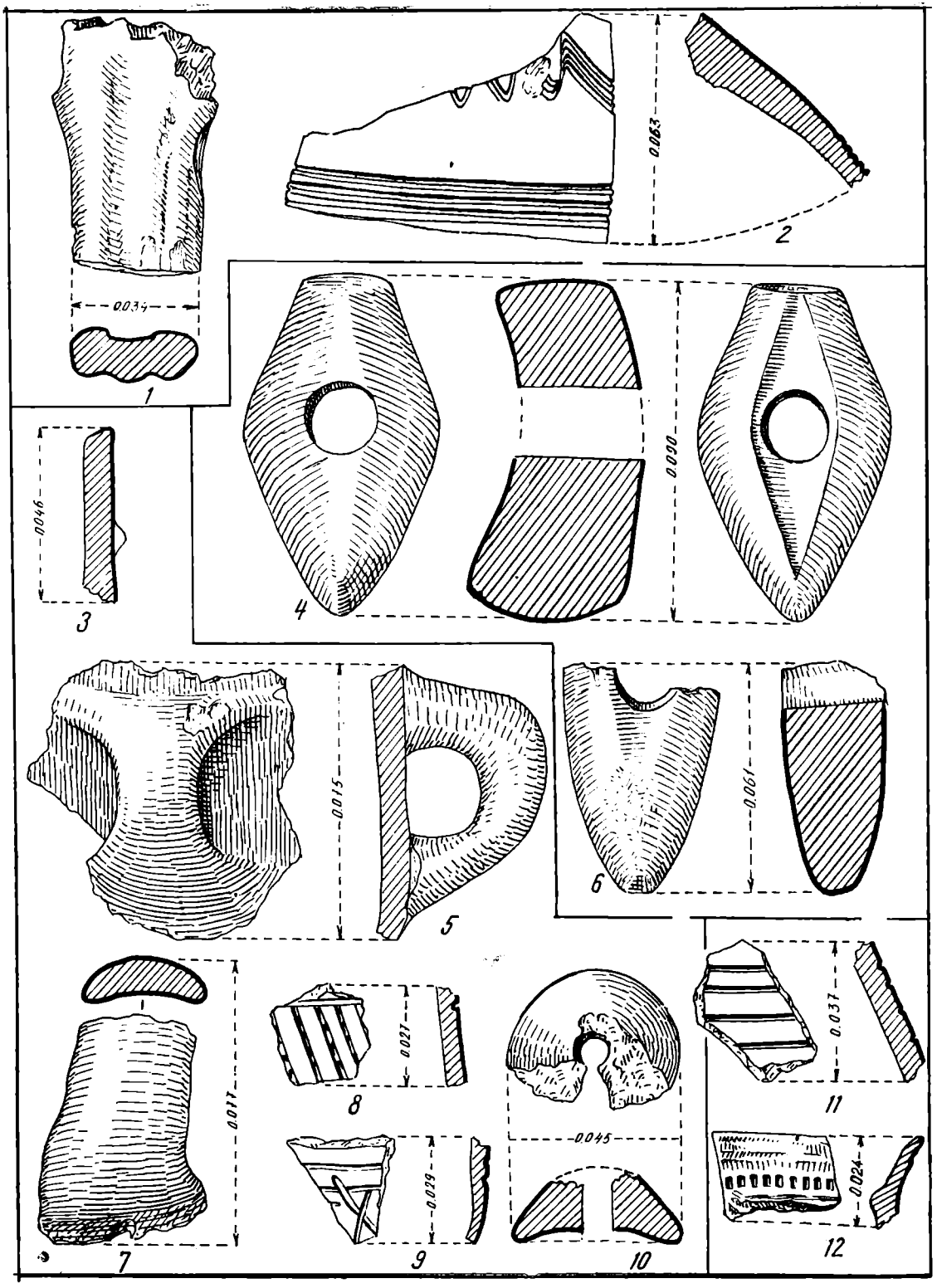

Pl. CXXI — 1—2 : *Cişmea* (Botoşanca) ; 4, 6 : *Coarnele Caprei* (Iazu lui Pais) ; 3, 5, 7—10 : *Comîndăreşti* (La Cimitir) ; 11—12 : *Corlăteni* (Vatra satului).

www.cimec.ro

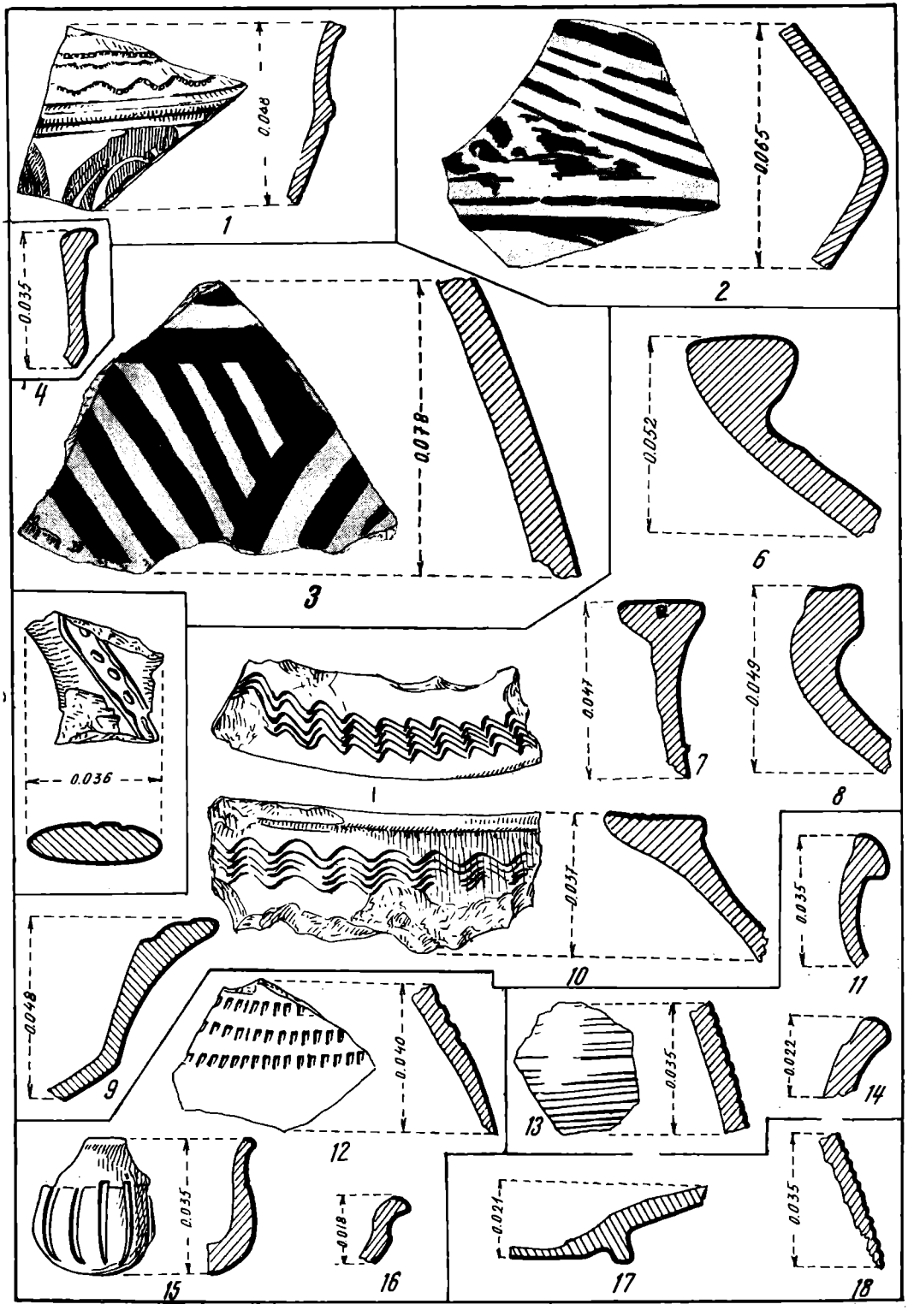

Pl. CXXII — 1 : *Corlăteni* (Vatra satului) ; 2—3 : *Coțușca* (2 Hîrtopul Bodronului, 3 La Observator) ; 4, 6—10 : *Cucorăni* (La Șleahul Dorohoiului) ; 5 : *Doina* (Valea Doinei) ; 11, 13—14 : *Dorohoi* (Poala vestică a Dealului Beldiman) ; 12, 15—16 : *Dracșani* (Iazul Suliță) ; 17—18 : *Drăgănești* (Coasta Drăgăneștilor).

www.cimec.ro

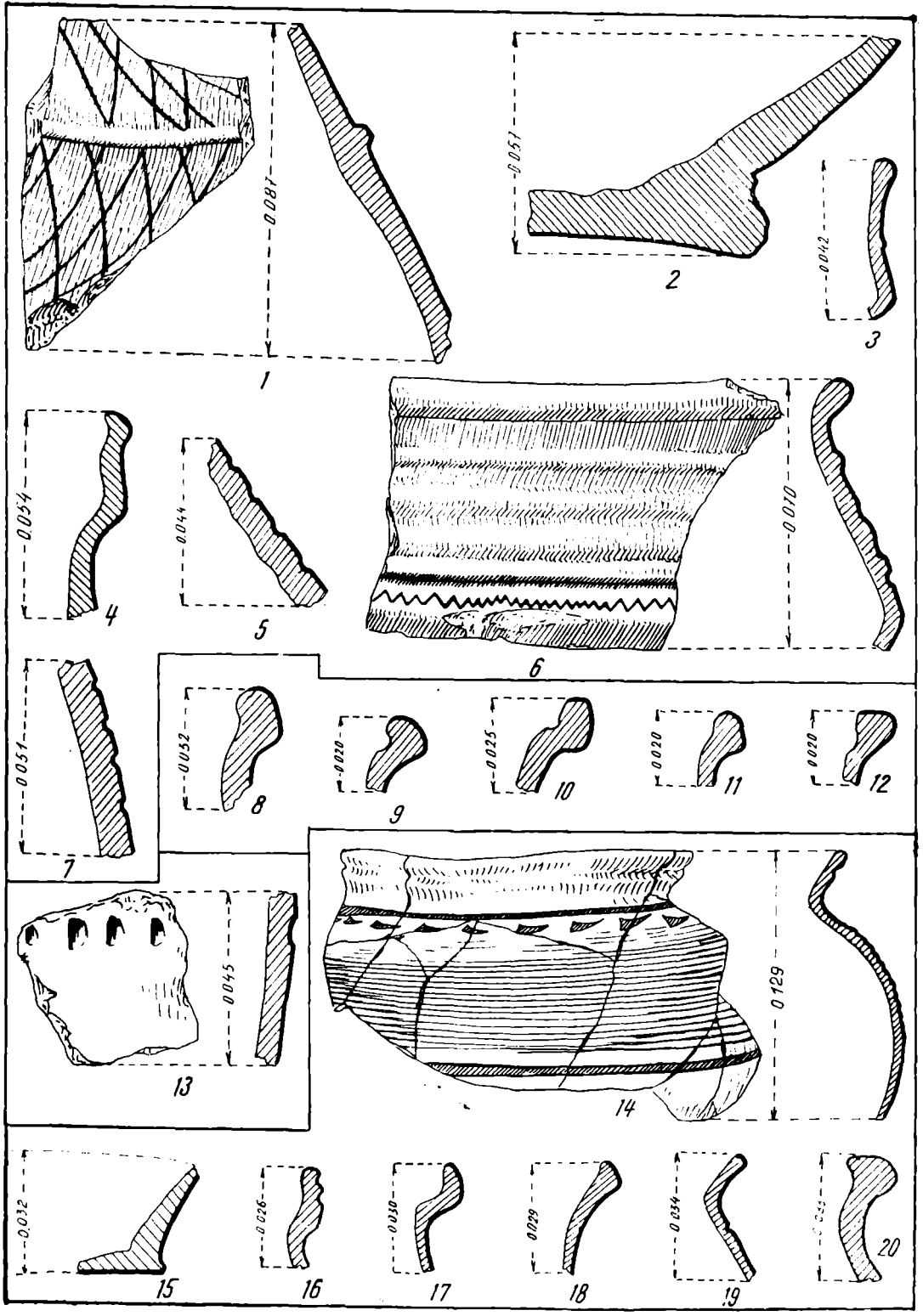

Pl. CXXIII. — 1—7 : *Drăgănești* (Coasta Drăgăneștilor) ; 8—12 : *Drislea* (În Silişte) ; 14—20 : *Durnești* (Pe Holm) ; 13 : *Epureni* (Dealul Orzăriei).

www.cimec.ro

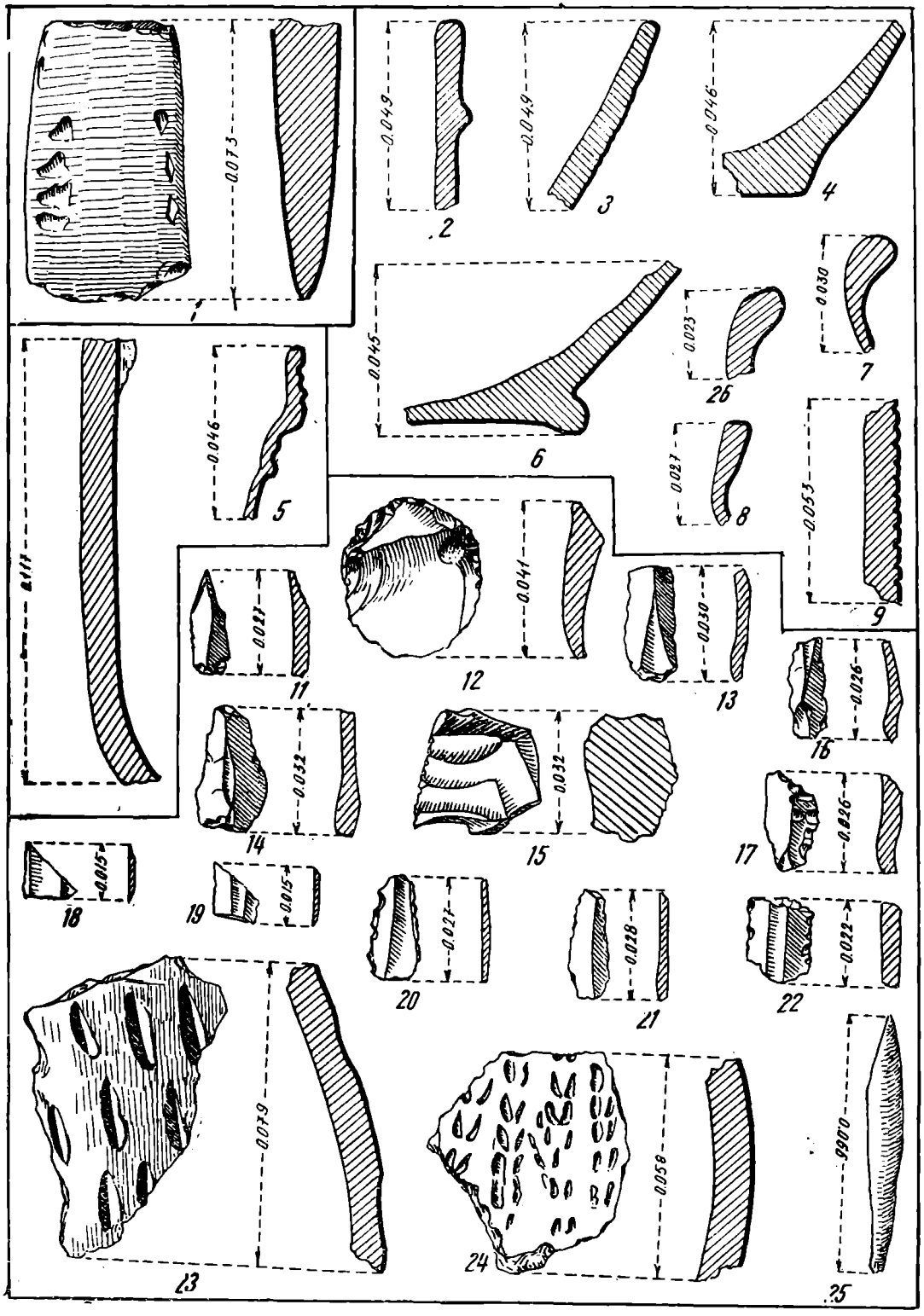

Pl. CXXIV. — 1, 5, 10 : *Epureni* (1 Dealu lui Dumnezeu, 5, 10 Dealul Cazacului) ; 2—4, 6—9, 26 ; *Focuri* (Podu lui Grunzu) ; 11—25 : *Găureanca-Vîlcelele* (Dealul Găureanca).

www.cimec.ro

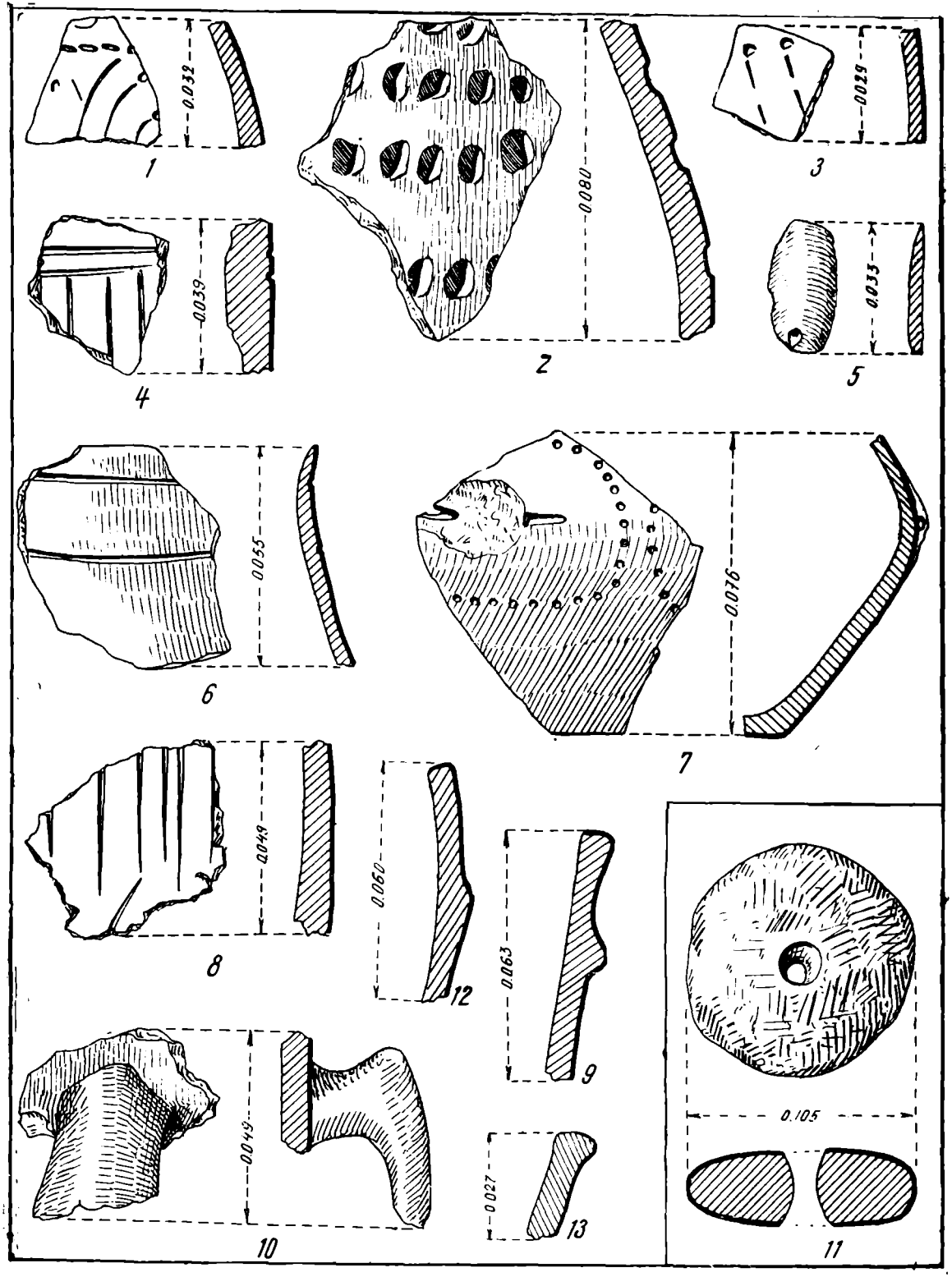

Pl. CXXV. — 1—10, 12—13 : *Găureanca-Vîlcelele* (Dealul Găureanca) ; 11 : *Găureni-Vîlcelele Vlădeni* (Podișul de deasupra Hîrtopului).

www.cimec.ro

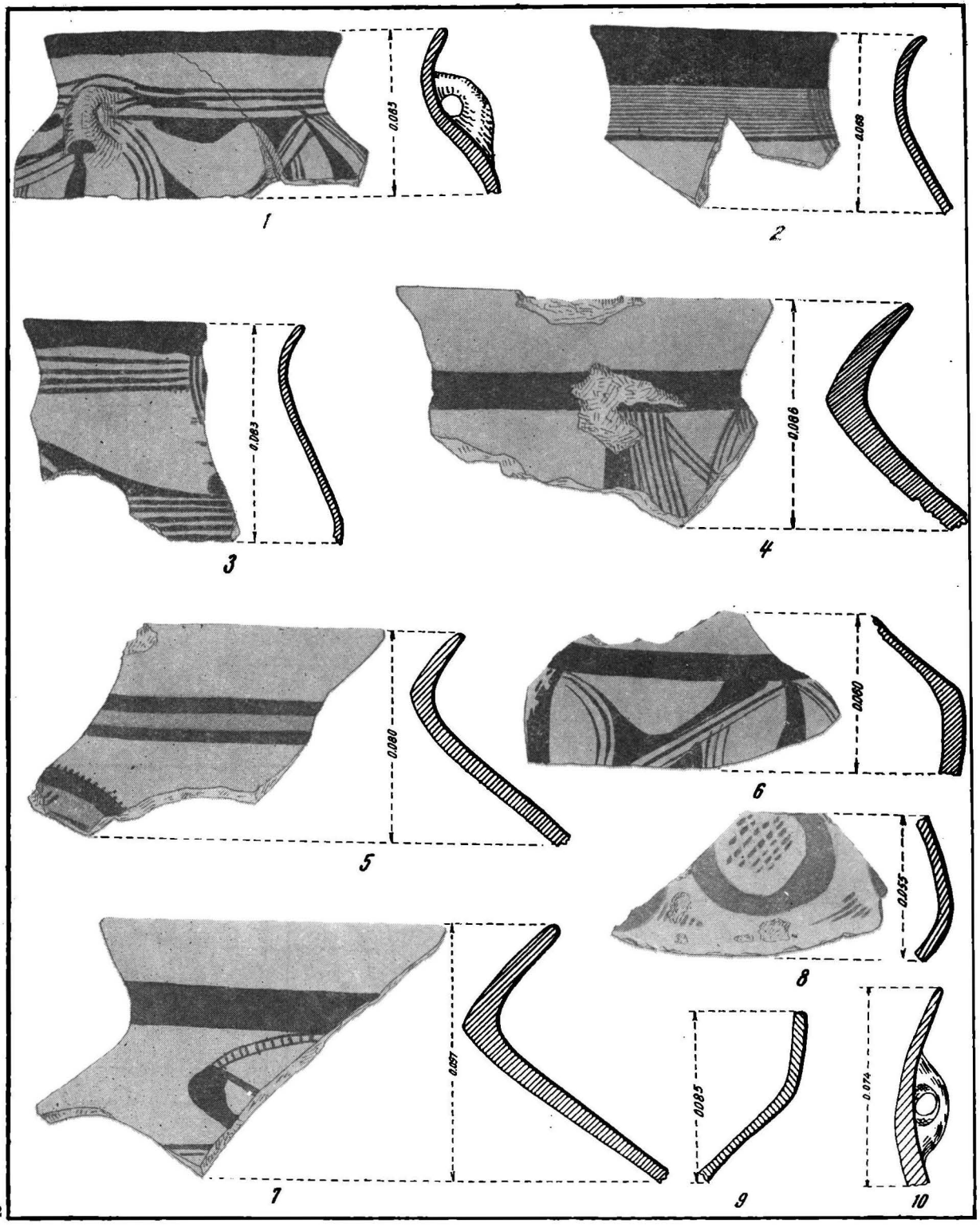

Pl. CXXVI. — 1—10 : *Găureni-Vîlcelele Vlădeni* (Podișul de deasupra Hîrtopului).

www.cimec.ro

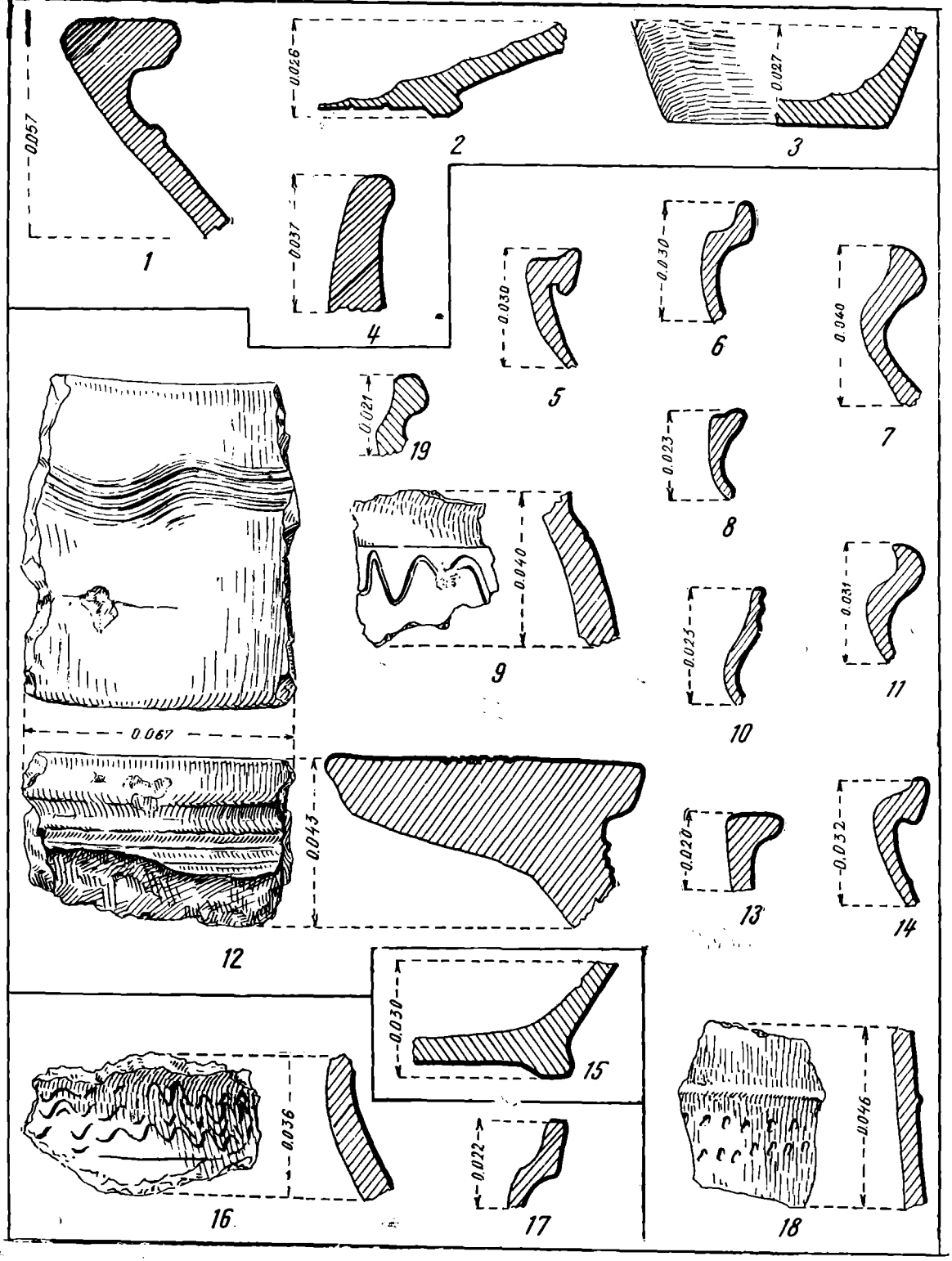

Pl. CXXVII. — 1—19 : *Ghireni* ; (1—4 Dealul Balta Lată ; 5—14, 18—19 Dealu Livezii, 15 Balta lui Filip, 16—17 La Hîrtop).

www.cimec.ro

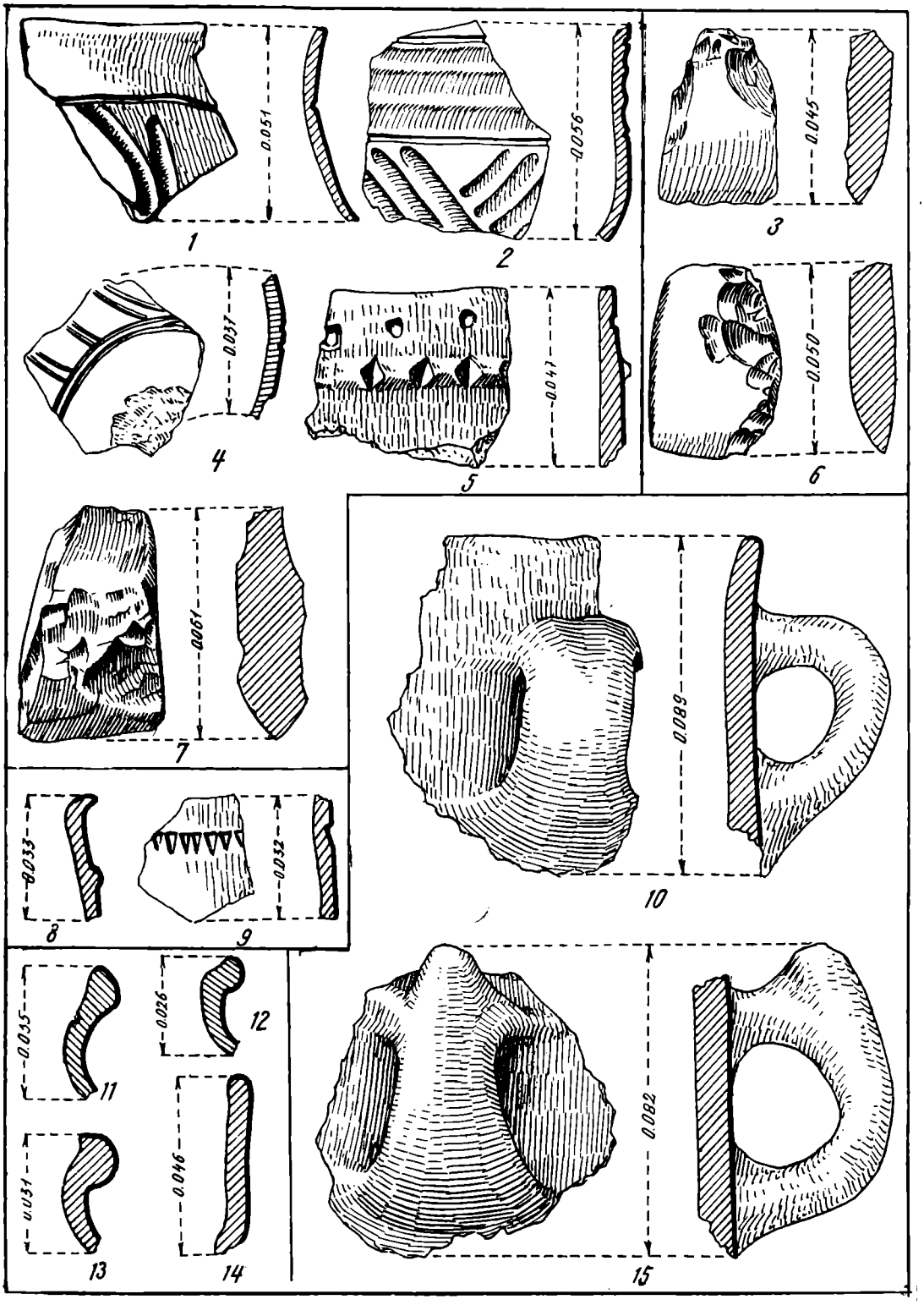

Pl. CXXVIII. — 1—2, 4—5, 7 : *Ghireni* (La Hîrtop) ; 3, 6, 10, 15 : *Glăvănești* (3, 6 Terasa joasă a Jijiei, 10, 15 La Bulgărie) ; 8—9 : *Gropnița* (Marginea sud-estică a satului) ; 11—14 : *Guranda* (La Răchiți).

www.cimec.ro

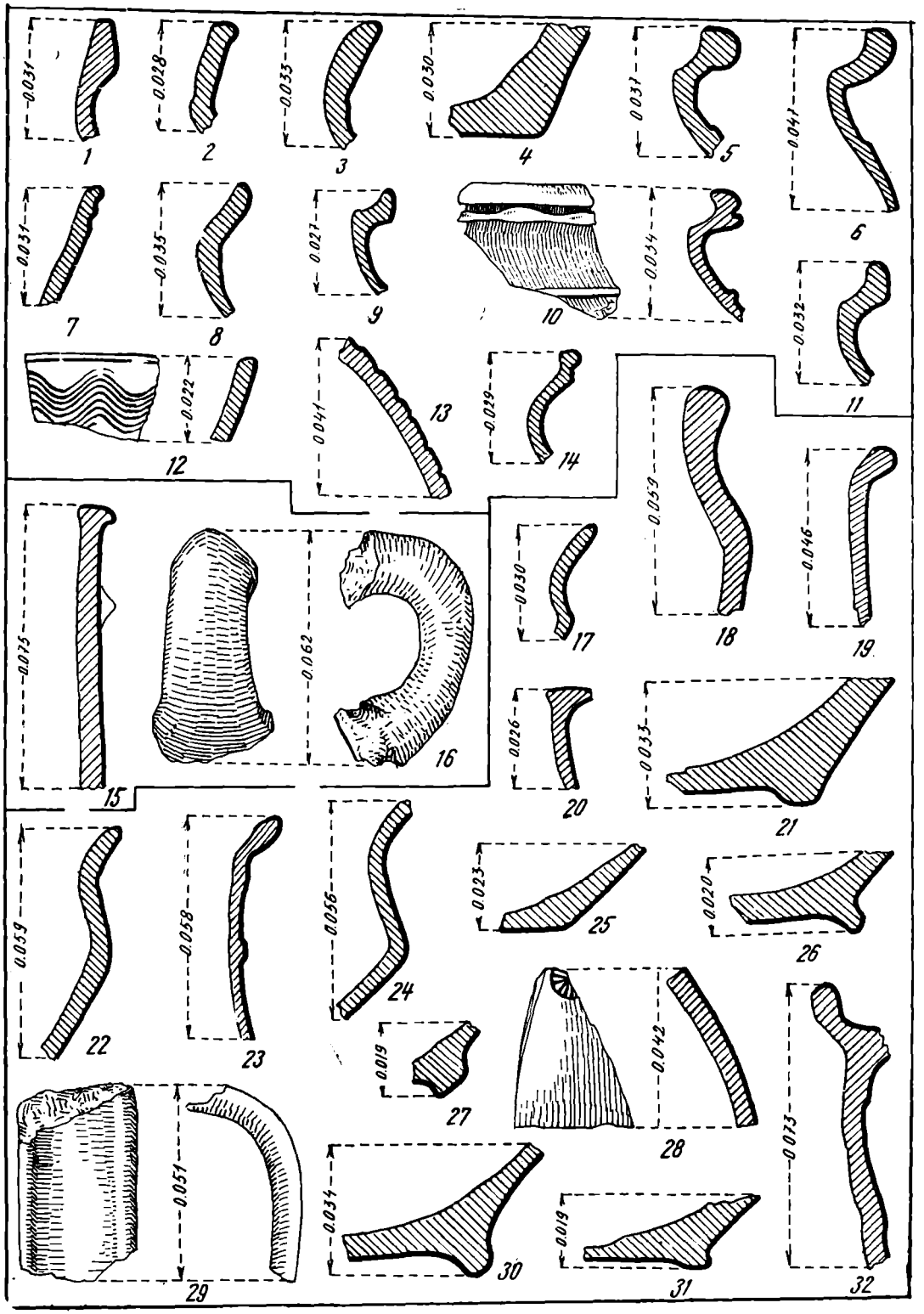

Pl. CXXIX. — 1—14 : *Guranda* (La Răchiți) ; 15—16 : *Hălceni* (Dealu La Movila Mămăligii) ; 17—32 : *Hănești* (La Iezătură).

www.cimec.ro

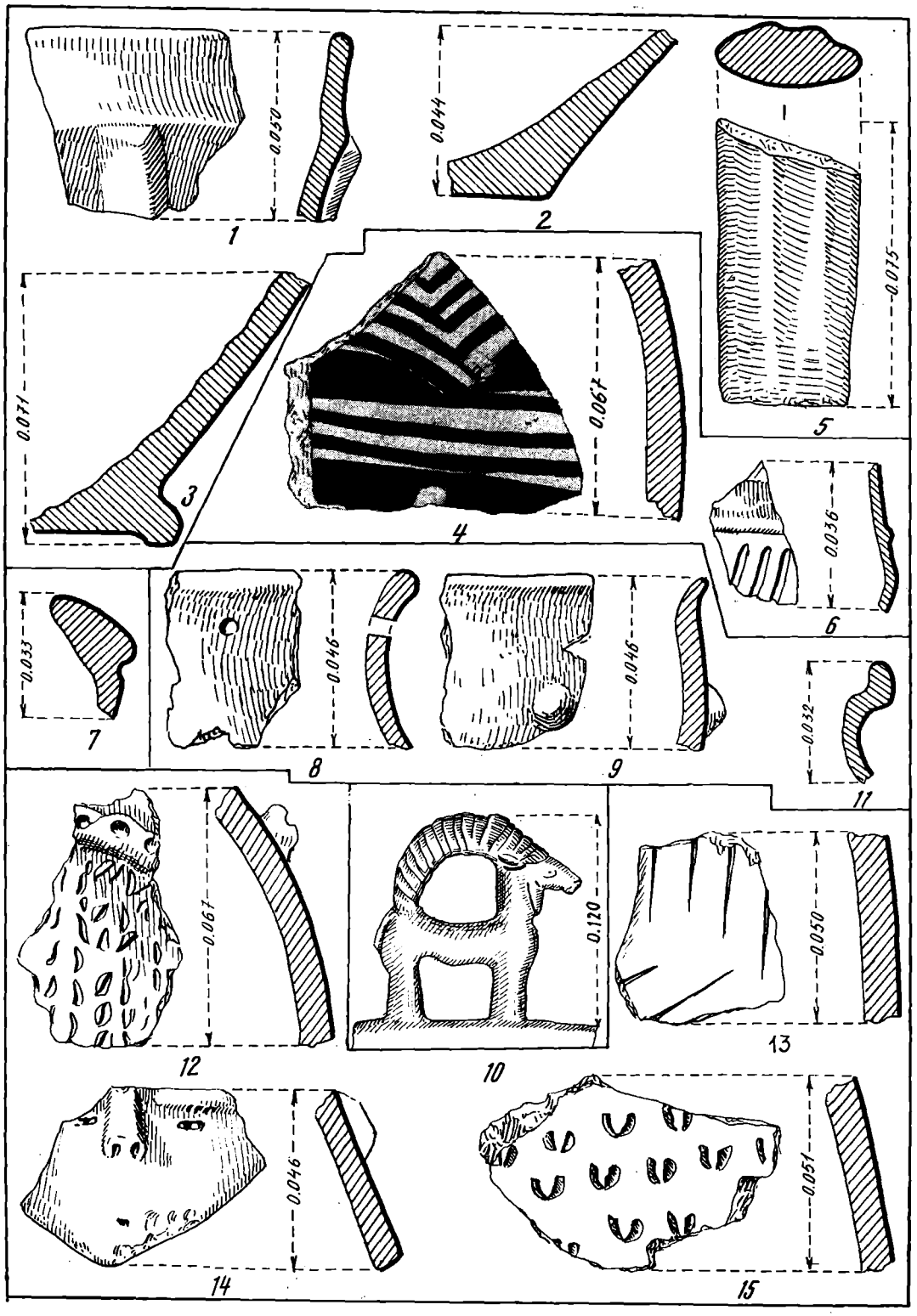

Pl. CXXX. — 1—7 : *Hănești* (1—3, 5 La Iezătură, 4, 6 La Moviliță, 7 Pe Scruntar) ; 8—9, 11 : *Hudum* (Iazul Hudumului) ; 10 : *Iacobeni-Dîngeni* (Valea Grădinelor) ; 12—15 : *Iacobeni-Vlădeni* (La Șipoțel).

www.cimec.ro

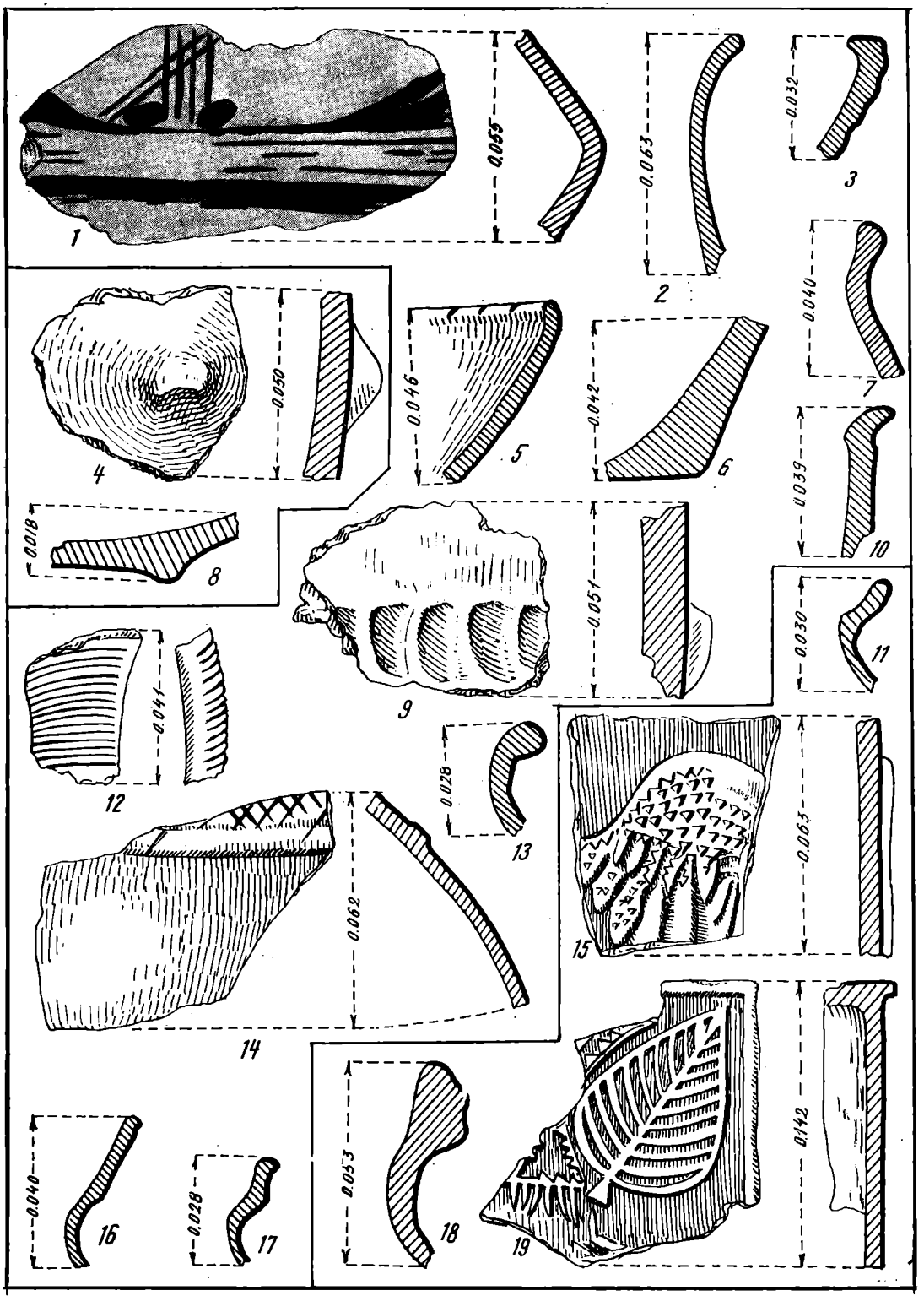

Pl. CXXXI. — 1—10, 12—14, 16—17 : *Iacobeni* (4, 8 La Șipoțel, 1—3, 5—7, 9—10, 12—14, 16—17 Pe Grind) ; 11, 15, 18—19 : *Ionășeni* (La Țintirim).

www.cimec.ro

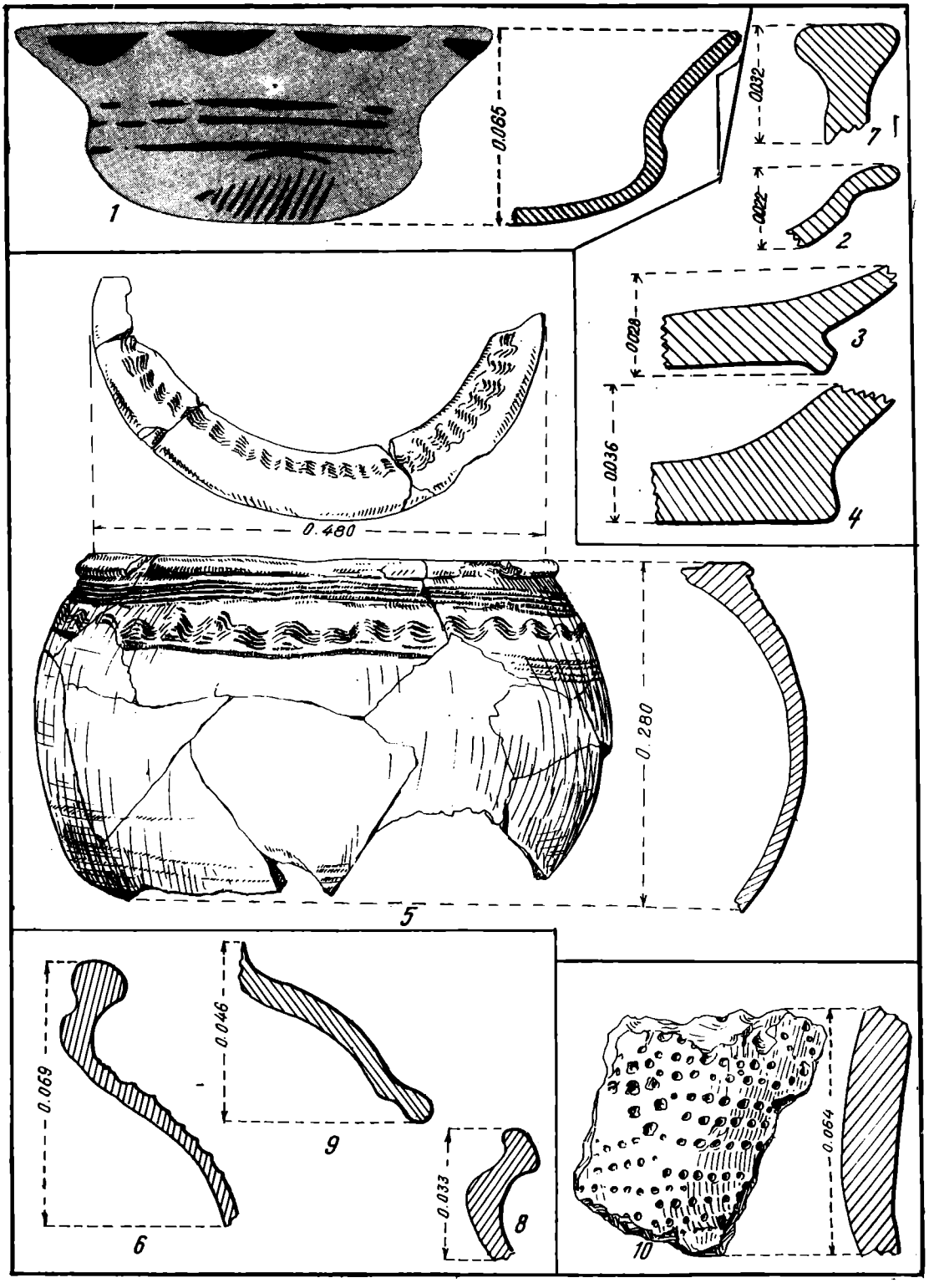

Pl. CXXXII. — 1—5, 7 : *Lăţăi-Cîmpenii* (1 Vatra satului, 5 La Iezătura Veche, 2—4, 7 Dealul Piciorogănului) ; 6, 8—9 : *Măşcăteni* (La Iaz) ; 10 : *Hudum* (Hudumu Vechi).

www.cimec.ro

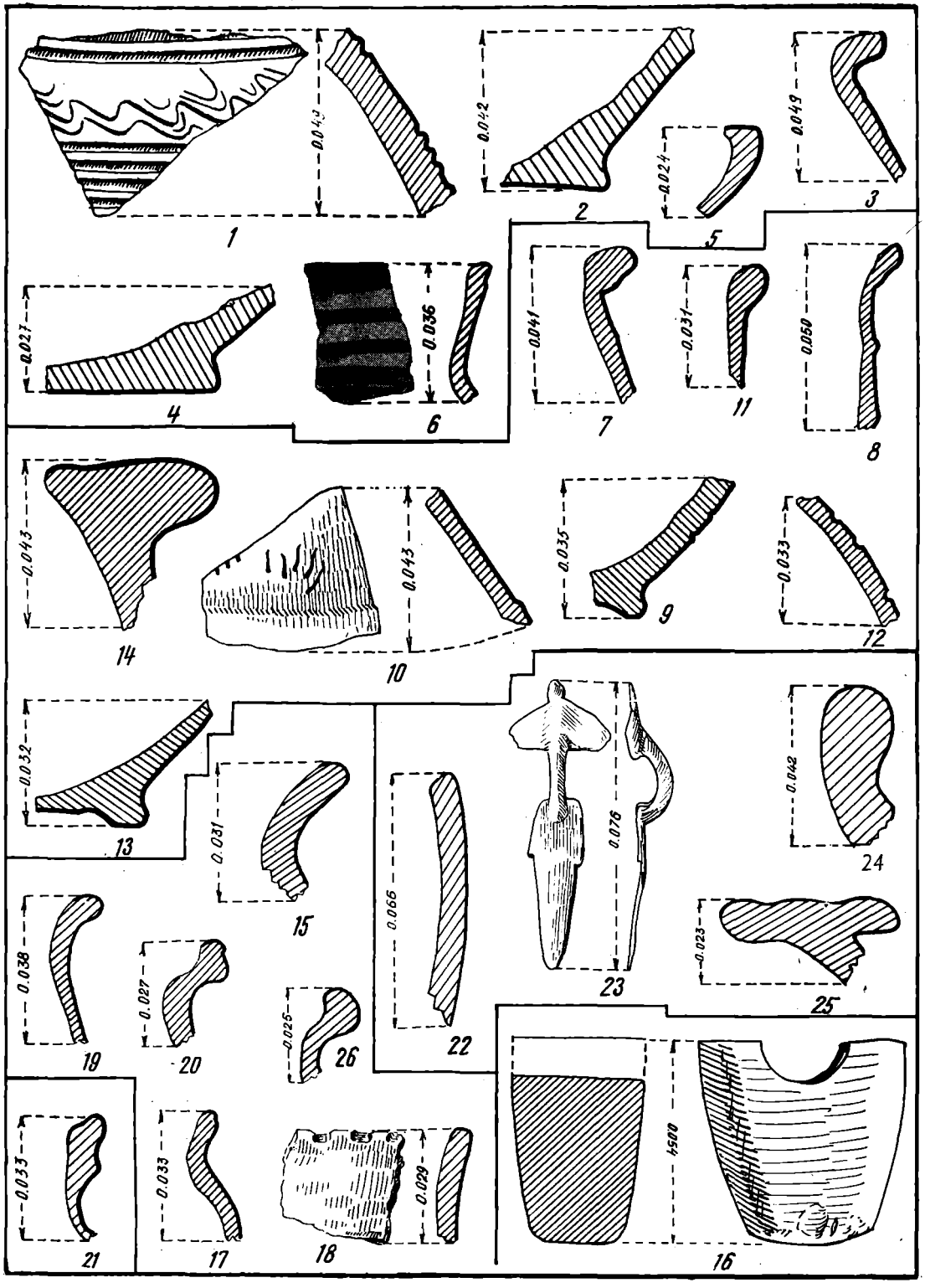

Pl. CXXXIII. — 1—6: *Miorcani* (Dealul Cotului — Locul Osîndei); 7—14: *Moara Jorei* (Pe Grind); 16: *Movileni* (La Arie-Halta Potîngeni); 22—25: *Nichiteni* (Pîrîul Calului); 15, 17—21, 26: *Orășeni-Deal* (21 În Săliște, 15, 17—20, 26 Marginea nordică a satului).

www.cimec.ro

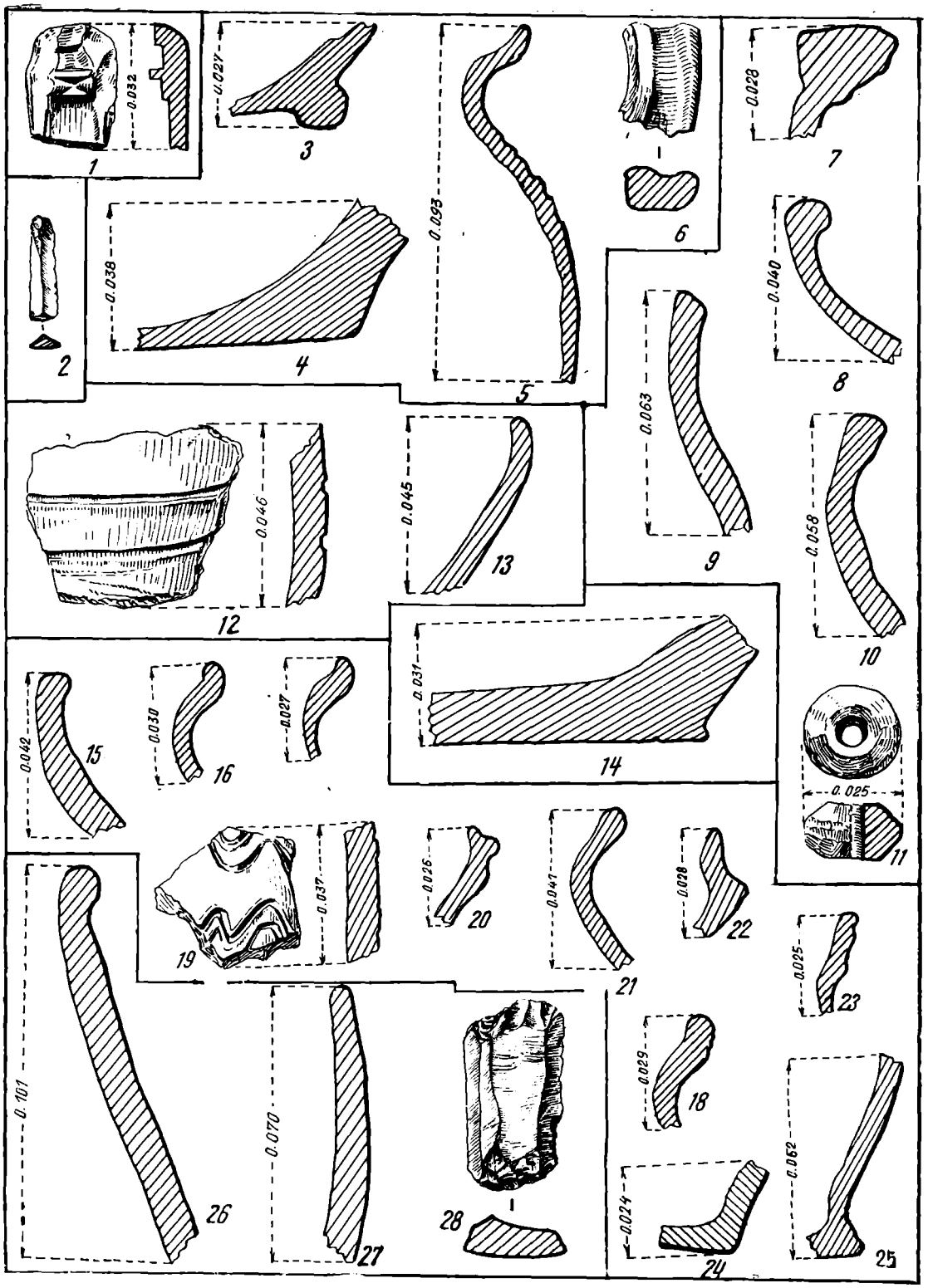

Pl. CXXXIV. — 1—2 : *Perieni* (1 Terasa de la Biserică, 2 Rîpa Porcului) ; 3—11 : *Pogorăști* (3—6 Ceargău, 7—11 La Movilă) ; 14 : *Popeni* (Coasta Popenilor) ; 12—13, 15—28 : *Popricanii de Jos* (12—13 Coasta Popricanilor, 15—25 Rîpa din Cot, 26—28 La Lutărie).

www.cimec.ro

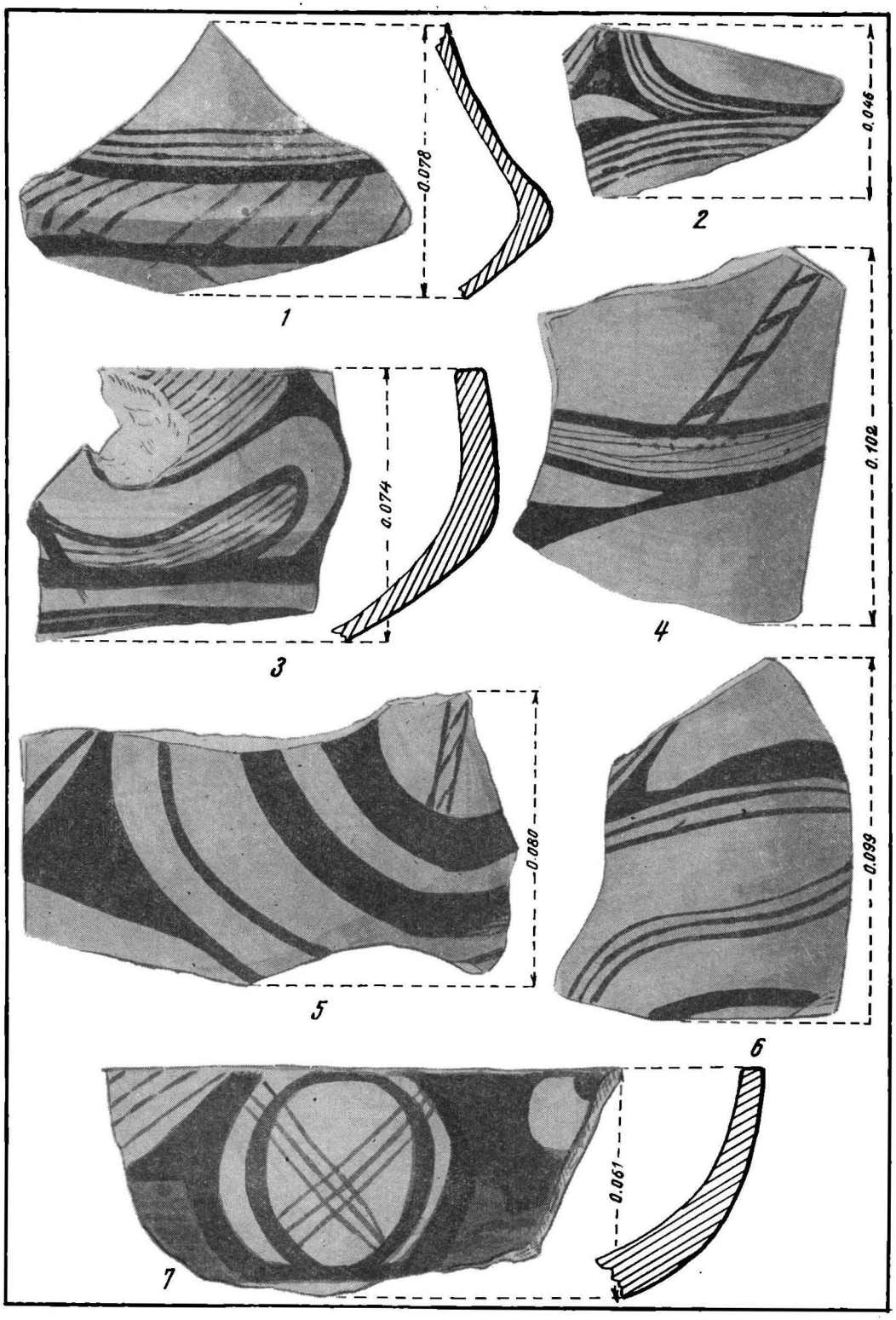

Pl. CXXXV. — 1—6 : *Popricanii de Jos* (La Lutărie) ; 7 : *Prăjeni* (Vatra satului).

www.cimec.ro

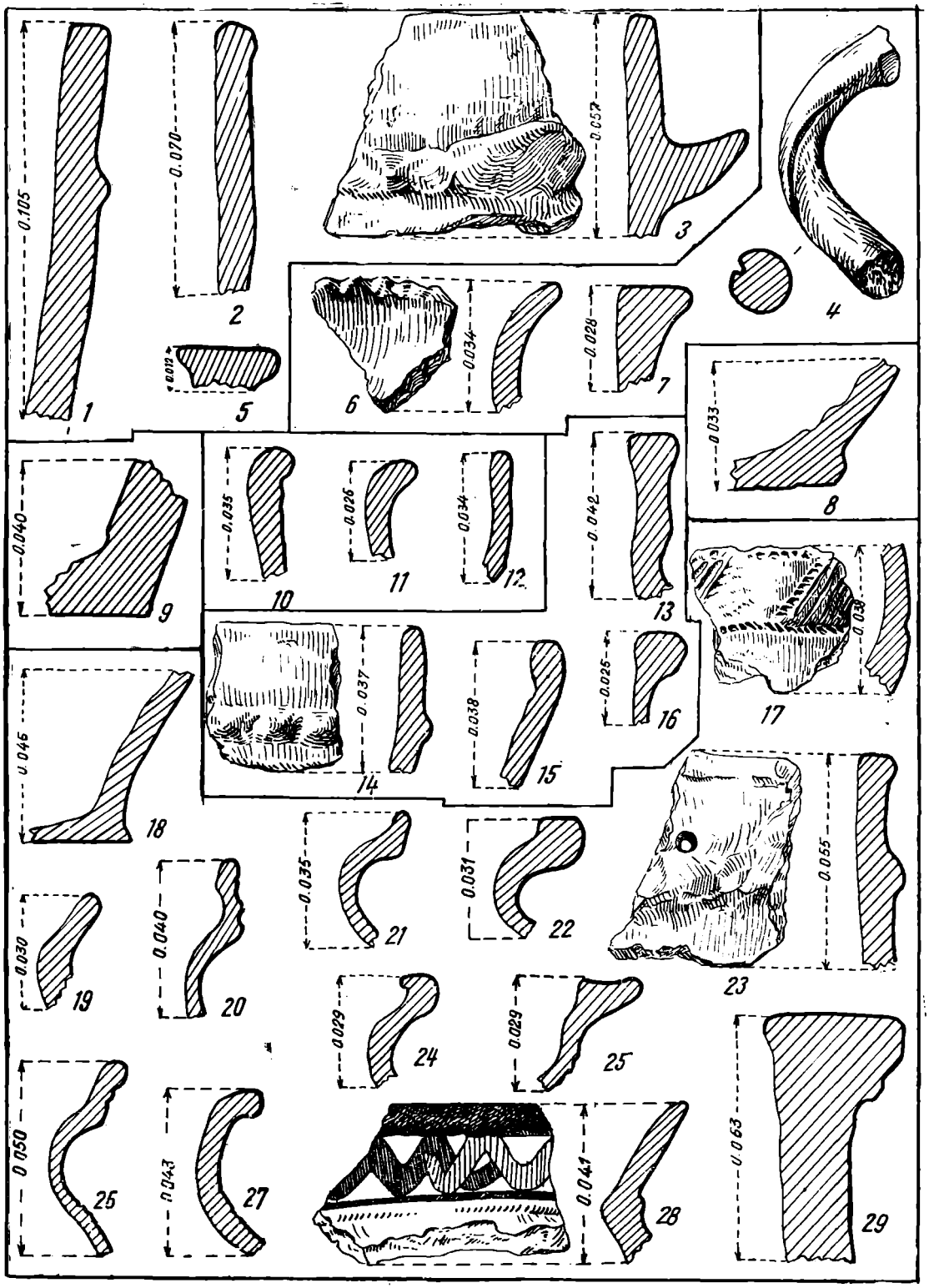

Pl. CXXXVI. — 1—7 : *Popricanii de Jos* (1—3, 5 La Lutărie, 4, 6—7 Sub Muchia Dealului) ; 8 : *Prăjeni* (Nilipeşti) ; 9 : *Pristeşti* (La Temelii) ; 10—16 : *Răchiţi* (10—12 Dealu Lipovanului, 13—16 Dealul Armeneasca) ; 17—29 : *Răuseni* (La Odaie).

www.cimec.ro

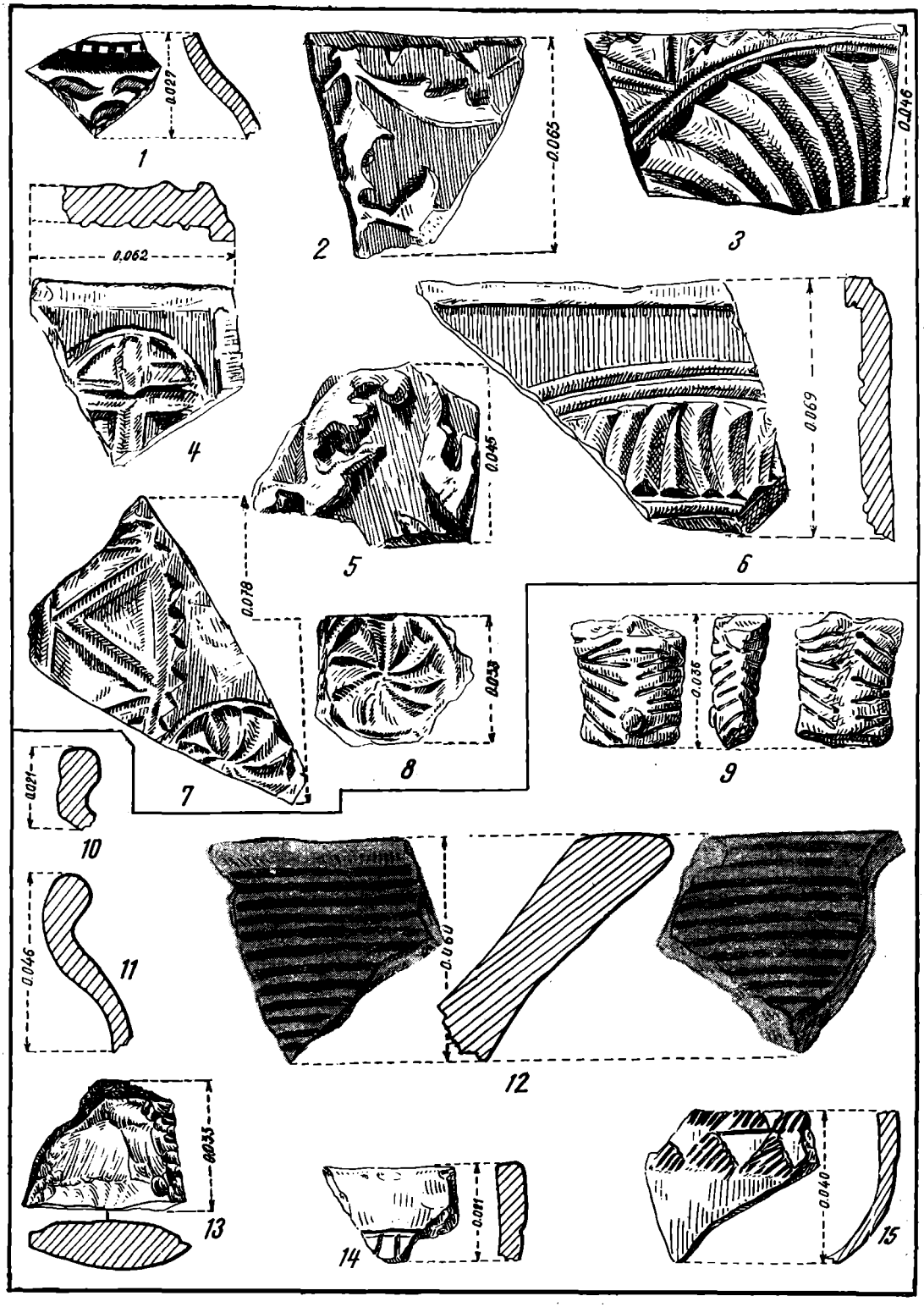

Pl. CXXXVII. — 1—15 : *Răuseni* (1—8 La Odaie, 9—15 Marginea nordică a satului).

www.cimec.ro

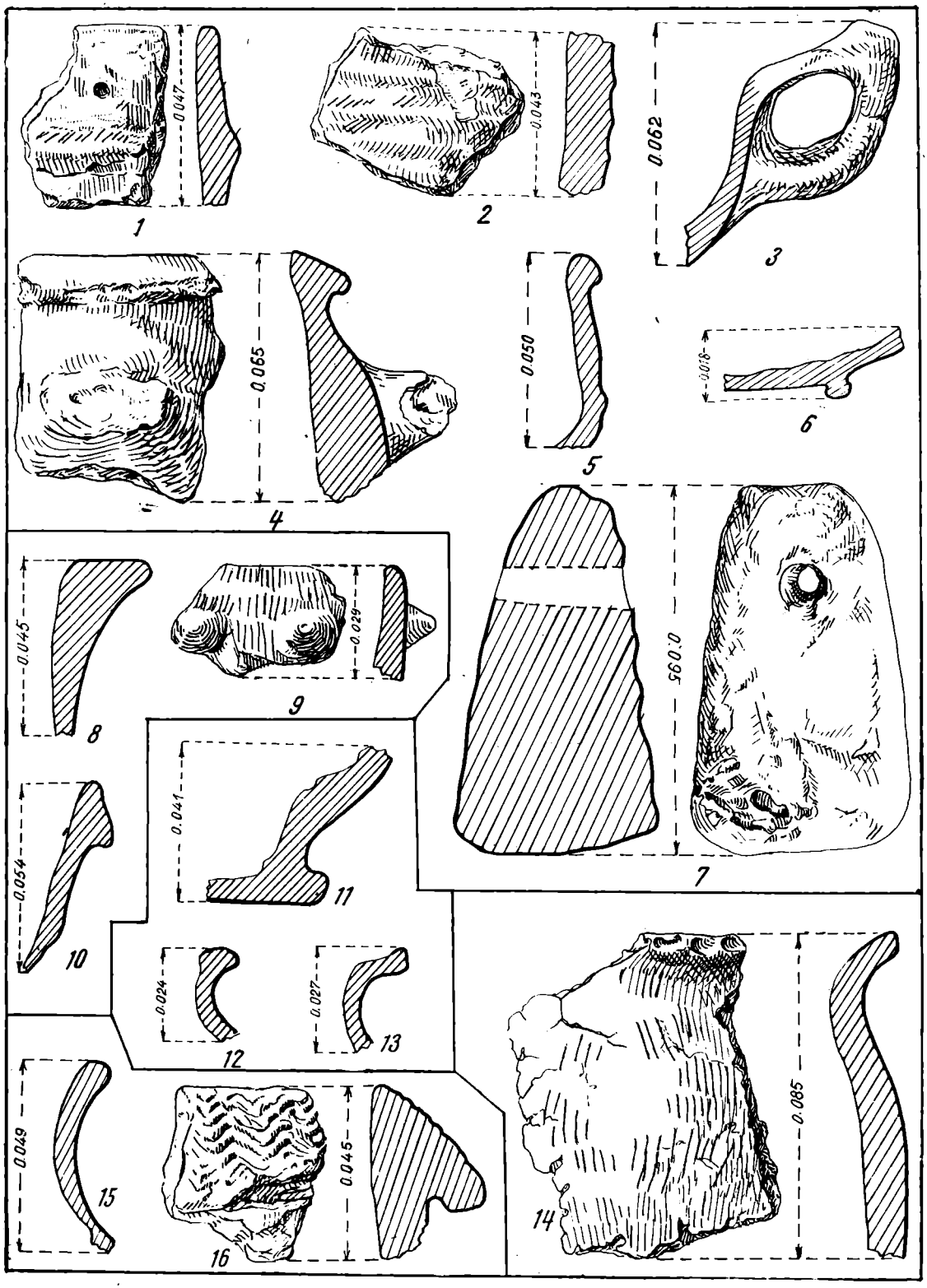

Pl. CXXXVIII. — 1—7 : *Răuseni* (Marginea nordică a satului) ; 8—10 : *Rediu* (În Ponoare) ; 11—14 : *Rediu Mitropoliei* (11—13 În Islaz, 14 Marginea nord-estică a satului) ; 15—16 : *Sărata Greacă* (Dealul Calancea).

www.cimec.ro

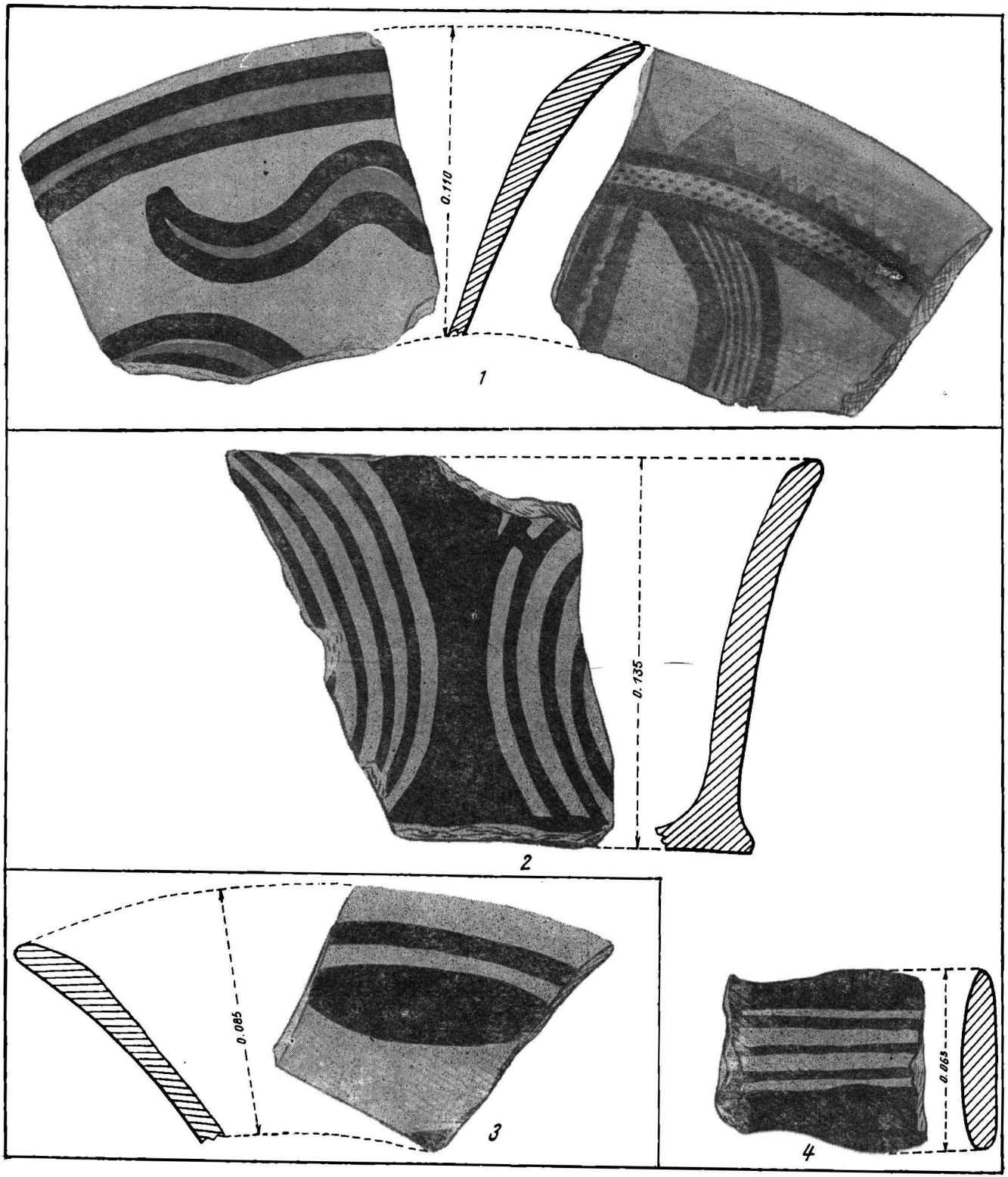

Pl. CXXXIX. — 3 : *Nichiteni* (Pîrîul Calului) ; 1 : *Rediu Mitropoliei* (Marginea nord-estică a satului) ; 2, 4 : *Sărata-Greacă* (Dealul Calancea).

www.cimec.ro

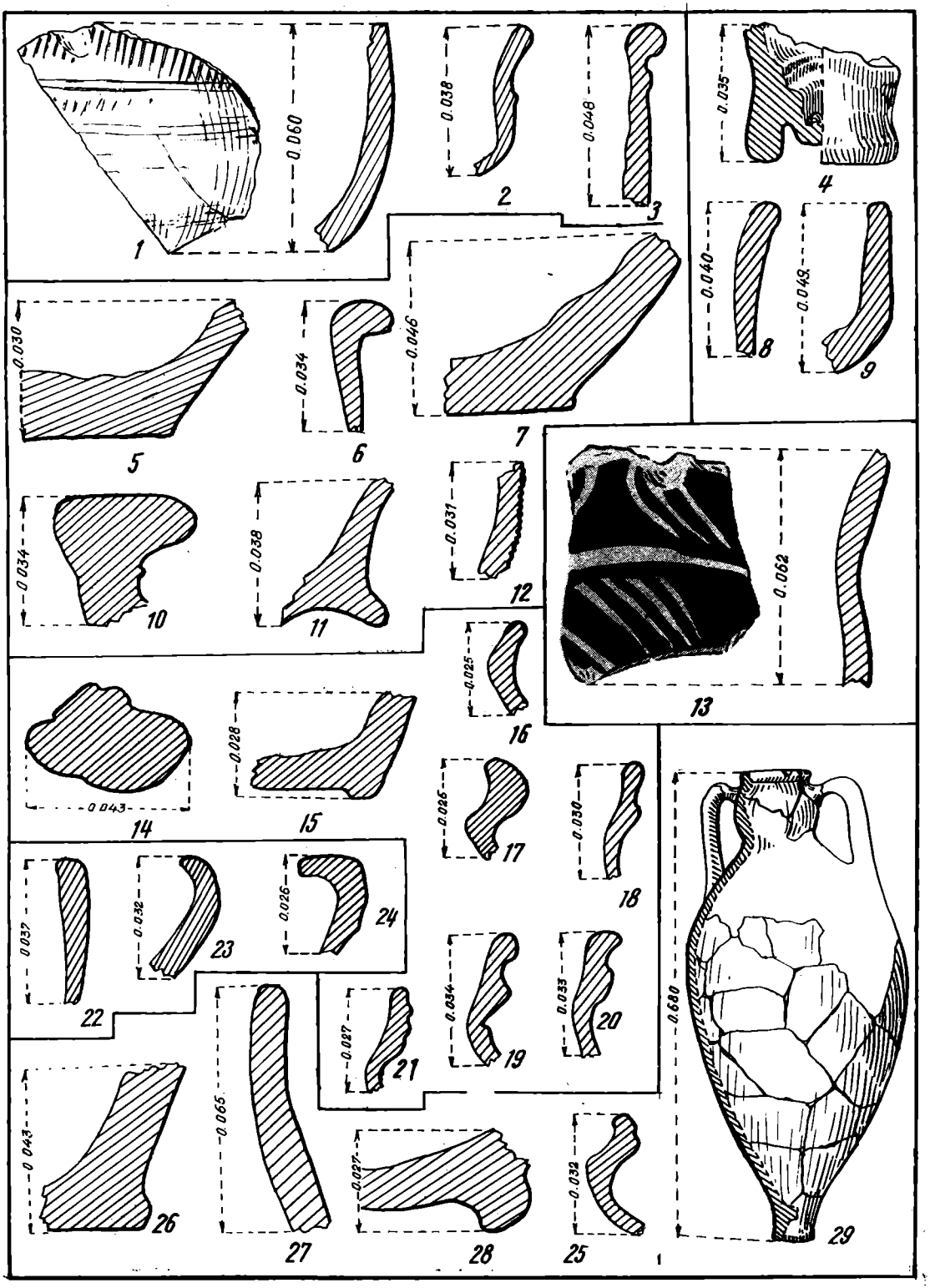

Pl. CXL. — 1—3 : *Sărata-Greacă* (Dealul Calancea) ; 4, 8—9 : *Săveni* (Cotul Podrigei) ; 5—7, 10—24 : *Slobozia Hănești* (13 Rîpa Turcului, 5—7, 10—12 Dealul Mălăiște, 14—21 Dealul Hodoroaia, 22—24 Dealul Viei) ; 25—29 : *Stînceşti* (29 Bobeica-Dealul cel Mare, 25—28 Vatra satului).

www.cimec.ro

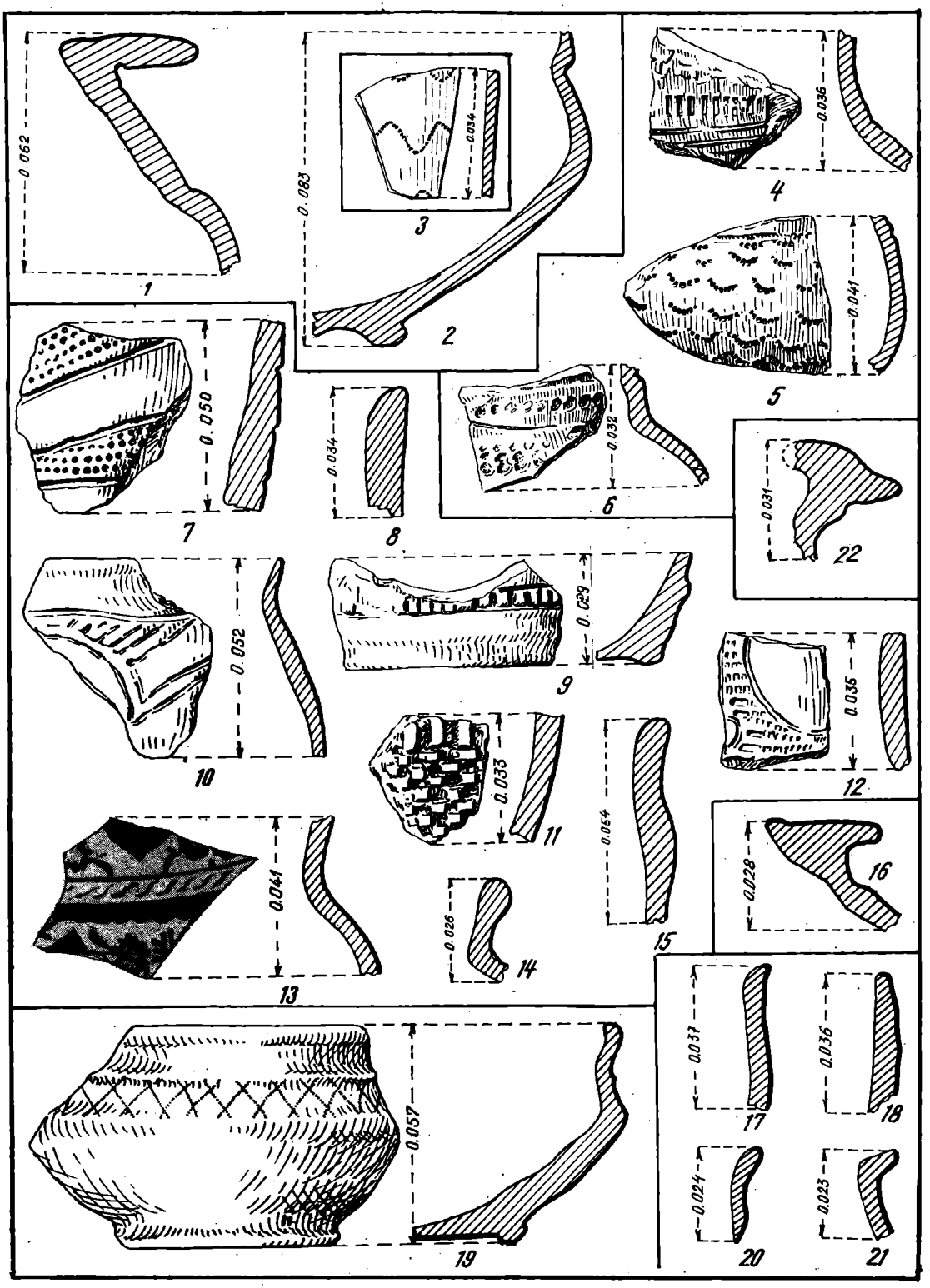

Pl. CXLI. — 1—6 : *Stînceşti* (1—2 La Salcîmi, 3 La Pătraşcu, 4—6 Pîrîul Ioanei) ; 22 : *Şoldana* (Gostat) ; 7—15 : *Ţigănaşi* (Movila Stînei) ; 19 : *Ungureni-Cloşca* (Imaşul Ciuleienilor) ; 16—18, 20—21 : *Bălteni* (17—18, 20—21 Marginea sud-estică a satului, 16 Marginea nord-estică a satului).

www.cimec.ro

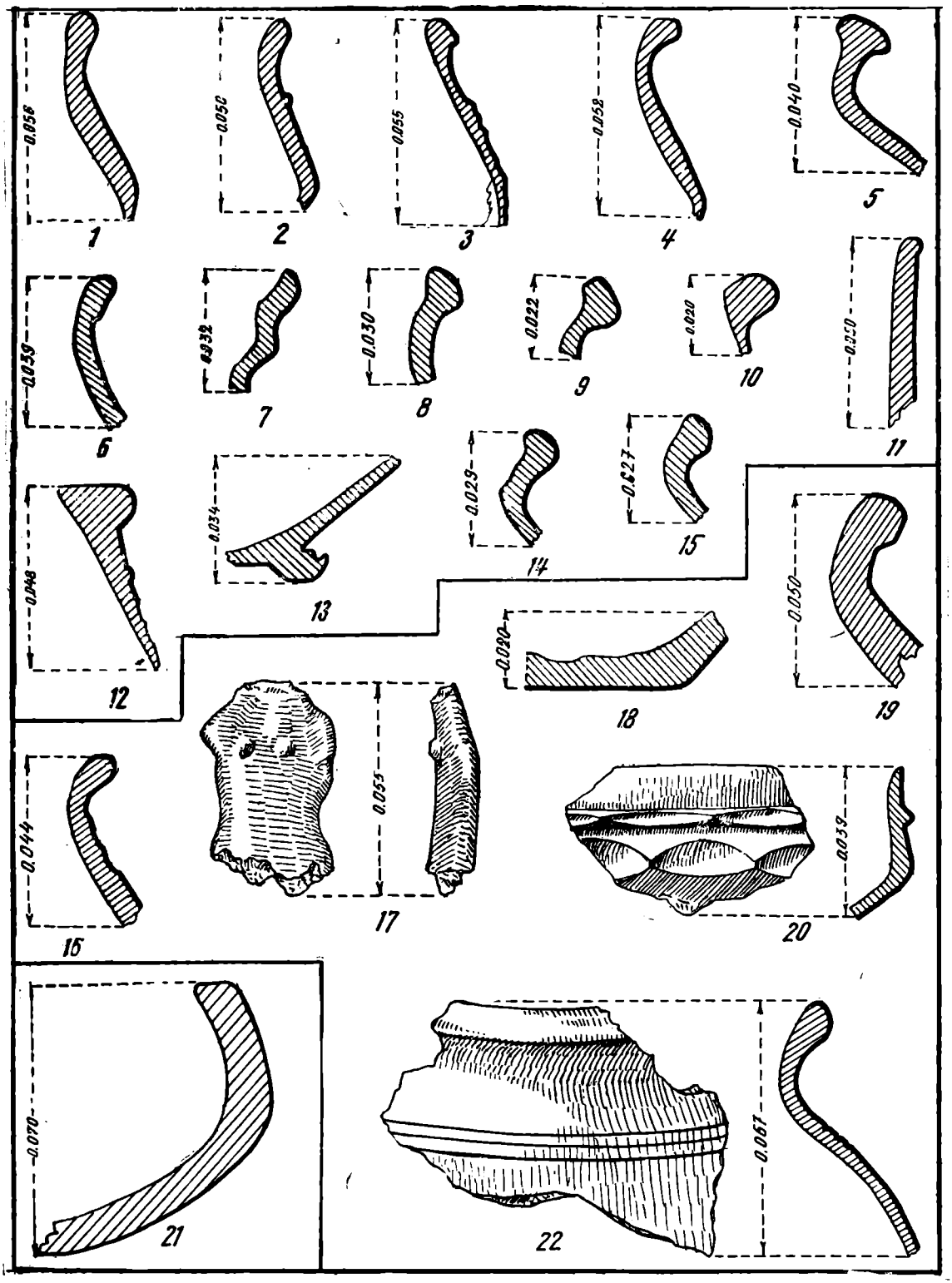

518

Pl. CXLII. — 1—15 : *Bobuleştii din Vale* (Via din Deal) ; 21 : *Ciulineşti* (Dealul Porcului) ; 16—20, 22 : *Cîrniceni* (Cimitirul Vechi).

www.cimec.ro

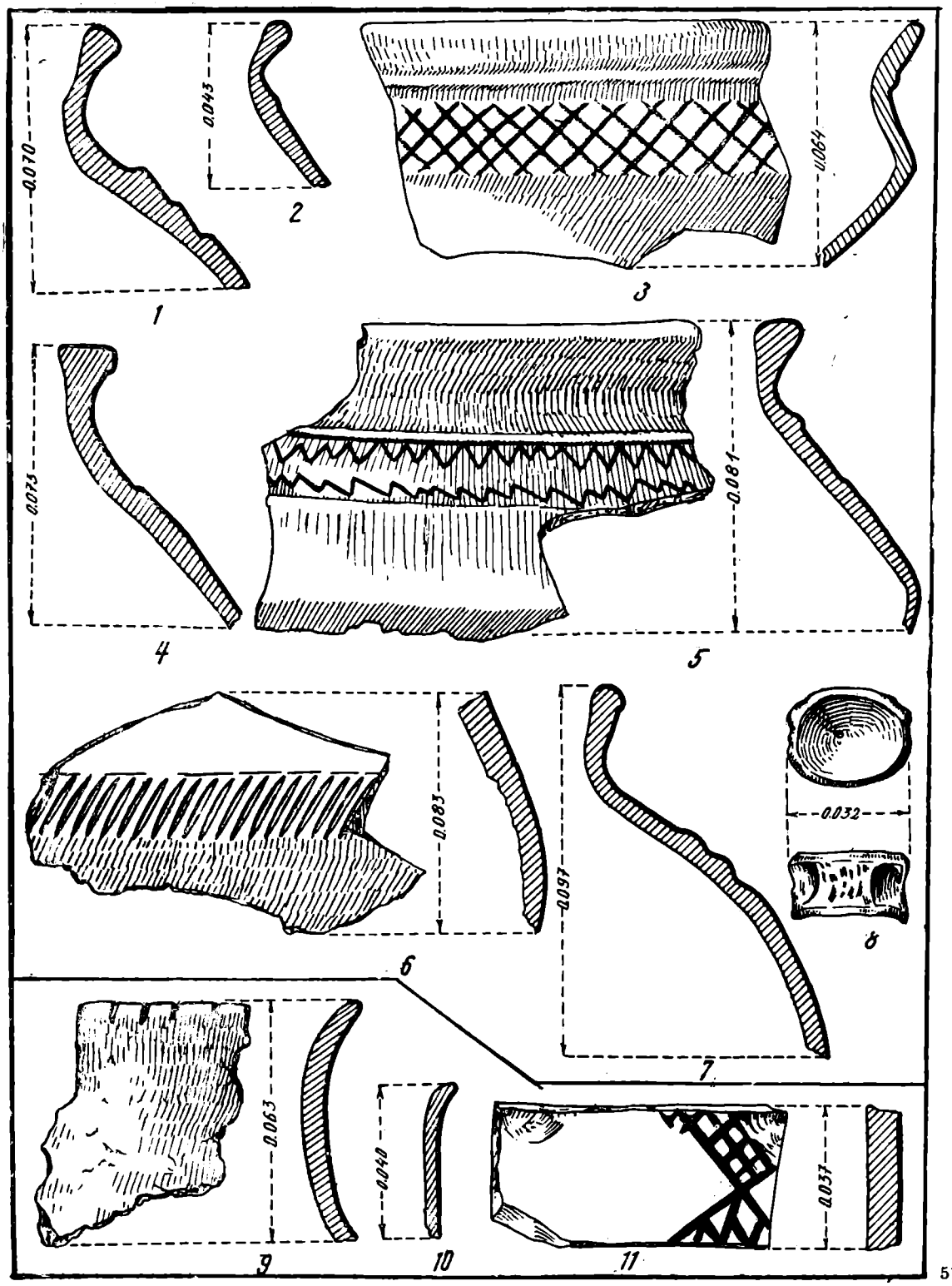

519

Pl. CXLIII. — 1—11 : *Cîrniceni* (1—8 Cimitirul Vechi, 9—11 Școala Veche).

www.cimec.ro

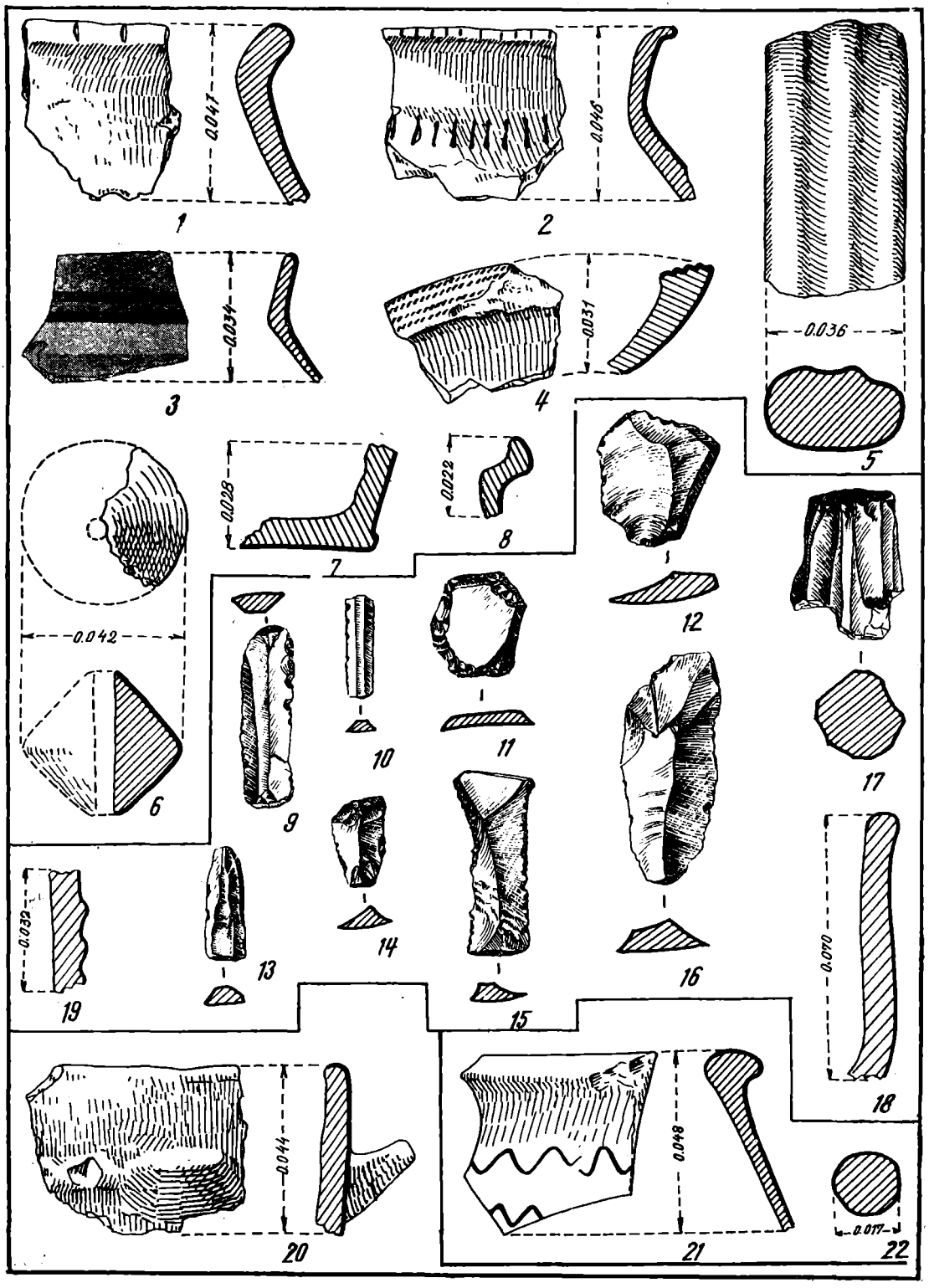

Pl. CXLIV. — 1—19 : *Cîrniceni* (1—8 Şcoala Veche, 9—19 Pe Holm) ; 20 : *Cîrpiţi* (Dealul Stînca) ; 21—22 : *Coada Stîncii* (La Şcoală).

www.cimec.ro

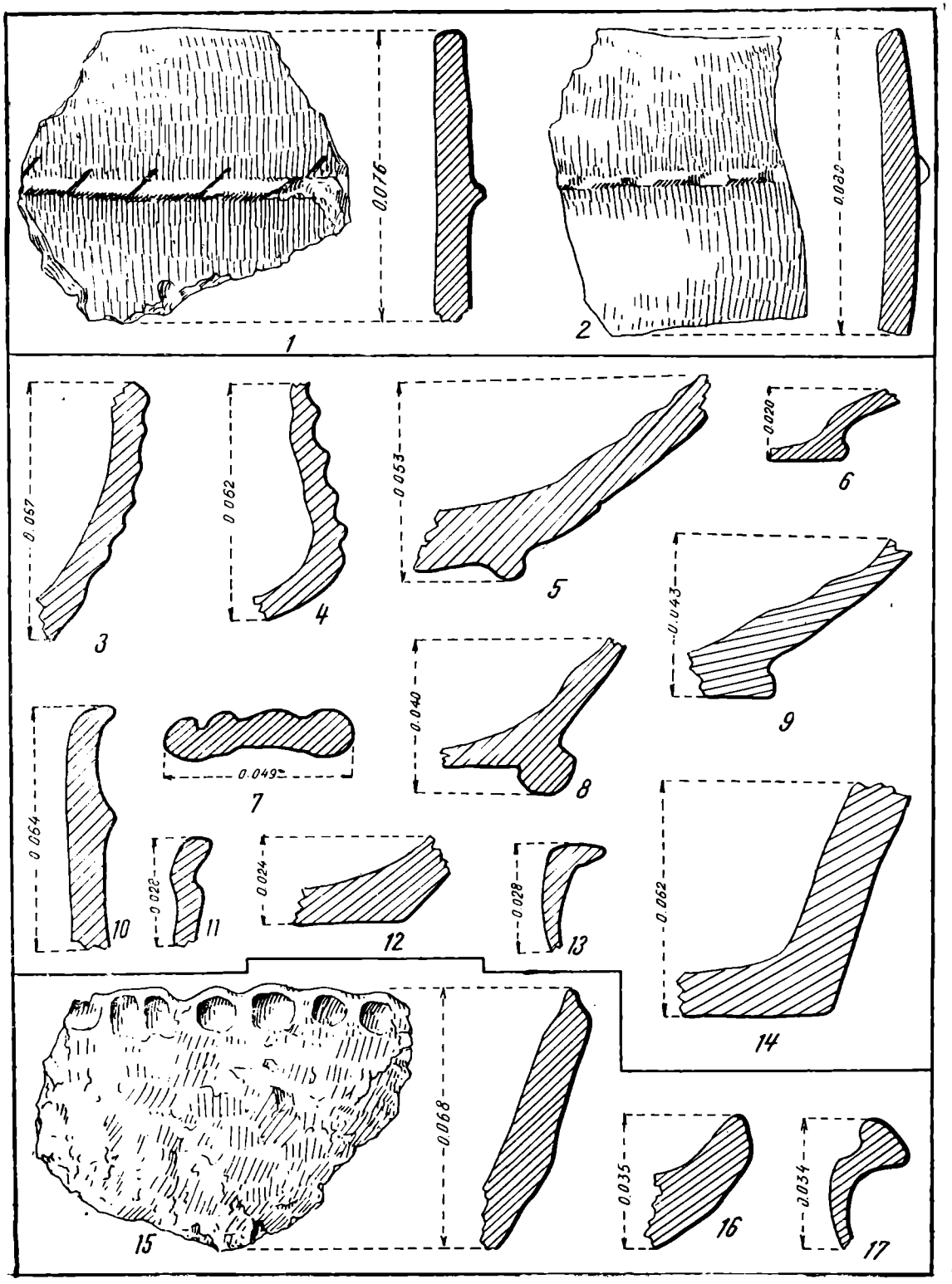

Pl. CXLV. — 1—2 : *Cîrpiţi* (Dealul Stînca) ; 3—14 : *Coada Stîncii* (La Şcoală) ; 15—17 : *Cotu Morii* (La Şanţ).

www.cimec.ro

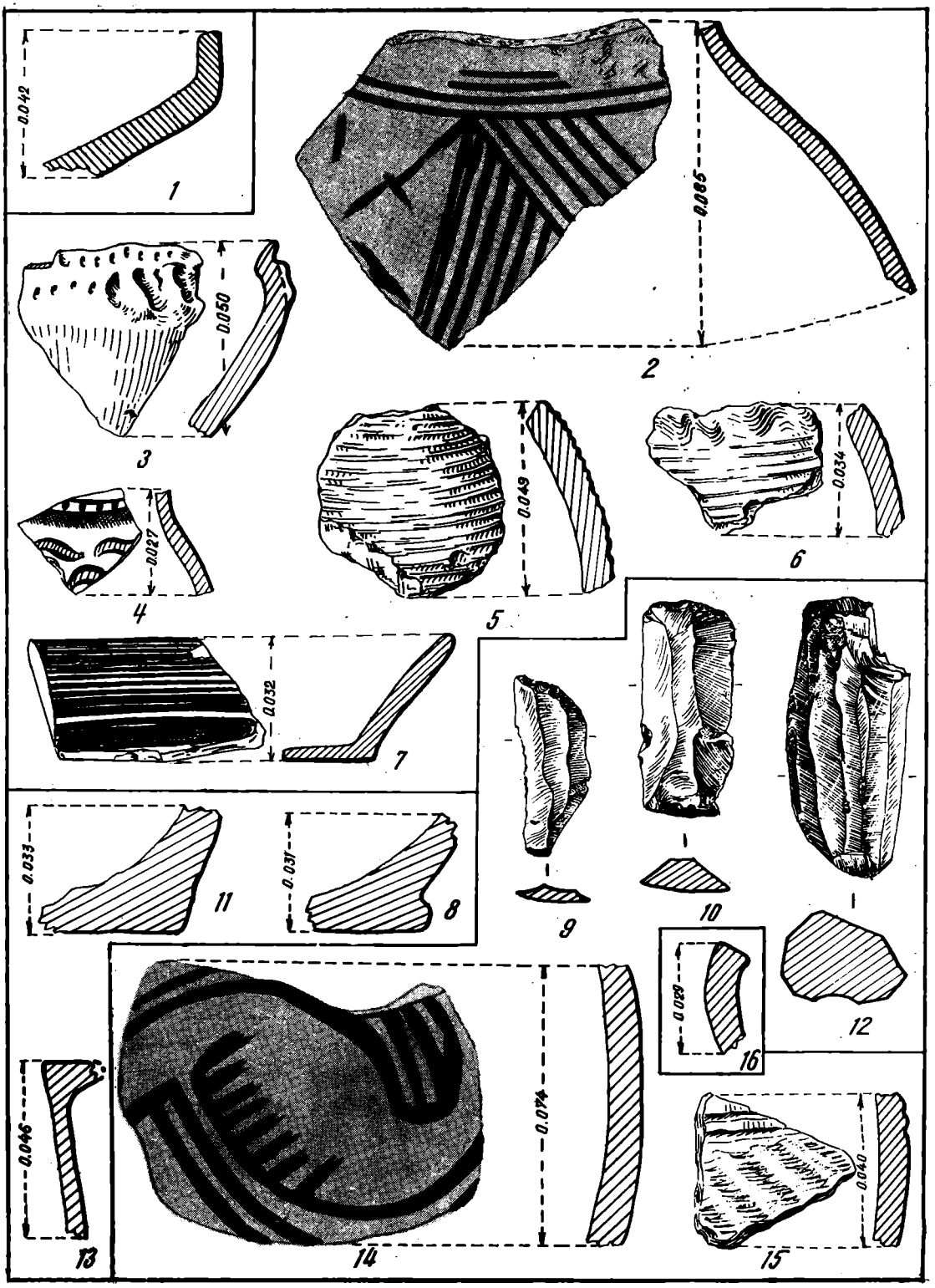

Pl. CXLVI. — 1 : *Cotu Morii* (La Şanţ) ; 2—7 : *Goldeşti* (Rîpa Spînzuratului) ; 9—10, 12, 14—15 : *Horia* (La Lutărie) ; 8, 11, 13, 16 : *Horodiştea* (În Bîtcă).

www.cimec.ro

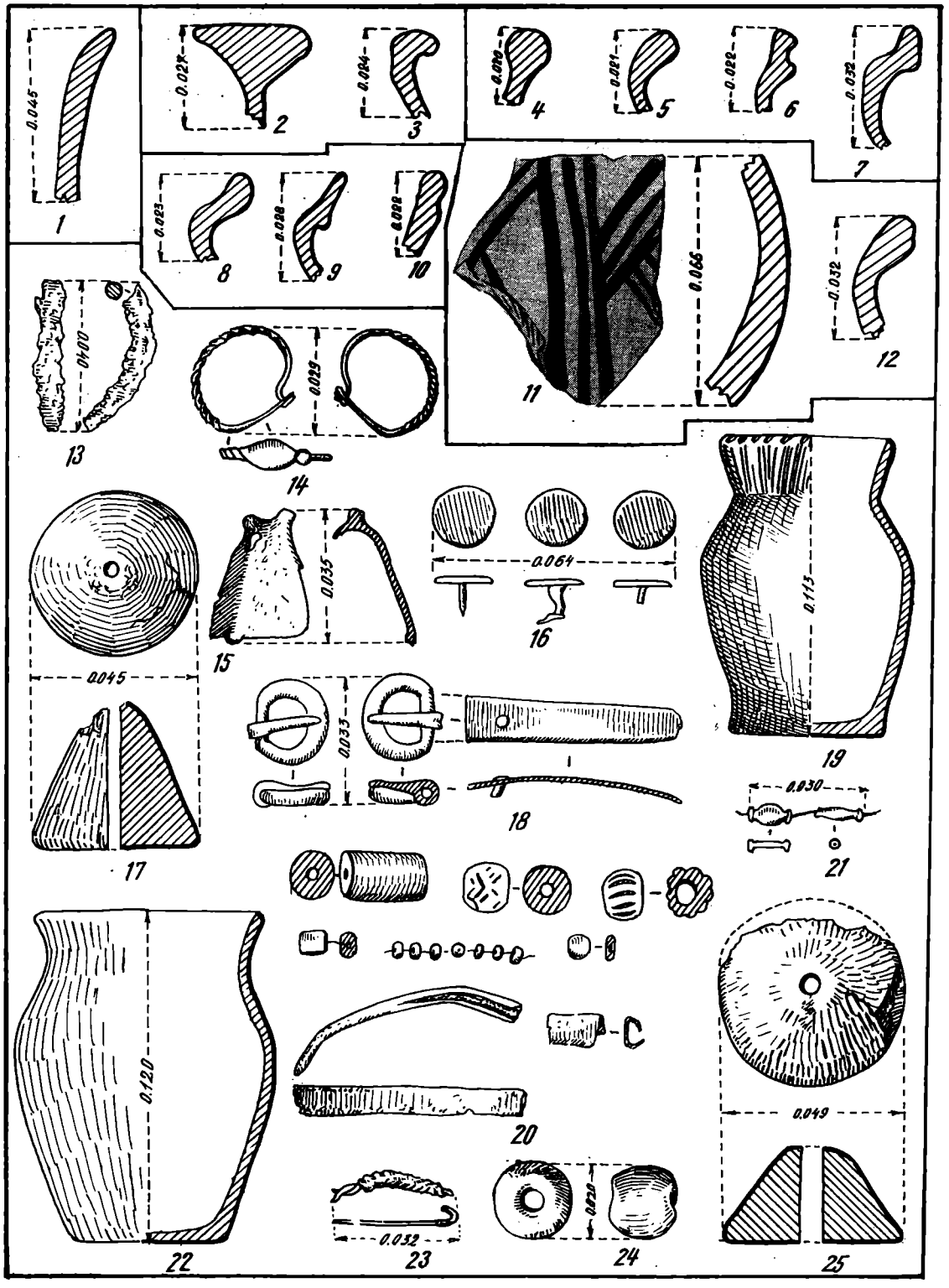

Pl. CXLVII. — 1 : *Horodiştea* (În Mălăiște) ; 2—10 : *Liveni* (2—3 La Stîncă, 8—10 Valea Ciocoiului, 4—7, La Bîtci) ; 11—12 : *Mitoc* (Cotu Mic-Bîtca la Bolovani) ; 13—25 : *Probota* (În Baie).

www.cimec.ro

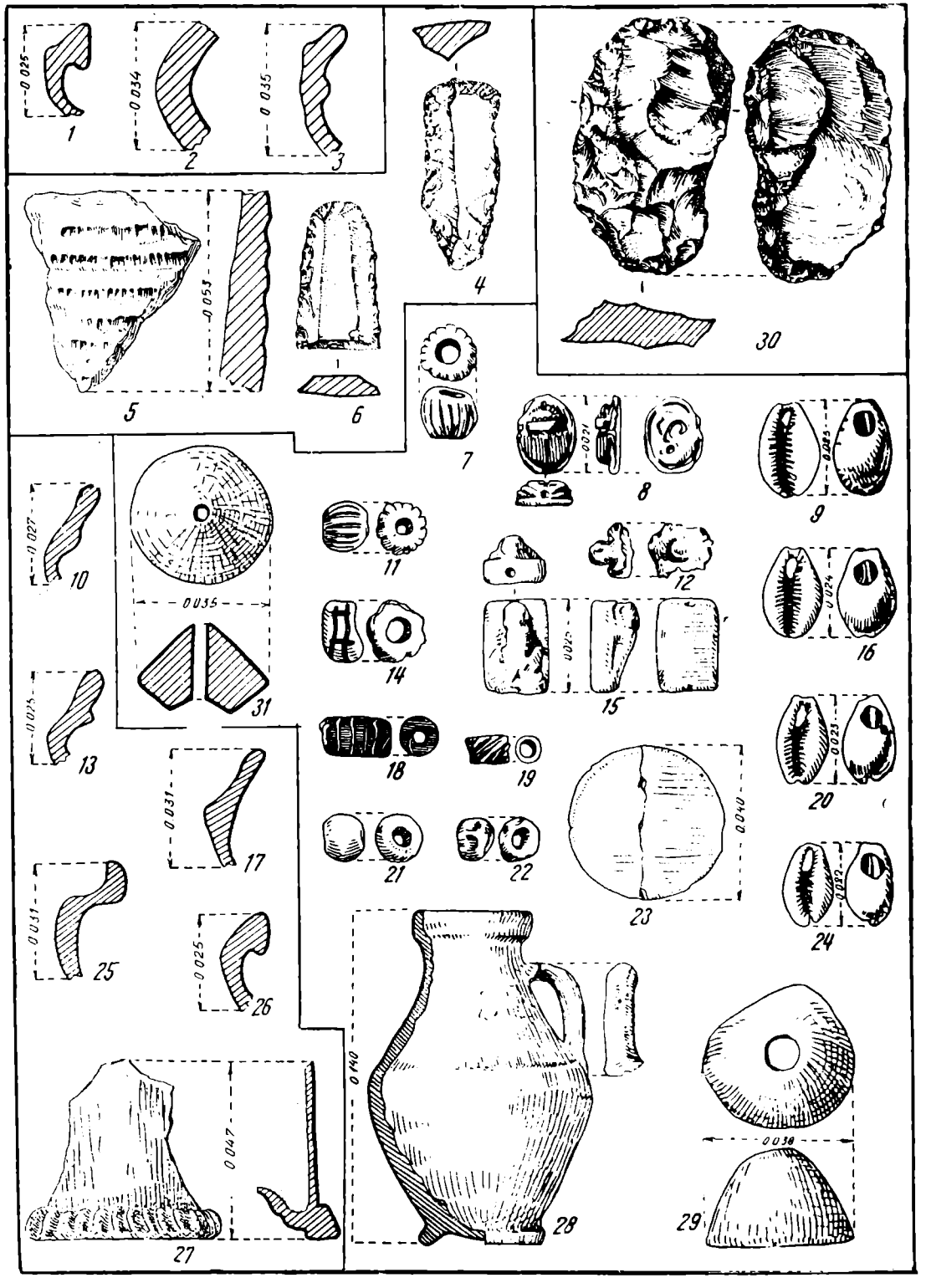

Pl. CXLVIII. — 1—3 : *Ripiceni* (La Izvor) ; 4—6 : *Rîşca* (Dealul Punar) ; 30 : *Stînca* (La Stîncă) ; 7—29 : *Ştefăneşti* (7—9, 11—12, 14—16, 18—24, 28—29, 31 Vatra Tîrgului, 10, 13, 17, 25—27 Ripa la Burci).

www.cimec.ro

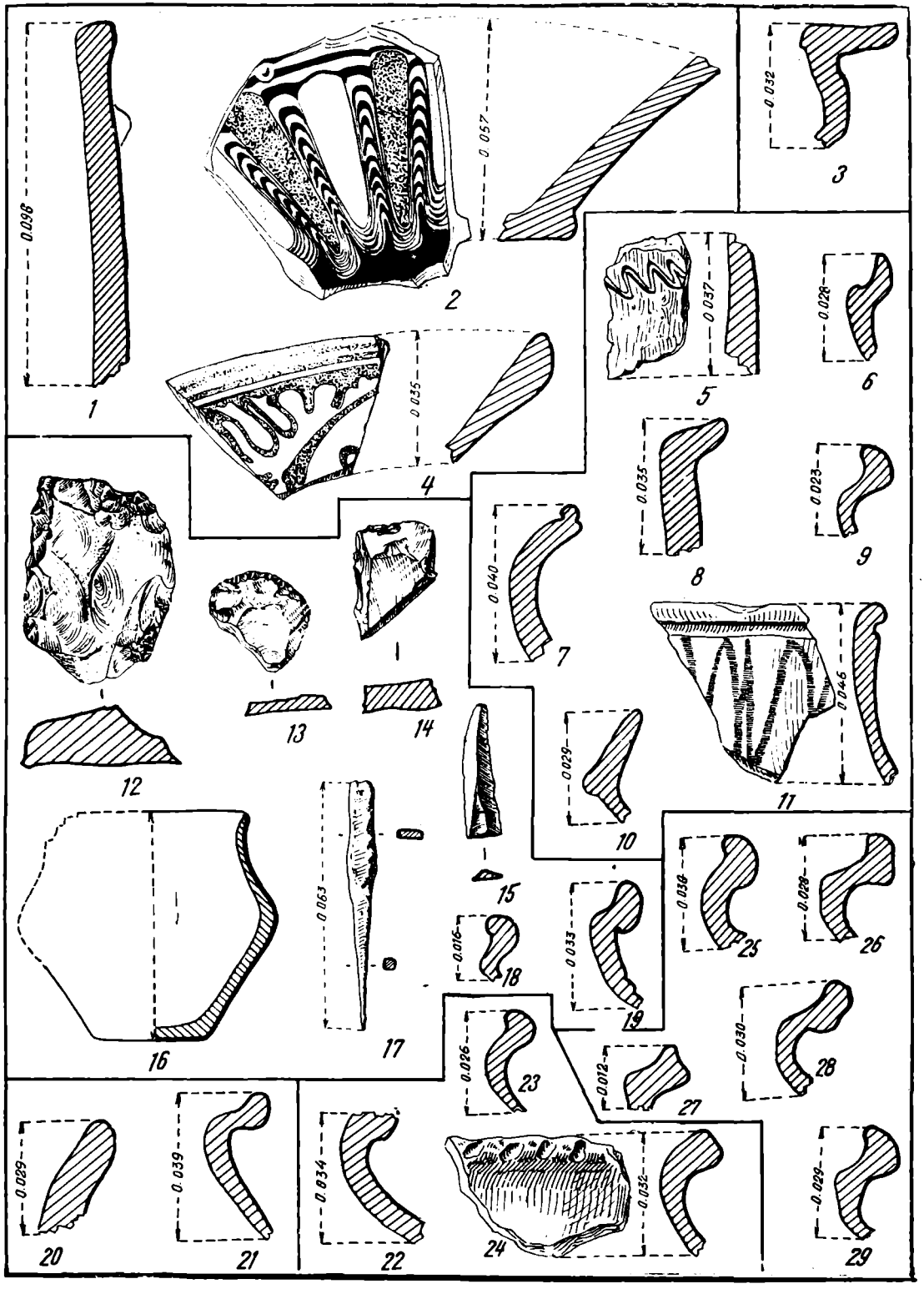

Pl. CXLIX. — 1—19 : *Ştefăneşti* (1—2, 4 Rîpa la Burci, 3 La Brăhărie, 5—11 Grindul de la Pichet, 12—19 Dealul Horodiuca) ; 20—29 : *Trifeşti* (20—21 Dealul Curţii, 22—24 Marginea estică a satului, 25—29 La Ieţătură).

www.cimec.ro

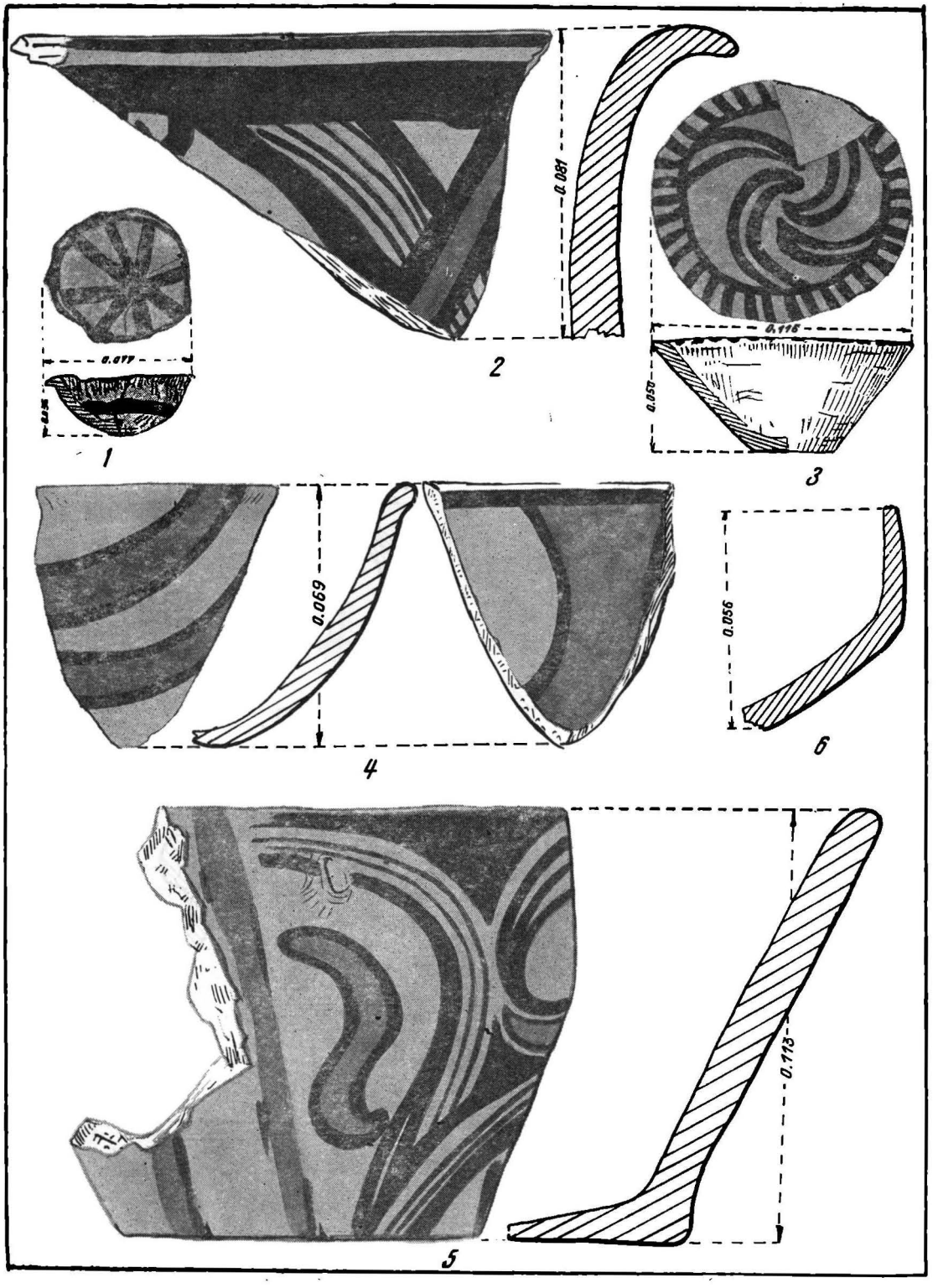

Pl. CL. — 1—6 : *Ştefăneşti* (Bulboana lui Stîrcea).

www.cimec.ro

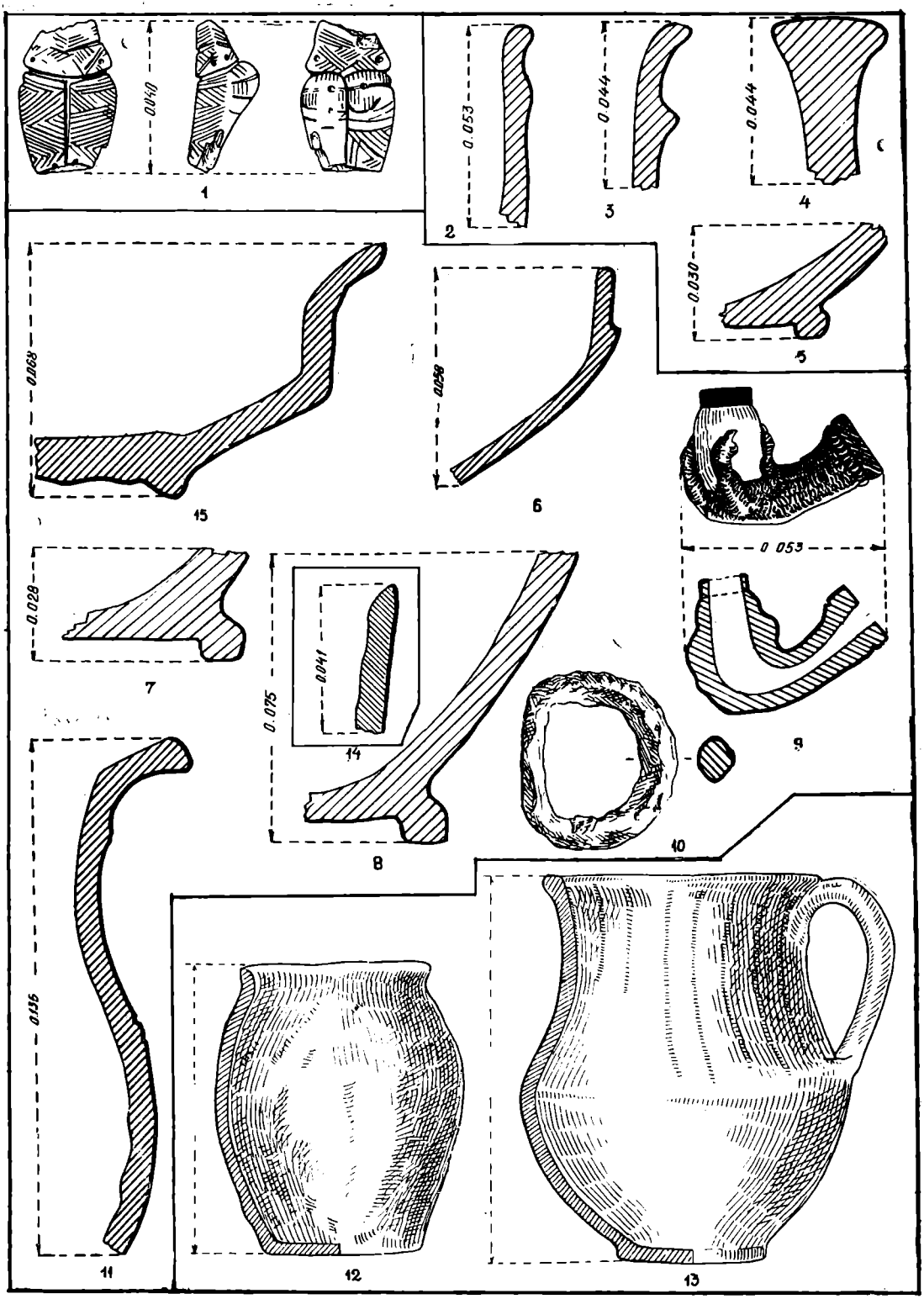

Pl. CLI. — 1: *Răşcani* (Zarea Răşcanilor); 2-5: *Tanacu* (Chiscul Ulucilor); 6 — 11, 15: *Ţibăneşti* (Terasa Sacovăţului); 14: *Bursuci* (Sud de sat); 12 — 13: *Epureni* (Sud de sat).

www.cimec.ro

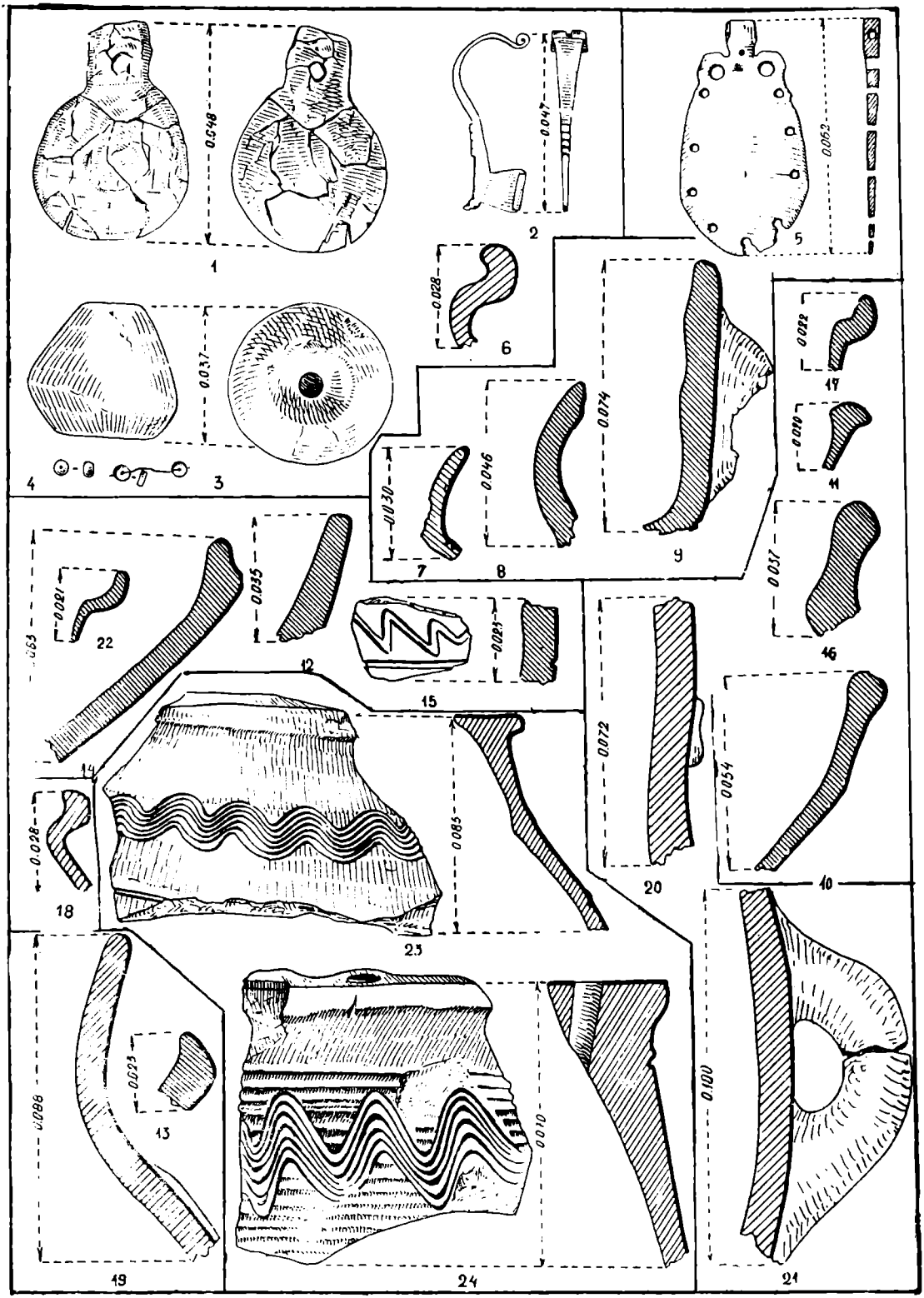

Pl. CLII. — 7—11 : *Bursuci* (7—9 La Pod, 10—11 Valea Cărămizii) ; 1—6, 12—17, 22 : *Epureni* (1—4 Sud de sat, 5—6, 22 La Iaz, 12—17 Florenta) ; 18 : *Lupești* (Pe Țarină) ; 19—21, 23—24 : *Măluțeni* (19—21 Bucăți, 23—24 Leaua I).

www.cimec.ro

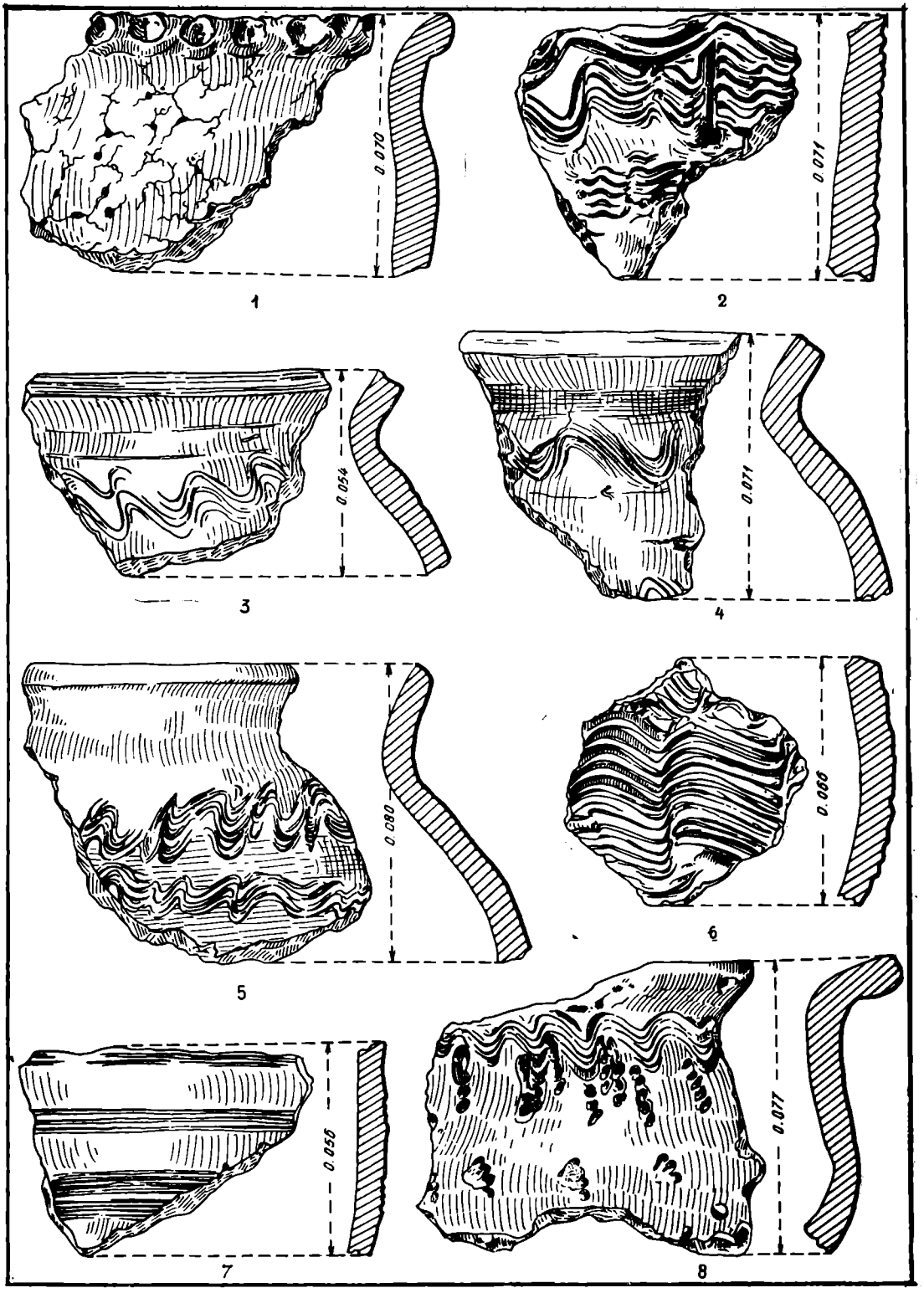

Pl. CLIII. — 1—8; *Murgeni* (G.A.S.).

www.cimec.ro

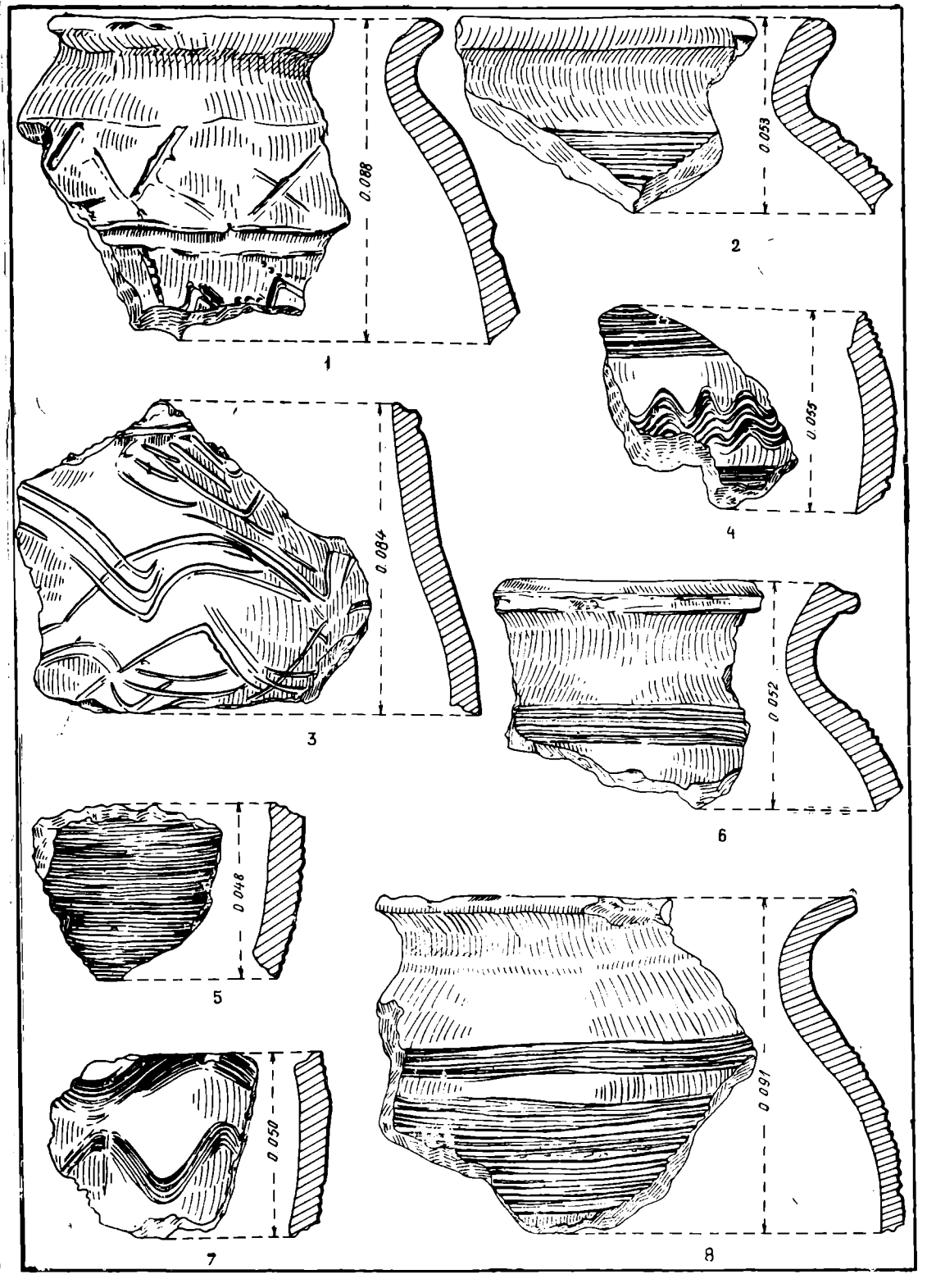

Pl. CLIV. — 1—8 : *Murgeni* (G.A.S.).

www.cimec.ro

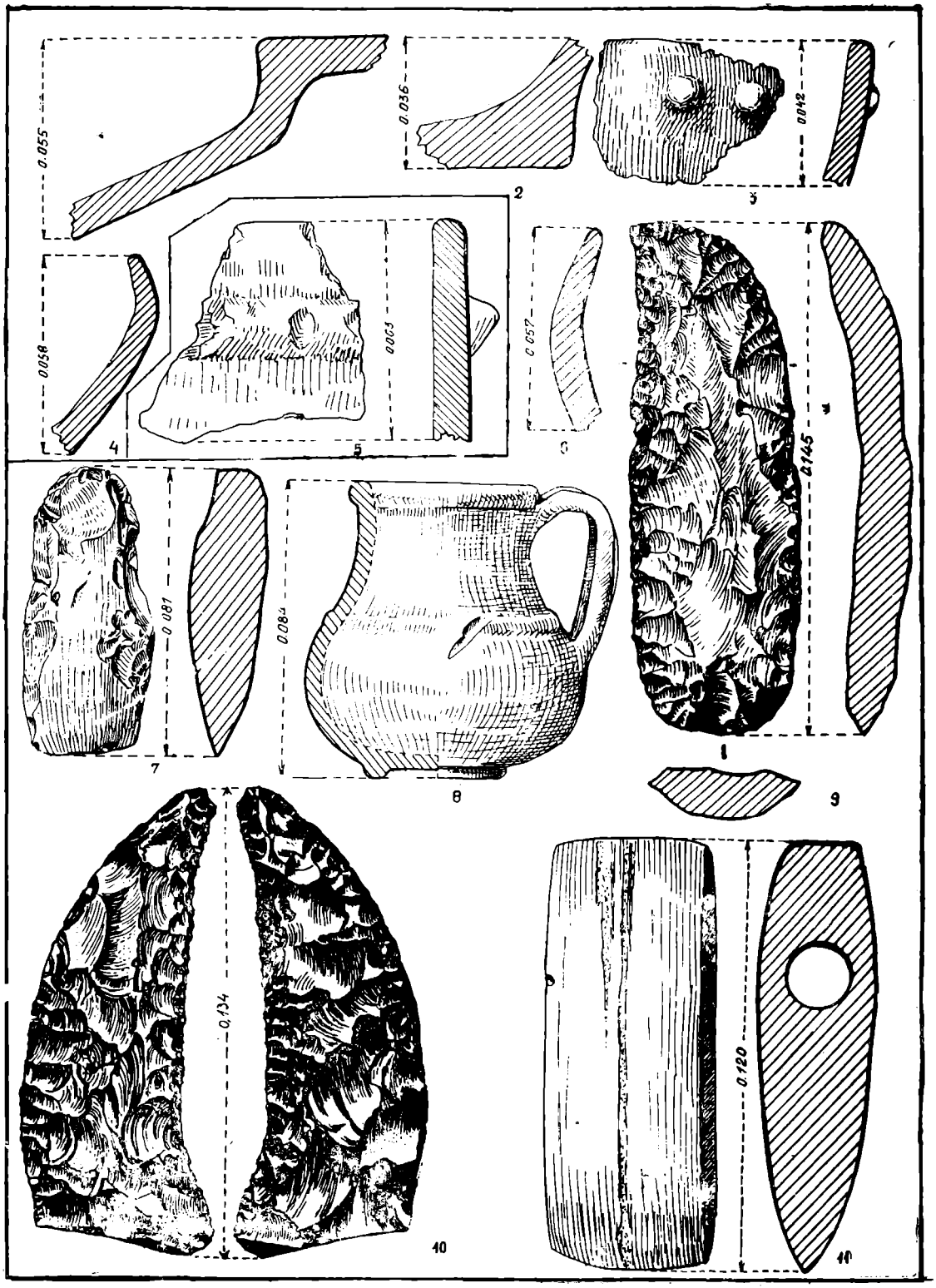

Pl. CLV. — 1—4, 6 : *Comănești* (Podu lui Mitache) ; 5 : *Schineni* (Cetățuia) ; 8 : *Dănești* (Vatra satului) ; 7 : *Cobîla* (La Temnic) ; 10 : *Ghireni* (La Hîrtop) ; 9, 11 : *Probota* (Dealul Unchetea).

www.cimec.ro

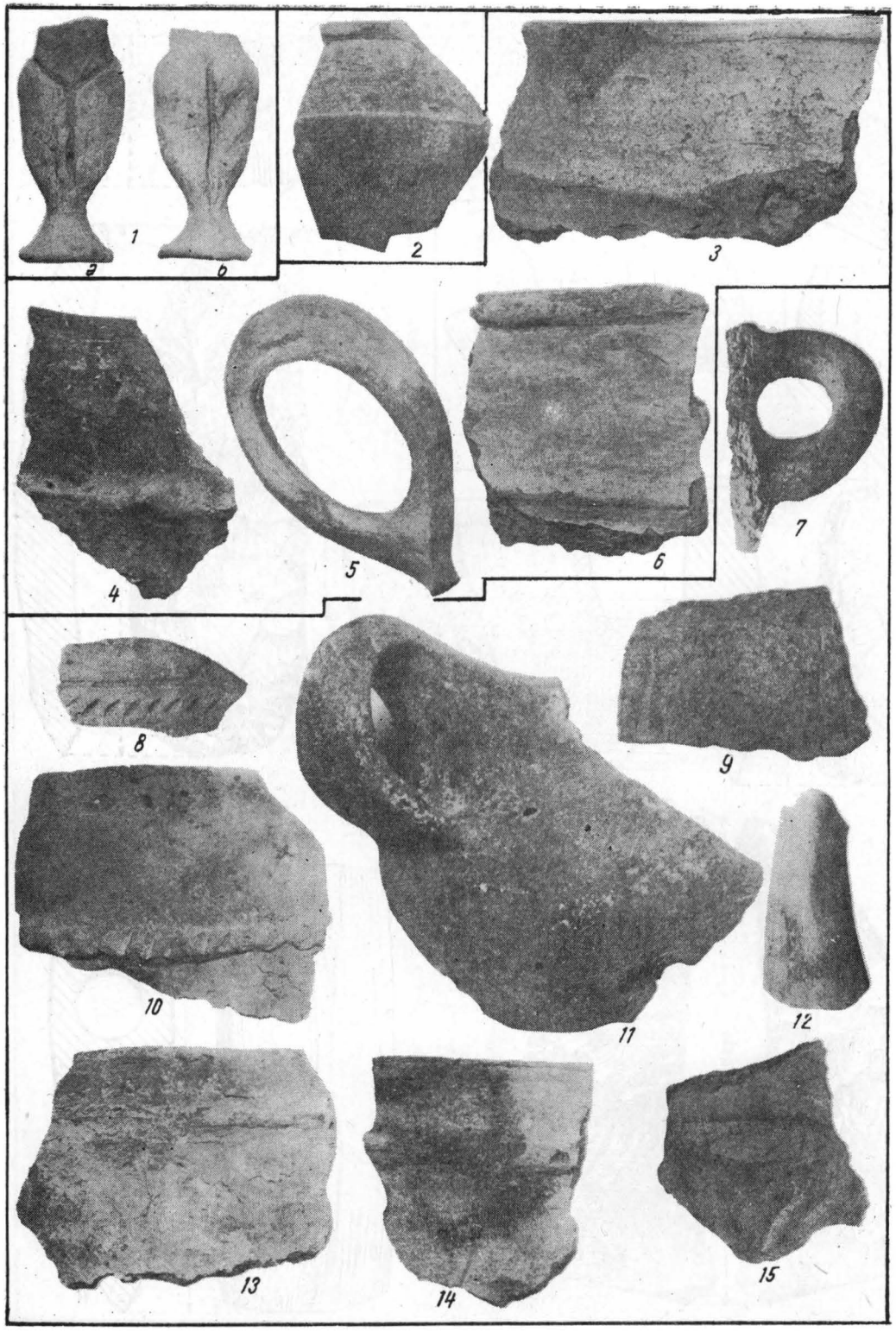

Pl. CLVI. — 1: *Bădeni* (Rîpa Strîmbului); 2: *Bălțați* (Sud-est de stat); 3 — 15: *Belcești* (3 — 6 Dealul Hucului, 7 — 15 La Coșere).

www.cimec.ro

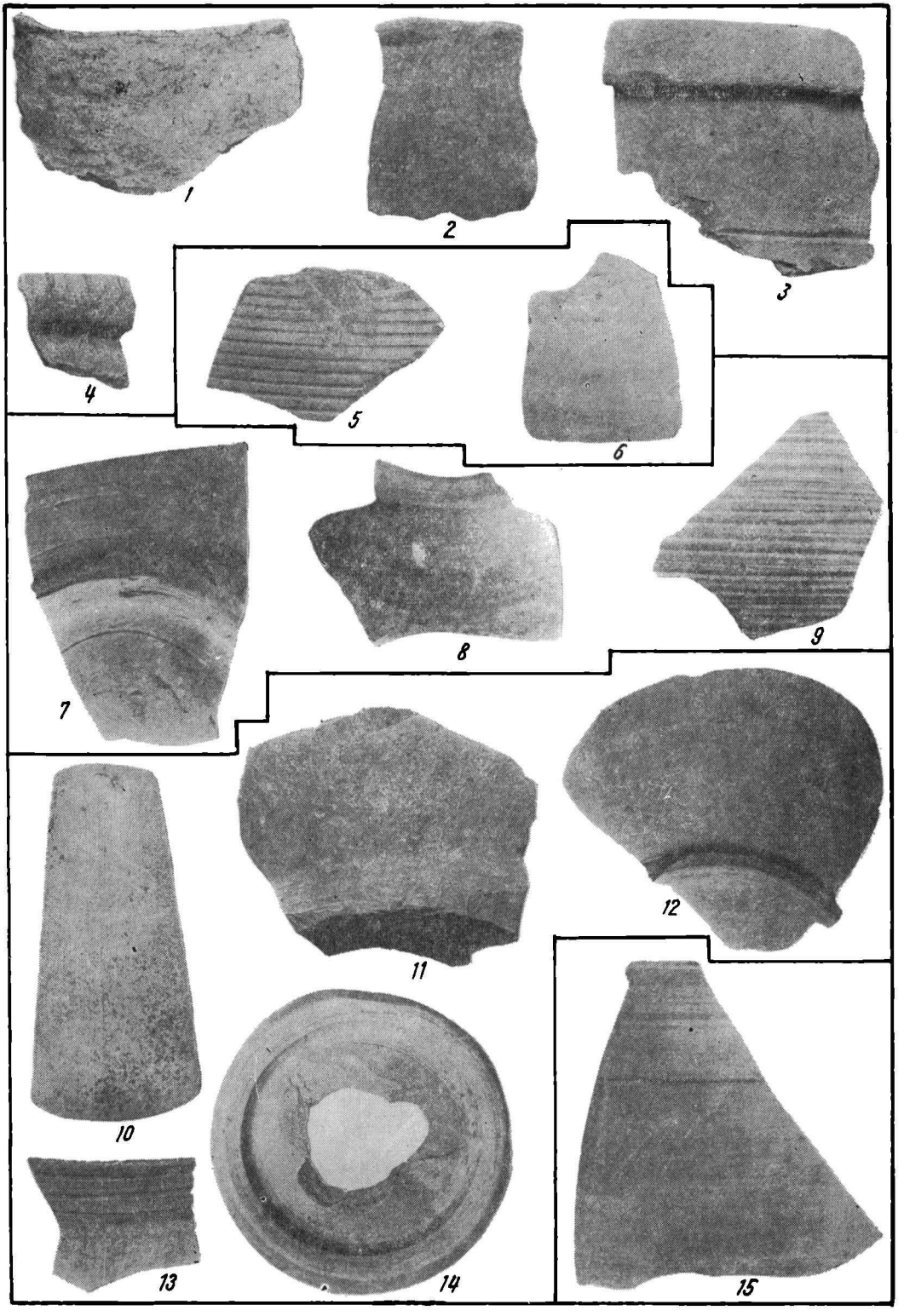

Pl. CLVII. — 1—6 : *Belceşti* (1—4 La Coşere, 5—6 Dealul Ruşilor-La Imaş) ; 7—15 : *Bîrleşti* (7—9 La Moară, 10—14 La Curtea Boierească, 15 Pe Loturile Totoeştilor).

www.cimec.ro

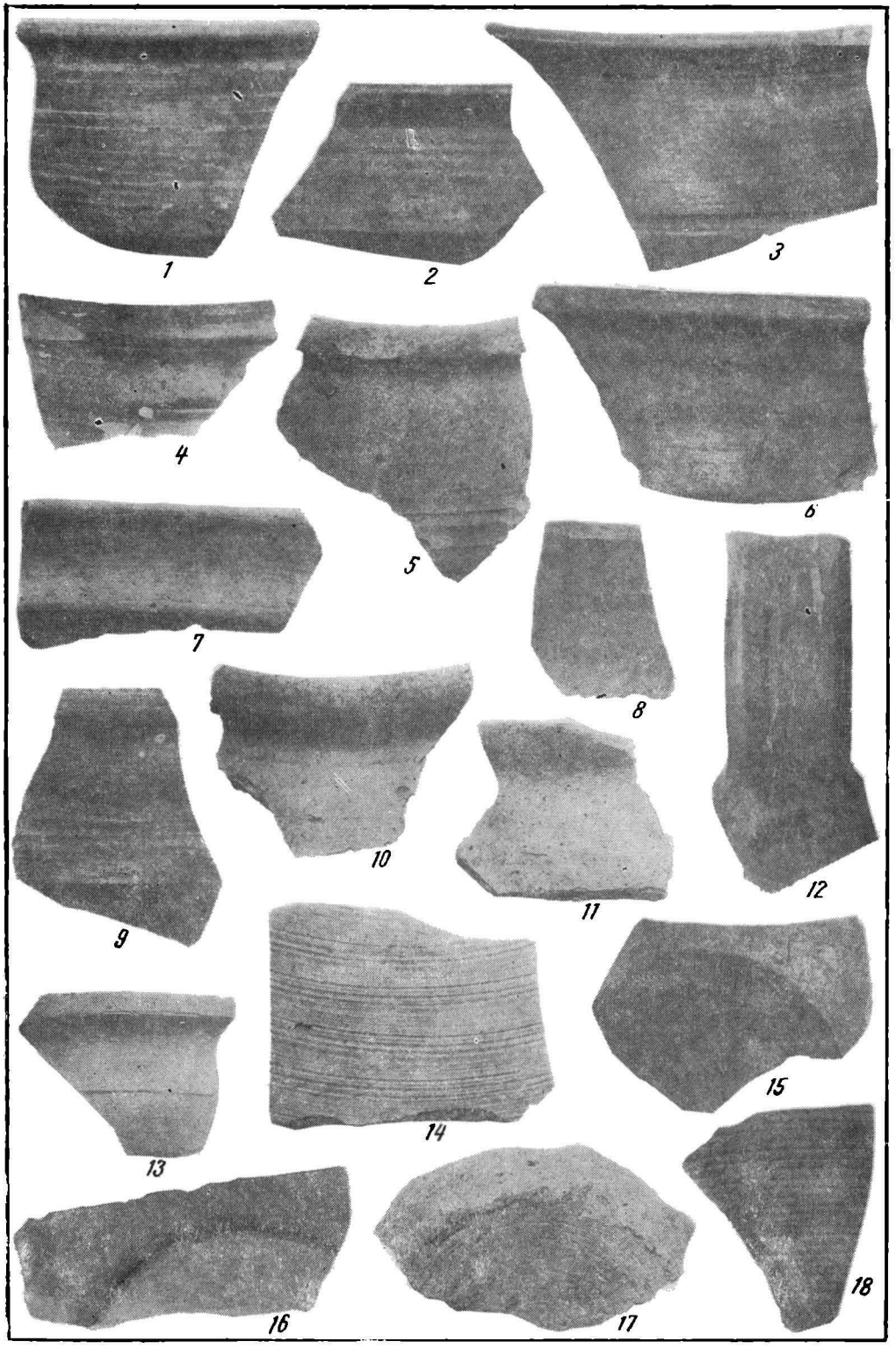

Pl. CLVIII — 1 — 18: *Bîrlești* (La Curtea Boierească).

www.cimec.ro

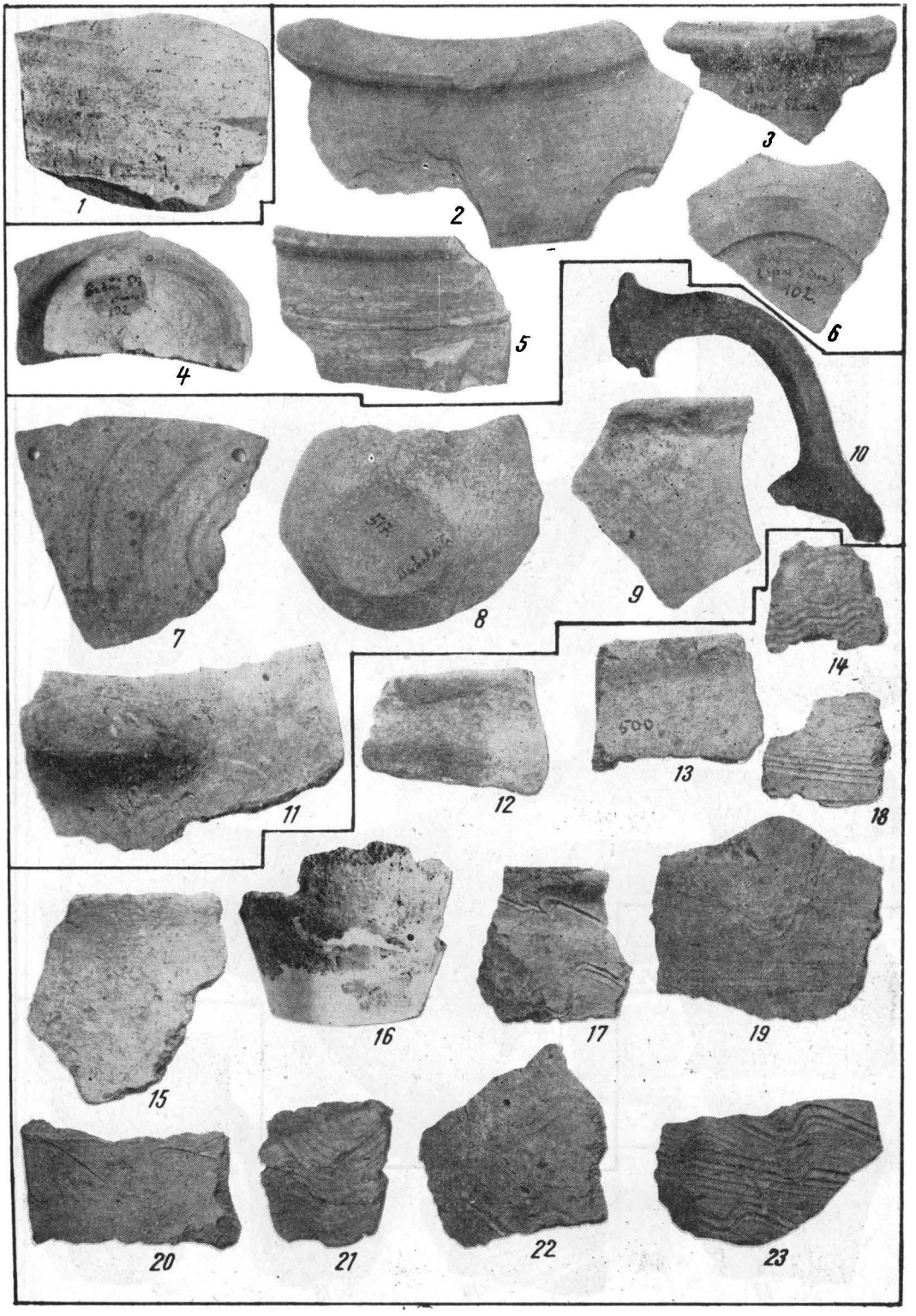

Pl. CLIX. — 1 : *Bîrlești* (Pe Loturile Totoeștilor) ; 2—6 : *Budăi* (La NV de sat) ; 7—11 : *Buhalnița* (Cetățuia) ; 12—23 : *Chipereşti* (Confluența Jijia-Bahlui I).

www.cimec.ro

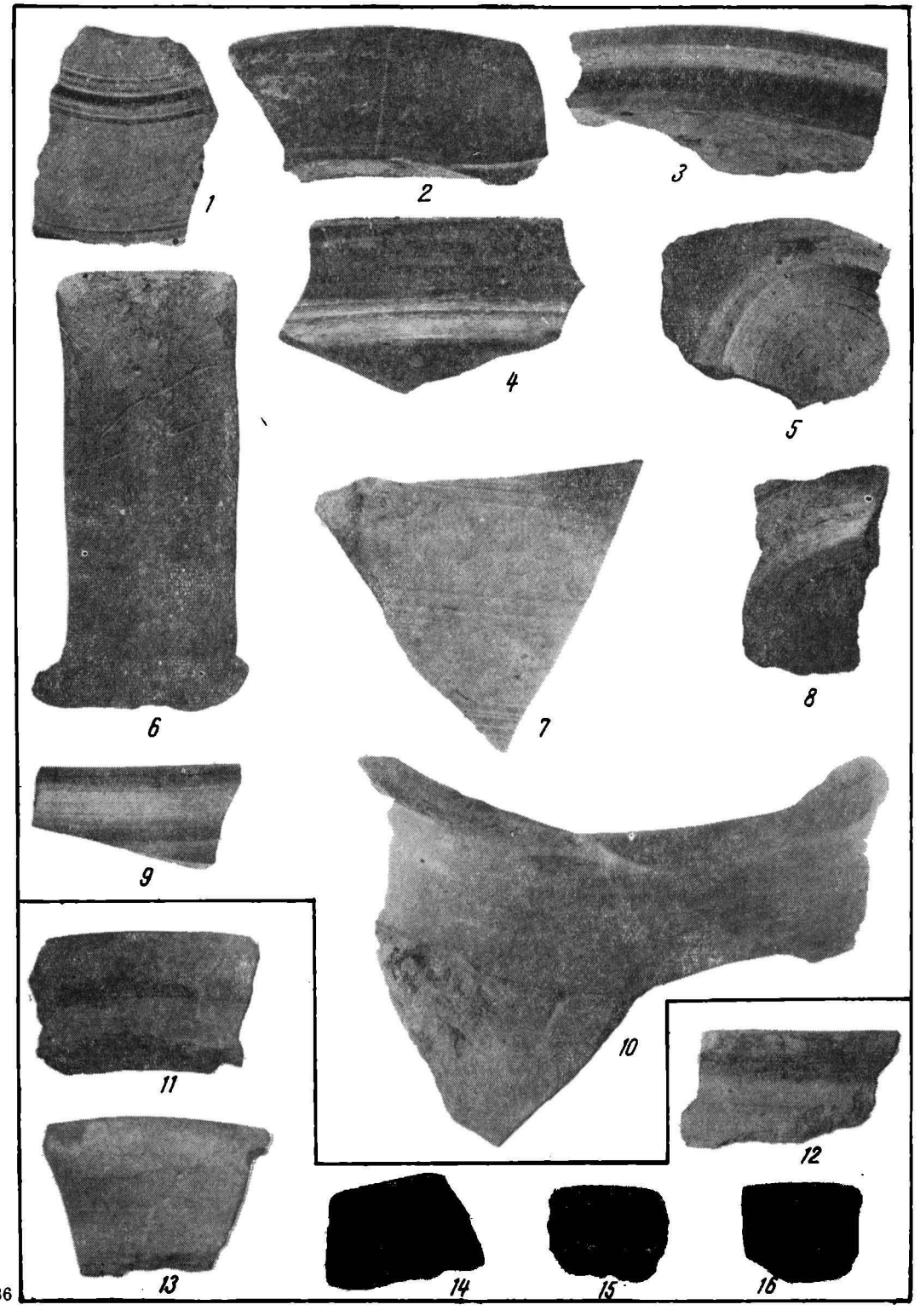

Pl. CLX. — 1—10 : *Buţuluc* (În Cătălu) ; 11—16 : *Chipereşti* (Confluenţa Jijia-Bahlui II).

www.cimec.ro

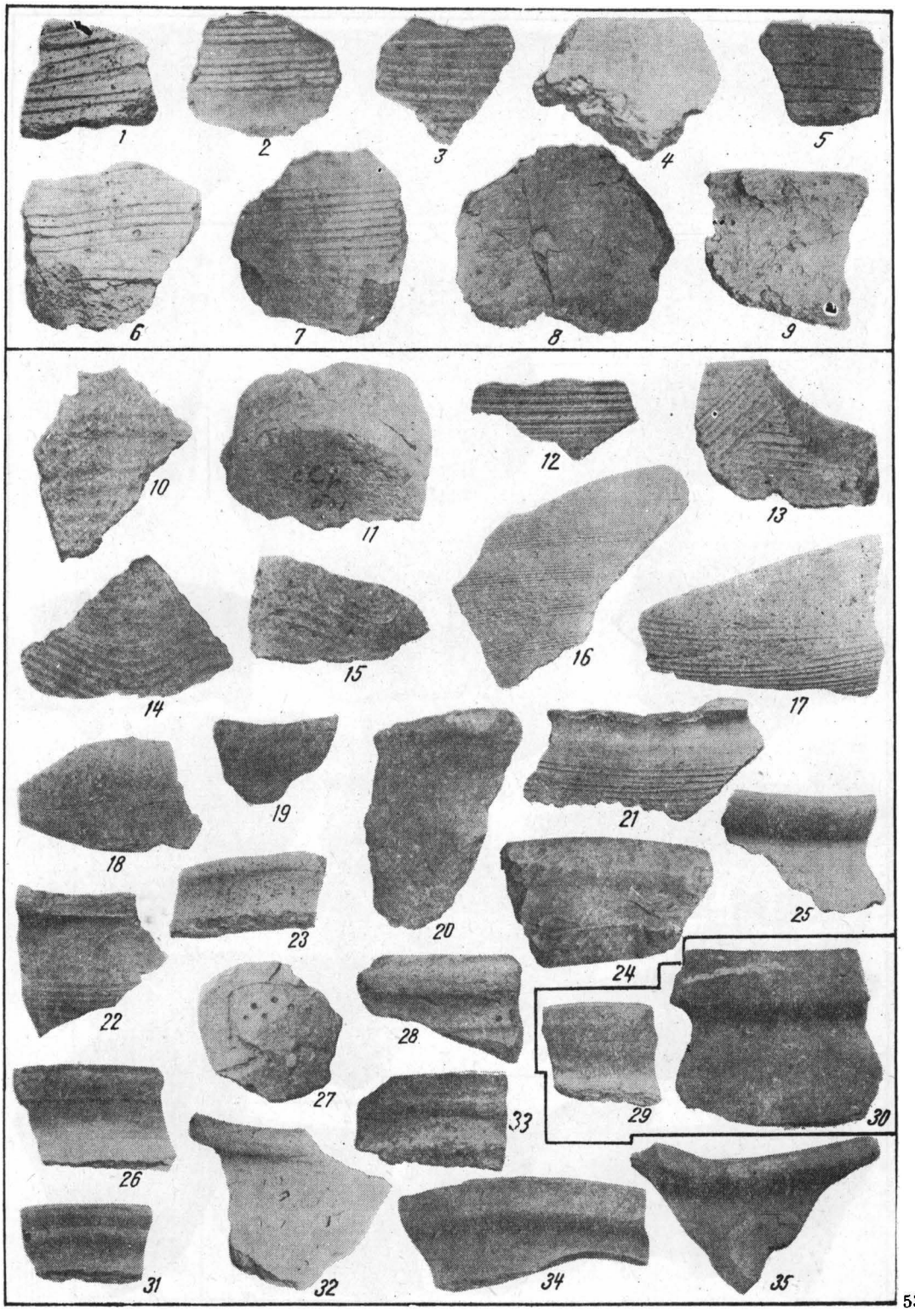

Pl. CLXI. — 1—35 : *Chipereşti* (1—9 Confluenţa Jijia-Bahlui I, 10—28, 31—35 Confluenţa Jijia-Bahlui II, 29—30 Confluenţa Jijia-Bahlui III).

www.cimec.ro

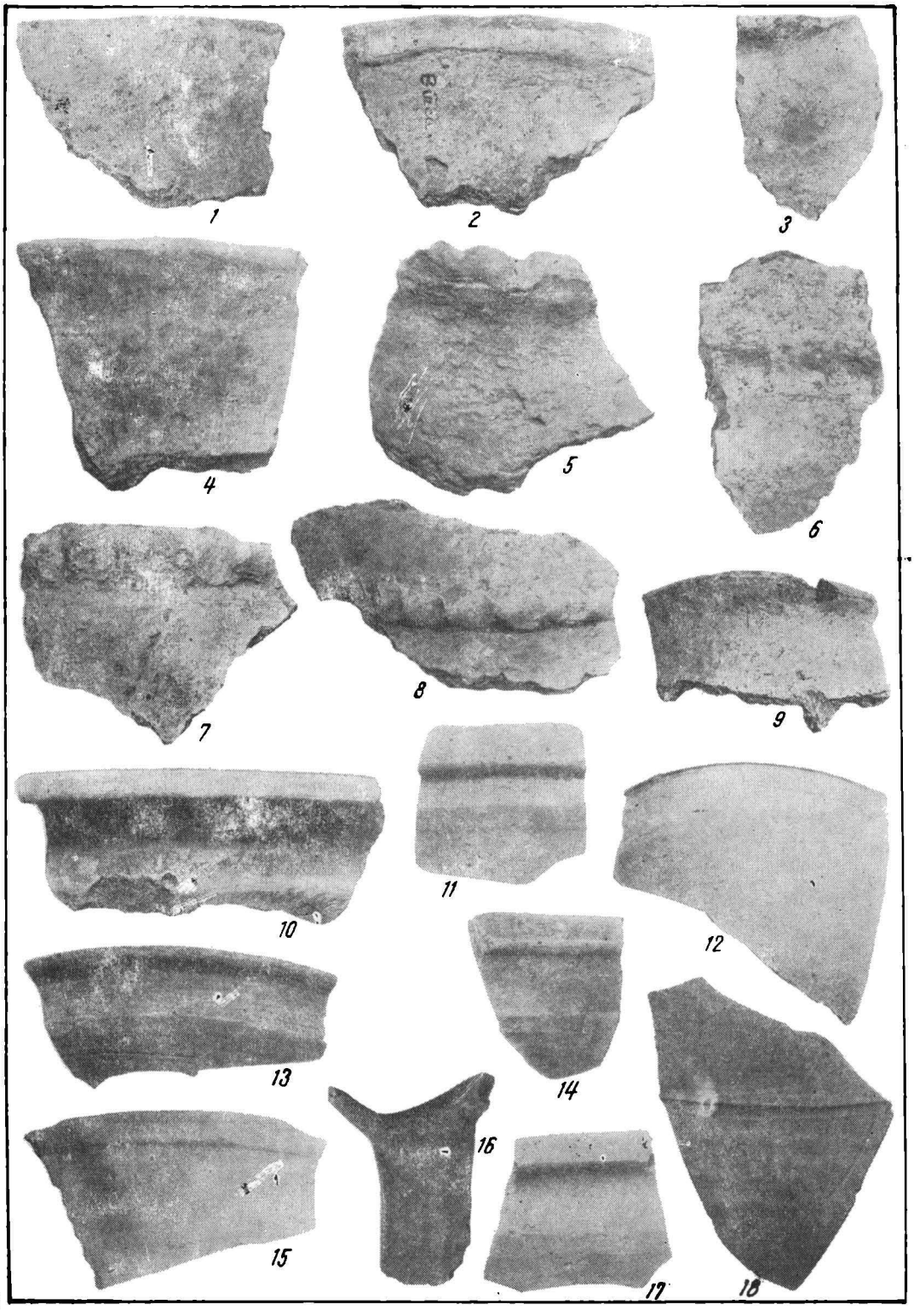

Pl. CLXII. — 1—18 : *Ciurbești* (Bîrca 1).

www.cimec.ro

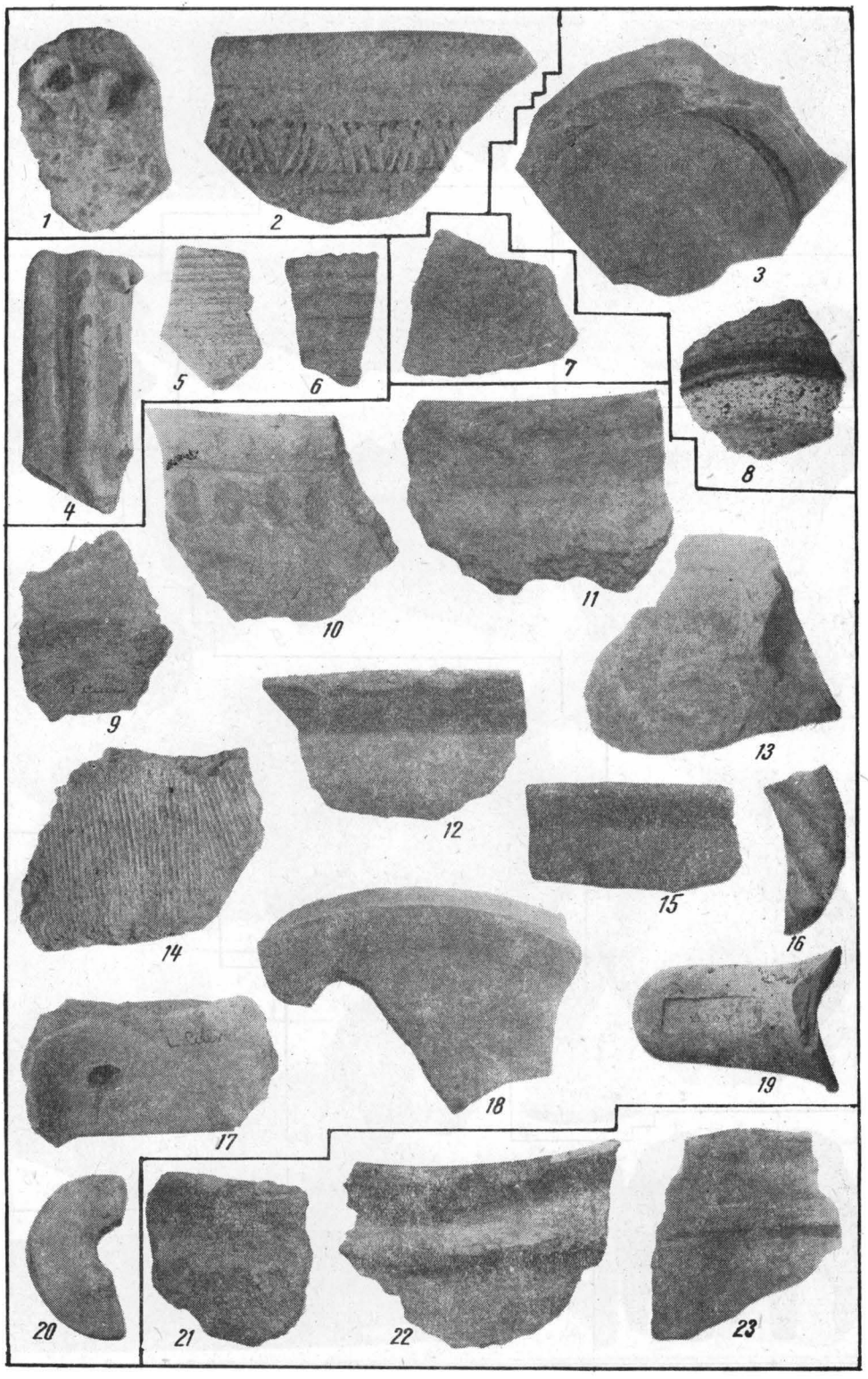

Pl. CLXIII. — 1—2: *Ciurbești* (La Răchiți); 3—20: *Ciurea* (3, 8 La Chihan, 4—6 Baba Nicula, 7 Rîpa și Fîntîna de pe podiș, 9—20 Lunca Ciurei); 21—23: *Cîrlig* (Vatra satului).

www.cimec.ro

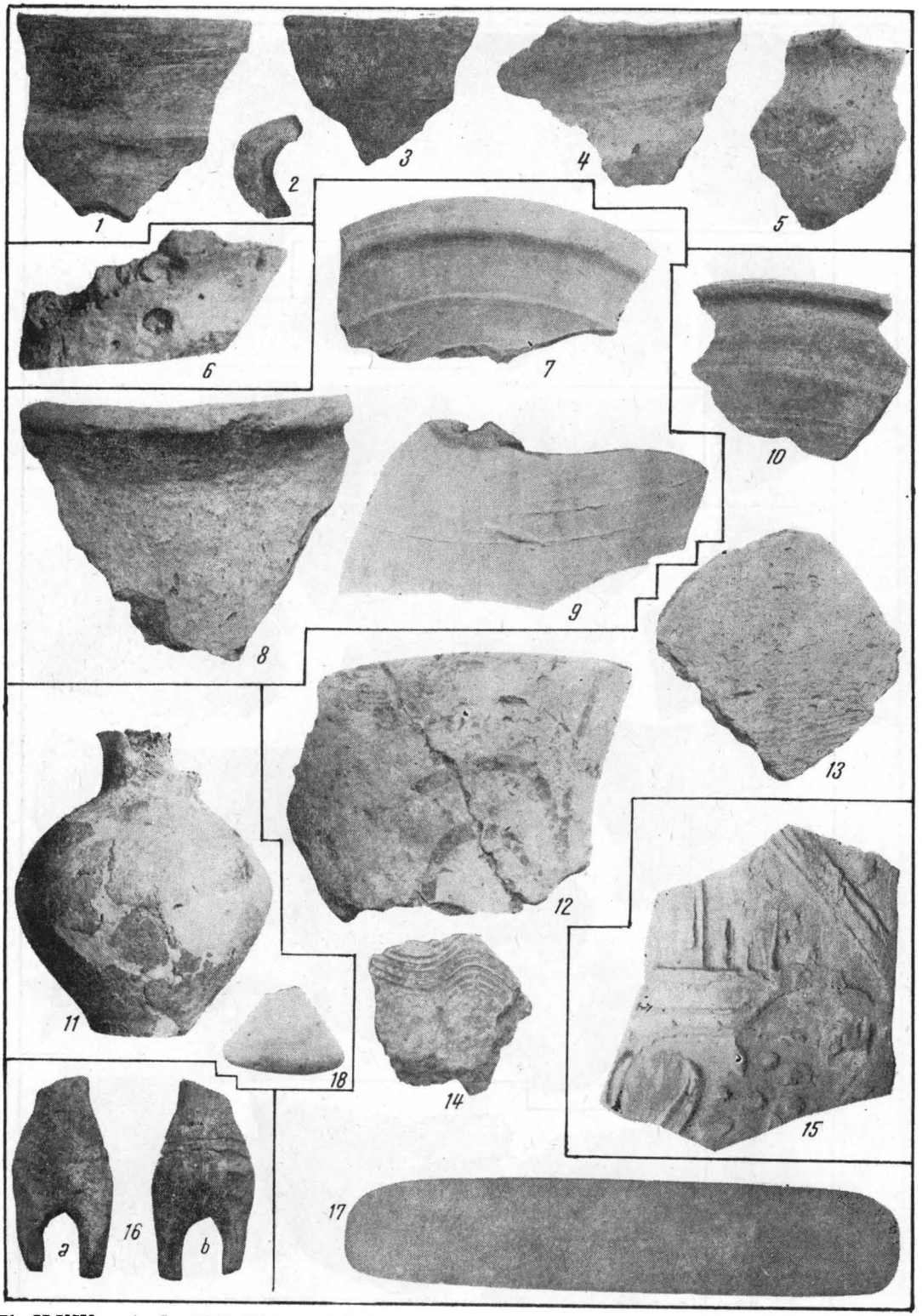

Pl. CLXIV. — 1—5 : *Cîrlig* (Vatra satului) ; 6—9 : *Cogeasca Veche* (6 La Moară, 7—9 La Podiș) ; 11, 18 : *Cristești* (Dealul Zăvoiului) ; 10, 12—15, 17 : *Crivești* (15 Curtea Buhușoaei, 10, 12—14, 17 La Hîrtop) ; 16 : *Cucuteni* (Dealul Cucuteni).

www.cimec.ro

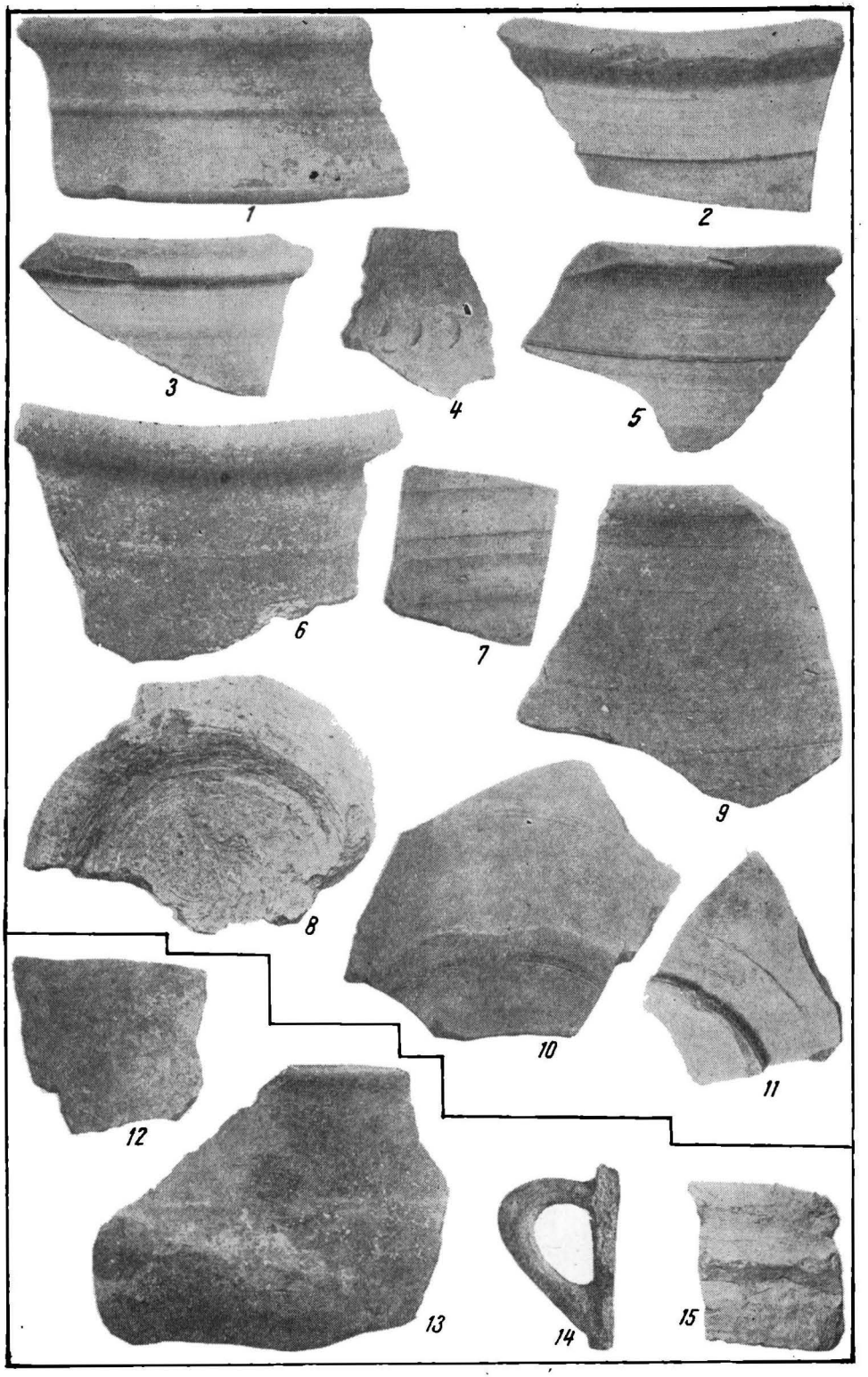

Pl. CLXV. — 1—11 : *Cuza Vodă* (Valea Şipoţelului) ; 12—15 : *Dancu* (Iazu lui Chiriţă).

www.cimec.ro

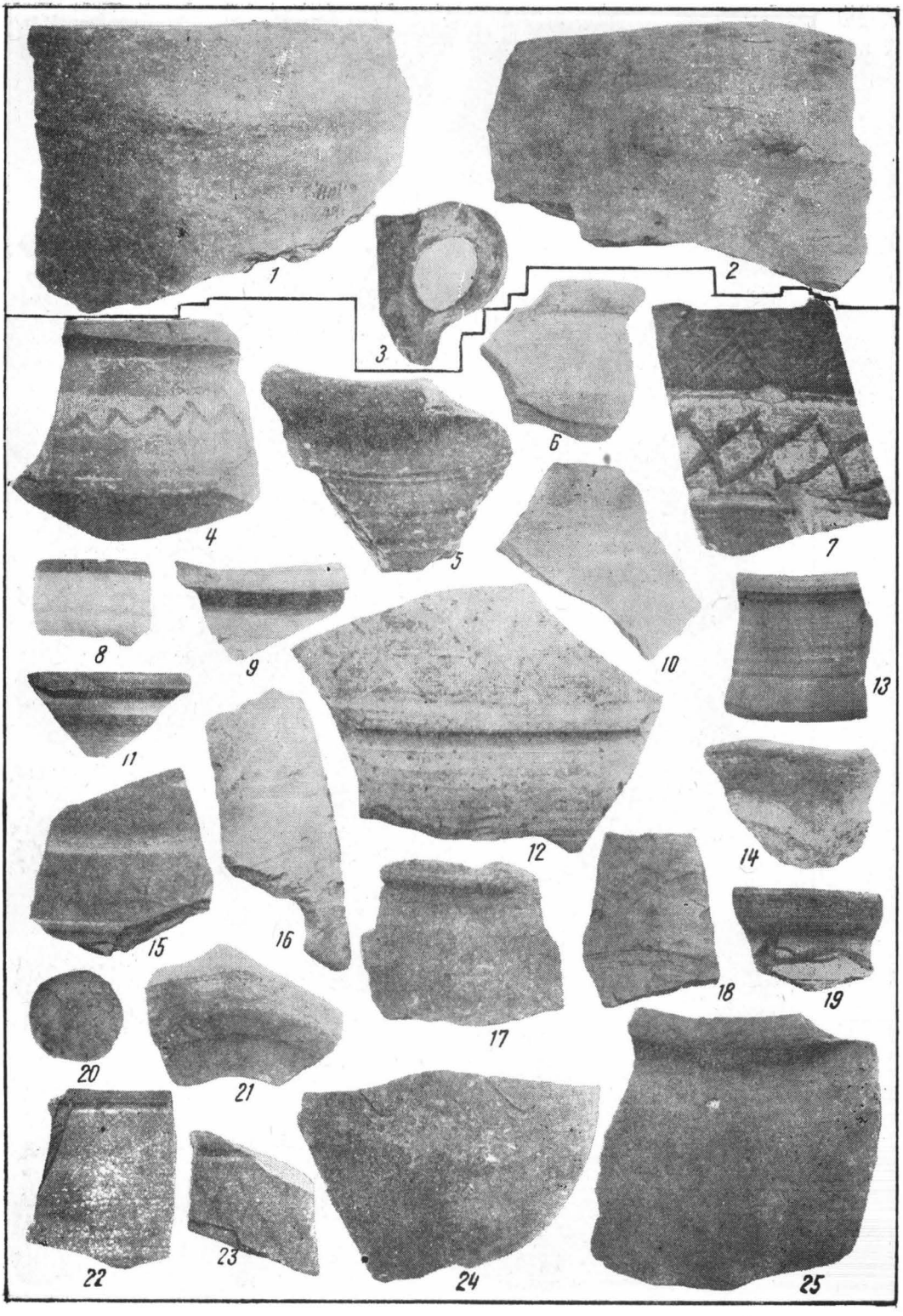

Pl. CLXVI. — 1—25 : *Dancu* (1—3 Iazu lui Chiriță, 4—25 Marginea estică a satului).

www.cimec.ro

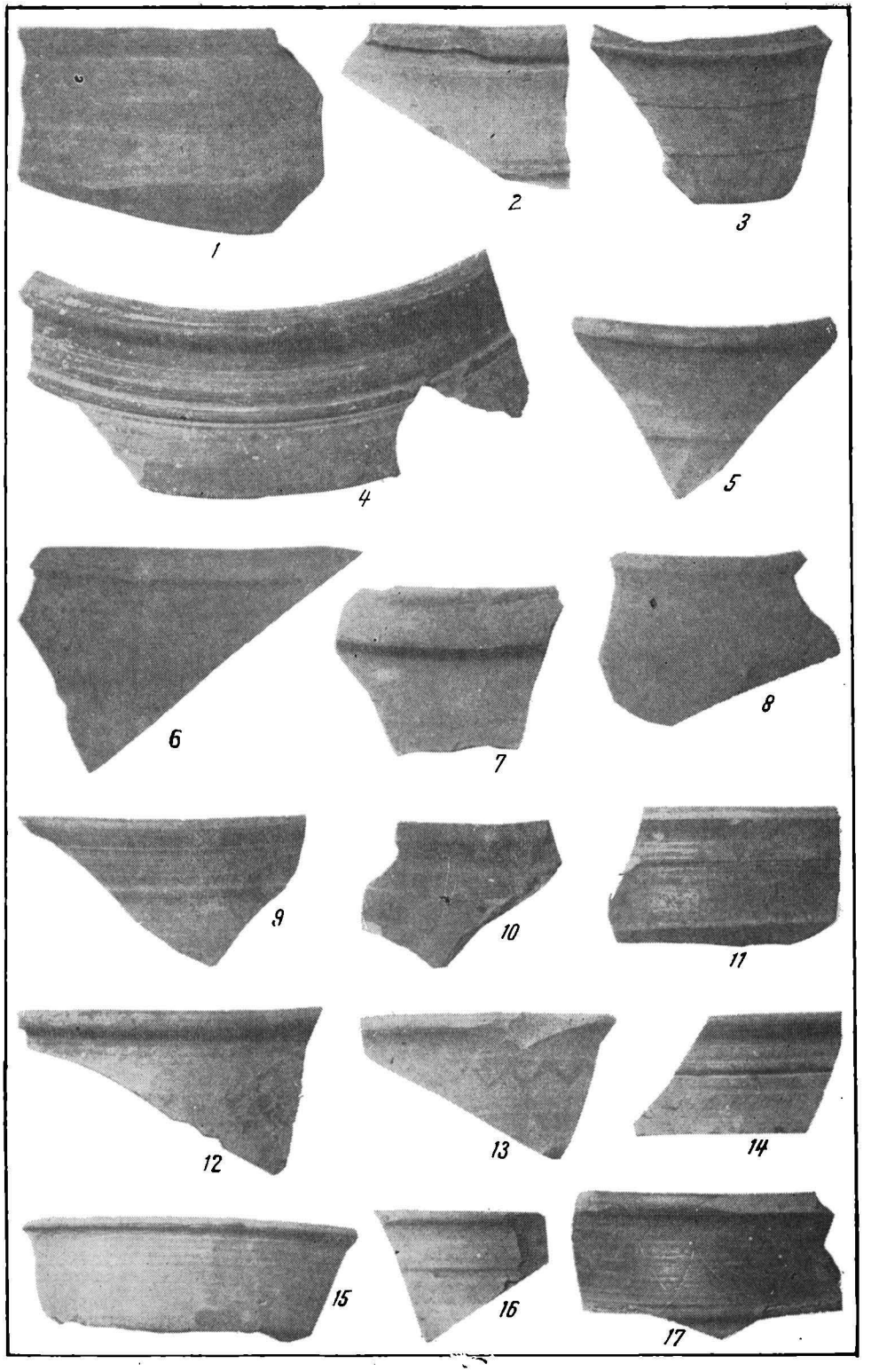

Pl. CLXVII. — 1—17 : ***Dancu*** (Marginea estică a satului).

www.cimec.ro

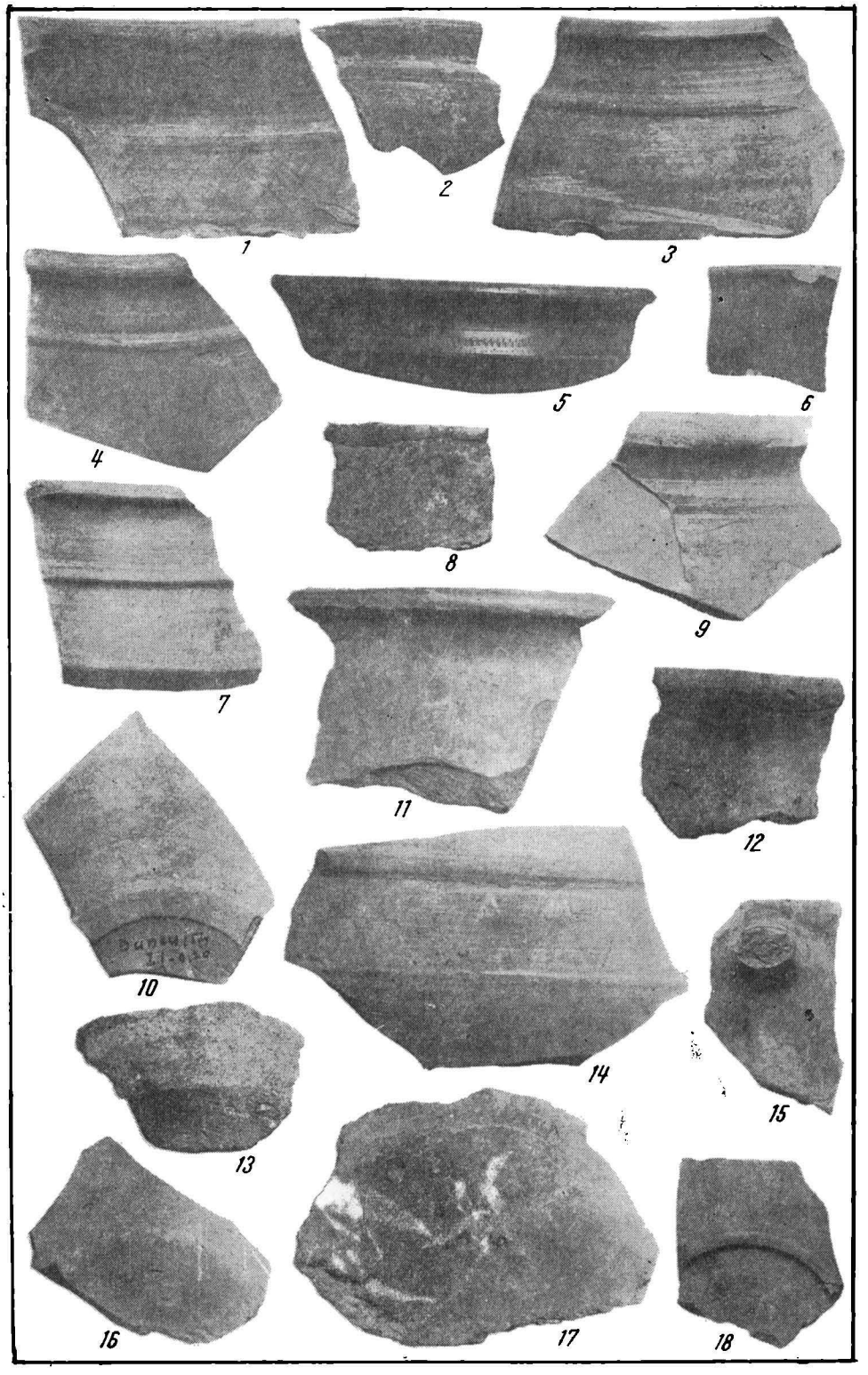

Pl. CLXVIII. — 1 – 18 : *Dancu* (Marginea estică a satului).

www.cimec.ro

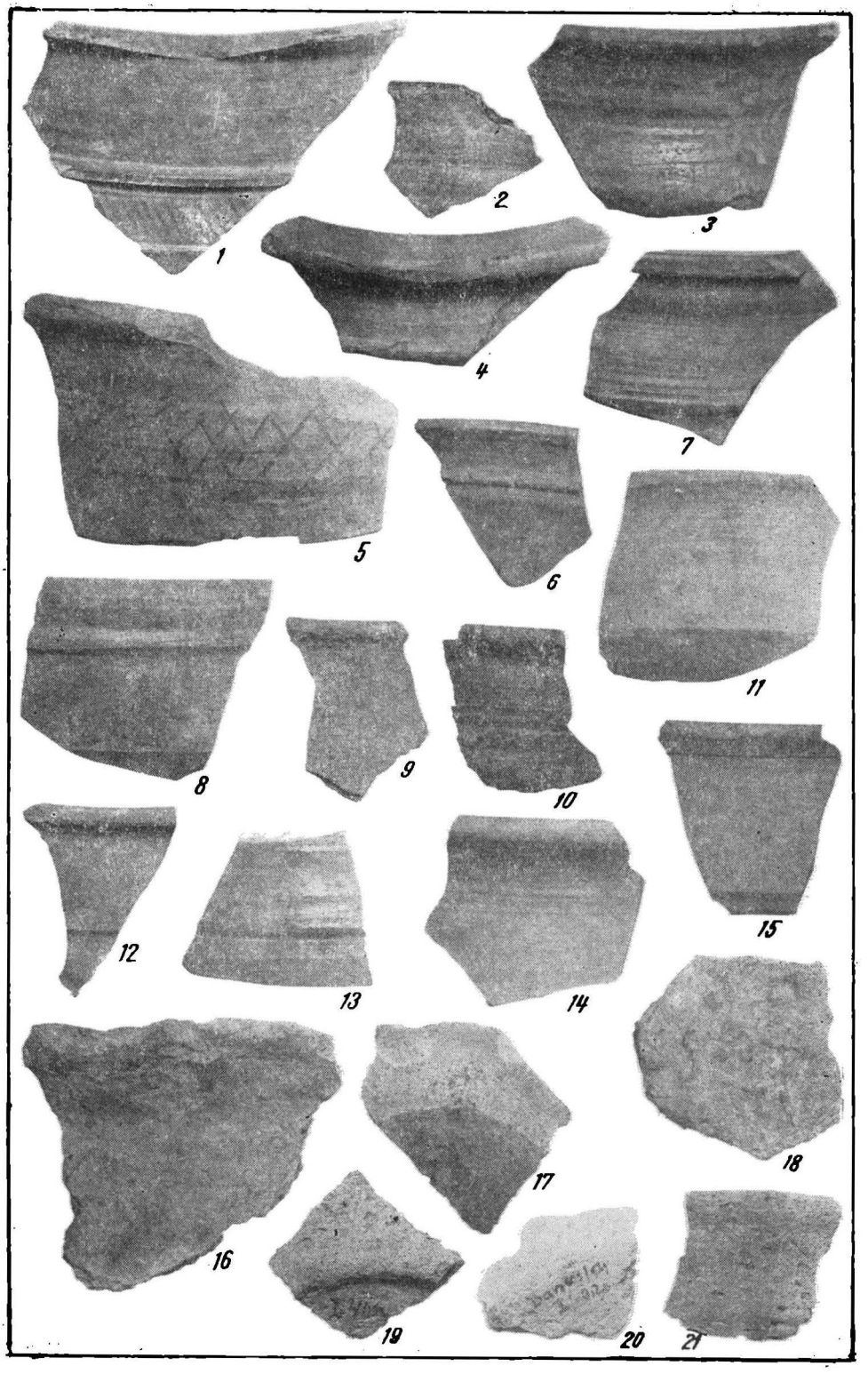

Pl. CLXIX. — 1—21 : *Dancu* (Marginea estică a satului).

www.cimec.ro

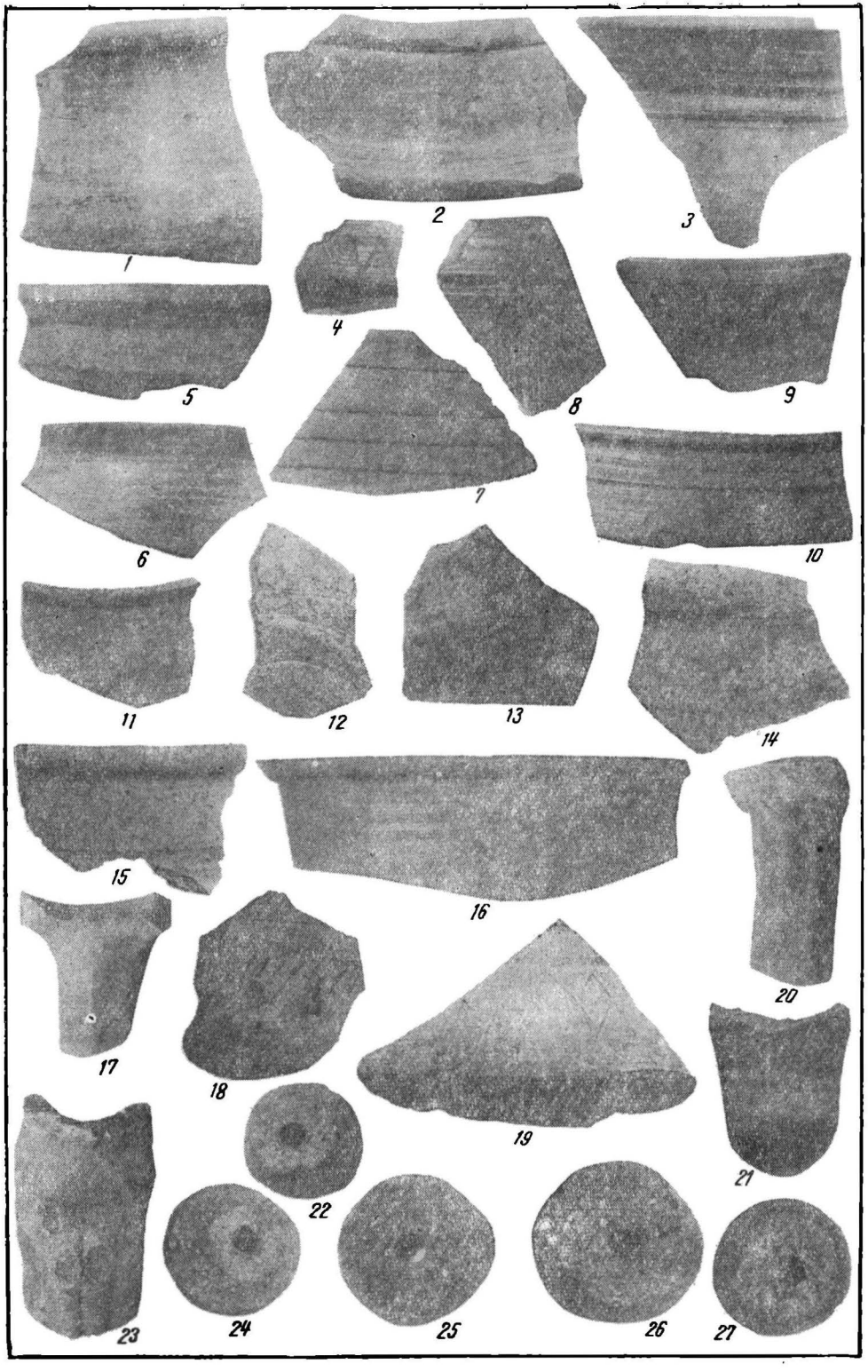

Pl. CLXX. — 1—27 : *Dancu* (Marginea estică a satului).

www.cimec.ro

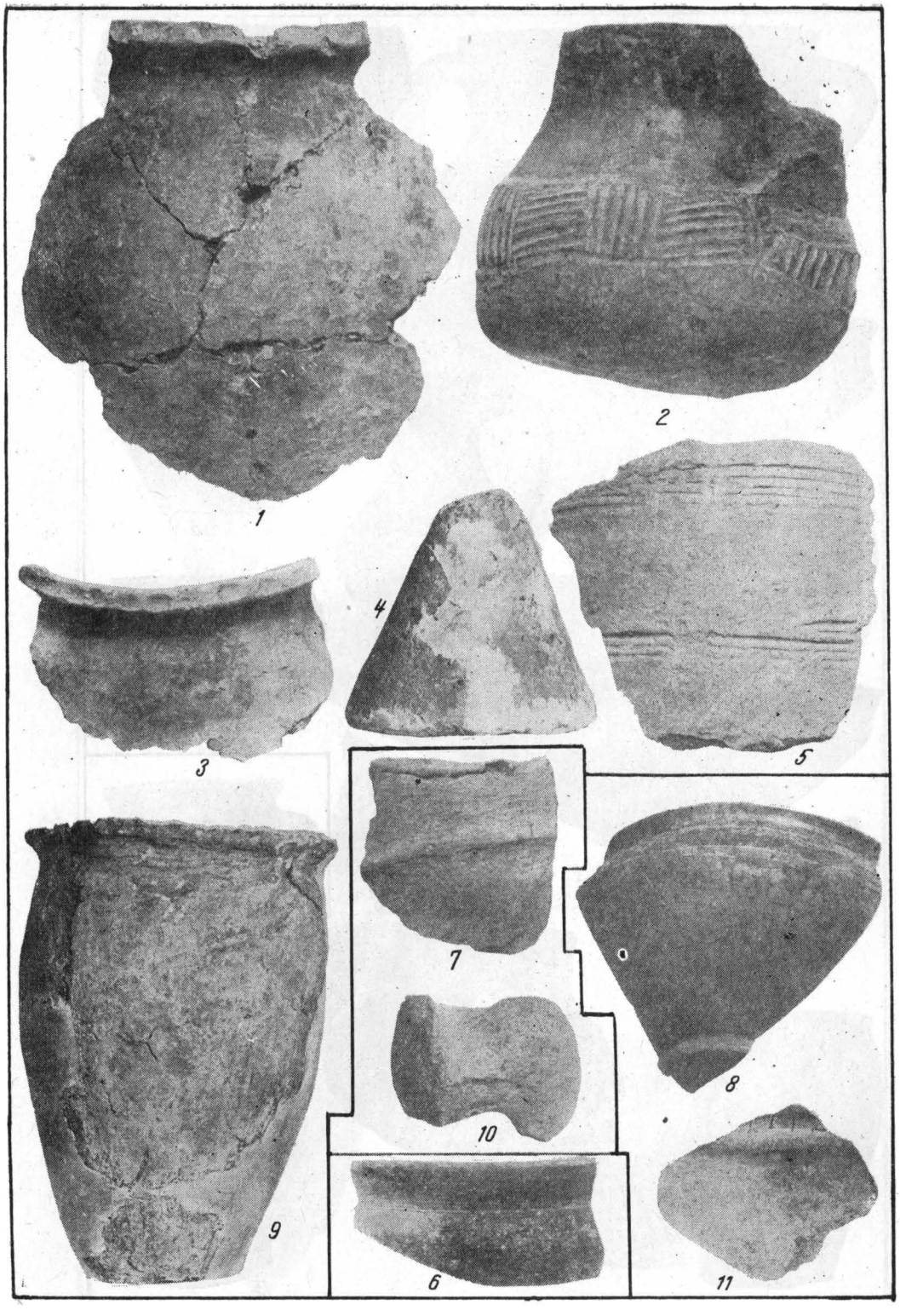

Pl. CLXXI. — 1—5, 9 : *Dorobanțu* (La Lutărie — la iezătură lîngă sat) ; 6 : *Doroșcani* (Vatra Satului Nou) ; 7,10 : *Dumești* (Între lanurile Cogenilor) ; 8, 11 : *Erbiceni* (Dealul Cimitirului).

www.cimec.ro

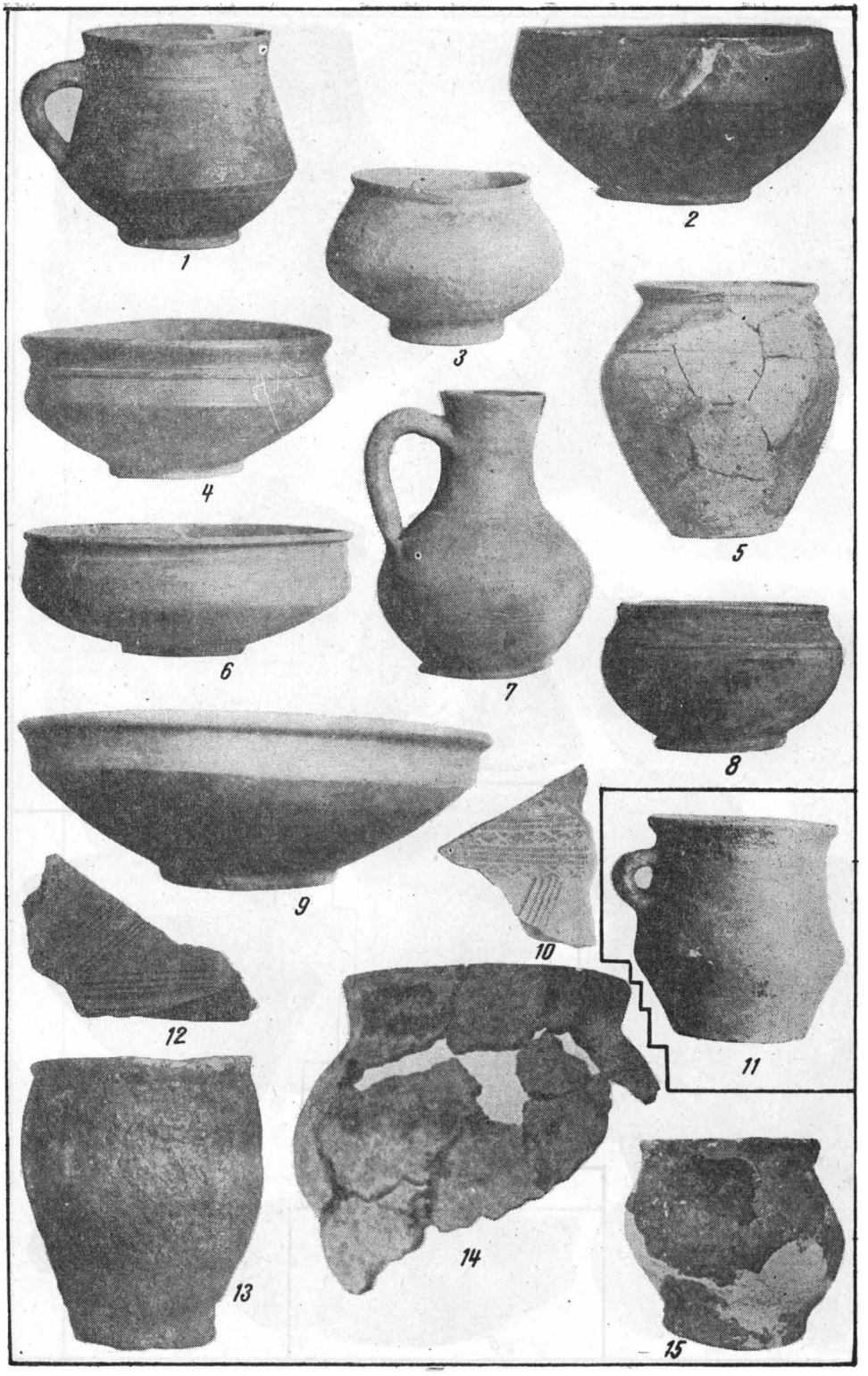

Pl. CLXXII. — 1—15 : *Erbiceni* (1—10, 12—15 : Dealul Cimitirului, 11 Dealul Sărăturilor).

www.cimec.ro

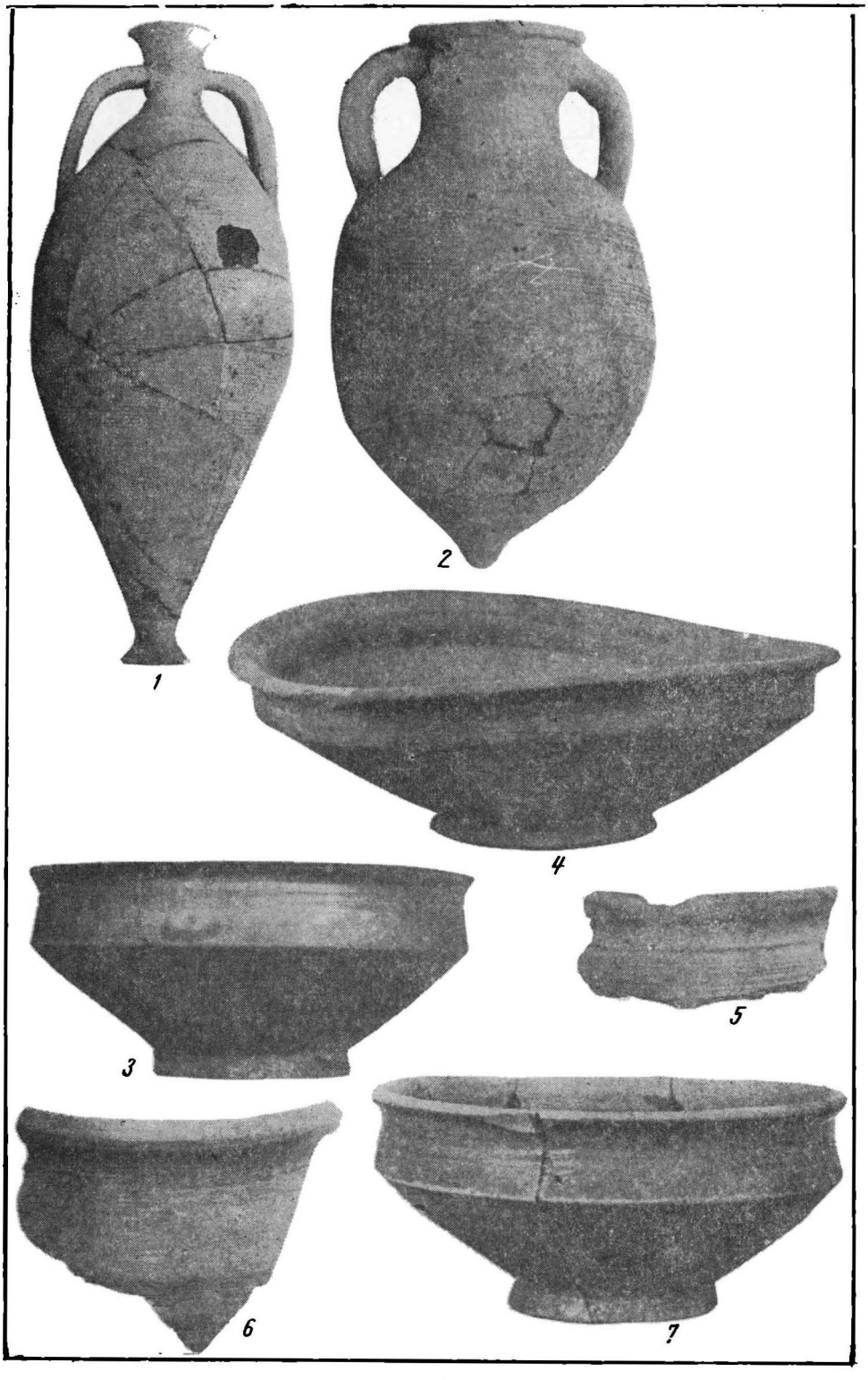

Pl. CLXXIII. — 1—7 : *Erbiceni* (Dealul Cimitirului).

www.cimec.ro

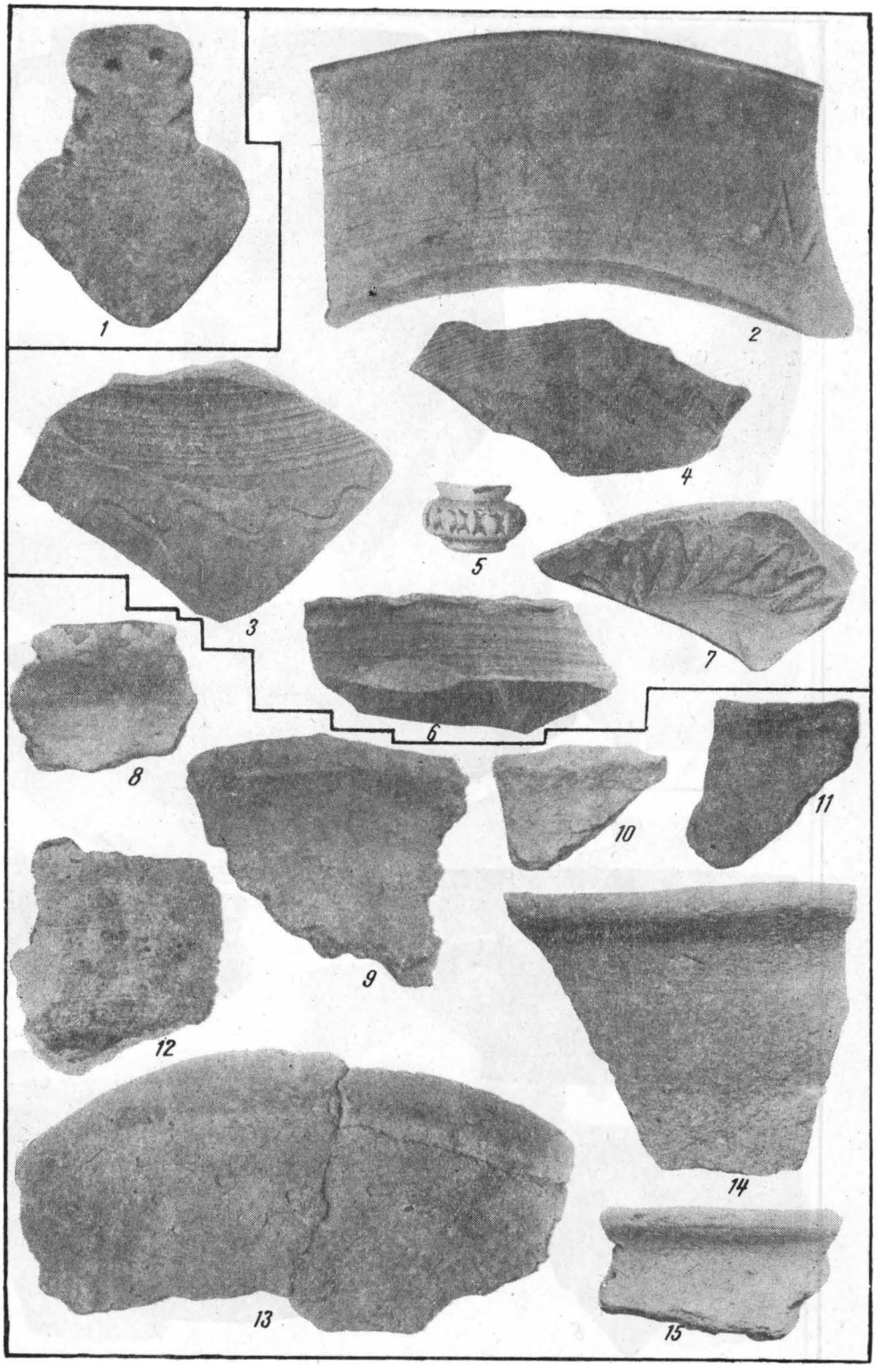

Pl. CLXXIV. — 1 : *Făcuți-Podișul* (Dealul Boghiului) ; 2—7 : *Galata* (Valea lui Ștefan Vodă) ; 8—15 : *Hlincea* (Poala vestică a dealului Cetățuia).

www.cimec.ro

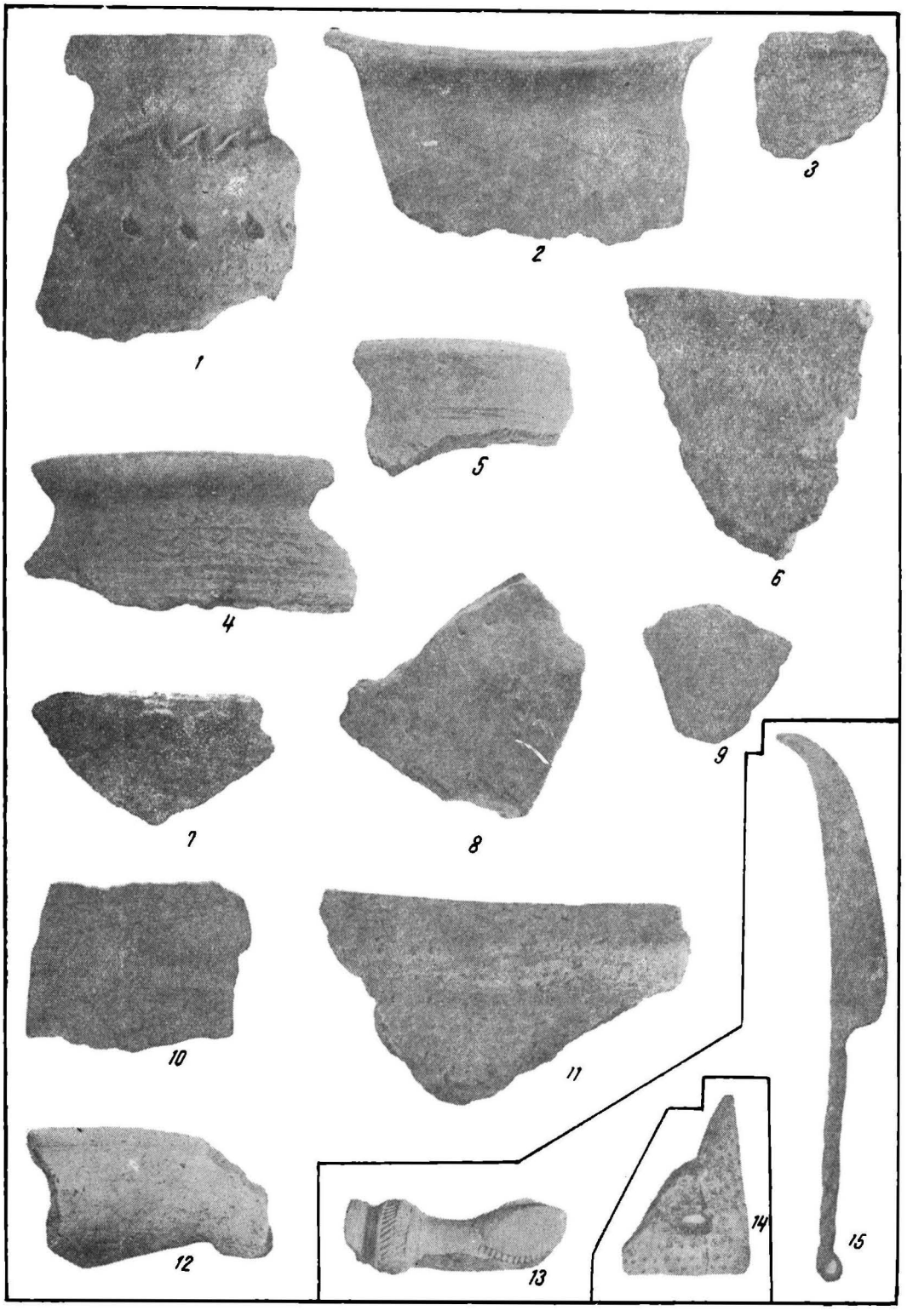

Pl. CLXXV. — 1—15 : *Hlincea* (1—12 Poala vestică a Dealului Cetăţuia, 14 Şesul Nicolinei, 13, 15 Marginea nord-vestică a satului).

www.cimec.ro

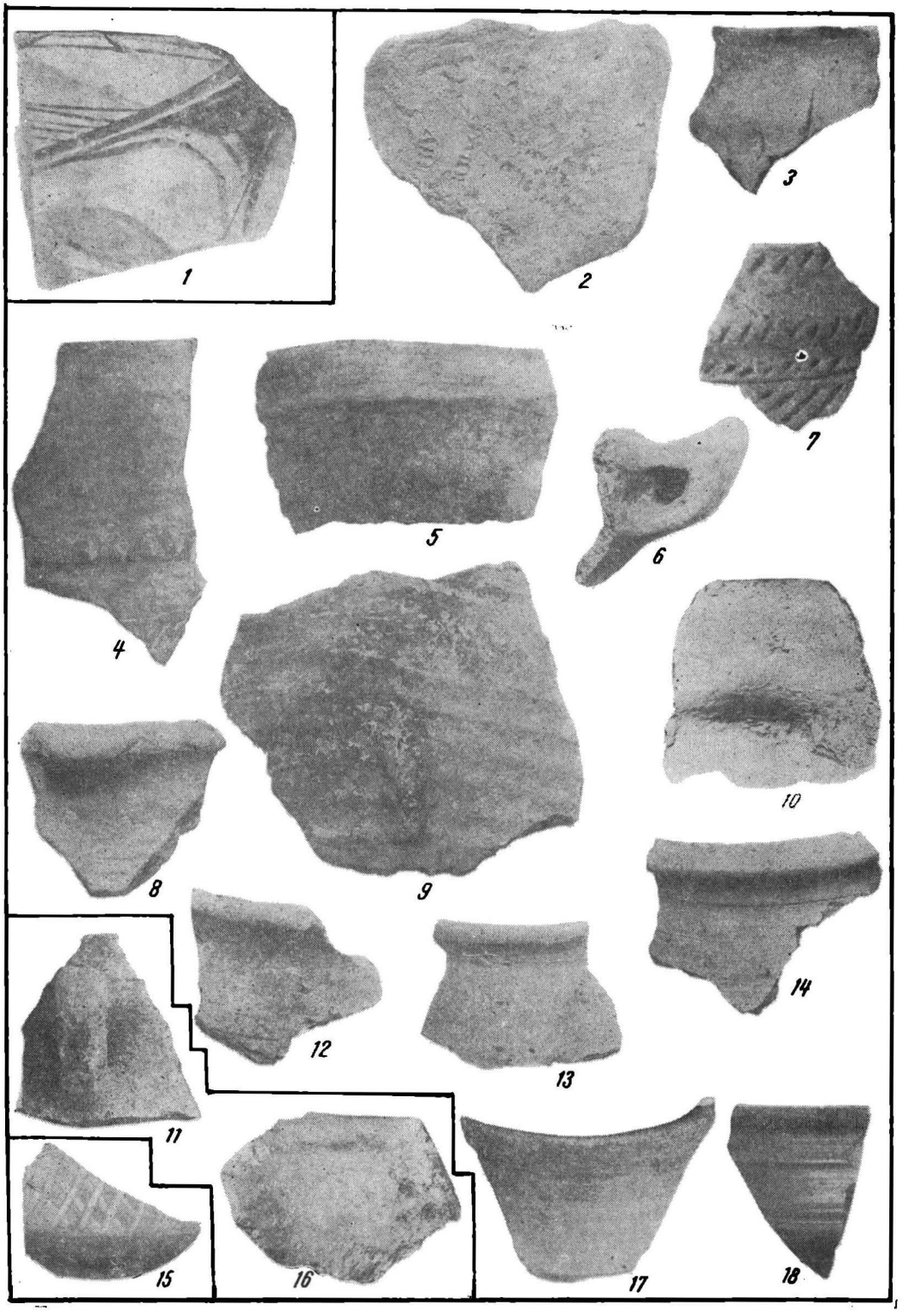

Pl. CLXXVI. — 1 : *Hodora* (Dealul Calafat) ; 2—10, 12—14, 17—18 : *Holboca* (Peste Baltă) ; 11, 15—16 : *Horleşti* (11, 16 Dealul Bursucului, 15 Vatra Satului).

www.cimec.ro

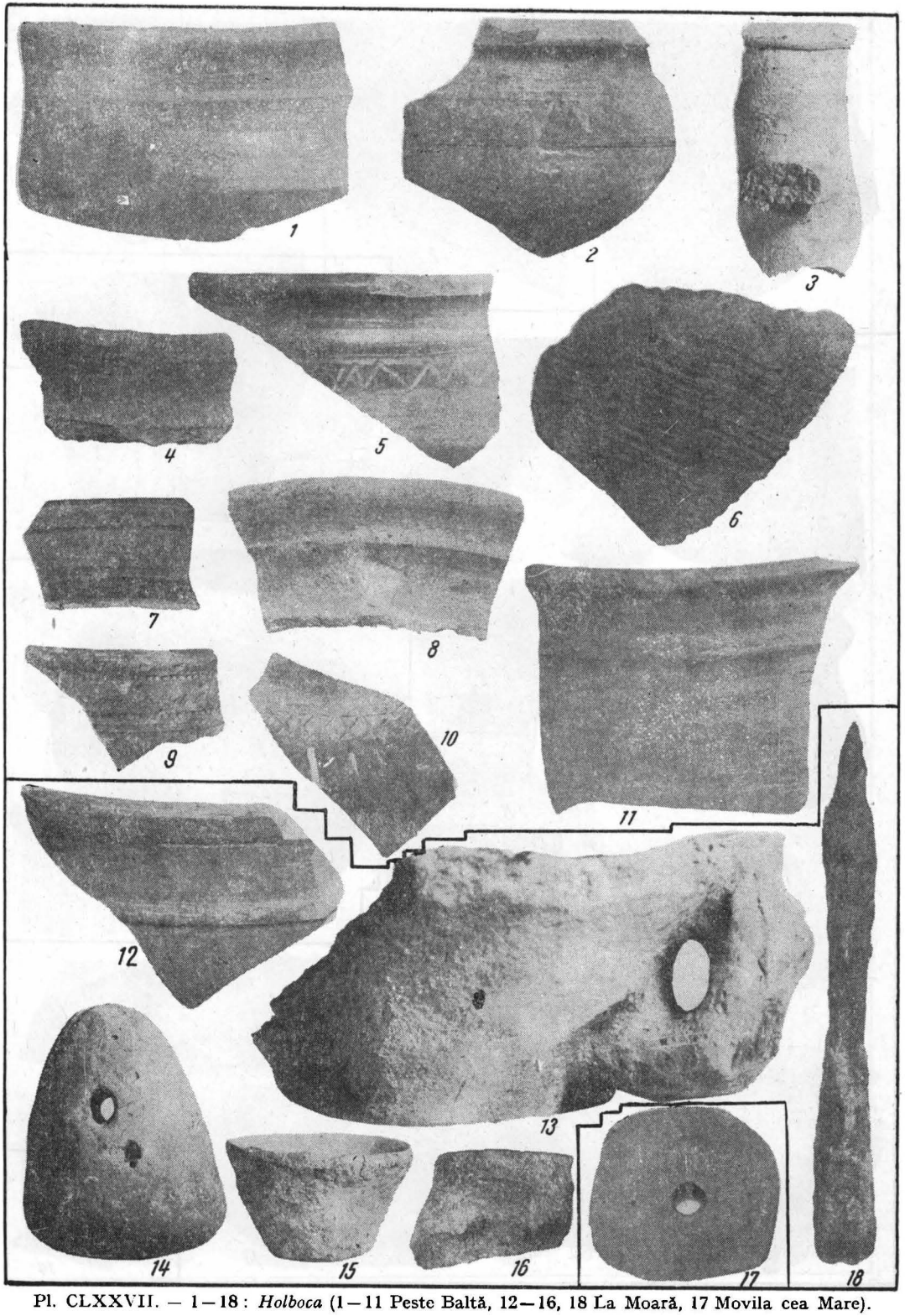

Pl. CLXXVII. — 1—18 : *Holboca* (1—11 Peste Baltă, 12—16, 18 La Moară, 17 Movila cea Mare).

www.cimec.ro

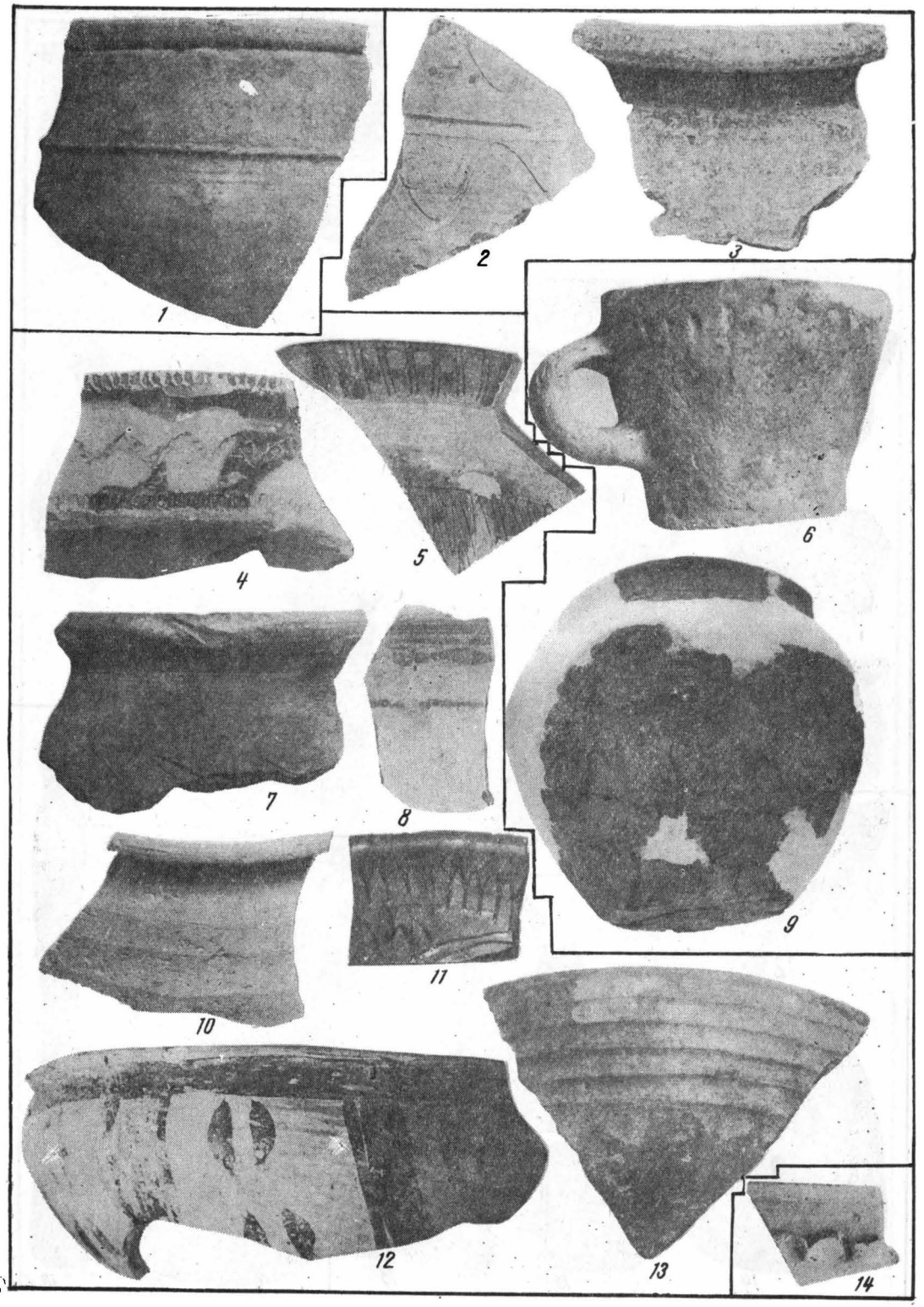

Pl. CLXXVIII. — 1—3, 6, 9 : *Holboca* (1 Peste Baltă, 6, 9 Izvorul Pîndarului, 2—3 Cantonul 283) ; 14 : *Holm* (Panta nord-estică a dealului Holm) ; 4—5, 7—8, 10—13 : *Iași* (12 Curtea Domnească, 4—5 În preajma halelor, 8, 11 Str. Elena Doamna nr. 19, 7 Cartierul Frumoasa, 10, 13 Crucea lui Ferentz).

www.cimec.ro

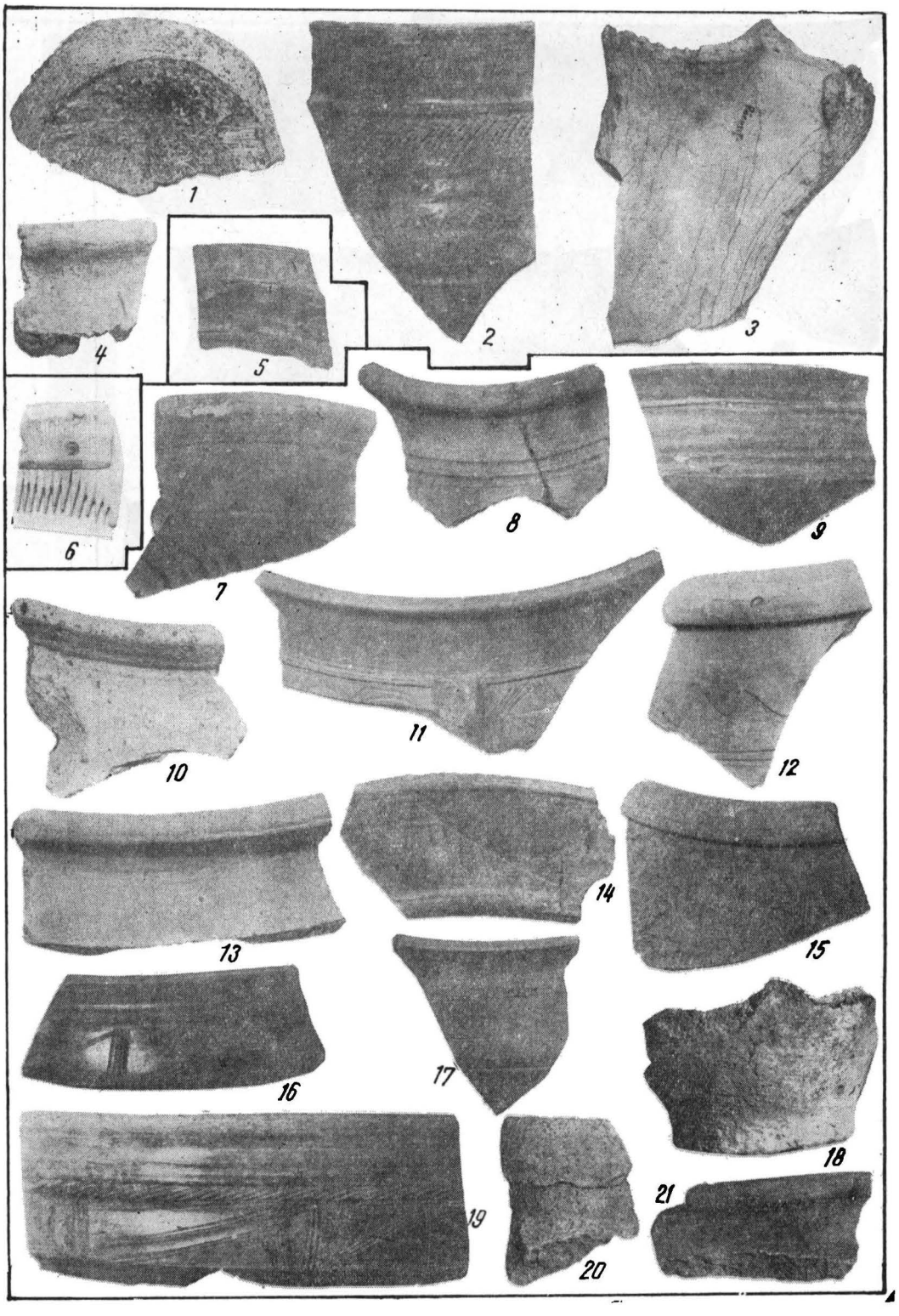

Pl. CLXXIX. — 1—21 : *Iaşi* (1—4, Cartierul Păcureţ, 6 Bariera Cîrlig, 5 Valea Cacainei, 7—21 Str. Ciurchi, nr. 134).

www.cimec.ro

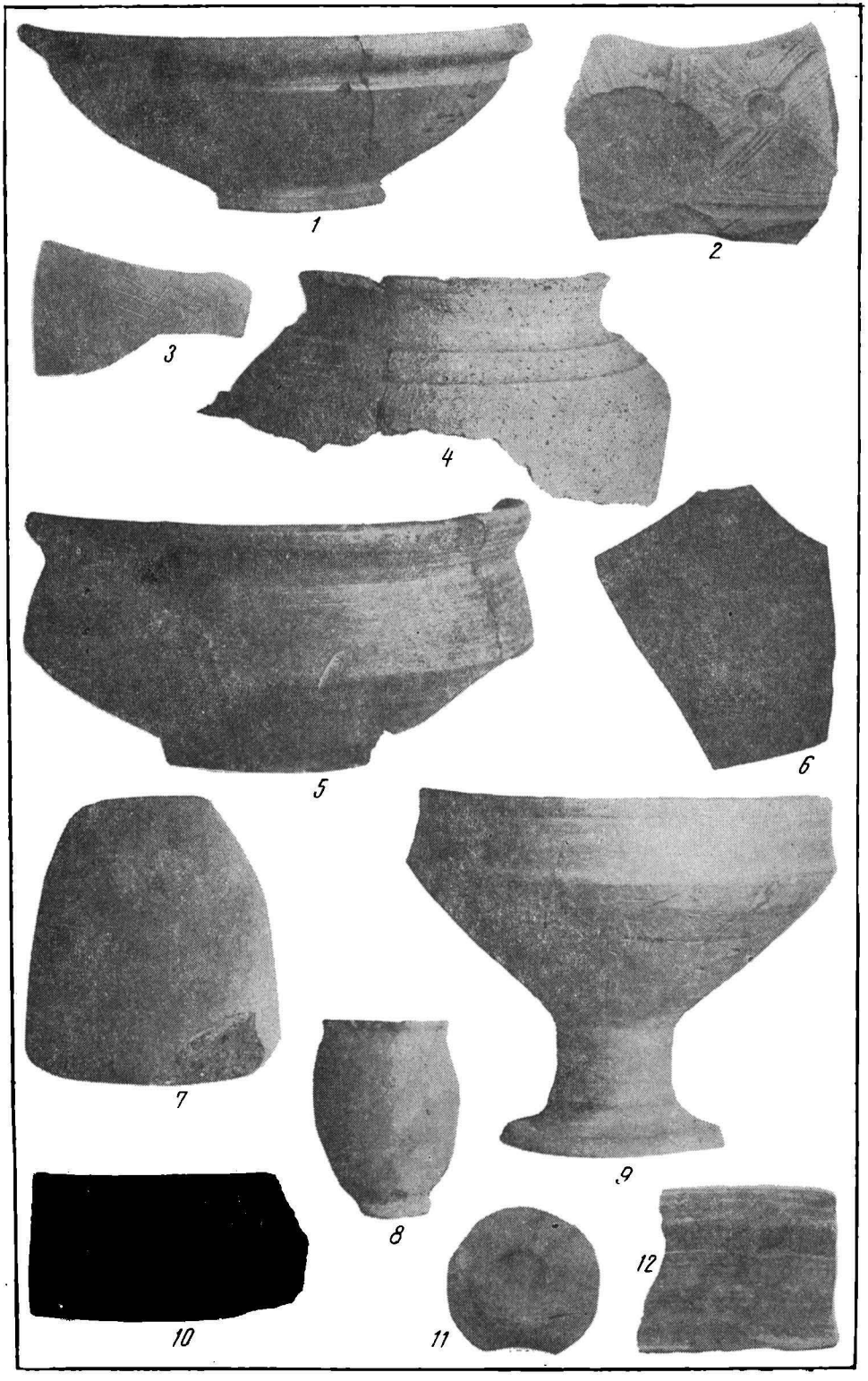

Pl. CLXXX. — 1–12: *Iaşi* (Str. Ciurchi nr. 134).

www.cimec.ro

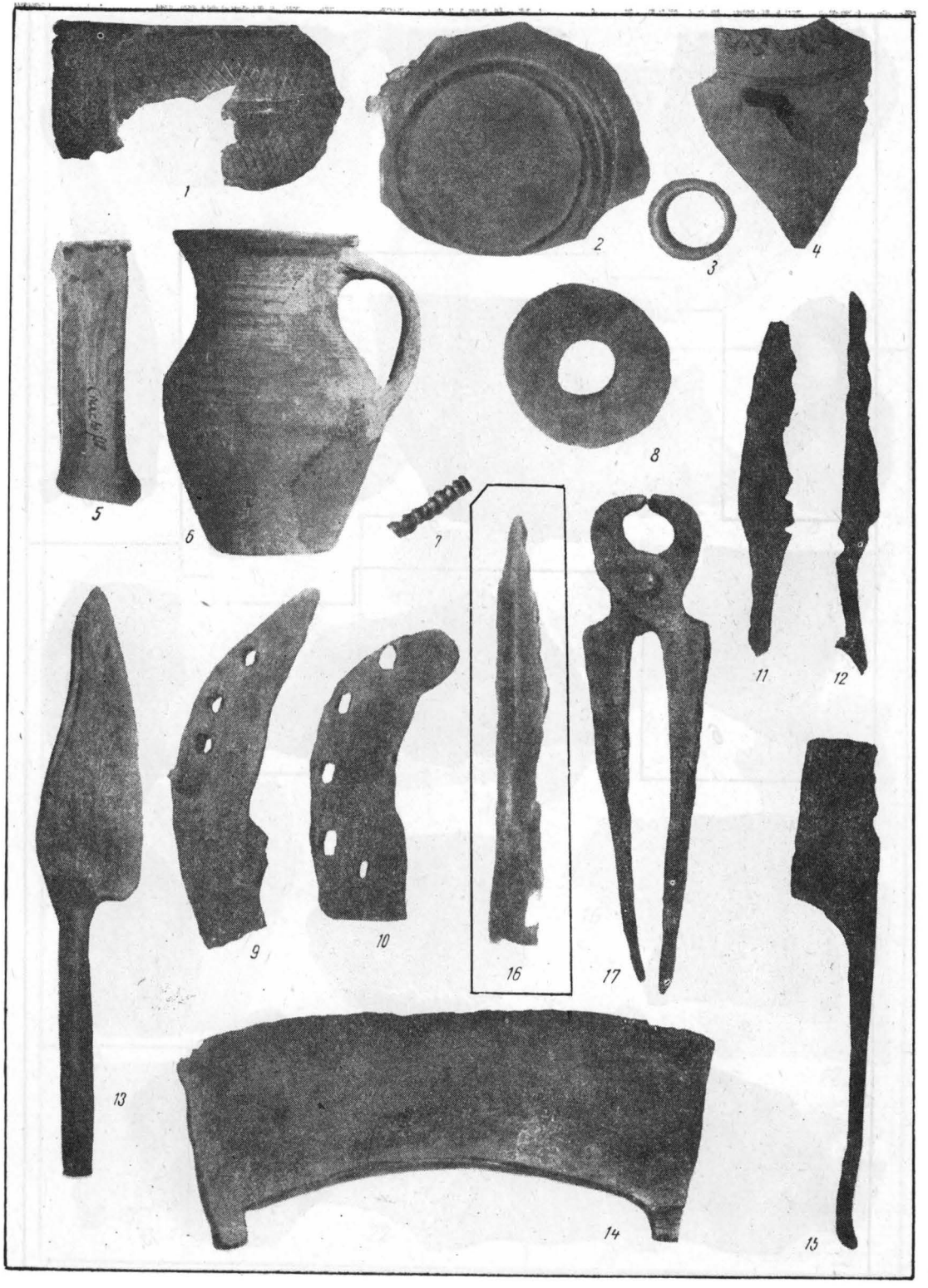

Pl. CLXXXI. — 1—16 : *Iaşi* (1—15 Str. Ciurchi nr. 134, 16 Aurel Vlaicu).

www.cimec.ro

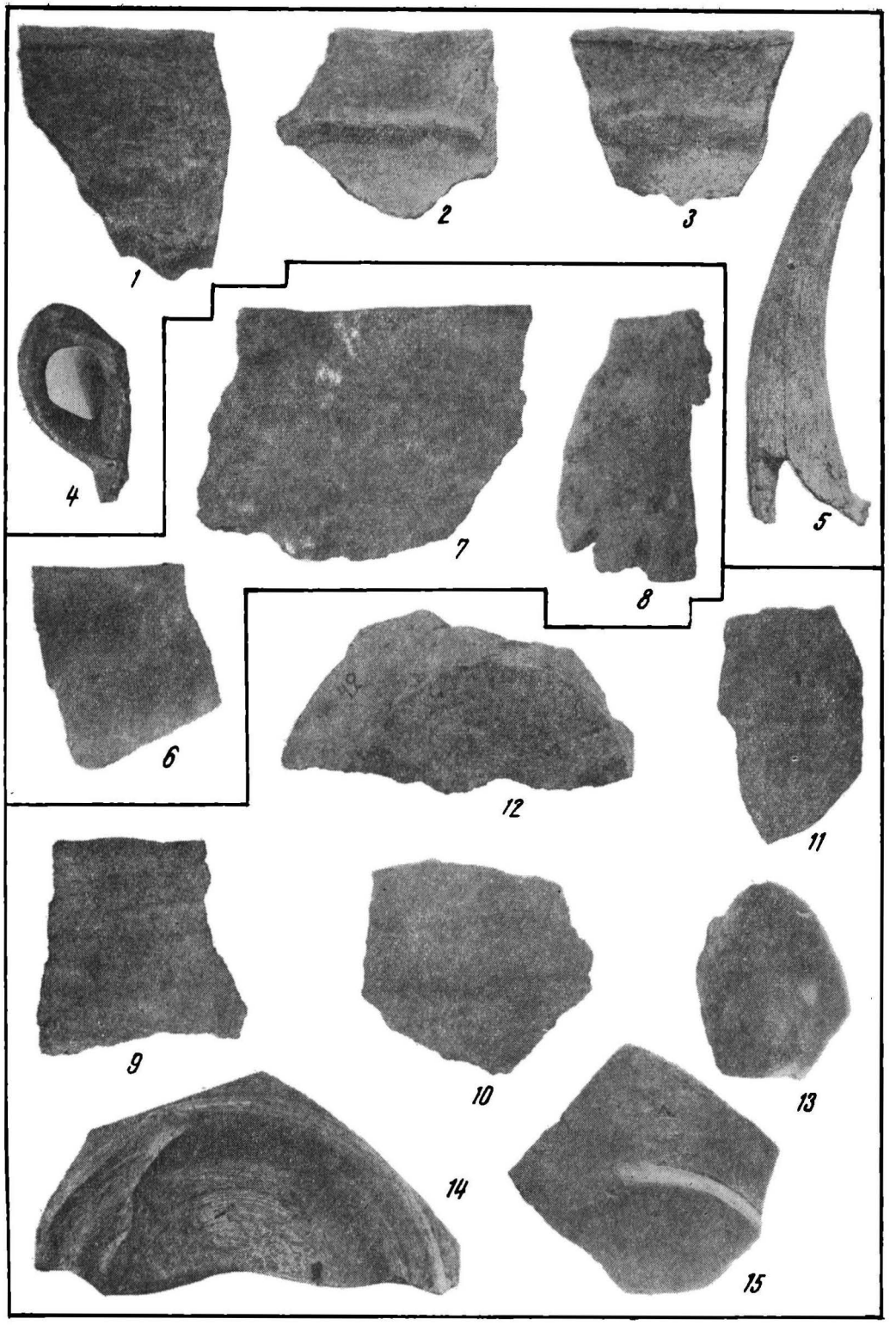

Pl. CLXXXII. — 1—15 : *Leţcani* (1—5 Iazul Bulgăriei, 9—15 Movila din şes, 6—8 Valea Ilenii).

www.cimec.ro

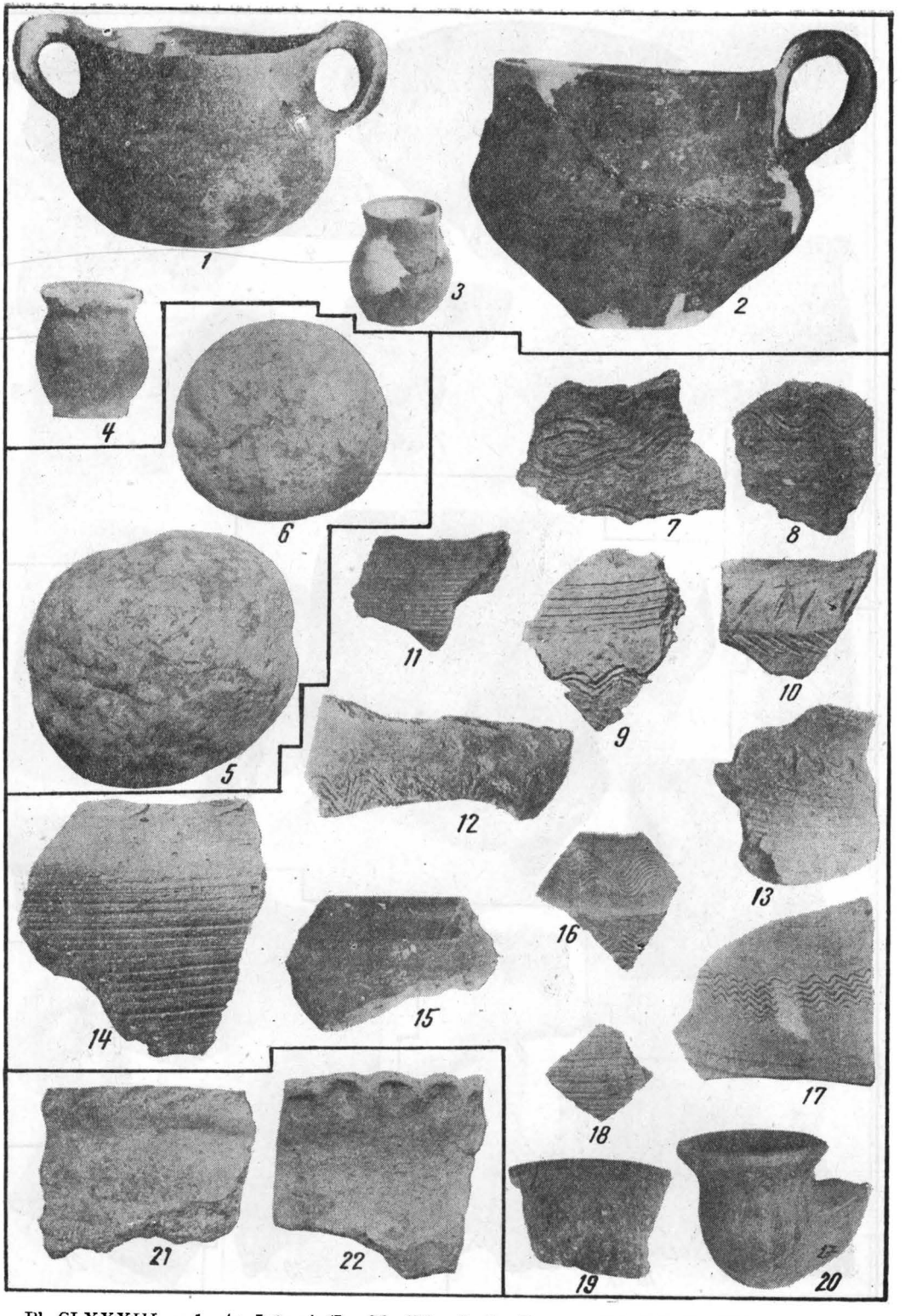

Pl. CLXXXIII. — 1—4 : *Leţcani* (La Movilă) ; 5—6 : *Bogonos* (Dealul din Mijloc) ; 7—20 : *Miroslava* (La Bulgării) ; 21—22 : *Mogoşeşti* (Dealul Bătului).

www.cimec.ro

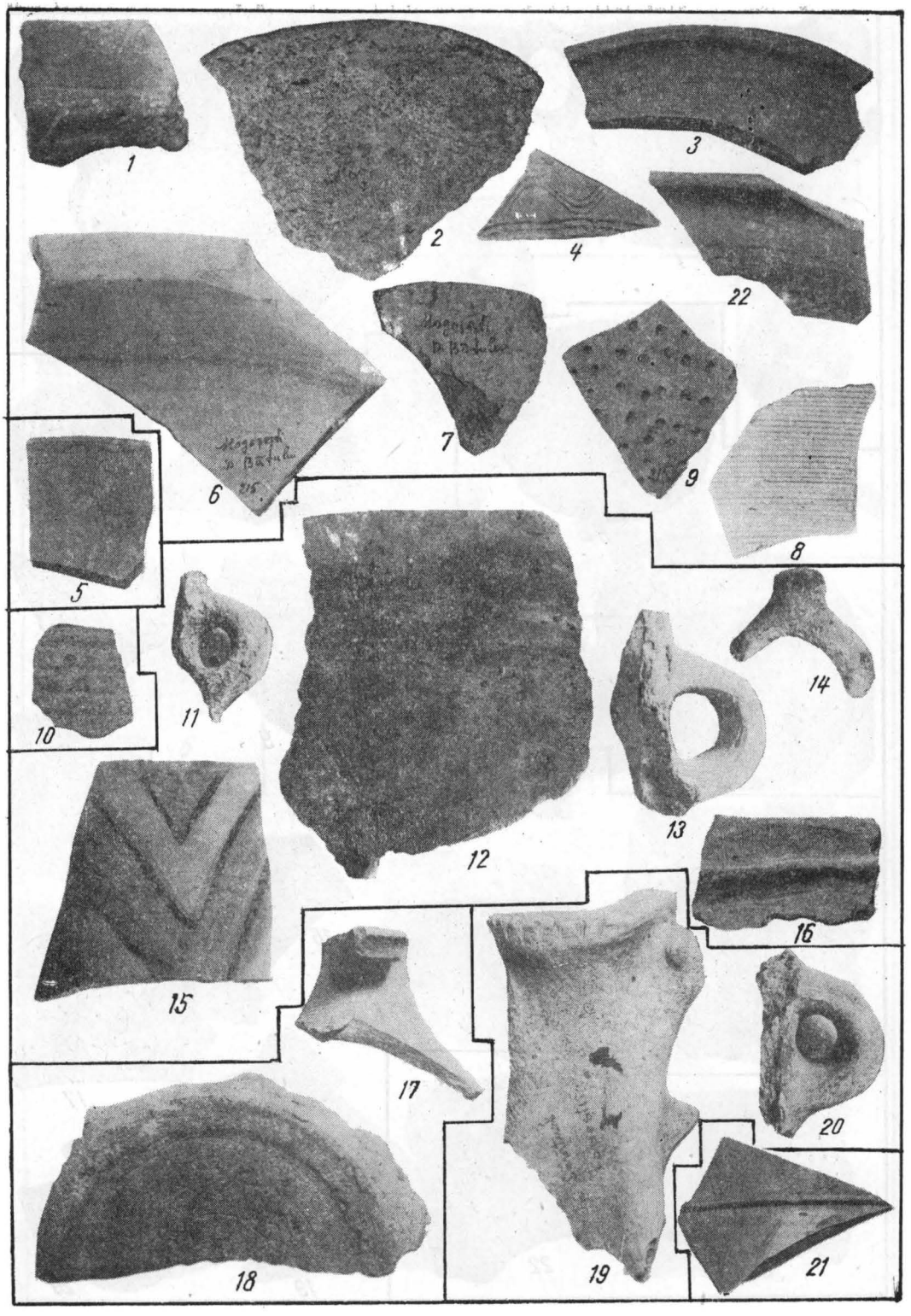

Pl. CLXXXIV. — 1—9, 22 : *Mogoşeşti* (1—4, 6—9, 22 Dealul Bătului, 5 Piscul Bordeiului) ; 10 : *Păuşeşti* (În faţa cantonului silvic) ; 11—16 : *Polieni* (La Odaie) ; 19—20 : *Popeşti* (În Sărături) ; 17—18, 21 : *Poprigani* (Dealu lui Humă).

www.cimec.ro

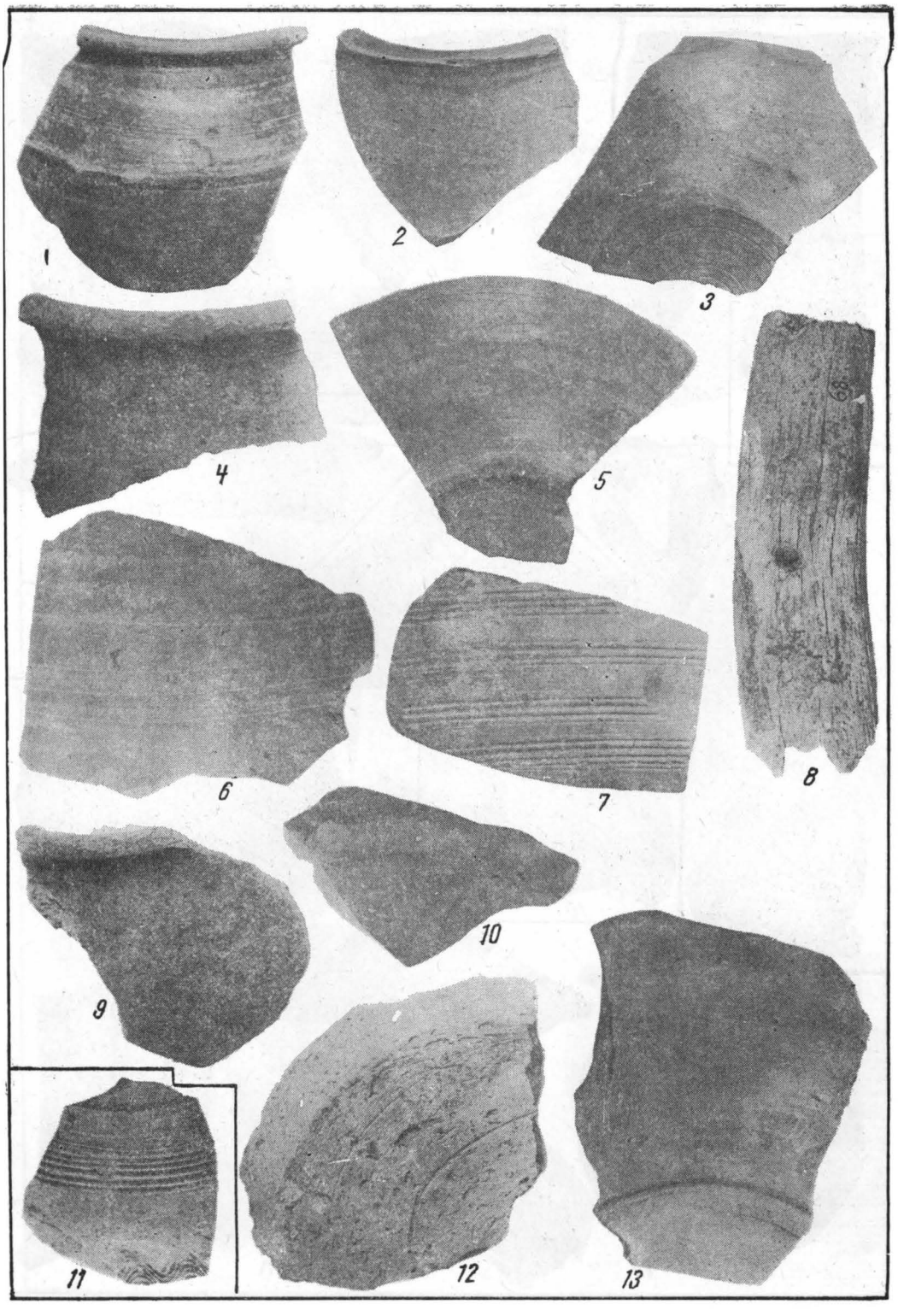

Pl. CLXXXV. — 1—10, 12—13. *Popricani* (Dealu lui Humă); 11: *Proselnici* (Săliştea Nedeieni).

www.cimec.ro

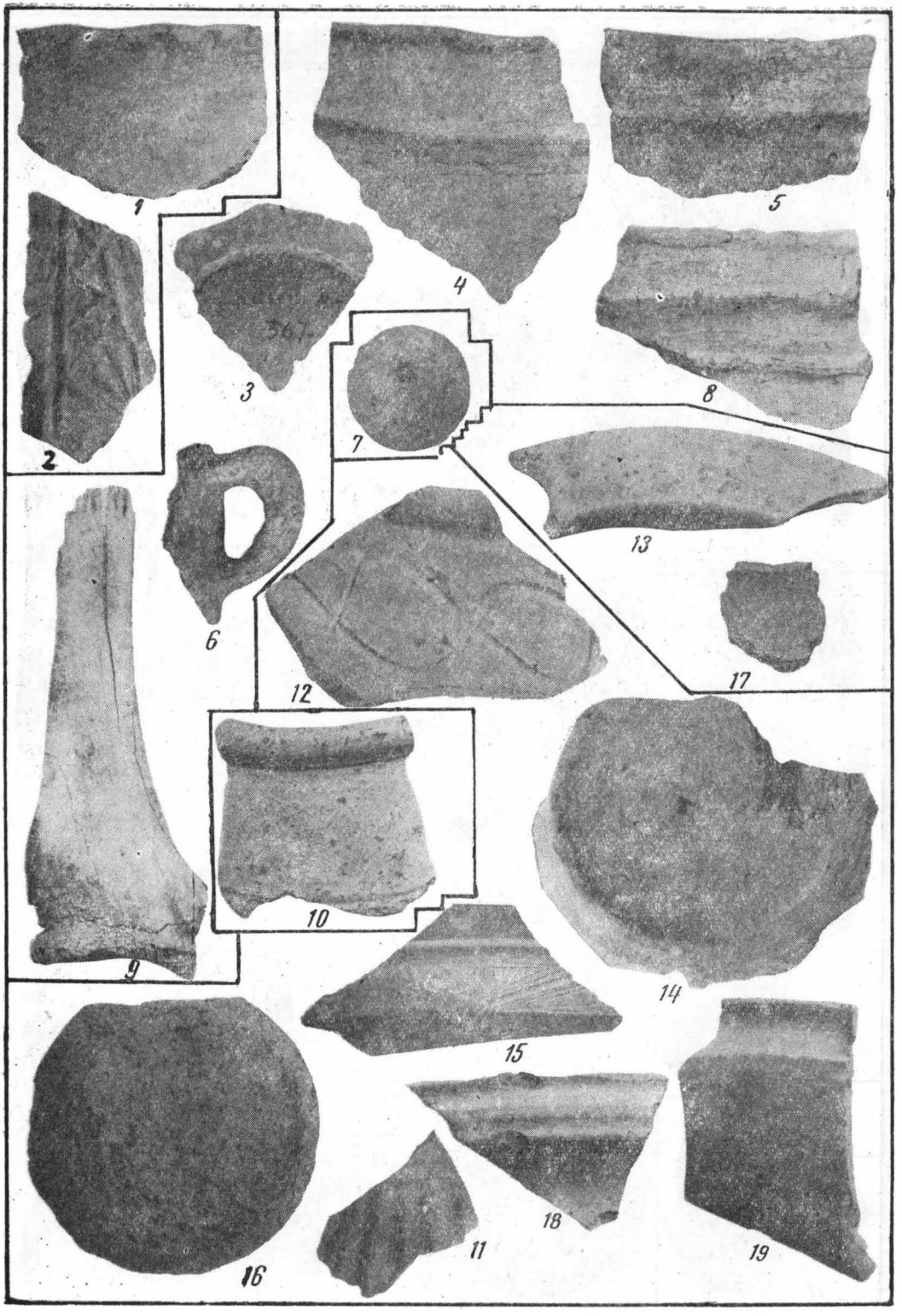

Pl. CLXXXVI. — 1—2 : *Războeni* (Cantonul 28) ; 3—9 : *Rusenii Noi* (3—6, 8—9 Valea Satului, 7 Sub Pădure) ; 10 : *Scobîlţeni* (În dosul Cimitirului) ; 11—19 : *Scopoşeni* (11—12, 14—16, 18—19 Dealul Cheşcului ; 13, 17 Dealul Viişoara).

www.cimec.ro

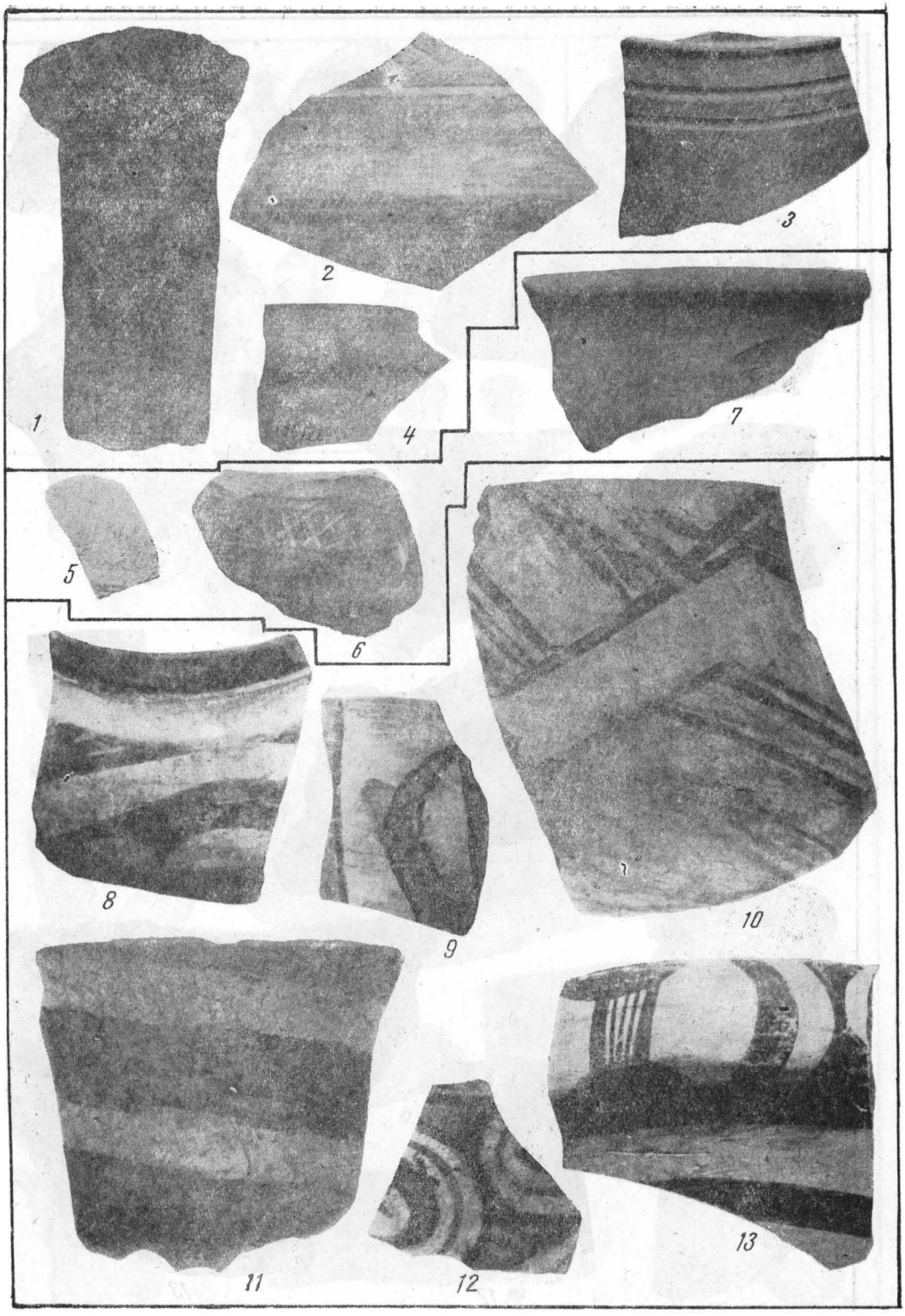

Pl. CLXXXVII. — 1—4 : *Scopoşeni* (Dealul Cheşcului) ; 5—7 : *Sîrca* (La Budăie) ; 8—13 : *Spinoasa* (Poala Catargului — Coasta Budei).

www.cimec.ro

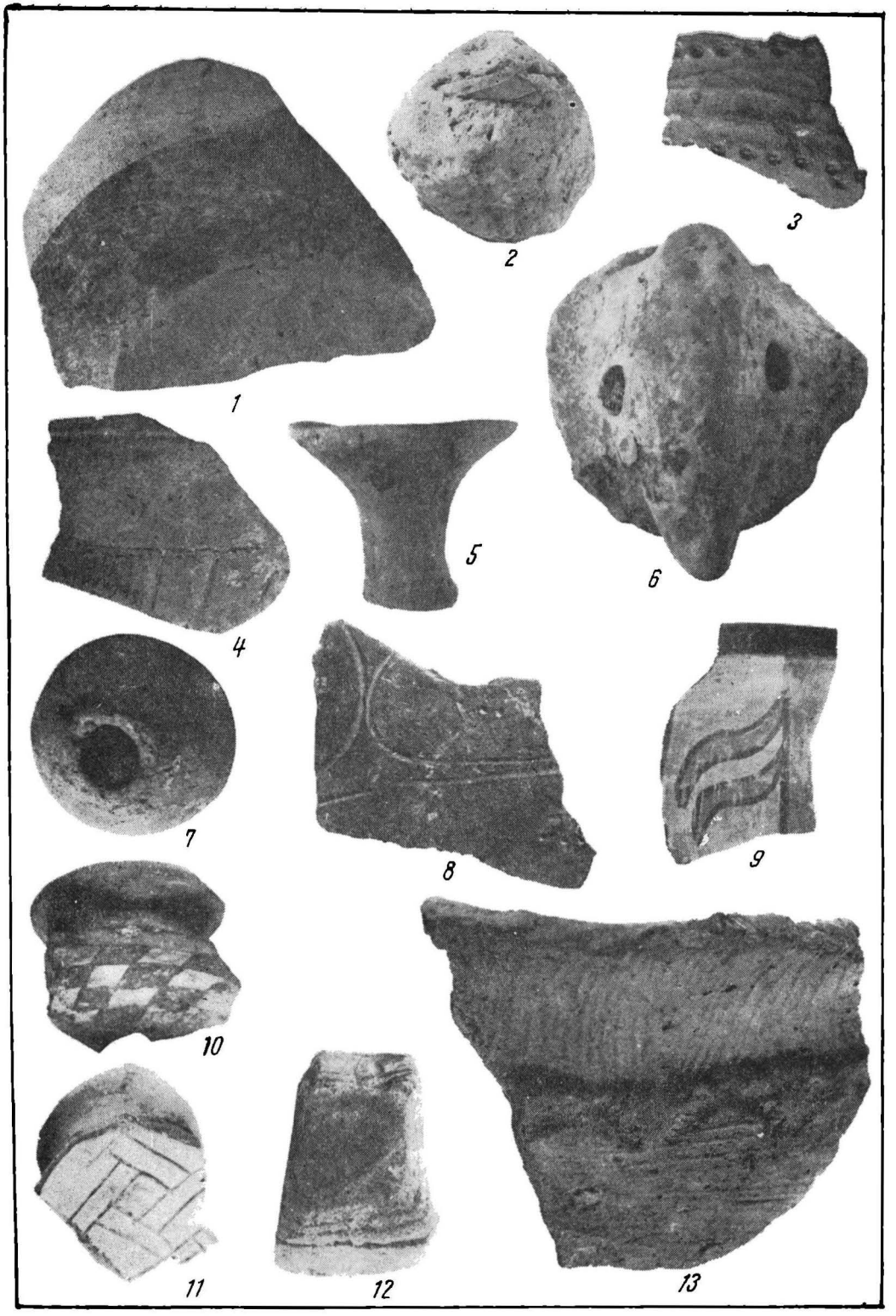

Pl. CLXXXVIII. — 1 — 13 : *Spinoasa* (Poala Catargului — Coasta Budei).

www.cimec.ro

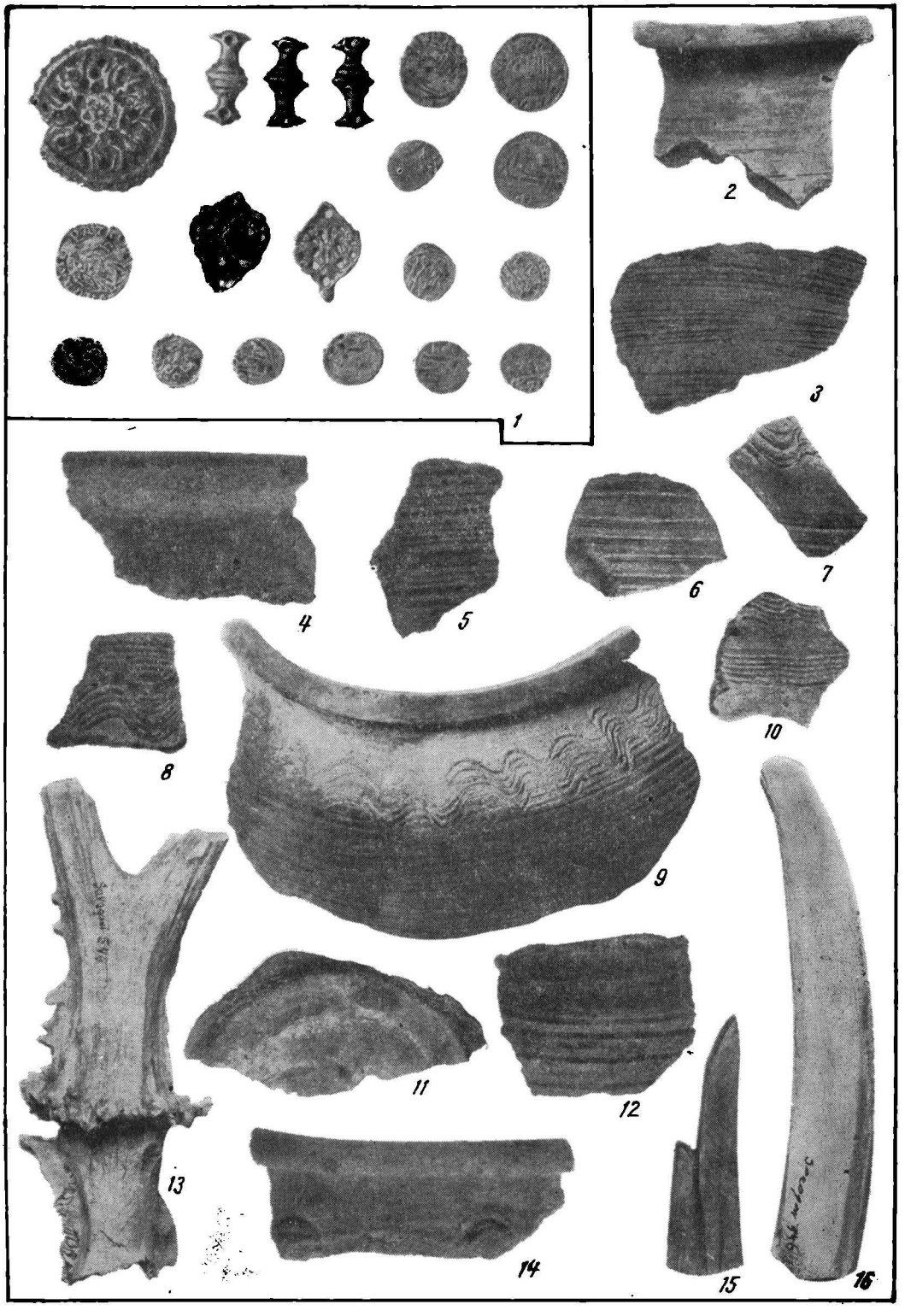

Pl. CLXXXIX. — 1 : *Spinoasa* (Dealul Catarg) ; 2—16 : *Şorogari* (Grădina lui Gh. Lupu).

www.cimec.ro

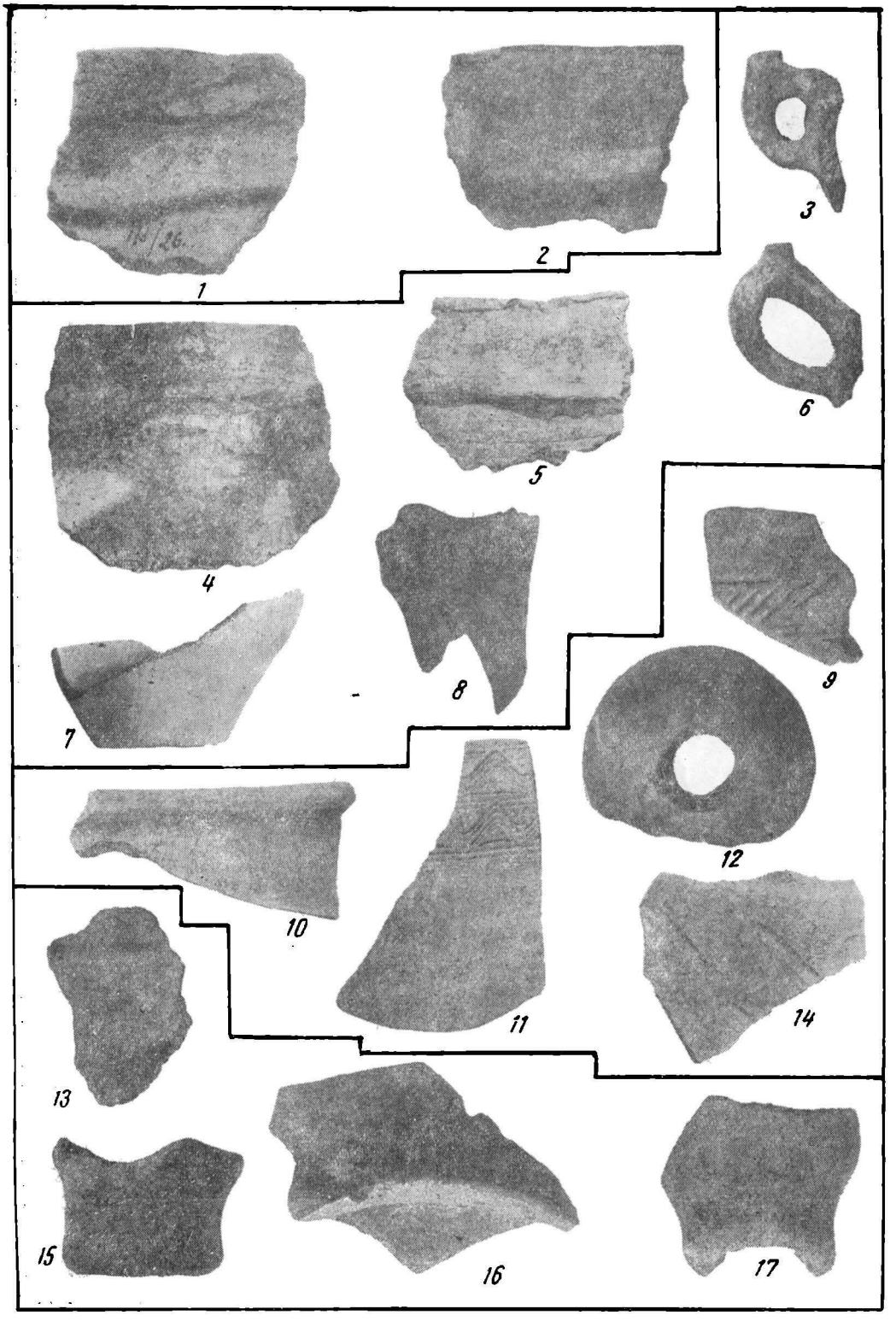

Pl. CXC. — 1—12, 14 : *Tăuteşti* (1—2 Hîrtopu Lingurarului, 3 — 8 Vatra Apăreştilor, 9 — 12, 14 Coasta Hondeiului) ; 13, 15—17 : *Tîrgu Frumos* (Săliştea Schitului).

www.cimec.ro

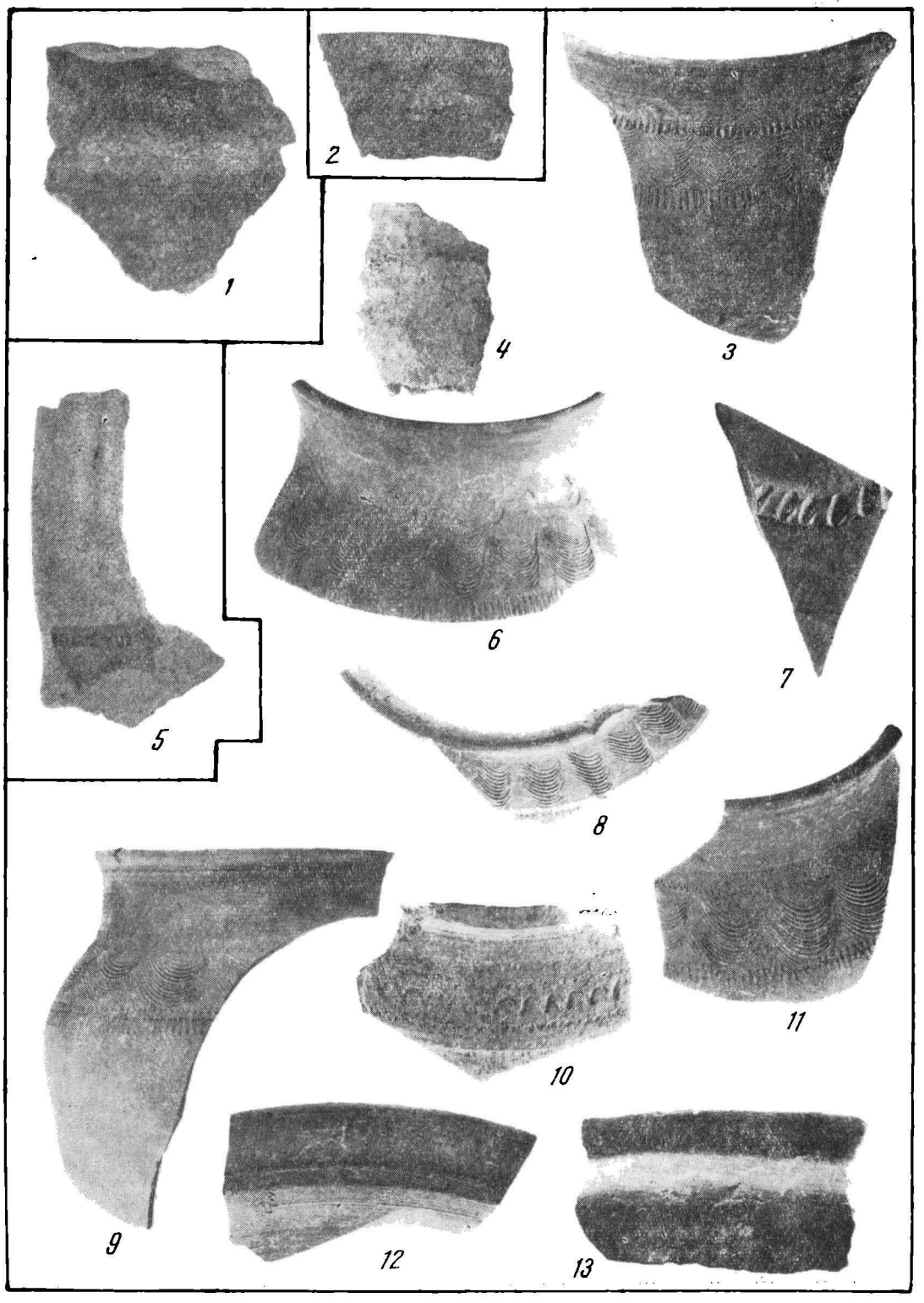

Pl. CXCI. — 1—2, 5 : *Tîrgu Frumos* (1 Terasa Bahluețului, 2, 5 Săliștea Schitului) ; 3—4, 6—13 : *Tomești* (Opinca).

www.cimec.ro

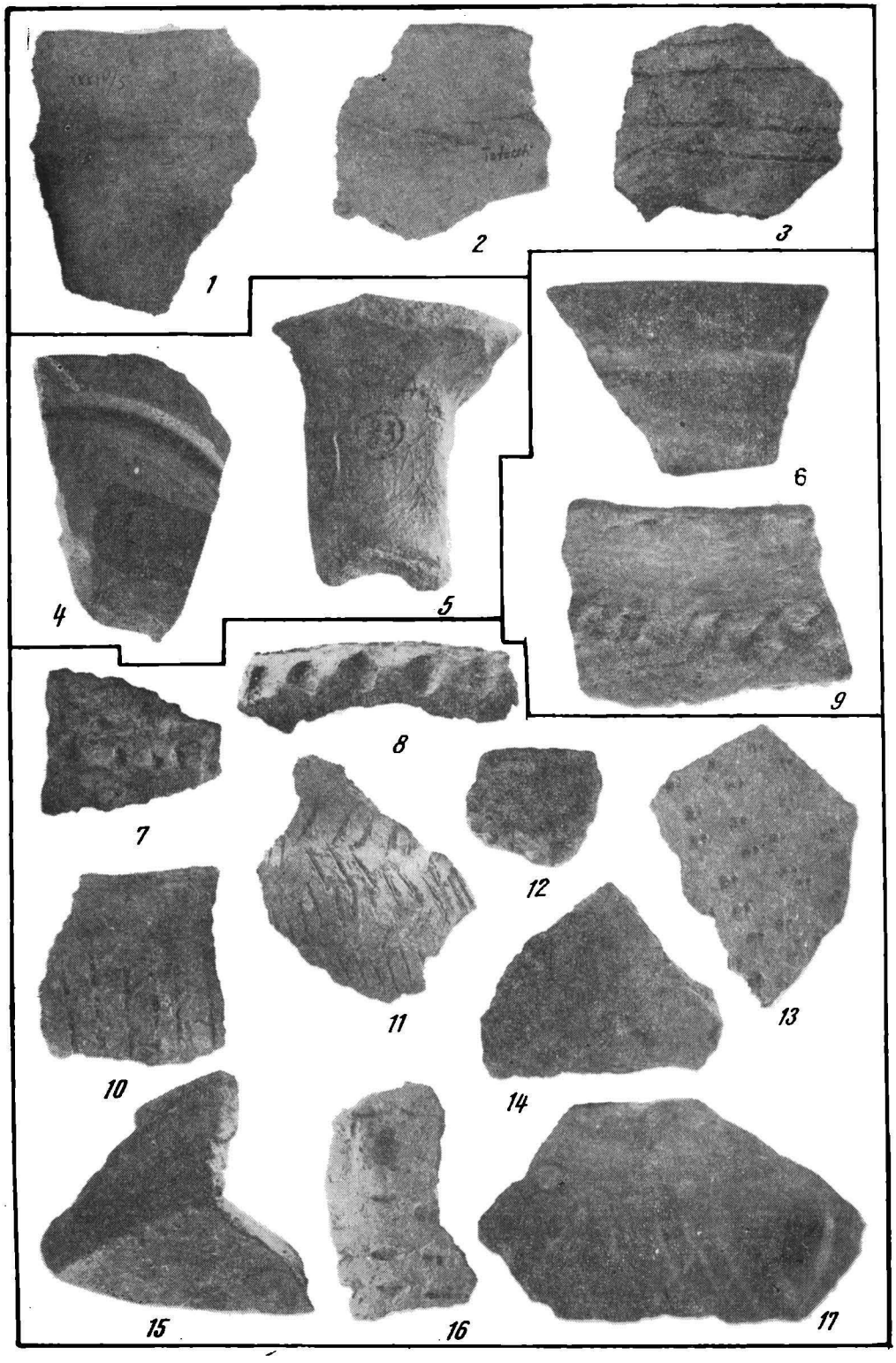

Pl. CXCII. — 1 — 3 : *Totoești* (La Odaie) ; 4 — 5 : *Uricani* (Dealul Cimitirului) ; 6 — 17 : *Valea Lupului* (6, 9 La Coșere, 7—8, 10—17 La Căpriţa).

www.cimec.ro

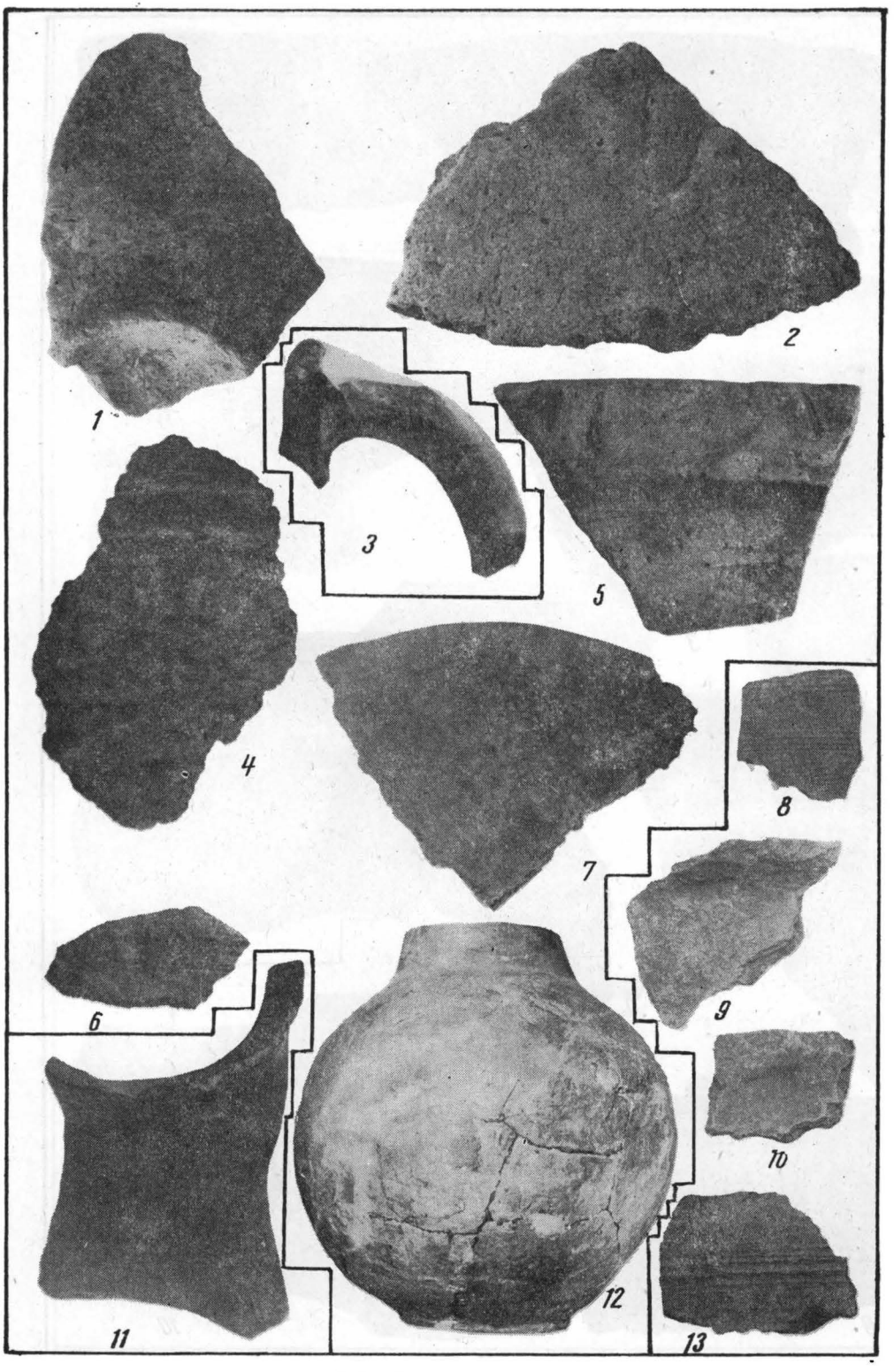

Pl. CXCIII. — 1—2, 4—7, 12 : *Valea Lupului* (La Cărpiţa) ; 3, 8—11 13 : *Valea Ursului* (La nord de sat).

www.cimec.ro

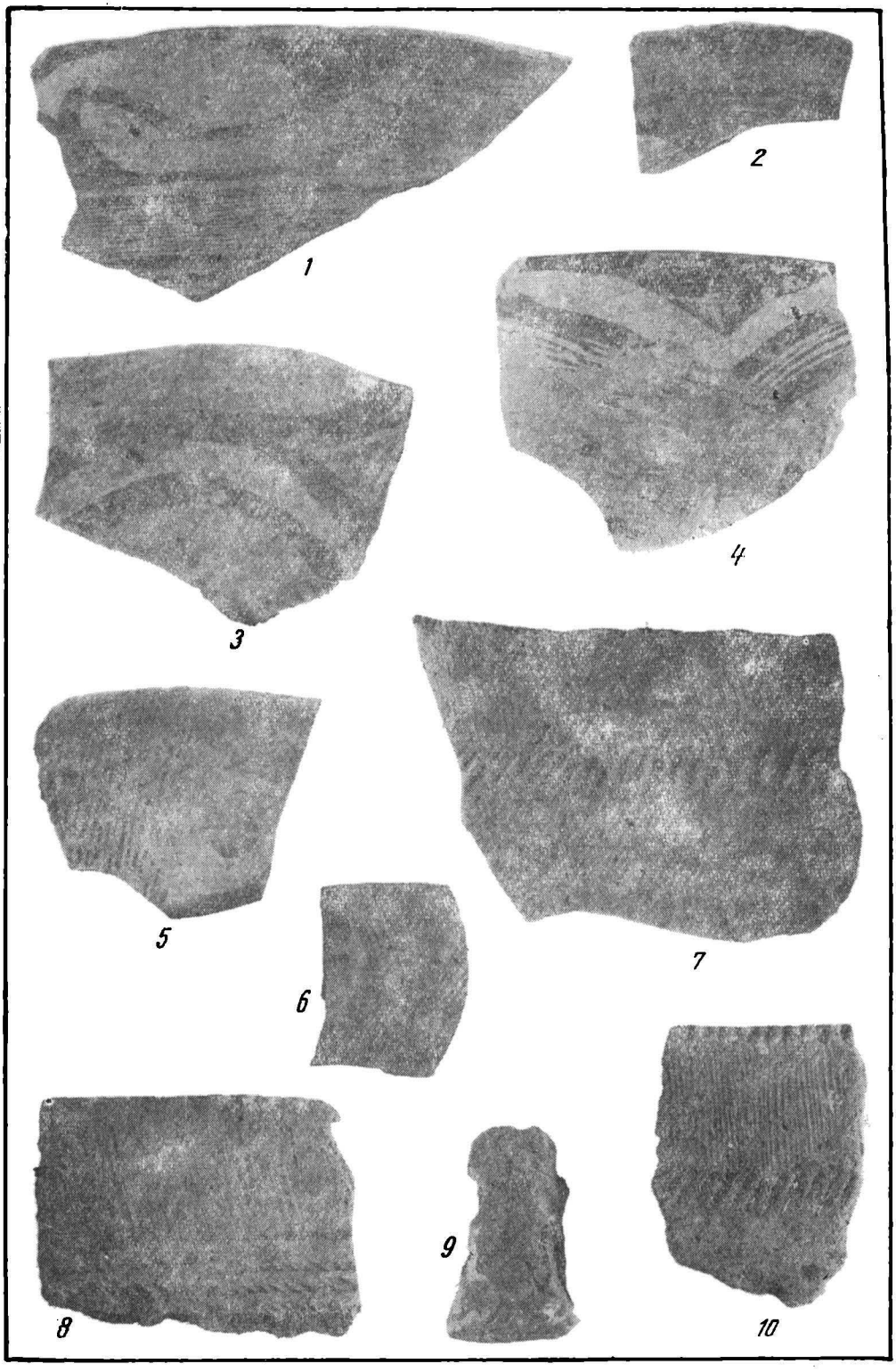

Pl. CXCIV. — 1—10 : *Vînători* (Dealul Frasin).

www.cimec.ro

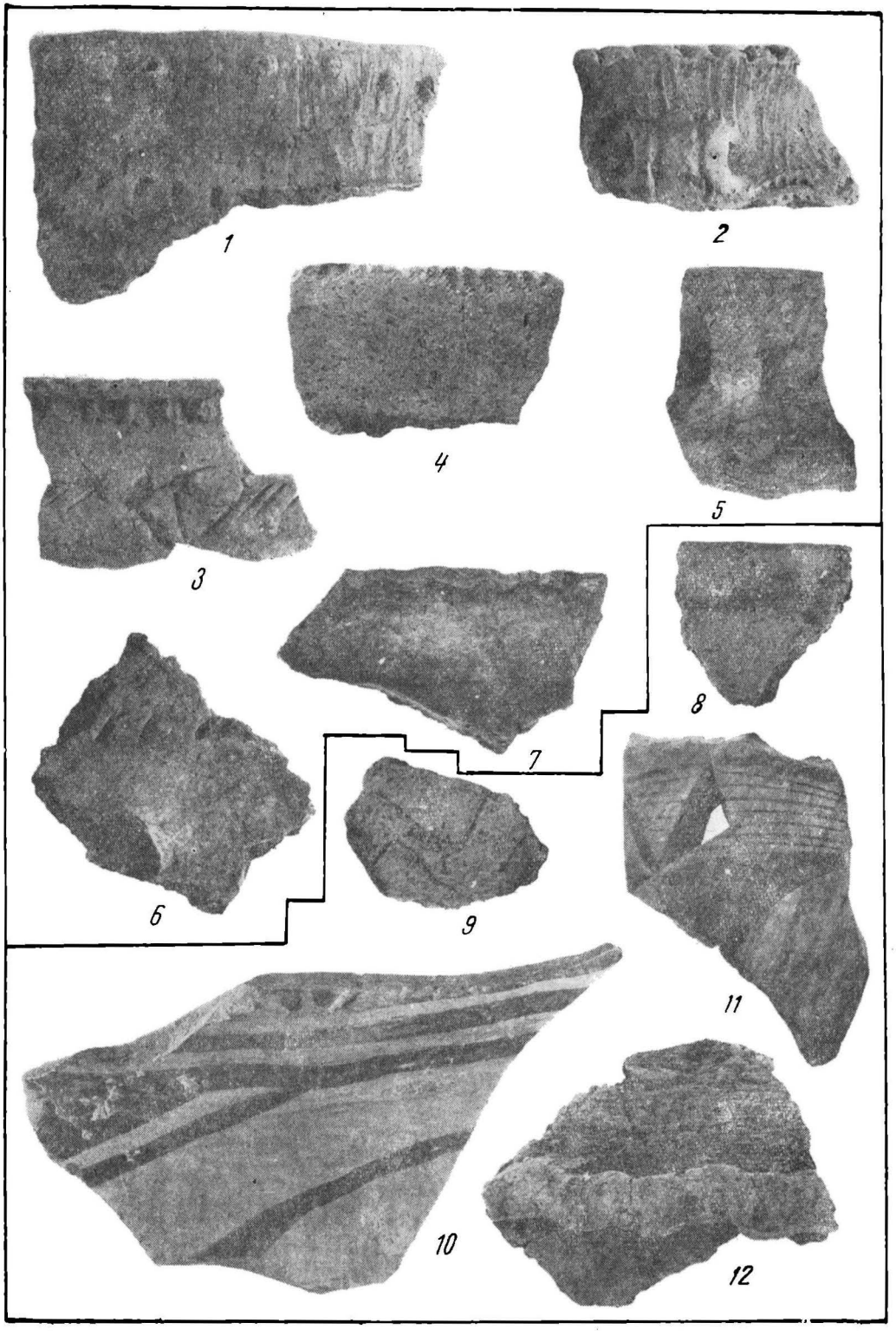

Pl. CXCV. — 1—12 : *Vînători* (1—7 Dealul Frasin, 8—12 Dealul Rufeni).

www.cimec.ro

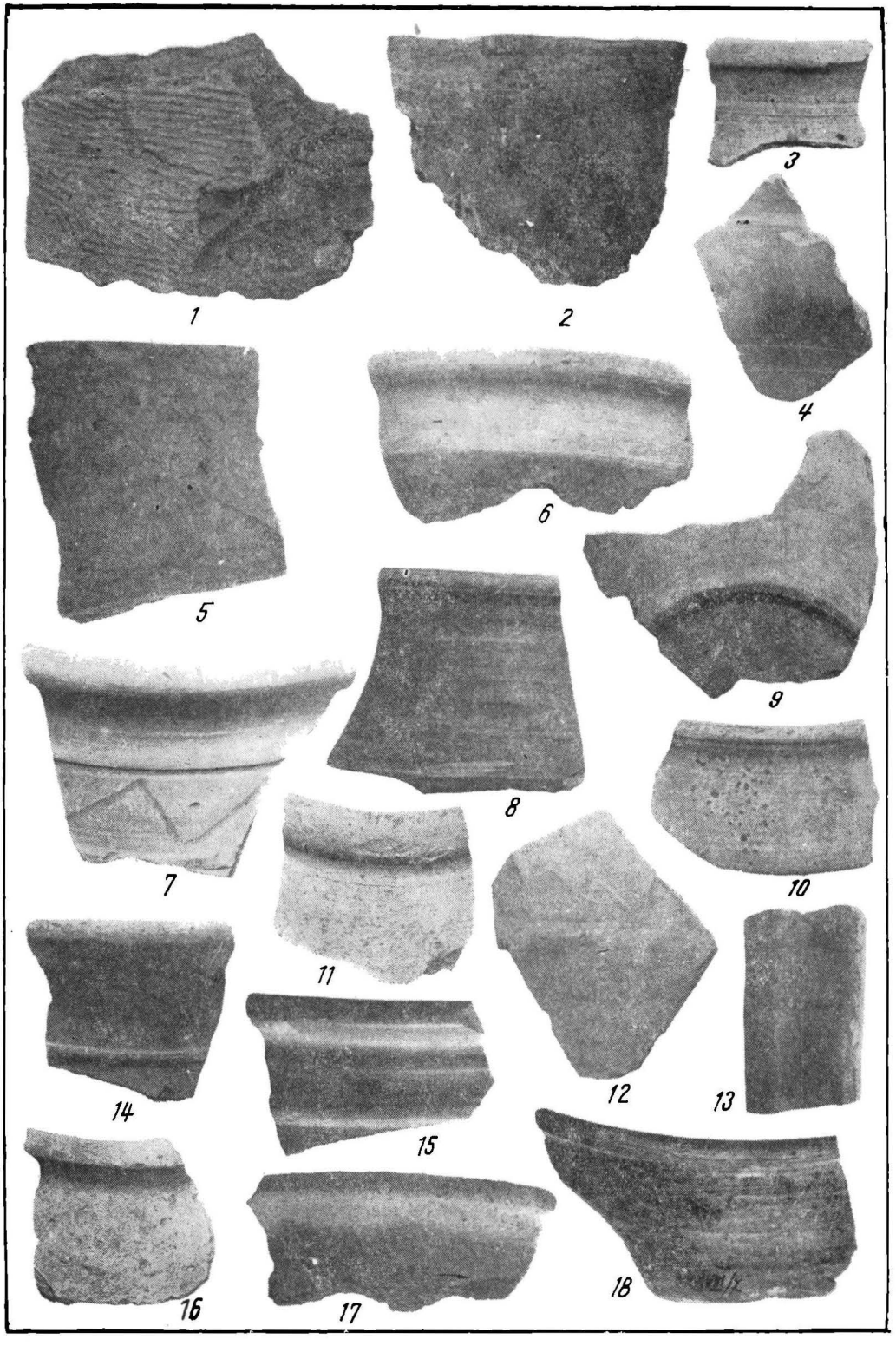

Pl. CXCVI. — 1—18 : *Vînători* (Dealul Rufeni).

www.cimec.ro

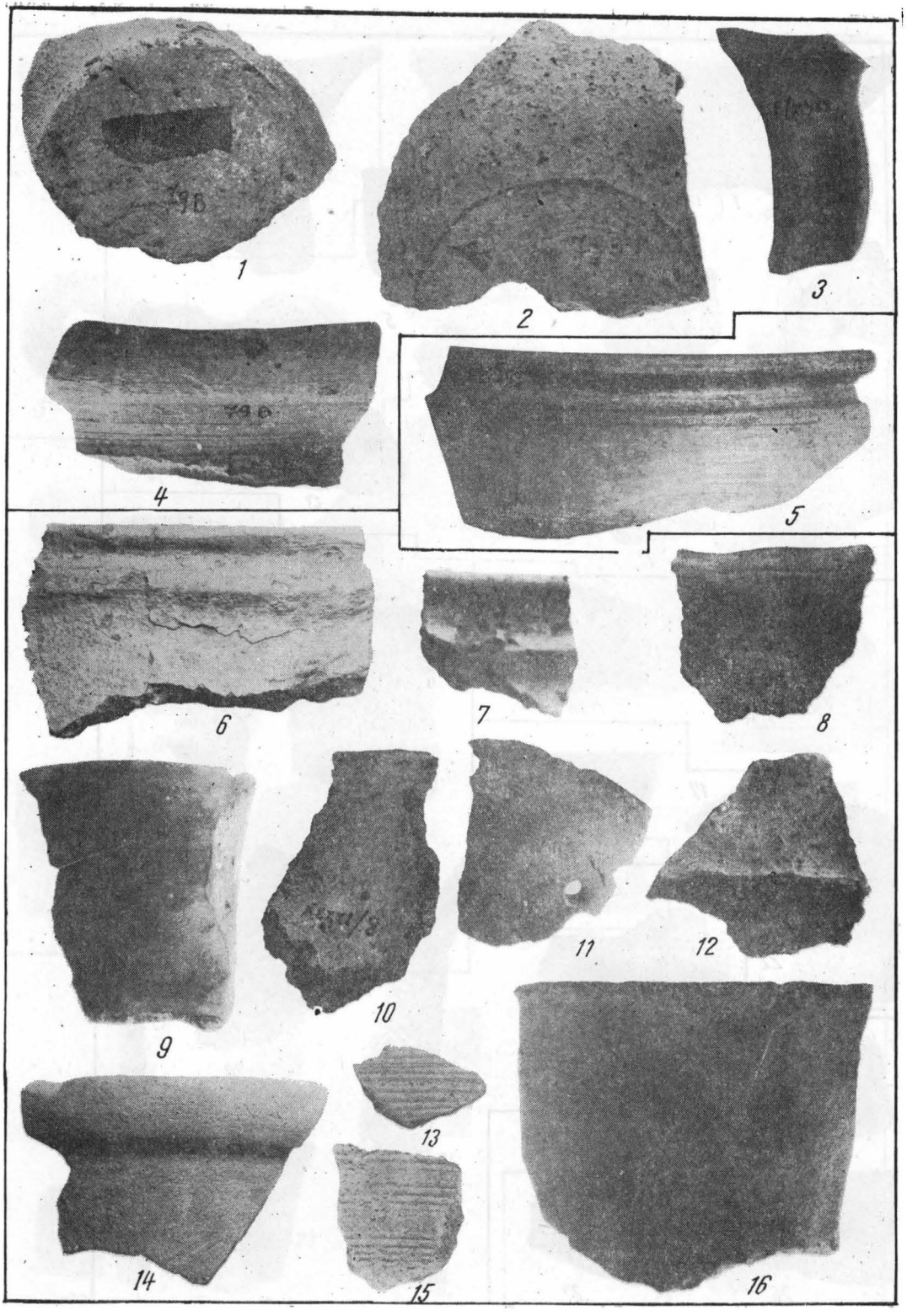

Pl. CXCVII. — 1—5 : *Vînători* (1—4, Dealul Rufeni, 5 Dealul Vultur) ; 6—16 : *Vlădiceni* (Schitul Vlădiceni).

www.cimec.ro

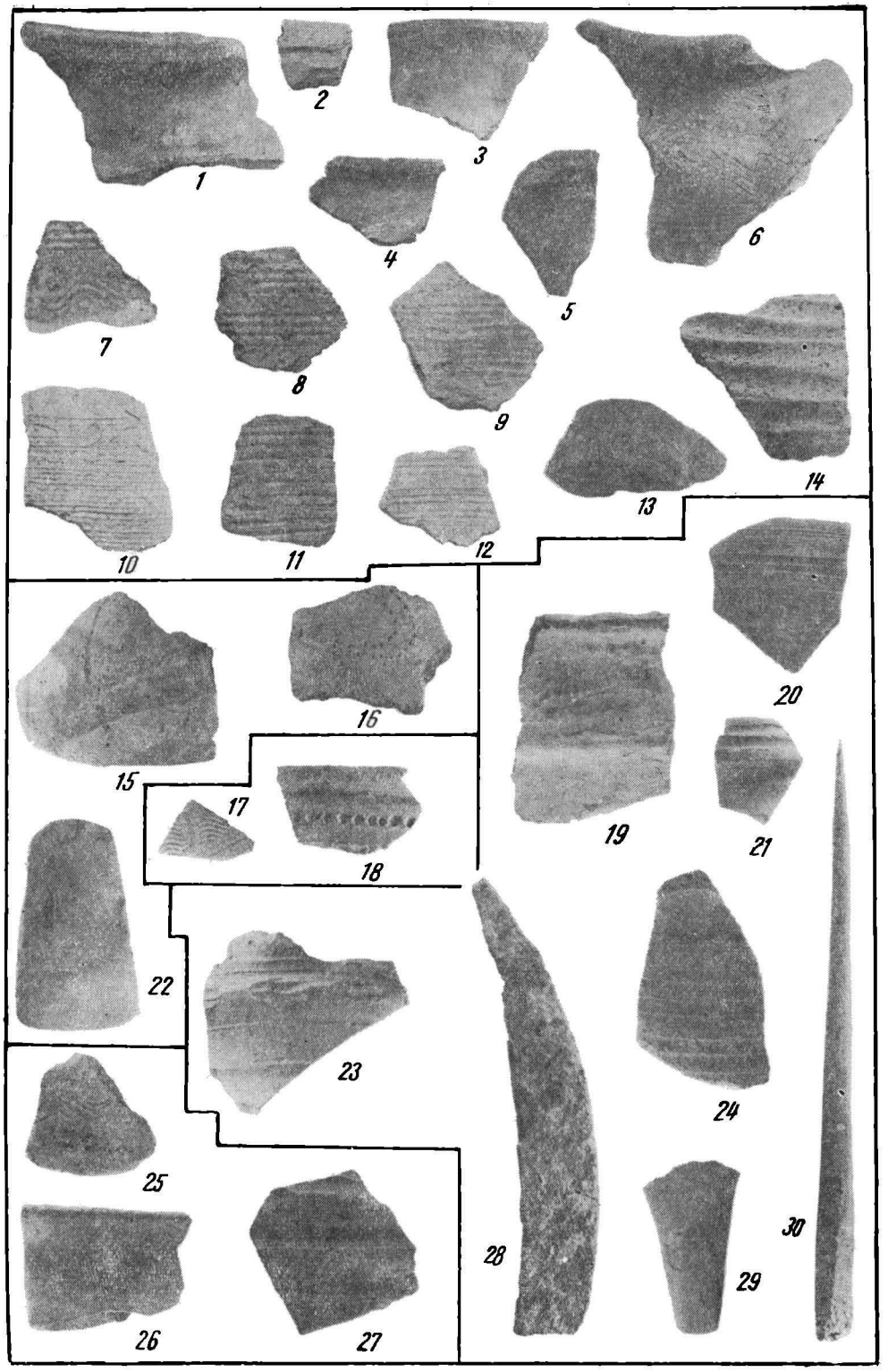

Pl. CXCVIII. — 1–14 : *Vlădiceni* (Schitul Vlădiceni) ; 15–24, 28–30 : *Albești* (15–16, 22 Cotu-Nagîț, 17 – 18 La Urzicărie, 19 – 21, 23 – 24, 28–30 La Pod) ; 25–27 : *Andrieșeni* (Dealul din Față).

www.cimec.ro

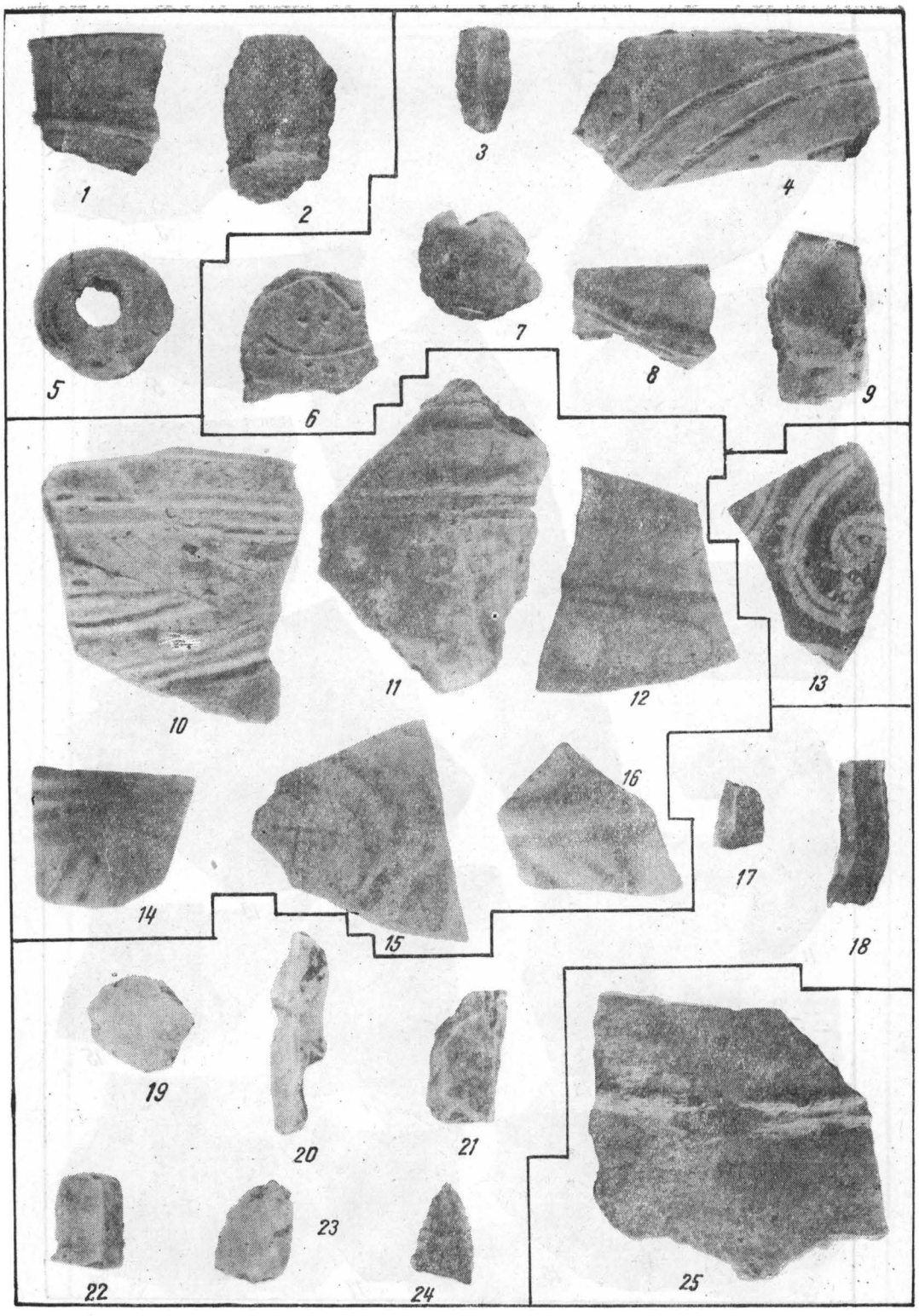

Pl. CXCIX. — 1—9 : *Andrieșeni* (1—2, 5 La Pătrimi-Cracalia, 3—4, 6—9 Dealul Ariilor) ; 13 : *Belcea* (La Fîntîna Popii) ; 10—12, 14—24 : *Bobulești* (10—12, 14—16 La Odaie, 17—24 La Pietroi) ; 25 : *Bodeasa* (Fundul Bodesei).

www.cimec.ro

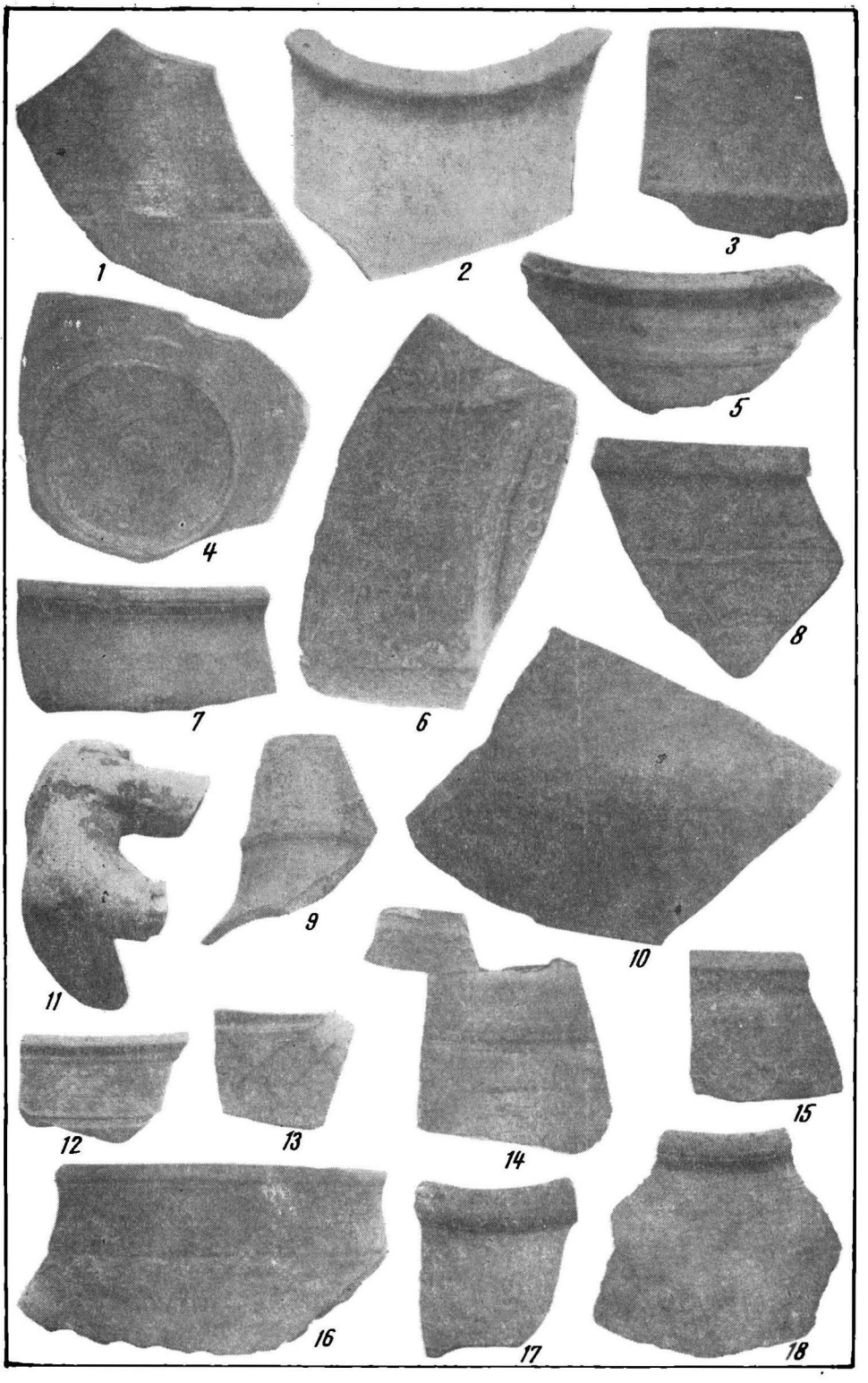

Pl. CC. — 1—18 : *Boloşani* (Dealul Cărămidăriei).

www.cimec.ro

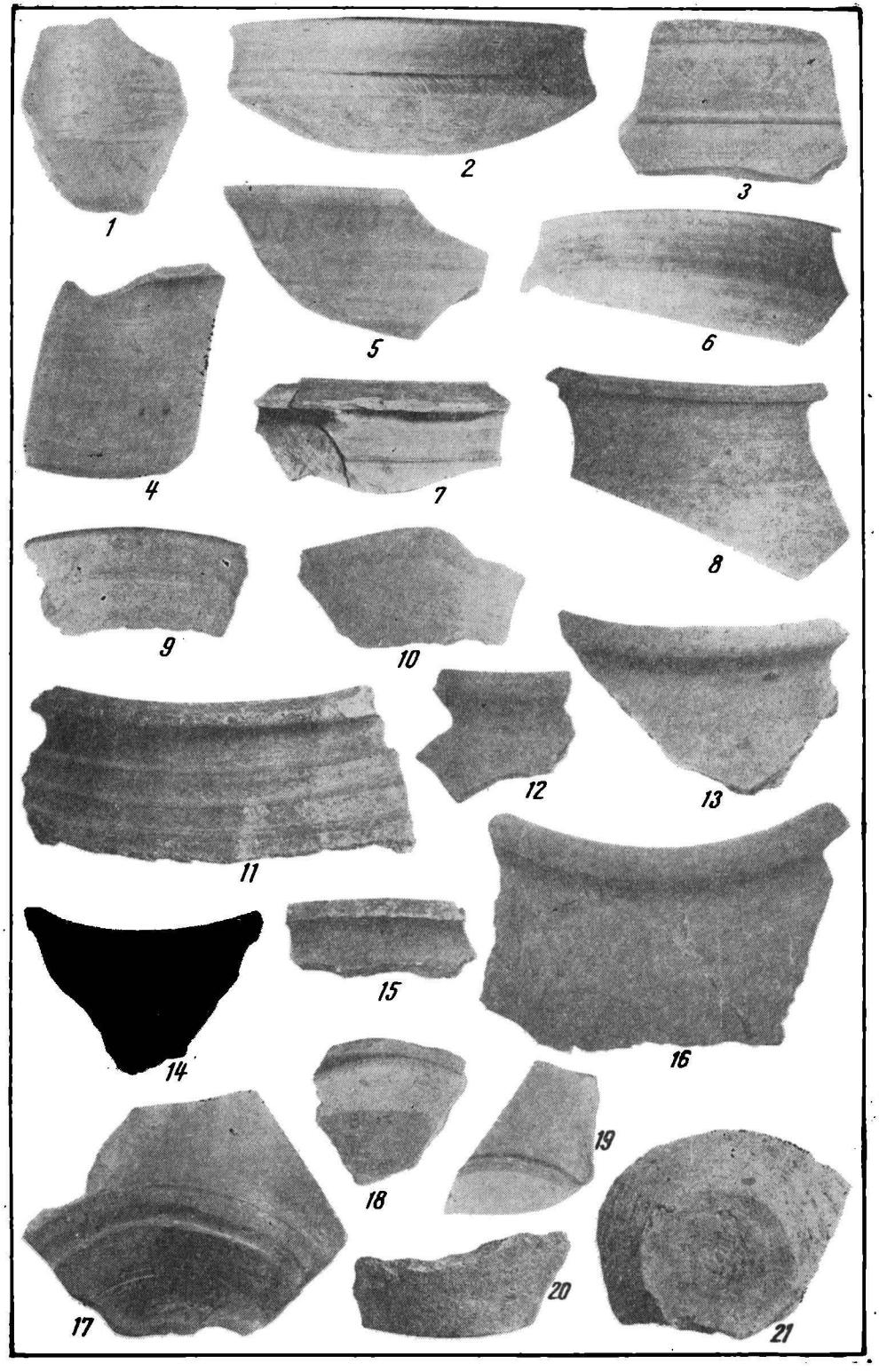

Pl. CCI. — 1—21 : *Botoșani* (Dealul Cărămidăriei).

www.cimec.ro

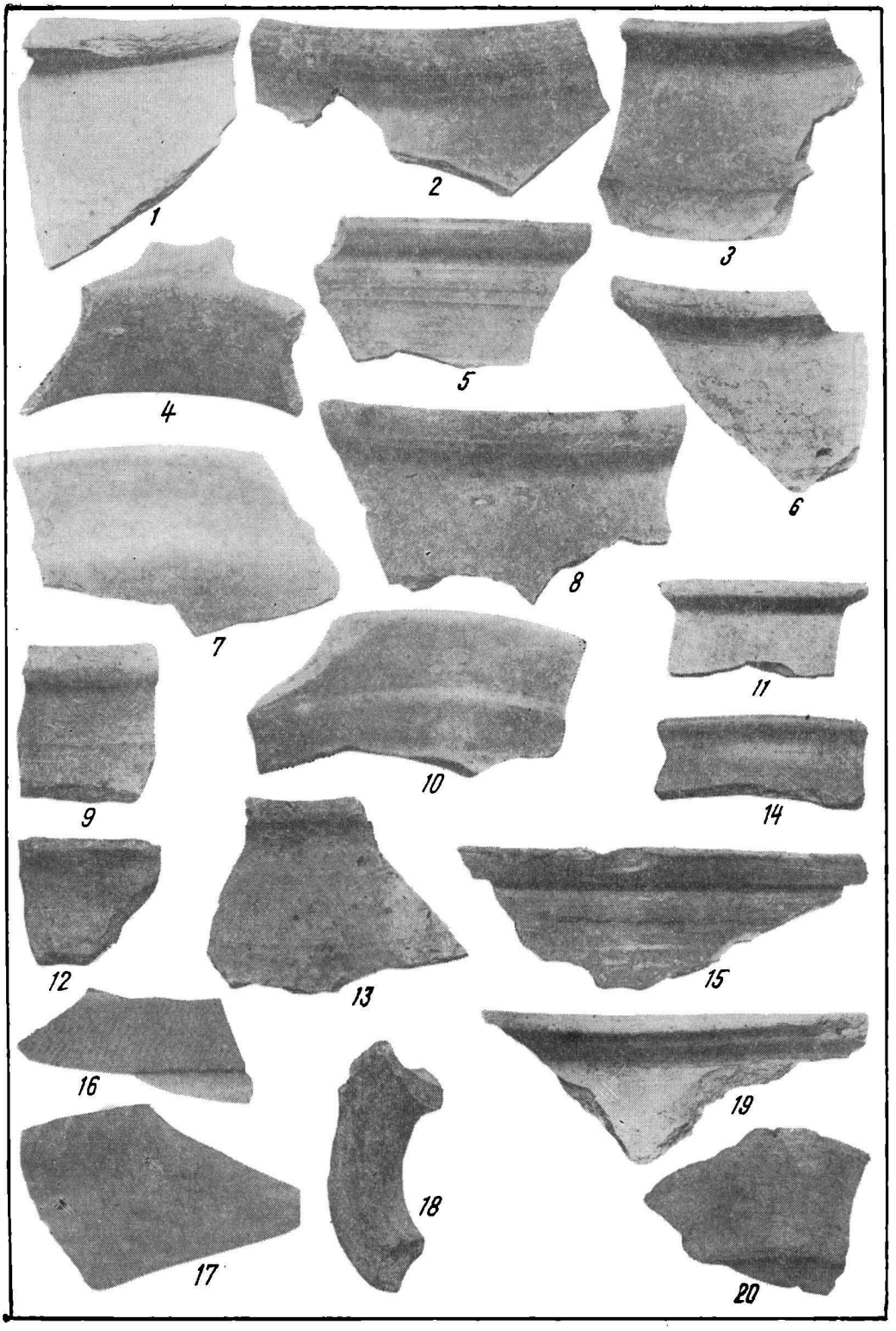

Pl. CCII. — 1—20 : *Botoșani* (Dealul Cărămidăriei).

www.cimec.ro

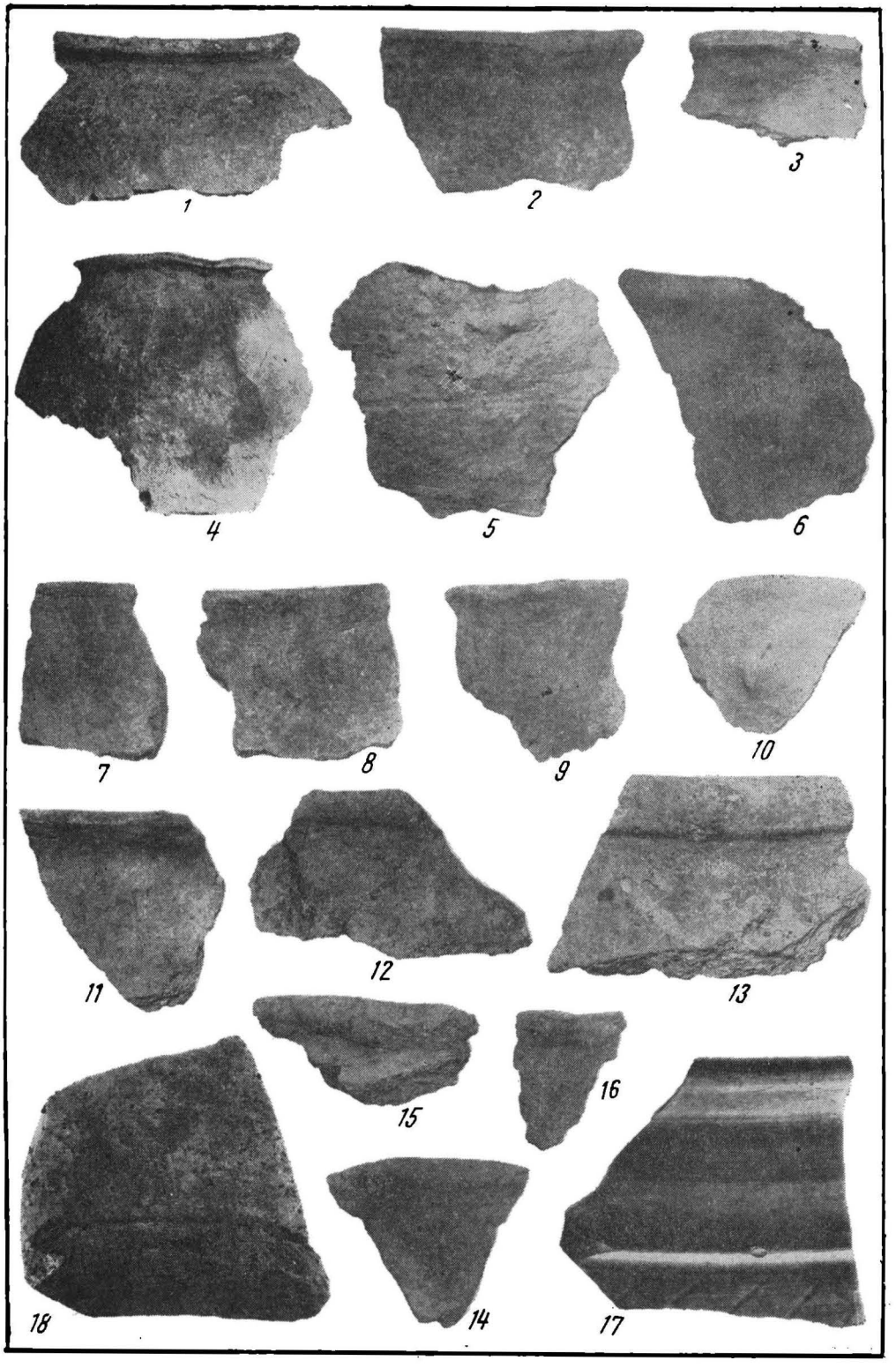

Pl. CCIII. — 1—18 : *Botoşani* (Dealul Cărămidărici).

www.cimec.ro

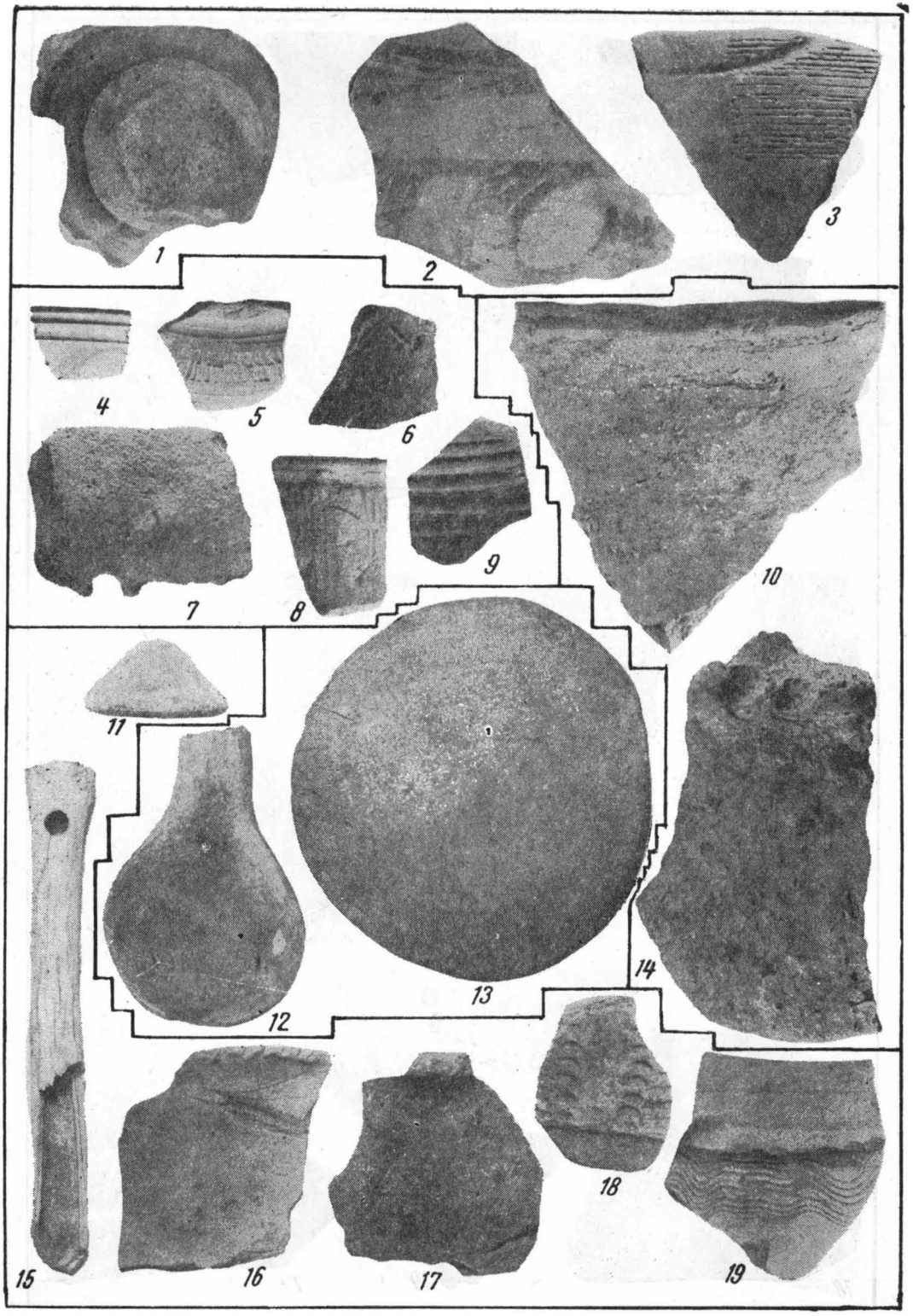

Pl. CCIV. — 1—9 : *Botoşani* (1—3, Podişul Cucorănilor, 4—9 La Seliște) ; 10, 14 : *Brăești* (La Velniță) ; 12—13 : *Buhăceni* (La Lutărie) ; 11, 15—19 : *Cișmea* (Botoşanca).

www.cimec.ro

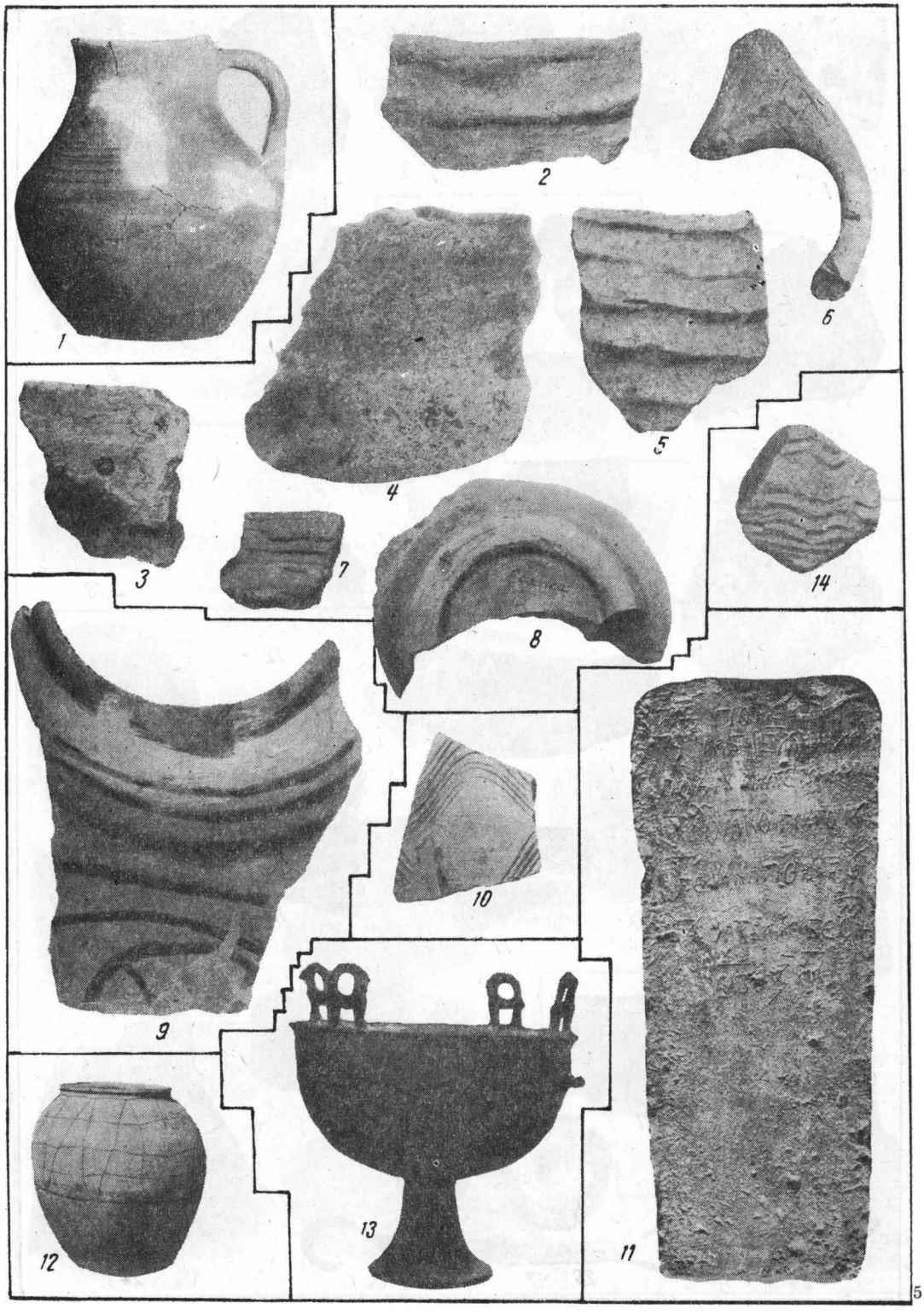

581

Pl. CCV. — 10 : *Cişmea* (Botoşanca) ; 1 : *Dîngeni* (Vatra satului) ; 2—8 : *Eşanca* (Vatra satului) ; 9 : *Găureni-Vîlcelele* (Podişul de deasupra Hîrtopului) ; 11 : *Ghireni* (Vatra satului) ; 12 : *Hăneşti* (La Iezătură) ; 13 : *Iacobeni* (Valea Grădinelor) ; 14 : *Lătăi-Cîmpenii* (La Iezătura Veche).

www.cimec.ro

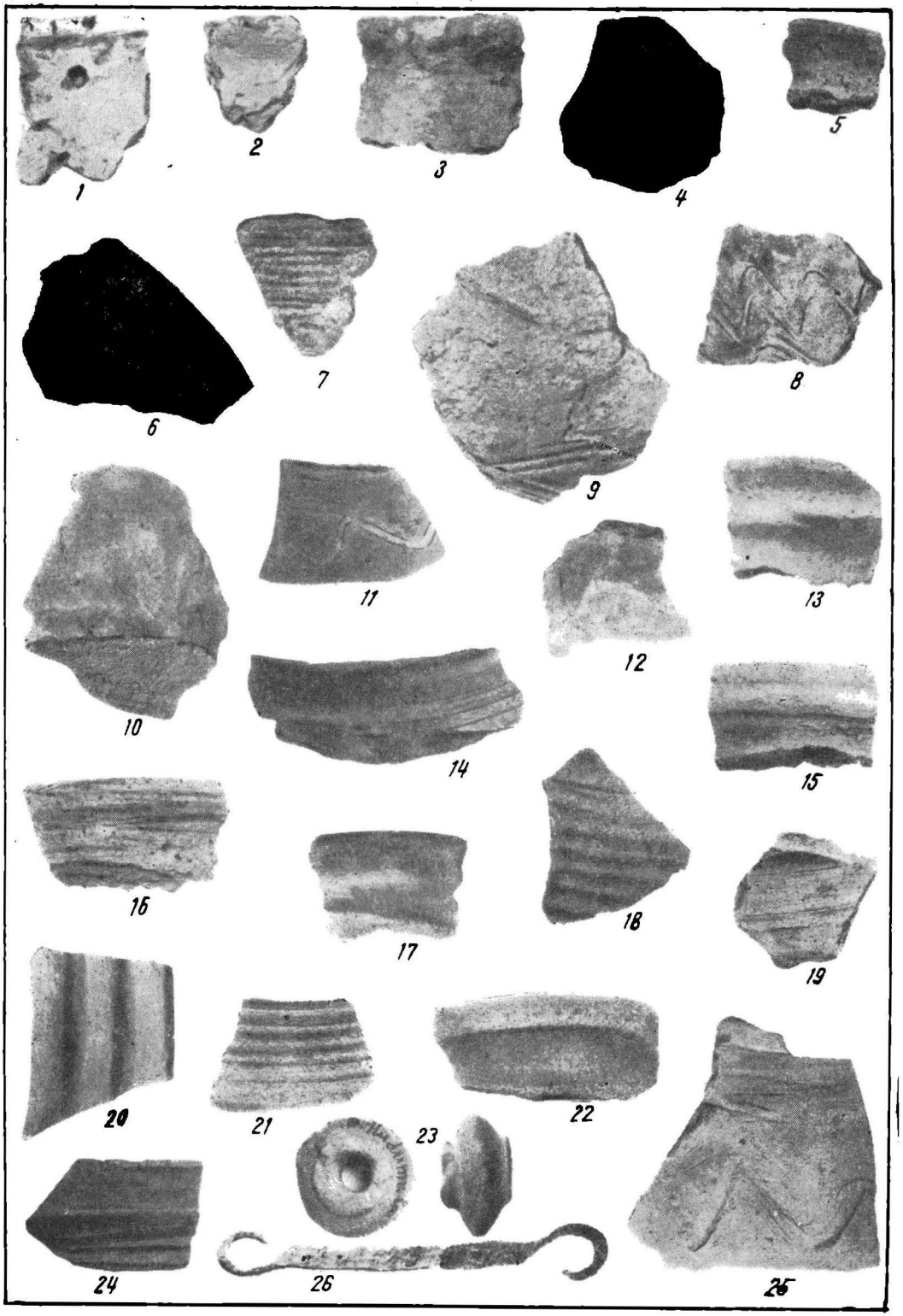

Pl. CCVI. — 1—26 : *Hudum* (Iazul Hudumului).

www.cimec.ro

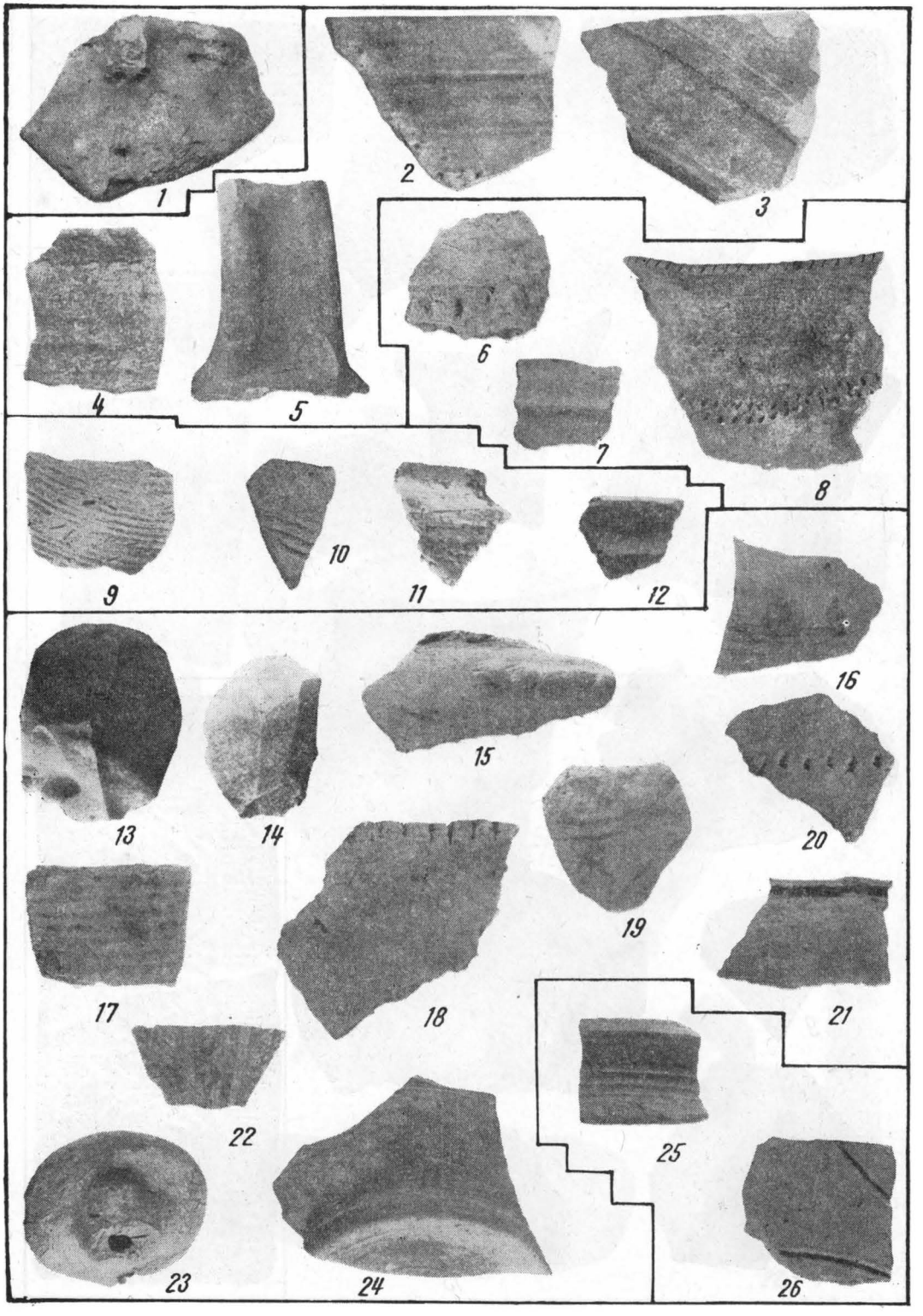

Pl. CCVII. — 1—5 : *Iacobeni* (1 La Şipoţel, 2—5 Pe Grind) ; 6—8 : *Larga Jijiei* (Podişul Miseşti) ; 9—24 : *Lătăi-Cîmpenii* (9—12 La Dodolea, 13—24 Dealul Picioroganului) ; 25—26 : *Leorda* (Vatra satului).

www.cimec.ro

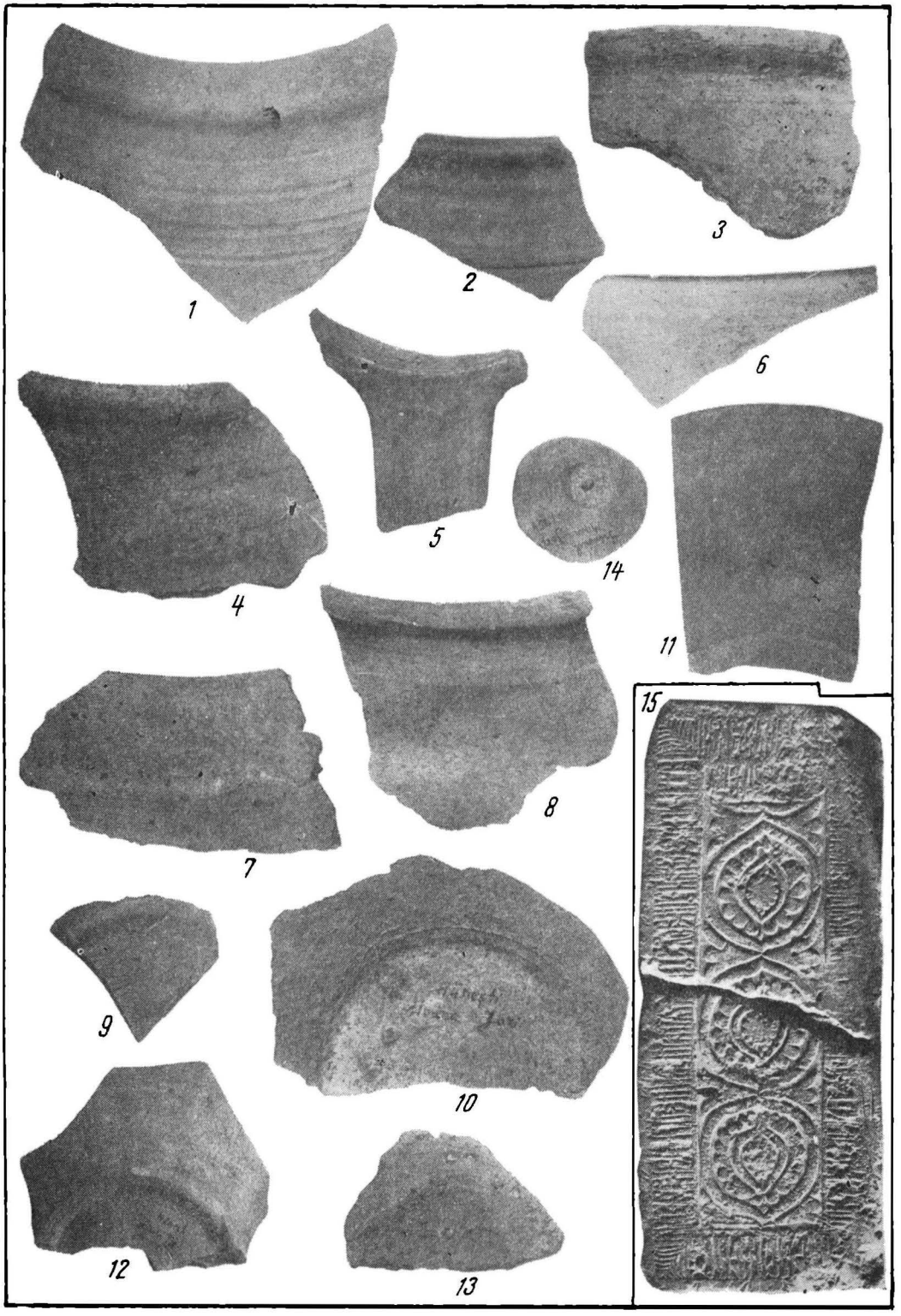

Pl. CCVIII. — 15 : *Ichimenii Mari* (La Iaz) ; 1—14 : *Moara Jorei* (Pe Grind).

www.cimec.ro

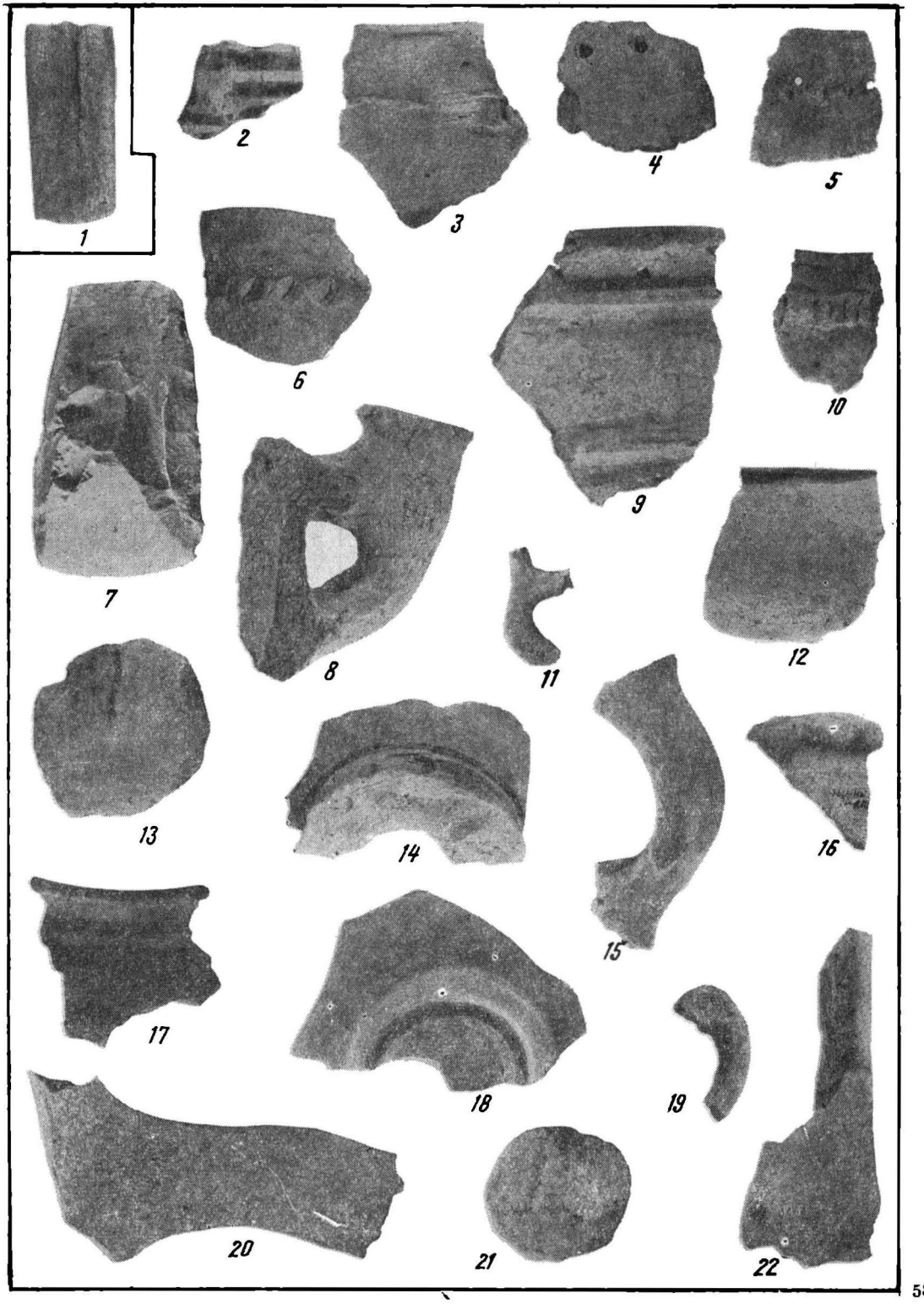

Pl. CCIX. — 1 : *Movileni* (La Arie) ; 2—22 : *Nichiteni* (Pîrîul Calului).

www.cimec.ro

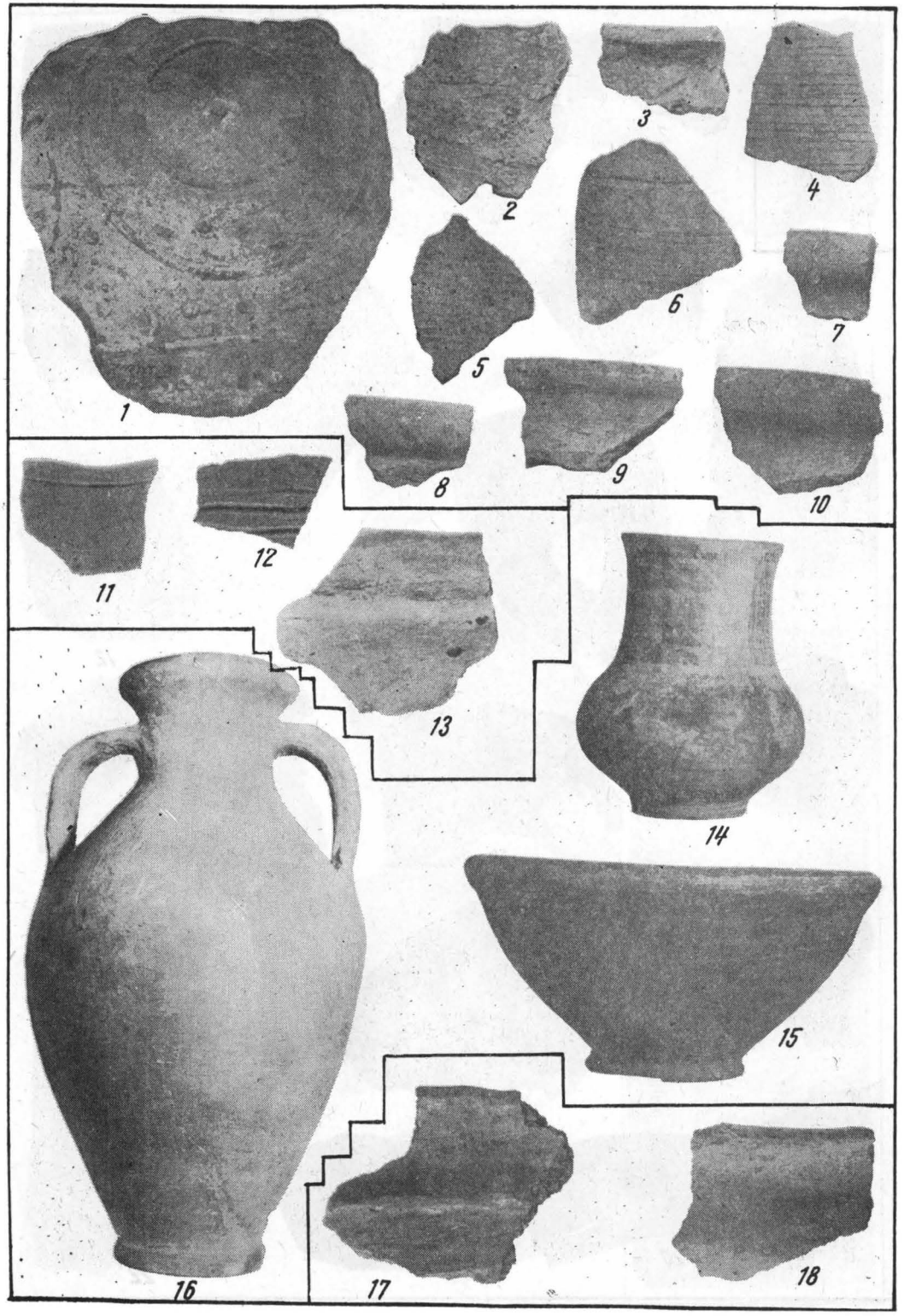

Pl. CCX. — 1—10 : *Perieni* (Vatra satului — La Vasile Terenteac) ; 11—13 : *Pleşani* (La Iaz) ; 14—16 : *Pogorăşti* (Cotu-Nou) ; 17—18 : *Slobozia-Hăneşti* (Dealul Hodoroaia-La Popan).

www.cimec.ro

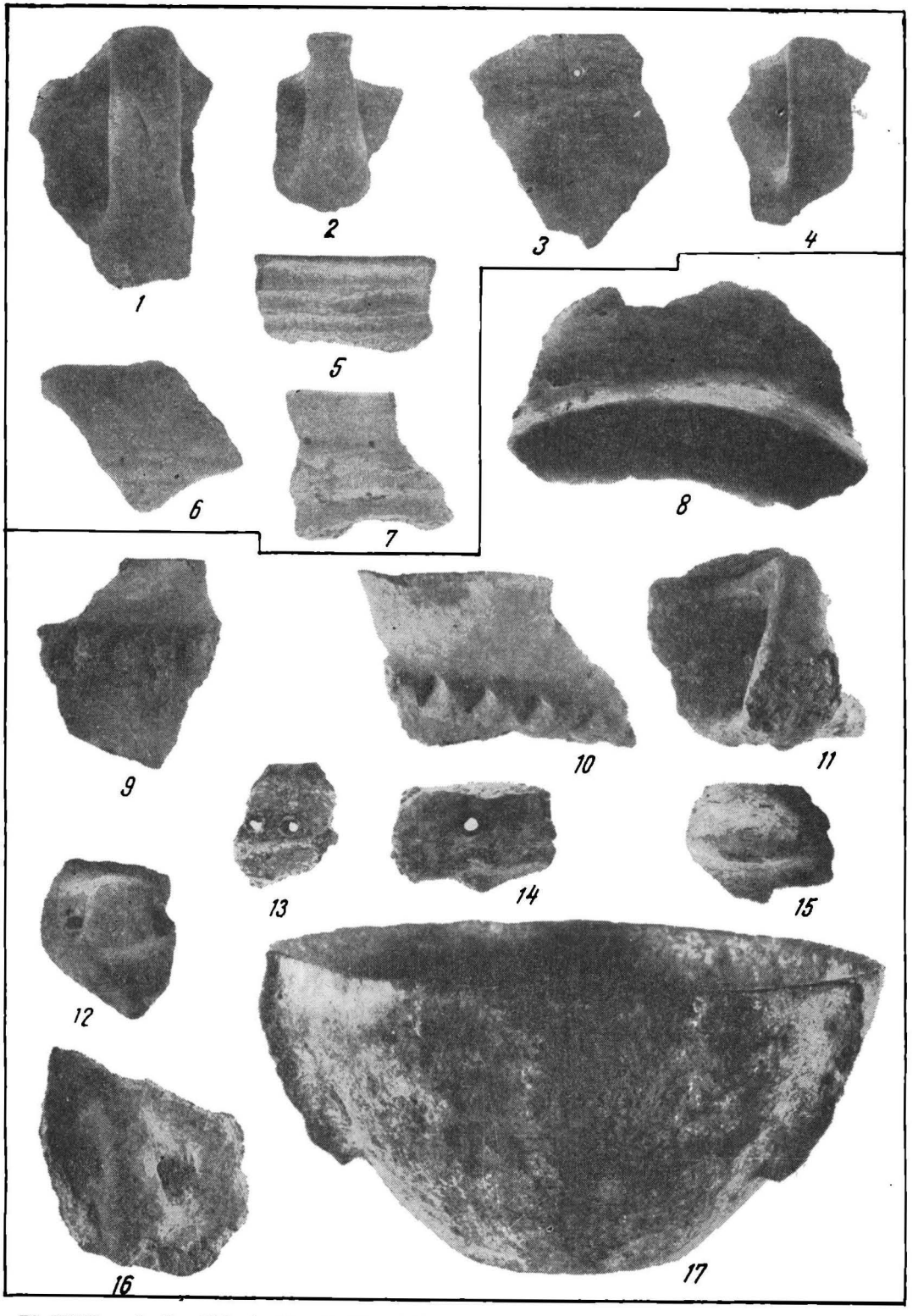

Pl. CCXI. — 1—7 : *Slobozia-Hănești* (Dealul Hodoroaia-La Popan) ; 8—17 : *Stînceşti* (Bobeica-Dealul cel Mare).

www.cimec.ro

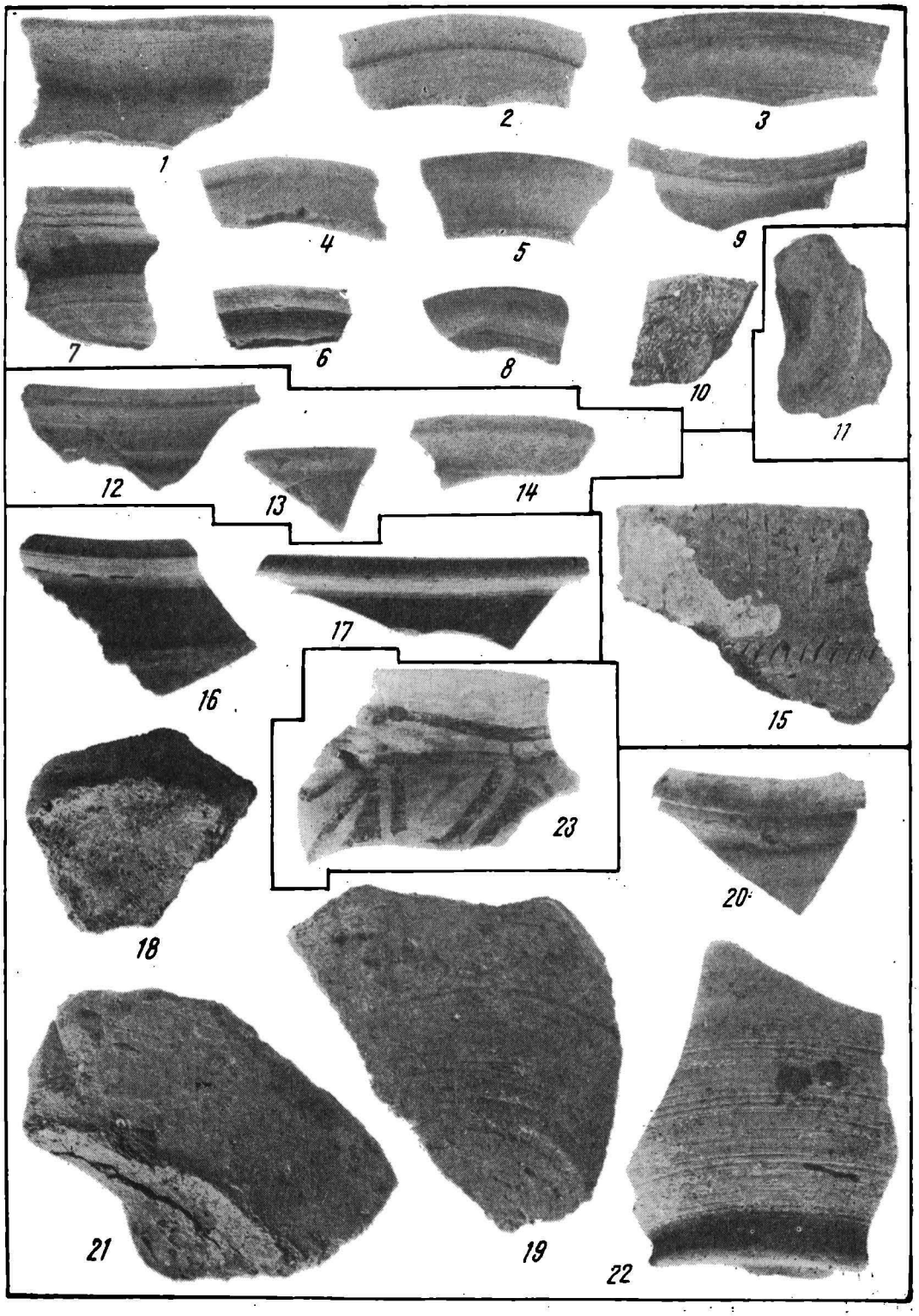

Pl. CCXII. — 1—11 : *Stînceşti* (1—10 La Ciocan, 11 Marginea nord-estică a satului) ; 23 : *Şipote* (La Movilă) ; 12—14 : *Stolniceni* (Pe Scruntar) ; 16—22 : *Şoldana* (La Budăi) ; 15 : *Todireni* (Lutăria de la Şcoală).

www.cimec.ro

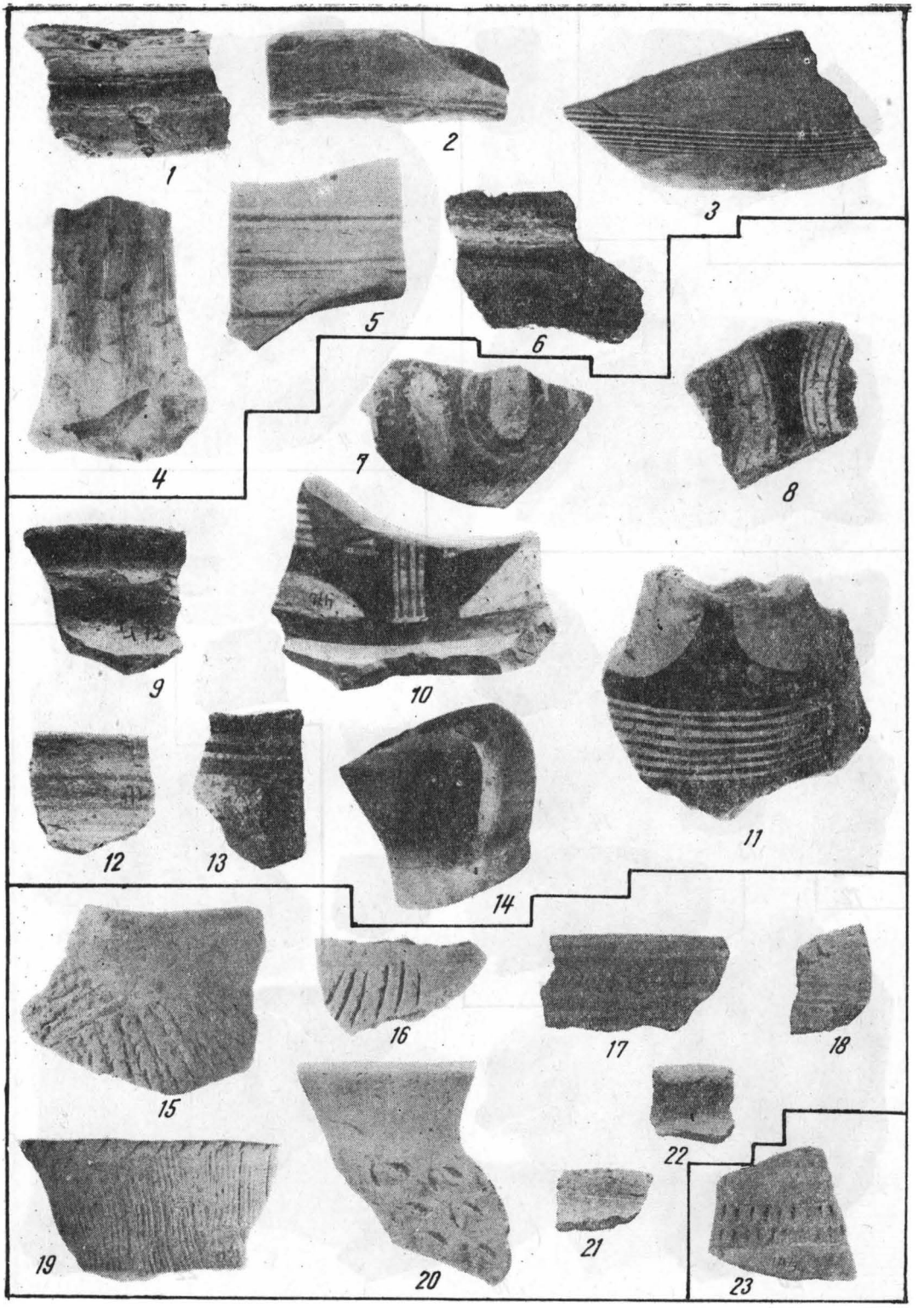

Pl. CCXIII. — 1—6 : *Şoldana* (La Budăi) ; 7—14 : *Todireni* (Lutăria de la Şcoală) ; 15—22 : *Ţigănaşi* (Dealul din Mijloc) ; 23 : *Vlădeni* (Gîtu Lupului).

www.cimec.ro

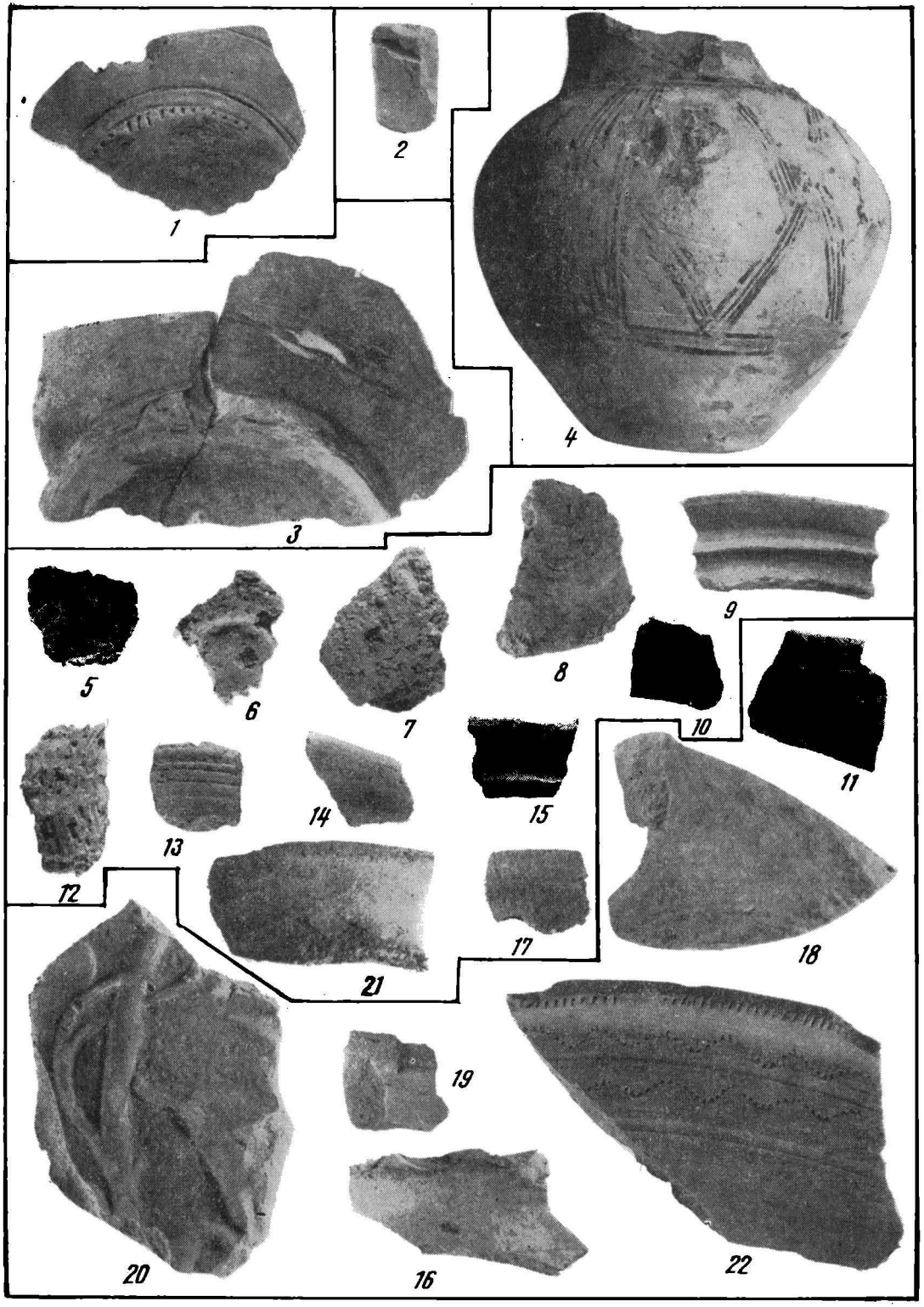

Pl. CCXIV. — 1 : *Vlădeni* (Gîtu Lupului) ; 2—4 : *Bălteni* (2 Dealul Uncheteа, 3 Marginea sud-estică a satului, 4 Marginea sudică a satului) ; 5—22 : *Bobulești din Vale* (5—10, 12—15, 17, 21 La Lutărie, 11, 16, 18—20, 22 La Curte).

www.cimec.ro

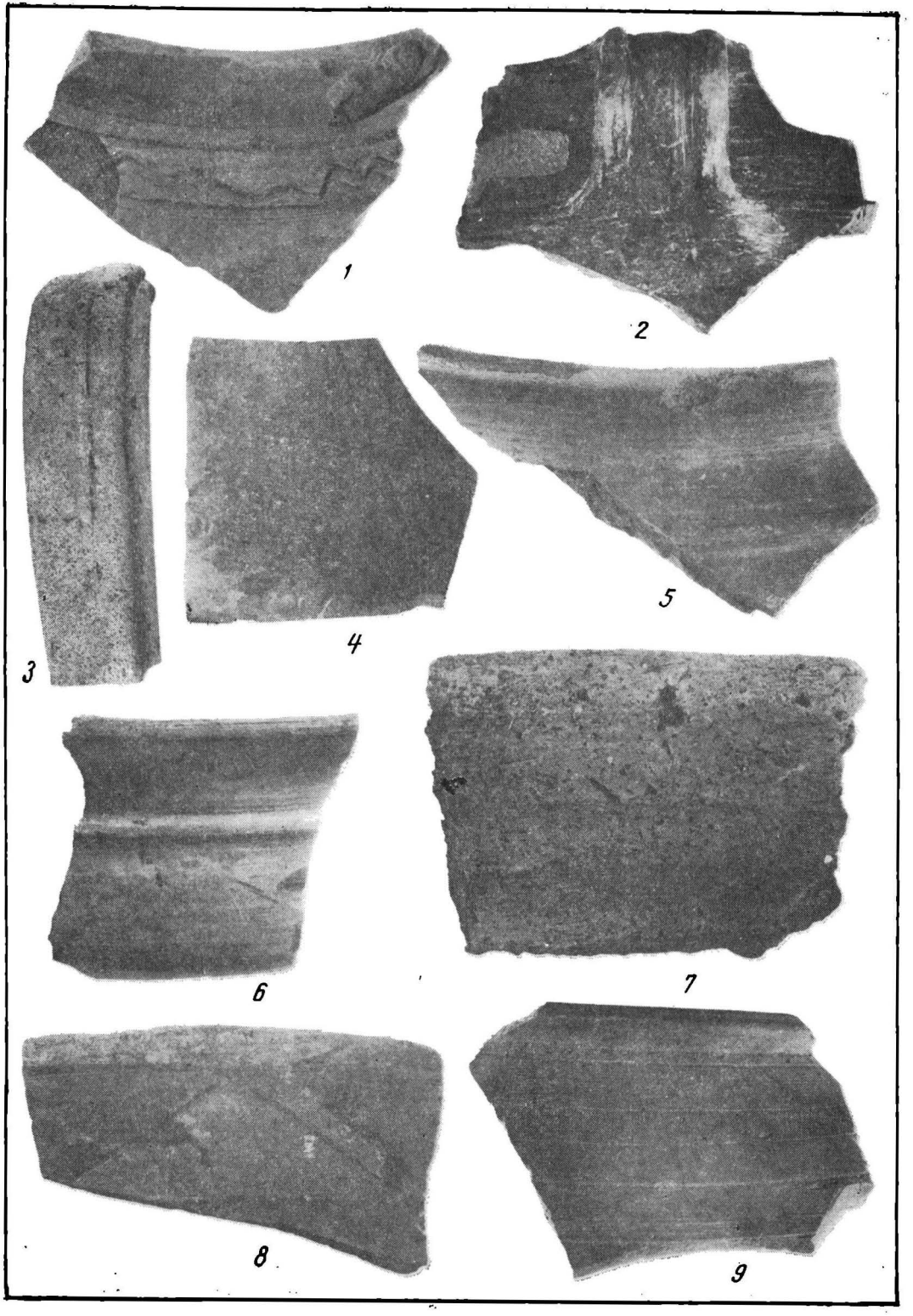

Pl. CCXV. — 1—9 : *Bobuleştii din Vale* (Via din Deal).

www.cimec.ro

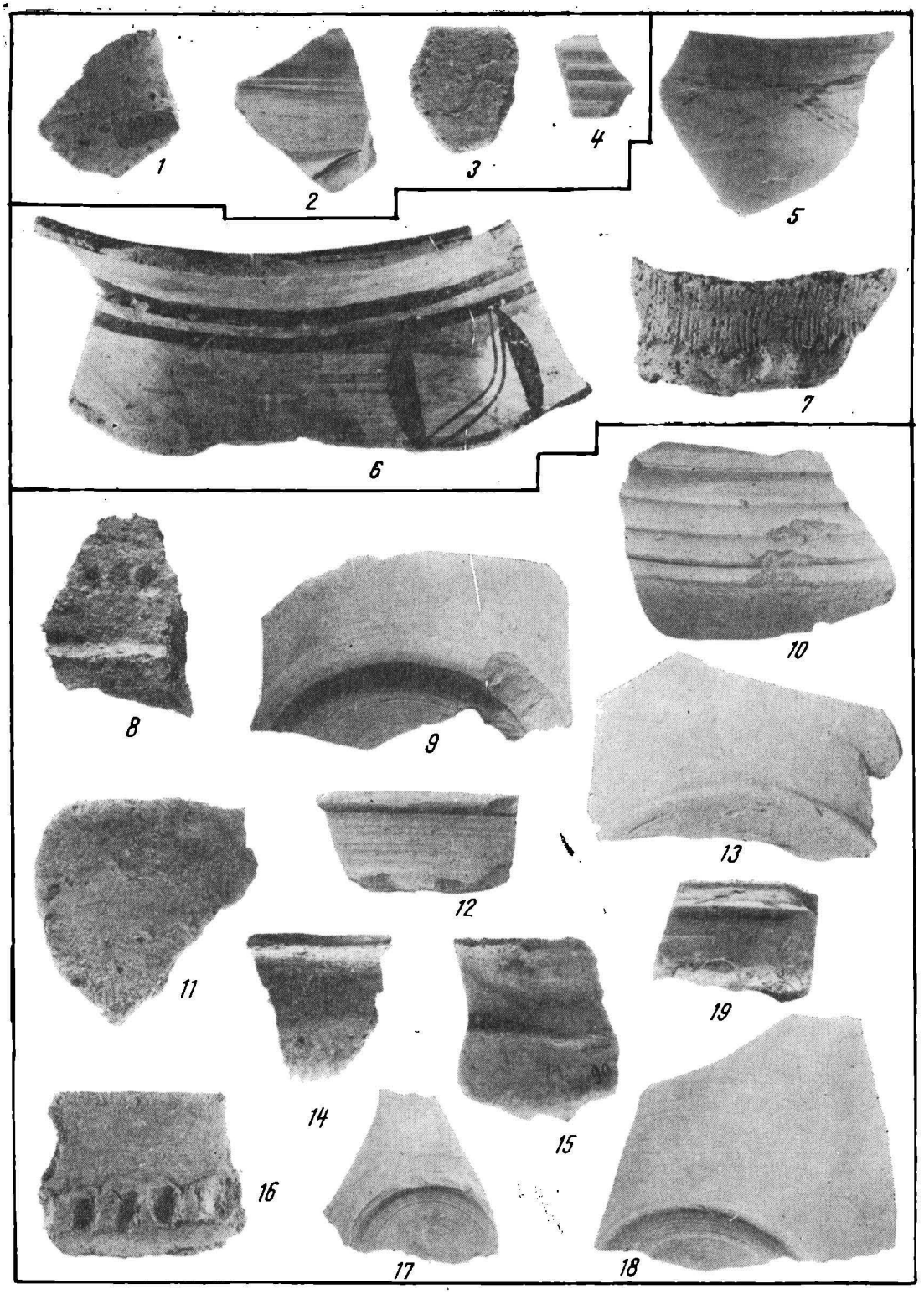

Pl. CCXVI. — 1—4 : *Bobulești din Vale* (Marginea nord-vestică a satului) ; 5—7 : *Ciulinești* (Dealul Porcului) ; 8—19 : *Coada Stîncii* (La Școală).

www.cimec.ro

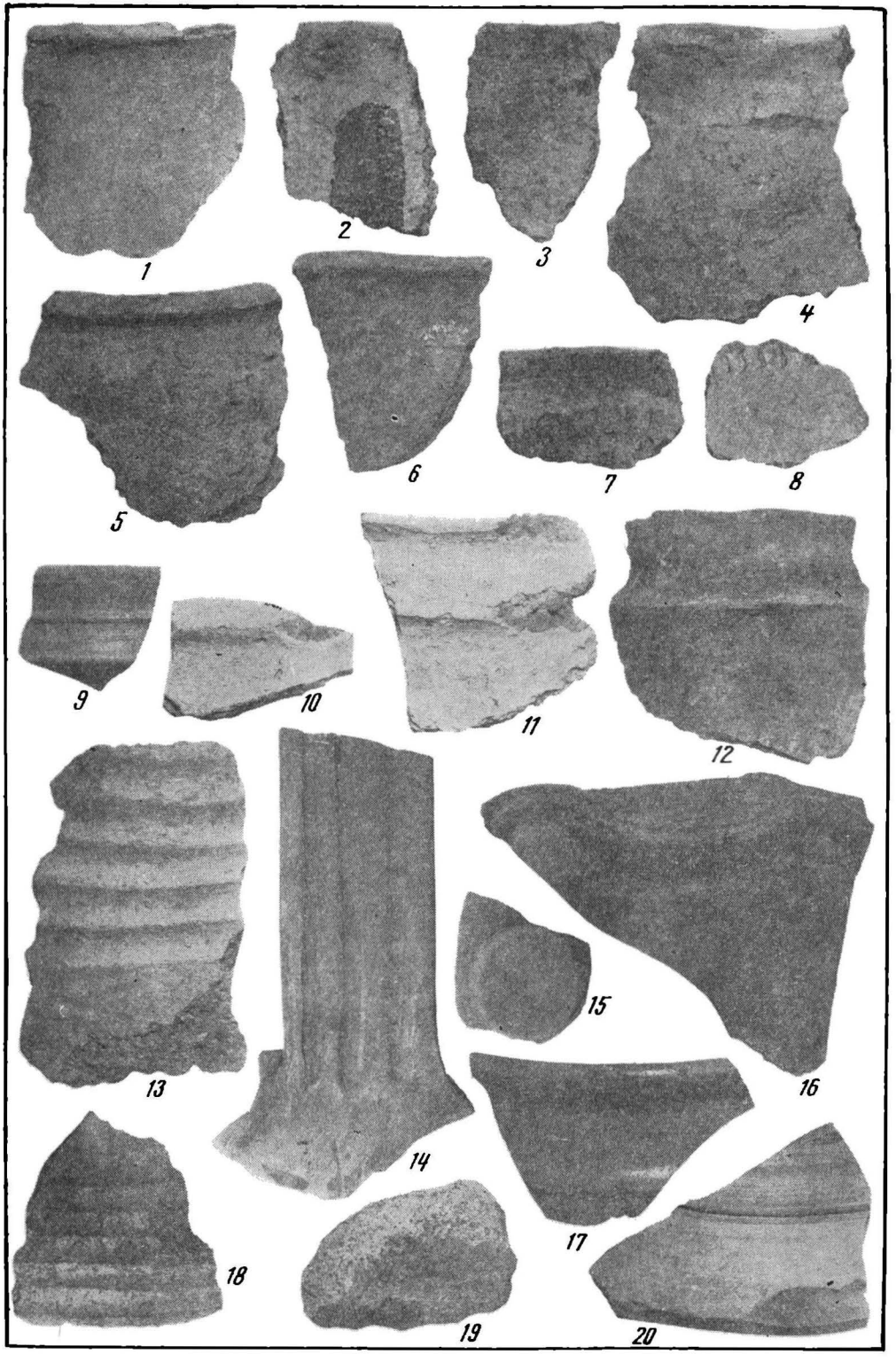

Pl. CCXVII. — 1—20 : *Coada Stîncii* (La Școală).

www.cimec.ro

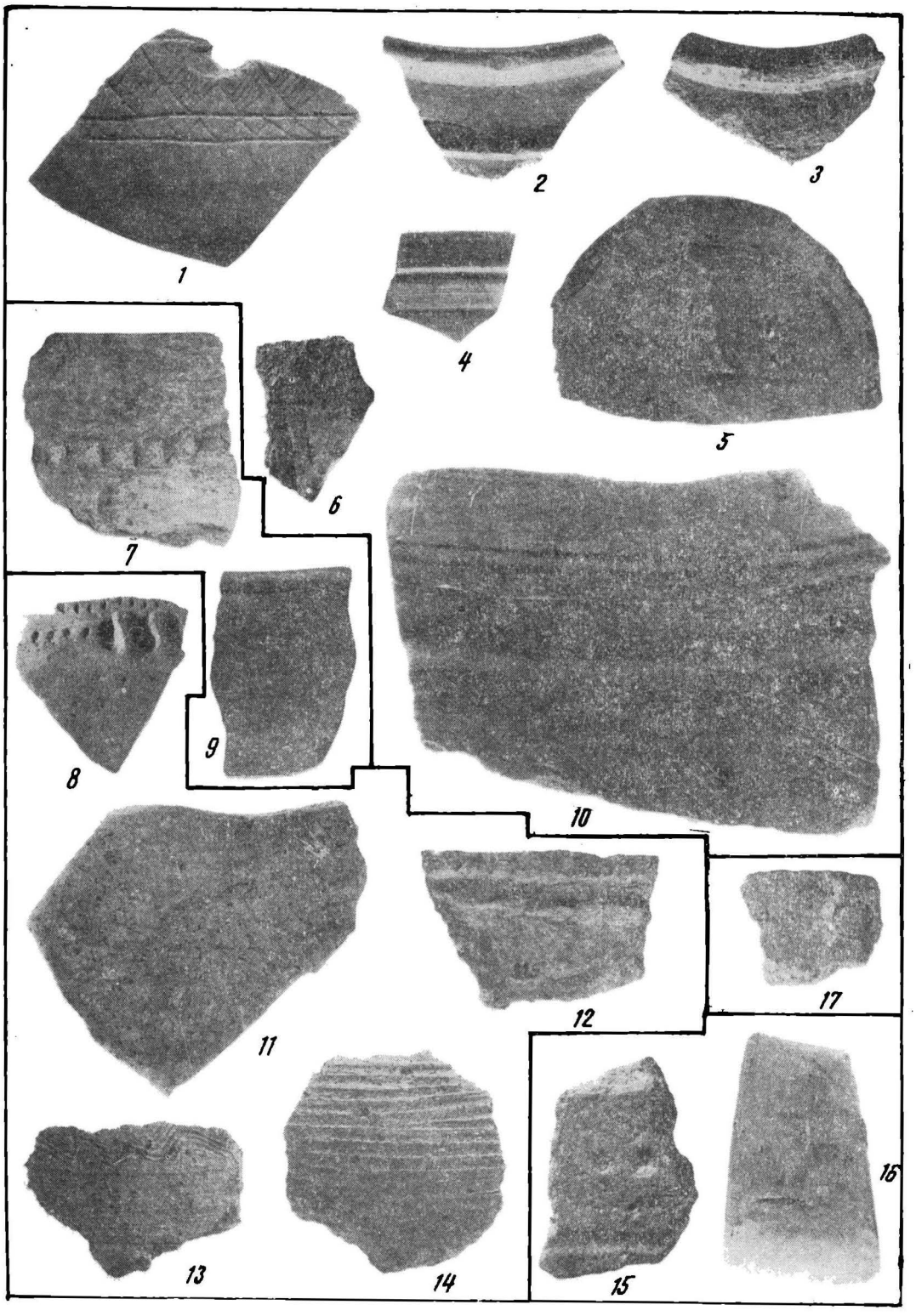

Pl. CCXVIII. — 1—6, 10 : *Coada Stîncii* (La Școală) ; 7—9, 11—14, 17 ; *Goläești* (7, 9, 17 Marginea sud-estică a satului, 8, 11—14 Rîpa Spînzuratului) ; 15—16 : *Horia* (La Lutărie).

www.cimec.ro

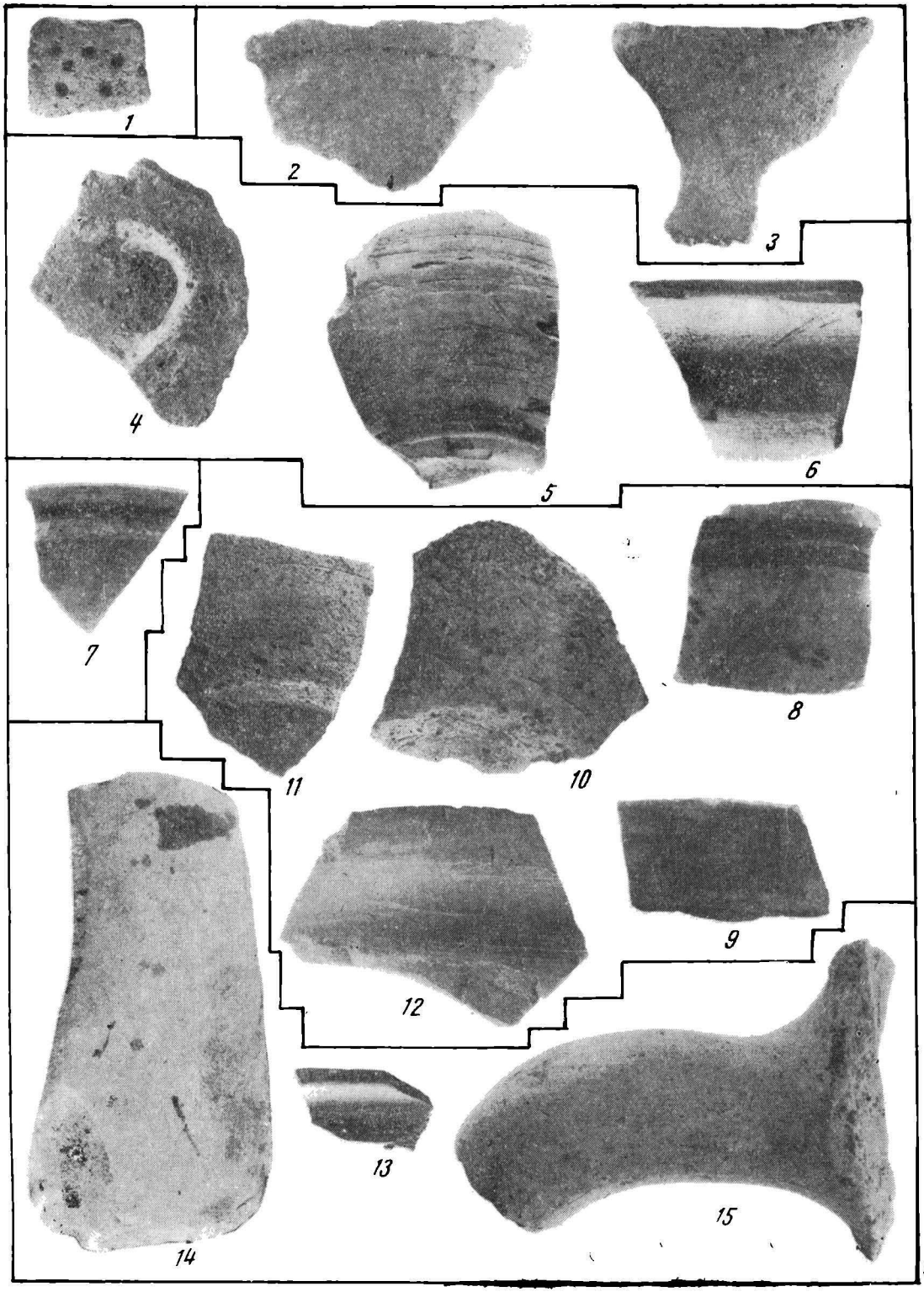

595

Pl. CCXIX. — 1 : *Horia* (La Lutărie) ; 2—3 : *Horodiștea* (În Mălăiște) ; 4—12 : *Liveni* (4—6 La Stîncă, 7 Valea Ciocoiului, 8—12 La Bîtci) ; 13—15 : *Mitoc* (La Izvor).

www.cimec.ro

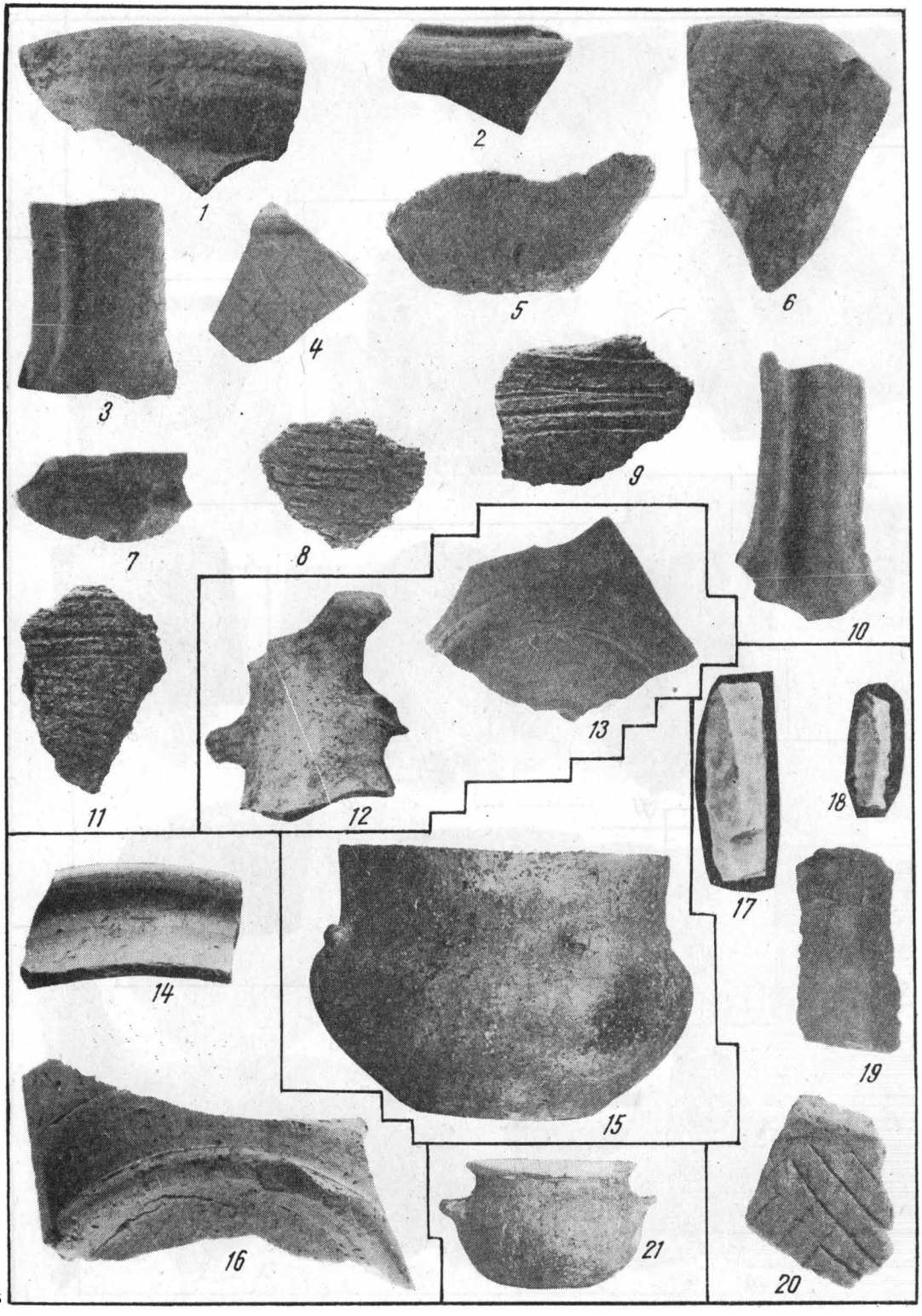

Pl. CCXX. — 1—14, 16 : *Mitoc* (1—11 La Izvor, 14, 16 La Izvorul Satului, 12—13 Cotu Mic-Bîtca la Bolovani) ; 15 : *Movila Ruptă* (La Hîrtop) ; 17—20 : *Probota* (Dealul Unchetea, 21 În Baie).

www.cimec.ro

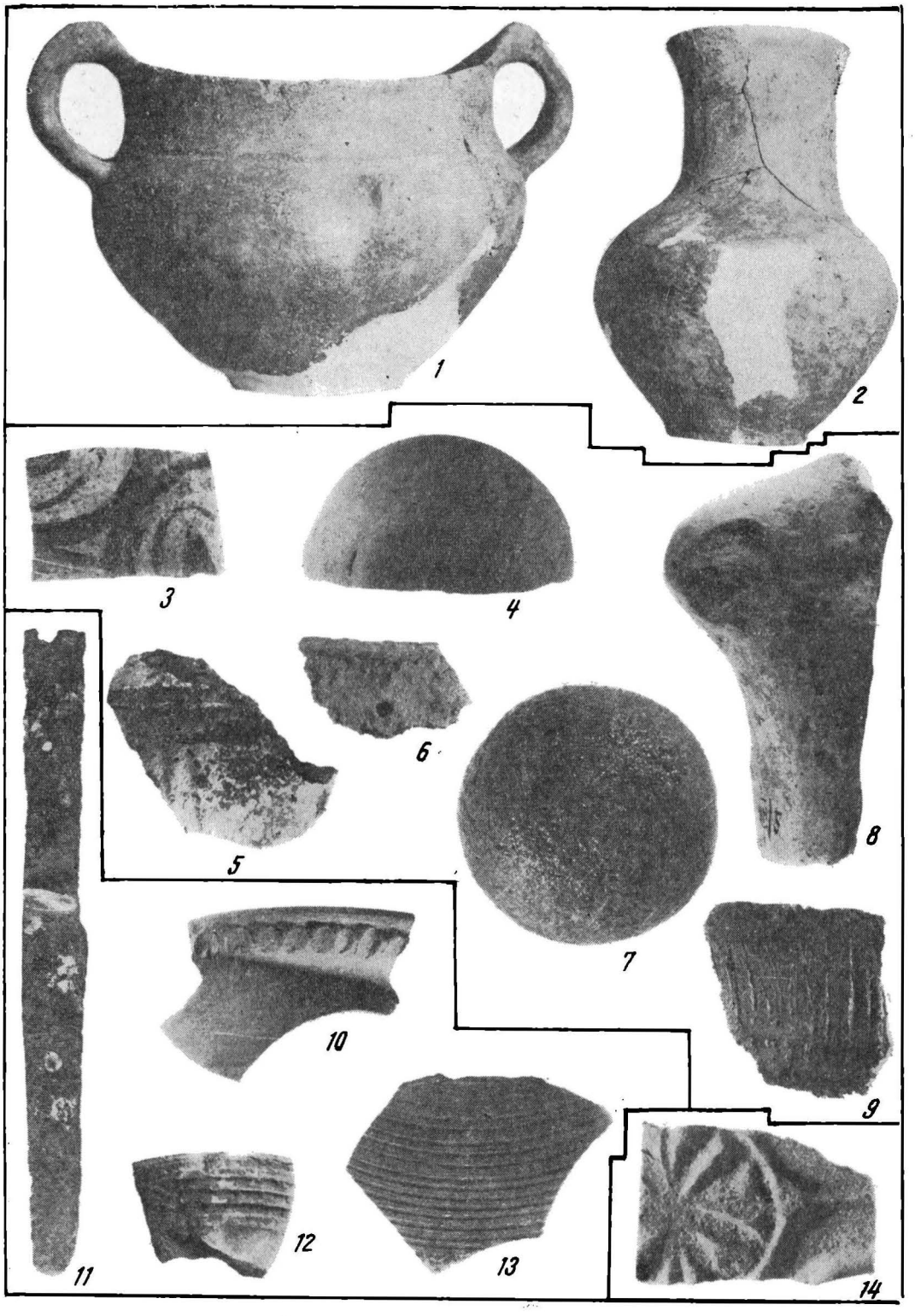

Pl. CCXXI. — 1—2 : *Probota* (În Baie) ; 3—13 : *Ripicenii Noi* (3—9 Rîpa la Sărături, 10— 13 La Izvor) ; 14 : *Ştefăneşti* (Rîpa la Burci).

www.cimec.ro

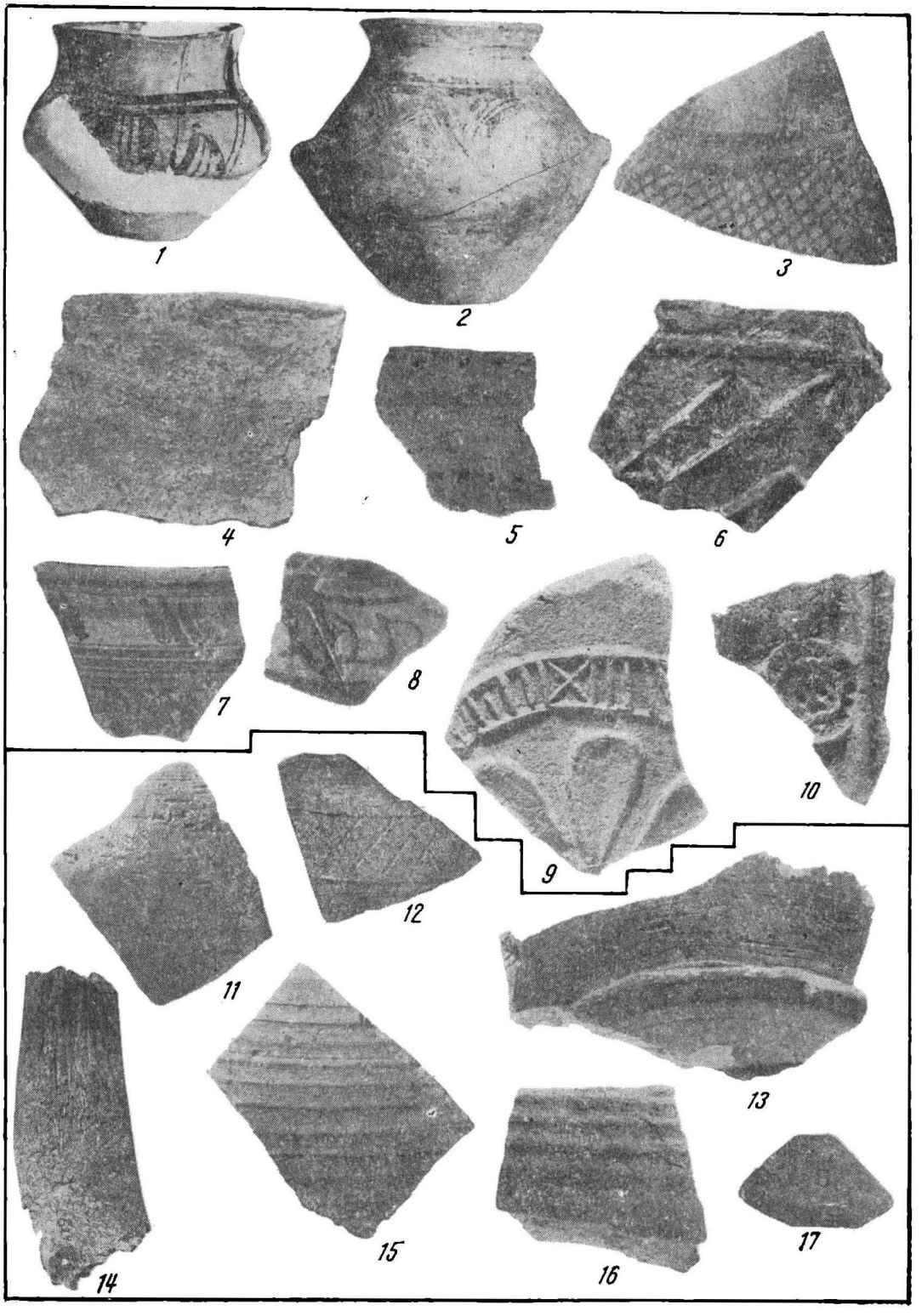

Pl. CCXXII. — 1—17 : *Ştefăneşti* (1—10 Rîpa la Burci, 11—17 La Brăhărie).

www.cimec.ro

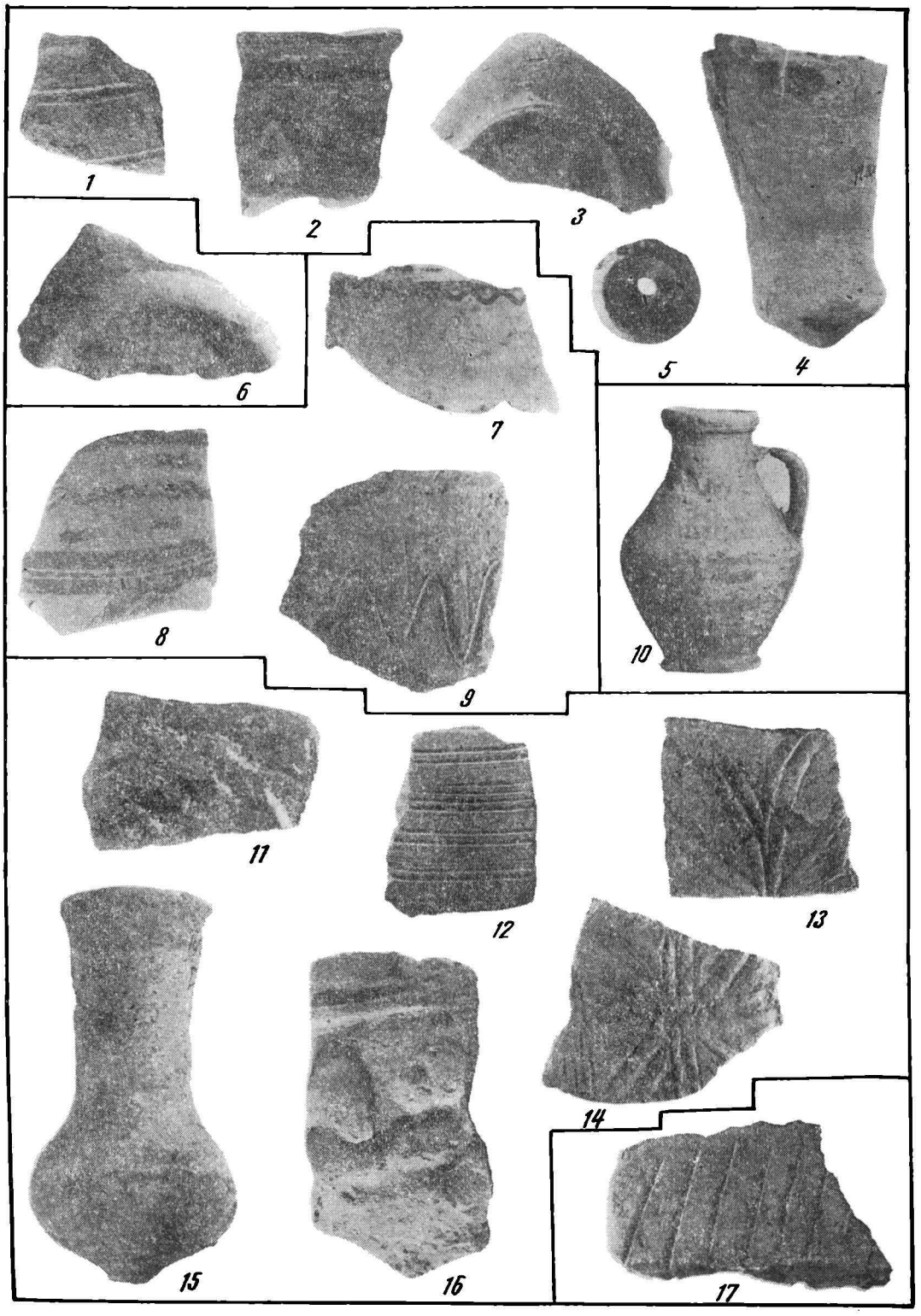

Pl. CCXXIII. — 1—10 : *Ştefăneşti* (1—5 La Brăhărie, 6 Dealul Horodiuca, 7—9 Dealul Boboc, 10 Vatra Tîrgului) ; 11—17 : *Trifeşti* (11—16 Dealul Curţii, 17 Gura Roşcanilor).

www.cimec.ro

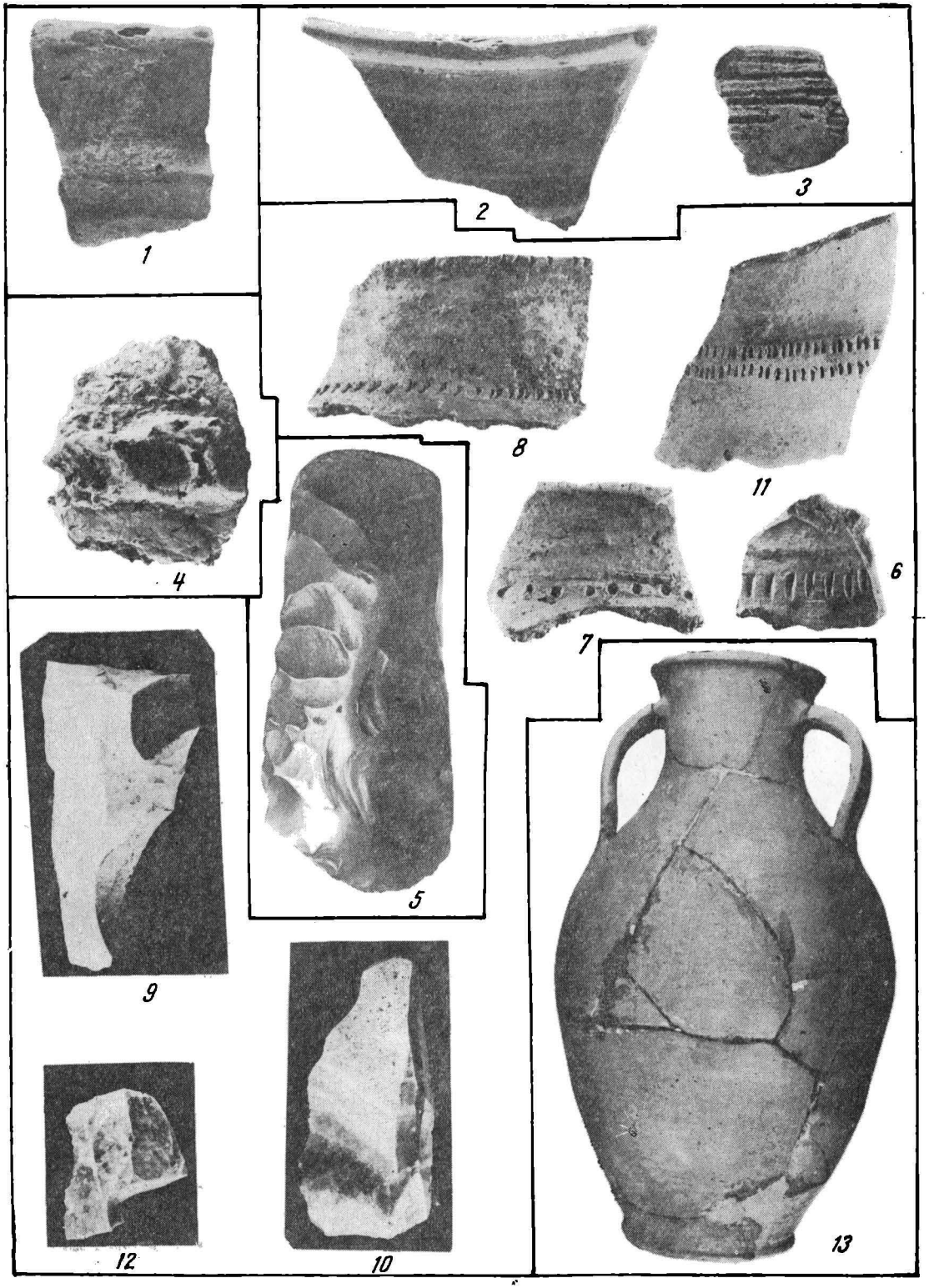

Pl. CCXXIV. — 1 : *Trifești* (Terasa Trifești-Bălteni) ; 2—3 : *Brătulești* (Pîriul Stîrcea) ; 4 : *Bucecea* (La Șipoțele) ; 5, 13 : *Conțești* (5 Cetățuia, 13 La Șosea) ; 6—12 : *Cristinești* (Dealul Muchiosu).

www.cimec.ro

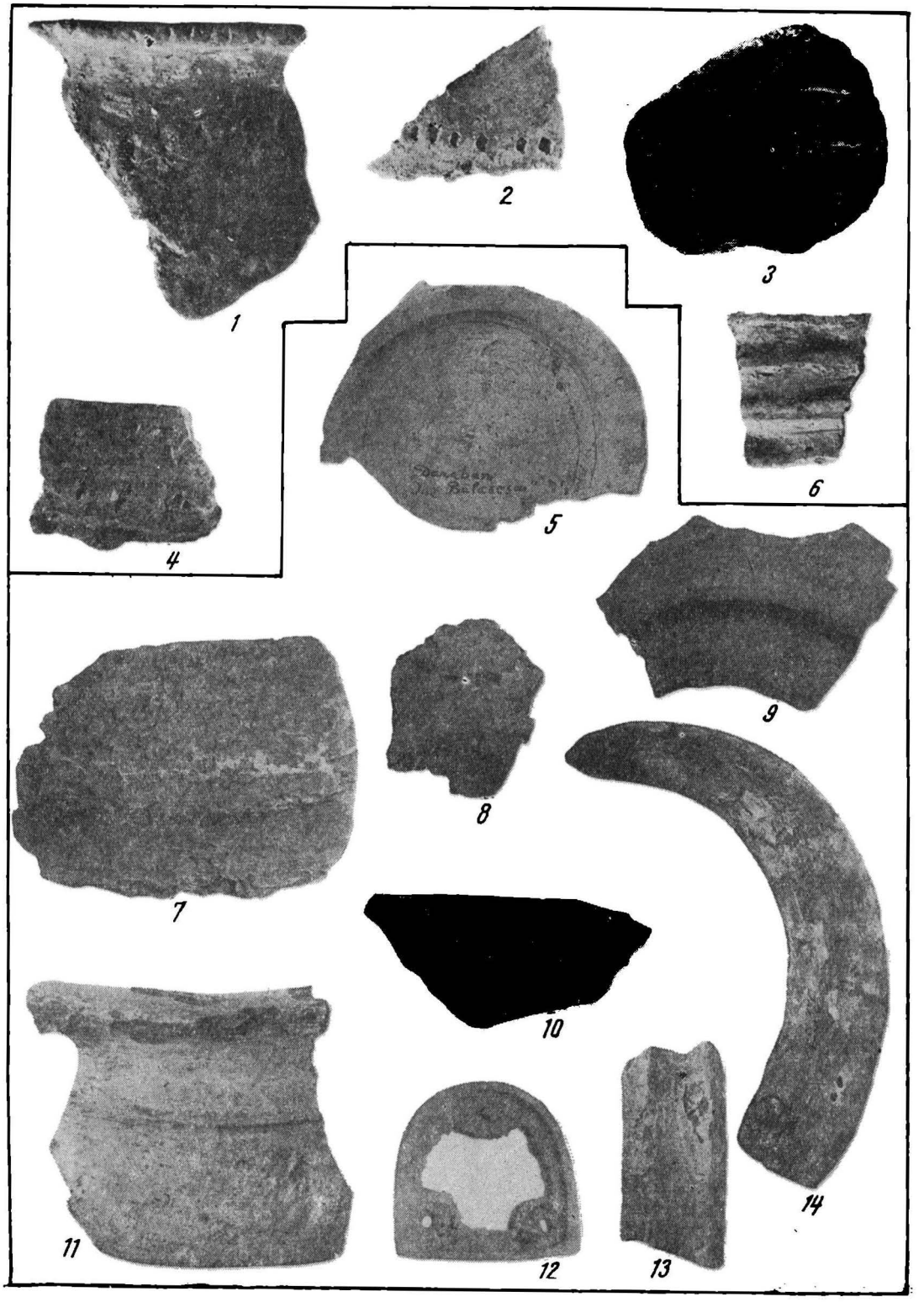

Pl. CCXXV. — 1—4, 6 : *Cristinești* (Cotul Brumă-Dragulea) ; 5, 7—14 : *Darabani* (Iazul Bălășescu-Cotul Țigănimii).

www.cimec.ro

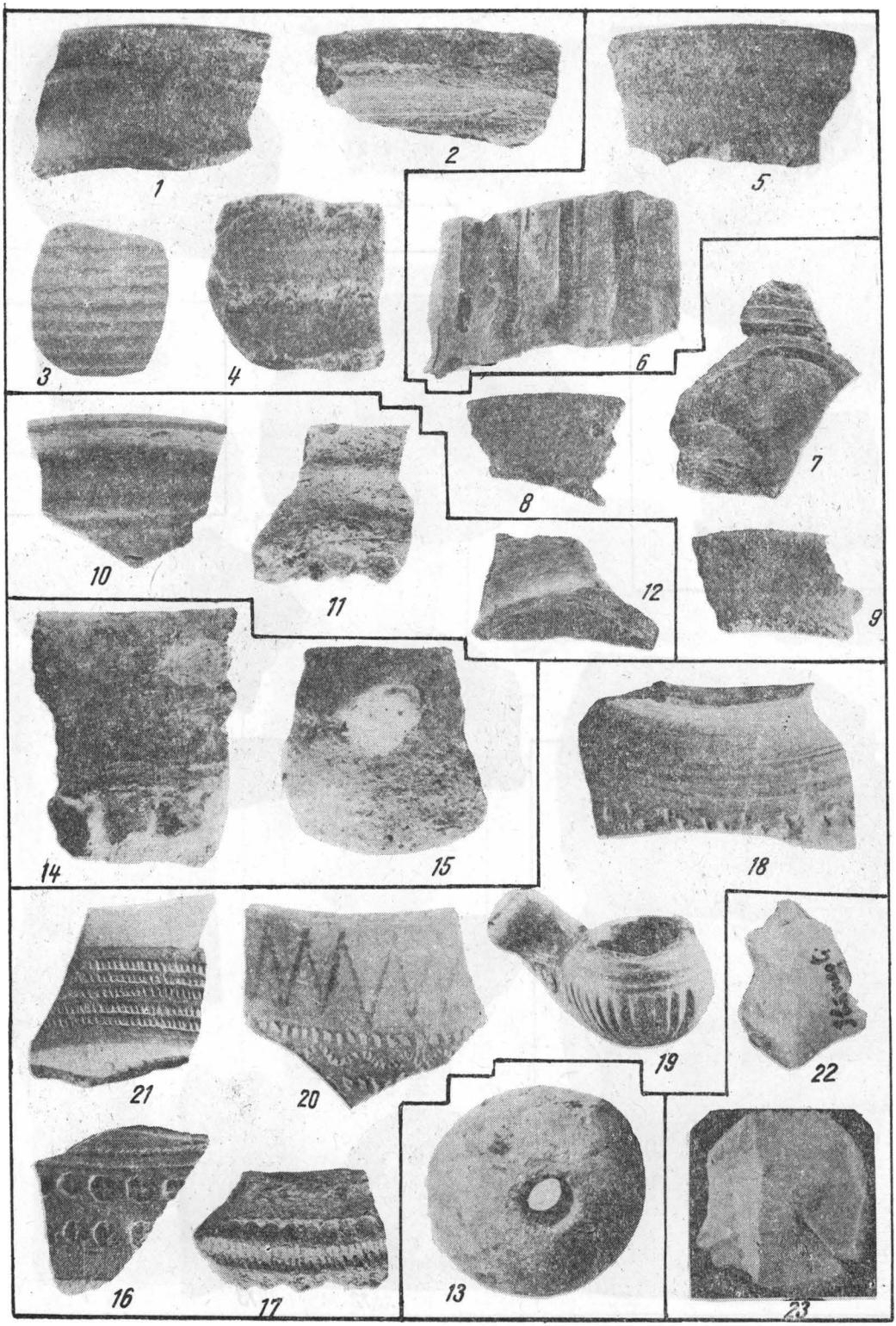

Pl. CCXXVI. — 1—4, 7—9 : *Darabani* (Panta dinspre nord-vestul Iazului Bălăşescu) ; 5—6 : *Hăbăşeşti* (La Siliște) ; 10—12 : *Heleştieni* (Dealul Cotoc) ; 13—23 : *Ibăneşti* (13—15 Cetatea Măgurii, 16—21 La Curte, 22—23 Dealul Crucii).

www.cimec.ro

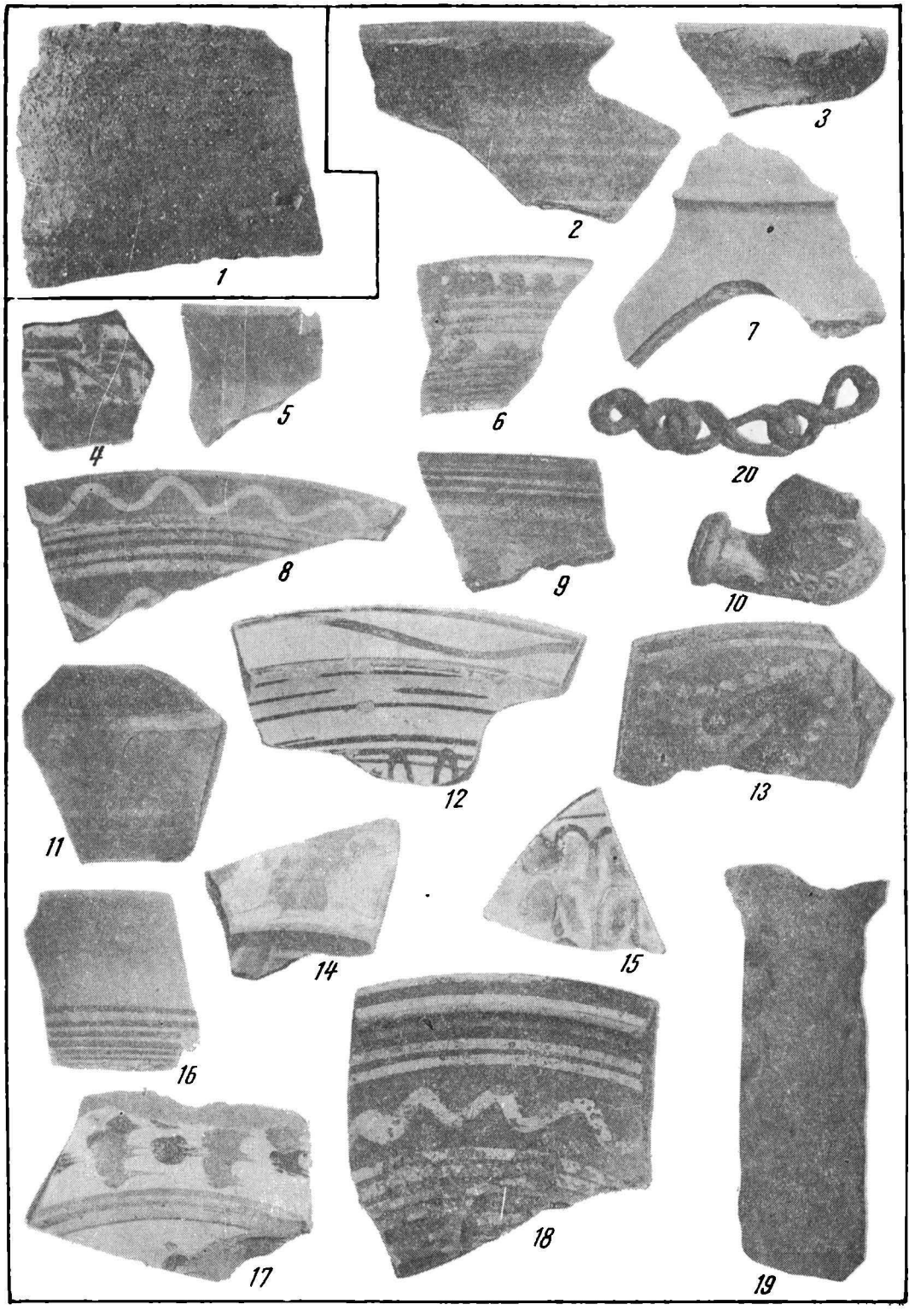

Pl. CCXXVII. — 1 : *Ibăneşti* (Dealul Crucii) ; 2—20 : *Micläuşeni* (Vest de Palat).

www.cimec.ro

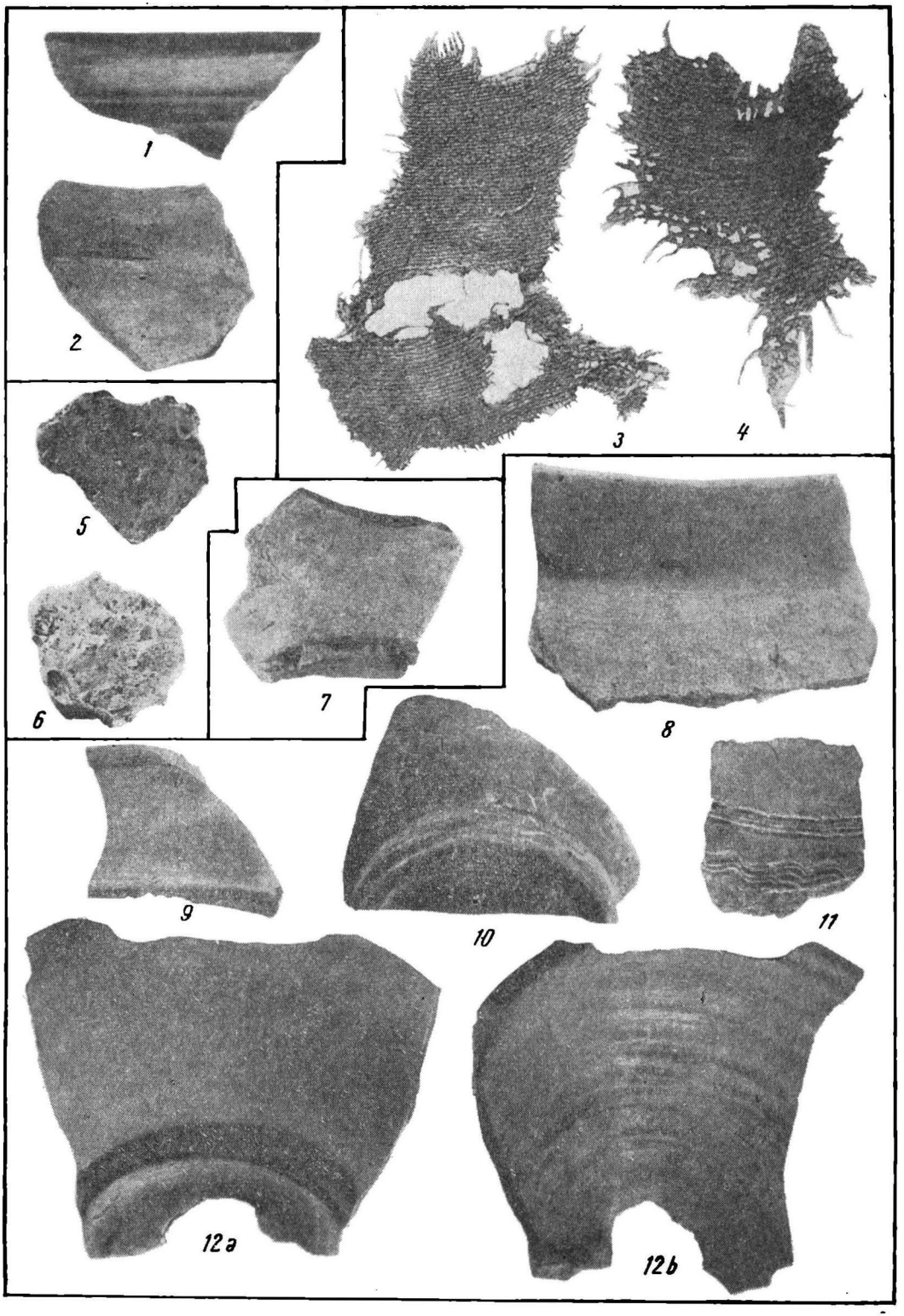

Pl. CCXXVIII. — 3—6 : *Oboroceni* (3—4 La Nucăria din Grochilă, 5—6 Dealul Barcu) ; 7—12 : *Porcești-Moldovenii* (8—12 Dealul Gabăra, 7 Biserica Veche) ; 1—2 : *Strunga* (Piatra de marcaj 152).

www.cimec.ro

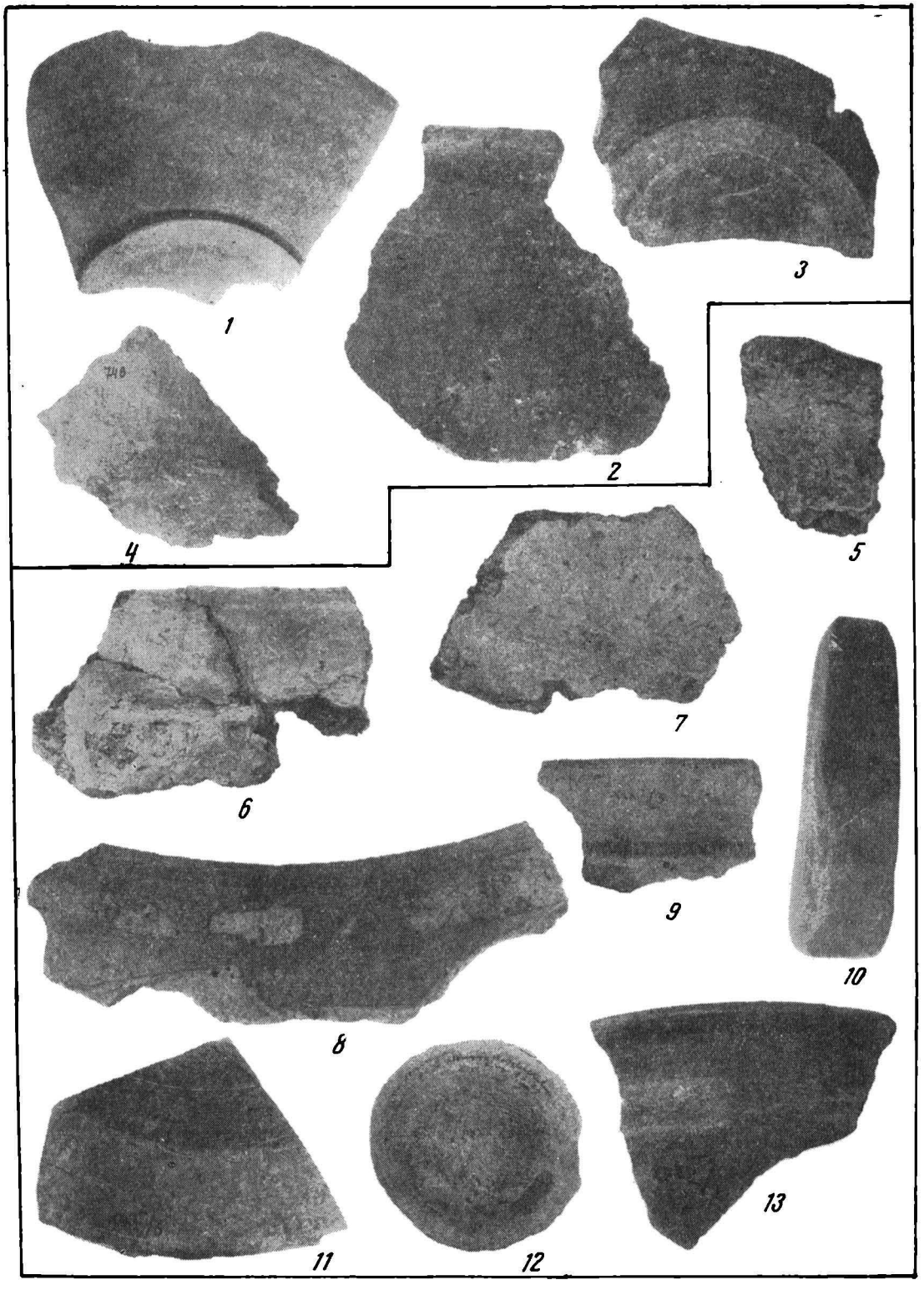

Pl. CCXXIX. — 1—13 : *Strunga* (1—4 Marcaj 152, 5—13 Kilometrul 23).

www.cimec.ro

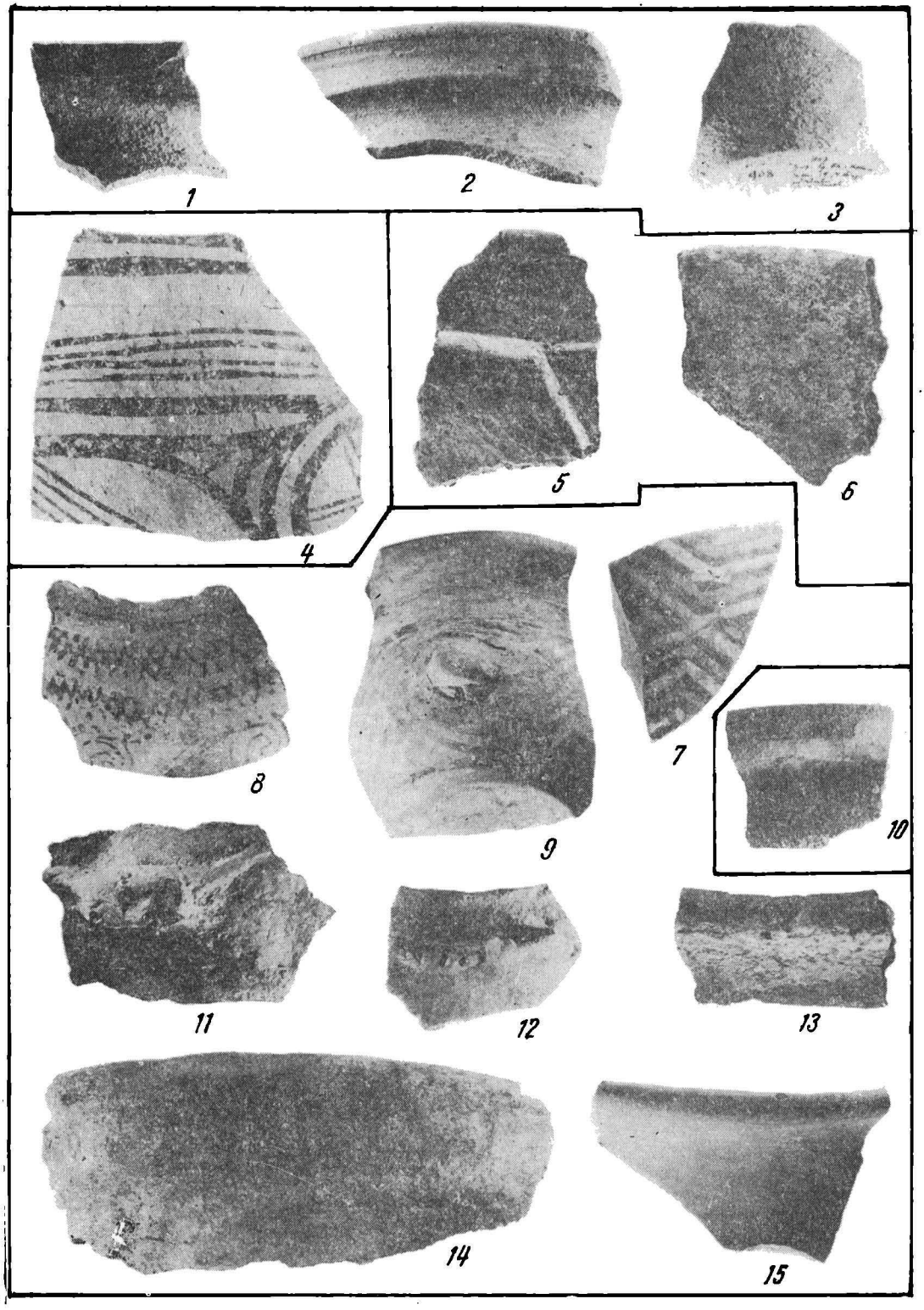

Pl. CCXXX. — 1—3 : *Strunga* (Pîrîul Bogdăneștilor) ; 4 : *Vascani* (La Lutărie) ; 5—6 : *Alex. I. Cuza* (Pe Holm) ; 7—15 : *Butea* (7—9, 11—15 La Lutărie, 10 La Podul Siretului).

www.cimec.ro

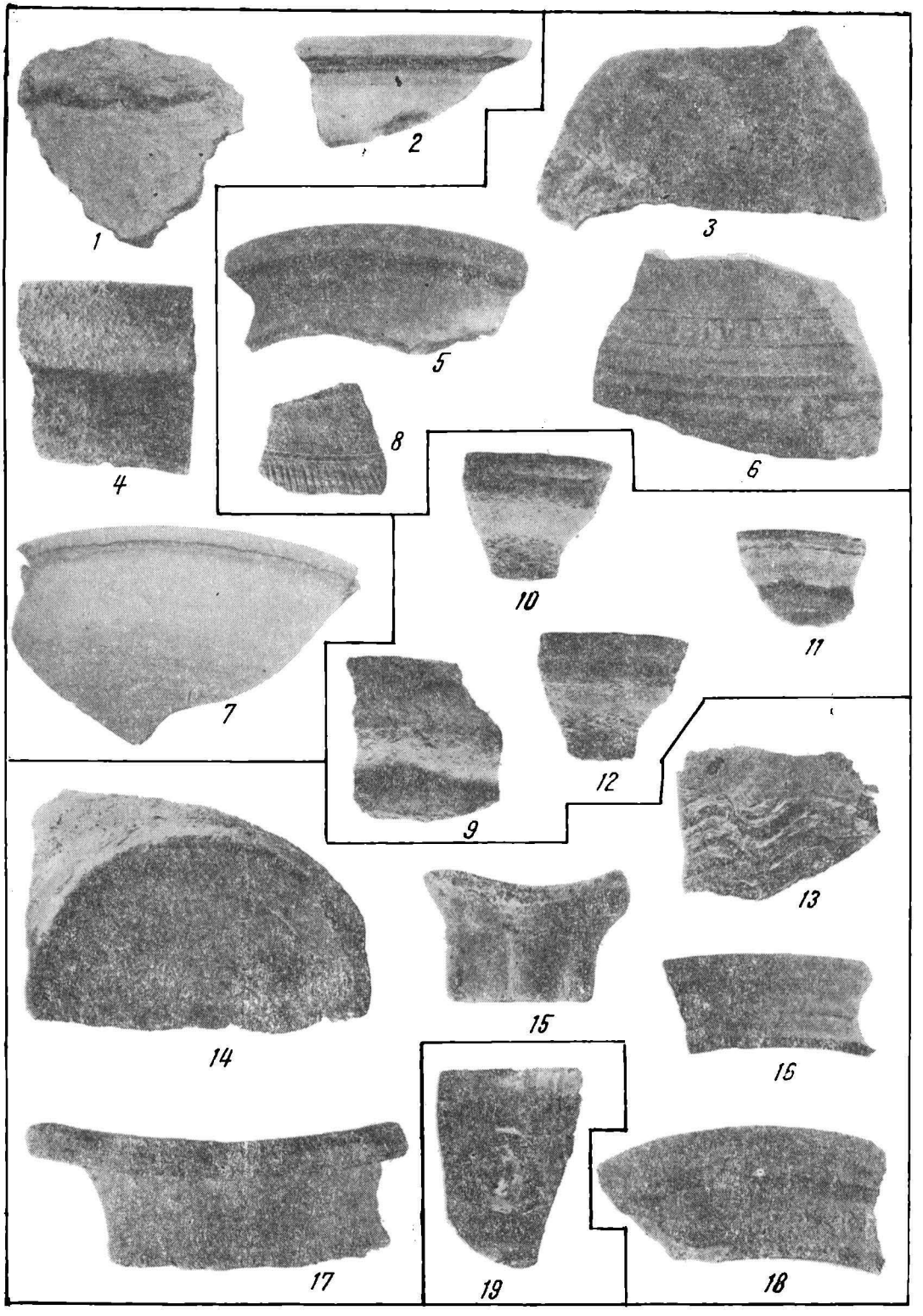

Pl. CCXXXI. — 1—8 : *Butea* (1—2, 4, 7 La Porcărie, 3, 5—6, 8 La Podul Siretului) ; 9—12 : *Fotin Enescu-Dumbrava* (Marginea sudică a satului) ; 19 : *Gîdinți* (Cetatea Smirodava) ; 13—18 : *Hapăi-Alunișul* (La Podul Siretului).

www.cimec.ro

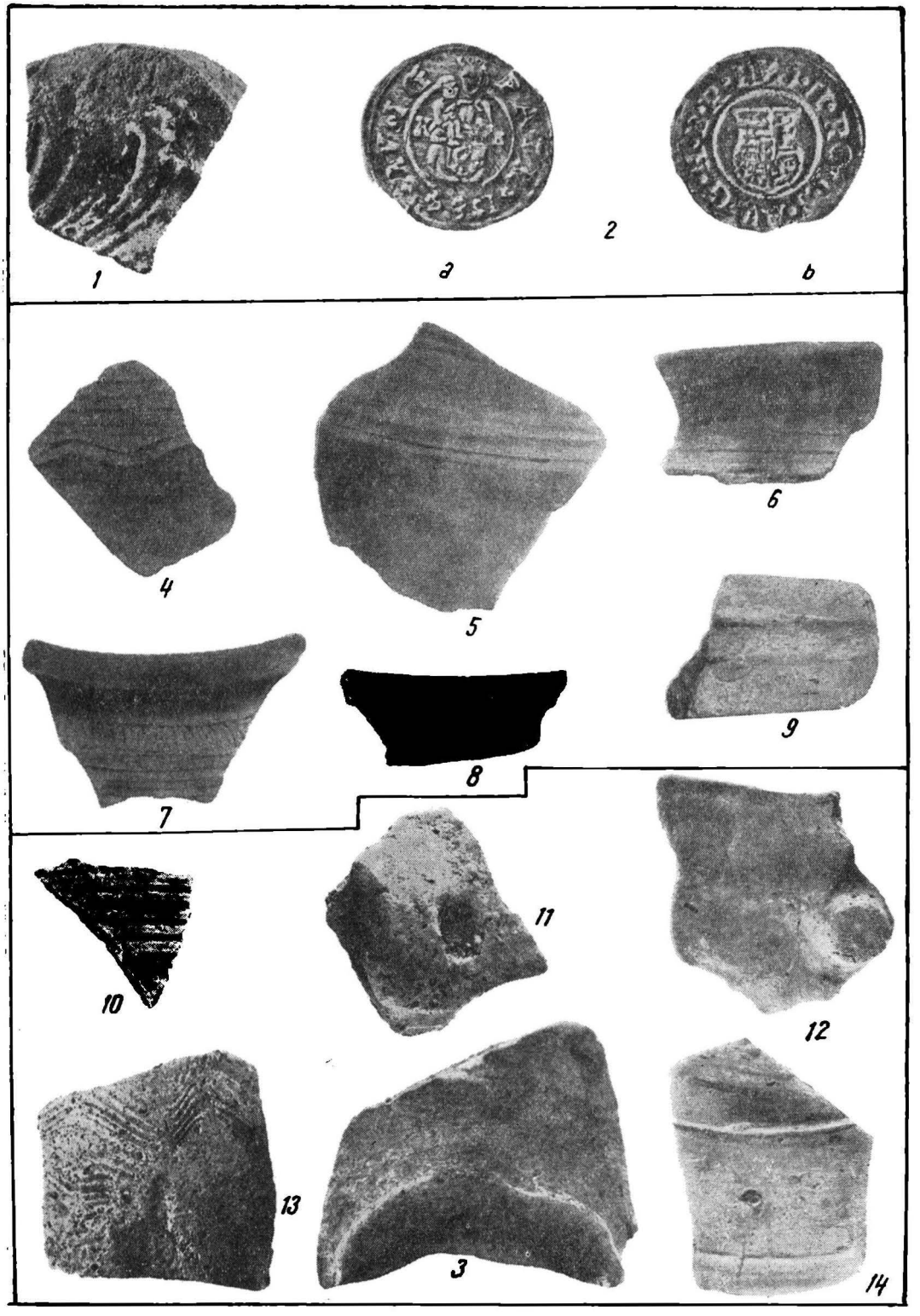

Pl. CCXXXII. — 1—2 : *Ionășeni* (La Temelii) ; 4—9 : *Lunca* (Cotul Hapăilor), 3, 10—14 : *Pașcani* (La Fîntînele).

www.cimec.ro

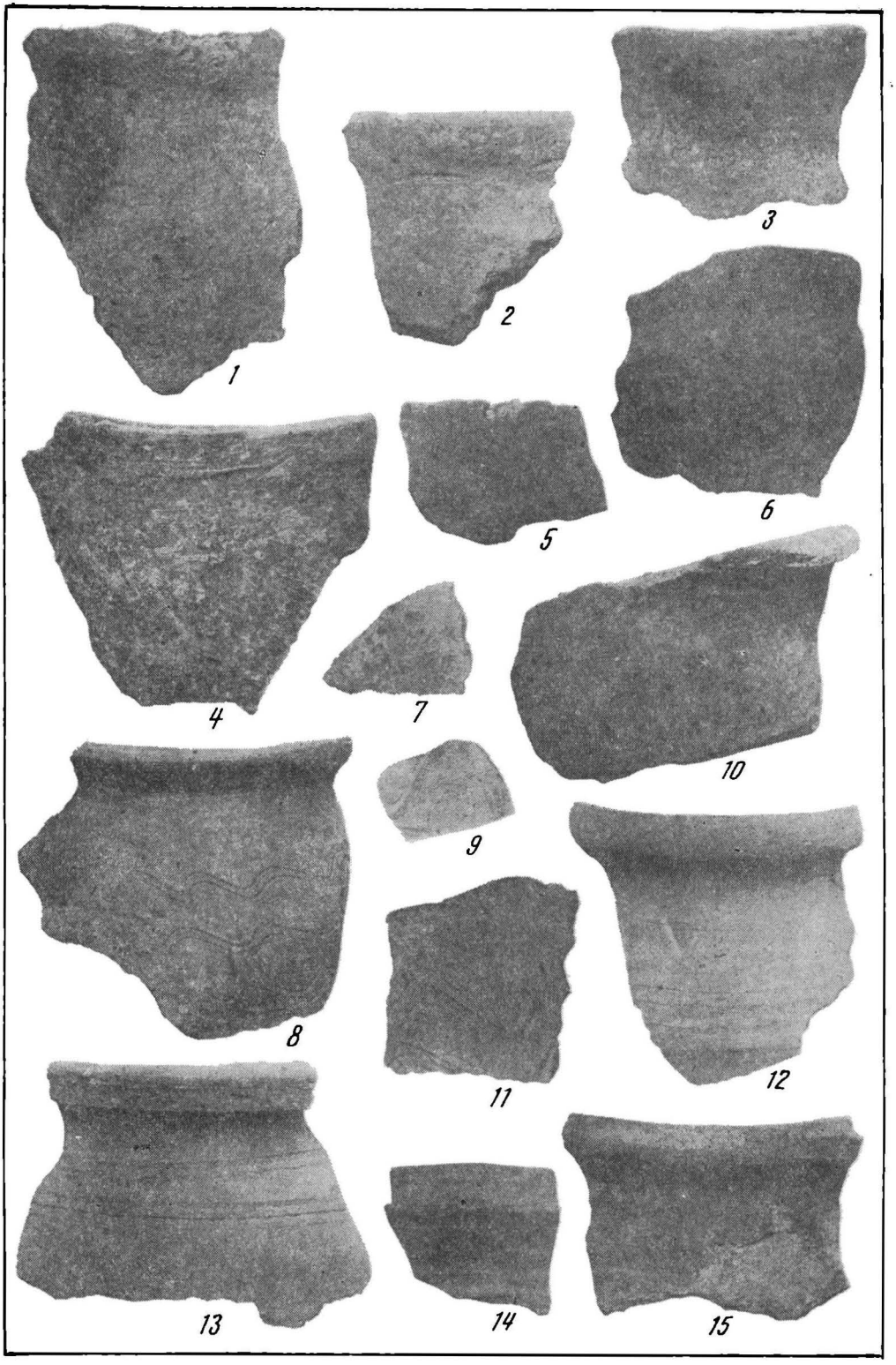

Pl. CCXXXIII. — 1—15 : *Lunca* (La Cotul Hapăilor).

www.cimec.ro

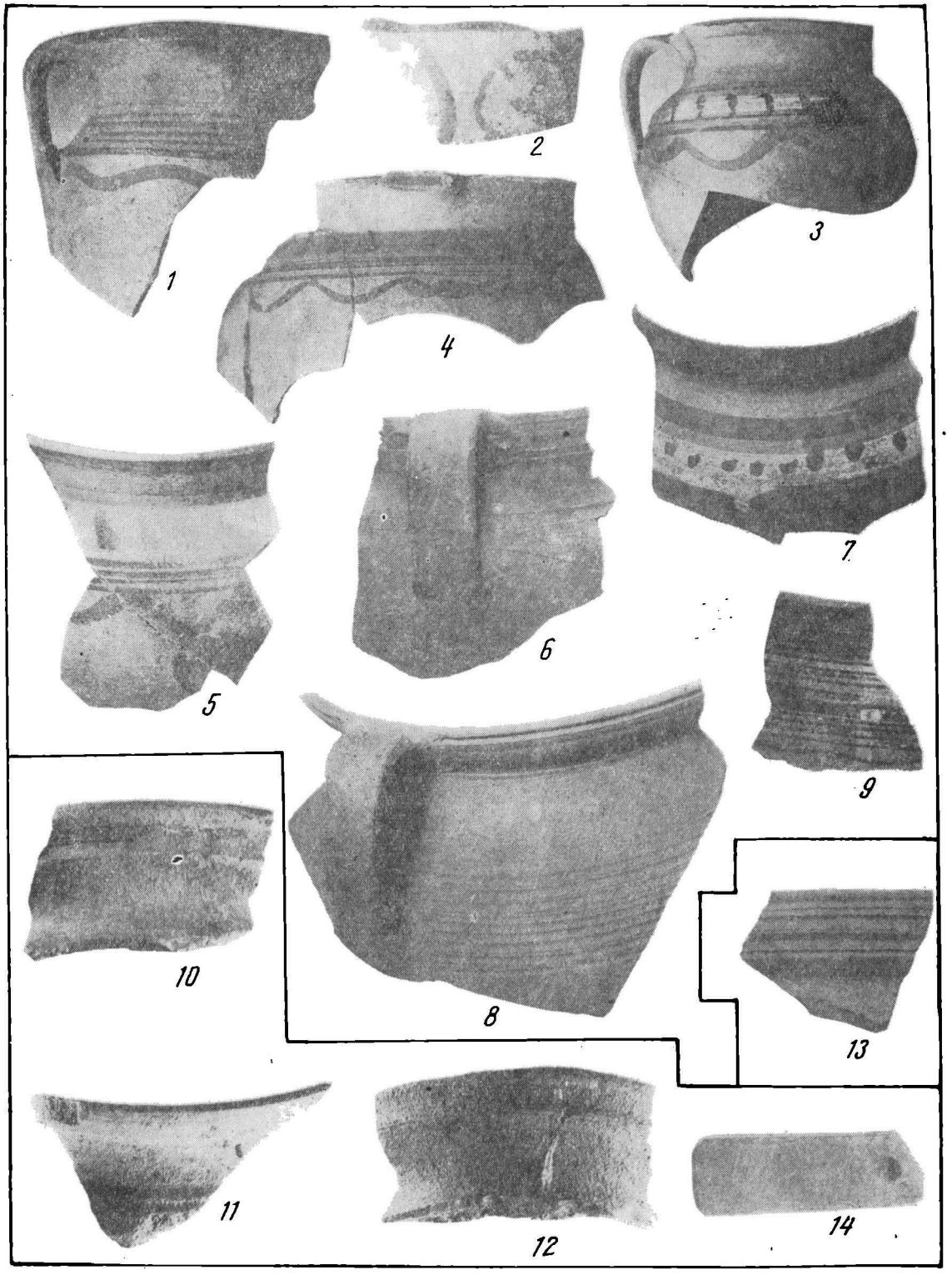

Pl. CCXXXIV. — 1—9 : *Roman* (str. Jora) ; 10—12, 14 : *Şcheia* (Marginea sudică a satului) ; 13 Vatra satului.

www.cimec.ro

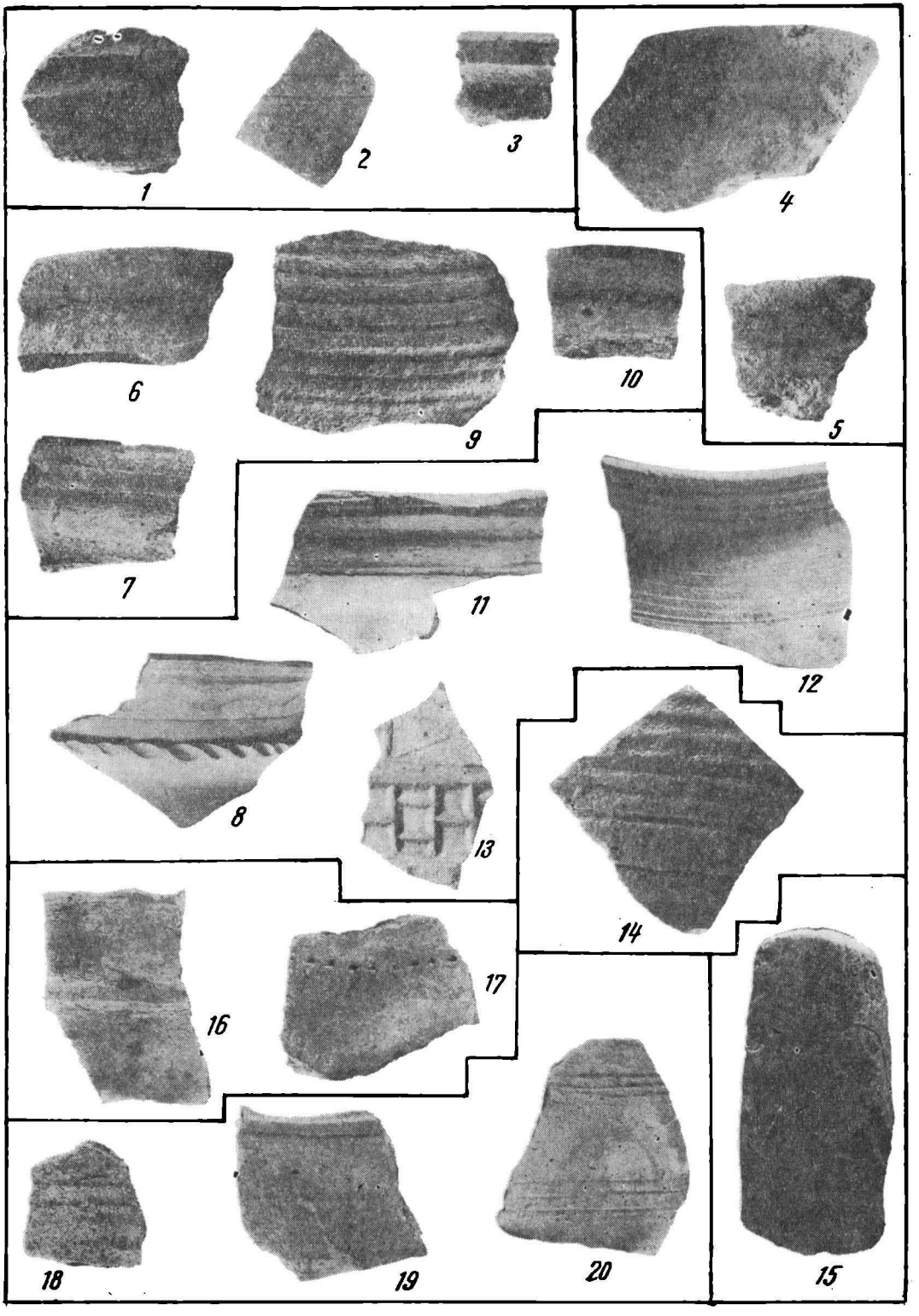

Pl. CCXXXV. — 1—3 : *Şcheia* (La Izvoare) ; 4—5 : *Valea Seacă* (Dealul Movilei) ; 6—7, 9—10 : *Nimerceni* (La Silişte) ; 8, 11—13 : *Tisăuţi* (La Magda) ; 14 : *Buciumeni* (Rîpa Sîngereilor) ; 15—17 : *Fălticeni* (15 Coasta Spătăreştilor, 16—17 În Silişte) ; 18—20 : *Huşi* (La Epărie).

www.cimec.ro

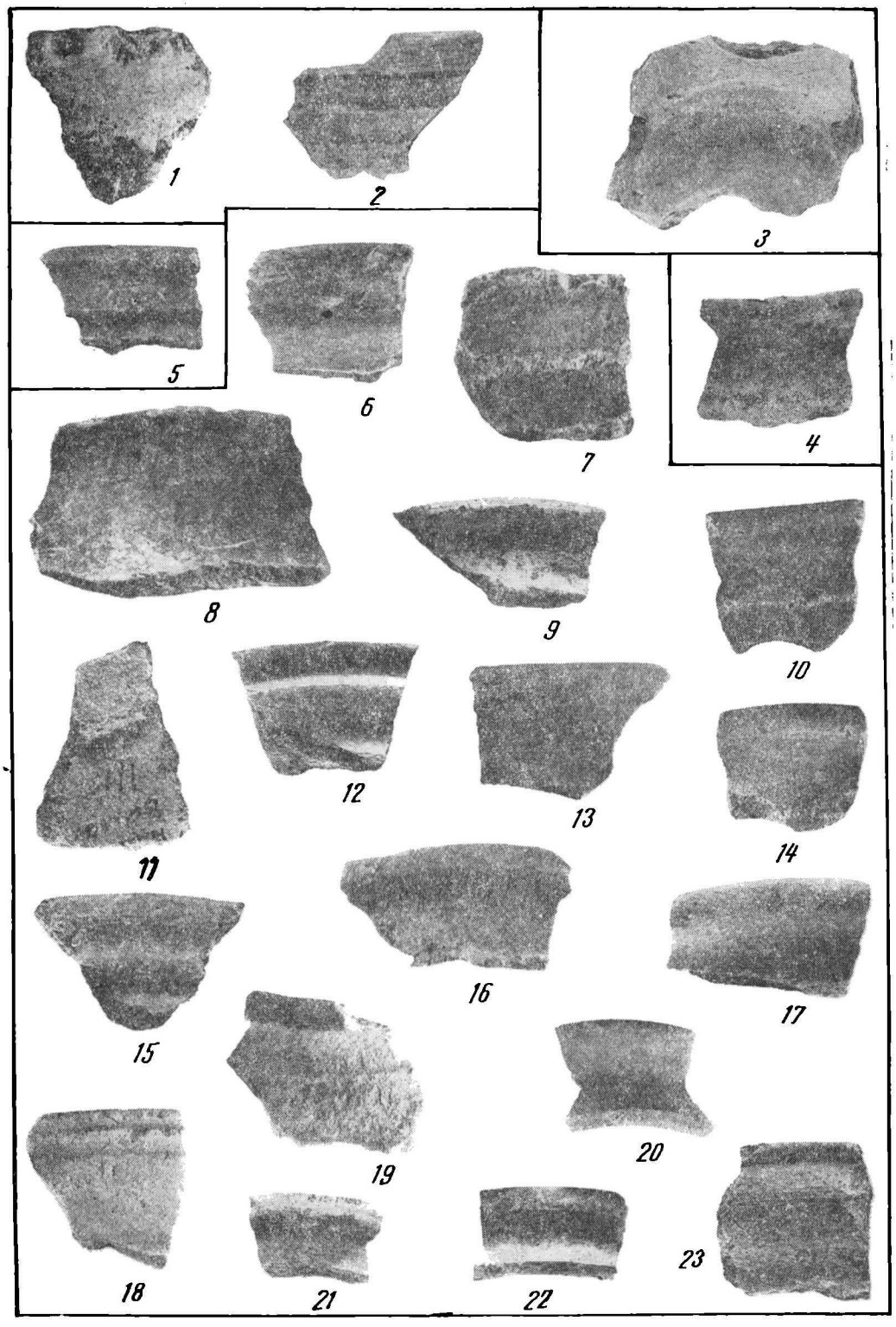

Pl. CCXXXVI. — 1—2' : *Mihăești* (Siliștea Borghinești) ; 3—4 : *Preutești* (3 Ciorsaci, 4 Țarna Mare) ; 5 : *Valea Glodului* (La Pruni) ; 6—23 : *Baia* (Biserica Albă).

www.cimec.ro

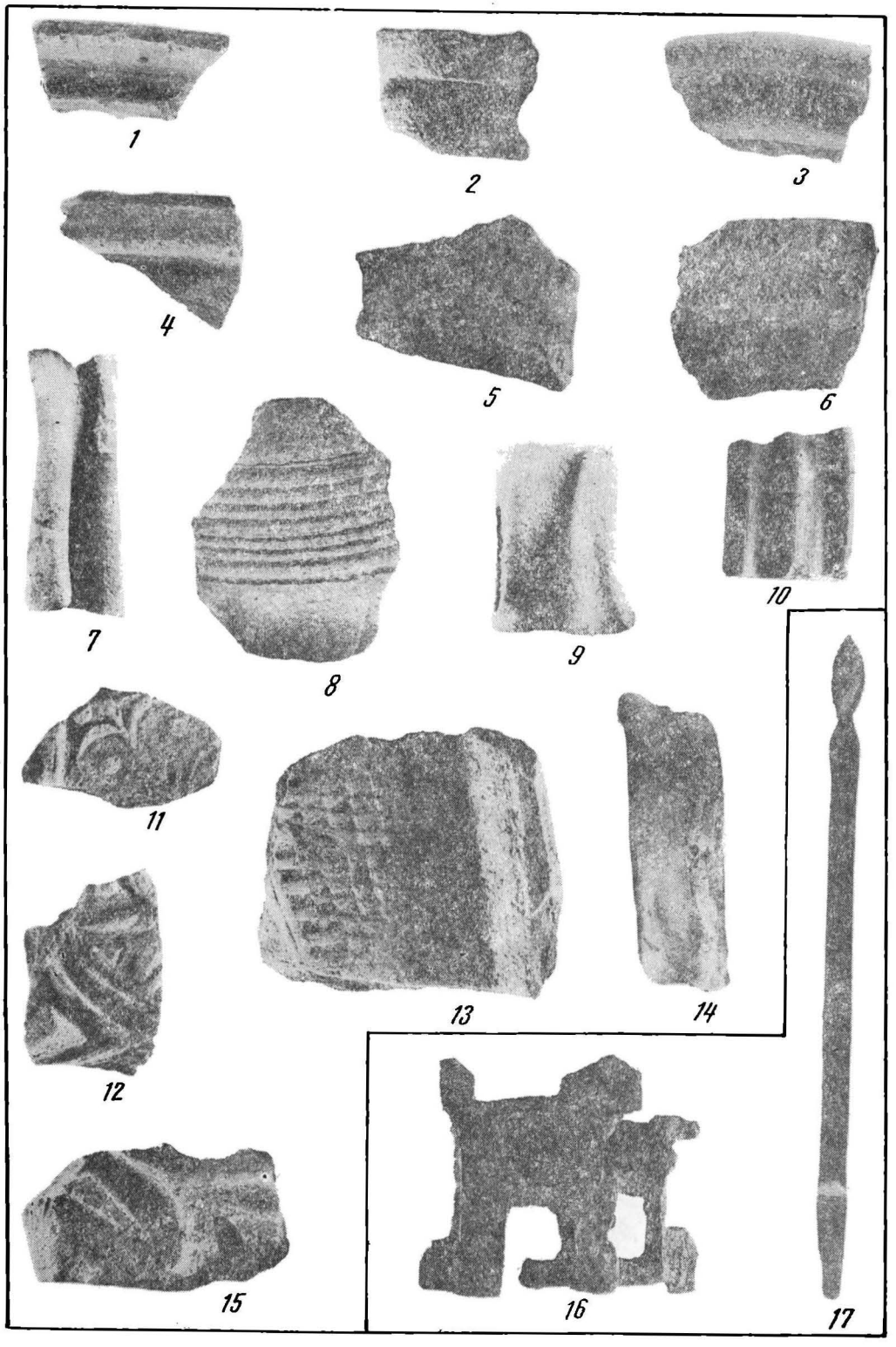

Pl. CCXXXVII. — 1—17 : *Baia* (1—15 Biserica Albă, 16—17 Episcopia Catolică).

www.cimec.ro

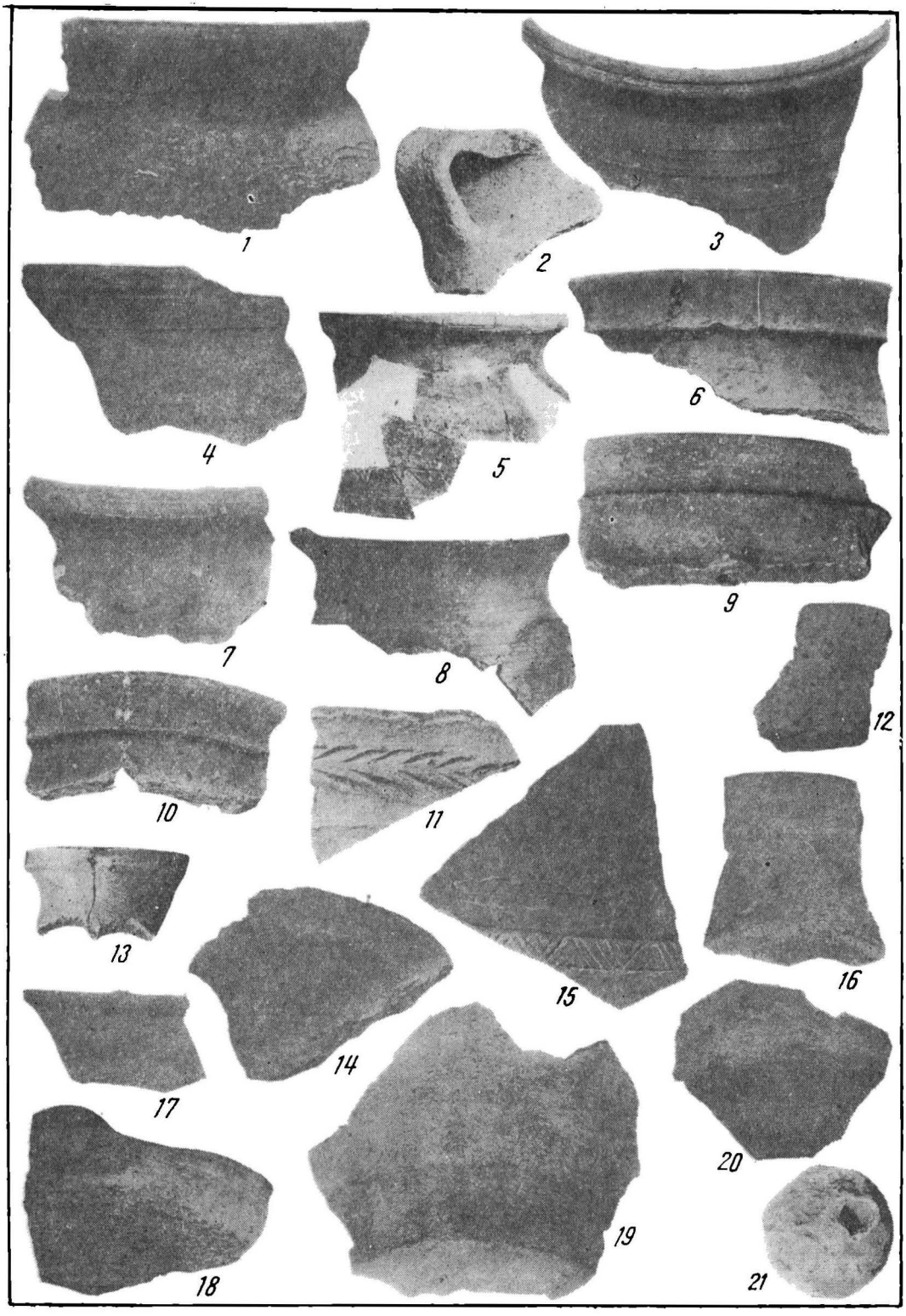

Pl. CCXXXVIII. — 1—21 : *Baia* (Episcopia Catolică).

www.cimec.ro

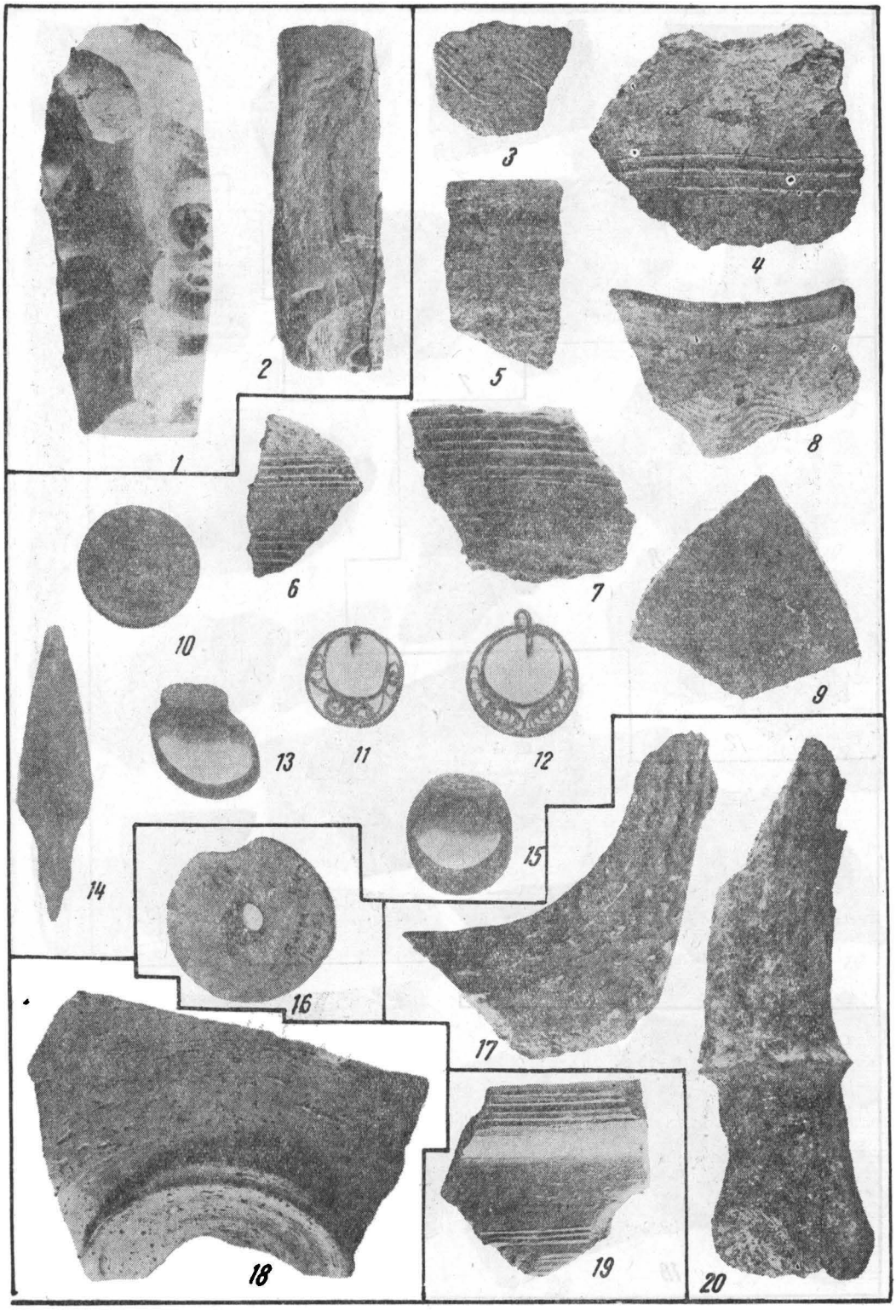

Pl. CCXXXIX. — 1—2 : *Baia* (Cetățuia) ; 3—15 : *Arsura* (Cetățuia Mogoșești) ; 16, 18—19 : *Banca* (19 La Conac, 16 La Imaș, 18 La Pod) ; 17, 20 : *Băneasa* (La Spulberătură).

www.cimec.ro

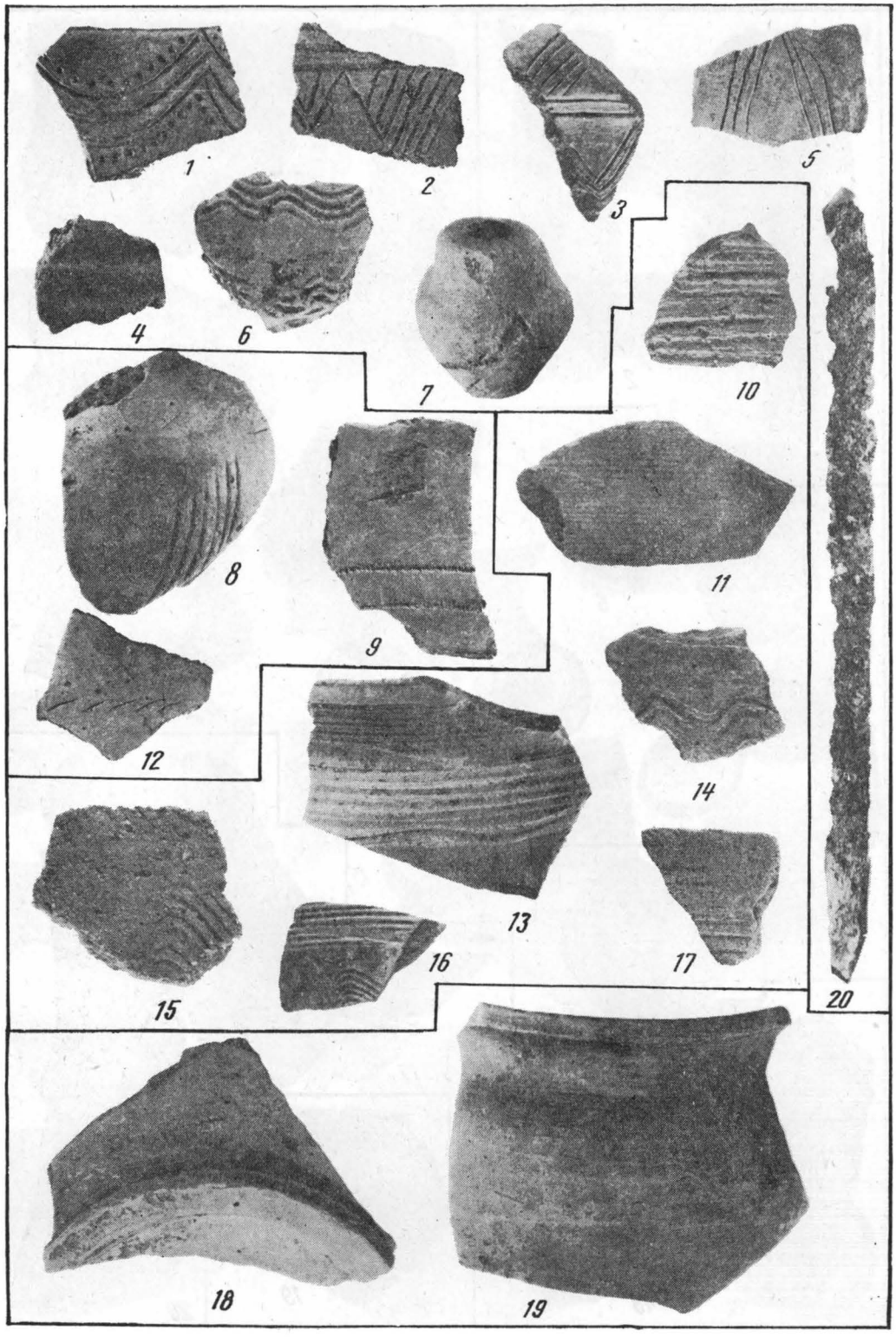

Pl. CCXL. — 1—9, 12, 20: *Băneasa* (1—7, 20 Vatra Satului, 8—9, 12 Fîntînile Roşiei); 10—11, 13—19: *Bîrlad* (10—11, 13—17 Podu Negru, 18—19 Valea Seacă).

www.cimec.ro

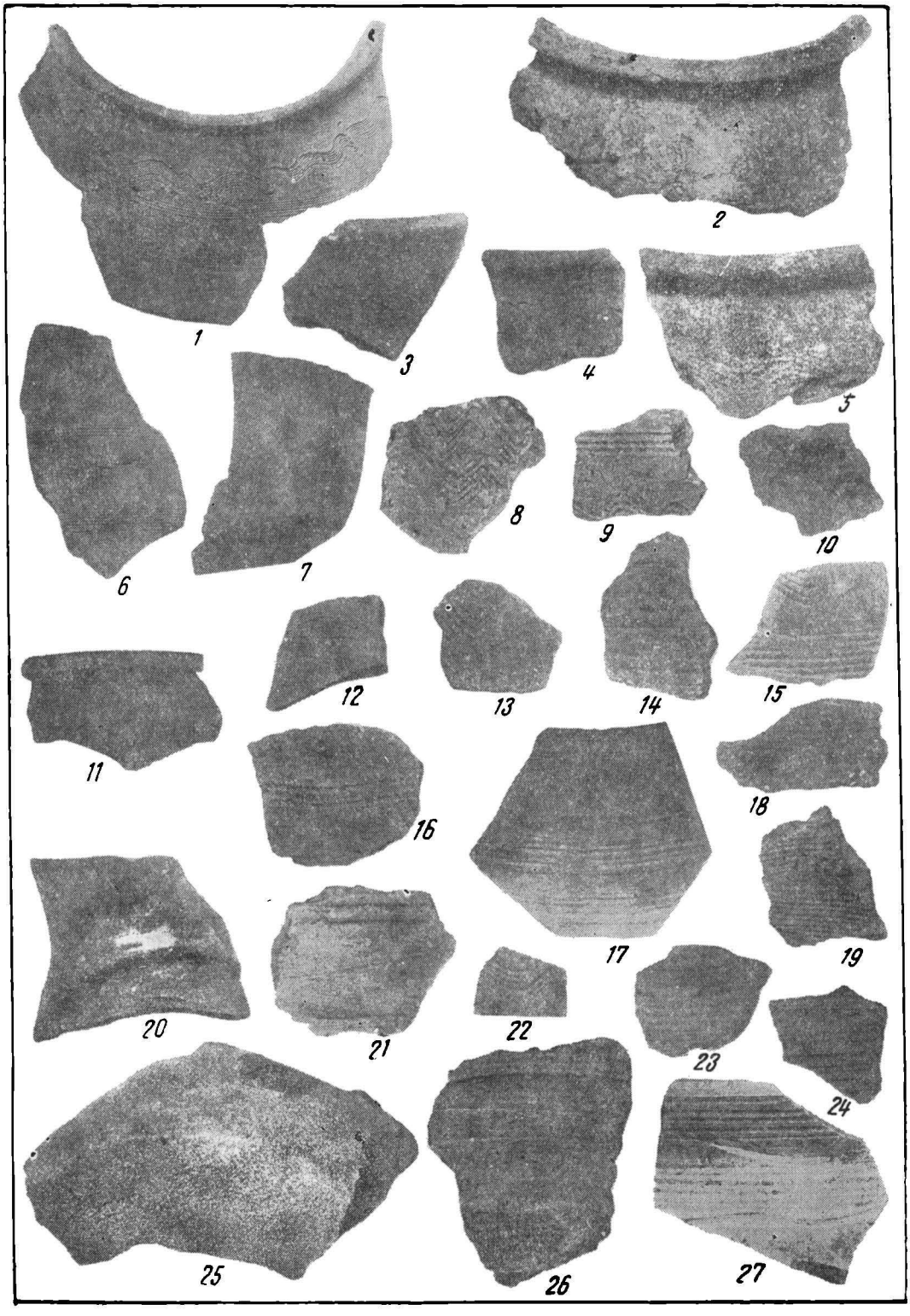

Pl. CCXLI. — 1—27: *Bîrlad* (Prodana).

www.cimec.ro

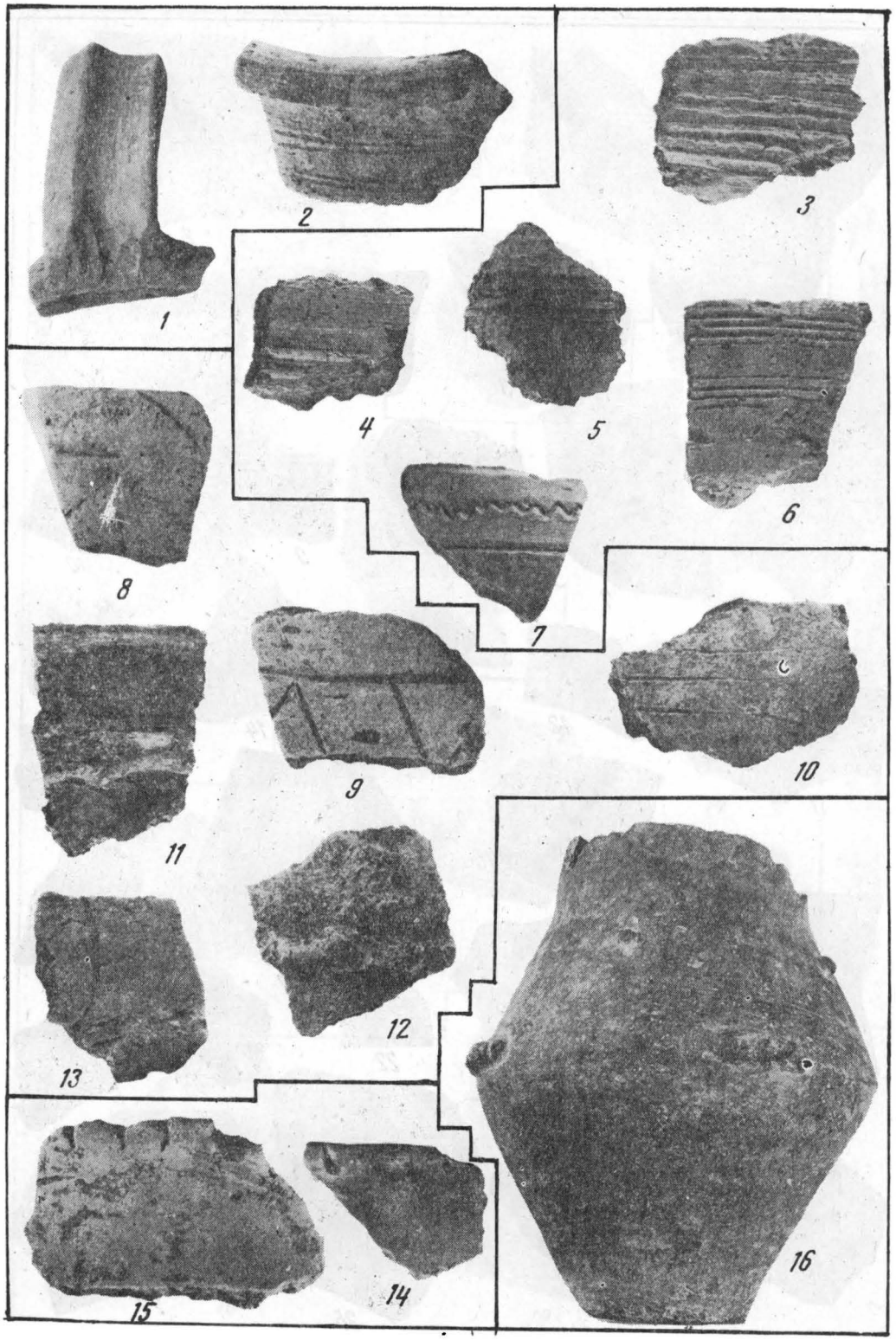

Pl. CCXLII. — 1—7 : *Bîrlad* (1—2 Valea Seacă, 3—7 Podu de Fier) ; 16 : *Bîrzești* (La Haltă) ; 8—15 : *Borosești* (8—13 La Picior, 14—15 Cujba).

www.cimec.ro

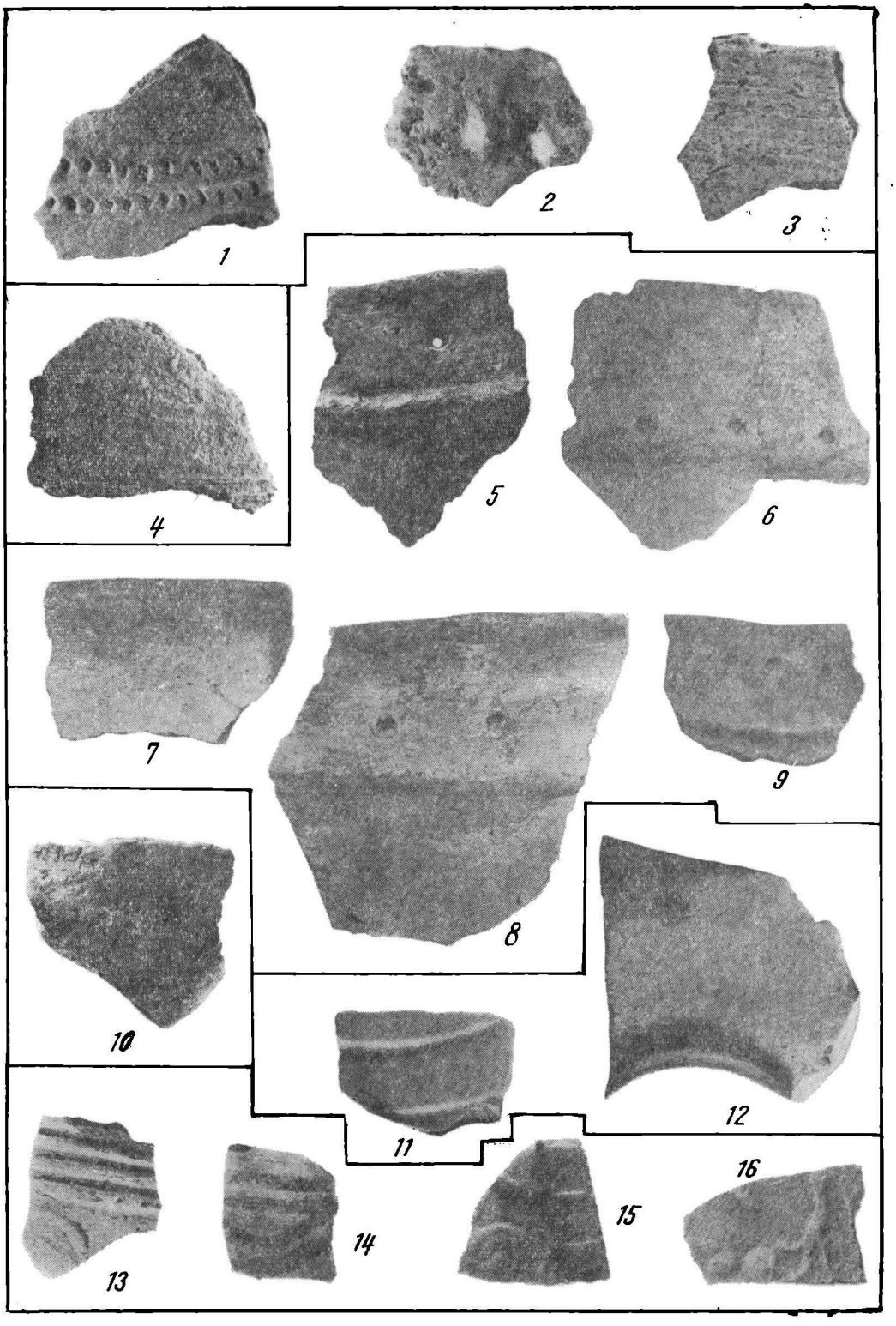

Pl. CCXLIII. — 1—3 : *Borosești* (Cujla) ; 4 : *Bozieni* (Vatra Satului) ; 5—9 : *Cozia* (La Nisipărie) ; 10 : *Goruni* (La Dadus) ; 11—12 : *Ivănești* (La Cișmea) ; 13—16 : *Moșna* (Dealul Stroia).

www.cimec.ro

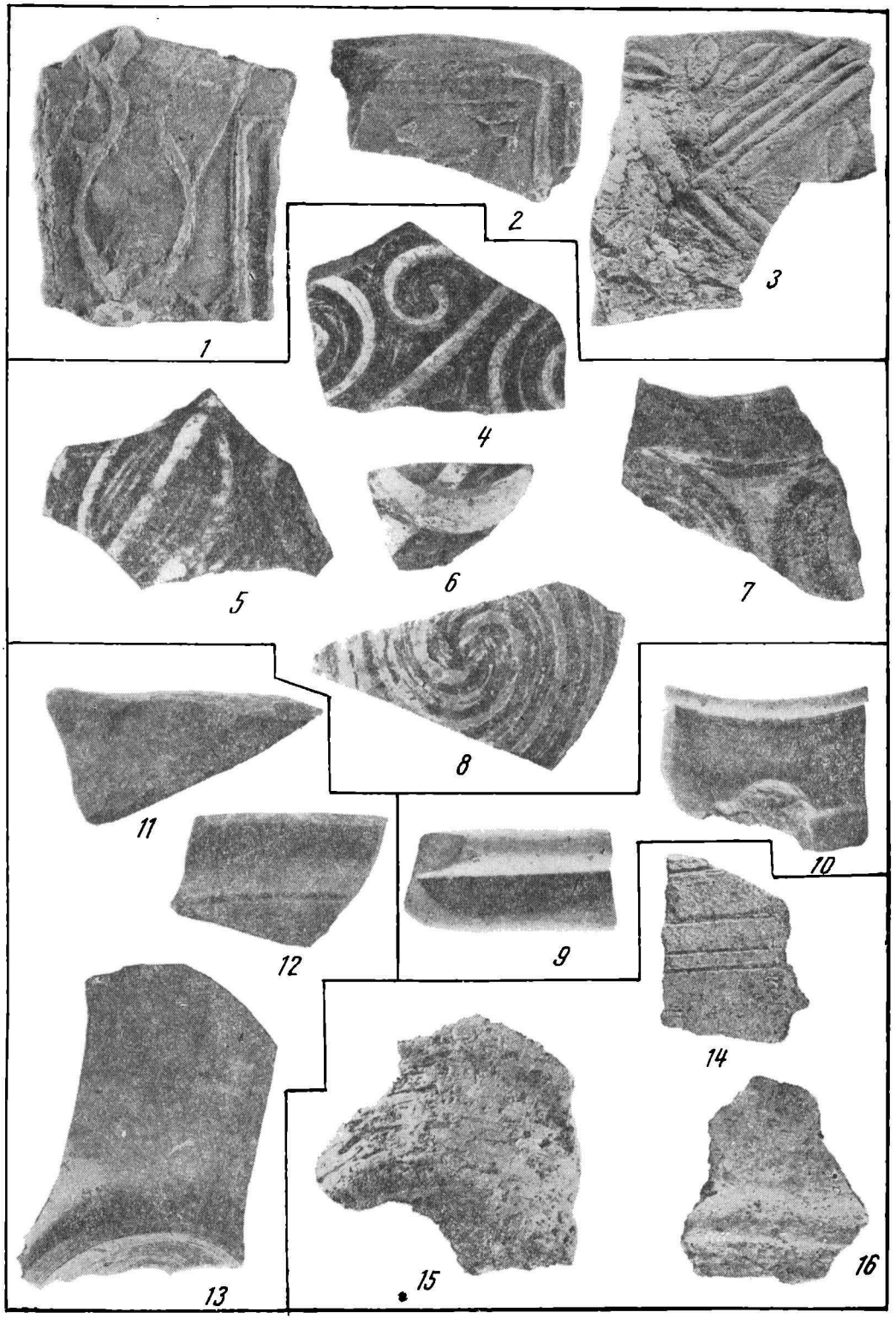

Pl. CCXLIV. — 1—3 : *Moşna* (Dealul Stroia) ; 4—13 : *Negreşti* (4—8 În Ţigănie, 9—10 Coasta Sacovăţului, 11—13 C.A.P.) ; 14—16 : *Osoi* (Terasa Prutului).

www.cimec.ro

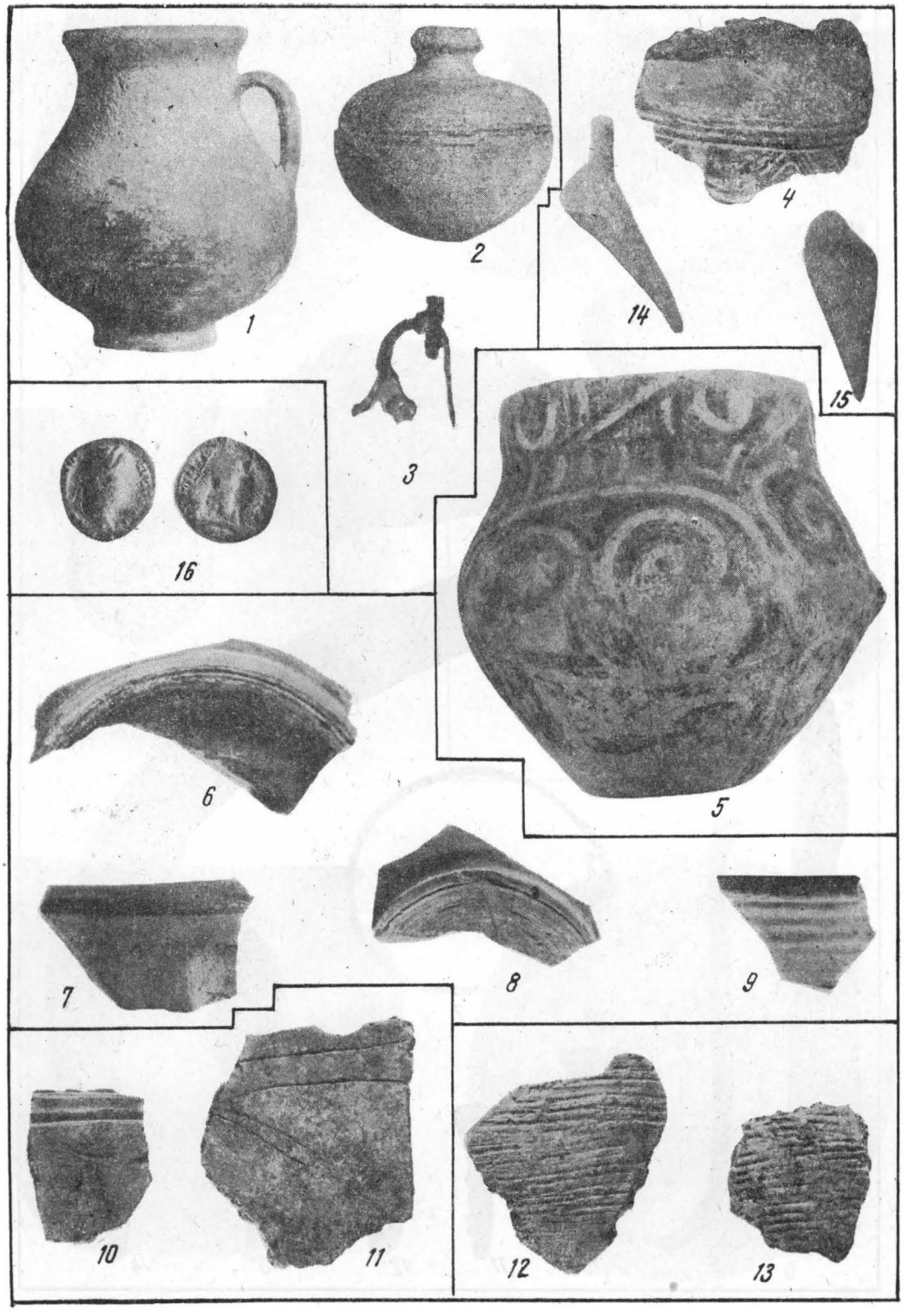

Pl. CCXLV. — 4, 14—15 : *Poiana cu Cetate* (La Cetate) ; 1—3 : *Popești* (Dealul Vasluiului) ; 16 : *Pungești* (Dealul Bătrîna) ; 5 : *Răşcani* (Zarea Răşcanilor) ; 6—9 : *Schitu Duca* (La NE de sat) ; 12—13 : *Sofronești* (La Pîrîu) ; 10—11 : *Tanacu* (Chiscul Ulucilor).

www.cimec.ro

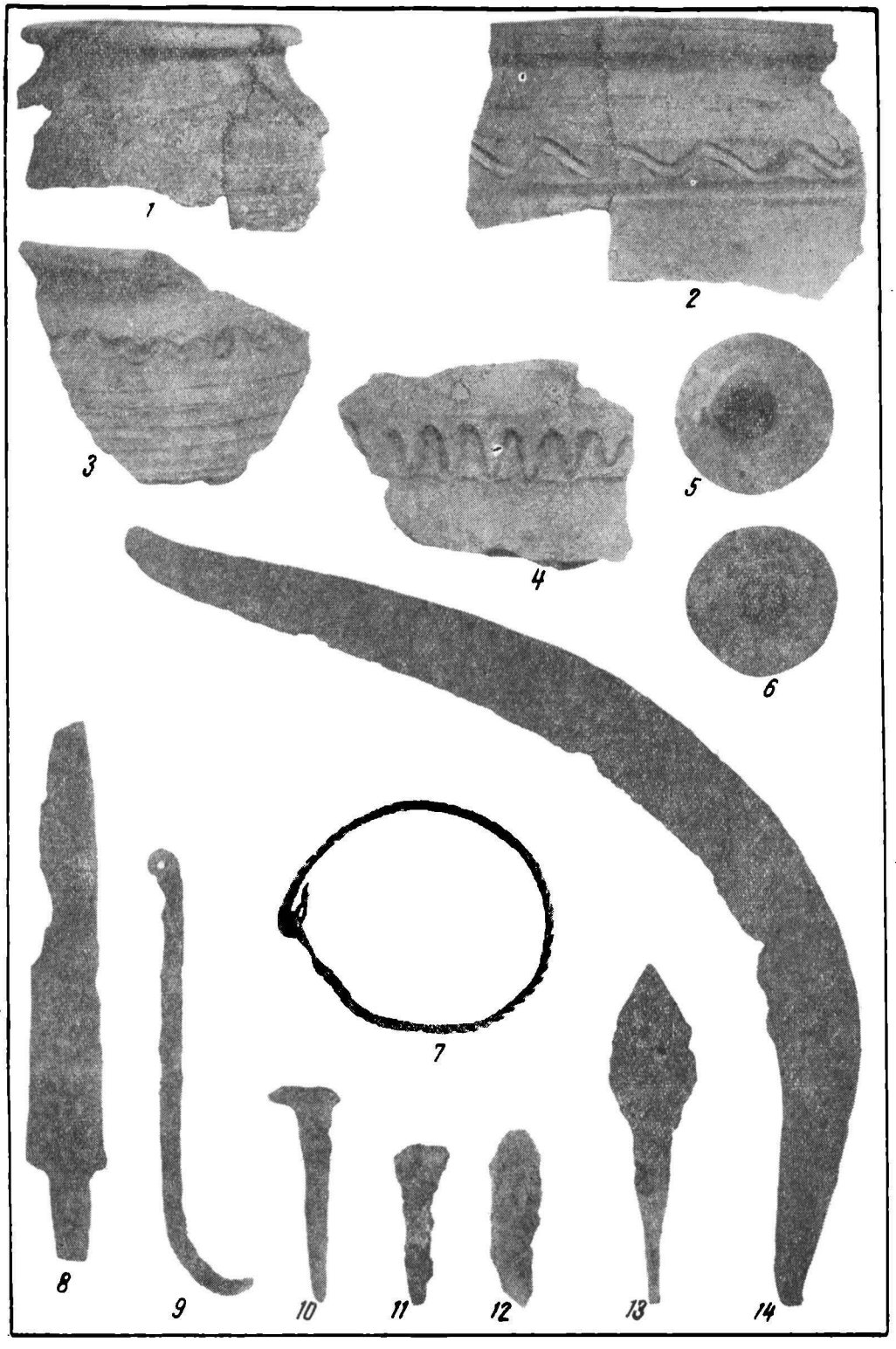

Pl. CCXLVI. — 1—14 : *Răducăneni* (Rîpa Hămeiosului).

www.cimec.ro

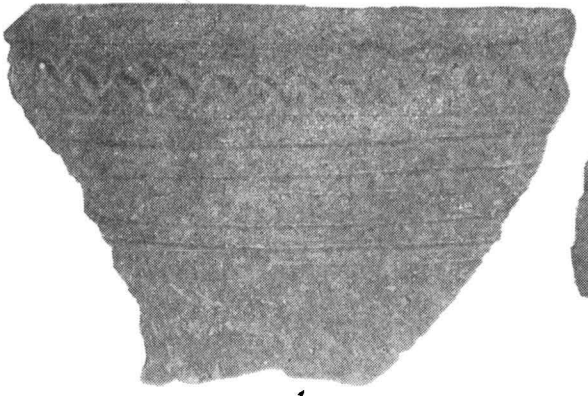

1

2

3

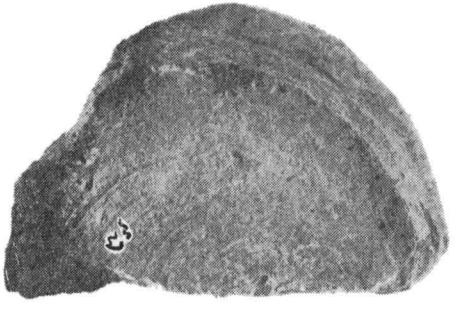

4

5

6

Pl. CCXLVII.— 1—3, 5—6 : *Răducăneni* (Rîpa Hămeiosului) ; 4 : *Satu Nou* (Sud-est de sat).

www.cimec.ro

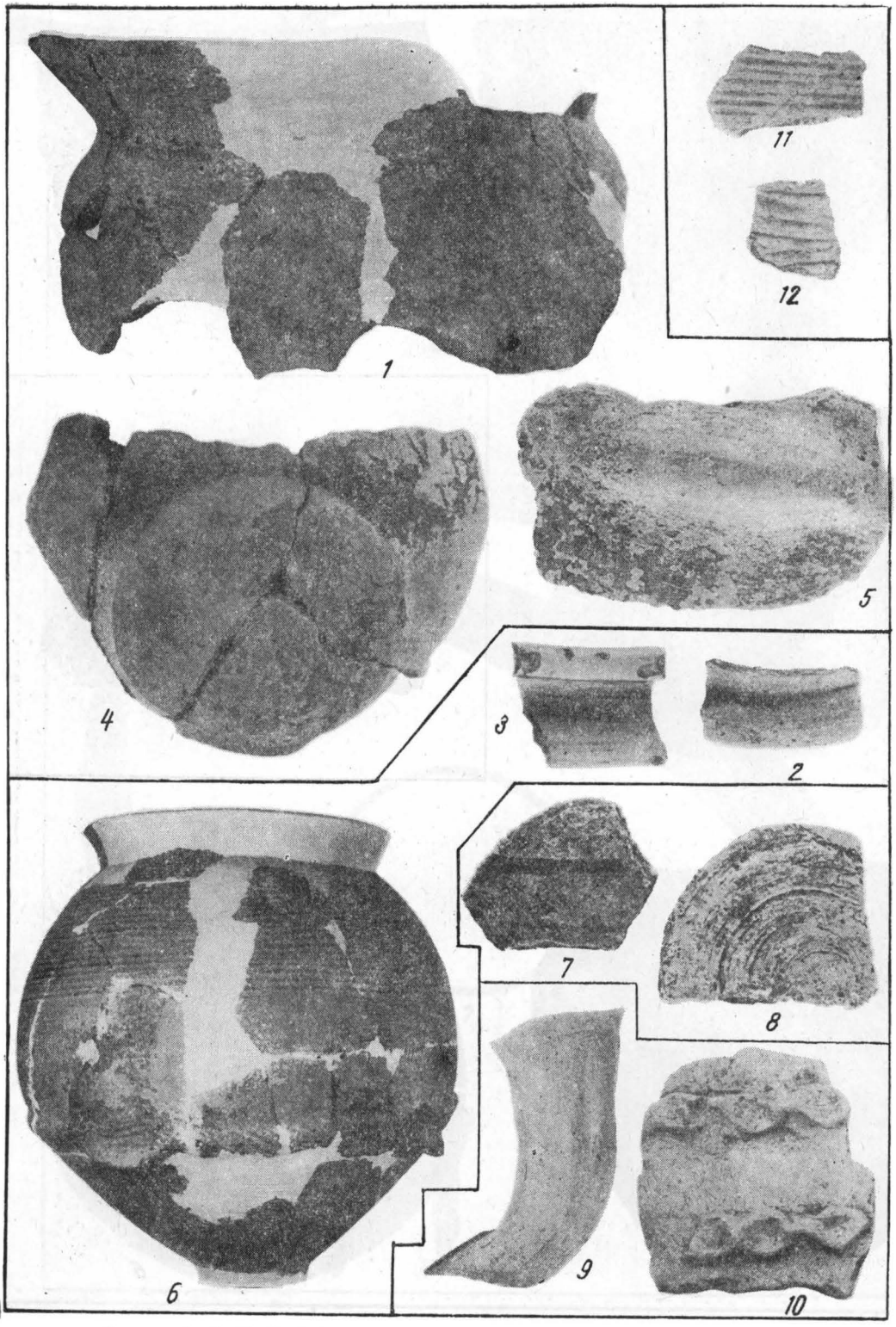

Pl. CCXLVIII. — 1, 4—5: *Vaslui* (Iazul Șubinoaei); 2—3, 6: *Zăpodeni* (La Țintirim); 11—12: *Epureni* (Dealul Horgei); 7—8: *Mînzătești* (Marginea nord-vestică a satului); 9—10: *Țuțcani* (Vatra satului).

www.cimec.ro

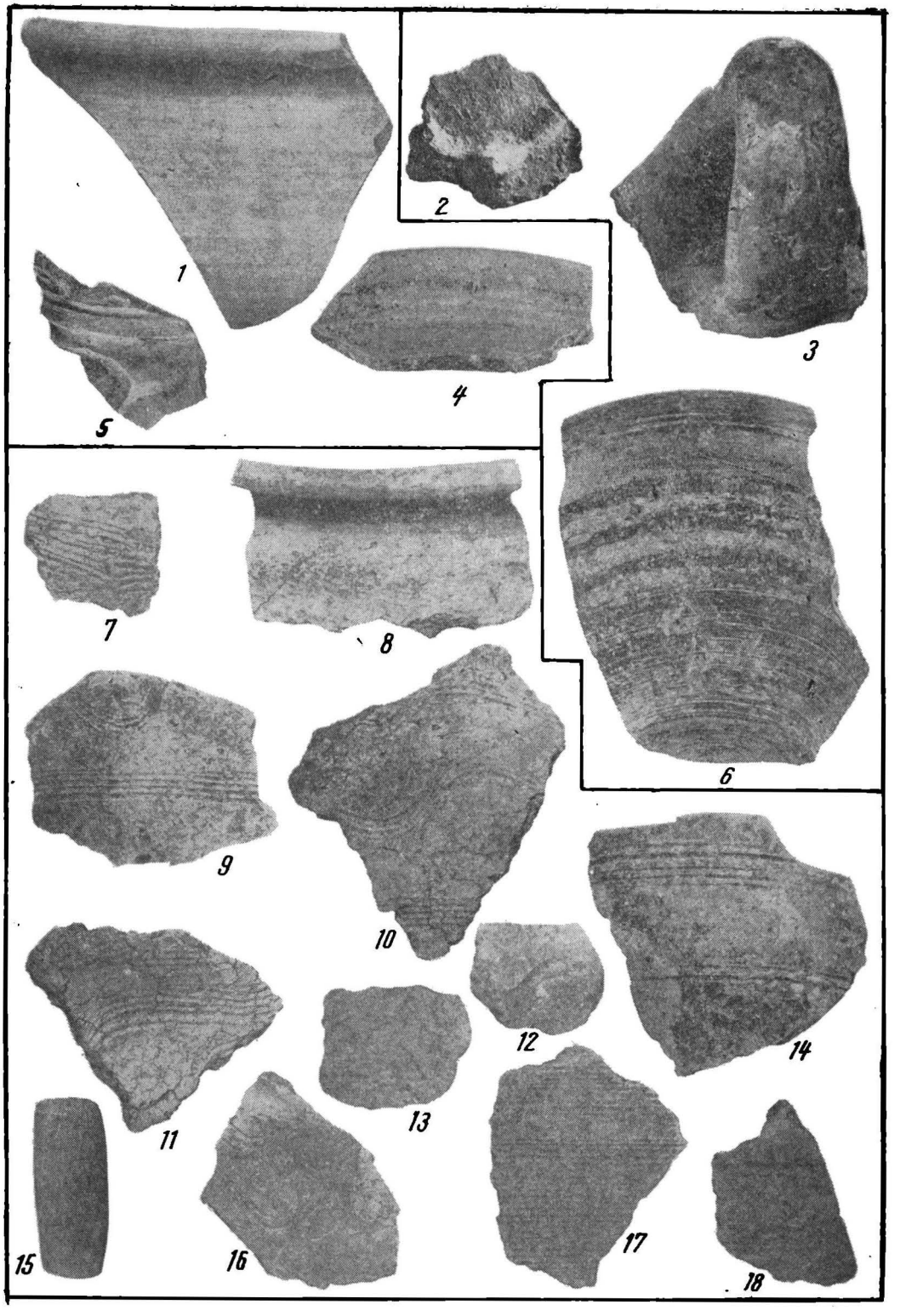

Pl. CCXLIX. — 1, 4—5 : *Ţuţcani* (Vatra satului) ; 2—3, 6 : *Poşta-Elan* (Terasa inferioară pe dreapta pîrîului Elan) ; 7—18 : *Oituz* (Piciorul Humăriei).

www.cimec.ro

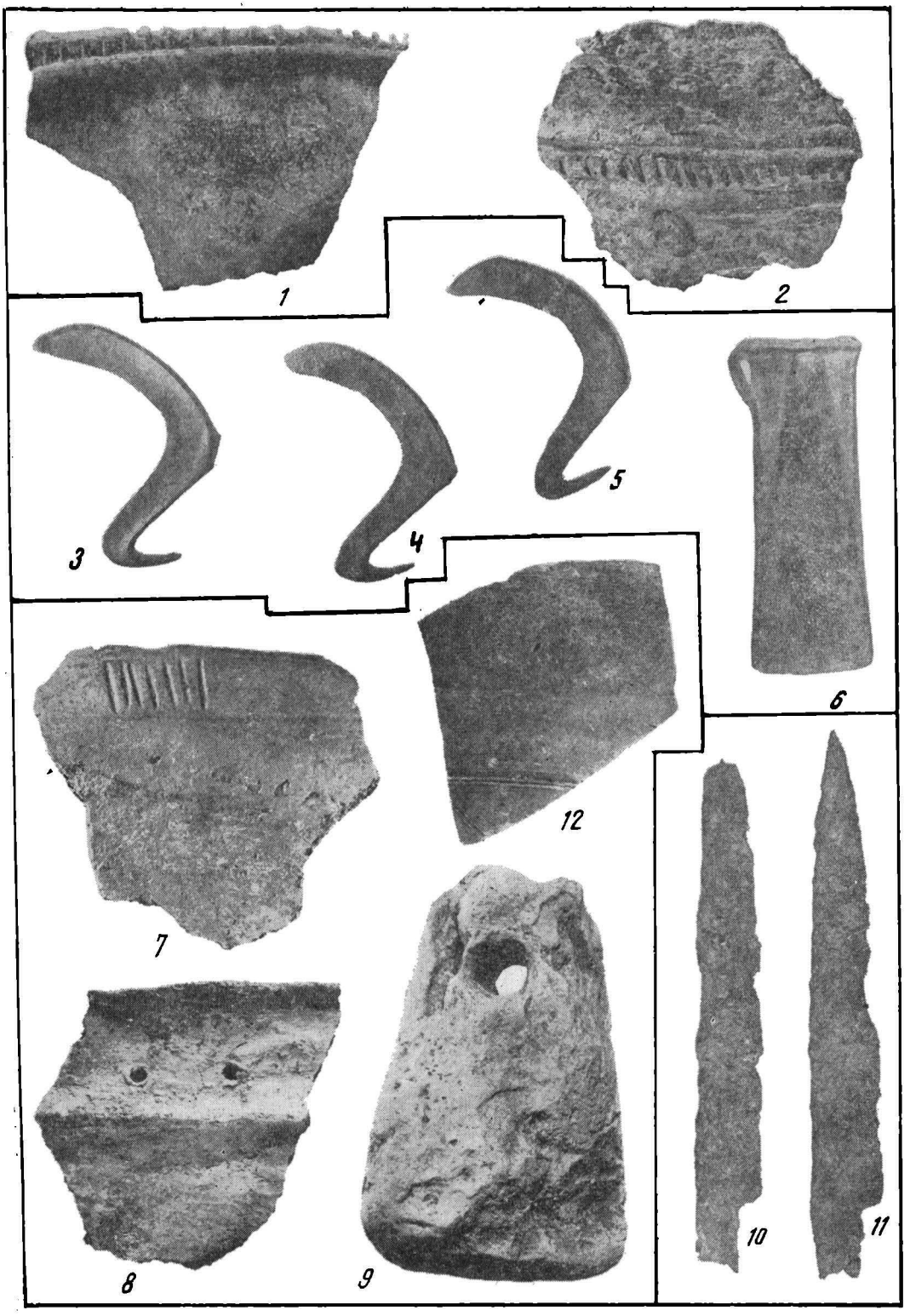

Pl. CCL. — 1—2 : *Adjudul Vechi* ; 3—6 : *Ciorani* (La Ţintirim) ; 7—9, 12 : *Bîra* (La sud de sat) ; 10—11 : *Baia* (Episcopia Catolică).

www.cimec.ro

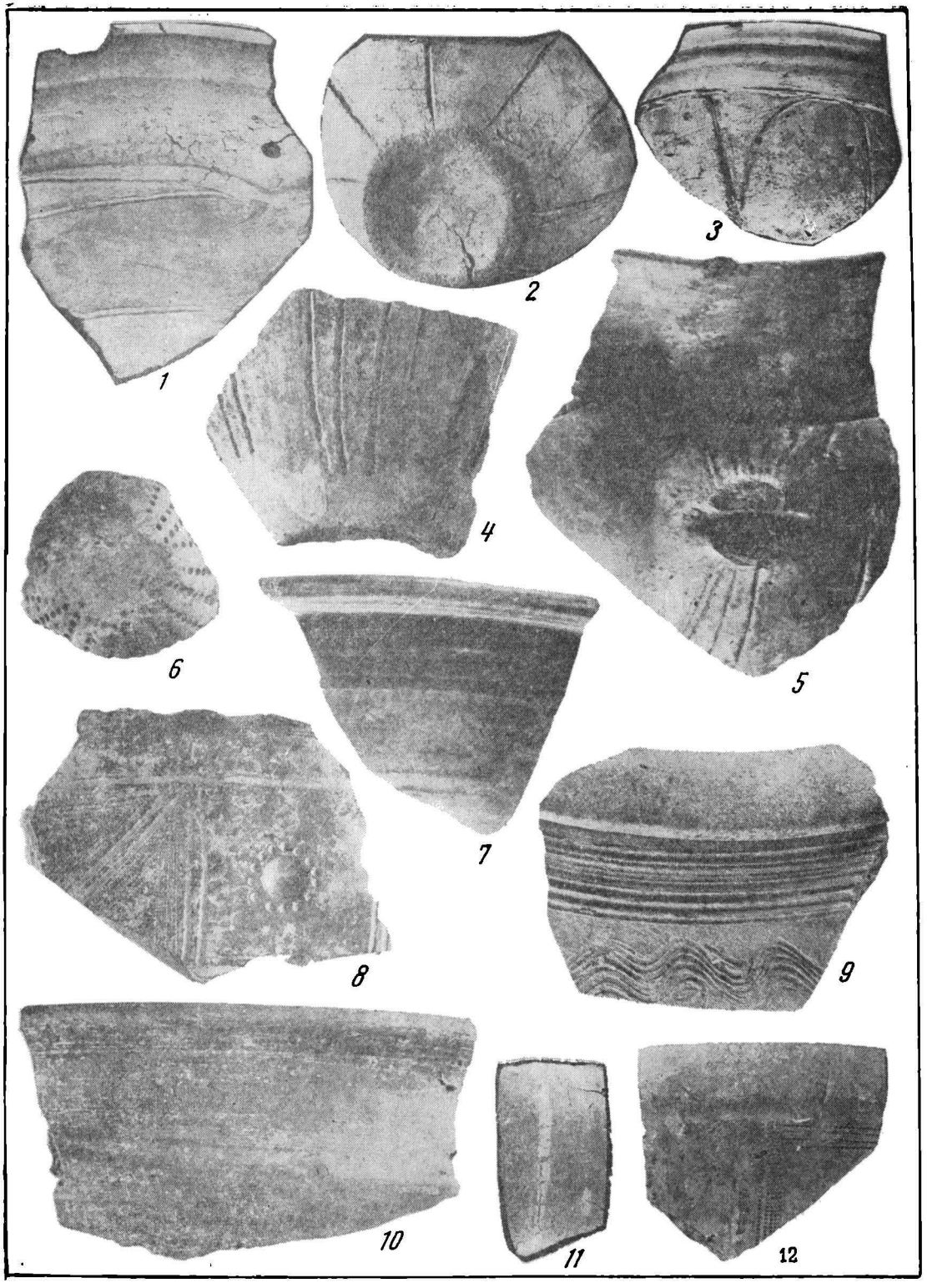

Pl. CCLI. — 1—12 : *Bîrlăleşti* (La Arie).

www.cimec.ro

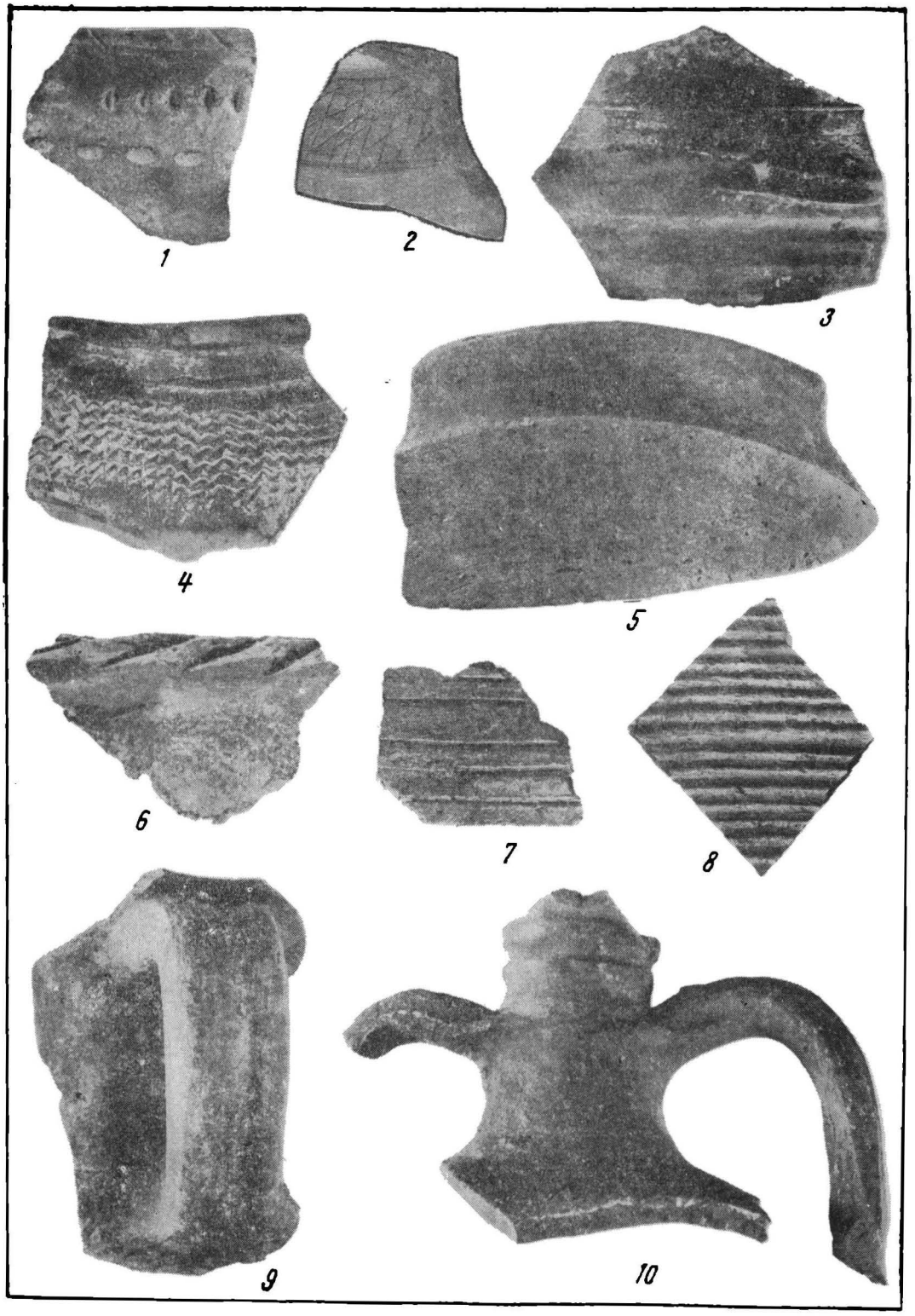

Pl. CCLII. — 1—10: *Bîrlălești* (La Arie).

www.cimec.ro

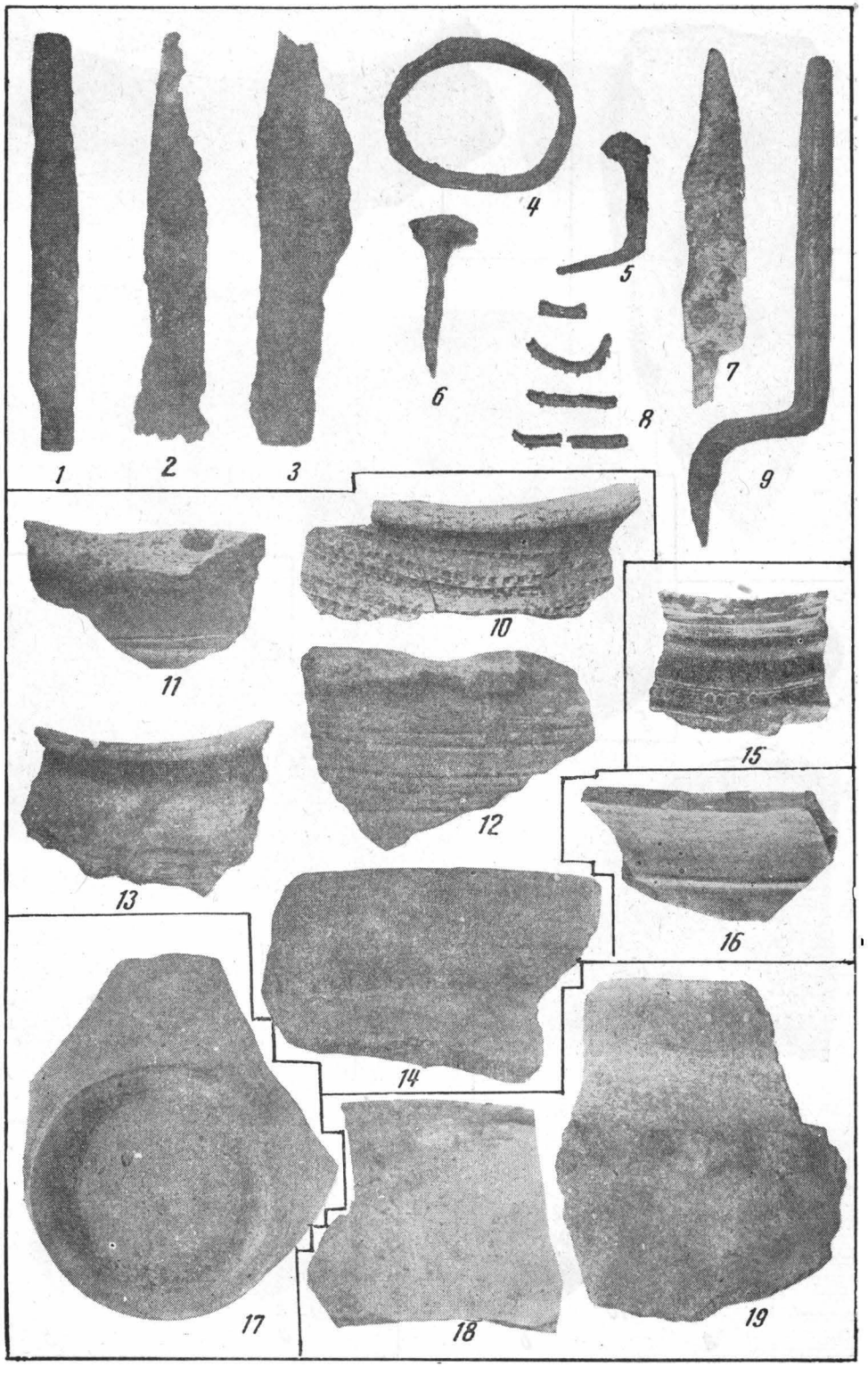

Pl. CCLIII.—1—9 : *Baia* (Episcopia Catolică) ; 10—14 : *Chirceşti* (La Dumbravă) ; 15 : *Dumbrava* (Marginea sud-vestică a satului) ; 16—17 : *Cătămăreşti* (În Luncă) ; 18—19 : *Ibăneşti* (La Curte).

www.cimec.ro

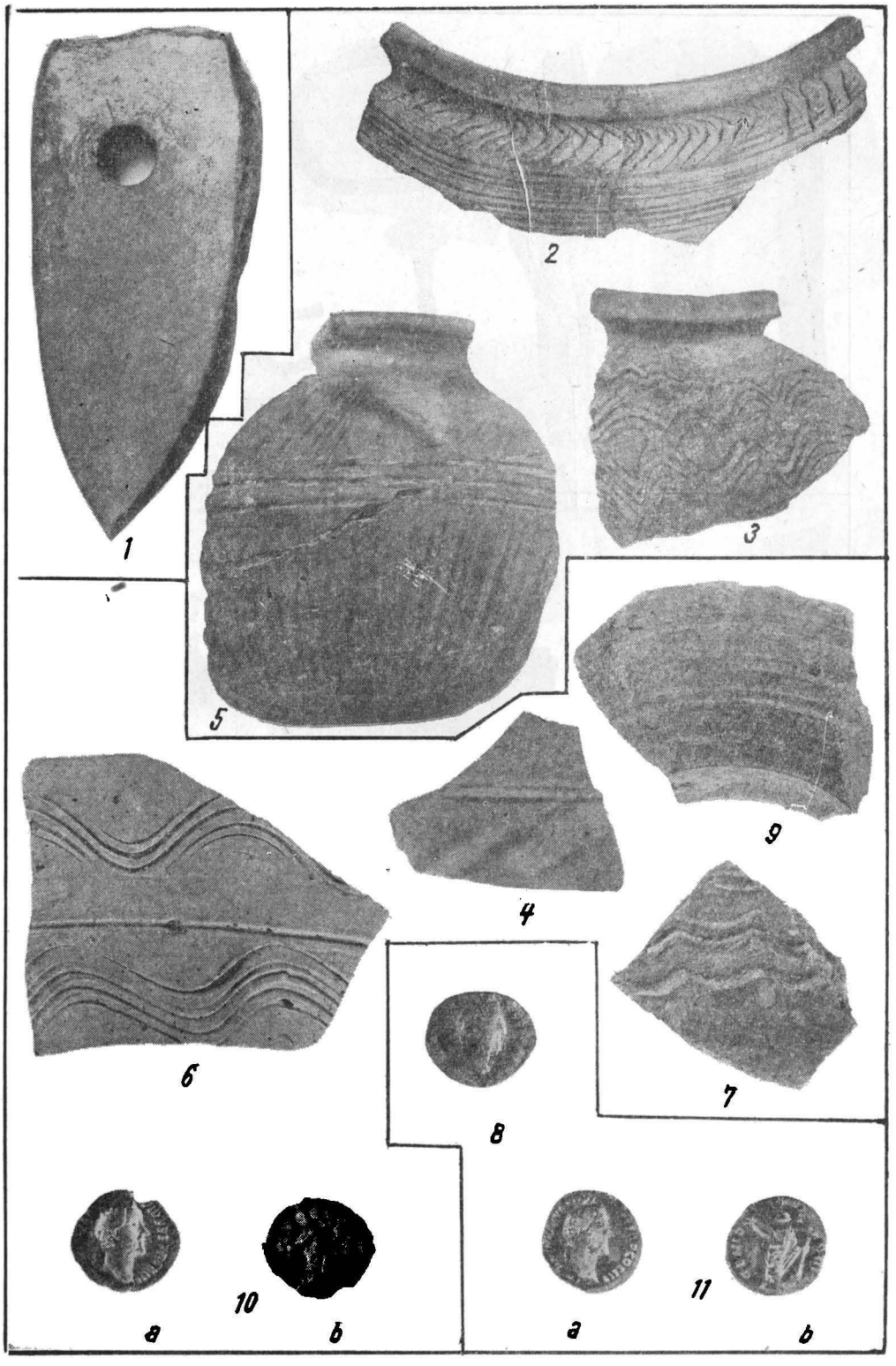

Pl. CCLIV. — 1 : *Rogojeni* (Dealul Mare) ; 2—3, 5 : *Şendreni* (Terasa de luncă a Siretului) ; 4, 6—11 ; *Stînceşti* (8, 11 Bobeica — Dealul cel Mare, 4, 6—7, 9—10 La Salcimi).

www.cimec.ro

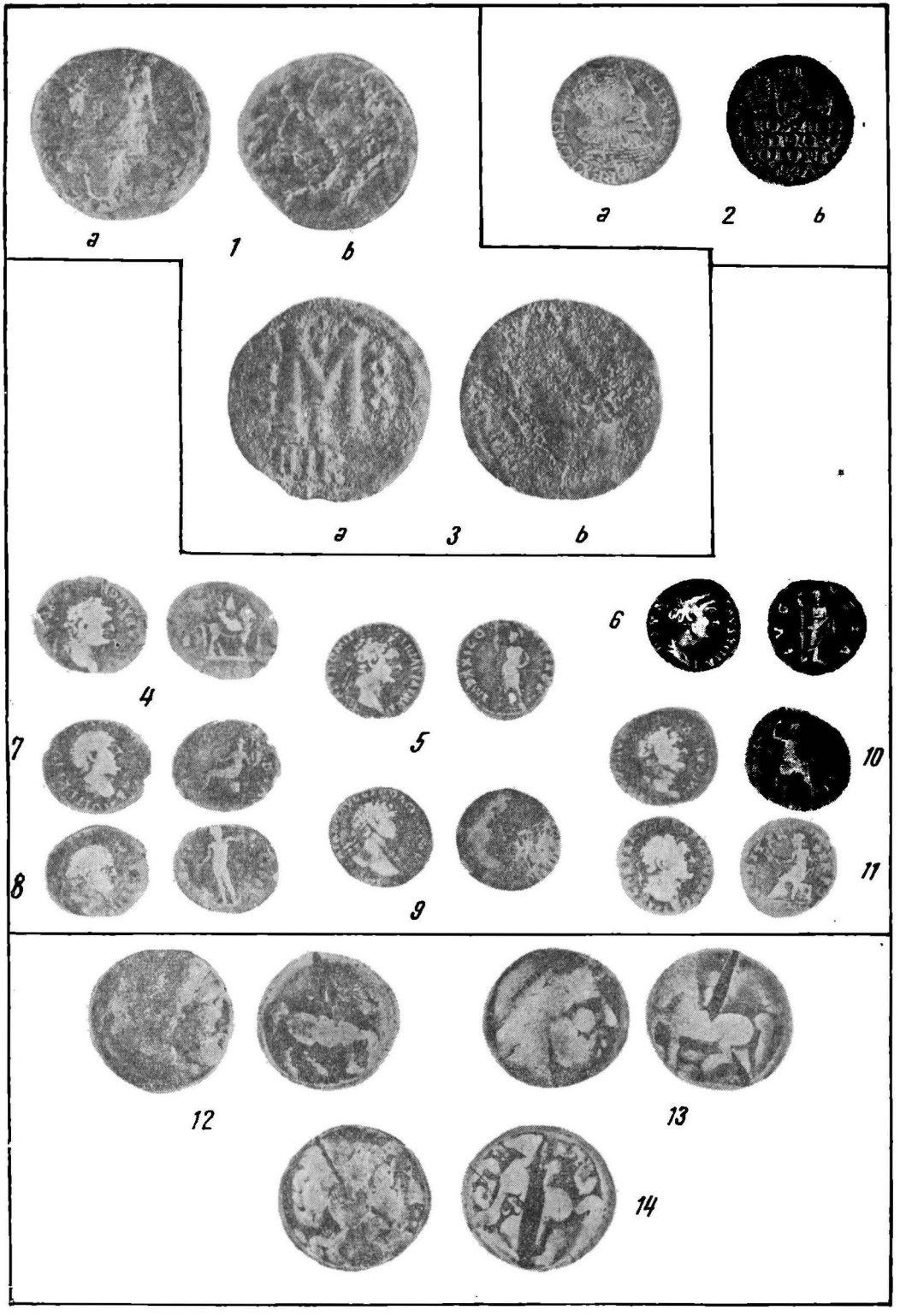

Pl. CCLV. — 1, 3 : *Stînceşti* (Vatra satului) ; 2 : *Cucorăni* (La Şleahul Dorohoiului) ; 4—11 : *Crăiniceni* (Vatra satului) ; 12—14 : *Dăneşti* (Iazul Buragăi).

www.cimec.ro

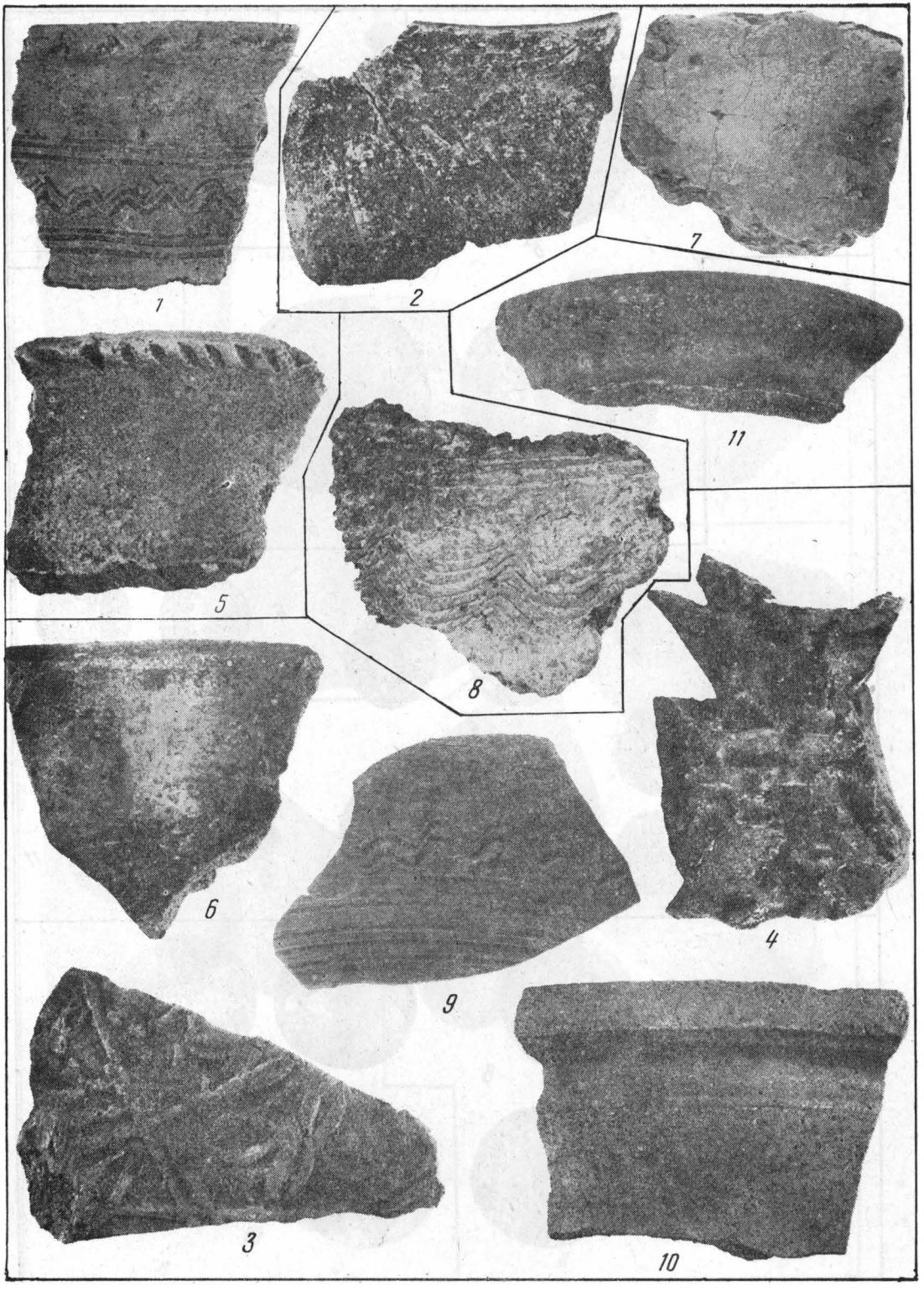

Pl. CCLVI. — 1, 5 : *Mogoşeşti* (Fîntîna lui Onuţ) ; 2 : *Lunca* (La Cotul Hapăilor) ; 3—4, 6, 9—10 : *Cătămăreşti* (La Ţintirim) ; 7 : *Hudum* (Dealul Hudumu) ; 8 : *Ferieni* (Rîpa Porcului) ; 11 : *Şcheia* (La Siliştе).

www.cimec.ro

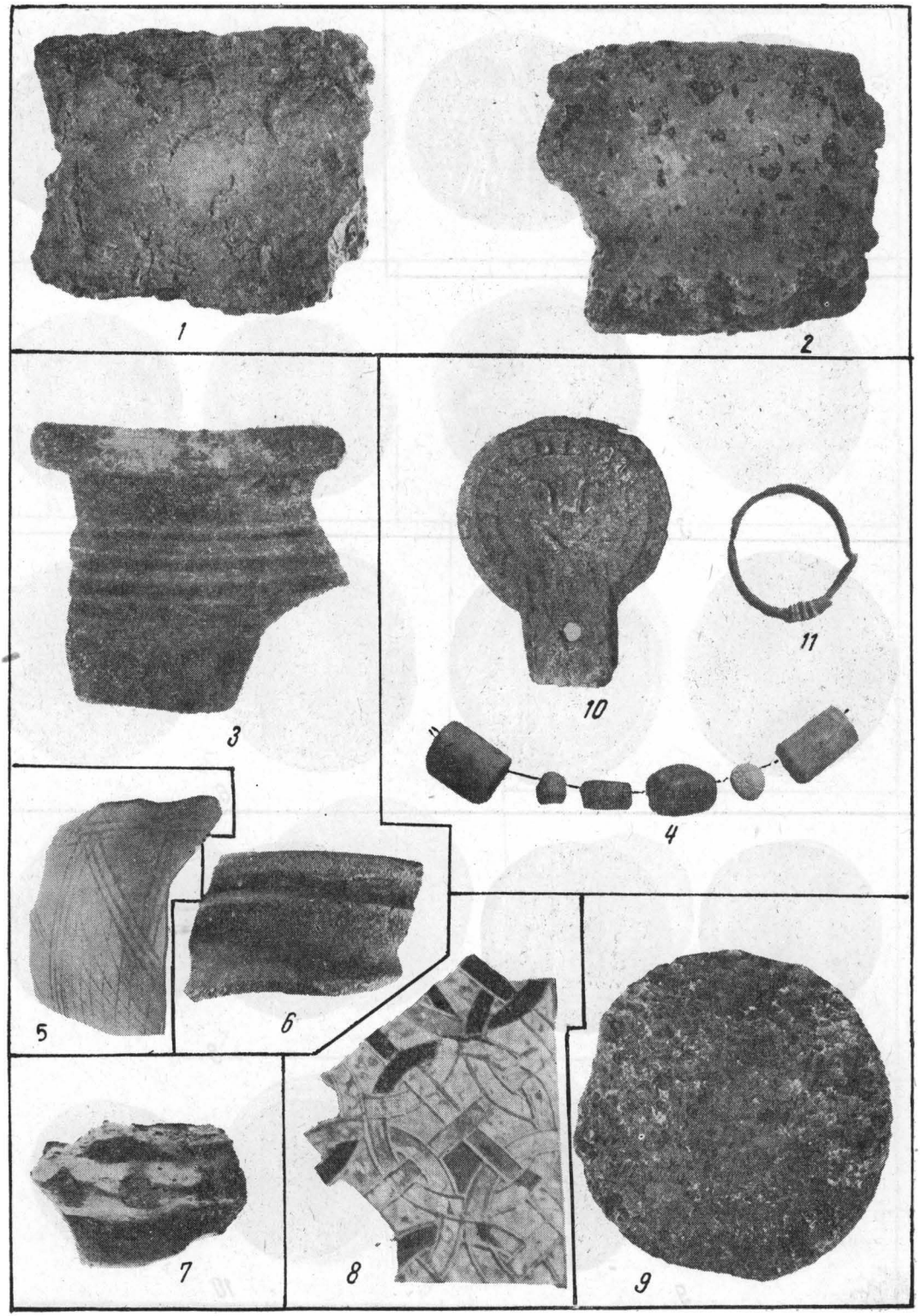

Pl. CCLVII. — 1—2: *Hudum* (Dealul Hudumu); 3, 6: *Şcheia* (La Silişte); 5: *Ştefăneşti* (Rîpa La Burci); 7: *Goruni* (La Dadus); 8: *Botoşani* (Cartierul Popăuţi); 9: *Lătăi-Cîmpenii* (La Iezătura Veche); 4, 10—11: *Unimea* (Str. Unirea).

www.cimec.ro

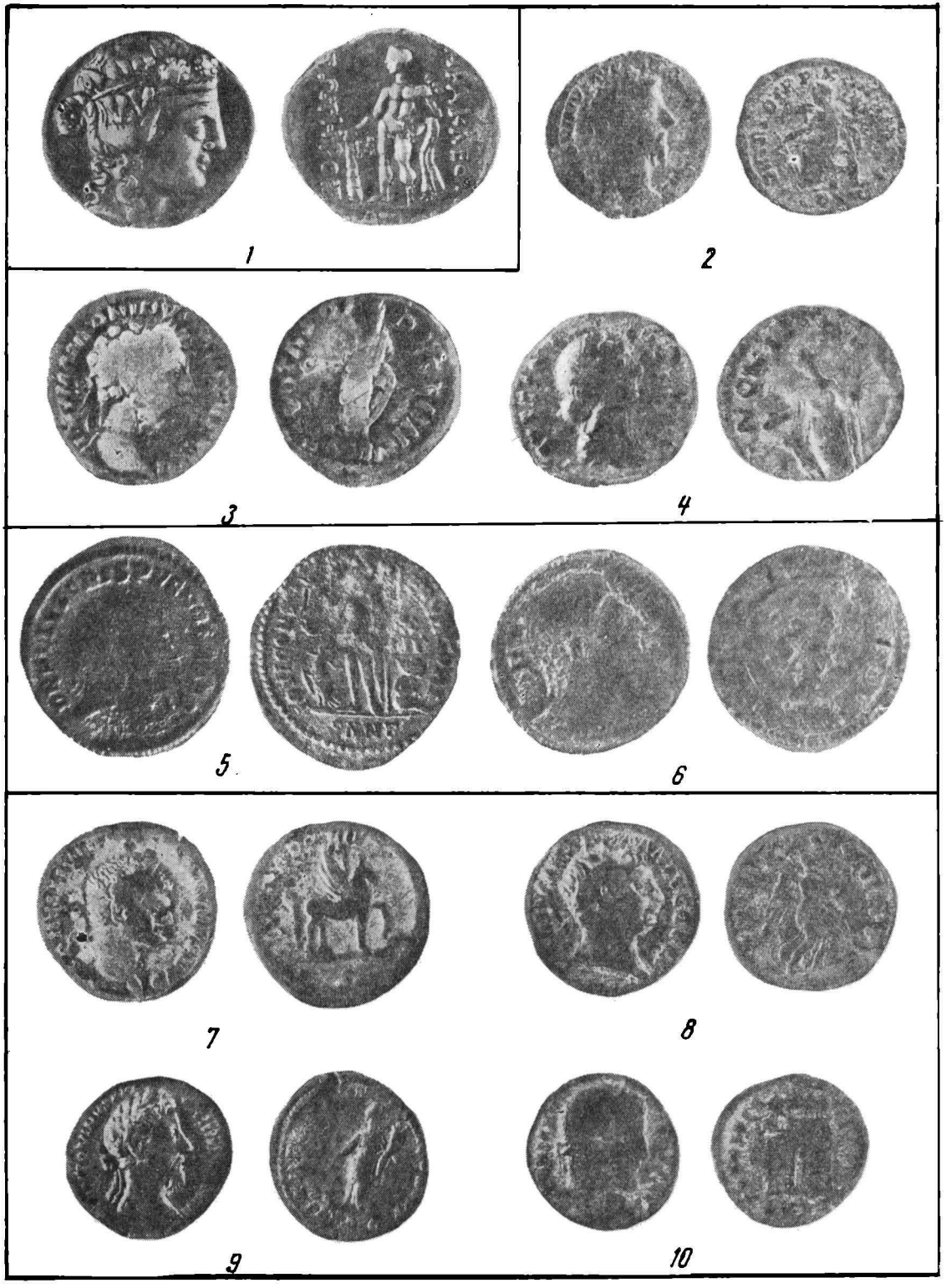

Pl. CCLVIII. — 1 : *Poiana Teiului* (Pe teritoriul comunei) ; 2—4 : *Mircești* (Dealul Miclea) ; 5—6 : *Dănești* (La Tufari) ; 7—10 : *Botoșani* (Strada Dobrogeanu Gherea).

www.cimec.ro

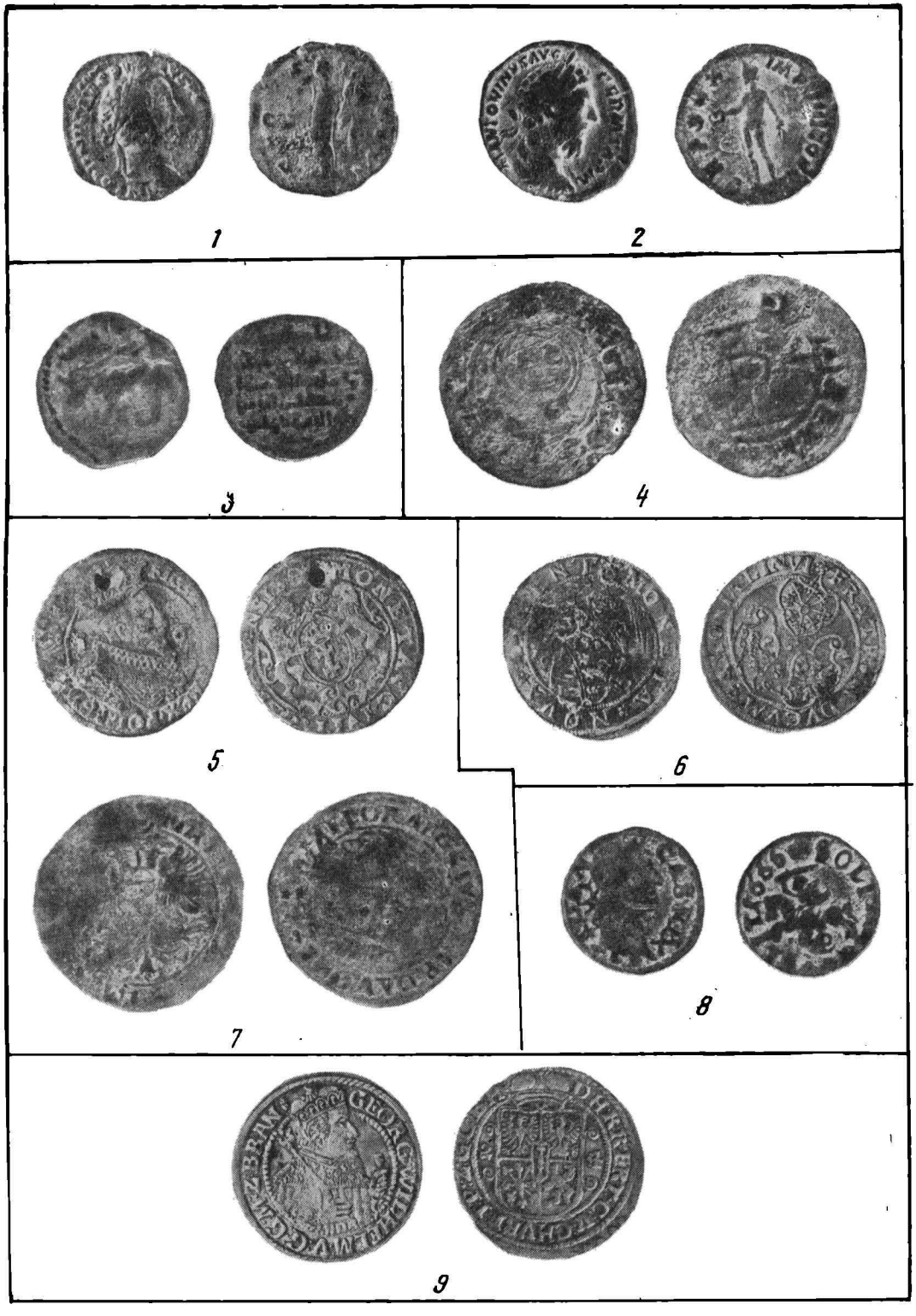

Pl. CCLIX. — 1—2 : *Crăiniceni* (Vatra satului) ; 3 : *Iași* (str. Ciurchi nr. 134) ; 4 : *Horlești* (Boțeștii cu Viișoara) ; 5, 7 : *Cîrniceni* (Școala Veche) ; 6, 9 : *Boroșești* (Cujba) ; 8 : *Botoșani* (Str. Dobrogeanu Gherea).

www.cimec.ro

www.cimec.ro

Établissements en Moldavie Depuis l'époque paléolithique jusqu'au XVIIIe siècle

RÉSUMÉ

La méthode géographique en archéologie est aujourd'hui unanimement acceptée et mise en pratique par la plupart des auteurs.

Dans le présent ouvrage, les auteurs se proposent d'exposer quelques problèmes suscités par l'application de la méthode géographique aux recherches archéologiques entreprises pendant 12 années sur le territoire de la Moldavie compris entre les Carpates et le Prut. Durant ces recherches, on a découvert 1299 points, autour de 542 localités explorées, renfermant des vestiges qui laissent présumer les endroits jadis habités. Ces vestiges datent depuis l'époque paléolithique jusqu'au XVIIIe siècle.

En tenant compte de l'application du critérium géographique, ces recherches, au point de vue méthodologique, ont été basées sur une étroite collaboration entre archéologues et géographes dans le but de mieux établir les liens qui existent entre les établissements et les variantes morphologiques des sous-unités géographiques comprises dans le territoire exploré. A l'occasion des recherches effectuées dans ces conditions, on a tenu compte aussi de certaines découvertes de nécropoles et, dans quelques rares cas, d'objets isolés qui peuvent servir comme documents pour préciser l'étendue dans l'espace de l'activité humaine dans le cadre géographique respectif.

En général, en corroborant les données archéologiques et celles géographiques et historiques, nous nous sommes évertués de mettre en lumière les caractéristiques des établissements humains le long des diverses étapes de l'histoire de la Moldavie. En même temps, nous avons réuni, dans la mesure du possible, des documents prouvant que ces endroits ont été continuellement habités, problème qui d'ailleurs reste à être élucidé par les recherches qui seront entreprises avec une plus grande ampleur sur les lieux respectifs.

A cause de la diversité morphologique du territoire de la Moldavie et de l'orientation presque longitudinale de son réseau hydrographique, les recherches archéologiques poursuivant l'identification des établissements humains ont été effectuées à l'intérieur de chaque sous-unité géographique, de la manière suivante : le Bassin du Bahlui, la Plaine de la Jijia Supérieure, le Plateau de Suceava, le Plateau de la Moldavie Centrale, la Dépression de Huși-Elan-Horincea, les Sous-Carpates et la Plaine du Siret. Dans chacune de ces sous-unités géographiques, on a spécialement effectué des recherches dans les prairies et les terrasses situées le long des cours d'eau.

Des résultats obtenus il ressort clairement que, pour découvrir toutes les habitations dans le cadre d'une sous-unité géographique, il est nécessaire d'explorer aussi le reste du territoire où se déroule la morphologie déterminée par les cours d'eau. C'est ainsi que les liens qui existent entre les établissements à différentes époques et les formes du terrain habité

www.cimec.ro

de préférence par les indigènes, de même que par les peuples migrateurs, ont pu être constatés d'une façon plus précise.

Dans les pages qui suivent, nous présentons, sous une forme générale, quelques-unes des conclusions qui ressortent de ces recherches concernant les habitations de la Moldavie, depuis l'époque paléolithique jusqu'à la fin du féodalisme développé (la première moitié du XVIIIe siècle), conclusions qui résultent de l'étude archéologique, des habitations de ce genre qui ont été découvertes, ainsi qu'il a été mentionné.

I. LA COMMUNAUTÉ PRIMITIVE

Au total, on a identifié 1155 habitations appartenant à la communauté primitive.

1. Les découvertes d'habitations paléolithiques de terrasse se sont beaucoup accrues au cours des deux dernières décennies au Nord-Est et au centre de la Moldavie (179 découvertes dans 121 localités), sans qu'on ait pu identifier jusqu'à présent aucune grotte portant des traces d'habitations paléolithiques. Généralement, durant cette période, on constate une ascension graduelle des habitations des basses terrasses vers des reliefs plus élevés, ascension déterminée probablement autant par les facteurs physico-climatiques, que par les conditions historiques. Ainsi, les quelques habitations de l'époque du paléolithique inférieur (clactonien et levalloisien) sont situées sur les terrasses basses de la confluence des rivières des alentours du Prut. Ces mêmes terrasses basses ont été occupées aussi par les habitations du paléolithique moyen (moustérien) dont quelques-unes se sont étendues sur les terrasses moyennes, ou sur les bords des plateaux. Cependant, la majorité des habitations du paléolithique supérieur appartenant particulièrement à l'aurignacien moyen et tardif (gravettien) se trouve sur les promontoires des terrasses plus hautes et sur les plateaux, pénétrant vers l'Ouest jusqu'aux dépressions des Carpates.

2. Des habitations mézolithiques en petit nombre (5 découvertes sûres et une incertaine dans 6 localités) du tardenoisien ont été identifiées dans les régions basses du terrain, dans la plaine du Bahlui et le corridor du Prut, ainsi que sur les hauteurs dominant la plaine du Nord-Est de la Moldavie.

3. De nombreuses habitations du néolithique (456 découvertes sûres et 131 incertaines), répandues sur presque tout le territoire de la Moldavie, sont situées sur des terrains tantôt bas, tantôt élevés, l'altitude variant non seulement d'une période à l'autre, mais aussi parfois au sein des phases d'un même degré de civilisation. Ainsi, au-delà du protonéolithique, qui n'est point attesté d'une manière concluante, dans les premiers temps du néolithique, la majorité des habitations appartenant aux civilisations Criş (77 découvertes dans 55 localités) et de la céramique linéaire (24 découvertes dans 21 localités) se trouve dans de basses régions, sur des tertres non inondables et sur les terrasses des prairies qui s'étendent le long des rivières, quelques-unes seulement de ces habitations étant établies dans des plaines un peu plus élevées, sur des plateaux, de même que dans des zones de collines. Généralement, elles se concentrent dans les dépressions des champs aux alentours de l'avant-steppe et sont plus rares dans les dépressions sous-carpatiques. L'extension des habitations sur de larges surfaces dépend étroitement du mode nomade de culture des plantes, déterminé par le caractère primitif des outils. Pareillement, dans la phase précucuténienne (34 découvertes dans 31 localités) du néolithique développé, la majorité des habitations occupe des régions basses, situées sur des terrasses inférieures, ou des tertres non inondables, ou sur des témoins d'érosion dans les prairies. En petit nombre elles sont situées sur un emplacement élevé, soit sur des terrasses moyennes, soit sur des promontoires à la lisière des plateaux. Puisque les habitations de la phase Izvoare I_1 se trouvent seulement sur de bas terrains, et quelques-unes de la phase Izvoare I_2 sont placées aussi sur de plus hauts terrains, on peut supposer, jusqu'à preuve du contraire, qu'il y a eu une extension partielle en altitude des habitations de cette dernière phase. Ce n'est que dans

www.cimec.ro

la phase Cucuteni A (146 découvertes dans 114 localités) que se généralise, pour les habitations, l'installation dans des endroits plus élevés des promontoires et des lisières des plateaux, de même que des tertres, aussi bien dans la région de l'avant-steppe que dans la plaine à caractère de steppe du Nord-Est de la Moldavie. Généralement, ces habitations se groupent autour des plaines à caractère de dépression. Ce n'est que dans des cas extrêmement rares que les habitations de cette phase de la civilisation de Cucuteni ont préféré un emplacement bas, lorsqu'elles sont situées sur des tertres dans l'enceinte de vastes plaines. Rarement, on a constaté dans un même endroit des vestiges de demeures des deux phases : précucuteni et Cucuteni A, car la majorité des habitations de la phase précucuteni est située en terrains bas et la plus grande partie des habitations de la phase Cucuteni A occupe des endroits élevés.

A la différence des habitations de la phase Cucuteni A, placées à des altitudes élevées, la majorité de celles appartenant à la phase Cucuteni A—B (23 découvertes dans 21 localités) se trouve dans des régions basses, descendant vers les terrasses inférieures et vers les prairies. Quelques-unes seulement sont placées sur des terrasses plus hautes ou sur les bords ravinés des plateaux. Quant à la phase Cucuteni B, on a découvert de nombreux groupements d'habitations (127 découvertes auxquelles s'ajoutent 132 autres découvertes moins certaines dans 88 localités) qui, comme dans la phase Cucuteni A, sont parsemés aussi bien dans de basses régions, que dans d'autres régions plus élevées des alentours des larges plaines. Ces habitations, localisées dans des régions à caractère plutôt de steppe, contrairement à celles de la phase Cucuteni A, sont plus fréquentes dans le Bassin du Bahlui et dans la Plaine de la Jijia Supérieure.

On constate la même concentration d'habitations dans la Plaine du Nord-Est de la Moldavie à l'époque de la civilisation Horodiștea-Folteşti (75 découvertes dans 63 localités) et des tombes en ocre de la période qui marque la transition de l'époque néolithique à l'âge du bronze. Cela est probablement dû aux conditions de cette région plus favorables à l'élevage et à la culture des plantes. Ainsi, les habitations de la civilisation Horodiștea-Folteşti de cette région, de même que celles des plateaux de Suceava et de la Moldavie Centrale, occupent avec prédilection les bords des plates-formes et des terrasses élevées et plus rarement les surfaces proéminentes des hautes terrasses. Il faut excepter le couloir du Prut où les habitations sur les positions basses sont caractéristiques.

4. Aux premiers temps de l'âge du bronze (5 découvertes dans 5 localités) et à l'âge du bronze moyen (22 découvertes dans 20 localités), les habitations continuent à se maintenir sur des reliefs élevés, terrasses aux lisières de plateaux, ainsi que dans la période de passage de l'époque néolithique à l'âge du bronze. Cependant, durant l'âge du bronze tardif, elles occupent avec prédilection les terrasses inférieures. Les habitations de l'époque du bronze ancien (la civilisation Folteşti II — Schneckenberg) et tardif (la civilisation Noua) se présentent sous forme de « cendriers », la principale occupation des habitants ayant été l'élevage. Elles se distinguent de celles de l'âge du bronze moyen (spécialement de la civilisation Monteoru), qui sont des établissements étendus ayant parfois l'aspect de fortins et dont la population s'occupait également de l'élevage et de la culture des plantes. En ce qui concerne les habitations du groupe Noua, qui sont fort nombreuses (193 découvertes certaines dans 148 localités et 66 incertaines dans 58 localités), la plupart se trouvent dans la Plaine à caractère de steppe du Nord-Est de la Moldavie, à cause des conditions favorables à l'élevage. On les trouve rarement installées sur des terrasses plus hautes ou aux bords des plateaux.

5. Le type d'établissements sous forme de stations dans un emplacement bas ou sur les terrasses inférieures du voisinage des vastes plaines, de la fin de l'âge du bronze, continue à prédominer durant le premier Hallstatt (40 découvertes dans 34 localités), l'occupation principale étant toujours l'élevage. Le plus grand nombre d'établissements de cette étape a été identifié dans la zone à caractère de steppe du Bassin du Bahlui et de la Plaine de la Jijia Supérieure, ainsi que dans la majorité des habitations du groupe Noua. Ils sont plus rares dans le reste de la Moldavie.

www.cimec.ro

Ces caractéristiques des établissements hallstattiens des premiers temps, ainsi que l'occupation principale des habitants, qui fut l'élevage, et la fréquence de certains éléments de culture matérielle du type Noua au sein des emplacements du Hallstatt des premiers temps constituent des preuves évidentes de contacts ethniques et culturels entre les porteurs de la civilisation hallstattienne des premiers temps et ceux du groupe Noua. Pareillement, dans le Hallstatt moyen, époque dont on a identifié jusqu'à présent très peu d'habitations (5 découvertes dans 5 localités), leur emplacement n'est pas limité aux terrasses inférieures, mais s'est étendu aussi sur de plus hautes régions, ainsi que sur les promontoires des plateaux. Dans l'étape actuelle des recherches, il est bien difficile de préciser le rapport numérique entre ces deux types de groupements d'habitations.

Quant à la période suivante, du Hallstatt final, mieux documentée par les identifications archéologiques (65 découvertes certaines dans 54 localités et 175 découvertes incertaines dans 153 localités), on a des preuves évidentes que pour les habitations on a préféré les emplacements plus élevés de la Plaine du Nord-Est de la Moldavie, du Plateau de Suceava et de la Dépression d'Elan-Horincea, tandis que dans les couloirs du Prut et du Siret, ainsi que sur le Plateau de la Moldavie Centrale, la majorité des établissements occupe des terrains bas dans les prairies et sur les terrasses inférieures.

En général, les groupements d'habitations non fortifiés semblent n'être point très étendus, contrairement à ceux fortifiés de remparts de terre et de fossés des Ve — IIIe siècles avant notre ère. Ces derniers se trouvent sur des éminences identifiées jusqu'à présent à Stînceşti, Cotnari, Moşna, Brăhăşeşti et dans d'autres endroits de la Moldavie. Ils sont placés dans la zone de contact des plateaux de Suceava et de la Moldavie Centrale avec la Plaine située dans la dépression du Nord-Est de la Moldavie, et sont orientés vers l'Est, en des lieux de défense et de refuge en cas d'attaques survenues du dehors ou de l'intérieur. Il ne serait point exclu que leur édification ait été déterminée par la pression provenant de l'Est et exercée directement ou indirectement par les Scythes. On peut aussi les considérer comme des réunions de tribus parvenues, ainsi que les découvertes faites l'ont mis en évidence, à un stade plus avancé du développement social et économique de la société thraco-gète au sein de laquelle les différences sociales s'étaient accentuées.

6. On a identifié de nombreux vestiges d'habitations du La Tène II (72 découvertes certaines dans 52 localités et 28 découvertes incertaines dans 28 localités) et III (55 découvertes certaines dans 43 localités et 32 découvertes incertaines dans 30 localités) qui sont parsemés sur presque tout le territoire de la Moldavie.

Les établissements du La Tène II se trouvent en majeure partie dans le Bassin du Bahlui (Coasta Iaşilor), sur le Plateau de la Moldavie Centrale, dans la Dépression d'Elan-Horincea et dans la région sous-carpatique, et seulement en très petit nombre sur le Plateau de Suceava et dans le Couloir du Prut. On remarque jusqu'à présent qu'il n'y en a point dans la Plaine de la Jijia Supérieure et dans la Plaine du Bahlui qui s'étend jusqu'aux confins de la Coasta Iaşilor. En échange, on a constaté deux groupes plus grands de cette époque autour de Iaşi desquels l'un dans la petite dépression de Nicolina, à Ciurea, et l'autre dans le secteur de Iaşi-Holboca-Tomeşti-Vlădiceni et Chipereşti. Il y a eu aussi association, dans quelques endroits, entre les établissements hallstattiens tardifs et ceux du La Tène II.

Sur le Plateau de la Moldavie Centrale et dans la Dépression d'Elan-Horincea, le nombre des établissements installés sur des terrains bas est presque égal à celui situé sur des terrains élevés, tandis que, dans le Bassin du Bahlui et le Couloir du Prut, les habitations à position basse prédominent sur les terrasses inférieures et sur les prairies ; dans la région sous-carpatique, les habitations placées sur éminences prédominent.

Contrairement au Hallstatt tardif, dans le La Tène II les groupements d'habitations fortifiés sur éminences manquent totalement, ce qui indique un affaiblissement probable du pouvoir chez les indigènes soumis par les Bastarnes. La domination de ceux-ci en Moldavie cesse au Ier siècle av. n.è., à la suite des événements historiques qui ont eu lieu dans la région du Bas-Danube.

www.cimec.ro

Dans l'enceinte des établissements explorés, nous avons trouvé des fragments de poteries du type Lunca Ciurei, faites à la main, de tradition hallstattienne, ainsi que d'autres fragments de poteries, faites également à la main, appartenant au type bastarnique. Ces dernières poteries sont noires et polies, ayant des analogies avec celles trouvées dans l'espace compris entre les Carpates, la mer Baltique et le Dniepr. Elles sont parfois associées à des restes d'amphores grecques. La majorité des fragments de poteries du type bastarnique provient des établissements situés dans des lieux bas et plus rarement dans des lieux élevés du Plateau de la Moldavie Centrale et de la Coasta Iaşilor.

Pour la phase suivante — La Tène III — on constate une certaine intensité dans l'édification des établissements sur la Coasta Iaşilor, dans la Dépression d'Elan-Horincea au contact avec le Plateau, ainsi que dans la région sous-carpatique, et une plus faible fréquence d'établissements dans la Plaine de la Jijia Supérieure, sur le Plateau de la Suceava, dans le Couloir et la Plaine inférieure du Siret. De nombreux établissements de cette époque, situés sur la Coasta Iaşilor et sur le Plateau de la Moldavie Centrale, continuent, sur les mêmes lieux, soit bas, soit plus élevés, en proportions presque égales, ceux du La Tène II et même du Hallstatt tardif. Dans la région sous-carpatique, où peu d'établissements du La Tène II sont connus, on trouve actuellement une importante concentration d'habitations, dont quelques-unes à caractère d'oppidum, comme c'est le cas pour Bîtca Doamnei de Piatra Neamţ. Celle-ci présente une importance particulière pour la connaissance de l'état avancé du développement social et économique, politique et culturel des tribus géto-daces à l'Est des Carpates. Ce type d'établissement fortifié du La Tène III, qui se différencie par ses caractéristiques du hallstattien tardif rencontré dans le Nord-Est de la Moldavie, apparaît immédiatement après la chute de la domination bastarnique en Moldavie, dans les conditions historiques créées par la pénétration romaine dans la région du Bas-Danube.

Quant aux vestiges de culture matérielle du La Tène III, on remarque la poterie grise travaillée au tour qui se répand à cette époque dans le Nord de la Moldavie, à l'exception de la plaine du Nord-Est de cette région, où elle n'a pas encore été identifiée.

7. De l'époque qui correspond à la province de Dacie (IIe — IIIe siècles de n.è.) datent de nombreux points découverts avec des vestiges d'établissements (51 découvertes certaines dans 46 localités et 15 découvertes incertaines dans 32 localités), répandus dans presque toute la Moldavie, à l'exception du territoire roumain du Sud ayant pour centre Barboşi. Des groupements plus importants de semblables établissements correspondant probablement à des rassemblements de tribus, ont été constatés dans la Plaine du Nord de la Moldavie et sur le Plateau de Suceava. Il y a peu de preuves de tels établissements à l'époque du La Tène tardif, sur le Plateau de la Moldavie Centrale, d'où proviennent de nombreux trésors monétaires romains de la seconde moitié du IIe siècle de n.è. et du début du IIIe siècle de n.è., ainsi que dans la région sous-carpatique, où ils continuent les établissements du La Tène tardif. La découverte d'un grand nombre d'établissements daces des IIe — IIIe et IIIe siècles de n.è. dans le Nord et le centre de la Moldavie, d'une part, confirme l'hypothèse de la présence dans ces régions au IIIe siècle de n.è. de tribus géto-daces, c'est-à-dire des Costoboces (hypothèse basée sur la découverte de monnaies romaines), et d'autre part, pour le IIIe s. de n.è., complète les informations d'ordre archéologique concernant les Carpes de cette région. Des vestiges géto-daces de cette époque n'ont pas été découverts au Sud de la Moldavie. A cela vient s'ajouter l'absence de monnaies romaines sur ce territoire, exceptant la zone environnant la ville de Galatz, pour confirmer l'hypothèse de la présence dans cette région de la population sarmate roxolane, cette population n'usant pas de monnaies romaines pour l'échange de ses produits.

La majorité des établissements de l'époque correspondant à celle de la province de Dacie, ainsi que les établissements du IVe siècle de n.è. sont placés dans des régions basses, sur les terrasses inférieures du voisinage de champs favorables à l'agriculture et à l'élevage. Pareillement, les nécropoles sarmates et carpiques contemporaines de ces établissements sont aussi situées dans des endroits bas. Ces bas emplacements des établissements carpiques, ainsi que

www.cimec.ro

des nécropoles carpiques et sarmates, correspondant à l'époque de la province de Dacie, ont été préférés probablement pour faciliter les échanges économiques et les liens politiques entre les tribus carpiques sédentaires et les peuplades sarmates de passage. Ces liens expliquent aussi les influences culturelles que les Carpes et les Sarmates ont exercées les uns sur les autres et qui ont été mises en évidence surtout par la découverte de nécropoles carpiques et sarmates.

Par des identifications récentes, nous avons obtenu de nouvelles preuves que la civilisation locale carpique, se distinguant surtout par les caractéristiques de la poterie grise travaillée au tour, est venue en contact, par des échanges économiques et des liens culturels, avec les produits sarmates et romains, ces derniers représentés principalement par des restes d'amphores romaines, plus nombreux dans la partie méridionale que dans celle septentrionale de la Moldavie. Par ces témoignages, ainsi que par d'autres vestiges archéologiques et numismatiques, il est prouvé que l'influence romaine ne s'est point limitée au territoire romain du Sud de la Moldavie, mais qu'elle s'est étendue plus au Nord, entre les Carpates et le Prut.

II. LA PÉRIODE DE PASSAGE AU FÉODALISME

1. Les débuts de la période de passage au féodalisme, correspondant à la civilisation Sîntana de Mureș-Tcherniakhov (IVe siècle de n.è.), sont bien illustrés sur le territoire de la Moldavie par un nombre de 449 établissements identifiés récemment. Ces établissements sont parsemés presque partout en Moldavie, que ce soit dans la zone de l'avant-steppe ou encore dans les plaines à caractère de steppe. La plupart se trouvent dans la Plaine du Nord-Est de la Moldavie, sur les plateaux de Suceava et en Moldavie Centrale, le long du Couloir du Prut et aussi dans la Dépression de Huși-Elan-Horincea, régions qui ont été plus ou moins habitées dans la période correspondant à celle de la province de Dacie (IIe et IIIe siècles de n.è.). Par contre, les découvertes de tels établissements sont moins nombreuses dans la région sous-carpatique du centre de la Moldavie, intensément habitée durant les IIe — IIIe siècles de n.è. et pendant le La Tène tardif, ainsi que dans la Plaine du Bas-Siret. Ce résultat est probablement dû aux recherches plus limitées effectuées dans cette région.

En général, la majorité des établissements de cette étape de civilisation se trouve entre le Siret et le Prut et est directement liée aux découvertes des établissements situés entre le Prut et le Dniestre.

La présence en grand nombre des établissements de la civilisation Sîntana de Mureș-Tcherniakhov entre le Siret et le Prut peut constituer un indice de l'affaiblissement du pouvoir chez les Carpes vers la fin du IIIe siècle de n.è., à la suite de l'extension dans ces régions de la suprématie militaire et politique des Goths. Le nombre réduit de ces établissements dans la région sous-carpatique pourrait s'expliquer par le maintien du pouvoir des Carpes dans cet important centre habité par les Géto-Daces. Fréquemment les établissements du IVe siècle de n.è. en Moldavie ont été placés aux mêmes endroits où se trouvaient ceux de la période correspondant à celle de la province de Dacie, surtout dans la Plaine du Nord-Est de la Moldavie, où la majeure partie des vestiges d'habitations des IIe — IIIe siècles de n.è. a été découverte. Le type d'établissement du IVe siècle de n.è., ainsi que celui de la période antérieure, des IIe—IIIe siècles de n.è., se caractérise par sa position basse au long des terrasses inférieures et de prairies, dans la Plaine du Nord-Est de la Moldavie, sur le Plateau de la Moldavie Centrale, de la Dépression de Huși-Elan-Horincea et aussi dans la Plaine du Siret. Il n'y a que quelques établissements de la Plaine de Nord-Est de la Moldavie, du Plateau de la Moldavie Centrale, ainsi que la plupart de ceux du Plateau de Suceava qui sont situés plus haut, au bord des plateaux et très rarement sur des terrasses moyennes. La majorité des établissements, caractérisés par un mélange culturel et ethnique, ainsi que les nécropoles contemporaines placées sur les pentes de terrasses situées ou devant ou derrière ces établissements, occupent aussi des reliefs bas. Le choix de bas emplacement pour la majorité

www.cimec.ro

des établissements et des nécropoles de la Moldavie appartenant à la civilisation Sîntana-Tcherniakhov s'explique par les conditions offertes par le milieu naturel, favorable aux occupations de base des représentants de cette civilisation, et aussi par d'autres causes plus complexes d'ordre économique et politique, déterminées par la domination à cette époque des Goths. Quant à la croissance numérique et territoriale de ces établissements, il faut tenir compte pour l'expliquer que l'agriculture était devenue extensive à cause du perfectionnement des outils agricoles et du caractère de la communauté villageoise, et aussi de l'augmentation numérique des familles de cette phase de la communauté villageoise à laquelle on suppose que l'on avait passé durant cette étape de la démocratie militaire, dans les territoires que les Romains n'avaient pas occupés. Les vestiges de civilisation Sîntana de Mureș-Tcherniakhov se caractérisent autant par des éléments de tradition locale, que par d'autres de facture gothique, sarmatique et romaine. Pour le moment, il est difficile de préciser la variante locale en Moldavie de la civilisation Sîntana de Mureș-Tcherniakhov à laquelle ces découvertes appartiennent.

2. Contrairement à l'étape de la civilisation Sîntana de Mureș-Tcherniakhov, celle qui suit, durant les Ve—VIe siècle de n.è. et qui correspond à l'invasion des Huns et des Gépides, est beaucoup moins connue. Outre des découvertes de tombeaux à Concești, N. Bălcescu, Valea Lupului et Botoșani, et d'établissements à Botoșani et à Botoșana, plus ou moins explorés par des sondages et des fouilles archéologiques, peu d'établissements ont été identifiés et reconnus, dont la date fixée au Ve ou au Ve—VIe siècle de n. è., basée uniquement sur les poteries retrouvées, est provisoire. C'est aux recherches futures que revient la tâche de compléter les résultats obtenus jusqu'à présent. La majorité de ces établissements occupe les terrasses inférieures de la moitié septentrionale de la Moldavie, étant placée sur les mêmes lieux que les établissements plus anciens du IVe siècle de n.è. Ces établissements se trouvent en nombre réduit dans la moitié méridionale de la Moldavie et, actuellement, on n'en a pas encore découvert dans la basse Plaine du Siret, qui, par son carac tère de couloir de passage, offrait peu de sécurité pour une habitation prolongée.

L'habitation sans interruption dans l'enceinte des mêmes établissements pendant le IVe et le Ve siècle, ou du Ve au VIe siècle, attestée aussi par des formes de civilisation matérielle dérivées de la civilisation Sîntana de Mureș-Tcherniakhov, rend probable l'hypothèse relative à la persistance, sur les mêmes lieux, de la population indigène, à la suite des troubles causés par l'invasion des Huns. Au point de vue chronologique, nous pouvons discerner, en nous basant sur les découvertes archéologiques, surtout sur les poteries découvertes, deux étapes dans l'évolution de la civilisation matérielle de cette époque. La première, datant de la fin du IVe siècle et du début du Ve siècle de n.è., correspond à l'invasion des Huns et se caractérise autant par des éléments locaux (poterie grise à l'aspect de ciment, faite au tour) dérivés de la civilisation Sîntana de Mureș-Tcherniakhov, identifiés récemment et qui restent à être mieux précisés, ainsi que par d'autres éléments d'origine étrangère, essentiellement orientale, répandus en Moldavie par les Huns ou par les Ostrogoths (fibules de bronze à tête triangulaire et pied en losange, boucles d'oreille en bronze, perles en pâte de verre, etc.). La seconde étape, qui date de la seconde moitié du Ve siècle de n.è. et la première moitié du VIe, correspond à la domination des Gépides sur les territoire d'une partie de la Dacie et se caractérise par une plus grande fréquence de poterie grossière, faite à la main, qui, par ses particularités, est différente des vases faits à la main au temps de la civilisation Sîntana de Mureș-Tcherniakhov (IVe siècle de n.è.) et Șipot-Suceava (VIe—VIIe siècle de n.è.). En ce qui concerne la poterie grise fine ou à aspect de ciment, faite au tour, identifiée dans l'enceinte des établissements de ce temps-là, bien qu'il y ait encore des difficultés pour préciser sa chronologie et l'encadrer au point de vue culturel, il semble qu'elle ait appartenu à la population indigène qui a vécu sur le territoire de la Moldavie pendant la période immédiatement antérieure à la pénétration des Slaves.

3. La période qui va du VIe au Xe siècle, quand la formation du peuple roumain et de sa langue est achevée à la suite de la cohabitation de la population autochtone avec les Slaves

www.cimec.ro

et à l'assimilation graduelle de ces derniers par les indigènes, est beaucoup mieux connue en Moldavie, grâce aux sondages et aux fouilles archéologiques ainsi qu'à de nombreuses identifications. Par ces recherches, on a obtenu des données précieuses se rapportant aux caractéristiques des établissements et à la civilisation matérielle des principales étapes de cette période.

La première étape, qui correspond à la pénétration des Slaves au VIe siècle, attestée historiquement, est plutôt considerée comme un postulat que prouvée par des découvertes archéologiques. Ainsi, les vestiges d'habitations identifiés jusqu'à présent, par des sondages à l'endroit où l'on a découvert la fibule digitale de Iași (La Croix de Ferentz), ne datent point du milieu du VIe siècle de n.è., époque à laquelle on a attribué la fibule respective, mais plutôt de l'époque immédiatement suivante (VIe—VIIe siècle). De même, quant aux poteries faites au tour, en pâte grumeleuse avec des grains de sable, découvertes à Rediu Tatar, et qui présentent des analogies avec le groupe Ciurel-Ipotești-Cîndești, on n'a pas encore précisé leur genèse, car des fouilles sur le lieu respectif n'ont pas encore été effectuées.

On connaît mieux l'étape Șipot-Suceava, de la fin du VIe siècle et de la première moitié du VIIe. C'est à elle qu'appartiennent les 11 découvertes faites dans La Plaine du Nord-Est de la Moldavie, sur le Plateau de Suceava et dans la Dépression d'Elan-Horincea, toutes provenant de bas emplacements, dans l'enceinte des terrasses inférieures et des prairies, ayant en face des plaines marécageuses et derrière, des collines boisées. La plupart de ces établissements, ainsi que ceux qui leur font pendant entre le Prut et le Dniestr, occupent la zone de l'avant-steppe à la limite des dépressions ou des prairies et des plateaux ou collines boisées, en contraste avec la majorité des établissements de la population indigène de Valachie, qui, sous l'influence des Slaves, se trouve le long des prairies de la Plaine Roumaine.

Les vestiges d'habitations slaves de ces établissements de la zone d'avant-steppe en Moldavie s'expliquent par les diverses relations avec les Slaves de l'Est du Prut, relations que, probablement, les principaux gués de cette rivière et « les portes » de Tîrgu Frumos et de Bucecea ont permis d'établir, ainsi qu'il résulte du groupement sur une carte des établissements de ce temps-là autour des villes de Iași et de Suceava. Les établissements de cette époque, formés par des rangées plus ou moins régulières de demi-chaumières avec foyers en pierre dans l'un des coins, sont du type concentré qui correspond aux grandes familles patriarcales.

En ce qui concerne les preuves matérielles de leur civilisation, à côté de la poterie grossière faite à la main, en pâte à argile réfractaire d'aspect slave, on en a identifié une autre travaillée au tour lent, en pâte sablonneuse contenant du menu gravier, qui peut être considérée de provenance indigène.

L'étape suivante, connue sous le nom de civilisation Hlincea et datant des VIIe—VIIIe siècles, est beaucoup mieux connue, grâce aux nombreuses découvertes d'établissements en Moldavie.

La première phase de cette civilisation (Dorobanțu), caractérisée par l'usage fréquent de la poterie faite à la main, est, pour le moment, assez faiblement attestée. Par contre, de la seconde phase de cette civilisation datent de nombreux établissements du type des anciens villages du Bassin du Bahlui, du Plateau de la Moldavie Centrale et de la Plaine de la Jijia Supérieure, qui se concentrent presque dans la même zone où étaient placés ceux de l'étape antérieure (Șipot-Suceava), le long des voies de pénétration des Slaves venant de la direction du Prut. Dans beaucoup de cas, ces établissements ont été installés sur les emplacements occupés auparavant par d'autres, plus anciens, du IVe siècle et même des Ve—VIe siècles de n.è. de la zone d'avant-steppe. Pourtant, à la différence des établissements du IVe siècle de n.è., ceux appartenant à la civilisation Hlincea sont moins nombreux (40 découvertes) parce que les mêmes terres étaient cultivées plus longtemps grâce au perfectionnement des outils agricoles.

Ces établissements, situés avec prédilection sur de bas emplacements, au milieu de terrains fertiles dans le voisinage des étangs et des forêts, occupent de plus larges surfaces que pendant l'étape antérieure et appartiennent au type d'établissements disséminés en de petits

www.cimec.ro

groupes d'habitations correspondant aux familles patriarcales de la période de transition vers la communauté territoriale.

En ce qui concerne l'aspect matériel de la civilisation de l'époque respective, outre la poterie faite à la main de type slave archaïque apparentée à l'espèce plus ancienne de la phase Şipot-Suceava, on a pu identifier encore une autre, travaillée au tour lent, qui, par les particularités de sa pâte, de sa forme et de sa décoration, pourrait être attribuée à l'élément indigène. Jusqu'à présent, cette sorte de poterie, avec de proches analogies à Bezid et Sălaşuri (VIIe—VIIIe siècles de n.è.) du Sud-Est de la Transylvanie, a été identifiée dans plusieurs établissements de la phase moyenne de la civilisation Hlincea en Moldavie, du Nord jusqu'au Sud de cette province, en exceptant, pour le moment, la région comprise entre le Siret et les Carpates et la Plaine du Siret. Il est fort probable que la généralisation de cette espèce de poterie travaillée au tour, à caractère indigène, et, en même temps, la disparition graduelle de la poterie de type slave faite à la main correspondent au procès d'assimilation de la civilisation matérielle des Slaves par les indigènes. Ce procès devient encore plus évident à l'étape suivante, protodridu (VIIIe—Xe siècles de n.è.), quand eut lieu la transition vers la civilisation ancestrale roumaine du type Dridu. Cette étape, connue par les résultats des fouilles de Dăneşti et de Spinoasa, est attestée par un nombre relativement grand de découvertes d'établissements (40 découvertes certaines dans 32 localités et 7 découvertes incertaines dans 6 localités), dont seulement quelques-uns peuvent être considérés du type Horodiştea (Fundul Herţei, Baranca-Alba Hudeşti et éventuellement Poiana cu Cetate). Ces établissements, répandus sur des emplacements bas, dans l'avant-steppe du Bassin du Bahlui, sur le Plateau de la Moldavie Centrale, dans la Dépression d'Elan-Horincea et les Sous-Carpates, se groupent dans les zones de dépression, où l'on constate une plus grande fréquence des établissements de cette étape. Ils appartiennent au type d'établissements disséminés et présentent des caractéristiques pareilles à celles des établissements de l'étape antérieure.

Comme produits de cette civilisation, on trouve plus fréquemment la poterie slave faite au tour à rotation lente et influencée par la poterie locale, ainsi que la poterie à caractère protodridu, laquelle, par les caractéristiques de sa pâte, de sa forme et de sa décoration, continue l'espèce, correspond de la civilisation Hlincea et précède immédiatement celle de la civilisation Dridu, étant pour l'instant plus largement répandue au Nord de la Moldavie. Ces constatations, se rapportant aux préliminaires de la civilisation Dridu en Moldavie et qui viennent à l'appui de la thèse soutenant le caractère indigène de la civilisation carpato-danubienne, doivent être vérifiées et complétées par des recherches ultérieures.

III. LE RÉGIME FÉODAL

LE DÉBUT DU FÉODALISME

Dans l'évolution de la période de début du féodalisme en Moldavie, on a distingué, grâce aux récentes découvertes, les cinq étapes suivantes : Dridu (X^{e}—XIe siècles), Răducăneni (XIe—XIIe siècles), le XIIe siècle, les XIIe—XIIIe siècles et les XIIIe—XIVe siècles.

1. L'étape Dridu (X^{e}—XIe siècles), nommée ainsi d'après la civilisation Dridu, est attestée par un nombre relativement grand d'établissements ouverts du type disséminé (27 découvertes certaines et 8 incertaines), dont la majorité provient de la zone de l'avant-steppe de la Dépression d'Elan-Horincea et de la vallée du Bahlui. Ils sont caractérisés par leur emplacement bas dans le voisinage de terrains fertiles, près des cours d'eau et des forêts. Pourtant ils ne manquent pas complètement dans la Plaine de la Jijia Supérieure, dans les Sous-Carpates et dans la steppe proprement dite du Sud de la Moldavie. Dans l'avant-steppe, ils se trouvent souvent sur les emplacements d'établissements plus anciens des phases moyenne et tardive de la civilisation Hlincea. L'association, dans certains cas, sur les mêmes lieux, de vestiges d'habitations à caractère protodridu avec d'autres du type Dridu est fort significative

www.cimec.ro

pour la genèse de la variante de la civilisation Dridu au Nord du Danube, ainsi que pour la continuité de l'élément autochtone de cette région aux VIIIe—XIe siècles.

Lié à ces problèmes, un intérêt particulier est présenté par la poterie faite au tour à rotation rapide qui continue l'espèce locale de type protodridu, plus ou moins influencée dans son évolution par la civilisation Dridu. Auprès d'elle, on distingue la poterie faite au tour plus lent, en pâte argilo-sablonneuse, qui continue partiellement la tradition de la poterie slave, influencée seulement par la poterie de la civilisation Dridu. Enfin, l'espèce de poterie grise à décoration de lignes luisantes, par sa présence dans les complexes de la civilisation Dridu, pourrait être considérée comme appartenant à la population ancestrale roumaine.

2. L'étape de Răducăneni (XIe—XIIe siècle) est attestée par un nombre relativement grand d'établissements (45 découvertes certaines et 6 incertaines), localisés en plus grande partie dans l'avant-steppe du centre que dans les civilisations antérieures Dridu et Hlincea. En général, le fait que l'avant-steppe et la steppe du Nord de la Moldavie ont été tout aussi faiblement habitées aux XIe et XIIe siècles qu'aux Xe et XIe siècles, rend peu probable l'hypothèse que cette région ait été peuplée, durant les étapes respectives, par des émigrés venus de Transylvanie.

Par contre, des établissements du début du féodalisme placés dans l'avant-steppe du centre et du Sud de la Moldavie et répandus sur des surfaces où l'on trouve superposés des établissements de la civilisation Dridu et de l'étape Răducăneni (XIe—XIIe siècles) peuvent être invoqués, à l'appui de la thèse soutenant la continuité d'habitation dans ces régions durant les phases respectives du haut féodalisme.

Le type d'établissement, par ses caractéristiques, continue celui de l'étape antérieure. Il en a été de même quant aux occupations principales des indigènes sans que l'on puisse préciser jusqu'à quel point la division du travail est intervenue et les artisans se sont séparés des agriculteurs. La même continuité est attestée par quelques éléments caractéristiques de la pâte, de la forme et de la décoration de certains vases d'argile auprès desquels on rencontre pour la première fois, dans cette phase, des chaudrons en argile faits d'après des modèles en métal et introduits chez la population autochtone par les migrations des Petchenègues et des Cumans, lorsque ces nomades sont devenus sédentaires.

3. L'étape du XIIe siècle est illustrée seulement par 5 découvertes d'établissements de la zone d'avant-steppe du Nord de la Moldavie dont la poterie présente des analogies avec les découvertes faites dans la R. S. S. Moldave et dans la R. S. S. d'Ukraine. Autant par la poterie que par d'autres éléments d'inventaire caractéristiques, comme des fusaïoles d'ardoise rouge de type Ovrutchi et d'autres parures en argent de l'établissement de Hlincea et du trésor de Voinești, on peut déduire l'influence de la civilisation de l'Etat kiévien dans la période de son expansion vers l'Ouest.

4. L'étape comprenant les XIIe—XIIIe siècles est illustrée par un nombre plus grand de points habités (24 découvertes certaines et 12 incertaines), massés dans l'avant-steppe du centre et du Sud de la Moldavie, étant, d'habitude, situés sur les terrasses inférieures ou sur les terrasses des prairies. Dans certains de ces points, surtout dans la zone de contact entre la Coasta Iașilor et la dépression du cours inférieur du Bahlui, il y a des preuves de continuité d'habitation, avec quelques interruptions du VIIIe siècle jusqu'au XIIIe siècle inclusivement.

Pour la poterie découverte dans ces points, on remarque l'espèce grise de tradition locale avec des influences étrangères non précisées, ainsi que celle rouge, polie, d'origine méridionale.

5. L'étape comprenant les XIIIe—XIVe siècles est représentée par un plus grand nombre de découvertes d'établissements (26 points de découvertes), dont la majorité se trouve dans l'avant-steppe de la moitié nordique de la Moldavie. De tels établissements sont plus rares à l'Ouest du Siret, jusqu'aux Sous-Carpates et manquent dans la Plaine de la Jijia Supérieure, en exceptant le secteur du Sud en contact avec le Bassin du Bahlui. Comparés à ceux-ci, les points contenant des vestiges d'habitations de la première moitié du XIVe siècle (32 découvertes) sont plus nombreux et correspondent à l'étape qui a devancé la formation de l'Etat indépendant de Moldavie. Le peuplement plus faible pendant les XIIIe—

www.cimec.ro

XIV siècles dans la région comprise entre le Siret et les Carpates et aussi au Sud de la Moldavie pourrait être une conséquence de la grande invasion tartare. La poterie grise de cette étape se perfectionne, continuant, sous des formes plus évoluées, l'espèce qui correspond aux phases antérieures du début du féodalisme.

LE DÉVELOPPEMENT DU FÉODALISME

1. Dans sa phase du début (la seconde moitié du XIVe siècle et la première moitié du XVe siècle), attestée par un très grand nombre de points contenant des vestiges d'habitation (135 découvertes), on constate un peuplement accru de la Moldavie, comme suite des conditions sociales-économiques et politiques de l'étape respective.

La majorité des établissements de cette époque occupe des emplacements bas dans l'avant-steppe de la moitié nordique de la Moldavie, parfois sur les lieux des établissements de l'étape antérieure, et se concentre dans la région des localités de Baia, Suceava, Botoşani et Iaşi.

Outre l'espèce de poterie d'usage ménager, plus évoluée que celle qui lui correspond à l'étape antérieure, on rencontre encore une catégorie de poterie de facture citadine à décoration imprimée.

2. La phase moyenne du féodalisme développé aux XVe—XVIIIe siècles est caractérisée par un grand nombre d'établissements (275 découvertes, desquelles 144 des XVe—XVIe siècles et 131 des XVIe—XVIIe siècles).

La majorité des établissements de cette époque, identifiés par des recherches de surface, se trouve encore dans la moitié nordique de la Moldavie. Ils occupent d'habitude des emplacements bas et plus rarement des emplacements élevés. On les rencontre dans l'avant-steppe, ainsi que dans la steppe, et dans les dépressions sous-montagneuses, étant quelquefois situés sur les lieux des anciens établissements de l'étape antérieure ou sur d'autres emplacements plus récents, mentionnés dans les documents comme lieux « déserts ».

Pour ce qui est des produits de cette civilisation, outre la poterie rurale de couleur grise ou brune-rougeâtre du XVe et du XVIe siècle, ayant certaines tangences avec la poterie citadine, il y a aussi une espèce fine, de facture citadine, ainsi que des restes de tuyaux de poêle. Pareillement aux XVIe—XVIIe siècles, la poterie rurale, moins bien précisée, est associée, parfois, dans le sein d'un même établissement, avec des restes sporadiques de poterie citadine ou ottomane d'importation, avec des analogies à Iznik (Nicée), et aussi des fragments de tuyaux de poêle ou de carreaux décoratifs en terre cuite.

3. La phase basse du féodalisme développé est mieux connue par de nombreuses découvertes d'établissements (224 points). La plupart ont été faites dans la même moitié nordique de la Moldavie. Ces établissements occupent habituellement les terrasses inférieures et celles des prairie et plus rarement les lisières de bas plateaux et les endroits ravinés. La civilisation matérielle de cette période est illustrée autant par des fragments de poterie à caractère rural que par d'autres fragments de poterie citadine ou d'importation, plus fréquents à présent si on les compare avec les produits similaires des autres étapes du féodalisme développé.

On trouve, auprès de ces derniers, des restes de tuyaux de poêle, de carreaux décoratifs en terre cuite, de conduites d'eau, de chandeliers en terre cuite, de vases de verre, de pipes en terre cuite, tous produits citadins ou d'importation, qui présentent un réel intérêt pour comprendre certains aspects de la structure sociale-économique de l'Etat au moyen âge en cette basse phase de développement du féodalisme.

A part ceux-ci, on a identifié 121 autres points où on a découvert des vestiges d'habitations de la seconde moitié du XVIIIe siècle.

Il résulte, aussi bien des considérations générales que des différents chapitres de cet ouvrage, qu'il est nécessaire de coordonner les données archéologiques, historiques et géographiques pour pouvoir connaître les liens qui ont existé entre le cadre géophysique de la Moldavie et les établissements de cette région depuis l'époque paléolithique jusqu'à l'époque féodale inclusivement.

www.cimec.ro

www.cimec.ro

MOLDOVA

DESCOPERIRI DIN FEUDALISMUL DEZVOLTAT ŞI TÎRZIU

(Sec. XVI - XVIII e.n.)

LEGENDA

- ○ Sec. XVI - XVII e.n.
- ● Sec. XVII - XVIII e.n.
- ▪ Sec. XVIII e.n.

Regiunea muntoasă

0 10 20 30 40 km

E. P. Polonic

www.cimec.ro

MOLDOVA

DESCOPERIRI DIN FEUDALISMUL DEZVOLTAT

(Sec. XIV - XVI e.n.)

LEGENDA

- ● Sec. XIV - XV e.n.
- ▫ Sec. XV - XVI e.n.

Regiunea muntoasă

0 10 20 30 40 km

P.P. Polonic

Harta 12

www.cimec.ro

MOLDOVA

DESCOPERIRI DIN PERIOADA FEUDALISMULUI TIMPURIU

(Sec. XI - XIV e.n.)

LEGENDA

- Etapa Răducăneni (sec. XI-XII e.n.)
- Sec. XII - XIII e.n.
- Sec. XIII - XIV e.n.
- Sec. XIV e.n.
- Sec. XII e.n. nesigur
- Sec. XIII e.n. nesigur
- Sec. XI-XIII e.n. neprecizat

Regiunea muntoasă

0 10 20 30 40 km

P. P. Polonic

Harta 11.

www.cimec.ro

MOLDOVA

DESCOPERIRI DIN A DOUA FAZĂ A PERIOADEI PREFEUDALE

(SEC. VI–X E.N.)

LEGENDA

- ● Etapa Șipot-Suceava (sec. VI-VII e.n.)
- ○ Etapa Hlincea I (sec. VII-VIII e.n.)
- △ Etapa Protodridu (sec. VIII-IX e.n.)
- ▲ Etapa Dridu (sec. IX-XI e.n.)

Regiunea muntoasă

0 10 20 30 40 km

P. P. Panonic

www.cimec.ro

MOLDOVA

DESCOPERIRI DIN PRIMA FAZĂ A PERIOADEI PREFEUDALE

(SEC. IV-VI E.N.)

LEGENDA

- ● Sec. IV e.n.
- ○ Sec. IV e.n. (?)
- ■ Sec. IV-V și eventual sec. V e.n.
- ◦ Sec. V și eventual sec. V-VI e.n.

Regiunea muntoasă

0 10 20 30 40 km

P. P. Polonic

www.cimec.ro

MOLDOVA

DESCOPERIRI DIN PERIOADA CORESPUNZĂTOARE PROVINCIEI ROMANE DACIA (Sec. II-III e.n.)

LEGENDA

- ● Sec. II-III e.n.
- ○ Sec. II (?)
- ◐ Sec. III sau IV e.n.

U. R. S. S.

Câmpia Jijiei Superioare

Podișul Sucevei

Podișul Moldovei Centrale

Câmpia Siretului

Podișul Elan - Horincea

Bazinul Bahluiului

Regiunea muntoasă

0 10 20 30 40 km

P.P. Polonic

Harta 8.

www.cimec.ro

MOLDOVA

DESCOPERIRI DIN PERIOADA LA TÈNE

LEGENDA

- ▲ La Tène II
- △ „ „ II nesigur
- ■ La Tène III
- □ „ „ III nesigur
- ⊡ La Tène III sau eventual sec. II-III e.n.

U. R. S. S.

Cîmpia Jijiei Superioare

Podișul Sucevei

Podișul Central Moldovenesc

Podișul Bârladului

Podișul Elan - Horincea

Subcarpații

Cîmpia Siretului

Regiunea muntoasă

DOROHOI · SUCEAVA · NEAMȚ · BACĂU · VASLUI · BÎRLAD · HUȘI · FOCȘANI · TG. OCNA · ROMAN · PIATRA NEAMȚ · TECUCI · GALAȚI · DUNĂREA

Jijia · Prutul · Baseul · Volovățul · Sitna · Suceava · Siretul · Moldova · Neamțul · Bahluiul · Bahluiului · Cracăul · Bistrița · Racova · Tazlăul · Trotușul · Șușita · Putna · Milcovul · Rîmna · Slănicul · Rîmnicul · Berheciul · Zeletinul · Tutova · Bîrladul · Elanul · Horincea · Vasluiului · Revrîcea · Sășeuțul · Bujorul · Șohuluiul · Gerul · Sizeul · Buzăul · L. Brateș

0 10 20 30 40 km

P.P. Polonic

www.muzeulmec.ro

MOLDOVA

DESCOPERIRI DIN PERIOADA HALLSTATT

LEGENDA

- ⊡ Hallstatt timpuriu
- ◪ „ mijlociu
- ■ „ tîrziu
- ⌐ Fază neprecizată a Hallstattului
- o Hallstatt sau eventual La Tène
- ? Hallstatt nesigur

U. R. S. S.

Cîmpia Jijiei Superioare

Podișul Sucevei

Bazinul Bahluiului

Podișul Moldovei Centrale

Podișul Hîrlăului

Cîmpia Siretului

Subcarpații

Regiunea muntoasă

0 10 20 30 40 km

P.P. Pulonic

Harta 6.

www.cimec.ro

MOLDOVA

DESCOPERIRI DIN EPOCA BRONZULUI

LEGENDA

- ⊡ Bronz timpuriu (Foltești II-Schneckenberg)
- ◪ Bronz mijlociu-Monteoru
- ■ „ „ -Costișa-Belopotok
- ○ Bronz tirziu-Noua
- ⌐ Faza neprecizata (Noua sau eventual Hallstatt timpuriu)

U. R. S. S.

H u s i - E l a n u l

Regiunea muntoasă

0 10 20 30 40 km

P.P. Palonic

www.cimec.ro

MOLDOVA

DESCOPERIRI DIN NEOLITICUL DESVOLTAT ȘI DIN PERIOADA DE TRECERE LA EPOCA BRONZULUI

LEGENDA

- △ Precucuteni
- ○ Cucuteni A
- ◐ ,, A-B
- ● ,, B
- ⌐ ,, neprecizat
- ◎ Cultura Horodiștea - Foltești

Regiunea muntoasa

0 10 20 30 40 km

P.P. Polonic

Harta 4

www.cimec.ro

MOLDOVA

DESCOPERIRI DIN NEOLITICUL TIMPURIU

LEGENDA

- ⊙ Cultura Criș
- ⊖ „ ceramicei liniare
- ⊕ „ neprecizată

U. R. S. S.

Câmpia Jijiei Superioare

Podișul Sucevei

Podișul Moldovei

Podișul Central Moldovenesc

Câmpia Siretului

Subcarpații

Regiunea muntoasă

Bazinul Bahluiului

Elan - Horincea

Siretul

Prutul

Jijia

Sihna

Suceava

Moldova

Neamțul

Bistrița

Trotușul

Oituzul

Tazlăul

Șușița

Năruja

Zăbala

Milcovul

Râmna

Râmnicul

Slănicul

Berheciul

Zeletinul

Tutova

Racova

Bârladul

Vasluiul

Elanul

Gerul

Bujorul

Șohuluiul

Șocovățul

Revrica

Bahluiul

Crăcăul

Volovățul

Băseul

Dorohoi

Botoșani

Suceava

Fălticeni

Pașcani

Piatra-Neamț

Bacău

Târgu Ocna

Focșani

Tecuci

Bârlad

Vaslui

Huși

Galați

Dunărea

L. Brateș

0 10 20 30 40 km

P. P. Polonic

www.cimec.ro

MOLDOVA

DESCOPERIRI DIN PALEOLITIC ȘI MEZOLITIC

LEGENDA

- △ Paleolitic inferior
- ▫ „ mediu
- ○ „ superior
- • Mezolitic

U. R. S. S.

Cîmpia Jijiei Superioare

Podișul Sucevei

Podișul Bahluiului

Podișul Central Moldovenesc

Podișul Elan - Horincea

Cîmpia Siretului

Subcarpații

Regiunea muntoasă

0 10 20 30 40 km

P.P. Polonic

Harta 2.

www.cimec.ro

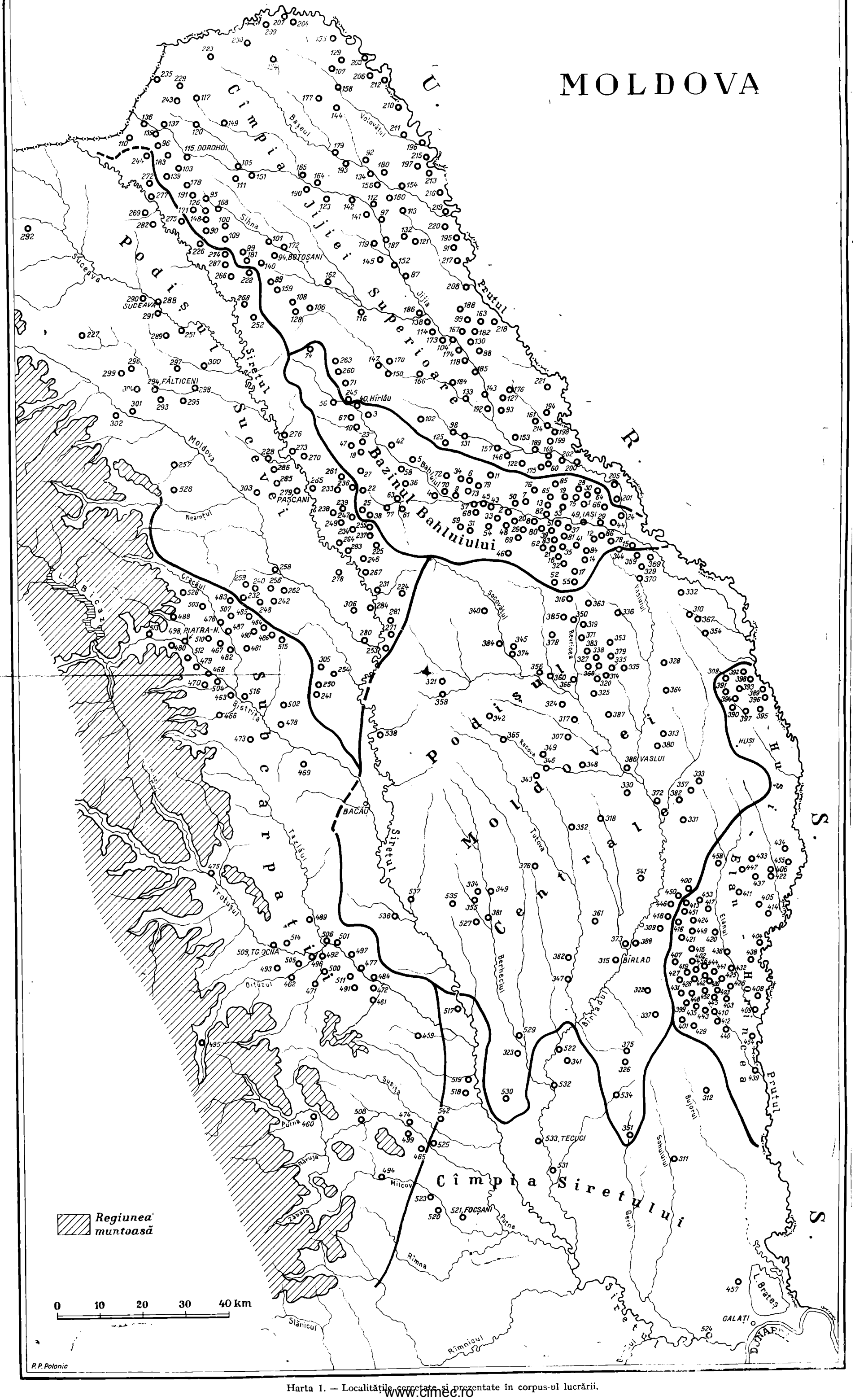

Harta 1. — Localitățile cercetate și prezentate în corpus-ul lucrării.

www.cimec.ro

INDICE DE LOCURI*

Adjudul Vechi 41, 54, 371; CCL.
Agafton 24, 230, **283**.
Alba 24, 138, 155, 164, **283—284**.
Albeşti (Botoşani) 31, 42, 79, 88, 89, 147, 150, 155, 156, **226—227**; CXVII, CXCVIII.
Albeşti (Vaslui) 36, **309**, 322.
Albiţa 133, **335**.
Aldeşti 31, 42, 55,80, 119, 120, 127, **338**.
Al. I. Cuza 36, 45, 142, 153, **297**, 302; CCXXX.
Andrieşeni 31, 35, 36, 42, 79, 87, 155, **227**; CXVII, CXCVIII—CXCIX.
Angheleşti 37, 41, **358**.
Armăşoaia 322.
Aroneanu 34, 147, 148, 152, 154, 157, **167**, 181, 190, 220; I.
Arsura 27, 28, 31, 36, 55—57, 59, 66, 79, 115, 117, 119, 128, 133, 137, 147, 153, **310**, 336; CCXXXIX.
Avereşti 337.
Avrămeni 46, **376**.
Avrămeşti 323.

Baba Nicula 55, 57, 147, 155, 177.
Baia 18, 28, 31, 41, 141, 142, 144, 147, 148, 150, 153, 165, 231, **307—308**, 387; CCXXXVI—CCXXXIX, CCL, CCLIII.
Balciu 193.
Balinteşti 14, 64, 338.
Banca 43, 53, 79, 115, 119, 120, 138, 153, 157, **310—311**; CCXXXIX.
Bandu de Cîmpie 92, 209.
Banu 29, 30, 59, 62, 65, 107, 108, 133, 138, 155, **167—168**; I.
Baranca 120, 164, 385.
Barboşi 54, 63, 64, 66, 67, 71, 73, 95, 160, 381.
Basarabi 306.
Bazga 24, **311**.
Băceşti **322**, **327**.
Băcioiu 371.
Bădeni, 23, 29, 30, 32, 33, 78, 90, 152, 155, **168**; I; CLVI.
Băiceni 52, 54, 55, 63, 67, 78, 79, 107, 108, 110, 115, 116, 146, 149, 155, 187, **227—228**, 288; CXVII.
Bălanu 55, 60, 141, **359**.
Bălăneşti 65, 80, 82, 88, **359**.
Băleni 141, **311**.
Băleşti 12, 27, 322.
Bălteni 35—38, 42, 46, 48, 52, 65, 79, 85, 155, 156, **269—270**, 283, 314, 315; CXLI, CCXIV.
Bălţaţi 23, 30, 34, 42, 45, 46, 48, 52, 78, 87, 89, 107, 108, 114, 115, 119, 127, 137, 138, 147, 150, 152, 156, **168—169**, 193; II—V.
Băluşeşti 322.
Băneasa 24, 41, 43, 119, 137, 138, **311—312**; CCXXXIX—CCXL.
Băseşti 52, **338**.
Bedehaza 62.
Belcea 31, 32, **228**; CXCIX.
Belceşti 27—30, 32—34, 42, 46, 48, 59, 60, 78, 87, 132, 135, 138, 147, 152, 155, 156, **169—170**, 196; V—VII; CLVI—CLVII.
Beneşti 79, **312**.
Bereasa 15, 27, 28, 31, 36, 53, 79, 115, 119, 120, 133, 138, 147, 157, **312**, 319, 320, 331.
Bereşti 52, 53, 80, 84, 151, 315, 337, **338—339**.
Bezid 121, 122, 124, 125, 163, 385.
Bicaz 145, 146.
Bisericani 370.
Bistricioara 24.
Bivolari 266, 269, 270, 280, **283**, 370.
Bldiuţi 281, 282.
Btra 31, 43, 65, 72, 79, 82, 88, 155, **284**; CCL.
Btrgduani 41.
Btrlad 41, 46, 53, 55, 63, 65, 79, 88, 90, 119, 121, 127, **128**, 134, 137, 145, 151, 153, 156, 157, 215, **312—313**, 314, 322, 341, 343, 348, 350, 357; CCXL—CCXLII.
Btrlăleşti 24, 31, 50, 52, 53, 55, 56, 58, 66, 73,80, 94, 95, 102, 147, 156, 179, **339—340**; CCLI—CCLII.

* Acest indice conţine denumirile localităţilor din text, note şi planşe. Întocmirea lui, ca şi a indicelui de persoane, s-a făcut cu concursul lui Al. Andronic, V. Chirica, Cătălina Bloşiu, Silvia Teodor, Rodica Popovici, M. Florescu, A.C. Florescu, Eugenia Neamţu, cercetători la Institutul de istorie şi arheologie „A. D. Xenopol".

www.cimec.ro

Bîrlești 23, 29, 30, 32—34, 36, 37, 42, 45, 46, 48, 56, 59, 78, 132, 135, 138, 149, 150, 152, 154, **170—171**; VIII—X; CLVII—CLIX.
Bîrjoveni 367.
Bîrnova 31, 156, **314**.
Bîrsănești 266.
Bîrsești 15, 22, 41, 46, 53, 62, 71, **358**.
Bîrzești 47, **314**; CCXLII.
Blandiana 126.
Blăgești-Pașcani 53, **297—298**.
Blăgești (Vaslui) 24, 43, 80, 94, 95, 119, 120, 127, 156, **340**, 347.
Blidari **358**.
Blîndești 255.
Bobulești din Vale 35, 52, 80, 88, 115—117, 119, 120, 138, 147, 150, 156, **270**, 282; CXLII, CCXIV—CCXVI.
Bobulești de Sus 23, 25, 29, 31, 35, 36, 42, 65, 79, 82, 152, 155, 228; CXVII—CXVIII, CXCIX.
Bodeasa 22, 23, 36, 42, 79, 115, **229**, 371; CXCIX.
Bodești 364.
Bogata 36, 138, 153, 155, 308.
Bogdana **314**.
Bogdănești (Bacău) 40, 43, 55, 115, **358—359**.
Bogdănești (Vaslui) 27, 28, 41, 73, 107, 108, **340**, 358.
Bogonos 27, 34, 65, 72, 78, 87, 152, 155, **171—172**, 217; X—XII, CLXXXIII.
Bold 53, **270—271**.
Boldești 288.
Bolotești 80, 88, 141, **359**.
Borlești 27, 37, 41, 55, 156, 157, **359—360**.
Borosești 37, 55, 57, 58, 133, **314—315**; CCXLII—CCXLIII, CCLIX.
Borșa 156, **229**.
Borșeni 288.
Bosia 140, 272.
Bostinceni 259.
Botoșana 54, 57, 91—95, 98, 102, 162, 383.
Botoșani, 22, 23, 31, 49, 53, 58, 60, 65, 69, 78, 79, 82, 84, 89, 91—98, 115, 121, 138, 142, 147, 148, 150, 155, 156, 162, 165, 221, 227, **229—231**, 233, 234, 247, 306, 383, 387; CXVIII, CC—CCIV, CCLVII, CCLVIII—CCLIX.
Boțești 30, 31, 47, 65, 152, **360**.
Boțoaia 79, 156, **315**.
Boureni 46, 308.
Bozia 43, 80, 120, 127, 128, 138, **341**.
Bozia nouă 44, 45, **341**.
Bozieni 79, 119, **315**, 322; CCXLIII.
Brad 80, 88, **375**.
Bratei **94—97**, 124, 173, 339.
Brădești 37, **315**.
Brăești 28, 31, 35, 49, 155, 156, **231—232**, 241, 259, 268; CXVIII, CCIV.
Brăhășești 24, 36, 51, 79, **315—616**, 373, 374, 380.
Brăhășoaia 314, 315.
Brăila 356.
Brăilița 225.
Brăilenii de Jos 53.
Brănești 357, **374**.
Brășăuți 60, 131, 141, 153, **360**, 362.
Brătulenii 23, 34, 45, 78, 87, 107, 108, 110, 147, 152, 156, **172**, 223; XII.
Brătulești (Galați) 65, **375**.
Brătulești-Strunga 14, 79, 137, **284**; CCXXIV.
Brehnești 22, 79, 232, 238, **298**.
Broscăuți 70.
Broșteni 308.
Bucecea 28, 36, 53, 163, 228, **284**; 384; CCXXIV.
Bucium 52, 55, 156, **174**, 226; XIV.
Buciumeni (Galați) 374.
Buciumeni (Suceava) 147, 150, **305**; CCXXXV.
Bucov 123, 125, 129.
București 75, 97, 104, 144, 146, 147.
Buda Blăgești **360—361**.
Buda (Iași) 315, 321, 322, 336.
Buda Roznov 24.
Buda (Vaslui) **336**.
Budăi (*Frînceștí*) 52, 65, 72, 78, 81, **172—173**; XIII; CLIX.
Buhai (*Pădureni*) 36, **232**.
Buhalnița 23, 30, 51, 52 69, 72, 115, 117, 145, 147, 152, **173**, 182, 200; XIII—XIV, CLIX.
Buhăceni 45, 79, **232**; CCIV.
Buhăeni 91, 227.
Buhăești 27, 29, 31, 32, 50, 52, 55, 56, 58, 79, 138, 151, 156, 315, **316**.
Bulbucani 31, 42, **232**; CXVIII—CXIX.
Bunești 305.
Bursucani 357.
Bursuci 52, 55, 60, 65, 115, 153, 157, 339, **341**; CLI—CLII.
Bulea 31—35, 45, 50, 55, 59, 65, 79, 150, 155, 258, **298**; CCXXX—CCXXXI.
Butnărești 63, 65, 68, 69, **309**.
Butucăria 79, 131, 153, **316**.
Buțuluc 42, 64, 73, 78, 81, 94, 95—97, **173—174**; XIV—XVI, CLX.

Calu (*Piatra Șoimului*) 54,60, 62, 65, **361**.
Capu Dealului 322.
Capu Rediului 23, 36, 42, 66, 87, 155, **174**, 322; XVI.
Carasa 15.
Castelu 111.
Cașin 43, 53, 55, **361**.
Cavadinești 39, 44, 338.
Căciulești 362.
Căiuți 37, 55, **361**.
Călărași 79, 155, **233**, 255, 257; CXIX.
Călimani 363.
Călimănești 41, 65, 82, 88, **371**.
Călugăra 67.
Căpotești 371.
Călămărești 36, 42, 49, 59, 65, 79, 88, 115, 138, 147, 150, 152, 155, 157, 166, **233**; CXIX, CCLIII, CCLVI.
Căuești 36, 53, 55, 65, 79, **316**.
Căuia de Jos 371.
Căzănești 57, 316.
Ceahlău 24, 25, 145.
Ceplenița 182.
Cercu 55, 57, 58, 64, 152, **174**; XVI.
Cernești 266.
Cernica 146, 154.
Cetățuia-Iași 14.
Chiojdu 91, 93.
Chipereștí 31, 32, 52, 55—57, 78, 119—121, 127, 129, 132, 134, 135, 137—139, 141, 147, 150, 152, 160, **175**, 380; XVII, CLIX—CLXI.
Chircești 31, 53, 133, 135, **317**; CCLIII,

www.cimec.ro

Chirilaşi 288.
Cibeşti 62.
Cinghinia - Ripiceni 23, 36, **271**.
Ciocani 53, 80, 157, 328, 329.
Ciorani 41, 44, 371, **371**; CCL.
Ciortolom 372.
Cipău 217.
Ciprian Porumbescu (*Stupca*) **284**.
Cişmea 36, 37, 40, 65, 79, 94, 155, **233—234**; CXIX—CXXI, CCIV—CCV.
Ciubota Roşie 68, 69, 315.
Ciugud 136.
Ciulineşti 35, 49, 52, 65, 88, 115, 117, **271**, 272; CXLII, CCXVI.
Ciurbeşti 27—29, 31, 33, 34, 42, 52, 55, 59, 60, 78, 94, 97, 119, 132, 138, 147, 150, **175—176**, 179, 180, 193, 209, 260; XVIII—XX; CLXII—CLXIII.
Ciurchi-Iaşi 320, 321.
Ciurea 23, 27, 31, 32, 34, 35, 42, 47, 48, 52, 55—60, 62, 65, 72, 78, 80, 81, 87, 88, 115—117, 119, 132, 137, 138, 155—157, 160, **176—179**, 195, 202, 209, 380; XX—XXVI; CLXIII.
Ciurel 97.
Clmpenii 250.
Clmpineanca 372.
Clndeşti 97, 109, 124, 209, **361**.
Clrja de Jos 80, **342**.
Clrja de Sus 340, **342**.
Clrjoaia 22, 52, 55, 60, 119, 120, 137, 147, 150, 152, 156, **179**; XXVII.
Clrleşti 36, 153, **317**.
Clrlig 14, 23, 26, 27, 42, 55, 150, **179**; XXVII, CLXIII—CLXIV.
Clrniceni 24, 29, 35, 37, 38, 43, 47, 53, 65, 88, 89, 94, 95, 150, **271—272**; CXLII—CXLIV, CCLIX.
Clrpiţi- Victoria 52,142, 146, 155, 256, **272**; CXLIV—CXLV.
Clipiceşti **361**.
Cluj 101.
Coada Stîncii 42, 45, 47, 48, 52, 55, 57, 79, **272**; CXLIV—CXLV, CCXVI—CCXVIII.
Coarnele Caprei 48, **234**; CXXI.
Coblla 22, 23, 36, 37, 115, 117, 155, **324**, 246; CLV.
Coconi 146.
Cogeasca Nouă 208.
Cogeasca Veche 34, 42, 45, 47, 48, 52, 55, 59, 62, 64, 78, 80, 87, 94, 115, 116, 119, 132, 138, 152, 155, 167, **179—180**; XXVIII—XXX; CLXIV.
Colacu 369.
Comarna 50, 66, 68, 69, **317**.
Comăneşti (Bacău) 53, 55, 57, 119, 156, 283, **362**; CLV.
Comăneşti (Botoşani) 283.
Comăneşti (Galaţi) 43, 57, **342**.
Comîndăreşti 24, 27, 42, **235**; CXXI.
Conceşti 91, 93, 162.
Confeşti-Girov 157, **362**.
Confeşti-Valea Seacă 29, 31, 65, 68, 69, 91, 115, 117, 119, **285**; CCXXIV.
Copăceana 43, **342**.
Copou 220.
Corbu (Bacău) 43, 52, 55, **362**, 366.
Corbu (Vaslui) **317**.
Corlăteni 14, 15, 34, 38, 39, 44, 46, 48, 77, 79, 132, 142, 145, 146, 155, **235**; CXXI—CXXII.
Corneşti 42, 49, 155, 175, **180—181**, 193.
Corni-Albeşti 65, 79, **317**.
Corni (Botoşani) **299**.
Cornii de Jos 371.
Cornii de Sus 371.
Cosiţeni 60, **373**, 374.
Costeşti-Tg. Frumos 27, 31, 34, 35, 45, 52, 65, 68, 69, 72, 78, **181**, 183, 234; XXX—XXXI.
Costişa 12, 15, 32, 37, 40, 91, 92, 94—96, 98, **362**.
Coşeşti 322, 324.
Coşna-Floreni 140.
Coşula 36, 235.
Cotnari 23, 29, 31, 32, 34, 36, 37, 40, 42, 46, 49, 51, 52, 57, 61, 78, 87, 141, 147, 150, 152, 155—157, 159, 179, **181—183**, 192, 196, 380; XXXI—XXXIV.
Cotu Morii 37, 38, 42, 45, 49, 52, 115, 117, 142, 145, 150, 152, 156, 258, **273**; CXLV—CXLVI.
Cotu Miculinţi 253.
Cotu Nou 65, 257.
Coţuşca 24, 31, 33—35, 155, 230, **235**, 243, 254; CXXII.
Cozia 43, 46, 311, **317—318**; CCXLIII.
Cozla 62.
Cozmeşti 322.
Crasna 318.
Crasnaleuca 24, 31, 243, **273**.
Crăciuna (cetate) 145.
Crăiniceni **273**; CCLV, CCLIX.
Cristeşti (Botoşani) 82, **236**.
Cristeşti (Iaşi) 31, 32, 52, 60, 64, 69, 70, 78, 119, 152, **183—184**, 228, 308; XXXIV, CLXIV.
Cristeşti (Galaţi) 49, 129, 236, **342**.
Cristineşti 24, 36, 37, 38, 40, 43, 238, **285**; CCXXIV—CCXXV.
Criveşti 22, 23, 27—29, 31, 33, 34, 37, 42, 45, 47, 48, 52, 55, 57, 65, 66, 78, 87, 111, 117, 119, 127, 142, 152, 156, 181, **184—185**, 194; XXXIV—XXXVII, CLXIV.
Cuci 315.
Cucorăni 36, 45, 52, 54, 65, 79, 231, **236**; CXXII, CCLV.
Cucuteni-Băiceni 31—37, 45, 50, 51, 55, 78, 119, **186**, 187; XXXVIII—XL.
Cucuteni-gara C.F.R. 167, 207; XXXV, CLXIV.
Cucuteni—Leţcani 31, 45, 78, **185—186**.
Cudalbi 103.
Curseşti **322**.
Curteni 23, 24, 79, 141, 153, 157, **318**, 327.
Curteşti 247.
Cut 153, **362**.
Cuza Vodă 42, 55, 65, 66, 78, 87, 89, 115, 117, 119, 120, 132, 141, 156, **187**; XL, CLXV.

Dagîţa 322.
Dancaş 180.
Dancu 42, 45, 52, 55, 78, 89, 115, 119, 120, 132, 134, 155, **187—188**; XL—XLIII, CLXV—CLXX.
Darabani 24, 53, 79, 80, 88, 91, 138, 142, 147, 150, 153, 155, 157, 240, 256, **286**; CCXXV—CCXXVI.
Dădeşti 36, 65, 151, **318**, 334.
Dănceni 337.
Dăneşti 24, 28, 29, 31—33, 36, 37, 43, 47, 50, 52, 53, 55, 56, 59, 65, 79, 82, 85, 89, 99, 100, 111, 112, 115—121, 125, 127, 130, 133—137, 138, 146, 147,

www.cimec.ro

149, 151, 153, 156, 164, 204, 300, **318—321**, 331,, 385; CLV, CCLV, CCLVIII.
Dărmănești 146, 231.
Dealu 24, 115, 141, 155, **299**.
Deleni 217, **375**.
Dersca 152, **236**.
Diaconi 374.
Dimăcheni 15, 79, **236**.
Dinogetia 131.
Dîngeni 65, 70, 79, 147, **236—237**, 247; CCV.
Doamna 37, 60, **363**.
Dobîrceni 24, 36, 137.
Dobrovăț 188, 189, **321**.
Dobreni 373.
Docăneasa 55, 79, **321**.
Dochia 68, 69, **363**.
Dodești 31, 43, 80, 119, 120, 356, **343**.
Doina (Botoșani) 27, 31, 35, 43, 45, 79, **237**, 260; CXXII.
Doina (Neamț) 80, 141, **363**.
Dolheștii Mari 86, 305—306.
Dolheștii Mici 306.
Doljești 47, 48, 79, 115, 119, 157, 256, **286**.
Domnești 371.
Doniceasa 36, 45, 66, 138, **343**.
Dorobanțu 23, 28, 31, 32, 34, 37, 42, 45, 47, 48, 52, 55, 57, 78, 87, 94, 112, 114—116, 119, 152,155, 156, **188—190**, 384; XLIII—XLVI, CLXXI.
Dorohoi 31—37, 52, 79, 119, 120, 141, 142, 146, 147, 150, 152, 155, 208, 231, **237—238**, 246, 247, 262, 338; CXXII.
Doroșcani 27, 31, 36, 45, 78, 80, 147, 152, 156, **190**; CLXXI.
Dracșani 23, 37, 150, 155, **238**, 266; CXXII.
Dragalina **237—239**.
Dragomirești 31, 65, 150, 257, **287**.
Dragomirna (M-rea) 145.
Dragulea 238, 239.
Draxeni **321**.
Drăgănești 24, 53, 79, 88, **239**; CXXII—CXXIII.
Drăgănești (Galați) **374**.
Drăgești 316.
Drăgușeni 248, 305.
Drănceni 157.
Dridu 111,122, 123, 125, 129.
Drislea 52, 152, **239**, 266; CXXIII.
Drînceni 45, 336.
Duda 138.
Dumasca 321.
Dumbrava-Satu Nou 47, 48, 60, 115, 152, **190**; XLVI, CCLIII.
Dumbrăveni 322.
Dumbrăvița 156, 231, **239**, 287.
Dumbrăvița-Ruginoasa **287**.
Dumești 27, 42, 52, 66, 78, 88,130, 152, 155, **190—191**, 326; XLVII, CLXXI.
Dumitrești Gălățli 63, 68, 69.
Dumitrești Noi 68, 69.
Durnești 36, 152, **239—240**; CXXIII.
Dușești 65, 156, 197, **363**.

Epureni (Botoșani) 52, 155, **240**.
Epureni (Iași) 24, 29, 37, 52, 79, 88, 119, 120, 127, 128, 142, 147, 152, 155, **240**; CXIII—CXXIV.
Epureni (Vaslui) 43, 52, 53, 55, 65, 68, 70, 72, 151, 156, 157, **343—344**; CLI—CLII, CCXLVIII.
Erbiceni 23, 25, 27, 31, 32, 34, 36—38, 40, 42, 45, 49, 78, 85, 89—91, 115, 117, 119, 138, 147, 155, 171, 190, **191—193**, 211; XLVII—LIII; CLXXI—CLXXIII.
Eșanca 29, 35, 42, 47, 48, 79, 156, **240—241**; CCV.
Ezăreni 27, 45, 78, 147, 180, **193**; LII.

Făcuți-Podișul 23, 31, 33, 193; CLXXIV.
Făgădău-Deleni 291.
Fălciu 341.
Fălticeni 12, 27, 36, 43, 79, 141, 142, 144, 147, 148, 153, **305—306**, 307; CCXXXV.
Fărcășeni 50, 60, 155, **287**.
Fedeleșeni 14, 33.
Fedești 24, 27, 30—35, 50—52, 55, 56, **344—345**.
Feredieni 213, 219.
Florența 55.
Florești 41, 127, **363**.
Focșani 70, **372**.
Focuri 45, 53, 79, 94, **241**; CXXIV.
Folțești 14, 38, 357, 255.
Fotin Enescu-Dumbrava, 50 79, 115—117, 119, 133, 141, 147, 148, 149, 157, **299**; CCXXXI.
Frumușica 32, 35, 211, 251, 364.
Fundătura 36, 53, **336**.
Fundoaia 307.
Fundul Herței 36, 120, 164, 246, **287**, 385.

Gabăra 63, 69.
Galata 23, 36, 45, 52, 78, 145, 152, 155, 157, 181, 184, **193—194**; LII, CLXXIV.
Galați 66, 67, 127, 128, 348, 350, **357**, 372, 381.
Găiceana **367**.
Găgești 156, **345**, 347.
Găinești 338.
Găureana-Gura Văii 23—25, 49, 55, 59, 115, 152, 155, 156, 184, **194**; XII.
Găureanca-Vîlcelele 28, 29, 34, 42, 66, 72, **241**; CXXIV—CXXV.
Găureni 184, **194**, 248, 261; CXXVII, CCV.
Găureni-Vîlcelele 24, 26, 27, 35, 37,52, 117, 155, **241—242**, 248, 261; CXXV—CXXVI, CCV.
Ghergheleu 31, 32, **321**.
Ghermănești 43, 45, 47, 48, 53, 55, 59, 65, 80, 88, 94, 95, 133, 153, 156, 157, **336**, 337.
Ghermănești-Banca **345**.
Gh. Gheorghiu-Dej 55, 107, **365**.
Ghidigeni, 43, **372**.
Ghigoești **363—364**.
Ghildești 37, 53, 156, **364**.
Ghilănești **242**.
Ghilia 365.
Ghindăoani 364.
Ghireasca 55, 66, 339, **345**, 349.
Ghireni Curt (*Horia*) 274.
Ghireni (*Ignățeni*) 22—24, 31—33, 35, 36, 42, 52, 79, 80, 88, 89, 119, 120, 147, 152, 156, 235, **242—243**, 274; CXXVIII, CLV.
Girov 33, 60, 65, **364**.
Giurcani 41, 43, 72, 73, 80, 119, 120, 127, 128, 137, 139, 157, **345—346**, 352.
Giurești 31, 307.

www.cimec.ro

Giurgeşti **288**, 307.
Gîdinţi 37, 144, 145, 150, 157, **299—300**; CCXXXI.
Gîrbeşti 31, 43, 156, **322**.
Gîrbovăţ 27, 39, 43, 44, 50, 55, 56, 57, 79, 115, 116, 137, **322**.
Gîrceni 36, 53, **322—323**.
Gîrcina 36, **264**.
Glăvăneştii Noi 227, 256.
Glăvăneştii Vechi 14, 24, 27, 29, 35, 38, 42, 77, 84, 150, **244**, 255; CXXVIII.
Goldeşti 38, 45, 52, 80, 120, 133, 135, 156, 157, **273—274**; CXLVI, CCXVIII.
Gologofta 80, **323**, 333.
Goruni 55, **323**; CCXLIII. CCLVII.
Goşmani 367.
Grieşti 31, 32, 65, **323**.
Gropniţa 45, 155, 223, 232, **244**; CXXVIII.
Grozăveşti 146, 150.
Grozeşti 146, 150.
Grumăzeşti 306.
Guranda 142, 147—150, 155, **244**; CXXVIII—CXXIX.
Gura Idrici 338.
Gura Văii 55, 107, 157, **364**.

Hangu 145, 146.
Hapăi (Alunişul) 45, 79, 150, 157, **300**, 301; CCXXXI.
Hănăşeşti 10, 14, 32, 36, 50, 63, 150, 154, 155, 184, **288**; CCXXVI.
Hălceni 22, 23, 29, 42, 47, **244**; CXXIX.
Hăneşti 33—36, 52, 65, 79, 88, 89, 94, 127, 147, 152, 155, **245**, 262, 263; CXXIX—CXXX, CCV.
Hărămăneştii Vechi 141, **288**.
Hăsnăşeni 52, 78, 87, 150, 180, **200**, 201; LXV.
Heleştieni 36, 37,138, 157, **288**; CCXXVI.
Hermeziu 270, 283.
Hilişeu Cloşca 24, 26, 150, **245—246**.
Hilişeu Crişan 42, 246.
Hilişeu Horia 42, 246.
Histria 104, 111, 126.
Hîrlău 18, 42, 55, 65, 78, 89, 98, 136, 141, 147, 150, 154, 155, 182, **194—195**; LII, LIV.
Hîrleşti 253.
Hîrşova 322, 323.
Hîrşoveni 324.
Hîrtoapele 53, 138, **300**.
Hîrtop 80, 147, 157, **364**.
Hîrţăneşti 365.
Hlăpeşti 31, 287, **288**.
Hlincea 15, 16, 27, 52, 91, 99—102, 104, 105, 112—115, 118, 119, 122, 123, 130—132, 134—137, 139—143, 146—150, 152, 154—156, 165, 175, 177, **195—196**, 202, 386; LV—LVI, CLXXIV—CLXXV.
Hlipiceni 41, 150, **246**.
Hociungi 55, 57, **289**.
Hodora 22, 23, 29, 32, 34, 36, 37, 42, 78, 147, 156, **196—197**; LVI—LVIII, CLXXVI.
Hoiseşti 23, **197**.
Holboca 15, 22, 23, 37, 38, 40, 42—45, 52, 55—57, 66, 68, 69, 70, 73, 78, 85, 87, 115, 119—121, 127, 138, 142, 147, 148, 155, 160, 183, 184, 187, 188, **197—199**, 301, 380; LVIII—LXII; CLXXVI—CLXXVIII.
Holm-Podu Iloaie 23, 32, 34, 52, 78, 127, 130, 147, 150, 155, **199**; LXIII—LXIV, CLXXVIII.
Homiceni - Bîrgăuani 59, 150, **289**.
Homocea 371.
Horga 36, 50, 53, 55, 80, 344, **346**.
Horia 22—24, 31, 34, 52, **274**; CXLVI, CCXVIII—CCXIX.
Horincea 346, 354.
Horinceni 73, 80, **346**.
Horlăceni 31, 35, **246—247**.
Horleşti 45, 49, 55, 66, 80, 140, 152, 155, 159, **199—200**, 220; LXIV, CLXXVI, CCLIX.
Horodiştea 24, 37, 38, 79, 142, 147, **274**; CXLVI—CXLVII, CCXIX.
Horodiştea-Cotnari 49, 51, 52, 120, 155, 159, **200**; LXIV.
Horodniceni 307.
Hrişcani 300.
Hudeşti 164.
Hudum 36, 42, 72, 79, 133, 135, 137, 142, 147, 148, 150, 156, **247**; CXXX, CXXXII, CCVI, CCLVI—CCLVII.
Huleşti 374.
Hulub 36, **247**.
Hurghişca 140.
Huşi 144, 145; CCXXXV.
Huşi-Preuţeşti 89, **306**, 318.

Iacobeni-Dîngeni (Botoşani) 35, 43, 45, 46, 48, 85, 147, 155, **247**; CXXX, CCV.
Iacobeni-Vlădeni (Iaşi) 27, 28, 42, 47, 79, 88, 150, 152, 156, 157, **248**; CXXX—CXXXI, CCVII.
Iaşi 12, 13, 22, 23, 27—34, 36, 37, 42—45, 47, 48, **52**, 55—57, 64, 66, 67, 72, 73, 78, 80, 81, 85, 87, 89, 90, 92, 94—96, 100, 101, 107—110, 114, 119, 120, 122, 132, 135—138, 141, 142, 144—150, 152, 154—157, 160, 163, 165, 167, 171, 174, 175, 181, 183—184, 193—196, 198, **201—206**, 216, 220—228, 251, 269, 271, 283, 294. 309, 339, 380, 384, 387; LXV—LXXXVIII, CLXXVIII—CLXXXI, CCLIX.
Ibăneşti (Botoşani) 24, 36, 37, 50, 51, 53, 55, 108, 110, 137, 142, 147, 148, 150, 155, 157, **285**, **289—290**; CCXXVI—CCXXVIII, CCLIII.
Ichimenii Mari 56, 58, 79, 150, **248**; CCVIII.
Iernaia 374.
Idricii de Sus 357.
Igeşti 24, 27, 31, 33, 36, 43, 55, 59, 80, 88, 127, 133, 138, 151, **346—347**.
Ijdileni 357.
Ileana Podari 123.
Ilişeni 45, **274**.
Ionăşeni-Truşeşti 78, 79, 146, 148, 157, **249**; CXXXI.
Ionăşeni-Vf. Cîmpului 36, 57, 79, 147, 150, 155, **300**; CCXXXII.
Ipoteşti 97, 101.
Ipoteşti-Cîndeşti 124.
Ivăncăuţi 24, **275**.
Ivăneşti 65, 151, 153, **323—324**; CCXLIII.
Ivăşcani 53.
Iveşti 27, 53, 65, 70, 80, 115, 116, 138, 157, **324**, 329.
Izvorul 121.
Izvoare 85, 90, 91, 146.

Jigălie 43, 55, 65, 80, 153, **347**.

www.cimec.ro

Larga Jijia 15, 24, 29, 30, 37, 42, 45, 80, 137, 147, 155, 157, 240, **249**; CCVII.
Laza 156, 322, **324**.
Lătăi-Cîmpenii 24, 29, 33, 36—38, 49, 52, 60, 65, 79, 85, 119, 120, 133, 147, 152, 155, **250—251**; CXXXI, CCV, CCVII, CCLVII.
Lăţeşti-Murgeni 31, 41, 43, 53, 65, 72, 119, 127, 128, **347—348**.
Lăţeştii de Jos 55, **348**.
Leorda 52, 79, 133, 155, 228, 231, **251**; CCVII.
Lespezi 53, 79, 155, 299, **301**.
Leşcani 27, 28, 31, 34, 36, 42, 43, 52, 64, 69, 70, 78, 85, 89, 150, 152, 155—157, 180, **206—208**, 211; LXXXVIII—XCII, CLXXXII—CLXXXIII.
Leţ-Várhegy 29.
Libertate 255.
Lichitişeni 31, 151, **324**.
Lingurari 323.
Liteni 44.
Lisaure 147, **303**.
Lişcov 354.
Livada 41, 60, **365**.
Liveni-Vîrnav 31, **251**.
Liveni-Manoleasa 22—24, 35, 36, 47, 48, 55, 57, 65, 72, 79, 82, 88, 147, 150, 157, **275**; CXLVII, CCXIX.
Lozna 24, 36, 79, 100, 112, **290—291**.
Lunca-Arini 141, **373**.
Lunca Ciurei 16, 54—58, 156, 174, 177, 178, 183, 187, 188, 197, 200, 201, 300, 321, 362.
Lunca Raţeşului 80, 133, 135, 157, 315, **324**.
Lunca-Vetrişoaia 352.
Lunca-Vf. Cîmpului 50, 65, 123, 137, 139, 140, 143, 146—150, **301**; CCXXXII—CCXXXIII, CCLVI.
Lupăria 35, 49, 157, **251**.
Lupeşti 27, 31, 37, 43, 59, 65, 80, 82, 133, 138, 147, 153, 157, **348**; CLII.

Malu 33, 35, 41, 127, 128, **365**.
Manoleasa Prut 24, 263, 270, **275**.
Manoleasa Volovăţ 31, 36.
Manoleşti 263, 265.
Marginea 43, **365**.
Mastacăn 359.
Matieni **252**.
Mazut 31, 35, 43, **291**.
Măcişeni **325**.
Mălăeşti 244.
Măluşteni 24, 27, 31, 32, 52, 53, 55, 59, 66, 73, 80, 88, 133, 135, 138, 151, 153, 156, 339, **349—350**, 356; CLII.
Mănoaia 91.
Mărăcineni 154.
Mărăşeni 314, 315.
Mărăşeşti 371.
Mărgineni 363.
Măşcăteni 24, 147, 150, 222, 227, **252**; CXXXII.
Mătăhuia 12.
Mera 27, 31, 41, 43, 55, 60, 65, **365**.
Meria 55, 80, **350**.
Miceşti 36, **325**.
Micläuşeni 12, 53, 150, 152, 155, 157, **291**, 298, 301; CCXXVII.
Mihail Kogălniceanu (Iaşi) 22—24, 29—32, 36, 43, 47, 48, 65, 79, 80, 82, 120, 147, 155, 157, **252**, 267.
Mihail Kogălniceanu (Vaslui) 45, 55, 80, 88, 119, 156, 157, **336—337**.
Mihăeşti 55, 79, 80, 153, **306**; CCXXXVI.
Mihălăşeni 36, 157, **252**.
Miorcani 22, 23, 35, 79, 155, **253**, 279; CXXXIII.
Mirceşti (Iaşi) 31, 43, 79, 88, 153, 298, **301**; CCLVIII.
Mirceşti (Vaslui) 27, 73, 80, 153, **325**.
Mireni 329.
Miroslava 37, 38, 107, 108, 110, 119, 120, 127, 128, 130, 132, 134, 135, 137, 139, 147—149, 155, 156, **208**; XCIII, CLXXXIII.
Miloc 11, 22, 24, 29, 31, 35—38, 43, 49, 52, 79, 88, 119, 120, 153, 157, 274, 275, **276—277**; CXLVII, CCXIX—CCXX.
Mizil 104.
Mînăstirea 24, 41, 43, **350**.
Mînăstirea Doamnei, 247.
Mîndrişca 40, 374.
Mînjeşti 363.
Mînzăteşti 53, 72, 73, 80, 127, 157, **350—351**; CCXLVIII.
Moara Jorei 31, 53, 79, **253**, 262, 263; CXXXIII, CCVIII.
Mogoşeşti 23, 37, 45, 51, 52, 55, 59, 78, 94, 95, **136**, 137, 155, 156, **208—209**; XCIII—XCVI, CLXXXIII—CLXXXIV, CCLVI.
Moldoveneşti 136.
Moldoveni 108.
Monteoru 101, 103, 106, 109.
Moreşti 95, 124, 136.
Moşna 36, 46, 51, 55—57, 65, 156, **335—336**, 330, 357, 380; CCXLIII—CCXLIV.
Moţca 80, 308.
Movila Ruptă 24, 35, 36, 43, 271, **277**; CCXX.
Movileni (Iaşi) 53, 65, 72, 155, 249, **253**; CXXXIII, CCIX.
Movileni (Galaţi) 103.
Movileni-Heleşteni 24, 35, 36, 103, 153, 185, **291—292**.
Munteni-Iaşi 28, 29, 45, 47, 52, 78, 80, 87, 147, 148, 150, 152, 155, 156, **209—210**; XCVI—XCVII.
Munteneşti 181, 316, 322.
Munteni-Vaslui 12.
Murgeni 25, 43, 50, 65, 119, 127, 128, 133, 134, 153, 341, 343, **351**, 353, 355; CLIII—CLIV.
Muşata 80, **351**.

Năzăroaia 43, **326**.
Neamţului (*Cetatea*) 144, 145, 306.
Neamţului (*M-rea*), 145.
Negreşti (Vaslui) 27, 28, 29, 31, 32, 33, 34, 43, 57, 65, 80, 88, 147, 151, **326—327**, 332; CCXLIV.
Negreşti (Neamţ) **373**.
Negrileşti 27, **374**.
Nichiteni 22, 23, 24, 31, 35, 43, 44, 49, 79, 88, 94—96, 153, 235, **254**; CXXXIII, CXXXIX, CCIX.
Nicolae Bălcescu 182, 383.
Nilipeşti 153.
Nimerceni 80, 147, 148, 151, **304**; CCXXXV.
Nuşfalău 111.

Oancea 140.
Obîrşeni 348.
Obîrşia 36, 60, 157, **292**.
Oboroceni 24, 26, 36, 65, 73, 115, 117, 119, 155, 157, 287, **292—293**; CCXXVIII.

www.cimec.ro

Ocheni 24, 373.
Oglinzi 24, **373**.
Oituz 117, 119, 127, 129, **365**; CCXLIX.
Olăneşti 73.
Olteneşti 29, 47, 65, 80, **327**.
Olteni 145, 156, **372**.
Oniceni **327**.
Onfeşti 70.
Oprişiţa 323.
Orăşenii din Deal 37, 79, 142, 147, 149, 150, 153, 155, 157, 227, 228, **254**; CXXXIII.
Orbic 367.
Osoi 50, 80, 88, 94, 95, 115, 116, 119, **327**; CCXLIV.
Oşeşti 322.
Oţeleni 140.

Palanca 371.
Parpaniţa 43, 80, **327**.
Paşcani 50, 73, 79, 208, **301**; CCXXXII.
Pădureni 35, 63, 69, **234**, 309.
Pănceşti 375.
Pătrăşcani 37, 41, 55, **366**.
Păuşeşti 42, 45, 78, 94, 95, 107, 108, 115, 116, 119, 120, 138, 150, 152, 155, **210**; XCVII, CLXXXIV.
Perieni, 29, 30, 36, 37, 47, 80, 115, 117, 120, 137, 132, 147, 148—150, 155, **255**; CXXXIV, CCX, CCLVI.
Perieni (Vaslui) 14, 24, 27, **328**.
Petreşti 226.
Petricani 306.
Piatra Neamţ 12, 24, 31, 37, 39, 41, 43, 44, 54, 60, 61, 65, 71, 73, 80, 82, 88, 140, 141, 145—147, 151, 160, 175, 231, 287, 308, 362—364, **366—367**.
Piatra Şoimului, vezi *Calu* 361.
Picioru Lupului 52, 60, **210**; XCVII—XVCIII.
Piciorul Moienei 362.
Pietriş 53, 80, 85, 291, 324.
Pietroasa 31, 43, 80, 88, 133, **367**.
Piroboridava 54.
Pîhneşti 28, 31, 37, 45, 50, 80, 88, **337**.
Pîngaraţi 73.
Pîrcovaci 31, 52, 78, **211**, 155; XCVIII.
Pîrlita **255**.
Pîrteştii de Jos 140.
Pleşani 31, 33, 35, 43, 49, 53, 60, 79, 147, 155, **255—256**; CCX.
Pleşeşti **306**.
Plopenii Mari 53, **256**.
Plopenii Mici 53, 155, **256**.
Plopeasa 322.
Ploscuţeni 14, 97, 374.
Plugari 22, 23, 153, **256**, 258.
Pocreaca 49.
Podoleni 73, 88, 367.
Podu Iloaie 31, 42, 78, 87, 132, 147, 150, 156, 171, 172, 181, **211**, 218; XCVIII.
Podu Pietriş 27—29, 43, 53, 59, 66, 80, 85, 91, 119, 138, 151, 157, **328—329**.
Poeneşti 12, 14, 54, 57, 58, 63, 68—70, 88, 146, 178, 285, 323.
Poeni 288.
Pogorăşti 22, 27, 28, 53, 64, 65, 70, 79, 86, 90, 150, 155, 156, **256—257**; CXXXIV, CCX.
Pogorăştii Noi 257.
Poiana 14, 32, 40, 46, 49, 54, 59, 62, 71, 74, 339, 373, 374.
Poiana cu Cetate 31, 33, 115, 119, 120, 156, 164, 314, **329—330**, 385; CCXLV.
Poiana Dulceşti 63, 68, 69, 309.
Poiana Teiului 366; CCLVIII.
Pojorâni 50, 65, 133, 151, **352**.
Polieni 31, 34, 37, 42, 78, 147, 156, **211—212**; XCIX, CLXXXIV.
Poloboc 359.
Pomîrla 246.
Popăuţi 259.
Popeni 35, 79, 153, **257**; CXXXVI.
Popeşti (Iaşi) 27, 42, 65, 72, 115, 119, 150, 190, **212**, 330, 373; XCIX—C, CLXXXIV.
Popeşti (Vaslui) 28, 34, 80, 120, **330**; CCXLV.
Popricanii de Jos 29, 31, 32, 35, 36, 37, 38, 43, 49, 72, 81, 87, 115, 119, 133, 137, 145, 153, 155, 157, 212, **258**; CXXXIV—CXXXVI.
Popricanii de Sus 27, 34, 42, 45, 52, 78, 150, 155, **212—212**, 225, 273; C—CIII, CLXXXIV—CLXXXV.
Porcăreţ 371.
Porceşti-Moldovenii 35, 43, 50, 63, 65, 72, 79, 108, 114, 115, 137, 138, 147, 151, 153, 155, **293—294**; CCXXVIII.
Posta Elan 80, **358**; CCXLIX.
Potîngeni 253.
Prăjeni 35, 53, 79, 147, 150, 153, 155, 251, **258—259**; CXXXVI.
Preuteşti 59, 60, 66, 79, 142, 147, 151, **306—307**; CCXXXVI.
Prigorenii Mici-Ion Neculce 34, 155, 157, 193, **213**, 221; CIII.
Pristeşti 142, 147, 148, 153, **259**; CXXXVI.
Probota 24, 27, 40, 42, 43, 49, 64—66, 70, 79, 271, **277—278**, 301; CXLVII, CLV, CCXX—CCXXI.
Prodana 43, 123, 133, 136, 137, 139, 196, 215; CCXLI.
Prodăneşti 354.
Proselnici 31, 49, 60, 147, 149, 150, 152, **213**; CIII—CIV, CLXXXV.
Prosia 282.
Pungeşti 322, **330**; CCXLV.
Puricani 31, 32, 43, 55, **352**.
Putna 145.
Puţichioaia 357.

Rafaila 12, 33, 46, 322.
Raiu 43, 60, 65, 70, 72, 119, 127, 128, 130, 227, **228, 352**.
Rateşu Cuzii **330**.
Răcăciuni 37, 374, **375**.
Răcătău 35, **375**.
Răcăuţi 41, 55, **367**.
Răchiţi 49, 59, 79, **259**; CXXXVI.
Rădăşeni 31, 37, 187, 306, 307, **309**.
Rădăuţi 279.
Rădeni 250, 251, 270, **296**, 306, 359.
Răducăneni 55, 57, 123, 130—137, 156, 247, 273, **330—331**; CCXLVI—CCXLVII.
Răduleşti 315.
Răşcani 137, 147, 156, 312, 319, 321, **331**; CLI, CCXLV.
Răuceşti 24, 259, 260, 306.

www.cimec.ro

Răduseni 15, 31, 35, 36, 43, 49, 50, 53, 79, 141, 142, 153, 154, 157, 257, **259—260**; CXXXVI—CXXXVIII.
Războieni 23, 31, 34, 37, 42, 52, 78, 150, 192, **213—214**; CIV, CLXXXVI.
Recea 371.
Rediu Aldei 23, 36, 37, 117, 119, 129, 152, **214**; CIV—CV.
Rediu (Botoşani) 45, 53, 59, 65, 115, 150, 155, **260**; CXXXVIII.
Rediu Mitropoliei 35, 50, 115, 133, 147, 155, 157, **261**; CXXXVIII—CXXXIX.
Rediu Tatar 34, 37, 38, 49, 60, 78, 102, 155, 156, 163, 174, **214—215**, 385; CV.
Ripicenii Noi 11, 22—24, 31, 33—38, 43, 47, 153, 157, 270, 271, 277, **278—279**; CXLVIII, CCXXI.
Rînceni 53, 153, 270, 271, 279, **352**.
Rînzeşti 43, 73, 80, **353**.
Rîpile 41, 45, 55, 115, 119, 157, **367**.
Rîşca 23—25, 35, 49, 50, 80, 138, **279—280**; CXLVIII.
Rîşeşti 44, 60, 88, 94, 95, 133, 157, **337**.
Rogojeni 41, 65, **353**; CCLIV.
Roman 53, 91, 93, 97, 142, 145, 147, 153, 221, 294, 295, **301—303**, 309, 327, 364; CCXXXIV.
Romăneşti 31, 173, **280**.
Romăni **367**.
Roşcani 24, 32, **261**.
Rotopăneşti 15, 79, 141, 147, 148, 153, 306, **307**.
Rotunda 286.
Roznov 359, 368.
Ruginesti 80, 89, 157, **353**, 358.
Ruginoasa 301.
Rusenii Noi 42, 47, 48, 60, 78, 88, 90, **215**; CV—CVI, CLXXXVI.
Ruşii Mînăstioarei 65, **294**.

Sagna 28, 31, 157, **302**.
Santa Mare 23, 24, **280**, 281.
Sarafineşti 24, **294**.
Satu Nou-Birna 36, 41, 53, 65, 79, 157, 266, **294**, 331, 359, 368.
Satu Nou-Dobreni 60, 137, **368**.
Satu Nou (Dobrogea) 111, 126.
Satu Nou-Paniu **376**.
Satu Nou-Pocreaca 80, **331**, 266; CCXLVII.
Satu Nou (Vaslui) 52.
Sauceniţa 80, 133, **261**.
Săbăuani 68, 69.
Sălaşuri 121, 124, 125, 163, 385.
Sălceni 372.
Sărata Greacă 33, 34, 79, **261**; CXXXVIII—CXL.
Sărăţeni 27, 41, 60, 65, 68, 69, 90, 119, 127, 128, 157, 349, **353**.
Sărăţenii de Sus 153, 157, **353**.
Săseni 45, 46, 48, 352, **354**.
Săveni 52, 65, 82, 88, **261—263**; CXL.
Săvineşti 65, **368**.
Sbiereştii de Sus 362.
Schineni 31, 32, 43, 53, 55, **354**; CLV.
Schitu Duca 80, **331**; CCXLV.
Schitişor (Neamţ) 234.
Scîndureni 27.
Scînteia 55, 151, 156, **332**.
Scobinţi 36, 37, 80, 152, **215**; CVI.
Scobîlţeni 34, 53, 79, 87, 150, 152, 155, 156, 190, **215—216**; CVI, CLXXXVI.
Scopoşeni 23, 34, 36, 37, 45, 52, 53, 60, 79—81, 87, 98, 115, 141, 147, 148, 150, 152, **216**; CVI—CVII, CLXXXVI—CLXXXVII.
Sculeni 51, 225, 226.
Sebeş 126.
Secuia 37, 332.
Secueni 45, 157, **294**.
Sf. Gheorghe-Bedehaza 62.
Siliţe 326.
Siliştea Cioanei 354.
Simila 30, 33, 37, 43, 53, 332.
Sipeni **354**, 356.
Siret 144.
Sînerăieni 175.
Singeap 211.
Sîntana de Mureş 74.
Strca 27, 35, 37, 52, 65, 72, 81, 87, 147, 150, 152, 155, **216—217**; CVII—CVIII, CLXXXVII.
Slatina 145.
Slivna 372.
Slobozia 147.
Slobozia-Bogdăneşti **366**.
Slobozia-Deleni 155, **217**.
Slobozia-Hăneşti 22, 23, 31, 33—37, 43, 46, 48, 50, 79, 88, 133, 149, 153, 155, 157, 158, 159, **262—263**; CXL, CCX—CCXI.
Slobozia Leţcani 206.
Slobozia Mielului 24, 36, 37, 55, **368**.
Smulţi 357.
Sofroneşti 55, 119, 332; CCXLV.
Someşeni 111.
Soporul de Cîmpie 94, 95.
Spanţov 75, 94.
Spineni 24, 133, 135.
Spinoasa 23, 25, 26, 31—33, 35—38, 42, 45, 52, 57, 59, 62, 79, 85, 87, 99, 100, 111, 112, 128, 130, 137, 150, 156, 164, 189, 191, **217—219**, 228, 385; CVIII—CXI, CLXXXVII—CLXXXIX.
Sprînceana 31, 52, 73, 79, 155, **219**.
Stăniţa 57.
Stăuceni 266.
Sticlăria 23, 211, **219**.
Stieleşti 53, **332**.
Stînca-Ştefăneşti 22—24, 36, 157, **280**; CXLVIII.
Stînca- Zvoriştea **302**.
Stînceşti 36, 46, 47, 49—53, 57, 61, 65, 66, 79, 80, 102, 137, 142, 147, 148, 150, 153, 155, 157, 159, 200, 247, **263—265**, 380; CXL—CXLI, CCXI—CCXII, CCLIV—CCLV.
Stoicani 13, 14, 38, 46, 49, 97, 357, 374.
Stoişeşti 55, 59, 65, **354**, 356.
Stolniceni 80, 255, **265**; CCXII.
Străuleşti 146, 147.
Strîmbea 59, 80, 157, **333**.
Stroe Beloescu 43, **333**.
Stroeşti 354.
Strunga 24, 27, 31, 35, 45, 79, 147, 151, 184, 194, **295**; CCXXVIII—CCXXX.
Stuhuleţ 73, 80, 127, **354**.

Şanta 209.
Şcheia (Iaşi) **302**, **333**; CCXXXIV—CCXXXV.
Şcheia (Suceava) 47, 63, 65, 67, 144, 146, 149, 157, **304**, 333; CCLVI—CCLVII.

www.cimec.ro

Şcheia (Vaslui) 24, 55, 79, 80, 147, 151, 153.
Şendreni 66, 70, 123, 125, 127, 128, 130, 183, **372**; CCLIV.
Şendriceni **265**.
Şerbeşti 30, 31, 37, 45, 60, 65, 80, 147, 157, 362, **368—369**.
Şerboleşti 70.
Şipot-Suceava 202.
Şipote (Galaţi) 43, 55, 153, **355**.
Şipote (Iaşi) 35, 37, 43, 157, 244, **265—266**; CCXII.
Şişcani 371.
Şoldana 35, 50, 53, 79, 260, **266**; CXLI, CCXII—CCXIII.
Şoptîrleni 80, 88, **337**.
Şorogari 22, 23, 37, 42, 43, 52, 57, 79, 115, 117, 119, 127—129, 141, 142, 147, 148, 150, 155, 189, 190, **219—220**; CXI—CXII, CLXXXIX.
Ştefan cel Mare 314, 315.
Ştefăneşti 11, 22—24, 29, 31, 35—38, 43, 45, 51, 65, 66, 70, 79, 82, 88, 109, 120, 137, 142, 147, 150, 153—155, 270, 279, 280, **281—282**; CXLVIII—CL, CCXXI— CCXXIII, CCLVII.
Ştioborâni 372.
Şuletea 43, 53, 55, 57—59, 65, 73, 80, 82, 115, 119, 138, 151, 179, **355—356**, 357.
Şurăneşti-Emil Racoviţă 53, 80, 156, 319, 321, **333**.

Talpa 29, 31, 32, **295**, 321.
Tanacu 43, 80, 137, 153, **333**; CLI, CCXLV.
Tazlău 145, 361.
Tăcuta 325.
Tălhăreşti 309.
Tămăoani 46, 49.
Tămăşeni (Vaslui) 24, 49, 50, 55, 59, 153, **355—356**.
Tămăşeni (Roman) 36, 37, 52, 55, 60, 65, 66, **302—303**, 338.
Tăuteşti 31, 35, 36, 42, 45, 49, 52, 64, 72, 79, 81, 94, 96, 119, 120, 132, 134, 136, 137, 147, 150, 155, **220—221**; CXII—CXIII, CXC.
Tăvădăreşti 65, **334**.
Tecuci 24, 60, 63, 63, 70, 80, 88, **374**.
Teiul Mare 354.
Tercheşti 40.
Tichiriş 24, **369**.
Tisăuţi 35, 147, 151, 155, **304**; CCXXV.
Tiseşti 12, 369.
Tîrgşor 75.
Tg. Bereşti 14, 35.
Tg. Frumos 35, 36, 49, 79, 87, 99, 109, 150, 152, 163, 181, 193, 212, 218, **221—222**, 223, 224, 295, 322, 384; CXIV, CXC—CXCI.
Tg. Mureş 74.
Tg. Ocna 24, 31, 35, 41, 60, **369**.
Tîrpeşti 38, 108, 306.
Tîrzia 31, **295**.
Tîrzii 80, **334**.
Todireni 31, 33, 34, 79, 147, 153, **266**; CCXII—CCXIII.
Todireşti 326.
Toflea 374.
Tomeşti 33, 42, 55—57, 155, 160, **222**, **380**; CXCI.
Topile 79, 155, **303**.
Totoeşti 23, 37, 38, 42, 55, 155, 157, 211, **222**; CXIV, CXCII.
Traian 12, 30, 34, 50, 71, 80, 146, **309**, 371, 372.
Trifeşti 22, 27, 29, 35, 42, 43, 47, 53, 80, 82, 115, 117, 137, 138, 141, 142, 146, 147, 150, 153—155, **282—283**; CXLIX, CCXXIII—CCXXIV.
Trohan 322.
Truşeşti 10, 15, 23, 24, 32, 33, 35, 39, 43, 44, 46, 48, 53, 64, 70, 77, 79, 84, 88, 90, 146, 188, 203, 207, 239, 249, **266—267**.
Tudor Vladimirescu 35, 53, **267**, 372.
Tufeştii de Jos 156, **334**.
Tupilaţi 52, **295**.
Turtureşti **369**.

Ţibăneşti 43, 65, 68, 69, 131, 157, **334**; CLI.
Ţibăneşti Buhlei 322, 326.
Ţibucanii de Sus 288.
Ţifeşti 63, 65, 73, 82, 88, 145, 156, **372**.
Ţifu 55, 59, **356**.
Ţigănaşi 11, 22, 24, 27, 29, 30, 32, 35, 47, 48, 138, 148, 153—155, 157, 252, **267**; CXLI, CCXIII.
Ţigăneşti 115, 150.
Ţuţcani 24, 27, 36, 43, 53, 55, 80, 88, 107, 115—117, 119, 127, 128, 130, 133, 134, 147, 347, **356**, 357; CCXLVIII—CCXLIV.
Ţufora 175, 226.

Umbrăreşti 357.
Ungheni 184.
Unghi-Dragomireşti 36, 79, 287, **296**.
Ungureni Cloşca 36, 79, 147, **268**; CXLI.
Unguri 31, 157, **375**.
Unsa 24, **296**.
Unteşti (Vaslui) 65, 68—70, 370, **376**; CCLVII.
Urdeşti 43, **356**.
Uricani 37, 38, 52, 79, 150, 155, **223**, **306**, CXCII.
Urseşti 359.
Uscaţi 288, 298.

Vadul Săpat 104.
Valea Adîncă 36, **223**.
Valea Berheciului 373.
Valea Glodului 147, 148, **307**; CCXXXVI.
Valea Grecului 80, 88, **337**.
Valea Lupului 15, 27, 35, 36, 38, 43, 48, 52, 79, 88, 91, 92, 155, 162, **223—224**, 383; CXCII—CXCIII.
Valea Lupului (Vaslui) 47, 80, 88, 157, **338**.
Valea Satului (Iaşi) 24, 35, 37, 43, 53, 60, 79, 88, 157, 285, 303, **334—335**, 370.
Valea Seacă (Bacău) 157, **370**; CCXXXV.
Valea Seacă (Iaşi) **303**.
Valea Ursului 37, 115, 117, 119, 127, 128, **224**; CXCIII.
Vameş 372.
Varniţa 365.
Vascani 31, 35, **296**; CCXXX.
Vaslui 50, 58, 64, 68, 70, 88, 145, 153, 157, 174, 323, **335**; CCXLVIII.
Văculeşti **268**.
Vădastra **146**.
Vădeni 43, 244, **357**.
Văleni (Roman) 24, 36, 42, 43, 45, 47, 53, 65—69, 79, 82, 153.
Văleni (Neamţ) 12, 54, 63, 295.
Văleni (Piatra Neamţ), 80, **370**.

www.cimec.ro

Vălenii din Vale 79.
Vetrişoara 60, 352, **357**.
Victoria, vezi Cîrpiţi, 256, 272.
Viişoara (Neamţ) 27, 28, 35, 37, 41, 60, **370**.
Viişoara Tg.-Trotuş 53, 152, **370**.
Vişan 37, 38, **225**.
Vizureşti **374**.
Vînători (Iaşi) 23, 29, 31, 35, 36, 45, 79, 80, 87, 88, 115, 119, 147, 148, 150, 155, 187, **225—226**, 306; CXIV—CXVII, CXCIV—CXCVII.
Vînătorii Neamţului 306.
Vîrlezi 357.
Vîrteşcoi 63, 68, 69, 285.
Vlădeni (Botoşani), 15, 22, 29, 30, 43, 45, 79, **303**.
Vlădeni (Iaşi) 66, 67, 147, 151, 153, 244, **268**, 373; CCXIII—CCXIV.
Vălenii din Vale 31, 79, **297**.
Vlădiceni (Iaşi) 37, 38, 45, 52, 53, 55—57, 60, 65, 79, 115, 127, 128, 132, 134, 137, 139, 141, 143 147 149, 160, 220, **226**, 370, 380; CXVI, CXCVII—CXCVIII.
Vlădiceni (Neamţ) 60, 157, **370**.
Vlăşineşti 43, 50, 65, 70, **268—269**.
Voineşti 141, 165, 224, 286.
Volovăţ 36, 43, 145, 151, 155, **304—305**.
Vovrieşti 322.
Vultureşti 316.
Vutcani 108.

Zane 47, 57, 155, 174, 177.
Zăneşti 27, 30, 31, **371**.
Zăpodeni 30—32, 43, 47, 48, 66, 147, 156, **335**; CCXLVIII.
Zimnicea 146.
Zorleni 24, **335**.

23 August (Florenta) 24, 36, 43, 45, 53, 55, 156, **357**.

www.cimec.ro

INDICE DE PERSOANE*

Alexandrescu, Al. 15, 27, 30.
Ambroz, A. K. 89.
Andrieşescu, I 11—13, 169, 174, 236, 306, 335.
Andronic, Al. 18—19, 64, 68, 105, 123, 141, 144, 145, 149, 154, 182, 201, 202, 235, 304, 305, 310, 331, 335, 341.
Angelescu, N. 78.
Aniţescu, Gr. 63, 68.
Antonovici, I. 313.
Antonescu, I. 63.
Antoniu, S. 93.
Arion, Gh. 144.
Asachi, Gh. 370.
Aurelius, Victor 71.

Bakó, G. 77.
Balaban, C. 338, 350, 352.
Balica, E. 228, 229, 270, 282, 314, 328, 329.
Banu, F. 145, 309, 312, 316, 317, 323, 330, 332.
Barbu, N. 183.
Barta, J. 25.
Bégouen, H. 21.
Behrens, H. 10.
Bejenaru, N. 201.
Beldiceanu, N. 11, 12, 168, 248, 305, 307, 308, 322, 375.
Berciu, D. 26, 38, 46, 78, 182, 275.
Berezoveţ, D. T. 76, 111.
Berlescu, N. 186, 193, 213.
Bibikov, N. 30.
Bichir, Gh. 38—40, 63, 64, 67—69, 70, 71, 309.
Bloşiu, C. 85.
Boambă, L. 169, 214.
Bold, Em. 16, 67, 68, 81, 88, 100, 201, 309, 314—317, 322—324, 326, 330, 335.
Boriskovski, P. 25.
Borkovsky, I. 105.
Botezatu, I. 371.
Braicevski, M. I. 77.
Brăteanu, Al. 208, 325, 326.
Brătianu, G. 46, 308.
Brudiu, M. 311, 312.
Bude, V. 244, 265.
Bujoreanu, I. 350.
Bujoreanu, St. 186.
Burada, Th. 11, 181, 186.
Buraga, C. 19, 311, 312, 317—320, 325, 331, 333.
Busuioc, El. 144, 149, 152.
Butculescu, D. 182.
Buţureanu, Gr. 11, 12, 169, 186, 248, 305, 309, 322.
Buzdugan, C. 39, 40, 364, 365, 366.
Buzilă, A. 369.

Canarache, V. 248.
Cantacuzino, Gh. 144, 145, 148, 154.
Caraivan, V. 334.
Casan, I. 38.
Cazimir, Gh. 103.
Căpitanu, V. 19, 91, 318, 324, 326, 333, 375.
Cerneleanu, I. 238, 239.
Cernîş, E. K. 28, 29.
Cheptea, St. 144.
Cheresteşiu, V. 58, 61.
Chiţescu, L. 145.
Christescu, V. 181.
Cihodaru, C. 12—14, 63, 139, 142, 145, 173, 179, 185, 310, 322—323, 331, 335, 338, 341, 344, 345, 355.
Ciudin, Şt. 325.
Ciurea, V. 11, 12, 181, 301, 305—309.
Cimpina, B. 150.
Cojoc, Gh. 144.
Coman, G. 16, 19, 44, 102, 338—346, 348—357.
Comşa, E. 26, 28, 78, 168, 176, 210, 249.
Comşa (Chişvaşi), M. 101, 103, 104—106, 109, 114, 119, 123—128, 130, 132, 134.
Condurachi, Em. 61.
Constantinescu, D. 144, 306.
Constantinescu, G. 19, 40, 359, 365, 367, 369, 372, 373.

*Indicele cuprinde numele autorilor precum şi al tuturor celor care au furnizat informaţii privitoare la unele descoperiri incluse în această lucrare.

www.cimec.ro

Constantinescu-Iaşi, P. 91, 363.
Constantinescu, N. 11, 144—146, 150, 304, 306.
Constantiniu, M. 102—104, 147.
Costăchescu, M. 122.
Covrig, I. 92.
Creţulescu, N. 307.
Cristache-Panait I. 147.
Cristescu, M. 64, 85, 90, 93.
Crişmaru, Ar. 19, 248.
Cuciureanu, I. 234.

Daicoviciu, C. 58, 61, 62, 71, 73, 83, 84, 98, 99, 104, 106.
Daicoviciu, H. 61.
Danilenko, V. N. 293.
Dănilă, M. 211.
Densuşianu, N. 253.
Diaconu, Gh. 19, 71, 75, 76, 86, 144, 145, 304.
Diaconu, N. 145.
Diaconu, P. 131, 132, 145.
Diamandi, G. 11, 12, 354.
Dimian, I. 103, 126.
Dinu, M. 15, 16, 19, 22, 32, 34, 38, 44, 67, 68, 81, 88, 92, 100, 141, 145, 146, 186, 223, 272, 286, 292, 305, 309, 314, 316, 317, 322—324, 326, 327, 330, 335.
Dogan, E. 39, 40.
Donisă, I. 184.
Dragomir, I. T. 13, 14, 19, 39, 44, 67, 78, 84, 316, 332, 338, 339, 350, 353, 357.
Drăghiceanu, V. 182, 194, 206.
Dumitrescu, Fl. 301.
Dumitrescu, H. 12, 30, 35, 38, 146, 185, 186, 274, 301, 370, 371.
Dumitrescu, Vl. 10, 12, 14, 30, 32, 34, 36, 50, 63, 91, 146, 169, 184, 186, 248, 288, 302, 305, 371.
Dupoi, V. 104.

Ebert, M. 89.
Eggers, J. H. 10.
Engels, F. 83.

Fakler, I. 306.
Fedorov, G. B. 10, 18, 57, 59, 70, 75, 77, 81, 83, 84, 87, 89, 90, 104—107, 109, 110, 113, 120, 127, 178, 182.
Fehner, M. V. 123.
Ferenczi, A. 61.
Florea, G. 316, 322, 373, 375.
Florescu, M. 19, 38, 40, 145, 212, 248, 288, 294, 295, 297, 302, 318, 324, 326, 334, 371, 376.
Florescu, A. 19, 32, 39, 41, 44, 46, 47, 49, 51, 91, 100, 145, 186, 223, 227, 233, 244, 255, 257, 260, 263, 317, 321, 326.
Foit, Gr. 17, 63, 91, 93, 105, 146, 266, 274, 275, 294.
Fotino, D. 208.
Frunzescu, Dimitrie 270.

Gaşpar, Pr. 318.
Gavrilescu, O. 308.
Giurescu, C. C. 91, 151.
Golubeva, L. A. 75, 76.
Goncearov, V. K. 111.
Gostar, N. 17, 19, 54, 59, 61, 63, 64, 67, 71, 73, 86, 123, 357, 363.
Grecu, Al. 99, 125.
Grigoraş, N. 144, 145, 235.
Grigorescu, I. 145.
Grimm, P. 9.
Grinţescu, G. 366.
Grünhagen, W. 91.
Gugiuman, I. 16, 174, 177, 178, 180, 182, 183, 190, 210, 211, 213, 222, 223, 272, 287, 288, 292, 323, 327, 358.

Harţuchi, N. 63, 73.
Hălăucescu, C. 16, 295, 370.
Heitel, R. 145.
Hensel, W. 9, 10.
Heroveanu, M. 182, 186.
Horedt, K. 62, 78, 98, 139.
Hvoiko, V. V. 74.

Iacob-Teodor, S. 305, 307, 308, 309.
Iamandi, Gh. 303, 357.
Iliescu, O. 19, 140, 146, 195, 196.
Ionaşcu, I. 78.
Ionescu, M. 78, 145.
Ioniţă, I. 19, 63, 64, 68, 70, 75, 77, 78, 81, 85, 145, 146, 186, 205, 227, 230, 233, 235, 237—239, 244, 248, 249, 253, 255—257, 259, 260, 265—267, 273, 282, 283, 296, 310, 311, 323, 324, 331, 374.
István, M. 113.

Jankuhn, H. 9.
Jordanes 98.

Kiss, St. 179.
Kovács, I. 85.
Kovács, St. 74.
Kozlowski, J. K. 25.
Kropotkin, V. V. 67, 76, 77.

Ladurie, Emmanuel, Le Roy 10.
Lapedatu, Al. 167, 307.
László, A. 32, 54.
Lăzărescu, L. 122.
Leahu, V. 102—104.
Leapuşkin, I. I. 105, 111.
Lecca, O. 259, 326.
Lenco, Alecu 372.
Lupu, M. 61.

Macarie, Gh. 324, 330.
Macarovici, N. 15, 16, 252, 275, 297, 316, 335, 373, 376.
Macrea, D. 61.
Macrea, M. 111.
Mahalu, G. 234.
Malec, T. 19, 235, 242, 243, 376.
Marin, I. 19, 195, 201, 229, 231, 233, 236, 237, 264, 265, 281, 302, 313, 314, 366.
Marinescu-Bîlcu, S. 12, 306.
Martiniuc, C. 16.
Martinovici, T. 99, 105, 144—145, 150, 152.

www.cimec.ro

Marx, K. 83.
Mateescu, C. 12, 13, 16, 38, 54, 88, 146, 181, 285, 288, 296, 323, 344, 347, 348, 351, 354—356.
Matei, M. D. 100, 101, 103—107, 112—114, 118, 120, 141, 144—145, 299, 300, 313.
Mătasă, C. 12, 39, 54, 73, 88, 138, 140, 145, 146, 181, 286, 359—361, 363, 364, 366, 367, 369, 370.
Melinte, Gh. 46, 144, 326.
Meliukova, A. I. 48, 51.
Mitrea, B. 15, 19, 64, 67, 72, 73, 75, 78, 85, 99, 102, 121, 126, 144, 145, 244, 292, 359.
Mitrea, I. 91, 100, 112, 144, 362.
Mîndru, C. 221, 353.
Moga-Florea, D. 334.
Moisil, C. 11, 46, 145, 169, 170, 187, 182, 194, 216, 236, 237, 240, 248, 250, 287, 290, 303, 305, 323, 354.
Morariu, T. 58, 61.
Morintz, S. 15, 46, 63, 70, 73, 78, 94, 96, 358, 372.
Moroşan, N. 11, 21, 22, 24, 174, 274—281.
Movşa, C. T. 34.

Nădejde, I. 186.
Neagu, I. I. 63.
Neamţu, E. 18, 19, 140, 141, 144—146, 185, 202, 273, 284, 294, 295, 297, 301, 302.
Neamţu, V. 145, 304.
Necrasov, O. 85, 90, 93.
Nestor, I. 14, 15, 19, 26—30, 38, 46, 49, 64, 68, 71, 75—77, 83, 84, 89—91, 93, 95, 97, 98, 100, 101, 103, 105—107, 110, 111, 113, 114, 118, 119, 121—126, 128, 129, 144—146, 182, 206, 236, 242, 248.
Nestorescu, I. 106.
Nicolau, P. 78.
Nicolăescu-Plopşor, C. 10, 16, 21, 22, 24—26, 34, 224, 249, 253, 267.
Nicolescu, C. 132, 145, 154, 181, 195, 301.
Nicorescu, M. 105, 144, 145, 146, 304.
Niţu, A. 12, 19, 44, 46, 49, 54, 57, 59, 68, 71, 85, 91, 104, 112, 118, 123, 140, 146, 171, 179, 184, 186, 190, 191, 213, 232, 324, 238, 250, 251, 253, 261, 264—266, 290, 293, 297, 343, 361.

Obreja, Al. 16, 167, 214, 220, 225, 268.
Odobescu, Al. 13, 91, 186, 231, 237, 240, 243, 246, 253, 262.
Olteanu, Şt. 144, 145.

Paghida, N. 376.
Palade, V. 19, 63, 68, 85, 90, 91, 134, 136, 311, 313, 322, 324, 325, 328, 329, 332, 333, 341, 344, 349, 352, 372.
Panait, P. 102, 103, 104, 144, 147, 150.
Papadopol-Calimah, Al. 313.
Párducs, M. 70, 92, 98, 174.
Pascu, Şt. 58, 61, 122, 132, 139, 146, 154.
Passek, T. S. 28, 29, 30.
Păunescu, Al. 25, 26, 279, 291.
Pârvan, V. 46, 71, 74, 248, 326.
Perian, V. 19.
Pesez, J. 10.
Petre, A. 101, 104.
Petre, D. 252, 326.
Petrescu-Dîmboviţa, M. 10, 11, 13—16, 18, 26, 27, 29, 32, 34, 36, 38, 39, 44, 46, 54, 57, 58, 64, 67, 68, 77, 81, 84, 88, 90—92, 99—101, 110—112, 114, 118, 123, 126, 131, 136, 139, 144—146, 148—150, 267, 287, 306, 308, 309, 314, 316, 317, 319, 320, 323, 324, 326, 328, 330, 335, 338, 342, 345, 349, 350, 353, 354, 357, 371, 372, 374.
Petrov, V. P. 74.
Petrovici, E. 83, 84, 99, 104, 106.
Poenaru-Bordea, Gh. 16, 19, 310, 318, 327, 334—338.
Polonic, P. 19, 181, 182, 199, 262, 334.
Pompiliu, G. 353.
Popescu, D. 96.
Popescu-Ialomiţa, S. 78.
Popuşoi, E. 19, 134, 136, 137, 313.
Porcescu, C. 289.
Preda, C. 58, 75, 78, 85, 98, 96, 175.
Procopius, 106, 110.
Prodan, V. 255.
Protase, D. 94.
Protopopescu Pache, M. 223, 244.
Puşcaşu, N. 145.

Rajevski, Z. 10.
Raţă, S. 17, 19, 46, 47, 51, 54, 78, 84, 235, 242, 247, 263, 266.
Rădulescu, G. 78.
Rikman, E. A. 84, 85.
Ribakov, B. A. 123.
Roman, P. 38.
Romanovskaia, M. A. 178.
Romstorfer, K. 144, 145, 304.
Rugină, Şt. 39, 44, 322.
Rusu, I. I. 67.

Sanie, Ş. 73.
Saraiman, A. 184.
Schmidt, H. 34, 35, 50, 51, 186.
Schmirtz, H. 9.
Schuchardt, 262.
Scorpran, C. 68, 140, 363.
Simionescu, I. 21, 278.
Siniţin, I. V. 70.
Simonovici, E. A. 75—77, 88.
Slătineanu, B. 181, 194, 206, 265.
Smirnov, A. P. 10.
Smirnov, G. D. 50, 142.
Smirnov, K. F. 70.
Smişko, M. I. 62.
Solomon, C. 12, 13, 316, 371, 373.
Spinei, V. 140, 287, 301, 360.
Spiţin, A. A. 74.
Stahl, H. 11, 83, 151.
Stejernquist, B. 77.
Székely, Z. 61, 78, 121.

Şandru, I. 16, 168, 358, 359, 361—370, 375.
Ştefan, Gh. 63, 71, 83, 84, 99, 104, 106, 124.
Ştefănescu, Şt. 122, 150.

www.cimec.ro

Tafrali, O. 12, 181, 193, 322.
Teodor, D. 17, 18, 19, 58, 81, 85, 89—91, 93, 99—105, 107, 112, 118, 119, 123, 124, 125, 131, 132, 134, 136, 137, 140, 141, 144, 179, 191, 202, 232, 284, 285, 287, 289, 290, 300, 301, 305—310, 313, 313, 317, 328, 330, 331, 341, 343, 362.
Teodor, S. 54, 57, 58.
Teodorescu, V. 102—104, 106.
Teştiban, I. 293, 300.
Tihanova, M. A. 75—77, 81, 84.
Timoşciuc, D. A. 120.
Tirian, 315.
Točik, A. 94.
Tocilescu, Gr. 13, 190, 194, 199, 201, 232, 248, 253, 259, 262, 281, 290, 302.
Tudor, D. 14, 15, 54, 58, 59, 146, 178, 181, 206, 316.
Tudor, M. 78.
Tufescu, V. 182, 193, 211, 283, 288.
Turcu, C. 248, 370.
Tzigara, I. 78.

Untaru, Gh. 70, 145, 361, 372.
Ursache, V. 19, 57, 63, 64, 296, 297, 300, 302, 303, 309.
Uspenskaia, A. V. 123.

Vasilescu, A. 140, 141.
Vasiliu, Gh. 19, 237, 282.
Vătăşianu, V. 144.
Vendelin, I. 63, 374.
Verona, P. 287.
Viazmitina, M. I. 70.
Vicoveanu, D. 39, 44, 322.
Vlassa, N. 26.
Vljarova, J. 111.
Virgolici, V. 367.
Vulpe, Al. 12, 39, 40, 46, 362, 375.
Vulpe-Dunăreanu, Ec. 12, 39, 46, 54, 68, 71, 181, 288, 299, 362.
Vulpe, R. 12—14, 30, 39, 46, 54, 55, 57—59, 62, 63, 68, 71, 73, 83, 85, 86, 88—91, 97, 146, 173, 178, 179, 215, 231, 248, 306, 309, 323, 338, 344, 345, 355, 362, 375.

Wachter, B. 10.
Werner, I. 92, 100, 101.

Zagoriţ, C. 262.
Zaharia, Em. 14—18, 64, 73, 78, 84, 85, 89, 90—92, 99, 101, 104, 112, 118, 119, 123, 126, 140, 144—146, 148, 149, 171, 174, 175, 177—179, 181—184, 189, 191, 192, 195—198, 201—207, 209, 213, 215, 216, 224, 225, 228—231, 233, 236, 245, 253, 255, 262—266, 270, 278, 281, 282, 285, 287, 292—294, 302, 314, 319, 323, 328—330, 335, 370, 374.
Zaharia, N. 14—18, 21, 22, 25, 38, 64, 68, 78, 84, 85, 91, 99—101, 144, 145, 148, 167—303, 305, 307—335, 338—341, 343—345, 348—350, 352—357, 361, 365, 370, 371.
Zaharia, Eug. 13, 19, 29, 30, 64, 96, 111, 123—125, 128, 129, 132, 173.
Zamoşteanu, I. 12, 19, 44, 54, 59, 71, 140, 146, 363, 369.
Zamoşteanu, M. 12, 16, 39, 44, 54, 59, 71, 146, 287—289, 292, 295, 296, 359—365, 367—371, 373.
Zeest, I. B. 72.
Zirra, Vl. 15, 38, 78, 102, 103, 123, 145, 198, 224.
Zlatkovskaia, T. D. 61.
Zosimos, 97.

www.cimec.ro

www.cimec.ro

ERATĂ

La pag.	în loc de:	se va citi:
54, n. 232	(sub tipar)	1969
205, n. 75	1969	1972 ~~(sub tipar)~~

„Așezările din Moldova. De la paleolitic pînă în secolul al XVIII-lea".

Redactor: NEONILA PEATNITCHI
Tehnoredactor: ELENA BABI

Bun de tipar 09.04.1970. Hîrtie tipar înalt ilustrații, format 8/54×84, de 80 G/m². Coli de tipar 83. Planșe 13 tipar înalt.
C.Z. pentru biblioteci mari { 571. 8 (498.3)
711. 4 (498.3) « — — : 17».
C.Z. pentru biblioteci mici 71 (498.3) « — — : 17».

Întreprinderea poligrafică „Informația"
București, strada Brezoianu, nr. 23—25.
Republica Socialistă România

www.cimec.ro

www.cimec.ro